

R. P. GABRIELIS
DE HENAO
VALLISOLETANI

SOCIETATIS IESV,
PROFESSORIS THEOLOGICÆ
in eiusdem Societatis Salmanticensi Regio Collegio;

EMPYREOLOGIA,
SEV PHILOSOPHIA
CHRISTIANA,
DE EMPYREO CŒLO.

Partis Secunda.

*Novum opus, maximèque necessarium Philosophis Theologis scholasticis, & mysticis,
Interpretibus sacrarum litterarum, Conciliatoribusque divini verbi.*

NUNC PRIMUM PRODIT.

LYGDVNI,
Sumpt. PHILIPPI BORDE, LAURENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. D. C. LXXI.
CVM PERMISSV SUPERIORVM.

R. P. GABRIELIS
DE HENAO
VALLISOLETANI

SOCIETATIS IESV.
PROFESSORIS THEOLOGICÆ
in eiusdem Societatis Salmanticensi Regio Collegio;

EMPYREOLOGIA,
SEV PHILOSOPHIA
CHRISTIANA,
DE EMPYREO CŒLO.

Pars Secunda.

*Novum opus, maximèque necessarium Philosophis, Theologis scholasticis, & mysticis,
Interpretibus sacrarum litterarum, Concionatoribusque diuini verbi.*

NUNC PRIMUM PRODIT.

LUCDUNI,

Sumpt. PHILIPPI BORDE, LAURENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. D. C. LII.

CVM PERMISSV SVPERIORVM.

Spirax scut

ILLVSTRISSIMO DOMINO
D.LAVRENTIO RAMIREZ
DE PRADO, EQVITI IACOBÆO,
A CONSILIIS CATHOLICÆ MAIESTATIS,
ET IN SVPREMO TRIBVNALI CASTELLÆ,
CRVCIATÆQVE SANCTÆ DIGNISSIMO SENATORI, &c.

S. P. D.

LTERA hæc ingenij mei soboles, INCLYTE
HEROS, ad Humanitatis Tuæ aram se ad-
uoluit tanti nominis auspiciis suæ velut vi-
tæ telam exorsura: Cælestis aulæ scientia
terrestris Regiæ Apollinem supplice vo-
to adorat: intentatus hæc tunc, vel fal-
tem delibatus tantummodò eruditionis
trames, viæ ducem postulat, cui in for-
tunatis Musarum viridariis nihil imper-
uium, nihil non exploratum reperitur.

Empyreologia, inquam, boni luminis haud parùm indiga, sub Tui
Nominis sydere in lucem prodit; quam nobilitatis, sapientiæ, do-
ctrinæ, dignitatísque potentissimis illecebris adeò permulsisti, adeò
deliniisti, vt minimè illi integrum fuerit, alterius insignia huic operi
præfigere, vnâque cum libertate eligendi, electionis laudem omnem,
ac gloriam amiferit. Nam generis tui famam iamdudùm sublimè
efferunt, quæ Valdetuejar antiquam Maiorum tuorum sedem in
P.Gabr.de Henao, Empyreol. Pars II.   ã 2   Legio

Legionensi Regno conditam, inuicto præsidio coronant, prærupta montium cacumina; tantæ familiæ amplitudine, quàm rupium mole celsiora. Hinc velut ex fœcundissima stirpe complures insignes propagines enatæ ad Extrema Durij tractatæ sunt; inter quas, tanquam inter viburna cupressus, eminet Pradanæ tuæ Gentis Arbor. Et verò non sine singulari Dei munere contigisse arbitror, vt qui honorum culmina occupaturus erat, in ipsis Gentis suæ primordiis terrarum fastigia teneret, & quem eximiæ animi dotes cœlo proximum statuerant, in mundi apicibus originis felicitas collocaret. Istis faxis insculpta Pradanæ originis facinora egregia, multò securiùs, quàm si Apellæo penicillo de picta forent, nomen tuum æternitati consecrabunt, nullâ temporum morâ; nulla fatorum inclementiâ eradenda. Nam quid ego hîc in Auorum tuorum encomiis colligendis moras texam, cum vberimam mihi laudum segetem suppeditent virtutes tuæ?

S. Sidonius
In Panegy-
rico Auti.

*Sunt alij, per quos se posthuma iactet origo,
Et priscum titulis numeret genus alter. —
Nobilitas Tu solus Auos.*

Patrem quidem nactus es Dominum, D. Alfonso Ramirez de Prado, Matrem verò Dominam, D. Mariam Velazquez, vtrumque religione, prudentia, dignitate, & honoribus apprimè pollentem, atque hoc vno inter cæteros ferè omnes genitores palmam sibi vendicantes, quòd gloriæ tuæ tyrocinia in se ipsi iecerint, struxerintque fundamenta, quibus tu deinceps fastigium, ac manum vltimam impositurus eras. Horum genio effectum est, vt simul vitalem lucem haurire, simul præfagis famæ splendoribus effulgere inciperes, primaque ætatuæ infantilis vestigia locares, vbi Parentes tui honorum metam defixerant. Reliqui fiunt, Tu natus esse videris dignitatis iubare conspicuus, atque in verno annorum flore Autumni fructus ostentas. *Quod quidem mihi Dei immortalis munus, & primum videtur, & maximum, in lucem statim Te felicem venire, & ea, quæ vix alij totius vitæ laboribus consequuntur, iam domi parta suscipere.* Atque hinc suspicari licet, quàm excelsum gloriæ verticem adultâ iam ætate attigeris, cum eorum beneficio, qui Te huius auræ vsurâ donarunt, vitæ limen in interiori famæ velut aulâ auspicatus sis. Et sanè in Parentum moribus arcanas quasdam notas dispicere plerumque licet, quæ longè veriùs, quàm vana stellarum coniunctio puerorum indolem denuntiant; Neque enim, quod ait ille,

In Panegy-
Constanti-
ni Magni ab
oratore quo-
dam Belga
apud Treui-
ros recita-
tur.

Horat. lib.
4. Ode 4.

*— Imbellem feroces
Progenerant Aquila columbam.*

lib. 3. Polit.
cap. 8.

Nec à veritate abhorret, quod sagacissimus veritatis indagator Aristoteles

Aristoteles scitè locutus est: *Εἰκὸς βελτίους εἶναι ἐκ βελτιόνων.* Quid quæris? Accipe verba Hyblæo melle potiora, quæ, eruditorum hominum deliciæ, Cassiodorus aureo quondam stylo exarauit: *Oportet ex Parentum virtutibus, prolis iudicare successum; quia bona certa sunt, quæ fidem ab exordio trahunt, dum origo nescit deficere, quæ consuevit radicitus pullulare. Fertur etiam cursu perenni fontium vena vitalis, & hanc conditionem sustinent cuncta manantia, vt sapor, qui concessus est origini, nisi per accidentia fuerit vitiat, nesciat rivulis abnegari.* Nulla autem pernicies, nulla lues profundum virtutum tuarum veluti torrentem infecit, qui ex circumfluentibus tantæ Familiæ domicilium scopulis elisus, tot indigenas amnes illimi gurgite excipit, quot honorum incrementa; vicinasque regiones, quas præterlabitur, mirificè fæcundans, in Hispanica Aula immenso gloriæ Oceano se admiscet, inter scelerum quasi saluginem, inter vitiorum colluuiem, summam morum dulcedinem, quam à fonte traxit, illæsam seruaturus. Facem Tibi prætulit Pater tuus ad amplissimum Senatoris officium, quo in sanctiore Castellæ consilio singulari cum laude perfunctus est. Tantus scilicet esse debuit qui LAVRENTIO viam ad honores muniret, & qui sui æui Sol habitus est, tecum comparatus Phosphori vices gessit. Quo circa nemini mirum esse debet, quòd similem deinceps prouinciam sustinueris, cum in cunis etiamnum positus Insignia Prætoria tanquam hæreditario iure Tibi tradenda teneris manibus prehensisse videris, & ab Statij suauis plectro audire,

*— Non te series inhonora Parentum
Obscurum Proavis, & prisca lucis egentem
Plebeia de stirpe tulit, non sanguine cretus
Turмали; trabèque ac remis, & paupere clauo,
Augustam sedem, Hispani penetrabile Senatus,
Aduena pulsasti, sed præcedente Tuorum
Agmine*

Idem Ora-
tor Belga
vbi supra.

Certè *Tanta est nobilitas originis tuæ, vt nihil tibi addiderit honoris imperium, nec possit fortuna numini suo imputare, quod tuum est, omisso ambitu, ac suffragatione. Non fortuita hominum conuentio, non repentinus aliquis fauoris euentus te Principem fecit, imperium nascendo meruisti.* Quanquam rectiùs dicerem, etiam antequam in lucem edereris, admirandâ virtutum anticipatione, Te imperium promeruisse: neque enim tam Paternæ industriæ dignitas illa præmium fuit, quàm fælicitatis tuæ prænuntia, dignusque fuisti, cui etiam Ille, à quo omnia accepturus eras, plurimum se debere fateretur. Nimirum ea est indolis, ac virtutis tuæ
P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II. a 3 præ

1. Syluar.
in Prore-
tico ad Cris-
pinum.

præstantia , vt segnes nascendi vices anteuertens, vltra annorum, vitæque vestibulum se porrigat, exiguoque ætatis ambitu multorum merita sæculorum circumscribat. Leuia hætenus dixi, ad maiora propero. Enimuerò tua sibi dona detrimento sunt, mutuifque quasi splendoribus alterum alterius lucem obruit. Eximia est (nemo non videt) Nobilitas tua, egregia, præclarissimis Auorum ceris cohonestata; sed in Te nullius nitoris esse videtur, quem adeò fæcundus ingenij, ac doctrinæ fulgor circumuestit, vt à nullo mutuari, omnibus impertiri radios, ac splendorem possis. Calcar est Nobilitas; sed virtus tua in gloriæ verticem suis velut alis euecta, calcari non indiget. Iubar est ex superni luminis fonte delibatum; sed nequicquam exilis flamma Soli additur: enitet, elucet, effulget, sed tanquam pulchritudo alienis pigmentis delibata, quibus natiua indoles, ac animi venustas oblini potius solet, quàm ornari. Iactent alij, per Te licet, obsoleta Maiorum suorum stemmata, ostendent fumosas imagines situ, & vetustate exefas. *Tu verò* (vt cum Ennodio loquar) *quamuis de splendore natalium iubar hauseris, vincens decorem sanguinis ingenij claritate, dum coruscantem germinis tui lampadem actuum serenitate transcendis, factus es stemmatis victor tui, per quod plerosque mortalium nascendo superasti.* In mentis tuæ arce delegit sibi à teneris annis pulcherrimam sedem virtutum, ac litterarum chorus, vt ambigeret posteritas, accepissetne à natura ipsa tot, ac tanta munera, an labore, & studio comparasses. Admissus in interius Musarum conclaue prius esse videris, quàm eas à limine salutasses, commixtumque nutricis lacti Helicon totum suxisse. Nam quid hîc in medium proferam non affectatum, sed innatum, atque ingenuum cum libris commercium? Tibi *littera omnes appellationes, ac facultates continent*, vt de se Aristides aiebat. Eo ingenio præditus es, vt sine studio honoris apicem promereri videris; id verò studij adhibuisti, vt vel ignauissimum ad gloriæ culmen eueheret, ita vt cui primas deferam, studio, an indoli, hercle dubitem; nisi quòd summa tua eruditio efficiat, vt studio, summa autem felicitas, vt indoli, omnem laudem, ac famam addicere velim. Non Te iuuentutis ardor fræni impatiens, non disciplinæ litterariæ species, primo aspectu torua, à studiorum curriculo auocauit; sed ingruente difficultatum caterua, etiam erectior arduum Parnassi iter capeffis, non industriâ magis, quàm genio de euentus felicitate securior. De Te potiori iure affirmare possum, quod de Heluidio Prisco ingeniorû *μυροδότης* Cornelius Tacitus olim loquutus est, *Ingenium illustre altioribus studiis iuuenis admodum dedit, non vt plerique, vt nomine magnifico segne otium velaret, sed quò firmior aduersus fortuita rempublicam capefferet.* Nimirum à primis vsq; ætatis incunabilis consignatas animo circūferabas diuinas illas Cas-

In Panegy.

tom. 3. Oratione contra criminales quod non clamaret.

Historiarum 4. c. 1.

fiodori voces, *Desiderabilis eruditio litterarum, qua naturam laudabilem eximie reddit ornatam. Ibi prudens inuenit unde sapientior fiat; ibi bellator reperit, unde animi virtute roboretur; inde Princeps accipit, quæ admodum populos sub equalitate componat. Nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam litterarum non augeat gloriosa notitia.* Atque ne diu sola ingenij spe orbem aleres, nondum elapso vitæ anno decimo septimo S. Orientium vnà cum notis P. Martini del Rio à te aduictis prælo subdendum curasti. Imò virente etiam num ætate geminum eruditionis fætum luci publicæ dedisti. O singularem indolis felicitatem! O velocitatem admirabilem! vix dum genas exoptata iuuentutis vmbra vestiuerat, cum Palladia Laurus tempora præcingit, vix dum studiorum studium subiueras, cum metâ præterueheris; & quando adhuc in adolescentiæ velut cliuo hærebas, eruditionis culmen exuperas. Si leat deinceps fabularum opifex vetustas, in cunis iacentem Herculem irruentium Draconum capita contudisse; neque amplius gloriatur superba Thetis Achillem suum virili toga nondum indutum in densis Thessaliæ saltibus Leones, ac Tygridas Chyrone duce dilaniasse; cunctis Martis heroibus Te vnum opponet nostra Minerua, qui sub prima ingenij tanquam crepuscula densissimas errorû tenebras discutis, quibus Martialis Thalia circumfusa iacebat. Rudimenta tua documenta sunt cæterorum, tua tyrocinia aliorum triumphis; neque alia Tibi puero crepundia fuisse arbitror, quàm Virtutum stemmata. Oratorum insignia, Musarum citharas. Iam tum Tibi canere licebat cum Horatio,

lib. 1. Ode 1.

*Me doctarum hedera premia frontium
Diis miscent superis: me gelidum nemus
Nympharumque leues cum Satyris chori
Secernunt populo*

Effecit eruditio tua, VIR Eruditissime, vt vitâ Hispaniæ iterum deberet Bilbilitanus olor; qui in tam spissa ignorantia caligine sepultus iacebat. Illius sales, ac ioci doctrinæ tuæ sale conditi nunc demum iucundissima voluptate oblectant huius æui palatum, cui iam dudum nauseam mouerant. Quòd si in superas oras remigraret Martialis, te Mæcenatè nuncuparet, te Apollinè, cui ingenij venam acceptâ referret. Imò iam voti compos factus esse videtur, quod hisce versibus olim expresserat,

lib. 11. epigram. 3.

*At quàm victuras poteramus pangere chartas;
Quantæque Pieriâ prælia flare tubâ,
Cum pia reddiderint Augustum Numina terris,
Et Mæcenatem si mihi Roma daret.*

Quis enim inficias eat restitutum Martiali in te Augustum, redditum Mæcenatem, cuius genio, à situ vindicata eius carmina, nulla obliuione, nullâ sæculorum iniuriâ conterentur? Iam vero Πεντηκόνταρον tuus quantæ lectionis, quantæ vtilitatis opus! Ne longius abeam, audi te ipsum, Fratrem tuum alloquentem de hoc *Libello,*

Epist. dedic.
ad frat.

Theologos reperies, Iureconsultos leges, Philosophos intelliges: Denique omnis mensa ferculum exhibetur. Addis autem, quæ tua est modestia, O *utinam suavisimum epulum!* Est profectò, ne dubita, LAURENTI, VIROrum Optime, liber iste tuus exquisitissimis dapibus instructum epulum, ad quod omnes omnis litteraturæ Principes, humanissimè à Te vocati, cœlestis doctrinæ Ambrosiâ ac Nectare reficiuntur. Hisce quinquaginta militibus feliciter stipatus *Pentecontarchus* ipse, longè securius, quàm si numerosis Xerxis manipulis cingerè, imperuias difficultatum quasi arces propiciâ Mineruâ expugnas, quas tot iam sæculis perspicacissimi acuminis viri nequicquam obfederant. Taceo *Notas* lucis, antiquitatique plenas, quibus *Luitprandum, & Iulianum* illustrasti. De Te quippe exclamare mihi liceat cum aurea Musarum propagine Statio, *Vir eruditissimus, & qui præcipuè vindicat à situ litteras iam penè fugientes.* Prætermitto *Consilium, & Consiliarium*, in quo luculentissimis coloribus Te ipse inscius depingis, vt vbi in æthereas oras transcriptus fueris, doctis omnibus faustum sydus futurus, expressam aliquam, & spirantem indolis tuæ imaginem in terris relinqueres. Silentium ago de illa non tam *Legum*, quàm ingenij, ac eruditionis *Tessera*, quâ qui munitus fuerit, æquitatis, ac virtutis velut urbem adamantino muro circumdatam incolumis subibit. Prætereo *Schediasma Epistolare*, in quo humaniorum litterarum causam secundissimis alitibus agis. Missa facio alia quam plurima monumenta quæ Latino, quæ materno idiomate concinnata, quæ vel iam cupido orbi impendisti, vel mox impensurus es. Obuersabatur procul dubiò animo tuo, quod Romanæ eloquentiæ Coryphæus olim dixerat. *Hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis perfugium, & solatium præbent; delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.* Rectius in Te quadrat, quod ait Eumenius Rhetor ad Præsidentem Galliæ, *Tanto studium litterarum favore prosequitur, vt non minus ad prouidentiam Numinis existimet pertinere bene dicendi, quàm rectè faciendi disciplinam: & pro diuina intelligentia mentis aternæ sentiat litteras omnium fundamenta esse virtutum; utpotè continentia, modestia, vigilantia, patientia magistras.* Tu verò non modò menti tibi insitam penitus geris hanc tam speciosam de Musis opinionem, verùm etiam vt in reliquorum animis eadem existimatio radices agat, omnibus neruis, ac sanguine conaris. Et quamquam

Claud. pa-
negy.
Theodosij.

*Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late
Fortuna secunda nitet, nec fascibus ullis
Erigitur, plausuræ petit clarescere vulgi.*

Nil

*Nil opis externa cupiens, nil indiga laudis,
Diuitis animosa suis, immotæque cunctis
Castibus, ex alta mortalia despicit arce.
Attamen inuitam blandè vestigat, & ultrò
Ambit honor.*

Testes sunt acclamationes publicæ Tibi haberi solitæ; testes laudes, ac præconia, quibus Te doctissimus quisque maximè effert, sapientiam, & doctrinam tuam, vt pro virili parte enitaris, non magis occultari posse, quàm suffocari flammam, aut intra vnus fluminis aluèum coerceri Oceanum. Nemo est ex omnibus quotquot hoc æuo vilius notæ monumenta prælis tradiderunt, exterus sit, aut popularis, hostis, vel focius, qui à tuis libris tanquam à communi litterarum panoplia validissima subsidia non mutuetur. Te Theologus, Te Iurisperitus, Te humanioris litteraturæ alumnus, Te historiarum indagator in Athæneis publicis, in priuatis ædibus cum summo omnium applausu inuocat, appellat, implorat. Hic eruditionis veneres admiratur, ille facundiæ illecebras, alius felicitatem indolis, alius velocitatem, alter iudicij limam, alter indefessam studendi cupidinem, non curis infractam, non intermissam negotiis: denique cum omnes Te collaudant, sua cuique diuersa laudandi materies, & argumentum suppeditat. Achatim enim verò quàm simillimum dixerim Genium tuum, VIR donis omnibus cumulatiflime; lapillus is est, in quo quicquid amœnitatis figurarum conspicuum, quicquid artificij venustate insigne in spectabili hac mundi scena reperitur singulari luxuriantis naturæ ludo expressum cernes. Quid enim? Sunt cordi flumina? Profluit in Eridanum. Arrident fontes? In Helicóna ebullit. Placent montium conuexa? Assurgit in Parnassum. Mauis camporum planitiem? Diffunditur in Tempe. Suavis est nemorum umbra? Frondescit in Dodonæam syluam. Desiderantur flores? Hybla est. Optantur fructus? Amaltheæ cornu est. Expetuntur arbores? Est Alcinoi hortus. Denique cum vnus sit, fluuios, prata, animalia, lucos, flosculos, & fontes, iucunda planè, atque admirabili colludentium inter se colorum varietate representat. Haud aliter omnes omnium Musarum delicias, ac elegantias solus complecteris. Quippe in Te vnum cernere licet subtilitatem Dionysij, grauitatem Platonis, eruditionem Aristotelis, eloquentiam Tullij, Iurisprudentiam Ulpiani, iudicium Maronis, dispersaque per præstantissima Reipublicæ litterariæ lumina doctrinæ lenociniâ singulari naturæ, & industriæ beneficio coaluisse. Huc accedit Musæum tuum Apollinis & Themidos verè sacrarium, in quod selectissimos libros summis laboribus, ac impendiis conquisitos ad æternum tui Nominis decus congeffisti. Huc tanquam in portum securissimum à negotiorum procellis semotus auidissimè confugis, vt iis qui

qui de longè diffitis regionibus velut commune Orbis oraculum Te consulunt, responsa solatij, ac voluptatis plena reddas. O inexplebilem laborum sitim! O immensam de omnibus quàm optimè merendi cupiditatem! vix à forensium causarum turbine secedis, cum variarum de re litterariâ interrogationum fluctibus propemodùm obrueris: in quarum tamen difficultatum solutione animi requiem, ac ærumnarû panaceam reposuisse videris. Hinc fit, vt recens à mensa ad libros euoluendos te cõferas; quod factitasse olim Hispaniæ nostræ decus Latronem Porcium testatur Seneca hisce verbis, *Post cœnam ferè lucubrabat, nec patiebatur alimenta per somnum, quietemque aqualiter digeri.* Usque adeò Te delectat, & quasi præstigiis quibûsdam demulcet Musarum Societas, quòdque alios tædio, & dolore torquet, singulari Tibi mentem iucunditate perfundit. *Quid ni ego tuum otium aliorum negotiis anteuerto? Audio etiam, etiam credo saepe aliqua Te laborum tibi iniunxisse, & ne cõtraheres corporis veterum huiuscemodi semper opere insidiantis utij tersisse rubiginem. Sic agrestes Curij, sic nomina reuerentia Fabricij cum inducia bella suspendebant, inter aratra viuebant, & ne virtus quiete languesceret, depositis in gremio Capitolini Iouis Laureis triumphales viri rusticabantur.* Nimirùm non aliud certius indicium reperiri potest ingenij propemodùm diuini, atque ad summa omnia nati, quàm laborum contemptor animus, & negotiorum turbini cedere nescius. *Gaudent profectò diuina perpetuo motu, & iugi agitatione se vegetat aternitas, & quicquid homines vocamus laborem, vestra natura est: vt indefessa vertigo cœlum rotat, vt maria astibus inquieta sunt, & stare Sol nescit: ita tu continuatis negotiis, & in se quodam orbe redeuntibus semper exercitus es.* Iam verò de forma tua imperio digna quid attinet dicere? Eximia est lineamentorum conformatio, colorum temperies egregia, & tantæ animæ par domicilium. Excubat in fronte maiestas; sedent in oculis geminæ amoris firenulæ, diffususque per membra omnia virilis quidam, nec mollis decor, cunctorum in se animos, ac ora conuertit. Incubuisse mihi quidem videtur scientissimus ille rerum machinator politico pollice ad corporis tui pulchritudinem, & omnibus artis quasi calamistris luxuriasse:

*Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flauo
Argentum Pariusve lapis circumdatur auro.*

Sed hætenùs præstantissimas dotes, quibus tua Te quâ indoles benigna, quâ singularis industria excoluit, summa cum admiratione asperimus; nunc qui Tibi honores, quæ dignitates collatæ sint, paucis videamus. Missus es Orator ad Ludouicum XIII. Galliæ Regem Christianissimum; vt cum eo de grauiissimis vtriusque Regni negotiis pro tuâ prudentiâ transigeres. Credo equidem, Philippum nostrum Hispaniarum Monarcham eisdem verbis hanc Tibi prouinciâ mandasse, quibus Theodoricus olim Gemelum in eadem terras delegauit:

Explo

Explorauimus efficaciam tuam per diuersos industria gradus, sed non imparè meruisti gratiam, variis actionibus aqualiter approbatus. Hinc est, quòd præsentì tempore in Gallias Vicarium te nostrum nostra mittit authoritas: vnde perpende qualia de te videamur habere iudicia, quando ad tantos populos mitteris componendos. Lata est Principi gloria, & necesse est de illis amplius esse sollicitum, vnde tibi triumphorum sentit venisse augmentum. Age igitur mandata, si cupis in te proficere nostra iudicia: turbulenta non ames, auara declina: vt talem te Legatum Prouincia suscipiat, qualem Hispanum Principem transmisisse cognoscat. Quis tibi tunc, ò Gallia, sensus, cum tantum, & talem virum per tuum Regnum ingredientem conspexisti! Hæstisti, opinor, stupore, & admiratione defixa, quando eloquentiæ flumen, rationum pondera, ac momenta expendisti, magisque Hispaniæ hunc vnum Senatorem inuidisse te arbitror, quàm foctas auro, & argento innumeras Indiæ venas. Atque vt adeò splendidum munus debito cum nitore, gloriæque obires, quatuordecim amplius aureorum millia ex propriis sumptibus erogasti. O inauditum continentiae exemplar! Vnde alij argento, & auro onusti reuertuntur, tu ære alieno oppressus redis. O incredibilem fidelitatem! vt magnificum apud exteram Gentem Regi nomen comparares, tot nomina in tabulas refers. O virum! quem in summa eruditione, benignitate, honoribus, nulla in hanc diem hamarunt munera, nulla viscavit gratia, vt nescias humanior, doctior, prudentior, integrior in illa fortuna sit. Quid multa? Electus quoque es, vt in summo S. Claræ Consilio Neapoli præsideres; sed noluit Hispania suo damno experiri, quanto pere præsentiam tuâ indigeret. Mansisti ergo totius regni votis, & propitio nobis Numine coactus. Quæ verò deinde munera, quantaque cum prudentia domi gessisti? Aliquoties ad publica omnium ciuitatum comitia deputatus accessisti. Mox in Regij ærarij Senatu Consiliarij, & Rationalis Maioris officio egregiè defunctus, in Indiarum, Cameræque earum & Belli consilium cooptatus es: hinc ad supremum Castellæ, & Cruciatæ Senatuum singulari omnium acclamatione euectus, & ad Consilia de Millionibus, & Classe Indica, de Operibus publicis, & syluis admissus, eximium prudentiæ, & æquitatis specimen exhibuisti. Nimirùm dicta Tibi videntur à Magno Philippo nostro aurea verba, *Curarum omnium pulcherrimam molem (quod prosperum Nobis, utile Reipublica sit) tuis humeris decenter imponimus, quam tu & ingenij virtute sustineas, & summa fide tractare contendas. Quæ quantum diuersis solitudinibus constringitur, tantò magis laudes amplissimas dignitas hæc triumphat: & ideò tantum lumen gloriæ sit actionibus vestris, vt & in palatio nostro fulgeat, & in Prouinciarum longinquitate reluceat.* Ecquis autem pro dignitate explicare queat prudentiam tuam admirabilem, summam æquitatem, singularem clementiam, integritatem

eximiam

Facat.

Idem.

Virg. lib. 1.
Æneid.

Cassiod. var.
lib. 3. ep. 166

Scribanus
in Epistola
Dedicatoria
Politici Christi-
stiani ad
Reg. Philip-
pum I V.

Cassiod. lib.
6. var. Ep. 31

eximiam , cæterâsq; animi dotes , ac virtutes , quarum luculentissimo splendore non modò Europam totam , verùm orbem etiam vniuersum collustras ? Enimverò si Respublica nostra Templum est , tu Ara ; si annulus est , tu gemma ; si oculus est , tu pupilla ; si corpus est , tu anima ; denique si Respublica Lyra est (vt de mundo Sinesius ait ,) tu chordas temperas , moderaris pollicem , suauissimum melos , ac dulcissimam harmoniam elicis . Non vesana honoris cupido , non inexplebilis diuitiarum fames , non adulatio , non timor à veritatis semita Te auertit , sed quâ religio , ac æquitas , quâ ratio , & suscepti muneris officium ire suadet , animosus viam carpis , tam blanditiis flecti indocilis , quàm minis infringi ignarus . Ad Te confugiunt tanquam ad præsentissimum quoddam Numen summi pariter , ac infimi , opulenti iuxta , & egeni , vt vel rebus afflictis solatium quærant , vel secundis , & prosperis firmamentum . Si quid negotij incidat , ad quod peragendum eruditione , ac litteris opus sit , eæ partes LAURENTIO protinus deferuntur . Miratur etiamnum Hispania tota arcus illos Pyramidum fastu superbiores tua industria , & labore nuper erectos , cum Serenissima Regina nostra Marianna Austriaca per Matritensia compita ad Palatium Regium deduceretur , quo tempore mihi quidem videris de prisca Romanorum arrogantia , ac pompa triumphum quendam egisse . Atque ne quis fortè existimet , Te vnum esse ex Ramiresia , Pradanâque Familia , qui tot , ac tantis siue naturæ dotibus , siue donis fortunæ inter mortales emines , gemini tibi sunt Fratres , alter quidem Dominus D. Fr. Marcus Ramirez de Prado in noua Hispania Antistes Mechoacensis , alter verò Dominus D. Alfonsus Ramirez de Prado in Patrimonij regij Consilio Senator , ambo prudentia , ac pietate insignes , & vt summatim dicam , Te fratre digni ; Atque vt cum Claudiano .

In panegyri de Consulari Probrini, & Olybrij.

*His neque per dubium pendet fortuna pauorem ,
Nec nouit mutare vices , sed fixus in omnes
Cognatos procedit honos , quemcumque requires
Hac de stirpe virum , certum est de Consule nasci .*

Quæ cum ita sint , ILLUSTRISSE HEROS , cumque tantis eruditionis , & honoris ornamentis præditus sis ; perfrixtæ frontis videbatur opellam hanc Tibi dedicare . Cæterùm cum apud animum reputarem meum , quantâ beneuolentiâ Societatem nostram amplectaris , ingrati animi notam mihi inurendam esse putabam , si librum hunc in bono lumine positurus , tui Nominis lucem illi non præfigerem . Adde huc singularem amorem , quo tum fratres meos , tum colendissimum mihi Parentem prosequutus es , quem tanto Phæbo tam familiariter vtentem neutiquam sanè miror , quâ eximia eruditione , ac bonis litteris , quâ variarum linguarum notitia enituisse ;
cuius

cuius rei specimen non obscurum exhibet vernacula eius Thalia , qua feliciter aspirante poemata nonnulla in lucem edidit . Et quanquam me seueriores Theologiæ leges per amæna humaniorum litterarum vireta diuagari plerumque non sinunt , ne dum Theologis morem gerere velim , incultam ipforum penulam aspernari videar : passim tamen nonnulla orationis pigmenta , ac flosculos aspergo , quorum virore ingratus styli horror mitescat : Tu verò , qui & sublimiores istas facultates pleno ore degustasti , & cuncta eruditionis blandimenta apprimè calles , vtriusque generis dapes in hoc volumine offendes , vti spero , non insipidas , aut iniucundas . Accipe igitur , ô Hispaniæ APOLLO , in obsequij tesseram , in venerationis pignus hæc lucubrationes meas , memor illorum Carminum , quibus Papinius olim Gallicum admonuit ,

——— *Nec tu , quando tibi , Gallice , maius
Eloquium , sandique opibus sublimis abundas ;
Sperne coli tenuiore lyra ; vaga cingitur astris
Luna , & in Oceanum riuu cecidere minores .*

Sylvar. l. r.
in Soteriis
pro Rutilio
Gallico.

Viue inter mortales diutissimè ; & in Empyreo æternùm , immortalibus additus Cælicolis .

Dominationi tuæ ,

Deditissimus seruus , & discipulus

GABRIEL DE HENAO .

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

é

Facultas

Facultas R. P. Prouincialis Castellana Prouincia.

Go Franciscus Antonius Cabezon Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Castellana, potestate ad id mihi facta à R. admodum P. N. Vincentio Carrasa Præposito nostro Generali, facultatem facio, vt Tomus, cui inscriptio *Empyreologia seu Philosophia Christiana de Cælo Empyreo*; compositus à P. GABRIELE DE HENAO nostræ Societatis, Sacræque Theologiæ Professore, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu & sigillo nostro munitas dedimus. Oueti, in Collegio nostro S. Mathiæ, die vigesimaquinta Majj, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo.

FRANCISCVS ANTONIVS.

APPROBATIONES DOCTORVM.

REVERENDI PATRIS GABRIELIS DE HENAO Societatis IESV perlustratam à nobis inscriptis Doctoribus Almæ Facultatis Parisiensis *Empyreologiam* tamquam bonis moribus & Doctrinæ Orthodoxæ consonam probauimus Lugduni die 31. Ianuarij 1652.

Fr. PAVLVS LOMBARD. *Prouinc. Carmel.*

Fr. CYRILLVS MOREL, *Carmel. Lud. Prior.*

Approbatio Provicarij Generalis.

ANNVIMVS Nos etiam cum prædictis Magistris vt *Empyreologia* R. P. GABRIELIS DE HENAO typis prodeat, Lugduni prima Februarij 1652.

DE-VILLE *Vic. Gen. Substit.*

Consensus

Consensus Procuratoris Regij.

VISA Doctorem approbatione, Ego infra scriptus Regio nomine non impedio quin hic liber à PHILIPPO BORDE, LAURENTIO ARNAVD, & CLAVDIO RIGAVD, Bibliopolis Lugdunensibus excusus in lucem prodeat, cum defensione tali casu requisita & solida. Actum Lugduni die prima Februarij 1652.

LORIN.

PERMISSIO.

TA & me non dissentiente fiat, Lugduni die prima Februarij 1652.

SEVE.

INDEX LIBRORVM

Exercitationum, & Sectionum; quæ in secunda Empyreologiae parte continentur.

- LIB. V. **D**E Influentiis Empyreï pag. 3
 EXERC. De Influentiis Empyreï in
 XVI. alia corpora cælestia, &
 sublunaria. ibid.
 Sect. 1. Recensentur patroni, & proponuntur
 argumenta sententiæ negantis influxum
 Empyreï in alia corpora cælestia, &
 sublunaria, ibid.
 2. Recitantur Authores, & in medium
 producuntur fundamenta sententiæ
 concedentis influxum, p. 4
 3. Prioris sententiæ exarmanantur ratio-
 nes, p. 6
 4. Posterioris sententiæ informantur ar-
 gumenta, & tam posterior, quàm
 prior relinquitur in medio, p. 7
 5. Refutantur variæ opiniones de influ-
 xu Empyreï in alia corpora cælestia,
 pag. 8.
 6. Repudiantur variæ opiniones de in-
 fluxu Empyreï in res sublunares,
 pag. 10
 7. Profertur exploratoria quædam, &
 tentabunda cogitatio de influxu
 Empyreï in alia corpora cælestia, &
 sublunaria, p. 12
 8. Opponuntur, & enodantur quinque
 argumenta contra præcedentem
 cogitationem. p. 13
 9. Soluitur aliud argumentum ordine
 sextum. Et discutitur, an idem effe-
 ctus possit simul produci à duplici
 causa adæquata in actu secundo? p. 14
 10. Iudicium de prætentato influxu Em-
 pyreï ex abundantia? p. 23
 LIB. VI. De Incolis Cæli Empyreï? p. 24
 Ex. XVII. De Deo Optimo, & Maximo,
 vt Empyreï nobilissimo Incola, &

- Imperatore. p. 24
 Sect. 1. Ostenditur ex sacris Litteris, & pro-
 phanis, Cælum esse præcipuum Dei
 domicilium, p. 25
 2. Qua ratione sit Deus peculiariter in-
 cola cæli Empyreï p. 25
 3. Obiectionum quarundam nubeculæ
 dispelluntur, p. 27
 4. An Deus ex tam peculiari titulo sit
 præsens Empyreï, vt si fingeretur,
 non esse immensum, neque intimè
 adstare telluri v.g. deberet tamen
 Empyreï non abesse. p. 28
 Ex. XVIII. De Christo Iesu Humani Ge-
 neris Vindice vt Empyreï Incola,
 & Rege, p. 28
 Sect. 1. An Christus sit prætergressus Solis
 spheram, dum ascendit in cælum?
 pag. 29
 2. An Christus ascenderit, & existat su-
 pra Empyreï conuexam superfi-
 ciam, an supra eminentiorem par-
 tem regionis mediæ? Vbi de Bea-
 tis aliis hominibus, p. 30
 3. An Christus existat intra cælum ali-
 quod deputatum singulariter si-
 bi? An saltem in vero aliquo thro-
 no Cæli Empyreï? p. 37
 4. An Christus recesserit aliquando, &
 an recedet posthac per breue ali-
 quod tempus ab Empyreï ante
 diem extremi Iudicij? p. 39
 5. Superioris doctrinæ occasione tracta-
 tur, num idem corpus possit diui-
 nitus existere circumscriptiue in
 duobus, aut pluribus locis adæ-
 quatis. p. 42
 6. An Christus ante solemnem Ascen-
 sionem

Exercitationum & Sectionum.

- tionem in Empyreum ascenderit
 latenter in ipsum duodecimo
 ætatis anno? p. 47
 7. An Christus ascenderit priuatim in
 Empyreum simul eum bono La-
 trone? p. 48
 8. An Christus ante solemnem Ascen-
 sionem in Empyreum ascenderit
 occultè in ipsum iam rediuius?
 pag. 52
 9. Fucritne Christus ex hominibus pri-
 mus empyrei incola, p. 52
 10. Expediuntur Obiectio petita ex transla-
 tione Henochi, & Eliæ, p. 56
 11. Diluitur alia obiectione desumpta ex
 Moyse anima, & corpore. p. 61
 12. Soluuntur variæ aliarum obiectiones ex
 sacris Litteris, p. 63
 13. Explicantur Scriptores aliqui eccle-
 siastici, & referuntur hæretici, qui
 à veritate Catholica in præceden-
 tibus stabilita deuiarunt. p. 65
 14. Satisfit nonnullis argumentis à ra-
 tione, p. 67
 15. An si Deipara Virgo prius, quàm
 Christus, obiisset, ascendisset in
 empyreum anima ipsius? p. 67
 Ex. XIX. De Virgine Deipara, vt Em-
 pyrei incola, & Regina, p. 71
 1. Deiparæ Virginis anima incolit empy-
 reum? An ad illud ascenderit mox,
 vt separata est à corpore? p. 72
 2. Virgineum corpus rediuium, ac glo-
 rificatum existit iam in cælo, p. 73
 3. Virgineum corpus non est translatum
 ad paradysum terrestrem, p. 77
 4. An Virgo Deipara resurrexerit anti-
 cipatè ex merito personæ, vel ex
 mera prærogatiua singulari, p. 78
 5. An Deiparæ corpus reuixerit in sepul-
 chro, vel in Empyreï? p. 80
 6. An quoties celebratur Anniversaria
 dies Assumptionis subleuentur
 poenis damnatæ animæ? p. 84
 7. De materiali throno Deiparæ in em-
 pyreï, & de eminentissimo loco,
 quem post Filium occupat, p. 85
 8. De Regio Diademate Virginis in
 Empyreï, p. 86
 Ex. XX. De Angelis vt Empyreï incolis, p. 89
 Sect. 1. Comprobatur ex sacris, & proph-
 anis monumentis, nec non ex ratio-
 nibus, cælum esse beatorum An-
 gelorum domicilium, p. 89
 2. An Angeli omnes fuerint à sua crea-
 tione incolæ cæli Empyreï? p. 90
 3. Argumenta pro Angelorum in Em-
 pyreï creatione enodantur. p. 92
 4. Quandonam Angeli fideles contule-
 P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

- rint se in empyreum? pagin. 95
 5. An Dæmonibus patuerit aliquando
 aditus ad Empyreum? p. 95
 6. An beati Spiritus Angelici, & Anima-
 stici habitent intra regionem me-
 diam Empyreï, vel suprâ eius
 conuexam superficiem? p. 97
 7. Infertur ex proxima doctrina, beatos
 spiritus Angelicos, & Animasti-
 cos nunquam existere absolutos
 ab omni loco extrinseco imagina-
 rio. Quæritur, an ipsi, quantum
 ex se est, possent naturaliter se ab-
 soluere; vel an saltem Deus possit
 miraculosè id præstare? p. 100
 8. An Angeli beati, qui sunt motores cæ-
 lestium spherarum, habitent intra,
 vel infra Empyreum? p. 106
 9. An aliquis ex Angelicis Incolis sit
 custos Empyreï? p. 108
 10. An Angeli beati commorantes in
 Empyreï operentur aliquid erga
 illud? ibid.
 11. An Angeli beati habeant gloriam ac-
 cidentalem, seu quasi sensus, à cælo
 Empyreï, vel ab eius luce, sicut
 Dæmones patiuntur ab Inferno,
 vel ab eius igne? Vbi de poena
 Dæmonum ab igne. p. 119
 12. Quotus sit Angelorum Empyreï
 incolentium numerus? p. 131
 Ex. XXI. De animabus vt Empyreï incolis
 ante generalem corporum resur-
 rectionem. p. 133
 Sect. 1. Statuitur ex sacris Litteris existentia
 beatarum animarum in cælo
 ante generalem corporum resur-
 rectionem, p. 134
 2. Testimoniorum Scripturæ Sanctæ,
 quæ ob stare videntur, explicatio.
 pag. 136
 3. Comprobatur ex Conciliis, & sum-
 morum Pontificum decretis ead-
 em doctrina Catholica. p. 137
 4. Ecclesiasticæ aliarum Authoritates affe-
 runtur. p. 139
 5. Existentia beatarum animarum in
 cælo, eoque Empyreï, suadetur
 rationibus. p. 140
 6. Diluuntur rationes, quæ videntur
 posse obiici. p. 143
 7. Elucidatur ex prophanis litteris exi-
 stentia beatarum animarum in
 cælo. ibid.
 8. Prima classis Patrum, & Ecclesiastico-
 rum Scriptorum, qui cum San-
 ctorum animas existere iam in
 cælo affirmant, de visione Dei
 iam habita iudicant, aut indicant
 3 secus

Index Librorum,

- secūs. Præmittitur ad Lectorem monitio de iis, quæ in Patribus nonnullis minus benè sonantia aliquando deprehenduntur. p. 145
9. Secunda classis eorum, qui cùm tradant, Sanctorum animas ante diem Iudicij donari cœlesti sede, & beata visione; expriment tamen, aut inuunt, commorari aliquandiu in aliis locis, & sine beata visione. p. 147
10. Tertia classis eorum, qui insinuant, Sanctorum animas pergere in cœlum, sed diuertendo ad paradysum terrestrem. Tractatur de earum celeritate in motu ad cœlum, & de instanti, quo beatam obtinent visionem. p. 149
11. Quarta classis eorum, qui significare videntur, ineuitabilem esse Sanctorum animabus digressionem ad ignem Purgatorij, p. 150
12. Quinta classis eorum, qui tradere videntur, Iustorum aliquorum animas detineri in loco quodam sine cruciatu ab igne, antequam perueniant ad cœlum. Agitur de Purgatorio Desiderij. ibid.
13. Sexta classis eorum, qui Sanctorum animas vsque ad diem Iudicij sine visione beata intra paradysum terrestrem commoraturas significant. p. 151
14. Septima classis eorum, qui Sanctorum animas aut in Inferis, aut in alio subcœlesti loco sine visione beata custodiendas vsque ad diem Iudicij pronuntiant. p. 155
15. Octaua classis eorum, qui cùm fileant de loco, in quo existunt sanctorum animæ, videntur denotare, eas non beari ante diem Iudicij. p. 158
16. Recensentur qui ante, & post definitionem Benedicti Papæ XII. à veritate deuiarunt, & in hæresim sunt lapsi, cùm in aliis materiis essent Hæretici, p. 159
17. Qui se gesserit Ioannes Papa XXII. in Controuersia de beatitudine, & habitatione sanctarum animarum in cœlo ante diem Iudicij? p. 160
18. An præter beatas animas aliæ ad tempus existant aliquando in Empyreo. p. 162
19. Quotus erit numerus animarum inhabitantium Empyreum? An plures illud incolent, quàm Infernum, & Limbum puerorum? Num tot foeminarum, quot virorum animæ

- manebunt in Empyreo? p. 163
- Ex. XXII. De nonnullis, præter Christum, & Deiparam, incolis Empyreï, in corporibus glorificatis ante generalem resurrectionem, p. 164
- Sett. 1. An sancti, qui Christo resurgente resurrexerunt, incolant Empyreum in corporibus glorificatis? ibid.
2. Quinam sint sancti, qui Christo resurgente resurrexerint, & ascendente ascendent in Empyreum, maneatque ibi cum corporibus glorificatis, p. 168
3. An S. Ioannes Euangelista in corpore glorioso incolat Empyreum? p. 177
4. An alij in corpore glorioso incolant iam Empyreum? p. 179
5. An de cætero Henoch, & Elias ante generalem resurrectionem incolent Empyreum in corporibus glorificatis? Et an in non glorificato raptum esse in illud ad tempus S. Paulum, colligatur ex sacra Scriptura? p. 180
6. Num Deipara Virgo post ascensionem Christi in Empyreum rapta sit illuc aliquando cum corpore mortali? Num species Sacramentales Eucharisticæ illuc etiam transferantur interdum? p. 181
- Ex. XXIII. De hominibus vt Empyreï incolis in anima, & corpore gloriosis post generalem resurrectionem, p. 182
- Sett. 1. Firmatur ex sacris Litteris Catholica veritas de hominum beatorum in cœlo habitatione post generalem resurrectionem. p. 182
2. Firmatur ex rationibus eadem Catholica veritas. p. 183
3. Subinfertur habitatio beatorum hominum in Empyreo: & errores aliqui contra eam notantur, p. 184
4. Patres aliqui nescio quid indicantes de existentia omnium Iustorum, vel quorundam post resurrectionem in alio loco, quàm cœlesti, & empyreo, referuntur. p. 185
5. Recensentur Patres alij, qui simile quid innuunt, p. 186
6. Memorantur incidenter Scriptores, qui adultis nonnullis Gentilibus rediuiuis habitationem concedunt in loco diuerso ab Empyreo, & Inferno. Firmatur amplius ex sacris Litteris, & Patribus, ac rationibus existentia rediuiuorum hominum vel in Empyreo, vel Inferno. ibid.
7. Huma-

Exercitationum & Sectionum.

7. Humanorum corporum in cœlo existentia comprobatur ex prophanis litteris. p. 188
8. Quem situm habebunt in Empyreo homines glorificati? p. 190
9. An locorum ordinem seruabunt in Empyreo homines glorificati? pag. 192
10. De particulari locorum ordine, quem glorificati homines habebunt in Empyreo. p. 195
11. De amplitudine spatij, in quo existent frequenter glorificati homines. pag. 199
12. Occurritur tribus difficultatibus circa amplitudinem theatri Beatorum in Empyreo. Tractatur de amplitudine Inferni, & Paradisi Adami. p. 200
- LIBER VII. De aliis corporibus, præter humana, extituris in Empyreo, pag. 202
- Ex. XXIV. An Eucharistia asseruanda sit in Empyreo post mundi consummationem? ibid.
- Sett. 1. Proponuntur dubitandi rationes. ibidem.
2. Præponitur negatiua pars, p. 203
3. Occurritur dubitandi rationibus. pag. 205
- Ex. XXV. An Christi Domini Crux, & alia Passionis instrumenta sint in Empyreo asseruanda post magni Iudicij diem? p. 207
- Sett. 1. An Crux ipsa in qua Christus obiit, manifestanda sit in magni Iudicij die. ibid.
2. Statuitur, ipsam Crucem, in qua Christus obiit, asseruandam in Empyreo post magni Iudicij diem. pag. 208
3. Passionis Dominicæ alia instrumenta asseruanda in Empyreo post magni Iudicij diem, firmo craret fundamento, p. 209
- Ex. XXVI. An Angeli in Empyreum inferant extranea corpora assumpta quandoque ab ipsis? p. 210
1. An Angeli in Empyreo assument quandoque corpora? ibid.
2. Corpora in Empyreo assumpta ab Angelis non erunt ex materia extranea, sed ex Empyrea. p. 211
- Ex. XIX. An Beati homines in Empyreo inferent vestes corporeas ex materia extranea confectas? p. 212
- Sett. 1. An beati homines vtentur vestibus in Empyreo? ibid.
2. An beatorum hominum vestes in

- Empyreo erunt ex materia extranea? p. 214
- LIB. VIII. De externis, & internis materialibus actionibus incolarum Empyreï? p. 216
- Ex. XXVIII. De visu corporeo glorificatorum hominum. ibid.
- Sett. 1. An Deus in se ipso percipietur vt obiectum per visionem corpoream à glorificato visu, si hic sit futurus idem omnino, ac modo? p. 217
2. An Deus in se ipso percipietur vt obiectum à glorificato visu per spirituales perceptionem? p. 223
3. An si sit futurus diuersus à mortali visus glorificatus percipiet Deum in se ipso? p. 224
4. Occurritur sex obiectionibus à ratione contra visionem Dei ab oculo glorificato, qui sit diuersus à mortali? p. 227
5. Diluuntur sex aliæ obiectiones. p. 230
6. Eneruantur aliæ sex, p. 235
7. Aliæ sex infirmantur. p. 237
8. Sacræ Scripturæ, Patrum Ecclesiæ, & Theologorum autoritas expenditur; & dirimitur quæstio. p. 241
9. Præstantissimum obiectum visionis corporeæ erit Christus, vbi de pulchritudine corporis Christi. p. 244
10. An cuncti beati homines conspicient semper humanitatē Christi? p. 247
11. An Beatis, si præditi supponantur speciebus impressis, quibus semper intueri valeant Christi humanitatem, liberum adhuc sit continuare, vel non continuare eius visionem? p. 248
12. Nobilius obiectum visionis corporeæ erit post Christum Deipara Virgo. Vbi de pulchritudine Virginis. p. 251
13. Visionis corporeæ obiecta Angeli in assumptis corporibus, & concies Empyreï in propriis. p. 254
14. Visionis corporeæ obiecta cælestes sphæræ, p. 257
15. Visionis corporeæ obiecta elementa. An fortè aliqua mixta in terra. Agitur etiam de rediuiuis pueris, qui cum peccato originali obierunt. pag. 261
16. Eruntne visionis corporeæ obiecta Dammati existentes in Inferno? pag. 265
- Ex. XXIX. De auditu glorificatorum hominum, p. 271
- Sett. 1. An beati homines audient in Empyreo alios loquentes? p. 271
2. Obie-

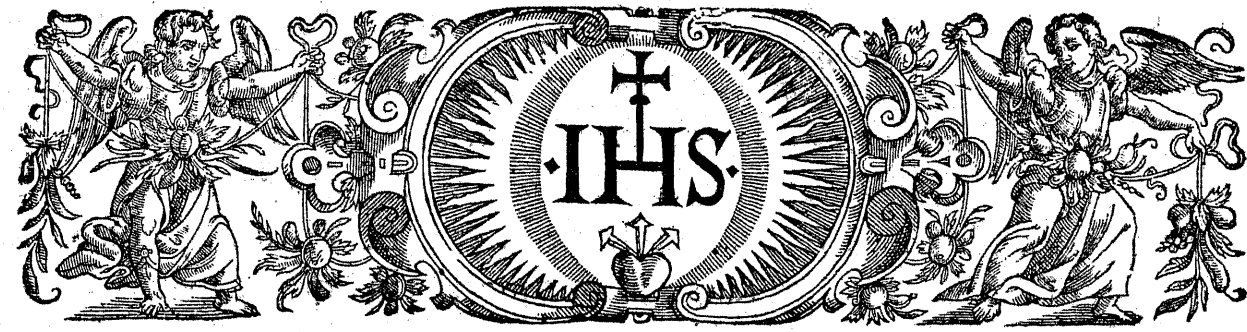

Index Librorum, Exercitation. & Section.

2. Oblectamentum ex auditu captum agnoscere in Beatis antiqui Poëtae, & Philosophi. p.274	existencia? ibid.
3. Quanam lingua loquentes audient se mutuo Beati? p.275	4. An Beatorum externi sensus elicient actus intrinsecè supernaturales? Vbi de luce glorificatorum corporum. p.293
4. An Beati erunt in continuo audiendi exercitio? Et an audient concentus Musicos, aliósque sonos præter vocales? p.279	5. Difficultates confertæ circa sensuum externorum operationes proponuntur, & exarmanur. p.298
5. Occurritur duplici obiectioni. p.280	Ex. XXXIII. De motu locali glorificatorum hominum. p.306
Ex. XXX. De olfactu glorificatorum hominum, p.281	sect.1. An Beati mouebunt se localiter intra Empyreum? An etiam extra? ibid.
Ex. XXXI. De gustu glorificatorum hominum. p.283	2. An Beati agent choreas inEmpyreo? p.309
Ex. XXXII. De tactu glorificatorum hominum, & nonnullis difficultatibus communibus ipsi, aliisque sensibus. p.286	3. Breuiariæ rationes quæstionum de motu locali beatorum hominum in Empyreo, p.315
sect.1. Adstruitur exercitium tactus in Empyreo, & multiplex eius obiectum, ibid.	Ex. XXXIV. De internis actionibus materialibus glorificatorum hominum. p.333
2. An Beati inuariatis actibus, & simul ac semper percipient omnia sua obiecta per sensus externos? p.289	sect.1. Beatorum hominum interni sensus non manebunt otiosi. ibid.
3. An Beati per species infusas externis sensibus percipient obiecta non	2. Beati homines non carebunt appetitu sensitiuo. Explicantur eius actus. p.335
	Clausula Empyreologiæ. ibid.

P A R S

PARS SECUNDA EMPYREOLOGIÆ, SEV PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ DE COELO EMPYREO.

RESOLVTA iam prima parte; in qua ad amissim examinaui ea, quæ pertinent ad Empyreum intrinsecè, vt est in se, secundum esse substantiale, & accidentale, progredior ad secundam; in qua exactè discutiam ea, ad quæ se habet extrinsecè, tum quæ est operatiuum transeunter, tum quæ est locus corporeus. Et quia, vt inquit Tullius libr. 5. de finibus, *in ipsis illis rebus, quæ discuntur, & enarrantur, inuitamenta sunt, quibus ad ea, quæ supersunt, discenda, & cognoscenda mouemur*, subit animum spes, priori operis parte inuitatum Lectorem accessurum ad posteriorem hanc, vt quæ de Empyreo restant, discat, & cognoscat ex monumentis sacrae Scripturae, Patrum, ac Theologorum à me conquisitis. Id enim tantum mihi tribuere in hoc opere & res ipsa cogit, & iustus timor, ne quod in Origenem iactauit Antipater Bostrensis apud S. Damascenum in Eclogis lit. A. titul. 75. quispiam in me contorqueat, *Quisnam Moses, aut Paulus, siue quis alius Prophetarum, & Apostolorum tam accuratè de omnibus, quæ supra cælum (sydereum) sunt, cum omni authoritate disputare, ac docere potuit?* Et sanè vel monumenta illa indagare, totque Authorum dispersa volumina vno codici indita ostendere: res nobis difficillima, imò magis impossibilis videbatur. Sed manibus ad cælum erectis, & aeterno auxilio inuocato, eam quoque curam nostris reposuimus animis, Deo freti, qui & res penitus desperatas donare; & consummare sua virtutis magnitudine potest. Quæ sunt verba à Iustiniano Imperatore in leg. 1. §. Hocque opere 2. Cod. de veter. iur. enuc. mutuata. S. Augustinus lib. 1. de Moribus Ecclesiae cap. 21. carpit Philosophos Gentiles, quod *desertis virtutibus, & nescientes, quid sit Deus, & quanta maiestas semper eodem modo manentis natura*

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II. a

tura, magnum aliquid se agere putant, si uniuersam istam corporis molem, quam Mundum nuncupamus, curiosissime, intentissimeque perquirant. Vnde tanta etiam superbia gignitur, ut in ipso caelo, de quo saepe disputant, sibi met habitare videantur. At nos in primis Dei Optimi, ac Maximi venerantes Maiestatem, & Virtutum colentes decorem, quia ratio naturalis, multoque potius quam Christiana fides facem praefert, prosequimur magna animi summissione inceptas de caelo Empyreo dissertationes, non vana curiositate ducti, sed sincero affectu explorandi eminens, ut qui noscamus humi nos serpere, Coelestem locum destinatum eis, quos aequus amauit Deus,

Aut ardens euexit ad aethera virtus.

LIBER

LIBER QUINTVS. DE INFLVENTIIS EMPYREI.

VM. Esse dicitur, puteturque communiter directum ad Operari, & a nobis fuerit diligenter consideratum Empyreum penes esse substantiale, & accidentale; scrutari modo oportet, sine verè utrumque esse Empyrei propter operari? & quo pacto? Horum indagatio erit opus, & labor totius libri quinti, sed quem unica Exercitatione absoluemus.

EXERCITATIO DECIMASEXTA.

De influentiis Empyrei in alia corpora caelestia, & sublunaria.

VIRTUS operatiua Empyrei potest esse vel erga corpora caelestia, vel erga sublunaria, vel erga utraque. Agam in primis de virtute transeunter operatiua erga utraque. Deinde decernam, quid sit illud, quod erga utraque fit ab Empyreo.

SECTIO PRIMA.

Recensentur Patroni, & proponuntur argumenta sententiae negantis influxum Empyreum in alia corpora caelestia, & sublunaria.

DVPLEX est sententia extremè opposita circa influxum Empyrei: alia namque negat; alia affirmat. Pro negante stant Antistodorense lib. 1. summæ cap. 16. q. 3. Alensis 2. p. q. 47. membro 1. Aureolus in 2. dist. & art. 3. Gabriel ibidem dist. 14. q. vnica art. 3. dub. 1. Albertus in 2. etiam dist. 2. art. 5. licet lib. de quatuor coeuis q. 4. art. 14. aliter senserit. Abulensis in Paradoxo 5. cap. 167. & in cap. 23. Exodi q. 53. Spiera in Quadragesimali de floribus sapientiae, sermon. 41. part. 3. conclus. 2. Ioannes Rusbrochius de vera contemplatione cap. 30. Et si contrarium in P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II,

nuar lib. 2. de Nuptiis spiritualibus cap. 52. Malonius in 2. disput. 7. sect. 6. Escalante in Clypeo Concionatorum lib. 8. cap. 3. Parauisus in sermone de Visitatione Virginis §. 1. Pefantius in 1. 2. q. 4. art. 8. d. 1. Liberrus Fromundus in Vesta tract. 6. cap. 2. Ioannes Baptista Persona Noctium solitariarum in Odyssæa Homeri colloquio 23. Petrus Hurtadus disp. 2. de caelo sect. 6. §. 66. Auersa q. 35. Philosophiae sect. 5. Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 29. sect. 2. subsect. 3. De S. Thoma postea dicitur in sect. sequenti.

2 In istius sententiae fulcimentum conficiuntur hæc argumenta. Primum: Non est factum Empyreum propter productionem, & conseruationem rerum caelestium, ac sublunarium; sed propter beatitudinem supernaturalem corporum præcipuè glorificandorum: atque adeo si Deus non eleuasset naturas creatas rationales ad statum supernaturalis beatitudinis, non condidisset illud, sine quo tamen maneret perfecta machina mundialis. Quapropter illud fuit incognitum Philosophis antiquis, quibus diuina

diuinarum litterarum nullus radius affulfit. Ergo Christiana Philosophia nullam ei operationem debet tribuere in cælestia, & sublunaria; cum neque ex parte ipsius, neque ex parte cælestium, & sublunarium appareat necessitas influxus ab ipso præstiti. Et videtur esse magis è dignitate Empyreï, si se non immisceat in gubernatione mundialis machinæ sibi subiectæ. Confirmatur à simili supercælestium aquarum, quibus Christiani Philosophi (loquor de censentibus eas esse veras, & naturales aquas ob synceram sacrarum litterarum interpretationem, pro qua vehementer dimicat Franciscus Feuardentius in Appendice aduersus hæreses, libr. 1.) nullam tribuunt operationem in cælos mobiles, neque in elementa. Confirmatur iterum exemplo ignis Tartarei designati in supplicium Damnatorum, ideòque ad nullum alium vsum deseruentis in Vniuerso. Ergo cum Empyreum sit destinatum in præmium, & gloriam Beatorum, neutiquam conduceret ad alios vltus in Vniuerso.

La prudentia che coranto affetta Del fulmine falciol sempre quieto. Nel qual si volge quel che magior fretta. Sic Florentinus Poeta insigne, qui edidit opus egregium, cui simile in vulgari non habetur, eximia scientia, & eloquentia maternalis. Hoc clogio cõmendatur à S. Antonino 3. p. Hist. tit. 2. c. 5. §. 2. florebat Dâtes circa annum 1322.

3 Secundum; Nullum corpus non motum, mouet, vt docet Aristoteles libr. 7. Physicorum cap. 1. à textu 3. Sed Empyreum est immotum vt cecinit Dantes Aligerius in Cantu 1. de Paradiso: ergo Empyreum non mouet alia corpora per influentiam ab ipso exhibitam. Confirmatur, ex cælo sydereo, seu ex astris, quæ si cessent à motu, non influent in transmutationem substantialem, aut accidentalem corporum inferiorum: Ita S. Thomas 2. de cælo lectione 4. l. 3. contra Gentes cap. 82. Quodlibeto 7. artic. 11. in 1. distinct. 8. quæst. 3. art. 1. ad 3. in 2. distinct. 11. quæst. vnica artic. 6. ad 3. quæst. 5. de Potentia, artic. 8. quæst. 3. de Malo artic. 2. nec non 1. part. q. 115. artic. 3. quem Thomistæ denso sequuntur agmine. Confirmationem hanc adeò robustam cõteret Aucisa, vt dicat, *illi, qui volunt calos ita operari per motum, vt cessante motu nihil operari valerent, debebant ex hoc capite negare omnem operationem cælo Empyreo; & alioquin non consequenter philosophari sunt.* Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. 3. quæst. 4. artic. 2. videntur exemplo Empyreï influentis, etsi immotum sit, vt probent, posse astra agere formas substantiales, & accidentales, quantumuis cessent à motu. Petrus Hurtadus supra sect. 4. §. 55. inquit. ferri posse idem iudicium de influxu cæli syderei immoti, ac de influxu Empyreï immoti, congruè ad opinionem S. Thomæ. Ferrariensis in 2. contra Gentes cap. 65. vt viter contradictionem in Angelico Magistro, vult ab eo concessam solum Empyreo actionem diffusiuam suæ similitudinis; sed ille quidem aliam actionem intendit, vt perspicuè constabit in numer. 3 2. & 4 1.

4 Tertium: Modò non se habet aliter Empyreum quoad defectum motus, ac se geret cælum sydereum post diem Iudicij: Ergo similiter non se habet nunc aliter quoad influentiam, ac se geret cælum sydereum post diem Iudicij. Sed cælum sydereum carebit tunc influxu deseruiente generationibus corruptionibusque rerum: Ergo & nunc eius expertus erit Empyreum. Confirmatur, quia si empyreum modò influat in cælos, & elementa, influet etiam post diem Iudicij æquè necessariò, nisi à Deo violenter, & miraculosè impediatur. Vtrumque autem videtur absolum.

5 Quartum: Esto, Astra, & Planetæ sint actiua, non tamen cælestes orbes, in quibus includuntur;

tum quia omnes effectus, quos cælitus experimur proueniunt ab astris, & Planetis, tum quia alioquin cælestium orbium quauis partes, quæ omnes sunt homogeneæ, possent influere in eosdem prorsus effectus. Ex quo fieret, cælestes orbes esse perfectiores astris, & Planetis non habentibus nisi virtutem determinatam. Absurdum autem est, hæc excedi ab illis in perfectione, si sint corpora diuersa. Ergo cælum Empyreum, quod astra, & Planetis non variegatur, expertus omninò erit actiuitatis.

6 Quintum: Empyreum nihil influat; non lucem, vt probabitur in sect. 5. & præterea emissio ni lucis erit impedimentum raritas Empyreï ex S. Thomæ sententia, cui præter alios in tempore citatos adhæret Ioannes de S. Thomæ art. 1. de Meteoris cap. 2. vbi immeritò tradit absolute, credi, quòd Empyreum sit quadratum in parte superiori, propter locum Apocalypsis 21. vers. 16. *Cuius in quadro posita est; quasi hæc verba sic ab omnibus intelligerentur, vt quadrata Empyreï figura constantem, perpetuamque omnium fidem diuinam, aut humanam sibi adiciuerit. Non quatuor primas qualitates. Nam earum cæli syderei sunt incapaces; multòque magis ipsum Empyreum; de quo perperam ait Marsilius Ficinus in l. Plotini Enneadis secundæ 3. cap. 6. habere calorem, & humorem absque pro in se ipsum. Tunc sic: Nullum agens creatur potest naturaliter agere in distans, quin agat per medium; vt fert commune Philosophorum placitum, licet Aueris q. 14. Philosophiæ sect. 8. excipiat, non sine singularitate, agentia cælestia. Confirmatur, cælestes operationes sunt virtute lucis, vt sentiunt plures allegati à Conimbricensibus supra quæst. 3 artic. 1. & à Mendoza in viridario libr. 4. Problemate 43. Ergo, cum lux Empyreï non se diffundat adeò extra Empyreum, nihil eâ mediâ, vt organo operabitur. Confirmatur rursus, quia influxus orti ab Empyreo nulla potest assignari necessitas ex parte siue cælorum, siue elementorum; neque item ostendi potest, qualis ille sit. Ergo parùm philosophicè excogitatur.*

SECTIO II.

Recitantur Authores, & in medium producuntur fundamenta sententia concedentis Empyreo influxum in alia corpora cælestia, ac sublunaria.

7 Authores sunt S. Thomas 1. part. quæst. 66. artic. 3. ad 2. & quodlibeto 6. quæst. 11. artic. 19. palam fatetur mutasse sententiam, re diligentius considerata. Nam in 2. distinct. & quæst. 2. artic. 3. & in scripto ad Anibaldum artic. 2. negat influxum. Ideò prudenter dixit Durandus in 2. distinct. 2. quæst. 2. numer. 3. *Hic est duplex modus dicendi non solum diuersorum Doctorem, sed vniu, & eiusdem (alludit ad S. Thomam) in diuersis locis. Nec mirum, quia cum nihil sciamus de illo calo, an sit, nisi per auctoritatem, vt dictum fuit in præcedente quæstione, parùm possumus scire, si agat, vel non agat, cum nullus effectus eius nobis appareat, neque auctoritates aliqua de hoc expressè loquantur. Hactenus Durandus: qui tamen adhæret*

adhæret affirmanti sententiæ, vt & S. Bonauerus, Richardus, Egidius, Romanus, Palatius, Carthusianus ibidem, & hic iterum in summa fidei Orthodoxæ lib. 1. artic. 90. Mayo in 2. dist. 14. quæst. 4. Argentinas in eadem distinct. artic. 4. Albertus memoratus in num. 1. Macrobius Theologus apud Rubium infra, Hispalensis in 2. distinct. 14. quæst. 1. artic. 3. Ioannes Nider, Præcepto decimo Decalogi cap. 5. Ioannes de S. Gemignano in summa de exemplis lib. 1. cap. 32. Ferrariensis in 2. contra Gentes cap. 20. ac 65. Pelbartus in 2. libro Rosarij Theologici verbo cælum §. 28. Anglez in 2. distinct. 12. quæst. 3. in 3. difficultate. Franciscanus Pineda lib. 1. Ecclesiasticæ Monarchiæ cap. 3. §. 4. Ludouicus Diaz in doctrina Philosophica tract. 2. quæst. 4. cap. 2. Franciscus Patritius lib. 14. & 21. Panscolmiæ, Paulus Scaliger de rerum causis, & successibus lib. 2. cap. 16. lib. 5. cap. 4. Iacobus de Valentia Christopolitanus Episcopus in Canticum trium puerorum, Caietanus, Bañez, & Zumel in 1. part. quæst. 66. artic. 3. Flandria 8. Metaphysicæ artic. & quæst. 1. Franciscus Iunctinus in sphaeram Ioannis Sacrobosco pag. 548. Murcia lib. 1. de cælo cap. 2. in dubijs circa literam, Ioannes de S. Thoma in 1. part. disputat. 20. artic. 2. num. 10. Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. 3. quæstio. 2. Suarez lib. 1. de opere sex dierum. cap. 5. Clauuius in cap. 1. sphaeræ §. de numero orbium cælestium, Poza in Elucidario Deiparæ lib. 2. tract. 16. cap. 1. Bernardus Cæsius lib. 1. de Mineralibus. cap. 5. sect. 1. num. 8. Vincentius Regius lib. cap. digress. 4. Elucidationum Euangelicarum num. 8. Montepilosus tomo 2. partis 2. Theologiæ disp. 3 2. artic. 2. in finè. Emanuel de Valle de Moura opusculo 1. de Incantationibus sect. 2. cap. 12. n. 13. cum Cardinali Cameracensi quæst. 2. super sphaeram Ioannis Sacrobosco. P. Bartholomæus Amicus tract. 4. in libros de Cælo, & Mundo, quæst. & dub. 6. rursus tract. 6. quæst. 3. art. 2. & 3. Allarus est ad me (quod non nisi dolenter dixerim) is tomus P. Barth. Amici scrius, quam vt potuerit esse adiumento ad opus Empyreologicum, vti fuerunt alij eiusdem Auctoris, viri quidem admirandæ eruditionis, & instructissimæ copiæ.

8 Pro hac opinione arguitur primò: Partes Vniuersi debent habere inter se ordinem, & connexionem, vt adstruit Aristoteles lib. & cap. 10. Metaphysicæ textu 52. Quare si Empyreum non est extraneum, & alienum ab Vniuerso, debet vt pars constituere ordinem, & connexionem cum reliquis partibus. Ast ordo, & connexio in eo præcipuè consistit, quòd inferiora regantur per superiora, seu in eo, quòd superiora influant in inferiora: Ita S. Dionysius cap. 5. de cælesti Hierarchia, & cap. 8. de diuinis nominibus, S. Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 4. S. Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum cap. 5. & S. Patens Ignatius in aurea, nunquamque satis laudata epistola de Obedientiæ virtute ad Patres Lusitanos, *Nam vt in corporibus (inquit) globisque cælestibus, vt alium alium afficiat, moueatque, requiritur, vt certa quadam convenientia, & ordine, inferior orbis superiori subiiciatur; sic in hominibus, cum alter alterius auctoritate mouetur, oportet, vt is, qui ab alterius nutu pendet, subseruiat, & obsecundet, vt virtus ab imperante ad eum derinetur, & insuat.*

9 Secundò: Supremi Angeli, etsi non mittantur, habent influentiam super medios, & P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

vltimos, qui mittuntur. Ergo supremum cælum, quamuis non moueatur, habebit influentiam super alios cælos, & elementa, quæ mouentur.

10 Tertio: Sicut ponitur corpus mobile, & influens per motum; ita oportet ponere corpus aliud superius influens per quietem, vt sic distormitatem motus præcedat vniformitas quietis, sitque vnitas multitudine prior.

11 Quarto: Empyreum potest pari rarefactionem, & condensationem: Ergo & influere in inferiora corpora; alioqui esset ignobilius cælo sydereo; cum esset passiuum, non verò actiuum.

12 Quintò: Est inconueniens ponere aliquam substantiam, quæ omninò sit oriosa, seu destituta omni operatione transeunte. Hinc Aristoteles lib. 2. de cælo cap. 3. textu 17. ait, *eorum quodque, quorum est opus, operis ipsius gratiâ esse constar.* S. Dionysius cap. 11. §. 2. Cælestis Hierarchiæ, cuiuslibet rei tribuit substantiam, virtutem, & operationem: cap. 8. de diuinis nominibus §. 5. inquit, *Quod vniuersaliter habet nullam virtutem, neque est, neque erit aliqua ipsius omninò possessio, id est, interpretare S. Thomæ lect. 2. Non habet ordinem in Vniuerso, seu firmitatem.* S. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa cap. 23. pronunciat, *Impossibile esse, substantiam expertem esse naturalis actus, seu, vt alij vertunt, fieri non posse, vt res vlla actionis naturalis sit expertus.* S. Maximus Martyr oratione de duabus Christi voluntatibus apud Euthymium in Panoplia parte 2. tit. 18. scribit, *Quæ porro natura sit illa, quæ nihil agat, aut qua naturali careat actione? Sicut enim nullo modo est expertus essentia, ita nec naturalis potestatis, hæc enim si careat, & essentia careat omnino. Quod enim nullam habet potestatem, quòdque nihil efficit, id solum non est.* Collidunt S. Nyssenus apud Nicetam lib. 3. thesauri cap. 22. S. Anastasius Sinayra in via duce cap. 2. Addit Hugo Ethernus lib. 3. de hæresibus, quas in latinis Græci deuoluunt cap. 6. *Quibuscumque substantia quilibet adest, & eius actio, sed non quibuscumque actio, & substantia.* Præterea Genesis 2. vers. 4. dicitur, *Cessauerat ab omni opere suo, quod creauit Deus, vt faceret.* Quæ verba sic ex Hebræo transferunt alij, teste Hypomano in Catena, *Quod creauit Deus ad faciendum, id est, vt de cætero ipsa opera ex se producerent alia, & non esset necessarium nouas creaturas producere.* Similia habent Caietanus, Catharinus, & Honcala. Aditio ex Ruperto lib. 1. in Genesim cap. 26. *Dei aspectus nullam in Republica sua citari naturam patitur: & ex S. Gregorio Nazianzeno oratione 1. de Theologia. Neque à Deo factum est quicquam, cuius nullus sit vsus.* Tandem ex Asterio homilia aduersus auaritiam, *Quis ignorat propter seipsum, exceptis virtutibus nihil fieri, sed vt aliud ex alio procedat, & sequatur.*

13 Confirmatur primò: Omnis forma substantialis habet aliquam virtutem actiuam per actionem siue immanentem, siue transeuntem: Ergo forma Empyreica, quæ est perfectissima inter inanimatas, habet virtutem actiuam per actionem transeuntem; imò ex hac debet reputari eius perfectio, siquidem ex operationibus inducimur nobilitatem formarum. Quòd si forma Empyreica gaudet virtute præfata, influet proculdubio; tum quia, cum sit agens necessarium, non poterit suspendere exercitium influendi; tum quia incredibile est, impediendam ob incapacitatem medij;

non enim id congruit optimæ dispositioni corporum Vniuersi, neque Dei sapientissimæ prouidentie, Confirmatur secundò: Omnia corpora sunt à Deo facta propter humanum obsequium; corpus autem Empyreum nullatenus homini seruiet, nisi in inferiora influeret. Confirmatur tertio: Quòd aliquod corpus est superius, ed est nobilius, & perfectius; rursus quòd perfectius est, ed est potentius, & efficacius in operando: sed Empyreum est supremum inter omnia corpora: Ergo omnia superat in virtute operandi.

SECTIO III.

Prioris sententiæ exarmantur rationes.

14 **A**D primam responderi potest, ex suppositione condendi Empyrei ob eleuationem creaturæ rationalis ad beatitudinem supernaturalem, par fuisse tribui illi vim operandi, vt sic esset vndequeque perfectissimum corpus. Neque se immiscere in gubernatione machinæ mundialis, est contra ipsius dignitatem, siquidem ex tali gubernatione nullum ei detrimentum accedat; quemadmodum nec Deo prouenit ex concursu in res creatas, neque Angelis ex motione cælestium globorum. Confirmationes desumptæ ex aquis supercælestibus, & igne Tartareo non admodum videntur, cum hæc corpora habeant, quantum ex se est, virtutem operatiuam in elementa, & mixta Vniuersi, impeditam tamen ob locum, in quo sunt à Deo locata. Et vterius non defuerunt, qui in supercælestibus aquis expeditam etiam virtutem operatiuam admiserint, ignisque Tartareus agit naturaliter siue per actionem solam intentionalem, siue per intentionalem simul, & realem in corpora humana, si aliqua iam sint in Orco, vt de corporibus Dathan, & Abiron censent nonnulli.

15 Ad secundam responderi potest primò, nullum corpus mouere, non motum à Causa prima, & vniuersali, per concursum simultaneum cum ipso: Empyreum autem, etsi sit immotum localiter, non tamen fore immotum à Causa prima, & vniuersali, si ageret. Secundo, nullum corpus mouere localiter de nouo aliud, quin & ipsum moueatur localiter, præsertim si antea non erat debite coniunctum, & applicatum; vel nullum corpus mouere aliud etiam per alterationem, quin & ipsum moueatur actu, aut potentia, ratione capacitatis ad patiendum in se mutationem aliquam. Tertio, nullum corpus per actionem, quæ sibi non sit cœua, mouere aliud sine sui motu, actionem verò Empyrei esse ipsi cœuam. Quarto, nullum immotum corpus mouere aliud per actionem propriam corporis, seu transmutatiuam materiæ de forma ad formam; & talem non esse actionem Empyrei; sed potius aliquatenus attingere modum, quem in operando seruant substantiæ separatae. Videantur Ferrariensis ad cap. 20. lib. 2. contra Gentes. Capreolus in 2. distinct. 14. quæst. vnica. artic. 3. Connimbricenses lib. 2. Physicorum cap. 4. quæst. 1. art. 4. lib. 2. de cælo cap. 3. quæst. & art. 2. Rubius lib. 2. de cælo cap. 5. quæst. 3.

16 Ad confirmationem dici valet cum Serario in c. 10. Iosue, quæst. 28. (vt vulgaris subtraxerit)

cessante motu astrorum, cessaturas solummodò actiones, quæ modò distribuuntur per varias mundi plagas, quæque dependent ex vario adpectu, concursuque astrorum. Hanc fuisse S. Thomam mentem suspicatur inter alios, P. Franciscus Alphonfus disput. de cælo sect. 9. num. 118. Quod ægrè crediderim; nam S. Thomas in 4. distinct. 44. ea de causa docet, corpora damnatorum fore incorruptibilia, & ab igne in ipsa nullam actionem realem exercendam, quia cessante motu cæli post diem iudicij nequit vlla esse in corporibus alteratio ordinatæ siue ad generationem, siue ad corruptionem; & quia nec ignis, nec alia agentia poterunt realiter operari. Granadus 3. part. controuers. 13. de Nouissimis tract. 4. disput. & n. 2. ait, S. Thomam reuocasse tacite in lib. 4. contra Gentes cap. 81. & 89. rationem incorruptibilitatis corporum damnatorum præstitam in 4. nam eius non meminit cap. illo 81. & 89. vbi rem iam senior discussit ex professo. Mihi tamen viderur, S. Thomam 1. part. quæst. 115. art. 3. & lib. 3. contra Gentes cap. 82. perstitisse in opinione de sublunarium corporum à motu Cælestium dependentia in omnibus suis realibus operationibus. Soncinas 12. Metaphysicæ quæst. 13. exponit S. Doctorem, quatenus tantum voluerit, cessante motu astrorum, defuturas actiones productiuas formarum substantialium; non verò accidentalium. Sed in animum, non inducam meum, non producendam formam igneam ab igne applicato stupæ. Huc facit articulus Parisiensis, iam olim oppositum imp. obans, imò & erroneus insimulans; cuius articuli autoritas allegatur à Carthusiano in 4. distinct. 44. quæst. 8. Durando in 2. distinct. 15. quæst. 3. num. 11. ab alii que Theologis præcis, & recentibus. Neque item persuadeo mihi, non generanda tunc animalia, quæ ex aliis similibus non propagantur, si materia sit rectè disposita per calorem; qui si Sol staret in nostro hemisphærio, esset intensior; neque enim ab stante Sole continuatio lucis suspenderetur, vt S. Thomas non negat. Idem Soncinas in 2. distinct. 14. conclusione 1. inquit, Empyreum non agere transmutando substantialiter materiam; secus acta; ideòque mirum non esse, si illud immotum agat. Verum etsi eo pacto ageret, non obstarat eius quies, vt ex prælibatis apparet. Ex quibus identidem colligitur, nullam esse in S. Thoma contradictionem; nam Empyrei influentiæ sunt per ipsum vniformes, & stables.

17 Aduertendum est, Angelicum Doctorem, cuius autoritas potiores habet partes in confirmatione, scripsisse variè circa dependentiam actionum corporum sublunarium à motu cælestium. Sic optimus eius Interpres Didacus Deza Archiepiscopus Hispanensis in 4. distinct. 44. quæst. 4. ad 2. Durandi; & latius in 2. distinct. 14. quæst. 1. artic. 1. conclusione 3. artic. etiam 3. notabili 4. vbi collatis multis testimoniis S. Thomæ, concludit, sensisse tandem, id, quod nos diximus, responderi posse ad confirmationem. Egidius Romanus in correctorio corruptorij 9. S. Thomæ art. 3. putat, cessationem motus localis in re sublunari prouenientis à principio voluntario, vt motus rotæ à figulo, & motus locutionis à quolibet homine, si staret cælum, non esse è sententia S. Thomæ; quem sic conciliat cum S. Augustino dicente lib. 11. Confessionum cap. 23. *An verò si cessarent cæli lumina, & moueretur rota figuli, non esset tempus, quo metremur eos gyros, & diceremus*

ant

SECTIO IV.

Posterioris sententiæ argumenta infirmantur; & tam posterior, quam prior relinquuntur in medio.

21 **A**D argumentum primum respondebitur, tum per instantiam ex statu Vniuersi post diem iudicij; nam, cessantibus influentiis, perseverabit adhuc ordo Vniuersi: tum satis esse ad præferum ordinem, & connexionem, quòd Empyreum proximè sibi sphaeræ coniungatur, & mediante illa reliquis corporibus tanquam pulcherrimum rectam, terminus, ac complexio totius Vniuersi. Sic aquæ supercælestes sunt pars Vniuersi, etsi actu non habeant influentiam in alia corpora. Neque Patres ex eo præcisè, quòd Angeli, & astra pertineant ad illud, probant ipsorum influxus. Demum Angeli sunt superiores Empyreo quoad dignitatem; nec tamen influunt in hoc cælum. Si ergo ordo inter Angelos, & corpora omnia Vniuersi non debet attendi secundum influentiam Angelorum in omnia corpora, multò minus ordo inter ipsa corpora. Adi Suarezium num. 10.

22 Secundum argumentum non probat influxum, sed aliquali proportionem explicat, quo pacto Empyreum, etsi non moueatur, posset per influxum mouere alia. Neque congruentia omnibus numeris est absoluta, quandoquidem Angelorum, qui assistunt, influxus in alios, qui legantur, (permitto aliquos Angelos nunquam mitti) sit intentionalis, consistensque in reuelatione veritatis alicuius, vel voluntatis diuinæ in ordine ad ministerium aliquod. Inde verò non nisi nimis remotè peti potest exemplum ad actionem physicam Empyream. S. Thomas eo quidem est vsus, non vt probaret influxum physicum, sed vt ostenderet, quo pacto cum immobilitate Empyrei componatur operatio physica in reliquos orbes mobiles.

23 Tertium non conuincit vniformitatem quietis debere præcedere difformitatem motus; & licet id posset monstrari, satis esset, vniformitas quietis diuinæ, vel Angelicæ.

24 Pro quarto argumento concederetur, Empyreum, quâ parte non est actiuum, superari secundum quid ab aliis cælis; hos tamen simpliciter, & absolute præcellit ab ipso in aliis conditionibus.

25 Ad quintum dicitur primò, Empyreum non omninò oriri in efficiendo, cum producat effectiue suas proprietates, & passiones. Neque inuenio repugnantiam substantiæ, quæ in proprio supposito, & alieno, nullatenus sit operatiua. Nam in primis actiuam non esse ratione materiæ, non repugnat, imò id à pluribus admittitur de facto. Deinde nec ratione formæ in proprio supposito; qualitates enim, quæ proprietates sunt, producuntur penes multos à generante formam; aliæ autem qualitates reperiuntur solummodò in formis viuientibus. Rursus neque in alieno supposito, siquidem nonnullæ formæ, exempli causa rationales, & cælestes, non sunt neque mediata actiuæ aliarum eiusdem speciei. Esse verò formas substantiales necessariò actiuas, vel mediata accidentalium formarum, vnde ostenderetur? Et compositio erit non propter aliquam

non enim id congruit optimæ dispositioni corporum Vniuersi, neque Dei sapientissimæ prouidentie. Confirmatur secundo: Omnia corpora sunt à Deo facta propter humanum obsequium; corpus autem Empyreum nullatenus homini seruiret, nisi in inferiora influeret. Confirmatur tertio: Quod aliquod corpus est superius, ed est nobilius, & perfectius; rursus quod perfectius est, ed est potentius, & efficacius in operando: sed Empyreum est supremum inter omnia corpora: Ergo omnia superat in virtute operandi.

SECTIO III.

Prioris sententia exarmantur rationes.

14 **A**D primam responderi potest, ex suppositione condendi Empyrei ob eleuationem creaturæ rationalis ad beatitudinem supernaturalem, par fuisse tribui illi vim operandi, vt sic esset vndequeque perfectissimum corpus. Neque se immiscere in gubernatione machinæ mundialis, est contra ipsius dignitatem, siquidem ex tali gubernatione nullum ei detrimentum accedat; quem admodum nec Deo prouenit ex concursu in res creatas, neque Angelis ex motione celestium globorum. Confirmationes desumptæ ex aquis supercælestibus, & igne Tartareo non admodum videntur, cum hæc corpora habeant, quantum ex se est, virtutem operatiuam in elementa, & mixta Vniuersi, impeditam tamen ob locum, in quo sunt à Deo locata. Et vterius non desuerunt, qui in supercælestibus aquis expeditam etiam virtutem operatiuam admiserint, ignisque Tartareus agit naturaliter siue per actionem solam intentionalem, siue per intentionalem simul, & realem in corpora humana, si aliqua iam sint in Orco, vt de corporibus Dathan, & Abiron censent nonnulli.

15 Ad secundam responderi potest primò, nullum corpus mouere, non motum à Causa prima, & vniuersali, per concursum simultaneum cum ipso: Empyreum autem, etsi sit immotum localiter, non tamen fore immotum à Causa prima, & vniuersali, si ageret. Secundo, nullum corpus mouere localiter de nouo aliud, quin & ipsum moueatur localiter, præsertim si antea non erat deorsum coniunctum, & applicatum; vel nullum corpus mouere aliud etiam per alterationem, quin & ipsum moueatur actu, aut potentia, ratione capacitatis ad patiendum in se mutationem aliquam. Tertio, nullum corpus per actionem, quæ sibi non sit coæua, mouere aliud sine sui motu, actionem verò Empyrei esse ipsi coæuam. Quarto, nullum immotum corpus mouere aliud per actionem propriam corporis, seu transmutatiuam materiæ de forma ad formam; & talem non esse actionem Empyrei; sed potius aliquatenus attingere modum, quem in operando seruant substantiæ separatæ. Videantur Ferrariensis ad cap. 20. lib. 2. contra Gentes. Capreolus in 2. distinct. 14. quæst. vnica. artic. 3. Connimbricenses lib. 2. Physicorum cap. 4. quæst. 1. art. 4. lib. 2. de cælo cap. 5. quæst. & art. 2. Rubius lib. 2. de cælo cap. 5. quæst. 3.

16 Ad confirmationem dici valet cum Serario in c. 10. Iosue, quæst. 28. (vt vulgaris subiectam)

cessante motu astrorum, cessaturas solummodò actiones, quæ modò distribuuntur per varias mundi plagas, quæque dependent ex vario adpectu, concursuque astrorum. Hanc fuisse S. Thomam mentem suspicatur inter alios, P. Franciscus Alfonso disput. de cælo sect. 9. num. 118. Quod ægrè crediderim; nam S. Thomas in 4. distinct. 44. ea de causa docet, corpora damnatorum fore incorruptibilia, & ab igne in ipsa nullam actionem realem exercendam, quia cessante motu cæli post diem iudicij nequit vlla esse in corporibus alteratio ordinata siue ad generationem, siue ad corruptionem; & quia nec ignis, nec alia agentia poterunt realiter operari. Granadus 3. part. controuers. 13. de Nouissimis tract. 4. disput. & n. 2. ait, S. Thomam reuocasse tacite in lib. 4. contra Gentes cap. 81. & 89. rationem incorruptibilitatis corporum damnatorum præsertim in 4. nam eius non meminit cap. illo 81. & 89. vbi rem iam senior disculpsit ex professo. Mihi tamen viderur, S. Thomam 1. part. quæst. 115. art. 3. & lib. 3. contra Gentes cap. 82. perstitisse in opinione de sublunariis corporum à motu Cælestium dependentia in omnibus suis realibus operationibus. Soncinas 12. Metaphysicæ quæst. 13. exponit S. Thomam, quatenus tantum voluerit, cessante motu astrorum, desisturas actiones productiuas formarum substantialium; non verò accidentalium. Sed in animum, non inducam meum, non producendam tunc formam igneam ab igne applicato stupæ. Huc facit articulus Parisiensis, iam olim oppositum imp. obans, imò & erroris insimulans; cuius articuli authoritas allegatur à Carthusiano in 4. distinct. 44. quæst. 8. Durando in 2. distinct. 15. quæst. 3. num. 11. ab aliisque Theologis prius, & recentibus. Neque item persuado mihi, non generanda tunc animalia, quæ ex aliis similibus non propagantur, si materia sit rectè disposita per calorem; qui si Sol staret in nostro hemisphærio, esset intensior; neque enim ab stante Sole continuatio lucis suspenderetur, vt S. Thomas non negat. Idem Soncinas in 2. distinct. 14. conclusione 1. inquit, Empyreum non agere transmutando substantialiter materiam; secus astra; ideoque mirum non esse, si illud immotum agat. Verum etsi eo pacto ageret, non obstarat eius quies, vt ex prælibatis apparet. Ex quibus identidem colligitur, nullam esse in S. Thoma contradictionem; nam Empyrei influentiæ sunt per ipsum vniformes, & stables.

17 Aduertendum est, Angelicum Doctorem, cuius authoritas potiores habet partes in confirmatione, scripsisse variè circa dependentiam actionum corporum sublunarium à motu cælestium. Sic optimus eius Interpretes Didacus Deza Archiepiscopus Hispalensis in 4. distinct. 44. quæst. 4. ad 2. Durandi; & latius in 2. distinct. 14. quæst. 1. artic. 1. conclusione 3. artic. etiam 3. notabili 4. vbi collatis multis testimoniis S. Thomæ, concludit, sensisse tandem, id, quod nos diximus, responderi posse ad confirmationem. Egidius Romanus in correctorio corruptorij 9. S. Thomæ art. 3. putat, cessationem motus localis in re sublunari prouenientis à principio voluntario, vt motus rotæ à figulo, & motus locutionis à quolibet homine, si staret cælum, non esse è sententia S. Thomæ; quem sic conciliat cum S. Augustino dicente lib. 11. Confessionum cap. 23. *An verò si cessarent cæli lumina, & moueretur rota figuli, non esset tempus, quo metiremur eos gyros, & diceremus*

SECTIO IV.

Posterioris sententia argumenta infirmantur & tam posterior, quam prior relinquuntur in medio.

aut aequalibus morulis, aut si alias tardius, alias velocius moueretur, alios magis diuturnos esse, alios minus? Aut cum hæc diceremus, non & nos in tempore loqueremur, aut non essent in verbis nostris alia longa syllaba, alia breues, nisi quia illa longiore tempore sonuissent, ista breuiore. Explicatio hæc Egidij fundatissimi Doctoris, fidelissimique discipuli Sancti Thomæ, & censura illa Dezæ antiqui, probatissimique Thomistæ depretiandæ non sunt; sed potius magni habendæ: colligitur tamen ex eis, quàm nouum non sit Asseslas Sancti Thomæ discordare in eius interpretanda mente, & quàm non indignanter à Modernis Thomistis debeant audiri, qui secus, ac ipsi, explicent aliquando Præceptoris sententia. Exceptit Egidius à dependentia ex motu cælorum motus locales prouenientes in sublunariis à principio voluntario. Videnturque etiam eximendi motus alij conuenienter ad mentem Angelici Magistri. Nam si fieret diuina virtute vacuum infra Lunam, tunc iuxta S. Thomam, lapis connaturaliter descenderet ex actis regione verbi gratia, vbi antea extitisset, & in qua inductum fuisset vacuum; respectu autem motus lapidis, perinde se tunc haberet cælum, ac si destitisset à sua circumuolutione. Præterea si hæc breuissimo tempore suspenderetur, non ideo animalia desinerent moueri, respirare, decoquere cibum. Sed de præsentis puncto agunt copiose Suarez disput. 22. Metaphysicæ sect. 5. Aueris quæst. 35. Philosophiæ sect. 9. Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 3. artic. 2. quæst. 4. artic. 2. & 3. Rubius ibidem, quæst. 4. Franciscus Alphonsus supra à numero. 112. Granadus supra post Alexandrum, Scotum, Richardum, Durandum, Argentinensem nobis adfuentes.

18 Ad tertiam responderi potest, rationes, quæ pro quiete Empyrei, tam in statu præsentis, quàm futuro faciunt, nullatenus incommodare ipsius influentiis pro statu præsentis. Confirmatio peccat ab excessu: facit enim etiam ad probandum sydereos cælos non influere modò; si quidem neque hi post diem iudicij influxuri sint. Impedimentum autem, ne tunc influant, cum certissimum sit, modò influere, extendi æquè valer ad Empyreum, si modò influat. Et illud impedimentum erit subtractio concursus diuini ob corruptionis statum, quem habebunt post diem iudicij sublunaria omnia, videlicet elementa, nam mixta alia non superfutura in elementis, communis est Doctorum existimatio. Legeffis Arriagam n. 17. act. 18.

19 Ad quartam, quicquid sit de antecedenti, debere Empyreum ratione sui competere actiuitatem, vt & lucem, quæ sydereis cælo tribuuntur ratione astrorum, & Planetarum.

20 Ad quintam responderi potest, Empyreum etiam operari per alias occultas qualitates distinctas à luce, diffusasque in medium, vt de astris tenet acceptior Philosophorum, ac Theologorum sententia apud Cæsum lib. 1. de Mineralibus c. 5. sect. 4. num. 3. atque Cabeum lib. 1. de Meteorologicis textu 5. q. 2. Hinc prima enervatur confirmatio, & melius in sequentibus debilitabitur.

21 **A**D argumentum primum respondebitur, tum per instantiam ex statu Vniuersi post diem iudicij; nam, cessantibus influentiis, perseverabit adhuc ordo Vniuersi: tum satis esse ad præferam ordinem, & connexionem, quòd Empyreum proximè sibi sphaeræ coniungatur, & mediante illa reliquis corporibus tanquam pulcherrimum rectam, terminus, ac complexio totius Vniuersi. Sic aquæ supercælestes sunt pars Vniuersi, etsi actu non habeant influentiam in alia corpora. Neque Patres ex eo præcisè, quòd Angeli, & astra pertineant ad illud, probant ipsorum influxum. Demum Angeli sunt superiores Empyreum quoad dignitatem; nec tamen influunt in hoc cælum. Si ergo ordo inter Angelos, & corpora omnia Vniuersi non debet attendi secundum influentiam Angelorum in omnia corpora, multò minus ordo inter ipsa corpora. Adi Suarez num. 10.

22 Secundum argumentum non probat influxum, sed aliquali proportionem explicat, quo pacto Empyreum, etsi non moueatur, posset per influxum mouere alia. Neque congruentia omnibus numeris est absoluta, quandoquidem Angelorum, qui assistunt, influxus in alios, qui legantur, (permitto aliquos Angelos nunquam mitti) sit intentionalis, consistensque in reuelatione veritatis alicuius, vel voluntatis diuinæ in ordine ad ministerium aliquod. Inde verò non nisi nimis remotè peti potest exemplum ad actionem physicam Empyream. S. Thomas eo quidem est vsus, non vt probaret influxum physicum, sed vt ostenderet, quo pacto cum immobilitate Empyrei componatur operatio physica in reliquos orbes mobiles.

23 Tertium non conuincit vniformitatem quietis debere præcedere difformitatem motus; & licet id posset monstrari, satis esset, vniformitas quietis diuinæ, vel Angelicæ.

24 Pro quarto argumento concederetur, Empyreum, quâ parte non est actiuum, superari secundum quid ab aliis cælis; hos tamen simpliciter, & absolute præcellit ab ipso in aliis conditionibus.

25 Ad quintum dicitur primò, Empyreum non omninò oriri in efficiendo, cum producat effectiue suas proprietates, & passiones. Neque inuenio repugnantiam substantiæ, quæ in proprio supposito, & alieno, nullatenus sit operatiua. Nam in primis actiuam non esse ratione materiæ, non repugnat, imò id à pluribus admittitur de facto. Deinde nec ratione formæ in proprio supposito; qualitates enim, quæ proprietates sunt, producantur penes multos à generante formam; aliæ autem qualitates reperiuntur solummodò in formis viuentibus. Rursus neque in alieno supposito, siquidem nonnullæ formæ, exempli causa rationales, & cælestes, non sunt neque mediata actiua aliarum eiusdem speciei. Esse verò formas substantiales necessariò actiuas, vel mediata accidentalium formarum, vnde ostenditur? Et compositio erit non propter aliquam

aliquam operationem, sed propter complementum matris, ac formæ. Licet autem substantia debeat esse propter aliud, & id debeat esse perfectio sui comparanda per operationem, non ostendit Bartholomæus Amicus, cuius est hæc ratio in tractat. 6. Physicorum quæst. 6. dub. 3. artic. 2. numer. 4. necesse esse, quod operatio oriatur efficienter ab ipsamet substantia. Dicitur secundò, Empyrem, tamen si nihil efficiat, non oriari, dummodò adimpleat functionem, cuius gratia conditum est. Eam autem functionem, quæ latè vocabitur operatio, adimplet continendo Beatos.

26 Aristoteles abs re adducitur; nam in loco citato nihil aliud docet, quàm ea, quæ habent virtutem operatiuam, ordinari ad opus. Si recurras ad 3. de cælo cap. 8. textu 77. ubi Philosophus ait, *vnusquisque eorum, quæ natura constant, esse opera, & passiones.* Contra, quia attento contextu, & explicatione Sancti Thomæ, non aliud ibi tradit Aristoteles, quàm virtutes, operationes, & passiones vnus cuiusque entis esse secundum eius naturam; seu, quod breuius dici consuevit, modum operandi sequi modum essendi. S. Dionysius in priori testimonio loquitur de solis substantiis Angelicis, quin declarat, an in eis distinguantur realiter essentia, virtus, & operatio: & aliqui nomine virtutis intelligunt ibi essentiam Angelicam completam per speciem impressam obiecti: Alij etiam nomine operationis, intelligunt voluntatem Angelicam, eo quod reliquis potentis sibi subditis imperet. Sed adhuc permisso S. Dionysium loqui de omnibus substantiis creatis, quæ gaudent virtute operatiua, nihil inde deducitur; solum namque affirmat, omnes substantias creatas, quæ sunt operatiuæ, habere virtutem, & actionem. Difficilior est declaratio posterioris testimonij sed ex paraphrasi Georgij Pachimeræ colligitur is sensus, nempe, nihil esse in rerum natura, quod non sit effectus diuinæ omnipotentis, & virtutis: quo cum sensu concordant antecedentia. S. Damascenus explicari potest, imò & debet de actu entitariuo; nam ibi non sumit actum pro actione, vt liquet ex contextu, cum postea tractet de actu, quatenus significat actionem. Et quamuis sumeret pro actione, sufficienter explicaretur de ea, quæ terminatur ad proprietates, ac passiones. Non absimili modo accipi valet, dum libr. 3. cap. 15. inquit, *Vni naturam quis vidit immotricem, aut inefficacem omnino?* S. Maximus, S. Nyssenus, S. Sinayta, & Hugo. Etherianus eandem interpretationem non recusat. De translatione illius loci Genesios curandum non est, cum non sit genuina; nisi fortè accipiatur de operibus, quæ ex se sint propagabilia. Rupertus, & S. Gregorius Nazianzenus sufficienter explicantur, si nulla sit creatura, quæ ad aliquid in Vniuersi Republica non deseruiat, licet non omnis debeat deseruire ad operandum. Asterius præscribit rebus omnibus creatis, distinctis à virtutibus, finem secundarium diuersum à primario. qui est Deus: & ab eo sine secundario ait procedere res eo modo, quo à causa finali suus procedit effectus.

27 Ad primam confirmationem dicitur, supponere gratis omnem formam substantialem inanimatam debere esse transeunter actiuam etiam mediata. Quin & falsò supponere ex operationibus transeuntibus formarum induci semper nobilitatem ipsarum, Etenim forma rationalis non est

effectiua nec mediata alterius formæ rationalis, cum tamen forma ignea, quæ à rationali facile superatur in nobilitate, sit actiua alterius formæ igneæ. Præterea perfectio maior formæ Empyreæ præ aliis inanimatis sufficienter reputatur ex nobilitatibus proprietatibus lucis, immobilitatis, incorruptibilitatis, &c. quibus gaudet, vt pote pertinentibus ad finem, cuius gratia est producta, & conseruatur. Vnde dimittitur perfectio substantiæ omnis corporeæ conseruetur ex potentia, & efficacia in operando. Ex quo hebetatur vis tertiæ confirmationis. Ad secundam dicitur requirere ab Empyreo plura obsequia, quàm par sit. Nonne satis famulabitur homini, si ipsum immortalitate donatum suscipiat, & contineat? Anne opus est palatium influere in Regem, vt huic ministerium exhibere affimetur: O quantum deseruiuit primis parentibus humani generis paradisi terrestri quin tamen ille influxerit, aut modò influat (si existat) in alia corpora extra ipsum.

28 En vniuersæ opinionis partes actas satis probabiliter. Nullus non (si iusto examine tractetur) ancipitem se fatebitur. Apud me quidem nondum constitutum est, quam ad partem præ alia accedam. Angelici tamen Doctoris auctoritas in re, quam ipse diligentius se considerasse affecurat, faceret, vt magis propenderem in posteriorem, si qualis sit Empyreus influxus, & ad quid necessarius, aut conducens, modo al quo expediri declarari possit; de quo in sectionibus succedentibus. Liberum itaque per me lectori sit, vtramlibet sententiam eligere, vt & arbitratum fuit per Becanum 1. part. tract. 4. cap. 2. n. 9. Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 43. sect. ac n. 2. Rubium lib. 2. de cælo cap. 5. quæst. 3.

SECTIO V.

Refutantur varis opiniones de influxu Empyreus in alia corpora cælestia.

29 IN re aded seiuncta à sensibus fuere varis opiniones non parum remota à veritate. Refutatio in primis eas, quas de influxu in corpora cælestia reperi; deinde eas, quas de influxu circa sublunaria: & postremo quid verosimiliter possit excogitari, proponam. Et hæc eò tendunt, vt exploretur, qualis sit Empyreus influxus, & ad quid necessarius, aut conducens, si admittatur, vti iam per melicuit.

30 Authores nonnulli antiqui videntur denotare Empyreum catenus operari in spheram proximam, quatenus ipsam conseruat, vt locus. Audiendi non sunt, tum quia locus, quæ præcisè locus extrinsecus est, non influit in locarum: alioqui locus violentus conseruaret per influxum à se præstitum rem extractam è suo centro, cum tamen frequenter eam interimat. Tum quia ignis, & si sit locus naturalis immediatus aeris, non influit in aerem, vt ipsum conseruet, quin potius si influat, producat aliquid contrarium conseruationi aeris, nisi hæc reagendo defendat sese. Tum quia vt inquit Aristoteles libr. 4. Physicorum cap. 1. textu 11. *Cuius rei causam locum esse quis posuerit? Nulla enim causarum quatuor ei congruit. Neque enim vt materia rerum est causa, cum ex eo nihil conseruet: neque vt species, & ratio: neque vt finis, neque vt mouens*

mouens causa. Loco quidem naturali tribuitur ab eodem Philosopho vis conseruandi; aut non quia debeat influere efficienter in rem locatam; sed quia dum suo complexu eam continet, securior est à contrariorum oppugnatione, & conseruatrices qualitates melius retinet, calorūque mobilium influxus commodius recipit, vt declarant Conimbicenses lib. 4. Physicorum cap. 5. artic. 1. act. 3. Bartholomæus Amicus tract. 20. Physicorum q. 1. dub. 8. n. 6. Et reuera neque hoc pacto opus est conseruari ab Empyreo spheram proximam, si hæc sit corpus suapte natura incorruptibile.

31 Hinc obiter impugnandi sunt, qui referent Suario in num. 17. dixerunt, Empyreum habiturum influentiam specialem in corpora glorificata, quæ in eo erunt, aut iam sunt. Etenim titulo loci extrinseci realis non debet concedi talis influentia; & aliunde titulo incorruptibilitatis glorificatorum corporum respuenda est, cum ad indemnem eorum conseruationem sufficiat, siue intra Empyreum, siue extra, vel qualitas, per quam reddentur intrinsecè impassibilia, vel extrinseca Dei prouidentia arcens, quicquid eis officere queat. Emitter quidem Empyreum, & transmittit species intentionales sui in sensus glorificatorum corporum: de factòque id præstat erga sensus corporum Christi Domini, & Virginis Mariæ, aliorūque, si qui alij degant iam cum corporibus in Empyreo: sed hæc influentia specialis non est, nec deseruiens conseruationi.

32 S. Thomas 1. part. quæst. 66. art. 3. ad 2. inquit, *Empyreum influere in primum cælum, quod mouetur, non aliquid transiens, & adueniens per motum, sed aliquid fixum, & stabile, puta virtutem conseruandi, & causandi.* Vnde Palatius in 2. dist. 2. disp. 1. credit, S. Thomam alludere ad Auerroem, qui contra Algazelum putat, Deum in Vniuersum influere quandam virtutem reuertentem omnia perpetuo, & indissolubili nexu. Quicquid sit de diuinatione Palatii, mens S. Doctoris clariùs expressa in quodlibet. 6. quæst. 11. art. 19. hæc videtur esse: vicissitudo, & varietas in generationibus, & corruptionibus rerum sublunarium referretur vt in causam in motum cæli difformem, vt & conseruatio motuum inferiorum in motum eiusdem vniformem. Ergo permanentia rerum inferiorum, perpetuaque referenda est in cælum Empyreum, quod est immobile, & fixum. Discursus hic approbatur à Bañez, nec displicuit Conimbicenses lib. 2. de cælo c. 3. q. 1. & art. 2. Ioanni de Rada 2. p. controuersia 6. conclus. 2. in explanatione opinionis Doctoris subtilis v. sed hæc solutio, pag. 227. Francisco Iunctino in spheram Ioannis de Sacrobosco pag. 548.

33 In eo multa mihi apparent difficilia. Nam primò, si Empyreum influit in primum Mobile virtutem continendi, & causandi permanentiam rerum sublunarium, hæc non reduceret immediate in Empyreum, sed in primum Mobile: vt etiam astra moueantur ab Intelligentiis, non in has, sed immediate in illa reuocantur effectus sublunares dependentes ab astrarum motu. Secundò, permanentia rerum nihil aliud est, quàm connexa causarum, & effectuum series. Hæc autem series nullam aliam causam specialem requirit præter eas, quæ efficiunt ipsas causas seorsum, & effectus. Non enim sit inter causas, & effectus aliquis nexus medius. Tertiò, permanentia causata ab Empyreo, vel est rerum secundum indiuiduū, vel secundum speciem: Prima permanentia non conuenit rebus sublunari-

bus; & præterea forma ignea v. g. quandiu perseverat, non conseruatur, vero, & positiuo influxu à corpore aliquo cælesti, vt multis ostendit Auerfa q. 35. Philosophiæ sect. 2. Secunda permanentia prouenit ex accessu, & recessu astrarum, & præcipue Solis, accessu enim huius generantur mixta, & recessu corrumpuntur. Quartò, permanentia illa vel est aliquid substantiale superadditum rebus sublunariis ex influxu Empyreus, vel est accidentale aliquid: Neutrum congruenter dici potest, vt ex se elucet. Quintò, Cæli Mobiles habent ex se virtutem continendi eminenter, vel virtualiter, nec non & causandi sublunaria: Ergo eam non accipiunt ab Empyreo, neque eius indigent iuuamine. Sextò, Empyreum non habet sibi proximè subiectum primum Mobile, sed aquas supercælestes. Has fortè ob rationes, vel ob alias non definiuit S. Thomas in 1. p. quid esset illud causatum ab Empyreo: sed in signum dubietatis addidit, *vel aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinens.*

34 Sunt, qui asserant, Empyreum producere lucem in cælo sibi subiecto: Ita Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis, cap. 88. Durandus Argentinas, Angles, Zumel, Rubius, & Auerfa. Addunt vterius Parisiensis in primæ partis de Vniuerso parte 1. cap. 41. clarescere ab Empyreo totam ei subiacentem habitationem vsque ad nonum cælum. Et Bartholomæus Anglicus libr. 8. de proprietatibus rerum cap. 3. Crystallinum cælum recipere ab Empyreo lucem, seu luminositatis plenitudinem, & receptam ad inferiora diffundere. Id ipsum repetit cap. 4. quod & videtur sentire Ioannes Picus Mirandulanus in Heptaplo expositione 2. de mundo cælesti cap. 1. act. 2. Suarez numer. 13. non improbat diffundi ab Empyreo lucem in primum Mobile, quæ à nobis non videatur vel ob distantiam, vel ob opacitatem superficie concavæ primi Mobilis. Petrus Hurtadus disputat. 2. de cælo sect. 1. §. 5. scribit, *Lucem vnique corpori cælesti necessariam disperditur Soli, aut cælum Empyreum.* Sed quoad dispersionem lucis ab Empyreo non loquitur ex propria sententia, vt constat ex section. 6. §. 66. Augustinus Steuchus libr. de mundi exitio non solum vult terras implendas fulgere à superficie Empyreus post diem Iudicij, sed dum Ilias præcinit cap. 30. v. 26. *Lucem Solis fore septempleriter, sicut lux septem dierum,* intelligendum de lumine amplissimo, largissimoque Empyreus cæli, quod ab altissimis sedibus omnia sursum, ac deorsum immenso lumine colustrabit. Bartholomæus etiam Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum decade 1. cap. 3. quæst. 2. sic fati, *Fortè tempore futuri seculi Empyreum radiabit undique per totum mundum inferiorem, ita quod nulla umbra, vel obscuritas remanebit tunc in Elementis.* Attamen hæc lucis ab Empyreo emissio ad blanditi non potest iis, qui cum Sancto Thoma iudicant, tantam esse istius cæli raritatem, vt nequeat lucem ciaculari: neque placere nobis potest, qui Exercitat. 10. section. 3. diximus, Empyreum, ne extra effundat lucem prohiberi quodam quasi velo, & cortina, quæ sit non in superiori parte alterius cæli proximi, sed in inferiore ipsius Empyreus: quare neque in superficie cæli sibi immediatè subiecti lucem producat, quicquid velit Auerfa. Et licet post diem Iudicij non manebit præfatum impedimentum, vt etiam scripsimus in sectione 10. eiusdem Exercitationis; tamen neque tunc fortè Empyreum extra

extra sparget radios, eo quod tunc omnia corpora caelestia, & elementaria tam intentam habebunt lucem siue emanantem ex propriis formis, siue inditam à Deo, vt maiorem lucis accessionem nequeant accipere ab agente vilo naturali. Ad hæc: sola nunc lucis ab Empyreo emissio in alios cœlos non sufficeret, vt in mundo sublunari ageret nunc Empyreum, vt non sufficit Planetarum, & Syderum lux, nisi addantur occultæ aliæ qualitates. Sed cum Authores memorati non indicent, se curare de influxu Empyreici in sublunaria, postremæ huic rationi insistendum haud multum est.

SECTIO VI.

Repudiantur varia opiniones de influxu Empyreici in res sublunares.

35 **V**eteres aliqui innominati ab Alensi, SS. Thoma, & Bonauentura, nec non à Richardo affirmarunt, Empyreici influxum medio lumine esse in dispositiones ad animam rationalem. Qui præterea dicitabant, Crystallinum cœlum influere in dispositiones ad animam sensitivam; Syderum vero in dispositiones ad vegetatiuam. S. Bonauentura, post relata hanc opinionem ait num. 44. *Et hoc quidem rationale videtur, non solum ratione ordinis influentia, sed etiam ratione conformitatis nature. Cælum enim Empyreum est locus spiritualium substantiarum, locus etiam corporum gloriosorum: & quoniam conuenientia est loci ad locatum, vel manifesta, vel occulta; videtur influentia illius cæli esse consona corporibus nostris, & animabus amicis, non ratione sui, sed ratione suorum corporum, quæ perspicunt, & informant.* Hæc Seraphicus Doctor, quem infestum omnino non fuisse propositæ sententiæ colligo vltius exinde, quod num. 47. obiuiam it nonnullis obiectionibus contra illam. Arrisit Stephano Brulefer in 2. dist. 2. q. 8. Pelbarto in 2. libro Rosarij Theologici verbo *cælum* §. 28. & Guilielmo de Conchis apud ipsum; nec ingrata fuit Alensi 3. p. q. 23. membro 2.

36 Impugnantur tamen primò, quia cum in homine eadem anima sit realiter vegetatiua, sensitiva, & rationalis, dispositiones conducentes ad vnionem illius vt vegetatiuæ, deferunt etiam ad vnionem illius vt sensitivæ; idem de dispositionibus ad illam vt rationalem: ac proinde tres cæli inducuntur sine necessitate cum diuersis influxibus ad diuersas dispositiones respectu animæ humanæ. Secundò, quia accidentia disponantur materiam ad receptionem cuiusvis animæ, reducuntur sufficienter in cælum stellarum, vt in eorum causam. Et sic Aristoteles inscius diuersorum illorum influxuum dixit lib. & cap. 2. Physicor. textu 26. *Homo, & Sol generant hominem.* Tertio, quia constringunt nescio quod speciale lumen in Empyreo. Quarto, quia cum tale lumen non perueniat ad corpus quod disponitur, vt vnatur animo rationali, opus est, assignent alias qualitates transmissas ab Empyreo. Et hæc sint satis contra antiquatam existimationem, quam nec à suis Authoribus vlla firma ratione stabiliti, nec etiam aduersariorum argumentis plane conuincuntur Connitricentes; quamque Angelicus Præceptor 1. part. quæst. 76. art. 7. in corpore, tanquam *scissilem, & derisibilem* spernit. Sed aduerterim, conuenientiam loci ad locatum non esse argumentum vilius influxus, vt S. Bona-

uentura supra deducere tentabat: Angelis namque conueniens locus est Empyreum, neque ideo hoc influit aliquatenus in illos; & in sect. 2. Exercit. 23. constabit, saluari optimè absque alicuius influxus vestigiis conuenientiam Empyreici, vt loci, cum corporibus glorificatis, vt locatis. Quod si naturalis locus, quando actu continet locatum, non debet influere positivè in ipsum, vt tradidi in num. 30. multò minus, quando actu non continet; vt contingit in Empyreo respectu corporum, quæ disponuntur ad vnionem cum anima humana.

37 Quidam, habitici sapientissimi à Cælio Rhodiginio lib. 1. lectionum antiquarum cap. 4. autumant, lucem Empyreici influere in animales, & vitales spiritus hominis: Sed opinatio ista pessumire debet ex dictis; vt præteream alia, quibus eius inutilitatem possem patefacere vberius.

38 Aureolus, & Richardus proferunt iudicium aliquorum, qui ad influxum Empyreici reuocant peculiare effectus, quos in diuersis terræ regionibus semper experimur. Hinc Maro libr. 2. Georgicorum.

Nec verò terra ferre omnes omnia possunt.

Antea lib. 1.

Et quid quaque ferat regio, quid quaerere cuset.

Hic segetes, illic veniunt felicitis vna

Arborei fetus alibi, atque inuisa virescunt

Gramina, nonne vides croceos vt Tmolus odores,

India mittit ebur: molles sua iura Sabai?

At Chalybes nudi ferrum, viro saque Pontus

Castorea Eliadum palmas, Epiros equarum.

S. Sydonius in Panegyrico ad Maiorianum,

fert Indus ebur, Chaldaus amomum

Assyrius gemmas, Ser uel lera, thura Sabau,

Atbis meli; Phœnix palmas, Lacedæmon oliuam,

Argos equos, Epirum equas, pecuaria Gallus,

Arma Chalybs, frumenta Eibys, Campanus lacchû,

Aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaia

myrrham,

Pontus Castoream, blattam Tyrus, ara Corinthum,

Sardinia argentum, naues Hispania defert.

Ouidius alicubi,

Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa

Comenit, hæc oleis, hæc benè farræ virent.

Horatius libr. 2. Satyra 4. notat idipsum quoad mare,

Sed non omne mare est generosa fertile testa.

Murice Baiano melior lacrina Peloris,

Ofirea Circeis, Adseuo oriuntur echini,

Pectinibus patulis iactat se molle Tarantum.

Iudicium illorum, quorum Richardus meminit, odio um ipsi non fuit. Asserit namque, *rationi euidentiùs concordare.* Suarez num. 15. notat inconsequentiam Richardum, qui cum quæst. 2. adstruat, Empyreum esse homogenum, in q. 3. diuersas influentias ad partium difformitatem reducat. Sed tamen Richardus in quæst. 2. solum adstruxit, Empyreum esse homogenum in lumine, proindeque non discriminari stellis: & in quæst. 3. v. dicunt tamen, & v. alij autem, innuit, esse heterogenum in aliis dispositionibus distinctis à luce. Idem iudicium placidum fuit Emmanueli de Valle de Moura, & Nostro Clauio, qui sciens, *Philosophos respondere diuersitatem effectuum in eodem climate pendere totam ex varia dispositione terre.* instat sic, *Cum terra disponatur variè à variis aspectibus corporum superiorum, non poterit reddi sufficiens causa, cur in eodem climate eadem non sit dispositio, quandoquidem omnes partes eiusdem climatis respectu calorum mobilium eosdem habeant aspectus succissimè.*

39 Nihilò

39 Nihilominus non acquiesco; tum quia rectè à Philoſophis diuersitas effectuum in eodem climate reducitur ad diuersas dispositiones, & proprietates inditas regionibus ab Authore naturæ, ipsisque cœuas; necnon ad varias aëris, & aquæ mixtiones intra vilcera terræ: ac denique ad difformem astrorū aspectum: vt enim animaduertit Auerſa, *Licet astræ assidue renouantur, tamen peculiari quodam respectu dici solent varia astræ, & cæli signa, variis terræ regionibus præesse.* Tum quia Empyreum est vniforme, & homogenum, non solum in luce, sed etiam in aliis, quibus gaudeat, dispositionibus; secundum rotam superficiem concavam, totamque regionem mediâ, excepta soliditate, in qua per me discriminatur regio mediâ à superficie concava, & conuexa. Ergo diuersitas effectuum in eodem climate insufficienter reuocatur in superficie concavæ, aut regionis mediæ influxum. Consequentia liquet, siquidem à partibus omnimodam similitudinem habentibus, non potest præcisè oriri diuersitas operationum. Quare ex vna parte superficie concavæ non poterit præcisè deriuari operatio diuersa ab ea, quæ deriuetur ex alia. Idemque est de partibus regionis mediæ, si eas dicatur influere. Antecedens indubiū est apud Theologos tam antiquos, quàm recentes, dempto vno Richardo, vt testatur Auerſa: & Albertus in summa de quatuor cœquæuis, q. 4. art. 1. 4 ait *communem esse Magistrorum sententiam quod omnino sit vniforme Empyreum,* addens in art. 15. vniformitatem, immobilitatemque eius *sub opinione esse, & non de hæc qua ponit fides.* Non dissimiliter arguendum est contra eos, qui diuersas hominum inclinationes pro diuersis mundi plagis reducunt ad Empyreici influentias. Et quidem, vt opportunè notat Arriaga in n. 19. diuersarum inclinationum sufficientissima causa est distantia maior, vel minor Planetis, & astris, vicinitas maris, ac lacuum, varietas ciborum, &c.

40 Fuit nonnemo, qui despectis ventorum variis causis, quas iam hi iam illi defensant, recurrit ad Empyreum, quasi istud debeat esse asylum, quod confugiendum sit, dum sublunaris alicuius effectus ignoratur causa. Sed ventose imaginationis nullum firmū, nullū solidum afferit fundamentū, quin potius viam parat ad illudendū magnæ parti Philosophiæ.

41 Dominicus Bañez vult, Empyreum causare diffusionem intentionalem cæterorum corporum in Vniuerso. Cum enim sit primum corpus causans sui similitudinem in medio, erit etiam causa diffusionis aliorum corporum; & cum hæc diffusio causetur primariò ab Angelis in inferioribus, efficietur mediante aliquo superiori corpore, vt sic coniungantur infima supremis ex interuentu intermediorum. Huic dicendi modo anſam præbuit Ferrara, dum loco citato in n. 3. ait, S. Thom. non tribuisse Empyreo aliam actionem, quàm diffusiuam suæ similitudinis. Sed si expendantur Angelici Doctoris verba exarata in n. 3. haud quaquam ardebit interpretatio. Nam Empyreum induere virtutem cōtinēdi, & causandi, non est efficere diffusionem suæ similitudinis, seu speciei sui. Reuertor ad Dominicum Bañez. Si intendat perdoctus Theologus, Empyreum in ordine corporum esse quasi causam exemplarem diffusionis aliorum corporum caelestium, & sublunarium, non renuam. Alit hæc non est physica influentia, sed moralis. Si intendat, reliqua corpora diffundere sui speciei ex coefficientia physica Empyreici, refragabor, dum istius coefficientiæ efficaciora non videam fundamenta. Neque ipsū Empyreū diffudit lucē, & speciei sui ex iuuamine actiuo Angeloſū. Vnde ruit ratiocinatio Dominici Bañez;

vt omittā, Empyreū, cum sit tā distās à me, non posse coefficiente speciei, quas emittit meū corpus, nili applicetur meo corpori mediis aliquibus qualitatibus sparsis per spatium interiaccens. Et velim, explicetur, quænam illæ sint?

42 Ioan. de S. Thoma existimat, Empyreū adiuuari à perfectione lucis Angelicæ, qua decoratur, vt influat aliquid pertinēs ad dignitatē, seu permanentiā. Contra primò, quia nec declaratū, nec cōpertū habemus, quidnā est hoc, quod dicitur pertinere ad dignitatem, seu permanentiā in rebus subcœlestibus. Secundò, quia nulla corporea lux refūdatur ab Angelis in Empyreū vt à n. 95. v. q; ad 98. Exercit. 20. probabo non perfunctoriè. Tertio, quia alioqui pro maiori, vel minori numero Angelorū existentū in Empyreo, augetur, vel minueretur huius influentiæ, siquidem augetur, vel minueretur lux causata ab Angelis, proindeq; & influentiæ, ad quas adiuuaret. Quod, ni fallor, absurdū cuique apparebit. Quarto, quia Empyreum, vel adiuuatur à perfectione lucis Angelicæ tanquā ab aliquo omnino necessario, vt influat vt cunq; vel tanquā ab aliquo cōducete tantum, vt fortius, & actuosius influat: Si secundum; sequitur absurdū tā indicatū. Si primū, sequitur aliud maius absurdū, scilicet cessatio Empyreici ab influentiis, tū quādo Christus ascendit in cœlū, tū quādo sanctissima eius Mater assūpta est in illud. Nam in priori euentu non est dubium, quin omnes Angeli descenderint ab Empyreo, vt Christū ascendente comitaretur, eiq; gloria, & honorē exhiberēt. Sic Suar. t. 2. in 3. p. disp. 51. sect. 2. in fine. lib. etiā 6. de Angelis c. 11. n. 47. Nauæus in Chronico apparitionū & gestorū S. Michaëlis lib. 5. c. 8. & ex antiquioribus Vbertinus Casalensis in arbore vitæ Crucifixæ lib. 4. c. 33. In posteriori euentu cūcti similiter Angeli officiosos se præbuerūt erga augustissimā Reginā. Sic idē Casalensis c. 39. Carthusianus in 4. dist. 45. q. 1. Amadæus Rapru 8. suæ Apocalypsis. Suar. t. 2. in 3. p. disp. 21. sect. 2. v. vlt. & in loco altero proximè allegato. Poza lib. 2. Elucidarij Deiparę tr. 16. c. 8. Cerdada c. 8. de excellentia cœlestium Spirituū n. 13. Pelbartus in Pomerio sermonum de B. Virgine lib. 10. par. 1. ac 2. Arriaga t. 2. in 1. p. disp. 21. n. 40. Pro qua pia cogitatione legēdi sunt S. Ber. serm. 1. de Assumptione. S. Ansel. lib. de excellentia Virginis c. 8. S. Antoninus 3. p. sū. Theologicæ tit. 3. c. & §. 3. rursus 4. p. tit. 15. c. 45. §. 3. ac 5. Petr. Damiani serm. de Assumptione, aliq; Patres apud Pozam. Fuere forsitan aliæ occasiones, in quibus omnes Angeli discesserūt ab Empyreo, vt in Cōceptione Christi Dominici Ita Ioan. Rebellus lib. 3. vitæ Christi c. 1. a. 2. in Noctē Natiuitatis. Ita Vincent. Reginus lib. 1. Elucidationū Euangelicarū c. 9. n. 60. In Resurrectione. Ita S. Mecchildis lib. 1. spiritualis gratiæ c. 37. Contr. quintò, quia, cū lux Empyreica innata, vt proprietates & lux superaddita ab Angelis vt aduentitia, non se diffūdat in sublunaria, quin potius cōtineat se intra Empyreum, necesse est recurrere ad alias qualitates, quæ traiciantur in sublunaria.

43 Si Vignerij doctrina in Institutionibus c. 3. §. 2. v. 11. & latius in antecedenti v. 4. accepta alicui esset, dissolueret facilè tertiā, & quartā impugnationē. Ait nāq; Vignerius, *Non sēper Angeli sūt in cœlo definiti, sed solum vbi operatur: amen sūt sēper in cœlo per effectū, siue ornatū, qui, vt dictū est, quādam refulgentiā ex ipsis in sedibus deputatis resulantē importat.* Sed huic doctrinæ pauci, aut nulli subscribent, quia ea refulgentia resulans in sede Empyreica Angeli ex præsentia ipsius nequit cōseruari virtute naturalij Angeli, dū ipse discedit ab Empyreo, & existit in orbe sublunari. Dicere autē, cōseruari diuinit⁹

vel

vel à solo Deo, vel simul à Deo, & virtute Angeli eleuata obedientialiter, vt agar à tanta distantia, non agendo per medium, est profusus voluntarium. Adde, eam refulgèntiam esse rationem formalem, per quam Angelus sit realiter præfens Empyreo, vt Viguerius cenfer. Ergo si semper manet talis refulgèntia, sequitur, Angelum vel nunquam abesse realiter ab Empyreo, vel simul realiter adesse Empyreo & terræ v. g. quoties in terra aliquid operatur. Quorum alterutrum falsissimū est, & à Viguerio non conceditur.

SECTIO VII.

Profertur exploratoria quadam, & tentabunda cogitatio de influxu Empyreii in alia corpora cælestia, & sublunaria.

44 **T**Ante difficultatis est comperire, quisnam sit influxus Empyreii, vt ingenuè fateantur Durandus, Palatius, Angles, Suarez, Conimbr. occultū sibi esse quid præstet, quousque peringat; sicut ignoramus, inquit Durandus, & Angles, multa alia, quæ sunt nobis viciniora, vt cum magnes attrahit ferrum, ignoramus, quid influat. Hoc tamen exemplo non reprimitur impetus Authorum, qui negat Empyreio omnē influxum; imo inualefcit magis. Nam attracti ferri à magnete manifestam habemus experientiam; indèq; inferimus satis philosophicè, immo etiam à magnete in ferrum qualitatem aliquā, etiam qualis ea sit, ignoremus. At nulla extat experientia, qua manuducamur ad tribuendum Empyreio influxum per ignotā etiam qualitatem. Non ergo philosophicè tribuitur Empyreio. Et aliud nec sacræ Scripturæ authoritas, nec vetustissimorum Patrum fauēt testimonia. Sed Suar. adhuc ait in n. 17. *Nec propter hunc defectum nostra cognitionis negare debemus omnem illius calis influentiam, quia euidentis nobis est in rebus nobis vicinioribus esse plures virtutes agendi, quas ignoramus, quia earum effectus experti non sumus, nec satis experiri, aut ab aliis causis distinguere possumus. Satis ergo est, quod in generali, & veluti à priori, ex illius corporis nobilitate colligamus, non posse carere omnimodā virtute.* Hactenus eximius Doctor qui virtutem actiuam Empyreii rimatur tantum ex eius nobilitate.

45 Vnde si obiiciatur, incognita est talis virtus, & vrgentis destituta authoritatis fundamento. Ergo non debet admitti. In præcepto est responsio, incognitam quidem esse à posteriori, & ab experientia, non verò à priori. Si iterum opponatur, nec necessaria, nec cōducens est ad aliquē effectum talis virtus. Occurrit Suar. inquit, non habere aliquem specialem effectum, præter eos, qui ab aliis cælis proueniunt, quamuis ex influentia calis Empyreii, vel maiori virtute, & efficacia fiant, vel etiā aliter temperentur, & disponantur, coadiuuante & cooperante Empyreio aliis astris, & cælis, vt idem Doctor immediatè antea expresserat. Et hoc modo potest exponi S. Thom. dum tradit Empyreū influere in inferiores cælos *virtutem continendi, & causandi.* Id est, virtutem continendi & causandi in actu secundo, quatenus cum ipsis simul concurrat, S. etiā Bonauent. valet sic intelligi, dū in n. 47. scribit, *Potest sustineri, quod ad eosdem effectus influunt Empyreum cæli, & stellarum; nec tamen alterū eorum superfluit, quia virtus calis inferioris, & influentia adiuuatur per virtutē superioris, & virtus superioris operatur mediante virtute, & influentia inferioris. Ideo neutriū superfluit; sed ad hæc inferiora conseruanda, & perficienda virtus vtriusq; concurrat.* Richard. deniq; similiter potest accipi, dum q. 3. v. *Ad secundū, fatur*

in hunc modū, *Et sicut omne mobile reduci oportet ad immobile, aliquo modo à simili dici potest, quod forte influentia calorum mobilium, quæ alternantur, inuentur, & contemperentur per influentiam calis Empyreii, quod non mouetur, nec eius influentia alteratur.* Probabilia hæc sunt; sed nodus etiam num vrget. Etenim alij cæli, & astra habent sufficientem virtutē, vt influant in suos effectus, in aurū scilicet, segetes, &c. nō minus, quàm ignis, vt ignem efficiat. Ergo superflue adicitur iuuamē, & cooperatio Empyreii. Rursus virtus & efficacia, quæ datur in aliis cælis, & astris, satis est ad effectus ipsorum; & nō nisi volūtati dicitur, eos effectus aliter temperari, ac disponi ex cōcursu Empyreii.

46 Aliquādo visum mihi fuit, nō effectus, sed conatus, & actiones aliorū cælorū, ac astrorū temperari, & minui ex simultaneo Empyreii cōcursu, ita quidem vt hic præstaretur ad abundantiam; & non quia necessarius esset simpliciter ad existentiam effectuum, neq; quia alij cæli, & astra indigerēt absolute iuuamine Empyreii cooperatis. Sic materia, quæ sola in homine, est apta sustentare quantitatem: partiri potest suū concursum cū forma substantiali materiali in bruto, siquidē & ea forma sit apta sustentare saltē inadæquate quantitatem. Illū, qui hoc pacto discurreret, redargui facile nō posse, ait Arriag. disp. 5. Ph. n. 18. Et licet nec Arriag. ec ego quantitatem in forma substantiali materiali sustentari, vel inadæquate cōcedamus, aliis ducimur rationibus. Sic deinde materia, vel quantitas, quæ sola in aère recipit species impressas visivas diffusas ab obiecto materiali, non sola in viuente, sed ipsa semel & anima, vel potentia visiva distincta recipiūt præfatas species, partiente materia, vel quantitate concursum materiale cum anima, vel potentia, vt docet Francisc. Alphonsus disp. 7. Animastica n. 5. 2. ac 3. Sic præterea per Arriag. disp. 3. Animastica lect. 2. subf. 3. materialis anima bruti recipit adæquate sensationes, cum tamē sensationes hominis recipiatur tum in anima (spirituali), tum in materia. Sed hoc exemplū aliquāto remotius est, quàm duo præcedentia, non enim procedit respectu eiusdem causæ receptiue, neq; eiusdem etiā quoad speciē entitatis receptæ, si dicatur, sensationes omnes bruti distingui specificè ab omnibus hominis sensationibus. Sic vltimè in opinione peracuti Recentioris, calor vt octo, qui primo instati productionis ignis sustentabatur à sola materia, non enim poterat à forma, vt potè ad hanc disponens, & præcedens, causatiue, nisi forte quis ita insanias, inquit S. Greg. Thaumaturg. disp. de Anima ad Tatianum, vt id, cuius illud ipsum, quod est, ex alio sic pendet, vt absq; illo esse nequeat, eius ipsius, ex quo pendet, causam esse velit. At de in instati secūdo sustentatur calor tam à materia, quàm à forma, dūq; in aliis corrūpitur ignis, redit materia ad sustentationem adæquatam perseverantiū graduum aliquot caloris. Vnde Recentior ille non debuit vt falsam repellere meam cogitationem de Empyreii concursu ex abundantia, eo quod cœlum fydereum sit sufficiens causare suos effectus. Omitto Thomisticam sententiā de indiuisibili integraliter bruti perfecti anima materiali, quæ in nutritione sustentatur à pluribus materiæ partibus, quàm antea, à viginti v. g. cum antea sufficerent decem ex illis. Prætereo opinionem aliquorū ex Nostris, qui substantiam simplicem cōpositi humani dicunt sustentari ab anima rationali, & materia simul, tametsi dum anima existit separata sustentet illam se sola sufficienter atq; adæquate. Quo argumento vsus sum in Exercit. & lect. 8. contra alios nunc à nobis discordes, fuitque proinde tunc efficax ad homines.

47 Progredior ad alia exēpla desūpra à causa effectiua. Et vnum sit substantiæ efficientis actu accidens

in

in subiecto extraneo, quando est proportionata illi, etiam si in ipsa existat aliquod accidens æqualis, vel maioris perfectionis cum accidenti producto; efficientis, in quā, partialiter, & simultaneè cū accidenti existenti in ipsa. Scripsi, *Quādo est proportionata accidenti producto, si enim substantia nullā habeat proportionem cū illo, vt aqua cū calore, tunc quidem calor efficiēs aquā produceret adæquate aliu calorem.* Ita Quied. contr. 9. Physic. punct. 3. art. 3. Alterū sit accidentis efficientis cum substantia similem aliam. Nam licet ignis A. v. g. æquet in perfectione ignem B. eique sufficienter proportionetur, attemperatū concursum in præsentia caloris; vt attemperat intellectus in præsentia habitus naturalis: & vt secundum cōmunem sententiā vniuersi ignis attemperat suum concursum in præsentia alterius, quando in passo æque approximato ad vtrumque producit ignis. Quod autem calor sit imperfectionior igne, non obstat, ne hunc inadæquate producat, vt constat à paritate speciei impressæ causantis inadæquate cognitionem perfectionem ipsā. Hunc in modum defendit P. Suar. disp. 18. Metaph. lect. 2. n. 2. 5. concursum simultaneū accidentis cum substantia ad aliam substantiam. Cum enim sibi obiecisset superfluere immediatam accidentis actiuitatem in præsentia substantiæ, quam statuerat posse, imò & debere immoderate influere, respondet, *Quamuis daremus ex parte forma, quādo illa sufficienter adesse, non esse absolute necessariā aliā vim actiua, tamē quia hac alia est per se necessaria, & cōnaturalis, ideo tunc etiā cōcurrat, & multū inuat ad actionē.* Hæc magnus ille Doctor.

48 Ex quo sic ratiocinabar. Calori tribuitur ex abundantia cōcursus inadæquatus in præsentia ignis, quia in eius absentia illum habet; aliter in pluribus casibus recurrendū erit ad Deum, vt ad causam adæquatam creatorū effectuum. Qui recursus vitandus est homini Philosopho, quoties commodè possit, vt prudenter consulit Dominicus Sotus lib. 2. Physic. q. 4. concl. 2. quia dispositio vniuersi postulat, vt quicquid aptè fieri queat per causas secundas, fiat per illas. Cum autem ex applicatione ferri candentis ad stupā, ex collisione lapidū & tabularū, ex percussione Calybis, & silicis, ex exhalationibus percussis cursu resultat ignis, potest hic inadæquate tribui calori, vt causæ efficienti, quin ad Deum recurratur adæquate. Tunc sic; Ergo cū à Sole producit aliquis effectus in orbe sublunari potest satis philosophicè reduci in Empyreū, vt in causā partialem, non quidē ob exigentiā ipsius Solis, neque effectus producti; sed ob exigentiā Empyreii fudatā in huius nobilitate, & supremi corporis dignitate. Vtenim cōcursus, quæ calor habet, dū est præfens ignis, fundatur in sola exigentiā caloris deducta ex virtute ipsius in absentia ignis; ita in folius Empyreii exigentiā, cuius ratio sit tanti cæli excellentia, fundari valebit eius concursus cum cæteris cælis, & astris. Non ab simili modo efformari potest argumentum ex superioribus aliis exemplis.

SECTIO VIII.

Opponuntur, & enodantur quinque argumenta contra præcedentem cogitationem.

49 **S**I quis obiiceret primò, ad rem non esse allata exēpla. Nam calor v. g. idē concurrat ex abundantia in præsentia ignis, quia supponitur probatum, habere ex se virtutem inadæquatam producendi. At de Empyreio restat probandum habere

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I. I.

virtutem inadæquatam producendi effectus, qui proueniunt ab aliis cælis, & astris. Dicebā eam virtutē in Empyreio supponi probatā à priori ex ipsius dignitate, etiam à posteriori, & ab experientis incognita sit. Vnde constat, & magis innosceret ex dicendis, qua ratione valeat, sintq; è re exēpla propofita.

50 Si argumentaretur secundò: Sol se solo est sufficiens causa effectus, quæ simul cum Empyreio asseritur producere. Ergo superflue ponitur concursus Empyreii, multiplicanturque causæ partiales pro effectū, cum tamen Philosophia dicte, admittendam non esse vllam etiā causam partialem, quæ necessaria non sit ad existentiam effectus. Quare sicut gratis diceretur, Solem influere cum omnibus causis sublunariis ad suos effectus, vt cum igne ad cōburendā stupam; ita gratis ponitur, Empyreū concurrere cum Sole, & homine ad generandū hominē. Respondēbam, licet Sol se solo, seu seorsim ab Empyreio, non verò à causa prima, & ab aliis concausis, de quibus non est controuersia, habeat sufficientiam ad producendū ex vi alius possibilis causalitatis, non tamen ex vi causalitatis præstantiæ ex suppositione, quod existat Empyreū: quippe ex tali suppositione deest attemperare suū concursum Empyreio influenti ex abundantia. Quemadmodum ignis attemperat suum concursum calori ex suppositione, quod hic existat in ipso: si autē eo orbaris applicaretur passo disposito, efficeret et solo alium ignem. Neque superflue ponitur concursus Empyreii; nam licet non sit necessarius ad effectum secundum se, secus ad illum vt productū per talē causalitatem. Vt autem causalitas asseratur depēdens ab Empyreio, sufficiens motiuū est huius dignitas, & rationes, quæ pro influxu sūt adductæ in lect. 2. nec non cōmunis tot antiquorū, ac recentiorū sententia, quæ non est facile reiicienda, vbi euidentis ratio in contrariū non occurrit, vt in simili de influxu accipientis in substantiā, inquit Suarez n. 14. Pro concursu Solis ad omnes effectus causarum sublunarium, nullum est fundamentum.

51 Si opponeret tertio: Quoties duæ causæ concurrunt ad aliquem effectum, altera illarū debet esse principalis, altera instrumentalis, vel si vtraque sit principalis, vtraque debet habere virtutē innatam adæquatā in actu primo. Sed Empyreū non est causa principalis per respectu ad cœlum fydeiu, neque est instrumentalis, neque vtrumque se gerit vt causa principalis eorum saltē effectuum, qui alterutrum, & vtrumque superant in perfectione, qualia sunt virtutia v. g. generata ex putrefactione, & calore Solis, si quidem ad eorū productionem non gaudent virtute innata adæquata in actu primo. Occurrebā, Si sermo sit de effectū non superate in perfectione vtrumque, neque alterutrum cœlum, posset adhuc fydereum dici causa instrumentalis per respectum ad Empyreū, quia maior nobilitas huius præ illo præbebit aptè occasionem tali nomenclaturæ. Sic calor concurrens cum igne ad calorem in subiecto extraneo, vocabitur non absurdè causa instrumentalis per respectum ad ignē. Sic etiā creaturæ per cōparationem ad Deum nuncupantur causæ instrumentales effectuum, quos simul cum ipso efficiunt, tanquam cum nobiliori agente, etiam effectus æqualis, imò & minoris sint perfectionis, quàm creaturæ aliæ, à quibus proueniunt. Si verò sermo sit de effectū, qui vtrumque cœlum excedat absolute in perfectione, foret vtrūq; causa instrumentalis, & principalis causa foret Deus; nec nō quecunq; alia entitas, quæ superior, vel par effectū in perfectione cōcurrat ad ipsū per virtutem innatam, id namque satis est, vt aliqua causa sit principalis absolute, ac simpliciter.

b

52 Si

52 Si infurgeret quartò : Empyreum non potest influere etiam ex abundantanti in corpora su lunaria simul cum aliis cælis, & astris, nisi & in hæc influat, ne agat in distans, quin per mediũ. Nihil autem est, quod in hæc influat; & velum, quo nunc circumdatur, impedit transmissionem cuiuscunque influentia, vti impedit transmissionem lucis. Aiebam, Empyreum producere in corporibus intermedis qualitates aliquas occultas, quæ longè, latèque diffusæ sint instrumentum, medio quo operetur erga sublunaria; non secus ac Saturnus, v. g. per sphaeras inferiores diffundit qualitates desiderantes, vt operetur in sublunariis. Neque ex eo, quod velum Empyreum sit impedimentum transmissioni lucis, sequitur fore similiter obicem translationi cuiuscunque alterius non corruptiua qualitatibus; alioqui densitas, quæ in pariete obstat, ne lux permearet; & contra vitri densitas, quæ sono, aut speciei soni non est facilè peruia, foret etiam difficilis transmissioni lucis; quod est falsum, & contra experientiam. Sufficiat hoc exemplum.

53 Si argueret quintò : Empyreum influet in omnes effectus respondentes Planetis, & astris, eo ipso quod in aliquos; non enim est ratio, cur potius in vnum, quàm in alium, siquidem æquè sit applicatum, & proportionatum ad omnes, careatque heterogeneis partibus; neque his positis sufficere, nam in eadem regione, & sub eodem spatio iam calor, & siccitas, iam frigus, & humiditas causantur; quæ effectuum diuersitas non videtur oriri posse ex vno, eodemque principio. Admittebam, Empyreum concurrere ad omnes effectus cum planetis, & astris, & diuersitatem illorum, tum in hæc, tum in alias concausas subcælestes, reuocandam. Si premeret, ergo Empyreum influeret tanquam causa ab intrinseco partialis, & non potens se solo illos effectus producere; proindeque minoris actiuitatis esset, quàm Planetæ, & astra, vt quæ valerent operari tales effectus, casu quo Empyreum non existeret. Dicebam, inferri hæc benè quàm ad effectus exigentes influxum Planetarum, & astrarum; semper tamen actiuitatem Empyreum præcellere ob extensionem ad quosuis effectus.

SECTIO IX.

Soluitur aliud argumentum, ordine sextum. Et discutitur, an idẽ effectus possit simul produci, à duplici causa adæquata in actu secundo.

54 Si sextò, quis reclamaret; Non est, cur dignitas Empyreum non arroget sibi influxum adæquatum, admissio semel vendicare inadæquatum. Respondendam plures esse effectus, qui dependere debent ex influxu cæli syderei, astrarumque vario adspectu, & motu. Hi non possunt oriri ab Empyreo per actionem adæquatam, & sufficientem ad accipiendam existentiam, satis iraque erit, quod orientur per inadæquatam. Neque sic oriri, est imperfectio dedecens Empyreum; aliàs dedeceret Deum concursus partialis in effectus, quos simul cum causis secundis producit; non quia omnes superent in perfectione causas secundas, à quibus procedunt; sed quia dignitas Dei vendicat sibi partialem illum influxum, vt ex constantissimo Philosophorum, & Theologorum placito suppono. Præterea forsitan aliqui effectus, qui ex simultaneo concursu Empyreum, & cæli syderei sunt in

orbe sublunari, possent causari à solo Empyreo per actionem adæquatam, & sufficientem ad tribuendam existentiam. De facto tamen non sic fiunt, ne cælum sydereum, quod conceditur habere virtutem ad eos, priuatur omni influxu: Quare vtrumque attemperabit suum concursum, vti in multorum sententia duæ causæ sublunares adæquatæ in actu primo illum attemperant, si simul conueniant, neque enim vna desinit omnino ab actione in præsentia alterius; neque vna, & altera prodeunt in actiones adæquatas, & seorsim sufficientes communicare effectui existentiam.

55 Dixi in multorum sententia, nam in nostra duæ causæ creatæ, si conueniant, & sint adæquatæ in actu primo, non attemperabunt suum concursum, sed quælibet, non aliter producet effectum, ac si nulla alia conuenisset. Indicauimus hanc sententiam in sect. 3. Exercit. 12. & pro ea adduximus non penitentiam rationem. Addimus nunc alias, Prima, Deus potest naturaliter duabus volitionibus virtualiter distinctis, respicientibus fines secundarios diuersos velle producere Angelum, vt colligere est ex argumento proximè sequenti. At iuxta plures Philosophos, & Theologos, quorum doctrinæ suffragium nostrum alibi dedimus, actio creatiua Angeli consistit in volitione diuina producendi ipsum vt coexistente cum tali, vel tali instanti. Ergo idem Angelus potest naturaliter geminam actionem adæquatam productiuam sui terminare. Dices, Si quid valeret argumentum, probaret ab eodem agente posse naturaliter oriri duplicem actionem totalem terminatam ad eundem terminum. Contra primò, quia saltem euincitur posito argumento terminum non esse ex natura rei incapacem produci per duplicem actionem. Quare si hanc concedis in agente libero ob exercitum libertatis, admittit etiam in agentibus diuersis necessariis, sine fundamento enim minus vnus actione ex præsentia alterius. Contra secundò, Ergo duo Angeli, aut homines poterunt ratione libertatis applicare integras suas vires ad mouendum eundem lapidem, qui sufficienter à quolibet posset moueri. Cur autem ab eodem agente necessariò nequeat naturaliter oriri duplex actio adæquata erga eundem terminum, tradam inferrius.

56 Secunda ratio à duplici causa finali totali potest naturaliter provenire executio externa eiusdem medij. Possim enim ego ire in agrum, tum ob videndum amicum, tum ob recreationem corporis; ita vt per duas intentiones distinctas afficiat erga vtrumque finem, moueaturque ad executionem medij, quo obtinendus est vterque finis, quorum vnus non repugnat alteri; neque proinde vna intentio est alteri contraria; & quæuis talis est, vt sufficeret ad exequendum iter in agrum, etsi alia deficeret; sicque actu concurrit, vt quamuis alia intentio mutetur, incipiam ego, aut prosequar eodem modo, ac antea, iter. Ergo similiter poterit naturaliter idem effectus trahere ortum à duabus causis physicis efficientibus adæquatis. Quod enim vna ex illis sit superflua, aut superabundans ad existentiam effectus, non videtur obesse, vti non obest in causis finalibus. Respondetis primò, actionem causæ efficientis ordinari per se primò ad communicandam effectui existentiam; ideòque accepta ab effectu existentia per vnã actionem totalem superfluit alia, & naturaliter dari non valet; aut actionem causis finalis ordinari per se primò ad perficiendam voluntatem, & vt per illam exerceatur huius

huius libertas: quare cum magis perficiatur voluntas, eiusque libertas magis exerceatur per duas intentiones, quàm per vnã, nequiquam erunt superflue. Contra primò, quia etiam agentia necessaria perficiuntur saltem extrinsece actionibus transeuntibus, illque exerceat suam necessitatem. Vnde si voluntatis perfectio intrinseca, & libertas præualeat superfluitati, aut superabundantiæ vnus ex intentionibus respectu executionis; æquum est, vt extrinseca perfectio, & necessitas agentium naturalium præualeat superfluitati, aut superabundantiæ vnus ex actionibus in ordine ad effectum. Contra secundò, quia sicut actio causæ efficientis ordinatur ad communicandam effectui existentiam, ita intentio finis ad electionem, executionemque mediorum etiam simul perficiat voluntatem, sitque exercitum libertatis. Ergo si ad executionem concurrit duplex intentio nonobstante sufficientia vnus, vt ponatur à parte rei, sic pariter, &c.

57 Dices secundò, probari nimis exemplo duarum causarum finalium, quarum quælibet adæquatè moueat ad eandem executionem; nam alioqui eadem etiam actio physica fieri posset à duabus causis efficientibus adæquatis. Quod cum omnes debeant negare, omnibus incumbit onus assignandi discrimen inter causas efficientes, & finales. Potestque inde desumi, quod causa finalis non tribuat propriè effectui existentiam, neque vi sui influxus comparat dominium physicum supra effectum. Sed contra, quia dependentia eiusdem actionis physica à duabus causis efficientibus adæquatis inuoluit specialem repugnantiam, non tantum ex natura rei, sed etiam de potentia Dei absoluta, rationem; quæ nullatenus militat in effectus absoluti dependentia. Et nos eatenus vtimur exemplo finalium causarum, quatenus exequutio externa imperari potest, & existeri vi geminæ motionis intentionalis, quarum vnaquæque sit sufficiens, & adæquata, etsi fateamur competere causæ finali modum causandi diuersum, ac essentia, quicquid sit de huius dominio physico, de quo postea.

58 Si actus electionis interne consideret non in actione, neque in modo, sed in qualitate absoluta, fieretque ab intentione per actionem, quæ ab hac dependeret essentialiter, & quæ esset simul causalitas efficientis causæ, & finalis, haberemus tertiam rationem peremptoriam omnino ad probandum naturalem similitudinem duplicis actionis adæquatæ erga eundem effectum. Nam vnus electionis actus imperari potest naturaliter à duabus intentionibus respicientibus diuersos fines adæquatos, non secus ac de executione externa medij probauimus. Sed tunc electionis actus produceretur per duas actiones adæquatas ortas efficienter à duplici intentione. Ergo, &c. Quia tamen ad hanc rationem assumuntur multa, quæ in controuersia versantur, idcirco contentus sum sola eius delibatione, vt qui in assumptis concordant, teneant consequentiæ filium, & non ad aduersentur duas actiones adæquatas ex natura rei.

59 Quarta ratio desumitur ex inde, quod eandem entitatem creatam posse diuinitus dependere à priori à duplici actione sufficiente, probetur communiter exemplo possibilis diuinitus dependentiæ à posteriori à duplici vocatione sufficiente. At hæc dependentia non tantum est possibilis diuinitus, sed etiam naturaliter. Nam Angelus, qui naturaliter existit in spatio palmari per vnã vocationem, potest naturaliter dilari ad spatium

bipalmare, haberetque simul cum priori vocationem aliam, quarum quælibet sufficeret, vt Angelus existeret naturaliter. Ergo poterit similiter ex natura rei ipse Angelus, aut alia entitas creata dependere à priori à duplici actione, ita vt per quamcunque ex illis sufficienter existeret ex natura rei. Supponitur in hoc argumento vocationem Angelicam ad spatium diuisibile posse esse diuisibilem, vt probatur in num. 132. Exercit. 20. Supponitur præterea, contra Hibernicum quendam memoratum ab Arimineni in 2. dist. 4. art. 2. Bassolium ibi quæst. 4. art. 5. Rubiconem quæst. 2. art. 1. & contra Valentiam 1. part. disp. 4. q. & puncto 3. non debere Angelum naturaliter existeri semper in spatio maximo respondente suæ locabilitati naturalit. Nam si potest pro suo libito constituere se in hoc, vel illo spatio maximo, poterit etiam se constituere in minori, vt enim hoc maximum non est determinatè præ illo necessarium ad perfectionem naturalem Angeli; sic neque huius, aut illius maximi tota latitudo requiritur ad perfectam perfectionem. Neque opponas, Deus non potest non existeri in omni loco, quia cum omni est proportionata infinita perfectio locabilitatis diuinæ. Ergo & Angelus non poterit non esse præsens toti loco suo adæquato, cum quo proportionetur finita perfectio locabilitatis Angelicæ. Non, inquam, opponas; nam Deus est in loco per identificatam immensitatem competentem ipsi immutabiliter, & necessariò; Angelus verò per vocationem superaditam, & accidentariè conuenientem. Quare sicut Angelus potest habere vocationem iam in hoc loco adæquato, iam in alio, ita & vocationem iam in toto loco adæquato, iam in eius parte, licet Deus vt non potest deserere vnum locum & accedere ad alium, sic nec ad minorem partem eiusdem loci se coarctare. Et mirum esset si Angelus nec diuinitus posset non existeri in loco sibi maximo; id autem, aut nihil tuo argumento conuincitur. Neque rursus opponas, quantitas nequit naturaliter occupare locum minorem adæquato. Nam discrimen est manifestum ob diuisibilitatem quantitatis, quæ si occuparet locum minorem adæquato, vel aliquæ eius partes penetrarentur, vel aliquæ non existerent in loco. Ceterum Angelus est indiuisibilis, ideòque sicut ob indiuisibilitatem existit naturaliter in toto loco adæquato, & totus in eius partibus; ita potest naturaliter existeri totus in vna tantum parte, habens quidem facultatem existendi in aliis, & eò in pluribus, quod perfectior est Angelus, sed non necessitatem.

60 Retorquebit quis in nos exemplum vocationis Angelicæ duplicatæ, nam Angelus non potest naturaliter habere duas vocationes adæquatas, id est, non potest naturaliter esse simul in duobus locis adæquatis. Ergo neque poterit naturaliter idem effectus oriri à duabus actionibus adæquatis. Respondemus, vocationem adæquatam, seu præsentiam ad locum adæquatum esse illam, quæ adæquatè virtutem naturalem rei ad existendum in loco; vnde sit, vt res quæ potatur vocatione vna adæquata, nequeat naturaliter habere aliam. Si in simili sensu accipiatur actio adæquata, quatenus scilicet significet actionem, quæ adæquet productibilitatem naturalem rei; non poterit eadem res terminare naturaliter duas actiones adæquatas. Hoc tamen non obstat, sicut Angelus potest in consortio vnus vocationis sufficientis, vt ipse existat in loco, habere aliam etiam sufficientem, quin vtraque excedat locabilitatem naturalem Angeli;

ita pariter dicimus posse simul cum vna actione sufficiente ad existendum à parte rei, terminare aliam æquè sufficientem, quarum neutra superet producibilitatem naturalem Angeli. Argumentum in hoc efformatum potest etiam confici in anima rationali, quæ in corpore habet tot distinctas vibrationes, & vniones, quot sunt partes materiæ, quas informat; arque ad eò in corpore grandi gaudet pluribus vibrationibus, & vnionibus, quàm quæ simpliciter sunt necessariae, vt existat in loco, & vt informet; ad id enim sufficerent illæ, quas accipit in prima hominis generatione.

61 Quinta ratio: Si animæ materiales perfectorum animalium sint indiuisibiles, vt multi existimant, aderit naturaliter eiusdem animæ simul duplex causa materialis sufficiens in actu secundo. Etenim à partibus materiæ acceptæ in generatione dependet, vt à sufficiente causa materiali, eisque conseruatis potest naturaliter extendi ad alias partes materiæ adquisitas per nutritionem, sufficientes etiam se solis in actu secundo, vt animam sustentent. Iam verò si eiusdem formæ materialis datur naturaliter duplex causa materialis sufficiens in actu secundo, quidni duplex efficiens? Vtget pressius hæc ratio eos, qui in causa materiali agnoscunt influxum physicum, sed indistinctum realiter ab effectu. Et siue distinctus, siue indistinctus sit ab vnione formæ causatæ efficienter, & materialiter, apparet non minor difficultas in duplici vnione sufficiente eiusdem extremi, quàm in duplici actione. Si animas materiales perfectorum animalium indiuisibiles esse neges ob hoc argumentum, erit saltem efficax ad homines contra eos, qui affirmant esse tales de facto, vel posse à Deo tales fieri alias diuersæ speciei.

62 Sexta ratio: Postquam in instanti *A.* forma ignis introducta est in passu ab agente *A.* adæquato, in instanti *B.* potest ex natura rei eidem passu vniformiter applicari aliud agens eiusdem virtutis; & argumento satis est, si possit saltem diuinitus. At in hoc casu forma ignis pro sui conseruatione terminabit naturaliter actiones adæquatas vtriusque agentis. Ergo, &c. suadetur Minor, quia agentis *A.* actio adæquata non cessabit, cum non adueniat contrarium, ad cuius exigentiam destruetur, nec passum separetur ab agente: deinde incipiet actio adæquata agentis *B.* cum agens necessarium, sufficienterque applicatum passu disposito, non possit sine vi cohiberi ab operatione, quam præcontiner in actu primo; neque producat aliam formam igneam numero tantum distinctam, vel quia materia est naturaliter incapax habendi simul duas formas substantiales, vel quia vna præstaret materiæ idipsum, quod alia. Si respondeas primò, agens *B.* inuenire terminum iam factum, ac proinde nihil agere. Contra: ergo si vtrumque agens applicetur simul globo ligneo, ita vt is existat in medio vtriusque, aget vtrumque primò in centrum globi; & propterea etiam vtrumque conseruabit formam in centro productam, si vnum post aliud applicetur. Etsi autem quod posterius aduenit, inueniat formam productam, non tamen conseruatam, quin potius à continuata huius existentia præscinditur pro priori signo instantis realis, in quo agens *B.* applicatur. Cuius actiua virtus non euacuatur ex eo, quòd agens *A.* operetur; illi enim constituto in actu primo ad actionem passibilem secundum se, approximatoque commode ad passum, extrinseca omnino, & accidentaria est coexistentia cum hoc alio agente. Neque illud monetur, ne agat, sed otietur

in huius præsentia. Abhorret natura otium.

63 Si respondeas secundò, agens *B.* operaturum intensius, vel celerius. Contra, esto hoc teneat circa dispositiones ad formam substantialem, non tamen circa ipsam formam, quam suppono conseruandam ab agente *A.* etsi non adueniret agens *B.* Adde, agens *A.* tale esse, vt etsi abesset *B.* esset sufficiens producere citissime in summo intensiois gradu dispositiones. Si respondeas tertio, actionem diuidi inter vtrumque agens, eo quòd vtrumque attemperet suum concursum. Contra, quia non adest contrarium, ad cuius exigentiam deficiat actio adæquata agentis *A.* imò feret in destructione illius contra appetitum agentis *A.* Et cum negandus non sit duplex appetitus adæquatus in actu primo ad eundem terminum, cur recufatur duplex actio? Quòd dicitur de attemperacione concursus, difficile intelligitur in causis necessariis. Idèò non pauci negant habitus potentis necessariis, quia hæc agunt, quantum possunt. Licet verò concedantur, & ad præsentiam habitus minuat conatum potentia necessaria, cui inheret, explicandum restat, quam maiorem facilitatem operandi habeat agens *A.* ex eo, quòd coniungatur per accidens agenti *B.* quin vnum alteri inheret. Inquies, vnum equum lociarum alteri non adhibere tantum conatum, vt trahat currum, quem se solo posset trahere, ac quando non est sociatus, cum tamen sit agens necessarium. Sed rogo, quisnam tibi dixit id semper contingere? Et quamuis ita sit, prouenit nihilominus ex appetitus excitatione ad præsentiam alterius equi, sicut ex eius varietate prouenit, vt vnicus equus modò citius, modò lentius trahat currum; Si enim æqualis semper esset excitatio, foret etiam semper æqualis conatus. In agentibus liberis, videlicet in Angelis, & hominibus, non video cur duo Angeli, aut duo homines, non possint naturaliter ad sustinendum, aut impellendum idem corpus, non superans vires vnus cuiusque, conari æquè, ac si quilibet solus sustineret, aut impelleret; præsertim si vnus inscius alterius in id incumberet.

64 Sunt, qui fundent impossibilitatem duplicis actionis adæquatae in lege Dei statuentis non determinare simul duo agentia ad actiones adæquatas erga eundem effectum. Sunt etiam, qui ipsas actiones dicant habere inter se impossibilitatem naturalem, quia vna exigit non esse alterius. Sed posteriores tamen gratis excogitant eam exigentiam in actionibus, cum actiones non aliam participant impossibilitatem, quam mutuam à terminis, in quos tendunt. Priores verò non eleuant difficultatem. Satis enim vtrumque mihi erit obtruisse posse naturaliter coexistere duas actiones adæquatas eiusdem effectus, quantumuis ex lege Dei nunquam conueniant, vt in aliquorum opinione ob decretum diuinum nunquam reproduciatur effectus iam corruptus, esto possit, quantum est ex rerum natura. Præterea, si lex illa non sit concepta ad exigentiam naturalem actionum, vel agentium, vel termini, videbitur conficta ex proprio Marte; & licet in loco præcitato considerata fuerit à me vt possibilis, tamen eam de facto à Deo latam non colligitur ex vrgenti villo autoritatis, aut rationis indicio.

65 Alij asserunt, vnicum effectum esse naturaliter incapacem terminandi duplicem actionem totalem, quia ex vnitate termini desumitur naturaliter totalis actionis vnitas. Verum hæc sufficienter desumitur extrinsecè ex vnitate agentis adæquati aut si maius ex voluntate diuina, quæ est principium,

plam extrinsecum indiuiduationis rerum creatarum, & intrinsecè ex ipsa actione, quæ per suam entitatem vna est, singularis, atque indiuidua. Nec vnitati termini obstat multiplicitas actionum, sicut neque vnitati fundamenti officit multiplicitas respectuum prædicamentaliū adæquatae distinctorum, casu quo relatio prædicamentalis consistat in modo. Quòd si vnicus effectus respicit naturaliter plures causas in actu primo adæquatas, & sufficientes, quin id sit contra eius vnitatem; non apparet, vnde contra eam erit, si subiectus sit pluribus actionibus totalibus. Si vnica item causa possit ex natura rei exhibere plures actiones totales in diuersos terminos, vnde nam impediatur vnicus terminus, ne terminet actiones plures totales à diuersis causis? Nec proderit dicere, actionem, & terminum comparari vt fieri, & vt factum esse. Vni autem in facto debere naturaliter respondere tantummodò vnum fieri. Hoc enim est falsum, si quidem idem terminus possit ex natura rei produci saltem diuinitus per multiformes actiones.

66 Inquies, actiones totales tendentes in vnicum terminum fore eiusdem speciei; duplicem autem accidentalem formam eiusdem speciei non commemorari naturaliter in eodem subiecto. Sed imprimis respondetur, actiones productiua eiusdem effectus non debere esse eiusdem speciei; possunt enim agentia esse diuersa, adeoque & ipsæ actiones. Deus etiam potest producere Angelum per duplicem volitionem, quarum vna respiciat finem secundarium diuersum, adæquata è sine alterius. Quare & vna virtualiter differet quasi specie ab alia, licet terminus sit vnicus. Deinde carere nos fundamento ad multiplicandas in eodem subiecto formas accidentales numero tantum diuersas, quæ actiones non sint; secus verò ad has ingeminandas. Instas, non est potior ratio, vt multiplicentur actiones, & passiones, quàm formæ substantiales, quando eidem passu applicentur duo agentia similia, v.g. duo ignes. Contra, quia eorum exigentiæ fatishit, si vni, quilibet producat adæquata formam igneam, & exaltata temerari exigentia, inutilis foret ingeminatio formarum substantialium, nam passu præstaret vna quicquid & altera.

67 Inquies rursus, idem terminus non potest naturaliter produci ab eadem causa adæquata per duplicem actionem totalem, quarum quilibet sufficiat ad communicandum esse termino: Ergo nec poterit produci à duplici causa adæquata per duas actiones totales. Inquies, sed elanguide, nam assumptum deuiat à veritate in causa libera; maximè si actiones habeant diuersum modum tendendi. In causa autem necessaria adæquata exhauritur vis eius actiua naturalis per vnicam actionem adæquatam respectu vnus terminalioqui plures, & plures actiones adæquatas erga eum exhiberet semper. Adhæc: vt effectus existat dependenter ab vna causa adæquata, sufficit vnica actio adæquata; non verò vt existat dependenter à duplici causa adæquata constituta in actu primo. Si opponas, Deus est in actu primo causa sufficiens adæquata cuiuslibet effectus creati, & tamen in præsentia causæ secundæ operantis non sunt adæquatae vtriusque actiones. Dico, id esse, quia si causa secunda operetur, nequit huius actio esse adæquata absolute, cum debeat habere sibi identificatam actionem causæ primæ. At actio vnus ignis non debet esse identificata cum actione alterius, quia vnus non subordinatur alteri, & quia concurrentia vtriusque non est per accidens, sed per se. Et hinc obiter noto,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

si calor, & ignis influant coniunctim in calorem passu, posse dici non inflere per actiones duas totales, quia scilicet calor subordinatur igni, cuius est proprietas, & amborum concurrentia est ex determinatione, atque præscripto naturæ.

68 Præterea etiamnum, si idem terminus aptus est naturaliter fieri per duas actiones adæquatas diuersorum agentium, sequetur, & per infinitas saltem syncategorematicè. Fareor, si de termino secundum se sit sermo. Nec id dissonantius est, quàm exequutionem externam eiusdem mediij, aptam ex se esse, vt à me intendatur, non per tot intentiones, quin per plures in infinitum syncategorematicè. Vnde nisi ego defatigarer cliciendo mille intentiones v.g. propter diuersos fines, posset tam naturaliter ipsa exequutio, quantum in se est, prouenire à mille, quàm à duabus. Sic pariter, si conuenienter possent naturaliter applicari vni posse, aut applicarentur diuinitus mille ignes, produceretur ab omnibus illis per actiones adæquatas eadem forma ignis non minus naturaliter, quantum in se est, quàm ab vnico igne. Dices, præfigendum esse terminum producibilitati naturali effectus. Sed contra, quia formæ igneæ v.g. producibilitas naturalis, etsi debeat habere præfixum limitem quoad alia, vt quòd, exempli ergo, attingi nequeat naturaliter per actionem creatiuam, non quoad id, vt non attingatur nisi per vnam tantum actionem generatiuam adæquatam, tum quia id esset contra actiuitatem naturalium agentium; vnumquodque enim independentem ab alio gaudet virtute adæquate productiua, tum quia naturalis producibilitas formæ igneæ non crescit indebitè in perfectione ex eo, quòd possit attingi simul per plures actiones adæquatas generatiuas, vt neque eius cognoscibilitas naturalis sic crescit ex eo, quòd simul à Deo, ab Angelis, & hominibus queat attingi per cognitiones adæquatas naturales. Et ratio à priori est, quia perfectio producibilitatis naturalis attingibilis, siue successiue, siue simul per plures actiones adæquatas omnino similes non est maior, quàm si per vnam solam. Obiectabis, naturalis locabilitas Angeli, aut hominis, suum seruat terminum, potest enim Angelus, aut homo adquirere naturaliter vibrationem ad tantum spatium, & non ad maius. Ergo & naturalis producibilitas effectus non erit absque fine in ordine ad actiones, quas possit naturaliter terminare. Contra, quia experientia constat, homines occupare tantum spatium, & non maius, indeque inferimus non posse naturaliter ad hoc maius se extendere: est etiam ratione compertum, eorum quantitatem naturaliter commensurandam esse loco. Definitio item Angelorum nobis est persuasa, tum quia videmus, animum rationalem, qui spiritalis est, non secus, ac Angelus, & paulò imperfectior ipso, informare corpus determinatæ magnitudinis, ita vt non possit naturaliter esse in maiori per informationem. Et hinc ratiocinamur, Angelum, & animum rationalem separatim habituros etiam suum terminum in mera præsentia ad locum; tum quia nisi Angelo competeret definitio ad spatium, posset naturaliter, & pro suo arbitratu esse vbique; quæ potest, eiuusque exercitium, vel superat perfectionem omnis creaturæ etiam possibilis, vel saltem aduersatur documentis Scripturæ, & Patrum, dum loquuntur de creaturis, & de Angelis iam productis à Deo. Hæc cum ita sint quoad terminum in naturali locabilitate Angelorum, & hominum ad certum spatium; tamen nullo simili argumento cogimur ad purandum,

titulo donationis, aut hæreditatis. Tunc sic cogitamus quamlibet causam totalem postulare ab effectu ex iustitia commutativa id, quod illi præstiterit. Sanè quælibet haberet ius vendicandi sibi totum effectum, & integrè, cum eum totum produxerit, & propterea haberet ius repellendi aliam à facultate dominativa. Ergo interueniret ex utraque parte bellum iustum; quod in eodem instanti temporis, & signo naturæ, dum abesset subordinatio, & dependentia dominiorum, est prorsus impossibile. Tertio, si Deus Ioanni producto à Petro, & Paulo, à singulis adæquatè, iuberet ut singulis redderet in æquiualeuti, quod titulo causalitatis debet, certè Ioannes non deberet reddere vnum hominem Petro, & alterum Paulo, quia plus valent duo homines, quàm vnus productus à Petro, & Paulo. Aliunde deberet reddere duos homines, quia singulis debitus est vnus homo integrè, & insolidum, quandoquidem sic coniunctim generantur Ioannem, ac si scorsim generassent ipsum, aut simul duos homines. Quarto, effectus debet totum suum esse integrè, & insolidum vni causæ adæquatæ, cum ab ea accipiat illud integrè, & insolidum, & cum causalitas adæquata sit titulus, ut totus effectus ita debeat causæ, cuius est causalitas: Ergo effectus, qui producit adæquatè ab vna causâ totali, nequit simul fieri ab alia totali: Nam si effectus integrè, & insolidum debet vni causæ totum esse, quod accepit, nihil assignari potest, quod debeat alteri causæ; non id ipsum, quod vni debet, quia quod sit pluribus commune, diuiditur inter ipsos, sique partiale, & longè minus respectu vniuscuiusque, quàm si vni tantum tribueretur: non maius aliquid, aut diuersum, quia debitum, & acceptum non possunt esse inæqualia. Sic ex Recentioribus illis ferè de verbo ad verbum.

77 Ad primum occuro dicens, duas causas totales habituras eiusdem effectus dominium physicum, cui non obstarer, quod non posset ex suspensione causalitatis ab vna ortæ destrui effectus: est enim chymica talis potestas in causâ necessaria, ut arguens debet fateri in producente adæquatè absque alterius consortio effectum, supra quem habet dominium physicum; non tamen facultatem ad suspendendum causalitatem erga eum, nec potest per ipsam stare, ut effectus destruat; sicut enim necessariò illum primò producit, sic & necessariò conseruat, dum ipsa manet applicata, & contraria agentia non prævalent. Sed quid de duabus causis adæquatas ad eundem actum amoris? Nec tunc dominium cuiuslibet supra actum amoris consisteret in potestate destruendi actum absolutè, ac simpliciter; sed in potestate cessandi ab actione, & consequenter ab actu, ut à se producto. Succurrunt nobis manifestæ ad argumentum instantiæ. Nam duo Angeli sine dependentia vnus ab alio possunt naturaliter, & duo corpora diuinitus dominari physice vni loco, duæque formæ substantiales vni materiæ; ac vice versa. Nec proderit dicere, non inueniri in his casibus dominium physicum, cum desit physica causalitas. Nam in primis si causâ materialis præstet influxum physicum in formam materialem, & in duplici materia sustentaretur diuinitus vna forma, tunc inueniretur gemina materialis causalitas physica adæquata erga eandem formam. Imò & gemina effectiua; tum quia causalitas materialis deberet identificari eum effectiua, tum quia si actio, per quam forma educeretur ex vna materia, non esset adæquatè distincta ab actione, qua edu-

ceretur ex alia, iam forma non dependeret adæquatè nec sustentaretur sufficienter à quali ex duabus materiis. Deinde cum ratio dominij transferatur nimis metaphoricè ad causas physicas necessarias, tam mihi licebit asserere, Angelum, aut corpus dominari physice loco, in quo existit, quàm aduersariis fas est tribuere agenti necessario dominium physicum supra effectum, quem causat. Proferant vel vnicum Classicum Authorem, qui dominium physicum restrinxerit ad causalitatem physicam; forte in solo Petro Vuadingo metaphoram illam leguerunt. Sed is non arctauit dominium physicum ad titulum causalitatis physice. Respondeo ad secundum, non dari in causis necessariis dominium morale, neque posse cogitari nisi fictitiè iustitiam commutatiuam inter ipsas, & effectus. Sed comminiscamur vnam causam totalem petere ex iustitia commutativa effectum, ita deberet petere, ut quando ab altera simul produceretur adæquatè, maneret indiuisè apud utramque, vel diuideretur æquales in partes ex amabili concordia vtriusque causæ. Ad tertium iam parer solutio, nam Ioannes deberet se indiuisè Petro, & Paulo simul, vel facta conuentione inter creditores secandus esset Ioannes, ut vna pars daretur Petro, & altera Paulo. Et rogò quid fieret, si duo homines postularent à Petro compensationem alicuius beneficii, quod ita ab illis, & duobus aliis est Petro collatum per secretæ suffragia, ut duorum tantum sufficerent, si exempli causâ ad creationem cuius in Prætorum sac sunt duo suffragia, & Petro non solum duo electores, sed quatuor designari fauerint; casus est per omnia similis, & ut ad eum responderit arguens, sic & nos ad illum alium. Iam etiam facilis est enodatio quarti argumenti; vtrique causæ deberet effectus totum suum esse. Si autem fieri commune vtrique esset minus æstimabile respectu vniuscuiusque, eodem etiam modo respectu effectus esset minus æstimabile accipere suum esse ab vna causa in consortio, quàm in absentia alterius; nam dum in consortio, ita ab vna acciperet, ut et si ea deficeret, tamen vialterius haberet esset: cum in absentia, sic acciperet ab vna, ut beneficium existentie referendum foret in eam solum: & sæpe contingit, beneficii æstimabilitatem crescere non ex augmento doni, sed ex circumstantiis, in quibus confertur. Quod dixi de effectu comparato ad causas efficientes adæquatas, concedi necesse est ab arguente, si comparatur forma ignis v.g. ad duas materias adæquatas, in quibus diuinitus posse recipi, & sustentari non abnuat. Si enim vnum idemque ens recipi potest, ac sustentari adæquatè in duobus, vnde erit implicatorium contradictionis fieri, accipereque esse adæquatè à duobus? Humanitatis tam difficile est, ut duo adæquatè recipiant vnum, idemque donum, quàm ut communicent. Sed diuinitus sicut primum non repugnat, sic nec secundum. Imò hoc in causis efficientibus, quæ suapte natura continent in actu primo vnum & eundem effectum, postulantque illius existentiam, non apparet, cur si conueniant, non possit, debetque ex natura rei vni venire, nisi ut summum vitæ superfluitatis gratia.

78 Sed replicant Recentiores, si effectus, qui in instanti A. dependebat ab vna tantum causâ adæquatè, incipiat in B. dependere simul ab alia adæquatè, dependebit minus à priori, quàm antea, cum tamen influxus, in quo sita est dependentia, idem foret, ac antea. Sequelam probant, quia in instanti B. effectus ad sui existentiam non indigeret absolute, & simpliciter influxu prioris causæ, quo quidem

dem indigebat in instanti A. minor autem indigentia est minor dependentia. Ingeniosè huius replicæ comes sit Scoticum argumentum, antiquum quidem illud, sed recentis semper subtilitatis, si effectus oriretur à duplici causâ totali, dependeret à qualibet ex illis, quia à qualibet causaretur totaliter; non dependeret, quia sic à qualibet causaretur, ut ea deficiente persisteret causatus totaliter ab alia. Ad replicam dico, fore, ut effectus tam dependeret in instanti B. à priori causâ, quàm in instanti A. quia in A. dependebat ab illa quatenus absque illa, vel absque alia parvis virtutis non poterat habere absolute & simpliciter existentiam; id quod etiam verificaretur in instanti B. ut ex responsione, quam iam exhibeo ad argumentum Scoticum, clarescer. Neque enim est contra dependentiam effectus à causâ, quod ea deficiente existeret effectus causatus totaliter ab alia, si alia detur, vel daretur tantæ, vel maioris virtutis; sed quod existeret deficiente ea, & alia. Vnde cum effectus proueniens à pluribus agentibus adæquatis, ita à singulis causaretur, ut non existeret absque vno vel alio, licet existeret absque quolibet in particulari, saluatur rectè eius à singulis dependentia, non secus ac saluatur in igne producto primitus vel conseruato vnicè ab alio igne, quamuis absolute, & simpliciter potuisset existere primò productus, vel conseruatus à solo Deo, aut tertio alio igne: quæ doctrina tenet semper; ac dependentia ab alio siue ut priori, siue ut posteriori non est essentialiter determinata. Et quia hanc non habet corpus Christi ab vbicatione circumscriptiua celestis, potest diuinitus dependere adæquatè à posteriori ab alia definitiua, & in sententia Scoti ab alia circumscriptiua, cum qua maneret sufficienter in rerum natura, etsi deficeret circumscriptiua celestis, quin inde sequatur dependere, & non dependere à posteriori ab utraque.

79 P. Vasquez arguit non imbecilliter, si diuinitus posset idem effectus terminare duplicem actionem totalem; posset etiam ex natura rei. Nam ideo non potest ex natura rei, quia dependentia effectus à causâ est ob indigentiam, quam actionis præstitæ à causâ habet effectus ad existendum, & dum is fit per vnam actionem totalem, non indiget alia ad existendum. Sed hæc ratio æquè viget, ne possit diuinitus; non enim fieri vlla ratione potest, ut quod natura sua non indiget alio, reddatur eo indigens. Respondeo primò, sequelam non esse apud me absurdam. Secundò, dependentiam effectus ab aliqua causâ debere esse ex indigentia, non verò dependentiam à qualibet; nam à qualibet in particulari potest esse ex abundantia, quando effectus producitur à duabus totalibus; & quando ab vna, potest tali causâ indigere, non ut absolute & simpliciter excitet, sed ut existat productus per talem causam: nam per aliam tantæ virtutis potuisset existere absolute, ac simpliciter. Tertio, posse diuinitus effectum dependere ab actione, qua nullatenus indigeat naturaliter, sed quam potius naturaliter respuat. Sic quantitas panis, & vini in Eucharistia dependet à priori ab actione creatiua, & corpus Christi à posteriori ab vbicatione definitiua, quarum non habent exigentiam; sed quas potius naturaliter recusant secundum se. Dices, si effectus producitur à causâ, qua non indiget: Ergo non dependet per se ab illa, sed per accidens, nec magis, quàm à lapide. Respondeo, si nomine dependentiæ per se intelligatur sola dependentia essentialis, ac determinata; ita esse. Sed alio in sensu sumitur dependentiæ per se, scilicet ratione cuius sic vnum

habet esse, & causatur ab alio, ut nequeat haberi esse, nec perseverare, nisi producat, conserueturque ab illo, aut ab alio, quod succedat loco illius. Hanc dependentiam habet ignis B. non à lapide, sed ab igne A. & si ea non indigeat essentialiter determinatè.

80 Argumentantur alij: Actio, quæ requirit societatem alterius, non est adæquata, sed inadæquata. At dum per duas actiones produceretur idem effectus, quælibet actio exigeret consortium alterius, quia quælibet esset supernaturalis; non enim per duas actiones totales potest naturaliter produci idem effectus. Si autem quælibet esset supernaturalis, nequirit permanere deficiente alia, quia alioqui simul naturalis esset, ut potè eiusdem conditionis, ac si solitariè produceret effectum. Dehinc argumentantur: eadem actio nequit diuinitus prodire à duplici causâ adæquatè; Ergo neque idem effectus absolutus. Vtriusque ea est in actu secundo causâ totalis, & adæquata alicuius effectus, quæ eum operatur absque consortio alterius causæ. Ergo repugnat duas causas totales, & adæquatas esse consortes in productione alicuius effectus, quia eo ipso essent & non essent totales, atque adæquatæ.

81 Prior ratio nullius est vigoris contra nos, qui defensionimus, eundem effectum posse naturaliter produci per duas actiones adæquatas. Qui secus sentiant, respondebunt, vtramque actionem fore naturalem, quo ad entitatem; & supernaturalem, quoad modum ratione coniunctionis: est enim indebita vtrilibet existentia in consortio alterius. Vnde potius quælibet peteret naturâ suâ separationem ab alia. In secunda ratione malè arguitur ab actione ad effectum absolutum, nam actio dependet se ipsa, & essentialiter à quolibet principio à quo oritur, vnde nec potest diuinitus oiii à diuersis principiis, nec potest ita ab vno, ut permaneret, si deficeret aliud, à quo semel nascatur. Quare si à duobus, vel pluribus proueniat, quodlibet erit inadæquatum. At effectus absolutus non dependet se ipso & essentialiter à quolibet principio, per cuius actionem producat, ideoque potest à duobus, tanquam ab adæquatis produci, quatenus deficiente vnius actione existeret, & conseruaretur sufficienter per actionem alterius. Vltima ratio procedit ex præpostera acceptione nominis Causæ totalis & adæquatæ in actu secundo. Nos hoc nomine significamus causam, cuius actione sufficienter existat effectus, etiamsi desit, aut deesset actio alterius causæ; dicimusque posse non tantum diuinitus sed etiam naturaliter eundem effectum fieri à duabus causis, quarum singulæ actiones sufficienter ad eius existentiam, si quando vna adest, deesset alia. Itaque causâ, quæ in actu secundo est adæquata, excludit consortium alterius, ut necessariè ad effectum, non tamen ut sufficienter, sed abstrahit ex se ab eius consortio. Qui volunt duas causas in actu secundo adæquatas respectu eiusdem effectus repugnare ex natura rei, affirmabunt consequenter, vnam excludere aliam naturaliter etiam ut sufficientem, sed non essentialiter. Si adhuc contendas pro causâ adæquatè in actu secundo acceptione, quæ omnino excludat consortium alterius causæ, non iurgabor de nomine; sed concedam, non posse in eo sensu dari duas causas eiusdem effectus, dummodò in alio à me declarato assentiatis mihi.

82 Caberus probat, repugnantiam, ut de potentia Dei absoluta producat effectus à duabus causis

causis in actu secundo totalibus eiusdem generis non subordinatis, quia cum vnus numero effectus non contineatur in virtute naturali duorum agentium totalium etiam diuisim, alioqui à nullo proveniret per se, & alioqui calor B. productus à calore A. & iam corruptus, posset naturaliter reproduci à calore B. fit inde, vt implicet contradictionem, produci coniunctim eundem effectum à duabus illis causis totalibus. Respondeo primò, non negatur à Cabero in 3. dubio n. 11. possibilia esse agentia, quæ si diuisim contineant adæquatè eundè numero effectum; posset ab eis agentibus coniunctim produci effectus per duas actiones adæquatas. Secundò, fallum est, agentia naturalia nunc existentia siue æquiuoca, siue vniuoca, non continere diuisim in sua virtute naturali adæquata eundem numero effectum absolutum, vt Sol, & calor, duòque calores alium tertium omninò eundem. Sic contra Fonseca, Bartholomæumque Amicum ex Nostris, & contra Thomistas sentio, sequutus Suarium disp. 26. Metaphysicæ sect. 5. Rubium, Hurradum, Arriagam, Franciscum Alphonsum, & Ouiedum, aliosque communiter ex Nostris cum Scotistis, & Nominalibus, de quo alibi latè. Nunc breuiter suadetur, quia si duo ignes, quando simul applicarentur eidem passo, producerent eundem numero ignem, ideòque illum contineret vnusquisque in sua virtute naturali partiali, vt fateatur Caberus, neque differunt qui ab eius stant opinione, gratis videtur assertum, singulos non potuisse producere adæquatè, si seorsim fuissent applicati; tum quia si idem calor, qui producit ab igne A. in aqua, non posset naturaliter conseruari ab igne proximè succedente, fieret contra experientiam, vt separato igne A. deficeret calor in aqua, rediretque hæc ad frigiditatem, quam habebat, quando primò admotus ipsi est ignis A. Cur enim à Deo solo conseruaretur in aqua vsque dum ignis B. causaret alium calorem? Quòd si vnus ignis valet conseruare calorem productum ab alio, nã potuisset & primò efficere. Nec ideo non dependet per se calor ab igne, à quo actualiter fieret. Dependet vtique in sensu, quem exposui n. 79. Neque item potior est ratio, vt calor posset reproduci naturaliter ab igne in cuius virtute naturali adæquata contineretur, sed à quo non est primò productus, quàm ab alio igne, à quo fuit primò productus. Si agens creatum queat naturaliter, quantum ex se est, iterare productionem effectus, quem semel causauit, & extrinseca Dei lege præcisè impediatur, aut si non hac tantum, sed virium defectu, philosophandum erit similiter de alio agente vniuoco, vel æquiuoco, in cuius etiam virtute naturali adæquata contineatur effectus. Respondeo tertid, posset calor B. qui determinatus esset naturaliter ad calorem A. fieri diuinitus ab hoc per duas actiones adæquatas, & per vnam naturaliter à calore A. simulque per aliam à C. operante supernaturaliter ex potentia obedientiali, quam Caberus admittit n. 15. vt vna entitas causet effectum contentum in potentia naturali alterius. Posset denique calor B. effici ab A. per actionem vnam ortam adæquatè ab ipso, & à Deo, nec non per aliam adæquatè à solo Deo, qui sicut valet absque concursu causæ creatæ producere quemcumque absolutum effectum, ita etiam valet & operari illum adæquatè vna cum creatura, & exhibere aliam actionem adæquatam, quæ oriatur à sola sua omnipotentia. Ex his aperitur via ad non leuem istam nostræ sententiæ confirmationem: Ignis eleuatus à Deo

potest efficere calorem duplo intensiorem, quàm naturaliter potest, nempe calorem vt decem & sex. Ergo multò potius vel æquè poterit simul cum alio igne producere calorem vt octo, ita vt cuiuslibet actio sufficeret seorsim ad existentiam caloris vt octo. Patet consequentia, quia si virtus ignis capax est eleuari ad octo gradus, quos cum aliis octo non valet naturaliter causare, multò potius, vel æquè capax erit euehi, vt efficiat calorem vt octo, per actionem à se ortam adæquatè in consortio alterius ignis producentis etiam per actionem adæquatam; nam in posteriori hoc casu vel nihil efficeret supra suas vires actiuas naturales, sed tantum intercederet eleuatio titulo superfluitatis, quia scilicet in præsentia actionis adæquatæ terminatæ ad calorem vt octo, superflua esset alia actio adæquata tendens ad eundem calorem, vel si aliquid efficeret supra præfatas vires, si queunt illæ eleuari ad decem & sex gradus caloris, quidni ad octo?

84 Ioannes de S. Thoma tradens, posse diuinitus eundem effectum causari per duplicem actionem totalem, quarum vna sit à Deo, & creatura, alia à solo Deo; negans tamen per duas, quæ simul sint à Deo, & à duplici agente creato, cõtrarius est nobis, quoad posteriorem partem, & eam firmat tam breui, quàm obscura ratione, & fortè ob id aliquibus maiori erit in pretio, inuenies enim non raro quosdam, qui ed difficilia magis estimant quia minus intellecta mirantur; eo minoris & tanquam puerilia reputant, quæ incuncta lucidi sermonis serentia illustrat, vt notat Treculphus Episcopus Lexoniensis in Epistola ad Henricum Pisani Cardinalem. En argumentationem Ioannis de S. Thoma: Actiones creatæ sunt limitatæ, & finitæ, & sic vna non potest continere totam rationem, & indiuiduationem alterius, & sic semper habet diuersum effectum, sicut & diuersam actionem, & fieri, quarum vna non est altera eminenter, ita quòd alteram contineat etiam quoad indiuiduationem. Respondeo, etsi vna actio non contineat aliam, quia nequit aliam producere; posse nihilominus vnam actionem continere effectum alterius, seu esse viam ad producendum eundem effectum, quem alia; non aliter ac vna cognitio; quæ aliam non cognoscat, potest cognoscere idem obiectum, quod alia; non aliter etiam ac duæ actiones ortæ diuisim ab eodem agente creato queunt continere eundem effectum, etsi neutra alteram contineat. Videatur Pradus art. 3. §. 6. n. 78. art. 4. §. 5. n. 107.

85 Nonus is Thomista domesticis suis incomitatus, nullum enim pro se citat, etsi adhibuerit diligentiam non vulgarem in euoluendis Authoribus, vt testatur art. 3. §. 1. n. 37. accessit ad nostram sententiam de possibili diuinitus dependentia eiusdem effectus à duplici causa adæquata, totali, proxima, eiusdem ordinis, siue instrumentalis sit vtraque, siue principalis. Sed ait, se non recedere à S. Thoma, qui etsi pro opposita citetur 1. p. q. 5. art. 3. p. 3. quæst. 2. art. 2. ad 2. q. 3. de potentia art. 7. ad 11. in 1. dist. 37. q. 3. art. 3. & 5. Metaphysicæ cap. 2. tamen in omnibus his locis intelligendus est loqui de potentia ordinariâ; nam de absoluta disputat rarissimè S. Doctor. Quod ego dictum libenter amplector, sed vellem, vt Pradus regulæ huius pro S. Thoma interpretando sæpius meminerit. Ultra Pradum habeo patronos eiusdem sententiæ Suarium disp. 26. Metaphysicæ sect. 4. Valentiam tom. 4. disput. 1. q. & puncto. 3. Rubium 2. Physicorum tract. 7. q. 1. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 2. q. 15. sect. 1. Hieronymum Plati disp. de causa p. 3. q. 4. Petrum

Petrum Hurradum disput. 8. Physicorum sect. 10. Arriagam disp. 7. sect. 10. Franciscum Alphonsum disp. 18. sect. 2. Ouiedum controu. & punct. 7. Bartholomæum Amicum tract. 14. q. 7. dub. 3. art. 6. Balchazarem Tellez disput. 43. Philosophiæ sect. 6. Moncæum in selectis disput. 10. c. 15. Granadum controu. de Baptismo tract. 2. disp. 3. n. 4. controu. de Eucharistia tract. 3. disp. 6. n. 3. Cardinalem Lugum disp. 7. de Eucharistia sect. 2. n. 21. si vnam actionem adæquatam non prægrediatur alia in signo aliquo naturæ, Fasolum 1. p. q. 7. art. 3. & 4. dub. 12. n. 23. Murciam lib. 2. Physicorum disp. 4. q. 7. Oñam q. 2. art. 9. Auerfam q. 16. Philosophiæ sect. 5. Petrum Vuadingum disp. 11. de Incarnatione dub. 4. n. 34. disp. 13. dub. 8. n. 128. cum aliis, quos ipsi referunt, & nos subtragemus.

86 Iam longiusculi excursus ea sit conclusio, & recapitulatio, si in orbe Lunari datur aliqui effectus, ad quos sufficeret actio cæli vel Empyreï, vel sydereï, possent vtique provenire ex natura rei per actiones adæquatas vnus & alterius cæli. Nam non solum non repugnât ex potentia Dei absoluta erga eisdem effectus, sed naturis etiam creatorum agentium apparent valdè conformes, quando sunt conuenienter applicata ad idem passum, vti videtur esse vtrumque illud cælum. Num verò dentur eius conditionis effectus, necne; occultum nobis est non minus, quàm quinam sint ad quos vtrumque partito concursu influant.

SECTIO X.

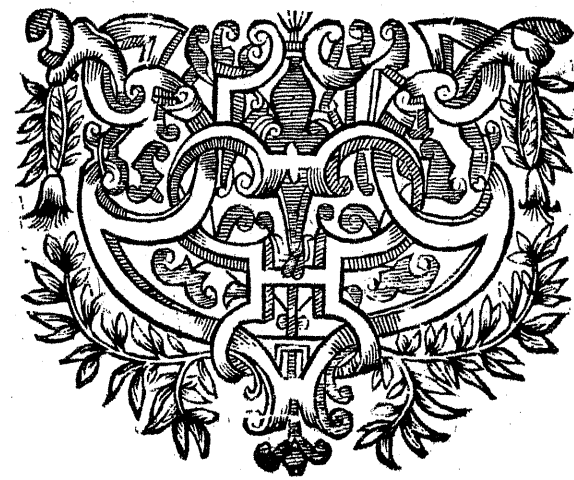
Iudicium de præsentato influxu Empyreï ex abundantia.

87 **D**octis nonnullis viris non placuerunt scripta in sect. 7. num. 46. pro Empyreï in-

fluxu superabundanti, quia exotica, & bonæ Philosophiæ parum consona iudicata sunt; idè non asseritur, sed indagantur, & exploratoriè ea propo- sui, vt Litterati alij censuram ferant. Mihi sanè videbatur, aut negandam esse Empyreï virtutem operatiuam in cælestia alia, & subcælestia; aut concessa tali virtute, conciliari non incongruè res modo explicato, & commendari non leuiter dignitatem, & præminentiam supremi cæli. Nec modus excogitatus omni carebat auctoritate; nam ex parte traditus fuerat à Doctoribus, quorum verba dedi in num. 45. Semper tamen aiebam cum S. Anselmo lib. 1. Cur Deus homo, cap. 2. & in Monologio cap. 1. *Si quid dixerim, quod maior non monstrat auctoritas, sic volo accipi, vt quamuis ex rationibus, quæ mihi videbuntur, quasi necessarium concludatur, non ob hoc tamen omnino necessarium, sed tantum sic interim videri posse dicatur.* Quare dum meliora ab aliis discimus, aut nos asserimus, valeat Empyreï ex abundantia influxus non plus, nec minus, quàm periti viri decreuerint; malim enim eorum iudicio, quàm meo fidere. Et cum influentiæ Empyreæ tam sint difficiles, incertæ, ac lubricæ; illas, quæ de sursum sunt, quæque descendunt à Patre luminum in corda hominum, vt donis perfectis gratiæ diftescant, desideremus, & peramus à Deo, ad quem tanquam ad Empyreï Maximum, Augustissimumque Dominatorem nossem iam sermo se conuertat vnique ad alios eiusdem cæli Cives. Quòd si ille, de quo Pelignus vates,

*Licet cali regione remotus
Mente adiit Diuos, & que natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit,*

Nos etiam fide ductrice ad Deum, Beatòque cunctos palatij Empyreï habitatores accedamus.

LIBER SEXTVS. DE INCOLIS COELI EMPYREI.

Hoc in libro mirè elucescit Empyreï dignitas, & felicitas. Urbium quippe status non tam murorum ambitu, quàm ciuium claritate taxandus est, vt inquit S. Sidonius lib. 7. epist. 10. Commendantur Ciuitates ex multitudine proborum Ciuium. Hinc illud S. Ambrosij lib. 2. de Abel, & Cain cap. 3. *Quàm beata Ciuitas, quæ plurimos iustos habet! Quàm celebris ore omnium! Quomodo benedicitur tota de parte, & beatus, atque perpetuus eius status existimatur?* Cùm ergo tot iustos incolas Empyreï habeat, quot ostendit hic liber, meritò vocabitur beata Ciuitas, omniumque ore prædicabitur: imò ipsi soli congruet Ciuitatis beatæ, ac bonæ nomen. *Nam bonam ex vniuersis bonis Ciuitatem, neque quisquam vidit factam inter mortales, neque vnquam futuram in posterum cogitare dignum, præter eam, quam Beati in cælo habitant, vt eleganter Dio Chrysostomus oratione 36. Borysthenica.*

EXERCITATIO DECIMASEPTIMA.

De Deo Optimo, & Maximo, vt Empyreï nobilissimo incolæ, & Imperatore.

Hoc, quam primùm se audiuisse narrat Ioannes, cùm ei esset ostensa cælestis Ciuitas Apocal. 21. v. 3. fuit hæc, *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* Ideo nos de tanto Empyreï habitatore agimus primo loco; *Incolamq;* latè nominamus, non ignari, *Incolam* (proprie) dici, qui habitat in terra, (seu vrbe) aliena, non in Ciuitate sua, vt notat S. August. in Ps. 119. v. 5. S. Iudor. lib. 9. originum c. 4. 5. & cum multis Iurisconsultis Simon Schardius in Lexico Iuridico: licèt S. Ambros. in Ps. 38. v. 13. scribat: *Incolam eum esse qui de loco est, & genitalem locum incolit.* Accipimus itaq; verbum illud, vt significat præcisè perpetuum Empyreï habitorem, siue ex connaturali personæ iure (quo pacto Deus, & Christus commorantur in Empyreï) siue ex gratia facta personæ; quo pacto alij ibi manent. Ideoque huic libro, in quo de omnibus habitatoribus agitur, præfiximus titulum, quem legisti.

SECTIO

SECTIO PRIMA

Ostenditur ex sacris litteris, & prophanis, Cælum esse præcipuum Dei domicilium.

Ingentem sylvam offerunt sacre Litteræ. Sed licet plena sit his testimoniis sacrorum voluminum series, vbi tot testes sunt, quot sententia; imò vbi ipsa Scriptura sacra, quasi vniam quodammodo diuini oris est testimonium, accumulanda quedam adhuc putauimus, non pro necessitate approbationis, sed pro facultate rerum, & copia; vt quicquid necessarium non esset defensionis, totum proficeret ornatu. Sic in simili puncto Cassianus lib. 4. de Incarnatione c. 1. Seligo itaque illustra ora testimonia. Deuteronomij c. 4. v. 39. dicitur, *Domini, ipse est Deus in celo sursum.* c. 26. v. 15. *Respice de sanctuario tuo, & de excelso calorum habitaculo.* c. 33. v. 27. *Habitaculum eius sursum.* Psaltes Regius consonat tertio quoque verbo Psal. 2. v. 4. *Qui habitas in celis iridebit eos.* Psal. 10. vers. 4. *Domini in celo sedes eius.* Psal. 102. v. 19. *Domini in celo paradisi sedem suam.* Psal. 112. v. 1. *Ad te leuauit oculos meos, qui habitas in celis.* Concordant Prophetæ; Isaias, cap. 63. v. 15. *Attende de celo, & vide de habitaculo sancto tuo, & gloria tua.* c. 66. v. 1. *Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum.* Quæ verba referuntur 7. Actor. v. 49. Ieremias 3. Lamentatione, vers. 41. *Leuemus corda nostra ad Dominum cum manibus in celos.* v. 50. *Donec respiceret, & videret Dominus de celis.* Daniel. cap. 2. v. 28. *Sed est Deus in celo reuelans mysteria.* Eadem locutio frequens est in Historiographis sacris, Iosue cap. 2. v. 11. habetur: *Domini Deus vester ipse est Deus in celo sursum.* Paralipom. 2. cap. 6. v. 33. *Tu exaudies de celo, firmissimo habitaculo tuo.* v. 39. *Tu exaudies de celo, hoc est, de firmo habitaculo tuo.* cap. 30. v. 27. *Peruenitque oratio in habitaculum sanctum cali.* Machab. 2. cap. 3. v. 39. *Ipse, qui habet in celis habitationem.* c. 15. v. 4. *Est Dominus viuus ipse in celo potens.*

2. Contestatur passim nouum Testamentum, dum de Patre asseritur, esse in celis. Qua loquendi formulâ frequentior nulla alia in Christi Domini ore. Matth. 5. v. 4. inquit; *Ego autem dico vobis non inuerrè omnino, neque per cælum, quia thronus Dei est.* Quæ omnia testimonia intelligenda præcipuè esse de Empyreï cælo, si huius admittatur existentia, cunctis in confesso erit. Accedunt allatis testimoniis alia, in quibus Deus prædicatur existere in celo cali, & in celis calorum, vt Deuteronomij c. 10. v. 14. *En Domini Dei tui calum est, & cælum cali.* 3. Regum c. 8. v. 27. *Si calum, & cali calorum capere te non possunt.* 2. Paralip. cap. 2. v. 6. *Si calum, & cali calorum capere eum nequeunt.* Psal. 113. v. 16. *Cælum cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.* His autem nominibus calum cali, & cali calorum significatur principaliter Empyreum.

3. Enimverò, si excipias Lucretium, qui lib. 5. de rerum natura, ait:

Illud item non est, vt possis credere, sedes esse Deum sanctas in mundi partibus ullis. Ethnicæ, prophanæq; litteræ conspirant cum sacris. Plato, teste Apuleio in lib. de Deo Socratis, *Perinde vt Maiestas postulabat, Diis immortalibus calum dicauit.* Aristoteles lib. 1. de cælo cap. 3. textu 22. scribit, *Vniuersi, qui Deos esse putant, tam Græci, quam Barbari ipsum supremum locum Diis tribuunt.* Quod testatur, addit Lotinus in Act. P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I I.*

cap. 7. vers. 49. illud adeo frequens apud Poetas Græcos,

ὁς ὑπέπλεσα δόξαλα ναίει, id est,

Superique habitator olympi,

ἐδ' ὁς αἰὼν ἑὸν ἔσται id est,

Habitant quam Numina sedem.

Iulianus apud S. Cyrillum Alexandrinum lib. 2. *Nullus est, fatetur, qui Deum, hoc est, Deos vel orans, vel iurans manus non subleuet in cælum, & Numinis quandā cogitationem concipiens illuc feratur.* Iudicio Martialis poetæ Gentilis idem fuit dici à Seliō cælum esse inane, ac negari Deos; vicèque verba,

Nihilos esse Deos, inane cælum

Affirmat Selius

Sic lib. 4. Epig. 11. Lege Aristidem tom. 1. in hymno ad Iouem, Apuleium in lib. de mundo ad Faustinum; & Auerroem lib. 8. Physicorum comment. 80. Vnde scitè aduertit Simon de Cassia lib. 6. de gestis Saluatoris cap. 25. *Summum Deum esse in cælis, imò super celos, ab omnibus nationibus creditum esse.*

4. Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum c. 6. efert hæc Sybillæ catmina,

Quæ caro namque oculis cælestem cernere possit

Verum, immortalémque Deum, cui in vertice cali

Est sedes.

S. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. Contra Iulianum, hæc Orphæi:

Ipse enim firmatus est in areo celo,

Aureo in throno, super terram pedibus vadit,

Manumque dexteram ad fines Oceani

Vnde quaque extendit.

S. Theophilus Patriarcha Anthiochenus lib. 2. ad Autolycum, hæc Hesiodi:

Terra verò primum genuit parem sibi

Cælum stellis ornatum, vt ipsam totam obtegar,

Vique esset beatis Diis sedes tuta semper.

Euripides in Ione Deorum antiquam domum Cælum dicit. Virgilius lib. 10. Æneid. canit:

Panditur interea domus omnipotentis Olympi,

Conciliūque vocat Diuūm Pater, atque hominum

Rex

Sydeream in sedem, terras vnde arduus omnes,

Castraque Dardanidum spectat.

Ennius in fragmentis vocat cælum *Iouis templum magnum.* Philo lib. 2. de Monarchia Sæuarium Dei in tota rerum natura præstantissimum. Complura alia huiusce litteraturæ reperies in nostro Cerda notatione 7. ad superiora Maronis carmina. Nos Citharam Apollini relinquimus, obseruantes solummodò, in Scriptura sancta cælum sæpe appellari templum Dei, vt Psal. 10. v. 4. Sapientia 3. v. 14. Isaia 6. v. 1. Michea 1. v. 2. eo quòd cùm Deus ibi se manifestet videndum facie a faciem, sanctior est quodammodò, & sacrator locus, vt notat Lotinus in cap. illud 3. Sapientia; nec non Antonius Fernandez inuisionem 10. sect. 2. n. 4.

SECTIO II.

Qua ratione sit Deus peculiariter incolæ cæli Empyreï.

Etti per S. Augustinum lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 5. *tolerabilior sit opinio eorum, qui Deum in celo posius esse credant, quàm in terra, tamen non sic cæli incolam credo, & concelebro Deum, vt ei soli præsentem velim secum ducere*

c suam

suam substantiam. Quo in errore fuit citra pertinaciam Augustinus Steuchus explicitans v. 8. Plal. 13. 8. & Vostius Hæreticus Calvinista apud Becanum 1. part. tract. 1. cap. 6. quæst. 1. & apud Præpositum 1. part. quæst. 8. art. 1. Ebiberunt venenum ex Aristotele in libro de Mundo ad Alexandrum, si eius operis est Author. Testimonia alia, quæ ex eodem Philosopho congeruntur, declarantur in recto sensu à S. Thoma, & cum ipso à Christophoro Gillio lib. 2. Commentationum Theologicarum tract. 9. cap. 1. de Aristide refert Theophylus Raynaudus dist. 7. Theologiæ naturalis quæst. 1. art. 6. n. 76. Ioui arces consecratas putasse, ob exemplum Vniuersi, in cuius ille summo culmine habitaret. Stoici, teste Tertulliano cap. 47. Apologerici dixerunt, *Deum positum extra mundum, qui figuli modo extrinsecus torqueat hanc molem.* Ast de Stoicis aliud innuunt Tatianus in oratione aduersus Græcos, & Clemens Alexandrinus in Proteptico; cuius hæc sunt verba: *Sed nec præmittam Stoicos, qui omnem, quamuis visem, & abiectam materiam dicunt Deum peruenire, qui aperit suam Philosophiam afficiunt dedecore.* Cautè isthæc legisse oportebit, vt admo- net Lepsius lib. 1. Philosophiæ Stoicorum dissertatione 21. Mercurius Trismegistus in Asclepio c. 9. tribuit supremo Deo stationem supra verticem summi cæli; est enim, inquit, *ultra cælum locus ab omnibus rebus corpulentis alienus.* Pythagoræ ætate suspicari nonnulli fuerant, Deum existere in solius cæli vertice. Ipse verò optimè, & consonè ad Catholicæ fidei dogma pronuntiat, *Deum vnum esse, & non extra opus à se ornatum, ac dispositum, sed in se ipso totum in orbe suo.* Ita ex Pythagora referunt Clemens Alexandrinus supra, S. Iustinus in Parænesi, & S. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. contra Iulianum, in quo libro reprehendit Aristotelem contententem, quod Deus, quem vocat, *Speciem separata, ingrediatur super Vniuersi sphaeram.* Sic scilicet, vt intra eam non sit. Et in extremè opposito sensu laudauit Pythagoram: nam an Deus existat etiam in patio imaginario supra totum orbem? Alij Theologi affirmant, alij negant, nec voto viuunt vno.

6 Sed relictis Philosophis Ethnicis, existentia Dei in omnibus rebus per essentiam, seu per indistantiam ab omnibus rebus creatis, & intimitatem cum eis, constat aduè apertè ex sacra Scriptura, ex cap. Firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica, vbi decernitur, Deum esse *immensum*, non minus quàm *æternum, incommutabilem, incomprehensibilem, omnipotentem, ineffabilem*: ex Ecclesiæ Patribus, & ex variis rationibus apud Theologos siue cum Magistro in 1. distict. 37. siue cum S. Thoma 1. part. quæst. 8. art. 1. vt nisi actum agere velimus, satis sit traduxisse erratum Eugubini, ac Vostij, & quàm ab eo sumus alieni, prænotasse. Liceat tamen folius S. Cyrilli Hierosolymitani Catechese 6. Illuminatorum apposuisse verba, in quibus breuiter, & dilucidè complectitur Catholicam doctrinam de existentia Dei in rebus. En verba: *Non loco circumscriptus, sed in omnibus locis existens, à nullo tamen comprehensus. Sedes ipsi cælum; sed illud tamen excellit sedens: scabellum pedum habet terra; sed virtus illius ad subterraneos etiam permanat. Vnus est vbiq; presens, omnia videns, omnia intelligens; omnia per Christum extruens.*

7 Cùm igitur Deus sit presens toti Vniuerso secundum essentiam, & substantiam suam, expedit declarare, qua ratione dicatur incolere specialiter cælum Empyreum, Quod vt maiori prestem secu-

ritate, colligam veterum Patrum hac in difficultate respona. *Dignum enim est* penes S. Fulgentium lib. 1. de veritate prædestinationis cap. 15. *vt in singulis quibusque sententiis, in quibus nullo cuiusquam veritatis ambigimus, Sanctorum Patrum definitionibus hæreamus, quos præueniens misericordia Dei gratis illuminant, vt crederent; & sequens instructis spiritualiter, vt docerent.* Adit itaque primò S. Augustinus quæstiuicula 22. de Trinitate, *In cælo dicitur magis habitare, quàm in terra, quia maior est in sanctis diuinitatis cognitio in cælis, quàm in terris; & plenius Dei substantia intelligitur ab inhabitatoribus cæli, quàm terra incolis.* Augustini vestigiis inlicit S. Bernardus serm. 1. in Plal. 90. *Qui habitat.* & serm. 6. in Dedicatione Ecclesiæ; Alcuinus etiam lib. 2. de Trinitate cap. 2. Hinc à S. Cyrillo Hierosolymitano Catechese 9. illuminatorum, cælum vocatur *velum Deitatis*, quia ex lege ordinaria non videtur Deus ab iis, qui extra cælum sunt, hominibus; secus verò ab iis, qui intra sunt. Hinc prætereà S. Paulus comparat in epist. ad Hebr. cap. 9. introitum Christi in cæleste Sanctuarium cum ingressu summi Sacerdotis intra velum in Sancta Sanctorum; innuens, idem esse cælum respectu Deitatis, quod erat Velum respectu Arcæ Testamenti.

8 Secundò, S. Cyrillus Alexandrinus in cap. 63. Isaia, *Etsi autem in cælo dicatur habitare Deus, nihil tamen in eo corporale intelligendum est. Non enim in loco; & circumscriptione diuinitatem esse dicimus, quod ea simplex sit, & incorporea, ac compleat omnia. Quia autem cum supremis spiritibus tanquam sanctis supra quiescit, hinc dicimus, solium, & domum eius esse cælum.* Procopius ibidem, eadem ferè habet, & S. Damascenus lib. 1. de fide cap. 16.

9 Tertio Origenes lib. 2. Periarchon cap. 4. *Quod autem dicit, quia orantes oportet dicere, Pater noster, qui es in cælis, quid aliud videtur ostendere, nisi Deum in melioribus mundi, id est, creatura sua partibus requirendum?* Origeni adiungo Euthymium in cap. 6. Math. vers. 10. *Vbiq; esse dicitur Deus, maxime tamen in locis dignioribus, quod ipsum magis susceptibilia videantur. Propter hoc igitur Deus in cælo esse dicitur, quia illud purissimum est, in quo sunt astra, virtutes, ac turra Sanctorum, quibus datur requies.* Aggrego item Simonem Cassianum lib. 6. de gestis Saluatoris cap. 25. *Ex multis, & in multis, perspicue ostensum est, ad cælum veros suscipere oratores, in designationem, quod quamuis Deus vbiq; sit, ibi maxime ob excellentiam loci, quo minime indiget, ob ostensionem, quod in altissimis habitat, & ad illa humanis inuisibilia loca homines innuit. Sic ex infusione, atque doctrina cordibus hominum infusum est, & vt quodam presagio auelli querant homines à terrenis, quia cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum.*

10 Quarto S. Chrysostomus in Plal. 113. *Quid dicitis? Elegit sibi habitaculum in cælo, & superioribus acceptis partibus; nobis, qua hic sunt, parauit? Absit, Non ita habet; sed est oratio, qua se demittit ad captum auditorum. Si enim sua haberet, quomodo staret aliud, quod à Deo dicitur, Numquid cælum, & terram impleo, dicit Dominus? Illud enim est huic contrarium, si id acceperimus, prout verborum, qua se ad manum offert, sonat prolatio, & non considerauerimus contemplationem, qua est in eis recondita. Quid est ergo, quod dicit, cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum? Vfus est oratione,*

qua

qua se demittit ad captum auditorum, non Deum cælo concludens. Neque enim illud cælum est sedes eius, & terra scabellum pedum eius, quem admodum nec illud, cælum, & terram impleo, pro eius dignitate dictum est; sed id ipsum est demissio ad captum auditorum. Ipse enim omnia continet, omnia fert non egens loco; sed omnia simul regens, & moderans. Sed dicitur cælum eius domus, quod sit locus purus à vitio. Hinc per S. Augustinum serm. 28. de verbis Domini secundum Lucam, *Cælum est, & Dei locus, vbi culpa cessauit; cælum est, vbi flagitia non sunt, vbi nullum moris vulnus est.* Germana sunt, quæ ex S. Ambrosio transtibam in num. 35. exercitat. 20. Idem S. Chrysostomus relatus in Carena aurea S. Thomæ ad cap. 3. Ioannis v. 13. ait, *Vide, quia quod valde videtur excelsum, indignum est sua magnitudine, non enim solum in cælo est, sed vbiq; & omnia replet.*

11 Clarecunt iam ex Patrum oraculis rationes, ob quas cælo tribuatur peculiariter diuini domicilij, & loci nomen. Aliam exhibet S. Iustinus in reprehensione non rectè datæ reprehensionis ad quæstionem 5. Christianorum; quam rationem etsi non sit tam pro nostro instituto, libuit subiicere hic; *Domum, soliumque Dei cælum dicimus; non quod eo sit Deo opus ad domicilium, vel sedem, cum incircumscribitur sit, nec quidquam penitus requirat, & desideret; sed ne considerata eius essentia magnitudine, & natura eius, qua non interit, Deum illud, vel eodem honore dignum, quo Deum existimemus. Idcirco ipsum Dei, & domum, & solium nominamus, hisque nominibus illud ab omni societate, qua ei cum Deo ex essentia, & essentia nominibus sit, se iungimus.* Silenda non est pro moribus admonitio illa Chrysostomi serm. 67. *Cum hoc dicitis, Pater noster, qui es in cælis, non sic habeas, quasi non sit in terris; non sic accipias, quasi sit loco clausus, qui omnia claudit; sed intellige, esse tibi genus è cælo, cuius Pater habetur in cælo; & age, vt viuendo sanctè, sancto respondeas Patri.* Neque item tacenda est illa alia Chrysostomi homilia 20. in Matth. *Cum verò Deum esse dicit in cælis, non ibi eum hoc dicendo concludit, sed à terris abducit orantem, eumque supernis habitaculis, ac regionibus affigit celestibus.*

SECTIO III.

Obiectionum quarundam nubecula dispelluntur.

12 **T**urbare aliquem possunt ea S. Augustini verba in Plal. 122. *Sunt autem cæli, in quibus iam per speciem habitat Deus, videntes eum facie ad faciem, omnes sancti Angeli, omnes sanctæ Virtutes, Potestates, Sedes, Dominationes, Hierusalem illa celestis, unde peregrinando ingemiscimus, & quam desiderando oramus. Ibi habitat Deus.... Nam si cælum istud corporeum, quod oculis videmus, intellexerimus esse habitationem Dei, transiura est habitatio Dei, quia Cælum & terra transfusa. Deinde antequam faceret Deus cælum, & terram, vbi habitabat? Imitatus est S. Augustinus in his verbis S. Hilarium, qui in eundem Plalmum dixerat, *Deus, qui primum in tribulatione inuocatus est, quæsitus à Prophetis, edoque Prophetia latifecit auditus, etiam nunc oculis mentis per fidei fiduciam contemplandus est, habitans in cælo. Sed cælum hoc, quod visibus* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

nostris per materiam sui subiacet, quod tangemur, mus solidatum, Firmamenti & naturam, & non accipit, præterit, & non erit; sedes autem Domini manet in æternum. Necessè est verò, vt habitatio habitatore suo digna sit, etsi corruptibili loco id, quod infinitum, & incorruptibile est, includamus, etsi Deum in cælo hoc habitare credimus. Quæramus ergo, qua habitatio Dei sit? Pro qua quæstione recurrit ad circumfessionem diuinarum personarum, & ad inhabitationem Dei in humanitate Christi per vnionem Hypostaticam, in reliquisque iustis per gratiam habitabilem.

13 Sed horum Patrum mentem assequi, difficile haud quaquam est. S. Augustinus non negat Deo habitationem vtrumque in cælo corporeo; sed eam, ratione cuius in ipso aut circumscribatur, aut definiatur, tanquam in loco, quo indigeat ad suum naturalem existendi modum post creatum cælum, aut quo indigeret, antequam crearetur. Eodem modo intelligendus est S. Hilarius; qui postea secundum corporalem, seu literalem sensum fatetur, Deum inhabitare cælum, *Quod ultra firmamenti huius naturam est.* In quibus verbis innuit Empyreum, vt iam notaui Exercit. 2. Ipse S. Hilarius in Plalm. 135. cogitat Deum, *qui infinitus est primo superioris cæli circulo circumfusus supereminens, vt aequalibus ex omni transfusione sua spatis omnia virtutis sua spiritu in usum, ac naturam animantium temperato, ea que crearentur, attingeret.* Apostolus enim ait, *quia in ipso viuimus, & mouemur, & sumus: per quod ostenditur, terram in spiritu eius tanquam in transfusi spiritus ambitu constitisse; cum in Deo omnes & viuamus, & moueamur, & simus.* Quod autem in omnia temperationis spiritu transfusus, & penetrans sit, id docet Propheta dicens; *Spiritus Dei repleuit orbem terrarum.... Itaque intus, atque extra, ambitu, atque aditu, & circumfusus, & transfusus ostenditur.* Et antè scripserat de Deo. *Cuius virtuti nihil reliquum, extra quem locus nullus est: quod multis prosequitur initio lib. 1. de Trinitate, & breuiter circa medium lib. 18.*

14 Posset etiam quis arguari, si Empyreum est Regia, præcipuumque Dei domicilium necesse erit, vt sicut Deus exiit ab æterno, ita & locus suæ habitationis præcipuus. Deuisset tamen scire, Empyreum dici Regiam, domiciliumque Dei præcipuum ob rationes allatas ex Patribus; & non quia in eo diuina immensitas gaudeat præsentia aliqua nouiter superaddita, qua aut careret antè, aut indigeret: neque quia ipsum Empyreum coexistat Deo ab æterno, vt eius locus. Nam docente S. Augustino lib. 1. contra aduersarium legis, & Prophetarum cap. 2. *Nec sine cælo sedis indignus Deus, nec factò cælo sedem tanquam finitis erroribus peregrinus inuenit. Potens est enim beatissimè manere in semetipso.* Similia alia ex eodem S. Augustino, S. Bernardo, & Tertulliano producit Vaquez 1. p. disp. 29. cap. 2. Aditio ex Minutio Felice in Octauio, *Ante mundum fuit sibi ipsi Deus pro mundo:* ex S. Theophilo Antiocheno lib. 2. ad Autolycum, *Nihil enim Deo stornit, aut vixit; sed ipse sibi locus erat, nullius indigens, & ante secula subsistens.* Ex S. Damasceno lib. 1. de fide cap. 16. *Deus ipse sui ipsius locus est cuncta replens, & super omnia eminens, & ipse continens omnia.* lib. 2. cap. 6. *Solus Deus incircumscribitur est omnia replens, omnia continens, & omnia ambiendo determinans, vt super omnia existens, & extendens vniversa;* ex Philone in Allegoriis, *Deo ne rotus quidem mundus dignus locus fuerit, ac diuersorium, quando quidem ipse sibi locus, & sufficienter est* Deus

Deum, qui & aëthera egentia, ac solitaria ac vacua implet, & continet; ipse autem à nullo continetur, ut qui ipse sit unus, & uniuersum: in lib. de Somniis; Diuinum Numen à nullo comprehensum sibi locus est.

SECTIO IV.

An Deus ex tam peculiari titulo sit præsens Empyreo, ut si fingeretur, non esse immensum, neque intimè adstare telluri verbi gratia, deberet tamen Empyreo non abesse.

15 **N**ON secùs ac in sententia Francisci Suarij lib. 12. de Trinitate cap. 5. à numer. 12. Leonardi Lessij lib. 12. de perfectionibus diuinis cap. 11. num. 77. lib. 2. de summo bono cap. 1. n. 4. & 5. Maximiliani Sandæi in Theologia mystica lib. 2. Comment. 6. Exercit. 2. disquisit. 3. Francisci de Ouedo 1. 2. tract. 8. controu. 1. puncto 4. n. 5. 4. Nicolai Yfamberti 1. p. ad quæst. 43. disput. vnica art. vltimo, iustis creaturis adest Deus, non tantùm vt obiectum cognitum, & amatum præcisè; de quo præsentia modo agitur Theologi cum Magistro in 1. dist. 37. cum S. Thoma in 1. p. q. 8. art. 3. sed etiam per essentiam, & intrinsecus. nec solùm ex cõmuni iure suæ immensitatis, sed etiam ex singulari gratiæ habitualis sanctificantis communicatæ ipsi, absque vnione tamen physica cum Deitate, vt contra Thomam à Iesth lib. 4. de oratione diuina c. 4. ostendit Sandæus in disquisitione 4. deseruire potest pro sententia Suarij, & cæterorum, quos retuli, amplius, & opulentius scripturæ, Patrùmque apparatus apud Dionysium Petauium tomo 2. Theologorum dogmatum libr. 8. à cap. 4. vsque ad 7. inclusiuè.

16 Verumtamen quicquid sit de ea opinione aduersus quam non icignè, neque exiliter disputat Ripalda disp. 132. de ente supernaturali n. 95. non video in Empyreo sufficiens fundamentum, vt tam speciali ex titulo asciscat sibi Dei præsentiam. Quòd enim hanc gratia habitualis vendicaret respectu subiecti sanctificari, indicium esset, vt summum, conuenientis lumini glorioso, aut beatæ visioni eiusdem excellentiæ respectu intellectus illuminati, aut beatificati. At, inquis, Empyreum esse locum gloriæ. Cæterùm, vt benè Arnoidus Abbas tract. de opere sex dierum, *Tota nostra non in loco, sed in mente est gloria, quia non felicem facit locus, sed vita.* Hinc videns Deum, vbicumque existat, aut et si ab omni loco tam reali, quàm imaginario diuinitus absoluetur, beatus erit.

17 Addo, neque in superiori illa opinione ratione gratiæ habitualis Deum fore specialiter præsentem loco, in quo existeret homo, aut Angelus sanctus, foret namque ibi præsens ex solo titulo communi immensitatis suæ. Idque declaratur exemplo humanitatis Christianæ, nam ex diuini Verbi ad ipsam ratione vnionis Hypostaticæ præsentia peculiari, de qua Theologi sententiarj vbi suprâ, & nominatim S. Thomas quæst. 1. art. 2. Carthusianus q. 2. cum aliis apud Thomam Pium 1. p. q. 8. art. 3. dub. 2. n. 5. haud quaquam inferret essentialiter peculiaris præsentia eiusdem Verbi ad quemcumque locum, in quo existere possit diuinitus Humanitas. Nisi velis specialis præsentia Verbi ad locum humanitatis inde petere coniecturam, quòd si per impossibile non existeret vbique Verbum, deberet nihilominus, permanente vnione Hypostatica, non abesse à loco humanitatis, mouerique simul ex vno ad alium, quoties ea moueretur. Quæ coniectura, si firma sit, faciet etiam pro peculiari præsentia Dei ad locum hominis, aut Angeli sancti in sententia Suarij, & aliorum assecularum. Atque ob id fortan displicebunt alicui. Sed hoc omisso, de quo non nihil delibauim prope finem Exerc. 7. Sufficit mihi, specialem Dei præsentiam ad locum creaturæ personæ iustæ non fore ratione loci ipsius, sed gratiæ habitualis.

18 Nec plura de existentia Dei in Empyreo; nam alia, quæ suapte sponte occurrerant, communia sunt eidem existentia in quouis alio loco, & re creatæ. Nunc quandoquidem, vt suauissimum metro decantat Vrbanus VII I. Pontifex iunior in Poëmate de felicitatis humanæ fuga, & cælestis adeptione,

*Mortalia quæque
Desipiunt animis sancto quos lumine complet
Gratia; perque gradus rerum mens nescia culpa
Corporis obstantes optans abrumpere nexu
Transiit aëthereos tractus, calique meatu
Ac penetrans ultra Superum se cœtibus infert,
Aspiratque Dei faciem visura beari.*

Postulemus ab Empyrei potentissimo, & munificentissimo Imperatore congiarium superi luminis, & gratiæ; nam si hæc assequamur, anhelabimus, spietis mundialibus, & caducis, ad ipsius in Empyreo palatio felicissimum intuitum, tandèmq; cælestis aulæ domicilio, & diuinæ Maiestatis aspectu in omne æuum perfruemur. O insilliet Deus vel semel interiori nostro sensui gustum suæ dulcedinis! Sic enim fiet, *vt vitam hanc sine eius aspectu, & Empyrei habitatione, acerbam putemus, prout expertissimum consolationum cælestium S. Franciscus Xauerius dicebat lib. 1. epist. 5.*

EXERCITATIO DECIMOCTAUA.

De Christo IESU humani generis vindice, vt Empyrei incolæ & Rege.

ROST Deum sequitur Christi Seruatoris humanitas, licet enim Angelorum habitatio in Empyreo sit multò antiquior, eos tamen Christum, etiam quàm homo, dignitate, & loco superat. Hinc nuncupatur à S. Paulo 1. ad Corinth. 15. vers. 47. *Homo de cælo cælestis;* & exinde maximè, quòd hæredita-

rio, & naturali iure sit præ Angelis, & hominibus incolæ Empyrei. Idem S. Paulus in epist. ad Ephesios cap. 1. vers. 20. & 21. ait, *Deum constituisse Christum hominem ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro.* Quare cum post Deum sit secundus, deueniamus ad ipsum suo ordine dignitatis, & iuris, postposita antiquitate Angelorum. Ob tantum, & tam illustrem Empyrei Regem IESVM, dicentur beati homines *Iesuani*, vel *Iesuite*, vt præter Richardum de S. Laurentio lib. 11. de laudibus B. Mariæ tradunt Hugo de S. Charo, & Ludolfus de Saxonia citati à Nigronio explicatione tituli Regularum Communium Societatis IESV particula 3. num. 59. à Tirino in cap. 3. Apocalypsis vers. 12. vbi promittit Deus nomine suo nouo insigniturum cælicolas homines; quod nomen est IESVS, vt interpretantur Ribera, Viegas, Pèreyra, Cornelius; exornatque exquisitè Gueuara in cap. 1. Math. v. 12. obseruatione 4. sed & *Christianos prius à IESV dictos Ieseos sub Iacobo Maiori in Hispania nostra*, memorat Iulianus Perez in Chronico num. 92.

SECTIO I.

An Christus sit prætergressus Solis Sphæram, dum ascendit in Cælum?

I. **M**Èrè, ac propriè ascendisse in cælum, transactis quadraginta diebus post Resurrectionem, suppono certum ex fide Catholica; pro cuius veritatis illustratione locuples est P. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 51. sect. 1. Fuere tamen Hæretici, qui effugerunt, *Christum è terra ascendentem inter cælum, & firmamentum* (id est, aërem) *peruenisse, idque dumtaxat calorum regnum esse.* Sic ex Authore libri Christianorum refert Phorius cod. 36. Bibliothecæ. Alij blaterarunt, non prætergressum Solis Sphæram. Tertullianus c. 24. de carne Christi videtur damnare hunc errorem, de quo Origenes postea, eodè mve tempore clariùs loquitur. Nam in Psalm. 18. v. 6. hæc habet; *Quidam quidem dicebant, quòd Saluator noster ascendens è terris ad cælum, & corpus suum assumens, peruenit vsque ad eum circulum, qui Solis zona nominatur; & ibi, aiunt, posuit tabernaculum corporis sui: non enim ultra erat possibile id progredi. Sed hæc illi ita sentiunt, pro eo quòd allegoriam volunt in Scriptura diuina recipere, & ideò pura historia deseruiens huiusmodi fabulas, & figmenta componunt.* Refert hæc Origenis verba Eusebius Cæsariensis in Apologia pro eo sub nomine S. Pamphyli Martyris edita; additque, *Erubescant illi, qui hoc de ipso non dubitauerunt concinnare figmentum.* Nihilominus Serapion Episcopus Thiuæos adscribit Origeni delirium illud, vt testatur Sixtus Senensis in Bibliothecæ lib. 5. annotatione 160.

2 Didymus Alexandrinus in Cõmentario Psalm. 18. vers. 9. vt narrat Lorinus ibidem, refellit asserentes, Christi corpus esse in Sole vsque ad secundum aduentum. S. Philastr. in lib. de hæresibus post Christi passionem c. 8. dicit, Seleucianos, & Hermianos negare, *Saluatorem in carne sedere ad dexteram Patris; sed astimare spoliasse carnem, & posuisse in Sole.* S. August. in lib. de hæresibus cap. 59. lib. 20. contra Faustum c. 6. oratione etiam aduersus Iudæos c. 6. tradit, Manichæos, Seleucianos, & Hermianos sumpsisse ex Psalm. 18. occasionem existimandi, carnem Christi relictam esse in Sole. Theodor. lib. 1. Hæreticarum Fabularum scribit de Hermogene, *Is docet*

bat, corpus Domini in Sole esse repositum. Theodorus quidam adductus ab Halloix in vita S. Panteni c. 3. hæc habet, *Quidam igitur aiunt, corpus Domini in Sole depositum esse, vt Hermogenes; corpus autè dicunt eius tabernaculum.* S. Anastasius Sinayta in Duce viæ c. 13. ait, *Reprehendimus Manichæos affirmantes, carnem Christi fuisse talem sola specie externa, & existimatione; hæcque ipsam umbratilem speciem, nec in re, sed in phantasia consistentem, abiectam, & à Christo depositam esse postquam in Solem ascendit.* S. Gregor. Nazianz. in epist. 1. ad Cledonium presbyterum, & expositione de Sancta, ac orthodoxa fide apud Hæricum Canisium t. 5. lectionis antiquæ p. 1. pag. 179. Nicetas Choniates lib. 4. thesauri, hæresi 16. Euthymius in Psalm. 17. v. 12. meminere eiusdem erroris. Hac forsitan de causa S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 15. Illuminatorum ait, *Discant illi, qui ex Manichæis conuersi sunt, & luminaria non faciunt Deos, neque eum, qui obscuratur, Solem, Christum esse impiè putent.* Et in 6. dixerat, *Christum vocari à Manichæis Solem hunc.* S. etiam Leo (serm. 4. de Epiphania inquit, coli à Manichæis Christum in Sole, & Luna: ob quem cultum Manichæi nuncupantur *Solicola* à S. Athanasio in lib. de humana natura suscepta.

3 Figmentum istud traxit originem ex Psalm. v. 6. vbi dicitur, *In Sole posuit tabernaculum suum.* Sed in primis Psalmographus non loquitur ibi de Christo quàm homo; sed de Deo. Deinde nec Deus ita suum constituit habitaculum in Sole, vt à reliquis mundi partibus absit; quia tamen Sol inter cælestia corpora maximè declarat maiestatem Dei Creatoris, ideò videtur fixisse ibi suam Reginam, & tabernaculum, vt pluribus elucidat Lorinus. Præterea in eis verbis continetur Hypallage, id est, *posuit Solem in suo cæli tabernaculo:* & sic alij vertunt, *Soli posuit tabernaculum in eis*, nempe in cælis, de quibus præcellerat sermo. Adde, iuxta alias versiones fringere omnino deductionem Hæreticorum.

Et absolurè quidem hic error risum potius, quàm impugnationem exposcit. Ascendisse Christum quoad corpus, & animam, in supremam partem summi cæli, prouulgar Paulus, dum ait, *penetrasse celos, excelsiorem celis factum, ascendisseque super omnes celos,* & dum comparat ingressum Christi in cælum cum ingressu summi Sacerdotis in Sancta Sanctorum: quæ omnia in Exercitationis decursu multoties expendentur. Pauli doctrina instructus S. Epiphanius

protulit isthæc verba in oratione de Ascensione, *Hodie Christus Dominus sydereos, micantēque luce celos aperuit. Hodie subtilissimas aëris partes veluti solidum pavimentum calcavit. Hodie corpus è terra concretum supra cæli convexa transfudit.* Eusebius Gallicanus, vel S. Hilarius in eodem festo, *Hæc die arduas cæli sedes, quas ipsa hominis natura clauderat, Deum corporeum (id est in corpore assumptum) penetravit.* Antonius, vel S. Paulinus in Matutina ad Deum precatione.

*Esse iter aeterna docuit remeabile vita,
Nec solam remeare animam, sed corpore toto
Cælestes intrare plagas*

Cum ergo summum cælum sit Empyreum; sequitur, Christum ad illud usque ascendisse, & ad supremam illius partem penetrasse.

5 Non deest præsidium à rationibus. Exhibeas in Exercit. 23. sect. 2. & ex sect. quam iam instituo, comparebunt nonnullæ. Consulto omisi alios Hæreticos, qui vt Carpocrates, & Apelles apud Tertullianum lib. de præscriptionibus aduersus Hæreticos cap. 51. S. Augustinum lib. de Agone Christiano cap. 25. lib. de Hæresibus cap. 23. & apud S. Philastrium hæresi 7. & 19. post Christi passionem, somniarunt, Christi animam solam susceptam in cælum, carnem verò in terra dimissam, aut in cælo aëreo, vt Cathari apud Raynerum cap. 6. libri contra Vualdenfes, aut in inferis simul cum anima, vt Chrysolitæ apud S. Damascenum in lib. de Hæresibus, ne tempus vanè recerem in eis refutandis, præsertim cum ex cap. Firmiter, de Summa Trinitate, & Fide Catholica confiteamur, Christum ad cælum ascendisse pariter in anima, & carne; cumque ex Romana Ecclesia in Missa de Ascensione dicamus, Christum unitam sibi fragilitatis nostræ substantiâ in gloria Paterna dextera collocasse.

SECTIO II.

An Christus ascenderit, & existat supra Empyrei convexam superficiem, an supra eminentiorem partem regionis mediæ? Vbi de Beatis aliis hominibus.

6 **D**icam vnâ de beatis aliis hominibus. Et in Exercitatione 20. sect. 6. de Angelis, & animabus separatis.

Refertur sententia locans Christum, & beatos homines supra Empyrei convexam superficiem.

Precipuus huius sententiæ Patronus habetur sanctus Thomas 3. part. q. 57. art. 4. in corpore & ad 2. Item lib. 4. contra Gentes cap. 87. præterea quodlibet 6. art. 3. denique in opusculo 5. de symbolo Apostolorum art. Ascendit, &c. Suffragantur B. Thomas Villanouanus concione 2. de Ascensione, Caietanus in Commentariis tum Paulinæ epistolæ ad Ephesios, tum Thomisticæ summæ; Ferrariensis ad cap. 87. lib. 4. contra Gentes, Medina, Gregorius Martinez, Montefinus ad 1. 2. quæst. 3. art. 3. Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 51. sect. 1. tomo de opere sex dierum lib. 1. cap. 5. n. 7. Ludouicus de la Puente lib. 5. in Canticum Cantorum Exhortatione 5. & 42. §. 3. Ioannes de S. Thoma in 1. part. doctrinæ Christianæ, pag. 47. Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 8. Franciscus à Christo in 3. dist. 22. quæst. 1. de Ascensione Christi,

Raymundus de Sabunde in Theologia naturali tit. 91. Diana part. 6. tract. 1. resolutione 3. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 108. Thyreus de Iudiciaria Christi apparitione cap. 46. num. 93. Lorinus, & Cornelius infra, Andreas Lucas, lib. & cap. 6. vitæ S. P. N. Ignatii, Duualius tract. de quatuor Nouissimis, quæst. 6. art. 3.

7 Probatum primò ex Paulo ad Ephesios 4. v. 10. dicente de Christo Domino, *Ascendisse super omnes celos*, in Græco legitur *ὑπερπάνω* id est, super suprâ, & omnino super omnes celos, vt ponderat Cornelius; & S. Anselmus ait, *Ascendit non solum super omnes celos materiales, sed & super omnes cælestium virtutum ordines superans loco, & dignitate omnem creaturam.* Ecclesia Romana insistens phrasi Paulinæ canit, *Qui ascendens super omnes celos, &c.* Adducit ibidem Paulus v. 8. illud Psalm. 67. v. 19. *Ascendisti in altum*, seu in fastigium, & sublimitatem, vt ex voce Græca *ὑψος* colligit Suarez. Confirmatur ex vers. 33. eiusdem Psalmi, *Passiste Deo, qui ascendit super cælum Cæli ad Orientem.*

8 Probatum secundò ex ipsomet Paulo ad Hebræos 7. vers. 26. pronuntiante de Christo *Excelsiorem Cæli factum.* eadem in epist. cap. 4. vers. 14. inquit, *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit celos, IESVM Filium Dei, id est,* qui penetravit omnes celos, Quæ omnia confirmantur testimonio S. Chrylostomi, qui homil. 11. in epist. ad Ephesios scribit, *Ascendit super omnes celos, ultra quos nihil est aliud: hoc videlicet est potentia, & dominationis ipsius.* Transcripserunt Chrylostomi hæc verba Theophylactus, & Oecumenius.

9 Probatum terciò, nam S. Epiphanius adductus iam in num. 4. inquit, Christum transtulisse suum corpus supra cæli convexa. Synesius in hymno 9. canit de Christo.

*In verò alas agitans In sphaerisque constitisti
Carulei Cæli Intellectualibus purissimis,
Scandisti supra dorsum, Bonorum vbi fons.*

S. Dionysius Areopagita in epistola ad Demophilum refert, S. Carpum vidisse Christum insidentem Cæli cardini, vt vertit ex Græco Ambrosius Camaldulensis, vel Cæli dorso, vt vertit Ioannes Saracenus. S. Ambrosius in Psal. 118. octonario 19. ait, *Dominus Iesus supra cælum est, nullo circumscriptus tempore.* S. Hieronymus in epist. ad Theophylum aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, *Christus loco non tenetur inclusus.* Ioannes Phylloponus lib. 1. de mundi creatione cap. 12. *Quis ipsis (Theodoro Mopuesteno, & eius affectis) renelavit Christum Dominum in tergo firmamenti esse collocatum, habendo supra se primum cælum, sicut nobis superpositum est firmamentum?* In quibus verbis indicat, Christum existere super convexam superficiem summi cæli, alioqui haberet supra se rectum saltem illius.

10 His directè suaderit, Christum existere supra convexam Empyrei superficiem. Porro ex hinc sic illatio ad reliquorum beatorum hominum corpora. Nam vbi fuerit supremi Principis Humanitas, ibi aderunt Procere cælestis Regni. *Caro, & sanguis secure estote* (aiebat Tertullianus cap. 51. de Resurrectione carnis) *vsurpatis & cælum, & regnum Dei in Christo; aut si negent vos in Christo, negent & in cælo Christum, qui vobis cælum negauerim.* Similiter in re præsentî dici potest, qui negent vos simul cum Christo existere supra cælum, negent & supra cælum Christum. S. Paulus ad Hebræos 10. v. 21. commendat Christum, eo quòd sit *Sacerdos magnus super domum Dei: in domo autem Dei, seu Patris, scilicet in cælo mansiones hominum sunt, ex eiusdem.*

dem Christi doctrina cap. 14. Ioannis v. 2. In vna ergo domo, siue supra, siue intra summum cælum debent existere Christus Sacerdos magnus, & beati homines. Vtcrius Christus cum Beatis componet vnum regnum, & ciuitatem, celebrabitque vnum conuiuium. Quæ metaphoricæ loquutiones Scripturarum diuinarum non benè cohærent cum habitatione Christi supra Empyreum, & Beatorum intra. Quænam esset societas Christi, ac Beatorum, si ille permanenter degeret supra complexionem Vniuersi; hi autem intra?

11 Insigne est ad confirmandam beatorum hominum supra cælum existentiam id, quod de Romanis piè affectis erga Constantinum verè Magnum, narrat Eusebius lib. 4. eius vitæ cap. 69. nimirum, *Cum cæli effigiem in tabella propriis coloribus expressissent, depinxisse eum super cælestes orbes in aethere cætu requiescentem.* Palchastius Rathbertus contempletur Adelhardum Abbatem iam defunctum, admirantem sub pedibus non modò nubes, & sydera, sed etiam altam cæli planitiem. S. Cælarus in Dialogo 1. ait, *Diuina protensionis (cæli) inferna concava videtur in supernis esse; supernæ supina, & aequales sunt ad se recipientes præclaros in Ecclesiis viros.* Quæ Cælarij consideratio nulla esset, si beati homines exituri essent intra cælum, & non in conuexa eius planitie. Saluianus lib. 2. ad Ecclesiam Catholicam pronuntiat, *super celos esse aureas Sanctorum omnium domos.* S. Ambrosius in Psalm. 38. vers. 6. scribit, *Christus quidem ascendit super omnes celos ad Dei sedem; homines autem à primo cælo ad secundum, & deinceps à secundo ad tertium, & ab illo per distinctiones ferè ad septimum cælum, atque in ipsam summitatem cælorum, qui merentur, ascendunt.* S. Gregor. Nyllenus oratione 2. de Beatitudinibus sic facit, *Si oratione volucres quodammodo facti, & erecti fuerimus; superque dorsa cælestis testudinis constituerimus, inueniemus ibi superæstem terram, qua ius, qui cum virtute vitam transferunt, reposita est.* Arist. lib. 2. de cælo cap. 9. textu 100. extra cælum ponit statum beatitatis: quare si ipse agnouisset corporum glorificationem, ea extra illud existere contenderet.

12 S. Chrylostomus in catena aurea S. Thomæ ad cap. 16. Lucæ v. 22. inquit, *sicut Regum carceres extra man n sic & extra mundum alicubi est Infernus: unde & exteriores tenebra dicta sunt.* Si ergo extra mundum est damnationis status, erit etiam extra eum status beatitudinis S. Augustinus lib. 12. de Genesi ad litteram c. 32. dubitat saltem de animabus separatis, an ferantur ad loca corporalia: ait namq; *si autem queritur, cum anima de corpore exierit, utrum ad aliqua loca corporalia feratur, an ad incorporalia corporalibus similia, an verò nec ad ipsa, sed ad illud, quod & corporibus, & similitudinibus corporum est excellentius? Cito quidem responderim, ad corporalia loca eam vel non ferri, nisi cum aliquo corpore, vel non localiter ferri. Iam utrum habeat aliquod corpus, eum de hoc corpore exierit, ostendat qui potest. Ego autem non puto, spiritalem enim arbitror esse, non corporalem. Ad spiritalia verò pro meritis fertur, aut ad loca panalia similia corporibus: Et paulò post, Quamuis ergo non sent corporalia, sed similia corporalibus, quibus anima corporibus excita afficiuntur, seu benè, seu malè, cum ipsa corporibus suis similes, sibi met appareant; sunt tamen & vera lætitia, & vera molestia facta de substantia spiritali: nam & in somnis magni interest, utrum in lætis, an in tristibus simus. Hactenus ab autoritate.*

13 Probatum quartò ex ratione communi tam

Christo, quàm glorificatis aliis hominibus: quia corpora, quò sunt nobiliora, eò sunt superiora, etenim *natura rem nobiliorem in locis nobilioribus* (qualia sunt superiora) *constituere solet, nisi quid maius impediatur*, vt docet Aristoteles lib. 3. de partibus animalium cap. 4. lib. 2. de cælo c. 5. textu 34. Sed humana corpora glorificata sunt nobiliora cæteris elementaribus, & cælestibus: Ergo sunt superiora.

Refertur, & præfertur sententia locans Christum & beatos homines intra regionem mediam Empyrei.

14 **T**Enuit hanc sententiam S. Thom. in 3. dist. 22. art. 3. q. 3. quæst. 1. ad 1. vbi ait, *Non dicitur Christus ascendisse supra celos, quia sit extra cælum Empyreum, sed quia in altissimam partem eius ascendit.* Argumentum autem, ad quod sic respondet, erat huiuscemodi, *Corpus Christi necessariò est in loco, sed extra cælum non est locus secundum Philosophum, 1. cali.* Et antè in 2. dist. 2. q. & art. 2. ad 5. supposuerat, beatos homines ita futuros in cælo, vt per aliquod medium transire possint species visibiles, & audibiles: quod certè fieri non posset, vt obseruant Suarez disp. 47. sect. 6. v. Occurrit, & Granadus infra, si omnes ita essent supra cælum, vt plantis pedum tangerent conuexum Empyrei: neque necesse fuisset S. Th. recurrere pro locutione beatorum hominum ad contractionem corporis Empyrei; si extra hoc putaret illos existere. Et licet lib. 4. contra Gentes c. 87. propendeat magis in existentiam beatorum hominum supra omnes cælum, tamen eorum intra existentiam non improbat. En S. Doctoris verba, *Quia verò locus debet proportionari locato, consequens est, quòd cum corpora resurgentium proprietatem cælestium corporum consequentur, etiam in calis locum habeant, vel magis super omnes celos, vt simul cum Christo sint, cuius virtute ad hanc gloriam perducentur, de quo dicit Apostolus ad Ephesios 4. Qui ascendit super omnes celos, vt adimpleret omnia.*

15 Syluester de Prierio tract. 3. Rosæ aureæ q. 43. ad 5. quæstum contendit, S. Thom. 3. p. q. 57. art. 4. neutiqum docuisse, Christi corpus existere extra Empyreum. Sed perdoctus Thomista, non gessit partes optimi lectoris, & interpretis. Is enim est penes S. Hilarium lib. 1. de Trinitate. *Qui diletorum intelligentiam expectet, ex dictis potius, quàm imponat, & retulerit magis, quàm attulerit, neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpserit intelligendum.* Talis autem non fuit in hoc loco Syluester, siquidem S. Thom. verba sunt apertissima pro existentia corporis Christi supra Empyreum. *Non oportet* (inquit ad 1.) *aliquam partem cæli eo superiorem esse, sed ipsum esse super omnes celos, sicut & in Psalm. 8. dicitur, Eleuata est magnificentia tua super celos Deus. Ad 2. locus habet rationem continentis. Vnde primum continens habet rationem primi locantis, quod est primum cælum. In tantum igitur corpora indigent esse in loco per se, in quantum indigent contineri à corpore cælesti. Corpora autem gloriosa, & maxime corpus Christi, non indiget tali continentia: quia nihil recipit à corporibus cælestibus, sed à Deo mediante anima. Vnde nihil prohibet corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, & non esse in loco continenti. Nec tamen oportet, quòd extra cælum sit vacuum, quia non est ibi locus, neque est ibi aliqua potentia suscipienda alicuius corporis, sed potentia illuc perueniendi est in Christo. Quod autem Aristoteles probat 1. de cælo,*

quod extra cælum non est corpus, intelligendum est de corporibus in solis naturalibus constitutis, ut per probationes apparet. Quid clarius? Syluester interpretatur priora verba, quatenus corpus Christi non habeat superiorem notabilem aliquam partem Empyreï, vel quatenus nullam omnino habeat, si superficies vltima sui capitis in aliquo puncto attingat superficiem conuexam cæli. Quis non videat, coactam esse interpretationem? sed vt vt sit, posteriora saltem nullam prorsus admittunt; & ideo forte quasi per obliuionem dissimulata sunt à Syluestro.

Facto, S. Thom. 1. p. q. 66. art. 3. ad 3. q. 102. art. 2. ad 1. q. 112. art. 1. ad 2. & 1. 2. q. 4. art. 7. ad 3. indicare, Angelos, & beatos homines existere, vel extituros intra Empyreum, vt postea inducam. Sed in Christi corpore aliquid speciale meditarus est; & quoad hanc partem non potest esse dubium de Angelici Doctoris mente, cum in lib. 4. contra Gentes cap. 87. tum in 3. p. q. 57. art. 4. ad 2. Testimonium ex opusculo 5. non est adeo perspicuum, cum solummodo ibi dicat, Christum ascendisse super omnes cælos corporeos. Testimonium ex quodlibeto 6. minus perspicuum est, ibi namque non aliud vult, quàm Angelos, & corpora glorificata non prohiberi, quantum ex se est, quominus existant in conuexo Empyreï, eo quod in sui conseruatione non dependant à primo continente; quod verò de facto in Empyreï conuexo existant, nullatenus traditur ibi à S. Thoma.

17 Ex cuius familia Hugo de S. Charo in prologo super Ioannem, Raynerius in Pantheologia, cit. de Ascensione Christi, Iacobus de Voragine in Legenda, de Ascensione Domini, Turcremata in 1. q. super Euangelium de Ascensione, Durandus in 3. dist. 22. q. 8. n. 7. Paludanus ibidem q. 5. Sorus in 4. dist. 45. q. & art. 1. v. dicitur ergo, Syluester tum loco superiori, tum tract. 2. in die Ascensionis defensit, glorificata omnia corpora commorari intra Empyreum; inquitque S. Vincentius Ferrerius, dum serm. 4. in Dominica 1. Aduentus ait, *Empyreum principaliter ordinatum, vt sit habitatio Beatorum, & hoc magis propter homines, quorum corpora glorificantur, quibus locus debetur, quàm propter Angelos, qui loco non indigent.* Henricus Gandauensis quodlibeto 15. quæst. 2. Abulenſis Paradoxo 5. cap. 190. & 191. in cap. etiam 17. Matthæi q. 61. 1. item p. super Eusebium c. 80. Estius in cap. 4. ad Hebræos v. 14. in cap. 4. ad Ephesios v. 10. Palatius in 3. dist. 22. disp. 2. Eximij quatuor viui in Ecclesiastico statu sæculari tuentur eandem sententiam; & eorum primus scribit: *Si verò intelligere conetur aliquis, ascendisse Christum super omnes cælos corporales ultra conuexitatem extremi cæli, nescio, qua auctoritate, aut ratione illud firmare poterit.* Ex Eremitico statu Richardus Pampolitanus apud Coccium lib. 2. thesauri art. 6. pag. 197. Ex Benedictino Congregationis Cluniacensis Ioannes Raulin serm. 3. de Ascensione Domini. Ex Franciscana Religione Alensis parte 2. q. 47. membro 4. rursus p. 3. q. 23. membro 6. art. 1. S. Bonauentura in 3. dist. 22. & alibi sæpè. S. Bernardus Senensis tom. 4. serm. infra diem de Ascensione artic. 2. cap. 1. (si opera in hoc tomo contenta adulterina non sint, vt suspicatur Lucas Vuadengus in Annalibus Franciscanis anno 1308. num. 25.) Richardus de Media-villa in 3. dist. 22. art. 4. q. 2. v. *Autoritates.* Ouandus ibidem propof. 8. Aureolus in 4. dist. 48. art. 2. v. *Alij eiusdem opinionis.* Lyra in cap. 4. ad Ephesios, Nyſſe in resolutione Theologorum tract. 4. parte, & portione 3. q. 1. ad 2. Franciscus Felix in tract.

de Beatitudine cap. 7. difficultate 2. n. 3. Ex Carthusiensis Richel in elementatione Theologica, propositione 58. & 83. in explicatione hymni de Ascensione, aliisque in locis, licet in Summa fidei orthodoxæ lib. 4. art. 72. discordet. Ex Augustiniana Agidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. q. 6. art. 2. §. 5. Ex Clericis Regularibus Minoritis Raphaël Auersa 3. p. Theologiæ q. 53. sect. 6. & 1. 2. q. 4. sect. 9. Ex nostra minima Societate Iesu Salmeron in epist. ad Ephesios cap. 4. disp. 10. Bellarminus lib. 8. de Christo cap. 12. Natalis adnotatione in Imaginem de Ascensione Christi, Barradas tom. 4. in Euangelia lib. 9. cap. 12. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. & in 1. 2. q. 4. num. 44. Tannerus 1. p. disp. 6. q. & dub. 1. num. 15. & iterum 3. parte, disp. 2. q. 3. dub. 5. n. 118. Azor. part. 2. Institutionum moralium lib. 1. cap. 12. q. 10. Roa de statu Beatorum cap. 6. Escobar volumine 2. Commentariorum in Euangelia sanctorum lib. 3. verbo *Ascensio* ad cap. 16. Marci Comment. litterali. sect. & §. 4. n. 17. Tirinus in cap. 4. ad Ephesios, Bulsius lib. de statibus c. 3. status gloriæ æternæ, Iacobus Pintus lib. 7. de Christo Crucifixo tit. 1. loco 6. n. 7. 2. etſi non omninò clarè.

18 Opinio hæc stabilitur primò ex S. Petro affirmante de Christo cap. 3. act. vers. 21. *Quem oportet quidem cælum suscipere, vsque in tempora restitutionis omnium.* Syrus legit, *quem oportet cælo capi.* Vt notant Lorinus, & Cornelius. Et licet latini textus locutio sit amphibologica, obseruante Caietano, tamen Interpretibus magis placet ea, qua significatur Christi Humanitatem suscipi à cælo, & contineri sicut locatum à loco, quàm ea, qua significatur cælum suscipi à Christi Humanitate sicut palatium, vel regnum à Rege suscipi dicitur, quando Rex incipit esse in palatio, vel regno. Etenim S. Petrus videtur intendisse significare diurnam Christi in cælo mansionem vsque ad secundum aduentum; & non tantum acceptionem possessionis cæli.

19 Secundò ex S. Paulo ad Hebræos 8. vers. 1. aiente de Christo, *consedisse in dextera sedis magnitudinis in cælis.* Et ad Ephesios 2. vers. 6. aiente de Deo, *nos consedere fecisse in celestibus in Christo Iesu:* in quæ verba sic Oecumenius, *Primitiis nostris, & capite Christo assidente, reliquum etiam corpus vnà cum eo in sedem locatur.* Quam ob rem inquit in Christo Iesu, hoc est per Christum Iesum. Similiter Theophylactus. Quod si ex præpositione super probant Aduersarij, Christum prætergressum superficiem conuexam Empyreï, & ita intelligunt Paulum dicentem, *Ascendisse super omnes cælos:* cur ex præpositione *In,* & confessione in cælo bis repetita non deducatur existentia Christi intra cælum? Confirmatur, quia Marci 16. v. 19. & 1. Petri cap. 3. vers. 22. asseritur *Christum assumptum profectum in cælum,* & non super cælum; Rursus 1. ad Theſſalon. 4. v. 16. & alibi asseritur *descensurum de cælo,* & non de super vltra cælum.

20 Tertio ex Patribus. Et primus sit S. Hieronymus in 4. ad Ephesios, inquit, *Numquid corporaliter omnes cælos, & vniuersas sublimitates, & cælorum circulos, quos Philosophi sphaeras vocant, transiens, atque transcendens summo cæli fornice, & vt ipso verbo vtar, abside, an certè omnia corporaliter contemns, atque dispiciens, & æterna contemplans, supra cælos, id est, super insensibilia stetit credendum est? Quod ego melius puto.* Hucvique Doctor Maximus, qui sanè non negauit corporalem ascensum Christi ad cælos materiales, cum tamè non probeat ascensum

ascensum supra summi cæli fornicem, & absidem. Secundus sit S. Augustinus, qui in epistola 57. ad Dardanum docet, *vt cum habitationem Dei cogitat, unitatem cogitet, congregationemque sanctorum maxime in cælis; vbi propterea precipue dicitur habitare, quia ibi fit voluntas eius, perfecta eorum, in quibus habitat, obedientia: deinde in terra, vbi edificans habitat domum suam in fine sæculi dedicandam. Christum autem Dominum nostrum, vniuentum Dei filium, æqualem Patri, eundemque hominis filium, quo maior est Pater, & vbi que totam presentem esse non dubites tanquam Deum, & in eodem templo Dei esse tanquam inhabitantem Deum, & in loco aliquo cæli propter veri corporis modum.* In quibus verbis tradit S. Augustinus & existentiam corporis Christi in aliquo loco cæli, & rationem talis existentia, dum addit, *Propter veri corporis modum.* Nam modus corporum est existentia in loco continente, vt ipse S. Augustinus dixerat in eadem epistola his verbis. *Vbi que est Deus, quia nusquam est absens. In seipso autem, quia non coninetur ab eis, quibus est presens tanquam sine eis esse non possit. Nam spatia locorum idle corporibus, nusquam erunt; & quia nusquam erunt, nec erunt. Tolle ipsa corpora qualitatibus corporum, non erit, vbi sint, & ideo necesse est, vt non sint.* In libr. etiam 22. de Ciuitate Dei cap. 18. scribit, *Habentes corpora, in aliquo corporali loco esse, necesse est.* Et loquitur speciatim de corporibus beatis, necnon de loco extrinseco reali, vt & S. Iulianus Toletanus lib. 3. Prognosticon c. 49. vbi citat S. Augustinum.

21 Liceat eius doctrinam extornare prophanis testimonij. Mercurius Trismegistus in Alclepio cap. 7. inquit, *Hæc omnia esse non potuissent, si locus decesset, qui omnia sustinere potuisset. Omnibus enim rebus, qua fuerint præcauendum est loco.* Porphyrius initio libri de occasionibus, *Omne corpus est in loco; nullum vero corpus, qua secundum se sunt incorporea, vel aliquid tale, est in loco.* videlicet circumſcribente. Tam duo Patres, quàm duo Propheta intelligendi sunt de corporibus distinctis à supremo cælo, & de necessitate tantum naturali existendi in loco corporeo extrinseco intra ambitum mundi, qui vt definit Cleomedes apud Cælium Rhodiginium lectionum antiquarum lib. 1. cap. 5. est *constitutio cæli, & terra, & natura rerum, q. a intra clauduntur, & omnia continent corpora, nullo penitus relicto extra: & de cælo pronuntiarunt Zenonistæ apud Laërtium lib. 7. de vita & moribus Philosophorum, esse extremam circumſerentiam, in qua diuinum omne fixum, ac locatum est.* Et Eratoſthenes, alijs Hypparcus, ad Arati Phænomena c. 4. *cælum esse id, quod domnia, qua sunt præter se ipsum, complectitur.* Hinc Arist. lib. 1. de cælo c. 9. à text. 97. & Plotinus apud Cælium cap. 8. statuunt, nullum corpus existere posse extra cælum; & licet Aristoteles argumenta non procedant nisi de corporibus constitutis in solis naturalibus, & ex natura rei, non apparet ratio, ob quam cogamur corporibus glorificatis tribuere existentiam extra cælum. Sic ab auctoritate.

22 Iam quartò à ratione communi: Christo, & beatis alijs hominibus stabilitur eadem opinio, quia sedes, thronus, & regnum Dei deprædicatur in cælo ab Scriptura sacra satis frequenter, vt visum est in Exercitatione proxima. Ergo Beatorum cætus non est extra cælum in spatijs imaginarijs, sed intra cælum nobilium, & excellius. Etenim sedes, thronus, & regnum Dei nihil aliud est, quàm societates Beatorum, in quibus diuina virtus operatur

manifestiùs, vt docet S. Damascenus ibi citatus, in num. 8. Hinc Salmeron putat, durum esse dicere, quod Christus non sit in eo loco, vbi toties asseritur, Deum, & Patrem existere; & ita quidem asseritur, vt etſi Deus naturali proprietate toto orbe sublimior sit, & extra illum existat, iuxta S. Cyrillum Alexandrinum lib. de recta Fide ad Theodosium, tamen simul etiam sit intimè præſens ipsi cælo intrinsecus.

23 Respondebis, vt Christus dicatur esse in cælo, satis esse, quod eius corpus pedibus attingat conuexam Empyreï superficiem; sic dicitur esse in recto domus, & in terra, etſi solis pedum plantis attingamus cælum, & terram. Sed contra primò, quia S. Thomas non restrinxit modum existendi corporis Christi ad hoc, quod tangat pedum plantis superficiem vltimam cæli; sed absolutè dicit, quod est extra totam continentiam cæli. Ita obseruauit Ioannes de S. Thoma 1. p. Naturalis Philosophiæ quæst. 17. art. 2. vers. *Resolutio.* Contra secundò, quia Beatorum Angelorum in cælo existentia, non minus debet saluari, quàm existentia Christi, & beatorum aliorum hominum; Angeli autem beati nequeunt illo modo dici existe e in cælo; & mirum esset, si vt saluaret eorum in cælo existentiam decantatam à sacris Litteris, diceret, eos omnes, dum ad terram non mittuntur è cælo, existere affixos, & intimè præſentes vltimæ huius superficie. Idem argumentum militat in beatis animabus separatis.

24 Contra tertio, quia existentia Dei intra cælum, ita tamen vt in ipso neque circumſcribatur, neque definiatur, constat ex diuinæ Scripturæ testimonijs, in quibus affirmatur, Deum existere in cælo. Ergo cum de Christo, & alijs Beatis toties diuina Scriptura reperit existere in cælo, colligendum similiter est, quod habeant existentiam intra, ratione cuius vel circumſcribantur, vel definiantur ibi. Quod verò diuina Scriptura dicat aliquando, *Christum ascendisse super omnes cælos, & excelliorem cælis factum,* satis non est ad denegandam existentiam intra cælos, vt satis non est respectu Dei, etſi eadem Scriptura dicat, *Excelliorem esse cælo, capi non posse cælo.* Vnde sicut hæc testimonia conciliantur cum alijs adductis in sect. 1. præcedentis Exercitationis, quin negetur Deo existentia intra cælum; quatenus scilicet Deus existat simul intra, & extra, vel quatenus infinita sua potestate, & immensitate existere valeat in alijs, & alijs rebus producibilibus extra: ita seruata proportione oportet conciliare testimonia de Ascensione Christi super omnes cælos, de que excelliori præ illis statu cum testimonijs de existentia in cælo, quin negetur Christo existentia intra cælum. Modus autem conciliandi proponetur postea. Contra quartò, quia dum nos dicimur existere in recto domus, & in terra, significatur sustentari nos à recto, & terra, neque enim significatur, rectum, & terram esse locum realem extrinsecum, quo circumſcribamur. Ast dum Christus, & beati alij homines dicuntur existere in cælo, non significatur sustentari à superficie conuexa cæli, tum quia glorificata corpora non indigent sustentaculo, cui innitantur, vt statim declarabitur: tum quia Fideles, quando audiunt existentiam Christi & aliorum beatorum hominum in cælo, tale quid non concipiunt, sed potius illum existere, & hos extituros intra cælum. Quapropter, ait Lessius, non parum offensurum rudium Fidelium pijs aures, qui expressis verbis coram assereret, regnum Dei, & gloriam Christi, & Sanctorum intra cælum

cælum non esse, sed extra in vacuo interminato. Nulla autem sententia certior redditur ex animaduersione Richardi Victorini lib. 4. de Trinitate cap. 5. quam qua communi animi conceptione firmatur.

25 Adde, Scripturam sacram vti phrasibus, quæ ex communi modo concipiendi denotant Beatorum circumscriptionem, vel definitionem intra cælum, ut intrare in cælum Math. cap. 5. vers. 20. cap. 7. vers. 21. cap. 18. vers. 3. habere thesaurum in cælo, thesaurizare in cælo. Math. cap. 6. vers. 20. cap. 19. vers. 21. habere domum, mansiones in cælis, & Patris domo. 2. ad Corinth. cap. 5. vers. 1. Ioannis 14. vers. 2. In Concilio Florentino dicitur de animabus separatis omnino puris, vel omnino in Purgatorio expiatis recipi in cælum: quo loquendi modo innuitur existentia intra cælum. S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 1. ait, *Ascensio Christi ex terra in cælum, & iterum descensio, & aduentus, actiones sunt circumscripti corporis.* Theodoretus Dialogo 2. inquit, *Corpus Dominicum surrexit quidem à corruptione, & inierit alienum, & impassibile, & immortale, & diuina gloria glorificatum, & à cælestibus potestantibus; corpus tamen est, & habet, quam prius habuit, circumscriptionem.* In quibus verbis S. Damascenus, & Theodoretus videntur significare non solum existentiam corporis Christi in parte determinata, sed continentiam etiam à loco corporeo extrinseco. Clarius hanc denotat S. Anselmus, dum cap. 4. de Sacramento Altaris inquit, *Corpus Christi vno aliquo loco contineri, quicumque ille sit; quem nemo velit inuestigando querere, qui non vult errare.*

26 Stabiliter quintò, quia incredibile videtur, Deum condidisse tam pulchrum domicilium, & palatium, quam est Empyreum, vt non intra ipsum, sed quasi supra tegulas habitent cælestes Aulici. Quis credat, Principem, relicta amplissimæ, & ornatissimæ domus Regiæ habitatione, suos supra tectum transferre palatinos, ibique eis mansiones designare? Certè melior videtur fore Beatorum fors, si concederetur commorari in terra, vbi, vt ponderat Lessius, montes, & valles, fontes, & flumina, horti, & flores, & multiplex rerum pulchritudo sensus omnes oblectaret. Quid enim erit voluptatis corporeæ in vasto illo, & horrido spatio imaginario? Cum in ipso neque lux, neque amœnitas, neque pulchritudo vlla erit. Sacræ quidem Litteræ, & Patres aliter existimandi de beatitudine corporea, de terra viuentium, cælestique Ciuitate occasionem præsent.

27 Et confirmatur, quia spatia imaginaria extra Empyreum non sunt commoda actionibus glorificatorum corporum, videndi scilicet, audiendi, olfaciendi, loquendi, respirandi, & expirandi; nam in vacuo hæc omnia fieri naturaliter nequeunt; sine necessitate autem multiplicantur miracula, & totius naturæ infringuntur leges. Est etiam miraculosa conseruatio corporum extra summum cælum, si considerentur penes naturalia. Ergo credibile non est constitutum à Deo theatrum hominum glorificatorum in spatio, quod aded horretur à natura, vtpote ineprium conseruationi corporum, & externis eorum functionibus.

28 Aliqui inter actiones, quas beati homines non possent exercere si existerent supra Empyreum, numerant motum localem; sed non bene: tum quia beati homines insisterent conuexæ superficiæ Empyrei possent naturaliter mouere se localiter; imò & non insisterent; nam cum corpora non grauentur vltra concauam superficiem globi Lunaris,

non indigebunt beati homines firmo aliquo corpore, cui innitantur, vt se moueant per spatia imaginaria supra Empyreum: tum quia gratis admissio, beatos homines grauitaturos, quantum ex se est, & ex natura rei, supra Empyreum, tamen per dotem supernaturalem agilitatis, quæ est in eis permanens qualitas, impediens effectum grauitationis; in quo non intercedet nouum miraculum supposita semel concessione dotis agilitatis, vt ea vtantur beati homines pro suo libito quoad quietem, vel motum. Et hinc elucelcit discrimen ad alias actiones videndi, audiendi, olfaciendi, ac loquendi supra Empyreum, siquidem ad eas actiones opus esset nouo miraculo præter concessionem dotium, quibus permanenter ornantur glorificata corpora. Et hæc quidem non grauitate siue supra, siue intra Empyreum, independenter etiam à dote agilitatis, docet Arriaga tomo 2. in 1. part. disp. 25. num. 11. disput. 5. 6. num. 27. cap. 28. Ioannes de S. Thoma 1. part. Philosophiæ naturalis qua st. 17. art. 2. vers. ad 3. respondetur. docetque idipsum de quouis viuente corporeo P. Franciscus Alfonsus disp. 23. Physicorum num. 25. casu quo quoduis eleuaretur supra Empyreum: qui tres Authores, vt alios omittam, dicunt proinde, fore, vt homo existens ibi, posset naturaliter mouere se sursum quam longissimè; quia nimirum haberet virtutem locomotiuam versùs quamlibet partem, & aliunde ibi non grauitaret, vtpote existens supra totius cæli circumferentiam concauam, & conuexam, quippe grauitatio corporum elementarium non incipiat nisi à globo Lunari vsque ad centrum terræ, & è conuerso leuitatio non nisi à centro terræ vsque ad globum Lunarem. Hac ratione Ioannes Bachonius Quodlibeto 2. quæst. 11. Molina disp. 10. de opere sex dierum §. 3. ad 3. Deltius, Petrus Hurtradius, Bonfretius, Gordonus, & alij negant, aquas supercælestes Empyreæ proximas grauitare, violentasve esse, etsi eiusdem sint speciei cum elementaribus; & in consequenter impugnantur ab Arriaga disp. 2. num. 10. quia alioqui grauitarent.

29 Sextò, quia si Beatorum corpora existerent permanenter extra Empyreum, non componerent actu permanenter vnum Vniuersum cum cælis, & elementis, siquidem existerent extra terminos, & limites mundi. Si ergo hac ratione motus sanctus Thomas 1. part. quæst. 61. art. 3. & 4. docet, Angelos producos esse simul cum mundo corporeo, & intra cælum Empyreum, eadem non leuiter moti dicent Authores huius sententiæ, corpora Beatorum existerent intra Empyreum. Confirmatur, Vniuersi ordo perturbaretur, si intra ipsum fieret vacuum, quia scilicet deficeret colligatio omnium partium Vniuersi requisita non minus ad huius bonum, quam ad bonum animalis colligatio suarum partium: ideoque iuxta plures, nec virtute naturali Angelica fieri potest vacuum intra Vniuersum. Ast Vniuersi ordo æquè perturbabitur ob eandem rationem, si aliquod corpus extra ipsum ponatur. Ergo sicut cuius homini gloriificato non putatur concedenda diuinitus facultas, vt faciat vacuum intra Vniuersum post diem Iudicij, sic neque vt se eleuet per dotem agilitatis vltra ipsum.

30 Septimò, quia conuenientia ascensionis corporis Dominici glorificati in cælum suadet à S. Thoma 3. part. quæst. 57. art. 1. in corpore, eo quod locus debet esse proportionatus locato. *Christus autem post resurrectionem vitam immortalem, & incorruptibilem inchoauit; locus autem, in quo nos habitamus, est locus generationis, & corruptionis, sed locus*

locus cælestis est locus incorruptionis: & ideo non fuit conueniens, quod Christus post resurrectionem remaneret in terris; sed conueniens fuit, quod ascenderit in cælum. Sic S. Thomas, cuius ratio æquè valet pro aliorum corporum glorificatorum ascensione, traditurque à S. Augustino lib. de fide, & simbolo cap. 6. quatenus contra Gentiles ait, *glorificata conuenire cælesti habitationi, omni fragilitate, ac labe terrena in cælestem puritatem, & stabilitatem mutata, atque conuersa.* Sed hæc ratio videtur frigere, si præfata corpora existant in spatio imaginario supra cælum, & non intra ipsum cælum; nam si supra cælum; quamnam erit proportio loci cum locatis penes incorruptibilitatem? Vnde non malè argumentatur Syluester in quæst. 43. tractatus tertij iniquens; *aut hoc intelligitur de loco quantum ad suum materiale, id est, superficiem locantis; aut quantum ad formale, id est, relationem situalem, quæ conuenit ei immobilitas; aut quantum ad vtrumque? Si primum, habeo inuentum, quia extra cælum non est superficies talis: Similiter, si tertium; Si autem secundum; contra: quia omnis locus est incorruptibilis illo modo, cum sit immobilis; & sic corruptibilia æquè vt incorruptibilia habere locum incorruptibilem. Tantum Syluester.*

31 Octauò, quia iusti homines merentur benè de Deo intra hunc mundum. Ergo rationi consentaneum est, vt intra hunc mundum in nobiliori, & exceliori eius parte præmium accipiant, tam penes animas ante diem Iudicij generalis, quam penes animas, & corpora simul post diem illum. Confirmatur ab opposito: iniusti homines decedentes in peccato lethali torquentur modò penes animas solas, & post diem Iudicij generalis torquebuntur penes animas, & corpora simul, intra hunc mundum in ignobiliori, & inferiori eius parte, vt qui intra eum peccarunt: ergo è contra, & c. Simili vtiur ratione P. Suarez lib. 8. de Angelis cap. 16. n. 10. vt probet, dæmones non pati suas penas in inferno, qui sit extra hoc Vniuersum; supponitque vt certum, Angelos bonos beati intra ipsum Vniuersum.

32 Nonò, quia si Beati existant extra Empyreum, nulla apparebit causa, cur istud cælum conditum sit à Deo, cur sit immotum, & tanta luce refulgens, nam in spatio imaginario supra primum Mobile, aut supra cælestes aquas saluaretur eodem modo status beatitatis. S. Thomas, quoties in summa Theologica meminit Empyrei, assignauit aliquam proportionem inter ipsum, & beatitatis statum, vt videre est part. 1. q. 66. art. 3. ad 3. aliisque locis indicatis in n. 15. & 16. reliqui etiam Theologi subierunt curam eandem. Videretur tamen frustranea, si beatitatis status extra Empyreum esset. Notentur verba hæc S. Thomæ vbi proximè. *Ad tertium dicendum, quod Empyrei locus corporeus deputatur contemplationi, non propter necessitatem, sed propter congruitatem, vt exterior claritas interiori conueniat. Vnde Basilus dicit, quod ministrator Spiritus non poterat degere in tenebris, sed in luce, & latitua degendi sibi habitum possidebat.* Si extra Empyreum permanenter haberet visionis beatæ contemplatio, iam huic non deputabitur locus corporeus; neque vlla erit congruitas in eo, quod inferiori claritati exterior conueniat, siquidem extra Empyreum desit exterior claritas. Degerent præterea Angeli beati non in luce, sed in tenebris: quas procul esse à cælitum cætu, concipiunt Christicolæ cuncti, probatumque manet in sect. 1. exercitiationis 10.

33 Decimò, quia plures ex Patronis primæ sententiæ volunt, Empyreum esse perfectè sphericum in superficie conuexa, ita vt nulla pars sit altior alia respectu centri. Ergo si aliunde velint, omnia glorificata corpora plantis pedum attingere eam superficiem, sequetur, Christi corpus non superare alia corpora ordine corporali, seu locali; sed potius omnia esse æqualia in situ respectu centri. Ast primæ sententiæ Patroni, & ratio eò tendunt, vt probent, Christi corpus superare ordine corporali, seu locali, non solum cælestes sphaeras, sed etiam corpora alia glorificata: & inter hæc illud esse superius, quod magis participet de bonitate diuina per gloriam. Nec proderit dicere, Christi corpus existere in quadam parte superficiæ, & alia glorificata corpora extirra circum circa, vel à dextris, & sinistris; proindeque fore inferiora respectu corporis Christi, cum in ea superficiæ, vtpote rotunda, non dentur duæ partes æqualis altitudinis. Non, inquam, proderit. Nam in primis hæc inferioritas non est ordinis corporalis, seu localis in Vniuerso per respectum ad centrum. Deinde sicut dicitur, corpus Christi esse superius, quia parti, in qua existit, non responderet alia altitudinis æqualis; ita ob eandem rationem dicitur, corpus S. Petri fore superius ipso Christi corpore. Neque item proderit dicere iterum, maiorem, vel minorem dignitatem sedium competentium glorificatis corporibus in superficie conuexa Empyrei non consistere nisi in maiori, vel minori approximatione ad sedem Christi, quidquid sit de maiori, vel minori distantia à centro. Nam si id dicatur, vt quid contenditur pro existentia corporis Christi, & aliorum glorificatorum supra conuexam superficiem Empyrei? Vbiunque enim extiterit corpus Christi, ille erit locus dignissimus; & aliorum glorificatorum corporum loca eò erunt magis, vel minus nobilia, quò fuerint magis, vel minus propinqua loco corporis Christi existentis siue intra, siue extra Empyreum. Sententia hæc stabilietur magis in sect. 6. exerc. 20.

34 Quæ mihi præ priori aridet, cum auctoritate sanctæ Scripturæ, veterum Patrum, & rationibus satis efficaciter firmetur, quantum in hac caligine rerum, quæ ad futuram vitam spectant, nostra potest exiguitas rimari; & cum pro ea conueniant tot Scriptores antiqui, ac nuperi; & prioris sententiæ fundamentis difficile non sit satisfacere. Quod iam præsto.

Satis sit fundamentis sententiæ locantis Christum, & beatos alios homines supra Empyreum conuexam superficiem.

35 Ad primum ex S. Paulo respondeo primò, loquutum de ascensu super omnes cælos mobiles nobis notos. Sic cum ab Scriptura sacra dicitur, esse aquas super cælos, eam de mobilibus, & notis per Philosophiam interpretantur communiter Doctores. Secundò, loquutum de ascensu etiam super Empyreum ex parte, quatenus eius concauam superficiem prætergressus est, & in altissimam partem proximiorè que extimæ superficiæ sese eleuauit. Sic qui maiorem partem montis ascendit, dicitur ascendisse super montem, quamuis extremum cacumen pedibus non transenderit. Et quidem si ex eo, quod Paulus asserat, Christum descendisse in inferiores partes terræ, non inferunt aduersi Authores, excessisse descensu molem totius terræ, cur nos cogemur credere, ascensu superasse limitaneum totius cæli terminum? Ad illud autem de

de voce Græca *ὑπερ* dico significare idem, ac *ὑπὲρ* id est *super*, ut constat ex Danielis 3, v. 60. *ὑπερ* δὲ τῆς ἰσχυρίας, nempe *super cælum*.

36 Patet iam solutio ad secundum. Et ulterius addo, penetrationem temporanei Pontificis ad Sancta Sanctorum, cui comparat Paulus penetrationem æterni ad cælos, non fuisse ultra ipsa Sancta Sanctorum. Quare nec penetratio Christi debet esse ultra totum cælum cæli. S. Chryostomus, & alij Patres dum aiunt, *Christum ascendisse super omnia, post que non est aliquid aliud*, intelligendi sunt de ascensu ad sublimiorem partem cæli, ultra quod non est aliud cælum: ut dum aiunt, *ad inferiores partes terre descendisse, post quas non sunt alia*, percipiuntur de descensu ad aliquam partem, ultra quam non est alia terra, seu notabilis moles terræ. Quare Chryostomus, & alij Patres notius fauent. Et obseruandum est, innui à Theophylasto, Christum penes ordinariam potentiam non potuisse ascendere ultra terminum limitaneum summum cæli. Inquit enim, *Super omnes cælos ascendisse, quibus nihil est altius, nec tendi ultra potest*. Si autem ad spatia imaginaria ascendisset Christus, nullo termino impediretur, ne ultra ascendere posset. In huius cogitationis confirmationem adduco S. Chryostomum serm. de Ascensione, ubi postquam dixisset, Christum ascendisse super omnem creaturam corporalem, & spiritualem, concludit, *Per hac omnia natura nostra (in Christo) eleuata est, ut homo, qui loco tam humili tenebatur, ut descendere non posset ulterius, ad tam excelsum sedem eleuaretur, ut altius non posset ascendere*.

37 S. Ambrosius, & S. Hieronymus sermonem habent de Christo penes Deitatem, ut constat ex contextu vtriusque: Et addo, Christum penes humanitatem esse supra cælum mobile, nullòque circumscriptum tempore extrinseco primi Mobilis. De Philoponi hominis heterodoxi interpretatione non est curandum. Si tamen alicui gratum sit, quod tenet Syluester supra, indicatque Ludouicus Coronel l. 4. Physicarum periturationum fol. 74. videlicet superficiem vltimam capitis Dominici attingere in aliquo puncto superficiem conuexam cæli Empyreï, concedat Christum non habere supra se vel Empyreï rectum. S. Epiphanius, Synesius S. Dionysius Areopagita, Eusebius, Paschasius, S. Casarius, Saluianus, rursusque S. Ambrosius & S. Nyssenius explicandi sunt secundum dicta. Aristoteles ideò beatitudinis statum extra cælum collocauit, quia caruit cognitione cæli immobilis, & quia putauit, non constitui Vniuersum ex Intelligentiis extra cælum mobile positis: quij verò Beatorum corpora ponunt extra Empyreum, diuidunt ab ipso Vniuerso partes, & membra materialia, qualia sunt glorificata corpora. De non glorificatis censuit, existere non posse supra cælum; quid autem censeret de glorificatis, si eorum agnitionem habuisset, neque ab aduersariis neque à nobis sciri potest.

38 Verba, quæ referuntur ex S. Chryostomo, ait Granadus 1. part. controuersiarum 13. de Nouissimis tract. 2. disp. ac n. 5. à se non inuenta, quamuis diligenter conquisierit; non dubitat tamen, quin S. Thom. alicui legerit; nisi forte nomine S. Chryostomi significare voluerit Authorem Imperfecti in Marthæum; ille namque Author homilia 53. in cap. 25. Marthæi scribit, *Quidam dicunt, non tantum esse Infernum deorsum, sed extra mundum istum esse aliqua reprobissima loca, & ignea, in quibus puniuntur, qui digni sunt foris ergo ideò dixit exteriores tenebras, non inferiores*. Ca. tertium in S. Chryostoma

reperiuntur ea verba homil. 31. ad Romanos, rogatus enim, quo in loco sit Gehenna? Respondet, *Alicubi, quantum ego puto, extra omnem hunc mundum. Quemadmodum enim Regum carceres, & metalla porro distant, ita alicubi extra hunc orbem erit Gehenna*. Et similia habet homilia de præmiis sanctorum, inquit in hunc modum, *Si de situ, & loco Gehenna quaesieris? Respondebo, dicamque, extra terrarum hunc orbem esse positam*. Sed neque S. Chryostomus, neque Author Imperfecti ponunt damnationis statum in spatio vacuo, & imaginario. Primus solummodo tradit, Gehennam esse extra totum orbem habitabilem à nobis, seu extra totam superficiem terræ, quam nos incolimus. Secundus videtur tradere, Gehennam esse in superficie terræ opposita habitata à nobis; quam opinionem Glossa ordinaria in cap. 60. Isaia v. 20. Magister sententiarum in 4. dist. 48. Thomas Anglus, vel Angelicus in cap. 14. Apocalypsis v. 11. tribuunt S. Isidoro Hispalensi eo quod dicat in lib. creaturarum *Solem, & Lunam in ordine, quo creati sunt, stabunt post diem Iudicij, ne impy in tormentis positus eorum luce fruantur*. Quæ ratio nulla esset, addunt Syluester tract. 2. Rosæ aureæ in die Paschæ, Durandus in 4. dist. 44. quæst. 9. n. 7. *Si Infernum est infra terram, quia cum terra sit opaca, ubique starent Sol, & Luna, impossibile esset lumen eorum ad Infernum pertinere*. Ait S. Isidorus lib. 14. Originum cap. 9. ait, *Sicut cor animalis in medio eius est, ita & Infernus in medio terræ esse prohibetur*. Vnde & in Euangelio legimus, *in corde terra*. Illa alia, quæ citantur verba, non extant nunc in operibus S. Isidori; licet lib. 14. Originum cap. 5. narrationem de Antipoditis appeller fabulolam, sequutus Lucretium lib. 1. de natura rerum, Lactantium lib. 3. diuinatum institutionum cap. 23. S. Augustinum lib. 16. de Ciuitate Dei cap. 9. Procopium Gazæum in c. 1. Genesis, aliòque veteres apud Maluendam lib. 3. de Antichristo cap. 14. Henricum Salmuth in notis ad titulum 1. Guidonis Panciroli de nouo orbe, Acoftam l. 1. de natura noui orbis à c. 6. Theophilum Raynaudum in Hoplotheca contra istum calumniam l. 2. serie 3. c. 21. ubi ex posterioribus adiicit S. Thomam l. 2. Meteor. lectione 9. Tostatum in c. 1. Genes. q. 20. & apud Ioannem Solorzanum Pereyram lib. 1. de Indiarum iure c. 11. Cuius præclarissimi viri calamo tantum ferè debent Hispaniarum Reges ob asseram æquitatem inquisiti, acquisiti, & reuerti Noui orbis, quantum Columbo, Cortesio, Magellano, Pizarro, aliisque magni nominis ducibus ob eiusdem detractionem, atque expugnationem. Sed quorumcumque fuerit ea opinio (suo certè excusabilis tempore, adeoque, ut contraria Virgilij Episcopi Salisburgensis circa annum 748. vocata sit in hæreseos suspensionem, de quo Baronius ad eum annum n. 11. Ioannes Auentinus l. 3. Annalium Boiorum, pag. 297. Raynaudus supra, Seraphinus de Treitas in præfatione ad librum de iusto imperio Lusitanorum Asiatico) at nunc audienda non est, cum compertum iam sit, terræ superficiem oppositam nostræ habitari. Author Imperfecti exprimit loca Gehennæ ignea esse. Non ergo excogitauit statum damnationis in spatio prorsus imaginario.

39 S. Augustini verba curam faciunt Theologus, dum in 4. dist. 45. agunt de receptaculis animarum post mortem. S. Thomas respondet, mentem S. Augustini fuisse, quod incorporalia non sint in loco modo aliquo nobis noto, & consueto, secundum quod dicimus, corpora in loco proprie esse, et si incorporalia

sint in loco, modo substantiis spiritualibus conuenienti, qui nobis plene manifestum esse non potest. Alij respondent, S. Augustinum velle, quod anima separata, sicut quilibet Angelus, non requirit necessàriò corporalem locum, potuit siquidem Deus tam Angelos, quam animas produxisse ante mundum corporeum. Ita Paludanus. Placet aliis dicere cum Bellarmino lib. 2. de Purgatorio cap. 6. S. Augustinum lib. 2. Retractationum cap. 24. reuocasse quæ scripserat in lib. 1. 2. de Genesi ad litteram cap. 32. 33. & 34. Et vniuersim in isto opere de Genesi plura quaesita, quam inuenta sunt, & eorum, qua inuenta sunt, pauciora firmata, cetera verò ita posita, velut adhuc requirenda sunt, ut ait ipse S. Doctor. Quo satisfacimus secundæ, & tertiz probationi.

40 Ad quartam respondeo, instando in Angelis, qui intra Empyreum sunt creati, ut existimat S. Th. cum tamè ipso nobilioribus sint per naturam. Deinde corporibus humanis ex glorificatione nobilioribus, quam cælestia, & elementaria, comperere locum supremum, intra complexionem tamen Vniuersi. Quòd autem superficies extrema Empyreï superet loco Beatorum corpora, non prouenit ex maiori illius nobilitate, sed ex recta Vniuersi dispositione, seu constitutione: & ex eo, quòd status corporum infra ipsam aptior est horum consecrationi, & functionibus externis. Ad hæc: maiori corporum participationi bonitatis diuinæ per gloriam satis est, si beati homines queant ad tempus supra Empyreï molem conscendere, & per spatia vacua diuagari; saltèmq; poterunt, quantum est ex vi dotis agilitatis, & ex vi dotis subtilitatis, si Empyreï rectum, seu extrema superficies transcendenda solida sit: per has namque dotes conuenienti beatis hominibus id, quod per naturam Angelis: quos, quantum ex se est, posse superare limites Vniuersi, & existere extra supremum cælum, quin definiantur loco corporeo, docent Nyffe in Resolutione Theologorum parte 2. tractatus 2. q. 1. de locali Angelorum transmutatione, conclusionem 1. Petrus de Aquila in 2. dist. 2. q. & art. 2. Capreolus ibidem, q. & art. 1. conclus. 2. Scotus q. 6. 3. ad propositum. Ferrara 3. contra Gentiles cap. 68. Caietanus 1. p. q. 52. art. 2. & alij citandi in sect. 6. Exercit. 20. Hinc si Angeli propter Vniuersi ordinem non ascendant ad tempus supra Empyreum, multò minus ascendunt beati homines; neque offert se honestus aliquis finis, ob què siue hi, siue illi velint aliquando ascendere, Deusque conueniat, non obstantè perturbatione eius ordinis.

41 Cui si quis adeò prospiciat, ut ipsius de causa afferat cum P. Tellez p. 3. Philosophiæ disp. 64. sect. & n. 3. Angelos non posse naturaliter, quantum ex se est, ascendere; dicit, non inconsequenter, beatos homines non posse per dotem communem agilitatis, & ordinariam Dei concursum eleuare se supra Empyreum. Mihi tamen ob ordinem prædictum non videtur, negandam esse Angelis facultatem, ut quantum ex se est, valeant naturaliter ascendere supra Empyreum, si quidem ipsi contra talem ordinem possint naturaliter, quantum ex se est, facere multa alia, quæ tamen neque ipsi velint, neque per Deum liceant. Et iuxta hæc intelligi oportebit, quod dictum est in num. 29.

42 Inquit, Beatos debere esse remotissimos à loco damnatorum, proindeque existere potius supra, quam intra Empyreum, ut sicut fors illorum est valde contraria, & distans ab horum conditione, ira etiam & loco sint valde oppositi, ac distantes. Adde, Beatorum situm supra Empyreum arguere maiorem ipsorum potentiam, & dominatum, habere

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

bunt enim sub pedibus cuncta corpora tam terrena, quam cælestia. Sed contra primum est, quia alioqui Beati deberent longissimè supra Empyreum manere. Contra secundum, quia ostensionem potentiz, & dominatus competentis Beatiz, sufficere habere subiectam pedibus partem Empyreï, & posse ascendere supra eius conuexum.

Profertur, & refellitur sententia quadam media, locans quidem Christum extra superficiem conuexam Empyreï, & beatos alios homines intra regionem mediam.

43 P. Valentia tom. 4. disp. 10. q. 5. puncto 1. v. *Et quidem*. Granadus 3. p. controuers. 13. de nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 4. n. 21. inquit, specialem esse rationem in Christo ob maximam dignitatem, & supremi glorificati corporis excellentiam, ut sit supra extimam Empyreï superficiem. Et id videtur innui, ut peculiare Christi præ aliis Beatiz, quando de eo prædicat S. Paulus, ascendisse super omnes cælos, & factum esse excellentiorem cælis.

44 Hæc sententia præoccupata iam est in n. 10. & impugnari ulterius potest ex n. 33. Exercit. 21. necnon ex n. 4. Exercit. 23. verba S. Pauli non innuunt peculiare aliquid Christi in existentia supra Empyreum; sed in modo existendi siue supra, siue intra, ex hereditario, naturalique iure, & tanquam innocens, ac impollutus. Neque excellentia supremi glorificati corporis exigit existentiam supra Empyreum, sed eminentiorem in ipso locum, ac sedem: conuenienti que est, ut felicitas Christi, ac Beatorum similitudinem seruent quantum ad existentiam intra Empyreum.

SECTIO III.

An Christus existat intra cælum aliquod deputatum singulariter sibi? An saltem in vero aliquo throno Cæli Empyreï?

45 Didymus Alexandrinus explicans illa verba Ioannis 3. v. 13. *Nemo ascendit in cælum, &c.* inquit, *Significante nimirum cæli nomine conuenientem quandam Dei præcellentiam, iuxta illud: Cælum cæli Domino. Et Diabolus, cum adhuc sanctus in cælo existens versaretur, dixit, In cælum conscendam; ut pote quo adhuc inferior existebat. Ad cælum igitur sic sumptum nemo ascendit nisi solus Dei Filius, quandoquidem ipse quocumque solus inde descendit filius hominis per dispensationem appellatus. Tametsi ergo Angeli ascendentes in cælum, ac descendentes per scalam visi sunt Iacobo, minime tamen de cælo prædicto sensu accepto ista visio in Scripturis fertur. Ita ex Græco idiomate transtulit in Latinum P. Corderius. Sed cum Maldonatus in id Didymi incidisset, refert hanc censuram, *Videtur, respondere. Angelos non esse in supremo illo cælo, unde Christus descendit, nec quemquam unquam eorum eo ascendisse, ideòque peccasse Diabolum, quia eò ex inferiori loco voluit ascendere. Non dubito, quin de omni cælo loquatur Christus, & Angeli ibi sint, ubi maxime collucet diuina Maiestas. Sed Christus nimirum cum hominibus, & solus hominibus, non item de Angelis agebat.**

46 S. Anastasius Sinayra, Ioannes Caleca Patriarcha Constantinopolitanus, & Author librorum

d de

de mundi imagine exarati in Exercit. 2. videntur tribuere Christo speciale aliquod cælum distinctum ab eo, quod inhabitant Angeli, & animæ sanctæ. Petrus Comestor in historia Genesis cap. 4. postquam meminisset triplicis cæli, scilicet Aerei, Srellati, & Empyrei, addit: *quidam quartum suspiciantur esse cælum super Empyreum; quia Lucifer, cum esset in Empyreo, legitur dixisse, Ascendam in cælum, &c. & in eo modo dicunt esse Christum hominem super Angelos, qui sunt in Empyreo.*

47 Et Christum quidem residere in peculiari cælo, promoueri posset ex cap. 9. epistol. ad Hebræos. Etenim vers. 11. ac 12. dicitur, Christum per amplius, & perfectius tabernaculum introisse semel in Sancta. Nomine autem Tabernaculi intelligere videntur S. Anselmus, & S. Thomas Empyreum. Per Sancta verò; vult S. Paulus percipi cælum, quippe vers. 24. ait, *Non enim in manufacta Sancta IESVS introiit, exemplaria verorum; sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Cum ergo Christus introierit in cælum, in quo pro nobis interpellat, introieritque per tabernaculum, quod est Empyreum, sit existere in alio cælo ab Empyreo, seu ab eo, in quod ingrediuntur Angeli, & beati homines. Et sic seruat similitudo intentæ ab Apostolo. Nam, ut dixerat vers. 6. & 7. *In priori tabernaculo templi Hierosolymitani semper introibant Sacerdotes, in secundo autem semel in anno solus Pontifex.*

48 Neminem hæc abducere debent à communi sensu Christicolarum: omnes nobis persuademus, Christum non se vacua iactare in aula; nec circum se vacua atria lustrare, neque distare Beatos toto aliquo cælo à Christo; sed huic adstare existenti in eodem cælo, vel supra eiusdem cæli extimam superficiem. Id secundum deduci potest, vt summum ex sacris Litteris; & primum satis conformiter ad ipsas, probatum est à nobis in sect. præcedente. Confirmarique vltius potest testimoniis Procopij, & Ruperti transcriptis in Exercit. 2.

49 Præsidium ex epistola ad Hebræos nullum est. Etenim SS. Anselmus, & Thomas nomine Tabernaculi non intelligunt Empyreum, sed sydereum cælum, vt inter alios aduenit Cornelius. Et licet intelligerent Empyreum, eo quod Beatorum sedes soleat in sacra pagina dici Tabernaculum, vt Apocalypsis 21. vers. 3. *Eccæ tabernaculum Dei cum hominibus.* Et Psal. 14. v. 1. *Domine, quæ habitabis in tabernaculo tuo?* Nihilominus opus non esset, Christum Pontificem summum ingressum esse in aliud cælum distinctum ab Empyreo, seu ab eo, in quod ingrediuntur cæteri Beati; sed sufficeret ad seruandam similitudinem intentam ab Apostolo, introisse in aliquam partem eiusdem cæli reseruatam soli Christo, & inaccessibilem per cæterorum merita.

50 Quod si quis eam partem, in qua est Christi sedes, & mansio, imaginari voluerit, quasi distinctum cælum, mediretur vt libuerit; notat namque Cardinalis Turrecremata in Psal. 148. vers. 4. *Empyreum dici in plurali, Cælos, propter diuersas mansiones, qua in eo esse dicuntur.* Et Cassiodorus ibidem, *dici vnum palatium quod multis membris, multi spatii ambiatur; ita fofitan, & cæli partes dici Cælos, dum complexio, atque sinus eius vnus esse demonstratur.* Insuper S. Vincentius Ferrerius ser. 3. de omnibus sanctis inquit, *Empyreum communiter loquendo esse vnum, septem verò loquendo distinctè pro septem ordinibus Angelorum.* A quo sensu non longè est S. Hilarius in Psal. 135. dum agens de numero cælorum ait, *Nihil sibi humana doctrina*

remeritas præsumat, Apostolus vsque ad tertium tantum cælum se raptum intelligit. Plures quidem Thronos, Dominatus, Potestates, Principatus connumerat, quibus necesse est proprias sedes habitationis congruè deputari; sed & aliquorum cognitionem futuris temporibus promittit esse: quod significat, cum ait, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed in futuro. Sed de numero Apostolus nihil docuit, & nescio, an tacuerit, an ignorauerit. Nunc enim & professus est, se ex parte cognouisse, & tamen cum raptus ad cælum est, audiuisset qua non sint loquenda, testatur. Nobis sufficit plures cælos scire esse, quippe cum & cæli cælorum, & aquæ, quæ super cælos sunt, laudent Deum. Hæc S. Hilarius, in quibus pro diuersis sedibus possessis ab ordinibus cælestium spirituum considerat quasi diuerfos cælos; & incredibile est, S. Hilarium tam diuerfos re ipsa existimasse, quàm diuersum est cælum Solis à cælo Lunæ.

51 In eodem sensu accipiendus est S. Anastasius Sinayta, quatenus scilicet supremi cæli Empyreici cælior pars, in qua Christus habet suam sedem, consideretur à S. Anastasio instar distincti cæli. Author librorum de mundi imagine, & illi, quorum meminit Comestor, loquuntur de cælo Trinitatis conueniente Christo, qua Deus est; eademque fuit mens Didymi Alexandrini; nisi mauis hunc, & memoratos à Comestore accipere non secus, ac S. Anastasium.

52 De cæli parte occupata ab Humanitate Christi, sic fatetur sanctus Laurentius Iustinianus in triumphali Christi agone cap. 28. *Erat in illius (nimirum cælestis Ciuitatis) medio mira magnitudinis, atque incomparabilis pulchritudinis thronus innumerabilium stellarum splendore coruscus, necnon & Angelorum millium claritate stipatus. Hunc diuinum aspectus, & regia dignitas, atque indicibilis gloria perornabat. Illuc, ut ipsum tangeret, nemo appropiare audebat; venerabantur tamen omnes illius Artificis sapientiam, cælestem virtutem, effulgentem gratiam, æternamque decorem. E quidem in principio, & ante secula hic eleuatus est thronus, ut in ipso Dominus IESVS solus honorabiliter resideret. Hactenus S. Patriarcha Venerus, quem in sensu literali de corporeo throno non percipiebam, vsquedum legi in P. Barrada tomo 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. Si non admittantur in Empyreo palatia, concedendos saltem esse admirabiles quosdam thronos beatis hominibus fabricatos. Et cui iure potiori, quàm Christo? De cuius palatio (nam solo throno non est contentus Barradas) dixerat paulò antea, conditum fuisse simul cum Empyreo, & vacuum permanisse vsque ad Ascensionem Dominicam, Angelisque per reuelationem innotuisse, quemnam Regem palarium illud expectaret. Granadus 3. part. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 3. num. 20. non absimiliter credit, deputatum fuisse specialiter Christo supremum locum in Empyreo, & Angelos non latuisse, quod reseruetur Christo. Adhuc Iacobus Christophopolitanus Episcopus in Canticum Magnificat, Claudius Seifellus Taurinensis Archiepiscopus in 2. cap. Luca tract. 2. Viguerius cap. 3. Institutionum §. 2. vers. 15. Luciferum iniudicasse Christo locum illum eminentissimum. A qua coniectura stat P. Eusebius Nierembergus lib. 4. historiae naturalis cap. 5. dicens, Empyreum cælum absolutum statim fuisse cum pluribus sedibus, & fortasse mansiones, siue thronos Christi, & Virginis aliquod adiumentum inuidentia fuisse perduellibus Angelis.*

53 Ego

53 Ego in his rebus adeò latentibus malim aliorum iudicium, quàm meum proferre. Et quidem si è dignitate Christi iudicaturi cenferetur esse, vt sedeat supra corporalem thronum, videtur etiam esse è dignitate eius regnantis in Empyreo, vt habeat similem thronum, qui sit sicut Sol iuxta Psalmistam, extèrque à principio conditi Empyreici, & ante seculà, seu tempus extrinsecum primi Mobilis, (sic enim intelligendus est S. Iustinianus,) in media, sed altissima parte cælestis ciuitatis: & prope ipsum assurgat Virgineæ Matris thronus, de quo in sect. 7. sequentis exercitationis, vt de Deipara verum sit, quod de Berlabée Matre Regis Salomonis narratur 3. Regum cap. 2. v. 19. *Positūque est thronus Matris Regis, quæ sedit ad dexteram eius.* Licetæque pro Deipara vt existente iam in eo throno adducere verba illa Arnoldi Carnotensis, in lib. de laudibus B. Mariæ, *Insuper, & infernis admirationi est Virgo puerpera; stupent Damones, gaudent homines, in cælo gloriam Deo concinnant Principatus, & Potestates. Non cadit in Angelos zelus, nec inuidia luore candidatus ille tabescit exercitus. Nec à dominatione filij Mater potest esse seinneta. Vna est Maria, & Christi caro, vnus spiritus, vna charitas. Vnius diuisionem non recipit, nec secatur in partes, & filij gloriam cum Matre non tam communem iudico, quàm eandem. Nulla facta est Angelica dignitati iniuria, si illius excellentia cacumen obumbrat Virgo exaltata sicut Cedrus in Libano.*

SECTIO IV.

An Christus recesserit aliquando, & an recesserit posthac per breue aliquod tempus ab Empyreo, ante diem extremi iudicij?

54 Christum corporaliter recessurum ab Empyreo in die iudicij extremi, & hoc peracto, illuc rediturum, docet Catholica fides. Solùm itaque disquiro, an iam aliquando recesserit, & an posthac recesserit ante diem extremi iudicij: Innocentius III. lib. 2. de contemptu mundi cap. 43. S. Vincentius Ferrerius serm. 2. de Assumptione Virginis, S. Bernardinus Senensis tom. 3. in Quadragesimali Seraphico serm. 42. part. 2. principali pag. 388. Discipulus serm. 1. in Dominica 2. aduentus, Ludolfus de Saxonia part. 2. vitæ Christi c. 46. Lanspergius in serm. 1. de festo S. Michaelis, Gerardus Rondelli in tract. de arte moriendi apud Binsfeldium lib. Receptarum in Theologia sententiarum sect. 5. membro, & conclusionem 1. afferunt, Christum de cælo aduenire ad iudicium particulare cuiusvis animæ, & præsertim in obitu sanctæ, ac deuotæ personæ. Non expriment hi Authores, an Christus tunc maneat simul, vel non maneat in cælo.

55 Sophronius S. Hieronymi Interpres, & Pampilonensis ortu, (si credimus Iuliano Perez in aduers. n. 21.) S. Gregorius Turonensis, S. Ildesonus, S. Damascenus, Metaphrastes, Nicephorus, & S. Anselmus relati à nostro Christophoro Castrensi in historia Deiparæ cap. 20. n. 3. & 20. ac 21. insuper Rosuita Poëtria Christiana antiqua in historia Resurrectionis Domini tradunt, Christum descendisse ad virgineam Matrem, dum ea efflaret iamjam sanctissimam animam; quàm in cælum deduxit secum amantissimus & obseruatissimus filius. Nec videret Suario verisimile, tunc simul in cælo fuisse Christum, atque iterum cum Matre illuc ascendisse. Additque: & ita P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

sentiant sancti Patres, qui de hoc mysterio loquuntur. Dicunt enim, Christum cælesti circumfusum curia ad Matrem descendisse: sentiant ergo eo tempore cælestem locum reliquisse. Sic Suarius tom. 2. in 3. part. disp. 51. sect. 4. v. vlt. & post ipsum Philippus Moncæus infra. Amadæus Franciscanus rapru 8. suæ Apocalypsis tradit expressè Christum modo naturali, & visibili descendisse relinquendo habitaculum cælestè cum omnibus Angelis, vt resurrectioni, & assumptioni Matris adesset.

56 S. Thom. 3. p. q. 57. art. 6. ad 3. ait, non derogare dignitati, & iuri, quod erga mansionem cælestem habet Christus, si ex aliqua dispensatione quandoque corporaliter ad terram descendat, vel vt ostendat se omnibus, sicut in iudicio, vel vt ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo, vt habetur actor. 9. Qui descendit talis fuit secundum S. Thomam, vt vnà Christus non manserit corporaliter præfens Empyreo. Consentiant Præceptorum Angelico S. Antoninus 3. p. summæ Theologicæ tit. 30. cap. 7. §. 3. Vorrillong. in 4. dist. 10. part. 2. conclus. 1. in 2. art. Caietanus in commentario illius articuli S. Thomæ, Nuñus Cabezudo 3. p. q. 76. art. 8. diff. 2. ad 2. Didacus Ortiz tract. 8. phylcorum conferentia 2. §. 3. n. 622. Valq. tom. 3. in 3. p. disp. 189. cap. 8. n. 72. Alfonso Mendoza in quolibetis q. 5. Icho-lastica à n. 16. Tanner. 3. p. disp. 2. q. 4. dub. 5. n. 134. Bonacina ibidem disp. 3. q. 4. punct. 3. proposit. 4. n. 6. Henriquez lib. VI. cap. 27. §. 6. Lorinus, & Cornelius tum in cap. 3. Actor. v. 21. tum in cap. 11. v. 5. Cosmas de Lerma l. 4. phyl. q. 6. n. 20. Thyreus de apparitionibus Christi imperionalibus cap. 8. Ioannes de S. Thoma 1. p. Philosophiæ naturalis q. 16. art. 5. v. ad primum fundamentum. Nam & si plures ex his putent, non esse impossibile, vt corpus Christi diuinitus existeret circumscriptiue præfens cælo, & terræ; tamen cum post Ascensionem extitit in terra, non recusant admittere abfuisse tunc cælo. P. Suarez vbi supra habens pro comperito, Christum post Ascensionem fuisse in terra aliquando, vt cum apparuit Paulo eunti Damascum, & Petro abeunti Roma, inquit, incertum sibi esse, an tunc à cælo discesserit; necne. Ita etiam Massutius in vita S. Pauli lib. 2. cap. 3. Antonius Perez Benedictinus contron. 1. de fide Actuum Apostolorum c. 16. Philip. Faber. in 4. dist. 37. c. 3. n. 34. Nicolaus Ysambertus 3. p. ad q. 75. disp. 3. art. 4. Moncæus in Selectis d. 10. cap. 3. Leander de Granada in Luce mirabilium Dei, discursu 2. §. & n. 3.

57 Franciscus Mayronis in 4. dist. 48. q. 2. scribit consentiente Guillelmo Vorrillong. ibidem art. 1. *Christum descendurum de cælo, & interfeturum Antichristum visibiliter, non veniendo ad iudicium.* Et hanc opinionem conformiorem esse sacræ Scripturæ, nullumque incommodum subire, assenerat Valentia tom. 4. disp. 11. q. & punct. 2. §. 5. Nam Isaïæ cap. 11. v. 4. dicitur, *Spiritu labiorum suorum interficiet impium: & 2. ad Thessalonicenses cap. 2. v. 8. Reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui.* Vbi per spiritum oris Christi, imperium eius efficax, & per illustrationem aduentus sui, verum descensum, & gloriosam apparitionem ad interficiendum Antichristum significari à Paulo, attenda proprietate verborum, quæ non est, cur ad metaphoticos sensus torqueantur, aduertit Suarez lib. 5. defensionis fidei Catholicæ cap. 17. n. 16.

58 Citantur pro hac opinione Lactant. lib. 7. diuinarum institutionum cap. 19. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 15. Illuminatorum S. Damascenus

maicensus lib. 4. de fide cap. 27. qui tamen non distinguunt descensionem ad interficiendum Antichristum ab aduentu ad iudicium extremum. Citatur etiam à Valentia S. Anselmus in epist. posteriori ad Thesal. Sed ibi potius ait, non in ipso Christi aduentu interficiendum, atque destruendum Antichristum; sed antea. Illustratio enim aduentus eius non inconuenienter intelligitur aliqua claritas prænuntians aduentum eius, quæ tanta sit, ut visa ea, mox præ timore moriatur ille pestifer. S. Ambrosius in cap. 5. epist. prioris ad Thesal. inquit, *Subito, & ex in sperato apparebit Christus, sicut cornuscario apparet ab Oriente in Occidentem, habens secum militiam exercitus Dei Patris ad perditionem Antichristi, & satellitum eius.* Theodoretus in cap. 2. epist. posterioris ad eisdem Thesal. *Ostendit quoad licuit aduentus Domini magnitudinem. Cum enim, inquit, è caelo appaerit, loquetur tantum, & scelerato isti omnino afferet interitum.* Oecumenius ibidem, *sicut igne ad huc locum existente ex ipsius caliditate animalcula quæque minutissima resoluuntur, sic etiam Antichristus ex ipsa Christi apparitione, ac spiritu oris eius resoluatur, Spiritum oris dicens iussum, præceptumque bonorum, ac veluti inspirationem, vel ipsum Spiritum sanctum.* Institerunt Theodoretus, & Oecumenius vestigiis S. Ioannis Chrylostomi aientis in homilia 4. super 2. ad Thesal. interficiendum Antichristum solo iussu, & præcepto Christi; satis enim est, eum adesse, & hæc omnia perierunt. S. Augustinus lib. 18. de ciuitate Dei cap. 3. scribit, *Illam nouissimam persecutionem, quæ ab Antichristo futura est, præsentia sua ipse extinguet I E S V S.* S. Hieronymus in epist. ad Galgiam q. 11. *Domine I E S V S interfice et Antichristum spiritu oris sui, diuina videlicet potestate, & sua maiestatis imperio, cuius iussu, fecisse est; non in exercitus multitudinem, non in robore militum, non in Angelorum auxilio, sed statim ut ille aduenerit, interficietur Antichristus. Et quomodo tenebra solis fugantur aduentu, sic illustratione aduentus sui, eum Dominus destruet, atque delebit.* Adducit hos Patres Suarius; sed videntur significare destruendum Antichristum in descensu Christi ad iudicium. Ioachimus autem Abbas expositione 6. in cap. 19. Apocalypsis v. 11. docet id ipsum, quod Franciscus Mayronis supra; nec improbat à Carthusiano, & aliis. Legatur Maluenda lib. 10. de Antichristo cap. 15. Hæ sunt notabiliores occasiones, in quibus Christum ad tempus deseruisse, deseriturumque Empyreum ante diem iudicij generalis tradunt, vel indicant tot Authores grauissimi.

59 Nihilominus, ut inuariabili, & perpetuæ Christi præsentia in Empyreo vsque ad illum diem promptiori subscribam animo, multa me alliciunt. Nam in primis Apostolorum Princeps c. 3. Act. v. 21. *affirmat oportere ut cælum suscipiat Christum usque in tempora restitutionis omnium.* Vbi S. Chrysostomus homil. 9. ait, *Necesse est, vsque ad temporales resurrectionis omnium Christum in cælo permanere.* Theophylactus, *Sursum in cælos Christus exceptus manet illic vsque ad mundi consummationem, tunc venturus, &c.* Confirmatur ex Apostolo ad Hebræos 1. v. 6. *Et cum iterum introduci primogenitum in orbem terræ; vbi iterum intelligitur à Cornelio, Tirino, & aliis de aduentu ad vniuersale iudicium; & in eodem sensu accipitur à multis illud Ioannis cap. 14. v. 3. & 4. Vado parare vobis locum ... iterum veniam & accipiam vos ad me ipsum; ut vbi sum ego, & vos sitis.* Idem Paulus ad Hebræos 9. v. 28. de Christo, inquit, *Secundo sine peccato apparebit ex-*

pectantibus se, in salutem. Et v. 12. dixerat, *Intrauit semel in Sancta.* Vbi S. Thomas, *Ex quo intrauit cælestia, semper est ibi:* sicque explicat aduerbium *semel.* Rursus idem Paulus ad Hebræos 10. v. 12. ac 13. pronuntiat de Christo, *Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedet in dextera Dei, donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. id in sempiternum significat quandiu mundus duret, ut explicat Lorinus in Psalm. 109. v. 2. quo loci canit Plaltes Regius, dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, id est, vsque ad iudicij diem, quando omnes Christi hostes subiciantur eius pedibus.* Ad quæ verba respicientes S. Augustinus tract. 30. in Ioannem, & Beda Retractione in Acta, aiunt, *Christum in sede paterna Maiestatis semper diuinitus manere, & sursum esse, donec seculum finiatur.*

60 Deinde Concilium Tridentinum sessione 13. cap. 1. statuit, *Saluatorem nostrum semper ad dexteram Patris in cælis assidere iuxta modum existendi naturalis.* S. Martialis Discipulus Christi in ep. 1. ad Burdegalenses cap. 2. scribit, *Testes enim sumus, quia eum ascendere in cælum vidimus; nec tamen à cælis unquam recessit.* S. Ambrosius lib. 7. in Lucam expendens illud cap. 10. v. 35. *Quodcumque supererogaueris, ego, cum rediero, reddam tibi.* rogat empharicè, *Quando reuerteris, Domine, nisi in die iudicij? Nam licet ubique sis semper (quatenus Deus) & stans in medio nostrum, non cernaris à nobis, erit tamen tempus, quo vniuersa caro te aspiciat reuertentem.* S. Leo serm. 2. de Ascensione ait, *Domine noster Christus quadragesimo post resurrectionem die, coram discipulis eleuatus in cælum corporalis præsentia modum fecit mansurus in Patris dextera, donec &c.* Remigius in Psalm. 7. v. 8. & 8. asserit, Christum post Ascensionem, non venturum nisi ad iudicandum manifestè. S. Theresia in breuiculo quodam, in verbis, quæ à Deo audiit, narrat, intellexisse se ex Christo, post ascensionem ad cælos nunquam descendisse in terram, nisi sub Eucharistia Sacramento; quæ præsentia Sacramentalis stat simul cum circumscriptiua cælesti.

61 Adelmanus Episcopus Brixienfis in epist. ad Berengarium de veritate corporis Domini in sacrosancta Eucharistia, reputat inconueniens, quod Christus descenderit de cælo non manens in ipso, quando apparuit S. Paulo pergenti Damascum, *Semel enim (addit) fieri oportet in voce Archangeli, & in tuba Dei, quando omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & procedent.* Quare ex illa apparitione probat, Christum utrobique extitisse, scilicet in cælo, & in via Damascena. Concordant Algerus lib. 1. de Sacramento corporis, & languinis Domini c. 14. Ioannes Maior in 4. dist. 10. q. 4. Argentinensis, ibidem q. & art. 1. Rossensis contra Ulrichum Velenū in confutatione partis 2. responsione ad Cauillum 5. columna 1360. & 1361. Belarminus lib. & cap. 3. de Eucharistia, affirmans, patere ex scriptura, Christum cælo non abfuisse. Valentia tom. 4. disp. 6. q. 3. punct. 1. §. 24. & in tomo controuerfiarum lib. 1. de vera Christi præsentia cap. 17. Martinonus tom. 4. disp. 32. n. 28 & 29. Gordonus in Acta cap. 9. vers. 4. Philippus Gamathæus in 3. part. q. 76. cap. 4. Linrensis in Acta Apostolorum c. 9. v. 5. Sainctes Repetitione 4. de Eucharistia cap. 7. Martinus lib. 4. Physicorum pag. 347. Lessius 3. p. q. 75. n. 25. Martinus Bresserus lib. 6. de conscientia cap. 21. n. 298. Columbus lib. 8. de Hierarchiis c. 11. Serarius in disputatione de

de S. Paulo part. 2. n. 7. Bozius de signis Ecclesiæ lib. 14. cap. 9. Aduersa q. 27. Philosophia lect. 6. Iustinianus in 1. ad Corinth. 15. v. 8. qui magis propeudit in id, ut à S. Paulo visus sit I E S V S in terra, & in Empyreo simul, existens. Similiter Cornelius, & Tirinus in cap. 5. Actor. v. 21. in cap. 9. v. 3. Omitto alios passim obuio; expectetque curiosus lector adnotationem P. Andreae Pinti ad vitam Illustris Virginis Marinæ de Escobar p. 2. lib. 1. c. 18.

62 Non desunt rationes. Prima, si aliquando Christus recederet ab Empyreo, deciperentur fideles, dum fide, & cogitatione cum ibi quærent, obsequi monito S. Pauli ad Colof. 3. v. 1. *Quæ sursum sunt, querite, vbi Christus est in dextera Dei sedens.* Vnde rectè dictum est ab Algero supra, *frustra immolationis sua tempore diceremus, qui sedes ad dexteram Patris miserere nobis; si quem adoramus in Sacramento, mentiremur esse in cælo.* Secunda, decet auctoritatem, & maiestatem Seruatoris, ut ante diem iudicij nunquam discedat à sua Regia; & huius etiam dignitas postulare videtur, ut post semel susceptum Christum non priuaret tanto incolæ, nisi causa iudicij vniuersalis. Nam, ut notat S. Petrus Chryzologus serm. 42. *Aula Regis fulget auro, nitet marmore, picturis splendet, grandæscit spariis, leuatur culmine, amenatur viretis, ipso terribilis est secretis, sed sine Rege honorem non habet, caret gloria, est vacua solitudo, est clausa eremus, est horribilis solitudo.* Dixi, nisi causa iudicij vniuersalis, tunc enim cum inter iudicandos sint futuri multi damnati, non decebit illos in cælum deferri.

62 Alit inquit, non deferantur; sed Christus in Empyreo manens existat simul in throno suæ maiestatis supra vallem Iosaphat. Respondeo, auctoritatem hanc fore ob causam publicam, & vniuersalem. & cum insigni gloria; ideoque neque Christo, neque Empyreo videri vllatenus indecoram. Inquit iterum cum Guilielmo Parisiensi 2. part. de vniuerso cap. 79. *Depositionem ornatus aduentus, quæ non est nisi ad horam, vel diem, non esse reputandam, vel censendam deturpationem, vel deformationem.... Quare neque aula Regia, cum ex ea Rex exiuerit, deturpata dicenda est simpliciter, licet illius ornatus speciosus ab eadem ad tempus recesserit, licet ad tempus illa claritudine non fulgeat, ut prius.* Respondeo, concipi dignius de Empyreo, qua est Christi sedes Regia, si ante diem iudicij, neque per vnum instans, careat ornatu, qui ex tanti Regis præsentia aduenit ipsi.

63 Tertia; minueretur aliquantulum accidentalis gloria Beatorum, qui in corporibus gloriosis incolunt Empyreum, si Humanitas Christi tantisper ab eo discederet. Nam

*Non sic Virginibus flores, non frugibus imbres,
Prospera non fessis, opantur flumina nautis,
Vt Christi aspectus incolis Empyreæ; & solliciti de
Christi præsentia dicerent,
Lucem redde tua, Dux bone, patria.
Instar veris enim vultu vbi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et Soles melius nitent.*

Discipuli sat grauati à Christi in mortali corpore præsentia auellabantur. Vnde S. Hieronymus ad ea verba Matthæi 14. v. 22. *Et statim iussit I E S V S discipulos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas, inquit, ostenditur, discipulos inuitos recessisse, dum amore præceptoris, nec punctum quidem temporis ab eo volum separari.* Theophylactus ibidem ait, *ut significaret, quàm indiuulsi essent à Domino discipuli, dixit, coegit, semper enim ei adesse volebant.* Liceat hinc de Beatis cap. P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

per coniecturam. Si respondeas cum Ioanne de S. Thoma, Christum absentem ab Empyreo videntem corporaliter æquè benè, ac si præsens esset. Contra, quia sine Scripturæ sacræ, vel Patrum auctoritate persuades tibi hoc miraculum.

64 Quarta; iuxta S. Thomam 1. p. q. 112. art. 2. ac 3. cum SS. Dionysio Areopagita, & Gregorio Magno sunt aliqui Angeli, qui in propria persona nunquam mittuntur extra Empyreum, & qui nisi in die extremi iudicij non recedent ab Empyreo. Rationabilius autem videtur putare id ipsum de Christo Rege Angelorum omnium. Quinta, & vltima ratio est, quia cum diuinitus non repugnet existentia eiusdem corporis in duplici loco circumscriptiue, melius conciliantur sacræ Scripturæ testimonia, si dicatur, Christum semper mansisse, & mansurum in Empyreo ante diem iudicij, postquam in illud ascendit; & simul aliquando circumscriptiue extitisse, ac extiturum in terra; si pro hac existentia censeantur vrgere Scripturæ sacræ testimonia.

65 Dixi, si censeantur vrgere. Nam pro existentia Christi in terra ad iudicium particulare cuiusvis animæ, siue maneat simul, siue non maneat in cælo, nulla sunt, quæ faueant, ut videre est in Suario disp. 5. 2. lect. 2. Thyrao de Christi apparitione in iudicio particulari cap. 26. à n. 18. Tannero tom. 4. disp. 2. q. 4. dub. 3. n. 79. Granado 1. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 1. disp. 2. ac 3. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto, & §. 2. propositione vnica n. 5. Petro Binsfeldio iam citato in n. 54. Quidquid sit, an animæ iudicandæ videant Christum ut existentem in cælo sub humana forma, ut sentit Conink disp. de Purgatorio dub. 1. n. 42.

66 Et si verò ob Patrum auctoritatem, (nam Scriptura sacra nihil de hac re tradit, admittendum sit, Christum realiter descendisse ad Virginem Matrem, dem suum obeuntem, & in cælum deduxisse secum sanctissimam animam; tamen neque Patres dicunt, Christum reliquisse cælum, neque id sequitur ex eo, quòd descendisse, & ascendisse pronuntiant. Nonne frequens est Patribus asserere, Christum descendere corporaliter ad altare, quando consecrantur species sacramentales? Et non inferes, ipsos censere, quod à cælo recedat.

67 Ex Scriptura sacra non omnino constat, Christum personaliter apparuisse S. Paulo pergenti Damascum, & multò minus constat, visum ab Apostolo Christum in aère, vbi supra splendorem Solis circumfulsit illum lux de cælo; potuit namque circumdari tam copioso lumine, & videre, audireque Christum existentem non in aère, sed in cælo. Quia tamen conformius est Scripturæ sacræ, & apparitionem fuisse personalem, & factam in aère vicino, vbi lumen resplenduit, ut ponderant Suarius disp. 5. 1. lect. 4. ac Massutius lib. 2. vitæ S. Pauli c. 3. Claudius Dauisius lib. 3. de sanctitudine S. Pauli c. 7. 2. ideo in cælo, & in aère extitisse simul circumscriptiue Christi corpus, concedendum est.

68 Realem descensum Christi è cælo ante diem generalis iudicij ad interficiendum Antichristum, non deduci efficaciter ex diuinis Litteris; adnotat ipse Suarius disp. 54. lect. 6. Patres autem non indicant alium descensum, quàm ad iudicium, & tunc destruendum Antichristum. Sed sunt interpretandi aliqui ex illis, quatenus inter destructionem Antichristi, & aduentum Christi ad iudicium interfluat parum temporis, scilicet spatium quadraginta quinque dierum, ut colligitur ex cap. 12. Danielis v. 11. ac 12. Licet Barradæ tom. 3. in Euangelia lib. 9. c. 7.

Hæctori, Pinto in cap. 39. Ezechielis, Læſio lib. 13. de perfectionibus diuinis cap. 19. disp. de Antichriſto n. 55. & aliis Authoribus apud Sherlogum in Cantica volumine 3. veſtigatone 36. n. 51. & apud Maluendam lib. 11. de Antichriſto cap. 19. à probabilitate alienum non appareat, ſuperfuturos aliquos annos poſt Antichriſti necem uſque ad Iudicium: cui ſenſui non opponi Danielis verba, contendunt. Verùm ſi adhuc velis, Antichriſtum perimendum à Chriſto immediatè, & non interuentu alicuius Angeli, vt Michaëlis, de quo Naneus in cap. 29. lib. 4. Chronici apparitionum, ac geſtorum ipſius, Chriſtūque corporaliter deſcenſurum è cælo hac de cauſa ante diem Iudicij, affirmabo & ego, manſurum ſimul in cælo.

SECTIO V.

Superioris doctrina occasione tractatur, num idem corpus poſſit diuinitus exiſtere circumſcriptiuè in duobus, aut pluribus locis adæquatis.

69 **D**iuinitus poſſe idem corpus conſtitui circumſcriptiuè in duplici loco adæquato, ſuppoſuimus in ſect. præcedenti; cuius doctrina vacillabit, niſi hæc ſuppoſitio firmetur. Quapropter eam probo primò authoritate S. Anaſtaſij Sinayæ, qui in Duce viæ cap. 23. ait, *Ante paſſionem nunquam viſus eſt Chriſtus in diuerſis locis ſimul, tamen poſt eam.* Michaëlis Glycæ, qui 3. parte Annaſiam inquit, *Poterat quidem ille (nempe Chriſtus) eum Dominus efficere, vt tam hic quam illic eodem tempore reperiretur.* Magnetiſ lib. 3. Euangelicæ Apologiæ apud Noſtrum Franciſcum Turrianum lib. 3. de dogmaticis Characteribus verbi Dei fol. 154. tradentis, corpus Chriſti non tantum in duobus locis, ſed vbiq; poſſe eſſe, & ſimul in locis infinitis. S. Auguſtini in lib. de cura pro mortuis c. 16. habentis pro comperto, animas ſanctorum poſſe miraculoſè exiſtere ſimul *in diuerſis, & longinquitate diſcretis locis nempe in loco ſuis. meritū congruo,* qui eſt cælum; & in terra, *ubi ſunt eorum memoria, ſue propter ſuas memorias, vbiq; que ad eſſe ſentiuntur;* quicquid ſit, an Deo mirabiliter operante, & longè abter, quàm ſe habet *uſitatus ordo ſingulis creaturarum generibus attributus,* contingat ſic aliquando de facto; quod incompertum eſt Beatiffimo Doctori: & in cap. ſequenti dubitat. an Ioannes Monachus viſus ſit verè à religioſiſſima quadam fæmina alio in loco ab illo, in quo ipſe eodem tempore ſimul realiter exiſtebat extenſiue, vel tantum viſus ſit per repræſentationem aliquam imaginariam in ſomnis: additque S. Auguſtinus, *Si ipſe ſomniantis interfuit (reali ſcilicet, & corporali præſentia) mirabili gratia vtiq; id potuit, non natura, ſed Dei munere, non propria facultate.* Expenditur hæc S. Doctoris authoritas ſolidè, & acutè ab Yſamberto 3. p. ad q. 75. diſp. 3. art. 4. pro abſoluta Dei potentia conſtituendi indiuiſibiliter animam, & extenſiuè corpus in duplici loco ſimul. Articulo autem 3. S. Auguſtinum dicentem lib. 20. contra Fauſtum cap. 11. *Quod Chriſtus ſecundum potentiam corporalem ſimul & in Sole, & in Luna, & in Cruce eſſe non poſſet,* interpretatur appoſitè ad contextum, quatenus loquutus ſit de facto, & ex potentia ordinaria Dei Modernus quidam, id quod de miraculoſa particularum Crucis multiplicatione celebratur à Pa-

tribus, ſic accipit, vt eedem particulæ exiſtant in diuerſis locis circumſcriptiuè: & in hunc ſenſum intelligit S. Cyrillum Hieroſolymitanum, dum catecheſi 10. ſcribit, *Lignum Crucis Chriſtum reſtat ad hodiernum diem apud nos apparens, & apud eos, qui ſecundum fidem ex illo hinc capientes vniuerſum orbem ferè iam replerunt.* Hæc tamen verba non præſentia, ſed materiæ ſignificant multiplicationem; quæ qualiter fieri poterit, explicatur à Greſeto, tom. & lib. 1. de Cruce cap. 77. nimirum vel creatione nouarum partium ſubeuntium in locum abſciſſarum, vel conuerſione materiæ acis adiacentis in ſubſtantiam Crucis, vel partibus infinitis potentialibus Crucis redactis virtute diuina in actum. Quod ſi poſtremo hoc modo facta fuerit, coletur à nobis ipſummet numero Lignum, in quo Chriſtus obit.

70 Argumentor ſecundò: Non repugnat eſſe in vno loco circumſcriptiuè, & in aliis definitiuè idem corpus. Ergo neque repugnabit eſſe circumſcriptiuè in diuerſis locis. Antecedens eſt certum de fide. Conſequentia ſuaderetur, quia magis opponitur, aut minus ſimilis eſt definitiuæ vbiatio circumſcriptiuæ, quàm vna circumſcriptiuæ alteri circumſcriptiuæ; & corporis naturæ ex ſe conuenientius eſt affici duplici circumſcriptiuæ, quàm vna circumſcriptiuæ, & altera definitiuæ; vt aqua congruentius eſt informari nouem gradibus frigoris, quàm octo frigoris, & vno caloris, qui magis opponitur, diſſimiliorque eſt octo gradibus frigoris, quàm iſdem nonus frigoris gradus. Ergo ſicut ex eo, quod aqua poſſit diuinitus recipere ſimul octo gradus frigoris, & vnum caloris, inferitur à fortiori, poſſe etiam recipere nouem frigoris gradus, ita ſimiliter ex non repugnantia vbiationis circumſcriptiuæ, & definitiuæ ſimul in eodem corpore deducetur à fortiori non repugnantia duplicis circumſcriptiuæ ſimul habitæ.

71 Dices, vbiationem circumſcriptiuam in vno loco importare neceſſariò atque eſſentialiter carentiam vbiationis circumſcriptiuæ ad alium. Sed contra, quia cum ſic non afferat carentiam definitiuæ ad alium, cur impoſſibilem carentiam circumſcriptiuæ? Nam ſi vbiationem diſſimilem ſibi, & minus congruentem naturæ corporis non excludit eſſentialiter, alienum à ratione videtur, vt ſimile ſibi, & conuenientem ſecundum ſe naturæ corporis impediatur neceſſariò. Si admitteres actionem adæquatè generatiuam albedinis v. g. compoſſibilem eſſe diuinitus cum adæquata ſupernaturali creatura eiuſdem albedinis; mirum eſſet, ſi negares compoſſibilem eſſe cum alia adæquata generatiua naturali quoad entitatem. Contra rurſus, quia vbiatio circumſcriptiuæ corporis Chriſti in cælo non opponitur contradicitoriè formaliter, aut virtualiter cum vbiatione circumſcriptiuæ ipſuſmet in terra; non formaliter, ſiquidem vtraque vbiatio ſit ens poſituum: non virtualiter, quatenus vna debeat importare eſſentialiter carentiam alterius in corpore Chriſti, ſicut ex cõmuni ſententia aſſenſus carentiæ diſſenſus in eodem intellectu reſpectu eiuſdem obiecti. Nam aſſenſus, & diſſenſus opponuntur ratione intentionalium modorum tendendi; quam oppoſitionem non niſi ridiculè transferes ad entitates purè phyſicas, quales ſunt vbiationes circumſcriptiuæ. Quod ſi recurras ad gratiam habitualem, & peccatum actuale, quæ ſunt entitates purè phyſicæ, ſed (vt multi putant) oppoſita eſſentialiter. Habent illi argumenta, quibus contendunt, gratiam, & peccatum ſe ſe inuicem excludere in-

impedibi

impedibiliter. At vt vna vbiatio circumſcriptiuæ excludat eſſentialiter aliam circumſcriptiuam, ſi non aliam definitiuam, vt Catholici fatemur, nullo efficaci argumento poteſt à te oſtendi. Et quidem quemadmodum corpus eſſe conſtitutum totum in toto loco, cuiſq; partes in ſingulis partibus loci, non impedit, quominus in alio loco per aliquam vbiationem conſtituatur totum in toto, & totum in qualibet parte loci, cur impedit, quominus conſtituatur totum in toto alio loco, & ſingulæ eius partes in ſingulis partibus loci? Gratis dicitur huius conſtitutionis carentiam importari eſſentialiter à priori illa conſtitutione. Si attendamus naturæ corporis locati circumſcriptiuè, non minus naturaliter perit non eſſe in alio loco definitiuè, quàm non eſſe in alio circumſcriptiuè, quippe naturaliter perat non eſſe alibi, quàm vbi circumſcribitur. Si attendamus potentiaè obedienciali, minus miraculum eſt circūſcribi etiam alibi, quàm alibi defini.

72 Arguo tertio: Idem corpus poteſt eſſe diuinitus in pluribus locis definitiuè. Ergo & in pluribus circumſcriptiuè. Si enim vna præſentia definitiuæ, vnaque inextenſio non afferat eſſentialiter carentiam alterius præſentiaè definitiuæ, & alterius inextenſionis, non apparet vndenam vna præſentia circumſcriptiuæ, vnaque extenſio ad portare debeat carentiam alterius circumſcriptiuæ præſentiaè, extenſionisq; Confirmatur, Angelo poteſt diuinitus communicari duplex vbiatio definitiuæ ad duo loca adæquata. Igitur & corpori duplex circumſcriptiuæ ad duo etiam loca adæquata. Vt enim Angelus per vbiationem definitiuam eſt eo pacto in loci adæquati partibus, quibus non commenturatur habendo partes extra partes, vt per illam non ſit in alio loco, ita corpus per vbiationem circumſcriptiuam eſt eo modo in partibus loci adæquati, quibus commenturatur partes corporis, vt per eam non ſit in alio loco. Rurſus ſicut Angelus non poteſt eſſe naturaliter extra locum, quo definitur, ſic neque corpus poteſt eſſe naturaliter extra locum, quo circumſcribitur. Antecedens negatur à Gorfredo quodlib. 12. Sed cum corpori queat diuinitus concedi vbiatio definitiuæ definitiuæ, poterit multò meliùs Angelo. Et quamuis hic eſſet in loco per operationem, poſſet Deus facere, vt effectum, quem cauſat in vno loco, producat ſimul in alio, vel ſaltem, vt cauſet in loco B. effectum diuerſum à producto in loco A; nam indubium eſt, poſſe diuinitus eandem cauſam prodire in plures effectus adæquatos virtuti ſuæ.

73 Quarto, poteſt corpus priuari diuinitus omni præſentia ad locum, & ſaltem poteſt exſpoliari omni circumſcriptiuæ. Cur enim repugnet, corpus Chriſti conſeruari à Deo exiſtens in ſola Euchariftia? Ergo diuinitus poterit corpus donari duplici vbiatione circumſcriptiuæ, id enim minus difficile eſt, quàm illud aliud; ſicut minus eſt difficile igni conferre duplicatum calorem, vt octo quàm denu. dare omni calore: nam primum eſt ſolummodo tribuere quod non poſtulat; ſecundum autem eſt orbare paſſione, quam exigit.

74 Quintò: queunt diuinitus duo corpora circumſcribi eodem loco, vt excepto Durando in 4. diſt. 44. q. 6. & Paludano ibidem q. 3. art. 2. tenent conſtanter cæteri Theologi. Ergo è conuerſo, duo loca poterunt diuinitus circumſcribere idem corpus, nam vt vnitas loci non repugnat eſſentialiter cum diuerſitate corporum circumſcriptorum, ita neque vnitas corporis pugnat cum diuerſitate locorum circumſcribentium.

75 Sextò: accidens poteſt diuinitus conſeruari à Deo abſque omni ſubiecto: ergo & conſeruari in duobus ſubiectis adæquatis. Antecedens conſtat ex quantitate panis & vini conſeruata in Euchariftia ſine ſubiecto. Conſequentia vis eluceſcit ex quarta probatione. Tunc vtrà: ergo ſimiliter poterit diuinitus corpus conſtitui in duobus locis adæquatis quantitatis.

76 Septimò: idem effectus valet diuinitus dependere à priori à duplici actione adæquata, vt viſum eſt in exercit. 16. ſect. 9. Ergo nihilo ſecius, valebit corpus dependere à poſteriori à duplici vbiatione circumſcriptiuæ adæquata: nam vt vnus effectus contentus eſt naturaliter, ſi terminet vnica actionem adæquatam; ita corpus, ſi terminetur vnica vbiatione circumſcriptiuæ adæquata. Quare ſicut diuinitus poteſt ille terminare duplicem actionem, ſic & hoc terminari duplici vbiatione.

77 Octauò: humanitas terminata, & completa per vnã ſubſiſtentiã increatã quit diuinitus terminari, & compleri per aliam, vt docet S. Thomas 3. p. q. 3. art. 6. Ergo completa, atque terminata per vnã vbiationem adæquatam circumſcriptiuam poterit diuinitus compleri, ac terminari per aliam. Tandem nulla ratio eſt inuenta, quæ manifeſtam contradicitionis implicantiã præ ſe ferat in duplici vbiatione circumſcriptiuæ adæquata eiuſdem corporis; ne dicam quod Magiſter Ioannes de Celaya in c. 7. l. 4. Phyl. que vel *apparentia* habeat.

78 Si enim obiciat, fore primò, vt corpus poſſet locari vbiq; circumſcriptiuè, ſecundò, vt eſſet diſtans, diuiſum, & ſeparatum à ſe ipſo. Tertio, vt eſſet maius ſe ipſo, & vt eius pars eſſet maior toto, ſi extenderetur ad plures partes loci. Quarto, vt poſſet eadem entitas eſſe ſimul, ac ſemel in duobus temporibus.

79 Reſpondeo ad primum admittendo, poſſe corpus conſtitui diuinitus extenſum vbiq; loci extrinſeci realis, imò & vbiq; loci imaginarij. Vbiq; ramen eius corporis differet magno opere ab immenſitate Dei, cui non tantum connaturaliter, ſed etiam eſſentialiter proprium eſt exiſtere vbiq; & cui per eandem indiuiſibilem perfectionem, qua eſt in toto vniuerſo, conuenit poſſe eſſe in alio maiori, & maiori in infinito loco reali extrinſeco, ſi daretur. At corpori nedum eſſentialiter, ſed nec connaturaliter compereret exiſtere vbiq; & vbiatio, per quam reſponderet vni ſpatio, eſſet diuerſa ab vbiatione in alio. Potuit in opinione S. Thomæ communicari liberaliter creaturæ duratio æterna à parte ante, & à parte poſt, quæ eſſet longè inferior æternitate Dei. Quidni, & vbiq; raras, quæ infinite recedat ab immenſitate eiuſdem Dei? Si duplicet corporis extenſi vbiq; quantitas diuino priuilegio; dicam de corpore extenſo, quod tu dixeris de inextenſo. Nam ſi ex eo, quod corpus poſſit exiſtere inextenſè in duobus locis, non ſequitur poſſe exiſtere inextenſè vbiq; ne utique ſequatur poſſe exiſtere extenſè vbiq; ex eo, quod queat extenſè exiſtere duobus in locis.

80 Ad ſecundum dico, non ſequi illud abſurdum, ſi loca ſint immediata. Et verò, & ſi ſint diſtata, corpus, vt pote retinens continuatas partium, & quantitatis vniones, non erit ſecundum ſe diſtans, & ſeparatum à ſe, ſed vt exiſtens per vnã vbiationem à ſe vt exiſtente per aliam, id eſt, vna vbiatio diſtabit ab alia. Quæ ſolutio approbari debet ab omnibus Catholicis reſpectu corporis exiſtentis definitiuè duobus in locis ſeiuſctis.

81 Ad tertium reſpondeo, neque corpus fore maius

maius entitatiuè, intrinsecèque seipso, neque partem fore sic maiorem toto, secùs extrinsecè ratione vbiicationum; sicut corpus vt rarefactum est extrinsecè maius seipso vt condensato, & pars vt rarefacta potest esse extrinsecè maior toto.

82 Ad quartum dico, nullam entitatem posse coexistere duobus instantibus, quia hæc sunt successiua. At loca sunt simul permanentia.

83 Si opponas quintò, res vbiicata circumscriptiuè debet habere æqualitatem cum loco; hic autem si esset multiplex excederet illam. Sextò, eadem natura pertinere non potest ad duplicem speciem: Ergo neque loci circumscriptiuè quantitas in duplici loco, ad quem comparatur quantitas, perinde ac natura ad speciem. Septimò, de essentia quantitatis est extensio: Non igitur poterit vnica quantitas comparare duas extensiones. Et quamuis extensio esset effectus tantum formalis secundarius quantitatis nequeunt ab vna forma provenire duo formales effectus adæquari; sicut vice versa, vnus effectus formalis nequit provenire adæquatè à duabus formis. Octauò, nequit corpus esse impenetrabile naturaliter in duplici loco, quia aliqui augetur eius virtus restitua penetrationis. Ergo nequit habere duas vbiicationes circumscriptiuas, vt quarum resisteret penetrationi.

84 Respondeo ad quintum, rem circumscriptiuè locatam non debere habere cum loco æqualitatem, nisi secundum extensionem actualem quantitatis; & hanc æqualitatem cum duplici loco adæquato acciperet corpus, si in vtroque existeret circumscriptiuè. Æqualitas quantitatis secundum se cum loco non est necessaria, quando corpus existit, siue definitiuè, siue circumscriptiuè; non quando definitiuè, corpus enim Christi non habet æqualitatem cum tam multis locis, in quibus existit definitiuè; neque item quando circumscriptiuè, quia si duo corpora extensa penetrata diuinitus in eodem loco queunt esse prædita maiori mole quantitatis, quam locus, poterit è contra idem corpus existens circumscriptiuè in duplici loco habere minorem quantitatis molem, quam duplex locus simul. Sed permittimus, esse necessariam æqualitatem quantitatis secundum se cum loco circumscriptiuè; posset adhuc corpus bilocatum circumscriptiuè habere illam: nam non repugnat corporis materiam affici duplici quantitate.

85 Ad sextum dico, quantitatem non comparari ad locum, perinde ac natura ad speciem, aliqui sicut non possunt esse plures naturæ in eadem specie, neque vna natura iam in vna specie, iam in alia; ita neque possent plures quantitates esse in eodem loco, neque vna quantitas iam in vno, iam in alio: aliqui etiam sicut natura non distinguitur ab specie, & sicut est ratio formalis proxima essendi speciei, ita quantitas esset indistincta à loco, & ratio formalis proxima essendi in loco, vt accuratè obseruauit Bartholomæus Amicus tract. 20. Physicorum quæst. 7. dub. 2. art. 3. num. 21. Philippus Monæus in Selectis D. 10. cap. 7.

86 Respondeo ad septimum, de essentia quantitatis esse extensionem radicalem, seu naturalem aptitudinem, & exigentiam tantæ, vel tantæ extensionis actualis, quam vt potest Deus impedire, & vt potest penetrare in eodem loco cum alia extensione; sic etiam potest in duobus locis geminare. Præterquam quod corpori existenti vtrouique posset à Deo conferri duplex quantitas. Additio nullius est momenti; nam extensio actualis consistit in vbiicatione circumscriptiuæ, & cum hæc gemi-

netur, nihil mirum & extensionem geminari; quæ non est formalis effectus quantitatis, sed eius proprietas.

87 Ad octauum dico resistentiam penetrationis, consistere formaliter in vbiicatione circumscriptiuæ, & non in ipso corpore secundum se; ideòque & si in duobus locis circumscriptiuus esset impenetrabile naturaliter, non inde argueretur incrementum virtutis intrinsecæ ex parte corporis.

88 Si obiicias nonò; repugnat, corpus existere circumscriptiuè in vno loco, & sic etiam simul in alio, quia si vno circumscribitur, iam continetur, & clauditur intra illum. Ergo nequit circumscribi alio, quia sequeretur contineri, claudique intra priorem, & simul non contineri, neque claudi. Decimò, vna vbiicatio adæquata circumscriptiuæ excludit essentialiter aliam eiusdem corporis circumscriptiuam; quia si non excludat, non erit adæquata. Vndecimò, posset corpus existere circumscriptiuè in duplici loco naturaliter, si supernaturaliter posset. Ponamus enim illud supra duas columnas distantes, his subtractis descenderet vtrinque ratione suæ grauitatis naturalis, acquireretque proinde naturaliter duas vbiicationes circumscriptiuas distitas inter se. Duodecimò, Petrus existens Salmanticæ, & Vallisoletæ, posset naturaliter esse summè frigidus Salmanticæ, si ibi applicaretur nix, & summè calidus Vallisoletæ, si admoueretur ignis; posset Salmanticæ assentiri, & dissentiri Vallisoletæ eidemmet obiecto; posset in vno loco mori, si infligeretur vulnus lethale; & in alio viuere vbi non infligeretur.

89 Respondeo ad nonum, circumscriptiorem corporis ab vno loco, vt potest diuinitus componi cum existentia in alio, ita posse componi cum continentia, & inclusione intra alium, non enim hinc sequitur non contineri, neque claudi intra priores, sed contineri, & claudi vtrouique sufficienter, quantum ex se est, ita vt vtrouique existat totum in toto loco, eiusque singulæ partes in singulis partibus loci; seu ita vt vtrouique sit extensum conuenienter, & sufficienter ad molem suæ quantitatis. Et non nisi voluntariè assentiri circumscriptiuam corporis ab vno loco postulare potius essentialiter, vt corpus non existat circumscriptiuè extra illum, quam vt non existat definitiuè; seu afferre potius essentialiter negationem alterius circumscriptiuæ vbiicationis, quam alterius definitiuæ in alio loco. Satis est ad circumscriptiorem essentiam commensuratio locati ad locum eo pacto, vt nihil sit in corpore, quod à loco non contineatur. Declaratur exemplo comprehensionis intentionalis, ad quam sufficit, quod nihil obiecti non sit intra ipsam, siue simul comprehendatur, siue non, ab alia cognitione. Temperare hæc oportet à quæstione de nomine si aduersarij insistant, circumscriptiorem voce significari carentiam existentiam corporis in alio loco circumscriptiuè. Controversia de re in id deuoluitur, num extensio corporis in vno loco stare simul queat cum extensione in alio, quicquid sit de nomine circumscriptiorem.

90 Ad decimum dico, vbiicationem circumscriptiuam adæquatam non magis excludere aliam circumscriptiuam, quam aliam definitiuam eiusdem corporis. Appellatur illa adæquata, non quatenus sit vnica, aut quatenus sit essentialiter exclusiua alterius; sed quatenus sit sufficiens constituere totum corpus in toto loco, & singulas eius partes in singulis partibus loci. Sic substantia Verbi diuini terminans naturam humanam adæquatè, id est, constituens

constituens eam sufficienter terminatam, & non indigentem alia terminatione, & complemento, quæ substantia est, potest simul diuinitus componi cum terminatione eiusdem humanitatis à substantia Patris æterni.

91 Vndecimum argumentum patitur instantiam tum in corpore, tum in Angelo existentibus definitiuè supra duas eas columnas; nam videtur fore, vt Angelus naturaliter posset mouere se ex vtraque; videtur etiam fore, vt subtractis aut motis columnis descenderet, aut moueretur naturaliter corpus vtrinque ob innatam suam grauitatem, si naturæ suæ relinquatur. Respondent ad argumentum aliqui, corpus tunc non descensurum, sed mansurum immotum connaturaliter, supposito priori miraculo duplicis vbiicationis circumscriptiuæ, quamuis grauitas corporis inclinaret ex se in centrum; confirmantque exemplo duorum corporum, quæ collocata penetratiuè supra vnam columnam, si hæc remoueretur, manerent adhuc pendula in aère: nam si vtrumque connaturaliter descenderet simul, fieret connaturaliter ab ipsis duplex præsentia in eodem loco; sed etsi vnum tantum caderet deorsum, sequeretur producti connaturaliter à descendente præsentiam simultaneam in parte spatij occupati ab alio corpore. Verumtamen, hoc exemplum licet efficax sit ad hominem contra Gabrielem Vasquez patronum vndecimi argumenti; at contra alios, qui volunt, supposito priori miraculo descensurum connaturaliter vtrinque corpus positum in duabus columnis, & comparaturum duo loca adæquata, deberet probari, duo alia corpora penetrata non ruitura connaturaliter, ipsi enim id negant, vt necesse est inficiari, corpus Christi in cælo non posse connaturaliter se mouere, tamen in Eucharistia simul existat miraculosè. Alij, quibus assentior, respondent, corpus non mansurum immotum, quia miraculum duplicatæ vbiicationis non minueret naturam virtutem acquirendi centrum; sed non descensurum vtrinque, neque adepturum duo loca adæquata, quia ex eo miraculo non augetur naturalis virtus motiua, & adquisitiua centri. Quemadmodum neque accresceret passiva potentia recipiendi calorem, & frigus ingradibus summè intensis, ideòque applicato igne in vno loco, & niue in alio, non calefieret, & frigeret summè corpus. Descenderet itaque naturaliter ex columna designata à Deo pro suo libito, & vnum locum adæquatam compararet, nisi Deus decreuisset retinere vtrouique, aut in vno loco suspensum; tunc enim non moueretur naturaliter quoad modum. De motu corporis penetratorum dici potest, non fore naturalem, nisi per eum fiat expenetratio exacta naturaliter ab ipsis. Motus autem corporis Christi in cælo, dum simul existit idem corpus in Eucharistia, afferri potest miraculosus quoad modum ob coexistentiam cum præsentia sacramentali; sed ad quem Deus habebit semper paratum concursum, ne ex mysterio Eucharistiæ impediatur actio naturalis corporis Christi in cælo. Mihi magis placet reuocare supernaturalitatem tam quoad entitatem, quam quoad modum in præsentiam sacramentalem, siquidem ad hanc præsupponatur circumscriptiuæ corporis Christi præsentia omnino naturalis, nullam ab ipsa dependentiam seruans.

92 Ad duodecimum dico, corpus, aut hominem constitutum circumscriptiuè in duobus locis non posse naturaliter reddi calidum summè in vno, & frigidum summè in alio; tum quia calor, & frigus in summo gradu non ratione loci, sed ratione sui,

habent contrarietatem naturalem, vnde in corpore nullibi existente non possent naturaliter commorari; tum quia subiecti potentia receptiua non augetur ex multiplicitate loci, neque enim locus, aut vbiicatio componit receptiuam potentiam: quare si hæc sit naturaliter limitata ad tot gradus caloris & frigoris seorsim, vt multi censent, non valebit naturaliter illos simul recipere: tum quia si corpus Salmanticæ informetur octo gradibus caloris, informaretur etiam connaturaliter Romæ; nam accidentia à loco absoluta vnica physicè subiecto comitantur naturaliter illud, vbiicumque existat. Ergo si aliunde Romæ patitur corpus octo gradus frigoris, iam in eodem loco erit summè calidum, & frigidum.

93 Inquies, contra postremam hanc rationem, si accidentia vnica physicè subiecto debent connaturaliter existere vtrouique. Ergo connaturaliter poterit duabus vbiicationibus adæquatis, easque producent. Cur ergo supra similiter non concessimus, corpus connaturaliter effecturum duas vbiicationes adæquatas in casu illo de submotis columnis? Sed contra, quia in casu illo nihil positiuum præcederet ad descensum ex vtraque columna, quod exigeret ipsum descensum vtrinque, duasque vbiicationes adæquatas, nam siquid, maxime vbiicationes præcedentes; istæ verò cum inter se sint impossibiles ex natura rei, nequeunt connaturaliter petere, vt duæ aliæ conferantur corpori. Cæterum eo ipso, quod calor vt octo esset vnus physicè corpori, existenti in duobus locis, iam vnus exigeret geminam vbiicationem caloris ex suppositione miraculi de subiecti recipientis calorem existentiam in duplici loco. Aduertendum hic est, productiones duarum vbiicationum fore adhuc secundum se miraculosas quoad modum, sicut & vbiicationes erunt sic miraculosæ, quia non continentur intra potentiam naturalem, sed obedientialem caloris, licet ex suppositione vnici caloris cum corpore existente miraculosè in duobus locis, foret maius miraculum, si calor non fieret præsens vtrouique.

94 Inquies rursus, aliqua sunt accidentia vnica physicè cum subiecto, & absoluta à loco, quæ connaturaliter non debent constitui, vbiuis existat subiectum; talia sunt accidentia dependentia in fieri, & conseruari ab agente extrinsecò: Ergo non ex eo, quod calor vt octo sit accidens absolutum à loco, & vnus physicè cum corpore existente Salmanticæ, deberet simul fieri præsens eidem corpori vt existenti in Romana vrbe. Imò specialis se offert ratio, ne fiat præsens; nam ignis approximatus corpori Salmanticæ, si produceret calorem in ipso vt existente Romæ, operaretur in locum distantem, & actio ignis, vel separata esset à suo principio, vel à suo termino; & vtrumuis nequit connaturaliter euenire. Sed contra, quia calor vt octo productus ab igne est accidens, quod saltem breui tempore conseruari potest, remoto igne; & de accidentibus similis conditionis asserimus comitari connaturaliter subiectum in quocumque loco illud existat; etsi fateamur, accidentia alia dependentia in fieri, & conseruari ab agente extrinsecò, vt dependet v.g. materialis visio coloris à colore ad tantam, vel tantam distantiam, & non maiorem posito, non debere connaturaliter constitui in omni subiecti loco, quantumuis non sint alligata alicui determinato, instar vbiicationis, quæ essentialiter affixa est vni spatio. Ratio specialis, quæ subiungitur, eliditur facillè; nam ignis non operaretur absolute in distantans, siquidem Salmanticæ esset approximatus corpori.

corpore. Et si verò istud simul existeret Romæ, ubi non existeret ignis, non sufficeret, ut absolute affirmarentur distare; sicut quod Deus existat Romæ, ubi ego non existo, satis non est, ut absolute dicatur distare, quia nimirum Deus est mihi Salmantica præsens intimè. Quoad actionem non est inconueniens si habeat separationem non entitativam, sed localem ab agente, cuius non est actus intrinsecus, sed extrinsecus. Nam actio orta à pluribus partibus agentis non est localiter coniuncta nisi vni; & agens potest naturaliter extendere suam actionem ad locum remotum, dummodò operetur in medio, aut in eo supponat productum effectum, quem aliàs causaret. Neque item est inconueniens, si non existat in omni loco, in quo eius terminus; dummodò existat in aliquo.

95 Rogabis, si Salmantica admoueat ignis corpore, & Romæ applicetur nix, producèntne aliquos saltem gradus caloris, & frigoris in illo? Respondeo sic se gestura ea agentia, ac si approximerentur corpore existenti in vno tantum loco. Rogabis deinde, an sicut corporis potentia receptiva non crescit ex constitutione in duplici loco, ita etiam non augeatur potentia actiua? Respondeo, parem esse vtriusque rationem. Vnde ignis bilocatus non magis posset naturaliter comburere, aut illuminare, quam si vnum solum locum occuparet.

96 Ex dictis pronum est occurrere reliquis partibus duodecimi argumenti. Et quidem si assensus, & dissensus respectu eiuſdem obiecti nequeant diuinitus, aut naturaliter elici ab eodem intellectu, qui in vno tantum loco existat, neutriquam poterunt elici, etiam in duobus locis ponatur; quia contraditio virtualis, aut contrarietas naturalis, quam inter se habent, non est, ratione vnitatis loci, sed similitudinis temporis; quare cum maneat hæc similitudo, manebit & illa contraditio, aut contrarietas. Replicabis, non est maior oppositio inter assensum, & dissensum, quam inter assensum, & non assensum. Sed homo existens Salmantica, & Romæ potest assentiri Salmantica, & non assentiri Romæ, si deus denegat assensui vocationem Romanam. Ergo etiam poterit homo assentiri in vno loco, & dissentiri in alio. Contra quia inter assensum absolute, & non assensum secundum quid, id est, inter assensum in vno loco & non assensum in alio, nulla datur oppositio, talis enim non assensus non est absolute carentia assensus; sed ut in loco aliquo determinato. Vnde quod homo in vno loco assentiens debeat connaturaliter non esse non assentiens in alio, in quo existat, non prouenit ex oppositio; sed quia assensus vnitus Physicè homini, comitatur connaturaliter ipsum vocationemque locatum. At assensus, & dissensus se se inuicè excludunt, ne simul conueniant eodem tempore in vno subiecto vbiu; existente, vteruis enim infert absolute carentiam alterius siue ratione contraditionis virtualis, siue ratione contrarietatis.

97 Quod tandem opponitur absurdum de homine simul viuo, & mortuo, haud quaquam sequitur ex nostra sententia. Nonnulli aiunt, hominem in duplici loco constitutum non posse naturaliter gladio percuti; quia separatio partium non fieret abiq; motu locali, & adquisitione nouæ præsentia, quam naturaliter comparare nequit corpus existens simul in alio loco; sed tamen ad Deum pertinere, ut agenti naturali conferat virtutem ad distationem. Non video, cur sicut iuxta ipsos ignis posset naturaliter producere in eo corpore vnum gradum caloris, qui ex suppositione miraculosa corporis existentis in duobus locis, acciperet & ipse connaturaliter gemi-

nam vocationem; cur, inquam, similiter non posset ab alio homine fieri naturaliter percussio, ad quam sequeretur connaturaliter localis motus corporis, & adquisitio nouæ præsentia simul cum alia habita à corpore. Sed quo, velis, modo fieret percussio, nocua esset corpore in vtroque loco, & mortem inferret vtroque; si lethalis esset. Num verò de potentia Dei absoluta posset corpus in vno loco esse viuum, & in alio mortuum? quæstio est expromptè solubilis. Nequit viuum esse, & mortuum absolute; nam mors, absolute dicta, est corruptio, & carentia vnionis animæ cum corpore vbiu existente. Quare si corpus in aliquo loco sit viuum ob vnionem cum anima, nequit siue in eo, siue in alio loco esse mortuum absolute. Poterit nihilominus esse mortuum secundum quid, id est, in vno loco non habere vnionem cum anima, eo quod Deus denegat vnioni vocationem in tali loco; quare si in alio loco vnio non careat vocatione, verificabitur corpus & esse viuum absolute, & mortuum secundum quid. Forma vitalis, & forma cadauerica coniungi possunt diuinitus in eodem corpore circumscripto etiam in vno loco; sed ob vnionem cum forma cadauerica non diceretur corpus absolute mortuum, si simul adsit ad formam vitalem vnio, huius enim omnimoda carentia requiritur ad denominationem mortui absolute.

98 Sententiam hæcenus defenſatam à nobis, certissimamque habendam, si bene existimauit, dixitque Ioannes Maior in 4. dist. 10. q. 4. à quolibet non inuente in verba Magistri, tuentur viginti octo Authores recenti à Bartholom. Amico tract. 20. Physicorum q. 7. dub. & art. 2. n. 5. & à Francisco Auico in tom. 7. cursus Theologici d. 19. l. 16. n. 245. possentq; adijci innumeris alijs ex Nominalium, & cortistarum, & Societatis Nostræ scholis. Solus inter Nostras P. Valq. 3. p. disp. 189. c. 5. accessit ad oppositam opinionem, cui subscribunt cõmuniter Thomistæ cum alijs non valde multis apud eundem Amicum. Dominicus Sorus præclarissimus Thomista 4. Physicorum q. 2. art. 3. discessionem fecit in nostram sententiam, licet super 4. dist. 10. q. 1. art. 5. scribat: *Dum in scholis Artium versabar, pars affirmatiua plausibilior mihi erat, iam verò modò non iam firmiter illi adhareo, quin contrarium existimem esse aequè probabile, ne plus dixerim.* Ex Thomistis modernis Ioannes de S. Thoma quæst. 6. Physicorum art. 5. fateatur, posse corpus cõstitui circumscriptiue in duobus locis, si ei tribueretur duplex quantitas; secus si vnica, quia alioqui vnica quantitas discontinuaretur à se ipsa, casu quo corpus existeret in duobus locis remotis, tunc enim discontinuaretur quantitas, quado interponitur corpus medium non continuatum cum ipsa. Si verò existeret in duplici loco cõtiguo distingueretur quantitas à se ipsa, quia superficies illius se tangerent, sicut superficies duplicis loci contigui se tangunt, & cõtractus saluari nequit absq; distinctione. Suscipimus gratanter, quod nobis vltro largitur Ioannes de S. Th. id autem in quo discordat, reiectum iam est fusè à Franc. Alphonf. disp. 22. Physicor. sect. 7. n. 66. & à nobis breuiter supra n. 80. Addimus nunc, enerue videri argumentum de discontinuatione quantitatis ratione corporum interpositorum, si corpus in vacuo, vel in spatio imaginario donaretur duplici vocatione extensua, quarum vna distaret ab alia. Sed quia respondebitur, interponi saltem posse corpora, idque sufficere ad discontinuationem quantitatis, arguimus vrgentiùs ad hominè, & rogamus, an Angelus cõstitutus diuinitus in distitis duobus spatiis adæqua-

SECTIO VI.

An Christus ante solemnem ascensionem in Empyreum, ascenderit latenter in ipsum duodecimo aetatis anno?

100 **C**VM Christus duodennis remansit solus Hierosolymis, cogitasse Deiparam, & Iosephum de ascensione eius occulta in cælum scribit Origenes homil. 19. in Lucam his verbis: *Quærebantur, ne reuertisset ad cælum, cum illi placuisset, iterum descensurus.* Affictam hanc Deiparam, & Iosepho cogitationem refellunt Cardinalis Toletus in cap. 2. Lucæ, Carthagenæ homiliæ 6. de Virgine amittente, & inueniente IESVM in templo, Escobar volumine 3. in Euangelia temporis lib. 2. sect. 1. §. 3. num. 12.

101 Aelredus ramen Abbas homilia de IESV puero duodenni euenisse tradit id, quod vel suspicatum non aridet communiter. En Aelredi verba, *sed ut ad sublimioris opinionis secreta veniamus, prima fortè die paternis se vultibus presentauit, non ut confederet, sed ut de ordine suscepta dispensationis paternam voluntatem consuleret...* Altera iam die Angelicis, & Archangelicis choris suauitatem sui vultus indulsit, referensque antiquam supernorum ciuium ruinam post modicum reparandam, vniuersam laificat ciuitatem Dei. Iam tertia die cuneos Patriarcharum, & Prophetarum inuisens, ea, qua à S. Simèone sene iam dudum audierant, proprii vultus manifestatione probauit, sicque expectationis illorum moras instantis iam redemptionis promissione consolans animos quiores, & alacriores reddidit vniuersos. Hactenus Aelredus, cuius est, & non S. Bernardi, & si inter huius opera, sed incerta, habeatur ea homilia; in qua plura, quæ mirer, continentur; nihil, quod absque temporis iactura impugnem, nedum apud probem.

102 Licet me non fugiat, Abrahamum Brouium in Annalibus Ecclesiasticis tom. 18. anno Christi 1471. versus finem referre non à simile quid ex Amadæo Franciscano rapru 5. suæ Apocalypsis, videlicet *Christum duodennem ad cælum ascendisse, & ibi pro discipulis cælestes mansiones adificasse.* Sed Amadæus immunis prorsus est à diffamata per Brouium opinione. Nam rapru 8. sic fatur, *Postquam autem IESVS disputauit anno duodecimo, aliqui dixerunt, Iosephum defunctum, & Mariam intraſse in templum Domini, & locum tenuisse Anna Prophetissæ, IESVM verò ascendisse in cælum, & cum Patre, & Spiritu sancto usque ad decimum quintum annum Imperij Tiberij Cesaris superius mansisse, & ciuitatem Beatorum construxisse.* Vnde ipse dixit, *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo. Et ita credunt, Christum bis in cælum ascendisse. Sed firmiter credendum est, in cælum corpore non ascendisse vnquam nisi die quadragesimo post resurrectionem suam...* Tamen illo tempore mysticè fuit in cælo, quia apud solum Patrem pro nobis operabatur, & merebatur, & opera eius, atque merita non agnoscebantur apud homines sicut postea fuerunt agnita, quando publice predicabat, & miracula faciebat, & se Deum publicabat. Semper ergo ipse ciuitatem supernam pro nobis hominibus construebat meritis suis præclarissimis. Hæc Amadæus iuxta Petri de Alua in Bibliotheca virginali editionem; cui magis credendum est, quam Abrahamo Brouio homini erga Amadæum, & Seraphicæ familiæ res parum benigno.

SECTIO

SECTIO VII.

An Christus ascenderit priuatim in Empyreum simul cum bono Latrone?

103 **I** Amjam moriturus Christus dixit Latroni, referentem Luca cap. 23. v. 43. *Hodie mecum eris in paradiso.* Cælum eo die coniequendum, & adeundum promissile, intelligunt S. Cyrillus Hierosolymitanus, Chryostomus, Nyssenus, & Augustinus, vti eis attribuit Maldonatus in cap. 27. Matth. v. 44. Et hinc oritur dubitandi ratio. Nam cum Christus dixerit, Latronem secum futurum in Paradiso, si Paradiso est cælum Empyreum, sequitur, Christum penes animam vna cum Latronis anima ascendisse ea die in Empyreum. Sed perscrutemur illorum Patrum verba. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catecheli 13. illuminatorum, hæc habet, *Ne timeas, Latro, serpentes; cecidit enim de cælo, non erit tibi. Et non dico tibi, Hodie recedes; sed hodie mecum eris, non reuertis. Confide, neque timeas flammam gladium, reueretur enim Dominum. O ingenem, & inenarrabilem gratiam! Nondum Abraham fidelis ingressus est, & Latro ingreditur: nondum Moyses, & Propheta, & Latro iniquus ingreditur. Admiratus est te etiam Paulus dicens, ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia. Qui tulerunt ætæm, nondum ingressi sunt, & qui undecima hora venit, ingressus est.* Hactenus S. Cyrillus, quem hinc verbis alloqui Latronem quasi statim è cruce auolarit in cælum, notat Iustinianus in cap. 1. epist. ad Philip. p. 21. Cæterum non video, cur de ingressu in cælum Empyreum debeat percipi S. Cyrillus, & non de ingressu in solam beatitudinem, claramque Dei visionem, quam primus statim à morte adeptus est Latro. Ita Antistitem Hierosolymitanum explicat Suarez 3. p. q. 46. in comment. art. 1. r. nec non Raynaudus cap. 13. de bono Latrone. Nisi forte sacer Antistes voluerit dicere Latronem ante alios Prophetas ingressum esse per promissionem in Dei visionem. Nam vt diuic ex S. Chryostomo homil. 2. de Cruce & Latrone, *Nec Abrahæ data est per vocem repromissio paradisi. Hæreditavit quidem per fidem, repromissionem autem paradisi nemo ante Latronem accepit. Hic autem perscrutans diligentius vetus testamentum, & nouum, nullum ante Latronem inuenit promissionem paradisi meruisse; non Abraham, non Isaac, non Iacob, nec Moysen, nec Prophetas, nec Apostolos; sed ante omnes reperies Latronem.* Sic Chryostomus, qui in vno, vel altero sensu accipiendus est, dum homilia de Lazaro, & Diuite ad c. 16. Lucæ, inquit, *Considerandum, quod Abraham apud Inferos erat, necdum enim Christus resurrexerat, qui illum in paradysum duceret. Antequam Christus moreretur, nemo in paradysum conscenderat, nisi Latro. Rompha illa flammea, & vorago illa clauderat paradysum. Non poterat aliquis intrare in paradysum, quem Christus clauserat; Latro primus cum Christo intravit: primus videlicet, quia vel statim à morte, vel per expressam promissionem. Ecclesia Romana in antiquo quodam hymno Paschali canebat de bono Latrone,*

*Iustisque prauo gaudio
Præuenit in regnum Dei.*

Explicatur autem à Carthusiano, quatenus felix Latro præuenit iustos existentes in mundo; & potest etiam explicari quatenus ratione expressæ promissionis præuenit iustos existentes in Limbo.

104 S. Chryostomus, allegatus à Maldonato, in homilia 2. de Cruce, & Latrone, ait, *Hodie Adam eiectus est de paradiso, & hodie Latro in paradysum ingreditur, &c.* Rufus, in sepulchro autem secundum carnem. Si verò accipiantur dicta secundum diuinam naturam (quod magis placet S. Doctori) rectè dici potuisse, *Hodie, &c.* cum iuxta humanam humilitatem per carnem in sepulchro, per animam in Inferno, illo die futurus esset; iuxta diuinam verò immutabilitatem nunquam de paradiso, quia ubique est semper, recessisset. Distinguit itaque vtroque S. Augustinus Inferos, & Paradysum, in quo Latro futurus erat, die illo, socius Christi; & cum vtroque nomine Paradisi significet cælum, vt ex contextu colligitur, fit iuxta S. August. exiit illo die Latronis animam in cælo, vbi Christus, quæ Deus est, exiit tunc, & iam antea exitebat. Præterea in lib. 12. de Genesi ad litteram c. 3. 4. idem S. Doctor, inquit, *anima illius Latronis, cui dixit, Hodie, &c. non vique Inferos præstitit, vbi pena sunt peccatorum, sed aut illam requiem Sinus Abrahæ, non enim alicubi non est Christus, cum ipse sit Sapiensia Dei attingens ubique propter suam mundiciam: aut illum paradysum, siue in tertio cælo, siue vbiunque alibi, quò post tertium cælum est raptus Apostolus; si tamen non aliquid vnum est diuersis nominibus appellatum, vbi sunt anime Beatorum.* Hæc Augustinus, quæ vt melius calleantur, attendere oportet præcedentibus. Dixerat namque, *Non temere affirmamus virum in tertio cælo sit paradysus, an etiam in tertium cælum, & inde rursus in paradysum raptus sit Paulus. Si enim proprie quidem est nemorosus locus, translato autem verbo omnis etiam spiritalis quasi regio, vbi anima bene est, merito paradysus dici potest, non solum tertium cælum, quicquid illud est, quod profecto magnum, sublimitateque præclarum est, verum etiam in ipso homine læticia quadam bona conscientia paradysus est: Quanto magis ergo post hanc etiam vitam Sinus ille Abrahæ paradysus dici potest, vbi iam nulla tentatio, vbi tanta requies post omnes dolores vite huius. Verum enim verò, cum S. Augustinus ait, non temere expressè, nec firmiter, paradysum esse cælum, ad quod Christus post quadraginta dies à Resurrectione ascendit: nequit tunc pro Empyreum promissionem facta Latroni recenseri: maxime cum in toto lib. 12. de Genesi ad litteram tam variè accipiat tertium cælum, ad quod raptus est S. Paulus.*

105 S. Gregorius Nyssenus oratione in Christi Resurrectionem, inquit, *Illud à studiosis oportuit inuestigari, quomodo vno, eodemque tempore Dominus se tribus his dederit, cordi terre, paradiso cum Latrone, Parisque manibus. Nemo enim aut paradysum apud Inferos esse dixerit, aut Inferos in paradiso, vt eodem tempore vtrique fuerit, aut Paris manibus indicari: Cuius quidem questionis vna solutio est, vt dicamus, nihil animum, aut inaccessum esse Deo, in quo omnia consistunt. Altera solutio est illa, ad quam nunc oratio nostra spectabat: nempe Deum, qui totum hominem per suam cum illo coniunctionem in naturam diuinam mutauerat, mortis tempore à neutra illius, quem semel assumpserat, parte recessisse: nunquam enim illum suorum munerum parauit. Diuinitas ergo voluit atque quidem animum à corpore disiunxit; sed in vtroque tamen se manere demonstrauit. Nam per corpus, in quo corruptionem ex morte prouenientem non admisit, euerit eum, qui habebat mortis imperium; per animum autem Latroni patefecit aditum in paradysum. Vtrumque autem eodem tempore perfectum est, diuinitate per vtramque hominis partem hac bona præstante, vt per corporis incorruptionem mortem ipsam dissolueret; per animi verò in sede propria constitutionem hominibus aditum in paradysum aperiret: Quod si queris quomodo in paradiso se Paris manibus commendavit? Tibi sublimis Isaias respondet de celesti Hierusalem, quam nihil aliud nisi paradysum esse credimus, ex Dei persona, Descripsi, inquit, muros tuos in manibus meis. Quare si Hierusalem, hoc est paradysus in manibus Paris descripta est, constat, eum, qui in paradiso sit, in Paris manibus, in quibus descriptionem habet diuina ciuitas, commorari. Tantum S. Nyssenus. En Christum cum Latrone in paradiso, qui ab Inferis sit distinctus, & animum sedes propria, quique sit celestis Hierusalem, & Diuina Ciuitas. Fateor locum esse perplexum; sed per celestem Hierusalem, diuinamque Ciuitatem denotari à Nysseno statum beatificum, qui est animum quies, & sedes, potest non incongruè responderi.*

106 S. Augustinus in tract. 111. super Euangelium Ioannis scribit, *Qui homini pœnaliter pendenti, & salubriter consentienti ait, Hodie mecum eris in paradiso, secundum id, quod homo erat, anima eum ipso die futura fuerat in Inferno, caro in sepulchro; secundum autem id, quod Deus erat, vtrique & in paradiso erat. Et ideo Latronis anima à pristinis abluta, & illius munere iam beata, quamuis vbi que, sicut ille, esse non poterat, tamen etiam ipso die cum illo in paradiso esse poterat, vnde ille, qui vbi que semper est non recesserat. In epist. 57. ad Dardanum, ait, Si verb, Christi, Hodie mecum eris in paradiso, accipiantur dicta*

dicta secundum humanam naturam, non debere intelligi nomine Paradisi, cælum, neque enim ipso die in cælo futurus erat homo Christus IESVS; sed in Inferno secundum animam, in sepulchro autem secundum carnem. Si verò accipiantur dicta secundum diuinam naturam (quod magis placet S. Doctori) rectè dici potuisse, *Hodie, &c.* cum iuxta humanam humilitatem per carnem in sepulchro, per animam in Inferno, illo die futurus esset; iuxta diuinam verò immutabilitatem nunquam de paradiso, quia ubique est semper, recessisset. Distinguit itaque vtroque S. Augustinus Inferos, & Paradysum, in quo Latro futurus erat, die illo, socius Christi; & cum vtroque nomine Paradisi significet cælum, vt ex contextu colligitur, fit iuxta S. August. exiit illo die Latronis animam in cælo, vbi Christus, quæ Deus est, exiit tunc, & iam antea exitebat. Præterea in lib. 12. de Genesi ad litteram c. 3. 4. idem S. Doctor, inquit, *anima illius Latronis, cui dixit, Hodie, &c. non vique Inferos præstitit, vbi pena sunt peccatorum, sed aut illam requiem Sinus Abrahæ, non enim alicubi non est Christus, cum ipse sit Sapiensia Dei attingens ubique propter suam mundiciam: aut illum paradysum, siue in tertio cælo, siue vbiunque alibi, quò post tertium cælum est raptus Apostolus; si tamen non aliquid vnum est diuersis nominibus appellatum, vbi sunt anime Beatorum.* Hæc Augustinus, quæ vt melius calleantur, attendere oportet præcedentibus. Dixerat namque, *Non temere affirmamus virum in tertio cælo sit paradysus, an etiam in tertium cælum, & inde rursus in paradysum raptus sit Paulus. Si enim proprie quidem est nemorosus locus, translato autem verbo omnis etiam spiritalis quasi regio, vbi anima bene est, merito paradysus dici potest, non solum tertium cælum, quicquid illud est, quod profecto magnum, sublimitateque præclarum est, verum etiam in ipso homine læticia quadam bona conscientia paradysus est: Quanto magis ergo post hanc etiam vitam Sinus ille Abrahæ paradysus dici potest, vbi iam nulla tentatio, vbi tanta requies post omnes dolores vite huius. Verum enim verò, cum S. Augustinus ait, non temere expressè, nec firmiter, paradysum esse cælum, ad quod Christus post quadraginta dies à Resurrectione ascendit: nequit tunc pro Empyreum promissionem facta Latroni recenseri: maxime cum in toto lib. 12. de Genesi ad litteram tam variè accipiat tertium cælum, ad quod raptus est S. Paulus.*

107 Expensis Patribus subtexo alios. S. Ambrosius in epist. 2. ad Corinth. cap. 12. notat, Apostolum bis se raptum dicere, id est, hinc vsque ad tertium cælum, deinde in paradysum celestem, in quo Latroni dixit Dominus, quod futurus esset cum eo, in paradiso, inquit, Paris, illic vbi & ciuitas dicitur esse Hierusalem mater nostra. S. Anselmus in Elucidatio rogatus, *Quò iuit anima Christi post mortem?* Respondet in celestem paradysum, vt dixit ad Latronem. Et cum postea interlerat sermonem de paradiso terrestri, videtur nomine celestis vsurpare Empyreum. Honorius Augustodunensis in cap. 4. Cant. scribit: *Paradysus exultationis est habitatio Sanctorum in cælis, plena omnibus delictis. In hunc paradysum raptus est Paulus, & in hunc introduxit Latronem Dominus.* Arnoldus Abbas in tract. super illo verbo *Hodie, &c.* Sic alloquitur Christum Dominum, *Ecce Latro ille, collateralis tuus damnatus ob scelera, illum victoria tua præcursorem constituit, & vniuersum ex gratia in paradysum præmittis.* Et post multa, *Erat itaque vnus irrisor, alter confessor; vnus exprobrator, alter venerator; hic sperans, ille desperans; hic diligens, ille negligens; aderatque illi* P. Gabr. de Henao, Empyrcolog. Pars 11.

cõroneris Iudex, qui data sententia blasphemus ad Tartara, cõfiteenti præmissis ad regna. Fatum autè Arnoldus de paradiso, & regno cælesti, vt sequentia subindicant verba. *Ne irascaris Princeps Apostolorum tibi dico, Petre, cui clauis Regni cælorum commissa sunt: Absens eras, & ministerij tui clauis, quod pace tua dixerim, modo non proferes; Supplet vicem tuam Summus Sacerdos, apertisque feris antiquis, Latro, primitia derelictorum introductus, aperiente Christo, in Regnum cælorum. Amonetur ab introitu paradisi custodia ab initio pernix, & versatilis gladius ille, quem Cherubin ab antiquo non vibrauerat. Ibi Latro locatur, vnde Lucifer corruit. Addit in fine Arnoldus, Præmittitur igitur in paradysum hic nostre nuntius absolutio, & primitias libertatis nostras, testis libertate donatus, paradisi ciuibus id expectantibus, & desiderantibus primus inuexit. Pia affectione opus est ad interpretandum Arnoldū in vero sensu. Quare Maluendam miror, dum nomine Patrum, qui per paradysum Latroni promissum percipiunt beatificam visionem, profert nimis animosè in Commentario de paradiso cap. 91. vnum Arnoldum. Nec silendum est, indicari ab eodem Abbate in tract. de sexto, & septimo verbo, Christum penes animam ascendisse non multò post à morte in Empyreum, Ad Sanctificationem (ita ille) anima obitendendam spiritus ille descendit ad Inferos, & ascendit ad Superos; ibi cõfregit ferros veteres, hic portas aperuit æternas: Itaque alterum ex altero constitit, vt eadem hora & repletet superos, & Inferos captiuaret. Acta sunt tamen in celestibus gaudia illa prolixiori spatio; neque statim reuersa est ad corpus suum anima Christi.*

108 Qui adhuc tentauerit explicare benignè hunc Scriptorem, debet etiam declarare, qua ratione Latro fuerit præcursor victoriæ Christi, præmissisque sit in regna, & paradysum, siquidem conftet ex cap. 19. Ioannis ver. 3. 2. ac 33. Christum expirasse prius, quàm Latronem, proindeque istum post Seruatorem peruenisse ad Sinum Abrahæ. Neque dici potest, Latronem præmissum esse, vt prius, quàm Christus, & quàm alij iusti existentes in eo Sinu, videret Deum; etenim Christi anima vidit Deum ex primo suæ creationis instanti, & iustorum anima existentes in præfato sinu viderunt Deum ex ipso instanti, in quo Christus mortuus est, vt Caieranus in 3. p. q. 5. 2. arr. 2. Medina art. 1. Suarez disp. 43. sect. 3. v. sed obici potest, existimant, vel ferè immediatè post illud, vt Valent. r. 4. disp. 2. q. 4. puncto 2. in fine, Tannerus t. 4. disp. 1. q. & dub. 3. n. 84. Granadus t. 4. controuersia & tr. 2. Com. 2. 4. n. 12. Raphaël Auerfa 3. part. q. 5. 2. sect. 8. censent. Non magis facile est interpretari S. Anselmum, & S. Ambrosium; nisi hic per paradysum celestem, & Hierusalem supernam significauerit beatificam visionem, quam adeptus est Latro eo die; & quam tranfactis quadraginta diebus sequuta est possessio ipsius Cæli Empyrej. Simili modo intelligi potest Honorius Augustodunensis, vt & S. Athanasius, dum ferm. contra omnes hæreses ait, *O miraculum ingens maledictionis Crucifixæ! aperuit paradysum in promissione Latronis. O beatum Latronem! Raptus in mundo latrocinando, raptus item regnum cælorum istiusmodi confessione.* Et dum Expositione fidei ait, *Ingressum in paradysum Christus confecit, ex quo Adam eiectus fuit, in quem rursus Adam intravit per Latronem; in quem ipse quoque Paulus ingressus fuit: ascensumque Deus in cælos munuit, quo præcursor homo, qui in eo fuit, pro nobis introiit.*

109 Perscrutata mente tantorum Patrum respondendum est propositæ dubitationi, Christum, eadè, qua

qua obiit, ingressum non esse penes animam simul cum bono Latrone in cælum corporeum, ad quod post Resurrectionem ascendit gloriosus penes animam, & corpus. Quare promissio Christi non est intelligenda de materiali paradiso, qui in Empyreo sit. Ita signanter aduertunt Petrus Comestor in Historia Euangelica cap. 173. Vincentius Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 43. Gabriel Biel in serm. de Passione Domini p. 4. art. 2. Raynerius in Pantheologia titulo de descensione Christi ad infernum, cap. 5. Nicolaus de Orbellis in 3. dist. 22. quæst. 3. Alfonso Salmeron tom. 10. in Euangelia tract. 40. Didacus Stella, & Cornelius in cap. 23. Lucæ, vt alios ex Recentioribus præteream. Et aperte contabit ex sectione sequenti, referatam non esse Empyreum cælum, vsquedum Christus rediuit illud penetrauit. Adde, Christum apud Ioanem cap. 20. v. 17. dixisse Magdalene, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Id est, nondum ascendi in cælum, vbi est thronus mei Patris. Quæ verba etsi dicta sint à Christo rediuit, denotant tamen, ipsam neque penes animam separatam ascendisse antea in cælum. Adde præterea Scripturæ sanctæ testimonia, ex quibus probatur, Christi animam descendisse ad inferos, conuincere non minus, quod ibi exiterit, vsque dum ascendit resumpta corpus iacens in sepulchro.

110. Quidnam ergo Paradisi nomine pollicitus est Christus Latroni? Terrestrem, & Adamicum innunt S. Chrysoctomus, & S. Athanasius adducti n. 104. & 108. S. Maximus Taurinensis in quibus in homilia 1. de Passione & Cruce. *Latro diu oberans, ac naufragus aliter ad patriam Paradisi, de quo primus homo exierat, redire non poterat, nisi fuisset arbori religatus.* Tradit clarè Author quæstionum ad Orthodoxos sub persona S. Iustini in verbis exarandis n. 85. exercit. 21. Hæc propter Suarez 3. p. quæst. 46. in comment. art. 11. quæst. 5. in comment. artic. 3. & disputat. 43. sect. 4. vers. *Circa posteriorem, numerat S. Iustinum inter Patres, qui Latronem introductum in Paradisum terrestrem existimauerunt.* Sed tamen S. Anastasius Sinayta lib. 6. Anagogicarum contemplationum in exameron scribit, *Diuinus in omnibus Ambrosius, & Iustinus Martyr à Deo inspiratus in suis in exameron commentariis ea persequentes, quæ dicta sunt de paradiso ... magna, & subtile de iis examinatione & contemplationem subiunxerunt, dicentes, quod sit turpissimum, & Deo iniustum dicere, aut omnino cogitare, beatam, & adorandam Dei Verbi diuinitatem cum iusto Latrone ingredi in fluxum, & materialem paradisum. Et quam est digna merces illius veneranda, & que Deum decet, confessionis, malorum punitionum, pyrorum, suarum, & ficuum corruptarum esum tanquam mercedem reddere Latroni?* Hæc S. Anastasius. Non extat S. Iustini commentarium illud in Exameron. Proxi vereretur fugillationem, si priscorum Authorum, qui de promissione terrestris paradisi consenserunt, apponerem integra testimonia. Euoluantur Origenes commentario vltimo in Ioannem, homilia 26. in c. 31. Numer. & homil. 13. in Ezechielem, S. Eustathius de engastrimycho contra Origenem, S. Cælius dialogo 3. (quod opus legitimum S. Cæsarit fratris S. Gregorij Nazianzeni videtur Phocico cod. 210. suæ bibliothecæ.) Titus Bostrensis in cap. 23. Lucæ, Olympiodorus in cap. 3. Ecclesiasticis. Moyses Barzephia p. 1. de paradiso cap. 1. & 18. ac 28. Sedulius lib. 4. operis Paschalis, Nicephorus lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 31. Philippus Solitarius lib. 4. Dioptræ cap. penultimo, Eusebius Gallicanus in

homilia de Latrone beato, aliique citati à Bachone in 4. dist. 44. q. vnica art. 3.

111 Sed reiciendi sunt primò, quia promissio Christi magnum quid non contineret respectu animæ Latronis in statu separationis à corpore, si materialem tantum respiceret paradisum terrestrem. Secundò, quia non hunc, sed regnum cælestis petiit Latro; promissio autem Christi non responderet petitioni Latronis, si Christus non promitteret regnum cælestis, saltem quoad id quod in ipso aestimabilius est, scilicet quoad beatificam Dei visionem: quam quia iustorum animabus differri vsque ad resurrectionem corporum consueuerunt plerique ex Authoribus citatis, idè interpretantur Christi verba de promissione terrestris Paradisi, designati ab eis pro statione Sanctarum animarum, vsque ad resurrectionem illam. Vnde cum ista interpretatio funderet in errore, quem Ecclesia iam damnauit, audienda nullatenus est. Tertio, quia eo die, quo Christus Latroni spondit paradisi consortium, exiit Christi anima non in paradiso terrestris, sed in inferno, quin imò in hoc exiit per totum triduum separationis à corpore, adeò certum est Patri Suario cum disp. 43. sect. 4. proxime allegatis, rum disp. 13. de Beatitudine n. 3. vt oppositum appelleret erroneum, ob rationem indicatam in fine n. 109. Et hac de causa malè sentit vel de breui existentia animæ Christi in terrestris paradiso.

112 Sed non videtur censura dignum, si dicatur, animam Christi, quando ab inferno remeant ad corpus iacens in sepulchro, transiisse celeriter per terrestrum paradisum. Sic enim meditantur S. Anselmus in Elucidario. S. Bonauent. in meditationibus vitæ Christi cap. 85. & 91. ac 97. S. Vincentius Ferrer. serm. 3. Dominica in Albis. B. Thomas Villanouanus concione in die Resurrectionis. Simon de Cassia lib. 13. de gestis Saluatoris cap. 112. Albertus Magnus in 3. dist. 22. art. 10. Amadeus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis. Gerson serm. in festo Paschæ p. 4. fol. 94. Ludolfus de Saxonia 2. p. vitæ Christi cap. 68. Bultus p. 2. Rosarij, serm. 17. p. 3. Echius homilia 1. de Resurrectione Christi, & innuit Rupertus lib. 7. de diuinis officiis cap. 15. nec non S. Germanus de Cruce Christi sono 3. aiuntque in eo transiisse per paradisum terrestrem reliquisse ibi Patrum animas eductas è sinu Abrahamæ, & inuisisse Henochum, & Eliam. Sanè cum necesse non sit affirmare, Christi animam transiisse de inferno ad corpus, quin percurreret spatium medium, vt faretur ipse Suarius in commentar. ad art. 4. q. 5. 2. ac proinde admitti possit salua auctoritate sacrarum Litterarum consumptam fuisse breuissimam aliquam moram in exitu ab inferno, & vnione ad corpus; non apparerit Carolo Scribanio cap. 14. Christi patientis n. 16. neque mihi, cur sic contra sacras Litteras meditatio de citissimo transitu animæ Christi per paradisum terrestrem.

113 Maldonatus supra, Abrahamæ sinum, in quem Christi anima eo, quo promissit, die, descendit, polliciti paradisi voce intelligit. Producit pro se S. Athanasium in epist. ad Epictetum. Sed in hac epistola nihil tale reperio, vt nec in q. 76. S. Iustini, quem sibi patrocinari affuecat: videtur fauere S. Chrysoct. homilia de Lazaro, & Diuire, in quibus, *Paradisus pauperis sinus erat Abrahamæ.... Dicat mihi aliquis, in inferno est paradisi? Ego hoc dico, quia sinus Abrahamæ paradisi veritas est, sed & sanctissimum paradisi fateor.* Cæterum subiungens transcripta in n. 103. indicat, Latronem in alium introisse paradisi.

radisum. Fagere item videtur Prudentius libro Cathemer. Hymno 10. in Exequiis defunctorum canens.

*Sed dum resolubile corpus
Renouos Deus, atque reformas,
Quanam regione inebis
Animam requiescere puram?
Gremio semis abaita sancti
Recubabit, vbi est Eleazar,
Quem floribus undique septum
Dives procul aspiciat ardens.
Sequimur tua dicta, Redemptor,
Quibus atra è morte triumphans
Tua per vestigia mandas
Socium Crucis ire Latronem.*

Sed tamen illicò confundit sinum Abrahamæ cum paradiso Adamico. Addit namque;

*Pater ecce fidelibus ampli
Lacidi via iam Paradisi:
Licet & nemus illud adire
Homini, quod ademerat anguis.
Illic precor, optime ductor,
Famulam tibi præcipe mentem
Genitali in sede sacrari,
Quamliquerat exul, & errans.*

Perlegatur circum spectè Prudentij damnatus iam error de statione animarum sanctarum extra cælum siue in antiquo Abrahamæ sinu, siue in paradiso Adamico vsque ad communem corporum resurrectionem. Pro existimatione Maldonati tutius citantur Eucherius de quæstionibus in Lucam, Comestor cap. 173. Historia Euangelicæ, Christianus Druthmarus in expositione Dominicæ Passionis. Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 43. Hugo de S. Charo in c. 23. Lucæ v. 43. S. Antoninus in 1. parte Historialis titulo 5. cap. & §. 6. Mayo in 4. dist. 43. q. 4. Ludolfus de Saxonia 2. p. vitæ Christi c. 63. Artorius in c. 16. Lucæ v. 22. Quid ego de ea sentiam, actutum expromam.

114 Perioni Latronis satisfecisse Christum promittendo beatitudinem perfectam, seu claram Dei visionem sub paradisi nomine, commune est Patrum iudicium. Eos longo ordine recensent Ægidius Lusitanus tom. 2. de Beatitudine lib. 12. q. 5. art. 3. §. 1. n. 9. Maluenda in commentario de Paradiso c. 91. Delius tom. 1. Adagialium factorum veteris testamenti Adagio 789. sequuntur Bellarminus lib. 1. de Sanctorum beatitudine c. 3. Barradas tom. 4. in Euangelia lib. 7. c. 15. Suarez iam sæpè citatus, Melo in c. 6. Apocalypsis, & in c. 23. Lucæ, Raynaudus c. 10. de bono Latrone n. 20. & plerumque Interpretes Bibliici. Quos ego sic sequar, vt Maldonati etiam vestigiis inhæream.

115 In concordiam vtriusque semitæ præluxit mihi fulgentissimum Theologiae tydas S. Thomas 3. p. q. 52. art. 4. ad 3. respondens, *Verbum illud Domini esse intelligendum, non de paradiso terrestris corpore; sed de paradiso spirituali, in quo esse dicuntur quicumque diuina gloria perfumuntur.* Vnde Latro loco quidem cum Christo ad Infernum descendit, vt cum Christo esset, quia dictum est ei, *Mecum eris in paradiso; sed præmio in paradiso fuit, quia ibi diuinitate Christi fruebatur sicut & alij sancti.* Similia habet in opusculo 60. de Humanitate Christi ait art. 21. in fine. En iuxta Angelicum Præceptorem promissit primò, & directè Christus Latroni spirituale paradisi, consistentem in diuinæ essentia sine caligine vitæ participatione. En etiam promissit secundario, & indirectè participationem hanc in consortio sui exituri eo die in Abrahamæ sinu, qui

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

Latroni alter paradisi futurus erat ob consortium ipsius Christi. Quippe, vt inquit S. Theophilus Antiochenus lib. 1. commentariorum in Euang. *Vbi est Deus, illic vita, atque amenitas æterna: & vt S. Ambrosius in c. 23. Lucæ, vita est, esse cum Christo; ita vbi Christum ibi vita, ibi regnum; non secus ac Roma illic est, vbi Imperator est, prout ad Commodum Imperatorem dicebat Pompeianus apud Herodianum lib. Hist. 1. q. Quod si ex S. Augustino in epist. 57. ad Dardanum, *Generale paradisi nomen est, vbi feliciter viuunt.* Vbinam, rogo, felicius viuatur, quam vbi est Christus, & vbi eius diuinitas clarè conspicitur? Vel infernus ipse esset paradisi, & cælum animæ, quæ ibi Deum videret; quæque ibi socium haberet Christum, *vbi enim Christus, ibi & cælum,* teste S. Chrysoct. homil. 49. in cap. 14. Matthæi, & S. Epiphano in serm. de laudibus B. Mariæ; quò loci ponderans illud Marth. 2. vers. 9. *Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebar eorum; quæ dum veniens staret supra, vbi erat puer; Sic fatum, Apparet stella Magis, donec venisset supra Infantem in stabulo, vel potius in cælo. Vbi enim Christus, ibi & cælum. Nam stabulum visum est, esse cælum in terra.* Videtis verba hæc graphicè exornata à P. Didaco de Baeza tom. 4. in verus testamentum lib. 8. cap. 21. & §. 1. Licetque mihi adnectere egregia Victorini Rhetoris Massiliensis lib. 3. commentariorum in Geneleos in eandem rem carmina. Modularur itaque de Abrahamo,*

*Inde petit Bethleem, sedes qua læta beati
Hospitiis sacra a viri, cum lætaque superbis
Excessit meritis terras, quandoque secundo
Post cælum numeranda loco, nam sede superna
Dignior ista Dei, qua pignus lege salutis
Emissum munus tantum mirante paratum*

*Excipere, visa est, hominemque remitteret astris.
Videor mihi iam audire Latronem dicentem, Quid
mihi est cura cælum, cum video Dominum cæli, cum
ego efficior cælum.* Sic aliò intendens aiebat S. Ambrosius in c. 9. epist. ad Hebræos v. 13.

116 Theophylactus in c. 23. Lucæ contrarius est dictis, quatenus nomine Paradisi intelligit cælum, & sine adeptione perfectæ beatitudinis consistentis in visione intuitiva Dei. Nam concilians Christi verba *Hodie mecum eris in paradiso* cum verbis Pauli ad Hebr. 11. v. 39. *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, scribit, Idem esse regnum cælorum, & paradisi. Nihil prohibet ergo & Dominum vera dicere, & Paulum. Latro namque est quidem in paradiso, hoc est in regno, & non solus ipse, sed etiam omnes, quos enumerat Paulus. Alioqui non frueretur perfectæ bonorum participatione. Nam sicut condemnati in regnis non sunt, sed in custodia clausi tenentur in deputatis pænis; qui autem gloriosi, & in regna ingrediuntur, & nunc in eis versantur: Deinde cum venerit tempus distributionis regalium donorum, & illa assignantur: ita & sancti, tametsi nondum perfectè bonis fruuntur, sed iam versantur in locis lucidis & fragrantibus, & pulchris tabernaculis, etiamsi nondum distributionem regionum bonorum assequantur. Ita & Latro in paradiso fuit, etiamsi nondum perfectè acceperit, vt ne absque nobis perfectus sit: Tu autem admittes quomodo sicut Rex quidam trophæa ex victoria referens, spolia opima secum abducit; ita & Dominus, quoniam fortius vas Diaboli diripuit, secumque abstulit, & reduxit ad primam hominis patriam: Paradisum dico. Etenim Christus non solum sicut Deus in Paradiso fuit, sed & secundum quod animam rationalem, & mentalem habuit. Et in paradiso cum mente fuit, in Infernum au-*

tem descendit cum anima. Hucusque Theophylactus, cui concinit Euthymius ibidem. Peccat uterque tum in eo, quod putent, paradysum promissum Latroni indistinctum esse à Cælo Empyreo; tum in eo, quod adituant statum Latronis, & Sanctorum in Empyreo cælo vsque ad resurrectionis generalis diem absque visione intuitiua Dei. Sed de ultimo hoc puncto in exercit. 21. Peccat præterea Theophylactus, dum diuidit Christi animam, & mentem, dumque cum hac tradit fuisse in cælo, descendisseque cum illa, vt distincta in Infernum. P. Salmeron tom. 10. in Euangelia tract. 40. pag. 426. reprehendit Theophylactum, quod Paradisi voce interpretetur paradysum terrestrem. Sed non videtur interpretari nisi cælestem, si verborum omnium contextus nos non fallit.

SECTIO VIII.

An Christus ante solemnem ascensionem in Empyreum ascenderit occultè in ipsum iam rediuiuus.

117 **Q**uestionem hanc proposuit Marcella S. Hieronymo, vt legimus in epistola, quæ incipit, *Magnis nos pronocas questionibus: & earum extrema erat, Vtrum post resurrectionem, quadraginta diebus Dominus cum discipulis conuersatus sit: & nunquam alibi fuerit; an latenter ad cælum ascenderit, atque descendit, & nihilominus Apostolis suam præsentiam non negarit?* Martinus Cantapretensis lib. 9. Hypotyposicon regula 40. ait, S. Hieronymum in hac quaestione iudare multum, multumque laborare. Sed profectò Doctor Maximus parum sudat, parumque laborat, nam tacens de Christo secundum Humanitatem, loquitur de ipso secundum diuinitatem, docetque secundum istam vbique extitisse; nec sine causa conuertit sermonem ad diuinitatem, vt contra Brentium aduertit Bellarminus lib. 3. de Incarnatione cap. 18. Nos tamen de Christo penes Humanitatem habemus sermonem. Et quaestioni respondendum est negatiuè ostendit locus ex Ioanne appositus in num. 119. vt omittamus in sacris Litteris nullam fieri mentionem alterius ascensionis, nisi tolemis in cælum. Vnde Eutebius Gallicanus gratis auribus excipiendus non est, dum in homilia feræ 4. post Pascha interpretatur ea Christi verba, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum*, in hunc modum, *Ac si dicat, noli me manibus tangere, quem nondum fide tetigisti; Crede, quia surrexi, & quia Inferno spoliata, iam secundum animam cælos ascendi.*

118 Si roges, vbinam extra cælum exitebat Christus, quando non apparebat Apollolis, aut discipulis, aut sanctissimæ Matri, quam sapius, & diutius inuisit, vt reuelatè est S. Theresæ, referturque in Breuiario verborum, quæ ex Deo audit? Etenim continè non apparuisse, libet e. Euangelis, & ex verbis ipsius Christi apud Lucam c. 24. v. 44. vbi ait, *Hæc sunt verba, quæ loquutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum.* Id est, cum adhuc in vita mortali me vobis præsentem frequenter exhiberem, quæ frequentia modò in immortalis vita non exhibeo. Petrus Comestor cap. 185. Historiæ Euangelicæ existimat Christum extitisse in extremis partibus terræ, id est, super amplissimos fines orbis. S. Thomas in 3. distinct. 22. quaest. 3. art. 2. quaestiuenda 3. ad 3. S. Anselmus in Elucidario, Iacobus de

Voragine sermon. 2. in die Paschæ. S. Bonauentura in Meditationibus vitæ Christi cap. 91. ac 97. Vignerius in Institutionibus cap. 14. §. 1. ver. 2. cap. etiam 16. §. 4. ver. 30. Barradas tomo 4. in Euangelia libr. 8. cap. 14. in fine, Tirinus in Act. cap. 1. ver. 3. Cornelius ibi, Granadus tomo 4. controuersia 2. tr. 2. Commentario 27. n. 3. Becanus in opusculis tomo. 1. opusculo 14. cap. 7. numer. 8. & alij censent, extitisse in terrestri & Adamico paradiso, in quo Sanctorum Patrum animas extractas è sinu Abrahæ mansisse ordinariè vsque ad diem Ascensionis cogitant tum ipsi, tum alij allegari in numer. 112. *Anima enim illa* (sic Barradas) *non vagabuntur hic, atque illuc: certum ergo habebant locum; nullum autem habere potuerunt digniorem, quam paradysum terrestrem, vbi Elias & Henoch. Vbi autem manebant anima, ibi & Christus: cuius præsentia* (addiderim ego ex S. Thoma in simili puncto 3. part. quaest. 52. artic. 5. ad 3.) *pertinebat ad cunulium gloriæ. Et videtur paradysus terrestribus maximè accommodus locus habitationi ordinariæ corporis gloriosi Christi Domini, interim dum in cælum non ascendebat; eadèque est ratio de gloriosis corporibus aliorum hominum, si alij cum Christo resurrexerunt ad vitam immortalem; de quo in Exercit. 22.*

119 Bartholomæus à Medina in 3. p. quaest. 55. exponens tertium articulum S. Thomæ iudicat, Christum in Iudæa prouincia mansisse cum beatis animabus, inuisibilem, & planè diuinam habentem consuetudinem; siquidem anima sanctorum inuisibiles erant, at verò Domini corpus, vt potè gloriosum. Latere poterat humanum conspectum, cum Christo placuisse. S. Hildegardis in solutione ad quaest. 20. designat locum Christo, & animalibus in acre. S. Brigittæ lib. 6. Reuelationum c. 94. roganti Deiparam de hac re, responsum sic est, *Primum anima fuerunt in quodam gaudio noto solum Filio meo. Nam ubi cumque Filius meus erat, & est, ibi erat, & est gaudium, & gloria.* S. Thomas in præfatio ait, ad 2. inquit, *Incognitum esse quibus in loco intermedio tempore Christus corporaliter esset, cum hoc Scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.* Concordant Angelico Præceptorum Cantapretensis supra memoratus, Suarez in commentario illius articuli, Bartholomæus Perrus Lintréus in Actus Apostolorum cap. 1. v. 3. Et quidem incognitum est cognitione certa; sed tamen coniecturali satis verisimile quod de existentia in paradiso terrestri, si hic extet, reflatum est ex eodem S. Thoma, & aliis.

SECTIO IX.

Fueritne Christus ex hominibus primus Empyreus incola.

120 **C**atholica veritas est, nullum hominem ante Christum ascendisse siue secundum solam animam siue secundum animam, & corpus in cælum, in quod Christus post resurrectionem solemnitè ascendit.

Christum fuisse primum probatur ex sacris oraculis.

Pro Catholica hac veritate primum sacræ Patris testimonium sit illud Christi effatum Ioannis

Ioannis 3. ver. 13. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo.* Illud sic ponderat S. Chrysostomus homil. 27. *At quam hæc consequentia? Maxima quidem, & iis, quæ modò dicta sunt, valdè consentanea. Nam cum ille dixisset, scimus, quia à Deo venisti, Magister; hoc ipso eum corrigit, instruitque ac si diceret, Noli me, vti ceteros, à terra Prophetas, estimare. E cælo enim huc adsum, quo nemo Prophetarum ascendit. Ibi ego versor. Certe, vt id, quod vel maximum videtur, sit eius adhuc magnitudine indignum. Non enim in cælo tantum est, sed etiam vbi que, & implet vniuersa.* Hucusque S. Chrysostomus, loquutus de Christo penes diuinam naturam, vt ipse statim declarat. Ludolphus Carthusianus 2. part. vitæ Christi c. 72. Iacobus de Vitriaco serm. 1. de Ascensione Christi, Salmeron tomo 8. de disputationibus Domini tr. 6. Barradas tomo 2. in Euang. lib. 4. cap. 2. Maldonatus, & complures alij inferunt, constare ex hoc Christi testimonio, antiquos Patres, qui ante ipsum obiere, non ascendisse in cælum. Notandumque est, in versione Græca legi, præteriti temporis verbum *ἀπέβηκεν*. quo manet recta altera veritas Catholica de ascensu non prohibito antiquis Patribus post, aut simul cum Christo rediuiuo.

121 Secundum testimonium sit illud Seruatoris dictum apud eundem Ioannem cap. 14. ver. 2. & 3. *In domo Patris mei mansiones multe sunt. Si quominus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum, Essetis abiuro, & preparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos, ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.* Colligitur, inquit Maldonatus ex hoc loco neminem ante Christum in cælum ingressum esse. Comprobo ex S. Cyrillo deductionem Maldonati: *Cum multas noster* (ita Cyrillus) *apud Deum, & Patrem, preparatas esse mansiones, quæ diligentium Deum aduentum præstolentur, non hæc, inquam, de causa discadam, sed vt viam vobis faciam, & quasi inuius iter præparem ad supernam illam possessionem. Inaccessum namque omnino erat cælum hominibus: primus autem ascensum ad illud nobis Christus preparauit, & modum eò ascendendi dedit carni nostræ, cum à mortuis esurrexit, & sese Deo, ac Patri stitit, ac primus homo in cælum apparuit. Vnde Celestes Angeli magnum illud Incarnationis mysterium ignorantes, ascendentes admirati, & nouo, atque inuitato spectaculo tantum non spore antonii aiunt, *Quis est iste, qui venit de Edom, id est, de terra?* Hoc modo vertit ex Græco Noster Balthasar Corderius in Catena super Ioannem; & paulò aliter Georgius Trapezuntius ad cap. 31. libri 9. Videatur idem S. Cyrillus Alexandrinus lib. 10. cap. 38. lib. 12. cap. 42. lib. 10. thesauri c. 4. lib. 2. ad Reginas, versus finem.*

122 Tertium testimonium desumit Maldonatus ex Math. 3. ver. 2. vbi Ioannes Baptista clamat, *Pœnitentiam agite; appropinquauit enim regnum cælorum.* Appropinquare autem regnum cælorum dicitur, quia cum ante clausum fuisset, paulò post mortem Christi erit aperendum. Eodem testimonio vtiur Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 42. sect. 1. illustratque ex SS. Chrysostomo, & Hieronymo, qui ideo in veteri Testamento non fieri expressam mentionem regni cælestis aiunt, *quia antequam Christus aperiret sanam regni, omnes anima iuste detinebantur in Inferno; & quia sanguis Christi clausus est paradisi; terram enim viuentium, quam primus Adam perdidit, secundus inuenit; imò ab illo perditam iste restituit:* Addit Maldonatus, dictum à bono Latrone Lucæ 23. ver. 42. *Domine memineris me.* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1. l.

10 mei, cum veneris in regnum tuum, quasi nondum utique venisset Christus, qua homo in cælum, neque ante eum quisquam ingredi posset. Addit ulterius in Verbis Christi Math. 26. ver. 29. *Non bibam amodò de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei: non aliud significari, quam regnum Dei sua morte, resurrectioneque patefactum.*

123 Quartum extat in epistola ad Hebræos c. 9. ver. 8. *Hoc significante Spiritu sancto, nondum pro palatam esse Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.* Ita S. Paulus, cuius mentem exprimit S. Ambrosius hisce verbis, *Propterea dicit, hæc ita constructa sunt, vt disceremus, quia Sancta Sanctorum, hoc est, cælum, quod inaccessible mortalibus soleret esse, iam adiri possit.* Similia habent S. Chrysostomus, S. Anselmus, Primasius, Oecumenius, & Theophylactus legendi apud Benedictum Iustinianum. Et S. Thomas inquit, *Durante veteri Testamento, via Sanctorum, scilicet Christus qui dicit Ioannis 14. Ego sum via, nondum venerat, ipse enim est osium, per quod patet introitus in Sancta Sanctorum, Ioannis 10. Ego sum ostium.*

124 Quintum exhibetur nobis ab eodem Apostolo in cap. 10. ver. 19. & 20. præcitata epistola, *Habentes itaque fratres* (scribit Apostolus) *fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi, quam intravit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id est, carnem suam. Qui locus explicatur à S. Chrysostomo in hunc modum; Quod hic dicit introitum? Cælum, & progressum ad spiritualia. Quam inuitauit, hoc est, quam construxit, & à qua incipit. Inuitatio enim, seu dedicatio est de cætero inuitum vsus. Quam construxit, inquit, & per quam ipse ingressus est. Viam nouam, & viuentem, hic ostendit spes pœnitentiam. Recentem, inquit, contendit ostendere, nos omnia habuisse maiora, siquidem nunc aperte sunt porta cælorum, quod nec Abrahami quidem tempore conuigit. Nam prima via erat mortis, duceus ad Inferos: hæc autem viua. Eadem propè habent Theophylactus, Primasius, & reliqui Patres interpretantes istum locum. Omitto ex eadem epistola c. 9. ver. 15. cap. 11. ver. 13. 19. ac 40. alia verba, quia ex eis magis directè probatur, antiquos Patres non compaillè visionem beatam ante mortem Christi, sed extremorum verborum occasione, inquit de antiquis Patribus Primasius, *Nunc quis cum in anima, in beatitudine regni cælestis, ineffabili latitua perfruenes.* In Exercit. 2. transcripti præclaram Procopij explicationem ad alia eiusdem epistola verba cap. 6. ver. 20. vbi dicitur, *IESVS præcursor, pro nobis introisse in interiora velaminis.**

125 Sextum accipitur ex variis locis sacræ Scripturæ. Nam Genesis 37. ver. 35. ait Iacob: *Descendam ad filium meum lugens in Infernum:* Quia tum mirum putabat S. Patriarcha, animas piorum tunc temporis descendere in Inferos. lib. 1. Regum c. 28. ver. 13. & 14. S. Propheta Samuel iam defunctus visus est ascendens, & de terra, de qua iuxta Ecclesiasticum cap. 46. v. vltimo, exaltauit vocem suam. Lucæ c. 16. ver. 22. refertur emortuum Lazarum, virum iustum portatū fuisse ab Angelis in Sinum Abrahamæ, qui Sinus erat in Inferis, Cum enim Diues & iniustus Nineuis esset in Inferno, & in tormentis, vidit à longè Lazarum in eo Sinu, & audiuit, inter loca ipsorum magnum esse hiatus: ex quo apparet, vt notat Bellarminus lib. 4. de Christi anima cap. 11. nihil solidi fuisse interiectum inter locum damnatorum, & Sinum Abrahamæ; sed vtraque animas in eadem voragine fuisse, licet multum

inter se distantes. Notatum id iam fuerat tum à S. Augustino lib. 20. de ciuitate Dei cap. 15. Si enim non absurdè credi videtur, antiquos etiam Sanctos, qui venturi Christi, tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotissimis, sed apud Inferos fuisse, donec eos inde sanguis Christi, & ad ea loca descensus erueret, profectò deinceps boni fideles effusio illo pretio iam redempti prorsus Inferos nesciunt. Tum à S. Petro Chryologo in serm. 56. Dicendo sic, tam iustos, quam iniustos ante aduentum Domini apud Inferos fuisse declarat, & discretos locis tantum, non regionibus aperit fuisse diuisos. Postquam verò Dominus resurgens à mortuis aperuit Infernum, patefecit cælos, Paradisi claustra reserauit, dedit Sanctis paradisi intrare requiem, ad cæli gloriam peruenire. *Ista qui sic credit, intelligit, quid mortalibus veniens donauerit Christum.* Rursum in serm. 123. prosequitur latius eandem animaduersionem his verbis, *Videntis fratres, intelligitis fratres, quia iustos ex his, quæ dicta sunt, etsi discretio locorum, una tamen, & Inferni adhuc regio continebat; atque eos etsi chaos iam magnum, nondum tamen celestis habitatio separabat, & si diuidebat illos hiatus tristis, nondum tamen deputata superius Angelis altitudo. Flammae romphæas, sicut Legislator refert, Paradisi voluebat in ianua, ne illic homini pateret accessus: aëris ianua, & ferreis vestibibus porta Inferi obsecrata clauderentur, ne animabus, quæ illic iactata fuerant de superius, vltius pateret egressus. Nam & chirographum paterni debiti, quod morti singulos adiciebat, stilo culpa, & reatus ipsius aramento tenebatur adscriptum, & ad sobolis noxam multa temporum curriebat usura, nec erat idoneus, qui paradysum introiret, flammam extingueret diuinum institutum, aut aperiret ianuas Inferni calidius obseratas, aut solueret chirographum, quod in arca legali Dei precepto tenebatur inclusum. Hinc est, quod ipse Dominus primi hominis, id est, contumacis serui exultator aduenit; ipse Dominus, qui obserauit paradysum, qui clausit Infernum, ad terras, & Inferos tota potestate descendit, ut accensa extingueret, clausa protinus aperiret, Protoplasti facinus aboleret. Hinc est, quod arietem sua crucis portat aggressurus Infernum, ut conterat, & confringat ipsas Tartari ianuas aëre munitas, & ferro. De latere fundit aquam, ut paradisi viam temperet, ignem ex parte Sanctorum extinguat, Inferni totum chirographum debiti diluat, & soluat antiquum: & patiendò hoc remittat ipse, quod ipse intulit importando. Agnoscit e fratres, latamini fratres, post triumphum Christi, Sanctorum custodiam dissolutam, & in Sanctos ultra Inferni nihil deberi: quando Christus, ut iustos, non iniustos, absolueret, ad Inferos usque penetravit. Intelligamus fratres, quantum Christus profuerit, imò quam sine Christo in nullo fuerit salus, cum præter istam corporum solutionem, Sanctorum quoque anima apud Inferos tenebantur adstricta. Hactenus Archiepiscopus Rauennas, aureè quidem, & eloquentissimè. Luitrentur oculis homilia S. Ioannis Chrysostomi de SS. Berenice, Profdoce, & Domina; homilia etiam 4. in Marcum, nec non sermo 1. de consolatione mortuorum cap. 4. inter opera S. Augustini. Item sermo geminus Eusebij Gallicani in feria 5. post secundam Dominicam Quadragesimæ, atque in Resurrectionis die, Philippus Presbyter lib. 1. in Iob cap. 10. lib. 2. c. 3. S. Hieronymus in epist. ad Heliodorum.*

126 Septimum petendum est ex variis etiam locis veteris, ac noui Testamenti, ex quibus constat Christi animam descendisse ad Inferos, vt Sancto- rum animas, que illic tenebantur, erueret, quemadmodum profitentur Patres Concilij quarti Tole-

tani cap. 1. & agnoscit Ecclesia Romana in hymnis de tempore Paschali, & in alio ad Laudes pro Ascensionis festo. Hanc piorum liberationem prædixerant multò ante Ofeas, & Zacharias, dum apud primum inquit Christus, *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, o mors; mortuus tuus ero, Inferne.* cap. 13. v. 14. & dum secundus alloquitur ipsum Christum, vel potius Deus sic: *Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinculos tuos de lacu, in quo non est aqua. Conuertimini,* (addit statim,) *ad munitionem vinculi spei, cap. 9. v. 11. ac 12.* S. Hieronymus interpretatur priora verba hunc in modum, *liberavit omnes Dominus, & redemit in passione Crucis, & effusione sanguinis sui, quando anima eius descendit in Infernum, & caro eius non vidit corruptionem, & ad ipsam mortem, atque Infernum loquutus est. Ero mors tua, &c.* Consonat S. Ambrosius in lib. de mysterio Paschæ cap. 4. Ipse S. Hieronymus posteriora verba hoc pacto declarat, *In sanguine passionis tue eos, qui vinculi in carcere tenebantur Inferni, in quo non est ulla misericordia, tua clementia liberaisti. Denique postquam Dominus resurrexit, hi, qui peccatis Adam, siue, vt quidam volunt, erroris inoliti, ac mortis vinculis tenebantur, resurrexerunt cum eo, & apparuerunt in sancta ciuitate. Rursumque ad ipsos, qui vinculi erant, & Christi misericordia liberandi sermo dirigitur. Conuertimini ad munitionem vinculi spei. Et est sensus, qui nunc vinculi estis, & inmitti, atque terribili Inferno tenemini, qui solutionem vinculorum in Christi speratis aduentu, conuertimini ad munitionem, siue sedebitis in munitione, de qua scriptum est, Munimentum Sancti timor Domini, vt possitis dicere, Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, vt saluum me facias; & de vobis quoque Prophetia commemoret, Ecce ciuitas firma, & salutare nostrum ponet murum, & antemurale. Hanc autem munitionem, ad quam Deus cohortatur vinculos spei, siue vinculos sperantes Ecclesie, non aliam debemus accipere nisi habitationem paradisi, in quam primus cum Domino Latio ingressus est. Et idcirco per Zachariam prouocatur ad munitionem, quia iam tunc, & ex illo tempore Dominus promittebat, vt pro breui tribulatione aeterna reciperent premia. Ita S. Hieronymus cui colludit Rupertus. Animaduerti iam in n. 103. quæ ratione intelligendum sit in habitationem paradisi primum cum Domino Latronem ingressum fuisse, vt in appositis verbis habet S. Hieronymus, & inter opera ipsius Author incertus explanans Psalmum 117. Eandem piorum liberationem significauit S. Paulus ad Colof. 2. v. 15. dum de Christo ait; *Exspoliatis principatus, & potestates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in semetipso: dumque ad Ephesios 4. v. 8. scribit de illo, Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem.* In quæ vltima verba sic S. Ambros. *Exspoliavit Inferos, cum captiuos, quos ex prauaricatione Adæ, aut propriis captos peccatis in conditione tenebant, abstulit consentientes sibi, & ascendens inde in cælos induxit. Quamuis captiuus inuiti, & alieni ducantur, Saluator tamen & suos duxit, & voluntarios. Apparentia enim sua dum laceffit desiderantes, cepisse illos dicitur. S. Hieronymus ibidem, Quos Diabolus captiuos tenebat ad mortem, Christus captiuauit ad vitam: ad caput nostrum in cælestibus collocandum. Et iterum, Inferiora terre Infernus accipitur, ad quem Dominus noster, Saluatorque descendit, vt Sanctorum animas, que ibi tenebantur inclusæ, secum ad cælos victor abduceret. Item in Psalm. 67. v. 19. Ascendisti in cælos, captiuasti nos, qui captiuus tenebamur à Diabolo. Qui quondam in Sinai descendens populo legem distribuit**

distribuit, ipse nunc in Sancto, id est, in assumpto homine... Cælorum excelsa descendens, eos, qui in carceribus Diaboli tenebantur, absoluit, ac post se tanquam captiuos deductos aeterna vite restituit. Sic & carnem assumptam quasi captiuam euexit ad sidera. Videantur S. Anselmus in verba illa ad Ephesios, & præterea lib. 2. Cur Deus homo, cap. 16. S. Nazianzenus orat. 3. de Theologia, Ruffin. in Psalm. 29. v. 4. Christianus Druthmarus, in expositione Passionis Dominicæ, Dorotheus Abbas doctrina 22. in fine, Ferrandus Diaconus in Parænetico ad Reginum regula 4. Philippus Abbas c. 35. de silentio Cleric. Eandem denique absolutionem piorum à carcere Inferni denotauit S. Petrus in epist. 1. c. 3. à v. 18. & c. 4. v. 6. vt doctissime inducunt Salmcron tom. vlt. disp. 6. in 1. Petri. Bellarmin. lib. 4. de Christi anima c. 13. Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3. Ego solummodò afferam quædam S. Ambr. verba super epist. ad Romanos c. 10. in quibus explicans ver. 6. & 7. *Quis ascendit in cælum? id est, Christum deducere. Aut quis descendit in Abyssum? id est, Christum à mortuis reuocare, sic fatetur, Iustitiam hanc dicit esse fidei, si non dubitetur de fide Dei, que in Christo est, ne diu deo passus est, vt exspoliatis Inferis virtute Patris, denicta morte resurgens, cum animabus ereptis in cælum ascenderet. Omnis enim quicumque viso Salvatore apud Inferos sperauit de illo salutem, liberatus est, Petro Apostolo hoc testante. Dicit enim, quia & mortuis predicatus est, &c.* En Christi in Inferis prædicationem, de qua S. Petrus, eò directam iuxta S. Ambrosium, vt anima Christi intimeret Sanctis animabus ibi commorantibus dimissionem ab eo loco, & ascensionem in cælum.

127 Bellarminus supra cap. 14. Valentia tom. 4. disp. 2. q. 4. punct. 2. Franciscus Feuardent lib. 3. Appendicis aduersus hæreses in 9. textum multorum Patrum catenam pro vero descensu animæ Christi ad inferos: inter quos Patres vix vllus est, qui talis descensus expressè non assignet eum finem, vt scilicet ab inferis tertio die educeret Sanctorum animas. Ego eos Patres collegi, qui non solum id dicunt, sed & quadragesimo die post resumptum corpus euexisse illas secum in cælum. Sed prætermittendus non est S. Gregorius Magnus lib. 13. Moralium cap. 20. dicens, *Ecce quia Authoris nostri gratia redempti sumus, hoc iam celestis muneri habemus, vt cum à carnis nostra habitatione subtrahimur, mox ad celestia premia ducamur, quia dum conditor, ac redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas reduxit, nos illo ire non patitur, vnde iam alios descendendo liberauit. Hi vero, qui ante eius aduentum in hunc mundum venerunt, quantumlibet iustitia virtutem haberent, ex corporibus ducti, in sinu celestis patriæ statim recipi nullo modo poterant, quia necdum ille venerat, qui inferni claustra sua descensione solueret, & Iustorum animas in perpetua iam sede collocaret.* Germana sunt quæ scripserat lib. 4. c. 3. lib. 1. c. 7. & in Psalm. 3. Pœnitentialem v. vltimo, inquit, *Nullus hominum in cælum ascenderet, nisi Filius Dei pro salute nostra carnem sumpsisset.* Et iam satis de testimoniis Scripturæ sanctæ, & alia reperiuntur in sect. 1. exerc. 2. 1.

Probationes ex auctoritatibus Ecclesiasticis.

128 I Placet Catholica veritas traditur ab Innocentio III. Pontifice Maximo in c. Maiores, de Baptismo, & eius effectus docet namque, *Et si originalis culpa remittebatur per Circumcisionis my-*

sterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum; sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpæ remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cælorum etiam peruenitur, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. Benedictus Papa nominis huius XI I. in Extrauaganti transcribenda n. 23. exercit. 2. 1. supponit eandem assertionem, quam reperit Ecclesia in hymno SS. Ambrosij, & Augustini, dum canit, *Tu deuictio mortis aculeo aperuisti credentibus regna cælorum.* Proponitur à Gennadio inter dogmata Ecclesiastica, *Ante passionem Domini omnes anime Sanctorum in inferno sub debito prauaricationis Adæ tenebantur, donec auctoritate Domini per indebitam eius mortem à seruili conditione liberarentur.* Ita in dogmate 78. Explicatur extensè à Catechismo Romano p. 1. c. & n. 6. Concordant Ecclesiæ Patres, vt visum est in precedentibus, & ex sequentibus ampliùs constabit. Interim obleruatione indignum non est, Patrum indignationem incurrisse Pelagium, quod inter alia dixerit, *Regnum cælorum etiam in veteri Testamento promissum.* Testes sunt S. Augustinus lib. de gestis Pelagij c. 5. 11. 33. 35. & in epist. 95. S. Hieronymus lib. 1. aduersus Pelagianos, S. Prosper carmine contra ingratos cap. 9. Percipiendas autem de cælo Empyreo, si huius existentia admittatur, auctoritates allatas, nemo negabit.

Probationes ex rationibus.

129 Huius veritatis à priori assignari nulla alia ratio potest, quàm quæ desumitur exinde, quod Deus noluerit hominibus parere aditum in cælum Empyreum, vsque dum Christus Deus simul, & homo; Princeps, caputque ipsorum plenè satisfaceret pro originali culpa, intraretque illud cælum. Et quidem sicut non immeritò Adamus, postèrque eius iustissimè in pœnam peccati è paradiso terrestri sunt exclusi; ita etiam à cælestis ingressu sunt impediti; imò in exclusione à Paradiso terrestri significabatur impeditio à cælesti. Licet autem potuerit Deus ob satisfactionem, & merita Christi præuisa aperire antiquis Iustis ianuam Empyrej, vt contulit gratiam, remisitque reatum culpæ, ac pœnæ æternæ prouenientem ex peccato originali; tamen satis contentanè decreuit, non aperire antequam in re fuisset exhibitæ passio Christi, & ipse Christus possessione caperet Empyrej; quippe magis decens videbatur id, quàm si Princeps, & caput Christus ingrederetur regnum cæleste post subditos, & membra, quibus per peccatum fuerat occlusum. Confirmatur, quia Deo intuituè permanenter videndo locus præcipuè destinatus, est Empyreum. Cùm ergo nullus homo, qui ante Christum excesserit è mortalibus, viderit Deum intuituè permanenter siue in corpore, siue extra corpus, vt farentur vel ipsi Hæretici, qui deniarunt à veritate Catholica, quam stabilire conamur, sequitur, nullum ante Christum extitisse in Empyreo, siue penes corpus, & animam, siue penes solam animam.

130 Est & ad aliud principium, vnde deducamus, ante Christum nulli hominum in corpore simul, & anima paruiffe Empyreum. Nam si paruit, maximè in corpore immortalis, & glorificato, cùm Empyreum non sit locus permanens corporis humani, nisi immortalis iam, & glorificati. Si immortale iam, & glorificatum; Rogo, an resurrexit tale corpus humanum, vel non resurrexit, sed

Non pudeat re Apostolorum: non sunt Moyse detiores, neque Prophetis inferiores, sed boni cum bonis, & bonis meliores. Elias enim assumptus est in cælum, & Petrus habet claves regni cælorum, cum audiret, & quacumque solueris super terram, erunt soluta & in cælo. Elias in cælum tantum, Paulus autem & in paradysum raptus est. Decebat enim Christi discipulos ampliores gratiam capere.

137 Traductum Henochum in paradysum terrestrem, & in eo nunc existere, communis est Patrum, Theologorumque sententia, & Bertramus Cisterciensis dicitur à Cæsario eiusdem ordinis Monacho lib. 7. de miraculis, & visionibus suo tempore factis cap. 8. el uatus cælitus fuisse, ut in paradiso uideret Henoch, & Eliam. Non desunt tamen graues Auctores, qui contendunt diluio generali non superfuisse paradysum, & proinde nunc in eo non commorari Henochum. Si autem contra ipsos obicias locum Ecclesiastici cap. 44. uers. 16. Respondent, nomine paradysi significatum ab Ecclesiastico amaranum aliquem locum impernium. Sic Cantic. cap. 4. uers. 13. dicitur, *Emissiones tue paradysus malorum puniceorum*; & Ecclesiastici 2. uers. 5. ubi nos legimus, *Feci hortos, & pomaria*, Græcè habetur, *paradysos*; & Ezechielis 28. uers. 13. dicitur de Rege Tyri, *In deliciis paradysi Dui fuisti*. Deinde respondent, esto Henoch principio translatus esset in paradysum Adamicum, tempore tamen diluuij deductum in alium locum Deo cognitum. Non uacat lirem hanc dirimere. Adiciuntque, Eliam subuectum in Aëreum, non ut in eo habitaret, sed ut in secretam quandam terræ regionem repente duceretur. Concinnat S. Iulianus Toletanus libr. 1. de contrariis interrogatione 40. Angelomus in lib. 4. Regum cap. 2. Ruperrus lib. 3. in Genesim cap. 33. & lib. 5. in libros Regum c. 19. Eucherius in eodem libro S. Thomas 3. part. quæst. 49. art. 5. ad 2. Rodolphus Ardens homilia in Ascensione, Iacobus de Vitriaco serm. 1. de Ascensione, Vincentius Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 64. & per multi alij. Ex quibus aliqui signanter præcauent, nequis putet, Eliam raptum in cælum Empyreum. Quod si Adamicus paradysus permeneat, altissimisque montium cacuminibus insidens ad secundam ferè regionem aëris, imò & ad Lunarem globum pertingat, ut putarunt Bedacitatus à S. Thoma 1. p. q. 102. art. 1. Strabus in Genesim, Comestor in historia Genesim c. 13. Ioannes Hierosolymitanus de Institutione Monachorum, c. 23. Magister sententiarum lib. 2. dist. 17. indicantque nonnulli alij apud Suarium lib. 3. de opere sex dierum cap. 6. & apud Bonferium in 2. Genesim v. 8. §. *Nonnulli rectè intelligitur, quo pacto Elias deportatus ad locum, ad eò proximum cælo, dicitur ascendisse, receptusque esse in cælum, uel quasi cælum.*

138 Videamus iam quid de Eliæ raptu dicant speciatim Patres. S. Epiphanius in oratione de Christi Ascensione sic fatetur, *At uerò Iudæi, qui inuidia obcauti ueritatis lucem non ferunt, dum Christum in cælos assumptum audiunt, stupendo illi, admirandoque Solis Iustitiæ miraculo tenebras offundere nituntur. Atum enim, quid uos Christiani gloriamini, quod Christus uester ad cælos, ut dicitis, assumptus sit? An non Elias, cum homo esset, parem consequutus est gloriam? An non ipse quoque in cælum receptus est? Quibus nos eiusmodi oratione audacter obieciamus. Cur cæci Iudæi sacros libros de-*

*pranatis? Cur quæ clarè in illis exarata sunt, accuratè non expenditis? Cur legitis, & non intelligitis? Equid, quæso, diuina scriptura de Eliâ prodidit? Numquid assumptum esse in cælum? Nequaquam: prodidit autem, cum aëris facta esset commotio, assumptum esse quasi in cælum. Atqui in cælum, ueritatem planè exponit. Quod autem neque Elias, neque uilius alius in cælum ascenderit, sed is tantum, qui è cælo descenderat, nempe unigenitus Dei filius, hoc ipse de se ipso perspicuis uerbis restatum facit. Nemo, ait, ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis, qui est in cælo & c. Hætenus S. Epiphanius. Et ex eisdem uerbis & is *ἰὸν ἁερόν*, id est, *quasi in cælum appositus à LXX.* discriminant similiter Christum & Eliam S. Chrysostomus homilia de Ascensione, & homilia in Eliam S. Cæsarius in Dial. 3. S. Ambrosius serm. 75. Author de mirabilibus sacre Scripturæ lib. 2. c. 22. Aponius lib. 2. commentar. in canticum canticorum, Theophylact. in c. 24. Lucæ, Hugo de S. Claro in 1. Act. v. 11. Iacobus de Vitriaco ser. 2. in die Ascensionis. Ad Honcalam in c. 5. Genesim, Alphons. de Mendoza in Quodlib. q. 5. Scholastica n. 7. Iosephum Stephanum in lib. 1. Machab. c. 2. v. 58.*

139 S. Gregorius Magnus homilia 29. in Euangelia distinguens duplex cælum, aliud Aëreum, aliud Æthereum, non in hoc, sed in illud subleuatum, aduertit; cum tamè Christus cælum Æthereum sua uirtute penetrasset. Adiciuntque, Eliam subuectum in Aëreum, non ut in eo habitaret, sed ut in secretam quandam terræ regionem repente duceretur. Concinnat S. Iulianus Toletanus libr. 1. de contrariis interrogatione 40. Angelomus in lib. 4. Regum cap. 2. Ruperrus lib. 3. in Genesim cap. 33. & lib. 5. in libros Regum c. 19. Eucherius in eodem libro S. Thomas 3. part. quæst. 49. art. 5. ad 2. Rodolphus Ardens homilia in Ascensione, Iacobus de Vitriaco serm. 1. de Ascensione, Vincentius Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 64. & per multi alij. Ex quibus aliqui signanter præcauent, nequis putet, Eliam raptum in cælum Empyreum. Quod si Adamicus paradysus permeneat, altissimisque montium cacuminibus insidens ad secundam ferè regionem aëris, imò & ad Lunarem globum pertingat, ut putarunt Bedacitatus à S. Thoma 1. p. q. 102. art. 1. Strabus in Genesim, Comestor in historia Genesim c. 13. Ioannes Hierosolymitanus de Institutione Monachorum, c. 23. Magister sententiarum lib. 2. dist. 17. indicantque nonnulli alij apud Suarium lib. 3. de opere sex dierum cap. 6. & apud Bonferium in 2. Genesim v. 8. §. *Nonnulli rectè intelligitur, quo pacto Elias deportatus ad locum, ad eò proximum cælo, dicitur ascendisse, receptusque esse in cælum, uel quasi cælum.*

140 Sunt, qui significant, Eliam subleuatum esse in Æthereum ipsum cælum. Nam Sedulius lib. 1. Mirabilium diuinorum canit de Eliâ,

*Aurea flammigeris euectus in astra quadrigis,
Quæ lenis ætheris non exprimit orbita sulcus,
Sydereum penetrant uer currusque cursu
Deteriora petens, spatio maiore triumphum
Duxit, & laumani metam non contigit eni.*

S. etiam Ambrosius in disticho ad Basilicam Ambrosianam,
*Elias ascendit equos, currusque volantes,
Raptus in ætheriam meritum cælestibus anam.*

Idem S. Doctor in lib. de paradiso c. 3. ait Henoch receptum ad cælum. S. Gregorius Nazianzenus in carmine de laude Virginitatis,

Alma

*Alma fides, pietasque ad sydera uexit Henochum,
S. Anius lib. 4. de Diluio modulatur de Henoch,
& Eliâ; de primo quidem,*

*Quem prisca fides, & conscia uirtus
In cælum sine morte tulit, sic celsa petenti
Successit magnis non impar filius actis.
Nec minimum est, illum salui cum corporis usu
Terrenas liquisse domos, intrasse supernas.*

De secundo,

*Quamquam quò Noë proauis ascenderet Henoch
Elias cursu post tempora longa sequutus
Scribitur ignis scandens penetrasse quadrigis.
Hos igitur satis est, cælum potuisse mereri
Membrorum sub lege sitos*

S. Athanasius in oratione de Ascensione Christi discriminat eam sic à raptu Eliæ, *Non enim in cælum cum uirtute proficiscitur Elias, nec firmamentum transiens, in illis locis, quæ ibi sunt, manet*, quasi dicat, Eliam aliena uirtute attingisse firmamentum, non tamen superasse; Christum uerò propria uirtute firmamenti limites euasisse. S. Gregorius Nissenus in uita S. Patris Ephrem, inquit: *Non in æthera, sicut Elias, sed in ipsum cælum sublatum esse Ephraemum*; nisi nomine ætheris accipiendum sit cælum Aëreum, cuius infima etiã pars uocatur aliquando Æther, ut apud Virgilium,

resonatque fragoribus æther.

141 His accedunt, qui aiunt, aduenisse de cælo Eliam, cum apparuit alloquens Christum transfiguratum. Ita S. Ephrem serm. de Transfiguratione, *Imperauit Christus cælo, & Eliam deduxit*. Petrus Blesensis in opusculo de Transfiguratione, & notandum, quòd ueniunt *Moyse de Inferis, Elias de cælis*. Inquit S. Hieronymus in cap. 17. Matth. v. 3. dum sic fatetur, *Scribis, & Phariseis tentantibus, & de cælo signa poscentibus dare noluit Christus; sed prauam postulationem confutauit responsione prudenti. Hic uerò, ut Apostolorum augeat fidem, dat signum de cælo, Eliâ inde descendentem, quo conscenderat, & Moyse ab Inferis resurgente*. S. Thomas 3. p. q. 45. art. 3. ad 2. post transcripta hæc S. Hieronymi uerba, addit: *Elias apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo Empyreo allatus, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus*. Accedit ueterius Sybilla prænuntians lib. 2.

*Tunc quoque cælesti curru deuectus in ibis
Terras de cælo Thebyres.*

Tunc scilicet, cum uenerit, ut sit præcursor secundi aduentus Christi.

142 Si ob Scripturæ sacre, & Patrum auctoritates affereret quis cum Serario translatus Eliam, & existere in sydereo aliquo cælo, ubi ab elementorum immutationibus, & impressionibus immunis sit; uerba Scripturæ ab hoc dicendi modo non dissonarent, nec res ipsa magnam difficultatem, uel admirationem haberet, iudice Suario lib. 5. de functionis fidei Catholicæ cap. 13. n. 9. ubi non renuit concedere id ipsum quoad Henoch, dummodo uerque ad cælum Empyreum, quod Beatorum propria sedes est, non afferretur perductus. Sed & Iacobus Naclantus pag. 488. Medullæ Scripturæ sacre, inscium se fateretur, an conseruetur à Deo tam vnus, quàm alter in terra, cælo uel sydereo.

143 Quòd si, quæ modò tentata sunt, non improbabilia censentur, aperitur uia ad aliqualem explicationem ueterum Scriptorum, quos recensui in n. 134. & 135. Nonnulli quidem rectum in sensum agrè trahi possunt; nam sydereo cælo, superiorum aliud, & Beatorum proprium uidentur indicare; maxime Victorinus, & Dorothæus. Sed de pri-

mi opere, admonet in lib. de scriptoribus Ecclesiasticis Gennadius leuioris ponderis sententiam figuratam habere, uel ab homine, seculari litteratura occupato, & nullius magisterio in diuinis Scripturis exercitato: de secundi synopsis notant Bellarminus, Possseuinus, Alberrusque Myræus cum Baronio, & Molano, plenam esse fabulis, & narrationibus confictis, atque mendacibus, & in nouissimo Hispano Indice librorum prohibitorum, ac expurgandorum pag. 150. opprimè aduertitur, eam synopsis non esse opus S. Dorothæi Martyris, & Presbyteri Tyrensis, sed recentioris alterius Auctoris. S. Paulinus explicari potest, quatenus postulet à Deo, ut soluta à corpore anima pertranseat sydeream spheram, quam attigerunt Henoch, & Elias; alius tamen, & ad Empyreum perueniat. S. Hieronymus exponitur infra in n. 150. S. Ambrosius sic declarandus est, ut non uelit, ascensionem Christi in cælum esse similem quo ad omnia ascensionem Eliæ; sed hunc inferius constituisse, quàm illum. S. Chrysostomus, & S. Chrysologus interpretandi ueniunt, quatenus existiment, Eliam commorantem in cælo aliquo sydereo uisitari frequenter ab Angelis, & ibi confirmatum in gratia, liberumque ab iis, quas modò patimur, miseriis, & peccati fomite, degere uitam felicissimam, fruique altissima quadam Dei contemplatione, quæ tamen ad uisionis beatæ gradum non accedat, ut animaduertunt S. Augustinus lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 9. Georgius Trapezuntius in opusculo de Ioanne Euangelista non mortuo, Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 5. sect. 1. Viegas in cap. 11. Apocal. commentar. 5. sect. 4. Cornelius in lib. 4. Regum cap. 2. v. 11. Serarius ibi. Rursus idem Cornelius in cap. 5. Genesim v. 24. Valleser pag. 359. Onomatographiæ. Nec uisitatio Angelorum putari debet omnino dissona, cum Auctor quæstionum sub persona S. Iustini exarandus in n. 85. exercit. 2. eam concedat Sanctorum animabus, & Henoch, ac Eliæ, quos cum illis uique ad resurrectionem corporum incolat fecit paradysi terrestri; sed malè quantum ad animas. Concedit etiam uisionem Humanitatis Christi Dominique uisio respectu Henochi, & Eliæ non displicet proflus Suario proxime citato v. secundo infero, siue quia ipsorum oculi eleuantur ad uidentiam ex paradiso terrestri humanitatem Christianam; siue quia hæc ipsi præsentem quandoque se exhibeat, uel simul manens in Empyreo, uel ex inde ad tempus discedens. Stephanus VVeberus, uel potius eius Præceptor Martinus Becanus in disp. Theologica de officiis Angelorum circa homines cap. & n. 7. ualdè probabile esse censet, non paucos Angelos in paradiso terrestri commorari, ut societatem uitæ præstent Henoch, & Eliæ.

144 Ex Auctoribus relatis in n. 135. Faustus Manichæus affingebat Catholicis eam fidem. Michaël Pfellus commodè intelligi potest ad gustum paulò antè dictorum. Theodorus, Apollinarius, Procopius, & Streuchus audiri nullatenus debent. S. Augustinum debuissent ipsi præire, aut subsequi dicentem lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione cap. 3. *Hench, & Elias per tam longam aetatem senectute non maruerunt. Nec tamen credo, eos iam in illa spiritali qualitate corporis commutatos, qualis in resurrectione promittitur, quæ in Domino prima præcessit*. Repetit id ipsum in lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 6. Quod & prius traditum fuerat à S. Ireneo lib. & cap. 5. aduersus hæreses, à Tertulliano lib. de resurrectione carnis cap. 43. Legiturque in Auctore explicationis quæst. 85. ad orthodoxos inter ope

opera S. Iustini. Euolue Arboreum lib. 5. Theosophia cap. 1. & lib. 8. cap. 4. Malucndam cap. 87. de paradiso, & lib. 9. de Antichristo cap. 5. Sandæum part. 1. Theologia lib. 3. commentatione 34. exercit. 1. Nec te prætereat efficacissimum argumentum, quod desumitur ex verbis S. Pauli ad Hebr. 11. appositis iam in n. 137. vt probetur, Eliam, quando raptus fuit, non obtinuisse gloriam animi, ac corporis. Nam etsi S. Paulus non expresserit Eliam, vt Henochum, tamen tacite designauit, dum v. 37. dixit, *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiat, afflicti*, siquidem de Elia refertur lib. 4. Regum cap. 1. v. 8. *quod incedebat zona pellicea accinctus renibus*; & lib. 3. cap. 19. narratur, quàm egens, angustiat, & afflicti circuegerit fugiens Iezabelem.

145 Ob hoc argumentum, & simile efformatum quoad Henoch in eo n. 137. tenendum est, neutrius Sancti animas vidisse intuitiue Deum ante mortem Christi ex tempore translationis. P. Peireyra lib. 7. in Genesim n. 152. vtitur ad id confirmandum testimoniis expensis à nobis supra ex n. 120. vsque ad 124. *Quæ vera non essent, inquit, si Henoch, & Elia per tot annorum millia ante Christum vidissent Deum. Neque enim ad veritatem, vel perfectionem visionis Dei refert, videaturne Deus ab homine, vel ab Angelo in cælis, an in terris; non enim minus perfectè, ac beatè vident Deum Angeli Sancti, cùm sint in terris, quàm cùm versantur in cælis; nec Dominus noster, dum fuit in terris minus perfectè vidit Deum, quàm postea, cùm in cælos ascendit.* Sic Peireira; & idem argumenti genus tangitur à Suario in v. *Dicendum secundò*, à Duallio in tract. de quatuor Nouissimis q. 4. art. 2. pag. 59. Cæteri si ex eis testimoniis conuinceretur id, quod intendunt; conuinceretur etiam, Adamum, Moysem, & Deiparam Virginem non vidisse vnquam transeunter Deum ante Christi mortem: nam sicut ea testimonia non patiuntur vllam exceptionem, penes ascensionem, vel transeuntem, alicuius puri hominis in cælum Empyreum ante ascensionem Christi, sic nec vllam paterentur penes visionem vel transeuntem communicatam puro alicui homini ante mortem Christi; conuinceretur etiam, antiquorum Patrum Sanctas animas non vidisse Deum, antequam cum Christo ascenderint in cælum Empyreum; nam si ex eo, quod Christus aperuerit ianuam regni cælestis, & propalarit Sanctorum viam ad cælum, colligitur, animas Henochi, & Eliæ vnitas corporibus, & existentes in paradiso terrestri, vel alibi extra cælum illud ante apertionem factam per Christum, felicitatos non fuisse visione, inferretur æquè ea caruisse omnium aliorum Patrum sanctas animas separatas ante ingressum cum Christo in præfatum cælum, quandoquidem etsi Christus per mortem suam merito, & iure remoueret hominibus impedimentum regni cælestis, tamen re ipsa, & facto non remouit, vsque dum per ascensionem suam introduxit homines quasi in possessionem, vt inquit S. Thomas 3. p. q. 49. art. 5. ad 4. & ex ipso Suario in commentario ad art. 1. q. 57. Iam autem nullus est, qui nesciat, quàm probabile sit Moyfi, & Deiparæ Virgini ante mortem Christi concessum aliquando priuilegium videndi Deum transeunter; licet de Adamo non adèd probabile sit. Nullus item est, qui nesciat, negari non posse, salua fide Catholica, antiquorum Patrum Sanctas animas, vt & penitentis Laronis animam vidisse Deum ante ascensionem cum Christo in cælum.

146 Respondebis in fauorem argumenti Pe-

reiræ, regnum cæleste, vt sumitur pro visione beata, apertum fuisse hominibus reipia, & facto, in morte Christi, & non ante. Fateor, ita quidem esse quoad visionem beatam permanentem; dico tamen, id vt fide Catholica sanctum non probari ex eis testimoniis Scripturæ sacræ, sed ex aliis: alioqui ex eis tenendum foret, vt eadem fide certum, nulli homini ante mortem Christi referatur fuisse regnum vel ad tempus, prout regnum cæleste sumi potest pro visione beata transeunte. Ambrosius Catharinus in opusculo de consummata gloria Christi, & ex sententia Ioannis Dominici, S. Antoninus apud Salmeronem tom. 11. in Euangelia tract. 7. pag. 60. Videntur tradere, Henochum, & Eliam, habuisse gloriam animorum statim ac translata sunt; & S. Gregorius Nazianzenus in oratione 2. de Theologia inquit, *licet Henoch hinc translatus sit, non tamen constat, virum iam comprehenderit* (id est, viderit intuitiue) *Dei naturam, an sit adhuc comprehensurus.*

147 Sed ego, ætatis verbis S. Pauli, neutiquam auerem affirmare, ex tempore translationis donatos fuisse visione beata permanentem; vt neque audent Suarius, Pereira, Viegas, Cornelius, Serarius, Vallester, Duallius supra citati. Malucnda lib. 9. de Antichristo cap. 5. Granadus 1. p. contr. 13. de Nouissimis tract. ac disp. 1. n. 4. Sherlock volumine 2. in Canticum Cantiorum, vestigat. 7. num. 32. Gordonus in cap. 6. Genesim v. 24. Michaël Muñoz in propugnaculo Eliæ lib. 3. tit. 2. cap. & art. 1. Franciscus de S. Maria lib. 1. Historiæ Prophetiæ cap. 28. num. 7. Boldurius in epistolam Iudæ v. 14. Thomas Aquinas à S. Ioseph part. 3. de Patriarchatu Eliæ sect. 8. Leonardus Marius in 5. cap. Genes. à num. 32. Tena in cap. 1. ad Hebræos difficultate 4. sect. 3. num. 17.

148. Regredior ad intentum principale, & probo ex modò dictis, Henochum, & Eliam, quando translata sunt, non accepisse glorificationem corporum. Etenim hæc supponit connaturaliter visionem beatam permanentem, quam tunc non præstitam duorum illorum animabus, ostensum satis à me fuit. Mors etiam, quæ in fine mundi pro defensione fidei Christianæ contra Antichristum expectat ipsos, vt inter dogmata eiusdem fidei habetur à plerisque, demonstrat manifestè, non fruituros glorificationem corporum tempore mortis; imò neque temporibus antecedentibus, quia ea glorificatio semel possessa, deberet connaturaliter esse perpetua; deestque authoritas, & ratio, vt miraculosè auferreda diceretur, si vnquam concessa fuisset. Cùm itaque mortem subituri sint, sequitur perseuerare modò in vita mortali. Ex quo vterius subinfertur aduersus Salmeronem tom. 11. tract. 32. pag. 333. & Barradam tom. 4. lib. 9. cap. 4. penes animas nunc post Christi mortem non esse beatos, quia beatitudo permanens in vita mortali, fuit prærogatiua solius Christi; & nec instantaneam beatitudinem vlli alteri homini in vita mortali exhibitam fuisse siue ante, siue post Christi mortem, receptissima fert multorum Patrum, & Theologorum opinio, propter vniuersalem sanctæ Scripturæ regulam, *Deum nemo vidit vnquam, Non videbit me homo & viuet, &c.* A qua regula, & lege, si aliqui sunt exempti per vnum instans, vel breue aliquod tempus, prout de Deipara Virgine mihi persuado cum Michaële Ghislerio in Cantica cap. 1. vers. 4. expositione 4. aliique Doctoribus communiter, vt vt fit de Moyse, & Paulo; nullum tamen est indicium, vt relaxata putetur in Henoch, & Eliæ gratiam,

non

non solum per tam diuturnum spatium; sed nec per vnicum momentum. Et nota, nec cum Deipara Virgine dispenatum quoad glorificationem temporariam corporis ante resurrectionem Christi gloriosam. Etsi enim non defuerit, qui affirmarit, Deiparam in primo conceptionis puncto habuisse corporis gloriam, & animæ, resellitur, & merito, prius illud, tanquam commentitium à Luilio Turriano in selectis part. 1. centuria 3. dub. 53. quicquid sit de posteriori, quod anno 1649. defensum publicè est, magnòque plausu in Academijs Salmanticensi, & Vallisolerana, traditumque fuerat à Hieronymo de Florentia serm. 11. de Conceptione Virginis puncto 1. Ferdinando Salazar. in defensione pro immaculata Deiparæ Virginis Conceptione c. 32. §. 4. & in Cantica pag. 220. Francisco de Mendoza in Viridario lib. 2. Problemate 10. num. 56. Pinto Ramirecio in Deipara ab Originis peccato præferuata. num. 483. & 670. alibique sparsim, Pioræ in corona Virginis tract. 1. cap. 7. Sherlogo in Cantica, vestigatione 34. num. 46. licet in 37. vestigatione num. 1. pedem retrahat; Ludouico de Ribas 1. part. tract. 3. (qui est de Visione Dei) D. 14. cap. 2. Placido Nigidio in Cantica cap. 1. vers. 12. Confirmatque Salazar testimonijs S. Bernardini Senensis, Amadei, & Gersonis, quibus adæcetit alia Antonius de Quintana, Dueñas in lib. de Nominis Sanctissimo Mariæ pag. 121. & 344.

SECTIO XI.

Diluitur alia obiectio desumpta ex Moyfis anima, & corpore.

149 **O**pponitur vterius, Moysem vel penes solam animam, vel penes animam & corpus ascendisse in Empyreum prius, quàm Christus Dominus. Ita insinuat S. Hieronymus, qui verbis transcriptis in num. 134. interserit hæc, *Ascendit (Dominus) cum Moyse, cuius sepultura locus, quia in cælum ascenderat, in terra non potuit inueniri.* Rabbi Samuël Marrochianus lib. de aduentu Messie cap. 3. inquit, *De Moyse etiam non est dubitandum, quin sit in cælo in corpore, & anima, vt dicitur Deuteronomij 34. Dixit Dominus ad Moysem, Ascende in montem Nebo, & morere ibi; & ascendit in montem, & mortuus est, & nesciuit homo sepulchrum eius usque in hodiernum diem. Et quid significat, quòd sepulchrum eius est ignotum in terra, cum ipse fuerit propheta maior, & sanctior alijs, nisi quòd Deus suscitauit eum, & assumpsit eum in corpore, & anima sicut alios iustos assumpsit, & eleuauit ad locum, ubi sunt? scilicet Machusalem, Henoch, & Elias; vt ipse Samuël paulò antea dixerat. Petrus Cellensis lib. de panibus cap. 11. *Onnipotens, & misericors fortè idcirco terram morientium negat, quia ad cælum Moyse animam subleuat.* Gregentius Archiepiscopus Tephrensensis in disputatione cum Herbario Iudæo; *quicquid est hominis, ipsius est anima, quoniam huius corpus nihil est. Est enim indumentum anima congenitum, & cùm iubet Deus, mittit Angelos suos, & animam corruptibile indumentum exiunt, nempe corpus ipsum, quò ad Deum debet abire, ubi tale carneum indumentum non est, qui gestet; omnes enim illic spiritus. Cæterum vt spiritum, & animam tollunt illuc, quò iubet Deus, & ibi habitat, vt Angelorum indumenta ferens; sic igitur Moyse anima. Cùm ea opus habuit Deus, ei corpus propria potentia affinxit, & hanc brachio suo adstare fecit in monte Thabor, vt**

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

contemplaretur ipsius transfigurationem, & rursus dextra sua reposuit, unde hanc abstulerat. Hactenus Gregentius non obscurè asserens, Moyse animam adfuisse cælo statim, ac deposuit corporis indumentum. Nec magis obscurè Philo lib. 3. de vita Moyse, & lib. de Charitate, Iosephus lib. 4. antiquitatum Iudaicarum cap. 8. Rabbi Moyse proæmio in Misna apud Genebrardum lib. 1. Chronographiæ, Diluuij anno 1013.

150 Sed constantissimè sentiendum est, Moysem neque secundum animam solam, neque secundum eam, & corpus simul ascendisse in Empyreum ante Seruatorem Christum, qui humano generi ad cælum fecit viam, quam prius natura consequi non poterat: vt ait S. Cyillus Alexandrinus lib. 9. in Ioannem cap. 25. & ab Antonio Hincala in Straurico cap. 30. à nobisque in superioribus, copiosissimè stabilitum manet. Quare solum restat ferre sigillatim iudicium de appositis Authoribus. P. Lorinus in cap. 34. Deuteronomij vers. 5. eatenus, meditatur, dici à S. Hieronymo, Moysem ascendisse in cælum, quatenus hoc suo tempore erat ei dandum ob cælestem vitam. P. Sandæus 1. part. Theologiæ lib. 3. commentatione 34. exercit. 4. disquisitione 1. exponit Doctorem Maximum de ascensu Moyse in cælestem Sanctitatem, vitamque singularem: Vereor, ne intelligentia vtraque videatur extorta; tum quia S. Hieronymus loquitur ibi de ascensu S. Pauli in tertium cælum non absimili verborum forma; tum quia si S. Hieronymus ibi non vellet, Moysem penes corpus etiam ascendisse in cælum, vt quid adderet, *cuius sepultura locus, quia in cælum ascenderat, in terra non potuit inueniri?* Tum denique, quia Henochi, & Eliæ ascensum, de quo æquè fatetur, neutro ex illis modo videtur sumpsisse; sed pro ascensu reali in aliquod cælum tempore ipso translationis. Si ob hæc exponatur Maximus Doctor de ascensu reali Henochi, Moyse, & Eliæ cum corporibus in cælum sydereum, siue illic perseuerent, siue mox translata sint ad paradysum terrestrem, secretamve aliam terre regionem, sensus hic quoad Moysem subiaceat difficultatibus continuò attingendis; sed quoad Henochum, & Eliam liber erit à calumnia vlla, si ascenderint & permanceant abique glorificatione animarum, & corporum, morituri extremis temporibus.

151 Samuël Marrochianus corrigendus omninò est, dum ait, Machusalemum viuum in corpore fuisse ex hominum consortio assumptum: constat namque ex cap. 5. Genesim vers. 27. mortuum esse. Quod de Henoch, & Elia ait, verum erit, si dictum sit iuxta sensum paulò antè à nobis expressum. Moyse mors benè ab ipso adstruitur, quam videtur negasse S. Hieronymus in verbis superioribus; vt notat Suarez tomo 2. in 3. part. disput. 32. sect. 2. vers. *controuersia autem*; nisi dicatur, eò loci putatum à S. Hieronymo, quod & à Samuèle Marrochiano, scilicet Moysem illicò post mortem resurrexisset. Scripsi eò loci, siquidem in cap. 17. Mathæi, clarè pronuntiat, Moysem ab Inferis resurrexisse, quando testis adstiterit Transfigurationi Christi in monte Thabor. Et quidem Moyse statim post obitum resurrexisset, quæ & non improbat à Ioachimo Abbate Exposit. 3. in cap. 11. Apocalypsis. vers. 3. Si fuerit in corpore immortalis, & glorificato, & vt penes hoc, & animam beatam existeret iam tunc Moyse in cælo Empyreo, pro vt præ se ferunt Matrochianiverba, corrigenda & isthæc omninò sunt. Si verò fuerit in corpore mortali, & non

f glorificato,

glorificato, vnitóque animæ nondum beatæ, ita vt rediuius Moyses iam tunc deductus non sit in cælum Empyreum, rigidæ censuræ periculum verba non subibunt. Sed ea resurrectio traderetur sine fundamento vlllo in sacris Litteris.

152 Inquies, excogitari posse primò, vt Moyses, ex tunc rediuius, adesset multò post, Transfigurationi Christi, vt in corpore proprio adfuit Elias; Secundò vt Christo resurgente acciperet glorificationem corporis; vel tertio vt nondum glorificatus perseuerans vsque ad extrema mundi tempora esset vnus ex præcurtoribus secundi aduentus Christi, & pro huius fide moreretur. Cæterum ob quælibet finem ex istis vanè. Nam primò, vt Moyses assisteret transfigurationi Christi, satis esset, quòd animaeducta è sinu Abrahæ appareret per corpus aliquod æreum assumptum, & instar humani efformatum, vt voluit Tertullianus lib. de resurrectione Carnis cap. 55. Strabus, Albertus Magnus in c.9. Lucæ, S. Thomas 3. part. quæst. 45. art. 3. ad 2. & in cap. 17. Matthæi v. 3. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 4. p. 2. portione & q. 3. Viegas in cap. 11. Apocalypsis comment. 5. sect. 7. num. 2. Granadus tom. 4. controu. 2. tract. 2. comment. 17. n. 10. Natalis Adnotatione in Imaginem de Transfiguratione lit. D. & G. Lyra, Abulenſis, Salmeron, Ianſenius, & alij in cap. 17. Matthæi; vel satis fuit, quòd ex præfaro sinu extracta, dimisso olim, proprio corpori vniretur iterum, vt placet S. Hieronymo supra, Authori de mirabilibus sacrae Scripturæ lib. 3. cap. 10. Holkot lect. 5. in librum Sapientia, Dominico Soto in 4. dist. 43. quæst. 2. art. 1. Alphonso Mendozæ q. 5. Scholastica, n. 7. in fine, Barradæ tom. 2. in Euang. lib. 10. cap. 28. Suario proximè citato v. *secunda sententia*. Toletio adnotatione 61. in c. 9. Lucæ, Azorio p. 2. Moralium Institutionum lib. 1. c. 15. q. 5. Petro Iytxo de Christi apparitione in Thabor c. 3. §. 36. Cornelio, Adamo Contzen, Gordonio, Estio, Hesselio, Maldonato, Tirino, alijsq; in cap. illud 17. Matthæi. Et plerisque Patrum placere asseuerat Deltius libr. 2. Disquisitionum Magicarum q. 26. sect. 2. Quinimò aliqui Patres indicant, glorificata fuisse corpora Moysis, ac Eliæ, quando apparuerunt in monte Thabor. Intelligendi tamen non sunt de glorificatione, qualis in resurrectione promittitur Iustorum corporibus promanans ex beatitudine animarum; sed de claritate redundante, ac reflectente in corpora Moysis, & Eliæ ex consortio, ac præsentia corporis Christi, vt obseruat Suarius, & vt Ylambertus 3. part. q. 9. disp. 2. art. 2. quamuis claritas Moysis & Eliæ fuisset gloriosa, non debuisset necessariò præsupponere in eorum animis claram, & beatificam visionem Dei, tum quia dos claritatis non oritur physicè à visione Dei, tum quia qualitas lucis gloriosæ indifferens ex se est ad varias causas efficientes. Deinde, vt resurgente Christo acciperet Moyses glorificationem corporis, opus non esset, quòd antea reuixisset, cum facillè Deo esset facere vt tunc & resurgeret, & obtineret glorificatum corpus. S. Ambrosius adducendus in n. 29. Exercit. 2. 2. significat, Moysis corpus accepisse glorificationem, quando Christus resurrexit; de quo puncto nos in eo numero. Ast hinc potiùs deduci deberet, Moyslem non reuixisse antea. Nam cum eius anima statim post mortem Christi fuisset beata, miraculosè informaret corpus nondum glorificatum vsque ad instantem resurrectionis Christi. Et præterea corpora, quæ resurgente Christo comparauerunt glorificationem (si hanc obtinuisse admittatur) fuerunt cor-

pora, quæ tunc resurrexerunt, & Sanctorum, qui dormierant, vt legitimus apud Matthæum c. 27. Postremò vt Moyses esset vnus ex præcurtoribus secundi aduentus Christi, necesse non esset, quòd tam anticipatè reuixisset. Et reuera tribuere id muneris Moysi, parùm probabile est, adhuc concessio, semel obuisse S. Prophetam. Etenim vt omittam, subitici sine fundamento morti duplici, rogo, an nunc eius anima sit, vel non sit beata? Si primum. Ergo non absque miraculo existet vnica corpori mortali; neque absque miraculo patietur dolores ex corporis afflictionibus, & morte in persecutione Antichristi. Priuari autem beatitudine communicata ex tempore mortis Christi, vt pariat, fieri etiam non potest absque miraculo. Et dicas, totum, quo auctoritatis, aut rationis fundamentum, tot miracula comminiscaris? Si secundum, contra, quia vt asseratur, Moysis animam non comparasse beatitudinem, quando animæ aliorum Patrum veteris testamenti eam nactæ sunt; oporteret allegare expressum sacrae Scripturæ testimonium, vel concordem multorum Patrum Ecclesiæ consensum: quorum vtrumlibet afferendo non eris.

153 Petrus Cellensis explicari fortè posset alterutro, vel vtroque modo, quo Lorinus, & Sandæus exponunt supra S. Hieronymum: vel fortè declarari posset de subleuatione reali animæ Moysis in cælum aliquod Syderei, nisi & hæc subleuatio suspecta sit de errore, cum animæ separata omnium Iustorum decedentium ante ascensum animæ Christi ab Inferis descenderint illuc, vt probauit in n. 126. neque sit fundamentum, vt in generali lege fieret exceptio quoad animam separatam Moysis, & multo minus vt in cælo aliquo Sydereo, vel alibi extra sinum Abrahæ maneret vsque ad mortem Christi, aut ascensionem in cælum Empyreum. Adde, dictum Moysi à Deo Numer. 31. v. 2. *Viscere prius filios Israël de Madiianitis, & sic colligeris ad populum tuum*. Et Deuter. 32. v. 49. ac 50. *Ascende in montem istum: & morere in monte, quem consuecis iungeris populis tuis; sicut mortuus est Aarón frater tuus in monte Hor, & appositus populis suis*. De quo Aarone iusserat Deus Numer. 20. vers. 24. *Pergat Aarón ad populos suos; non enim intrabit in terram, quam dedi filiis Israël*. In quibus verbis secundum multorum Interpretum expositionem, de qua in n. 158. significatur, animam Moysis, corpore solutam, abituram in receptaculum commune animæ Aaronis, & aliorum Patrum antiquorum; quod receptaculum erat sinus Abrahæ, seu Lymbus, & non cælum aliquod.

154 Gregentius, si de loco animæ Moysis ante tempus Transfigurationis Christi loquatur eodem modo, ac de loco felicitium spirituum Angelicorum, præcludit viam sano sensui. Sed forsitan non loquitur eodem modo. Adhuc tamen cautè legendus est, dum inquit, *Vbi tale carnicum indumentum, non est, qui gessit; omnes enim illic spiritus*. Nam fide Catholica certum est, Christum in cælo existere cum corpore gloriae dotibus ornato. De Philone, & alijs citatis in fine num. 149. curandum non est quoad præfens punctum, siue voluerint, Moyslem corpore, & anima, siue hac sola eleuati in cælum. Et Philo quidem in libro, *Quis rerum diuinarum sit hæres*, affertur vniersim de animabus quorumuis sapientium, & proborum hominum rediisse semper in astra. Platonizans ibi, vt sæpe alibi. Admonéo in sectionis ora, S. Maximum, & Pachymetrium ad c. 1. S. Dionysij Areopagitæ de Hierarchia cælesti referre ex Hebræis, Moyslem, cum ascendit

in

in nebulam, Exodi 24. v. 18. *penetrasse in vnum ex septem firmamentis cælestibus*. Sed dummodò in Empyreum non penetrarit, dicant Hebræi quicquid velint de ingressu in aliud cælum; nam et si fabulosus sit, & merè recitatiuè proponatur à S. Maximo, & Pachymetrio, Christianæ Religionis decretis non repugnat.

SECTIO XII.

Soluuntur varia alia obiectiones ex sacris Litteris.

155 **O**biicitur item locus Sapientia cap. 16. v. 14. vbi dicitur, *Homo autem occidit quidem per malitiam, & cum exierit spiritus non reuertetur, nec reuocabit animam, qua recepta est*, id est, quæ est assumpta, vt in Græco legitur. Vnde Vatablus interpretatur *sublimem abeuntem*, videlicet in cælum. Ergo in hoc ante mortem Christi, & ascensionem, abibant animæ. Respondetur, in propositis verbis, siue vt Latine, siue vt Græcè leguntur, non aliud significari, quam animam recedentem à corpore constitui in sede, vel statione sibi apta, & proportionata iuxta conditionem meritorum, & temporis. Quod si quid speciale in Græco innuitur, id nimirum est, animam deduci à Deo, aut à probo vel improbo Angelo, prout proba, vel improba fuerit, in stationem sibi destinatam. Quare interpretatio Vatabli reiicienda est, maximè, cum superiora verba proferantur indiscriminatim de quauis humana anima; quæ autem obstructa reatu culpæ, aut pœnæ discedit à corpore, neque antiqutis, neque modo sublimis abiit in discessu, sed fertur vel ad Orcum, vel ad Purgatorium.

156 Maioris difficultatis speciem habet locus Ecclesiasticus 3. vers. 21. *Quis nouit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus inuentorum descendat deorsum? Quorum verborum consideratis antecedentibus, hic videtur esse sensus; Et si reuera illud sit discrimen inter spiritum hominis Iusti, & spiritum peccidis, quòd spiritus hominis Iusti ascendat in cælum quando se iungitur à corpore, & spiritus peccidis deorsum cadat, & intereat cum corpore; tamen quo certo auctore cognouimus illud discrimen? Quis potest nosse vtrum verum, an falsum sit, quòd speratur? Certè non nisi vnus, vel alter, si que sapiens. Augetur difficultas ex cap. 12. eiusdem Ecclesiasticus vers. 1. & 7. *Memento, inquit, Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ: antequam reuertatur puluis in terram suam, unde erat; & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*, id est, anima pergat ad cælum, qui est Dei, à quo fuit creata, thronus, & sedes. Ergo Salomoni persuasum fuit, suo iam tempore Iustorum animas ad cælum contendere. Respondetur, S. Hieronymum ex prioribus verbis confirmare potiùs Catholicam veritatem in hunc modum, *Hoc autem dicit Ecclesiasticus, non quòd animam putet perire cum corpore, vel vnum bestiis, & homini preparari locum; sed quòd ante aduentum Christi omnia ad Inferos pariter ducerentur. Vnde & Iacob ad Inferos descensurum se dicit, & Iob pius & impius in Inferno queritur retentari: Et Euangelium, Cbaos magnum interpositum apud Inferos, & Abraham cum Lazaro, & Diuitem in supplicio esse testatur. Et reuera antequam flammam illam rotam, & igneam vomphæam ad paradisi fores Christus cum Lazaro reseraret, clausa erant cælestia, & spiritus pecoris, homini quo aqualis vilitas* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

coarctabat. Et licet aliud videretur dissolui, aliud reseruari, tamen non multum intererat perire cum corpore, vel Inferni tenebris detineri. Sic S. Hieronymus, quem sequitur Albinus, Sed omnis nonnullis sensibus eorum verborum, iuxta quos nullum contra nos confici potest argumentum; arriter nobis is, qui & P. Lorino, vt nimirum per verba, *Spiritus filiorum Adam ascendat sursum, designetur remunerationis locus, qui licet interim erat sub hac terra superficie, quandoque tamen esse debebat in excelso cælo, seu supra firmamentum*, vt Chaldaeus veritè. Posteriora Ecclesiasticus verba communia sunt animæ iustæ, & iniustæ; ideòque non debent intelligi de abitione in cælum; sed de animæ per Dei Creatoris virtutem conseruatione sine vnione ad corpus, siue in hoc, siue in illo loco, secundum meritorum, ac temporis conditionem.

157 Multò melius pro Catholica veritate arguere promptum est nobis ex ipso Ecclesiasticus aiente in cap. 9. vers. 10. *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud Inferos, quò tu properas*. Vbi S. Hieronymus, *Quod autem ait in inferno, quò tu vadis illuc, nota, vt Samuelem quoque verè in Inferno credas fuisse: & ante aduentum Christi, quamuis Sanctos, omnes Inferni lege detentos. Porro, quòd Sancti post resurrectionem Domini nequam teneantur Inferno, testatur Apostolus dicens, Melius est dissolui, & esse cum Christo. Qui autem cum Christo est, vti que non tenetur Inferno*.

158 Opponitur rursus, vsurpari in veteri Testamento qualdam phrasæ, & modos loquendi pro iustis morientibus, vt *apponi, colligi, congregari, iungi populo suo, vel ad populum suum, ire, peregere, apponi ad Patres suos, vel ad populos suos*. Ex quibus modis loquendi inferitur, Iustorum animas tunc temporis in cælum Angelorum, atque adeo in Empyreum condescendisse. Vnde S. Augustinus lib. quæstionum super Genesim quæst. 268. exponens verba illa Genesim 49. vers. 32. *obiit Iacob, appositusque est ad populum suum*, scripsit, *Ecce de Iacob quidam mortuo, sed nondum sepulto, dictum est, quòd appositus est ad populum suum. Sed ad quem populum appositus sit, non in pramptu est videre. Ex Iacob enim populus natus est, qui dictus est populus Israël: qui autem eum præcesserunt tam pauci iusti nominantur, vt eos populum appellare cunctemur. Nam si dictum esset, Appositus est ad Patres suos, nulla quæstio fieret. An forte populus est non solum hominum Sanctorum, verum & Angelorum? Populum, inquam, illius Ciuitatis, qua de cælo est Hierusalem? De qua Paulus, Accessistis, inquit, ad montem Sion, & ad Ciuitatem Dei Hierusalem, & ad millia Angelorum exultantium. Huic populo apponuntur, qui post hanc vitam placentes Deo fiunt; tunc enim dicuntur apponi, quando nulla iam remanet sollicitudo temptationum, & periculum peccatorum. Hoc intuens Scriptura dixit, Ante mortem ne laudes hominem quemquam. Huculque S. Augustinus, qui eadem fermè repetit lib. 2. de peccato originali cõtra Pelagium & Cælestium cap. 30. Imitatus est S. Doctorem Anselmus Laudunensis in Glossa interlineari tum ad caput præallegatum Genesim, tum ad 25. vers. 8. vbi de Abraham dicitur, *Congregatisque est ad populum suum*. Sequutus est etiam S. Eucherius Lugdunensis, vel quisquis est Author Explanationum in Genesim sub eius nomine. Sed Petrus Comestor in cap. 114. Historiæ Genesim præoccupans obiectionem quæ contra hanc interpretationem facillè occurreret, ait de Iacob, *Appositus est ad populum suum, id est, ad**

f 2

Angelos

Angelos certa spe, tandem in re. Notum quidem est quod appositus est ad Abraham, & Isaac; sed tam pauci populus dici non possunt. Vel populus dici possunt omnes ab Adam prædestinati, qui verant in sinu Abrahæ. Et ad normam posterioris istius additionis, quæ præhabetur à Ruperto, Nicolao de Lyra, & Gaetano, explicat in cap. 62. qua ratione de Abraham tradatur, congregatum esse ad populum suum. Paulus Burgenfis videns, de iustis etiam viuentibus asseri posse, appositos esse ad Angelos, tunc certa spe, & postea tandem in re, si confirmati sint in gratia, vel saltem prædestinati, addit, Patrum antiquorum congregationem, & appositionem ad populum suum significare frequentem visitationem, qua Angeli solabantur illorum Patrum animas deductas in sinum Abrahæ: quæ visitatio non improbatur à Salmerone tomo 4. in Euang. p. 3. tract. 21. pag. 717.

159 Sed adhuc aduersus Paulum Burgensem instari potest exinde, quod multi iusti viuentes habuerint Angelorum frequentes visitationes; id tamen non sufficeret, vt dicerentur congregati, & apppositi in statu vitæ mortalis ad populum suum. Et præterea vrgentur fortius tam Paulus Burgenfis, quàm Petrus Comestor; tum quia sicut in Scriptura dicitur, *Apponi ad populum suum*, ita dicitur *Apponi ad Patres suos*. Vt Machab. lib. 1. cap. 2. v. 69. Angeli autem non nisi durè significarentur nomine Patrum; tum quia de Ismaele scribitur cap. 25. Genesis v. 17. *Deficiensque mortuus est, & appositus ad populum suum.* & de Altyage Medorum Rege scribitur cap. 13. Danielis v. 66. *Et Rex Astiages appositus est ad Patres suos*; nec idèd sentiendum est animas Ismaelis, & Altyagis transisse ad Societatem Angelorum in spe, vel in re quoad frequentem visitationem: tum denique quia Scriptura sacra sapissimè vtitur simili alia locutione, nempe *dormire cum Patribus suis*, narrans mortem aliquorum, quos certissimè constat neutro modo penes animas fuisse admissos ad societatem illam.

160 Ob duas has rationes, additio illa Petri Comestoris intelligentis in phrasi *Apponi ad populum suum*, iustos existentes in sinu Abrahæ, repudiatur à Pereira disp. 8. ad cap. 25. Genesis v. 9. Torniello in Annalibus sacris, anno 2213. Orbis conditi num. 2. & à Lorino in cap. 13. Actor. v. 36. in cap. 20. Numer. v. 24. Fatentur nihilominus, vt & S. Thomas, vel qui eius nomen præ se fert in Postilla super Genesim cap. 25. v. 8. per eam phrasim, & germanas alias denotari deductionem animarum in commune aliquod receptaculum, vbi post separationem à corporibus, degant; siue illud receptaculum sit sinus Abrahæ, siue sit Orcus, siue cælum iuxta meritorem, & temporis conditionem; adiciuntque Lorinus, non denotari locum Purgatorij, quia huius non est stata semper, firmave sedes. Verùm nec Limbi Patrum sedes sic futura erat. Quare non est, cur etiam Purgatorium non comprehendatur, & multò potius locus pro animabus non expiatis à peccato originali. Gaspar Sanchez in Acta cap. 2. v. 29. quia defuncti posteri includebantur in Parentum monumentis, idèd (satis genuinè) putat vsurparas locutiones illas, S. Augustinus, & qui ipsum imitandum sibi proposuerunt, explicari queunt cohærenter ad interpretationem vel à Petro Comestore, vel à Paulo Burgenfi exhibitam Scripturæ sanctæ. In Burgenfi illud durissimum, (& meritò) videtur Lorino, quod dixerit, quorumcumque iustorum animas descen-

disse ad Purgatorium, tandiùque ibi mansisse, donec Abrahami anima in Inferis fuit. Absurdissimum namque est, putare, omnes ab Abel probos obiisse cum reatu culpæ venialis, aut pœnæ temporalis, omnèsq; vique ad Abrahamum excruciatos indistinctim in Purgatorio per tot annorum spatia.

161 Opponitur deinceps, *Sanctam civitatem, in quam, vt refert Matthæus cap. 27. venerunt, & apparuerunt multis Sancti rediitui exeuntes de monumētis post resurrectionem Christi, esse Hierusalem cœlestem, quemadmodum interpretantur non pauci Patres apud Suanium in commentar. ad art. 3. q. 5. 3. part. 3.* Ergo Sancti illi rediitui ingressi sunt in cælum Empyreum priùs, quàm Christus. Respondetur, arbitrari ridiculè, iudice S. Hieron. in epist. 17. qui in loco Matthæi ad litteram intelligunt cœlestem Hierusalem, cum nullum signum pauerit esse apud homines Domini resurgenti, si corpora Sanctorum in cœlesti Hierusalem visa sunt, & cum opus non fuerit, apparere Sanctos rediitui, vt in cælo ferrent testimonium de Christi resurrectione. Vnde Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 14. Illuminatorum ait, manifestum esse, quod ingressi sunt eam Hierusalem, in qua ipse tunc erat, ac loquebatur, & quæ Sancta dictari consuevit, vt videre est in cap. 9. Danielis v. 24. & in cap. 4. Matth. v. 5. ad distinctionem omnium civitatum, quæ tunc idolis seruebant, vt aduertit S. Hieronymus in epist. 150. Nec idèd negamus in loco Matthæi cœlestem Hierusalem posse intelligi in sensu mystico analogico; quinimò eam optimè intellectam à S. Hieronymo tum in epist. 150. tum in cap. 27. Matthæi, ab aliisque Patribus, libentissimè concedimus; ita quidem vt Sancti, non quando resurrexerunt; sed post quadraginta dies cum Christo Hierusalem cœlestem sint ingressi, siue penes animas solas, siue penes animas, & corpora, simul. Quod præclare annotatum est à S. Epiphano in hæresi 75. his verbis, *Sanctam autem civitatem, quam dicit? In ambabus enim sermo hic impitur; in ea, quæ est hic, & in superna. Quod enim in hanc Hierusalem cum ipso ingressi sunt primùm, id manifestum est. Antequam verò ascenderet Saluator in cælum, nemo ascendit, donec cum ipso ascenderunt. Nemo enim ascendit in cælum, nisi qui ex cælo descendit, filius hominis, &c.* Beda etiam, Remigius, & S. Anselmus conceptis verbis animaduertunt, Sanctos illos non antè, sed vnà cum Christo ascendisse in cælum. Et in Alberto Magno super 3. dist. 22. art. 12. legitur, *Omnium opinio dicit, quod nullus ascendit ante Christum. Vtrum autem cum ipso fuerint Sancti Patres, ubicumque ipse apparuit Apostolis, quod ego credo esse verum propter incunditatem, quam habebant in presentia corporis, quod redempti erant; aut in paradiso fuerunt per quadraginta illos dies, quod quidam alij dicunt? non est temerariè asserendum; sed opinari sine periculo vtrumque potest.*

162 Obiici possent alia sacra testimonia, vt illud Sapientiæ 10. v. 17. *Reddidit Deus iustis mercedem laborum suorum.* Ecclesiastici 11. v. 28. *Facile est coram Deo in die obitus retribuere vnicuique secundum vias suas.* Lucæ 16. v. 25. *Nunc autem hic, (id est Lazarus,) consolatur, tu verò, (id est, diues epulo,) cruciaris.* Epistolæ ad Hebræ. 11. v. 33. *S. Patres antiqui per fidem vicerunt regna, adepti sunt repromissiones.* Sed hæc testimonia nec in speciem vrgent directè contra veritatem, quam suscepimus illustrandam, de non adito cælo Empyreum ab animabus Sanctorum vsque ad ascensionem Christi in illud, nec re

ipse

ipfa vim vllam continent contra affinem aliam veritatem de non concessa visione beata ante mortem Christi. Nam in primo, sermo ad litteram est de mercede collata à Deo iustis Hebræis in discessu ab Agypto pro tot præteritis laboribus. Constat apertè id ex contextu antecedentium, & subsequentium verborum. In secundo non dicitur, Deum retribuere vnicuique in die obitus, sed Deo facile esse retribuere; neque dicitur, retributionem esse visionem beatam, sed esse secundum merita; quod satis benè intelligitur siue de præmio, siue de iupplio, respectu habito ad conditionem tēporis, & status, vt statim magis declarabitur. In tertio & asseritur quidem, Lazarum consolari, sed non exprimitur consolatio, quam tunc habebat; quæ non fuit visio beata in re ipsa, sed in spe certa, ac infallibili, cum adiunctis aliis solatiis absq; sensus pœna proueniente ab igne, aut ab alio corpore. Et ea spes, reliquæque solaria vocari queunt retributio præmij licet non vltima, Lazarus, & aliis Sanctis ante mortem Christi à Deo concessa in die obitus ipsorum; erat namque præmij retributio aliquis secundum merita, & tempus. In quarto loquitur S. Paulus de repromissionibus bonorum, & felicitatum temporalium, quas sancti Patres antiqui adepti sunt, dum adhuc mortalem vitam agerent; nam de repromissione visionis beatæ tradit in v. 13. & in v. 39. acceptam non fuisse ante gratiæ legem, & mortem Christi.

163 Ex libro quarto, qui Esdræ attribuitur vulgò, quique Canonicus non est, opponi etiam possent sequentia verba in c. 2. à v. 40. *Recipe Sion numerum tuum, & conlude Candidatos tuos, qui legem Domini compleuerunt. Filiorum tuorum, quos optabas, plenus est numerus. Roga Imperium Domini, vt sanctificetur populus tuus, qui vocatus est ab initio. Ego Esdras vidi in monte Sion urbem magnam, quam numerare non potui, & omnes cantici collaudabant Deum. Et in medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur. Ego autem miraculo tenebar. Tunc interrogavi Angelum, & dixi. Qui sunt hi Domine? Qui respondens, dixit mihi, Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sumpserunt, & confessi sunt nomen Dei. Modo coronantur, & accipiunt palmas. Et dixi Angelo. Ille iuuenis quis est, qui eis coronas imponit, & palmas in manu tradit? Et respondens dixit mihi, Ipse est filius Dei, quem in seculo confessi sunt. Ego autem magnificare eos capi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt. Hactenus Author libri illius quarti; & animæ coronatæ visæ ab ipso existebant in cælo, vt colligitur ex his anterioribus verbis à v. 33. *Ego Esdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb, vt irem ad Israel: ad quos cum venirem, reprobauerunt me, & respuerunt mandatum Domini. Ideoque vobis dico gentes, quæ auditis, & intelligitis. Expectate pastorem vestrum, requiem æternitatis dabit vobis, quoniam in proximo est ille qui in fine seculi adueniet. Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis. Fugite vmbra seculi huius, accipite incunditatem gloria vestra. Ego testor palam Saluatorem meum. Commendatum donum accipite, & incundamini, gratias agentes ei, qui vos ad cœlestia regna vocabit. Surgite, & state, & videte numerum signatorum in conuiuio Domini. Qui se de vmbra seculi transtulerunt, splendidas tunicas à Domino acceperunt.* Sed in primis responderetur, inuitatos, in verbis postremò transcriptis, vt surgant, & stent, videantque numerum Signatorum in conuiuio Domini, non esse illos ipse*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

los, qui cernuntur cum coronis & palmis. Vnde et si inuitati dicantur vocati ad regna cœlestia, potest accipi ea vocatio quatum ad possessionem non presentem, sed futuram regnorū cœlestium, in quibus non asserit præfatus Author cōspectos à se eos, qui palmas, coronasque habebant; quatenus scilicet aliquod præmium iam acceperant, licet non vltimum, & consistens in visione Dei. Deinde responderetur (& melius) in verbis ordine prioribus dirigi sermonem ad gentes, quæ post aduentum Christi credituræ erant in ipsum, & cœlesti regno donandæ, in posteriori verò contineri imaginariam visionem beatitudinis sanctarum animarum in cælo, non iam tunc communicatæ, sed communicandæ. Hæc interpretatio non apparet violenta, si minus, liber ille inter Canonicos non censetur, vt iam dixi.

164 Circa nomen regni cœlestis in recitato loco obseruo obiter, cū liber ille Apochryphus sit, permixta illam adnotationem Patrum, de Regni cælorum voce, non audita in Testamento Veteri. Legatur Exercit. 2. postrema sectio. Insurgit tamen non contemnenda difficultas ex cap. 7. Danielis v. 18. vbi dicitur, *suscipient autem regnum sancti Dei altissimi, & obtinebunt regnum vsque in seculum, & seculum seculorum.* Quibus verbis, cū vsus esset Pelagius ad saluandam positionem suam de Regno cælorum promisso in Veteri etiam Testamento, nec Palæstini Patres Conciliares, nec S. Augustinus recusarunt concedere, Daniele loqui de Regno cœlesti: sed non suscipiendo ante Testamentum nouū. Sic constat ex S. Augustino in lib. de gestis Pelagij c. 5. & 35. Crediderim, S. Doctorem parum ibi sollicitum fuisse de nomine, quia nec Palæstini Patres sedentes Diopsoli curarant, dummodò promissum Regnum cæleste intelligeretur conferendum in Nouo Testamento ratione operum, quæ in antiquo fieri poterant ex gratia dispensata ob fidem Christi venturi: licet Danielis verba alium, quàm de regno cœlesti, admittant sensum, vt in Interpretibus, præsertim Gaspare Sanctio, animaduertere est. S. Hieronymus lib. 1. aduersus Pelagianos, ait, ipsos ponere testimonia de apocryphis ad comprobandam promissionem regni cælorum in lege scripta: iuspicor dixisse id, quia Pelagiani vsurparet recitatum locum ex lib. 4. adscripto Esdræ, somniæque continente, vt ait idem Maximus Doctor præfatione in Esdræ. Alia de hoc puncto inueniet studiosus antiquitatis in Petauio tom. 3. Theolog. dogm. lib. vnico de Pelag. & semipelag. hæresi, c. 6. à n. 12.

SECTIO XIII.

Explicantur Scriptores aliqui Ecclesiastici, & referuntur Heretici, qui à veritate Catholica in præcedentibus stabilita deuiarunt.

165 PRudentius lib. Peristephanon, hymno 5. ait, S. Vincentium Martyrem capelluiffe cælum, & rectam ad Patrem viam.

Quam fratre casus impio Abel beatus scanderat.

De eodem Abele inquit Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 31. *Corpore quidem sedem sepulchri, animum verò gaudium vitæ perennis intravit, vbi vidit requiescentem pauperem diues ille, cum apud inferos ipse torqueretur.* Gazæus Procopius in cap. 5. Genesis scribit, Abel interfectum à fratre ad astra volasse. Mirum non est, dici id à Gazæo, qui etiam Henochū, & Eliam in æterna tabernacula receptos

f 3

dixit;

dixit; nisi velis, hunc Authorem, sicut & primum, per Abelis volatum ad astra, & ascensum in cælum denotare sanctum Abelis obitum, & caelestium sedium possessionem, quæ ipsius animæ referuatur conferenda futuris temporibus. Sic multi in historia simul, & parabola Lazari ac Diuitis per sinum Abrahamæ, ad quem ab Angelis portata refertur Lazari anima, subaudiunt cælum non tunc resecratum quando mortuus est Lazarus, sed aperiendum postea; & per consolationem, qua idem dicitur frui, intelligunt visionem beatam comparandam post Christi mortem.

166 Hinc S. Chrysostr. homil. in Pl. 33. meditatatur Diuitem *erexisse oculos in cælum de loco tormentorum, & clamasse ad Patrem Abraham.* Hinc S. Chrysol. 1. 2. 4. de Diuite, & Lazaro sic perorat, *Si est ascendendi possibilitas ad superna; si est facultas uiuendi in caelestibus, si est Abrahamæ sinus bonis omnibus ad requiem preparatus, si est Lazarus in sinu Patris tanti, imo quia dubium non est ubi & loca, & persona, & nomina describuntur; quare non cælo mutamus terram? Quare non caducis emimus aeterna? quare non perituris manentia comparamus? ut & supplicia deuictus Inferni, & hac, quæ audire desideramus angustè, latè videre, habere, & tenere possimus.* Et S. Ambrosius oratione funebri de obitu Valentiniani inducit Gratianum iam antea defunctum loquentem sic Valentiniano tunc emortuo, *Veni in illum agrum, qui est odor Iacob, hoc est veni in gremium Iacob, ut sicut Lazarus Pauper in Abrahamæ sinu, ita etiam tu in Iacob Patriarchæ tranquillitate requiescas. Sinus enim Patriarcharum recessus quidam est quietis aeternæ.* Hinc cælum Empyreum vocatur sinus Abrahamæ à S. Iacobo in Liturgia, à S. Dionysio Areopagita c. 7. de Ecclesiastica Hierarchia (ubi legendus est Georgius Pachymeras) & ab Ecclesia tam in ordine Cõmendationis animæ, quam in officio Defunctorum, & S. Martinij, & in extremis aiebat, *Abrahamæ sinus excipiet.* S. Augustinus lib. 9. Confessionum c. 3. *Quicquid illud est, quod sinus Abrahamæ vocatur, ibi Nebrius meus uiuit:* rursus lib. quæstionum Euangelicarum cap. 38. *Sinus Abrahamæ requies est beatorum pauperum, quorum est regnum cælorum, in quo post hanc vitam recipiuntur.* Sed S. Bernardus term. 4. in festo omnium Sanctorum animaduertit, *Sicubi foris presens quoque Sanctorum requies Abrahamæ sinus vocatur, certum est de Euangelio, hanc inoleuisse consuetudinem; licet neminem oporteat dubitare longè alium hunc sinus esse, quam illum; quippe cum ille in tenebris, hic in luce multa: in Inferno ille fuerit, iste in cælo. Non incongruè tamen etiam nunc dictum videtur, Patriarcharum filios paternum in sinum recipi, cum ad eorum consortium ab hoc seculo transire meruerint.* Poëta Christianus verus apud Gaspatem Barthium lib. 1. Aduersar. c. 3. Sic ludit de Militante Ecclesia in fine mundi,

*Translata nunc migrabit in sinum Abrahamæ
Visura Christum perpetim*

Episcopus Carnotensis Iuo Epistola 198. scribit ad Reginam Mathildem, *Pro anima fratris vestri religiosi Regis deuotas Deo preces effundimus, quamuis animam eius in sinu Abrahamæ collocatam, si uita eius ita se habuit, ut dicitur, indubitanter confidamus.*

167 Hæc incidenter; sed non extra rem, nam fortè non nemo obiiceret nobis hunc loquendi modum repertum in Patribus, & iam in promptu animi erit interpretatio Anastasij Nicæni, vel Anthoniocheni. Verum quia S. Bernardum ad manus aduximus, non prætermittimus egregium eius sus-

fragium pro Catholica doctrina in præcitato sermone. Inquit itaque: *Donec ueniret desideratus ille, qui sanguine suo deleteret chirographum damnationis nostræ, & flammam attingens glaciem aperiret credentibus regna cælorum, nullus omnino cuique Sanctorum ad ea patebat accessus, sed prouiderat eis Dominus in Inferno ipso locum quietis, & refrigerij, Chaos magnum firmans inter sanctas illas animas, & animas impiorum. Quamuis enim utraque in tenebris essent, non utraque erant in pœnis, sed cruciabantur impij, iusti uero consolabantur. Quod autem in tenebris essent Beati, Iob testimonio didicimus, qui se quoque in locum tenebrosum, & opertum n. ortis caligine perhibebat iurum.* Sic ille. Et nos inceptam prosequamur viam.

168 Victorinus Afer Rhetor Romanus, & Massiliensis antiquior, canit de Machabæis, eorumque matre,

Sic ipsa, & nati, sanctorum in pace recepta est.

Sed de receptione in pace, aut parte Sanctorum, quos Abrahamæ sinus continebat, accipi commodè potest. Venantius Fortunatus ludit etiã de eadem, *Quæ septem palmas cælo transmisit ab alno,*

Martyriique decem protulit ille uicium.

Valerianus Cemeliensis homilia 18. de Machabæis ait, *Beata inter omnes matres & ipsa orbitate felicior cui tantum fides contulit, ut sub una die ad caelestis regni gloriam cum tota uentris fecunditate migraret.* S. Chrysostr. homilia 2. de Machabæis agens de postremo ex septem fratribus, de quæ illustri eius certamine, inquit, *Hoc spectaculum adeo magnificentum erat, & ingens, ut vel ipsum Angelorum cælum, sine potius ipsos etiam fratres spectatores haberet, non iam è terra, sed è cælo. Nam coronati illic sedebant, quemadmodum in Olympiacis agonibus iudices.* Non dissimili forma effantur aliqui Patres apud Serarium in cap. 7. lib. 2. Machab. Exponenditamen sunt, ut Prudentius supra, idest referendi sunt ad tempus propalatae viæ Sanctorum in cælum per Christum: est namque in more loqui de futuris atque præteritis, ac si essent præsentia. Vel dicatur, Patres sic pronuntiare, quia iam suo tempore animæ multis fortissimæ, & naturam conscenderant in cælum. Et siue vno, siue altero modo interpretandus est S. Leo Magnus serm. 1. de Epiphania, dum de occisus ab Herode infantibus scribit, *Quos impius Rex eximit mundo, Christus in seipso cælo.* Et serm. 3. de eadem festiuitate, dum de eisdem addit, *trucidari ipsorum infantiam in aeternam gloriam transfuram.* S. Bernardus epist. 99. ne aliquis falleretur, edocet nominatim, horum infantium, & illorum Machabæorum fratrum animas pro tempore, non ad cæli mox gaudia; sed ad Inferni tenebras descendisse: ne tunc quippe apparente primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus regna cælorum, agno videlicet de tribu Iuda, qui aperit, & nemo claudit, ad cuius introitum cum omni auctoritate supernis potestatibus diceretur: *Tollite portas, Principes, vestras, & eleuamini porta aeternales, & introibit Rex gloria.*

169 Euthymius in c. 14. Ioannis v. 3. & in c. 13. ac 16. Lucæ tradit aperte, animas Iustorum, qui decesserunt ante Christum non in Limbum Patrum tunc deportatas, sed in cælum. Vnde Maldonatus in cap. illud 14. Ioannis colligit, Græcorum Authorem fuisse hunc errorem, qui indicatur aliqua tenus à Theophylacto in verbis exaratis n. 116. Sed Euthymius non videtur constans in eo mansisse: nam alibi dixit, scissum templi velum significasse ex tempore mortis Christi, *diuisum eam esse medium parietem inter cælum, & terram, qui*

qui inter Deum erat, & homines; & factum esse cælum hominibus peruium. Buzerus in capite 27. Machabæi, Caluinus in Pischopannichia, Beza lib. contra Brentium parte 2. de Christi maiestate, ut fidei Catholice articulum de descensu animæ Christi ad Inferos negarent, affirmarunt, animas Sanctorum ante Christi ascensionem extricisse in cælo, sine visione tamen beata, quod & ab Euthymio dictum fuerat, & aliquantò antea à Theophylacto. Benè quidem quoad secundum, sed inconsequenter ad primum, conuictum de hæresi in præcedentibus. Benè, inquam, nisi ulterius adderent, carentiam visionis beatæ protendi vsque ad diem Iudicij vniuersalis. Theophylactus, & Euthymius aliis erroribus inter Græcos Schismaticos communibus sua scripta fœdarunt; ideoque nullam auctoritatem conciliant ei, in cuius impugnatione versamur.

170 De Buzero, Caluino, & Beza, illud dicam quod apud S. Chrysostr. homil. 5. super epistolam ad Timotheum legebam, *Cum quid noui fuerit inuentum, semper noua id parturit, infinitisque fit error eius, qui tranquillam, fidamque stationem littoris egressus, per denia cepit diuagari.* Sic accidit nouatoribus istis hæreticis, quos in errore de existentia animarum in cælo ante ascensionem Christi traxit ille alius antea conceptus contra proprium ac verum descensum animæ eiusdem ad loca subterranea. Nempe, ut S. Prosper commouit,

*quem non recto via tramite ducit,
Quanto plus graditur, tanto longinquius errat.*

SECTIO XIV.

Satisfit nonnullis argumentis à ratione.

171 **P**rimum: Angeli, qui in Dei gratia perseuerant, ascenderunt in Empyreum statim post finitum terminum viæ, & meritum, quin expectarent, ut Christus præiret. Ergo idem dicendum est de animalibus hominum sanctis liberisque ab omni personalis culpæ, & pœnæ reatu. Si respondeatur, Angelos conditos esse in ipsomet Empyreo; ideoque nullum esse delictum ex eis exemplum. Contra, tum quia extra Empyreum creatos defenditur in sect. 2. exercit. 20. tum quia admissâ creatione intra Empyreum, non minuunt vires argumenti, sed potius augentur. Nam si Angeli adhuc in statu Viatorum incoluerint sedes Empyreas antequam Christus; æquius videretur, ut eas etiam occuparint animæ iustæ, ac puræ, confirmatæ in gratia, & non iam viatrices. Secundum: Propensior est Deus, ut beneficia, & præmia conferat, quam ut supplicia, & pœnas infligat: Sed impiorum animas deiecit in barathrum sæculis præcedentibus Christi aduentum: Ergo piorum animas immunes à reatu culpæ, & pœnæ euexit in Empyreum prius, quam Christus illud intraret. Tertium: Multæ antiquorum Patrum animæ superarunt in sanctitate multas animas, quæ modò separantur à corporibus sine reatu culpæ, ac pœnæ: Ergo iniustum videretur, has in Empyreum mox deferri, & illas tandiu mansisse extra, ac in Inferis.

172 Ad primum dico, si Angeli creati sint extra Empyreum, ideo eos, qui perseuerarunt in Dei gratia, admissos esse statim ad illud, quia visionis beatæ status, in quo statim constituti sunt permanentes, exigebat suo quasi iure existentiam Angelo-

rum in Empyreo tanquam in loco proprio, & ordinatio: Et quia peccatum Angelorum, qui defeccerunt, non fuit commune toti naturæ Angelicæ, nec peccatum, pro quo satisfactorius esset Christus moriens: quare nihil causæ apparet, ut Angelis perseuerantibus in Dei gratia occluderetur aditus ad Empyreum. Si verò Angeli creati sint intra hoc cælum, militat æquè utraque ratio di. criminis ad Sanctorum animas: quæ ante mortem Christi donatæ non sunt visione beata: nec ante eandem mortem satisfactorius fuit pro tota ipsarum natura comprehensa in peccato originali, licet ipsæ ab hoc ut importante carentiam gratiæ, & reatum pœnæ æternæ essent in particulari iam liberatæ per merita Christi antecederet præuisa, & applicata, ut etiam erant à macula, & pœna, siue æterna, siue temporali cuiuslibet peccati personalis lethalis, vel venialis, si quod perpetrassent. Post satisfactionem autem à Christo exhibitam, & concessam ipsi visionem beatam conuenientissimum proculdubio fuit, differri ingressum in Empyreum vsquedum Christus victor illud penetraret, ut in omnibus naturalis Dei filius primatum teneret, iuxta Paulum ad Colof. cap. 1. vers. 18.

173 Ad secundum respondeo, ostendisse se Deum satis propensum ad beneficia, & præmia conferenda, dum animabus antiquorum Patrum misericorditer remisit peccatum originale, & quoduis aliud personale perpetratum, siquidem iustissimè posset irremissa relinquere; proindeque & ipsas animas æternæ damnationi, exclusionique à regno cælesti obnoxias; & dum earundem bona opera auxiliante gratia præuenit, sanctificantisque gratiæ præmio remuneravit liberaliter, siquidem absolute posset auxiliantem gratiam, sine qua bona opera non fierent, denegare, & post ea facta non concedere gratiam sanctificantem. Vnde dilatio admissionis ad sedes cœlestes occupandas, quoad vsque Christus præcursor introiret, non est censenda præiudicare diuine propensionis ad benè faciendum, & præmiandum; ut omittam multa alia, in quibus Deus præbuit maiora suæ misericordie, quàm iustitiæ indicia. Quod verò impiorum animas vlla absque mora in Tartarum deiecerit à primævis iam temporibus, ideo fuit, quia pro differenda deiectione non apparebat ratio similis ei, quam assignaui pro animabus piorum non introducendis in cælum ante statam à Christo viam.

174 Ad tertium dico, detentionem animarum extra cælum, & in Inferis, neuiquam provenisse ex minori sanctitate, sed ex iustissima causa iam satis explicata: Et quamuis discursu Theologico nullam hæctenus assequuti essemus, sufficeret pro ratione voluntas diuina nobis apertissimè manifestata in sacra Scripturæ monumentis.

SECTIO XV.

*An si Deipara Virgo prius, quàm Christus
obisset, ascendisset in Empyreum
anima ipsius?*

175 **N**on ascensuram tunc animam Virginis Saceratissimam ad Empyreum, nec beata visione ornandam, sed descensuram ad Limbum Patrum, tradunt Alensis, S. Bonaventura, & Scotus, quos refert, & sequitur Antonius Cordubensis lib. 1. Quæstionarij. q. 47. Præterea S. Thomas 3. p. quæst. 27.

quæst. 27. art. 1. ad 3. Nicolaus de Orbellis in 3. sentent. dist. 3. quæst. vnica, Pelbartus in Pomerio sermonum de B. Virgine lib. 4. parte, & art. 2. ad 6. diu. cultatem, Raulinus serm. 8. de Conceptione Virginis glorioſæ, Philippus Faber in 3. dist. 10. num. 25. Vorrillong, in 3. dist. 3. parte 1. in fine, Franciscus del Castillo disp. 2. de Immunitate Virginis à peccato originali num. 96. Bachonus in 4. dist. 2. quæst. 3. art. 4. ad 2. Gordonus lib. 1. Theologiæ Moralis quæst. 14. cap. 4. in fine, Salmeron tomo 13. disp. 50. in epist. ad Romanos pag. 626. Nyfle, in resolutione Theologorum tract. 4. part. 1. portione 5. quæst. 1. Ambrosius Spiera in Quadragesimali de floribus sapientiæ serm. 32. Bartholomæus de Medina in 3. part. q. 49. art. 5. censens, non posse dici oppositum sine temeritate, & erroris nota. Suarez in eadem 3. part. cum Comment. ad art. 1. quæst. 27. cum disp. 3. sect. 5. in fine, Granadus tom. 4. controu. 2. de gestis mirabilibus vitæ Christi tract. 1. disp. 3. sect. 28. Aegidius Lusitanus lib. 3. de immaculata B. Virginis Conceptione q. 1. art. vnico §. 4. Duallius in tract. de peccatis q. vlt. art. 5. §. ad tertiam. Auerſa 3. part. quæst. 27. sect. 14. & alij Doctores communiter, dum tractant, an Virgo Deipara contraxerit peccatum originale?

176 Sed tamen Petrus Galatinus lib. 7. de arcanis Catholicæ veritatis cap. 10. existimat in eo casu ascensuram Mariæ animam ad aliquem locum cælorum sanctissimum, licet non ad paradysum cælestem, & Empyreum. Gerson, Robertusque de Licio apud Cordubensem supra, Ioannes Baptista de Lezana lib. Apologetico pro Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione capite 3. & Gundifaluis, Sanchez, Lucero discut. 2. de eadem re c. 12. aiunt, non descensuram ad Limbum Patrum, neque ascensuram ad Empyreum, donandam nihilominus visione beata. Et sic ferrur decreuisse Vniuersitatem Parisiensem circa annum Domini 1530. in idque videtur Suario propendere Scorum, nec implacidum est Busto in serm. 2. de Conceptione parte 2. ad 3. argumentum. Franciscus à Christo in prælectione de Incarnat. lib. 6. quæst. 1. fol. 191. & in 3. dist. 3. quæst. 1. ad 6. designat Marianæ animæ paradysum terrestrem, nihil dicens de beata visione. Dominicus Bollandus in quæst. de Conceptione B. Virginis respondens ad 5. inconueniens primi articuli partis affirmatiuæ, inquit, *Si Virgo fuisset mortua ante passionem Domini, non iuisset ad Limbum; imò sperasset associata cum Angelis, & Sanctis, & expectasset resurrectionem filij sui, quia ordo Vniuersi sic requirebat, quod nemo ante Christum fuisset beatus, & ad paradysum iuisset.* Sic ille, cuius tractatus extat inter sermones Roberti de Licio.

177 Pro quæstionis huius decisione asserendum est primò, si Deipara Virgo contraxisset peccatum originale, & ab eo mundata decessisset ante suum filium, descendisset ipsius anima in Sinum Abrahamæ, & visione beata caruisset. Probat, rum quia iuxta eam opinionem de contracto peccato originali, in huius pœnam incurrisset mortem Virgineum corpus. Ergo & anima incurrisset dilationem visionis beatae, ac introductionis ad regnum cæleste, vsquedum Christus moreretur, & intraret Empyreum. Tum quia sicut animabus antiquorum Patrum, etsi à peccati originalis macula essent iam expiatae, non est concessa beata Visio ante mortem Christi, nec permissus aditus ad Empyreum ante eiusdem Christi ascensionem; ita prorsus cogitari debere quo ad Virginis animam si peccatum originale contraxisset, & si ab illius macula esset iam immunis, suadet

æqualitas rationis. Quòd enim Virginis anima multò sanctior esset post expiationem personalem à peccato originali, non faceret ipsam liberam à reatu communis pœnæ, cui per contractum semel peccatum originale reddita fuisset obnoxia. Alioqui antiquorum Patrum animæ, quòd sanctiores vt comparatæ inter se, èd brevius adeptæ essent visionem beatam, & possessionem cælestium mansionum. Rationem à priori tradet num. 181.

178 Affirmandum est secundò; etiamſi Virgo Deipara præseruata fuerit à peccato originali, vt constantissimè censeo, docuitque Hispanus S. Iacobus Apostolus, quod ostensum à se iri non infirmis fundamentis in libro ad lucem parato pollicetur Hispanæ gentis, & litteraturæ nouum decus Antonius Calderon cap. 6. pro titulo Immaculatæ Conceptionis n. 2. & vt cecinit Vrbanus VIII. in Virginis B. hymno vernaculo (qui factus est publici iuris, dum Ecclesiæ clauum Author teneret) Strophe 2.

*Fossi ab eterno electa,
E senza machia original concetta.*

Tamen casu quo ante Christum excessisset è viuis, contendisset ipsius anima in Sinum Abrahamæ, & ibi careret visione beata, quoadvsque Christus mortuus fuisset, nec in Empyreum auolaret priùs, quàm Christus. Probat, rum primò, quia cum Christi anima descensura esset in Sinum Abrahamæ, quando separaretur à corpore, par esset, vt inter Matris, & Filij animas seruaretur similitudo in eo descensu: Quòd si pro Matris morte assignatur ea congruentia à Patribus, & Theologis, vt filiam iam defunctum Mater imitaretur; eadem congruentia valet pro descensu animæ Matris in Sinum Abrahamæ, vt nimirum animæ Filij postea descensuræ conformis esset. Secundò, quia Christi anima descendit ad Inferos, etsi à peccato originali contrahendo fuerit prorsus immunis: Ergo ex eo præcisè, quòd Deiparæ Virginis anima præseruata fuerit ab eodem peccato gratuito, & liberaliter, non sequitur, non descensuram ad Inferos, si à corpore fuisset separata antè quàm Christi anima à suo. Sed quia dices, speciales rationes pro animæ Christi descensu non vrgeret, quoad animam Deiparæ Virginis, & quia etiam inquit, Christi animam contulisse se ad Inferos, quin tamen re ipsa, & de facto anima Deiparæ Virginis ipsam sit imitata in ea descensione, idèd asseritio efficaciores alias probationes desiderat.

179 Tertio itaque, & efficacius probatur, quia, vt supponit casus, Deipara Virgo non obstante præseruatione à peccato originali (subiisset mortem; quam in eius peccati pœnam subeunt omnes meri homines: Ergo & ipsius Deiparæ Virginis anima adiiisset Sinum Abrahamæ, & beatæ visionis dilationem incurrisset: quod vtrumque patiebantur olim in pœnam peccati originalis omnes aliæ animæ antiquorum Patrum. Si eneuare coneris hanc probationem, eo quòd etsi Virgo subierit mortem, non tamen corruptionem corporis, & alia nonnulla, que nos experimur in pœnam peccati originalis. Ergo similiter, etsi casus supponat Virginem commutalle cum morte vitam, non inde inferetur, retardandam ipsius animam à visione beata, & incolatu Empyreum. Sed contra, quia in hac detentione nihil indecori se prodit respectu animæ Virginis, vt respectu corporis apparet, si corruptionis expert non fuisset redditum. Et confirmatur exemplo Christi, cuius animam non dedecuit descensus ad Sinum Abrahamæ; nec corpori indecora fuit mors, vt fuisset corruptio; idèdque impedita per diuinam virtutem. Sanè sicut

Virgo

Virgo vi amoris sine vlla ægritudine, & dolore mortem lætissima sustinuit (de quo eruditissimè Carthagena homilia 4. de morte B. Virginis, & Sherlogus vestigatione 32. in Cantic. n. 49. dissentiente Petro Damiani opusc. 55. c. 1.) vt dilectissimi filij voluntariè præmortui vestigia sequeretur, ita ipsius anima dilatarè visionem beatam, & cæli possessionem placidissimè ferret in eo casu, expectans pro visione beata, vt filij anima suas finiret passiones, & pro Cæli possessione, vt eiusdem filij anima, ac corpus præirent.

180 Quarto, quia Virginis Christo præmortuæ corpus non reuixisset immortale, antequam Christus resurgeret: Ergo neque antequam hic iniret possessionem cæli, & ascendisset èd illius anima, vt enim æquum fuisset, Christum esse primogenitum ex mortuis ad vitam immortalem, ita & ex hominibus primum esse possessorem Cæli, tanquam filium Dei naturalem, & cui non iure adoptionis, sed naturali personæ debebatur cæleste regnum. Quintò, èd dictis in prima asseritione; quia si Virginis Christo præmortuæ anima mundata à peccato originali detineretur in Limbo Patrum, vsquedum Christus inde extraheret, & visione beata non fuisset, vsquedum idem moreretur, neque ascenderet in cælum, vsque ad eiusdem ascensionem, par ratio est in casu secundæ huius conclusionis. Respondebis, disparem esse rationem in præsentis casu ob præseruationem animæ Virginis à peccato originali. Sed contra, quia supposita præseruatione militant adhuc rationes præcedentes, & hæc, quæ sequitur, èstque primaria probatio asseritionis secundæ, ac primæ.

181 Carentia visionis beatæ permanentis ante Christi mortem, & descensus ad Inferos ante reditum animæ Christi ex illis fuit communis animarum conditio ex lege diuina ordinaria. Deest autem fundamentum, vt dicatur, Deum dispensaturum cum Virginis anima siue præseruata, siue mundata à peccato originali. Imò adest positium fundamentum, & multiplex ad oppositum asseuerandum. Nam quemadmodum in lege mortis non dispensaret Deus cum Virginis corpore, sic nec in illa alia lege cum anima. Quæ si mundata esset à peccato originali (subiret per modum pœnæ carentiam beatæ visionis, & descensum ad Inferos; si verò præseruata esset, subiret solum per modum pœnalitatis ob communem conditionem naturæ humanæ ex lege diuina interminara ratione peccati originalis commissi ab Adamo, cuius per actiuam viri generationem filia erat sanctissima Virgo. Doctores, qui MARIAM putant obnoxiam proximè fuisse debito incurrendi originale labem, possent ex hinc facile componere præseruationem cum carentia visionis beatæ, & descensu ad Inferos per modum pœnæ. Videatur Vasquez tom. 2. in 3. part. disp. 115. c. 3. Sed si necesse esset fateri eam carentiam, & descensum, debere habere se vt pœnam respectu animæ Virginis, sæpè filij puniuntur propter delicta parentum, quin ipsi filij fuerint participes criminum, & tamen incommoda, ac damna, quæ sentiunt, dicuntur propter pœna. Quare ex hoc capite opus non esset, recurrere ad indicatam obnoxietatem proximam, atque actiualem. Quam in Deipara non admitto adhærens Nostratibus Alfonso Salmeroni Romanorum 5. disp. 46. pag. 596. D. 49. pag. 617. & 619. Franciscus Turriano in epistola de peccato originali, Ludouico de la Puente lib. 7. in Cantica, exhortatione 20. sect. 3. num. 5. Ferdinando Salazario, Iacobo Granado, Ioanni Perlino, Pinto Ramireſio, Ambrosio de Pinalosa, Pioreo, Sherlogo,

Gueuaræ, Sforcia Pallaucino, qui MARIAM à debito actuali, & proximo incurrendi peccati originalis liberam prædicant, & comprobant, prodibitque breui ablutissimum P. Ioannis Antonij Velazquez opus de Beata Virgine MARIÆ Forma Dei, vbi ad extremos vsque apices prouehit Marianum istud priuilegium. Cui ex Authoribus extra Societatem IESV fauent grauissimi Theologi Andreas Duallius, & Nicolaus Lambertus, compluresque alij inueniendi apud Aegidium Lusitanum lib. 2. de Conceptione quæst. 3. art. & §. 1. quæst. 4. art. 6. propositione 4. Auerſam 3. part. quæst. 27. sect. 16. & apud Salazarium, Perlinum, ac Granadum.

182 Postrema probatio præcidit directè vires principalis argumenti aduersantium primæ, ac secundæ asseritioni. Etsi enim in pœnam peccati originalis occlusum sit hominibus regnum cæleste, tam quo ad ius proximum adeundi illud ratione visionis beatæ permanentis, quàm quo ad additionem ipsam, constat iam ex postrema probatione, Virginis Christo præmortuæ animam siue mundatam, siue præseruatam à peccato originali, subituram nihilominus illam pœnalitatem, vel pœnam, si mauiſ forte sic vocare respectu animæ Marianæ. Sed addunt aduersantes, cogitatu etiam ipso absurdum videri, vt Mariana anima existimetur ab aliquo piè, & reuerenter affecto descensura ad Limbum Patrum, vbi sub Diaboli esset potestate, & manibus, quemadmodum de animabus aliis ibi existentibus ait S. Thomas 3. part. quæst. 49. art. 2. ad 2. Qui modus loquendi colligitur ex sacris Litteris, conformisque est aliis Patribus Ecclesiæ. Responderetur primò, existimari à nobis vt possibilem solummodò descensum animæ Marianæ ad Limbum Patrum; & à Deo prouidentissimè dispositam mortem Matris eo pacto, vt descensus ille animæ, si minus decens habeatur, non eueniret. Secundò, in casu considerato tantum vt possibili vtrumque, Marianam animam, si præseruata existimetur à peccato originali, non fore sub potestate, & manibus Diaboli; nam sic dicitur fuisse alias animas ob contractum tale peccatum. Si verò non præseruata, sed mundata putetur, ij, qui ita supponant, non magis reſugient admittere futuram tunc sub potestate, & manibus Diaboli ob reatum pœnæ relictum ex peccato originali, quàm vereantur, perhorrescantque concedere in primo instanti vnionis peccati originalis fuisse reapse sub eadem potestate, & manibus ob reatus culpæ, ac pœnæ incurſos simul, importantesque miseram illam subiectionem, iuxta doctrinam Synodi Tridentinæ initio decreti de peccato originali. Responderetur tertio, obnoxietatem existendi ad tempus in Inferis, si anima prædita sit sanctificante gratia, non importare absolute captiuitatem sub Diaboli dominio, vt liquet exemplo animarum commorantium modò in Purgatorio. Hinc S. Thomas præallegatus scientissimè dixit, *Quantum autem ad aliquid nullus poterat Diaboli manus euadere, vt scilicet non descenderet in Infernum, à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.* Notentur verba illa, *Quantum ad aliquid.* Et hoc modo intellecta captiuitas animæ Marianæ non solum sanctæ, sed & liberæ ab omni pœna ob peccatum personale proprium, vt pote nunquam commissum infligenda, non est, cur in imaginario illo casu absoneat piis, & doctis auribus.

183 Vrgebis adhuc, existentia animæ Marianæ in Limbo esset contra Maiestatis suæ decorum, vt & tristitia, quam ibi pateretur ratione dilatarè visionis

nis

SECTIO PRIMA

Deiparæ Virginis anima incolit Empyreum. An ad illud ascenderit mox, ut separata est à corpore?

DE Parentis sanctissimam animam incolere cælestes sedes, firmissimum Ecclesiæ est, & Orthodoxorum pronuntiatum; pro quo tot testimonia Patrum extant, quot verba ferè in ipsorum scriptis. Vnde Author sermonis secundi de Assumptione sub nomine S. Augustini dixit, à nullo Catholico dubitari, Virginem eleuatam super cælos cum Christo regnare, saltem quo ad animam. Et in eodem sermone dicitur, vera autem de eius Assumptione sententia hac esse probatur: ut assumptam super Angelos eam esse credamus. Quod ad eodè certum fuit Guericco Abbati in serm. 3. de Assumptione, ut Virgini attribuat hæc verba non nihil exaggerationis habentia; Qui creauit me, creatus est ex me, requiescit in tabernaculo corporis mei, negare non potuit mihi requiem cæli sui. Qui enim vltro gratiam cumulat aliis, quomodo non ferat Matri? Hæresiarcha Lutherus, qui aliorum Sanctorum animabus cælestem aulam, & visionem beatam ante diem Iudicij denegauit, ut referam in n. 127. Exercit. 21. tamen in Postilla Euangelij feræ de Assumptione, fatetur, MARIAM in cælo viuere penes animam saltem. Ioannes etiam Brentius Hæreticus restatur homil. 1. de Assumptione, certissimum esse, quod MARIA perpetuam consequuta sit felicitatem, permittitque ibidem cuique, ut vult, sentire MARIAM in cælo assumptam vnâ cum corpore. Cathari tamen relati à Reynero in 6. contra Vualdenses capite, sanctissimè dixerunt, animam Virginis non esse in gloria, neque fore vsque ad diem Iudicij; sed existere nunc in aère cum corpore Christi.

2 Aliquis parùm verlarus in Patribus si incidat in isthæc S. Hilarij verba, enarratione ad Psalm. 118. v. 20. Meminit Propheta, arduum esse, & natura humana periculosissimum, Dei desiderare iudicia. Cum enim nemo viuens in conspectu ipsius mundus sit, quomodo desiderabile eius potest esse iudicium? An cum ex omni oratio verbo rationem sumus praestaturi, diem Iudicij concepserimus, in quo nobis est ille indefessus ignis obeundus, in quo subeunda sunt graua illa expianda à peccatis anima supplicia? Beata Maria animam gladius pertransiuit, ut reuolentur multorum cordium cogitationes. Si in Iudicij seueritate capax illa Dei Virgo ventura est, desiderare quis audebit à Deo iudicari? Si, inquam, incidat in isthæc verba putabit forsàn S. Hilarij in ea fuisse mente, quod Deiparæ anima nondum existat beata in cælo: nam aliter, haud quaquam diceret, venturam in Iudicij seueritatem, neque indicaret, transitoriam per ignem extremum. Sed S. Hilarius debet intelligi, quatenus anima Virginis ventura sit simul cum corpore ad Iudicium; quod respectu ipsius laudatorum erit, & remuneratum coram toto mundo; respectu autem aliorum, qui peccarunt, seuerum erit, ac disculsiuum, interminatiuumque præmij, vel supplicij, prout in gratia, vel in peccato decesserint lethali: & quatenus non formaliter, sed materialiter, (vt summum) transitoria sit per extremum ignem conuertentem ipsius sanctitatem, & iustitiam absque læsione vlla. Apposui ut summum, quia transitus materialis per ignem, licet reprobandus sit, non tamen

tanquam manifestus error contra principia Catholica fidei. Legatur Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 57. sect. 1. v. Ex hac igitur. Non desunt, qui innuant, corpus Virgineum rediuuum existere modò in paradiso terrestri, proindeque & ibi existere animam. Sed eos postea refutabimus.

3 Præcitarus Suar. in eodem tomo disp. 21. sect. 2. pronuntiat constans esse ex certissimis Fidei principiis, animam Virginis statim post separationem à corpore vidisse Deum, atque in cælum fuisse sublata. Est enim (inquit) mors terminus via hominibus à Deo præscripta, ad præmium promerendum, quod anima perfecte purgata, & munda statim, ac discedunt à corporibus, consequuntur, postquam Christus Dominus per mortem suam pro toto humano genere satisfecit. Sed anima B. Virginis absque vlla macula, aut debita poenæ, & perpetuo vixit, & à corpore discessit. Ego statim beata fuit, & ad locum beatorum euecta. Ita Sapientissimus Doctor: In cuius argumentatione Maior propositio generaliter prolata traditur à Benedicto Papa, & à Concilio Florentino tanquam dogma Catholicum, tam quoad præmium visionis beatæ, quam quoad receptionem in cælum, ut patebit in Exerc. 21. Minorem tenet Ecclesia, teste Concilio Tridentino in can. 23. sess. 6. Consequentiarectè videtur deduci.

4 Vnde cum quondam leçitarem Elucidarium Deiparæ elaboratum à P. Poza, miratus sum, quod polliceretur lib. 2. tr. 16. c. 8. tractatum se, an Virginis anima manserit in terris, vsq; dum vnita corpori euolauit ad cælum? Postea obseruauit quæ sequuntur. Syluester in Rosa aurea tract. 3. casu 52. concl. 4. ait, licet Virginis anima ante resurrectionem corporis fuerit beata, forte tamen statim cælum non ascendisse, ut post ascenderet corpore gloriosa. Sed tamen hoc non est certum. Amadæus Fraciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis inquit Dei Parentis animam, ut deposuit corpus, donatam esse visione beata nunquam interrumpenda; sed in cælum non scandisse nisi iam coniunctam corpori, & intermedio tempore expeditiones duas in Purgatorium, ac Paradisum terrestrem suscepisse. Nofter Hieronymus Natalis adnotatione in imaginem de Virginis Matris sepultura lit. C. scribit, Christus animam beatissimam sinu sua diuinitatis, & recondita gloria fonet. At ubi? ubi voluit ipse, & nos nescimus. Quid si in paradiso terrestri? Quid si statim animam in cælestem paradysum inuexit? Quid si supra montem Oliueti, sepulchro Matris imminens, quod in radice montis est ad Occidentem? P. Salmeron tom. 11. tract. 39. pag. 402. proponens circumstantias Assumptionis sic ad longum fatetur, Dum corpus tanto honore, & manibus Apostolorum tumulatur, hora noctis tertia, ut meditantur quidam, anima eius sanctissima Angelis comitata, sed præcipue Gabriele dimisso ad custodiam corporis, & animis Sanctorum Ioannis Baptistæ, Annæ, & Ioachim Parentum, atque aliis innumeris in Infernum descendit, ubi primum damnatos gloria sua perterrefecit, serpentisque antiqui caput pede calcauit. Et ut pie quidam meditantur, non quidem animas ex Purgatorio eripuit; alij verò totum Purgatorium ex privilegio, ut Filius, tradunt. Decebat enim tantam Regnam ascendentem in cælum, ac triumphantem, captiuam quoque ducere captiuam; non quidem sua virtute, sed omnipotentis Filij sui munere, atque concessu. Et in aurora diei sequentis meditantur illam redisse ad vallem Iosaphat, ubi Petro sacrificium in gratiarum actionem offerenti, & presentes omnes communicanti adstitit. Peracto autem sacrificio, ac precibus, siue hymnodis in meridie, non quidem post

post quindecim dies; ut apud B. Brigittam corruptè legitur, neque die quadragésimo vii Christus fecit, sed tertia die, ut Græci tradunt (etsi sint, qui dicant in ipso medio die quo etiam Christus ascenderat) Dominus Iesus cum Michael, & omnibus Angelis à cælo ad eam descendit. Et cum à B. Marre vultu incunctissimo perquisisset, num vniri corpori vellet? Respondit, arbitrio diuini beneplaciti saluo, se id, quam maximè expetere; atque omnes adstantes id ipsum à Christo Domino postulasse. Tum Dominus, coniungatur, inquit innocenti corpori innocens anima, vniatque in æternum dulcissima Mater mea. Huculque vir ille, cuius eximia pietas, & doctrina tantæ admirationi fuit Tridentinis Patribus. Additque pag. 404. loquens tam de hac circumstantia, quam de aliis à se propositis, Hæc, quæ nos hoc loco adduximus, putamus nihil continere apocryphum, nihil aut pietati, vel Patrum traditioni contrarium resonare. Deinde quedam produximus non ut mathematicas, ac euidentes demonstrationes, sed ut probabiles tantum, ac verosimiles, à fidèquè minimè abhorrentes rationes: nam in plerisque euidentiora requirere argumenta, planè fultis sit, atque imprudens. Si quis tamen solidiora, & veritati propiora poterit proferre, magnam apud nos inibit gratiam, ac minimè inuisit in suam ducet sententiam.

5 Tantorum virorum pace, Beatam Virginis animam notabiliter non mansisse in terris; sed mox in cælum ascēdisse assero cum P. Suario, & cum Benzonio in expositione Psalmi 89. cap. 40. traditione 35. nam pro exceptione Marianæ animæ à generali definitione Benedicti Papæ, & Concilij Florentini non video sufficiens fundamentum siue ab autoritate antiquorum Patrum, siue à ratione. Non ab auctoritate, quia in antiquis Patribus, qui agunt de obitu, & Assumptione Deiparæ, nihil tale reperire potui; imò contrarium exprimunt, aut indicant. Transcribo duorum vel trium verba. S. Damascenus oratione de dormitione Deiparæ inquit, Quid deinde sit? Elementorum, ut mihi quidem videtur, factus est motus, & alteratio vocis, & strepitus, laudisque dignas canebant Angeli præcurrentes, consequentes; partim quidem sanctissimam, & nulli culpa asinem animam comitantes, & simul ascendentes, donec regali throno (scilicet cælesti) stitissent Reginam; partim autem diuinum, & sacrum corpus circumdantes, & canticis, quæ Angelis digna erant, Dei Matrem celebrantes. Rursus in eadem oratione. Et animam quidem per Angelos in Sancta Sanctorum, quæ sunt exemplaria vera, & cælestia introducit (Christus) sub ipsas alas quadruplicis forma animalium, & suo stitit throno in interiori tabernaculo, in quod præcursor ipse Christus ingressus est corporaliter. Sic de anima; & postea sermonem habet de corpore relicto in sepulchro. Similiter in his eiusdem Orationis verbis, Aer, ether, & cælum ascensu spiritus sanctificabatur: terra autem depositione corporis. Coluidit Simeon Metaphrastes in oratione de vita, & dormitione Deiparæ. Sophronius in epist. de Assumptione B. MARIÆ Creditur, quod Saluator omnium ipse quantum datur intelligi, per se totus festinus occurrit, & cum gaudio eam secum in throno (nempe cælesti) collocavit, loquitur de anima statim, ac separata est à corpore; vt & S. Ildesonus, dum serm. 9. de Assumptione sic affatur Beatam MARIAM, Gaudens ingredi paradysum, quæ de terris ad cælestem vitam lata es ab Angelis, & inter choros Virginum, sicut Sol fulgens, suscepisti principatum super Archangelos in cælo. Omitto alios Patres collectos à Christophoro de Castro in Hi. P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

storia Deiparæ cap. 20. & 21. S. Mecibildem lib. 1. spiritualis gratiæ cap. 57. & decantatissimam hac nostra ætate Venerabilem Virginem Marinam de Eicobar Recollectarum S. Brigittæ in Hispania Fundatricem lib. 4. M. S. vitæ cap. 33. §. 1. Authore P. Ludouico de la Puente.

6 Neque item à ratione habet exceptio fundamentum. Nam si aliquod, maximè, ne anima postmodum descenderet de cælo, vt vniretur corpori, & huic vnita rediret iterum ad illud. Cæterum in sect. 5. nonnemo conatur alio pacto vitare eum descensum. Et licet admittatur, maioris momenti est, quod beata Virginis anima trium dierum spatio abfuerit cælo, quam quod breui tempore discesserit, vt vnita corpori postliminio regrederetur; præsertim cum modicissimus discessus non patiatur difficultates, quas tridua absentia. Confirmatur ex doctrina Suarij tomo 2. in 3. p. disp. 57. sect. 1. v. ut verò aientis, animas Iustorum nihil expiabile habentium, inter quorum mortem, & Resurrectionem generalem breuissima sit mora, recipiendas nihilominus statim in cælum. Hæc est enim lex ordinaria. Inquies, esse & aliud fundamentum pro exceptione; videlicet vt quemadmodum Christi anima non ascendit in cælum vnita corporis; sic neque Virginis anima aliter ascenderet. Sed frustra in omnibus similitudinem quæris, alioqui neque Virginis anima ascendisset, nisi post quadraginta dies à resurrectione corporis; & cuius constat fuisse speciales rationes pro anima Christi quæ nullatenus militarunt respectu animæ Marianæ.

7 Huic ascendenti in cælum comites adstitisse animas aliquas liberatas ex dispensatione diuina ab igne Purgatorij verisimile est, non solum Salmeroni, sed etiam Gerfoni, Raulino, Barradæ tomo 1. in Euangelia lib. 6. cap. 12. Spinello cap. 12. de laudibus Deiparæ n. 16. Bonartio in cap. 24. Ecclesiastici v. 45. Carthaginæ homilia 18. de Assumptione Virginis, Nouarino in vmbra Virginea n. 786. Benzonio supra cap. 20. Non ideo tamen necesse fuit, vt prius ad Purgatorium descenderit Virginis anima; satis namque fuit, si in ipsius honorem, & gratiam permiserit Deus egressum à Purgatorio. Amadæus Minorita, Raptu 8. suæ Apocalypsis, & Baptista Mantuanus libr. 8. de diebus festis Assumptionem Virginis decantans proponunt excursum animæ Marianæ ad terrestrem paradysum, vt ibi inuideret Eliam. Arripuit id auide Fraciscus à S. Maria lib. 1. Historiæ Prophetica cap. 28. n. 11. pro ardenti illa sua erga Eliam deuotione. Me verò, ne tam credulus sim, mouent tum dicta antea, tum dicenda in sect. 10. Exercit. 21.

SECTIO II.

Virgineum corpus rediuuum, ac glorificatum existit iam in Cælo.

8 Ita sibi persuadet Ecclesia. Sed pia hæc persuasio, cui nemo nisi temerariè nunc refragabitur, fidei securitatem, & stabilimentum hæctenus non obtinuit, vt contra Catharinum obseruat Suarez. Pro qua Ecclesiæ existimatione scripsit opusculum memoratus Catharinus, & eruditos tres tractatus P. Salmeron. Canisius etià lib. 5. de Deipara Virgine c. 5. & 6. ac 7. Coccinus lib. 3. Theauri arr. 3. Spin. c. illo 12. Suar. Barrad. Castr. in locis allegatis doctè, ac larè eam defensant, ac obfirmant tum ex rationibus, tum ex luculentis copulium Patrum testimoniis. Ego ob meum erga Mariæ affectum addâ nonnulla

9. Primum continetur in vita, seu Hodoeporico S. Vvilibaldi Episcopi Eistatenfis scripto à sanctimoniali Heidenheimensi consanguinea eiusdem Sancti qui anno 743. interfuit Synodo Lipnensis, vt notat Aubertus Miræus cap. 216. Auctarij de scriptoribus Ecclesiasticis, & obiit anno 781. iuxta Possëuinum in Apparatu. Dicitur itaque ibi, *Sancta Maria in loco in medio Hierusalem exiit de hoc saeculo, qui nominatur Sancta Sion. Et tunc Apostoli undecim portauerunt illam... Et tunc Angeli venientes tulerunt eam de manibus Apostolorum, & portauerunt in paradysum, videlicet cœlestem.* Extat hoc opus apud Henricum Canisium tom. 4. lectionis antiquæ part. 2.

10. Secundum sit VValafredi Abbatis Augiæ Diuitis, qui in Poëmaticis apud eundem Canisium tom. 6. pag. 606. canit:

*Virgo Deigenitrix cum corpore ducta pudico,
In requiem Domini transit ecce sui.*

Decessit ex hac vita VValafredus anno 849.

Tertium habetur in Martyrologio Norgeri Balbuli 18. Kalend. Septembris, post statutum tamen communem persuasionem adducuntur hæc, quæ adnotare libuit, *Hoc tamen certissime cum vniuersali Ecclesia credimus, & consistemus, quarene si renouissimè illud corpus, ex quo Deus est incarnatus, adhuc alicubi in terra celatur, reuelatio vniuersi ipsius ad destructionem Antichristi referuatur.* Florebat Norgerus anno 850. iuxta Arnoldum Vuionem relatum à Possëuino. Sed Miræus in scholio ad cap. 408. Sigeberti, ait, mortuum esse anno 912. Edidit Canisius tom. 6. Martyrologium Norgeri.

11. Quartum sit S. Fulberti Episcopi Carnotensis in serm. de Natiuitate Virginis, *Fuit autem sepulta sanctissima in valle Iosaphat, ubi est edificata Ecclesia in honorem eius. Et S. Ioannes sepultus est Epheso: post verò cum religiosi Christiani reliquias Maris eius, videlicet Domini, respicere vellent, sepulchrum vacuum inuenerunt. Sed & in sepulchro Ioannis respicientes non inuenerunt nisi manna. Credit itaque Christiana pietas, quia Christum Dei Filium, Matrem suam gloriosè resuscitauerit, & exaltauerit super cœlos; & quod B. Ioannes Virgo, & Euangelista, qui ei ministravit in terra, gloriam eius participare mereatur in cœlo.* Mortuus est S. Fulbertus anno 1028. vt tradit Baronius. Non absimilia transcribitur ex Petro Damiani; atque ex S. Anselmo Cantuariensi in n. 52. & 53. exercit. 2. Neque silentium est, Petrum Damiani in serm. de Assumptione, Abbatem Abbatem Sprenkrisbacensem in serm. 2. de eadem festiuitate clarè exprimit, & S. Anselmum in lib. de excellentia Virginis indicare glorificationem Mariani corporis. Obiit Petrus anno 1080. S. verò Anselmus anno 1106. & Abbatem claruit ad annum 1120.

12. Quintum sit Honorij Augustodunensis in Sigillo B. Mariæ cap. 8. *Cuius, id est Deipara, corpus postea resuscitatum, & in superna gloria creditur collocatum.* Viuebat Honorius anno 1120. sub Henrico V. Imperatore, vt inquit Trithemius, ac Sixtus Senensis colligiturque ex ipsius Honorij lib. 2. de Mundi imagine c. 93. licet Bellarminus, & Possëuinus non nisi anno 1220. floruisse scribant.

13. Obiit sunt, quæ ante, aut paulò post illum annum 1120. prædicauit S. Bernardus in serm. 1. de Assumptione. Sed præterea adducit Gabriel Biel in serm. 2. de eadem festiuitate verba hæc: *Mater ostendit Filio pectus & vbera, Filium ostendit Patri latus, & vulnera.* Quæ tamen non sunt S. Bernardi, sed Arnoldi Carnotensis in tract. de laudibus

Mariæ; & attento contextu nimis remota sunt. Idem Arnoldus circa finem eius tractatus ait, *Postea verò Ioanne in obsequiis Virginis perseuerante, nondum uocatione dilata, migravit ad Filium; & Angelis occurrentibus, & deportantibus inclinatam illam animam, assumpta est in cœlum. Virum in corpore, aut sine corpore? Nullius Canonica Scriptura definitiuit auctoritas. Sed quocumque modo sit, eam cum Christo esse, dubium non est.* Rursus in tract. de operibus sex dierum, *Præter solam Christi personam, qui primitiæ dormientium surrexit vnus inter mortuos liber, de nullo manifestè Scriptura tradunt Canonica, quod iam duplicia in terra sua possideat; vel quod corruptibile hoc ante generalem Resurrectionem induat incorruptionem, vel mortale immortalitatem, ut taceamus modo de ipsa Theotoco, vel de his, qui cum Christo resurrexerunt: quoniam alia est, & nodosissima questio.* Loquitur Arnoldus maiori formidine, quàm vellemus. Coæuus fuit, & valdè amicus S. Bernardi.

14. Sextum Philippi Abbatis lib. 6. in Cantica cap. 50. *Est Mater cum Filio, non solum spiritu, de quo vel tenuis dubitatio non habetur, sed etiam corpore. Quod nimium incredibile non videtur, quia etsi hoc Scriptura Canonica non clamat euidentibus documentis, ad hoc tamen fides pia adducitur verisimilibus argumentis. Quod etsi non satis probat quis in verbo, & scientia repemimus, illud tamen dignum credi, nosse ille asserit Augustinus.*

15. Septimum Venerabilis Petri Cluniacensis lib. 3. epist. 7. *Sublimationis gloria post carnis mortem, fortassis & resurrectionem decorata, glorificata, & super omnes choros hominum, & Angelorum exaltata est.* Petrus Cluniacensis, & Philippus Abbas clauerunt eodem tempore, quo S. Bernardus: vt & Victorini duo, Hugo nempe, ac Richardus; ex quibus ille Miscellanearum eruditionum codicis 2. lib. 3. tit. 125. hic in Cantica cap. 42. commendatur sine ambiguitate glorificationem Mariani corporis. Petrus Abacardus, tantorum virorum contemporaneus, nec indignus referri vnà cum ipsis, vt qui suos errores recantaret, & piè pœnitens obdormierit post susceptrum habitum Monachi Cluniacensis, promouet in serm. 25. de Assumptione idem Deipara priuilegium. Guericus Abbas Igniacensis discipulus S. Bernardi scribit in serm. 1. de Assumptione, *Nunc autem & in ea, & cum ea, sicut interminabili auro, sic incomprehensibili modo habitans, satiat eam beatificantium gloria visionum, fors quidem glorificata carnis formam exhibens, intus verò formam Verbi glorificantis.* Sed fortè exhibitio carnis earens intelligenda est in Guerrico, quatenus à Deipara videatur in cœlo humanitas glorificata Filij. Cui sensui magis quadrare videtur subsequenter verba de exhibitione viæ deitatis.

16. Octauum Petri Blefensis in instructione Fidei Catholicæ ad Soldanum Iconij missa nomine Alexandri tertij Pontificis Maximi, *Concepti Maria sine pudore, peperit sine dolore, & hinc migravit sine corruptione.* Et in serm. 28. (qui est de Assumptione) inquit, *Hodie autem verisimile est, quod B. Virgo & anima beatitudinem, & corporis glorificationem adeptæ est. Quod ne cui veniat prorsus in dubium auctoritatibus adstruamus, opinando tamen, non asserendo, tanquam rem scilicet infallibiliter certam.* Degebat vitam Blefensis anno 1116.

17. Refertur à Coccio S. Elisabeth Schonangensis (quæ ad Superos migravit anno 1164.) lib. 4. visionum dicens ex quadam à se habita ann. 1157. assumptæ Deiparæ tam spiritu, quàm carne in cœlum; sed

sed non resurrexisset nisi quadragesimo post mortem die. Cuius testimonij meminerunt Ioannes Belethus Auctor cœtaneus in explicatione Diuinarum officiorum cap. 146. Guilielmus Durantes in Rationali eorundem officiorum lib. 7. cap. 24. Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 7. cap. 65. Pelbartus in lib. 10. Pomerij Sermonum de B. Virgine part. 3. art. 2. Bellouacensis lib. 7. speculi Historialis cap. 80. lib. 29. cap. 3. S. Bernardus Senensis tom. 4. serm. de Assumptione B. Mariæ art. 3. cap. 1. S. Antoninus in 1. part. Historiali titulo 6. cap. 3. §. 1. rursus 3. part. titulo 19. cap. 11. vbi alteri S. Elisabeth, scilicet Regis Hungarorum filia, & vxori Lantrauij Thuringiæ ac Hessiæ attribuit non bona fide testimonium illud. Cælius Heisterbacensis, qui viuebat anno 1237. narrat lib. 7. miraculorum, & visionum cap. 38. Deiparam Virginem apparuisse Bertram suij ordinis Cisterciensis Monacho, qui functus est vita circa annum 1200. sicque allocutam, *Novus, Bertrame, pro certo, me in veraque substantia, id est, corpore, & anima glorificatam, & die quadragesima à mortuis suscitatum.* In Martyrologio Bedæ recensentur duæ Assumptionis Virginis, vna 18. Kalend. Septembris, altera 9. Kalend. Octobris, quasi prima pertinet ad solam animam; secunda ad animam, & corpus, vt suspicantur Baronius, & Suarez; indicatque Baronius posteriorem additam Bedæ à scio aliquo post diuulgatam famam reuelationum, quas commemorauimus.

18. Sed sunt quidem valdè incertæ, & contra communem opinionem de Resurrectione Virginis tertia die acceptam ex Iuuenali Patriarcha Hierosolymitano, S. Ioanne Damasceno, & Simeone Metaphraste apud Castrum cap. 20. num. 9. vnde Chrysostomus Henriquez in Monologio Cisterciensi ad diem 4. Iulij corrigendus est, cum confidenter nimis scribit, nullum Patrum, & Ecclesiæ Doctorem, qui saltem ante trecentos annos vixerit, tradidisse quicquam de virgineæ resurrectionis tertia die. *Nec per hoc detrahatur, addit S. Antoninus, Sanctitati Elisabeth, si non credatur, quia & sancti viri Prophetæ aliquando credunt à Deo sibi aliqua reuelari spiritu prophetiæ, que ex phantasia sua trahunt in visionibus suis, vt patet in Nathan Propheta.* Iamque diu antea inaduerteret S. Gregorius homilia 1. in Ezechielem, aliquando Prophetas sanctos, dum consuluntur, ex magno usu prophetandi, quædam ex suo spiritu proferre, & se hæc ex prophetia spiritu dicere, suspicari: sed quia sancti sunt per S. Spiritum citius correcti, ab eo, que vera sunt, audiunt, & semet ipsos, quia falsa dixerint, reprehendunt. Legatur Noster Raynaudus in opere, cui titulus est, Error popularis de communionē pro mortuis n. 51.

19. S. Brigittæ lib. 6. Reuelationum cap. 62. lib. item 7. cap. 26. dixit Deipara: *Mortua iacui in isto sepulchro per quindecim dies, deinde assumpta fui in cœlum.* Cæterum in oratione prima à Deo reuelata, & in serm. de Virginis excellentia cap. 21. aliquantulum tantum diebus iacuisse, ait Angelus. Forsitan in priora loca irrepit mendum. Amadæus Franciscanus raptus 8. suæ Apocalypsis Virginem quindecim post mortem horis resurrexisset, & ascendisset in cœlum adfuerat; & vt maiorem fidem suæ reuelationi compareret, admonet, vitiatas fuisse alias S. Elisabethæ, & Brigittæ reuelationes, ex præpostera Confessione, aut Patrum spiritualium intelligentia. P. Iacobus Gretserus lib. 3. comment. in Codinum c. 10. credit cum Græcorum Menæis Beatissimæ Virginem eodem die mortuam, sepultam, & à mortuis exci-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

tatam. Illa tamen Menæa, dum post titulum de dormitione Sanctissima Domina nostra Deipara subiungunt Translationem ipsius, significant eodem celebrari die ab Ecclesia Græca, vt etiam fit in Romana obitum, & Assumptionem, siue eodē, siue diuersis diebus acciderint. Et malim credere S. Damasceno citato, cuius de resurrectione Virginis die tertio narratio legitur ab Ecclesia Romana ad 18. Augusti in 2. Nocturno, & lectione 5. Ipse Gretserus lib. illo 3. cap. 2. tradit ex Horologio Græcorum, Apostolos verè sibi persuasisse Virginem tertio die, instar filij sui, corpore rursus indutam, ex mortuis resurrexisse, & in cœlum assumptam esse.

20. Ioachimus Abbas Florensis, qui inter viuos manebat anno 1195. proponit glorificationem Mariani corporis tanquam rem incertam. Ita lib. Introductorio in Apocalypsim cap. 27. & Expositione 1. in cap. 1. vers. 18. Similiter Auctor vitæ, seu Itinerarij S. Vvilibaldi Episcopi Eistatenfis apud Henricum Canisium tom. 4. p. 2. pag. 712. inquit, *vrnum inde sublata, & alias transposita sit, an recepta vera immortalitate resurrexerit? Melius dubitatur, quàm aliquid inde apocryphum definitur.* Consonant in hoc loquendi modo Vuardus, & Ado in Martyrologiis ad 18. Kalend. Septembris, & Beda cap. 6. de locis sanctis, & Christianus Druthmarus expositionum in Ioannem scribunt, *A quo, vel quando sit ablatum Virginis corpus à monumento, nescitur.* Anonymus Auctor in sermone de Assumptione (qui extat inter Homilias de tempore & Sanctis collectas primùm ab Alcuino tempore Caroli Magni, iussuque eius) ait, *exaltata est, siue in corpore, siue extra corpus, nescimus, Deus scit.* Loquuti sunt hi omnes pro minori ætatis suæ luce, vt & Auctor sermonis 35. de Sanctis inter alios S. Augustini, Sophronius etiam epistola de Assumptione, ac S. Ildefonsus in serm. 6. de Ecclesiæ Doctorem, qui saltem ante trecentos annos vixerit, tradidisse quicquam de virgineæ resurrectionis tertia die. *Nec per hoc detrabitur, addit S. Antoninus, Sanctitati Elisabeth, si non credatur, quia & sancti viri Prophetæ aliquando credunt à Deo sibi aliqua reuelari spiritu prophetiæ, que ex phantasia sua trahunt in visionibus suis, vt patet in Nathan Propheta.* Iamque diu antea inaduerteret S. Gregorius homilia 1. in Ezechielem, aliquando Prophetas sanctos, dum consuluntur, ex magno usu prophetandi, quædam ex suo spiritu proferre, & se hæc ex prophetia spiritu dicere, suspicari: sed quia sancti sunt per S. Spiritum citius correcti, ab eo, que vera sunt, audiunt, & semet ipsos, quia falsa dixerint, reprehendunt. Legatur Noster Raynaudus in opere, cui titulus est, Error popularis de communionē pro mortuis n. 51.

21. Nonum testimonium sit Alani de Insulis, qui apud Delrium in cant. 1. vers. 17. sic fatuit, *Domus hæc intelliguntur corpus Christi, & corpus Virginis;igna domorum substantia corporum, que dicuntur Cedrina, id est, impuribiles. Cedrus enim impuribilis est. Sicut enim credimus, corpus Christi putredine non esse resolutum: Vnde legitur Psal. 15. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ita probabile est, à corruptione putredinis alienum esse corpus Mariæ. Vnde Augustinus in serm. de Assumptione Virginis: Non solum carnem, quam Christus assumpsit, sed etiam carnem, de qua assumpsit credimus esse assumptam in cœlum. Vnde in oratione edita legitur, Nec tamen mortis nexibus deprimi potuit, &c. Et nisi resurrexerit, quare de ipsa dicitur, Assumpta est in cœlum? Hactenus Alanus, qui viuere desit an. 1294. Alia Alani fauentia verba exarat Delrius in cap. 6. vers. 12. & antea in cap. 3. v. 5. reprehendit ipsum, quod ibi dixerit, incertum esse, an Virgo resurrexerit, & in carne ascenderit. Excusati tamen potest, quatenus solum voluerit non esse certum certitudine Fidei.*

22. Eo in sæculo, quo vixit Alanus, omnes fermè Scriptores Ecclesiastici summa concordia conspirabant, vt Mariani corporis in cœlo existentiam profiterentur. Et omisso Innocentio tertio Pontifice summo, qui non satis clarè mentem suam pandit,

videantur Rodericus Ximenez Archiepiscopus Toletanus relatus pag. 292. Conciliorum Hispaniæ ex editione Loayse. Lucas Episcopus Tudenis lib. 2. contra Albigenes cap. 13. Iacobus à Vitriaco ser. 1. de Assumptione. Alensis 3. part. summæ Theologicæ quæst. 20. membro 1. art. 2. membro itidem 2. art. 4. Vincentius Bellouacensis lib. 7. Speculi Historialis à cap. 75. vsque ad 80. inclusivè, Albertus Magnus in Mariali cap. 172. ac 173. alibi quæpè. Thomas Cantapratenfis lib. 2. boni vniuersalis, cap. 29. S. Thomas 3. p. quæst. 27. art. 1. in corpore, quæst. etiam 83. art. 5. ad 8. & opusculo 4. ac 5. item in Apocalypsim cap. 12. v. 1. S. Bonaventura in speculo B. Mariæ cap. 2. & aliis locis. Guilielmus Durantes lib. 7. Rationalis Diuinorum officiorum cap. 24. n. 1. post Ioannem Belerham cap. 146. eorundem officiorum, Richardus Mediauillensis in 4. dist. 43. art. 4. q. 2. Iacobus de Voragine in sermonibus, & in Legenda de Assumptione, Guilielmus Peryte, seu Paruus apud Delium in cap. 1. Canticorum vers. 17. & in cap. 3. vers. 4. Augustinus Anconitanus in Canticum beatæ Mariæ lect. 9. quæst. 5.

23 Sequentibus sæculis nullus est scriptor Catholicus, qui ex professo tractans de Assumptione Deiparæ decentissimam hanc prærogatiuam denegauit. Quam ab Apostolis, & orthodoxis viris piè creditam, & fideliter predicatam, tradit Bellouacensis supra cap. 79. cuiusque institutam ab Apostolis celebratam, putat Petrus Galestinus in Martyrologio 18. Kalend. Septembris. Et Cantapratenfis ait, *Ego quidem satis miror, quòd post illam sincerissimam veritatis probatissimam auctoritatem Doctoris omnium maximi Aurelij Augustini intrare cor posuit fidelis hominis Christiani, Christifera Virginis corpus, nisi incorruptum, ut quidam simplices crediderunt, in hoc sæculo nequam, glorificatam, anima remansisse.* Vnde dolemus, sapientissimum Alfonso Toletanum Episcopum Abulensem in capite 22. Mathæi quæst. 230. dixisse, *licere cuiilibet, sicut voluerit opinari in hac re; nisi sermonem habeat de licentia citra periculum hæresis.* Conuenienter ad istum sensum subiungit paulò post, *Tamen quia communiter tenetur, quòd resurrexerit, rationabilis est hoc tenere.* Et in responsione ad 2. partem quæstionis 1. ex quatuordecim Hispano idiomate scriptis inquit, *Assumptio eius ad cælum an fuerit in corpore? rursus est dubium. Sed quoad id magis se determinarunt sancti Doctores, alique viri docti, ut teneant, in corpore fuisse assumptam.* Sic Abulensis. Idque, iudice Didaco Couarrunja Antistite Segobienfi tomo 1. lib. 4. variarum Resolutionum cap. 17. n. 5. adeò rationabile est, *ut planè impium sit, ac temerarium hæc de re dubitare in graue pietissimorum scandalum.* Et meritò quidem sic indicauit Couarrunias post Hostiensem, & Baldum in cap. 5. Decretalium, *Ne innitatur.* De Constitutionibus, titulo 2. Arnaldum Albertinum, tract. de agnoscendis Catholicis, & Hæreticis assertionibus quæst. 17. num. 13. Nam teste Baronio in Martyrologio ad diem 15. Augusti, sententia de Assumptione Virginis vnà cum carne videtur recepta iam, tum plurimorum (imò omnium) Theologorum auctoritate, tum etiam communi consensu fidelium.

24 Certissimam esse veritatem hanc, audiuit ex Deiparæ ore S. Antonius de Padua, vt narrat Author Pomeij sermonum de B. Virgine lib. 10. parte 1. art. 10. in fine. Audiuit item S. Brigitta, vt legimus lib. 1. Reuelationum cap. 9. ibi, *Deinde completo cursu vite mee, primò animam meam, quia ipsa do-*

mina erat corporis, ad Deitatem excellentius cateris eleuauit. Inde corpus meum, vt nullius creatura corpus sit tam propinquum Deo, sicut meum. Ecce quantum filius meus dilexit animam meam, & corpus. Sed alii qui sunt, qui maligno spiritu, negant me assumptam corpore, & anima; alii etiam, qui nesciunt melius. Sed ista pro certissimo est rei veritas, quòd cum corpore & anima ad Deitatem assumpta sum. libro etiam 6. cap. 60. reperiuntur verba hæc obseruata digna, *Quòd tibi dixit Magister ille venilator verborum, quòd epistola Hieronymi mei, qua loquitur de Assumptione mea, non esset legenda in Ecclesia Dei, quia videtur sibi in legenda illa, quòd Hieronymus dubitauit de Assumptione mea, eò quòd dixit, se nescire, virum su assumptam in corpore, vel non, vel à quibus personis asportata. Ideò ego Mater Dei respondeo Magistro, quòd Hieronymus non dubitauit de Assumptione mea; sed quia Deus non reuelauit pietate huiusmodi veritatem; ideò Hieronymus maluit piè dubitare, quam desinere non ostensa à Deo.* Hactenus ex S. Brigitta, quæ euolauit ad Superos anno 1373. B. etiam Maria Oegniacensis, qua diem obiit anno 1213. constanter asseuerat, *Beatissimam Virginem MARIAM iam cum corpore glorificatam, sic narrat lib. 2. vitæ cap. 111. Iacobus de Vitriaco.*

25 Sed vt reuertamur ad testimonium Alani, oratio, quam citauit, vt & Petrus Blesensis, ac Syluester supra, necnon Albertus Magnus in Mariali cap. 172. Abalon Abbas in ser. 2. de Assumptione, Vellofillas in aduerentiis ad 10. tomum S. Augustini quæstio 28. Radulphus Decanus Tungricus lib. de Canonum obseruantia propositione 23. Dominicus Sotus in 4. dist. 43. quæst. 2. art. 1. Sic integrè transcribitur à Salmer. in tr. 38. pag. 391. *Veneranda, Domine, huius dies festiuitas opem conferat salutarem, in qua Sancta Dei Genitrix mortem subit temporalem; nec tamen mortis nexibus deprimi potuit: qua filium suum Dominum nostrum, de se genuit incarnatum.* Orationem hanc vetustate commendabilem contentam in Missali Ambrosiano, & in Sacramentario Gregoriano editis à Iacobo Pamelio in Liturgiis Ecclesiæ Latinæ pag. 414. tomi 1. & pag. 330. tomi 2. dicebant antiquitus in Statione, qua procedebatur cum imagine Christi à S. Maria Minore ad S. Adrianum, vbi fiebat Statio, & ad S. Mariam Maiorem celebrabatur Missa. Grimoldus Abbas in præfatione libri Sacramentorum ait, *Officium de Assumptione B. Mariæ non esse compositum à S. Gregorio; vnde Pamelius suspicatur, antiquius esse; Sed præfatum orationem adscribunt Syluester, Albertus Magnus, ac Ioannes Eckius apud Molanum lib. 3. Historiæ Sacrarum imaginum, & picturarum cap. 32. Ioannésque Raulin, & Gabriel Biel serm. 2. de Assumptione Virginis S. Gregorio Papæ; Sotus loquitur de ea, vt quæ suo tempore in vsu Ecclesiæ esset; Salmeron testatur, & haberi in Missali Ambrosiano, & ab Ecclesia Romana non esse reprobam.* Vidi eam in Missali Romano anni 1519. & in Breuiario Cisterciensi nunc etiam recitatur, celebrèque fuisse in Ecclesiis Hispanis, & Gallicanis tradit Arnaldus præcitatus quæst. 18. n. 24.

26 Adnotari hic velim cum Baronio in Martyrologio ad diem 15. Augusti Ecclesiam Romanam adeò abesse à præiudicio communis inter fideles persuasionis, vt potius in hanc multò propensior se ostendat, quàm proponit legendum in festo Assumptionis illum S. Damasceni sermonem in quo resurrectio, & glorificatio ac in cælo existentia Mariani corporis narratur. Et non multis ab hinc annis

annis exhibebat recitandam ex S. Athanasio homiliam, in qua dicitur Virginem Matrem assistere à dextris filij indutam, quantum spectat ad sanctissimam eius carnem, incorruptibilitate, & immortalitate.... proindeque istam nouam Enam, matrem viua appellari, variegatimque permanere ad primitias viua immortalis omnium viuientium. Licet autem modò istam homiliam non exhibeat, ideò fortè fuit, quia inceptum est non immeritò dubitari inter doctos viros, an de sanctissima Deipara sermo, ex quo extracta erat homilia, habuerit Authorem S. Athanasium? Cuius dubitationis fundamenta expendunt Eminentissimi Cardinales Baronius, & Bellarminus, illè tom. 1. anno Christi 48. & breuius vbi supra, nec non ad diem 25. Martij; hic in libro de Scripturis Ecclesiasticis obseruatione in 3. tom. S. Athanasij. Nullus verò ambigit, Authorem eius sermonis fuisse virum aliquem valdè illustrem in Ecclesia, pietate, doctrina, & antiquitate præstantem: quæ sunt Suarj verba; confirmarique exinde possunt, quòd Michaël Glycas scriptor Græcus, qui vixit circa annum 119. vtatur p. 3. Annalium, & in epistola ad Alypium prædicti sermonis testimonio, imò & sub nomine S. Athanasij.

27 Vox Assumptionis vsitata in Ecclesia Romana ab antiquissimis temporibus, vt constat legenti Bellarminum lib. 3. de cultu Sanctorum c. 16. Suarium tom. 1. de Religione lib. 2. de diebus festis Sanctorum cap. 8. Ferreolum Loerum in Maria Augusta Virgine Deipara lib. 6. cap. 9. Augustinum de Herrera lib. 2. de origine, & processu officij diuini cap. 9. insinuat non leuiter ipsius mentem; vt & Ecclesiæ Græcæ Dormitionis vox, quam vsurpat per multa retrò sæcula. Res est communiter obseruata, ideòque indicale sufficit: addiderim tamen, primam Ecclesiam Toletanam in nostra Hispania sacratam Virginis Assumptioni ab Elpidio primo Toletano Præfule, & Apostolorum discipulo, vt memorie prodit Luitprandus in Chronico anno Christi 672. & in fragmentis n. 12. Iulianus autem Perez in Chronico n. 48. & 380. non nisi à S. Marco Marcello Eugenio Apostolorum etiam discipulo dedicatam refert, licet ab Elpidio, imò & à S. Iacobo Zebedeo inceptam eadem sacram Toleti in honorem B. Mariæ Virginis adhuc viuientis tradat in illo n. 380. rursusque n. 610. & præterea in aduersariis ad Chronicon n. 387. Exemplo templi maximi Toletani Cathedralia ferè omnia Hispaniæ dedicata sunt Dei parenti Assumptæ.

28 Anceps fui, an huc afferrem Authorem quæstionum ad Antiochum sub nomine S. Athanasij, dum in q. 24. ait: *In Resurrectione ipsi quidem viri resurgent viri; ipsa autem mulieres resurgent mulieres, sicut & ipsa Theocot; sed erunt, inquit, sicut Angeli Dei.* Nam erit, qui censet, nullum fore exemplum desumptum ex resurrectione Deiparæ in sexu fœmineo, si non præcesserit. Alius autem censet, eum Authorem primo aspectu non fauere anticipatæ resurrectioni Virginis Maris; sed ex eius sexu fœmineo restitueno argumentari ad alias mulieres. Si vltima hæc interpretatio magis placeat, obstat non debet ille Author. quo minùs putemus iam factam resurrectionem MARIÆ. Nam si tot sunt pro ea, quid inerat, vnus, & incertum contra fore? Incognitus in Psal. 129. v. 23. & 24. scribit, *nulli. (præter Christum,) ante finem sæculi resurrexerit nec resurrecturū immortalem.* Deuiliit etiam excipere Deiparam, vt omittam modò duos alios, de quibus in exerc. 22. n. 63. & in n. 4. apponam hanc exclusionem quibusdam verbis S. Ambr. in quibus

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

inquit, *Solum Christum adhuc resurrectione perpetua resurrexerit.* Certè si quo ad peccatum originale, & quo ad visionem Dei quandoque habitam in vita mortali excipitur Sanctissima Virgo à generalibus propositionibus sacre Scripturæ dicentis, *Omnes peccauerunt in Adam: Non videbit me homo, & vinct: Deum nemo vidit vnquam,* excipitur, inquam, qua probabilitate, omnes norunt; nihil mirum, si generali propositioni S. Ambrosij quo ad resurrectionem apponamus exceptionem, imò & credamus subintellectam ab ipsomet Doctore, in cuius Liturgia, teste Canisio supra, 5. dies Assumptionis MARIÆ omni deuotione colendus asseritur.

29 Ex hoc principio celeberrimo inter Patres, & Theologos, quòd generales Scripturæ locutiones non debent extendi ad Deiparam, quando continent aliquid minus decens tantæ Dominæ dignitati, & excellentiæ, apparet responsio ad generalem illam sententiam Genesis 3. *In puluerem reuertetur;* ne propter eam dicatur, Marianum corpus passum esse incinerationem; apparet etiam responsio ad vniuersalia oracula in nouo Testamento de resurrectione in fine mundi; nec non de consummatione Sanctorum quoad corporis beatitudinem; ne propterea dicatur, Sanctissimam Matrem adhuc non resurrexerit, neque adhuc accepisse integram & completam beatitudinem corporis. Quòd si ea oracula probabilissimam admittunt exceptionem in multis Sanctis, de quibus in exercit. 22. potiori iure admittent in Serenissima Regina Angelorum, & hominum, *quam tanta seruat gratia & attollit dignitatis prerogatiua,* vt inquit S. Aug. serm. 1. de Assumptione inferes inde Virginem non immeritò excipi à quibusdam legibus vera estimatione. Hactenus occasione quæstionis illius ad Antiochum; sed non extra rem. E qua num sint hæc verba in lib. de diuitiis, vetusto quidem, perperam tamen sub Sixti II. Papæ nomine, *Hoc illi, (Ioanni Euangelistæ) à Domino fuerat imperatum, vt eam, (Dei parentem MARIAM) donec resurgeret, materno veneraretur affectu, vt eius vita filij solatio foneretur?* æquus pensiter lector.

SECTIO III.

Virginium corpus non est translatum ad Paradisum terrestrem.

30 NICEPHORUS Callistus lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 22. videtur tradere, rediuium corpus MARIÆ translatum esse non ad cœlestem, sed ad terrestrem paradisum. Ait namque, *vbi autem ad Gethsemani peruentum est, sepultura quidem illa filium imitata traditur: per illum autem ad diuina tabernacula, ad ipsum scilicet paradisum, vbi & vira arbor confita est, ratione ea, quam qui hoc fecit Deus, nouit, transfertur.* Temeritatis, & imposturæ in Nicephorum non me obiurgabis, si attendetis iis, quæ ipse in lib. 1. cap. 31. scripserat de Sanctis Patribus traductis à Christo è sinu Abrahamæ ad sacra, immensaque luce resurgentia paradisi tabernacula, velut ad quosdam Arrhabones, & primitias earum, qua in cœlis aliquando, post scilicet illam resurrectionem omnium, condignis, atque idoneis parata sunt, mansionum, sempiternorumque barediorum. Dabo alia huius Authoris verba num. 54. exercit. 22. Ex quibus ipsius mens ampliùs clarescet.

31 In libro Apochtypho, & falsò adscripto S. Melitoni Episcopo Sardeniensi, de transitu S. Mariæ, dicitur Christus tradidisse Angelis Matrem rediuuam, *ut deferrent eam in paradysum*. Sed forsitan non est sermo nisi de cælesti, nam postea additur, *Cum hæc dixisset Dominus eleuatus in nube, receptus est in cælum, & Angelis cum eo deferentes Beatissimam Dei Genitricem Mariam in paradysum Dei*.

32 Andreas Cretensis in oratione de dormitione Deiparæ apud Salmeronem tract. 38. v. *Quintus accedit, innuere videbitur alicui paradysum terrestrem, cum ait, quid splendidius, aut magnificentius, quam Dei Matrem vocari, & esse, ingenij ullius acie potest confirmari? Modum uero, & rationem, qua ex hominum consortio, & conuictu fuit separata, inde potestis cõiectura consequi, si loci, & gradum reuoluatis animo, ad quem corpus nostrum ex materia mortalis contagione compactum, & concretum, fuit à Deo transportatum*. Ita ille in ea oratione nondum editâ, asseruatâ tamen in Vaticana Bibliotheca, vt attestat Salmeron. Cæterum *res nostrum* non est intelligendum de nostro in Adami corpore translato ad terrestrem, sed de nostro in Virgine assumpto ad cælestem paradysum. Idque constat ex verbis his immediatis, *Corpus, inquam, Virginitatis flore mirificè honestatum, & à Dei Numine, & maiestate assumptum, ex quo Christus fuit, quantum ad naturam humanam constitutus*. Præterea ex duplici eiusdem Andree oratione, quam apud Surium tom. 4. habemus, liquet manifestissimè ipsius sensus de transportatione Deiparæ penes animam, & corpus, in cælestem paradysum.

33 S. Damascenus in oratione de Dormitione Deiparæ inquit, *Portatur autem corpus manibus Apostolorum, Rege Regum id regente splendore sua, qua sub aspectu non cadit, diuinitatis, & toto carni populi præcurrète, & sacras voces emittente, & sacrificare sacrificium laudis, donec in sepulchro tanquam in thalamo, & per ipsum in delictis Eden repositum est*. Verum tamen non loquitur de Eden terrestri, sed cælesti, vt statim declarat inquiring, *repositum esse in cælestibus tabernaculis*: & in tota ea oratione sæpissimè repetit idipsum.

34 De cælesti etiam paradiso percipiendus est S. Gregor. Turonensis in verbis exarandis n. 50. & in aliis ex c. 8. lib. 1. de gloria Martyrum, ubi inquit, *Mariam gloriosam Genitricem Christi: Angelicis choris canentibus in paradysum, Domino præcedente, translata esse*.

35 Michaël Glycas suffragatur in 3. p. Annalium pro resurrectione Deiparæ, & reprehendit Ioannem quendam Theologum in hunc modum, *Quòd si hæc uera sunt, fallit oratio ea, etsi Theologi Ioannis inscribatur, qua irradit ad paradysum fuisse translatum corpus eius (scilicet Virginis) corpus, & ibi corruptionis expers asseruari*. Forsitan sic reprehendit, quia in ea oratione asserbatur *MARIÆ* corpus, siue mortis omninò expers, siue iam rediuuam, fuisse translatum ad terrestrem paradysum.

36 Fallit quidem, & fallitur quisquis alius sacrum thesaurum Mariani corporis à cælesti remouet paradiso. Nam Catholicæ fidei constantissimum Dogma est, Virginis beatam animam existere in cælo. Si autem uita est corpori, vt sine temeritate, & errore negari nunc non potest, existet etiam in cælo corpus gloriæ dotibus ornatum. Etsi enim, attentâ potestâ Dei absolutâ, concedatur non repugnare, quòd anima existet in cælo, ac in terrestri paradiso simul, & quòd in cælo careret vnione ad corpus, secus in paradiso terrestri: vtrumque tamen

ex natura rei est impossibile; neque talis miraculi indicium aliquod præbent Ecclesiæ Patres; imò cõceptis verbis docent Marianum corpus vnâ cum anima commorari in cælo; & hæc est Occidentalis & Oriëntalis Ecclesiæ pertuasio, omniumque Christianorum tenè sententiam. Si Nicephorus aliter sensit, idèd fuit, quia Cælestis regni incolatum, & beatitudinem denegauit Sanctorum animabus vsque ad diem Iudicij vniuersalis: contra quem errorem, & hæresim institutam Exerc. 21.

SECTIO IV.

An Virgo Deipara resurrexerit anticipatè ex merito personæ, vel ex mera prerogatiua singulari.

37 **D**ominicus Sotus supra, semel, & iterum aduertit Virginem anticipatè resurrexisse ex mero priuilegio gratuito Lei, non autem ratione suæ sanctitatis, quasi iustitia retributionis exegerit à Deo anticipatam resurrectionem ob meritum personæ. Et probat primò, quia anticipata resurrectio ante finem mundi, si fieret ob meritum personæ, non fieret, nisi quia eius resurrectio cautâ esset resurrectionis aliorum. Id autem soli Christo competit. Probat secundò, quia si Beata Virgo ob meritum personæ resurrexit tertio die, exigeret iustitia retributionis, vt qui sanctitatis esset duplo minoris, resurgeret sexto die, & qui esset triplo minoris, resurgeret nono die. Hoc autem opinari fas non est. Indicat & aliam probationem, quia si Virgo non meruit ratione sanctitatis præseruationem à morte, etiam si concedatur non incurrisse maculam peccati originalis, dicendum similiter est, neque meruisse anticipatam resurrectionem. Ita doctissimus Theologus, addens, Virginem congruentissimè tertio die resurrexisse, licet ex mero priuilegio; *nam sacratissimum corpus, quòd tanta cum Virginitatis integritate apotheca fuerat carnis Christi, decuit, vt quòd ipse per naturam habuit, ipsa per priuilegium obtineret*. P. Canisius c. 5. v. cæterum breuissimè insinuat gratiam festinationis resurrectionis intentam à Soto tanquam ex mero priuilegio indulto Deiparæ. En Canisij verba: *Quis ambigat porrò, Deiparam hanc accepisse gratiam, tali Maui, ac Regine, si non debitam, vt certe quidem honorificam, nullique sanctorum insubinde deferendam, ac tali Filio in amanda, & ornanda Matre maximè congruentem?* Pro hac parte non obseruauî hætenus alium Theologum.

38 Ast pro opposita stat P. Ripalda tom. 2. de ente supernaturali disp. 79. sect. 13. n. 102. ubi ait, *nullum esse fundamentum, negandi Maternitati Dei condignitatem ad prerogatiuas incorruptionis, & resurrectionis anticipatæ, cum Patres Ecclesiæ eas illi absolutè debitas, & moralis iure annexas ostendant*. Magis igitur pium, & probabile est admittere non solum congruitatem, sed etiam moralem condignitatem ad illas. Et loquitur hic Author de condignitate fundata in præcæso titulo Maternitatis, quam ipse in insigni ea disputatione nouiter, & ingeniosissimè tentat, esse titulum, ex quo dignificentur opera supernaturalia Deiparæ ad meritum vitæ æternæ; esse etiam quid sanctificans ipsam Genitricem Dei.

39 Vt succinctè, & dilucidè meam mentem aperiam, præmitto primò, incorruptionem, & anticipatam

resurrectionem corporis non fuisse debitam Virgini eo connaturalitatis iure, quo Christo debita fuit independentè à meritoris actibus, quibus ipse in vita mortali eam meruit de condigno. Nam tale connaturalitatis ius proprium, & singulare fuit Christi, fundatumque in vnione hypostatica, vt docent Patres apud Suarium disp. 45. sect. 2. & præterea dignitatis Matris, etsi celsissima, superatur infinitè à dignitate Filij.

40 Præmitto secundò, incorruptionem, & anticipatam resurrectionem corporis fuisse quasi debitam Virgini ex congruitate, & decentia quadam moralis independentè ab vllis eius actibus meritoris. Id probant rationes, quibus Patres, & Theologi vtuntur, ad suadendas illas prerogatiuas: confirmatque à paritate aliarum; quæ titulo Maternitatis Virgini sunt largitæ, vt immunitatis à peccato originali, accelerati vsus rationis, & similia.

41 Præmitto tertio, Virginem obtinuisse à Deo incorruptionem, & anticipatam resurrectionem corporis per actus impetratorios elicitos tam in statu vnionis ad corpus, quàm in statu separationis. Quòd enim in primo statu eliceret actus, quibus petierit à Deo prerogatiuas illas, proponitur, & exornatur venustissimè à Canisio in cap. 5. & quòd in secundo similes eliceret, traditur à Salmerone supra. Si autem postulauit, exaudita est sine dilatione propter singularem dignitatem, & quasi iure materno, vt inferit Suarius disp. 21. sect. 2. licet uero beatæ aliæ animæ expectant, & petant à Deo quæto citius resurrectionem corporum, responderetur illis non sine causa, *vt requiescant adhuc modicum tempus, donec compleantur conferui, & fratres, vti legitur Apocalypsis 6. v. 11*. His præmissis,

42 Dico primò, Virginem Matrem non meruisse de condigno incorruptionem, & anticipatam resurrectionem corporis sui. Quia meritum de condigno personæ creatæ iustæ totum occupatur ex natura rei circa augmentum propriæ gratiæ, & gloriæ. Ità suppono ex tractatu de merito.

43 Dico secundò, Deiparam per actus supernaturalis elicitos in via, meruisse de congruo incorruptionem, & anticipatam resurrectionem sui corporis. Et in primis quòd actus supernaturales Virginis matricis habuerint in actu primo vim congruè meritoriam incorruptionis, & anticipatæ resurrectionis sine dispendio meriti condigni gratiæ, & gloriæ, videtur dubitari non posse, cum eam vim habuerint ad alia multò maiora. Deinde, quòd Deus in curando de incorruptione, & anticipata resurrectione Corporis Virginis attendit ad prædictos actus, vel ad aliquem ex illis, non est cur negetur: imò attendisse probatur posituè; tum quia sic Virgo habebit maiorem conformitatem cum Christo, qui per meritum, etsi de condigno, obtinuit incorruptionem, & anticipatam resurrectionem sui corporis; tum quia sic nobiliori modo poterit Deipara eis prerogatiuis; quippe cæteris paribus perfectius est comparare aliquid per meritum, quàm sine illo. Adde, Virginem petiisse, dum esset viatrix, eas prerogatiuas, & de facto obtinuisse postea à Deo. Si ergo Deus contulit, cur non in futuro petitionis? Si intuitu, quid defuit petitioni profectæ ex auxilio gratiæ actualis per Christum, vt esset meritum de congruo earum?

44 Dico tertio, si Maternitas dignificet Deiparam ad dona supernaturalia, non secus ac ipsam dignificat habitualis gratia, discurrendum esse de Maternitate eodem modo, ac de gratia habituali in ordine ad non condignificanda, sed congrua red-

denda opera supernaturalia Virginis respectu incorruptionis, & anticipatæ resurrectionis corporis. An autem Maternitas dignificet? non est huius loci tractare.

45 Sotus, & Canisium adductos in n. 37. crediderim intendisse solummodò negare Virgini condignum meritum vtriusque prerogatiuæ; præterim cum Sotus loquatur de merito obligante ex iustitia ad retributionem. Si tamen quis eius Authoris argumenta detorqueat contra meritum congruum; Respondeo ad primum, non ex merito congruo, sed vt summum ex condigno anticipatæ resurrectionis inferri, quòd merens sit causa resurrectionis aliorum.

46 Ad secundum, personam Virginis, & opera existere in tam sublimi sphaera, vt ex congruo anticipatæ resurrectionis merito competente operibus ipsius non valeat illatio ad inferiores alios iustos. Sic etsi de Virgine concedatur, meruisse de congruo Maternitatem vt decoratam gratiis, ac excellentiis moraliter debitis tantæ dignitati, non idèd admittitur opera sanctorum aliarum mulierum veteris Testamenti habuisse in actu primo vim congruè meritoriam eiusdem Maternitatis cum ornamentis moraliter annexis. Sed gratis do, opera inferiorum aliorum iustorum continere in actu primo vim congruè meritoriam anticipatæ resurrectionis; inde tamen non sequitur, Deum de facto ex attentione ad vim illam debere conferre anticipatam resurrectionem, vt pater in contritione à peccatore elicitâ; quæ cum habeat in actu primo vim congruè meritoriam remissionis pœnæ totius temporalis, non minus, sed multò magis, quàm remissionis pœnæ æternæ, tamen non semper debet mouere Deum, vt ex attentione ad eam condonet totam pœnam temporalem. Et ratio à priori est, quia opus in actu primo congruè meritorium alicuius præmij non habet cum hoc æqualitatem; atque ideo fauor profusus erit, & gratia collatio huius ex attentione ad illud; de quo fauore, & gratia non semper constat; imò aliquando constat de eius carentia, vt in exemplo apposito contritionis, non enim intuitu cuiuscumque remittit Deus totam pœnam temporalem, etsi de benignitate diuina credatur, remittere semper partem aliquam prædictæ pœnæ, & eam totam, quando contritio est valde intensa, ac feruens.

47 Hinc ad tertium respondeo, etsi opera Virginis admitterentur habuisse congruitatem in actu primo ad merendum præseruationem à morte, non luisse Deum acceptare in ordine ad eam præseruationem ob conuenientias, quas agnoscunt Theologi, & præcipuè Suarez disp. 21. sect. 1. in eo, quòd Virgo mortem subierit.

48 Percontaberis, an Sanctis, qui resurrexerunt cū Christo, & ad vitâ immortalem, vt dicitur in Exerc. 22. anticipata resurrectio collata sit à Deo ex meritis ipsorum de congruo? Existimo, non esse collatâ nisi ex mero priuilegio, quicquid sit, an Sanctorum illorum opera fuerint in actu primo, vel non fuerint congruè meritoria anticipatæ resurrectionis? Ratio est, quia si Deus ex fine remunerandi merita, accesserit resurrectionem, contulisset hanc corporibus Patrum, quorum merita maiora fuerant: nam etsi secus faciendo iniustus non fuisset, credibilis est, seruaturum proportionem iuxta gradum meritorum. Ast Patribus, quorum merita maiora fuerant non contulit resurrectionem corporum, siquidem S. Ioannes Baptista, nulli ex iis, qui resurrexerunt, inferior in meritis; imò multis superior, ne utiquam

tunc obtinuit resurrectionem corporis ad vitam immortalem. Sed de hoc iterum in n.46. exercitationis præcitata.

SECTIO V.

An Deiparæ corpus reuixerit in sepulchro, vel in Empyreo?

49 **P** Franciscus Costerus de vita, & laudibus Deiparæ Mariæ Virginis meditatione 37. tit. de Assumptione corporis inquit, *Considera igitur secundò, post elapsam triduum, sacrum corpus MARIÆ Virginis inssu Filij ab Angelis magna celebritate, ac reuerentia ex sepulchro in celos transferri, in quod anima beatissima virtute diuina ingressa nouo splendore, & corpus, & vniuersum cælum illustrauit.* Hucusque Costerus nostræ Societatis perdoctus, & pius Theologus, quem eruditione, & virtutis laude in tota Ecclesia Dei celeberrimum, & decantatissimum appellat Gretserus lib. 3. comment. in Codinum cap. 18. Adfauere videtur Amedeus ex Monacho Cisterciensi, & S. Bernardi Coërtano Episcopus Lauannensis hom. 7. de laudibus Deiparæ hiic verbis: *Elevata igitur cum vocibus exultationis, & laudis prima post Deum super omnes caligenas in sede gloriæ collocatur. Ibi resumpta carnis substantia, (neque enim credi fas est, corpus eius vidisse corruptionem,) & duplici sola induta purgata, & hominem in vtraque natura, quanto ceteris clarius, tanto ardentius vniuersis mentis, & carnis oculis contemplatur.* Tantum Amedeus, innuens resumptionem à Maria carnis substantiam in sede gloriæ. Sic eum intellexit P. Didacus de Bæza tom. 4. in Euangelia lib. 18. cap. 3. §. 9.

50 Tanto viro, (quem vt Parentem, & Magistrum multos per annos, factum mihi fuit suspicere in Vallisoleto Collegio S. Ambrosij,) præfens ostendi S. Gregorij Turonensis lib. 1. de gloria Martyrum cap. 4. manifestum testimonium in fauorem præconceptæ ab ipso cogitationis de resurrectione Deiparæ in Empyreo; & postea absens mihi per litteras aliud Baptistæ Mantuani insignis Theologi, & Poëtæ lib. 3. Parthenices 1. descripsit vtrumque tom. 6. de Christo figurato lib. 12. cap. 5. §. 7. cui tomo operam dabat eo tempore. In hac redidici experimento illud S. Ioannis Chryostomi homiliâ de feriendis reprehensionibus, & conuersione S. Pauli, *Sape abiectus quisquam, & vilis inuenit, quod magnus, & sapiens vir præterit.* Cui sententiæ consonat & ea S. Damasceni in ferm. de iis, qui in fide hinc migrarunt, *Nonnunquam id, quod à perfectis relictum, reperit puellus, & in id, quod prætercursum à sapientibus, incidunt idiotæ, & id, quod occultatum à magistris, comparuit discipulis.* En iam primum testimonium, *Diluculo autem lenauerunt Apostoli cum lectulo corpus eius, (nimirum Deiparæ,) posueruntque illud in monumento, & custodiebant ipsum, aduentum Domini præstolantes. Et ecce iterum adstitit eis Dominus, susceptumque corpus Sanctum in nube, deferri iussit in paradysum, (subintellige cælestem,) ubi nunc, resumpta anima, cum electis eius exultans, aternitatis bonis, nullo occasuris sine perfruitur.* Ita Turonensis. Si corpus reuixisset in sepulchro, vt quid deferri iuberet Christus? cum ipsum dote propria agilitatis auolare illic in Empyreum paradysum. Vt quid illa, *ubi nunc, resumpta anima, & c.* Ne autem vlla sit dubitatio de Turonensis mente, do commentarium Petri Abaelardi

ferm. 25. de Assumptione B. Mariæ, *Sacrum corpus clam prius in paradysum iussit, quam resuscitauit, quò mirabilior exanimis corporis assumptio fieret, ac resurrectio, nullatenus iam ipsum suscitatum terrene contactu indicans dignum. Creatum extra paradysum legimus Adam, in paradysu Euam, resuscitatum in terris Dominum, in cælestibus verò corpus Maternum. Perpendant femina, quanta inferiorem earum sexum videatur tam cælestis, & quam naturalis eis esse videatur tam cælestis, quam terrestris paradysus, in hoc quippe fæminem sexum tam corpore, quam anima primum creatum, in illum hodie anima pariter cum corpore sublimatur.* Sic ex Turonensi Abaelardus, quem legere in multis, & citare, nefas non est.

51 En secundum testimoniū, vel potiùs tertium:

*Imperio post tempore paruo
Ablutum Iordanis aquis, terraque resecto
Pondere, & ardenti vestitum luce, nihilque
Iam mortale tenens, celeres in sydera Dini
Tollemes, iterum menti imponere beata.*

De Mariæ corpore loquitur Mantuanus, confin-gens ex Poëtica licentia abluitionem in aquis Iordanis. Non secus ac de Æneæ corpore in aquis Nunciij Ouidius lib. 4. Metamorphos. cum immortalitatem Æneæ atque apothecium operâ Veneris fabulatur,

*Hunc iubet. Æneæ quacumque obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre sub aquora cursu,
Corniger exequitur Veneris mandata, suisque
Quicquid in Æneæ fuerat mortale repurgat,
Et respergit aquis, pars optima restitit illi.*

*Lustratum Genitrix diuino corpore odore
Vnxit, & Ambrosia cum dulci Nestare mixta
Contigit os, fecitque Deum, quem turba Quirini
Nuncupat Indigitem, temploque, arisque recepit.* vel respexit Mantuanus ad antiquum morem lauandi emortua corpora, & deinde inungendi, vt in Miseni funere narrat Virg. lib. 6. Æneid.

*Pars calidos lauces, & abena vndantia flammis
Expediunt, corpusque lauant frigentis, & vngunt.* Illustrantque inter alios noster Sopranes digressione de ritibus in prisco Hebræorum funere c. 4. & 5. Ioannes Kirchmanus lib. 1. de funeribus Romanorum cap. 7. 8. ac 9. Iacobus Gutherius de iure Manium lib. 1. cap. 15. Officium hoc persolutum fuisse Christi Domini corpori ante depositionem in monumento exprimit S. Chryostomus homil. 84. in Ioannem; & abluitionis insigne monumentum seruatur in Brugensi ciuitate Belgij, teste Costero meditatione 49. de Passione: refertque ex eius auctoritate Cosmas Magallanes in Iosue c. 24. sect. 3. annotat 6. n. 14. ex Lorino in cap. 9. Act. v. 37. Ioannes Iacobus Chiffletius in Historia Crisi de linteis sepulchralibus Christi cap. 4. ex Meyero in Annalibus Flandriæ lib. 5. & ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgij, Martinus Bresserus lib. 6. de conscientia cap. 22.

52 Ablutio corporis Mariani, si non sit in aquis Iordanis, & ab Angelis, non adeò displicere debet; traditur namque à S. Damasceno, & Simeone Metaphraste in orationibus de dormitione Deiparæ. Primus ait, *Sed nec aqua natura erat expertis benedictionis; lauatur enim aqua pura, qua non eam emundabat; imò verò ipsa sanctificabatur.* Secundus insistentis primo sic fatuit, *Ceterum nec aqua quidem natura erat expertis benedictionis; sed ipsa quoque lauacro purissimi corporis fuit particeps sanctificationis. Neque enim illud habebat opus purgantibus. Quis enim hoc diceret, nisi emotæ mentis? sed suo contactu potius sanctificabat id, quod attingebatur.* Accedit

Author

Author Pomerij sermonum de B. Virgine lib. 10. p. 5. art. 1. cap. 2. inquit ex Cosma Vestitore, *Tanta quoque statim corporis eius claritate resplescendit, vt tangi quidem à virginibus ad lauandum posset, videri non posset. Tandiu autem lux illa resplescendit, donec corpus à Virginibus fuit lotum aqua mundissima, non ab ipsa mundatum, sed potius à corpore sacro aqua sanctificata.* Ita Author ille: Et eadem fermè inteniuntur in libro de transitu S. Mariæ. Quisnam fuerit Cosmas, cognomen Vestitor, adductus à Pelbarto, nondum certò comperire potui. Græcorum liber, quem Triodiuum vocant, & quo in diuinis officiis celebrandis vtuntur à Septuagesima vsque ad Octauam Pentecostes, præfert in liminari pagina nomen S. Cosmæ, & ab hoc exaratus dicitur, vt cum Baronio ad annum 842. obseruat Myræus cap. 208. Auctarij, Sulpicor Triodij concinnatorem Cosmam denotari à Pelbarto, vt ex eadem vltimè antiquus, si ea, quæ narrat de morte, & funeribus Virginis, didicerit ab iis, qui interfuerunt. Sic enim ex ipso tradit Pelbartus. Sed Iacobus de Voragine in Legenda de Assumptione B. Mariæ tantum ait, noritiam Cosmæ promanasse è posteris eorum, qui fuerunt præsentis. Vnde minor Cosmæ arguitur antiquitas. Franciscanus Amedæus rapu 8. suæ Apocalypsis respicit abluitionem Virgineæ corporis. Res est in vtramuis partem liberè opinabilis. Hæc occasione carminum Baptistæ Mantuani, qui tamen lib. 8. de sacris diebus in festo Assumptionis reuinitio nem animæ cum corpore intra sepulchrum cecinit.

53 Resurrectio Mariani corporis in Empyreo nonnullas etiam habet pro se rationes. Prima sit, quia Assumptionis nomen, vsurpatum ab Ecclesia Occidentali, denotare videtur, Marianum corpus extranea virtute translatum fuisse in cælum. Si autem reuixisset in sepulchro, ascendisset in cælum propria virtute, ea videlicet, quæ per dotem agilitatis glorificatis corporibus est communis. Vnde sicut ex nomine Assumptionis inferitur communiter à Theologis deductio Mariani corporis in cælum, tum quia illud nomen propriè & in rigore refertur ad corpus, tum quia sola anima non tam diceretur assumpta, quàm ascendens; abiisset quippe in cælum natia sua virtute motiua; ita ex eodem nomine rectè inferitur deductio Mariani corporis in animis, & nondum glorificati; nam alio modo non saluabitur, translaturum fuisse in cælum extranea virtute.

54 Secunda ratio, Eua formata fuit in paradiso terrestri. Ergo par est, vt Maria viuientium Mater fuerit reformata per resurrectionem in paradiso cælesti. Tertia; non dedecet nobilitatem Empyrei si in ipsum introducat corpus aliquod inanime, & à corruptione præseruatum, vt exemplo Dominicæ Crucis æternaturæ in illo iuxta dicenda in sect. 2. Exercit. 25. satis apparebit. Et quidem Deiparæ corpus etiam emortuum nobiliter est cruce Dominica, & vel sic posset sanctificare Empyreum aulam, vti sacravit sepulchrum, reddiditque sacrorum sepulchrorum sacratissimum, post Domini sepulchrum, vt ponderat S. Damascenus, qui Mariani corporis sepulchrum theoticè cogitat loqui in hunc modum: *Nunc me defendunt Angeli, nunc diuina in me habitat gratia. Ego enasi officina medicina egrotantibus. Ego sum fons perennis curationum. Ego remedium aduersus Demones. Ego sum refugium omnibus confugientibus: Ex mea natura non habeo gratiam. Sepulchra fœtere solent, tristitiam conciliare, latitiae esse aduersa. Ego autem enasi unguentum pre-*

tiosum, & boni odoris particeps: unguentum, inquam, tam odoriferum, & tanta efficacia, vt vel parua sibi portione donet defensionem: latitiae fontem excepti hostis, & diues remansi perenni eius scaturigine. Hæc de se sepulchrum apud Damascenum. Et putes, Empyreum temerandum, si vel parua mora intra suum ambitu recipiat exanime corpus Marianum? Corpus videlicet luminosum, quod Dei Verbi totam capiebat plenitudinem, & quod, dum videbatur in lecto, unguenti sanctificationis suani odore perfundeabat totam creatam naturam, vt inquit Andreas Cretensis in oratione 2. de dormitione Deiparæ.

55 Quarta denique ratio sit, quia cedit in maiorem Virginis laudem, si eius anima non deseruerit vel breui temporis spatio thronum cælestem, ad quem fuit exaltata, sed inibi existens delato corpori ex tumulo se iterum infuderit. Quod si Marianæ animæ vnità corpori decet auctoritatem, & maiestatem ne frequenter relinquat locum cælestem, vt notat Suarez lib. 6. de Angelis capite 21. num. 23. imò si decet, ne vsque ad Iudicij magni diem discedat ab Empyrea sede, vt ex dictis de eius diuino Filio in sect. 4. Exercit. præcedentis licet colligere; quid ni decebit ipsius adhuc non vnità dignitatem, & excellentiam? Si propter hanc rationem mediteris, MARIÆ animam permansisse in sua sede Empyrea, simulque diuinitus deicendisse in sepulchrum, vnitàque corpori remeasse, tuncque amississe duplicatam præsentiam. Contra; quia duplicata præsentia animæ cum vnione ad corpus in vno loco, & sine vnione in alio, inuoluit iuxta aliquos implicantiã contradictionis; & licet non inuoluar, excogitatur sine fundamento; cum facilius sit, permanente anima in Empyreo, transferri illuc à Deo corpus ministerio Angelorum.

56 Primæ ex his rationibus iam occurrerat Petrus Damiani ferm. de Assumptione inquit, *In tuere mentalibus oculis filium ascendentem, & matrem assumptam; & videbis aliquid excellentium in Ascensione filij exhiberi, & aliquid gloriosum in Assumptione Virginis demonstrari. Ascendit enim Saluator in Cælum potestatis virtutis imperio, sicut Dominus, & creator, Angelorum comitatus obsequio, non auxilio fultus. Assumpta est Maria in Cælum; sed gratia subleuantis iudicio, comitantibus, & auxiliantibus Angelis, quam subleuabat gratia, non natura. Ideo dies hac Assumptio, Ascensio illa vocatur, cum aliud sit potentia, aliud misericordia, solumque soli sit privilegium Creatori naturam rerum propria potestate supergredi. Hoc est illud excellentius, quod sibi vendicat super creaturam Creator, ubi etiam superabundans & singularis gratia non audeat aspirare. Sed si diligenter attendamus, Ascensionem Filij, & Mariæ Assumptionem, inueniemus profecto aliquid, quod nos inuenisse gaudebimus. Solum quippe Angeli Redemptori occurrere potuerunt; Mariæ verò colorum palatia penetranti Filius ipse cum tota curia tam Angelorum, quàm Iustorum solemniter occurrens euenit ad beatæ Consistorium sessionis. Hactenus Purpuratus Pater, apud quem gloriosius illud, quod præ se tulit Assumptio Mariæ, non est resurrectio in Empyreo adytis, vt inferre vult P. Bæza. Etsi ergo reuixisset in sepulchro Marianum corpus, & huic vt glorificato comperat propria virtus ascendendi in cælum per dotem agilitatis, postea nihilominus Virgo rectè dici assumpta, quatenus ipsius personæ non erat simpliciter debita, & connaturalis ea virtus, vti debita, & connaturalis est personæ Christi, in quo animæ, & corporis glorificatio non est supra exi gentiam*

exigentiam personæ. Et retorquetur argumentum; quia quando non habetur respectus ad personam, sed ad animam, & corpus, quibus præcisè secundum se non est simpliciter debita, & connaturalis glorificatio, proindeque neque virtus ascendendi in cælum, Christus etiam dicitur assumptus in illud, vt Marci 16. v. 19. act. 1. v. 2. ad Timoth. 1. c. 3. v. 16. & tamen non inferes, corpus Christi inanime sublatum in cælum. Quare ad saluandum nomen Assumptionis, non requiritur motiua virtus extrinseca omnino, & extranea; sed satis est intrinseca, & propria aliquatenus, dummodo non sit simpliciter connaturalis, & debita Virginis personæ. Ita ferè Suarez disp. 21. sect. 2. vbi adnotat, vt etiam Vellosillus in aduertentiis ad 8. S. Augustini tomum quæsto 9. Ioannes Bonifacius in Historia Deiparæ lib. 1. cap. 20. Virginem quandoque asseri assumptam ab Angelis, quia honoris causa eam comitabantur, sic vt affectantur Sanctorum animas ascendentes in cælum, & hac de causa dicuntur deportare eas illuc. Imò, & Christus à S. Augustino creditur ad cælum sublatum in manibus Angelorum, non quia si non portarent Angeli, ruiturus erat; sed quia obsequerentur Regi: nec pertinebat ad infirmitatem Domini, sed ad illius honorificentiam, ad illorum feruitutem. Sic in Psalm. 90. v. 12. licet S. Gregorius Magnus homilia 29. in Euangelia scribat, Redemptor nostri ex non curru, non Angelis subleuatus legitur, quia qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur. Et S. Bernardus in tract. de gradibus humilitatis, Non curru vehiculo, non Angelis adminiculo, sed propria virtute subnixum suscepit eum nubes ab oculis discipulorum.

57 Secunda, & tertia ratio, non tam factum, quam possibilitatem suadent; & ex puris congruentiis in hac & similibus materiis vix quicquam solidum potest deduci; nam facile est pro opposita parte adinuenire alias cum Iosepho de la Cerda in libro, cui titulus est, *Maria effigies, reuelatioque Trinitatis, & attributorum Dei* 29. Academia, sect. 5. vbi maiori verborum, quam argumentorum apparatu cruentum bellum indicit Neotherico cuidam innominato, qui abs dubio est Nofter Didacus de Bæza. Quarta ratio inuenta non est. Sed respondebitur, non dedecere Virginis animam, quod in occasione adeo graui, qualis est adportatio sui corporis in cælum, deserat, ad tempus breuissimum, habitationem caelestem.

58 Verum nec pro resurrectione Mariani corporis in sepulchro offerunt se se conuincentes omnino rationes. Nam si obiicias primò S. Hieronymum, qui explicans locum illum Isaia cap. 66. vers. 24. egredientur, & videbunt cadauera mortuorum, qui prauaricati sunt in me, ait, omnem carnem, qua adoratura est in conspectu Domini, vel in Hierusalem caelesti: egressuram non loco, sed intelligentia, vt videat cadauera hominum mortuorum: neque enim cadauera mortuorum possunt intus esse cum Domino. Respondebitur, S. Hieronymum, attento contextu accipiendum esse de cadaueribus hominum mortuorum, qui prauaricati fuerunt in Deum.

59 Si obiicias secundò, Christi Domini animam deuenisse ad sepulchrum, vt ibi resumeret corpus. Ergo æquum est, Mariæ animam descendisse etiam in sepulchrum, vt ibi denuò informaret corpus: sic enim Matris resurrectio similior erit resurrectioni filij. Et fuit quidem similis in aliis circumstantiis, vt in eo, quod tertia die ab obitu, & quod relictis vestibus in sepulchro. Hinc Placidus Nigidius explanatione in cap. 8. Cantorum vers. 5.

ante Bæzam edixit, minus veram esse illam putantium opinionem, in aëra processisse obuiam animam Marianæ corpus, Angelorum ministerio subleuatum. Sed respondet Bæza in hunc modum, *IESV anima non descendit à throno, in quo nondum erat; imò ascendit ab Inferis, & venit ad corpus sepulchrum: quod quidem vnitum erat diuinitati; & ex hac parte equalis erat perfectionis cum ipsa anima, equaliterque per se estimabatur. Rursus resurgens in terra Christus, mirum in modum terram augebat, innumerisque præstitit hominibus utilitates, tandem cum illis conuersatus. MARIA anima in throno erat regali, longæque præstantior erat, quam corpus in sepulchro iacens; nec decorum videbatur quod præstantior pars relinqueret sedem gloria, vt descenderet ad inferiorem partem, quando hac facilius ad illam posset transportari. Sic Bæza.*

60 Si obiicias tertio, beatissimas animas descenduras de cælo paulò ante Iudicium vniuersale, vniendâque corporibus in eo loco, in quo præextiterit maior pars materiæ ipsorum. Ergo similiter putandum est, beatam MARIAM animam descendisse de cælo, & vnitam fuisse corpori in sepulchro. Respondebitur, secundam Antecedentis partem non esse certam: nam Granadus 2. part. controuersia 13. de Nouissimis tractat. 2. disp. 8. num. 5. cum Soto, Sala, & aliis, censet, resurrectionem generalem, futuram in eo loco, in quo peragendum est Iudicium, delatis illuc ministerio Angelorum cineribus, & pulueribus resuscitandorum. Sed quicquid de hoc sit, beatæ animæ ea de causa descendit de cælo, quin ad istud deferantur emortua corpora; quia cum Iudicium celebrandû sit in terra, non oporteret, vt emortua corpora transferrentur in cælum, & postea animabus vnita descenderent sine mora, translatio namque illa esset superuacanea, quantum ratione assequi possumus in re, que aliunde constat ex sacris Litteris. At contra translationem inanimis corporis Mariani in cælum nihil innuitur in sacris Litteris; & videretur superuacaneus ascensus animæ, si postea tertio die descensura esset, vt simul cum corpore rediret. Hac forsitan de causa Authores memorati in n. 4. dixerunt, MARIAM animam mox, ac separata est à corpore, non abiisse in cælum; & cum id asserendum non sit, existimatur non ineptè, dum pro vitando superuacaneo ascensu asseritur, Mariæ corpus inanime deportatum fuisse in Empyreum.

61 Si obiicias quartò, affirmari ab Ecclesiæ Patribus, Virginem perductam in cælum comitantibus Angelis, & ipso Angelorum Rege Christo IESV. Si autem corpus Mariæ inanime translaturum fuisset in cælum, vt quid tantus, & tam honorificus comitatus? Respondebitur, Patres, qui illud asserunt, loqui expressè de comitatu Virginis ascendente penes animam in cælum. Cuius responsi veritas comperta erit legenti Patres apud Castrum cap. 20. n. 13. & 20. ac 21. & apud Spinellum de laudibus Deiparæ cap. 26. n. 12. Nec ideò negabitur, multos Angelos adstitisse comites emortuo corpori Virginis, dum eleuatum est in cælum: vti toto triduo, quo iacuit in lecto, & sepulchro, multi etiam adstituerunt, circumdantes sacrum corpus, & canticis, qua Angelis digna erant, Dei Matrem celebrantes, vt in n. 5. referebamus ex S. Damasceno; cui consonant Sophronius, & S. Ildelfonsus. Nam primus ait in epistola de Assumptione Virginis, *Ad cuius profectio exequias, quantum est fas credere, famulabantur Angeli, & vninera cælorum gratulabantur Curie.* Secundus verò serm. 3. de Assumptione.

ne. Quòd si ad partem Virginis talia Angeli cantarunt, credimus, quòd hodie dignas concelebrarunt exequias, & suscipiunt cum gloria Matrem sui Creatoris gaudentes. Græci præterea in quodam hymno canunt: *Superna sacratissima, ac longæua Angelorum Virutes, rei miraculo velut attonita, atque inter se se mutuo conferentes aiebant, Attollite portas vestras, & eam suscipite, que & cæli, & terra opificem peperit. Præterea hymnus, ac laudibus venerandum illud, & sacrum corpus, quod in aspectabilem Deum, ac Dominum gestauit, dignè vos, & officiosè concelebrate.*

62 Si obiicias quinto, resurrectionem Mariani corporis in cælo esse contra Ecclesiæ Patres, qui non nisi in sepulchro euenisse tradunt. Respondebitur, antiquos aliquos Scriptores Ecclesiasticos innuere quidem, Mariæ corpus resuscitatum in sepulchro. S. Damascenus inquit, *Hodie Eden noni Adami paradisi recipit raiantalem: quod de corpore exanimi nequit intelligi. Rursus idem S. Pater, quemadmodum illud sanctum, & corruptionis expers corpus Christi tertio die à monumento surrexit; sic etiam hanc à tumulo eripi, ac matrem ad filium migrare, par erat. S. Germanus Par erat, te viuentem ad caelestem domum in vitam traduci. Michael Syngeus encomio in S. Dionysium Areopagitam, E quo quidem delubro, simul atque in monumento condita est, & deposita, in columis prorsus, suoque restituta corpori, in caelestem assumpta est requiem, ac virtutum omnium chorus, prælata caelestibus, denique & domino totius inaugurata creatura. Michael Glycas 3. p. Annalium. Ipsa de sepulchro resurrexit prorsus vti, filius eius, idemque Deus etiam fecerat, solis sepulchralibus exuiis in monumento relictiis. Leo Imperator, An non illam, ex qua carnis indumentum, quo inter homines versari potest, susceperat, carne vestiuit, & ad summa fastigia cælorum euexit. In Græcorum Horologio refertur, Virginem, cum primùm resurrexit in sepulchro, apparuisse Apostolis circumdatam Angelorum choris, & nubibus in sublimi aëris. Præter hos Authores, non inuenio Græcos alios, qui significant, corpus MARIAM iam animatum ascendisse in cælum cæteri namque solummodò tradunt, translaturum fuisse in cælum, quin declarent, an animatum, vel inanime.*

63 Ex Latinis Scriptoribus antiquis Author Libelli de transitu S. Mariæ c. 17. scribit aperte, MARIAM surrexisse in sepulchro. Sed Libellus hic censetur Apocryphus à Gelasio Papa in c. 3. *Sanctæ Romanae* 15. dist. nec est S. Ioannis Euangelistæ, cui inconsultè affinxere aliqui apud Iacobum de Voragine in Legenda de Assumptione, Petrum de Natalibus lib. 7. c. 65. Petrum Viegam in vita B. Mariæ c. 28. neque item est S. Melitoni Episcopi Sardensis, cui attribuitur à Iuliano Perez in Chronico n. 91. & à Trithemio. Legantur Couarruias supra, Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ v. *Maria transitus*, Bellarminus, Possuinus, Miræus in Melitone, Indèque librorum Expurgandorum pro Catholicis Hispaniarum Regnis. S. Augustinus serm. 1. in Assumptione ait: *De sanctissimo igitur corpore perpetue Virginis MARIÆ eiusque sacra anima Assumptione, quantum Dominus donauerit, loqui suscipientes, &c.* Sed verba hæc non expriment Marianum corpus animatum deductum fuisse in cælum. Quòd si testimoniis non manifestis vraris, afferentur & alia, que in speciem fauent translationi corporis inanimis, quale est illud Ioannis Belethi cap. 141. de diuinis officiis, *verum est, Beatam Mariam, quòd ad animam eius attinet, assumptam fuisse certò nouimus. An verò corpus eius*

postea etiam assumptum fuerit, profectò incertum est; pie tamen credimus, ipsam integre fuisse assumptam; sed prius anima, ac deinde corpore.

64 S. Thomas in opusculo 4. inquit: *Credimus, quòd post mortem resuscitata fuerit, & portata in cælum. S. Brigitta in sermone Angelico c. 20. Remota omni ambiguitate credendum est, quòd sicut à Deo amicus corpus illud Virginis beatissima sepulture trahebatur mortuum, ita ab ipso Deo filio suo amatissimo ad vitam perpetuam vniuum cum anima venerabiliter est assumptum.* Consonat Venerabilis Virgo Marina, imitatrix Brigittæ lib. 4. vitæ M. S. Authore P. Ludouico de la Puente c. 2. §. 3. latiùsque parte 2. eiusdem vitæ, Authore P. Pinto Ramirezio lib. 1. c. 40. Guilielmus de Bandenfel ait Hodoeporico ad Terram sanctam apud Henricum Caninum tom. 5. lectionis antiquæ p. 2. pag. 130. *Non diu corpus illud sanctissima Virginis ibi (idest in sepulchro) dimissum est, sed statim anima reassumpta, resurrectionis, & immortalitatis dotibus gloriatur.* Beata Veronica de Binalco vidit in rapto qualiter ad cælum ascenderit Virginis animatum corpus. Ita refert Isidorus Iolanus in vita B. Veronicæ lib. 5. cap. 9. additurque ibi, traductam Virgineum corpus per medium Purgatorium, vt inde extracta animæ comites forent in itinere ad Empyreum. S. Bernardus Senensis, Amadeus Lusitanus, Richardus de S. Laurentio, aliique Authores Latini non adeò veteres conceptis verbis pronuntiant, Mariæ corpus iam rediuuium assumptum fuisse. Respondebitur, S. Thomam non contradicere omnino expressè; licet autem reliqui transcripti sic contradicant; id tamen non sufficere, vt cogitatio tentata de resurrectione Mariæ in Empyreo cæcè, & sine discussione damnetur. Nam quamuis hac tempestate videatur noua, traditur non obscure à S. Gregorio Turonensi (qui obiit anno 596.) à Petro Abaelardo (qui natæ concessit anno 1142.) ab Amedeo Laufanensi (cuius filix mortis anno 1158.) aliisque viris non contemnenda autoritatis, quales sunt Baptista Mantuanus, & Franciscus Costerus; habet pro se non incongruas rationes, cederetque videtur in maiorem Deiparæ gloriam; de qua ter Sacrosancta Virgine, qui omnia illustra, & gloriosa dixerit, nunquam quidem à veritatis scopo aberrabit, iudice S. Basilio Seleuciensi, in oratione de Verbi Incarnatione.

Si obiicias sextò, Amedeum in periodo illa accipiendum sic, MARIAM in sede gloriæ collocata, ibi Deum, & hominem in vtraque natura contemplatur mentis, & carnis oculis, vt pote quæ resumpta carnis substantiam, & duplici stola sit induta. Itaque sensus suadet, quia ipse Amedeus in homilia 8. contestatur Virgineum corpus non mortuum, sed rediuuium ascendisse in cælum. Ait enim: *At gloriosissima carne integerrima, mente serenissima, viuentium mitissima, quòd cunctis humilior, & sanctior extitit, super omnes elenata, & in cælum à cæli ciuiibus honorificentissimè, & ex more Imperiali suscepta à Patre supremo in regno claritatis æternæ, & in throno excellentissima gloria prima post Filium, quem ex se genuit incarnatum, inssa est residere.* Et rursus, *Sublimata itaque super omnia ligna paradisi, & super altissimorum montium præcellos vertices exaltata, ipsos cælos inastimabili magnitudine penetra it caelestium ordinum stipata choris, & virginum choris adornata.* Quæ postrema verba nullus de corpore defuncto intelliget; sed nec de sola anima, siquidem relictu huius magnum non est, quòd cælos penetret. Accipi igitur debent de

de corpore, & anima simul. Vnde Amedeus potius contrarius est, quàm fauceat resurrectioni Virginis Matris in Empyreo. Respondetur, postrema verba intelligi de anima penetrante cælos absque confortio corporis; quæ penetratio magnum quid fuit tum ob ascensum *super omnia ligna paradisi, & super altissimum montium præcelsos vertices*, id est, super choros Angelorum; tum ob istorum, & beatarum aliarum animarum splendidum comitatum. Quod si magnum quid non esset, animam solutam corpore penetrare licet cælos; sanè nec eximium esset, coniunctam glorificato corpori penetrare: tam enim facile foret hoc secundum, quàm illud primum, attentam dote subtilitatis, & agilitatis communicata corpori glorificato. In anterioribus Amedei verbis nullum vestigium extat ascendens animæ cum corpore. Finge, Amedeum non edidisse homiliam 7, aut eam temporum iniuria ad nos non peruenisse; tunc neque ex prioribus, neque ex posterioribus verbis homilia, quæ nunc est 8, in ordine, inferre quispiam possit Laufannensem Anagnostem tradidisse resurrectionem Mariani corporis, multoque minus ascensionem cum anima vniuersa. Sentius, qui aptatur periodo ex homilia 7, improbabili non est; sed collata ea periodo cum altera S. Gregorij Turonensis, quem præ oculis habitum ab Amedeo, (vt & habitus fuit ab Abacardo in serm. 25. de Assumptione, imò & transcriptus,) vehemens mihi suspicio insidet, cordatus nemo reprehendet Baëzam de adulterato Laufannenſis sensu; nec dicet cum Iosepho de la Cerda, *Odit faciem hunc Amedeus; præuè construitur, clara peritiam est.* Si hic Author iustitiam oculis, aut diligenti mentis trutina expendisset Turonensis, & Abacardi verba, ac Mantuani carmina, vellet, ni fallor, indictam, vel deletam suam hanc asseuerationem, *Certe sincera veritatis amator nullum Patris vestigium, nullam vel lenem coniecturam umbram huic posse imaginationis licentia fauere, facili negotio conficiet.*

66 Hæc cum ita sint, nihilominus P. Baëza post multa ingeniosè cogitata pro resurrectione Deiparæ in Empyreo concludit dicens, *Ego subscribo aliquibus Patribus contrarium expressè supponentibus, ne videar de meo aliquid moliri etiam in laudem Mariæ; cui credo noua, & vetera referuari à Filio.* Modesta quidem verba. Irreligio tamen non esset, moliri aliquid noui in honorem Virginæ Matris: *De qua non solum dicta sunt gloriosa, sed etiam dicuntur quotidie, & dicuntur usque in æternum. Christus enim Maria Filius, qui antiquos inspirauit, vt de Matre sua sub anigmatibus gloriosa prædicerent; ipse & quosdam modernos illustrat; & etiam usque ad finem mundi semper aliquos illustrabit, vt Matris præconio, noua semper aliqua, & gloriosa superaddant.* Ita Richardus de S. Laurentio lib. 4. de laudibus Mariæ.

67 Iam si meum iudicium expectes, non penitus damnabo resurrectionem Mariæ in Empyreo, suspicorque, non defuturos, quid id si cedere poterit in sanctissimæ Matris gloriam promouere current; præsertim qui sciant ex Petro Cellensi lib. 9. epist. 10. *Suum in laudem Virginis impendere ingenium, & studium, nec improbabile, nec irremunerabile esse.* Absolutè autem cenſeo, Deiparam reuixisse in sepulchro; sic enim innuitur à Patribus, traditur communiter à Doctoribus, creditur à Fidelibus; & ex resurrectione in Empyreo nihil peculiare laudis, & honoris interesse Beatissimæ Virgini prospecto.

SECTIO VI.

An quoties celebratur anniuersaria dies Assumptionis, subleuentur pœnis damnate anima?

68 S. Ildephonsus serm. 5. de Assumptione ait, *S. totus mundus hodie condigna inebilatione letatur, & gaudet; tantummodò ululatus fremit, & submurmurat; quoniam gaudium, & lætitia huius diei claustris infernalibus inclusis aliquod remedium, & refrigerium præstat. Non audent, vt opinor, ministri Tartarei hodie attingere suos captiuos, quos recolunt redemptos illius sanguine, qui pro mundi salute est dignatus nasci de Virgine.* Hactenus Virgini addictissimus Pater, qui videtur ad commendationem diei sacri Assumptionis tranſtulisse, quæ Prudentius in hymno Cerei Paschalis cecinit de Perugilio Resurrectioni Christi dicato,

*Sunt & spiritibus saepe nocentibus
Pœnarum celebres sub styge ferie,
Illa nocte, (sacer qua rediit Deus
Stagnis ad superos ex Acheronticis
Non sicut tenebras de face fulgida
Surgens oceano Luci fer imbut;
Sed terris Domini de Cruce tristibus
Maior Sole nouum restituens diem)
Marcem supplicii Tartara mitibus
Exultatque sui carceris otio
Umbrarum populus liber ab ignibus
Nec feruent solio flumina sulphure.*

S. Ildephonsus verbatim descripsit S. Odilo Abbas Cluniacensis in sermone de Assumptione, & S. Odilonem Nouarum in umbra Virgineæ n. 779. vbi non longè abest, vt subſignet.

69 Frater Alfonsus Vasquez lib. 4. de S. Ildephonso cap. 8. post Alfonsum Mendozam in quaestionibus quodlibeticis q. 6. scholastica n. 3. interpretatur ipsum, quatenus loquatur de mitigatione pœnarum Purgatorij. Sed hæc explicatio aliena valdè est à contextu verborum; vt omittam animas in Purgatorio non torqueti à Tartareis ministris, seu Dæmonibus: ait autem S. Ildephonsus, *Non audent, vt opinor, ministri Tartarei attingere suos captiuos.* Vt, inquam, omittam. Nam etsi probabilis sit, per Dæmones tanquam ministros non infligi Purgatorij pœnam, vt docent communiter Theologi in 4. dist. 20. ac 21. & cum eis Suarez. tom. 4. in 3. p. disp. 46. sect. 3. tamen non est omnino certum; idè inter secreta, quæ nobis suo tempore aperientur, relinquitur ab Eminentissimo Cardinali Bellarmino lib. 2. de Purg. c. 13. Prudentium exponit Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 2. art. 10. pag. 534. Sic quidem vt per ferias significat diuersitatem pœnarum, & mutationes iuxta illud Iobi 24. v. 19. *Ad nimium calorem transeat ab aquis nimum.* Verum tamen Prudentius subleuationem aliquam in pœnis, quàm difertè exprimit; & mutatio à calore in frigus non leniret supplicia, alioqui vicissitudo caloris, & frigoris, quæ in damnatorum corporibus asseritur à multis Theologis, importaret leuamen aliquod ipsis damnatis.

70 Satius est fateri, Prudentium more Poëtico excessisse, & S. Ildephonsum, vt ostenderet lætitiæ diei Assumptionis, populari modo, & hyperbolico loquutum. Sed aduertendum est cum Valeria tom. 4. disp. 11. q. 1. punct. 3. v. *Etsi autem.* Perauio tom. 3. Theologicorum dogmatu lib. 3. de Angelis c. 8. n. 18. non esse errorè in fide, quòd damnatorum animabus

animabus leuante quidpiam in tormentis indulgearur quandoque ad tempus ante diem extremi Iudicij. Et mitigati tantillam earum cruciatu suffragiis viuorum, indicantur aliqui Patres, docuerunt nonnulli Theologi antiqui, & ab Alfonso sapiente Hispaniarum Rege traditur tit. 4. Partita 1. lege 42. his verbis, *Orare debent Deum, qui viuunt in hoc saculo, pro animabus defunctorum, nam ob bona, quæ hic faciunt illarum gratia, alleuat Deus pœnas commorantium in Inferno.* Sed de hoc puncto consulantur S. Iulianus Toletanus lib. 2. Prognosticò cap. 25. S. Thomas in 4. dist. 45. quæst. 2. Dionysius Carthusianus, Dominicus Sotus ibidem, Gregorius Lopez in Glossa ad legem Hispanam præcitatam. Sixtus Senensis lib. 6. Bibliotheca sanctæ, annotatione 47. Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 18. Suarez tomo 4. in 3. part. disp. 48. sect. 4. conclus. 2. Granadus 1. part. controuers. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 4. Duuallius, Mendoza, Valencia, & Petauus supra. Quorum postremus perdoctè notat, respirationem infelicium animarum in tormentis ob suffragia fidelium aduersari iam communi Catholicorum sensui, & præiudicium patri exinde, quòd Ecclesia nunquam pro damnatis preces fundat; si verò intermissionem aliquam pœnarum speraret, sollicita proculdubiò esset, vt ipsi subueniret.

SECTIO VII.

De materiali throno Deiparæ in Empyreo, & de eminentissimo loco, quem post Filium occupat.

71 Nostri muneris non est tractare de gloria essentiali, & accidentali animæ, ac corporis Deiparæ. Non possumus tamen non dicere obiter, eam esse ingentissimam. *Nam quantum gratia in terris adeptæ est præ ceteris MARIÆ, tantum obrinnit in cælo gloria singularis,* teste Bernardo in serm. 1. de Assumptione: iuxta quem Deus, *qui Matrem suam singulari in celestibus donaturus erat gloria, singulari in terris præuenire curauit, & gratia.* Ita homilia 2. super Missus est. Et apud Guericum in serm. 1. de Assumptione introducit Christus sic loquens, *Nullus mihi plus, quàm Maria, ministravit in humilitate mea: nulli abundantius administrare volo in gloria mea.* Vnde, vt docet S. Ildephonsus serm. 2. de Assumptione, *Etsi imperit præmia iustus Index Christus Dominus, secundum Apostolum, unicuique iuxta opera sua, huic tamen Sacratissima Virgini genitrici suæ, sicut incomparabile est, quod gessit, & ineffabile donum, quod percepit; ita & inestimabile, atque incomprehensibile præmium, & gloria, non dico inter ceteras sacras Virgine, verum etiam ultra omnes sanctos, quam promeruit.* Subditque Harphius lib. 1. Theologiæ Mysticæ parte 2. cap. 57. Beatissimam Virginem, *tantum excedere in gloria naturam tam Angelicam, quàm humanam simul iunctam, quantum in magnitudine centrum suum excedit circumferentia Firmamenti.* Tanta certè est MARIÆ gloria, quæ eam ex hoc mundo tranſeuntem exceperit, vt, encomiaste Petro Damiani in serm. de Natiuitate, *principium ignoret, nesciat finem.* Tanta præterea est, vt ei prædicande neque hominum, neque Angelorum lingua sufficiat, & quia discerni non possit, honorari debeat silentio, quemadmodum instruitur à S. Epiphano, & ab Andræa Cretensi in Sermonibus de Laudibus, & Dormitione Deiparæ. Quapropter hoc negotio P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

liberi pergimus ad alia, quæ ad locum Virginis in Empyreo spectant.

72 P. Canisius cap. 4. vers. *Reliquum est, refert, quosdam sensisse singularem thronum, & speciale Regis solum excelsum MARIÆ in cælo esse tributum, vt super choros Angelorum, & calitum omnium exaltata, nihil contempletur super se Mater nisi Filium solum, nihil miretur super se Regina, nisi Regem solum, nihil veneretur super se Mediatrix nostra, nisi Mediatorem solum.* Hactenus Canisius. Illi autem, quorum meminit, habuerunt proculdubiò sermone de materiali throno, si quid speciale sententur: nam de spiritali celebre est pronunciatum Ecclesiæ, quòd *sancta Dei Genitrix exaltata sit super choros Angelorum ad celestia regna.* Contestantur passim Patres, inter quos Bernardus in sermone 1. de Assumptione ait, *Nec in terris locus dignior Vteri virginis templo, in quo Filium Dei MARIA suscepit; nec in cælis Regali solio, in quo MARIAM hodie MARIÆ Filius subleuauit.* Similia alia ex multis Patribus congerunt Canisius in eo cap. 4. & Castrus cap. 20. num. 21. quæ etsi præcipuè intelligenda sint de excellentiori beatitudine, & gloria Mariæ præ singulis saltem Angelis, & hominibus, excepto homine Deo; non est, cur non possint etiam intelligi de splendidissimo aliquo solio materiali valdè proximo ei, in quo Christum existere diximus sect. 3. anterioris Exercitationis, consentiente Hieronymo Columbo in Angelica, & humana Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 8. lib. 8. cap. 20. num. 4.

73 Nonnulli apud Pelbartum lib. 10. Pomerij sermonum de B. Virgine parte 2. art. 1. c. 2. dicunt *Beatam MARIAM in eodem throno gloriosissimo esse cum Domino IESU ad dexteram.* Et licet quidem tinnunt verba Alberti Magni in Mariali cap. 190. Sed mens eò præcipuè collineat, vt Dei Patens in cælo eleuata sit super omnes Angelicos spiritus, vel forsitan subintelligi voluit Albertus, quatenus in eodem throno altior esset sedes Filij, quàm Matris. Videatur idem Albertus serm. 38. qui est 3. de Natiuitate B. Mariæ, vbi ex S. Hieronymo profert hæc verba, *Etsi in domo Patris mansiones multe sint, credimus splendidiorē mansionem Mariæ Filium præparasse.* Eadem habentur apud Thomam Angelicum, vel Anglicum in cap. 12. Apocalypsis vers. 1.

74 Deipara Virgo sublimiorem occupat locum in Empyreo post diuinitissimum Filium. In cuius veritatis confirmationem aurea sunt quædam Guilielmi Parui verba apud Delrium in cap. 3. Cantorum vers. 4. quibus etsi longis, nolui vel vnum apicem adimere. Interpretans itaque Guilielmus illa Sponsæ Verba: *Paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea,* subiungit hæc: *Forſitan igitur Angeli responderunt Sponsæ interroganti; Num quem diligit anima mea vidistis? Planè vidimus eum, & nobis superiorem, & nobis inferiorem. Infra nos hominem, supra nos Deum: infra nos apud te, supra nos apud Patrem. Erit autem quando eum totum videbimus supra nos, quando humanitas de te assumpta post laborem sacra, & saluifera passionis clarificabitur, & ad dexteram Patris collocabitur. tum etiam, tu Domina, supra nos assumens, vt inuenias IESUM tuum, in diuinitate sua, in Patris aequalitate. Pertransibis nos, & inuenies quem nunc quaris. Transisti nos, sed nondum pertransisti: illud tibi tribuit prærogatiua meritorum; istud denegauit pondus carnis obnoxia corruptioni. Verum cum IESUS tuus in cælum ascenderit, & tu post illum assumpta fueris pertransibis nos, vt quadam singularitate honoris, & gloria super*

super omnes choros Angelorum eleueris. Ceteris enim Sanctis aequalitas nostra promittitur, tu autem sola inter puros homines, gratia prolis tua, etiam Angelicam sublimitatem transcendes. Pertransibis ergo nos, sed paululum: Nam IESVS tuum pertransibit nos longe, & multum, assumptus in dexteram Patris, ut ab omni creatura intellectuali non tantum in diuinitate sua, sed etiam in humanitate adoretur, & in nomine eius omne genu flectatur caelestium, terrestrium, & infernorum. Significat itaque Deipara, hanc uigilum prophetiam fuisse adimpletam, & nequidem unum eorum uerborum cecidisse in terram. Paululum, inquit, cum pertransissem eos, inueni &c. Nam assumptus pro IESU meo in gloriam suam, & ego post eum, & sic pertransiens paululum Angelos, inueni eum, & aspexi faciem ad faciem in aequalitate Patris confidentem, & tunc conuenit omnis inquisitio mea, siquidem tenui eum, nec dimittam. Hæc Guilielmus dulciter, & uenuste.

75 Porro autem et si Virgo loco, & dignitate transcendat puras omnes creaturas Angelicas, & humanas, exaltata tamen non est ad cælum Trinitatis, ut conatur probare Chassanæus 1. parte Catalogi gloriæ mundi, consideratione 5. addens, *Et hæc dico solum pro quadam inuestigatione, non tamen istud assero; sed me remitto ad Dominos Theologos.* Sed nec tentare debuisse; feliciter essent artes, si de illis soli artifices iudicarent. Nam cælum Trinitatis est diuina Celsitudo, & Immenitas, ut docent Origenes homilia 2. in Ioannem. S. Anselmus in Elucidario, V. Beda in c. 1. Genesim & apud ipsum S. Hieronymus, S. Anastasius Synaita lib. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron, Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis cap. 85 & 86. Albertus Magnus in 2. dist. 3. art. 7. & in summa de quatuor Coæquæis, q. 4. art. 9. cum duob. seqq. S. Thomas 1. p. quæst. 61. art. 4. ad 3. & q. 68. art. 4. in corpore, Incognitus in Psalm. 57. n. 1066. & in Psalm 148. n. 2571. Richel in Elementatione Theologica, propositione 105. Quod cælum alio nomine uocatur *super substantiali* tum à proximiori Authore, tum à B. Thom. Villanouano concione 2. in Ascensione. Non ergo ascendit Virgo ad Cælum Triados si doctrina Alberti supra art. 8. prioris operis, articuloque 1. posterioris, & uocis retineatur significatio, recepta à Patribus, & Theologis, cui non steterit Petrus Damiani serm. de Assumptione, & Richardus de S. Laurentio lib. 1. 2. de laudibus B. Mariæ in serm. 1. de Assumptione. Nam primus ait, *Sublimis ista dies, & splendidiore Sole resurgens, in qua Virgo Regalis ad thronum Dei Patris euehitur, & in ipsius Trinitatis sede naturam etiam Angelicam sollicitat ad uidentium. Secundum, triplex est cælum, Aëreum, Sydereum, Empyreum, in quo Angeli Deum laudant. Sed nec in primo; nec in secundo, nec in tertio; cum super omnes Angelorum choros non dubitetur collocata Deipara. Sed in altiori, si quod est altius, vel in superiori parte Empyrei, ubi est thronus diuina Maiestatis, quod dicitur Cælum Sanctæ Trinitatis. Nihil enim creditur altius in cælo, Sede MARIÆ; que ad dexteram Filij sedere creditur in throno Maiestatis.* Hos duos Scriptores sic percipere, quatenus B. Virgo secunda post Christum possideat in Empyreo speciale decor, altiorémque sedem, & constituat in Beatitudine singularem chorum supra omnes Angelos. Dicte etiam ex S. Thoma in 4. dist. 12. q. 1. art. 3. quæstiuncula 2. ad 3. B. Virginem non dici propriè sedere ad dexteram Dei, quia *quammis sit super Angelos exaltata, non est tamen exaltata usque ad aequalitatem Dei, vel*

ad unionem in persona. Dicit uero propriè ad stare à dextris, in quantum honor filij aliquomodo participatiue, non plenariè, redidat in ipsam, in quantum dicitur *Mater Dei, sed non Deus.* Et de loco Virginis Beatissimæ in cælo uide S. Theresiam c. 39. suæ uitæ.

SECTIO VIII.

De Regio diademate Virginis in Empyreo.

76 P. Suarez disp. 21. sect. 4. v. *Ex his, existimat, Virginem ob singularem Filij generationem castissimam, atque purissimam habere in corpore singularem aliquem, & admirabilem splendorem, uel aliquid aliud, quod sit ueluti insigne Regiæ dignitatis, ac diuina Maiestatis, ac principatus, & domini in omnes Beatos.* Citat S. Bonau. qui in speculo B. Virginis c. 6. scribit, *Re uera in capite eius Rex Regiæ diademate regni posuit. Diadema certè tam inpremiabile diadema tam delectabile, diadema tam mirabile, quod hoc omni lingua inenarrabile, omni ingenio inscruabile est.* Sic Seraphic. Doctor; cuius, & Suariz pia existimatio comprobatur ex ipse, quod iuxta Sotum in 4. dist. 49. q. 5. in fine articuli 2. sunt coniectura, ut appareant in capitibus corporum glorificatorum coronula figurata. *Neque probabilitate caret, ut quaedam colorum uarietatem præ se ferant aureola; nam & corpora ipsa colorata erunt. Non quod ex commixtione qualitatum, que in Beatis sunt naturales, uarietas illa colorum in aureolis oriatur: quippe cum sint supernaturalia insignia; sed quod claritas ipsa gloria in capitibus Virginum accorem quendam album præ se ferat, & in Martyribus subrubrum, & in Confessoribus subuiride. Et fortasse in manibus Virginis caudida lilia gestare apparebunt, & Martyres palmam: & in Doctoribus apparebunt subuirides rami. Nihil enim uetat quominus caelestis claritas illas representet uarietates.* Hæc Sorus laudatus à Barrada tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. Henriquez lib. ult. de fine hominis c. 27. §. 6. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 8. sect. 3. n. 74. (cauet is Author d. 14. l. 15. n. 120. ne quis cum Anabaptistis relatis ab Spencæo dicat refuteturum epulonem cum insigni farciminis, ebriosum cum poculo, militem cum gladio) Duallio tract. de quatuor Nouissimis quæst. 3. art. postremo pag. 585: ranado 3. p. controu. 13. de Nouissimis tr. 3. disp. 8. sect. 1. à n. 7. Tannero tom. 2. disp. 1. q. 4. dub. 3. n. 38. Roa de statu Beatorum c. 15. Cornelio à Lapide in c. 12. Danielis v. 3. Tirino ibid. Theophilo Raynaudo p. 2. de Martyrio per pestem c. 6. n. 33. Iosepho Angles, q. de Beatitudine art. 6. Felice c. 5. de Beatitudine, diff. & n. 4. Philip. Gamacheo in 1. 2. q. 5. c. 6. in fine. Bonac. in 3. p. disp. 3. q. 5. punct. 4. §. 3. propof. 2. n. 11. Præuere S. Augustin. in uariis locis citatis à Raynaudo. S. Anselm. in Elucidario, S. Bernardus lib. de Passione Domini, c. 31. S. Bonauentura in Breuiloquio, c. ult. S. Antonia, 3. p. summa Theologicæ tit. 30. c. 8. Paludanus in 4. dist. 49. q. 8. art. 4. Maior q. 23. Carthusian. q. 8. eiusdem distinctionis. Viguierus in Institutionibus c. 14. §. 3. Nec silendus S. Thom. in additionibus ad 3. p. q. 96. art. 10. in corpore ubi docet, *Sicut ex gaudio essentialis pramij, quod est aurea, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis; ita ex gaudio aureola resultare aliquem decorem in corpore: ut sic aureola principaliter sit in mente; sed per quendam redundantiam resurgat etiam in corpore, uel in carne.* Si autem decor redundans in corpus ex gaudio aureolæ non se habeat eo modo, quem excogitat Sorus, non distingue

distingueretur à dote claritatis gloriose. Præter hanc ergo, aureola corporis importabit uarios colores apparentes ex refractione ipsius claritatis in contiguo Empyrei corpore aliquantulum condensato, seu compresso inflat coronulæ, aut palmæ; quæ condensatio, uel compressio partium Empyrei antea liquidarum fiet uel à solo Deo, uel simul etiam à uirtute agilitatis Beatorum coronula, aut palma præfulgentium.

77 Et cum hæc adeo sint probabilia pro aureolis Martirum, Virginum, & Doctorum, multò propius ueritati erit, quod de speciosissimo diademate apparente in Deiparæ capite, & repræsentante non tantum dignitatem Virginis, & Magistræ, sed & Matris, ac Regiæ cælorum dictum est ex S. Bonauentura, & Suariz; idemque indicatur à Granado sect. 3. n. 16. traditurque expressè à Salas n. 75. Spinello c. 6. de laudibus Deiparæ n. 7. Benzonio in canticum *Magnificat* lib. c. 18. Sherlogo in Cantica, uolumine 3. uestigatone 37. n. 21. Gonfaluio Duranto nota 4. ad c. 26. lib. 7. Reuelationum S. Brigittæ, Carthagensis homilia 14. & 15. de Assumptione Virginis, Pioræo in Corona Virginis tract. 1. cap. 18.

78 Confirmatur iterum, quia si teste Lorino in Acta c. 2. v. 42. non defuerunt, qui affirmarint, glorificata corpora eorū, à quibus in uita mortali Christus sub speciebus Sacramentalibus dignè sit sumptus, habitura peculiarem quasi ornatum in similitudinem aureolæ, quod arripit Andræ Lucæ Arcones in c. 1. Isaïæ, v. 13. discursu, & n. 7. Maximiliano Sandæo in Theologia Iuridica commentatione 44. Cur Virgineo Matris corpori, quod non solum dignè suscepit Christum, sed ex suis purissimis sanguinibus ministravit materiam ad corporis a uerbo diuino assumpti efformationem, non potemus concessum speciale aliquod in signe externum? Ex hoc insigne respondebit aureolæ existenti principaliter in anima beata, siue talis aureola sit quoddam spirituale, ac indelebile signum, siue gaudium perceptum de dignitate Matris Dei, Regiæque cælorum. Licet autem, ut cognoscatur præfata dignitas à reliquis Beatis, non sit necessarium speciale in signe externum; tamen quia conducit ad maiorem gloriam accidentalem corporis Virgineæ, idè admittendum in eo est uti externæ aureolæ in Virginibus, Martyribus, Doctoribusque & uti in Martyribus signa, & cicatrices uulnerum *relucentes, ac solis splendorem sua claritate superantes;* docente S. Ephræmo de laude Martyrum; suntque; apud homines in uis insignia dignitatum, et si hæc alios non lateant, quia nimirum illa maiori decori & splendori deferunt, adhuc quando sine illis dignosceretur, & æstimaretur ab aliis status ipsorum. Salas, & Granadus supra, necnon Egidius Lusitanus tom. 3. l. 5. de Beatitudine q. 9. art. 7. n. 15. fatentur, existere etiam in Christi corpore eximiam pulchritudinem, & insigne aliquod, ex quo statim omnes cognoscant esse omnium Regem, ac Redemptorem, siue uocanda sit aureola, ut contendit Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 55. n. 23. siue non sit uocanda aureola, ut communiter censetur.

79 Cum meditor Virginem Regiæ insignitam corona, occurrunt menti illa, quibus apud Rupertum Cantic. 4. affatur ipsam Virginem (suis Filius, Coronaberis, ut in cælis Regina sanctorum, & in terris Regina sis Regnorum. Vbi cumque enim predicatum fuerit illud de dilecto dictum; Minuisti eum paulo minus ab Angelis gloria, & honore coronasti eum, confisisti eum super opera manus tuarum: predicabitur de te, quod sis dilecta, & mater huius Coronari, ac pro-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I. l.

inde Regina cælorum, toto iure possidens Filij regnum. Occurrunt etiam illa, quibus apud S. Laurentium Iustinianum serm. de Assumptione alloquitur eandem Virginem idem Filius, *Thronum paratum condescende, coronam gemmis ornatam suscipe, solique immortalitatis te indue, ut meritò subleueris in me, que me præcipuo dilexisti charitatis affectu; & quidem uolo, ubi ego, ibi & tu, eademque; fruaris gloria, quanquam aliter.* Imò Arnoldus Carnotensis tract. de laudibus B. Virginis, non tam cõmune, quam eandem indicat Filij gloriam cum Matre. Quam sic rursus alloquitur Guericus in ser. 8. de Assumptione, *Perge MARIÆ, perge secuta in bonis Filij tui, si ducialiter age tanquam Regina, & Sponsa. Requiem querebas, sed amplioris gloriæ est, quod tibi debetur regnum, & potestas: indiuisum tecum cupit habere imperium, cui tecum in carne una, & uno spiritu indiuisum fuit pietatis, & unitatis mysterium.*

80 Sed ut luculentius appareat, quam indiuisum sit IESU, & MARIÆ imperium, non subicebo præclara S. Bernardini uerba tom. 4. serm. de Natiuitate B. Mariæ art. unico c. 6. pag. 118. *Ille, qui Filius Dei est, & Virginis benedicta, uolens paterno principatu principatum equiparare maternum, ipse, qui Deus erat, Matri famulabatur in terra, & erat subditus illi. Propterea hæc est uera propositio, Diuino imperio omnia famulantur, etiam Virgo: & iterum hæc est uera, Imperio Virginis omnia famulantur, etiam Deus.* Si ergo ipse etiam Deus famulatur Virgini commoranti in terra, nihil mirum, si cum Virgine commorante iam in cælo indiuisum habeat imperium erga Angelos, & homines, cunctaque uniuersi creaturas. Vnde S. Bonauentura in speculo Virginis c. 8. ait, *Quia Dominus potentissimus tecum est, ideo & tu es potentissima tecum, potentissima es per ipsum, potentissima apud ipsum, ita ut uero dicere possis illud Ecclesiastici 24. In Hierusalem potestas mea. Nam uerè tam in cælis, quam in terris potestatem habet Mater potentissima Creatoris.* Non absimiliter Richardus de S. Laurentio lib. 4. de laudibus B. Virginis, *Cum eadem sit potestas, & communis Matris, & Filij, que ab omnipotente Filio omnipotens est effecta, uerè dicit cum Filio Mart. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo.* Petrus Damiani serm. 1. de Natiuitate Virginis cum scripserit, datam huic omnem potestatem in cælo, & in terra, subdit, *Quid tibi negabitur? Nihil tibi impossibile, cui possibile est, desperatos in spem beatitudinis releuare.*

81 His plena sunt Sanctorum scripta, Et ne uoluntas ieiuna becat, perpende cum S. Anselmo lib. de Excellentia B. Virginis cap. 9. *Qua exultatione exultabunt Beati pro tanta gloria MARIÆ quo honore subleuabuntur in tanta potentia eius, cum ipsam Dominam, per quam tanta bona eis prouenerunt præ oculis habuerint iuxta Deum, quem de suo utero Virgo Filium peperit, residentem, & iure materno cælo, terra, que cum eodem Filio presidet. Omnis itaque creatura defert eis honorem, non solum quia uidebunt naturam ipsorum consortem esse suum Creatorem, sed etiam quia Dominam summam, & unicam Dominatricem cæli, & terra MARIAM ex his conspiciunt esse factam Reginam Angelorum. His igitur ita consideratis, tu quicumque; ex humana stirpe progenitus es, quomodo potes, & quantum potes, eriga aciem mentis tuam in eam, & quas potes laudes persolue, considerans quas grates, quas laudes, que obsequia ei perpetuò debeas, per cuius beatam, & integerrimam fecunditatem de tanto malo ad tantum bonum, ut breui ostendimus compendio, sis prouectus, gnarus attende. Nulla te ab horum consideratione saculi delectatio moueat, nulla cuiusuis amoris*

h 2 desidia

desidia à debita laudum exhibitione retardet. Hæc ex Anselmo.

82. Ex cuius verbis sumpra occasione animaduertentim, si Virgineæ mammæ specie, & pulchritudine sua sanctos Angelos oblectabant, cum ab eis penderet Speciosus pra filiis hominum. Ut considerat deuotissimus Guilielm. Paruus apud Delrium in c.4. Cant. v.4. quanto magis nunc Angelos, & beatas animas recreabit ipsius cum Filio regnantis Majestas? Ipsa etiã Virgini Matru incomparabilis, & singularis gloria erit, vt oblectuar Guericus serm. 4. de Assumptione, Videre Deum Regem omnium in diademate carnis, qua coronauit eum, vt & Deum agnoscat & adoret corpore proprio, & corpus proprium glorificatum videat in Deo. Vbi prætermittenda non sunt S. Augustini verba in lib. de Assumptione Mariæ c.6. *Quantum contueor, quantum intelligo, quantum credo, MARIÆ anima claritate fruitor Christi, & gloriosis conspectibus, eum semper videre stans, & semper conspiciens, dum inestimabiliter pascitur, excellentiori quadam, specialique prerogatiua à Filio honoratur, possidens in Christo corpus suum, quod genuit, clarificatum in dextera Patris: est non suum per quod genuit, tamen suum, quod genuit. Et quare non suum, per quod genuit? Si enim non obuiauerit necdum perfecta auctoritas, verè credo, & per quod genuit, quia tanta sanctificatio dignior cælo est, quam terra. Quoniam thronum Dei, tabernaculum Domini, domum, atque tabernaculum Christi, dignum est ibi esse, ubi ipse est. Tam pretiosum enim thesaurum dignius est cælo seruari, quam terra. Sic Augustinus. Et vbinam nisi in cælo seruarietur corpus eius, quæ Encomiaste Andrea Cretensi in oratione 1. de Dormitione Deiparæ, cælorum naturam puritate superaueras? Decebat quippe, docente S. Damasceno, in simili oratione, vt quomodo verbum ad eam descendit, ita etiam eam illi dilectissimam ad ipsum extollit in manus, & perfectius tabernaculum, quam sit terra.*

83. S. Ildesonus serm. 6. de Assumptione infert, non potuisse Virginem diu in terris remanere post Domini Ascensionem, quia ipsam desiderabant Angeli, & cælum etiã de eius ascensione querebatur. Ideo autem cælum querebatur, quia Virginea lampadis irradiatum fulgore rutilantem erat, vt S. Bernardus ait in serm. 1. de Assumptione, seu quia per Mariæ glorificationem omnia, quæ sunt in cælo, decoranda erant inestimabiliter. vt inquit S. Anselmus lib. de excellentia Virginis c.8. Et paulò antea dixerat loquens de Assumptionis die, *O dies tanti occursum gloriosa, & felix, dies tam præclara exultationis beata, & celebris, dies tam sublimis glorificationis festina, & omni seculo admirabilis. Dies enim illa non solum te, Domina ineffabiliter sublimauit, sed cælum ipsum, quod penetrasti, necnon cuncta, quæ in eo sunt noua, & ineffabili gloria decorauit. Noua quidem cælum gloria decorauit, quia priorem gloriam eius ex presentia tui, ultra quam dici possit, aut cogitari, magnificauit. Nam cum tu, Domina illuc ascendis, noua illud, & præcellenti virtutum tuarum dignitate irradias, immensaque miserationum tuarum, & gratiarum luce perlustras. Eadem quoque dies ascensus tui eorum, qui ciues eius ab initio creaturæ esse meruerunt, solito festiuiori exultationis gaudio induit, quia per gloriosum fecunda Virginitatis tue fructum semirutam vident cuitatem suam redintegrari. Verè in tuo aduentu, per quam tantum bonum meruerunt, gaudij sui magnitudo debuit*

augmentari. Hæc tenet ex S. Anselmo. Manilius summam per adulationem hoc ad Octavianum carmine lib. 4. Astron. claudit.

Maius & Augusto crescit sub Principe cælum.
Nos verè sub Augusta Virgine Matre Empyreum maius creuisse possumus pronuntiare.

84. Guericus in serm. 2. de Assumptione, non solum cælum, sed & ipsum Christum glorificatum ait ex præsentia MARIÆ in cælo; sic enim inducit Christum loquentem, vt Patrem honorarem in terram descendit: nihilominus vt Matrem honorarem, in cælum reascendi. Ascendi, & preparavi ei locum, thronum gloria, vt à dextris Regis Regina coronata condescendat in vestitu deaurato circumdata varietate. Neque hoc dico quod in Patre thronus ei collocetur, quin potius ipsa erit thronus meus. Veni igitur electa mea, & ponam in te thronum meum, in te mihi quandam Regni sedem constituam, de te indicia decernam, per te preces exaudiam. Concupitui speciem tuam etiam desiderantius, quam tu meâ. Nec satis glorificatus videbor mihi donec tu glorificeris. Et hæc est vna ex causis, ob quas cælum querebatur de dilata Assumptione Virginis. Altera sit, quia cælum tanquam dos pro desponsatione cum Verbo incarnato, & tanquam pensio pro domo, & hospitio exhibito eidem Verbo debebatur Virgini, vt explicant S. Epiphanius in serm. de laudibus Deiparæ, & S. Chrylog. ser. 140.

85. Reliquum est, Sanctissima Domina, & Præpotens cælorum Regina, vt places Dominum pro communi figmento. Nam quandiu quidem versabaris in terris, te habuit parua terra portio; ex quo autem translata es à terra, te vniuersus mūdus continet commune propitiatorium. Ita Andreas Cretensis in oratione 1. de Dormitione Deiparæ: & ego cum ipso. Quod si, o alma Mater, facta es scala cælestis, quia per te Deus descendit ad terras, vt per te homines ascendere mereantur ad cælos, quemadmodum ait S. Augustin. ser. 1. de Natiuitate Domini. Esto mihi scala, vt conscendam ad Empyreum. Et hæc latis de præsentia exercitatione, quam qui attentè legerit, commiseritque nostri sæculi, proximèque antecedentium, firmam ratamque periuasione de Assumptione corporis Virginis in cælum haud incertitudine remotiorum aliarum atatum, haud quamquam mirabitur, Conceptionem Virginis absque peccati originalis macula haberi nostro tempore in tanto cultu, atque infixam Christiani populi animis, est præcis temporibus non adeò constanter de ea existimatum fuerit. Desiderabantur expressa Scripturæ sacræ testimonia contestantia anticiparam Matris Dei resurrectionem; imò occurrebant aliqua, quæ in speciem contradicere dicebantur: Ecclesiæ Patres antiquissimi vix de ea resurrectione sermonem habuerunt; qui posterioribus sæculis scripserunt, loquuti sunt non sine formidine; & complures tradunt sparsim propositiones quasdam generales, quibus significant, solum Christum iam resurrexisse ad immortalem vitam. Si ergo nunc eò deuentum est, vt ingentis temeritatis insimularerunt, qui hanc Virginis prærogatiuam diffiteatur, speremus illam aliam de puritate Conceptionis adquisitionem certitudinis parem gradum, vt sicut egressus Virginis ex mortali vita faustissimus fuit, non solum ob animæ, sed ob corporis etiam glorificationem; sic ingressus felicissimus fuerit ob præseruationem animæ ob originaria labe.

EXERCITATIO VIGESIMA.

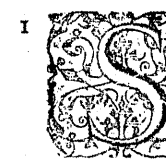
De Angelis vt Empyrei incolis.

VCCEDVNT Angelici Spiritus beati ordine dignitatis post Deum, Christi humanitatem, & Virginem Matrem. Licet enim duos hos sacratissimos Empyrei incolas antecesserint domicilij antiquitate, loco tamen, & nobilitate longè sunt inferiores.

SECTIO PRIMA

Comprobatur ex sacris & prophanis monumentis, necnon ex rationibus, Cælum esse beatorum Angelorum domicilium.

SCRIPTURA facta innumeris in locis vocat beatos Angelos, cæli Ciues, Marth. 18. v. 10. dicitur, *Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* Rursus

cap. 22. v. 30. *Erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Ad Hebræos 12. v. 22. *Sed accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam.* Alia testimonia in sequentibus proponuntur. Contestantur passim Patres Ecclesiæ, quos in re nota non sine legentium fastidio, proferrem in medium. Quare aberrat libri Christianorum Author cod. 36. Bibliothecæ Photij, cum scribit, *Angelos in cælo non esse, sed tantum supra firmamentum, & nobiscum versari.* Nemo, qui cæli Empyrei existentiam fidem adhibuerit, negabit, sacram Scripturam, & Patres intelligendos de Angelorum beatorum in eo locatione.

2. Carerem nonnulli Patres videntur innuere Sydereum cælum esse beatorum Angelorum sedem. Primus est S. Gregorius Nyssenus oratione de Infantibus, qui præmaturè abripiuntur: ait namque, *Cum igitur in hac duo diuisa sint omnia, quæ sunt, in sensibile, inquam, & in id, quod per mentis agitationem, & cogitationem consideratur, & intelligitur: Atque Angelica quidem, & incorporea natura, quæ ex insensibilis est, in supermundanis, & supercaelestibus partibus domicilium habeat, propterea quod ea sedes illi naturæ conueniens, & accommodata sit; nam sicut natura intellectualis, tenuis quadam, pura, ponderis expertis, & agilis est, ita corpus quoque caeleste, tenue, leue, & semper mobile est.* Secundus S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. Illuminatorum, dum sic fatur, *Magnum quiddam est aqua, & ex quatuor mundi elementis apparentibus pulcherrimum Angelorum habitaculum est cælum. Atqui ex aquis sunt cæli.* Tertius S. Hieronymus lib. 13. in Isaiam c. 45. inquit sub Dei persona, *Ego enim sum Deus, qui non in vacuum creauit terram, vt esset deserta, & squallida, sed vt homines habitarent in ea. Ego extendi, siue firmavi cælos, vt Angelorum essent habitaculum; stellarumque eos varietate distinxit.* Putandum tamen non est, hos Patres, & alios similiter loquentes denegare beatis Angelis Empyreas sedes, sed solum velle, aut Astrigerum cælum esse velut parauimentum ipsorum, aut licere Angelis per huius spatia discurrere. Adde ex Martinengo pag. 246.

P. Galr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

Glossæ in cap. 1. Genesis intendisse per visibiles, & splendentes sphaeras ad inuisibilem, & coruscantissimam manuducere, neque opportunum reputasse, Empyrei semper meminisse; te enim agnoscebant debitores ineruditus, & insipientibus, quibus inconspicibilis cæli doctrina esset intellectu difficilis. Eodem in sensu familiari loquutus est de Deo S. Chryostomus homilia 4. in c. 4. Math. *In cælo celatur Deus. Hoc cælum corporale omnes quidem homines vident, non autem adspiciunt Deum inhabitantem in eo.* Item Lactantius lib. 2. diuinarum Institutionum cap. 10. *Fecit igitur Deus primum omnium cælum, & in sublime suspendit, quod esset sedes ipsius conditoris; suum verò habitaculum distinxit claris luminibus.*

3. Angelorum in cælo existentiam agnouere & ipsi Ethnici, Plato, teste Tertulliano cap. 24. Apologetici, Iouem magnum in cælo comitatum exercitus describit Deorum pariter, ac Daemonum. Orphæus scribens ad Musæum inter varia Daemonum genera recenset caelestes, quia putabat in cælis degere, vt ait Delrius lib. 2. disquisitionum Magicarum q. 27. sect. 2. Mercurius Trismegistus apud Iamblicum de Mysterijs, §. de opinione Aegyptiorum de Deo, atque Diis, numerat tres ordines daemonum, *Aethyros, scilicet, Empyreos, ac Caelestes.* Porphyrius apud S. Augustinum lib. 10. de ciuitate Dei cap. 9 & 27. meminit Angelorum incolentium loca *Empyreæ, sublimitatesque mundi Empyreas*, quibus nominibus significasse cælum sydereum, notat S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. in corpore, quia Porphyrius tanquam Platonius, cælum sydereum igneum esse existimabat: sed Trismegistus nomine *Empyreorum* Daemonum denotat eos, quos celebrat degere in ignis regione: & Marcus Eremita apud Pielum in lib. de Daemonibus primum horum genus vocat Igneum, eo quòd circa sublimiorem aërem peruagantur. Marcum imitatur est Trithemius in lib. questionum ad Maximilianum Cæsarem q. 5. legatur Delrius supra, credens fictitium istud Daemonum genus, & meritò. Philo Judæus lib. de mundi opificio, transcripsit in sect. 5. Exerc. 2. infert cælum primum esse *Deorum non apparentium sacratissimum domicilium, quia præstantissimum ex iis, quæ facta sunt & è purissima constat essentia.* Vbi Deorum non apparentium nomine, significatos Angelos à Philone, admonet Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotat. 2. multòque antè Chalcidius Commentario in Timæum Platonis directo ad Osium Episcopum Cordubens. pag. 375. ex editione Meursij.

4. Tam certa cunctis est proportio inter caelestem & Angelicam naturam, vt dixerit Theodulus Presbyter Caesariensis comm. in ep. ad Rom. c. 1. v. 20. *Enim, qui cælum intuetur, cogitaturum omnino, quòd intra ipsum sint spiritus nonnulli administratorij.*

h 3 Eadem

Eadem ibi habet Occumenius. Rationem vnam conuenientiae assignauit supra S. Gregorius Nyssenus, quæ non latuit Iamblichum, dum in tract. de Mysterijs, §. de differentia inter Deos & Demones scripsit, *Cælestē corpus rebus est incorporeis cognatissimum propter naturam simplicem, id est, circumsum & lucem sibi congenitam* Rationes alias inuenies in sectione subsequenti, & multo plures in Exerc. 2. 1. sect. 5. Nam quæ in ea afferentur pro existentia beatarum animarum in cælo, idem de Angelis conueniunt.

SECTIO II.

An Angeli omnes fuerint à sua creatione incolæ cæli Empyreï?

5 **S**oli beati ex Angelis sunt modò municipes Cæli Empyreï. Verumtamen tam de ipsiis, quàm de iis, qui rebelles fuisse queruntur, an conditi sint in Empyreo?

Patrum, & Scriptorum sententia.

Illos, & hos creatos esse in Empyreo, hósque inde depulso, persisterentibus illis, videntur tradere, quin expriment nomen istius cæli, Patres permulti, dum pronuntiant, ruinas, seu sedes vacuas ex ruinis Angelorum implendas, & reparandas esse à Christo ex hominibus in cælo. Nam cum in Empyreo futuri sint conciusi fidelium Angelorū electi homines, sequitur iuxta Patrum mentem, creatos ibi esse eos etiam, qui infideles fuerunt, & in pœnam criminis inde postea deturbatos. Referam infra nonnullos ex Patribus. Præterea Eusebius Cæsariensis lib. 7. de Præparatione Euangelica c. 6. inquit, *Per lucida, diuina, Regia, beatæque habitatione ad conuenientia sibi, ac omnibus impiis loca Tartari sententia Dei depulso Damonem.* In quibus verbis innuit Empyreum: nec minus S. Anselmus in his Elucidarij, *De palatio est propulsus Damon, in carcerem detrusus.* S. Thom. 1. p. q. 61. art. 4. in corpore, vt probet omnes Angelos conditos esse in Empyreo subiicit ex Iliodoro, *Quod supremum cælum, est cælum Angelorum.* Sed si hæc verba reperiantur in operibus, quæ nunc extant, S. Ildori Hispalensis, intelligi commodè possent de Angelis iam glorificatis. Primasius inter alias causas, cur homo sit reparatus potius, quàm Angelus, hanc proponit, *videlicet homo necdum uenerat ad locum, ubi æternaliter cum Deo regnaturus erat; sed in paradiso terreno morabatur, de quo transferendus erat in cælum completo numero electorum; Diabolus autem in cælo iam erat collocatus.*

6 Beda in c. 1. Exameron ait, Empyreum, non esse creatum inane, & vacuum, sed mox creatum suis incolis, hoc est, beatissimis Angelorum agminibus impletum esse. Strabus Fuldenis in Glossa ordinaria ad cap. & v. 1. Genesis dicit, *Empyreum statim repletum esse Angelis.* S. Thomas supra sic scribit, *Ex creaturis corporalibus, & spiritualibus vnum vniuersum constituitur. Vnde sic creata sunt spirituales creature, quod ad creaturam corporalem aliquem ordinem habent, & toti creature corporali president. Vnde conueniens fuit, quod Angeli in supremo corpore crearentur, tanquam toti nature corporea presidentes, sine id dicatur cælum Empyreum, sine qualitercumque nominatur.* Hi tres Authores citantur communiter pro creatione omnium Angelorum in Empyreo. Ast Martinengus pag. 201. oppositum deduci arbitratur ex verbis primi, & secundi. Nam si statim ve-

creatum est Empyreum, sanctis Angelis expletum est igitur in eo conditi non sunt. Deinde Demones Angeli sancti nuncupari minime possunt. Igitur illis Empyreum ornatum non est, neque in illo producti. Ita subtiliter doctus videtur an sincerè potest ambigi. Rursum ex vltimis verbis tertij conatur suadere, voluisse solummodò creatos Angelos in supremo corpore sensibilis mundi. Laudo affectum erga S. Thomam: suasioni non acquiesco. *Est enim à ratione alienum, vt opinor cum S. Dionysio Areopagita c. 4. de diuinis nominibus §. 1. & absurdum, non vim ipsam insinui attendere, sed verba.* Mens Angelici Doctores fuit adstruere creationem Angelorum in supremo rotius vniuersi corpore; siue tale corpus vocetur Empyreum, siue aliter; non enim nominis curam habere tunc voluit.

7 Post Bedam, & Strabum affirmarunt creationem Angelorum in Empyreo Hugo de S. Victore in summa sententiarum; tract. 2. c. 7. Petrus Lombardus lib. 2. sententiar. dist. 2. Petrus Comestor in historia Genesis c. 4. Petrus Blesensis serm. 2. Innocentius III. Pontifex serm. 3. de Annuntiatione; Guilielmus Parisiensis in primæ partis de vniuerso, parte 1. c. 5. 8. & in secundæ partis parte 2. c. 78. ac 86. Alexander de Ales 2. parte summa: q. 19. membro 3. art. 2. Vincentius Bellouacensis lib. 1. speculi Historialis c. 9. & in consolatione super morte amici, ad S. Ludouicum Regem Galliar. c. 6. post S. Thomam S. Vincentius Ferrer. in serm. de Conceptione Deiparæ. S. Antoninus 3. p. summa Theologicæ tit. 3. 1. c. 5. §. 1. & c. 6. in principio, Gabriel in 2. dist. 18. q. vnica art. 3. dub. 2. & antea dist. & q. 2. art. 3. dub. 5. Carthusianus ibid. q. 4. & in elementatione Theologica propof. 59. Franciscus Ximenez Episcopus Elnæ tract. 4. M. S. de Angelica natura cap. 1. Lanspergius serm. 6. de S. Michael, Mauburnus in Roseto tit. 25. Alphabetho 61. lit. D. & N. Catharinus in opusculo de Angelorum bonorum gloria, Viguerius in Institutionibus c. 3. §. 2. v. 6. & c. 14. §. 1. v. 2. Chassaneus 3. p. Catalogi gloriæ mundi consideratione 6. ac 18. Sotus in 4. dist. 48. q. 1. art. 3. Rada 2. p. contr. 6. in explanatione Scoti conclus. 2. Montepilosus tom. 1. partis 2. disp. 8. art. 4. Caietanus, Bañez, Nauarrete, Nazarius, Gamachæus, Auerfa, Pefantius, Molina, Valentia, Valquez, Præpositus, Meratius, Granadus, Franciscus Amicus, Franciscus de Lugo, Luisius Turrianus, Raphael Ripa, Viuguer. Araujus, & communiter alij Interpretes S. Thomæ. Vlterius Pineda in c. 4. Iob. v. 19. n. 3. Salianus c. 7. apparatus ad Annales num. 9. Cornélius in 2. Petri cap. 2. v. 4. & in cap. 14. Iaiæ v. 13. Pereyra, Deltrius, Tyrinus, Gordonus, Bonferrius in Genes. 1. Antonius Rufca lib. 4. de Inferno cap. 12. Cerda cap. 7. de excellentia cælestium spirituum num. 4. Columbus lib. 1. de Angelica Hierarchia cap. 2. n. 11.

8 Nihilominus extra Empyreum conditos esse Angelos in inferiori aliquo corpore, vel saltem ex hoc, qui peccarunt deiectos, indicat Clemens Alexandrinus Commentario in epist. Iudæ v. 6. ad illud de rebellibus Angelis dictum, *sed dereliquerunt suum domicilium,* (subiungit enim, *cælum videlicet, ac stellas.* Sed posset quis explicare Clementem Alexandrinum nihil feci, ac nos interpretari sumus Patres, de quibus iam num. 2. Didymus Alexandrinus exaratus in n. 45. Exercitationis 18. tradit aperte, Luciferum non cecidisse è cælo, in quo Christus Dominus modò existit. S. Hieronymus adductus in 53. Exerc. 2. inquit, eundem Luciferum, cum esset in firmamento, cupiisse ascendere in

in cælum, vbi solium Domini est S. Augustinus lib. 3. de Genesi ad litteram cap. 10. ait, *Superior pars aëris propter puram tranquillitatem cælo, cui collimitatur, communi pace coniungitur, & eius vocabulo nuncupatur. In qua fortassis parte, si fuerint ante transgressionem suam transgressores. Angeli cum Principe suo, nunc Diabolo, tunc Archangelo, (nam nonnulli nostri non eos putant cælestes, vel supercælestes Angelos fuisse,) non mirum; si post peccatum in hanc sunt detrusi caliginem, vbi tamen & aër sit, & humore tenui contextatur.* En S. Augustinum non renuentem concedere, Angelos ante transgressionem existisse in superioris aëris parte pacata, & lucida; post transgressionem verò deiectos in turbulentam, & caliginosam eiusdem aëris regionem: & loquitur manifestè de parte aëris superioris elementaris, vt constat ex prioribus verbis, de omnibus autem Angelis non loquitur. Vnde iuxta S. Thomam ad 2. intelligi valet de illis, qui peccauerunt, qui secundum quosdam, fuerunt de inferioribus ordinibus. Nihil autem prohibet dicere, quod superiores Angeli habente virtutem eleuatam, & vniuersalem supra omnia corpora, sint in supremo creatura corpore creati. Alij verò habentes virtutes magis peculiare, sint creati in inferioribus corporibus. Sic Doctor Angelicus. Et aduertatur, S. Demascenum lib. 2. de fide cap. 4. sequuntur esse nonnullos illos, quos tacito nomine memorat S. Augustinum. ram ibi, tum lib. 1. 3. eiusdem operis cap. 17. sentit quippe ille, transgressorem existisse Angelum, qui terrestris ordinis principatum tenebat, cuique custodienda terra cura à Deo commissa fuerat. S. Damasceno tribuit supra Viguerius ea verba, quæ in n. 6. apposui ex Beda. Sed fuit, aut calami, aut memoriæ error.

9 Rupertus lib. 1. in Genesim, cap. 1. 1. & 17. lib. 1. de victoria Verbi Dei, cap. 25. nec non lib. 6. de gloria, & honore Filij hominis repetit, omnes Angelos conditos esse in aëre, etiam caliginoso, & ex hoc omnes translatos in primum, & summum cælum, indeque postea præcipitatos, qui transgressores fuerunt. Transcribo verba folij capituli 11. *Nunquid putamus quod in cælo fuerint Angeli, & non potius hic, (nimirum in aëre,) facti, & in cælum translati? Nempe non magis Angeli facti sunt in cælo, quàm homo plasmatus in paradiso... Ita nimirum Angeli extra paradysum conditi, & in cælum translati, non natura, sed gratia cælum inhabitant. De cælo namque nemo venit, nisi qui super omnes est. Et in fine capituli. *Quare inquit, non de cælo fecit Deus Angelos, vt essent natura cælestes? videlicet, quia non idcirco fecerat Deus cælum, vt inde eos crearet, sed vt creatos sala in cælum gratia subleuaret.* Innocentius II. Pontifex in Psalm. 5. Pœnitentialem v. 28. ait, *De superioribus autem cælis cum syderibus, & aliis Luminaribus non est certum omnino verum, & ipsi sint aliquatenus immutandi, cum ad eos fator, & fœditas ex præuis hominum operibus non prouenerit; quamquam in illis Angeli peccauerint Apostatici, qui sunt de cælo proiecti.* Attamen in loco supra allegato stat clariùs pro altera sententia, dum inquit, *Cum Lucifer esset in Empyreo constitutus, non erat cælum superior, quò posset ascendere.* Quare in illis verbis, *de superioribus autem cælis,* comprehendere forsân intendit Empyreum.*

10 Ex Authoibus non adeò antiquis Augustinus Steuchus lib. 7. de perenni Philosophia cap. 38. & lib. 9. cap. 29. Martinengus supra; Laurentius Ananias lib. 1. de natura Dæmonum, Suarez lib. 1. de Angelis cap. 4. Tannerus 1. p. disp. 5. q. & dub. 1. num. 35. Alarcon disput. 1. de Angelis cap. 3. Ar-

riaga tom. 2. in 1. part. disp. 1. sect. 4. Martinonus tom. 1. disputationum Theologicarum disput. 35. sect. 2. num. 18. disp. 44. sect. 2. num. 23. Ludouicus Tena in cap. 1. epist. ad Hebr. difficultate 13. sect. 2. n. 12. Franciscus de Lemos in Threnos Hieremiæ cap. 1. vers. 6. §. 2. num. 8. Isambertus 1. part. ad quæst. 50. disp. 1. art. 4. Lorinus in 2. Petri cap. & vers. 2. rursus in epist. Iudæ v. 6. Celada in Benedictione 1. de Adam, & Eua, ad cap. 1. Genesis vers. 1. num. 11. ac 12. Ormaëchea in Cantica, Prologo 4. num. 144. defenlant, Angelos omnes creatos extra Empyreum in inferiori aliquo corpore, ex quo, & non ex Empyreo deiecti sint, qui peccarunt.

Antefertur sententia de Angelorum extra Empyreum creatione.

11 **I**n hac quaestione, cuius vtraque pars tam insignes habet propugnatores, subscribo potestremis, exiguis numero quidem, si comparentur cum prioribus, sed bello viuida virtus. Moueri non nemo posset, quia Angeli circumactores cælorum non sunt conditi in Empyreo. Ergo neque alij Angeli. Hæc tamen ratio debilis est, tum quia penes plures cælum mobile non est productum vique ad secundum diem, & penes alios non cæpit gyrari vique ad quartum: tum quia non est certum, cælestes globos circumferri ab Angelis: tum denique quia Molina, & Amicus non recusant admittere Antecedens; aiunt quippe ex præuis Angelis non peccaturis destinasse Deum statim ab initio aliquos gyrandis sydereis sphaeris, in quibus non oportebat creari alios deputatos ad simile munus. Et id fatendum est à nostræ sententiæ Aurhoribus, qui euasiones prælibatas non approbent. Nam et si omnes Angeli conditi sint extra Empyreum, sed non omnes in eis sphaerarum punctis, vel partibus, in quibus existunt Angeli motores.

12 Quare, omiſſa ea ratione, fir prima; quia homo creatus fuit extra paradysum, ne, vt inquit S. Basilii Seleucienſis oratione 2. *cognationis natura donum adſcriberet, quin gratuita potius munificentia.* Et, vt Hugo de S. Victore in Dialogo de Sacramentiſ legis naturalis, & ſcriptæ, *ne beneficium Dei imputaret natura, ſed gratia.* Conſonat S. Thomas 1. part. quæſt. 102. art. 4. in corpore dicens, *Paradiſus fuit locus congruus habitationi humane, quantum ad incorruptionem primi ſtatuſ. Incorruptio autem illa non erat hominiſ ſecundum naturam, ſed ex ſupernaturali Dei dono. Vt ergo hoc gratia Dei imputaretur, non humane nature, Deum hominem extra paradysum fecit, & poſtea eum in paradiso poſuit, vt habitaret ibi toto tempore animalis vite; poſtmodum, cum ſpiritualē vitam adeptus eſſet, transferendus in cælum.* Ergo ſimiliter conueniens fuit, Angelum creari extra Empyreum, vt ſtatuſ intra ipſum imputaretur munificentia, & gratia Dei, non Angelica natura. Licet enim huic Empyreum ſit locus congruus, non tamen exactuſ. Quare ſi Deus non decreuiſſet, eleuare ipſum ad ſtatuſ gratia, & gloriæ, ſatis ei eſſet factum, ſi locaretur ſupra cæleſtes aquas, vel primum Mobile, vt poſtea amplius declarabo. Et hinc videretur amittere vim diſparilitat, quam articulo proximè citato præſtat S. Thomas ad 1. hiſce verbis, *Empyreum eſt locus congruus Angelis, quantum ad eorum naturam, & ideo ibi ſunt creati.*

13 Confirmatur, hominibus viatoribus diuerſuſ eſt locus viæ, & patriæ, vt enim breuiter & eleganter

ret notat S. Ambrosius lib. 5. epist. 3. ad Horantianum, *Terra exercitium est hominis, cælum corona*. Ergo & Angelis viatoribus diuersus erit. Angeli verò *statim creati*, viatores fuerunt, & non viderunt Deum *facie ad faciem*, vt ex consensu Summi Pontif. Sixti IV. declaratum est Romæ, anno 1482. ab Eminentiff. Cardinalibus, referent Diagonalib. 1. de Provincia Aragoniæ ord. Prædicat. c. 33. & Alphonso Fernandez in concertatione Prædicatoria pag. 28. Confirmatur rursus, Angeli creati sunt absque dono beatæ visionis, vt illud mediis suis meritis assequerentur. Ergo creati etiam sunt extra locum spacialiter pro beata visione habenda deputatum, quale est Empyreum, vt tam visionem, quàm locum mediis meritis obtinerent.

14 Secunda ratio sit, quia si creati sunt in Empyreo Angeli, sequitur peccasse ibi eos, qui rebelles fuerunt; nam cum via bonorum, & malorum Angelorum comprehenderit pauca instantia physica, deest fundamentum cogitandi peccasse hos in alio loco ab eo, in quo creati sunt. Ast dignitas Empyreici exigit, ne vnquam ibi commissum fuerit vllum peccatum, quo velut sædaretur, & obtenebresceret mundissima, & fulgentissima Regia cælestis. Si enim iuxta Ioannem in Apocalypsi cap. 21. v. 27. *Non intrabit in cælestem Hierusalem aliquid coinquinatum* per peccati maculam, multò minus debeat, vt aliquando intus sic coinquinata fuerit vel aliquid intus contraxerit aliquando coinquinatorem peccati. Adde, dici à Ioanne, non intraturum in cælestem Hierusalem *aliquid abominationem faciens, aut mendacium*: appareretque dignum domicilio Dei, vt semper permaneret *locus purus à vitio*, vt ait S. Chrysostomus in Psalm. 113. & è contrario indecorum videtur, in regno pace munito bellum illud omnium cruentissimum committi, & hostiles haberi ob peccatum inimici, vti ponderant Martinengus, & Ormaëchea.

15 Confirmatur primò, quia ob contractam à cælestis maculam ex peccato Angelorum scribitur cap. & v. 15. Iobi, *Cæli non sunt mundi in conspectu eius*, scilicet Dei, prout interpretatur ibi Didacus de Zúñiga; congruum autem videtur, ne ea labes deturperet Empyreum, proindeque quòd non in ipso, sed in aliis inferioribus cælestis perpetratum fuerit Angelorum scelus. Secundò, quia alioqui Empyreum indigniffet lustratione, si in eo peccassent Angeli; *quamuis enim res corporalis subiectum infectionis culpe non possit propriè esse, tamen ex culpa quadam incongruitas in rebus corporalibus relinquitur, ad hoc quòd spiritualibus dedecentur*: & inde videbimus, quòd loca, in quibus aliqua crimina sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sacra in eis exercenda, nisi purgatione quadam premissa. Ita S. Thomas in 4. dist. 47. quæst. 2. art. 1. vt assignet rationem, ob quam per ignem conflagrationis purgabitur mundi pars, quæ ab hominibus incolitur, & quæ per ipsorum peccata recipit quandam inidoneitatem ad susceptionem gloriæ, seu renouationis extremæ. Si respondeatur ex Soto in 4. dist. 48. art. 3. Duallio in tract. de quatuor Nouissimis q. 4. art. 3. pag. 601. Empyreum nullius egere purgationis, eo quòd protinus Dæmones inde expulsi sunt. Contrà, quia mox subsequuta expulsio non tollit antecedentem infectionem, seu incongruitatem moralem, quæ resultauit ex Dæmonum peccatis, licèt faciat, ne diu continuetur, quæ resultaret ex Dæmonum præsentia. Et præterea quantum infectio decreuisset ob instantaneam expulsionem, tantum creuisset ob numerum adeò magnum peccantium. Si respon-

deatur iterum ex eisdem, nulla alia opus esse lustratione, vbi Deus se Beatis ostendit. Contrà, quia digniùs existimatur de loco, vbi Deus se Beatis ostendit, quòd nulla in eo præcesserit infectio. Si retridè dicatur, etiam in aliis cælestis deliquerint Angeli iuxta nostram sententiam, eos tamen non esse mundandos, quia nullas contraxerint sordes corporeas, nullisque extraneis corporibus fuisse permixti; & peccatum Angelorum, vt pote merè spirituale, non induxit contaminationem, quæ deberet elui expiatione corporea. Ergo quòd Angeli defecerint in Empyreo secundum contrariam opinionem, non est sufficiens caput ostendendæ in ipso indignitatis lustrationis. Fuit ad homines confirmatum secundum, & eatenus valeat per nos. Accedit tertia confirmatio: mundi innouatio fiet peracto Iudicio vniuersali, & non ante; quia vt inquit Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 58. sect. 1. vsque dum reprobi ex hoc mundo eiiciantur, contaminatur quodammodo ex eorum præsentia; nec expedit eos vel ad modicum tempus frui luce, & pulchritudine mundi innouati, & ad quendam gloriæ statum perducti. Vtraque autem hæc ratio rectè potest non ineptè ad nostrum intentum.

SECTIO III.

Argumenta pro Angelorum in Empyreo creatione enodantur.

16 Arguunt principaliter aduersæ factionis Authores ex variis sacre paginæ testimoniis 1. Isaiæ 14. v. 12. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris?* 2. Ezechielis 28. 13. *In delictis paradisi Dei fuisti, & v. 14. Pesus te in monte sancto Dei.* 3. Lucæ 10. v. 18. *Videbam Satbanam sicut fulgur de cælo cadentem.* 4. epist. ad Colos. cap. 1. v. 16. *In ipso condita sunt vniuersa in cælestis, & in terra visibilia, & inuisibilia, sine Throni, sine Dominationes, &c.* 5. epist. ad Ephesios cap. 1. v. 10. *Proposuit... instaurare omnia in Christo, quæ in cælestis, & quæ in terra sunt in ipso.* 6. epistolæ Iudæ v. 6. *Angelos verò, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium in iudicio magni diei vinculis æternis sub caligine reseruantur.* 7. Apocal. 12. v. 7. *Factum est prælium magnum in cælo.* & v. seq. *Neque locus inuentus est eorum amplius in cælo.*

17 Explico perstrictè vnunquemque ex his locis. Primus est ad litteram de Balthasare Babylo-niorum Monarcha victo, & occiso à Cyro. Quia ergo in Balthasare defecit stirps Regia, verbs, & regnum Babyloniorum; idèdè dicit Isaias cecidisse de cælo. Sic Ieremias Threnorum cap. 2. v. 1. lamentatur, *Quomodo obrexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion, proiecit de cælo in terram inclutam Israël?* Et licèt Propheta describat ibi casum Diaboli instar Parabolæ, & Poëtico veluti schemate depingat graphicè ruinam Luciferi; satis est, hunc cecidisse ex cælo, seu sphaera suprema mundi sensibilis. Imò neque ad id cogit Mysticus sensus. Si quidem v. 14. inducitur Diabolus inquiens, *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*, quasi esset in infima aëris regione. Quòd si prædicto testimonio vtuntur aduersarij, vt probent, Luciferum cecidisse ex Empyreo, vtetur etiam nos verbis v. 13. *In cælum conscendam, supra astra Dei exaltabo solium meum.* vt probemus, conditum non esse in illo; non enim iactitaret, ascensurum se in superius cælium, si in Empyreo existeret. Rursus si ipsi interpretantur

pretantur hæc verba de ascensu in cælum Trinitatis, cur nobis non licebit interpretari illa alia de descensu à primæua dignitate, quam habuit Lucifer in sui à Deo creatione? Sanè ex voce *Cælum* vtumque prolata, & literaliter etiam accepta, nihil solidi deduci potest, cum sæpè in Scriptura sancta, vt animaduertit S. Augustinus lib. de natura boni cap. 33. lib. de agone Christiano, cap. 3. significet aërem, in quo volucres versantur; nec minus assidue eum seruauit sensum apud Prophanos Authores, quorum plures aggererunt Guilielmus Hamerus in Genesim fol. 10. Franciscus de Corduba cap. 5. Didascalæ. Vsurpant etiam pro ignea regione, vt ad vers. 62. lib. 1. Æneidos notat Cerda; & vniuersum pro mundo, vt ad vers. 896. lib. 6. ad vers. 63. lib. 9. ipsemet obseruat, Pontanus ad v. 5. lib. 1. Metamorphos. Ouidij, & ad vers. 710. lib. 4. Franciscus Sanctius Brocensis ad vers. 105. Eclogæ 3. Virgilianæ, necnon in Minerua. Adde ego Pythagoram in Phocij bibliotheca cod. 249. Arist. lib. 1. de Cælo c. 9. text. 96. Chalchidium Comm. in Timæum Platonis, pag. 191. ex editione Meursij.

18 Secundus locus est ad litteram de quodam Rege Tyri, licèt sub typo, & parabola Diaboli. Eam Regem volunt aliqui fuisse Hiramum, de quo fit mentio in libris Regum, & Paralipomenon. Sed Hiramus cœtæneus fuit Dauidis, ac Salomonis; multoque proinde annis antecessit Prophetam Ezechièlem. Idèdè malim cum Petauio lib. 9. de Doctrina temporum cap. 63. parte item 2. Rationarij temporum lib. 2. cap. 13. Augustino Tornielo in Annalibus sacris anno 3435. conditi Orbis, Saliano in eisdem Annalibus anno illo n. 2. Præterea cum Prophetæ Interpretibus Gaspare Sanctio, & Tirino, fuisse alium Syncronum Ezechièlis, & cognominatum Ithobalum, vt colligitur ex Iosepho lib. 1. contra Apionem: lib. etiam 10. Iudaicarum antiquitatum cap. 11. deplorarique à Propheta eius, & Tyri ruinam per Nabuchodonosorem, seu Chaldæos. Carpit itaque Ezechièl arrogantiam istius Regis, proposita priùs ob oculos felicitate, ad quam à Deo fuerat euectus, quæque ipsi præbuit superbiendi occasio. Eras, inquit, in Tyri vrbe ditissima, & magnissima, vt constat ex toto cap. 27. Eras quasi in paradiso terrestri. Diuitiæ enim, & aménitas paradisi Adamici abiere in prouerbium sacrum. Rursus inquit Ezechièl, seu Deus ore illius, *Posui te in monte sancto*, id est, in monte sito intra terminos terræ sanctæ. Erat quippe Tyrus in tribu Asar, quam tamen urbem non obtinuerunt Iudæi. Scio, S. Hieronymum non dubitasse, *quin paradysum significet* (Propheta) *ad quem post cælum tertium Paulus Apostolus raptum se esse dicit*. Scripserat & antè, *Quo sermone demonstrat, nequaquam hominem esse, de quo scribitur, sed contrariam fortitudinem, que quondam in Dei paradiso commemorata sit*. Sed cum in verbis indicatis num. 8. tam apertè fauceat nostræ sententiæ, liceat credere liberam alterutrius reliquisse optionem.

19 Tertius, vt summum, conuincit, Luciferum de cælo aliquo deturbatum, non verò de Empyreo; neque in eo, aut in alio cælo conditum fuisse: nam & Adamus eiectus fuit à paradiso, quin tamen ibi fuerit creatus. Dixi, *vt summum*, concius, locum huic à multis Interpretibus non accipi de casu Sathanæ è corpore aliquo cælesti.

20 Quartus non magis probat, Angelos conditos esse in cælo, quàm in terra. Imò, neutrum probat, cum eius sensus sit, condita esse in Christo vniuersa, quæ sunt modò in cælestis, & in terra. Et

licèt probaret Angelos fuisse creatos in cælestis, de Empyreo nihil.

21 Quintus aliquantulum propitius est, si attendatur interpretationi exhibitæ à SS. Augustino, & Gregorio Magno. Ille enim in Enchiridio c. 62. ait, *In Christo instaurantur, quæ in cælestis sunt, cum id, quod inde in Angelis lapsum est, ex hominibus rediditur*. Hic lib. 31. Moralium cap. 19. *In ipso instaurantur ea, quæ in cælestis sunt, dum illic humilitate homines redeunt, vnde Apostata Angeli superbiendo ceciderunt*. Placuit hæc interpretatio V. Bedæ, S. Anselmo, Authoribus Glossæ Interlinearis, & ordinariæ, nec non Nicolao de Lyra; qui eodem modo exponit illud Psalm. 109. vers. 6. *Implebit ruinas*. S. etiam Anselmus eodem modo declarat id, quod Paulus scribit ad Ephesios cap. 4. vers. 10. *Ascendit super omnes cælos vt impleret omnia*. & videtur præluxisse S. Chrysostomus iniquis ibi, *Hæc quoque omnia* (videlicet cæli) *olim impleta fuerant*. Sed tamen respondeo, instaurata in Empyreo, quæ in ipso sunt, impletas etiam, & reparatas per Christum ex hominibus ruinas Angelorum, quatenus ni hi deliquissent, occuparent illicò Empyreas sedes; & quatenus illi succenturiati sunt per Christum, vt expleant numerum Ciuium, quem habuisset Empyreum, si omnes Angeli perseuerassent in gratia, siue substitutio hominum fuerit posterior reprobatione Angelorum in ordine tantum executionis, siue in alio etiam ordine. Patet ex his ad præcitatos Patres interpretatio, extendendaque est ad alios, quos congerit P. Didacus Ruiz disp. 52. de Prædestinatione num. 2. dum vniuersim dicitant, homines prædestinatos esse ad reparandas Angelorum sedes. Et cum Patres præcipuè loquantur de ruinis Angelorum quoad amissionem beatitudinis consistentis, & cognominatum Ithobalum, vt colligitur ex Iosepho lib. 1. contra Apionem: lib. etiam 10. Iudaicarum antiquitatum cap. 11. deplorarique à Propheta eius, & Tyri ruinam per Nabuchodonosorem, seu Chaldæos. Carpit itaque Ezechièl arrogantiam istius Regis, proposita priùs ob oculos felicitate, ad quam à Deo fuerat euectus, quæque ipsi præbuit superbiendi occasio. Eras, inquit, in Tyri vrbe ditissima, & magnissima, vt constat ex toto cap. 27. Eras quasi in paradiso terrestri. Diuitiæ enim, & aménitas paradisi Adamici abiere in prouerbium sacrum. Rursus inquit Ezechièl, seu Deus ore illius, *Posui te in monte sancto*, id est, in monte sito intra terminos terræ sanctæ. Erat quippe Tyrus in tribu Asar, quam tamen urbem non obtinuerunt Iudæi. Scio, S. Hieronymum non dubitasse, *quin paradysum significet* (Propheta) *ad quem post cælum tertium Paulus Apostolus raptum se esse dicit*. Scripserat & antè, *Quo sermone demonstrat, nequaquam hominem esse, de quo scribitur, sed contrariam fortitudinem, que quondam in Dei paradiso commemorata sit*. Sed cum in verbis indicatis num. 8. tam apertè fauceat nostræ sententiæ, liceat credere liberam alterutrius reliquisse optionem.

22 Sextus est æquè aptus, vt intelligatur siue de Empyreici, siue de Firmamenti, siue de Aëris domicilio, vt optimè obseruat August. Quiros in eius Commentario: Et Iacobus Bolducius interpretatur locum de prauis hominibus primæui temporis.

23 Septimus vt summum, exposcit commissum esse prælium inter Michaëlem, & desertores Angelos in cælo sydereo; & desertorum locum non esse in hoc inuentum. *vt summum*, inquam, nam frequenter exponitur non de prælio inter bonos & malos Angelos gesto in Orbis natalitiis, sed de eo, quod quotidie gerunt in Ecclesia militante, maxime; de eo, quod tempore Antichristi gerent causa hominum. Legatur Michaël Naueus lib. 5. Chronici apparitionum, & gestorum S. Michaëlis. 30.

24 Desumunt Aduersarij secundum argumentum ex inde, quòd Angeli prima die conditi sūt in cælo; vt inter alios Patres docet Theoph. Pontifex. Alex.

in epist. i. Paschali statuens *Principatus, & Potestates conditas esse in cælorum regionibus*. Nobilitas etiam Angelorum suadet id ipsum, Ast cælum sydereum non est creatum vsque ad secundam diem, cum iussit Deus fieri firmamentum in medio aquarum; imò neque syderibus est ornatum vsque ad quartam diem. Ergo Angeli conditi sunt in cælo Empyreo, quod prima die fuit creatum. Confirmant argumentum, quia Angeli rebelles sunt deturbati ex cælo, ut est commune assertum Patrum, quos referunt Suarez lib. 1. de Angelis c. 3. n. 18. & Vazquez r. p. disp. 225. cap. ac n. 1. & ut in Exorcismis sentit Ecclesia, inquit, *Ipse tibi imperet, qui de supernis cælorum ad inferiora demergi præcipit*. Sed in instanti tertio suæ conditionis, in quo sunt deturbati, nullum aliud existebat cælum, quam Empyreum. Ergo &c. Tum quia etsi cælum sydereum dicatur creatum in eodem instanti in quo Angeli, & Empyreum, tamen cum cælum sydereum sit mobile, non videtur locus congruus Angelis.

25 Omisso, plures sentire creatum esse prima die cælum sydereum; imò Sole, Luna, & Stellis condecoratum quoad substantiam; admittit Maiorem, & Minorem principalis argumenti, & nego Consequentiam. Nam licet inter cælum Empyreum, & terram prima die esset solum rudis, indigestaque moles aquarum, rectè dicitur, Angelos conditos esse in cælo, quatenus in spatio ab eis occupato matrix illa materia postea digesta est in sphaeram aut supercælestium aquarum, aut primi Mobilis, nouâ inductâ formâ. Hinc ad primam confirmationem (quicquid sit, an Angeli peccauerint tam citò, & sententiam damnationis acceperint in tertio instanti physico suæ conditionis?) patet solutio: earum quippe dicitur deturbati ex cælo, quatenus sunt eieci ex loco, in quo paulò post, nimirum die secunda construxit Deus sphaeram aut supercælestium aquarum, aut primi Mobilis. Ad secundam nego, cælum mobile esse locum incongruum Angelis, siquidem hi stare possunt motâ sphaerâ, intra quam locentur. Adde, immotum fuisse cælum sydereum vsque ad quartam diem, cum ad id tantum moueretur ut lucem, & interuentu lucis influentias diffundat, uti obseruat Noster Mendoza lib. 4. Viridarum, n. 178. Adde etiam, non moueri aquas supercælestes. Vnde si Empyreum proximæ sint, iâ assignatur Angelis locus immotus, & quietus. Nam in earum sphaera (quæ laxè dicitur cælestis, quæque erit suprema ex pertinentibus ad statum naturalem Vniuersi, si rerum naturis conformis sit) conditi erunt à Deo.

26 Argumentatur tertio exinde, quòd Angeli sunt stipatores throni Dei. In Empyreo autem crexit Deus thronum suum. Ergo in Empyreo sunt conditi. Non tenet consequentia, nam satis est, Angelos ut eleuatos ad statum patriæ esse stipatores specialis throni Dei, id est, loci specialiter deputati, ut Beati ibi videant Deum. Hinc à S. Gregorio Nazianzeno in Carmine de laudibus Virginitatis dicitur,

*Sedemque Dei, soliumque beatum
Cingentes*

Hinc Baptista Mantuanus lib. 2. Parthenices 5. modulatur de sublimi Patriis folio,

quod plurima circum

*Turba, leues animi volitans, decimoque sedenti
Orbe Deo assunt vigilans, & cuncta fideli*

Inssa ministerio peragunt

Gotopius Becanus in Gallicis l. 4. quia Deus Sera-

phico ordine cinctus est, hinc dæmum notat, vocat Empyreum illud cælum, in quo singulari quodam modo habitare dicitur. Vide eundem Becanus in Hieroglyphicis l. 5. pag. 67. vbi de Empyreo dignissimè fatur.

26 Obiiciunt quartò, Angeli sunt conditi ut præfiderent mundo corporeo tanquã nobilissima Vniuersi pars. Ergo conueniens fuit, ut collocarentur in corpore supremo, quale est Empyreum. Sed si ob Antecedens argumenti huius, oportuit, ut Angeli constituerentur in supremo corpore; quid ni etiam, ut constituerentur in sublimiori parte supremi corporis, ac proinde ut occuparent sublimiorem locum in Empyreo destinatum Christo Domino, & Deiparæ? Dicendum ob id est, oportuisse, ut collocarentur in supremo corpore pertinente ad statum naturalem Vniuersi: Empyreum autem non esse conditum à Deo ob statum naturalem Vniuersi, sed ob supernaturalem beatificum creaturarum rationalium, & maximè earum, quæ reunitæ ad corpora conspecturæ essent permanentè Deum. Vnde si Deus supra Empyreum crearet modò nouum aliquod cælum, non deberent Angeli in eo locari, quia non pertineret ad statum naturalem huius Vniuersi, etsi esset locus congruus ipsis ea ratione, qua nunc est Empyreum. Et cum in hoc Angeli beati habeant mansiones, & sedes altiores specialiter deputatas pro altiori gradu visionis beatæ, & non pro maiori perfectione entitativa naturali; nam fortè aliqui minus perfecti in natura habent altiore gradum visionis beatæ, quam alij magis perfecti, de quo benè Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 20. sect. 4. sic etiam ex hoc capite, non competere Angelis locum in Empyreo, nisi ut eleuatis ad statum patriæ.

27 Hactenus pro creatione Angelorum omnium extra Empyreum; quam sententiam temerariam esse dixit Malonius in 2. dist. 2. disp. 6. sequutus Paulum Grisaldum in decisionibus catholicis; verbo *Angelus*. n. 11. sed censuram hanc præsentis tempore expertus quisque Theologus ridebit. Quæd si antiquitus creatio in Empyreo recepta fuit ab omnibus ferè Theologis, tribuendum id est non tam meritis causæ, quam omissioni cuidam exanimandi impensè fundamenta vtriusque partis. Ast postquam Eximius Doctor P. Suarez id præstitit, recesserunt plures Theologi ab auita illa opinione, præsupposita potiùs ex fide Magistri sententiarum, quam discussa, & alteram, nec factis litteris, nec Patribus Ecclesiæ discordem inueniunt. Etsi verò alij recentiores Theologi persistant in antiqua opinione valdè probabili, satis id non est, ut opposita censetur temeraria; quin forsitan est probabilior à ratione, aut saltem æquè probabilis, & ab autoritate habet non leue pondus. Sufficeret suffragium vnus Suariz ad eius commendationem, ut pote quod sit præstitum ab homine consideratissimo, post accuratam expensionem. Et quamuis, ut dicitur leg. vnica, Codice Theodosiano de responsis prudentum, *Vbi diuersa sententia proferuntur, potior numerus vincat Auctorum*; tamen non semper ex multitudine Auctorum quod melius, & æquius est, iudicare oportet, cum possit forsitan & deterioris sententia, & multas, & maiores in aliqua parte superare, ut habetur animaduersum à Iustiniano, leg. 1. §. Sed neque 6. Codice de ver. iur. enuc. & exornarum longissimè à Ioanne Angelo Bossio in Variis Moralibus, parte 1. per totum ferè titulum 1. sed præsertim §. 16. n. 94.

SECTIO IV.

Quandonam Angeli fideles contulerint se in Empyreum?

28 Illicò post acceptam beatitudinem supernaturalem, vel eo instanti, quo eam Dei fauore compararunt, extitisse in Empyreo relicta statione inferioris loci, vbi creati sunt, & viatores exstiterè, consentaneum videtur ad sententiam, cui subscripsimus in sectione præcedenti. Neque apparet vlla ratio, ob quam beatificari Angelis habitatio Empyreï prorogaretur in aliud tempus. Et sicut rebelles damnatique Angeli depulsi sunt mox in Tartarum; ita congruum fuit, fideles, & beatos admitti incunctanter ad Empyreum, qui est locus Beatis destinatus. Exemplo animarum, quibus visio Dei conceditur, id etiam comprobatur; nam in Empyreum se protinus conferunt.

29 Et verò fideles Angelos breui post creationem tempore donatos esse visione beata, ratum, fixumque est apud Theologos. Nam fidelium, & infidelium via fuit durationis æqualis: de his autem constat ex cap. 8. Ioannis v. 14. & ex 1. eiusdem epist. cap. 3. v. 3. peccasse ab initio, seu tempore propinquo creationi antecedenti mundi, succedentèque hominis lapsui, & in peccato non permanisse ante damnationem, inflectionemque pœnæ æternæ, nisi per vnum, aut alterum instans physicum, consentiunt Theologi. Illud certissimum est, cum Eua per serpentem in paradiso decepta est, iam tunc Diabolum, qui in serpente vero, vel apparente tentauit, fuisse extra viam per sententiam damnationis, & consequenter, fideles Angelos fuisse etiam tunc extra viam per sententiam glorificationis. Videatur Molina 1. p. q. 63. art. 6. conclus. 2. vbi aduertit, negari non posse abque errore in fide, Luciferum peccasse, ceptumque puniri ante lapsum primorum parentum; indeque infect, ceteros Angelos malos & deliquisse, & incurrisse damnationem, tunc verò beatitudine sempiterna coronatos ante eum lapsum.

30 Hieronymus Columbus lib. 2. de Angelica, & humana Hierarchia, cap. 19 à n. 5. reuocat in dubium, an Angeli fideles fuerint beati, Deumque viderint ante Incarnationem Verbi; & quamuis litterem Ecclesiæ diuindam relinquat, parùm tutum mihi videtur ad terminos litteris redegisse possessionem Angelorum, antiquo Patrum, & Theologorum contentu protectam, firmatamque non inefficaciter Christi oraculo cap. 18. Matthæi v. 10. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*. Vbi illud semper non tantum significat continuatam successione videndi, postquam cœperunt videre, sed etiam longæuitatem multò anteriorem. Sed de hoc abundè Suarius lib. 6. de Angelis cap. 2. Franciscus de Lugo 1. p. Theologia scholasticæ lib. 3. disp. 27. cap. 1. Monæus in Selectis d. 6. c. 1.

31 Inter Patres, qui patrocinijs causa aduocari possunt, in expensis non abeat Leo I X. Papa transcribendus n. 21. exercit. sequentis. S. Gregorius Magnus lib. 2. Moralium cap. 3. S. Augustin. c. 28. Enchiridij. Sanctissimus is Doctor, dum sæpè loquitur de cognitione matutina habitâ à sanctis Angelis primo die creationis mundi, totiesque cognitionis matutinae, & vespertinae phrasim tradidit Theologorum Lycæi, confirmat sar luculenter beatam Angelorum visionem primo illo die. Nec

prætereundus est veteris Testamenti mos innocendi directè Angelos sanctos, ut qui viderent clarè diuinam essentiam, & in ea tanquam in viuo speculo, orationes, necessitatèque supplicantium, prout doctè notat Becanus in Analogia veteris, ac noui Testamenti cap. 3. q. 6. Sanctos autem homines, qui obierant, consuetum non fuit sic directè inuocare; quia non intrabant in cælum, nec Deum videbant, nec cognoscere poterant ordinariè præces mortalium; ut obiecit Bellarminus lib. 1. de Sanctorum beatitudine cap. 11. Si quærat quis, cur hominum animæ sanctæ, ac puræ non viderint diuinam essentiam ante mortem Christi, nec in Empyreum ascenderint, antequam Christus; cum tamen secus fuerit de Angelis fidelibus; iam in antecessum exhibuimus rationem num. 172. & 185. exercit. 18.

SECTIO V.

An Daemonibus patuerit aliquando aditus ad Empyreum?

32 Maximè in casu Iobi, cum *Venerunt filij Dei, ut assisterent coram Domino, & assiserunt inter eos etiam Sathan*. Quæstio hæc est duodecima inter eas, quas ad Antiochum misit S. Athanasius, vel nescio quis sub eius nomine, Cum ex cælo, inquit, *Diabolus prolapsus sit, quomodo scriptum est in libro Job ap. v. 6. quòd ingressi sunt Angeli Dei, ut starent in conspectu Dei, & in medio eorum Diabolus?* Respondet, non dicit Scriptura, quòd in cælis Diabolus venerit in medium Angelorum: manifestum igitur est, quòd in terra. Etenim ubicumque sunt Angeli, adstant Deo. Verum sciendum est, quòd per sanctum aliquem Angelum Diabolus est Deo loquutus, quemadmodum etiam Reges per hominem aliquem in intermedium suum alloquuntur aduersarium. S. etiam Cælius in dialogo 1. rogatus, *si versus ad dæmones Diabolus ex cælis decidit supra se habens eos, qui permanserunt immutabiles, quomodo ipsi licet cælis appropinquare, & cum Angelis Deo assistere, ac deprecare Iobum?* Occurrit similiter inquit, Non quòd possit in cælos ascendere, qui inde precipitatus est ob furorem suum Diabolus, aut cum Angelis ad Deum accedere, aut vlla ex parte supra cælorum circumferentiam venire; hoc ita præscriptum est; sed quia diuina natura quantitatis, & magnitudinis expertus, & incomprehensibilis, ubique præsens sit, & omnia implet. Nam Deus noster in calo est, & in terra, & in mari, & in omnibus abyssis, inquit Dauides diuinorum carminum Auctor. Ex quibus docemur, in conspectu eius esse, & conspici ab ipso non solum Angelos, sed & Diabolum, & Demones. Dicta à S. Athanasio accipiuntur à Suario lib. 1. de Angelis cap. 6. n. 19. non solum de cælo Empyreo, sed etiam de sydereo, ita ut neque ad hoc sit Dæmonibus aditus, prohibente Deo. Quæ attinet ad Empyreum, traditur expressè à Guilielmo Parisiensi secundæ partis de Vniuerso, part. 2. cap. 70. & 94. à Chassaneo 3. p. Caralogi gloria mundi consideratione 18. ab Arriaga supra disp. 15. num. 37. à Francisco Alfonso disp. 22. Physicorum num. 42. à Bolducio in Job cap. 1. v. 5. §. 3.

33 Illustro id ex antiquioribus alijs. Athenagoras in Legatione pro Christianis ait, *Angeli cum cælis exoidissent circa aërem, & terram obseruantes, non amplius euehi supra calos potuerunt*. S. Zeno Veronensis serm. de somnio Iacobi, *Angeli refuga post peccatum*

peccatum, in cælum nunquam recepti noscuntur. Eusebius Gallicanus, homilia in Natali Apostolorum Petri, & Pauli, *Primus Angelus per superbiam, & elationem validissimam seram inter se & cælum misit.* S. Gaudentius in tract. 5. *Beati mites, ait Dominus, quoniam ipsi possidebunt terram. Non utique terram istam, quam possident peccatores, sed illam, in qua non sunt spina, & tribuli, in qua non sunt serpentes, & scorpj, sed ubi Diabolus cum cæteris immundis spiritibus non accedit.* Victor Cartennensis Episcopus in Mauritania, lib. de penitentia cap. 30. *Ad cælum Diabolo nullus accessus.* Author libri de Agone Christiano, apud S. Augustinum cap. 3. *Ne quis existimet, ibi habitare mala Dæmonia, ubi solem, & lunam, & stellas Deus ordinavit: Non ergo arbitrentur in summo cælo habitare Diabolum cum Angelis suis, unde lapsus esse credimus.* Hildebertus Turonensis Antistes epist. 36. *In cælo nata est superbia, sed velut immemor, qua inde via ceciderit, illuc ultra redire non nouit.* Apud S. Alchimium lib. 2. de peccato originali inquit Lucifer,

Si nequeo clausos iterum conscendere cælos,

Hic quoque claudentur

Apud S. Epiphanium in oratione de Ascensione sic etiam fatur Dæmon, *En video eum non absque ingenti gloria, & maiestate, unde ego cum magno probro, & dedecore excideram, subuolare: volui ponere illum insequi, & ecce veluti plumbum deorsum deturbor.*

34 Neque deest præsidium à factis litteris. Nam Apocalypsis 21. v. 27. dicitur de Ciuitate cælesti, *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.* cap. 22. vers. 15. *foris* (id est, extra eandem Ciuitatem) *canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, idolis seruientes, & omnis qui amat, & facit mendacium.* Ioëlis 3. vers. 17. *Et erit Hierusalem sancta; & alieni non transibunt per eam amplius.* Huc respiciens Baptista Mantuanus in Alfonso lib. 1. cecinit,

decor ille nitentis Olympi

Prædicat in pulchro, qui circuit omnia, mundo,

Immundis non esse locum

Huc traho illud S. Ambrosij lib. 4. in Lucam, *Paradisi incolæ esse non potest, nisi nudus à culpa.* & illud S. Chrysologi serm. 83. *Credat homo etiam peccatorum remissionem, quia cælestis Regia, cum sit latissima, non capit peccatorem.* illud etiam S. Hieronymi in epist. ad Paulam, & Eustochium, *Aula cælestis non suscipit nisi Sanctos, simplices, & iustos.* Illud denique Rustici Heliidij in carmine de Adamo, & Eua pulsis è paradiso,

Semper amica piis peccantes respuit Aula.

Sed quando de aula incidit sermo, cælesti aulæ veniunt aptandæ, quæ de Regia reperio apud sanctum Chrysologum in ser. 149. *Quantum secretum cubiculi sit Regalis, quali reuerentia, quo tremore locus habeatur, ubi ipsa Principis requiescit maiestas, quam nulli extraneo, immundo nemini, nulli infideli pateat illuc, & permittatur accessus, quam munda, quam casta, quam fidelia ibidem præstolentur obsequia, imperialis aule manifestis docetur insignibus. Quis ad ipsas palatii fores, quis propinquat indignus?*

35 Hæc quidem apprimè ad rem aptata; sed nata illa, quæ latè profecquitur S. Hilarius, vel Eusebius Gallicanus homilia 1. de Ascensione, hisce verbis: *Quantum nitorem, quantam debeant habere munditiam, qui Iustorum cupiunt intrare regionem, qui attingere optant Christi aulam, & cæli Regiam? Si aliquis ciuitatem magnam nobilibus, & illustribus*

*viris splendidam, immundis vestigiis, aut horridis adire præsumperit indumentis; si eam pannis oblitus, ac seminudus intraret, si dilacerata facie, si vel linore fadata, vel vulnere, quanta illum confusio pudoris operiret? quantum verecundia pondus obrueret? Nonne illum circumstantia veneranda congregationis officia, de conspectu reuerendi Iudicis præcipitem perturbarent? Et putamus, quod animam peccatis horridam, & cano fatida corruptionis infestam, præferentem luxuria feditates, dedecorasas impudicitia cicatrices, putamus, quod eam capere poterit splendor cælestium mansionum? Huc vsque S. Hilarius. Et cum iuxta S. Ambrosium lib. 5. de Sacramentis c. 4. *Cælum sit ibi, ubi cessauit culpa; cælum sit ibi, ubi flagitia feriantur; cælum sit ibi, ubi nullum mortis est vulnus,* longè ab Empyreo consistunt Dæmones.*

36 S. Isidorus lib. 14. originum cap. 3. agens de terrestri paradiso, sentit, Deum appoluisse illi custodiam, & præsidium boni Angeli ex ordine Cherubinorum, eo fine, vt ab ingressu arceret malos: Consentit Pereyra lib. 6. in Genesim num. 206. & Stephanus Vveberus in disp. Theologica de officiis Angelorum circa homines, cap. ac num. 7. vel potius Nolter Martinus Becanus Magister Vveberi, Cornelius in cap. 3. Genes. vers. 29. Si autem terrestri paradisi aditus occlusus est Dæmonibus, multò magis cælestis. S. Damascenus lib. 2. de Fide cap. 1. ait, nullum irrationaliū animalium habitasse in paradiso terrestri, censens non decuisse huius dignitatem, vt illuc intrarent animalia irrationalia. Rupertus lib. 3. de Trinitate, & eius operibus cap. 2. in eadem esse exificationem; quia aliqui ille deliciarum locus non tanta beatitudine existimandus fuerit, vt meriti paradisi voluptatis appellaretur, & ab ipso Deo plantatus fuisse crederetur. Philo in lib. de Plantatione Noë dixerat idipsum: quod etsi nobis neutriquam placeat, ideo tamen refertur, vt constet, quàm sublimiter cogitauerit alij de loco hominum pro statu innocentie, & quàm maiori iure negetur Dæmonibus accessus ad cælestem paradysum.

37 Si roges, quemnam obicem habeant Dæmones, ne ad Empyreum ascendant? Respondeo, Dei prohibentur lege; neque alius est obex, quàm diuini Numinis voluntas vinculis æternis sub caligine, siue Tartari, siue ætris nebulosi referuans, ne ultra ascendant, vt addit Carthusianus in commentario ad v. 6. epistolæ Iudæ. Nam si per Deum liceret, possent utique ascendere, & penetrare vsque ad Empyreum. Idemque est de damnatorum animabus; quæ quia sua sponte ascenderent in cælum, ideo inuitæ, & reluctantes, quantum ex se est, impelluntur in Infernum, vtente Deo ministerio Dæmonum, vt notant Valentia tom. 4. disput. 11. q. 1. punct. 2. Granadus 1. p. controuersie 13. de Nouissimis tract. 2. disp. 7. n. 2. quin sciamus quo itinere perferamur, quia in diuina autoritate non legitur, vt inquit Cassiodorus in Psalm. 86. & Rabanus in cap. 3. Hieremiæ.

38 Opponet aliquis S. Ambrosium, qui explicans Psalm. 118. v. 64. *Misericordia Domini plena est terra* scribit, *Fortasè dicas, qua ratione non dictum est, misericordia Domini plenum est cælum? Quia sunt etiam spirituales nequitia in cælestibus: sed non ille ad commune ius indulgentia Dei, remissionemque pertinent peccatorum, quibus ignis seruat æternus: & illa, que cælestium vel potestatum, vel ministeriorum sunt, licet auxilio Domini fulciantur, tamen non tantæ eius indigent misericordia, quantæ ea, que sunt inferiora, atque terrena. Non enim illa carnis in vo-*

lucro.

*lucro vestiuntur, in qua est frequentis erroris illecebra. Ideoque in superioribus ait idem Propheta, quia Deus dedit cælum cæli Domino, terram autem filiis hominum. Vnde cælum purius, & defœcius ab omni labe peccati est, longèque remotius ab illo, de quo scriptum est, sicut volatilia cæli. Hoc enim cælum velut medius quidam inter cælum, & terram ærius locus dicitur, in quo sunt etiam spirituales nequitia in cælestibus. Nam in illo non appellatio, sed vero cælo, etiamsi Diabolum legerimus in conspectu Dei Angelorum non defuisse concilio; puto tamen nulla operari tentamenta nequitia. Opponet præterea S. Victorinus in fine commentarij ad Apocalyp. vbi inquit, *Dæmonem habuisse potestatem ascendendi in cælum, & Angelos refugas vniuersos.* Postremum hunc Patrem facile est interpretari de cælo æreo, non sic primum, si omnia ipsius verba ponderentur. Quare ingenuè fateor, S. Ambrosium putasse, actum esse in Beatorum cælo Concilium de rebus Iobi, eoque conuenisse Sathanam. Quod præter citatos negat etiam Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 31. in Scripturam, non tamen Origenes, aut quisquis est Author eius in Iob commentarij, qui Origeni tribuit. Sed vt probauit.*

Nullis fas castum scelerato attingere limen.

SECTIO VI.

An beati Spiritus Angelici, & Animastici habitent intra regionem mediam Empyrej, vel supra eius conuexam superficiem?

39 **N**aclantus in medulla Scripturæ sanctæ pag. 478. ait, Angelos existere naturâ suâ supra Empyreum immediatè. Et loquitur de Beatis. P. Suarez tom. 2. in 3. p. q. 57. commentario ad articulum scribit, *Sicut corpus Christi, & cætera beata corpora sunt, vel erunt extra conuexam cæli, & ad summum illud contingunt plantis pedum; ita substantia Angelorum secundum suam realem præsentiam esse poterunt extra ambitum cæli; nulla enim est ratio, ob quam necessarium sit, substantias spirituales contineri intra cælum, cum corpora humana non contineantur.* Hactenus Suarez, qui tamen, cum in lib. 4. de Angelis tractet latissimè de iporum loco, nullibi inuenit, eos existere extra mundum; imò cap. 1. n. 29. statuit, non posse ex lege Dei existere de facto extra omnem locum corporeum extrinsecum. Eandem legem supponit cap. 2. n. 10. & cap. 3. n. 2.

40 Posterior hoc eximij Doctoris placitum præhabendum est. Pro quo statim quorquor Patres sub nomine cæli, vt continentis, intelligunt Angelos, vti contentos, significari à Moysè in primoribus verbis Geneleos. Stant etiam quotquot dicunt Angelos circumscribi loco corporeo; non enim id dicunt, quia censeant existere circumscriptiue more corporum in loco corporeo extrinsecò; sed vt declarent, ita esse præentes intra Vniuersum aliocui loco, vt neque extra Vniuersum, neque extra locum illum sint. Theodoretus quæst. 3. in Genesim contendit, Angelos creatos non esse ante mundum corporeum, quia loco corporeo opus habent; spectatâ scilicet ipsorum exigentiâ, quatenus sunt pars Vniuersi conflati ex creaturis corporalibus, & spiritualibus. Rupertus lib. 1. de victoria verbi Dei, cap. 28. vsurpat eandem rationem, ac Theodoretus; inquit enim, *Cum locus extra cælum, & terram, nullus sit Angelis, qui utique*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

*locales sunt, & circumscripti, quo in loco esse poterunt, si ante creationem cæli & terræ fuerant conditi? Et saltem supposita Vniuersi productione, Ea, quæ sunt, alicubi esse, omnes, existimamus, teste Aristotele lib. 4. Phisicorum cap. & textu 1. Hinc Cicero lib. 1. Tululanarum quæstionum, rogat, vbi sunt ij, quos miseros dicis, aut quem incolunt locum? Si enim sunt, nusquam esse non possunt. Rufus l. 1. qq. Academicarum ait, *Nihil est, quod non alicubi esse cogatur.* Seneca epist. 65. scribit, *Si non fueris, vbi fiat aliquid, ne quidem fiet.**

41 Effatum hoc celebre etiam est apud Patres Ecclesiæ. S. Hilarius canone 5. in Matthæum ait, *Omne, quod creatum est, in aliquo sit necesse est.* S. Gregorius Nazianzenus oratione 2. de Theologia, *Quod non est, nusquam est... Et quod est, omnino alicubi est.* S. Gregorius Nyssenus apud Cypariotum decade 6. cap. 8. *Non potest quidquam eorum, quæ creata sunt, vel creantur, non esse vel in loco, vel in tempore.* Extant hæc verba in lib. 1. contra Eunomium. Iunilius lib. 2. de partibus diuinæ legis c. 11. *Omnia creata, & aliquando cæperunt, & alicubi sunt.* Rufus S. Nyssenus oratione 8. de Beatitudinibus, *Duo hæc in creatura rerum vniuersarum sunt elementa habitacionis rationalis natura attributa, cælum, & terra. Locus eorum, qui per carnem vitam sortiti sunt, terra; cælum autem incorporeorum est. Necesse est igitur, vitam nostram prorsus alicubi esse, nisi ex terra pulsus, & eiectus fuerimus, in terra prorsus manemus; si hinc abierimus, in cælum traducemur.* S. Augustinus lib. de immortalitate animæ cap. 1. *Quod est, nusquam esse non potest.* Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 2. *Si nusquam esset anima, nihil esset.* Hugo Victorinus lib. 1. de Sacramentis p. 3. cap. 17. *Quod nusquam est, ipsum omnino nihil est.* S. Anastasius Sinaita lib. 2. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus, *Corporibus, cæterisque creaturis proprium est, loco vt circumscribantur.* Cuius effati sensus is ad minus est, vt creaturæ à suprema sphaera distinctæ siue corporales, siue spirituales, nequeant secundum naturæ cursum, & naturalem cuiuslibet existentiam, quatenus saltem sunt pars Vniuersi, existere actû, & non esse præentes loco extrinsecò reali, ac posituo.

42 S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 6. satis apertè locat Angelos intra cælum, dum scribit, *Cælum esse circumdationem visibilium creaturarum, & invisibilium. Intra enim ipsum & intellectuales Angelorum virtutes, & omnia sensibilia concluduntur, ipsique determinantur ambitu.* Germana alia ex Beda lib. 2. de mundi imagine cap. 7. referuntur (qua fide, tu videris,) à Bachonio in 4. dist. 47. q. 1. art. 2. & ex Rabano in Exameron, à Bartholomæo Angelico lib. 8. de proprietatibus rerum, cap. 4. in Damasceni verbis denotari Empyreum aduertunt Seraphicus Doctor in 2. dist. 2. art. 4. q. 1. Carthusianus ibidem q. 3. allegans Albertum. Nec silendus est S. Hilar. in Psalm. 135. dicens: *Cum regionem cognitionis sue, quæ infinitus est, collocaret, calo superiore, atque primo, eodemque in orbem collocato terminum quendam virtutibus, qua primum ad cognoscendum se gignerentur, inclusit.* Sic S. Hilarius, & Patribus aliis latis in vsu est dicere, Angelos existere, & contineri intra cælum, ac mundum. Concordant Theologi, nullum enim siue antiquum, siue modernum, exceptis Nacianto, & Suario, reperies contradicentem expressè. Loquor de illis, qui non negant, Angelos verè, & propriè posse præentes esse corporeo loco, cæteroque, & determinato; vt videntur negare Petrus Abaelardus lib. 3. introductionis ad Theologiam

n.6. Heruens, opusculo de motu Angeli q. & art. 1. §. quantum ad 1. item in 1. dist. 37. q. 1. Durandus secundum parte eiusdem distinctionis q. 1. n. 38. Quod hæreticum est ex censura S. Thomæ ad illam distinctionem q. 3. art. 1. Legis Alensem 2. p. q. 3 2. membr. 1. Syluestrum in Rosa aurea tract. 3. q. 43. ad 4. & 5. quæsitum. Agidium Romanum 2. part. Exameron cap. 23. & in 1. dist. 37. q. 1. Dionysium Cisterciensem in 2. dist. 6. q. & art. 1. in 3. conclusio- ne. Bartholomæum Amicum 4. Physicor. tract. 20. q. 5. dub. 2. n. 1. Angelum à Montepiloso tom. 1. part. 2. dist. 18. art. 1. Hieronymum Columbium de Angelica, & Humana Hierarchia, lib. 1. cap. 36. n. 1. Franciscum de Lugo disp. 5. de Angelis cap. 8. n. 18. cap. 9. n. 3. Tannerum tom. 1. disp. 5. q. & dub. 2. Moncæum in Selectis d. 1. cap. 8. in fine. Bañez 1. p. q. 5 2. art. 1. dub. 2. ad 7. Gamachæum q. 5 3. c. 1. in fine. Merat. tract. de Angelis, disp. 12. sect. 1. disp. 19. sect. 1. Arriagam, & Alphonsium citatos iam in n. 3. Exhibebo statim Doctorem vtrumque, Angelicum, ac Seraphicum, & fundamentum petitum ex sacris litteris.

43 Pergo ad rationes. Prima sit; Angeli creati sunt simul cum mundo corporeo, quia sunt pars Vniuersi conflari ex ipsis, & creaturis corporalibus: nulla autem perfecta pars separata est à suo toto; vt docet S. Thom. 1. p. q. 6 1. art. 3. in corpore. Creati etiam sunt intra mundum corporeum, tanquam intra locum, non quia dependentes sint secundum suum esse, vel secundum suum fieri à loco corporeo, sed quia, vt docet ipse S. Thomas in art. sequenti ad 1. sic ostenditur ordo eorum ad naturam corpoream, & quod sua virtute corporea contingunt. Ergo ob eandem causas Angeli beati permanent intra mundum corporeum tanquam intra locum.

44 Confirmatur, Angeli beati, non solum possunt esse intimè præsentés, & indistantes ab aliquo corporali loco; sed etiam sunt præsentés intimè, & indistantes à certo, & determinato loco corporali, quale est cælum Empyreum. Exinde enim spiritualibus substantiis debetur, secundum quandam congruentiam locus cælestis Empyreus, qui est supremus locorum, quia ille substantia sunt suprema in ordine substantiarum. Quæ sunt S. Thom. verba 3. p. q. 5 7. art. 5. in corpore. Præterea factis ex litteris competimus, Angelos beatos esse in cælo; deprædicatur id à Patribus, & Theologis. Si verò existerent longè extra ambitum cæli Empyreici, non essent ipsi intimè præsentés, & indistantes tanquam loco corporali, certo, & determinato. In lib. Esther, cap. 13. v. 10. dicitur ad Deum, Tu fecisti cælum, & terram, & quicquid cæli ambitu continetur, Dominus omnium es. In quibus verbis compendiarè colliguntur omnes creaturæ à Deo factæ, & inter eas Angeli. Continebuntur itaque hi intra cæli circuitum. In Apocalypsi cap. 10. v. 6. scribitur, Qui creauit cælum, & ea, quæ in eo sunt. Vbi Thomas Angelicus, vel Anglicus intelligit Empyreum, & Angelos in eo contentos. Verba Exodi 20. v. 11. Sex diebus fecit Deus cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt, eandem admittunt explicationem. Confirmatur iterum ex Molina disp. 3. de opere sex dierum v. ad secundum dicendum, Vt enim licet Deus manufactis templis non indigeat, in quibus sit, decet tamen, eum in decoris, pulchris, ac ornatis templis soli, idque in honorem ipsius cedit: sic etiam licet Angeli beati à loco corporeo non pendeant, cum tamen alicubi in spatio eos esse necesse sit, decens est, eos potius esse in loco corporeo pulcherrimo, ac nobilissimo, quam in spatio inani.

45 Mutuo secundam rationem à S. Thoma in

quæstionibus disputatis q. 3. de potentia Dei art. 19. ad 2. sic aiente, Nihil prohibet etiã nunc, Angelos non esse in loco, si voluerint, & si etiam semper sint in loco propter ordinem, quo creatura spiritualis præsidet corporali secundum Augustinum. Ast hic ordo præsentia, vel causalitatis ad corpora peruegit in Angelis eleuatis ad statum beatitudinis. Ergo & peruegit existètia in loco corporeo extrinseco. Vnde cum S. Thom. quodlib. 6. q. 2. a. 3. scribit, Angelus non dependet à primo continere... & idè nulla necessitas est... quod Angelus ab aliquo loco ambiatur, percipiendus est de necessitate fundata in natura Angelica secundum se, non habito respectu ad ordinem Vniuersi, & præsentia creaturæ spiritualis supra corporalem. Rursus cum in 1. dist. 37. q. 3 art. 1. ad 4. ait, Non reputo inconueniens, quod Angelus sine loco esse possit, & non in loco, quando nullam operationem circa locum habet; nec est inconueniens, ut tunc nusquam, vel in nullo loco esse dicatur, intelligendus est de existentia in loco reali extrinseco per potentiam, seu per contactum metaphisicum virtutis applicatæ, vel operationis modo declarando in sect. 10. n. 9 2. Confirmatur ex S. Bonauentura in 2. dist. 2. art. 4. q. 1. n. 48. dicente, Ratio autem, quare Angeli continentur loco, siue aliquo ambiente, est ordinatio partium Vniuersi. Si enim non haberent aliquid continens, non esset eorum existentia ordinata ad inimicem. Tunc sic: sed ordinationi partium Vniuersi non est præiudicatum per Angelorum beatitudinem. Ergo si ordinatio partium Vniuersi exigit, vt Angeli contineantur loco ambiente, beati Angeli eo non carebunt. Si obiciatur loci ad locatum esse mutuum indigentiam. Respondet S. Bonauentura in n. 5 2. verum esse de iis, quæ locantur propter defectum sui; sed non esse verum de iis, quæ locantur propter seruandum ordinem Vniuersi. Vnde si quaratur, vtrum lapis possit esse extra cælum? Dicendum, quod non, tum propter suam indigentiam, quia non haberet locum conseruantem: tum quia non patitur hoc ordo Vniuersi. Sed de Angelo, quod cælum non exeat, non est ratio loci corporalis indigentia; sed corporis ultimi vniuersalis continentia, secundum quod Vniuersum est perfectum, & ordinatum.

46 Vltima ratio esto; quia existentia beatorum Angelorum extra Empyreum nihil aliud fauere potest, nisi parilitas accepta ab existentia glorificatorum corporum extra illud; sed, vt visum est in sect. 2. exercit. 18. glorificata corpora non existunt, nisi intra Empyreum. Ergo, &c. Tannerus addit aliam rationem, quia scilicet sicut Angeli non potest discontinuare res Vniuersi; sic non poterit separare se ab Vniuerso. Huic tamen argumentationi parum deferret, qui considerauerit, nullum incommodum deriuari in Vniuersum ex separatione Angelis ab ipso, si Angelus non sit ex iis, qui mouent cælestes orbés. Vnde quia ex discontinuatione corporum Vniuersi sequeretur incommodum vacui, ideo inter vtrumque apparet latum discrimen. Alij, vt Arriaga, & Alfonso, exinde probant, Angelos beatos non diuagari supra Empyreum, quia esset inutilis, & impertinens talis motus, cum tamen Angeli beati nihil operentur nisi ordinatissimè, & propter honestissimos fines. Hæc probatio optima est, si supponatur, glorificata corpora non existere supra Empyreum; secus si oppositum supponatur; tunc enim vtilitate, & honestate non careret existentia beatorum Angelorum supra Empyreum, vt Christi Domini, Deiparæ Virginis, & glorificatorum aliorum hominum comites essent. Iuxta quam suppositionem, absque magno negotio responderi posset primæ, & secundæ rationi adductis

ductis in num. 43. & 45. Sed cum nos supponamus, glorificata corpora existere intra Empyreum, & sacre litteræ, dum prædicant, beatos Angelos existere in cælo, planius, & suauis intelligantur de locatione intra ipsum; Pareique, ac Theologi sic sibi persuadeant: standum omnino est pro existentia beatorum Angelorum intra limites Empyreici, & Vniuersi; ita quidem vt extra non exeant ad spatia imaginaria, in iisque ordinariè, aut per multum tempus commorentur. Videatur sect. illa 2. exercit. 18. & recensis Theologis adiciatur Eminentissimus Cardinalis Lugus rom. 1. de Iustitia disp. 3. sect. 1. num. 6. nam suffragium tanti viri, et si aliud agentis, in magno semper pretio debet esse.

47 Oppones Platonem asserentem in Phædro, beatos omnes, & proinde Intelligentias extra cælum esse; hæq; ab Arist. lib. 1. de cælo c. 9. text. 100. constitui super extimā lationem; Ait namque, Paret ergo, neq; locum extra cælum esse; neq; vacuum, neque tempus. Quocirca neque apra sunt ea, quæ illic sunt, & esse in loco, neque tempus senescere ipsa facit, neque vllius eorum est vlla mutatio, quæ super extima sunt disposita latione: sed nullis alterationibus, nullis passionibus prorsus subiecta, optimam in vniuersa sempiternitate vitam, & sufficientissimam habent. Maximus Tyrius dissertatione 28. n. 168. scribit, Postquam hinc illuc tanquam è Cimmeriorum terra se subduxerit anima, claroque frui caperit æthere, nec amplius cum corpore, morbisque, aut vllis luctatur calamitatibus, tum demum veritatem ipsam perspicit, puraque ratione assequitur. Tum in Deorum, Dearumque recepta consortium supra summus cæli, cum iis vagatur fornices, diuinaque aciei adscribitur, cui Imperator præest, ac Dux Iupiter, Tunc integra vitæ memoria, nunc tantum reminiscitur. Tunc confidit sibi, nunc errat tantum. Respondet Meratius in tract. de Deo disp. 6. sect. 2. eatenus Philosophum voluisse intelligentias esse extra, & supra cælum, quatenus sunt in extima, seu conuexa cæli, quod mouent, superficie, quæ quodammodo est extra, & supra cælum, cuius est superficies. Sed hæc interpretatio est extorta, vt contextum intuenti patebit. Si enim Intelligentiæ beatæ essent in extima superficie cæli, quod mouent, iam non solum aptæ essent existere in loco, sed actu existerent in illo. Neque Philosophus loquitur de Intelligentiis mouentibus cælos; sed de existentibus super primum Mobile, quod putauit esse supremum cælum. Ad hæc in eodem sensu concedit, beatas intelligentias esse dispositas super extimam lationem, & extra cælum, vbi neque est locus, neque vacuum, neque tempus, quo negat à textu 97. vsque ad 109. posse existere vllum corpus super vltimam conuersionem, & extra cælum. Atqui de corpore negat aptè posse existere super vltimam conuersionem, & cæli superficiem. Et ita intelligitur à S. Thoma 3. p. q. 5 7. art. 4. ad 2. Ergo de Intelligentiis beatis concedit idipsum. Quare si ob hanc rationem reicit Meratius eos, qui cum P. Vasquez tom. 1. in 1. p. disp. 29. c. 4. n. 20. Moncæo d. 1. Selectarum c. 6. conantur Aristotelem loquutum esse metaphoricè, quatenus solum velit, Intelligentias beatas esse supra, & extra conditionem, ac sortem naturæ corporeæ circumscriptæ intra cæli, & Vniuersi quantitatem, merito ob eandem rationem displicet nobis ipse Meratius.

48 Fateamur itaque, necesse est, vt tandem fatetur Vasquez, Aristotelem constituisse Deum, & Intelligentias non assistentes gyrandis sphaeræ cælestis supra, & extra primum Mobile. Et de Deo quidem scribit in lib. de Mundo ad Alexandrum (si hic P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

fæctus sit Aristotelicus) Ipse ille Deus summus, & principem adeptus est sedem, atque ob eam rem sublimis appellatione meruit; residetque, vt Poeta ait, summo in vertice vniuersi cæli. An autem Dei existentiam ibi coarctarit? nostri muneris non est discutere. Cōsulatur Suarez disp. 30. Metaphysicæ sect. 4. n. 48. & disp. 35. sect. 2. n. 24. ac 25. vbi coniectatur, ipsum deuenisse in cognitionem & numerum Intelligentiarum non ex solis motibus orbium cælestium, sed ex aliis etiam iudiciis. Et hinc constabit contra Meratium, non repugnaturum sibi Aristotelem, si in sensu intento à Meratio non excipiatur. Tamen Philosophi autoritas in præsentiarum non viget, vt & nos constituamus Intelligentias beatas extra ambitum Vniuersi in spatio imaginario, siue cum vocatione intrinseca, siue sine illa. Nam cum ille non agnouerit cælum immobile, quod est aptissimum beatitudinis statui, nihil mirum, si extra cælos omnes, & Vniuersi ambitum constituerit beatas Intelligentias non destinatas circumuolendis sphaeris cælestibus. Idemque iudicium sit de Platone, & Maximo Tyrio.

49 Ex dictis de Angelis beatis colligitur, separatas animas racionales, beatitudine donatas, non existere supra Empyreici conuexam superficiem. Nam pro eis militant eadem rationes; & aliæ se se manifestabunt in sect. 5. exercit. 21. Si quis obiiciat Michaëlem Syngelum in encomio ad S. Dionysium Areopagitam, vbi inquit: O cum primis diuinam, & admirabilem illam animam, quæ choro scripta Angelico in caloribus usque apsidibus sublimiter euolauit: quàm honoratissimè ad totius gloriæ Dominum, coronariūque Largitorem IESVM ascendentem, celeberrimæque laborum aut horamem a releturam, vnaqueque cælestium virtutum laudibus profeguita est. Respondetur, Syngelum Deo de ascensu animæ S. Dionysij super cælos mobiles, qui sunt velut pauimentum cæli Empyreici. Obiici vterius possunt S. Hieronymus, Olympiodorus, & Albinus, dum in illud Ecclesiasticus cap. & v. 1. Omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt vniuersa sub cælo, excipiunt à generali propositione substantias spirituales, quia nec sub cælo, nec tempore continentur. Sed responderetur, intelligendos esse, quatenus substantiæ spirituales non contineantur sub cælo mobili, nec eius tempore extrinseco, seu motu numerante menseferentur; vel quatenus non contineantur sub cælo etiam Empyreico instar corporum, nec durent tempore, sed æuo. Et vniuersim pro nonnullis Patribus, qui quandoque dicunt, substantias spirituales in loco non esse, adnotari oportet, eos habere sermonem de existentia in loco reali extrinseco instar corporum. Sic obseruant in tractatu de Angelis Theologi, & copiosè Suarez lib. 4. c. 1. Adde Totstatum in opusculo de statu animarum post hanc vitam conclusionem 3. in principio.

50 Vnus restat scrupulus circa mentē Aristotelis. nā verba ex ipso appolita in n. 40. Nimirum, ea que sunt, alicubi esse, omnes existimamus: non videtur cōcordare cum interpretatione à nobis adhibita aliis verbis transcriptis in n. 47. Erit qui vtraque conciliet, eo quod in prioribus loquutus sit Philosophus vel iuxta vulgarem existimationem, vel de loco sumpto pro spatio imaginario. Sed in hac conciliatione animus non quiescit, siquidem Philosophus incipiat tractare in lib. 4. Physicorum cap. 1. de loco reali extrinseco competenti corporibus reipis, & non ex vulgari tantum persuasione. Ideò dixerim, priora verba prolata ab Aristotele respectu solum habitò ad corpora distincta ab sphaera suprema: i 2 Patres

Patres autem Ecclesiæ dum vsurparunt similia, respexisse tam ad corpora, quam ad substantias spirituales.

SECTIO VII.

Infertur ex proxima doctrina beatos Spiritus Angelicos, & Animasticos nunquam existere absolutos ab omni loco extrinseco imaginario. Queritur, an ipsi, quantum ex se est, possent naturaliter se absolueri, vel an saltem Deus posset miraculose id prestare.

51 **S**I, ut probatum est in sectione superiori, impediuntur Angeli beati ne se constituent in loco imaginario. supra Empyreum, & ne deserant omnem realem extrinsecum, multò vtrique potius, ne se absoluant ab omni tam reali, quam imaginario, ita ut existant à parte rei, sed nullibi maneat siue intra, siue extra ambitum totius Vniuersi, & Empyreii cæli. Quæstionis est, num posterius hoc impedimentum proueniat præcisè, ut illud prius, ex lege extrinseca Dei, vel aliunde etiam?

52 Sunt Theologi plures, qui putent, Angelos non tantum naturaliter, sed etiam obediencialiter esse impotentes existere, quin existant alicubi loci extrinseca realis, vel imaginarij. Ita Suarez lib. 4. de Angelis cap. 3. & 11. Molina 1. p. quæst. 52. disp. vnica, Tannerus tom. 1. disp. 5. quæst. & dub. 2. num. 19. Albertinus in 5. Corollario Theologico ex Prædicamento Quantitatis; & Vbi dub. 1. n. 12. Atriaga disp. 14. Physicorum sect. 4. Cardinalis Lugus disp. 12. de Incarnatione sect. 7. n. 93. Franciscus Lugus tract. de Angelis disp. 5. c. 9. à n. 10. Martinonus tom. 3. disp. 41. sect. 4. n. 31. l. 6. n. 49. Bartholomæus Amicus tract. 20. Physicorum quæst. 5. dub. 1. art. 3. conclus. 4. Auerlain 1. p. q. 52. sect. 1. Francisc. Amicus disp. 5. de Angelis sect. 1. à n. 11. Et probari primò potest, quia implicat contradictionem corpus existere, quin existat alicubi: Ergo & Angelum, suadetur Antecedens, um quia repugnat, quantitatem non esse extensam, vel inextensam, quippe hæc duo opponuntur priuariuè. Si est extensa, habebit præsentiam, ratione cuius extendatur. Si est inextensa, partes illius erunt in eodem loco, cum sint penetratæ, & proinde afficientur præsentia, vi cuius penetrantur: Tum quia partes quantitatis carentes omni præsentia, vel essent intra alias, vel extra: si primum; Ergo in eodem spatio: Si secundam; Ergo in alio spatio. Tum quia vel inter corpus priuatum omni vbicatione, & inter me posset interici quantitas bipalmaris v. g. vel non posset: si posset, quidnā aliud exigit positiua distantia? Si non posset quidnā aliud postulat positiua indistincta? Tum denique quia S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiunc. 3. in corp. ait: *Non potest poni, quod corpus nusquam sit, quia sic esset aliqua quantitatis dimensua non habens situm; quod est impossibile.* Sed fortè loquitur Angelicus Præceptor de impossibilitate tantum ex natura rei.

53 Secundo, intra, & extra sunt contradictoriè opposita: Ergo si Angelus existat, & non intra hunc mundum, existet necessariò extra atque adeò in spatio imaginario; quod enim extra est, in aliquo spatio est. Si autem è contratio Angelus existat non extra, sed intra mundum, existet in loco reali. Tertio, huius aulæ annihilato aère, in quo Angelum

esse supponatur, & nullo alio corpore succedente, manebit adhuc Angelus intra aulam. Ergo erit in inanitate, quam imaginamur intra aulæ partes. Si verò succedat aliud corpus, existet nouiter in eo, ut in loco reali. Semper igitur verum erit, existere in loco vel imaginario, vel reali. Quarto, Angelus debet esse vel distans à mundo, atque idcirco habere vbicationem alibi; vel debet esse præsens mundo, proindeque habere vbicationem in mundo, cum per hanc constitutur formaliter præsens. Quintò, in eodem instanti reali non potest simul esse Angelus, & carentia Angeli: sed si is existeret in instanti reali, & nullibi, daretur simul Angelus, & eius carentia. Etenim carentia rei non destruitur nisi per vbicationem rei, cum carentia rei consistat in cumulo carentiarum vbicationum omnium rei.

54 Sextò, impossibile est, Angelum existere & non coexistere temporij reali, vel imaginario: Ergo similiter impossibile erit, existere, & non inexistere loco reali vel imaginario. Septimò, si existeret Angelus sine vbicatione, non esset Deus intimè præsens Angelo, siquidem hic caretet præsentia, ratione cuius constitutus esset in loco, in quo Deus ipsi intimè præsens adesset. Ex quo sequeretur, Deum non fore immentum, non enim foret præsens Angelo; sequeretur etiam, Deum agere in distans, quia Angelus produceretur & conseruaretur à Deo non præente ipsi. Octauò, Deus, quia absolute non potest non existere, nequit non existere in loco. Ergo Angelus, quia ex suppositione, quòd existat, non potest non existere, nequibit non existere in loco. Nonò, spatium imaginariū nihil aliud est, quam inanitas, in qua excipi possunt quæcumque corpora. Sed Angelus non potest non esse in tali inanitate, si supponatur non existere in loco reali quia non potest esse extra omnem non repugnantiam & negationem resistentiæ ad contingenda, & locanda corpora.

55 Decimò, Angelus eo ipso, quòd existat, habet suum esse positum extra causas: Ergo indistans ab aliquo loco. Nam Angelus statim ac habet suum esse extra causas, potest operari erga hoc potius, quam erga illud extrinsecum subiectum; quæ facultas erga vnum potius, quam erga aliud, supponit indistantiam ab vno potius, quam ab alio. Vndecimò, nequit à nobis percipi Angelus, nisi cum aliqua præsentia. Ergo sine aliqua non potest reapse existere. Duodecimò probatur ex Patribus & Philosophis præcisè citatis in n. 40. ac 41.

56 Sed duodecim hæc argumenta non me adigunt, ut sentiam, repugnare de potentia Dei absoluta, quòd Angelus existat, & nullibi existat. Ad postremum respondeo, Patres, & Philosophos loqui de rebus secundum cuiuslibet naturalem exigentiam, vel ordinem Vniuersi, vel legem extrinsecam Dei; eo ipso enim quòd existat Angelus verbi gratia, debet vno ex præfatis titulis habere non solum locum intrinsecum, seu vbicationem, sed etiam locum realem extrinsecum: quare sicut non est contra Patres dicere, Angelum posse saltem diuinitus non existere in loco extrinseco reali, sic neque asserere posse diuinitus non existere etiam in imaginario, & priuatum esse omni vbicatione. Ethnicorum Philosophorum Aristotelis, & Tullij autoritas in quæstionibus de potentia Dei absoluta, quæ ipsos lauit, non ministrat argumentationis Theologicæ locum,

Ad

Ad vndecimum dico, varias esse hominum imaginationes, & supra aliorum non esse Angelum, qui nullibi existat etiam naturaliter. Sed quamuis supra omnium foret, corrigi eam oportet, nolque fateri cum S. Augustino, Deum aliquid posse, quòd nos assequi non valeamus.

57 Ad decimum aio, Angelum posse existere extra causas, & præditum non esse potentia proxima agenti transeunte circa subiectum vnum extrinsecum potius, quam circa aliud. Ea enim potentia proxima constituitur conaturaliter ex approximatione ad vnum potius, quam ad aliud; quæ approximatō inuoluit vbicationes tum Angeli, tum subiecti extrinseca. Scripsi *constituitur conaturaliter*, quia de potentia Dei absoluta vti Angelus valet agere in distans, sic etiam agere, etsi nullibi existat; & determinatio ad agendum in hoc præ illo subiecto prouenit præcisè ex diuina voluntate. Quòd si Angelus manens in Empyreo, queat diuinitus eleuari ad operandum in terra, poterit etiam nullibi locatus operari ex eleuatione siue in Empyreo, siue in terra; & vtrouique simul. Ad nomen, quidquid sit de illa spatio imaginarij definitione, Angelum, qui neque in loco reali, neque in imaginario existeret, non futurum intra, neque extra non repugnantiam, & negationem existentia ad continenda, locandaque corpora, sed habiturum abstractionem ab vtroque, ut postea magis declarabitur.

58 Ad octauum, in proptulo est disparitas Deum inter, & Angelum, nam ille eo præcisè, quòd existat, quicumque locus realis, & imaginarij sic capax illius excipiendi, debet ratione perfectionis immensitatis identificatæ secum respondere formaliter vtrique loco; neque opus est additione nouæ formæ, ut responderet. At hic, nempe Angelus, indiget vltra substantiam, & perfectionem suam entitatiuam superueniente forma aliqua, ut existat in loco siue reali, siue imaginario, alioqui vbicus existeret, non secus, ac Deus. Cum autem etiam ex suppositione contingenti, quòd Angelus existat, poterit Deus denegare formam eam aduentitiam, poterit proinde & existentiam in loco.

59 Ad septimum dico primò, Angelum productum sine vbicatione, fore Deo intimè præsentem negatiuè, seu non habiturum vbicationem fundantem relationis distantia à Deo: idque satis esse ad immensitatem, & ne Deus agat in distans absolute. Doctrinam hanc nemo improbat, nisi qui iudicium præcipitanter ferat. Nam quisquis attentè meditetur, Angelum pro priori natura ante productionem suæ primæ vbicationis gaudere hac sola negatiua præsentia cum Deo, siquidem pro priori natura ante vbicationem existat Angelus conditus à Deo, & pro eo priori non sit Deo præsens positiuè localiter, sed tantum negatiuè: quisquis etiam penficularè secum recogitet, Angelum pro priori ad productionem primæ suæ vbicationis esse negatiuè tantum præsentem spatio, cui respondentem vbicationem efficit, non poterit non nostri discursus probabilitatem agnoscere. Secundò dico, Angelum Deo præsentem constitui per suam entitatem & qua vbicatione; per immensitatem, inquam, diuinam, tanquam per quid extrinsecum entitatis Angeli, sed intrinsecum denominationi Angeli præsentis Deo; quia nunquam potest distare à Deo, nec est indifferens, ut distet, & non distet; neque item est indifferens ad varias approximationes respectu Dei, siue enim Angelus existat Salmantica, P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1. l.

siue Romæ, eandem Deus cum ipso intimam feruat præsentiam; & è conuerso Angelus cum Deo. Quare deficit fundamentum ad distinguendam ab Angelo præsentiam respectu Dei, ut deesset ad distinguendam præsentiam respectu huius gymnasiij, si ei esset affixus essentialiter, ita ut eandem semper retinere deberet indistantiam. Replicabis, Angelum esse præsentem Deo, nihil aliud prorsus est, quam existere in aliquo spatio, in quo Deus. Sed Angelus nisi ratione vbicationis non est in spatio, neque in vno potius, quam in alio; non enim existit in omni spatio imaginario, sicut Deus. Ergo, &c. Qui inficiantur, Deum existere in spatio imaginario, licet concipiatur à nobis in ordine ad illud, negabunt Maiorem. Ego, admissio, Deum existere in omni spatio imaginario, responderem, Angelum potiri duplici præsentia, alia ad Deum alia ad spatium aliquod imaginariū determinatum: illa consistet præcisè in entitate Angelica, & immensitate diuina, independebitque ab spatio; hæc consistet in vbicatione superaddita: illa erit omninò necessaria Angelo existenti, & forsan respectu illius vocatur Deus à S. Dionysio de diuinis Nominibus capite primo, Domicilium omnia conseruans, & continens. capite 10. Sedes, & fundum, in quo omnia recumbunt; ab Arnobio libro 1. aduersus Gentes, Fundamentum cunctorum, quæcumque sunt, & quasi spatium increarum positium; hæc à Deo poterit suspendi, seu negari.

60 Ad sextum concedo Antecedens, & nego consequentiam. Discriminis ratio est, quia duratio Angelica (ut ego cenfeo) est indistincta à coexistentia Angeli, & instantis vel realis, vel imaginarij, Angelus autem, si existat, non potest non coexistere instanti, quòd tunc existat suo modo; indèque fit, Angelum non posse absolui ab omni duratione. Cæterum vbicatio Angelica est distincta à coexistentia Angeli, & loci, siue realis, siue imaginarij, vnde nihil mirum, si coexistentibus Angelo, & loco, queat Angelus orbari vbicatione.

61 Qui distinguunt à coexistentia præfata durationem, & hanc docent esse modum subsequiturum pro posteriori natura ad rem, quam durantem reddidit; admittent, posse Angelum existere, & non durare. Si obiicias, omne, quòd causatur fit in aliqua temporis differentia, incipitque esse, alioqui erit sine tempore, & propterea ab æterno. Contra, quia nec in tempore, nec in æternitate debet fieri, quòd causatur, nec quòd ab æterno non est factum, debet, si fiat, incipere esse, quatenus inceptio significet rei in vno instanti existentiam non habitam in alio proximè præeunte; secus verò quatenus merè significet extractionem rei de non esse ad esse.

62 Si rursus opponas, nulla res existere actu potest, quæ respectu aliorum non sit prior, aut posterior: Sed priorem esse, aut posteriorem habet ratione durationis: Ergo hæc nequit non competere rei existenti actu. Contra, quia de prioritate, aut posterioritate temporis potest discursi eodem modo, ac de distantia, & præsentia. Quapropter sicut res valet existere, quin sit distans positiuè, & quin sit positiuè præsens, ita & quin tempore sit positiuè prior aut posterior. Si vltèrius arguas, hæc propositiones, *Petrus est: Petrus non est*: contradictoriæ sunt, ideòque vna ex illis verificari debet de Petro, & vtraque non potest. Igitur enunciaretur, verificaretur que de Petro existente, & non in tempore, vel quòd *est*, vel

i 3

vel

vel quod non esset. Si quod esset; Ergo & quod non existeret, & existeret in tempore: quod non existeret, sic enim supponitur: quod existeret, quia verbum *Est* significat existentiam tempore præsentis exercitiam. Si quod non esset; Ergo quod daretur, & non daretur absolute carentia Petri: quod daretur, quia negatio efficiens terminum absolute sumptum destruit illum absolute sumptum: quod non daretur, quia ita fert suppositio. Contra, nam et si *Est* significet ordinatè existentiam rei, vt tempore præsentis exercitiam; tamen subintelligendo participium existens acceptum nominaliter, potest præcise significare existentiam secundum se, & absolute à tempore. Omitto, non inconuenire, vt simul enuntiaretur, verificareturque de Petro, quod esset, & non esset penes diuersum sensum, si esse scilicet sumeretur tantum pro opposito cum nihilo, & non esse sumeretur solum pro non existente in tempore.

63 Si præterea argumenteris, decretum diuinum efficiendi rem non potest terminari præcise ad rei existentiam secundum se; sed debet terminari ad rem, vt existentem, & durantem, alioqui habita semel à Deo volitione efficaci causandi præcise existentiam rei, talis res secundum se, non posset destrui à Deo, quod est contra diuini dominij perfectionem: Deus enim, vt ait Petrus Damiani opusculo 36. c. 4. *Potest facta quæque destruere, vt iam non sint.* Probabis sequelam. Nam vt res destrueretur, opus esset decreto, quo Deus præcise noller efficaciter existentiam rei secundum se, seu quo præcise vellet efficaciter carentiam rei secundum se, tum quia sermo est de destructione rei non durantis, tum quia Deum velle efficaciter carentiam durationis rei, satis esset, vt res non duraret, non verò vt absolute non existeret. At decretum, quo Deus vellet efficaciter carentiam rei secundum se est impossibile propterea cum decreto illo alio, quo efficaciter voluisset existentiam rei secundum se: opponeretur enim contradictioni virtualiter, vt satis compertum est. Confirmabis, vt res à Deo possit destrui, debet habere determinatam durationem, post cuius existentiam destrui valeat; nam destructio supponere debet durationem aliquam rei, & impedire aliquam aliam, cuius capax esset res, vt sic absque contradictione saluetur extitisse rem, & modo non existere. Contra, quia iuxta plures non est impossibilis creatura, quæ si semel existeret, non possit in posterum destrui à Deo, ita vt ipsi creaturæ sit essentialis indestructibilitas; & multò minus impossibilis erit creatura, quæ ex suppositione extrinseca, & à se, nec naturaliter exacta, scilicet ex suppositione, quod supra sui naturam producat abique duratione, nequeat iam annihilari, aut corrumpi. Sed necesse non est ad id recurrere, cum facile explicatu est, qua ratione Deus, si vellet, destrueret creaturam productam sine duratione. Nam decretum producendi creaturam, et si non terminaretur ad durationem, vellet tamen existentiam creaturæ, & respiceret viginti v. g. tantum instantia, quibus coexistente esset, sed sine duratione, ac si diceret, *Volo existentiam creaturæ coexistentem solis viginti instantibus.* Non est autem impossibile cum tali decreto aliud, quo vellet Deus carentiam existentiam creaturæ coexistentem suo modo sequentibus instantibus; & volitè sic à Deo efficaciter eà carentiam, desineret creatura, non enim coexisteret vlterioribus instantibus, quæ post viginti succederent. Ego quidem vix, & ne vix percipio coexistentiam formalem, positiuamque creaturæ, & instantium,

quin creatura duret formaliter; ideoque non distinguo durationem à coexistentia; sed nunc loquor ad mentem distinguendum absolute, vel modaliter. Et licet aliqui ex eis fateantur, coexistentiam formalem, ac positiuam esse durationem, quæ tamen distincta sit ab existentia creaturæ, & instantiis; verum id est de existentia seorsim se habentibus, sed non simul; & vt habeant se simul, opus non est entitate distincta; sicut et si Deus extiterit antea, quin coexisterit hodierno diei, nihilominus vt simul cum illo existat non requiritur alia entitas præter Deum, & hodiernum diem. Quod verò Deus, & non creatura, sit determinatus, vt si existat hodiernus dies, habeat cum hoc coexistentiam, argumentum quidem est præuic essentialis existentia in Deo, & non in creatura coexistendi hodierno diei, si is existat; sed nullo pacto inde deducitur, creaturam accipere durationem distinctam, siquidem existente iam hodierno die, tam necessariam est creaturæ existenti, quam Deo, quod simul existat. Confirmatio languet ex dictis, quia ad destructionem rei satis est, si supponatur coexistentia rei cum instanti antecedenti, & impediat coexistentia cum subsequenti, si intelligibilis sit coexistentia cum instanti, quæ non sit formaliter duratio, vt pro priori natura ad huius productionem intelligitur ab iis, quibus ardet duratio distincta, causataque à re durante.

64 Si tandem obijcias, causare non potest res, nec alterius esse effectus, nisi duret. At qualibet creatura, si existat, debet producere saltem suas proprietates, & passiones debetque esse effectus Dei. Ergo implicat, creaturam existere, & non durare. Contra, tum quia non est, cur diuinitus existens sine duratione res teneatur efficere aliquid in se, aut in subiecto extraneo. Et quamuis non possit non esse effectus Dei, non affertur ratio, quæ demonstret effectum causatum à Deo debere ultra coexistentiam cum ipso habere durationem in aliquo instanti reali, vel imaginario. Tum quia res existens, sed non durans, posset diuinitus producere effectus, qui existeret etiam, sed non duraret. Nam licet duratio sit conditio naturaliter requisita in causa existente, vt operetur physicè alias distinctas à duratione, & ad existentiam communicatam effectui sequatur naturaliter duratio ipsius effectus, non apparet penes potentiam Dei absolute necessitas durationis, vt conditionis præuic in causa existente ad operandum; nec vt proprietatis subsequente in effectu ad acceptam existentiam. Tum quia à causa, quæ coexisteret instanti *A*, v. g. sed in eo non duraret, prodiret magis conaturaliter effectus cum duratione in eo instanti, quam sine illa; imò sine illa non nisi magis miraculose, siue enim duratio in aliis casibus producat ab effectu, siue à causa, quæ dat esse effectui, deberet etiam in nostro casu fieri connaturaliter, quandoquidem causa, aut effectus coexistens instanti *A*, habeat ex se determinationem naturalem ad producendam durationem in illo, nec vllatenus possit, vt coexistens tali instanti producere durationem in alio. Vnde vt miraculosum esset, quod causæ coexistenti cum instanti *A*, negaretur à Deo determinata duratio pro tali instanti, quia naturaliter exigitur à causa; ita miraculosum etiam esset, impedire durationem effectus, qui produceretur coexistens eidem instanti, cum æque naturaliter postuletur ab effectu duratio producenda ab ipso, aut à causa, à qua accipit existentiam.

65 Notetur, me non concedere cum aliquibus Thomi

Thomistis, entitatem, quæ non existat, dummodò extiterit immediatè antea, posse physicè operari; id enim contradictionem inuoluit, vt nostri Authores solent abundè probare ad lib. 2. Physicorum, & vt inquit Chalcidius commentario in Timæum Platonis pag. 292. *Omne, quod operatur, sit necesse est.* Quod ergo à me admittitur est, entitatem existentem, & non durantem posse operari efficienter, suppleto Deo defectum durationis, non secus ac supplere valet defectum approximationis ad passum, & omnis vbicationis, eleuarique agens creatum, vt causet effectum cum vbicatione, qua ipsum agens sit penitus orbatum. Notetur deinde, non solum causam extrinsecam, qualis est efficiens, sed intrinsecam etiam, quales sunt materialis, & formalis, & formalis; posse si existat, exercere diuinitus suam causalitatem, etiam si expers sit durationis. Vnde poterit materia existens, sed non durans vnica esse formæ, siue hæc careat etiam duratione, siue non. Modernus quidam concors nobiscum quoad causam extrinsecam, discors est quoad intrinsecam. Rationes tamen eius non aliud conuincunt, quam causam intrinsecam debere existere, vt causer. Et cur nequibet homo quin duret, existere, proindeque dari vnio animæ, ac corporis non durantium, et si anima, & corpus tanquam formalis, & materialis causa constituant humanum compositum? Est mihi valde mirum in eodem Recentiore, quod cum aduersus operationem causæ extrinsecæ existentis, sed non durantis proposuisset hanc obiectionem, fore scilicet, vt homo mortuus posset diuinitus sentire, & ratiocinari, responderet, hominem mortuum posse quidem diuinitus efficere sensationes, & ratiocinationes, non verò eas recipere, & vnitas sibi habere. Mirum, inquam, mihi est; nam homo, qui mortuus est, non modò non durat, sed neque existit; entitas autem non existens, efficere nihil potest diuinitus, vt ipse Modernus fatetur. Ad hæc: hominem simul esse absolute mortuum, & viuum, repugnat patentissimè. At si homo mortuus posset vt homo efficere sensationes, & ratiocinationes, posset esse vnà viuus, quia vt hominem posse efficere huiusmodi actus, est posse viuere. Hactenus de sexto argumento.

66 Ad quintum dico, carentiam Angeli aliam esse à cumulo carentiarum vbicationum omnium Angeli, vt alia est à cumulo carentiarum, substantiarum omnium Angeli. Sanè cum Angelus existens distinguatur realiter à cunctis vbicationibus; quarum est capax, nequeunt harum carentiarum non esse distinctæ à carentia illius. Ad quartum respondeo, Angelum productum sine vbicatione fore à mundo distantem, non positiuè, sed negatiuè; fore etiam mundo præsentem, non positiuè, sed negatiuè, quatenus habeat distantiam carentiam, quæ neque est formaliter præsentia, neque eam necessariò infert, aut supponit; & quatenus etiam habeat præsentiam carentiam, quæ non est formaliter distantia, neque cum ea vt priori, aut posteriori connectitur essentialiter. Vrbis, distantia, & præsentia Angeli respectu mundi opponuntur contradictione. Ergo Angelus vel erit distans à mundo, vel ei præsens. Contra, quia distantia positiuæ, & præsentia positiuæ non opponuntur contradictione formaliter, vtraque enim est ens positiuum, ac reale: quare distantia positiuæ opponetur contradictione formaliter sola non distantia, & præsentia positiuæ sola non præsentia, poteritque Angelus neque esse distans positiuè à mundo, neque esse præsens positiuè, seu habere simul carentiam tam

distantiæ positiuæ, quam præsentia positiuæ, licet nequeat esse vnà distans positiuè, & non distans, præsens positiuè, & non præsens. Sic eadem res non potest esse similis, & non similis alteri, quia similitudo consistit in aliquo positiuo, cuius contradictorium formaliter est non similitudo; ideoque in re debet dari similitudo, vel non similitudo, seu carentia similitudinis: at potest res neque esse similis positiuè, neque dissimilis positiuè; quia similitudo positiuæ, & dissimilitudo positiuæ consistunt in qualitatibus, quibus carere valet res; vnde paries denudatus ab albedine, & nigredine, neque similis positiuè, neque dissimilis positiuè esset alteri parieti habenti albedinem, aut nigredinem; sed esset negatiuè similis, pariterque negatiuè dissimilis. Premes, si Angelus non est distans à mundo, ergo est indistans; vel è conuerso, si non est indistans, ergo est distans, non enim assignare est medium. Contra, quia si sermo sit de distantia, & indistantia negatiuis, Angelus, qui nullibi existat, erit distans, & indistans; si de distantia & indistantia positiuis, neutram sortietur Angelus nusquam existens, sed contentus manebit medio distantia, & indistantia, quæ negatiuæ sint; haud aliter, ac si in rerum natura non existeret, tunc namque eius carentia nec distaret, neque indistaret positiuè.

67 Ad tertium dico, Angelum perseveraturum intra aulam hanc, dummodò retineat antiquam vbicationem, vel nouam aliam adquirat, vt potest, quamuis fiat vacuum in spatio medio. Si tamen priuatur omni vbicatione, nec intra, nec extra persistet: vt iam declaro respondens ad secundum, intra, & extra non opponi contradictione, tum quia sunt entia positiuæ, & realia; tum quia corpus Christi existit diuina virtute de facto intra, & extra cælum sine contradictione. Quare huic, quod est intra, non opponetur extra, sed non intra; & huic, quod est extra, non opponetur intra, sed non extra; mediūque inter vtrumque erit non intra, & non extra, comperetque Angelo experti omnis vbicationis, nec positiuè intra, nec positiuè extra mundum esse. Claritatis studio condonet lector durisculum & infuauem stylum. Sæpè

Ornari res ipsa vetat, contenta doceri.

Mihi semper claritas in opratis est. Nam, vt testatur reliquit Ilacius Argyrus in altera computi sui parte, *non solum tyronibus artium cuiuslibet, sed eorum plerisque, qui in ea perfectiores sunt, incundiora solent esse, quæ sunt clariora, quod facilius capiuntur.*

68 Argumenti primi inficior Antecedens. Cuius prima, & secunda probatio dirigitur dicendo, partes quantitatis sine vbicationibus fore extensas, & extra alias non positiuè, sed negatiuè, & inextensas, atque intra alias simili modo. Adde, vnam, & alteram probationem non militare contra punctum absolutum à præsentia locali. Vt tertia satisfaciam, rogo an inter carentiam Antichristi, & me; possit, aut non possit interici quantitas? Si potest, igitur ego habeo distantiam positiuam à carentia Antichristi: si non potest, ego habeo indistantiam positiuam: vtrumuis autem non nisi deridiculè concedetur. Vnde sicut respectu carentia Antichristi, mea ad locum præsentia est impertinens, ita etiam respectu corporis vbicatione carentis, inter quod, & me, nec valebit interici, nec poterit non interici quantitas. Rogo iterum, num pro priori natura, in quo intelligitur corpus ante vbicationem in spatio occupando pro posteriori, queat, vel non queat concipi interiectio quantitatis inter me, & corpus? Si primum, ergo intelligimur distare positiuè: si secundum, ergo

intelligitur distare positivè: si secundum, ergo intelligitur indistare positivè. Et siue primum, siue secundum, continet absurditatem, siquidem pro priori naturâ præcindatur à præsentia corporis locali, in qua fundari deberet conceptus de distantia, aut indistantia positiva. Quod si pro priori naturâ abstrahit corpus ab omni præsentia, & sic à nobis concipitur, progredi hinc licet, ut cogitemus, posse diuinitus pro toto instanti reali absolui, dum manifesta ratio aliud non suadeat; qualem huc usque nec audiimus, nec legimus.

69 Sed potius nonnullas, quæ in ea cogitatione non confirmant positivè. Et ut nunc prætermittam adductas in exercit. 1. sect. 6. in exercit. 12. sect. 4. Non videtur prætereunda quæ desumitur ex materia, cuius existentia absque forma substantiali est diuinitus possibilis; & non apparet, unde materia debeat esse magis alligata vbiicationi, quam substantiali formæ; nec unde aliæ creaturæ connectantur arctius cum vbiicatione, quam materia cum substantiali forma. Insuper ipsa materia potest diuinitus existere sine quantitate, & forma ignea v. gr. sine calore, & sine materia. Quid ni materia, forma ignea, aliæque creaturæ sine vbiicatione? Cur tam stricto, & speciali vinculo iungentur creaturae vbiicationi?

70 Addunt aliqui exemplum carentiarum, quæ suo modo existunt, sed necubi, tum quia aliqui carentia Antichristi v. gr. existeret vbiique, siquidem non datur maior ratio, ut in vno loco, & non in alio existat; tum quia si alicubi existeret ea carentia, vel per se ipsam, vel per carentiam vbiicationis Antichristi in aliquo loco determinato. Non prius, alioqui & Antichristus quando produceretur, existeret etiam per se ipsam absque superaddita vbiicatione, quin obisset, quod non sit determinatus ad existendum in tali loco, & quod coexistere queat loco, & non existere in eo, ut non obest respectu carentiæ. Non posterius, nam potest dari carentia vbiicationis Antichristi in loco A. v. gr. & non dari absolute carentia Antichristi, eo quod iste in alio loco existat. Conficiunt non absurdum argumentum in eisdem carentiis, ut improbant entitates reales posse existere, & non durare. Etenim carentia Antichristi non durat per se ipsam, sicut neque ipse Antichristus durabit per se ipsam, neque item durat per carentiam durationis Antichristi in hoc instanti præfenti v. gr. nam cum in reliquis antecedentibus, & per totam retrò æternitatem fuerit carentia Antichristi, præcessissent iam infinitæ carentiæ successivæ durationum Antichristi contra communem sententiam de repugnantia infiniti successivi in æternitate à parte antè. Præterea carentia durationis respondentis alicui instanti hodierni diei existeret ab æterno, quia talis duratio non fuit ab æterno; aliunde autem non existeret, quia carentia durationis debet esse transiens instar ipsius durationis. Denique non intelligitur, quomodo possit carentia durationis esse duratio carentiæ Antichristi, quandoquidem conceptus carentiæ durationis saluetur præcisè ipse non esse durationis, cui opponitur, & quam excludit.

71 Ego tamen his exemplis haud quaquam vtor, non quia non dentur carentiæ rerum distinctæ ab omni ente reali, & ab omni formali ente rationis, ut cæpisse defendari ab ingeniosis Modernis desitam quorundam antiquorum opinionem ad scholam reuocantibus; sed in primis, quia si carentiæ rerum nusquam, nunquamque existant, concludendum etiam est, non posse vquam, vquamque

que existere. Unde ex carentiis aut nihil, aut nimis arguitur ad existentiam entis creati positivi sine vbiicatione, & duratione; cum ens positivum existens debeat saltem aptum esse ad vbiicationem, & durationem. Deinde quia Antichristi secundum se carentia non habet existentiam simpliciter, & propriè, sed quodam modo, & abusuè, ideòque pro cuiusvis vbiicatione absque vlla consecutione ad entia realia dici potest vel vbiique per se ipsam, vel nullibi existere, sicut coexistit toti æternitati à parte antè, siue durauerit, siue non. Si magis tibi placeat, quod nullibi existat, non inde cogitis admittere, Antichristum existere vbiique; stat enim optimè, ut etiam nullibi sit carentia Antichristi, existat tamen; non secus ac ipse Antichristus potest existere, & non alicubi. Iam verò si Antichristi secundum se carentia detur, sequitur, Antichristum neque in omni loco, neque in aliquo existere. Hæc de Antichristi secundum se carentia. Nam carentia eiusdem ut vbiicari in loco A, alligata est essentialiter ad A, ut quæ sit carentia solius vbiicationis, in A, proindeque existit per se ipsam ibi. Idem dicendum est de carentia vbiicationis ad locum B. & ad quemcumque alium, in quo Antichristus non existit. Quia verò in nullo existit, nullus est, in quo non detur Antichristi, ut vbiicari carentia, quæ constat ex tot carentiis vbiicationum, quor sunt loca, in quibus potest vbiicari Antichristus, & eo ipso, quod ille existeret in vno loco, deficeret absolute carentia illius ut vbiicari. Nec est inconueniens, ut quemadmodum nunc dantur infinitæ carentiæ hominum v. gr. non existentium, possibilem tamen, sic etiam infinitæ vbiicationum Antichristi, sitque quasi immensum aggregatum earum carentiarum. Distinxi carentiam Antichristi secundum se à carentiis vbiicationum ipsius; aliter namque nequireret ipse existere, & absolui diuinitus ab omni vbiicatione, si in carentiis vbiicationum consisteret carentia suæ existentie. Et quidem pro priori ad vbiicationem præcinditur ab huius existentia, & carentia, quin præcindatur ab existentia rei vbiicandæ; sed potius positivè intelligitur, & proinde exclusa eius carentia, quod est clarissimum argumentum distinctionis inter carentiam rei, & carentias vbiicationum. Ex dictis circa istas carentias poterit quivis discurrere expedite circa alias carentias rei secundum se, & durationum, ut carentia rei non duret, & durationis carentia duret per se ipsam, si agnoscantur durationes distinctæ à re, aut à carentia, & ab instanti coexistentem. Carentiæ, seu priuationes infinitæ successivæ durationum admittendæ erunt, aut negandæ, prout quisque apud se statuerit de possibilitate; aut impossibilitate durationum, quæ infinitæ sint, & successivæ ab æterno. Carentia durationis respondentis alicui instanti hodierni diei concedi potest existens ab æterno non sub ratione priuationis, quia ante tale instans, nequit existere duratio, cuius est carentia, sed sub ratione negationis non durantis. Sufficiet vnus durationis carentia, ut detur carentia rei, quarens durantis: nam cum non coexistant plura instantia, sicut coexistunt plura loca, si in vno instanti non duret res, iam eo ipso non durabit absolute. At non eo ipso, quod in vno loco non esset vbiicata, sequeretur, non esse absolute vbiicatum, posset enim existere in alio simul existente. Nec de carentiis plura; absurdum enim est, ut aiebat S. Augustinus lib. de Magistro cap. 1. Si nihil nos teneat, & moras patiamur,

72 Valeant itaque carentiæ, & ex eis petita exempla; fixumque maneat, posse diuinitus Angelum existentem absolui ab omni vbiicatione, cum ob alia exempla superiorta, tum præcipue quia non demonstratur id repugnare. Refertur solet pro hac sententia P. Gregorius de Valentia lib. 1. de controuersia vbiicataria cap. 20. vbi vel de corpor: docet, posse diuina virtute conservari absque vlla accidenti præsentia ad quemquam locum. Sed videtur loquutus de sola præsentia ad locum realem. Citari posset Bartholomæus Amicus tractat. 20. Physicorum quæst. 5. dub. 1. art. 3. conclus. 6. quarens ait, problema sibi esse, an ens creatum possit abstrahi supernaturaliter ab omni vbiicatione intrinseca. Sed cum hic Author in 4. conclusione tradiderit, non posse vllum ens creatum abstrahi diuinitus ab omni parte spatij vagè sumpta, non videtur constare sibi. Nam si Angelus non valet existere absque formali, & primario vbiicationis intrinseca effectu, qui est constitutio Angeli in spatio, neutiquam poterit existere sine vbiicatione intrinseca, quippe formalis effectus primarius alicuius forme sit profus inseparabilis ab ipsa forma. Turius allegantur Philippus Monæus in selectis disput. 1. capite 8. & sequentibus, Ludovicus Meçarius tract. de Angelis disput. 12. sect. 1. & tota disput. 19. Franciscus Alfonso disput. 22. Physicorum sect. 7. à n. 71. Franciscus Ouedus controuers. 15. puncto 7. Gaspar Hurtadus disputat. 4. de Incarnatione difficultate 6. num. 21. Ioannes Gonsalvus Martinus lib. 4. Physicorum pag. 352.

73 Superest, ut examinemus, an Angelus queat naturaliter, quantum ex se est, existere, quin alicubi loci saltem imaginarij vbiicetur? Thomistæ, cum præsentiam localem Angeli velint consistere in operatione transeunte, vel huic illam indispensabilem annecti. inferunt inde, Angelum posse pro suo arbitrio absolue se ab omni loco tam reali, quam imaginario. Sed assumunt principium falsum, ut in sect. 10. toto conatu probabo; & permissio eo principio, illatio non rectè procedit, tum quia respondebitur, Angelum non posse naturaliter temperare se ab omni operatione transeunte, est à quacumque determinatè possit; sicut nequit esse naturaliter absque vlla cognitionis actu, quamvis à quolibet in particulari valeat continere sese. Tum quia dicitur nequire Angelum abstrahere se à loco imaginario, ut sit de reali; nam præsentia ad illud non requirit operationem transeuntem, licet ad hunc præsentiam eam exigeret. Cerrè S. Thomas docens quodlibet 6. art. 3. Angelum æquè, ac corpus gloriosum posse esse supra Empyreum, vbi non datur locus realis, sed spatium imaginarij, non restrinxit præsentiam Angelicam ad locum realem, in quo operaretur transeuntem Angelus. Nec fas erit asserere, Angelum existentem supra Empyreum non esse præsentem alicubi, alioqui nullibi existeret Christi corpus, de quo ait S. Thomas esse supra totam continentiam Empyrei. Præterquam quod implicat in terminis, ut Angelus sit supra Empyreum, & non præsens alicubi. Thomistæ ipsi fatentur, Angelum posse se mouere in vacuo, siue terminato, quod fieret intra Vniuersum, siue interminato, quod datur ultra Empyreum. Et tunc motus Angelicus non fieret sine acquisitione vnus præsentia, & amissione alterius, neutra autem esset operatio transiens circa vacuum, aut eam secum afferret.

74 Ioannes de S. Thoma q. 17. Physicorum art. 2. in fine occurrit huic argumento inquiriens,

Angelum in vacuo posse ad corpus distans moueri discretè non transeundo per medium ob defectum corporis, cui assistat, & quod operatione sua continuata tangat. Sed contra primò, quia transire de extremo ad distans extremum, non percurrendo medium, superat facultatem naturalem motricem Angeli, ut in Exercit. 3. sect. 3. tractabo; quin tamen erroneam, aut fatuam appellem contrariam opinionem, ut in Summa de quatuor coæquationibus, quæst. 9. art. 1. fecit Albert. Magn. Secundò, quia in vacuo, ex quo moueretur Angelus, præexistisset Angeli vbiicatio, quæ neque esset transiens operatio, neque quidpiam cum operatione connexum. Tertio, quia alioqui Angelus existens in conuexo Empyrei, non posset naturaliter eieci se versus partem superiorem, seu abire longius à nobis, siquidem desit corpus, ad quod accederet. Et ob eandem rationem non posset ex regione media Empyrei ascendere ultra ambitum ipsius, si ultra non sit corpus aliquod gloriosum. Licet verò ex sententia S. Thomæ corpus Christi maneat extra Empyreum, Angelus ascendens non penetraretur cum Christi corpore, proindeque non locaretur in eo, & ante existentiam corporis Christi supra Empyreum non potuisset Angelus illuc se leuare. Quarto, quia alioqui casu, quo non daretur aliquod corpus in rerum natura, impotens esset Angelus mouere se. Concedit Thomastus consequentiam; & paulò antè admitteret, immobilis fore hominem, quem solum Deus produxisset, ita ut nullum aliud corpus existeret. Mirum mihi vtrumque videret, ne absolum, aut absurdum dicam, & mirabile nimis; si nec Deus potentia sua absoluta valeret mouere Angelum in vno casu, & hominem in alio. Teneretur autem Thomastus fateri hoc etiam, nisi transeuntis operationis necessitatem ad motum Angelicum aliquando recuset, & nisi ad motum corporis non semper requirat aliud corpus, à quo magis, vel minus distans fiat illud, quod mouetur. Nec percipio, quo iure præfatus Author ad motum vnus corporis postulet aliud ut necessarium, si ad præsentiam vnus in spatio imaginario aliud non est necessarium. Et ipse quidem exerrè tradit, sed in spatio imaginario corpus, quod vnice conditum esset à Deo. Colligiturque ex Angelico Doctore 1. part. quæst. 8. art. 4. animaduertente, milij granum, aut animal fore vbiique supposito, quod nullum aliud corpus esset. At quod aliquo modo vbiique est, in spatio est; non reali, si desit superficies continens: ergo imaginario; sed eo pacto ut granum milij, aut animal faceret locum realem, præter quem non daretur realis alius.

75 P. Valquez 1. part. disp. 29. sect. 3. disp. 188. cap. 7. disput. 195. cap. 3. & 4. cum censet, præsentiam localem Angelicam consistere in vnione quadam accidentali ad corpus dependente ab arbitrio Angeli, aliundèque putet, spiritum in vniuersum non posse existere in vacuo vel priuatiuo, vel negatiuo, affirmat consequenter, Angelum suapte natura posse absque vlla præsentia existere. Fundamenta, super quibus assurgit illatio P. Valquij, firma nobis non sunt, ut in progressu huius Exercitationis partim compertum erit, & in Exercit. 1. partim patefecimus, & vel exinde nobis minus probarentur, quod indifferentiam, quam habet corpus existendi supra Empyreum, ex diuina saltem eleuatione adimant Angela, nisi corpori vnatur. Valquium protegit Marcon 1. part. tract. 6. D. 6. cap. 5. n. 7. c. 7. à n. 10. sed nihil afferit, quo fundamenta illa stabiliora fiant.

76 Sfortia Pallavicinus lib. 2. de vniuersa Philosophia, cap. 8. à n. 502. accedit propè ad opinionem Vauquij, negat enim vbi intrinsecum quo res in loco constituantur, sed non vnionem, siue applicationem ad locum; quam applicationem ait non posse esse ad spatium imaginatum. Vnde si Angelus, vt ex se valet, non applicaretur ad locum realem, existeret nullibi. Verùm si ea applicatio non sit virtutis transeuntis operariæ, aut operantis, competere posset Angelo respectu spatij imaginarij æquè, ac respectu realis, & non minus, quàm vbi intrinsecum à nobis adstructum, & immeritò negatum ab Sfortia, ne superflue entia addantur, & ne Aristoteli quid oppositum, aut parùm conforme asseratur. Immeritò, inquam, cum ipse addat applicationem distinctam realiter à re locata, & loco non magis à Philosopho expressam, quàm intrinsecum vbi; diffiduumque sit merè de nomine, an appellanda vbi intrinsecum, necne, eo quòd applicatio, & vnio ad locum, qui dici solet vbi, non rectè vocetur vbi intrinsecum, sicut vnio corporis cum colore nuncuparetur præposterè Color. Scio percubuisse apud graues Philosophos, & Theologos nomen intrinseci vbi, locique pro forma, quare est in loco intrinsecum. Si Sfortia ingrata est hæc nomenclatura, vsurpet aliam vbitatis, aut vbitationis, aut quam ipse maluerit. Nec contrarius est nobis Aristoteles dum lib. 4. Physicorum textu 45. docet, vltimam sphaeram non esse alicubi, dum lib. 5. textu 9. ait, motum ad vbi, esse motum ad locum, & dum lib. 8. textu 59. distinguit motum localem ab alijs motibus, quatenus per illum nihil adquirit mobile, secus per hos. Nam vltimæ sphaeræ non denegat locum, & vbi intrinsecum, sed extrinsecum; & motus ad vbi intrinsecum est identicè motus ad locum intrinsecum, sicut & motus ad vbi extrinsecum est identicè motus ad locum extrinsecum; diuersitas motus localis ab alijs motibus declarata iam est à me in sect. 6. Exerc. 21. iuxta Aristotelis, ac S. Thomæ mentem, quin inde argui possit vel apparenter contra vbi intrinsecum. Cuius etiam Aristoteles in lib. 4. Physicorum, & in Prædicamentis cap. vltimo non fecerit tam claram mentionem, quàm quæ hodie frequens est apud Philosophos, & Theologos, non idcirco ab Scholis eiici debet potius, quàm ad eas admitti applicatio inuenta ab Sfortia, & Aristotelis patrociniò nulloquam commendata.

77 P. Monæus in selectis disp. 1. c. 8. & sequentibus, Meratius tract. de Deo disp. 3. sect. 4. tract. de Angelis disp. 19. conueniunt etiam cum Vafquio, nisi quòd præsentiam Angelicam ad locum realem non dicunt consistere in forma eius conditionis, qualis à Vafquio describitur. Quare in reliquis fe-liquis ferendum est de Monæo, & Meratio idem iudicium, ac de Vafquio.

78 Alij Authores, quos vidi, docent, aut supponunt, Angelos non posse naturaliter, quantum ex se est, non habere vbitationem aliquam, nec posse naturaliter non esse præsentem spatio saltem alicui imaginatio, si existant à parte rei, nam ad spatium præsentia videretur esse proprietates naturalis tam Spirituum creatorum, quàm corporum. Sed Sfortia lib. 2. de vniuersa Theologia num. 14. ait, inconueniens esse instar materialium, quæ sensibus nostris subiiciuntur, spiritualia metiri. Et quod caput est Angelicus Doctor in 1. dist. 37. q. 3. art. 1. ad 4. et si fateatur inimaginabile à nobis esse, entitatem aliquam existere, & non in loco, quia imaginatio continuum non transcendit, tamen non reputat

absurdum, quòd Angelus sine loco possit esse. Loquitur S. Thomas de loco reali; sed præbet ansam, vt quoad locum etiam imaginarium discurratur de Angelis diuersimodè, ac concipimus, & imaginamur de corporibus. Præterea si Angeli queunt naturaliter esse in loco non adæquato, seu non maximo, & quoad id inter ipsos, & corpora deficit similitudo, coniectari hinc licebit, deficere etiam quoad abstractionem ab omni loco, & vbitate.

79 Nihilominus auctoritate magis, quàm conuincenti ratione ductus existimo, Angelos, qui de facto sunt producti, non posse naturaliter necubi existerè, sed ex se exigere vbitationem, & definitionem in spatio aliquo. Auctoritas est Patrum dicentium, essentiam Angelorum esse circumscriptam; & hoc loquendi modo non tantum significant, Angelos non esse immanentes, sed etiam non esse abstractos à loco, quin potius suapte natura definitos, & limitatos ad aliquem locum; sicut cum de Christi corpore pronuntiant, esse circumscriptum, legiturque in Concilio Lateranensi sub Martino 1. Canone 4. Excludunt vbitatem corporis Christi, & denotant existentiam naturalem in loco certo, ac determinato. Rursus, quantum ad Angelos, & corpora, fauent non obicere Patres allegati num. 41. Hæc de Angelis, qui de facto sunt creati à Deo. Nam in sphaera possibilitum continentur forsitan aliqui, qui si concederentur, peterent existere nulloquam, aut saltem essent indifferentes suo opte genio, vt alicubi, vel nullibi manerent,

SECTIO VIII.

An Angeli beati, qui sunt motores celestium Sphaerarum, habitent intra, vel infra Empyreum?

80 **E**Os intra Empyreum existere, tentat P. Alarcon 1. p. tract. 6. de Angelis disp. 7. cap. 2. n. 11. ne dicatur à celesti Empyrei patria exules perpetuò fore. Post multa autem in vtramque partem discussa concludit num. 17. Angelum motorem Solis v.g. non posse, si existat in concauo Empyrei, imprimere impulsu Soli, quia in alijs orbibus medijs, non solum non imprimit impulsu, sed neque producit alium effectum. De impulsu constat, quia medijs alijs orbibus habent suos Angelos, à quibus moueantur. Constat etiam de alio effectum, quia nullus distinctus ab impulsu, vel motu est producibilis ab Angelis in orbibus celestibus. Quare cum Angelus motor Solis nequeat existens in Empyreio operari in distans, quin prius operetur in medio, & nihil sit, quod operetur in medio, sequitur, cum non existere in Empyreio, sed in Solis sphaera.

81 Non facillè impugnaretur, qui vellent dicere, Angelum motorem orbis Solaris circumuoluerè ipsum distantem producta in medio qualitate aliqua, quæ impulsua sit illius sphaeræ, non tamen aliarum. Sic succinum trahit ad se paleam per qualitatem impulsuam, magnes ferru, & in acu nautica ipsum magnetem stella inter nauigandum obseruari solita; Sol heliotropium, Luna mouet marinas aquas; quin tamen moueant intermedia corpora. Et communiter quidem supponitur, producere qualitatem impulsuam, seu attractiuam in corporibus intermedijs; etiam si solida sint, vt de magnete mouente ferrum, immoto argento inter vtrumque medio, vti

narrat

narrat S. Augustinus lib. 2. de Cinitate Dei cap. 4. asseuerans se audiuisset à Coepiscopo suo Seuero Mileuitano, cui, quasi ipse vidisset, credit, atque id ex multis experientijs confirmat Nicolaus Cabeus lib. 4. Philosophiæ Magneticæ cap. 11. Guilielmus Gilbertus lib. 2. Physiologiæ nouæ de magnete cap. 16. Cæsius lib. 4. de Mineralibus parte 1. c. 6. num. 16. Geraldinus p. 3. de Meteoris diffic. 1. quæst. 4.

82 Nihilominus cum sphaera Saturni v.g. habeat dispositiones æquè aptas ad motum, ac sphaera Solis, arbitrariè diceretur, illam non moueri per qualitatem impulsuam traductam per ipsam. Præterea persuasum cunctis est, Angelos rebelles, seu Dæmones esse præsentem energumenis; quorum linguas, & membra mouent. Si verò Angeli possent naturaliter mouere corpora distantia, immoto medio, persuasio illa firmo careret fundamento. Vt quid etiam Angeli irent de vno loco ad alium, vt notum est ex sacra Pagina, si mouere possent naturali virtute corpora remota, quin proxima mouerent? Denique Angelos fixos esse sphaeris, quas rotant, frequens est ferè omnium consensus cum S. Thoma 1. p. quæst. 52. art. 2. in corp. S. Bonaventura in 2. dist. 1. art. & q. 2. ad 2. Scoto ibidem q. 3. v. Præterea, Suario lib. 4. de Angelis c. 3. n. 3. c. 31. n. 12. Vafquio tom. 2. in 1. p. disp. 192. cap. 3. Addunt Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. & q. 5. art. 4. v. illud tamen, ita esse affixos, vt interim, dum rerum ortus, & occasus in inferiori mundo perferuerant, diuelli ab eis citrà miraculum non possint.

83 Si Angeli nequirent mouere corpora per impulsu, seu per impetum impressu ipsi ad motum projectorum, cessaret omninò proposita difficultas, cum iuxta receptam Theologorum ex S. Damasceno lib. 2. de fide orthodoxa c. 3. sententiam, vt moueant immèdiatè corpora ad modum, quo se ipsos mouent, opus sit approximatione ad illa. Sed opinione negante Angelis vim productiuam qualitatij impulsuæ corporum non egemus in præsentiarum; imò ex dictis exatmatum manet præcipuum eius opinionis argumentum apud Suarezium c. 31. num. 10. Nobisque probabilius videtur Angelum posse mouere corpus, & Angelum alium per impulsu: ducimurque tum exemplo hominum, qui talem impulsu possunt imprimere corporibus; tum quia siquidem Angelo competat productiua virtus motus localis in alijs; quid ni etiam virtus productiua qualitatij impulsuæ ordinatæ primò, & per se ad efficiendum motum localem, & quasi participantis virtutem motiuam: tum denique quia nobilitatem Angeli decet, vt queat immotus propellere corpus, aliumve Angelum inferioris ordinis de vno loco in alium; sic autem nequiret propellere, nisi per impetum impressu. Sed de hoc aliàs.

84 Inconueniens, quod obiiciebatur, nempe beatos Angelos motores orbium celestium nunquam adesse Empyreio, considerabile non est. Et enim ex suis stationibus videbunt tam clarè diuinam essentiam, ac si commorarentur in Empyreio; & à die vniuersalis Iudicij in illud se conferent. Vnde sicut Angeli ordinariè habitantes in illo, mittuntur quandoque ad terras, vt ex diuinis Literis scimus, traditurque in Concilio Aquisgranensi 1. celebrato ad annum 816. c. 132. quin beatitudinis dispendium aliquod patiantur; & quin interna contemplationis gaudijs priuentur, vti admonet S. Gregorius Magnus lib. 2. Moralium c. 3. & S. Ber-

nardus serm. 5. in Dedicatione Ecclesiæ, ita Angeli motores cælorum aberunt ab Empyreio sine villo incommodo, & violentia.

85 Hic obiter adnoto duo Patrum loca indigentia explicatione. Primus est Authoris quæstionis ad Antiochum quæst. 26. aientis, *Quomodo enim (cedo mihi) vna existens B. Petri, aut Pauli anima potest in eodem momento apparere in suo monumento, & in mille templis suis per totum mundum. Hoc enim nec Angelus vnus facere posset aliquando. Solius enim Dei est in duobus locis, & per totum mundum in eodem momento inueniri; cum & ipsa intellectuales Virtutes omninò derelinquantur ab ea, quæ in cælis est, glorificatione, quatenus demittuntur in ministerium super terram.* Secundus est S. Zenonis Veronensis in sermone de somnio Iacob dicentis, *Angeli lucis nunquam in terris, sed semper in cælis manserunt.* Sensus primi est, Angelos, qui mittuntur in terram derelinqui à glorificatione quasi extrinseca, & accidentali consistente in congruentia habitationis Empyreæ, & Curia cælestis, cuius tamen visionem non intermittunt, vt admonet Angelus cap. 4. Moralium. Secundi sensus est, Angelos lucis ordinariò mansisse in cælis, & non in terris. Vel dici potest, S. Zenonem loqui de Angelis assistentibus, qui nunquam mittuntur extra cælestem Curiam, vt docet S. Thomas 1. part. quæst. 112. art. 2. post S. Dionysium Areopagitam in Hierarchia cælesti cap. 6. §. 2. cap. 7. §. 2. fulsiusque per totum c. 13. & post S. Gregorium Magnum homilia 34. in Euangelia.

86 Transcursum item animaduerto indigere spongià Claudium Sanctesum, cum repetitione 4. de Eucharistia cap. 7. inquit, Angelos ex dispensatione diuina missos ad homines. permanere simul in cælo, quatenus per miraculum vtrouique existant definitiuè. Vnde à simili deducit aduersus Hæreticos posse diuinitatem idem corpus constitui definitiuè in duplici loco. Sed vt grauius facundus Hermianensis pro defensione trium Capitulorum Concilij Chalcedon. lib. 6. c. 1. *Suas habet assertiones veritas, non à mendacio mutatas, quibus testimonio conscientia non repugnet, & inuicta permanens aduersariorum calumnias frangat, quas siquis inuenire non potest, iacere potius eligat, quàm mentiri,* seu falsum adducere fundamentum contra Ecclesiæ Patres, de quibus in l. 7. Exercit. 10. Omnes namque conceptis verbis attestantur, Angelos venientes ad nos non perferere de facto in cælo, quicquid sit, an diuinitus id fieri potuisset. Sacre Literæ sat expressè discessum Angelorum à cælo proclamant quoties legantur ad mortales. Idque Theologorum scholis in disputatione de loco, & motu Angelico constantissimum est. Inuise certamen 3. expositiuum Laureæ Salmantinae Antonij Perez Benedictini c. 9. à n. 92. Vbi Christi apud Matthæum verba cap. 18. v. 10. quæ videntur prima fronte obstare, edisserit quàm appositè. Inuise etiam Robertum Holkot in 2. q. 4. principali 5. art. 6. ad 7. Vbi orationem Ecclesiæ pro Missa de Angelis votiuam, aduersantem specie tenus Patrum & Theologorum sensui declarat sat benè. Proxima animaduersio deseruit quoque aduersus Hieronymum Columbum in Angelica, & Humana Hierarchia, lib. 2. c. 57. n. 3. cap. 61. num. 11. quibus in locis assensor est Sainctesio.

SECTIO IX.

*An aliquis ex Angelicis incolis sit custos
Empyreï?*

87 **Q**uestio hæc per transennam tacta est à Suario lib. 6. de Angelis cap. 19. n. 10. vbi decernit, Empyreum non habere Angelum custodem, seu sibi præpositum. Sed in contrarium hæc se offerunt argumenta. Primum; cœlis sydereis præpositi sunt custodes Angeli: Ergo Empyreus suos custos non deest. Secundum, Genes. 3. vers. 24. dicitur, Deum collocasse ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vite. Ergo similiter par est, vt Empyreum habeat Angelum custodem, qui ab eius ingressu arceat Dæmones. Tertium, pro Regnorum, & Prouinciæ custodiam sunt deputati peculiare Angeli, vt ex Scriptura, & Patribus firmat præcitatus Doctor cap. 17. à n. 22. Ergo verisimile est, deputatum aliquem esse pro custodia Regni cœlestis. Quartum, Patres generaliter asserunt, rebus omnibus corporeis Angelos esse præfectos. Legantur apud Suarium supra in 25. n. Quintum, Archangelus Michaël nuncupatur ab Ecclesia Præpositus Paradisi, videlicet cœlestis.

88 His non obstantibus, standum est iudicio eximij Doctoris. Primò, quia, cum cœlum Empyreum non moueatur; & aliunde sit incorruptibile, careat contrariis, & agat, quantum possit, si præditum sit virtute operatiua, nihil est, circa quod se occupet custodia Angelica respectu Empyreï. Secundò, quia quando homo ad terminum via peruenerit, iam non habebit Angelum custodem, sed habebit in regno Angelum conregnantem, vt inquit S. Thom. 1. p. q. 113, art. 4. in corpore. & vt S. Cyr. scilicet de Ascensu. Cessabunt de cetero consummatis omnibus, ministratorijs Angelicarum virtutum discursus, eo quod tunc nulla erunt pericula, quæ arceat Angelus custos. Ergo Empyreum, cum nulli subiaceat periculo, nõ habebit Angelos custodes, sed incolas. Tertio, post diem iudicij Angeli desistent à custodia cœlorum mobilium. Ergo modò eam non habent Empyreï, cum de facto non moueatur, neque appareat alia ratio, ob quam eius custodia demandanda esset Angelis à Deo. Consentit Suario, & nobis Hieronymus Colombus lib. 2. de Angelica Hierarchia c. 59. n. 4.

89 Ad primum ex argumentis in contrarium respondendo, præpositos esse Angelos cœlis sydereis ob motum; quo quidem caret Empyreus. Ad secundum, locatum à Deo Cherubim cum flammeo gladio ante paradisum, ne Adamus, & Eva auderent propius accedere: Dæmones autem arceri ab ipso Deo, ne conscendant Empyreum, ideòque opus non esse beatorum Angelorũ ministerio. Ad tertium, Regnum cœleste nullis esse expositum periculis, vt mundalia regna, & prouinciæ; illudque proinde non postulare Angelos custodes ad sui conseruationem, & indemnitate. Ad quartum, Patres intelligendos tantum esse de sphaeris cœlestibus mobilibus, & mundo sublunari. Ad quintum, S. Michaëlem vocari Præpositum Paradisi ob eius post Deum supra omnes Angelos principatum, & præfidentiam in cœlo. Sic Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice cap. 9. Nauens in Chronico S. Michaëlis lib. 5. cap. 21. Nicremberg. c. 6. de eiusdem patronico. Non hinc tacebo, personæ cuidam insignis probitatis reuelatum fuisse cœlitus, quantum humana fide credere nobis licet, Paradisi Angelos vocari eos, qui in Empyreï

quadã parte comitantur beatorũ animas infantium obeuntium ante vsum rationis suscepta lustrali aqua.

SECTIO X.

An Angeli beati commorantes in Empyreō operentur aliquid erga illud?

90 **C**um ordinarius locus beatorum Angelorum sit Empyreum, & à S. Thoma 1. part. q. 5. 2. art. 1. dicatur, eos esse in loco corporeo per applicationem virtutis Angelicæ ad aliquem locum qualitatumque, inde quam plures Thomistæ sumptere occasionem ad affirmandum, Angelos in Empyreum operari aliquid. Ferraricensis lib. 3. contra gentes cap. 68. v. considerandum tertio, ait: Non oportet sollicitari, qua operatione agat Angelus in cœlum Empyreum, aut in aliquem alium locum, quod dicitur esse, quia sicut nobis planè cognita non est natura Angelicæ, neque cœli Empyreï natura: ita neque nobis nota sunt omnes operationes, quibus potest aliquid in cœlo Empyreō, & in corporibus operari. Rursus v. ad primum responderetur, ait: Similiter de animabus, que ponuntur in cœlo esse, dicendum est, quod aliquid ibi operentur, quicquid illud sit. Dominicus Bañez in commentario ad art. illum 1. v. Quapropter, censet, Angelos eatenus operari in Empyreum, quatenus perficiunt virtutem, quam illud habet in inferiora, vt efficacius attingat suum effectum, & fortassis, vt attingat aliquem effectum specificum, ad quem non attingeret nisi vt instrumentum perfectum ab ipsis Angelis. Capreolus in 2. dist. 2. q. 1. art. 3. ad 7. scribit, Angelos habere in Empyreum operationem propter hæc significat præfidentiam, vel vitionem ad illud. Subiungit postea, Illa præfidentia non est influxus alicuius qualitatis, aut virtutis in cœlum Empyreum, sed dicitur quandam nobilitationem, & exornationem corporis per spiritum. Recentiores Thomistæ, vt Ioannes de S. Thoma, & Franciscus de Araujo, iam hunc, iam illum ex præcitatibus sequuntur.

Eneruantur argumenta, quibus Thomistæ probant vniuersim Angelorum in quouis loco existentiam per operationem.

91 **V**T nos tamen sequamur, neque autoritas Sancti Thomæ, neque argumentum vllum suadet. Non autoritas S. Thomæ, vt postea constabit in n. sequenti, vbi Angelici Præceptoris mentem genuinè edifferemus. Non argumentum vllum: Nam si aliquod, maximè ex his tribus. Primum; ratio præsentia corporum ad locum est contactus quantitatis: Ergo & ratio præsentia Angelorum erit contactus virtutis siue exercitiæ, siue applicatæ in actu primo. Secundum; ratio præsentia Dei ad entia creata est operatio, aut omnipotentia applicata: Ergo similiter, &c. Tertium, Angelis debet conuenire talis ratio præsentia ad locum, vt pro suo libito possint se absoluerè ab omni loco; At nisi operatio, aut applicatio libera sit ratio præsentia ad locum, non poterunt pro suo libito absoluerè se ab omni loco: ergo, &c.

92 Sed ad primum dicimus, rationem præsentia corporum ad locum etiam realem extrinsecum circumscriptentem non esse formaliter contactum quantitatum, sed quandam habitudinem, ac situm corporum, & loci consistentem in entitatibus superadditis affigentibus corpora, & locum spatio, cui respondent. Hanc habitudinem, & situm semper, & necessariò concomitatur contactus quantitatus;

tarius; qui proinde est indicium præsentia corporum ad locum realem extrinsecum circumscriptentem ipsa. Ex hinc, seruata proportione inter corpora, & Angelos, ratio præsentia horum ad locum realem extrinsecum definitentem ipsos non est contactus metaphoricus actiua virtutis, aut operationis; sed est quædam habitudo Angelorum, & loci, consistens in entitatibus affigentibus Angelos, & locum spatio, cui respondent. Et hæc habitudinem concomitatur, seu potius subsequitur quandoque contactus ille metaphoricus; non tamen semper, & necessariò: quapropter solummodò est indicium præsentia Angelicæ ad locum. Quia verò Angeli nequeunt aliter contingere prædictum locum, talisque contactus est regulariter, imò semper apud nos indicium præsentia ipsorum: ideo S. Thomas post antiquiores quosdam Patres apud Perauium tom. 3. Theologorum dogmatum lib. 1. de Angelis c. 13. n. 8. per eum contactum explicuit congruenter rationem præsentia Angelorum in loco reali extrinsecò definitente. Sic S. Doctorem explicant multi ex Societatis Theologis, ac Philosophis, & ultra nostros, Franciscus Piccolomineus cap. 30. de cœlorũ motoribus, Ludouic. Coronel lib. 4. Physic. perscrutationum, folio septuagesimo quinto, alique complures. S. Iustinianus lib. 6. de casto connubio Verbi, & animæ c. 24. inquit, Angelicæ natura datur est, vt uno sit tantum in loco, ibique operetur, vbi est. Sed aliud est, ibi operari, vbi existit Angelus; aliud ibi existere, & tantum ibi, vbi operatur; quorũ prius, & non posterius dicitur à S. Iustiniano, Patribusque nonnullis, qui contra nos indiscrètè obiectantur.

93 Ad secundum responderetur, Deum esse in loco per essentiam, non ratione operationis, nec ratione omnipotentia, sed immensitatis; quæ est attributum distinctum ab omnipotentia, consistitque in Dei essentia, vt exigente coexistere omni loco. Et aduertendum est, Deum etiam esse in rebus per potentiam, & præsentiam intentionalem, quatenus omnia potest, & in conspectu habet. Sic proportione seruata Angelus est in prima sphaera mobili v. g. tum per essentiam, tum per potentiam, tum per præsentiam intentionalem. Per essentiam, inquam, quatenus substantia Angelica habet adiunctam entitatem affixiua ipsius ad sparium, cui coexistit orientalis pars primæ sphaeræ mobilis. Per potentiam verò, quatenus potest mouere, & mouer actu ipsam. Per præsentiam denique intentionalem, quatenus ipsam cognoscit. Quòd si alicui noua videatur diuisio hæc existentiarum in loco translatæ ad substantias spirituales creatas, sciat. S. Thom. 3. p. q. 5. 2. art. 2. in corpore adstruere, posse eas alicubi esse tum per essentiam, tum per operationem, seu effectum: & primo modo Christi animam existisse in Sinu Abrahæ; in Inferno autem damnatorum non nisi secundo modo. Hinc si Thomistæ existentiam Angelicam in loco per potentiam dicant consistere in applicatione virtutis, aut in operatione; non renuam, dummodò existentiam in loco per essentiam obtineam cum Ferdinando Velloso Episcopo Lucensi in Aduertentijs ad 3. tom. S. August. quæst. 9. consistere in alia entitate distincta, cui non sit necessariò concatenata operatio. Aduertendum deinde est, sicut Angelorum operatio est apud nos indicium præsentia ipsorum, ibi, vbi exercetur operatio, quin huic formaliter competat, vt diximus, ratio præsentia, ita discutri oportere de operatione; & intelligere S. Thom. quòd 1. p. q. 8. videtur ad operationem reuocare existentiam Dei in loco, seu immensitatem.

94 Ad tertium responderetur, Angelos posse quasi

diffimulare, seu occultare nobis sui præsentiam in loco, quia etsi res ipsa deberent existere in aliquo loco, suspendere queunt operationem, per quam deueniendum à nobis erat in notitiam suæ præsentia. Rursus responderetur, etiam si præsentia Angelica ad locum realem extrinsecum consisteret in alio, quam in applicatione virtutis, aut operatione, fore, vt possent re ipsa Angeli, quantum est ex se, absoluerè se naturaliter ab omni loco, nisi obstaret ordo vniuersi: ex cuius suppositione contineri debent naturaliter intra limites supremæ sphaeræ, ac proinde alicubi esse intra mundum corporeum. Sic stabiliui in sect. 6. ex S. Thoma. Et loquor de absolurione à loco reali extrinsecò. Nam ab imaginario absolui nequeunt naturaliter, spectata præcisè vel ipsorum natura; ita quidem vt existant, quin alicubi existant. Imò multi censent, nec diuinitus posse absolui, vt visum est in sect. 7.

95 Age iam, & Ferraricem, Bañez, ac Capreolum sigillatim impugnemus.

*Reiicitur Ferraricensis tribuens Angelis
operationem erga Empyreum.*

Contra Ferraricem ergo in litigio primò; quia Angeli nihil transiens operantur in Empyreum. Si quid enim; maximè motum, aut lucem. Non motum, quandoquidem Angeli in primo instanti, quo ipsi existerent, & Empyreum, fuerint in hoc tanquam in loco, vt sentit præfatus Author: eo autem primo instanti non potuit dari motor localis, debet namque ex communiori Philoſophorum placito fieri in tempore, & successiuus esse. Præterà Empyreum semper est immotum omnino iuxta eum Authorem. Et licet per nos aura regionis mediæ Empyreæ sit mobilis, ridiculum planè esset, dicere, Angelos occupari in ea commouenda, dum intra eam sunt. Si verò, vt possunt, se constituunt intra rectum, vel pauimentum immobile eiusdem Empyreï, quem motum, rogo, tunc efficiunt? Rursus, non lucem, quia Theologi communiter docent, nihil præter motum, vel impulsu posse in corporibus produci ab Angelis. Pro quo Theologorum placito confirmando locuples est Suarez lib. 4. de Angelis cap. 26. Equidem non video, quo iure Thomistæ concedant Angelis potentiam immediatè productiuam lucis, & negent potentiam immediatè productiuam specierum impressarum in intellectu humano, vel Angelico. Nam si Angeli possunt producere lucem potius, quam calorem, aut colorem, quia lux est qualitas aliquatenus pertinens ad qualitates intentionales, poterunt multò melius producere species impressas, quæ verè, & propriè sunt qualitates intentionales. Et ob eandem rem non video, cur Angeli penetrati cum corpore animato requirerent simul cum corporis anima producere partialiter, penes Thomistas actus sensitiuos, & materiales; qui sunt qualitates magis intentionales, quam lux.

96 Insuper nulla esset potentia in Angelis, cui productio lucis respondeat in Thomistarum sententia. Neque enim responderet intellectui; aut voluntati, aut potentia locomotiuæ: præter quas potentias nulla alia hæctenus ab ipsis est assignata distincta à substantia Angelica. In primis non intellectui, tum quia huic neque in Deo, neque in nobis respondet operatio materialis, & transiens ad extra: tum quia omnis actus intellectus est intellectio, & actus immanens: quorum neutrum conuenit productioni lucis: tum quia si distinguitur realiter potentia intellectiua à volitua in Angelis,

quia tam diuersæ operationes, vt sunt intellectio, & volitio, debent respondere distinctis potentiis; cum magis diuersæ sint intellectio, & productio lucis, maiori de causâ vendicabunt sibi distinctas potentias. Deinde non voluntati ob eandem rationes: & quia alioqui sicut voluntas valet tendere per amorem in obiecta toto cælo, & terra distata, ita per productionem lucis valeret ferri in subiecta similiter distantia, nihil producendo in medio. Adde, S. Thomam, vel qui eius ementitur personam in Postilla supra Genes. c. 1. v. 3. *putare, decipi illos, qui dicunt, quod Angeli cælum mouent solum per actum intellectum, & affectum.* Ergo multo potius putaret, falli eos, qui aliterent, fieri ab Angelis lucem sola potentia intellectuâ, & volitiua, actibusque vtriusque. Tandem non potentia locomotiuâ, vt pote cui alius effectus distinctus à motu, & impulsu responderet nequeat, si distinctio potentiarum intenta à Thomistis mansura sit recta, & facta in Angelis. Semel enim admissio, Angelos per eandem realiter facultatem posse mouere se, & alia localiter, producereque lucem in corporibus; quid causâ erit, ne per eandem queant hæc omnia, & præterea efficere intellectionem, & amorem?

97 Dices cum Ioanne de S. Thoma, productionem lucis ab Angelis conuenientem esse pluribus locis Scripturæ, vt Math. 28. v. 3. Lucæ 2. v. 9. Actuum 12. v. 6. in quibus narratur, illuminata sensibilibus aliqua corpora ab Angelis. Sed contra; quia ex eis locis, solum constat, productam esse lucem in præsentia Angelorum; & quemadmodum albedo, quæ candidauit in vestimento assumpto ab Angelo, Lucæ 2. v. 9. non fuit producta ab ipso; sic neque lux, qua facies assumpta resplenduit, vt fulgur. In illis ergo euentibus produxit Deus lucem ad præsentiam Angelorum, vt & aliquando suauissimum odorem, de quo in historia S. Macharij Romani Noster Mathæus Raderus pag. 79. Viridarj Sanctorum. Solent etiam Dæmones discedentes ab obsessis corporibus relinquere foetidissimū odorem, vt multis exemplis confirmat Petrus Thyraus c. 52. de Dæmoniacis; nec ideo odor dicitur effici ab ipsis Dæmonibus. Adde ex Thomasio, Sathanam transfigurare se aliquando in Angelum lucis, vt dicitur 2. ad Cor. 11. v. 14. ea autem lux produci debet à Sathana per virtutem propriâ naturalem, & non à solo Deo ad nuntium illius, aut ab illo diuinitus eleuato. Cõtra tamen est, nam in primis Angelus bonus non ideo lucis nuncupatur, quia hanc efficiat, sed quia beatus, & gloriosus est, vel quia veritatē, iustitiam, pietatēque colit, ac suadet. Deinde Diaboli in Angelum lucis transfiguratio non est lucē producere, sed sub specie boni Angeli decipere homines. Quod si aliquando cum luce appareat, erit applicando actiua passiuus, aut igneam corpus assumendo.

98 Verum permittā adhuc in Angelis potentia productiua lucis, hanc in Empyreo non producent. Etenim illud habet lucem ab intrinseco, & in summa intentione naturali. Ergo sicut Angeli nequeunt igni summè calido addere naturaliter vel vnū gradum caloris supra octauum; sic nequibunt addere naturaliter Empyreo summè lucido vel vnū gradum lucis supra octauum. Confirmatur ex Ioanne de S. Thoma in tr. de opere sex dierum ad q. 66. v. *quod autem, vbi ait; conueniens fuisse, quod Empyreus perfectio, & ornatus non daretur illi successivè, & per motum, sicut aliis corporibus, sed in primo instanti suam perfectionem habuisset; sicut etiam Angeli in tota sua perfectione creati sunt.* Ergo cum Angeli missi in terram redeunt postliminio ad Empyreum, nullus

illi accrescit lucis ornatus, & perfectio.

99 Si ob hæc fatearis, fieri ab Angelis in Empyreo, non quidem lucem, sed aliam occultam qualitatem; & fieri non per virtutē naturalem ipsorum, sed per obedientialem eleuatam à Deo. Contra; quia occultam illam qualitatem vix liberabis commentitię notâ; & actio miraculosè productiua talis qualitatis posset eam producere in passo distantii. Cum tamen Angeli nequeant existere vt in loco in re distantii. Et præterea iam Angeli non possent naturaliter existere in Empyreo; siquidem non possent existere nisi eleuati diuinitus ad causandam occultam qualitatem, quam gratis excogitas. Quod si Alensis impugnatur communiter, dum tradit 2. p. summę Theologicæ q. 3. 2. memb. 1. Angelorum presentiam ad locum consistere formaliter in quodam modo à Deo indito, qui non sit in potestate naturali Angelicæ voluntatis; potiori, vel æquo iure impugnanda est existentia Angelorum in Empyreo per supernaturale productionē qualitatis occultæ; quæ diuinaria est, iudice Pefantio 1. p. q. 5. 2. art. 1. D. 2.

100 Insurgo secundo contra Ferrarientem, quia animæ separatæ à corporibus nullam transeuntē actionem possunt naturaliter exercere, nec mouere alia corpora, vt docet S. Thom. 1. p. q. 117. art. 4. Et tamen sunt in loco, aliæ nimirum in Empyreo, aliæ in Purgatorio, &c. Ergo quemadmodum illæ nihil operantur in Empyreum, sic neque Angeli. Confirmatur; anima Christi Domini in triduo separationis à corpore descendit ad Inferos, fuitque in Sinu Patrum vt in loco, quin tamen in eum sit aliquid materiale operata. Agitauit ne aërem, vel corpus aliquod illius loci? Et quamuis probabile sit, quod cum S. Thoma, & Richardo Mediauillano tradunt Capreol. in 3. dist. 21. & 2. art. 3. ad 1. Durandi contra 3. conclus. Richard. Pampolitanus in expositione Symboli Apostolorum, Syluester in Rosa aurea tr. 2. in die Paschæ Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 43. lect. 2. scilicet ad præsentiam animæ Christi illuminatum sensibilibus Sinum Abraham; tamen vel ea lux non fuit producta nisi à solo Deo, vel si simul ab anima Christi per potentiam obedientialem, durū videtur dicere, id fuisse necessariū, vt anima Christi existeret in Sinu Abraham tanquā in loco, neque id vllō modo dicitur à S. Thoma, qui in 3. dist. 22. q. & art. 2. quæstiuicula 1. solum ait, congruum fuisse, vt sicut Christus ostensione suæ deitatis expulit interiores tenebras, ita exteriores ostensione suæ humanitatis expelleret ab Abraham Sinu. Simile argumentum efformari potest de paruulorum animabus residentibus nunc in Limbo, & de animabus SS. Patrum existentibus in Sinu Abraham, vt quædam Christus inde extraxit; nam neque motum, neque quidquam aliud materiale causant, aut causarunt in eis locis.

101 Vtremus, animæ existentes in Purgatorio, aut in Inferno, nequaquam mouent, aut accendunt ignem, aut gradum aliquem caloris in ipso producant; quia secundum S. Thomam virtute naturali carent ad hæc omnia. Et licet cõtenderetur, non carere virtute locomotiuâ ignis, diceretur sine fundamento occupari continuo in morione ignis; præsertim cum existentia animarum ibi non ordinetur ad hoc, vt moueant ignem; sed vt ab eo patiatur. Ex quo etiam cõuincitur, non eleuari diuinitus ad operandum aliquid in Purgatorio, aut in Inferno. Rogo namque, an eleuatio talis diuina, & miraculosa sit, vel non sit necessaria ad saluandum dogma de existentia animarum in Purgatorio, aut in Inferno? Si sit necessaria, sequitur præsentiam animarum ibi esse miraculosam, ac supernaturalem; & fore

fore etiam in quouis alio loco reali extrinseco, si in quouis alio animæ nequeant naturaliter operari ad extra. Vnde relicta suis naturis nullibi loci realis extrinseco existent, supposito adhuc Vniuersi ordine; quod est contra S. Thomam. Si non sit necessaria, cur ad eam recurratur sine sacræ Scripturæ, aut Patrum auctoritate?

102 Ob has rationes Ioannes de Neapoli Dominicanus, & suppar S. Thomæ scripsit q. 22. ex variis punct. 4. pag. 195. *Angelus, & anima etiam separatæ secundum essentiam suam, etiam si non operentur, possunt esse in loco: modum tamen, quo sunt in loco, est nobis ignotus. Et hoc videtur necessarium dicere secundum fidem propter animas puerorum non baptizatorum, & Patrum antiquorum, qui dicuntur esse, & fuisse in Limbo; unde nec patiebantur penam sensus ab aliquo corpore, neque etiam agebant in aliquod corpus.* Hactenus præultrix Theologus, qui ibi citat Angelicum Doctorem in 4. dist. 45. q. & art. 1. ad 1. Verum Archiepiscopus Hispalensis Deza in 4. sentent. dist. 44. q. 4. art. 3. notabili 5. coactus eadem ratione fatetur, *Supernaturalis, & virtute diuina, animas, & substantias spirituales posse esse in loco, non per operationem.* Dominicus Sotus in 4. Physic. q. & art. 2. concedit, non esse necessariam operationem vllam, quando substantia spiritualis creata inquit ponitur in loco, vt anima in Inferno; neque item quando ponitur ex mera voluntate diuina, vt Angeli in locis, in quibus primò creati sunt: imò neque quando ponitur ex propria etiam voluntate, aliud, quàm hanc ordinatam ad custodiam, aut præsentiam, assistentiãve in loco, requirit Sotus.

103 Sed ad Ferrarientem reuertor. Admittens ex abundantia, animas siue naturaliter, siue obedientialiter operari ad dextra in Purgatorio, aut in Inferno. Et iam sic arguuntur: Ignis operatur in stupam, cui vt loco non est intimè præsens, & vnus homo mouet alium hominem, quin mouens sit in loco moti. Ergo etsi animæ in igne Purgatorij producant aliquam qualitatem, vel moueant ipsam ignem, non ideo fiet, esse intimè præsentem parti ignis, in qua operentur qualitatem illam, vel motum. Argumentor iterum; Ignis potest operari in distans, dummodò operetur aliquid in medio; & homo potest mouere corpus distans, si moueat corpus interiacens; imò ignis potest producere calorem in subiecto distanti, quin producat in proximo, si in hoc sit antecederet productus. Ergo si animæ efficiant motum, vel aliquid aliud in igne Purgatorij, poterunt etiam efficere in distans, ac proinde quin sint præsentem parti ignis, in qua efficiant. Argumentor rursus: Agentis ad passum, & motoris ad rem motam approximatio est conditio prioris prærequisita ad agendum, & ad mouendum. Ergo quantumuis animæ agant aliquid in igne Purgatorij, vel illum moueant, non consistet præsentia ad illum in operatione, vel motu, sed in alio, quod pro prioris naturæ præcedat operationem, vel motum. Antecedens continet regulam agentibus, & motoribus materialibus communem in sententia Thomistarum; à qua regula non est, cur excipiantur agentia, & motores spirituales creati; quin potius Thomistæ aliqua ratione extendunt ad spirituales increatum quatenus aiunt, præsentiam Dei in omnibus rebus probari manifestè à posteriori ex eius operatione, licet pro prioris signo instantis realis in quo creatus est à Deo Angelus non præxiterit huic vt approximatus, sed vt immensus, id est, vt exigens esse intimè præsens pro posteriori signo, in quo Angelus existit productus. Argumentor postremò; Ope-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

ratio per quam animæ agant in quantitate bipalmari ignis Purgatorij, non est affixa essentialiter spatio, in quo existit ea quantitas. Vnde si ad aliud spatium transferantur animæ, & ea quantitas, poterit permanere eadem operatio. Ergo hæc nequit esse ratio, per quam animæ respondeant, & affigantur accidentaliter vni potius spatio, quàm alteri; & propterea ipsa sola non poterit esse ratio præsentia animarum ad spatium. Quod si operatio per aliquid superadditum reddatur præsens vni potius spatio, quàm alteri; cum illud non possit esse alia operatio, ne se quatur infinitus operationū processus, erit vbi. catio propria, vel cõmunis ipsi, & animabus. Quamobrè operatio animarum in loco reali extrinseco nõ adimet necessitatē vbi cationis, & præsentia distinetæ ad spatium tam in operatione, quàm in animabus.

104 Quatuor his argumentis impugnandus est, qui superioribus aliis conuictus confugeret ad passionem animarum ab igne pro ipsarum in Purgatorio, aut in Inferno existentia: retinent namque eandem vim in passione, ac in actione. Habemus in promptu alia. Primum: existentia animarum, quæ fuerunt in Sinu Abraham, & earum, quæ modò sunt in Limbo, non consistit in passione ab igne. Ergo neque in hac passione consistet existentia animarum incolentium Purgatorium, aut Infernum. Cur enim tam dissimiles rationes præsentiarum ad loca competent animabus? Secundum, Passio physica animarum ab igne, dum corpus non informant, miraculosa est, & supernaturalis. Ergo præsentia ipsarum ad Purgatorij, aut Inferni ignem consistens in tali passione, erit etiam miraculosa, & supernaturalis; quod supra est reiectum, & absurdi speciem videtur præ se ferre. Tertium, animæ, cum ex dispensatione diuina exeunt ad tempus è Purgatorio, vt ad nos deueniant, patiuntur ab igne, non minus quàm antea, & quàm dum illic redeunt, vt cum Beda, & Glossa ordinata in cap. 3. epistolæ Iacobi, cum S. Thoma 1. p. q. 64. art. 4. ad 3. & in additionibus ad 3. p. q. 70. art. 3. ad 8. docent Theologi. Ast tunc non sunt in igne tanquam in loco, neque enim circumferunt secum ignem, vt Albert. in 2. dist. 6. art. 7. Ioannes Baptista Folengius in 2. Petri 2. Anton. Rufc. l. 2. de Inferno, & de statu Dæmonū ante mundi exitum c. 4. l. 5. c. 29. & Malon. in 2. dist. 6. disp. 19. disp. 20. lect. 2. dixerunt, aliq; apud Angelum c. 4. Moralium, & apud Suarez lib. 8. de Angelis c. 16. n. 35. vbi cum Egid. Romano, & Thoma Argentinensi eos refutat. Ergo esse in igne Purgatorij, & in loco cõsistit in aliquo alio præter passio. nē ab igne. Præterea si in aëre nostro existit ad tempus vt in loco, quin patiatur ab aëre, non enim dispensat Deus in reclusionem Purgatorij, vt augeatur pæna sensus. Ergo existentia animarum in loco, non requirit necessitatē passionē prouenientem ex ipso. Quartum; Animarum passio ab igne Purgatorij non est æqualis in omnibus animabus ibi existentibus: nam aliæ aliis intensius cruciantur; & in eadē anima probabile est posse paulatim desescere, per Ecclesiæ præsertim suffragia, intentionem passionis ab igne, vt sentit Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 46. lect. 4. n. 8. Et tamen præsentia ad ignem Purgatorij æqualis est in omnibus animabus ibi existentibus; & in eadem anima, dum ibi existit non decreuit præsentia. Ergo hæc distincta prorsus est à passione. Quintum: Probabile est, Christi animam descendisse non solum ad sinum Abraham, sed etiam ad Purgatorium; imò & ad Infernum damnatorum. Sed sanctissimæ animæ præsentia in Purgatorio, & in Inferno nihil habuit de passione ab igne. Ergo etsi

k 2 animæ

animæ aliæ patiantur ibi ab igne, ipsarum tamen præsentia in alio distincto consistit. Sextum; ex opinione S. Thomæ proximè citati & alibi sæpè, ignis Purgatorij, aut Inferni, nihil materiale causat in animabus separatis; & pauci sunt, qui dicant, causare ex eleuatione diuina in ipsis vel calorem, vel actum aliquem intentionalem materiale. Ergo si quid physicum causet, quod ab extrinseco adueniens recipiatur in eis, erit spirituale: & passio, per quam recipiatur, erit etiam spiritualis. Iam verò videat, qui ad passionem confugit, quam voluntariè, & sine conuenientia inter præsentias dicat, animarum in sinu Abrahæ, aut in Limbo, aut in Empyreo, & Angelorum in hoc ultimo loco præsentiam consistere, siue in operatione, siue in motu materiali, & animarum aut in Purgatorio, aut in Inferno, & Angelorum in hoc ultimo loco præsentiam non consistere nisi in passione, eaq; spirituali.

105 Sed euoluamus paulò diligentius sententiam S. Thomæ circa cruciatum Angelorum, & animarum ab igne, ut inde accipiamus non ignobile relum. Angelicus Doctor explicat eum cruciatum per necessariam, & violentam alligationem ad ignem contra voluntatem, & inclinationem, potentiamque naturæ spiritualis, quæ hoc ex se habet, ut liberè migrare possit quocumque voluerit, quin ab vilo corpore prohibeatur. Hæc alligatio dupliciter potest intelligi. Primò ita, ut à solo Deo efficiatur, & ex eius necessaria apprehensione sequatur dolor in voluntate, seu vehementissima tristitia de tanto malo. Potest secundò ita intelligi, ut efficiatur etiam ab igne diuinitus eleuato; & aliqui Interpretes Doctoris Angelici addunt, effici iuxta ipsum ab igne tum alligationem, tum apprehensionem, & tristitiam, hos tamen actus simul cum intellectu, & voluntate Angelorum, & animarum. Si primo modo intelligatur, apparet satis perspicuè nihil spirituale deriuari ab igne in Angelos, & animas; & proinde præsentiam ad ignem non consistere in passione aliqua spirituali, quæ ex ipso proueniat. Si secundo modo intelligatur, obtinemus intentum; nam quid aliud erit, fieri alligationem ab igne, quam fieri in Angelis, & animabus vocationem, ratione cuius affigantur spatio, cui ignis est præsens? Productio autem, vel conseruatio eius vocationis orta ab igne, quin locatis liberum sit eam impedire, supponit in illis potestatem existentem in loco corporeo per similem vocationem, & addit, quòd in tali loco fiat, vel conseruetur ea vocatione ab igne. Et caue, ne hoc pacto declares existentiam animarum in Empyreo; siquidem, ut dixi nescio quis apud Stobæum serm. 117. *Nihil ubi naturaliter versari solet, vi, aut vinculis ibi retineri opus habet.* Vnde ab eo cælo nullam vim patiantur beatæ animæ, & multo minus ab Abrahæ sinu animæ Christi, dum ibi extitit.

106 Insurgo tertio contra Ferrariensem, quia Angeli possunt naturaliter, quantum ex se est, & saltem possunt diuinitus existere in vacuo, aut supra conuexam Empyreæ superficiem. Ast tunc nullam exercerent operationem circa vacuum, aut circa spatium imaginarium, quod est vltra superficiem conuexam Empyreæ. Ergo tunc formalis ratio præsentia Angelicæ ad spatium non consisteret in operatione. Ergo neque modò consistit in ea ratio formalis præsentia Angelicæ ad locum corporeum Empyreæ. Sic quia præsentia corporum ad spatium non consistit in operatione, hæc nequaquam requiritur quando duo corpora diuinitus penetrata respondent eidem spatio, ad modum, quo eidem

respondent Empyreum, & Angeli in ipso locati, cum hoc tamen discrimine, quòd duo corpora nequeant naturaliter simul respondere eidem spatio, scilicet Empyreum, & Angeli; qui licet aliquando operentur in loco corporeo, cuius spatio respondent, id per accidens est ad rationem præsentia, uti per accidens esset ad rationem præsentia corporis vnus penetrati cum alio, si vnus in alio operaretur.

107 Confirmatur; si à Deo destrueretur Empyreum immotis Angelis, hi conseruarent naturaliter eandem præsentiam, seu vocationem intrinsecam, quam antea habebant, non tamen eandem operationem, quam in Empyreum permitto habuisse. E conuerso si Deus ad motum Angelorum versus partem superiorem, moueret sursum Empyreum, tunc Angeli conseruarent eandem operationem erga Empyreum, non tamen eandem præsentiam, seu vocationem intrinsecam, quippe non retinerent eandem distantiam, vel indistantiam ab aliquo puncto fixo, à centro, exempli causa, terræ; & alioqui præsentia, seu vocatione intrinseca Angelica esset mobilis, transferibilisque de spatio ad spatium: aut alioqui Empyreum retineret eandem præsentiam, seu vocationem intrinsecam; quod est aperte falsum, quandoquidem moueretur sursum, & quandoquidem deberet affici aliquo de nouo, ratione cuius esset remotius à centro terræ; illud autem nouiter habitum non potest esse aliud, quam noua præsentia & vocatione intrinseca.

108 Confirmatur rursus, stante immoto Angelo, & permanente eadem præsentia, ac vocatione intrinseca in loco corporeo, potest variari operatio Angelica erga illum. Nam etsi Angelus motor sphaeræ Solaris sit in ea, ut in loco, moueaturque successiue sphaera Solaris, & modò secundum vnam partem respondeat Angelo, modò secundum aliam, adhuc ille permanet immotus, & adhuc perseuerat eadem præsentia, vocationeque intrinseca, & quasi situs, ut cum Philosopho tradit S. Thom. 1. p. q. 5. 1. art. 3. ad 3. & ut periuadet ipsa ratio, eo quòd Angelus non acquirit, neque deperdat spatium de nouo. Ergo præsentia, vocationeque intrinseca Angeli ad sphaeram Solarem non consistit in motu, quo illam mouet, seu in operatione erga illam, sed in alia entitate distincta.

109 Confirmatur vltèrius, quia Angelus eleuatus à Deo supra ambitum Empyreæ, posset habere definitiuam distantiam ab alio Angelo similiter eleuato, & posset esse intimè præsens Raphaëli v.g. distantia, à Michaële absque vlla operatione, aut motu facta, vel in spatio imaginario, vel in Raphaële: posset etiã mouere se localiter, quin aliquid ageret in prædicto spatio. Quæ omnia sine vocatione intrinseca in Angelo intelligi nequeunt, vti sine ea intelligi non valent in corpore glorificato, quod à Deo eleuaretur supra ambitum eiusdem Empyreæ. Quo casu (ut obiter notetur) vocatione corporis illius non consisteret in contractu quantitatis, neque illum requireret: & nunc quamuis meum corpus muret contactu quantitatis succedentibus variis superficiibus æris, non ideò debeo mutare vocationem, possum namque ipse manere immotus. Sed hoc relicto, redeo ad Angelos. Et simile quidem argumen tum efformare licet in euentu, quo Deus destrueret, ut potest, Empyreum perseuerantibus Angelis in spatiis diuersis, in quibus modò intra ipsum sunt; nam tunc distaret vnus ab alio non minus, quam modò, & inter vtrumque sic distantem posset interitici aliqua entitas spiritualis, vel corporea, duòque illi Angeli mouendo se se, posset fieri magis, aut minus distantes.

110 Occasio

110 Occasione arrepta ex motu Angelico locali progredior ad aliud argumenti genus. Nam si quies Angeli in loco reali extrinseco consisteret in operatione circa illum, motus etiam localis per illum consisteret æquè in operatione: & sic consequenter farentur aduersarij. Id tamen esse falsum, ostendo primò, quia alioqui separata animæ non posset naturaliter mouere se localiter per Vniuersum, cum penes S. Thomam nequeant naturaliter habere operationem aliquam successiuam, & interruptam erga locum extrinsecum realem; & quia alioqui neque ipsæ, neque Angeli posset adhuc diuinitus exercere potentiam suam locomotiuam vel in vacuo, vel in spatiis vltra Empyreum, vt pote essentialiter incapacibus recipiendi aliquid in se; sunt enim purum nihil. Secundò, quia localis motus corporum in reali loco extrinseco saluarur optimè absque operatione, quam à corporibus caularum recipiat in se ipse locus. Ergo idem dicendum est de locali motu spirituum, qui id solum peculiare debent habere, vt in spatiis pertransitis penetrerunt naturaliter cum corporibus extensis per ea spatia. Tertio, quia quando Angelus mouetur ex sua sede Empyreæ versus terram, conseruantur nouæ denominationes reales minoris, & minoris distantia debent ipsam, & terræ immotum centrum. Ergo debent præsupponere intrinsecam rei alicuius in Vniuerso mutationem. Non in centro terræ, vt patet; Ergo in ipso Angelo.

111 Si respondeas, mutationem intrinsecam fieri in corporibus pertransitis, seu penetratis ab Angelo. Contra, tum quia ad hanc mutationem recurrendi præoccupatum est iter, quando Angelus longissime existens supra Empyreum inciperet moueri per spatia imaginaria versus terram, & quando prætergresso Empyreo perueniret ad aliquod spatium vacuum corporibus ex diuina dispositione. Tum quia nouæ illæ reales denominationes non competereut Empyreo, per quod moueretur Angelus, non enim hic traheret secum tale cælum, Ergo etsi in eo aliquid operaretur, non sufficeret ista mutatio, vt conseruarent illæ denominationes minoris, ac minoris distantia à centro terræ. Quapropter, cum illæ denominationes competant Angelo, & intrinsece sint, opus est vt in ipso fiat aliqua mutatio intrinseca. Suppono illas denominationes esse intrinsecas, nam si diceret esse omnino extrinsecas Angelo, non video, quo iure in Angelo, aut in alia re creata admitteres de cætero aliquam denominationem intrinsecam. Tum denique, quia in superiori casu Angelus verè ac realiter moueretur: ergo verè, ac realiter mutaretur: ergo verè, ac realiter haberet se aliter intrinsecè in se ipso; atque ideò non sufficeret mutatio facta in corporibus, quæ peruaderet. Probatur secunda consequentia; nam prima liquet; cum motus localis verus, ac realis sit species mutationis veræ, ac realis. Probat, inquam, secunda; quia nisi realis, & vera mutatio rei alicuius importet in suo conceptu essentiali quòd res verè, ac realiter habeat se aliter intrinsecè in se ipsa, quænam causa supererit, vt dicamus, Verbum diuinum non esse mutatum verè, & realiter per assumptionem humanitatis, non obstante mutatione intrinseca, quæ in hac est facta per vnionem hypostaticam? Et quidem Verbum diuinum non esse mutatum verè, ac realiter per assumptionem humanitatis, tam certum est, quam est certum non amisisse Deitatem, assumèdo humanitatem.

112 Insurgo quartò contra Ferrariensem, quia intellectus Angelicus v.g. species ipsi impressæ, & P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

actus, quibus ornatur, existunt in loco reali extrinseco, & nõ per operationem; aut motum, quem erga locum realem extrinsecum exercent. Ergo & substantia Angelica poterit existere in loco reali extrinseco absque operatione vlla, aut motu erga eum exercito. Dices, intellectum Angelicum, & reliqua enumerata in antecedenti existere in loco per id ipsum, per quod existit substantia Angelica, & proinde satis esse operationem, aut motum exercitum à potentia Angelica executiue ad extra, quin necesse sit, vt in loco existant, addere operationem, aut motum prouenientem ab illis aliis entitatibus. Sic corpus, & omnia, quæ sunt in ipso constituuntur in loco per vocationem propriam solius quantitatis. Fateor argumentationis vim eleuari apposito exemplo, si verum esset. Sed quia illud est falsum, vt censeo cum Patribus Suatio disp. 5. 1. Metaph. sect. 5. Hurt. disp. 14. Physic. sect. 4. multisque aliis, ideò argumentationem hanc nolui omittere.

Refutantur alij Thomista, qui dicunt, Angelos habere applicatam actiuam suam virtutem erga Empyreum.

113 Ex his, quæ tam copiosè expendi contra præfatum Authorem, aperitur via ad impugnandos alios, qui cum negent, Angelos operari transeunter erga Empyreum, aiunt tamen, habere erga illud applicatam suam virtutem actiuam transeunter; & in ea applicatione virtutis in actu primo consistere rationem formalem præsentia Angelicæ ad Empyreum. Sed impugnandi sunt primò ex dictis, quia frustranea est applicatio virtutis, cuius exercitium est impossibile. Quare si Angeli nullam habere possunt operationem erga Empyreum, nullam habebunt virtutem actiuam, quam in actu primo applicent erga illud. Secundò, quia Angeli nequeunt applicare actiuam suam virtutem erga vacuum, aut erga spatium imaginarium supra Empyreum. Et nihilominus possunt habere in Vacuo, aut in spatio imaginario supra Empyreum rationem formalem præsentia. Tertio, vnus homo potest applicare actiuam suam virtutem ad operandum in alio homine non minùs, quàm Angelus ad operandum in corpore. Et tamen homo non censetur esse in alio homine vt in loco per applicationem illam præcisè: ergo similiter censendum est de Angelo.

114 Quartò, si Angelus existeret in corpore vt in loco, ad quod habet applicatam liberè suam virtutem actiuam, sequeretur existere vt in loco in omnibus illis corporibus, ad quæ potest simul applicare suam virtutem actiuam. Hæc autem consequentia est absurdissima; fieret enim vt Sol existeret tanquam in loco in omnibus corporibus, ad quæ habet applicatam necessariam virtutem suam actiuam pro lucis effectione: fieret etiam, vt Angelus existeret tanquam in loco in omnibus corporibus, distantibus à se, siquidem erga ipsa posset operari agendo per corpora intermedia, vel simili operatione supposita in corporibus intermediis. Qui nõ, quia vt causa creata, sit applicata in actu primo ad operandum transeunter in passo, non requiritur intima præsentia cum passo, sed satis est approximatia, & vicinitas ad spatium passi; quod à causa corporea non semper debet contingi immediatè, vt iam dixi: ergo ex applicatione Angeli ad operandum transeunter in Empyreo, non sequitur, illum esse intimè præsentem ad spatium occupatum ab hoc. Sextò in causis creatis corporeis applicatio ad agendum in passo importat, seu potius præsuppo-

k 3

præsuppo

præsupponit intrinsecas ipsius vbiaciones simultaneas, ratione quarum respondeant eidem spatio, si diuinitus penetrantur, vel diuersis, si non penetrantur. Loquor de causis creatis corporeis comparatis ad passum extraneum corporeum. Nulla autem apparet ratio, ob quam necesse sit, aliter discurre in applicatione Angeli ad operandum erga Empyreum, etiam si erga hoc cælum possit operari.

115 Adde, prædictam applicationem debere consistere in aliqua entitate, quæ nouiter adueniat Angelo, cum non consistat in sola entitate Angeli, neque in sola entitate Empyreis; neque item in simultanea vtriusque coexistentia: quippe hæc omnia possunt seorsim, & simul existere in rerum natura, quin detur ea applicatio quæ in Angelo non est pura denominatio extrinseca: Ergo, vt in Angelo confurgat, opus est nouo aduentu alicuius entitatis, quæ ipsi intrinseca sit. Dicere verò illam entitatem esse volitionem, quæ Angelus vult agere erga Empyreum, quid aliud est, quam recurrere ad operationem, quæ sit formalis ratio præsentiae Angelicæ ad Empyreum? Vnde Doctor subtilis in Reportatis super 2. dist. & q. 2. erroneam censens ex damnatione Academiæ Parisiensis existentiam Angeli in loco per operationem, addidit, existentiam per applicationem, *videri idem ponere cum illo errore, nisi quod est venenum latens.* Quibus verbis solum vtimur ad ostendendam coincidentiam vtriusque modi dicendi, quicquid sit de censura, de qua in n. 120. Et semel admisso, Angelum constitui formaliter præsentem Empyreum per operationem spiritualem sibi intrinsecam, nihilque agentem erga Empyreum, nemo non cernet, asseri multò planius à nobis, eam rationem formalem esse quædam entitatem spiritualem distinctam ab omni actu intentionali intellectu, & volitio, quæ vt affigat Angelum spatio occupato ab aliqua parte Empyreis, nullatenus indigeat operatione exercita circa illud, Neque id planius solummodò asseritur à nobis, sed & necessariò asserendum est ab iis, qui recurrunt ad memoratam volitionem. Nam talis volitio est indifferens, vt existat in hac, vel in illa parte Empyreis, tanquam in loco, siquidem Angelus præsens parti A, potest eligere volitionem agendi erga partem B, quando ad istam partem accesserit. Ergo vt volitio sit potius in parte vna, quam in altera, debet aliquid aliud superaddi præter Angelum, partem, & volitionem: illud autem aliud, quod superaddatur, erit entitas à nobis intenta, & affixiua volitionis ad spatium vnus partis potius, quam alterius.

116 Omitto, Angelum præsentem parti A, posse naturaliter habere ex diuersis finibus duas volitiones agendi in ea parte, quarum quælibet sufficeret ad agendum, etiam si alia deesset; & posse etiam in parte A, habere vnica volitionem, qua velit agere in ea parte tanquam in loco adæquato, simulque velit agere in parte B, tanquam in loco adæquato, quando à parte A discesserit. Hinc autem sequeretur, posse naturaliter Angelum simul habere duas præsentias adæquatas ad eundem locum adæquatum, & ad duo loca adæquata, si volitio præfata sit formalis ratio præsentiae ad locum. Est autem articulus damnatus Parisiis ann. 1241. & 1340. *quod Angelus in eodem instanti potest esse in diuersis locis, videlicet naturaliter.* Et Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 89. in Scripturam inquit, *Neque Angelus potest simul eodem momento in pluribus locis præsens esse. Hoc soli incircumscripto Deo competit, nempe suapte naturâ.* Imò Thomistæ noui (excepto Araujo 1. p. q. 5. 2. art. 3. dub. 1. num. 2. 2.) nec diuini-

tus conuenire posse Angelo dicunt. Omitto etiâ, Angelos, dum in Empyreum existunt, habere applicatam, & paratam suam voluntatem, vt operentur in terra, si à Deo fuerit imperatum, quin tamen simul versentur tunc apud nos.

Expoditur Bañez, qui asseruit, Angelos subsistendi in Empyreum in suis operationibus.

117 Propositus ordo petit, vt Dominicum Bañez iam refutemus; primò, quia operatio Empyreis incorpora alia cælestia, & sublunaria est valde dubia, vt ignotum non erit euoluenti Exercitationem 16. Et ea operatione concessa, non apparet ratio, ob quam Empyreum influens naturaliter per suam formam indigeat iuuamine Angelorū. Quòd si ex abundantia cum Empyreum concurrant, velis; debet etiam fateri, posse pro suo libito à cooperando cessare, adhuc dum sunt intra illud. Nam sine fundamento dices, fore, vt non possint cessare, si ex alia parte admittis, Empyreum non indigere per se iuuamine Angelorū; & hos, vel aliquos ex his posse pro suo arbitratu abesse aliquanto tempore ab eo. Præterea illa operatio Empyreis in corpora sibi inferiora deficiet post diem Iudicij: incredibileque est, tot Angelorum milliones intentos nunc esse, vt præstent suppetias Empyreis, &augeant, vel moderentur eius fluxum, qui si sit ordinatus ad bonum Vniuersi, vt reuera erit casu, quo detur, debet seruari semper inuariatum tenorem quo ad augmentum, vel temperationem: alioqui Vniuersum reportaret damnatum ex nimio augmento, vel nimia temperantia proueniente à maiori, vel minori numero Angelorum commorantium in Empyreum.

118 Secundò, Angeli vel iuuant Empyreum operando aliquid in ipso, vel nihil? Si primum, iam est reiectum in superioribus: si secundum, Ergo Angeli non sunt in loco corporeo Empyreis per operationem transcurrentem erga ipsum. Aliunde non sunt in loco corporeo primi Mobilis v.g. erga quod dicitur esse operatio Empyreis: Ergo nullo modo erunt in loco corporeo. Confirmatur, Empyreis iuxta Bañez perficit operationes subiectarum sphaerarum, quin tamen sit in illis, vt in loco. Ergo Angelos præcisè perficere operationes Empyreis, non est formaliter existere in illo, vt in loco. Tertiò, Angeli non operantur simul cum aliis cælis, nisi quatenus eos mouent, neque aliter possunt operari cum igne v.g. nisi quatenus illum mouere queunt. Ergo siquidem non moueant Empyreum, nihil cum ipso operantur. Quartò, Dæmones existentes tanquam in loco corporeo vel in Inferno, vel in aëre caliginoso, nullam vim actiuam perficiunt, qua præditus sit vel ignis, vel aër. Et quamuis aliquando perficerent, proueniret id ex libera eorum voluntate. Ast existentia in Inferno non relinquitur libertati ipsorum. Argumenta alia desumpta ex Angelorum existentia, in Vacuo, aut in spatio imaginario supra mundum corporeum; & ex animarum separatarum existentia in variis receptaculis: ne sæpius repetita moueant lectori nauseam, non hic inculcabo. Malonius in 2. dist. 8. disput. 9. sect. 2. vocat Dominici Bañez opinionem anilem, & frivolum, merùmque figmentum, sed fatius est abstinere aculeatis his censuris.

Impugnatur Capreolus, qui sola Empyreis ab Angelis exornatione præ se ferente operationis speciem contentus est, vt eorum in Empyreum præsentiam declaret.

119 Succedit refellendus Capreolus. Et primò non aliter se habet, quam exornatio palatij à persona Regia. Sed hæc posterior exornatio supponit aliquid reale superadditum intrinsecè Regi, ratione cuius Rex fiat præsens Palatio. Ergo & illa prior supponet aliquid reale superadditum intrinsecè Angelo, ratione cuius fiat præsens Empyreum. Secundò, quia nobilitatio Empyreis per Angelum debet fundari in entitate aliqua reali, & physica, nisi velis, talem nobilitationem esse merum nomen, aut puram rationis relationem; & tunc clarissimè constabit, non posse in ea consistere præsentiam realem Angeli ad Empyreum. Ast talis nobilitatio non fundatur in coexistentia etiam physica Angeli, & Empyreis, siquidem potest Angelus existere in sphaera Solari, quin actualiter nobilitet speciatim Empyreum: Ergo fundari debet in entitate aliqua reali, & physica superaddita existentiae vtriusque: quæ entitas erit vbiatio, pro qua decerto, cum per Capreolum non sit operatio transiens, neque applicatio virtutis, neque cooperatio cum Empyreum. Tertiò, quia vel Angelus vbiatque Vniuersi sit, nobilitat Empyreum, vel non nobilitat nisi existens tali modo? Si primum, Ergo vbiatque Vniuersi existat Angeli, existet in Empyreum. Si secundum, Ergo existere Angelum tali modo, & sic nobilitare Empyreum connotat, vel dicit in Angelo aliquid, quod ipsi desit, dum existat in terra, & illud connotatur, vel dictum erit aliquid reale, ac physicum: si nobilitatio non sit purè nominalis, aut fictitia. Quartò, licet Dæmones ornent physice Barathrum vt inuitt post Vincitium Bellouacensem in consolatione ad S. Ludouicum Regem Galliarum super morte amici c. 15. S. Thomas in 4. dist. 48. q. 2. art. 4. ad 3. quatenus ait, Barathrum vice claritatis, quæ post innotatum orbem refulgebit in elementis habiturum spiritus rationales hominum, & Dæmonum, qui quamuis ratione culpa sint infimi, tamen ex dignitate natura sunt qualibet qualitate superiores. Cæterum negari non potest, concipi à nobis vt deformantes moraliter. Ergo in eo, vt in loco non erunt, si exornatio moralis sit formalis ratio præsentiae ad locum respectu spirituum.

120 Et hæc sint satis contra pronuntiata Ferrarientis, Bañez, ac Capreoli, omittis innumeris Scottistis, Nominalibus, & Nostratibus, quibus ea displicuerunt; & articulis Parisiensibus, in quibus iam diu reprobata est existentia Angelorum in loco reuocata ad operationem transcurrentem. Eis articulis plus autoritatis, quam par esset, vendicans Petrus Garcia Episcopus Vrgellensis in determinationibus Magistralibus contra conclusiones Apologeticas Ioannis Pici Mirandulani editis in lucem anno 1489. inquit, suspectam esse de errore, & hæresi opinionem, quæ defendit, operationem circa locum, vel circa corpus existens in loco, esse rationem, per quam Angelus existat in loco, pro quanto talis opinio damnata est Parisiis. Ita in ultimo cap. contra 1. conclusionem, Et paulò antea scripserat, *Tertia opinio videtur esse suspecta de errore, & hæresi, pro quanto non potest apparere, nec probabiliter saluare dicta sacra Scriptura, & Sanctorum Doctorum de mysteriis, & locis prætorum, & penarum Angelorum, & ani-*

*marum separatarum; quia operatio, per quam Angelus determinatur ad locum, non potest esse operatio spiritualis, quia talis aequè abstracta est à loco, motu, & differentiis locorum, & temporum, sicut substantia Angelica secundum prædictam opinionem. Oportet ergo, quod sit operatio, & effectus transiens in materiam corpoream. Constat autem secundum fidem, & auctoritates Sanctorum, quod Angeli, & anima, quæ sunt in cælo, & in Inferno tanquam in loco, non operantur tales operationes in cælo, nec in Inferno, vt patet discurrendo per singulas operationes ipsorum Angelorum, & animarum separatarum. Hactenus Episcopus Petrus Garcia; sed immeritò in suspicionem erroris, & hæresis vocat opinionem, quam, ipso referente, tuerur doctissima, & Catholicissima Thomistarum schola, & quam iam tunc nonnulli alij Theologi extra Thomistarum Lyceum amplexabantur. Posterioribus sæculis aliqui etiam in eam abierunt, licet anno 1543. scripserit Henricus Hernandez Doctor Salmanticensis sect. 5. Philosophiæ fol. 66. communem scholam tunc temporis militasse contra Thomistarum opinionem: & anno 1539. Ludouicus Coronel Magister Complutensis l. 4. Physicarum perscrutationum fol. 74. dixerit, *nedum minus sufficientem, imò & in intelligibilem reputatam à doctis plerisque viris positionem Thomisticam.* Porro et si nos non sequamur, longè tamen sumus, vt putemus, aut dicamus, dignam esse vllà censurâ. Nolumus enim esse, quales nonnulli Scholastici à Melchiore Cano lib. 8. de locis Theologicis cap. 4. reprehensu, qui ex opinionum, quas in schola acceperunt, præiudiciis, viros alios Catholicos, notisque grauioribus inuunt, idque tanta facilitate, vt meritò rideantur.*

Esti Angeli nihil operentur in Empyreum, nullamque applicationem virtutis actiue in illo habeant, non idèò dicendum est cum Caietano, metaphoricam tantum ibi præsentiam eis competere.

121 Cardinalis Caietanus non acquiescens operationi Angelorum erga Empyreum, nec omninò fidens applicationi virtutis erga illud, tentat nescio quid de præsentia metaphorica Angelorum in Empyreum, quatenus scilicet sunt in gloria, ad quam illud sanctificatum est. Conatus hic Caietani audiuit malè vel inter ipsos Thomistas, vt videre est in Bañez, & Zumel, Sanè cum Caietanus non neget, Angelos posse existere, & sæpe de facto existere in loco corporeo, non tamquam circumscripte ipsos, vt circumscriptibit corpora, sed tanquam definitiue: cumque non neget, hanc existentiam in loco corporeo definitiue esse simpliciter, & absolute veram, ac realem, quando Angeli operantur, vel applicant suam virtutem actiuam circa prædictum locum: deberet similem existentiam veram, ac realem in loco corporeo Empyreis tribuere Angelis, etiam si circa Empyreum non operentur, neque applicant virtutem suam actiuam. Etenim in diuinis Litteris, & in scriptis Patrum Ecclesiæ simili verborum tenore dicitur, Angelos existere in cælo, ac in aliis locis corporeis.

122 Extant in præcedentibus plura testimonia: adiicio sequentia. Ioannis 14. v. 2. cælum appellatur à Christo Domino *Domus Patris sui*, in qua mansiones multa sunt: quibus verbis satis dilucide indicatur, cælum se habere tanquam verum, & proprium definitiuum locum respectu Angelorum, & animarum beatarum. Genesis 18. v. 33. narratur,

Dominum, qui apparuit Abrahamo per Angelum in specie visibili, ac corporea, abiisse, peracto colloquio. Tobiaë 12, v. 20. ait Angelus Raphael, *Tempus est ergo, ut reuertar ad eum, qui me misit.* Si autem non abierunt, neque reuersi sunt in cælum, vt in verum, & proprium definitiuum locum, saluari ægrè possunt istæ locutiones; nam à gloria, ad quam sanctificatum est cælum, nunquam abfuerant, neque proinde caruerant præsentia metaphorica excogitata à Caietano. Non credam, dicendum ab aliquo, abitionem, & regressum illorum Angelorum aliò fuisse, quàm in cælum. Si tamen diceretur, quid responderet ad hæc Lucæ verba cap. 2. v. 15. *Discesserunt Angeli in cælum?* Simile argumentum efformari potest ex testimoniis, in quibus Angeli asseruntur *apparuisse de cælo, descendisse de cælo*, vt Lucæ 22, v. 43, Math. 28, v. 2. nam apparitio noua, & descensus è cælo non saluatur, si manere in cælo Angelos nihil aliud sit, quàm manere in gloria, cum in hac semper manserint, postquam beata visione donati sunt.

123 Confirmatur ex aliis testimoniis, in quibus prædicatur, Christum venturum de cælo cum Angelis suis ad iudicium vniuersale. Ita Math. 17, v. 27. Lucæ 25, v. 31. vt enim Christus veniet discedens à loco cæli, cui per circumscriptiuam præsentiam realem fuerit antea præsens corpus Dominicum, sic seruata proportione debet intelligi, venturos Angelos, quatenus discedant à loco cæli, cui antea fuerint præsentia per definitiuam præsentiam realem. Confirmatur vterius, quia iuxta Christum Math. 22, v. 30. *Homines in Resurrectione: erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Si autem Angeli sint in cælo per præsentiam tantum metaphoricam, vix vlla interueniet similitudo inter hanc, & hominum præsentiam, quæ realis erit; neque ex Angelis, & hominibus constitueret vna ciuitas cælestis, seu congregatio, & societas realis, vt potè quæ requirat multorum præsentias reales ad spatia non valde diffusa.

124 Verge, & efficacissimè, ni fallor, si Angeli non sint realiter præsentia cælo, cui glorificata corpora erunt realiter præsentia post Resurrectionem, liceret idem dicere de beatis animabus separatæ, cum harum, & illorum in cælo existentia eodem modo deprædicetur à sacris Litteris, & Patribus; & cum non magis, sed multò minus animabus separatæ competere queat operatio, aut applicatio virtutis transeunter actiue erga præfatum cælum. Ast non licet dicere id de beatis animabus separatæ: Ergo neque de Angelis beatis. Minor tam apertè constabit ex testimoniis Scripturæ, Conciliorum, & Patrum adducendis in Exercitatione proxima, vt apparenti euasione cuius rimulam omnem præclaram iudicem. Interim noteret, Concilium Florentinum, & Benedictum Papam XI I. quorum verba ibi transcribentur, distinguere expressè duo in animabus separatæ, quæ nullius culpæ reatui sunt obnoxia, vnum, receptionem, ac ingressum mox in cælum: alterum, visionem beatam. Quæ distinctio indicatur 1. Petri c. 1. v. 3. & 4. vbi dicitur, *Regenerauit nos in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem conseruatam in cælo.* En proponitur nobis cælum, vt quid diuersum ab hereditate æterna, seu à visione Dei. Notetur item, Benedictum Papam disertè tradere, eas animas *Sanctorum Angelorum consortio aggregari in cælo, cælorum regno, paradiso cælesti cum Christo.* Notetur præterea, Patres Ecclesiæ, dum dicti-

tant, Angelos, & beatas animas existere in cælo; nunquam explicare existentiam in cælo per visionem beatam, & gloriam: imò potius, quia hæc communicatur à Deo Sanctis, & puris spiritibus in cælo tanquam in loco, cui sint realiter præsentia, idè Patres explicare, Deum dici ab Scriptura sacra existere specialiter in cælo tanquam in loco, non tamen circumscriptiue, neque definiente ipsum, vti definit creatos spiritus beatos.

125 Verge iterum; Non licet negare hominum damnatorum animas separatas existere verè, & realiter per præsentiam realem in Inferno; neque item licet negare, Christi animam beatissimam descendisse verè, ac realiter ad Inferos, extitisseque ibi per præsentiam realem. Ergo neque licebit negare, Angelos, & beatas animas separatas existere in cælo per præsentiam realem. Patet consequentia, quia Scriptura, Concilia, & Patres simili omni modo loquuntur de his omnibus existentis. Quòd si quoad existentiam Angelorum, & animarum in cælo securus esset interpretatio Caietani de præsentia metaphorica, consideret attentè Lector, an secuta etià esset germana interpretatio exhibitæ à Durando quoad existentiam tum animarum damnatorum hominum in Inferno, tum beatissimæ animæ Christi in sinu Abraham? Eam verò interpretationem Durandi absouam esse fateatur Caietanus in 3. p. q. 52. & erroneam, ac planè hæreticam compellant Medina, & Suarez ibidem, S. Bernardus epist. 188. descensum animæ Christi ad Inferos non per se, sed per potentiam inculcat erroris in Abaelardo, qui ita sensisse videtur expositione in Symbolum Apostolorum, licet in Apologia sua, seu confessione dicat, descensum per solam potentiam fuisse omnino remotum à suis verbis, & sensu.

126 Existencia Dæmonum in Orco per præsentiam realem; offert non contemnendum argumentum. Si respondeatur, esse etiam metaphoricam, quatenus Dæmones sint in pœna, ad quam Orcus est deputatus. Contra. Ergo qui vagantur ex permissione diuina per aërem existent non minus in Inferno, quàm qui non vagantur. Et rogo de his, an nusquam, vel alicubi existant realiter? si alicubi; maximè in Inferno, & per præsentiam realem. Si nusquam; rem dices nec conformem sacris Oraculis, nec ex natura rei possibilem; imò iuxta plures impossibilem diuinitus, si loquaris de absolutio, ne ab omni spatio tam imaginario, & per præsentiam realem. Præterquam quòd sacra Scripturæ verba de existentia Dæmonum, & animarum damnatarum in Inferno tanquam in loco intelligenda sunt ad litteram, ex regula S. Augustini; siquidem nec absurditas, nec impossibilitas vlla nos cogat confugere ad alias acceptiones metaphoricæ.

127 Quæ ratio militat etiam pro Angelis beatis, quoties Scriptura diuina repetit eorum in cælo existentiam. Et quidem si semel liceret scripturam toties loquentem de cælesti Angelorum beatorum loco interpretari, quatenus nomine cæli significet non materiale cælum, in quo existant, sed visionem tantum, & fruitionem quibus glorificentur, vix, & ne vix posset ex sacris litteris probari materiale illud cælum sanctificatum ad gloriam hominum. Sicut enim quando de Angelis est sermo, referuntur à Caietano verba ad solam Dei visionem; cur quando de hominibus nefas erit ad eam solam referre? Non defuerunt, qui istud auerterent; sed illos inominatos confutauit validè Dunalis tract. de quatuor Nouissimis, quæst. 6. art. 1. pag. 640.

128 Tandem aduersus Caietanum sic argumentor; cælum

cælum vel est locus sanctificatus ad gloriam Angelorum, vel solùm ad gloriam hominum? Si primum, existent gloriosi in illo verè, & realiter. Si secundum, actum est de cælo, quantum ad Angelos beatos. Nam ipsos videre Deum, sicut vident hominum animæ, quæ in cælo ad id destinato commorantur, neutiquam est, Angelos existere in cælo, vt patet in ipsismet Angelis, qui quando ad terram mittuntur, vident etiam Deum, quin existant in cælo.

129 Opponet quis S. Thom. asserentem 1. p. q. 52. & 53. art. 1. in corpore, Angelos existere in cælo æquiuocè. Respondeo, asserentem S. Thomæ communem esse omni loco, in quo sint Angeli: Caietanum autem aliquid speciale cogitare de existentia in loco Empyreæ, ita vt ea non solùm sit æquiuoca, sed merè metaphorica ob defectum operationis, & applicatæ virtutis. Dum verò à S. Thoma dicitur æquiuoca existentia Angeli in quouis loco, non intendit excludere eam à ratione veræ, ac propriæ simpliciter, & absolutè; sed habito respectu ad essendi modum, quem in loco reali extrinseco habet corpora contingendo quantitatiuè ipsùm, vocat æquiuocum modum alium Angelorum, eo quòd non contingant locum nisi per operationem, vt à nobis potest cognosci existentia Angelica in loco. Præterea nomine loci, in quo corpora existere affirmatur, accipitur communiter corporis continentis superficies prima, immobilis, extrinseca contentis, manensque extra horum situm. Ast dum dicuntur Angeli esse in loco, intelliguntur frequenter loci nomine corpora contenta, in quibus Angeli sunt intimè, & penetratiuè præsentia. Si autem aliquando intelligatur superficies, sunt etiam in ista non per extra, sed per intrapositionem. Et hæc est altera causa, ob quam existentia Angelorum in loco reali extrinseco comparata cum existentia rerum corporearum appellatur æquiuoca. Sed, vt notauit, est vera, & propria simpliciter, atque absolutè; ideòque verè etiam, & propriè pertinet ad prædicamentum *Vbi*. Probat id vterius, tum quia assignabile ipsi non est aliud prædicamentum; tum quia indistincta est à termino motus localis Angelici; hic autem spectat ad prædicamentum *Vbi*; tum denique quia locus realis extrinseco Angeli reponitur in prædicamento *Vbi*: Ergo potiori titulo ipsa præsentia Angelica, quæ est *Vbi* intrinsecum. Neque obstat, præsentiam Angelicam esse spiritualem. Nam sicut quòd Angelus sit spiritualis, non impedit eius positionem in prædicamento Substantiæ: Ita similiter, &c.

Explicatur quenam sit Angelis ratio formalis proxima existendi in Empyreæ.

130 Scimus deuentum est ad hanc difficultatem; Scius expeditionem deposcebat disputationis initæ cum Thomistis ius. Cum enim tam diffusè impugnata à nobis sit ipsorum sententia, cogimur nostram producere. Breuiore tamen erimus, quàm posset expectare, aut timere lector, nisi in Exercitat. 11. sect. 6. iecissemus fundamenta nostræ opinionis. Quibus præsuppositis asserimus primò, vocationem, seu proximam formalem rationis existentia Angelorum in Empyreæ esse formam intrinsecam superadditam, non modalem, sed realem; cuius munus præcisè est constituere ipsos intimè penetratos cum Empyreæ cælo, & huius spatii imaginario affixos essentialiter,

dum ea perseuerat. Tota hæc assertio constat ex sect. præcitata. Addendum est, eam formam non esse entitatem relatiuam prædicamentaliter, sed transcendentaliter. Ratio prioris partis est, quia ad vocationem Angelicam datur per se, & immediatè motus, qui dari non potest ad relationem prædicamentalem, vt docet Aristoteles libro 5. Physicorum cap. 2. Stat rectè cum priori hac parte, vt ex vocatione Angelica, & ex loco extrinseco reali resultent denominationes quædam prædicamentales, vt obseruabam in illa sect. Ratio posterioris partis est, quia vbiatio refertur transcendentaliter ad spatium imaginarium, cui est essentialiter alligata, non autem loco reali extrinseco: etsi enim is varietur, non variatur vbiatio Angelica, dummodò Angelus non mutet distantiam, aut indistantiam ab spatio imaginario fixo, & immobili; è contrà verò variatur vbiatio inuariato loco reali extrinseco, si Angelus mutet præfatam distantiam, aut indistantiam ab spatio imaginario.

131 Et hinc inferitur aduersus Thomistas, vbiocationem Angelicam non consistere in operatione, aut applicatione virtutis erga locum extrinsecum realem. Inferitur etiam contra Patrem Vasquez prima parte disputatione 188. capite 7. & disputatione 195. capite 4. vbiocationem Angelicam non esse vnionem physicam accidentalem ad locum extrinsecum realem, seu ad corpus. Et impugnatur peculiariter Vasquez. Primò, quia si Angelus vnitur cum meo corpore, & dum ego moueor, moueatur etiam ille, retinebit eandem suam visionem, non secus ac mea anima retinet suam; sed vbiaciones erunt diuersæ. Secundò, quia si ego immotus, permanensque cum eadem vbiocatione possum circumdari iam hac, iam illa superficie aëris, cur similiter non poterit Angelus immotus, conseruansque eandem vbiacionem penetrari cum diuersis superficiebus? Tertio, quia ad præsentiam naturalem corporum in loco reali extrinseco, non est opus vnione corporum cum eo loco: Ergo neque ad Angelorum præsentiam. Etsi enim hæc sit definitiua, & illa circumscriptiua, saluatur sufficienter discrimen inter vtramque ex eo, quòd per definitiuam constituatur Angelus in toto loco, & in qualibet eius parte; corpus verò per circumscriptiuam non constituatur totum in qualibet parte. Quarto, quia Angelus moueri potest absque productione vnionum ad corpora, vt cum moueretur ex vno loco imaginario ad alium, & cum ex cælo moueretur per Vacuum ad terram, neque enim tunc traheret cælum secum. Christi anima de facto descendit ad Inferos, quin vniretur corporibus, per quæ transit. Ergo si potest dari motus localis Angelicus absque vnione cum corporibus, poterit etiam absque illa dari vbiatio; nam motus localis nihil aliud est, quàm continua, vel successiua productio vbiacionis in diuersis spatiis. Quintò, quia corpus, cui sit vnus Angelus, potest existere diuinitus in duobus locis, Salmantica scilicet, & Romæ, quin Angelus vtrouique existat, sed solùm Salmantica. Videatur Arriaga tom. 2. in 1. parte disput. 15. sect. & subsect. 3. Si dicatur, Angelum non posse habere distantiam, vel indistantiam ab aliis, nisi ratione corporis, cui vnitur, & cuius moles intercedat, vel non intercedat. Contra, quia distantia, vel indistantia æquè intelligitur, si Angelus absque vnione affixus sit spatio occupato à corpore, Deus enim quin sit vnus physicè cum omnibus creaturis, est

est indistans ab omnibus, quia per suam immensitatem debet existere in spatio cuiusvis creaturæ: Ergo si Angelo accedat forma, per quam præcisè determinetur, & alligetur finito, & limitato spatio mei corporis, habebit à me indistantiam, & distantiam à reliquis corporibus. Contra rursus, quia si Angelus, qui existit nunc in Empyreo, ascendat postea longè supra eius conuexam superficiem, distabit magis à me, quàm nunc, & ea maior distantia non circumscriptiua, sed definitiua aptè intelligitur absque vnione Angeli ad aliquod corpus.

132. Afferimus secundò, formalis ratio existentie Angelorum in Empyreo est spiritalis, potèstque esse siue indiuisibilis integraliter, siue diuisibilis pro loci diuisibilitate. Et in primis spiritalis esse, probatur, quia est omnino independens à materia, aut quantitate; Angelus enim à quo dependet, & in quo recipitur, est omnino expers materiæ, & quantitatis. Etsi verò locus extrinsecus realis non sic sit expers, ac cum eo nullam habet connexionem à priori, aut à posteriori: affigitur namque soli spatio imaginario. Deinde posse esse indiuisibilem integraliter, ostenditur exemplis cum immensitatis diuinæ, quæ etsi integraliter indiuisibilis sit, constituit Deum existentem in loco diuisibili: tum cognitionis spiritalis creatæ inextensæ terminatæ ad obiectum materiale extensum. Postremò, posse esse diuisibilem integraliter, suaderet exinde, quòd vbicationi Angelicæ neque ex conceptu vbicationis, neque ex conceptu spiritalis repugnet diuisibilitas; non ex priori, vt patet; non item ex posteriori; nam sicut entitati materiali non repugnat indiuisibilitas integralis, vt fert multorum sententia; imò de facto omnes substantias materiales carere secundum se partibus, docent Thomistæ (quos non bene percipio, dum tanquam quid speciale tradunt de animabus materialibus perfectorum brutorum esse indiuisibiles integraliter) ita entitati spiritali non videtur repugnare opposita diuisibilitas, præsertim si ea entitas sit accidentalis, vt erit vbicatio Angelica. Et confirmatur, quia accidentibus spiritalibus competit diuisibilitas entitiua. Cur ergo extensua repugnabit?

133. Si opponas primò contra postremam partem conclusionis, Angelus est indiuisibilis omnino: Ergo nequit esse subiectum, vbicationis diuisibilis. Secundò, partes vbicationis ob affixionem specialem ad spatia diuersa, forent inter se impenetrabiles; quod est contra conceptum entitatis spiritalis. Terriò, si vbicatio Angelica esset diuisibilis, posset Angelus naturaliter absolueret se ab omni loco; nam si dum se reduceret à loco adæquato ad inadæquatum, posset cessare à conseruatione quatuor v.g. partium vbicationis, quin alias produceret impossibiles cum præcedentibus, posset etiam cessare tam ab illis quatuor, quàm ab aliis quibusuis respondentibus loco adæquato Angeli, & proinde manere existens nullibi. Quartò; compositio extensua partium aliena est à conceptu spiritalis entitatis; est enim propria solius quantitatis, vel rerum habentium annexam sibi quantitatem tanquam affectionem deßitam ad sui esse, & conseruationem. Quapropter repugnant, Angelus, & animus rationalis constantes partibus extensuis; frequènsque est apud S. Augustinum, & alios Patres probare animi rationalis spiritalitatem, eo quòd careat eis partibus.

134. Ad primum dico, subiectum indiuisibile esse capax formæ diuisibilis, vt liquet in ipsis Angelis, quorum species, cognitiones, & volitiones

diuisibiles sunt intensiue; recipiuntur tamen in substantia indiuisibili intensiue. Sed replicabis: militat specialis ratio repugnantie contra receptionem formæ diuisibilis extensiue in Angelo; nam sequeretur, hunc extendi diuisibiliter per extensionem talis formæ. Contra, quia non extenditur subiectiue, sed tantum terminatiue. Et quemadmodum materialis potentia vitia diuisibilis in essendo, potest ratione specierum impressarum reddi indiuisibilis in representando, vt multi putant, ita vice versa Angelus inextensua subiectiue poterit per vbicationem fieri extensus terminatiue. Si vnio animæ rationalis cum corpore sit materialis, & recipiatur partialiter in anima; sicutem sensationes, appetitionesque materiales, eam afficiant, vt subiectum inadæquatum, euanciscit omnino vis replicæ. Ne verò sententiis disputationi subiectis vtamur, aut litibus de voce immoremur, quod de vbicatione indiuisibili ad spatium diuisibile, vel de Angelo diuinitus saltem existente per vbicationes diuersas in partibus distitis affirmaueris, puta id ipsum è nobis audire.

135. Ad secundum, omisso partes vbicationis non tam fore impenetrabiles, quàm immobiles; Respondeo per instantiam vbicationum indiuisibilium, quibus gaudeant Angeli in diuersis spatiis adæquatis; hæ enim vbicationes non possunt inter se penetrari. Vt ergo sufficit ad harum spiritalitatem, quòd in cuiuslibet spatio queant simul stare aliæ vbicationes non alligatæ distincto spatio adæquato, sic similiter. Et certe entitas spiritalis non debet esse penetrabilis à quouis alia, sicut neque quæ materialis est, debet esse impenetrabilis cum cæteris omnibus, nam in eadem parte materiæ, ac quantitatis penetrantur inter se forma substantialis materialis, & plures accidentales.

136. Tertium argumentum, paritur etiam instantiam in vbicatione indiuisibili, nam à qualibet potest se Angelus absolueret naturaliter, si expeditus sit ad aliam. Vnde eodem modo poterit se absolueret à quibusuis partibus vbicationis diuisibilis, si habeat aliquas, ac si queat ex se habere.

137. Ad quartum dico, partes quantitatiue, continuæque molis, seu aptas conficere longum, latum, & profundum, inepitæque suapte natura ad penetrationem cum aliis eiusdem rationis repugnare entitati spiritali; non verò partes merè extensuas, quarum vna respondeat vni spatio, & alia alteri. Carent etiam his posterioribus partibus Angelus, & animus rationalis nunc noti. Cæterum non videntur impossibiles alij diuersæ speciei, ac conditionis, quibus competere. S. Augustinus, & alij Patres probat spiritalitatem animæ rationalis ex carentia priorum partium, Sed quamuis substantiis spiritalibus repugnarent posteriores partes æquæ ac priores; secus esset de accidentibus spiritalibus, vt quoad partes intensiuas agnosci debet ab omnibus discrimen inter substantias spiritalis, & accidentia spiritalia. Hinc qui contendunt, replicabilitatem in spatio diuisibili esse conceptum, vel proprietatem substantiæ spiritalis, non idèd tenentur defendere quamcumque vbicationem Angelicam compotem esse eius replicabilitatis; nam vbicatio in vno tantum puncto possibilis Angelo irreplicabilis foret. Nos cam replicabilitatem amandamus à conceptu, aut proprietate spiritalis cuiuscumque substantiæ necessarii. Nam etsi existentes de facto replicabiles sint, non apparent repugnantia Angeli alicuius qui vno tantum

in

in puncto queat naturaliter existere. Sentit id ipsum P. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 16. sect. 6. n. 31.

138. Contra secundam conclusionis partem obijci potest, vnio animæ rationalis ad corpus est spiritalis, & diuisibilis integraliter, alioqui quotiescumque deperderetur aliqua pars corporis, desineret totaliter antecedens vnio, indèque sequeretur, hominem mori; nihil enim aliud est mors, quàm dissolutio integræ vnionis animæ cum corpore. Quòd si dicatur, opus esse ad mortem, vt destructa integra vnione non succedat alia, ita quidem est. At noua vnio non succedit, quoties prior destruitur totaliter. Responderetur primò, vnionem humanam esse integraliter diuisibilem, non tamen spiritalis, sed materialem ob dependentiam physicam in sui productione, & conseruatione à corpore. Permittamus tamen vnionis humanæ spiritalitatem; responderi adhuc potest secundò, esse indiuisibilem integraliter, & totaliter desinere in casu proposito; sed accessuram nouam aliam vnionem, quia residua corporis partes manerent cum dispositionibus sufficientibus, vt informarentur ab anima, exigerentque proinde nouæ vnionis productionem. Replicabis, quando per nutritionem acquiritur pars aliqua materiæ, & vnio ad ipsam, eam pro priori præcedit anima vnita pristinis partibus, quin destruat præcedens vnio aduentu posterioris, & quin vna sit indistincta ab alia. Neque videtur negari posse præcedentiam animæ vnitæ, siquidem nutritio proueniat ab animali, & à composito vnio. Ergo inenitabilis est pluralitas vnionum partialium. Replica hæc momentosa est, & à nobis fuit alibi allata, sed absque deliberatione de eius efficacia. Qui diceret, satis esse ad nutritionem si proueniat ab anima, quæ in instanti antecedenti fuit vnita, & in subsequenti, quo fit nutritio, præscindit pro priori naturæ ab vnione, & ab eius carentia, ægè impugneretur.

139. Sunt, qui conuicti superiori replica, sentiant produci in nutritione nouam vnionem, permanente antiqua; negant tamen humanam vnionem esse indiuisibilem integraliter, quia antiqua, & noua vnio, licet recipiantur in eadem anima, at inter se non vniantur. Discurrunt eodem modo in vbicatione, quando Angelus manens in vna parte spatij, extendit se ad aliam pertinentem ad sphaeram suæ localitatis naturalis. Nec idèd Angelus haberet duas vbicationes adæquatas, sed vniam adæquaram constaram discretè ex duabus partialibus. Nam spatium, cui responderent, esset vnium adæquatum. Si quis velit vocare adæquatas quatenus per vniumquamque redditur sufficienter Angelus præsens spatio inadæquato, quin ad id vna exigat aliam, dissidium erit purè vocale.

140. P. Arriaga supra sect. 2. n. 11. reicit Recentiores quosdam sic opinantes. Sed eius rationes non lædunt alios in quorum M. S. vidi ego eandem doctrinam de vbicationibus non vnitis ad eandem rei spiritalis extensionem in ordine ad locum. Verum tamen cum talis extensio non impediret naturaliter, ne Angelus, vel corpus existerent per alias vbicationes in spatio eodem, potest optime admitti sine præiudicio spiritalitatis. Præterea vbicatio Angeli ad spatium adæquatum continuum debet se habere diuerso modo, ac vbicatio diuinitus saltem possibilis ad spatia duo distita æquivalentia vni adæquato. Si verò vtraque constet partibus in unitis, nihilo differet. Et ne obliuiscar vnionis humanæ, de qua priùs intercessit sermo, non approbo defectum vnionis inter eius partes,

quia alioqui posset anima informare caput, & pedes, quin viuificaret reliquas partes intermedias corporis. Nam si partes vnionis humanæ non requirunt vnionem inter se, cedo mihi rationem, ne possibilis sit naturaliter modus ille informationis.

141. Quæ de vbicatione Angelica dixi, amplianda sunt ad vbicationem animæ siue separatæ, siue vnitæ cum corpore: nam & quando anima informat corpus, potitur vbicatione distincta ab ea, qua corpus, & vbicatione, quæ sit spiritalis, vt colligitur exinde, quòd amissa vnione cum corpore, potest anima saltem diuinitus manere in eodem loco, & abeunte anima potest naturaliter corpus manere vbicatum, sicut antè. Et verò de vbicatione animæ vnitæ philosophandum est non secus, ac de vbicatione animæ, quæ merè penetraretur cum corpore informato per aliam animam: tunc autem vbicatio animæ distincta foret ab vbicatione corporis, foretque etiam spiritalis: nec apparet ratio, ob quam vbicatio animæ in loco corporis debeat esse diuersæ conditionis, quando anima vnitur informatiue, viuificariueque; ac quando præcisè penetraretur, inrimèque afflitteret.

SECTIO XI.

An Angeli beati habeant gloriam accidentalem, seu quasi sensus à cælo Empyreo, vel ab eius luce? sicut Demones patiuntur pœnam sensus ab Inferno, vel ab eius igne? Vbi de Demonum pœna ab igne.

142. Ratio dubitandi est, quia congruum videtur, vt quemadmodum Dæmones subeunt pœnas tam damni, quàm sensus, id est, priuationem æternæ beatitudinis, aliorumque donorum supernaturalium ob auersionem à Deo, & cruciarum à loco Inferni, seu ab igne ob conuersionem ad creaturas, ita beati Angeli poriantur præmiis beatitudinis æternæ, cæterorumque donorum supernaturalium ob conuersionem ad Deum, tum delectationis ex loco Empyreii, seu ex eius luce ob auersionem à creaturis quatenus immediatè appetibilibus. Præterea, tam largus, imò largior est Deus in præmiando, quàm in puniendo seuerus. Si ergo desertores Angelos punit non tantum tristitia de priuatione visionis beatæ, sed etiam de positio mæ illato ab Inferni loco, seu ab igne; decet eiusdem largitatem, vt fideles Angelos præmii non sola visione, & fruitione beatifica, sed & gaudio causato ab Empyreo cælo, aut ab ipsius luce. Ad hæc: Franciscus de Araujo putat verisimile esse, Angelos Sanctos accidentali quodam gaudio lætificari ab Empyreo vt instrumento Dei. Et hac ratione declarat existentiam spirituum beatorum in Empyreo per passionem delectatiam, sicut existentiam spirituum damnatorum in Inferno explicat per passionem doloriferam. Et quòd maioris momenti est S. Augustin. lib. 12. de Genesi ad litteram c. 32. loquitur eodem modo de læticia spirituum ex rebus corporeis, ac de molestia ex iisdem: ait namque, *Quamuis ergo non sint corporalia, sed similia corporalibus, quibus anima corporibus exuta afficiuntur, seu bene, seu male, cum ipsa corporibus suis similes, sibi met appareant; sunt tamen & vera læticia, & vera molestia, facta de substantia spiritali.* Hactenus S. Augustinus. Iam si spiritus separati possunt affici bene, & male, à creaturis corporalibus, conuenientissimum apparet, Angelos felices affici bene ab Empyreo,

pyreo, sicut infelices afficiuntur malè ab Inferno. Nec video maiorem esse aptitudinem in re corporali v.g. in igne Inferni, vt torqueat miris, sed veris modis Dæmones, quàm in luce Empyreï, vt demulceat Angelos beatos.

143 Hæc dubitandi ratio exigit à nobis, vt modum, quo Dæmones cruciantur ab ignis Tartarei ardore, discutiamus, indeque procedamus ad inuestigandum modum aliquem, quo Angeli beati queant oblectari ab Empyreï luce, aliàve huius loci qualitate. Quare instituemus digressionem de pœna Dæmonum ab igne corporeo, longiusculam quidem illam, sed accuratam; & in regressione subiiciemus modum, qui nobis magis placeat, quantum ad oblectationem Angelorum captam ex Empyreo contrariamque ei pœnæ, quam ex Inferno patiuntur Dæmones.

D I G R E S S I O.

De pœna Dæmonum per ignem corporeum.

144 **S**I aliquando multa via interroganda sum, & in multis insistentium, vt vnâ, qua bona est, inueniamus, per multorum scilicet doctrinam, vt inquit S. Zeno Veronenſis super Plal. 117. maximè in præſenti materia, quæ crux est Theologizantiû. Idcirco non ab vno, sed à pluribus tam recentibus, quàm antiquis sententiam rogabo. Nam, vt aiebat S. Irenæus l. 3. c. 13. aduersus eos, qui in vnus tantum Pauli scriptis veritatem Myſteriorum Chriſtianiæ Religionis perquirendam iactabant, *Non vt solum Paulum saluaret, venit Dominus noster, nec sic pauper Deus, vt vnum solum haberet Apostolum, qui dispositionem filij sui cognosceret.* Sic etiam ad indaganda Theologiæ abstrusa arcana, quorum potestimum non est modus torturæ Spirituum ab igne, multos, & præstantissimos duces, atque exploratores vnoquoque sæculo nobis Deus destinavit; & diuinæ huius prouidentie conscij Romani Pontifices, Imperatores, Regesque Catholici Academiæ erexerunt, annuſque redditibus amplissimis ditauerunt, vt Professorum alij Petrum Lombardum, alij S. Thomam, alij Scotum, alij Durandum exponerent confluentibus vndique Auditoribus, eorumque sententias, plerumque discordes, defenserent tam priuatim, quàm publicè, & pro viribus magis, ac magis in dies promouerent. Nouerant quippe, *expedire contrarias in studiis Ecclesiasticis* (dum Catholice fidei periculum non impender) *esse opiniones ad exercendum ingenium, & excutiendam studentium pigritiam, vt notatur in additione 2. Glossæ Ordinariæ ad c. 28. l. 1. Regum.* Vnde qui pacis prætextu conaretur eliminare à generalibus scholis patrocina diuersarum opinionum, quas probati Doctores tradiderunt, suspicionem subiret intente belli contra ingenij exercitium, & studentium fedulitatem. Hæc præmissis oportuit, ne quis nos obiurgat de tot Authorum consultatione, totque sententiarum examine, quot in hoc excursu subiiciuntur.

An Dæmones igni corporeo physicè vniti torqueantur per veram materialem, & vitalem sensationem caloris?

145 **S**apientissimus P. Ioannes de Ripalda in tract. manuscripto de Angelis excogitauit, cruciatum Dæmonum ab igne corporeo eatenus posse aptè explicari, quatenus vniti physico vinculo cum igne torqueantur per veram, materialem, &

vitalem sensationem caloris. Quam nouam cogitationem sic probat: Dæmon potest vniri physicè cum igne, non enim repugnat duas naturas completas vniri physico nexu. Deinde Dæmon sic vnitus potest diuina virtute elicere vitaliter sensationem, seu apprehensionem materialem caloris. Nam non repugnat ex parte ignis eleuari ad producendum actum vitalem dependentem partim ab spiritu, partim ab ipso igne; qui actus erit proinde materialis, qualis est actus sensationis humanæ. Neque item repugnat ex parte Angeli, eleuari eius potentiam cognoscitiuam ad modum cognoscendi materialiter calorem; vt enim ad hunc modum eleuetur, sufficit, quòd eius obiectum contineatur sub sphaera naturali potentie Angelicæ; & quòd hic modus cognoscendi non excedat alios modos naturales, quibus in aliqua obiecta ferri potest. Quare sufficit, quòd in potentia cognoscitiua Angelica eminenter contineatur. Sed calor est obiectum comprehensum sub sphaera naturali cognoscitiua Angeli, modusque apprehendendi materialiter, & cum dependentia à corpore, non excedit modum, quo alia obiecta, & eundem calorem sibi coexistentem intelligit, intueturque naturaliter: cum modus sic cognoscendi aliorum sit, & excellentior, contineaturque eminenter modum apprehendendi materialiter.

146 Si obiiciatur primò, Dæmon non est magis sensituius, quàm est ignis: sed hic eleuari non potest ad sentiendum. Ergo neque ille. Secundò, ignis vnitus Dæmoni non accipit vitam ab ipso: sed si ignis reciperet apprehensionem materialem, acciperet vitam, quam corpus ab anima; quippe eà solùm ratione per hanc viuat illud, quia recipit operationes materiales vitales animæ. Tertio, sensationem materialem debent necessariò antecedere dispositiones, & organa corporea. Ergo non potest fieri in Dæmone vnito cum igne carente talibus organis. Quarto, sensio materialis elicita à Dæmone erit supernaturalis: sed sensio supernaturalis, nequit esse disconueniens Dæmoni. Quintò, in Dæmone vnito cum igne non producit calor: Ergo nec materialis apprehensio illius. Sextò, vt calor affligat Dæmonem, debet apprehendi tanquam nocius ipsi, aut composito, quòd constituat: sed calor non apprehenditur vt nocius Dæmoni, neque composito constituto ex Dæmone, & igne. Septimò, quamuis Dæmon sentiat apprehensionem, & sensationem materiali calorem, tamen hæc sensatio non est exustio, & ardor, vt explicatur à Patribus Ecclesiæ. Octauò, anima separata torqueatur ab igne, atque adeò vnietur physicè cum eo: Ergo si quidem sit incompleta pars, vnietur tanquam forma constituens suppositum cum igne, & communicans ei vitam. Has obiectiones præuidit acutissimus Ripalda; cuius opinatio placere mihi nunquam potuit. Sed an merito, an immerito non aliter ostendam, quàm insufficientiæ arguendo responsa ipsius ad præuisas obiectiones, & addendo simul alias.

147 Respondet ad primam, Dæmonem esse eminenter sensituium (non sic ignem) quia apprehensiuus est caloris modo eminenter continente apprehensionem, & sensationem corpoream. Contra primò, quia si ex eo, quòd Dæmon potest per intellectum percipere spiritualiter calorem, inferatur, posse sentire materialiter illum; inferam ego æquo iure posse sentire materialiter calorem, sonum, odorem, saporem, & qualitates tangibiles; proindeque posse delectari, aut tristari materialiter de his obiectis non minus, quàm homo. Contra secundò, quia Deus

Deus igni vnitus hypoſtaticè, non posset materialiter sentire calorem, etſi naturaliter habeat vim percipiendi eum spiritualiter. Efficax alia impugnatio inuenitur in n. 77. exercit. 28.

148 Ad secundam respondet, igni nec substantialem, nec accidentalem vitam communicari à Dæmone. Non substantialem, quia non vnitur igni tanquam pars incompleta ordinata ad illum vt subiectum. Non accidentalem, quia ignis non confert concursum materialem, in apprehensionem & dolorem materialem, vt vitales sunt, sed vt corporeæ solùm. Nam ad concursum vitalem requiritur, quòd sit immanens in eodem supposito operante immanenter: ignis autem non constituit idem suppositum cum Dæmone. Contra, quia non magis requiritur ad concursum vitalem, quòd sit immanens in eodem supposito operante immanenter, quàm requiritur ad concursum materialem in actum vitalem, quòd sit à potentia passiva pertinente ad idem suppositum: Sed ignis non constituit idem suppositum cum Dæmone: Ergo.

149 Ad tertiam respondet, organa, & dispositiones corporeas non esse necessarias, vt fiat sensio diuinitus, & per potentiam obedientialem. Sed contra, quia sensatio debet provenire à potentia sensituiua; hæc verò consistit adæquate, aut inadæquate in organis, & dispositionibus corporeis, vel requirit eas essentialiter, vt prodeat in aliquem actum; vel saltem debet esse corporis physici organici potentia vitam habentis informatius actus ex suo genio.

150 Ad quartam respondet, sensationem supernaturalem posse cruciare Dæmonem; sicut enim Deus potest eleuare omnium Beatorum sensus ad sensationes supernaturales animo iucundas, vt probat ipse Ripalda lib. 3. de ente supernaturali disp. 44. sect. 9. & 10. ita potest eleuare Dæmonem ad inuicundas. Contra primò, quia gratis admissa sensio supernaturalis caloris, non est, cur potius crucietur quàm delectetur Dæmonem, vt non est, cur potius cruciaretur, quàm delectaretur supernaturalis sensio coloris. Contra secundò, quia supernaturalis sensio obiecti non disconueniens nequit esse afflictua, quin potius erit delectabilis, tum quia supernaturalis, tum quia est exercitium potentie.

151 Ad quintam respondet negando consequentiam; nam anima vnita corpori percipit sensationem materiali calorem non inhaerentem sibi, cum sensus internus non diffusetur per totum corpus percipiat sensationem cuius corporis parti adhaerentem, & iuxta plures nulla qualitas sentitur à tactu in ea parte, qua elicitur sensio, sed in aliis. Contra, quia vt calor sentiretur à Dæmone ad modum, quo ab homine sentitur, debet esse intimè coniunctus Dæmoni; alioqui posset homo diuinitus saltem sentire calorem distantem, & in terra existens tangere manibus cælum. Sed quia duo hæc possibilia esse diuinitus dicam alibi; idèò contra aliter, quia calor, vt sentiat afflictuè, debet posse saltem afficere corpus, cuius temperamento sit disconueniens, & inter quod, ac sentiens afflictum detur sympathia; sed etſi Dæmon sit penetratus cum calore, & vnitus immediatè cum igne, ac proinde mediatè cum calore, tamen neque calor est disconueniens igni, neque inter Dæmonem, & ignem datur sympathia: Ergo. Et hinc patet, cur anima rationalis vnita proprio corpori sentiat afflictuè calorem nimium in ipso corpore receptum, quem tamen non sic sentiret, si diuinitus vniretur

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 11.

ligno, in quod introduceretur calor. Et hinc etiam apparet cur eadem anima posset afflictuè sentire de potentia absoluta calorem nimium distantem procul à corpore, nisi fortè alicui (& probabiliter quidem) videatur, senturam tunc calorem, sed non afflictuè.

152 Ad sextam respondet, calorem affligentem Dæmonem sensatione materiali non debere apprehendi nociuum in actu signato, scilicet apprehensione comparante calorem cum viuente, cui nocet; nam hæc comparatio aliena est à sensu interno; sed in actu exercito, quia ipsa sensio est intrinsecè nociua, & afflictua Dæmonis, sicut visio pulchritudinis est nobis intrinsecè iucunda, & fæditatis iniucunda, etſi visio nullam ex parte obiecti conuenientiam, aut disconuenientiam percipiat. Itaque sunt qualitates, quæ obiectuè, & apprehensiones, quæ formaliter nociuæ sunt, quauis non afferant nocumentum, aut priuationem boni. Quia ipsæ ex natura sua sunt posituè doliciferæ, & tristantes spiritum. Sed contra primò, quia quauis concedatur, Dæmonem vnitus igni producere posse sensationem materialem, tamen non est, cur ipsa sit afflictua illius, cum non sit de obiecto disconuenienti: calor enim secundum suam naturam non est disconueniens Dæmoni potius, aut in aliâ alia qualitates materiales. Ob hanc rationem quauis Dæmon vnitus pariter albo eliceret sensationem materialem albedinis, talis sensio non esset doliciferæ, & cruciatua Dæmonis, quia non esset de obiecto disconuenienti eius naturæ. Contra secundò, quia si materialis sensio caloris est formaliter, & intrinsecè nociua Dæmoni, erit multò potius nociua formaliter, & intrinsecè spiritualis perceptio coloris. Quare sine necessitate excogitatur sensio illa materialis.

153 Ad septimam respondet, duplicem esse exustionem materialem; aliam naturalem, quæ est calefactio orta à calore: aliam sensituiam, & vitalem, quæ est à viuente percipiente calorem, hancque in Dæmone reperiri, quam sequitur dolor, & tristitia materialis, vt in nobis ad sensationem materialem tactus sequitur dolor, & materialis tristitia appetitus sensitui. Contra primò, quia tormentum, & cruciatus Dæmonis debet potius consistere in dolore, & tristitia spirituali, quæ si semel admittatur de igne, vanè adstruitur præcedens dolor, & tristitia materialis. Contra secundò, quia materialis perceptio caloris non est propria exustio; sed metaphorica: Ergo si ad metaphoricam recurrit exustionem in Dæmone, satis erit, vt ea soluetur, dolor, & tristitia spiritualis, cuius causa sit calor.

154 Ad octauam respondet, animam non vniri igni tanquam formam, non enim vnitur materiæ ignis, sed formæ, cuius non est actus, ac proinde non communicat illi vitam, neque exytraque resultat homo. Contra, quia non video, quid referat vnio physica animæ ad formam ignis, vt anima eliciat sensationes materiales. Nam forma ignis nullas habet dispositiones, & organa deferuentia ad operationes vitales. Quare sicut anima non potest audire in pedibus, quibus est vnita, quia non habet in illis dispositiones, & organa deferuentia ad auditionem, sic neque anima poterit sentire in forma ignis; quia hæc forma caret dispositionibus, & organis conducentibus ad sensationes materiales. Hactenus Ripalda; & nos contra ipsum: postmodumque subiungemus non ignobilia alia tela.

155 P. Lessius lib. 13. de perfectionibus diuinis cap. 30. non asserendo, sed inquirendo, & disputando

tando proponit suam de cruciatu Dæmonum ab igne cogitationem, adeo similem ei, quam refutaui, vt ouum quo non sit similis. Nam supponens in Angelis non solum esse vim intelligendi obiecta externa, sed etiam percipiendi modo sensibili ipsis accommodato; Si enim in anima separata ponitur talis vis, quæ tamen propter imperfectionem egeat naturaliter instrumeto, & adminiculo corporis, per quod obiecta externa transmittantur ad illam, videtur rationi consentaneum, vt hæc vis in Angelis ponatur, etiam modo longè perfectiori, præsertim cum etiam in Angelis aliud sit intelligere naturam, & essentiam caloris, aliud sit cognoscere experientia, sentireque calorem. Supponens, inquam, hæc, ratiocinatur sic: Ignis naturaliter per suum calorem potest affligere animam mediante corpore produens in ipsa tanquam in subiecto immediato, & adæquato non quidem calorem, sed dolorem. Ergo de potentia absoluta potest affligere tum animam, tum Dæmonem sine vilo corpore medio, cuius defectum suppleat Deus.

156 Hæc etiam cogitatio reiicienda est primò, quia ille dolor conceptus à Dæmone vel similis est dolori appetitus sensitui interni, vel dolori voluntatis. Similis primo esse nequit; hic enim supponit necessariò sensationem tactus. Vnde sicut nequit Dæmoni conuenire sensus tactus, ita neque dolor respondens illi, qui per sympathiam ex apprehensione tactus generatur in appetitu sensitiuo. Si secundo similis sit, sine necessitate inducitur potentia quasi sensitua in Dæmone: ad hoc enim, vt doleat de calore, sufficit ab intellectu proponi voluntati, vt disconuenientem; quippe hoc ipso sequetur auersio, & dolor non dissimilis illi, qui concipitur ex disconuenientia obiecti spiritualis.

157 Secundò, quia dolor Dæmonis de calore vel est spiritualis, vel materialis: Si spiritualis, erit vel intellectio, vel volitio; ac proinde non pertinet ad potentiam quasi sensituiam. Si materialis, vel non poterit subiectari in Dæmone, vel saltem non poterit illum sentientem denominare, vt visio materialis recepta in Dæmone non poterit denominare ipsum videntem materialiter. Quòd si posset Dæmon affici dolore referente illum, quem habet anima, dum corpus, quod viuificat, vritur, posset quoque dolore referente eum, quem eadem patitur, quando corpus strangulatur, aut ferro scinditur, aut aquis suffocatur. Et vrgeo exinde, quòd nequit in Angelo produci voluptas similis illi, qua oblectatur anima, dum corpus, quod informat, tangit blanda, odoratur suauia. Ergo nec poterit produci in Dæmone dolor similis illi, quem patitur anima, dum comburitur corpus viuificatum ab ipsa. Vt enim ea voluptas supponere debet apprehensionem habentem pro obiecto qualitates tangibiles, & odoriferas perceptas sensibus tactus, & gustus, sic hic dolor supponere debet apprehensionem pro obiecto calorem disconuenientem perceptam per sensum tactus.

158 Tertio, quia non est, cur potius calor, quam color inferat dolorem Dæmoni; non enim ille habet maiorem repugnantiam naturalem, seu disconuenientiam cum Dæmone, quam hic; neque ille potius, quam hic inferret dolorem animæ coniunctæ corpori, nisi ille potius, quam hic dissolueret violentè temperiem corporis, cuius malum sentit anima ob sympathiam. Hinc si in corpore reciperetur calor intensissimus, & Deus miraculosè impediret sensationem tactus, nullum ex eo calore dolorem eliceret anima. Confirmatur, quia eatenus

calor affligit animam coniunctam corpori, quatenus anima vtpote actus, formæque viuificans corporis habet sympathiam cum eo: sed Dæmon neque est, neque esse potest actus, formæque viuificans corporis, cum sit ens substantialiter completum, & nullum dicens ordinem ad corpus. Vnde S. Augustinus lib. 21. de Ciuitate Dei. c. 10. scribit, *Adhærebunt ergo, si nulla sunt eis corpora, spiritus Dæmonum, licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi: non ut ignes ipsi, quibus adhærebunt, eorum innatura inspirantur, & animalia fiant, qua constant spiritu, & corpore: sed ut dixi, miris, & ineffabilibus modis adherendo, accipientes ex ignibus penam, non dantes ignibus vitam.*

159 Quarto, Deus supplere nequit disconuenientiam obiecti, & facere, quòd obiectum reuera non disconueniens, sit reuera disconueniens, & verè iudicetur vt tale, si obiectum in se nullo modo mutetur, aut acquirat aliquid, propter quod induat rationem disconuenientis. Sed eatenus Deus suppleret defectum, & sympathiam corporis in anima separata, aut Dæmone, quatenus faceret, quòd ignis esset reuera illis disconueniens. Nam propterea voluntas excitatur per sympathiam ad eliciendum actum doloris, quando anima est coniuncta corpori, quia sensus exhibet ignem, qualis reuera est, nempe prout nocuum corpori; cuius damnis condoleret voluntas, cum ad idem totum pertineat. Quintò, quia in facultate perceptiua Angeli cuiusvis respectu caloris, nihil aliud datur, quam cognoscere eum vel abstractiue, vel intuitiue, vt neque aliud datur in facultate perceptiua Dei. Neque minus caret Angelus dispositionibus, & organis corporeis requisitis ad vsum potentie sensitue, quam caret Deus. Et licet in anima aliud sit cognoscere naturam, essentiamque caloris, aliud cognoscere experientia, non tamen in Dæmone, quia in anima vnita corpori potest dari species, & experimentalis apprehensio visionis proponens visionem non vtcumque, sed sensatione materiali tactus perceptam. At in Dæmone non potest dari species, & experimentalis apprehensio visionis sensatione materiali tactus perceptæ, siquidem sunt incapaces Dæmones à tactus, quam verè visionis.

160 Ex his manent obiter refutati Dominicus Soto in 4. distinct. 50. quæst. vnica, art. & concl. 2. Molina 1. part. q. 45. art. 5. disput. 2. §. ad tertium, Valentia tom. 1. disp. 4. quæst. 15. puncto 3. dum affirmant Dæmones, & animos separatos cruciari ab igne, quia hic ex diuina eleuatione producit in eorum voluntate dolorem eiusdem rationis cum eo, quem habet in sua voluntate animus, dum corpus, quod informat, comburitur igne. Manent etiam impugnati Vasquez 1. part. disp. 243. n. 26. & Ægidius Conink. 3. part. disput. de Purgatorio à num. 31. circa cruciatum separatorum animorum; nam primus docet, ignem idcirco eos cruciare, quia diuina virtute eleuatur ad id, supplente Deo determinationem voluntatis à sensibus, ex qua per sympathiam oritur dolor in animis coniunctis ad corpora. Secundus dicit, ignem idcirco eos cruciare, quia inseparabiliter alligari ad aliquod corpus, sine vnione tamen substantiali, habeant cum ipso eandem sympathiam, quam prius habuerant cum corpore informato. Vnde mirum non sit, si similiter affligantur per qualitates sensibiles, ac cum informabant corpus. Manet denique explosus Zacharias Boberius tomo 1. demonstrationum symbolicarum. lib. 1. demonstrat. 3. generali art. 20. concl. 2. dum ait, animum separatum dolere, & tristari de obiectis

obiectis disconuenientibus sensui, non minus, quam si sensus ipse adesset, quia est radix facultatum sensituarum, & forma corporis, ac proinde per eas radices non minus refugit corpora nociua, quam refugiebat, dum informabat corpus, ideòque doleat, si vitare non possit. Sed addendum est contra hinc Authorem, quia non explicat, quomodo ignis potest esse disconueniens animo, separato, & ipsum doleat, ex eo enim erat disconueniens animo vnito ad corpus, quia euertebat debitam corporis temperiem, aur illi erat dissonus. Et rogandus esset, an animus separatus per radicem illam substantialem sensituiam eliceret sensationes spirituales, vel corporeas? Et vtrovis modo responderet, reiectus satis superque est ex præcedentibus. Qui plura velit contra Conink, adeat Arriagam tom. 2. in 3. p. disp. 26. sect. 6. qui verò contra Boberium pergat ad Theophylum Raynaudum dist. 8. Theologiæ natur. q. & art. 4. à n. 251. vsque ad 257.

An Dæmones torqueantur ab igne corporeo producente in ipsis aliquid materiale, vel spirituale, non vitale?

161 Henricus de Gandauo quodlib. 8. q. 34. asseruit, ignem torquere Dæmones efficiendo in illis vehementissimum calorem. Displicet primò, quia calor non est potius nocuus, aut dolorificus Dæmonibus, quam color. Neque est, cur intensissimus calor potius, quam remissus sit molestus illis. Secundò, quia calor nullo modo disconuenit Dæmonibus, cum neque eos polierit vlla naturali dispositione, aut ornamento, neque vilo alio modo eos malè afficiat. Tertio, quia Dæmones habent dolorem de calore proportionatum ei, quem habet anima vnita corpori, non est opus recipere in se calorem, vt neque anima coniuncta corpori recipit illum. Et licet calor efficeret immediatè dolorem, posset miraculosè eleuari à Deo, vt ageret non solum non receptus in Dæmonibus, sed longè distans ab ipsis.

162 Baconus in 4. dist. 46. art. 2. tradit ignem torquere Dæmones per calorem spiritualem. Sicut enim anima rationalis constat ex gradu spirituali, & corporeo; ita calor ex virtute materiali, & spirituali: vel Deum igni imprimere virtutem spiritualem quæ agit spiritualiter in Dæmones. Portentosa sunt, imò & chymærica hæc omnia, implicat namque contradictionem, vt eadem qualitas sit simul materialis, & spiritualis formaliter. Quod dicitur de anima rationali falsissimum est; non enim est formaliter corporea, sed tantum virtualiter, quatenus sic continet gradum corporeum. Ad hæc: non apparet, qua ratione calor spiritualis, aut virtus spiritualis impressa diuinitus igni possit agere in Dæmones aliquid, ex quo doleant.

163 P. Suarez tom 4. in 3. p. disp. 46. sect. 2. lib. etiam 8. de Angelis cap. 15. à n. 45. & post tantum Doctorem Malonius, Pefantius, Zumel, Merarius, Duuallius, Arriaga, Franciscus de Lugo, Ylambertus, Purcanus, aiunt Dæmones torqueri ab igne per qualitatem spiritualem ex se doloriferam, & fœdatricem substantiæ Angelicæ productam supernaturaliter ab igne. Impugnantur à nonnullis, quia ea qualitas, nisi sit supernaturalis, debet esse connaturalis alicui subiecto spirituali: omne enim accidens naturale debet esse alicui naturæ connaturale, & proprium, ne malè natura prouiderit productioni accidentis nullam ei certam, & statam causam assignando; ergo non posset non ornare substan-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

tiam Angelicam, ei enim deberet esse connaturalis vel animæ rationali. Sed probabiliter responderi potest cum Meratio prædictam qualitatem esse connaturalem naturæ Angelicæ, non quidem simpliciter, & absolute, aut quocumque in statu naturali considerata, sed existenti in statu peccati, in quod non ex gratia, sed ex infirmitate naturæ sit prolapsa, vt dolor Dæmonum de amissa beatitudine æterna est connaturalis ipsis supposito statu peccati, & eleuatione per gratitiam Dei beneuolentiam ad beatitudinem æternam perfrendam.

164 Quapropter efficacius refellentur primò, quia non explicatur qualis sit ea qualitas dolorifera, & quis sit formalis effectus ipsius, ac proinde ignotus remanet modus, quo Dæmones cruciantur ab igne. Secundò, tam potest ignis per eleuationem producere in spiritibus qualitatem spiritualem consonam ipsorum naturæ, quam potest dissonam. Dum autem ab igne torquendos malos spiritus audimus, & credimus, speciale aliquid concipimus in igne secundum se, vt potius torquere queat, quam delectare, vel si de igne secundum se nihil tale concipere debemus, præstat de igne in esse physico sollicitos nos non esse ad pœnam Dæmonum. Tertio, quia Dæmones affliguntur ab igne per ardorem, & visionem, quæ est actio propria ignis; ea autem qualitas non affligit per ardorem, & visionem, aut non nisi valde analogicè; quòd si admittatur à Suario, enervantur vires argumentorum, quibus impetit Thomistarum sententiam, de qua infra. Et verò si ea qualitas fieret ab aqua, vt potest, Dæmones nullatenus dicerentur ardere, vri, cremari, & c. Ergo neque per eam productam ab igne est, cur dicantur calefieri potius, quam frigeferi: neque datur intelligi, quomodo ex ea qualitate proueniat dolor combustioni respondens, seclusa fallitate iudicij prælucentis voluntati concipienti dolorem.

165 Quarto, quia ea qualitas non potest non ornare Dæmonem, in quo recipitur, cum sit entitas valde nobilis, & pertinens ad eundem ordinem spiritualem, in quo Dæmon est collocatus, & cum non tollat qualitatem aliquam connaturalem Dæmoni, nec lædat ipsius temperiem, aut dispositionem. Si respondeas, eam qualitatem non physicè, sed moraliter fœdare Dæmonem. Contra, quia ex tali fœditate morali non est, cur Dæmon concipiat dolorem adeò ingetem, & incòparabiliter maiorem illo, quem concipere solent fœminæ, si iniecto atramento deturpetur ipsarum facies. Præterea si ea qualitas fœdat moraliter ob moralem oppositionem cum gratia sanctificante, erit vel peccatum, vel quid residuum ex peccato, & non poterit fieri à Deo, vt causa speciali, & vt eleuante miraculosè ignem ad eius productionem, aberitque ab animabus Purgatorij, in quibus non manet quidpiam fœdum propriè moraliter ob oppositionem cum gratia, sed solum pœnæ debitum; nam culparum venialium reatus remittitur, cum primùm ingrediuntur Purgatorium. Denique si Dæmonibus non est molesta macula peccati tam actualis, quam habitualis, quin potius quasi gaudent de fœditate proueniente ex peccato, cur molesta erit inuenustas orta ex ea qualitate?

166 S. Bonaventura, Ægidius Romanus, Richardus, Gabriel, & alij apud Suarium lib. 8. de Angelis cap. 13, tenent, Dæmones eatenus solum affligi ab ignis calore, quatenus hic producit in ipsis speciem quandam impressam, quæ sit proxima ratio obiectiua doloris. Displicent primò, quia Angeli beati habent etiam speciem impressam caloris, quin ratione

tionem illius crucientur, imò ipsi Dæmones habebant ab initio suæ creationis speciem naturalem caloris inditam à Deo, iuxta communem sententiam, quin ratione illius torquerentur, antequam damnati fuissent, & modò eam conseruant, quia naturalia in Dæmonibus manserunt integra; sed ab ea non læduntur. Nec videt quid referat, hanc aliam causari à calore per potentiam obedientialem, vt torquetur præ illa. Secundò, quia qualitas, quæ est proximè doloris obiectum, debet esse incommoda, & nociua; sed species caloris impressa Dæmoni à calore, nõ est incommoda, & nociua, vt cognita ab ipso. Nam vel representabit obiectum aliquod, neque conueniens, neque disconueniens Dæmoni, vel conueniens, vel disconueniens. Si primum, neque ad dolorem, neque ad voluptatem mouebit: si secundò, mouebit ad voluptatem: si tertium, peto, vt assignetur, quidnam sit illud obiectum disconueniens? Et assignato illo (si assignari possit) certè Dæmon non tã torquetur productione speciei, quàm vi obiecti disconuenientis representati per speciem, sicuti nos non torquemur per sensum tactus, sed per ardorem productum in corpore ab igne, licet non minus per tactum percipiamus ardorem, quàm Dæmon per speciem perciperet obiectum disconueniens. Tertio, quia si à colore per potentiam obedientialem produceretur in Dæmone species sua, non idèò cruciaretur. Ergo neque cruciabitur ex eo quòd produceretur à calore; non enim est, cur Dæmoni sit magis disconueniens species hæc, quàm illa. Adde, eandemmet speciem, quæ à calore eleuato produci- tur in Dæmone, posse à Deo solo produci, & tamen tunc non torqueretur Dæmon per illam.

167 Si dicat quis primò, Dæmonem cruciari, quia subiicitur igni (quæ est adèò vilis creatura) in accipienda specie impressa ipsius. Contra primò, quia nulla est causa doloris in hominibus, quòd subiiciantur aquæ, similique materiæ sacramentali ad recipiendâ gratiâ dona, per quæ supernaturalitèr perficiuntur. Ergo nulla, vel leuis erit causa doloris Dæmonibus, quòd subiiciantur igni, in accipiendâ specie, per quam perficiuntur naturalitèr, vt & per cognitionem ignis. Contra secundò, quia cruciatus Dæmonum ab igne est grauissimus: talis autem non apparet, si ad illam præcisè subiectionem reuocetur.

168 Quòd si rursum dicat quis, cruciari Dæmones ex eo, quòd ab igne species accepta tam sit vehemens, vt perturbet, & lædat ipsorum intellectum. Contra primò, quia intellectus Angelicus, cum sit spiritualis, & incorruptibilis, est incapax læsionis per speciem. Contra secundò, quia neque potentia sensitua læditur receptione speciei, quin potius perficitur. Quare quando læditur à vehemènti sensibili, non provenit id ratione speciei, sed aliarum qualitarum naturali temperamento organi contrariarum, quas obiectum emittit simul cum specie. Contra tertio, quia species etiam valde intensa caloris eatenus solùm posset esse disconueniens Angelo, quatenus calor valde intensus posset esse disconueniens. At non apparet, qua ratione calor valde intensus possit esse disconueniens Angelo: ergo, &c.

An Dæmones torquantur ab igne corporeo per solam alligationem localem ad ipsum, vel saltèr per alligationem etiam intentionalem?

169 **T** Homistæ, fauente Tostato in c. 25. Matthæi q. 506. aliisque tam antiquis, quàm modernis tuentur, Dæmones non alio modo cru-

ciari ab igne, quàm per solam alligationem localem ad eum contra suam voluntatem, & inclinationem, potestatemque naturæ spiritualis, quæ hoc habet, vt liberè, nullo prohibente, migret quocumque voluerit. Sed non placent primò, quia sic modicè punirentur Dæmones, vt apud nos pœna carceris censetur mitissima. Imò etiam nobis sit acerba, tamen Dæmonibus leuis erit, quia alligati vni loco possunt ad quamcumque distantiam percipere omnia solatia sibi connaturalitèr obuenientia ex usu æquè perfecto suorum actuum: possunt etiam cum aliis agere, & loqui familiaritèr; possuntque præterea vel ex ignis contemplatione oblectamentum capere, cum aliis sciant, eum non esse ex se damnosum sibi ipsis. Confirmatur ex diuice Epulone, qui non dixit *desineor, sed crucior in hac flamma*, nec petiit liberationem à carcere Inferni, sed refrigerium aquæ oppositum non alligationi, sed calefactioni, & exsiccationi linguæ. Secundò, quia animæ Purgatorij aliam pœnam debent pati ab igne, cum & in ipsis valeat proxima ratio ostendens alligationem solam fore leuem pœnam, multoque leniorem, quia non erit perpetua; & aliunde nequeant ex superbia tristari, quòd per vim ab igne detineantur, subiicianturque quoad hoc creaturæ tam vili.

170 Tertio, quia dolor ex detentione in igne, & ab igne non est similis illi, quem ex combustionem percipiunt homines, neque est, cur sit dissimilis illi, quem ex inuoluntaria alligatione ad aquam, aut niuem perciperent Dæmones. Quarto, quia existentes Dæmones in hoc aère caliginoso patiuntur ab igne, quin tamen in eo nunc alligentur. Et quamuis circumferretur secum, si tamen non aliter torquet, quàm per alligationem, nihil ad pœnam conferret inuectio ignis non impediens ire quoquo velint. Nec proderit respondere, tales Dæmones pari ab igne, quatenus sciunt se destinatos esse, vt post Iudicij vniuersalis diem alligentur ipsi. Nam apprehensio futuræ alligationis non excitabit ad dolorem, sed ad timorem. Et admissa conceptione doloris ex apprehensa alligatione futura, adhuc dolor non esset effectiue ab igne, sed tantum à Deo. Siquidem ignis obiectiue solùm proponeretur. Vt ergo, Luca 8. Dæmones in aère existentes, & pœna ignis obstricti non minus, quàm si in Inferno existerent, rogabant Christum, ne imperaret illis, vt in abyssum irent, vbi alligati, & incarcerati manerent: Ergo ea alligatio inuoluit aliquid aliud præter ignis pœnam.

171 Quintò, animæ puerorum, qui sine Baptismo decesserunt, detinentur nunc tanquam in carcere in Limbo, & tamen non patiuntur pœnam sensus, neque patientur post diem extremi Iudicij, etsi illuc reditura sint, æternumque ibi mansura, vt docent communiter Theologi: Ergo Dæmonum pœna sensus includit aliquid aliud præter alligationem localem ad Inferni claustra. Similiter animæ Sanctorum includebantur in Sinu Abrahamæ subter terram, antequam Christi Domini anima victrix ab Inferis rediret; neque idèò ab aliquo corpore afflictionem patiebantur. Raphael Angelus, vt refertur Tob. 8. *religauit Dæmonium in deserto superioris Aegyptii*. Hæc verò religatio non habetur instar ingentissimæ miseriæ. Non ergo alligatio in receptaculo aliquo subterraneo tantum pœnæ, & cruciatus præ se fert, quantum prædicare videntur sacra litteræ, & Patres sibi; Christiani persuadere de Dæmonibus, & animabus damnatis in Inferno, de quæ expiatis in Purgatorio. Sextò, quia alioqui Dæmonum pœna ab igne gehennali esset æqualis, cum omnes existentes in

barathro

barathro æqualiter vinciantur igni. Neque proderit respondere, vnum dæmonem magis efficaciter, quàm alium apprehendere malum alligationis ad ignem, proindè; vnius pœna esse maiorem, quàm alterius, sicut eadem de causa maior est in vno, quàm in alio pœna damni. Non, inquam, proderit, quia inæqualitas pœnæ, cuius obiectum est malum reale, ac positium apertum ex se esse maius, aut minus non debet reduci in apprehensionem, sed in ipsum malum, proindèque in nostro casu inæqualitas pœnæ Dæmonum reuocanda est ad ignem, provt ex parte sua potest agere, & loqui familiaritèr ipsos. Et præterea qui minus grauitèr peccarunt, affligerentur magis ex apprehensione etiam non adèò efficaci. Videmus enim homines, eò magis dolere, quòd delicta sunt minus grauias, si se coniectos in carcerem destinationum sceleratissimis aliis considerent, etsi non valde viuiddè. Discrimen à damni pœna est manifestum; nam hæius pœnæ obiectum, nempe priuatio visionis beatæ, est malum ex se æquale.

172 Septimò, quia alioqui tormentum Dæmonum, & separatarum animarum, proueniens ab igne, leuissimum erit comparatum cum eo, quod ex ipso met igne patitur animæ reunitæ corporibus; alligatio enim mera ad ignem, vix est pœna, si comparatur cum actione reali, vel intentionali ignis in corpora rediuita. Octauò, quia vt Dæmones cruciatur ab igne per alligationem, opus est, hanc fieri vi ignis, nam si aliter fiat, cruciabitur quidem aliquatenus ex detentione in spatio, cui coexistit ignis, non tamè cruciabitur ab igne; vt si ego nunc detinerer in aëris spatio contra meam voluntatem, non dicerer cruciari ab aëre, si non detinerer ab ipso, etsi existerem intra ipsius superficiem. Et huius ea est ratio, quia alligatio mei in spatio aëris maneret inuariata, quamuis succederet alia superficies; imò & quamuis ibi induceretur vacuum. Quæ ratio vrget eodem modo in alligatione Dæmonum ad spatium ignis non facta ab igne. Tunc sic; nequit fieri detentio ab igne nisi hic producat in Dæmonibus aliquid physicè spirituale, quo formalitèr detineantur. Respondebis ex Dominico Bañez, Luisio Turriano, Iacobo Granada, Nazario, & aliis, ignem euehi à Deo, vt producat vbi spirituale, quo inuitus Dæmon teneatur in Inferno. Sed contra, nam iuxta Thomistam, quibuscum nunc litigamus, præsentia Angelorum ad locum realem extrinsecum, consistit in operatione transeunte exercita ab Angelis erga locum, vel in passione, quam subeant Angeli à loco, si hic sit violentus, vel præternaturalis. Sed eam passionem esse vocationem spiritua- lem causatam in Angelis à loco, tam gratis dicitur, quàm si à me diceretur, actionem transeuntem Angelorum erga locum naturalem esse vocationem corpoream, causatam ab Angelis in loco. Respondebis rursum, ignem ex eleuatione producere, & conseruare in Angelo qualitatèr quandam spiritualem referentem illius, qua vnus Angelus in probabili opinione potest naturalitèr alium inferiorem detinere in loco. Sed contra, quia talis qualitas est inaudita in Thomistico Lyceo. Et siue hoc, siue illo alio modo detinerentur Dæmones ab igne: cur ignem, & non potius ingentia taxa assumpsit Deus, & eleuauit, vt Dæmonum retardarent, & impedirent motum, vt de Sisypho finxit Gentilitas? Cur pœna Dæmonum vocatur pœna ignis, si præcisè detineantur ab igne? Sanè homo non diceretur pati pœnam lapidis, si inclusus in carcere lapideo vndique obstructo impediretur, ne extra exiret, vt Martinus Nostræ expendit elegantèr.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

173 Scotus in 4. dist. 44. q. 2. Gabriel ibid. q. 3. ar. 2. explicant cruciatum Dæmonum ab igne, quatenus cogantur, vt perpetuò cogitent de illo, aut per speciem vehementissimam adigentem, aut per cogitationem ipsam immediatè productam ab igne eleuato. Refutandi sunt primò, quia alligatio violenta cogitationis ad ignem, non est vltio, neque dolor acutissimus similis illi, cuius non nobis est causa ignis. Secundò, quia non apparet, quomodo possit species ignis cogere Angelicū intellectum ad perpetuam considerationem, cum à nulla specie necessitèr ex natura rei ad considerationem obiecti, quod representat virtualitèr. Et licet cogere- retur, tamen id leuem tristitiam inferret Dæmoni; non enim propterea impediretur omninò ab aliis rebus considerandis. Tertio, quia anima Purgatorij debent ab igne cruciari aliter, quàm per necessariam eius considerationem. Quæ licet Dæmonibus aliquam tristitiam inferret, secus in animabus Purgatorij, cum nulla superbia esserantur, vt doleant se igni subijci quoad illam considerationem. Quarto, omnis actus doloris concipi debet de aliquo obiecto disconuenienti. Sed ignis ex se non habet rationem obiecti disconuenientis Dæmoni, neque eleuatur, vt eam physicè habeat quandoquidem eleuatio non efficiat, vt ignis non perseueret, qualis antea erat. neque eleuatus est magis disconueniens, quàm aër, aut albedo, si vt possunt eleuarentur ad id, ad quod euehi ignem præsumit Scotus.

An Dæmones cruciatur ab igne corporeo, quatenus illum præcisè apprehendant, vt disconuenientem, vel quatenus eleuetur ille ad causandam in Dæmonibus tristitiam de amisso summo bono?

174 **V** Eteres nonnulli apud Suarium lib. 8. de Angelis cap. 13. dixerunt, Dæmones torqueri ab igne, quatenus ex mera apprehensione eius, vt disconuenientis excitatur dolor in voluntate ipsorum, qualis in voluntate animæ coniunctæ corpori excitatur ex apprehensione vltionis. Hunc modum cruciatus videtur tradere S. Gregorius Magnus lib. 4. dialog. cap. 29. sic loquens, *Teneri spiritum per ignem dicimus, vt in tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quòd videt; & quia cremari se aspicit, crematur: Sicque fit, vt res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor, ac dolor inuisibilis trahitur, per vt ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur*. Hactenus S. Pontifex, quem transcribit S. Iulianus Toletan. lib. 2. Prognosticò cap. 17. Ex quo corrigenda est vulgata lectio in illis verbis S. Gregorij, *incorporea flamma*: nam S. Iulianus non habet nisi *corporea flamma*. Sed si attendatur subsequenti clausulæ SS. Gregorij, & Iuliani, constabit non fauere propositæ opinioni: addunt namque, *quamuis colligere ex dictis Evangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur*. Et lib. 4. Moralium c. 45. inquit S. Gregorius, *Inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiunt, nequam pœna transitoria, vel phantastica imaginatione cruciant; sed vltione solida perpetua damnationi seruant*. Veteres illi reijciuntur primò; quia dolor eo modo explicatus non est verus, sed imaginarius; cum non sit de obiecto verè disconuenienti, siquidem substantia ignis non sit verè disconueniens

1 3

Dæmoni

Dæmonibus. Secundò, quia Dæmones non tam essent verè miseri, quàm mentis impotes; & præterea eorum puniitio non esset solida; sed phantastica tantùm ex falsâ apprehensione proveniens. Cùm tamen Scriptura, & Patres Ecclesiæ verum ab igne cruciatum Dæmonum clament frequentissimè, frustra que verus ignis materialis destinatus esset à Deo, (quicquid secus dicant Catharini in Opusculo de veritate ignis Infernalis, & Caietanus in c. 9. Marci, v. 45.) si Dæmonum tortura vt ab igne non foret vera. Vt omittam, Dæmones non esse naturaliter capaces talis falsæ apprehensionis, cùm eis connaturale sit intueri naturam ignis; & proinde agnoscere non esse sibi verè nociuam. Dicere autem infundi à Deo miraculosè actum erroneum incompossibile cum iudicio naturali Angeli de non damnosa sibi vera natura ignis, habebitur à multis impossibile de potentia absoluta Dei, & à plerisque iudicabitur minus congruum. Vt omittam etiam, dedecere animas Purgatorij, si falsam illam apprehensionem concipiant, & ex illa moueantur ad dolorem.

175 Si dicas, dolorem Dæmonum provenire ex simplici tantùm apprehensione, quæ sine errore, & falsitate stricta potest apprehendere ignem vt disconuenientem. Insurgam contra, primò, quia dæmones non torquerentur reuera ab igne; sed à sua apprehensione, quemadmodùm ille, qui dormiens somniaret, se lapsum esse in ignem, & inde dormiendo cruciaretur, non ab igne, sed à somnio suo & imaginatione cruciaretur. Contra secundò, quia illius apprehensionis nulla potest assignari causa. Et in primis non ipse Dæmon, cùm illa sit contraria naturali suo, & evidenti lumini, quo noscitur ignem præcisè spectatum secundùm suam substantiam nõ esse disconuenientem sibi. Deinde non Deus, tum quia improbable est, Deum per se solum, vel per ignem tanquam instrumentum necessitate ad illam apprehensionem: tum quia nemo potest cogi ad apprehensionem, nisi ex aliquo motiua; respectu autem Dæmonis nullum potest assignari motiua, ob quod apprehendat ignem secundùm se esse ipsi nociuum. Contra tertio, quia Dæmon posset similiter apprehendere se vri ab aqua, tamen non diceretur pari ab aqua tormentum visionis. Contra quartò, quia Dæmonum cruciatus ab igne excedit, vel saltem æquat eum, quem animæ coniunctæ corpori inferi ipsa experientia visionis corporeæ. At non apparet, quare ratione apprehensio abstractiua visionis possit excitare dolorem, qui æquet, nõ dum qui superet. Contra quintò, quia iuxta Aristotelem, tertio de Anima textu 134. dolor præfertim vehemens fundatur in iudicio de malo præfenti; subiungitque ibi Philosophus, si absit opinio, & iudicium de malo, deturque sola imaginatio, seu simplex apprehensio, non aliter nos affici, ac si malum apprehensum aspiceremus in pictura. Et id quidem constat, non esse satis ad dolorem & cruciatum grauissimum Dæmonum. Ob hæc, & alia, quæ sileo, repellendus est Albertinus, dum tomò 1. in 4. corollar. Theolog. ex 2. principio Philosophico punct. 2. n. 10. superiorem sententiam, quæ iamdiu in insulis exularat, conatur ad scholam reuocare.

176 P. Ioannes Martinez de Ripalda in tractat. M. S. de Angelis, nescio quid simile tentat. Nam sicut multi Patres, & Theologi apprehendunt, & iudicant, ignem esse nociuum Dæmonibus, licet fateantur, se non posse capere modum nocendi: ita cogitat Ripalda, posse Dæmones apprehendere, & iu-

dicare, ignem esse sibi nociuum, licet modum nocendi non intelligant, cum supernaturalis sit. Et hoc iudicium tale esse, vt exigat ardorem ignis, sibi coexistentem, quia nimirum perat oriri ab illo; quæ admodùm sensiones materiales in nobis postulant præfens esse obiectum. Neque apparet repugnantia in possibilitate talis iudicij, Quod quidem erit dæmonibus formaliter nociuum, obiectumque sufficiens doloris, & tristitiæ spiritualis: tum quia apprehensio elicit a tactu est formaliter nociua animæ, & obiectum, quod suo dolore refugit appetitus. Ergo similiter potest esse apprehensio spiritualis excitans dolorem spirituale. Tum etiam quia sicut intuitio summi boni est quadam quasi possessio illius, & obiectum delectationis beatæ, sic iudicium intuitiuum ardoris minantis dæmonibus ingentia mala, est quadam quasi possessio malorum potens affligere illos. Hactenus acutissimus vir, qui tamen nobis non arridet, Primò quia si in hominibus iudicium ignis, vt nociui animæ non est formaliter nociuum, neque sufficiens doloris obiectum, & tristitiæ siue materialis, siue spiritualis, nisi calor dissoluat temperiem corporis, multò minus in Dæmonibus. Secundò, quia etiam beati Angeli iudicant, ignem posse esse sibi nociuum, tamen si modum non assequantur per vires naturales sui intellectus. Hoc tamen iudicium non est ipsis formaliter nociuum, neque obiectum sufficiens doloris, & tristitiæ spiritualis, quantumuis admittetur, tale iudicium oriri immediate à calore eleuato, vel immediate ab specie causata à calore præfente. Tertio, quia Dæmones naturaliter sciunt, ignem ex sua natura non posse affligere ipsos, & hoc iudicio ducti lætabuntur de indemnitate sua ab ignis tormento. Huc transfer impugnationes alias contra opinionem proximam.

177 Arrubal, Franciscus Amicus, Granadus, & prisci alij apud Vasquez 1. p. disp. 243. cap. 2. defendunt, Dæmones affligi ab igne ex eo, quod hic assumatur à Deo vt instrumentum ad elicendum cùm eorumdem voluntate tristitiam de amisso summo bono. Neque hæc sententia grata est nobis: Primò quia si non aliter vruntur Dæmones ab igne Tartareo; neque ignis Purgatorij vreret aliter animas quàm producendo in ipsis tristitiam de dilatione beatitudinis, id tamen falsum esse quis non videat? Confirmatur, quia probabile est, aliquas animas in Purgatorio non affligi pœna ignis, sed minori alia, vt docet Duuallius tract. de Quatuor Nouissimis q. 2. art. 6. pag. 32. post S. Bonauerum in 4. dist. 20. præfata autem animæ concipient tristitiam de dilatione beatæ visionis, & non causatam ab igne. Secundò quia alioqui damnatæ animæ post resurrectionem corporum erunt multò peioris conditionis, quàm Dæmones, siquidem illæ non solum patientur dolorem de amissa beatitudine æterna, sed etiam de igne, vt ipsis specialiter nociuo.

178 Tertio, quia obiectum doloris dæmonum non potest esse sola beatitudinis amissio, quæ pertinet ad pœnam obiectiuam damni, non verò ad pœnam sensus. Et licet aliqui Theologi tristitiam damnatorum de amisso summo bono vocent pœnam sensus, & non præcisè damni, eo quod pœna damni præcisè consistat in beatitudinis priuatione, quam quia sine tristitia habent pueri decedentes cum solo peccato originali; ideo dicuntur pati pœnam damni: tamen pœna sensus proveniens ab igne debet respicere ipsum ignem, vt obiectum tristitiæ, quemadmodùm in Beatis præmium accidentale glorificationis siue spiritualis, siue corporalis debet respicere

respicere aliud vt obiectum gaudij præter possessionem summi boni. Et absolute quidem dicendum est, tristitiam de amissione summi boni ad pœnam damni spectare tanquam proprietatem, aut complementum. Quartò, quia tristitia de priuatione beatitudinis non semper ex æquo responderet cruciatui illato per ignem: nam duo Dæmones, quorum peccata fuerint eiusdem qualitatis, torquebuntur æqualiter ab igne: poterit tamen inæqualis esse tristitia de beatitudinis priuatione: si vnus ni peccasset ascensus esset ad plures beatitudinis gradus, quàm alius.

179 Quintò, quia Patres Ecclesiæ, vt S. Chrysostomus, & S. Augustinus in verbis infra recitandis, fecerunt manifestè dolorem de amissione beatitudinis æternæ à dolore de igne, & de quavis alia damnatorum pœna. Sextò, quia ille torquendi modus non est per visionem propriam ignis, nec dolor ex ea ignis eleuatione ortus æmulatur dolorem, quem in combustione sentimus; cùm prædictus dolor posset fieri eodem modo à quouis elemento, & cùm eius obiectum sit beatitudinis carentia, quæ est aded diuersum obiectum ab illo, quod respicit anima, dum informatum corpus exurit.

180 Ex his explodendus est Alarcon, qui contentus est, si ignis causet damnum moraliter in Dæmonibus tristitiam de amisso summo bono. Neque audiendus est Tannerus, si eius sententia colludat cum superiori, de causata partialiter effectiue ab igne diuinitis eleuato tristitia in voluntate Dæmonum ob priuationem visionis beatæ. Sic enim posse intelligi sententiam Tanneri suspicatur Arriaga in sect. 7. Sed eius Authoris mens alia videtur fuisse: nam tomò 1. disp. 5. q. & dub. 6. n. 4. tradit, Dæmonum, & animalium separatarum pœnas alias esse vltra pœnam damni in priuatione beatitudinis positam; & pœnam sensus ortam ex consideratione illius. Quod aded certum est Tannero, vt censet, non posse absque errore in fide defendi oppositum. Si verò postea reuocaret pœnam sensus ad tristitiam de ea priuatione productam ab igne, non omisit declarare diuersitatem suæ sententiæ ab illo errore. Præter quàm quod Tannerus in n. 16. conceptis verbis exprimit, Dæmonum pœnam ab igne consistere in tristitia producta partialiter ab igne diuinitis eleuato, ita quidem, vt præcedat apprehensio ignis, veluti mali contrarij, & afflictiuo, seu vt potentis causare tristitiam. Hoc in sensu refellitur optimè Tannerus ab Arriaga, tum quia is modus torture Dæmonum non est similis etiam analogicè modo, quo animæ coniunctæ ad corpora affliguntur nunc ab igne: siquidem ignis non producat in Dæmonibus calorem contrarium ipsis, sicut producit in corporibus, à quibus sentitur tanquam aduersus natiuo temperamento; indeque excitatur anima ad actum spirituale tristitiæ, seu doloris, producendum adæquatè, quin ignis, aut calor inadæquatè concurrat: tum quia committit circulum viciosum Tannerus, cum ait, dolorem Dæmonum esse de igne vt malo, & afflictiuo, & ignem esse malū & afflictiuum, quia causarius est doloris. Nec assignat Tannerus, nec potest assignare rationem aliam, cur ignis sit causarius doloris in Dæmonibus, & cur porius doloris, quàm delectationis.

And Dæmones torqueantur per ignem corporeum tanquam diuina ira, & inimicitia signum ex instituto.

181 Sic torqueri indicat noster Henriquez in Summa Theologiæ moralis lib. vlt. de fine

hominis cap. 25. §. 5. traditque distinctè, & luculenter noster etiam Theophylus Raynaudus laudatus supra à n. 259. Itaque cruciabit dæmones ignis non secundùm se aut secundùm suam naturam; sed vt signum deputatum ex placito Dei ad representandam Dæmonibus tum iram, inimicitiamque ipsiusmet Dei aduersus ipsos; tum amissionem bonorum supernaturalium, omniæque mala, & damna infelicissimi status damnationis æternæ. Nam coacti ad cogitationem perpetuam eius signi prorumpent in acerbissimam, & immanissimam tristitiam, extraneam quidem, & non connaturalem igni respectu Dæmonum; sed tamen valde similem illi, quæ afficitur anima, dum adurit corpus, quod informat.

182 Pro maiori explicatione huius sententiæ aduertere primò lubet, dici posse non incongruè perpetuam Dæmonum de igne cogitationem, vt signo diuinæ iræ, & inimicitie contra se fieri effectiue immediate ab ipso igne eleuato. Verum tamen satis est, si fiat mediata, quatenus eleuatus producat speciem impressam representantem sui non secundùm se, sed vt instituti insignum diuinæ iræ, & inimicitie: etenim vt ab obiecto, & potentia pariatur quàm strictè notitia, non est opus, vt hanc causet immediate obiectum; sufficit si mediata, producendo speciem sui.

183 Secundò, affirmari posse non ineptè, tristitiam spirituale Dæmonum fieri effectiue immediate ab igne per potentiam obedientialem. Cæterum necesse id non est. Nam satis est si ab igne fiat immediate cogitatio excitatiua tristitiæ, vel speciei impressæ deferretura ei cogitationi. Siquidem spiritualis dolor, qui ex igne fit in anima coniuncta corpori, non producat effectiue ab igne, sed à cognitione ignis, vt disconuenientis, & ista cognitio ab specie impressa causata per actum sensationis internæ doloriferæ.

184 Tertio asseri posse incunctanter, neque ipsam speciem impressam causari effectiue ab igne; sed tantùm moraliter; non enim requiritur strictior causalitas, quàm ea, quæ aquæ, v. g. assumptæ à Christo in materiam baptismi Sacramentalis tribuit respectu gratiæ: Communis autem sententia tribuit causalitatem tantùm moralem; cùm tamen non minus dicatur sanctificare suscipientes Baptismus, quàm ignis cruciare, torquere, vrere Dæmones. Quare quemadmodùm Deus ad præsentiam aquæ producit physicè gratiam in suscipientibus Baptismus, sic ad præsentiam ignis producet physicè in eis speciem impressam, quæ licet se sola non necessiter ad perpetuam cogitationem ignis, quæ est deputatus in signum diuinæ iræ, & inimicitie, necessiter tamen Deus, vt & ad tristitiā, si forte alicui videretur cogitationem solam non necessitare naturaliter. Nam tristitiæ de pœnis damni & sensus sunt necessaria, & ineluctabiles Dæmonibus. Verum enim eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Productio speciei à solo Deo plausum comparabit apud eos, qui potentiam obedientialem actiuam in rebus creatis ad quæcumque efficienda non admittunt.

185 Quartò, tristitiam Dæmonum fore magis, aut minus intenam pro qualitate puniæ culpæ; tum quia Deus determinabit voluntatem ipsorum ad efficiendam maiorem, aut minorem intentionem; Tum quia quod maior, aut minor fuerit culpa, eò cogitabant Dæmones de igne, vt signo maioris, aut minoris indignationis, auersionisque diuinæ.

186 Quintò, Dæmones in Orco existentes, alligari quidem igni, & penetrari cum ipso; id tamen

necessariū haud quaquā est, vt modo proposito crucientur. Quare Dæmones ex Numinis permissione in aëre caliginoso ob errantes cruciabuntur eodem prorsus modo, quia Deus adiget eos ad perpetuam considerationē ignis, eleuabitq; hunc (si physicam causalitatem desideres) vt in eis distātib; efficiat physicē speciē impressam. Neque enim putandum est, circumferre secum realiter ignem Tartareum,

187 Sexto discipuli debere similiter de animabus separatis, ac de Dæmonibus respectu tamen animarum existētiam in Purgatorio erit ignis signum Dei irati ad tempus iustēque ad tempus priuatis experita visione, ac fruitione summi boni. P. Arriaga lect. 5. exiguam, aut nullam difficultatem agnoscit in eo, quod anima separata possit diuinitus cruciari calore. Nam dolor, seu cognitio sensitua de calore vt discōueniente potest diuinitus fieri, suppleto Deo in causā efficientis genere defectum partialis subiecti, quale deberet esse naturaliter corpus, suppleto etiam Deo effectuum concursum, qui deberet naturaliter à calore recepto in corpore præstari, vel in cognitionem sensitiuam, vel in speciem impressam ipsiusmer calor. Sic Pater Arriaga. Sed quod ipsi valde facile visum est, apparet mihi impossibile. Nam cognitio sensitua, & materialis nequit reddere viuentem, sentientēque, nisi potentiam, quæ sensitua sit, & materialis. At rationalis anima separata à corpore non retinet potentias sensituias, ac materiales, vt docet Theologi in 4. dist. 44. ibique S. Thomas quæst. & art. 3. Ergo cognitio sensitua, etsi diuinitus posset poni in anima separata, non magis redderet eam viuentem, ac sentientem, quā si poneretur diuinitus in Angelo. Dicit quis, potentias non distingui ab anima. Sed non idē debilitabit argumenti vires; vocamus enim ex vulgari vsu potentias sensituias organa corporea; & asserimus animam rationalem, etsi per se sola sit virtus proxima, & immediata sentiendi, non posse viuere sensituiē absque organis dispositionib; corporeis. Ecquis possibile concipiat animam separata à corpore tangere, olfacere?

188 Septimo, animas coniunctas corporibus post diem Iudicij magni passuras, tum dolorem hæctenus explicatum, qui est quasi essentialis pœna sensus: tum dolorem ortum ex actione reali, vel intentionali ignis in corpora: qui dolor est quasi accidentalis pœna sensus. Et licet hoc secundo dolore careant Dæmones, tamen in eis intentio solius primi æquabit, vel superabit cruciatum resultantem ex primo; & secundo, quem patientur reunitæ corporibus animæ, in quibus pro statu separationis oritur non modica afflictio ex cognitione secundi doloris addendi post diem extremi Iudicij.

189 Octauo, dolore Dæmonum, & animarum separatarum dici similem dolori, quem ex combustione percipiunt homines, quia sit vel physicē, vel moraliter ab igne, vt signo diuinæ iræ, non secus ac dolor perceptus à nobis ex combustionē sit ab eo, vt discōueniente corporis temperamento. In hoc sensu intelligendæ videntur sacræ Litteræ, & Patres, dum apud Tannerum tom. 1. disp. 5. q. 6. dub. 6. n. 12. & 13. pronuntiant, Dæmones, & animas damnatas igne Tartareo comburi, exuri, cremari, miris, sed veris modis cruciari, ardere. Et quidem crebræ illæ loquutiones non debent nec possunt intelligi de reali Dæmonum, & animarum combustionē, scilicet de calefactione, & exsiccatione nimia, qualem subit lignum ab igne.

190 Dices cum Francisco de Lugo, intelligantur saltem quatenus ab igne producatur calor materia-

lis in eis spiritibus. Sed contra, quia permessa, & non concessa productione calor, nisi vi huius destruat aliquid physicum in Dæmonibus, & animabus, introducturque forma ignis, vt euenit in ligno, non saluabuntur maiori cum rigore locutiones illæ. Cogita, lignum affici intensissimo calore, sed diuina virtute impediri calorem, ne destruat dispositiones ligni, & ne introducat formam ignis; an ne tunc lignum diceretur cōburi, exuri, cremari, ardere, sicut nunc? Immerito ergo Franciscus de Lugo obi illas locutiones extumulat sententiam Henrici iam à nobis satis supra reiectam. Sed quia S. Laurentio Iustiniano lib. de casto connubio Verbi, & animæ c. 16. Alberto Magno, & aliis Doctoribus modernis non aridet calor in spiritibus receptus, idē recurrere ad Suarij opinionem supra etiam à me impugnata, fas est per sapientissimum virum.

191 Non dō, si Deus constituisset aquam v.g. in signum suæ iræ, dicerentur Dæmones, & animi damnati pati dolorem similem aliquatenus illi, quem nos ex frigiditate patimur, dicerentur etiam frigeri aliquatenus. Et fortē de facto torquentur non solum per ignem in Barathro, sed etiam per aquam frigidissimam; vt Ægidius Romanus, & Guilielmus Parisiensis apud Rulcam l. 5. de Inferno c. 28. autumant; quod de damnatorum corporibus post resurrectionem generale multo probabilius est, vt vberimē ostendit idem Rulca l. 2. à c. 24. vsque ad 30. Sed hoc omisso, idē Deus instituit specialiter ignem in signum suæ iræ, quia voluit, & quia mortalibus, quos formidine pœnarum intendebat auertere à sceleribus, nullum aliud elementum magis est horribile, ac nociuum: & quia congruū fuit, vt eodem instrumento vteretur ad cruciandos Dæmones, & animos separatos, quo vsurus erat ad torquenda corpora humana rediuiua. Alias rationes assignat Pefantius r. p. q. 64. a. 4. d. 5. & inter eas illam, vt similia sint damnatorū loca, & Beatorum, horum enim locus est cælum Empyreum, id est, quodammodò igneum propter lucem; illorum locus igne plenus propter ardorem sine luce.

192 Inquis ex Petauo tom. 3. Theologicorum dogmarum lib. 3. de Angelis cap. 5. n. 13. tormentum ignis primò, ac per se destinatum Diabolo, & Angelis eius, iuxta illud Christi apud Marthæum cap. 25. vers. 41. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Ergo oportuit, vt absque respectu ad homines, quibus ex accidenti, præterque Iudicis mentem, ac voluntatem constitutum est tormentum ignis, is esset physicē saltem inchoatē accommodatum, & proportionatum cruciandis Dæmonibus. Respondet, dici etiam hominibus iustis à Christo ibidem v. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Quin exprimat regnum Beatorum paratum esse Angelis bonis. Et tamen non idcirco inferes, beatitudinis præmia habere aliquam specialem, maioremve proportionem felicitandis hominibus iustis, quā Angelis, aut his constitutum esse secundariò, & ex accidenti regnum cælestē. Videatur Tostatus in c. 25. Matth. q. 409. & 410. vbi discutit, cur ignis paratus esse dicatur Dæmonibus, & non hominibus? Cur regnū Beatorum non dicatur paratum esse Angelis bonis? Ad primam quæstionē responderet multifariam; sed præcipua causa, ipso iudice, cur dicatur ignis paratus Dæmonibus, & non hominibus est: *quia pœna illa pro peccato est: Dæmones autem postquam peccauerunt, non habuerunt remedium, sed mox adiudicati fuerunt*

pœna

pœna aterna: secus de hominibus, quia licet peccauerunt, Deus nolebat, quod punirentur æternaliter; sed quod liberarentur à peccato, & idē ipse pro omnibus passus est, vt nullus eorum puniretur; & ita Deus non parabat ignem pro hominibus, sed regnum, cum pro illis moreretur, ne inciderent in illum ignem: pro Dæmonibus autem dicitur esse paratum, quia illos peccantes adiudicauit statim illi igni, & noluit eos redimere, sicut homines. Ad secundam quæstionem respondet etiam multimodè; sed duas potissimum approbat causas, quæ in vnam ferè recidunt; & estque hæc, *aliquid dicitur paratum illi, qui illud nondum habet, sed aliquando ipsum habebit; & ita de hominibus est, quia nunc est vita aterna, & homines sunt, qui eam non habent, & aliquando ipsam habebunt; ideo eis parata est: & tamen de Angelis secus fuit, quia non fuerunt Angelis aliquando extra ipsum regnum, sed ex quo fuerunt, semper fuerunt in cælo Empyreum, ubi est regnum cælorum, vel locus beatitudinis; idē nunquam fuit eis paratum, quia nunquam extra illud fuerunt.*

193 Decimò, quæstionis esse inter Theologos, num Dæmonum pœna positua, seu tristitia tanta sit, vt cuius delectationi, & gaudio aditum præcludat? Respondent plures affirmatiuè, tum quia cum oppositorum eadem debeat esse ratio, si summa felicitas excludat naturaliter quamcumque tristitiam, summa miseria excludit naturaliter quodcumque gaudium. Atqui verum est prius. Ergo & posterius, proindeque Dæmones, qui summè sunt miseri, nullam naturaliter poterunt habere oblectationem: tum quia secundum quæ Aristotelem 7. Ethicorum cap. 14. voluptas, modò sit vehemens, expellet dolorem: docetque id ipsum experientia. Ergo vice versa dolor vehemens expellet voluptatem, non solum circa idem obiectum, sed etiam circa diuersa. Dolor autem conceptus à Dæmonibus in declinabiliter ex priuatione beatitudinis æternæ, & tormento ignis, non vt cumque, sed ingentissimè vehemens est, nec leuari, aut minui potest. Tum quia alta tristitia absorbet mentem, ne aliquid apprehendat vt delectabile. Hinc illud Tobie senioris cap. 5. v. 12. cum ei Angelus fausta annuntiat iuberet gaudere, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* Et licet profunda mœstitia non omnino abriperet mentem, tamen voluntas Dæmonum intenta prorsus tristitiæ ex coactione Dei, nullum poterit præstare conatum ad eliciendum gaudium de obiecto aliquo. Sed & quamuis posset, quantum ex se est, tamen Deus in delictorum multam retraheret iustissimè concursum generalem.

194 Alij respondent negatiuè, & probant primò ex sacris litteris, in quibus iuxta Patrum interpretationem significatur, Dæmones gaudere de ruina spiritali hominum, sicut beati Angeli lætantur de eorundem saluo. Secundò, ex variis historiis Ecclesiasticis, quæ testantur Dæmones sæpe visos lætari, imò & gestire, tripudiare, & ridere ad lapsum, damnationemque hominum. Tertio, quia Dæmones assequuntur plura apprehensa, & desiderata vt bona sibi, nimirum victoriam, & damnationem multorum hominum, quos tentant, similiaque alia. Sed ad boni concupiti adeptionem, & possessionem sequitur continuò gaudium. Nec dicas, summam tristitiam in Dæmonibus esse obiectum, sed sequatur. Etenim gaudium de obiecto diuerso non est oppositum cum summa illa tristitia instar amoris, & odij efficacis respectu eiusdem obiecti; imò non est magis oppositum, quā amor vnus obiecti opponatur

tum cum odio efficaci alterius obiecti omnino diuersi; sicque docet S. Thomas 3. p. q. 84. art. 9. ad 2. his verbis: *Sed gaudium, & tristitia non sint de eodem secundum idem, sed vel de diuersis, vel de eodem secundum diuersa; sic non est contrarietas gaudij, & tristitiæ.* Præterea Dæmones sicut simul cum summa illa tristitia possunt habere actus, quibus desiderant aliqua obiecta, vt sibi bona, actus etiam quibus nouiter tristentur de quibusdam obiectis accidentalibus in ordine ad suam damnationem æternam; cur non poterunt habere actus, quibus gaudeant de consequitione rerum appetitarum?

195 Ego sequor mediam viam, & assero, in Dæmonibus cum summa infelicitate, & tristitia componi posse naturaliter complacentiam de pluribus obiectis, non verò gaudium strictum. Moueor primò, quia cum summa felicitate, & gaudio de Deo viso, etsi naturaliter nequeat stare tristitia de aliis obiectis, potest nihilominus stare displicentia, quippe Beati eam habeant in peccatis tum propriis præteritis, si quæ commiserunt, dum viatores erant, tum alienis præsentibus, quæ optarant vitari à terribilibus. Ergo similiter cum summa infelicitate, & tristitia de beatitudine amissa, deque tormento ignis fœderari poterit complacentiam nonnullis bonis, respectu Dæmonum, & si consociari non valeat gaudium. Moueor secundo, quia præcisè complacentia de bono aliquo præsentis non est, cur sit vllatenus impossibilis cum tristitia summa Dæmonum. Idē autem est impossibile naturaliter saltem gaudium strictum; quia hoc importaret quietem quandam iucundam, & suauem Dæmonum voluntati, quæ aliunde supponitur correpta maximo angore, anxietate, & inquietudine, ratione illius summæ tristitiæ. Quod si experientia doctricæ, quandiu perseuerat vehemens tristitia de grauissimo malo damnationis æternæ, cuius comparatione leue, & exile bonum est, quicquid Dæmonibus occurrere potest. Et caue, ne cogaris admittere diminutionem essentialis tristitiæ in Dæmonibus, si semel portata gaudio aperias. Nam & experimento noscimus quouis gaudio superueniente de vno bono minui de alio malo tristitiam eò magis, vel minus, quod maius, vel minus fuerit gaudium. Ex his quisque sine negotio demolietur iacta superius fundamenta vnus, & alterius extremæ sententiæ.

196 Superioribus animaduersionibus pro nostro modo illustratam sententiam impetit Martinonius tom. 1. disp. 44. sect. 4. n. 48. quia hic modus torquendi non est mirabilis; neque ineffabilis; qualis iuxta S. Augustinum, & Hugonem Victorinum debet esse pœna spirituum ab igne. Cæterum nullo alio ex capite posset magis commendari hic modus, quā si rem hæctenus obscurissimam declararet facili, & expeditè. Responderunt multi Theologi animum in præsentis difficultate, vt Belarminus, Valquez, Præpositus, Caspenis, Rulca, sed qui modum aliquem superandæ difficultatis tentant; gerunt se, si non felicius, saltem animosius. Theologorumque est obscuris lucem quarere, & ex Horatij monito non relinquere nisi,

Quæ desuperam tractata nescere posse.

Certè, si cruciarius spirituum ab igne sic tractandus sit, vt maneat omnino ineffabilis, nugarentur Theologi, dum explicare conantur. Quod enim manere debet prorsus ineffabile, non nisi irritò conatu explicari contenditur. Et rogandus est Martinonius, cur ipse paginas consumat in exponendo cruciatu spirituum ab igne? Respondet, modum à se assignatum

assignatum esse obicorum. Fateor, imò addo, varium esse, & multicolorem. Miscet enim iam unum, iam alium modum ex supra repudiatis.

197 Imperit secundò, quia ignem sic cruciare spiritus, non est vere. Sed hæc obiectio præoccupata iam est in octava animaduersione. Addiderimque Iudæ 6. v. 16. Apocal. 20. v. 2. Tob. 8. v. 3. dici, Dæmones vinculis teneri, ligari, religari, 2. Petri cap. 2. v. 4. *Derrabi rudentibus in Tartarum.* Quis tamen intelligat hæc de rudentibus, & vinculis, qualia apud nos sunt, sed de spiritali detentione, & projectione referente corpoream. Nec video, quæ maiori proprietate vrantur spiritus penes Martinonum coincidentem partim cum Soto, contra quem in n. 160. & partim cum veteribus nonnullis, contra quos in n. 174. Iplèque Martinonius vlrò concedit n. 50. & 54. dolorem spirituum separatorum propentem ex igne non esse eiusdem rationis formaliter, sed tantum analogicè similem dolori, quem anima concipit, dum comburitur corpus, cui est vnita.

198 Replicabis, quia penes S. Gregorium Magnum lib. 9. Moral. c. 50. *Quamuis Angelorum, & hominum longe sit natura dissimilis, vna tamen pœna implicat, quos vnus in crimine reatus ligat.* At iuxta modum, quem promouemus, pœna damnatorum hominum post resurrectionem non erit vna, seu eiusdem rationis cum pœna Dæmonum in præsentiarum. Hæc etiam replica præoccupata est in septima animaduersione, vt omittam dici earenus à S. Gregorio vnâ pœnam implicare Dæmones, & homines, quatenus igne tanquam instrumento puniantur vtrique. Replicabis iterum, quia non videtur excogitatione ignis vt signi diuinæ iræ, & inimicitie otri posse in spiritibus tam grauis, & acerbus dolor, quàm à Christianis existimatur. Respondeo, rudibus fortè non ita videndum. Satis nobis erit, si doctis. S. Chrysof. hom. 24. in Matth. 47. ad Populum Antiocheum, epist. ad Theodorum lapsum, hom. 13. ad Philippenses, pœnam damni, id est, priuationem visionis beatæ præponit valde ipsi gehennæ, cum inquit, *Intolerabilis res est gehenna, fateor, & valde quidem intolerabilis: at tamen intolerabilius mihi videtur de regno decidisse.* S. August. in Enchirid. c. 112. similiter ait, *Perire à regno Dei, exulare à ciuitate Dei, alienari à vita Dei, cæcere tam magna multitudine dulcedinis Dei, quam abscondit timentibus se, perfecit autem sperantibus in se, tam grandis est pœna, vt nulla ei possint tormentâ, quæ nominis, comparari.* S. Damasc. in hist. Barlaam, & Iosaphat, *Tormentorum omnium nullum aquè graue, & acerbum est, atque à Deo abalienari, & à dulcissima ipsius facie abici, gloriæque illa, quæ nullis verbis exponi potest, orbari.* Rursum S. Chrysof. in Psal. 5. v. 7. *Inferni cruciatibus multò peius, & infœlicius reputat incurrisse præcisè odium Dei.* Rudes tamen non ita promptè vtrumque sibi persuadent, etsi vtrumque verissimum sit, saltem de adultis prolapsis in peccata grauiâ personalia. Consulatur Bokinkan q. 1. sup. 4. libros sentent. Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. Sanctæ, annor 41.

199 Imperit tertio, quia cum Dæmones aliunde experiantur pœnis acerrimis positivis, & priuatiuis Deum sibi iratum esse, non multum confert signum instrumentale, vt hoc intelligant. Maximè cum inimicitie, & iræ diuinæ cogitatio sequi possit connaturaliter ex aliis creaturis, quibus Deum cognoscunt. Ita ad verbum Author ille. Sed immemor sui, nam in n. 44. admiserat, Dæmones torqueri per ignem vt signum diuinæ iræ, & inimicitie ex deputatione

Dei arbitraria, discordatque solummodò, quia aliud aliud debeat adici pro integro cruciatu ab igne. Conferet itaque hic multum, & specialiter tanquam signum instrumentale, vt Dæmones intelligant, Deum illis esse iratum, & inimicum. Conferet, inquam, tum quia in genere causæ vel physicæ, vel moralis, cogit ad iugem considerationem sui, quæ est signum diuinæ iræ, & inimicitie, quin Dæmones possint cessare ab ea consideratione, vt possunt pro libito suo cessare à cogitatione aliarum creaturarum: tum quia directè, & ex peculiari designatione Deum, vt iratum, & vt inimicum repræsentabit, quod non habent aliæ creaturæ. Vbi non præteribo insignem quâdam confirmationem istius sententiæ. Dæmones namque alliciuntur, & oblectantur variis rebus corporeis, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis. Quæ sunt verba S. Aug. lib. 2. de ciuit. Dei c. 6. In quibus expendit signis, & subintelligit rerum aliquarum spiritualium. Rursum, vt legimus Tob. 6. v. 8. Dæmones pelluntur iecore piscis cremato, tanquam directo signo diuinæ in ipsos efficacis, vt non improbat P. Petrus Thyreus 3. p. disputationis de Dæmoniacis cap. 48. n. 17. & 25. Nihil ergo mirum, si dicatur, eos cruciari ab igne gehennali, vt signo diuinæ iræ, & inimicitie.

Digressionis conclusio, & Regressio ad Angelorum beatorum gloriam accidentalem, seu quasi sensus ex cælo Empyreo.

200 Sententia postremo loco proposita, illustrata, & vindicata ab obiectionibus pergrata est mihi. Nec video repugnantiam, in eo, quod sicut ignis Tartareus tanquam diuinæ iræ, & inimicitie signum ad placitum torquet Angelos damnatos, ita cælum Empyreum, vel eius lux tanquam diuinæ benignitatis, & amicitie ex instituto signum beatos Angelos recreet: potestque hæc oblectatio eodem ferè modo declarari, ac cruciatus ille. Richardus in 4. dist. 45. art. 1. q. 4. loquens de animabus beatis, quarum eadem est ratio in hoc puncto, ac de Angelis beatis, inquit, *Receptacula corporalia animarum in aliquo augent earum delectationem, vel afflictionem: cælum enim Empyreum, quamuis in villo augeat animarum beatarum essentialem delectationem, in aliquo tamen auget in eis delectationem accidentalem; in quantum illæ anime locum illum plusquam alium diligunt: presentia autem rei dilectæ aliquam causat delectationem. Ratio autem, quare locum illum plus ceteris diligunt, triplex est: vna quia locum illum sciunt sibi esse deputatum à Deo, quem summè diligunt. Alia quia in illo propter excessum nobilitatis sue nature super alia corpora expressius quàm in aliis locis resulget tanquam in effectu diuinam bonitatem conspicunt. Tertia, quia illius loci sublimitas, luminositas, & immobilitas suam spirituales sublimitatem, & luminositatem, & quietis perpetuitatem expressius, quàm qualitates aliorum locorum representant: vnusquisque autem ceteris paribus plus diligit locum, qui magis est representatiuus sue nobilitatis, quam diligit.* Hactenus Richardus, qui obiectioni de Angelis exeuntibus Empyreo, vt ministrant, in quibus videtur minuenda delectatio illa, responderet, *Angelos ministrantes scire se cum eis placuerit, ad cælum Empyreum reuersuros, & ministrando nobis delectari.* Alij sententiarij conuenientes cum Richardo quoad gaudium Beatorum de cælo Empyreo respondent communiter conferuari eandem delectationem, quia habetur de Empyreo vt loco deputato Angelis beatis: manet autem deputatio, etsi ipsi recedant

recedant ab eo loco. Cum igitur Theologi tam constantiter, tamque multis de causis admittant in beatis Spiritibus recreationem peculiari ex Empyreo, vt obiecto, alienum à ratione non videtur, si vltius addatur, talem recreationem fieri modo referente illum, qui in cruciatu Dæmonum ex Inferno designatus est. Et hæc sunt dicta, non afferendo, sed relinquendo in medio, vt alij iudicent, num inter probabilia possint referri.

SECTIO XII.

Quotus sit Angelorum Empyreum incolentium numerus?

201 Aristoteles 12. Metaphysicæ text. 48. rot, agnouit cælestium motus orbium, scilicet quadraginta septem, ad quos tantum ordinari meditatus est. Hunc in Philosopho lapsum fateor ingenue S. Thomas 1. p. q. 50. art. 3. vbi notes, velim, si erratone tantus Philosophus non multiplicas species Angelos nisi propter ordinem ad diuersas sphaerarum lationes, potuisse nihilo secius decipi, dum fecit immultiplicabiles indiuidualiter. Nam cum ipse male senserit, Deum agere ex necessitate naturæ, & infinitum multitudinis in actu censuerit implicatorum cõtradictionis, idcirco ne sequeretur, existere actu omnes Angelos possibiles, adeoque infinitos, excogitauit eos immultiplicabiles numericè intra eandem speciem. Quo principio vsi sunt Catholicè, & probabiliter S. Thomas, aliique Theologi, & Philosophi, sed tribuentes Deo libertatem in agendo ad extra. Rursum aduertas, ipsi summet Philosophum lib. 1. de cælo text. 100. non sibi benè constantem ponere supra extimam lationem qualdam naturas, nullis alterationibus, nullis passionibus prorsus subiectas, optimam in vniuersa sempiternitate vitam, & sufficientissimam habentes.

202 Nos edocti è factis oraculis ingentissimam esse, & ferè à nobis innumerabilem multitudinem Angelorum noscimus, & profitemur. Nam Danielis 7. v. 10. dicitur, *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebat ei.* Vbi S. Hieronymus scribit, *Non quod iste ministrorum numerus definitus sit, sed quod maiorem multitudinem humanus sermo explicare non sufficit.* Apocalyp. 5. v. 11. legitur, *Et vidi, audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum, & erat numerus eorum millia millium.* Vbi S. Anselm. adnotat numerum finitum poni, quia Deo finitus est numerus eorum, licet nobis infinitus. Et S. Ambrosius per Angelos, qui numero illo comprehenduntur, intelligit eos, qui ad diuersa officia in mundo destinantur; per Angelos verò, qui sine numero ponuntur circumstantes thronum Dei c. 7. v. 11. intelligit eos, qui in cælestibus cum Domino conseruantur. Habetur præterea in epistola ad Hebræos c. 12. v. 22. *Accessistis ad cælestem Hierusalem, & multorum millium Angelorum frequentiam.* Iob. 25. v. 3. *Nunquid est numerus militum eius?* In quæ verba S. Gregorius lib. 17. Moralium c. 9. *In cognitione humana rationis supernorum spirituum numerus non est, quia quanta sit illa frequentia inuisibilis exercitus nescit, de quo per Daniele dicitur, millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Supernorum Ciuum numerus infinitus, & definitus exprimitur, vt qui Deo est numerabilis, esse homini-*

bis innumerabilis demonstratur. Insuper Psalm. 67. v. 18. canitur, *Cursus Dei decem millibus multiplicat,* id est, Angelis, vt plerique apud Lorinum explicant. *De monte pleno equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisai agitur lib. 4. Regum cap. 6. vers. 17.* Ascensores autem erant Angeli, qui ex aère sumperant speciem igneam. Genesis 32. vers. 2. *Fuerunt (Iacobo) obuiam Angeli Dei, quos cum vidisset, ait, castra Dei sunt hæc.* Lucæ 2. v. 13. fit mentio multitudinis militum cælestis. Matth. 26. vers. 53. inquit Christus Dominus, *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plus, quàm decem legiones Angelorum?* nepe plures, quàm 72000. Angelos, si legio quæque cõstet 600. vt minimum.

203 Multitudinem illam Angelorum suadet tum ostentatio omnipotentie Dei, tum largitas in se communicando creaturis, tum maiestas in multis ministris habendis, iuxta illud Prouerb. 14. v. 18. *In multitudine populi dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia Principis;* illud etiam Aristotelis lib. 3. Politicor. c. 12. *Regibus congruit multitudo, quæ natura apta sit ferre genus virtute præstans ad principatum ciuilem;* illudque Aristidis tom. 2. Oratione Sicula priori, *In Imperii copia subiectorum potentiam Principum confirmat.* Tum denique suadet cælestis patriæ perfectio, decor, & amplitudo, Non sunt tamen Angeli numero infiniti, vt cauetur in Articulari Parisiensibus; & B. Angela Fulginas cum vidisset Thronos Angelorum adstantes Sacramento Altaris, inquit c. 37. *Et erat illa societas clarissima, & acies tanta multitudinis, quod nisi esset, quod ego intelligo, quod Deus facit omnia cum mensura, ego credidissem, quod illa societas, esset sine numero, & mensura, & esset innumerabilis.*

204 Porò Angelos beatos excedere longè numerum hominum simul existentium eodem tempore, probatur; quia vniciuique mero homini, etsi infideli, præcõdito, & peccatori deputatus est vnus studiam ad instanti conceptionis, vel natiuitatis vsque ad vitæ finem vnus Angelus, vt colligitur ex Matth. 18. v. 10. Ex Actor. 12. v. 15. Et cum custodia hominum demandata sit infimo ordini tum Hierarchiarum, fit, Angelos superare incomparabiliter homines, siquidem in quolibet alio ordine tot sunt Angeli, quot in infimo, imò plures, & eò plures, quò superior est, prout cum S. Dionysio A. copagita sentiunt communiter Theologi, & inter eos Suarez lib. 1. de Angelis c. 11. n. 8. Nec desunt, qui exsuperantiam in decuplum concedant cuiuslibet superiori ordini respectu cuiuscumque inferioris. Ita Hieronymus Columbus lib. 1. de Angelica, & Humana Hierarchia c. 4. n. 5. cum Vincentio spargiartæ & Antonio Polto. Regnorum etiam, Ciuitatum, & Communitatum cura commissa est Angelis particularibus, vt inferitur ex Daniele c. 10. siue sint ex supremo, siue ex medio ordine vltimæ Hierarchiæ. Personæ publicæ vltra Angelum priuatum tutelarem, habent alium, à quo dirigantur in ordine ad bonum Regni, Ciuitatis, aut Communitatis, quam gubernant. Sic S. Thom. in 2. dist. 11. p. 1. q. 1. art. 2. ad 4. *Totatus in c. 18. Matth. q. 57. Francisc. Amicus disp. 19. de Angelis sect. 1. n. 15. Nec improbabile est ex censura Amici sect. 6. n. 101. eum esse diuersum ab Angelo præfide regni, & Ecclesiis, quin & oratoris, sacrisque locis appositi sunt Angeli; quod confirmat auctoritate Patrû Petrus tom. 3. Theologicorum dogmatû lib. 2. c. 7. n. 13. & 14. Elementis, speciebusque rerum sententiarum, ac vegetabilium, omniumque creaturarum materialium conseruatores Angelos præesse, tradunt Origenes hom.*

hom. 14. in Numeros, 23. in Iosue, 8. in Hieremiam. Aretas, & Andreas Cæsariensis in c. 14. Apocalypf. S. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa cap. 4. S. Augustinus lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 24. lib. 83. Quæstionum in 79. S. Thomas 1. p. q. 110. art. 1. ad 2. & q. 113. art. 3. Tostatus in c. 18. Mathæi q. 57. & cum recentioribus Theologis Molina, Suario, Vasquio, Granado, Zumelio Amicus sect. 6. n. 104. & 105. Columbus lib. 2. c. 62. (qui medium secundæ Hierarchiæ ordinem præfectum putat cælis, & elementis: at reliquis speciebus materialibus medium, & infimum tertiæ) Bubalus 1. p. q. 50. art. 3. quæsto vnico difficultate 2. §. 1. licet S. Hieronymus in c. 1. Habacuc contradicere videatur præfidentia huic Angelicæ.

205 An autem Angeli beati excedant numerum hominum, qui fuerunt, sunt, & erunt? In litigio est apud Theologos. Ex quibus affirmantes mouentur primò, quia si cuiuslibet hominum existentium destinatus est in custodiam suus Angelus spectans ad infimum ordinem trium Hierarchiarum, non poterunt non superari ab omnium ordinum, & Hierarchiarum Angelis nati natorum, & qui nascuntur ab illis. Concluderet hæc ratio, si Angelus, qui semel fuit custos vnus hominis, non esset successiuè custos alterius post prioris obitum, quod tamen est incertum; & Suarius inclinatur in oppositum lib. 6. cap. 17. n. 11. necnon Atriaga tom. 2. in 1. p. disp. 22. lect. 8. sublect. 1. n. 46. Columbus lib. 2. cap. 61. n. 1. & 2. post Hugonem Victorinum in summa tract. 2. cap. 6. & post Magistrum sent. in 1. dist. 11.

206 Secundò, tot sunt Angeli in infimo choro, quot sunt homines vnà viuentes, quorum custodia gerunt, nisi aliqui tutelares Angeli pertineant ad octauum, aut septimum chorum. Et præterea, vt dictum est, quique ordo præcellior superat numero inferiorem quemque in decuplum, aut paulò minus. Cæterum cum numerus hominum, qui fuerunt, & erunt, excedat plus quam mille partibus homines vnà existentes, inefficax est hæc ratio.

207 Tertio, quia apud Lucam cap. 15. in parabola Pastoris relinquentis nonaginta nouem oves in deserto, & centesimam requirentis; Patres intelligunt Angelos beatos per oves 99. & homines per centesimam. Ita Didymus in paraphrasi Pachymetæ ad c. 14. S. Dionysij de cælesti Hierarchia, S. Hilarius in Mathæum Canone 18. S. Ambrosius lib. 7. in Lucam ad cap. 15. S. Gregorius Nyssenus lib. 11. contra Eunonum, S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 10. Illuminatorum, Tirus Bostrensis ad cap. 12. Lucæ, S. Athanasius serm. in ea Christi verba, *Profecti in pagum inuenietis*. Veruntamen si ea ex parabola deduceretur numerus felicium Angelorum esse 99. partibus maiorem; posset æquè inferri ex alia contermina decem drachmarum, quarum vna perdita est, excessum non esse nisi in nouem partibus: nam per nouem drachmas idem innuitur, ac per 99. oves. Et significari quidem Angelos per nouem drachmas, aiunt S. Athanasius q. 6. ad Antiochum, S. Ambrosius lib. 1. Apologiae Davidis cap. 5. & in loco præcitato, S. Gregorius Magnus homilia 34. in Euangelia, Theophylactus in cap. 15. Lucæ, Eusebius Gallicanus homilia in Dominicam 3. post Pentecostem. Neuter sensus literalis est; & alij mystici solent afferri à Patribus pro vtraque parabola. Sed quamuis literalis sensus esset de Angelis, non idè ad excessum multitudinis etiam indefinitæ debet extendi, quando quidem non conducatur talis excessus ad eam finem. Satis foret eminentia perfectionis in

natura Angelica præ humana, vel exsuperantia multitudinis comparatis Angelis beatis cum hominibus, qui vnà viuunt in hoc mundo.

208 Quidam memorati à S. Athanasio, q. 6. ad Antiochum asserbant, multitudinem beatorum Angelorum æqualem esse numero hominum, qui fuerunt, sunt, & erunt ob illud Deuteronomij 32. v. 8. *Constituit terminos populorum, iuxta terminum Angelorum Dei*, vt vertunt Septuaginta. Sed ei vertioni præferenda est vulgata nostra ex Hebræo, Chaldaico, Aquila, & Symancho, testaturque Origenes legi in codicibus aliquibus interpretum Septuaginta, vt in vulgata nostra, nimirum, *Iuxta terminum filiorum Israël*, qui etiam nomine Angelorum Dei possent optimè intelligi in Septuaginta, inusitatum enim non est in sacris Litteris insignire homines nomine Angelorum, vt Malachiæ cap. 2. v. 3. cap. 3. v. 1. Math. cap. 11. v. 10. Vnde Genes. 6. v. 2. antiqua lectio habet, *videntes Angeli Dei filios hominum*, vocans Angelos posteros Seth filios Enos, qui *capit innocare nomen Domini*. Genes. 4. v. 26. Quamuis verò deberet approbari versio Interpretum Septuaginta, accipi que de veris Angelis, non ibi est sermo de omnibus Angelis, sed de populorum, vel prouinciarum præsidibus; præter quos negari nequeunt per plures alij Angeli; non enim *Gentium terminus eiusdem numeri myriadam Angelorum, qui sine numero sunt, fuit, sed terminos secundum numerum præfectorum Angelorum distribuit*, vt ait Seuerus citatus à Glossa in cap. 10. Danielis.

209 Sunt, qui existunt, Angelos beatos pauciores esse hominibus ab initio mundi vsque ad finem exiturus. Nam tot sunt homines prædestinati, quot Angeli ceciderunt, quippe homines sint electi ad reparandas sedes Angelorum, vt dicunt Patres. At homines prædestinati sperantur tantum in dupla proportione ab Angelis beatis; ex tribus namque Angelorum partibus duæ remanserunt, vt colligitur ex cap. 12. Apocalypf. v. 4. vbi dicitur, *Et cauda eius traheret tertiam partem stellarum cæli*. Quæ verba accipiuntur ab aliquibus Patribus apud Suarium lib. 7. c. 17. num. 20. ab Scholasticis cum Magistro in 2. dist. 6. cum S. Thoma 1. p. q. 63. art. 8. de casu Angelorum. Ergo si quidem reliqui homines; qui damnantur, excedant prædestinatos non solum in dupla, sed in decupla proportione, sequitur, collectionem omnium hominum tam prædestinatorum, quam reprobatorum numerosiore esse beatis Angelis.

210 Sed vt discutiam argumenti propositiones. In primis plures esse homines prædestinatos, quam Angelos reprobos, docetur è contra à S. Augustino in Enchiridio cap. 29. & lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 1. S. Anselmo lib. 1. Cur Deus homo cap. 18. S. Gregorio Magno homilia 34. in Euangelia, & lib. 31. Moralium c. 35. Imò S. Gregorius, tot homines saluos fore, censet, quot sunt Angeli beati. Assentiuntur S. Anselmus in Elucidario, Magister in 2. dist. 9. & 11. Guilielmus Parisiensis in 2. parte secundæ partis de Vniuerso c. 18. Albertus in summa de quatuor coæqueuis, q. 10. art. 1. Ruizius disp. 52. de Prædestinatione n. 15. Colum. lib. 1. c. 4. & quidam apud S. Thom. 1. p. q. 23. art. 7. æquarunt saluandos homines cunctis Angelis creatis. Deinde esto verum sit, cecidisse minorem Angelorum partem, quam quæ in officio suo stetit, vt cum S. Augustino lib. 11. de ciuitate Dei c. 23. S. Cyrillo Alexandrino lib. 1. in Genesim, Hugone Victorino de Sacramentis lib. 1. parte 5. cap. 31. Magistro in 2. dist. 11.

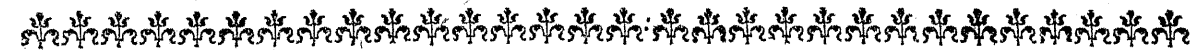
dist. 5. & S. Thoma 1. part. quæst. 63. artic. 9. tenent Theologi, tamen in loco Apocalypf. præterquam quòd apertius explicetur de fidelibus lapsis quotidie in Ecclesia Dei, vel de lapsuris sub Antichristi tempore, vsurpatur numerus certus pro incerto, sic quidem, vt nequeat compertum esse, an multitudinis Angelorum infidelium ratio ad numerum fidelium ea fuerit, quæ est vnus partis ad duas alias? Si vt cuiuslibet homini deputatus creditur Angelus tutelaris, ita & alius oppugnator infidietur specialiter, quæ est famosissima Partum sententia tractata eruditè ab Antonio Rusca lib. 5. de Inferno cap. 18. & 19. euadet numerus Demorum maior, quam hominum vnuerforum, nisi dicatur defuncto vno homine eundem Dæmonem suscipere munus infestandi alium.

211 Quicquid de hoc sit, Dæmones plures videntur, quam qui computantur à Guilielmo Parisiensis in secundæ partis de Vniuerso parte 3. cap. 8. Aurumatis cap. 94. & 95. in secundæ partis parte 2. Aurumatis enim, Dæmones conficere summam, quæ componeret ordo, aut Chorus Angelicus, & is iuxta ipsum resultat ex sex mille sexceteris sexaginta sex legionibus, quarum quælibet constet totidem Angelis: quare penes Parisiensem numerus Dæmonum erit 44435556. sed eum refutat Rusca lib. 5. cap. 3. Nec nos possumus quicquam exploratum asserere de numero siue Angelorum beatorum, siue Dæmonum; quorum exercitus habens militum vicies millies dena millia visus est ab Ioanne in Apocalypf. cap. 9. vers. 16. *Cognouit Dominus qui sunt eius*, vt in 2. ad Timotheum 2. v. 19. inquit Apostolus cognouit etiam qui eius non sunt electi. *Quod tamen vtrumque, quia certum esse non potest nobis, melius inter osculta deputatur, vbi ignorantia non culpatur, præsumptio arguitur*. Quibus verbis Hugo Victorinus proximè citatus finit quæstionem, in qua versamur, & in qua ratum esse debet ex dicendis in sect. 19. Exercit. 21. aduersus Columbum lib. 1. cap. 4. lib. 4. capite 49. homines præcitos plures esse prædestinatos, etiam includendo homines, & Angelos opinare liceat cum Tannero tomo 1. disput. dub. 6. numero 9. numerum electorum superiorem esse numero reprobatorum, & cum S. Thoma in 1. dist. 39. quæst. atque art. 2. ad 4. solos Angelos electos plures esse Angelis, hominibusque reprobis simul sumptis.

212 Idem Doctor Angelicus, 1. part. quæst. 50.

art. 3. rationabile purat, quòd Angeli excedant omnem multitudinem materialem, seu omnes substantias materiales, quasi incomparabiliter. Et alij quidem interpretantur de excessu supra omnes species, alij de excessu supra omnia indiuidua; potiorque est posteriorum causa: nam S. Thomas loquitur ad mentem S. Dionysij Areopagitæ, cuius verba hæc capite 14. de Hierarchia Cælesti exarat, *Multi sunt beati exercitus supernarum mentium infirmam, & constructam excedentes nostrorum materialium numerorum commensurationem*. vbi S. Dionysius vti non habet sermonem de Angelorum speciebus, vnus enim esse omnes Angelos putauit, teste S. Maximo Martyre in c. 5. de Hierarchia Cælesti, sic nec de speciebus, sed de indiuiduis rerum materialium profari videtur. Scripti videtur, quia S. Maximus explicat de solis indiuiduis humanis S. Dionysium; & P. P. Valquez, Suarez, ac Corderius putant S. Dionysium eò tantum respicere, vt Angelorum multitudo superet numeri multiplicationem, quam in rebus corporeis numerandis vsurpamus frequentius. Est præterea disceptatio, an S. Dionysius, & Thomas præferant multitudinem Angelorum numero indiuiduorum materialium existentium eodem tempore, vel etiam præteritorum, præsentium, & futurorum, an quorumcumque indiuiduorum, vel præcisè eorum, quæ non omnino per accidens, vt gutta aquæ, arena maris, sed per se distinguuntur, vt viuentia, & animalia.

213 Argumentum S. Thomæ est, quia *cum perfectio Vniuersi sit illud, quod præcipue Deus intendit in creatione rerum, quanto aliqua sunt magis perfecta, tanto in maiori excessu sunt creata à Deo*. Sicut autem in corporibus attenditur excessus secundum magnitudinem (vt videre est in corporibus cælestibus collatis inter se se, & cum elementaribus) ita in rebus incorporeis potest attendi excessus secundum multitudinem. Difficilis apparet multis hæc ratio, alioqui homines essent plures brutis, plantis, rebusque aliis inferioris perfectionis; & plures etiam essent Soles, quam astra, & cælestes orbis, quamque omnia sublunaria materialia non viuentia imperfectiora Sole: humanum denique corpus maioris esset magnitudinis, quam cælum, aut saltem, quam elephas. Si in corporibus excessus perfectionis attendendus semper foret secundum magnitudinem. S. Tho. ratio instar congruentiæ accipienda est. Et iam satis de re hallucinationum plena.

EXERCITATIO VIGESIMA PRIMA.

De animabus ut Empyrei incolis ante generalem corporum resurrectionem.

ROSTER Beatos Angelos veniunt felices animæ humanæ, quæ corporibus exuta habitant Empyreum. Vnde Episcopus Lucas Gauricus in Iphæra pag. 18. & 52. canit;

*Perspicuos tandem cælos supereminet omnes
Empyreum æterni quod coluere Dei.
Credere par illuc animas migrare beatas,
Cum leuis extincto vita calore fugit.
Felicemque omni momento ducere vitam
Quæ datur & fato iam meliore frui.*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

Materies hæc abundè elucidatur à Theologis vetustis, & nuperis. Sed eò directè tendunt, vt beatitudinem animarum ante diem magni Iudicij comprobent; nos eò præcipuè collimabimus, vt locum cælestem, in quo beantur, comprobemus. In quo non adeò operosè laborarunt alij.

SECTIO PRIMA.

Statuitur ex sacris Litteris existentia beatitudinis animarum in cælo ante generalem corporum Resurrectionem.

RIMVM, quod occurrit ex sacris monumentis, testimonium, habetur Lucæ 16. vbi cum Christus notasset vers. 8. filios huius sæculi prudentiores esse filiis lucis in generatione sua, addit vers. 9. *Et ego dico vobis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Quò loci rō defeceritis. Denotat idem, ac *excesseritis è vita hac*: & æternorum tabernaculorum nomine significantur cælestia; concinnèque satis filij lucis, seu futuri sæculi, contraponuntur filiis tenebrarum, seu præsentis sæculi; & cælestia tabernacula, terrenis. Videatur Suarez tomo 4. disputatione 45. sect. 1. à num. 8.

2 Secundum extat apud Paulum in posteriori ad Corinth. capite 5. vers. 1. *Scimus* (inquit) *quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.* Expenditur pro dignitate hic locus à Richardo Radulpho Archiepiscopo Armachano in quæstionibus Armenorum libro 10. capite 5. Bellarmino libro 1. de Sanctorum beatitudine cap. 3. Valentia tom. 2. disput. 1. quæst. 4. puncto 2.uario disput. 13. de Beatitudine num. 5. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disput. 10. sect. 5. num. 5. Vasquo tom. 1. in 1. 2. disput. 19. cap. 2. num. 5. ideòque eos adeat, qui nos longiores vellet.

3 Tertium offert nobis ipse Paulus, *desiderium habens dissolui, & esse cum Christo*, vt scribit ad Philipenses cap. 1. vers. 23. *Esset quidem inutile tale desiderium, nisi anima Pauli statim post separationem à corpore extitura esset cum Christo in cælo, & Deum ibi visura.* Vnde optimè S. Gregorius Magnus libro 4. Dialogorum cap. 25. dixit, *Qui Christum in cælo esse non dubitat, nec Pauli animam in cælo esse negat.* Confirmatur ex verbis Christi aientis apud Ioannem capite 12. vers. 26. *vbi sum ego, illic & minister meus erit.* Et capite 17. vers. 24. *volo, vt vbi sum ego, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam.* Cum autem Christus modò sit in cælo secundùm humanitatem beatam, vbi penes solam diuinitatem existeret, quando sic loquebatur, sit, electorum animas nulli obnoxias pœnæ temporali existere modò cum ipso in cælo. Huc etiam faciunt, quæ Christus abiturus ex mortali hac vita dixit ad discipulos apud eundem Ioan. cap. 14. vers. 2. act. 3. *Vado parare vobis locum. Et si abiero, & preparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.*

4 Quartum desumitur ex Paulo ad Hebræos 6. vers. 19. ac 20. scribente, *habere nos spem, sicut anchoram anime tutam, ac firmam, & incedentem vs-*

que ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiit Iesus. In quæ verba adnotatu sunt digna isthac Theophylacti, *Non simpliciter, sed præcursor ingressus est, ceu nostri sit præcursor, quorum inter sit, etiam ingredi. Præcursor enim quorundam sequentium est præcursor; nec omnino multum est medi, atque distantia, inter præcursorem, ac sequentes, quemadmodum neque inter Ioannem, & Christum multum temporis interfuit. Ne igitur agrè feratis, si nondum estis ingressi in eum locum, in quo præcursor noster Christus est. Nec contentus fuit dicere, Præcursor sed apposuit, pro nobis, ad maiorem confirmationem. Perinde quasi hoc dicat, Ipse non habebat opus eò ingredi, quomodo enim, cum Deus esset? At enim perinde ac carnem propter nos assumpsit, & propter nos interius cælum subit. Necessario itaque ingrediemur & ipsi.* Hactenus Theophylactus, sequitur sanctus Chryostomum oratione 11. in epist. ad Hebræos. *Nec in expensâ debeant illa Apostoli, incedentem vsque ad interiora velaminis, in quibus innuitur, Sanctorum animas eò ingressuras, quò Christus, ita quidem vt in eodem penitiori cælo commorentur. Colludit Paulo Michæas Propheta cap. 2. v. 13. dum de Christo prædicat, Ascendet pandens iter ante eos. Quo in sensu explicatur à S. Thoma 3. p. quæst. 49. art. 5. & quæst. 57. art. 6. in corpore, & ab aliis communiter. Vnde melius de Christo, quàm de Annibale Alpes transituro, licebit canere,*

Per cælum est, qui pandat iter.

Ipse S. Thomas quæst. 49. art. 5. in corpore affert venustam figuram ex cap. 35. Numer. vbi iubetur vers. 25. *Quòd homicida maneat in Ciuitate refugij, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur, quo mortuo poterit in domum suam redire.* Cum ergo Christus Pontifex Mortem obierit, introieritque semel in Sancta Cæli, poterunt & ingredi animæ in domum cælestem. Hic quippe ingressus in illo reditu figurabatur penes Angelicum Præceptorem. Confirmari possunt hæc omnia ex pleiisque sacre paginæ testimoniis, quibus in Exercit. 18. à n. 120. comprobauimus, Iustorum animas non ascendisse in regnum cæleste ante Christum, etsi nihil expiandum haberent, valent enim æquè ad probandum, ascendere iam post Christum.

5 Quintum peruium cunctis est in cap. 12. ad Hebræos vers. 22. & 23. Vbi opponens Paulus Christianos Iudæis, vt doceat Christi legem nobiliorem esse, Mosaica, inquit: *Sed accessistis ad Sion montem, & Ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem Cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, & Iudicem omnium Deum, & spiritus Iustorum perfectorum.* In quibus verbis describit Triumphantem Ecclesiam, & Sion cælestem, cuius Ciues sunt Angelorum myriades, animæ etiam primitiuorum, & perfectorum spiritus, actu iam, & re ipsa conscripti, & cooperti in cælis. Nominè primitiuorum intelligunt aliqui animas Patriarcharum, Prophetarum, ac Sanctorum veteris Testamenti; nomine autem Iustorum perfectorum, animas Martyrum, & Apostolorum, qui post Christi Ascensionem iam obierant, vt Stephanus, Iacobus, &c. Alij

Alij conuerso interpretantur: omnes tamen sic, vt ex Paulo constat, Sanctorum hominum animas illo iam tempore conciuere fuisse Angelorum, in cælo.

6 Sextum accipiendum est ex c. 4. ad Ephesios v. 8. vbi cum Regio Platre Pl. 67. v. 19. ait Paulus de Christo, *Ascendens in altum captiuâ duxit captiuitatem, dedi bona hominibus.* Quæ verba accipiuntur ab Ecclesia, & Patribus de Ascensione Christi in cælum, & Sanctorum animarum in illud euectione. Quòd enim rō in altum significet Cælum, patet ex v. 9. ac 10. sequentibus, S. Anselmus in hunc sensum trahit illa eiusdem Apostoli verba ad Colossenses cap. 2. v. 15. *Spolians principatus, & potestates, traduxit confidenter, spoliavit enim* (ita S. Anselmus) *principatus, & potestates Daemonum, auferendo illis animas iustorum, quas in Inferno propter culpam primi parentis detinebat: & traduxit, id est, trans Infernum duxit ad regna cælorum ipsas ab Inferis ereptas animas Sanctorum: & hoc confidenter, id est, cum magna fiducia fecit, non timens Demones, vtpotè qui nullum habebat peccatum.* Nec displicuit S. Thomæ 3. p. q. 52. art. 1. & 3. in corpore hæc expositio visa in Glossa. Locus ille Michæ cap. 2. v. 13. *Ascendet enim pandens iter ante eos, diuidens, & transibunt portam, & ingredientur per eam: & transibit Rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum,* intelligitur ad litteram in eodem sensu à S. Thoma, Lira, & Ribera. Sed quisquid sit de litterali sensu, qui diuersus est iuxta Palacium, & alios, nullus Catholicus renuit allegoricum de Sanctis Patribus ascendentibus cum Christo ad cælum.

7 Hinc S. Thadæus Discipulus Domini apud Eusebium lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. vlr. S. Ignatius in epist. ad Trallianos, S. Hieronymus in Psalm. 67. v. 19. & in cap. 4. ad Ephesios v. 8. Arator lib. 1. Historiæ Apostolicæ S. Mechthildis lib. 1. spiritalis gratiæ cap. 44. Laçantius carmine de die Dominicæ Resurrectionis, Marcus Eremita in præceptis salutaribus, Etherius, & Beatus lib. 1. contra Heliopandum, Apollonius lib. 1. Carminum de excidio Hierosolymitano, Venantius lib. 2. in carmine ad Felicem de Paschate, innumerique alij Patres aperte docent, animas Sanctorum Patrum, qui decesserunt ante Christi Ascensionem subisse simul cum ipso in cæleste domicilium: imò & eorum corpora, qui Christo refugente reuixerunt, illuc etiam eleuata, tradunt non pauci recensendi in sect. 1. Exercitationis proxima. Et quo ad animas commorantes in Sinu Abraham, quando Christi anima descendit ad Inferos, quo ad eas iridem, quæ non iter ingressæ sunt, quoadiu Christi anima moram traxit in Inferis, translatas postea in cælum suadent exinde, quia alioqui sine causa extractæ fuissent ex prædicto Sinu virtute Christi, si hoc postmodum ascendente in cælum remeaturæ illæ essent ad locum pristinum, aut mansuræ in aère. Iam si illæ ad eum euolarunt: Ergo & nunc euolant, quæ se iunguntur à corpore, & nullius pœnæ reatu reuenerunt. Ob id frequenter Summates Ecclesiæ harum, & illarum animarum societatem, ac contubernium in cælo decantant. Attentè audiatur S. Gregorius Nyssenus in oratione de vita S. Ephræm Syri, *Ad tranquillum æterni Regis portum feliciter emigravit, sanctæque, ac Deo grata accessione numeravit: nam in cælestibus anima ipsius concedit tabernaculis; vbi Angelorum sunt ordines, vbi Patriarcharum populi, vbi Prophetarum chori, vbi Apostolorum, vbi Martyrum gaudium, vbi piorum letitia, vbi Doctorum splendor, vbi celebres prouocantur carum, vbi pura lætantium voces.* In sanctum illum locum felicissima beati, clarique Patris Ephræm anima peruenit, vbi ea reperiuntur bona, in qua ipsi desiderant Angeli prospicere. Sic Nyssenus, qui imitatus videtur ipsum S. Ephræmum in lib. de locis beatis. Aulculterur eriam S. Maximus Taurinensis inquis in hom. 2. de S. Eusebio Vercellensi, *Digne in memoriam veritur hominum, qui ad gaudium transit Angelorum.*

8 Septimum proponitur in Apocalypsis cap. 7. nam de animabus Martyrum, amictis iam singulis stolis albis, dicitur, quòd sint ante thronum Dei, & seruiant ei die ac nocte in templo eius, id est in cælo, quod est templum, & thronus Dei secundum illud Davidis 2. Regum cap. 22. v. 7. *Exaudiet de templo sancto suo vocem meam.* & iuxta illud Christi Matthæ. 23. v. 22. *qui iurat in cælo iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.* S. Thomas, vel qui quis est Author expositionis in Apocalypsim notat ad cap. 20. v. 4. vbi de animabus decollatorum propter verbum Dei dicitur, *visisse, & regnasse cum Christo,* notat, inquam, non dici victuras, & regnaturas, quia iam presentialiter cum Christo viuunt, & regnant anima Sanctorum, ex quo interfecti sunt pro Christo. Nec mittendum est, visos in cælo ab Ioanne vigintiquatuor Seniores, vt testatur cap. 4. & 5. Apocalypsis. Illi autem Seniores representabant animas beatas insigniorum Sanctorum veteris, & noui Testamenti.

9 Octauum deducitur ex cap. 7. Actorum, ibi namque refertur, Stephanum, cum intendens in cælum, vidisset gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei, exclamasse, *Eccce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.* Sanè non alia de causa Stephano morituro ostensa sunt hæc à Deo, nisi vt intelligeret, patere sibi cælestem aulam, & se statim à Domino admittendum in illam gloriam. Et ita quidem intellectum est ab Stephano; nam exhalans animam inuocauit, & dixit, *Domine IESU suscipe spiritum meum:* post quæ, & pauca alia nouissima verba *obdormiuit in Domino.* Expendo illa, *Suscipe spiritum meum,* conferens cum aliis, quæ Christus spiraturus prorulit, scilicet, *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum:* expendo, inquam, cum S. Cyrillo Alexandr. lib. 12. in Ioannem cap. 36. aiente, *Id nobis magna spei fundamentum, atque originem prabet. Credere namque debemus, cum à corporibus Sanctorum anima abierint, tanquam in manus charissimi Patris bonitatis diuina commendari: nec vt quidam infidelium crediderunt, in terris conuersari, quosque sepulture honoribus affecta sint; nec vt peccatorum anima ad immeni cruciatus locum, id est, ad Inferos deferri; inuenere hoc nobis à Christo primum preparato, sed in manus patris eolare. Tradidit enim animam suam manibus genitoris, vt ab illa, & per illam facto initio certam huius rei spem habeamus, firmiter credentes, in manibus Dei nos post mortem futuros, vitamque meliorem, ac perpetuam cum Christo habituros.* Ideò enim Paulus desiderabat resolui, & esse cum Christo. Hucusque ex S. Cyrillo, qui eadem ferè habet lib. 2. de recta fide ad Reginas versùs finem. Expendo & illa *obdormiuit in Domino,* nam in veteri Testamento, cum ad Limbum transferretur, dicebatur, *Apposuit est ad populum suum,* in nouo autem, cum animæ puræ mox in cælum auolent, dicitur, *Obdormire in Domino, mori in Domino, intrare in gaudium Domini.* Ita obseruauit

Paulus Burgensis super cap. 49. Genes. Vnde merito in serm. de S. Stephano prædicauit S. Fulgentius, *Hodie miles de tabernaculo corporis exiens triumphator migravit ad cælum.* Et paulo post, *Depositis corruptibilibus corporis indumentis ad cæli palatia peruenit regnator ascendit.* Et de ipso S. Fulgentio Ferrandus Diaconus Carthaginensis in Parænetico ad Reginum, *Transiit ad æterna beatitudinis immortalia gaudia, verbum Dei, quod in corde, & ore semper habuit, facie ad faciem contemplantur.*

10 Nonum elicitur à S. Athanasio in oratione de passione, & Cruce ex rapto S. Pauli ad tertium cælum, & paradysum cælestem. En Athanasij verba, *Porro via paradysi quondam per peccatum clausa, nunc volentibus patet, sicuti testatur Paulus raptus illic, & abductus in cælos.*

11 Decimum inferitur ab Euthymio, Maldonato, & Barrada in cap. 27. Matthæi v. 51. & à Ioanne Pico Mirandulano in 2. proæmio ad Heptaplum ex Templi scisso Velo in morte Christi, significat namque Christum sua passione meruisse nobis introitum regni cælestis, & remouisse impedimentum, ut post eius in cælum Ascensionem puræ Iustorum animæ illuc pergant. Hinc S. Nazianzenus oratione 3. de Theologia dixit: *Pelamen rumpitur, superna enim demonstrantur.* Et Victor Antiochenus ad cap. 15. Marci, v. 38. *Oportebat legis umbras iam consummatas, iustificatisque per fidem in Christum Sancta Sanctorum iam tandem patefacta demonstrare. Oportebat denique iis omnibus, qui Christi vestigiis impigre insistunt, aditum ad interius tabernaculum omni impedimento prorsus sublato, hanc patere, ostendere.*

12 Vndecimum conficitur à multis ex apertione cælorum in baptisate Christi, ut quæ indicabat, baptizatorum animabus liberum fore aditum in cælum accedente postea Christi passione, & ascensione, dummodò post baptisam susceptum nullam omnino peccati maculam incurant. Prætereunda non sunt hæc Chryostomi, homil. 4. in 3. Matth. verba, *Nullam animam ante Christum arbitror ascendisse in cælum ex quo peccauit Adam, & clausi sunt ei cæli; sed omnes in Inferno detentas, propter quas etiam descendit ad Inferos, sicut ipse testatur in Sapientia dicens: Descendam ad inferiores partes terre, & visitabo omnes dormientes, & illuminabo sperantes in Deum. Aperti sunt ei cæli, sic aperti sunt, ut nunquam claudantur. Ecce baptizato quidem Christo aperti sunt ei tantum; postquam verò tyrannum vicit per crucem, & resurgens ab Angelis, portabatur in cælum, videntes Angeli portitores, quia cæli iam nunquam erant claudendi; sed omnes iusti, & peccatores pariter ascensuri erant in cælum, & staturi erant ante tribunal Christi, quia non erant necessaria porta cæli, cælo postea nunquam claudendo; ideo non dicunt Aperite portas, & introibit Rex gloria, iam enim erant aperte; sed Tollite portas, principes, vestras. Tertullianus aduersus Gnosticos cap. 10. interpretatur consimili modo postrema hæc Angelorum verba. *Si unquam, inquit, legisti apud David, auferte portas, principes, vestras, & subleuentur porte æternales, & intrabit Rex gloria. Si item audisti apud Amos, Qui ascensum suum adificat in cælos, & profusionem suam fundat in terras, scito ascensum illum exinde complanatum vestigiis Domini, & introitum exinde reseratum viribus Christi, nec ullam moram, aut questionem exinde Christianis occursum, qui non dignosci habeant illic, sed agnosci, nec interrogari, sed admitti.* Redeo ad apertionem cælorum, in Christi baptisate, & adiungo S. Chroma-*

tium aientem, quia omnia, quæ pro nobis Dominus egit, in sacramentum salutis nostro ostensa cognoscimus, item monstratur, quia renatis in baptismo Cælorum regna patere, quæ nobis filius Dei in corpore ad cælum ascendens primus aperuit. Sufficiant adductæ Sacræ paginæ testimonia; omissis aliis, in quibus vel cælum asseritur deputatum iustis vel conferenda beatitudo ipsorum animabus ante generalem corporum resurrectionem.

SECTIO II.

Testimoniorum Scripturæ sanctæ, quæ obstare videntur, explicatio.

13 **C**ontra Catholicam hanc assertionem tria Scripturæ sanctæ testimonia opponi possunt. Primum ex Matth. 25. vers. 35. vbi scribitur, Christum in extremo Iudicio dicentem Electis, *possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Nam verba, *Possidete, & Paratum* significare videntur, regnum cælestem non antea possessum ab Electis.

14 Secundum ex Ioanne 14. vers. 2. act. 3. vbi Christus ait, *Vado parare vobis locum. Et si abiero, & preparauero vobis locum, iterum venio, &c.* Nam licet aduerbium *Iterum* acceptum sit à nobis in nup. 3. de aduentu Christi per solam efficaciam & virtutem in morte cuiusque iusti; tamen satis frequenter accipitur de secundo solemnii aduentu ad iudicandum.

15 Tertium ex Apocalypsis 6. v. 9. ac 11. vbi animabus interfectorum propter Verbum Dei, existentibus subius altare, dictum est, *ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conferui eorum, & fratres eorum, qui interficendi sunt, sicut & illi.* Locum autem subius altare, & expectatio illa denotare videntur animas Martyrum non existerem modò in cælo, nec beari. Alia testimonia, quæ circumferri solent, nequeunt obici directè contra nostrum assertum.

16 Ad obiecta respondeo breuiter. Ad primum, tunc quidem dici paratum regnum cælestem à constitutione mundi, non verò non possessum, antequam id à Christo dicatur. Sed quia adhuc vrger verbum *Possidete*, respondeo, dici paratum vsque tunc, ut possideatur nouiter à glorificatis corporibus maioris partis Electorum hominum, vel ut ab omnibus electis tam Angelis, quàm hominibus adeatur nouo modo, & honore, scilicet publica coram toto mundo sententia, pompa, & triumpho celebri. Et hinc patet ad secundum, si aduerbium *Iterum* accipitur de aduentu solemnii Christi ad extremum Iudicium. Digna sunt, quæ hinc describantur Eusebij Gallicani verba in homilia de Natiuitate Apostolorum Philippi, & Iacobi, *Certisigitur estote, & nolite dubitare, quia si ego abiero, & preparauero vobis locum, iterum venio, & accipio vos ad me ipsum. Quare ut vbi ego sum, & vos sitis. Vnde & superius dixit, quia vbi ego sum, & minister meus erit. Accipiet enim Dominus sanctorum animas quotidie ad se ipsum, Angelorum ministerio, & ineffabili sua potentia. Hoc tamen tunc plenius, & abundantius faciet, quando ad Iudicium veniens corporibus animabus coniunctis, suis Fidelibus loquetur dicens: venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Sic ibi, & homilia 3. in Natali Confeff. subdit, *Venit autem & nunc ad nuptias Christus per singulos dies, quando sanctorum animas.**

animas, quæ & ipse illius sponsa sunt, ad se vocat, & secum in æterna beatitudinis cubiculum collocat.

17 In tertio testimonio, locus *Subius altare* non debet esse aliud à cælesti, cum ex cap. sequenti constet, illas animas existerem iam in cælo; neque ea expectatio significare debet essentialis beatitudinis desiderium, cum utrobique proponantur illæ animæ amictæ stolis albis, idest ornatæ essentiali beatitudine, ut explicant communiter Patres. Erit ergo locus *subius altare* locus quidem cælestis, ut quoniam in terra Martyrum corpora sub altare requiescunt, iuxta antiquissimam Ecclesiæ consuetudinem, inde locus in cælo designatus Martyrum animabus, ut in eo quiescant, eodem nomine appelleretur per metaphoram. Huius interpretationis gratoris mihi inter alias Patronus est Franciscus Ribera. Expectatio autem significabit dilationem iteratæ vnionis ad corpora glorificata vsquedum electorum omnium hominum impleatur numerus, tuncque de ipsorum hostibus, & inimicis publicum sumatur supplicium, destruatque regnum Diaboli.

18 In lib. 4. attributo Efdæ cap. 4. v. 35. dicitur, animas Sanctorum detineri in quibusdam abditis promptuariis Inferni, donec impleatur numerus omnium Electorum veniatque supremi iudicii dies, in qua omnes simul inde educuntur. Rursus cap. 5. v. 42. vltimi iudicii, ac retributionis dies assimilatur coronæ, in qua sicut neque primum est, neque postremum, sed simul omnia, ita in retributione æternæ felicitatis priorum animarum velocitas, nouissimarum tarditatem non præueniet, sed omnes simul, & eodem tempore expectantur beatitudinem consequentur. Vltimus cap. 7. v. 32. ac 33. inculcantur dicta in priori loco. Eius autoritate vritur S. Ambrosius lib. de bono mortis cap. 10. & Author operis imperfecti in Math. homil. 34. Sed Autoritas libri quarti attributi Efdæ, nunquam recepta est ut Canonica ab Ecclesia Catholica; & ob hoc dogma (inter alia) notat Sixtus Senensis lib. 1. Bibliothecæ sanctæ, censeri apochryphum. Salas u. 57. scribit, *Quod verò citat Ambrosius ex 4. Efdæ animas sanctorum expectare sub terra, ut accipiant mercedem, quando fuerit completus numerus, & mensura sanctorum, vel non est recipiendum, cum liber ille sit apochryphus, vel referendum ad vetus Testamentum.* Si hæc interpretatio, aut alia Cornelij infra de plena & perfecta mercede animabus conferenda in resurrectione generali, iam electorum completo numero, quin eo vsque omnes detineantur in Limbo Patrum, vel Purgatorio, quadret ad Efdæ verba, prospicietur magis aliqui, autoritati illius libri, ex quo in cap. 2. v. 35. vsurpat Ecclesia introitum Missæ feriæ tertiæ post Pentecosten, & in v. 45. Canticum quoddam post tertiam lectionem Nocturni secundi pro Apostolis extra Paschale tempus, quin tamen censenda sit agnoscere in eo Canonicam autoritatem. S. etiam Ambrosius non semel ipsum allegat, alique Patres, & S. Ioannes in Apocalypsi cap. 4. v. 10. c. 6. v. 3. c. 7. v. 14. alludit ad visiones libri 4. Efdæ cap. 2. & 4. ac 15. prout in sine commentariorum ad Efdam pag. 63. & in eis locis Apocalypsis animaduertit Cornelius. Sed quicquid sit de interpretationibus ad verba attributa Efdæ, S. Ambrosius tam apertus est in loco superiori pro existentia omnium animarum extra cælum vsque ad Iudicij vnioerfalis diem, ut quo ad hanc partem ægrè admitat benignam sensum intentum à Bellarmino cap. 5. licet in aliis locis indubitanter faueat S. Doctor orthodoxæ sententiæ; ut videre est apud eundem Bellarminum.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

SECTIO III.

Comprobatur ex Conciliis, & Summorum Pontificum Decretis eadem doctrina Catholica.

19 **I**oannes Bachonius in 4. dist. 48. art. 2. dist. 50. art. 1. refert Græcorum Nuntios, qui conuenerunt in Concilio Generali Lugdunensi secundo, celebrato sub annum 1274. abiurasse errorem de absentia animarum sanctorum in cælo vsque ad Iudicij diem; restaturque sic contineri in M. S. quod habuit ex Bibliotheca Rochæfortis. Eugenius IV. Pontifex Maximus cum Concilio Oecumenico Florentino in litteris vnionis inter Latinos, & Græcos editis anno 1439. pridie Nonas Iulij definit, *Illorum animas, qui post baptisam susceptam nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exuta corporibus: sunt purgata, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsam Deum Trinum, & Vnum, sicuti est.* Et in Decreto super vnione Iacobinorum, & Armenorum, addit idem Eugenius approbante eodem Concilio anno illo 1439. 10. Kal. Decembris, baptizatos morientes, *antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum celorum, & Dei visionem peruenire.* Tridentinum etiam Oecumenicum sess. 25. in Decreto de Inuocatione Sanctorum ait, *sanctos æterna felicitate in cælo frui, in cælo regnare, vniuersè cum Christo.*

20 His Conciliis accedunt alia, quæ Generalia non sunt, & Omissis Prouincialibus Senonensi 2. in Decreto 13. de Veneratione sanctorum, Moguntino X. in cap. 45. ac 46. Solius Nationalis Francofordienfis celebrati anno 794. transcribens verba ex epistola ad Episcopos Hispaniæ, in qua hortans eos, ut se contineant intra limites Patrum suorum, inquit, *Quorum anima apud Deum, Dei filium Dominum nostrum IESVM Christum pro magno pietatis labore regnant in cælis.*

21 Transeo ad Decreta Pontificum Summorum, Melchisedes in epistola ad Episcopos Hispaniæ relatus à Gratiano Can. 1. *Spiritus Sanctus.* De consecrat. dist. 5. agens de Sacramentis Baptismi, & Confirmationis sic fatetur: *Et si continuo transiturus sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia. Nam regeneratio per se saluat, mox in pace beati sæculi recipiendos. Leo IX. apud eundem Gratianum Can. 54. Hi duo, de consecrat. dist. 1. Omnipotens Deus creator primum hominem de limo terra formauit qui sui generis multiplicatione damna cælestis patriæ resarciret, atque Angelorum gaudia suppleret: qua spe Angelicus chorus non modicum letatus est. Nec mirum, si ex lapsu ipsius hominis fuerat perturbatus. Vnde nouem ordinum Conuentus in laudem Dei Creatoris mansit imperfectus, donec in Christo resurgente resurrexit prolapsus ille protoplastus. Ibi augmento sui collegij, & spe meliori Angelicus exercitus gauisus, in nouum Alleluia consurrexit totus. Expendantur illa, Ibi augmento sui Collegij, in quibus non obscure docet Leo Papa, cæctum Angelicum commotantem in cælo accepisse augmentum ex animabus hominum, resurgente, & ascendente Christo ad cælum.*

22 Innocentius III. in cap. *Cum Marthe* de celebratione Missarum scribit, *Cum sacra*
m 3 *Scriptura*

Scriptura dicat *authoritas*, quod iniuriam facit *Martyri*, qui orat pro *Martyre*; idem est ratione consimili de aliis *Sanctis* sentiendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt. Rursus in cap. *Apostolicam*, de Presbytero non baptizato, asserit. *Incunctanter*, cum cœlestis patria gaudium esse adeptum, si in *Sanctæ Matris Ecclesiæ fide*, & in *Christi nominis confessione* perseveravit. Et in cap. *Maiores*, de Baptismo, & eius effectu, docet: *Etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum cœlorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum; sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cœlorum etiam pervenitur, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer referavit.* Concinit Tridentin. Concilium sess. 5. in Decreto de peccato originali versus finem. Innocent. I. V. in Bulla edita ann. 1254. & incipiente, *Sub Catholica*, §. 25. inquit, *Anima vero parvulorum post Baptismi lauacrum, & adultorum etiam in charitate decedentium, qui nec peccato, nec ad satisfactionem aliquam ipsa tenentur ad patriam protinus transvolant sempiternam.*

23 Benedictus XII. in Extravagante incipiente, *Benedictus Deus*, editaque Avenione anno sui Pontificatus secundo, & Christi Domini 1336. quarto Kal. Februarii decernit, *Quod secundum communem Dei ordinationem anima Sanctorum omnium, qui de hoc mundo ante Domini nostri IESU Christi passionem decesserunt, necnon Sanctorum Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & aliorum fidelium defunctorum, post Sacramentum Baptismi ab eis susceptum, in quibus nihil purgabile fuit, quando decesserunt, nec erit, quando decedent, etiam in futurum, vel si tunc erit aliquid purgabile in eisdem, tamen post mortem suam purgabunt, atque anima puerorum eodem Christi baptismo renatorum, & baptizandorum, cum fuerint baptizari ante usum liberi arbitrii decedentium: mox post mortem suam, & purgationem præfatam in illis, qui purgatione huiusmodi indigebunt, etiam ante resurrectionem suorum corporum, & Iudicium generale post ascensionem Domini nostri IESU Christi in cœlum, fuerunt, sunt, & erunt, in cœlo, cœlorum regno, & paradiso cœlesti cum Christo, Sanctorum Angelorum consortio aggregata, ac post Christi passionem, & mortem, viderunt, vident, & videbunt divinam essentiam immediate, se bene, & clarè, & apertè illis ostendentem; quodque sic videntes eadem divinam essentiam perscrutantur: necnon quod tali visione, & fruitione eorum anima, qui iam decesserunt, sunt verè beata, & habent vitam æternam, & requiem; & omnium illorum, qui postea decedent, cum eandem divinam essentiam videbunt, ipsaque perfruentur ante Iudicium generale.* Huius Extravagantis, quæ refertur ad litteram ab Eymérico 2. part. Directorij Inquisitorum, Læcario Cherubino in Bullario tom. 1. Alfonso Castrensi lib. 3. adversus hæreses verbo *Beatitude*, hæresi 6. Bzobio tom. 14. Annalium Ecclesiasticorum, anno Christi 1336. n. 9. meminerunt Ioannes Villaneus lib. 11. de rebus Florentinorum cap. 47. Bachonius in 4. dist. 50. art. 3. Argentinensis dist. 49. art. 4. Marfilus in 4. q. 13. art. 3. Vendelinus in 4. dist. 49. q. 1. art. & dub. 3. alique Theologi posteriores. Poëta Laureatus Franciscus Petrarca, qui, Ecclesiam moderante Benedicto XII. clarus erat, effert ipsum laudibus ob editum decretum,

Te i amez illa gravis tunc quæstio fortè tenebat,

*Carcere corporeo, & mortalibus eruta vinculis
Quid videat bene nata cohors, cessant e serenum
Nube inbar, facièmq; Dei, seu cernete purè.
Corpora dum fractis surgent rediuvina sepulchris,
Hæc prius incipient; sed dum vigil omnia librans,
Singula dum relegens per mille volumina curris,
Responsi dilata dies accendit amorem,
Suspenditque hominum mentes, dubiisque reliquit.
En modò tempus adest, iam quæstio longa quiescit,
Consilio sopita tuo*

Ita 1. in epistolam in Ep. ad Benedictum XII. & l. 2. in Ep. ad Clementem VI. successorem inculcat eiusdem quæstionis moras,

nunc quæstio lenta retardat,

*Quid videant anima felices, corpore postquam
Exierint*

24 Quæret curiosus aliquis, cur Benedictum Papam celeberrimæ huius extravagantis Authorem vocem Duodecimum, cum multi alij Vndecimum appellent? Respondeo, Duodecimum à medici, quia illius temporis Theologi, ut Ioannes Bachonius, Thomas Argentinas eo nominant modo, quos, & cœuos historicos imitati sunt Radulphus Decanus Tungrensis lib. de Canonum observantia propol. 11. Canus, Sotus, Vega, Peña, Ledesma, Bellarminus, Molina, Valencia, Henriquez, & alij apud Salas 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 1. n. 3. admonentem sic debere vocari, licet Sixtus Senensis, Castro, & plures ipsis adherentes in tract. tum de visione Dei, tum de Beatitudine Vndecimum nuncupent. Discordia exinde exorta est, quod alij inter Papas, alij inter Antipapas numerent Benedictum dictitarum Decimum, qui post obitum Stephani anno 1058. ambitione, & malis artibus obrutus est Romæ Pontifex; sed itaque ibi novem menses, & viginti dies; quo tempore Florentiæ cœcus est Nicolaus secundus, & huius prævalente electione cessit ille, aut pulsus est Romana Sede. Hinc Benedictus ex ordine S. Domini assumptus postmodum ad Pontificatum anno 1303. nuncupatur iam Vndecimus, iam Decimus. Et similiter Benedictus Cisterciensis antea Abbas (an fuerit Religiosus Carmelitanus? sub contentione manet: qui Pontificatum iniit anno 1336. (non autem 1335. ut perperam Peña adnotat) sui que Pontificatus secundo, dicitur modò Duodecimus, modò Vndecimus. Nec desunt, qui Decimum vocent, quia videlicet legitimum Papam non agnoscunt Benedictum filium Alberici Comitis Tusculani eleatum ad thronum S. Petri anno 1033. cum adhuc esset adolescentulus; nec item alium Benedictum intrusum anno 1058. Sed, ut advertit Annalium Ecclesiasticorum conditor, à Christiano Orbe cognitus fuit, & habitus Romanus Pontifex Benedictus ille filius Alberici; ideoque Nonus meritò appellatur, & proinde debet dici saltem Vndecimus is, qui extravagantem euulgavit. Ex his inferitur, Ægidium Lusitanum tom. 2. de Beatitudine lib. 12. quæst. 5. art. 3. §. 1. num. 2. Hieronymum Fassolum 1. part. quæst. 12. art. 1. in commentario n. 3. Nicolaum Isambertum ibidem disp. 1. art. 6. Franciscum Peñam in commentario 2. r. ad 2. partem Directorij Inquisitorum, falsò præsumere de Sixto Senensi, & Castro, cæteri que Benedictum Bullæ Authorem nuncupantibus Vndecimum, quod eo ipso censuerint, anteriorem fuisse Ioanne vigesimosecundo. Et quidem cum ob controuersiam huius tempore excitatam circa beatitudinem animarum publicata sit illa Bulla, siatque in illa mentio Ioannis vigesimi secundi, alienum omninò

ninò fuit à mente Senensis, & reliquorum, quod de ipsis alij suspicantur, siquidem Sixtus, & cæteri legerint, imò & transcripserint Bullam, notantque causam eius edendæ.

25 Redeo ad Pontificum Decretum, vltimumque sic Clementis Sexti in Bulla, seu epistola ad Patriarcham Armenoxum scripta 13. Kalend. Octobris anno sui Pontificatus decimo, qui fuit Christi 1351. sciri ibi vult ab eo Patriarcha, *Si credit, vel credere est paratus, quod per Passionem, & Ascensionem Domini nostri Iesu Christi anima eorum, qui decesserunt in Christi gratia, & in quibus nihil fuit purgabile, quando decesserunt, ascendant in cœlorum regnum, & paradysum cœlestem, & cum Christo, & Sanctorum Angelorum consortio congregata divinam essentiam videant visione facili, sicut est ipsa divina essentia, se immediatè, clarè, & apertè eis ostendente.* Habetur hæc Epistola in Annalibus Ecclesiasticis Bzobij anno 1351. n. 21.

SECTIO IV.

Ecclesiastica alie auctoritates afferuntur.

26 Romana Ecclesia in Missali, & in Breuario proponit nobis in cœlo, ut dum sic orat, *Illi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam agimus in terris*; & dum de S. Francisco inquit, *Franciscus pauper, & humilis cœlum diues ingreditur, hymnis cœlestibus honoratur.* Dum denique canit, *Regnant in cœlis anima Sanctorum.* Colludit passim Græcorum Menæum de Sanctis apud nostrum Halloix in gemino tomo continente vitas Patrum Orientalium. Consonat etiam eorumdem Græcorum officium diuinum antiquum, ut videre est in quodam contra ipsos tractatu, (qui habetur tom. 5. Colonienfis Bibliothecæ magnæ V. V. P. P.) distinctione de animabus. S. Iacobus in Liturgia declarans quænam sit *Hierusalem cœlestis congregatio*, à qua Deus laudibus celebratur, ait, esse *Ecclesiam primogenitorum descriptorum in cœlis, spiritus Iustorum, & Prophetarum, animas Martyrum, & Apostolorum, Angelos, &c.*

27 In 79. ex Ecclesiasticis dogmatibus scribitur, *Post Ascensionem Domini ad cœlos omnium Sanctorum anima cum Christo sunt, & exeuntes de corpore ad Christum vadunt, expectantes resurrectionem corporis sui, ut ad integram, & perpetuam beatitudinem cum ipso pariter immutentur.* Huius dogmatis auctoritatem afferunt ad rem præsentem S. Thomas in 4. dist. 45. q. 1. art. 2. Gabriel lect. 67. super Canonem Missæ dub. 2. quia antiquitè à multis putabatur S. Augustinus Author libri de Ecclesiasticis dogmatibus. Sed Augustino perperam tribui, monuit Ecclesia Lugdunensis sub annum 850. agens contra Ioannem Scorum, Erigenam. Iam plei que sentiunt, Authorem fuisse Gennadium Presbyterum, Episcopumve Massiliensem, de Semipelagianismo suspectum. Et Hadrianus Papa I. in Epistola ad Carolum Magnum scripta ante annum 795. profert quoddam testimonium ex eo libro, sub nomine Gennadij Massiliensis Episcopi; quem quia Sanctum vocat, perquadet sibi Baronius tom. 6. anno 490. num. 46. rediisse in meliorem frugem, factumque plenè Catholicum Gennadium. In Epistola quadam de miraculis S. Hieronymi ad Augustinum narratur, post obitum Doctoris Maximi, quandam hæresim inter Græcos, id est, sectam,

surrexisse, qua ad Latinos usque devenit, que suis nefandis nitebatur rationibus probare, quod anima beatorum usque ad vniuersalis Iudicij diem, in quo eorum corporibus erunt iterum coniungenda, visione, & cognitione diuina, in qua tota consistit beatitudo Sanctorum, priuabuntur. Hæc tamen Epistola tub persona Cyrilli Episcopi Hierosolymitani ementita creditur, & supposititia. Quare grauioribus auctoritatibus, quàm epistolæ istius, & Gennadij, vtamur.

28 S. Hieronymus lib. aduersus Vigilantium, reprehendit ipsam aientem. *Vel in sinu Abrahe, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei animas Apostolorum, & Martyrum sedisse.* Et addit, *Tu Deo leges pones? Tu Apostolis vincula iniicies, ut usque ad diem Iudicij teneantur custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est, sequuntur agnum, quocumque vadit? Constat ex his quantum displicuerit S. Hieronymo Vigilantium, negans Sanctorum animabus usque ad diem Iudicij habitationem cœlestè cum Christo. Guilhelm. Autisiodorensis qui scribat anno 1206. ad eò tempore certus fuit de accessu expurgatarum animarum ad paradysum cœlestem, ut lib. 4. Summæ tit. de Igne Purgatorio, hæreticum pronuntiet oppositum, creditum, & prædicatum ab aliquibus stultis. S. etiam Bonauentura in 4. dist. 21. art. 3. q. 2. n. 35. vocauit stultos eos, qui errant, dicentes, *animas non esse glorificandas, sed potius expectare usque ad extremum diem Iudicij.* Et adiicit, *Eos stultos dixi quoniam talis error nec fulcimentum habet ab auctoritate, nec ab efficaci ratione: nec habuit ista postio aliquem authorem, aut defensorem; sed imponitur quibusdam Græcis.* S. Thomas in 4. dist. 45. q. & art. 1. inquit, veritati à nobis assertæ attestari manifestè auctoritates Scripturæ Canonice, & documenta Sanctorum Patrum. Et subiungit, *Vnde contrarium pro hæresi est habendum.* In eodem iudicio fuit, dum explicaret c. 20. Apocalypsis v. 4. Ioannes de Neapoli in q. 41. ex variis punct. 3. concludit, *hæreticum esse asserere, animas Sanctorum ante generalem Resurrectionem non præmiari Dei visione.* Aluarus Pelagius lib. 2. de Planctu Ecclesiæ cap. 32. in 4. errore Begardorum, commendat S. Thomæ transcripta verba: absoluit suum opus Aluarus anno 1332. Auenione, cum ibi Pœnitentiarius esset Ioannis XXII. Pontificis Maximi scribat eodem tempore Raynerius Pisanus qui in Pantheologia, titulo de receptaculis animarum cap. 2. pronuntiat *hæresim esse, quod anima omninò pure non statim in cœlum vadant.* Sed an istæ censuræ fuerint ex meritis causæ eo tempore, quo prolatae sunt? Dicam infra. Interim earum valeant, quatenus ostendunt, iam diu ante definitionem Benedicti XII. non bene audisse exilium sanctarum animarum à cœlesti patria, & visionis beatæ continuatam carentiam, usque ad communem corporum resurrectionem; quia nimirum veritas nunc expressè definita iudicabatur contineri in scripturis Canonicis, & Patrum Ecclesiæ documentis.*

29 Excresceret in integrum volumen Exercitatio præsens, si veterum Patrum fauentia testimonia aggrederer digerere in numerum. Collegerunt multa Georgius Scholarius, seu Gennadicus Patriarcha Constantinopolitanus, demonstratione quarti capituli, in Decreto Synodi Florentinæ contenti, per nouem sectiones, Emmanuel Cateca lib. 4. contra Græcos titulo de dormientibus, Neapolitanus supra punct. 2. & 3. Perr. Binsfeldius lib. receptarum in Theologia sententiarum sect. &

membro 5. conclus. 1. Iodocus Coccius libro 5. thesauri Catholici art. 2. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 1. Gregorius Martinez in 1. 2. quæst. 4. art. 5. dubio 1. Scortia in selectas summorum Pontificum Constitutiones epitome 33. theorematæ 91. Petrus Thyraus de Christi apparitione in iudicio particulari capite 3. Dionysius Petavius tomo 1. Theologorum dogmatum lib. 7. cap. 13. Tannerus tomo 2. disp. 1. quæst. 5. dub. 4. Granadus 1. part. controuersiarum 13. de Nouissimis tract. 2. disp. 1. & sect. 1. Aegidius Lusitanus tomo 2. de Beatitudine lib. 12. quæst. 5. art. 6. §. 1. ac 2. Montefinos in 1. 2. disp. 6. quæst. 8. à num. 17. 2. & alij citati in num. 2. nôsq; in progressu adducemus nonnulla.

SECTIO V.

Existencia beatarum animarum in cælo, eoque Empyreo suadetur rationibus.

30 **P**rima: Nullus locus intra mundum assignari potest, qui animabus beatis sit magis conueniens, quam cælum, & cælum Empyreum, si huius existentia admittatur. Secunda: Animæ rationales superant in perfectione omnia corpora Vniuersi, præstant enim inanimata, atque inter hæc ipsa ea, quæ rationem habent, prout sapienter dicebat Antoninus Philosophus, & Imperator lib. 5. de vita sua. Ergo par est, ut quæ nec reatu culpæ, nec pœnæ obstringuntur, sed potius ob merita, & sanctitatem ad Dei visionem euehantur, locentur in nobilissimo Vniuersi corpore, quale est cælum, & cælum Empyreum. Confirmatur, corpora nisi prohibeantur, feruntur statim in locum suum per gravitatem, vel leuitatem. Ergo & animæ mouebuntur vi propriæ facultatis morricis ad subliorem mundum locum, quando separantur à corpore, nisi impediatur quasi pondus culpæ, aut reatus pœnæ luendæ, & nisi impediatur cælestis regni oblatio, quæ post Christi in illud Ascensionem iam defecit. Legatur, qui scibile discitur omne, Abulenensis ad cap. 25. Mathæi, quæst. 75 1.

31 **T**ertia: Empyreum Cælum est præcipua Dei sedes, ut visum est in Exercit. 17. Ergo & animarum Deo fruentium. Imò ea de causa illud est præcipua Dei sedes, quia in illo Sanctos beatificat, quemadmodum in lect. 2. eius exercit. expendimus: **Q**uarta: Iuxta Christum Dominum Math. 5. v. 12. cap. etiam 6. vers. 10. necnon cap. 19. vers. 21. Merces, & thesaurus noster est in cælo. Ergo non alibi erit ordinaria existentia animarum mercede, & thesauro beatitudinis potentium post ipsius Christi ascensionem ad Cælum. Respondebis cum Augustino lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 5. non dici ibi cælum, vel cælos superiores partes visibilis mundi. Non enim merces nostra, quæ inconcussa esse debet, in rebus volubilibus, & temporalibus collocanda est. Sed dici ibi cælos, spiritualia firmamenta, ubi habitat sempiterna iustitia. Fateor ego cum S. Thoma 1. 2. quæst. 4. art. 7. ad 3. per cælos intelligi altitudinem etiam spiritualium bonorum; nihilominus tamen locum corporeum aduocatum Beatis, non propter necessitatem beatitudinis, sed secundum quandam congruentiam, & decorem. Addo, cælum Empyreum, in quo beatæ animæ commorantur, non esse volubile, nec corruptibile (supte natura.

32 **Q**uinta: Angelici Spiritus beati degunt in

Empyreo, translati ad ipsum statim ac Dei visione fuerunt donati. Ergo & in eo degunt beatæ animæ, postquam præcursor pro nobis introiit Iesus. Antecedens manet probatum in Exercit. proxima, Consequentia ex se apparet bona, ornataque potest plurimum Patrum testimoniis, in quibus felicium animarum cum Angelis in cælo societatem commendant; illustrari potest & illis, in quibus iidem Patres dicunt, Angelos quasi antiquos cæli ciues obuiam occurrere sanctis animabus nouiter ingredientiibus. En tres, vel quatuor Patres. S. Hieronymus in epistola de obitu Leæ ad Marcellam ait, *Nunc igitur pro labore breui æterna beatitudine fruuntur, excipiunt Angelorum choris.* S. Macharius senior homil. 22. *Ex præsentis tempore sanctis Dei seruis assistunt Angeli, ac sancti spiritus circumdant eos, & custodiunt. Cùmque exierint à corpore, Chori Angelorum assumunt animas in suam partem, in cælo puro, & sic adducunt eas ad Dominum.* S. Theodorus Studites in vita S. Platonis, *sanctam animam Angelo tradidit, qui eam ad iustitia solem perducerent. Et nunc quidem ille in cælis est.* S. Simeon Stylita siue primus, siue secundus in fragmento quodam, *Si anima virtutes hic egregias sibi ascenderit, vitamque seueram, & honestam traduxerit, in die sui exitus, ille ipse, quas hic sibi comparauit virtutes, eam comitantur, stipantque boni Angeli, nec ab illo aduersario eorum Demone eam sinit contingi; verum gaudis, & exultatione cum Sanctis proficitur, & Angelis victoria hymnos concinentibus Deo, necnon eam Seruatori Christo, & gloria Regi offerentibus, ipsamque cum eam mul adorantibus cum vniuerso cælesti Exercitu, in quietis locum perducitur, in lumen perpetuum, ubi non est mæror, nec gemitus, neque fletus, neque anxietas, sed vita immortalis, & perennis lætitia cum omnibus Sanctis acceptissimis Deo in regno cælorum.* Sic vteruis ex Simeonibus Stylitis; & de primo Legebam in Gregorio Archiepiscopo Taurominiano oratione de Indictione, *translatum esse in cæleste domicilium.* Occurrunt in vitis Parrum, & Actis Sanctorum collectis ab Heriberto Roiuueydo, & Ioanne Bollandio sexcenta exempla Angelorum ad cælum deducendum animas; videndūque est Franciscus Albertinus cap. 12. de Angelo custode.

33 **S**exta: Beatæ animæ reunitæ corporibus glorificatis ascendent illic in cælum, finito vniuersali iudicio, agéntque ibi felicissimam vitam. Ergo & antequam reuniantur corporibus, existent ibi post Christi ascensionem, ne vnionis ad corpora defectus videatur ipsas priuare tanti loci dignitate. Antecedens illustrabitur plena manu in Exercit. 23. Consequentia non nihil venustatis habet. Septima: Christus, & beati Angeli existunt modò in Empyreo, ut tractatum est non perfunctoriè in Exercit. 18. & 20. Ergo ne Beatæ animæ careant tam nobili, & iucundo ipsorum consortio, dicendum est persistere simul in eodem cælo. S. Paulus in 1. ad Thessalonicenses cap. 4. vers. 16. ut magnum quid, & fortunatissimum proponit, quòd Sancti rediuiui extituri sint semper cum Domino Christo. Iniquè negaretur Beatis animabus accidentaliter hæc, & secundaria felicitas, cùm iuxta Ambrosium in capite 1. ad Philippenfes. vers. 23. *præmij loco sit Deo perfrui cum Christo; & cùm iuxta Cyprianum de laude Martyrij, Quibus inquisitus fuit semper Deus, aut notus, nunquam excidat Christi locus.* Et autem huc trahere illa eiusdem Ambrosij lib. 7. in Lucam; *Non satis est stare, nisi ubi Christum est, stetur,* id est, non satis est ad felicitatem vndequa

vndequaque tam essentialiter, quàm accidentaliter complerem. Hinc Cyprianus lib. de exhortatione ad Martyrium cap. vltimo, beatitudini essentiali consistentem in visione Dei adiungit accidentalem consistentem in visione humanitatis Christianæ, & ex vtriusque commendatione deprædicat Martyrum dignitatem his verbis, *Quanta est dignitas claudere oculos, quibus homines videbantur, & aperire eos statim, ut Deus videatur, & Christus. Tam feliciter migrandi quanta velocitas. Terris repente subtraheris, ut in regnis cælestibus reponaris.*

34 **O**ctaua: Deiparæ Virginis anima statim ac seiuncta est à corpore euolauit in Empyreum; imò & in hoc est postea sublatum sacratissimum eius corpus, manetque in cælesti palatio glorificata secundum animam, & corpus; ut in Exercit. 19. copiose elucidauimus. Si ergo non soli Christo reseratum est cælum, quæ causa erit, ne hominum aliorum animæ nullius culpæ, & pœnæ macula, & reatu obstrictæ admittantur ad eandem habitationem? Etsi enim Mariæ animæ merita, & sanctitas longè superent aliarum animarum merita, & sanctitatem, & ob ea sit exaltata super choros etiam Angelorum ad cælestia regna, cùm hoc stat, ut animæ aliorum hominum ad eadem regna euehantur; neque est fundamentum cogitandi possessionem Cæli ante diem Iudicij esse vnum ex singularibus priuilegiis animæ Mariæ non conceitum à Deo, nisi ipsi. Nona: Martyrum animæ recta via ad cælos pergunt, postquam Christus eos penetrauit: animæ etiam illorum, qui suscepto validè, & fructuose sacramento Baptismi, separantur à corpore, priuquam nouo peccato fœderentur, ascendant similiter incunctanter ad cælos post stratum à Christo semitam. Hinc ianuæ regni cælestis apertio tribuitur Baptismi sanguinis, & aquæ tanquam proprius effectus, quatenus ablato iam per Christi passionem impedimento totius naturæ humanæ, excludunt in Martyribus, & in aduersis aqua lustrali quodvis aliud personæ impedimentum ad introitum regni cælestis.

35 **V**nde dixit Beda apud S. Thomam 3. parte quæst. 69. art. 7. *Cum egreditur quisque de Baptismo regni cælestis ei ianuæ aperitur.* Idem Beda in 1. Marci, vers. 10. *Etiã hoc, quod apertus cælos Christus vidit post Baptisma, nostris vtiq; gratia factum est, quibus per lauacrum vnde regenerationis ianuæ panditur regni cælestis, qua peccantibus quondam protoplastis, ac paradiso eiectis toti generi humano interpositis. Cherubin, & flammeo gladio clausa est. Extinguitur namque hæc flamma cuique fidelium, cum aquis vitalibus iungitur, adeò ut si percepta fidei sacramenta puro corde, & corpore serauerit, mox solutus carne, regna possit intrare cælestia.* S. Augustinus epist. 157. inquit, *parvulos, cùm per Christi gratiam renascuntur, & istam vitam in illa tenera ætate finiunt, transire in æternam, & beatam.* Legendus est S. Doctor libro 21. de Ciuitate Dei cap. 16. libro 1. de peccatorum meritis capite 39. libro 4. contra Iulianum capite 8. & in alio opere contra eundem Iulianum libro 1. capite 51. Richardus de S. Victore in tractatu de potestate iudiciaria non minùs significanter ait, *Parvulorum statim post Baptisma morientium tam est certa saluatio, quàm non credentium certa condemnatio.* S. Optatus Mileuitanus libro 5. contra Parmenianum laudat Baptismum aquæ, eo quòd sit regni cælestis comparatio. S. Prosper carmine contra intractos cap. 18. canit de flagitiosis adultis ritè, fructuosèque baptizatis in extremo vitæ.

—purgatorisque lauacri

*Munere nulla mali linquentis signa prioris
Exempti mundo mutantur Tariara Cælo.*

S. Zeno Veronenfis serm. 10. de Iudæis ait, *post Baptismum ad paradysum peruenimus.* Eusebius Gallicanus homil. in die Pentecost. *Regeneratio per se saluat, mox in pace beati sæculi recipiendos.* S. Basilus in exhortatione ad Baptismum vocat illum *cæli iter, regni cælestis conciliationem.* S. Dionysius Areopagita cap. 2. §. 1. Ecclesiasticæ Hierarchiæ inquit, *viam sternere ad cælestis patriæ ascensum.* S. Nazianzenus oratione 40. de Baptismo, *Clauem esse regni cælestis.* S. Cyillus Hierosolymitanus Catechesi 3. Illuminatorum parem faciens Baptismum vtrūque aquæ, & sanguinis scribit, *Si quis non baptizatur, salutem non habet, præter solos Martyres, qui vel sine aqua regno cælesti potiuntur.* S. Gaudentius sermone 17. tradit Martyrium, inquit, *instar Baptismi aquæ, abluere & mundare, & ad cælorum regnum perducere.* S. Cyprianus lib. 4. epist. 2. ad Antonianum conferens Martyres cum aliis Christianis morientibus ait, *illos continuo ad coronam peruenire.* In eodem lib. epistola 6. ad Thybaitanos repetit, *cælos Martyribus patere.* libro de laude Martyrij pronuntiat, *Sanguini nostro patet cælum, sanguini gebenna cedit habitaculum.* In præfatione ad lib. de exhortatione Martyrij commendat istud, quia nos de mundo recedentes statim Deo copulat. Tertullianus libro de patientia capite 13. Martyrium vocat *ipsum diuinæ sedis ascensum.* Clemens Alexandrinus libro 4. Stromatum sic describit; Martyrium, *Est expurgatio peccatorum cum gloria.* Lucifer Caralitanus in libro quòd moriendum sit pro Filio Dei asseuerat, *Martyres Dei potentia in cælestibus regnis constitutos esse.* Eusebius Gallicanus homilia de S. Stephano, *Satis notum est, Martyres post emeritam militia præsentis administrationem, in illud sæculum cum fauore cælesti cum pompa, & triumphali occursum, cum Angelica exultatione susceptos, ubi nunc remuneratoris benedictione suscipiunt, & ineffabilibus gaudiis perfruentur.* S. Ephraim lib. de Pœnitentia, & patientia, *considerate, quanta sit (nempe Sanctis Martyribus) in Deum per Martyrium fuerit fiducia. Crimina deleuerunt; & non tantum munera acceperunt in hac vita, sed, quod amplius est, etiam cælorum regnum, atque paradysum consequuti sunt.* S. Maximus Taurinensis in Nacelli SS. Martyrum eiusdem Ciuitatis infert, *Si ergo Apostolo, & Martyri Petro Inferni porta non preueniret, quisquis sociatur Martyri, Tartaro non committitur, Martyres enim Inferni porta non possidet, quæ eos paradisi regna suscipiunt.* S. Augustinus tract. 124. in Ioan. affirmat, *Beato Petro per ingentem Martyrij gloriam soluto ab ipsius corporis onere concessisse locum, quòd Apostolus Paulus se concupisse dixit, & scripsit, dissolui, & esse cum Christo.* Enarratione in Psal. 85. *Contristatus est Beatus Cyprianus in Passione, modò consolatus est in corona. Modò & consolatus adhuc interpellat pro nobis. Omnes Martyres, qui cum illa sunt, interpellant pro nobis.* Libro 20. de ciuitate Dei, capite 13. *Anima victrices gloriosissimorum Martyrum, omnibus doloribus, ac laboribus superatis, atque finitis. Postea quam mortalia membra posuerunt, cum Christo vtiq; regnauerunt, & regnant, donec finiantur mille anni, ut postea receptis etiam corporibus iam immortalibus regnent.* Epistola 108. ad Selenicianam, lib. 13. de ciuitate Dei, cap. 7. tradit, *Martyriū fungi vice Baptismi aquæ in ordine ad assequutionem regni cælestis. Quæ est constans sententia S. Prosperi*

S. Properi epigrammate 87. S. Bernardi epist. 77. Venerabilis Petri Cluniacensis tract. contra Petrosusianos, aliorumque Patrum apud Coquæum in commentariis ad lib. 13. S. Augustini de ciuitate Dei cap. 7. Theophylum Raynaudum part. 2. de Martyrio per pestem cap. 6. à n. 3. vsque ad 10.

36 Patet sufficienter propositionis assumptæ veritas ex tanta testium locupletum nube. Iam inde argumentor, ergo quæuis aliæ animæ separata à corpore in statu gratiæ, & libera à reatu venialis culpæ, ac temporalis pœnæ ingredientur illicò in cælum; cum non alia de causa peruium fiat per Baptismum aquæ, & sanguinis, quàm quia vterque Baptismus gratiam confert sanctificantem, & plenam absterionem à præfato reatu, si fortè contractus sit. Quapropter merito, iure S. Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei cap. 9. postquam ex Apocalypsis 6. deduxisset, animas Martyrum regnare iam cum Christo, dixissetque, *ideò tantummodo Martyrum animas ibi commemorari, quia ipsi præcipue regnant mortui, qui vsque ad mortem pro veritate certauerunt*, addit, *sed à parte totum, etiam ceteros mortuos intelligimus pertinentes ad Ecclesiam, quod est regnum Christi*. Et Innocentius III. Pontifex Maximus reclarus num. 22. optimè adnotauit, sentiendum esse consimili ratione de aliis Sanctis id, quod de Martyribus.

37 Decima: Animæ grauibus deturpatæ delictis, includuntur in tenebrosis imæ terræ viscibus statim ac corporum relinquunt consortium. Ergo è contrà animæ, quæ sine reatu culpæ, & pœnæ separantur à corporibus, vel post hanc separationem immunes fiunt à reatu venialis culpæ, & pœnæ temporalis in Purgatorio, deferuntur sine mora ad supremam, lucidissimamque orbis partem nimirum ad Empyreum, postquam huius portas iussit Christus eleuari. Antecedens definitum est à Benedicto XII. & Concilio Florentino, compertumque est ex cap. 16. Lucæ, vbi de diuite Epulone dicitur, *Mortuus est Diues, & sepultus est in Inferno*; & ipse clamat, *Crucior in hac flamma*. Colligitur etiam à Patribus & Theologis, ex verbis illis Iobi cap. 21. v. 13. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad Inferna descendunt*. Consequentiam luadenti hæc S. Basilij verba homil. 2. in Exameron, *Atque his controuertit nemo, non is saltem, qui supercaelestem lucem inter bonorum promissiones expectat, de qua Salomon ait, lux iustis semper est præfens, & Apostolus Paulus, gratias agentes Patri, qui idoneos nos fecit in parte sortis Sanctorum in lumine. Etenim si qui condemnantur, in tenebras exteriores mittuntur; qui dignè egerunt, voluntate diuina, nimirum hos in lumine supercaelesti suam habere requiem constat*. Hactenus ex Basilio. S. etiam Hilarius in Psalm. 2. præbuit exemplum comparationis faciendæ ex pœna ad præmium. Air namque, *Idcirco de via iusta impij pereunt, quia in ea non erunt. Pereunt autem de via iusta, cum exarserit in breui ira eius. Non morosa hac ira est, per quam de iusta via pereunt, ne quis sibi interim pœna lucro inter moras Iudicij blanditur. In breui namque exarscit ira, Excipit enim illos statim ultor Infernus, & decedentes de corpore, si ita viscerint, confestim de via iusta peribunt. Testes nobis sunt Euangelij Diues, & Pauper quorum vnus Angeli in seibus Beatorum, & in Abrahæ sinu locauerunt, alium statim pœna regio suscepit. Aded autem statim pœna mortuum suscepit, ut etiam fratres eius ad hunc in supernis manerent. Nihil illic dilationis, aut mora est. Iudicij enim dies, vel beatitudinis retributio est æterna, vel pœna*. Sic Hilarius; cuius tamen compa-

ratio ex pœna ad præmium non ex accipiendâ æqualiter in supplicio Epulonis, & retributione Lazari; nam ille statim detrusus est in Infernum, incæpitque pati æternam pœnam damni, & sensus, hic vero introductus est in Abrahæ Sinum, vbi aliqualem obtinuit retributionem, temporis, & statui accommodatam, cum certa, & infallibili spe obtrimenti postea præmium completum visionis beatæ, & cælestium sedium possessionem, quando scilicet Christus moriens satisfecerit plenè pro originali culpa humani generis, & in cælum victor ascendens, sterneret viam, & pararet locum Adamo, & eius posteris. Er hæc fuit causa, ob quam Deus, etsi prior sit ad præmiandum, quàm ad puuendum, non contulerit antiquorum Iustorum animabus præmium visionis beatæ ante Christi mortem, nec cælestium sedium possessionem ante eiusdem ad eas accessum, cum tamen Impiorum animas iam ab initio in Orcum deiecerit, & æterna pœna damni, ac sensus iustissimè multauerit. Quapropter cum in præsentiarum cessauerit præfata causa, arguitur optimè ex pœna ad præmium.

38 Illam statim infligi, non negauit S. Hieronymus in cap. 10. Matth. v. 28. vt ipsi affingit Cantapetrensis lib. Hypotyposeon cap. 2. colum. 143. Solum namque dubius circa modum, quo anima separata à corpore torquetur per ignem materialem, non obstante spiritualitate animæ, addit Doctor Maximus, *vel eo certe tempore punietur, & supplicia sentiet, quando pristinum corpus receperit, ut cum quo peccauit, cum ipso & puniatur*. Nec quicquam opponat, animas decedentium hominum in peccato mortali, non debere esse peioris conditionis, quàm Dæmones; hos autem non detrusos fuisse in Orcum statim, ac peccauerunt, nec torquendos, (vt vult Caietanus in 2. Petri c. 2. v. 4.) ab igne ante Iudicij diem, in quo ex aère caliginoso, vbi nunc versantur, deiciuntur præcipites in Orci carceres. Hæc enim de pœnæ Dæmonum dilatione talia sunt, vt si in eis expugnandis veræ doctrinæ de falsa triumphus staret, facile admodum esset, victoriam reportare, adductis in medium Scripturæ sanctæ, & Patrum testimoniis, ex quibus constat, Dæmones omnes mox, ac cælo deturbati sunt, incurrisse pœnam damni, ac sensus, siue hoc, siue illo modo dicatur pœna sensus causari in illis ex igne, vel expositio alio malo, quod Caietanus non negaret; sariisque foret, si rorturam ab igne iam nunc admisisset, cum plerisque Patribus, & communi Theologorum opinione. Quoad hanc ergo partem, melioris conditionis Dæmones non sunt, quàm damnatæ animæ. Quoad inclusionem verò ip Inferno, licet probabilius mihi sit cum Guilielmo Estio in c. 2. epist. 2. B. Petri, v. 4. Suario lib. 8. de Angelis cap. 16. n. 27. omnes Dæmones tunc, cum primum expulsi sunt à cælo, deiectos fuisse in profundum Inferni, & in eius ignem, vt locum sibi deputatum experirentur; nihilominus qui admitteteret, aliquos tunc non transiisse aërem caliginosum, non ided eos melioris conditionis faceret, quàm damnatas animas, siquidem detentio in aère ex dispensatione diuina ad exercitium hominum tentandorum nullatenus leuaret pœnam sensus. Indicant aliqui Patres, vagari nunc extra Tartarum omnes Dæmones vsque ad diem Iudicij. Sed licet id concederetur, adhuc ob proximam rationem, dicendum esset, meliorem conditionem non habere. Probabilius longè est multos intra manere tanquam in proprio loco, & ad maiorem afflictionem infelicitum animarum; & nullum inde exire, nisi ex peculiari

peculiari dispensatione diuina, cunctis simul non exhibenda, & aliquibus fortè nunquam ante diem Iudicij, in quo omnis Dæmonum turba iudicanda conueniet coram Christo; & præterea eos, qui exeunt, redire multoties, vt supremo ipsorum Principi Lucifero de gestis contra homines rationem reddant. Lege Suarium cap. illo 6. ac 17. Bellarminum etiam cap. 6. Maldonarum in cap. 8. Matthæi v. 29. Feuardentium in Scholiis ad c. 26. l. 5. S. Iræni, Arriagam tomo 2. in 1. p. disp. 26. sect. 10. Martinonum tomo 1. disp. 44. sect. 8. Antonium Ruscum lib. 5. de Inferno cap. 6. 7. & 8. Peraium tom. 3. Theologicorum dogmatum lib. 3. de Angelis cap. 4. Petrum Halloix cap. 27. vitæ S. Iustini, Pefantium 1. p. q. 64. a. 4. pag. 248.

SECTIO VI.

Diluuntur rationes, quæ videntur posse obici.

39 **A**Duersus stationem beatarum animarum in cælo ante generalem corporum resurrectionem argui potest primò, Christi beata anima non ascendit ad cælum, antequam descenderit ad Inferos, remeansque ex illis coniunxerit se iterum corpori. Ergo multò minùs aliorum hominum animæ ascendent in cælum; priùs quàm deferantur ad Inferos, & postea in die Iudicij reuocata resument corpora.

40 Secundò, æquum non est, vt anima cælestium sedium possessione donetur, & corpus, quod fuit particeps laborum in promerendis eisdem sedibus, maneat in terra. Cum ergo corpus exiturum sit extra cælum ante resurrectionem, existet etiam anima eius consors.

45 Tertiò; si perseverasset originalis innocentie status, iustus peracto cursu vitæ in hoc mundo, non transferretur immediatè ad cælum, sed ad aliud locum medium, vsquedum cum reliquis iustis hominibus transmitteretur ad illud, in finem sæculi. Ergo idem modò continget.

46 Expedit me facile ab his obiectionibus: à prima quidem, quia animæ Christi ad Inferos descensus conueniens fuit, vt animas sanctorum inibi existentes solaretur sua presentia, & inde postea exerheret; quæ ratio non valet pro animabus hominum aliorum in gratia, & sine reatu pœnæ decedentium, postquam Christi anima victrix rediit ab Inferis; imò sicut Christus moriens nos liberauit à morte, vt ponderat S. Thomas 3. p. q. 52. art. 1. in corpore, ita ipsius anima descendens ad Inferos exemit Sanctorum puras animas à simili descensu. Quod autem Christi anima non sola, sed vnita corpori ascenderit in cælum, exemplar quidem est præmonstrans, sanctorum hominum animas, quando iterum informet corpora, ascensuras simul cum his, non verò præmonstrans, non antea ascensuras, ab his separatas. Ascendit Christi anima simul cum corpore, quia vtriusque vnio, & glorificatio exigebat locum cælestem, postquam corporis resurrectio fuit sufficienter manifestata per dies quadraginta; & vtriusque vnio, glorificatioque corporis non fuit dilata vsque ad finem mundi, quia vtrique debebatur recuperatio vnionis, & corpori vnito glorificatio; impedita antea ex dispensatione propter nostram salutem; debebatur, inquam, postquam vtriusque in morte separatio satis fuit declarata per horas ferè quadraginta. Ast aliis hominibus iustus neuti-

quam deberet tam accelerata recuperatio vnionis inter animas, & corpora, neque corporum tam accelerata glorificatio. Nam vt docemur à S. Thoma 3. p. q. 53. art. 2. ad 1. celi caput, & membra conformentur in natura, sed non in virtute; excellentior est enim virtus capitis, quàm membrorum. Et ided ad demonstrandam excellentiam virtutis Christi, conueniens fuit, ipsum tertio die resurgere, aliorum resurrectione dilata vsque ad finem mundi.

47 Ad secundam respondeo, animas, priusquam corpora, iustissimè donari cælestium sedium possessione, quia in istis promerendis anima, & corpus non se gerunt, tanquam duæ personæ, sed sunt duæ partes eiusdem, & anima principalior, imò quæ sola verè, & propriè promeretur deseruiente corpore tanquam instrumento. Præterea eligibilis, & optabilis est animæ separata à corpore euehi statim ad cælum, quàm manere in ignobiliore alio loco, interim dum corpus ad ipsamet cælum euehitur, & corpori satis prospicitur, si suo tempore, quando resurgat, euehatur; hac enim ratione abundè remuneratur quicquid in promerendo præstitit, quin ipsius causa damnum dilata possessionis cælestium sedium reduceret in animam.

48 Ad tertiam fateor, S. Augustinum lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 6. ancipitem se ostendere quoad antecedens, ait namque, *Si parentes filiis suis cedere ex hac vita oportebat, ita vt omne humanum genus per decessiones, & successiones certa numero sitate impleretur, potuerunt etiam homines genitis filiis, perfectaque humani officij iustitia hinc ad meliora transferri, non per mortem, sed per aliquam commutationem, aut illam summam, qua receptis corporibus fiens sancti, sicut Angeli in cælis; aut si illam dari non oportebat nisi omnibus simul in sæculi fine, aliquam inferiorem, quàm illa erit, quæ tamen haberet meliorem statum, quàm vel hoc corpus habet, vel illa etiam, quæ primitus facta sunt, viri ex limo terra, mulieris ex viri carne*. Hæc S. Augustinus. Sed cum exploratoriè procedat in re, coniecturis tantum subiecta, fas nobis fuerit cum Suario lib. 5. de opere sex dierum cap. 12. cum Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 43. sect. 8. n. 50. diuinare quemque hominem iustum, & omnino purum transferendum immediatè anima, & corpore ad cælum, quia nullum appareret fundamentum transmissionis ad alium locum medium, vbi maneret sine beatitudine anima, & corporis quo ad vsque vnà cum cæteris omnibus eleuaretur ad paradysum cælestem. Inquires, congruum videri vt sicut nunc glorificatio corporum in cælo concelebratur simul hominibus, ita etiam & tunc. Verùm quia tunc homines prædestinati non morerentur, nihil causæ esset, ne beatificata permanenter anima non glorificaretur corpus ipsi vnitum; vel si huius glorificatio differenda videretur non secus ac modo, idedque & beatitudo animæ inseparata, habitatioque vtriusque in cælo; patet inde discrimen ad animam pro statu præfenti, siquidem nunc non debeat carere beatitudine, & habitatione cælesti ratione corporis, à quo separatur.

SECTIO VII.

Elucidatur ex prophanis Litteris existentia beatarum animarum in cælo.

49 **S**ANCTUS Augustinus serm. 139. de tempore ait, *animas bonorum iuxta Philosophos ire ad superna colorum, requiescere ibi in stellis, & luminibus istis conspicuis, vel quibuscumque cælestibus abditis secretis*. Origenes lib. 7. contra cellum testatur per sua

persuasum habere, non solum Christianos, sed Iudæos, & alios multos tam Græcos, quam barbaros, quod superstitio, & vitæ post discessum à corpore humana anima Additque, Et rationi consentaneum est, quod quæcumque pura est, nullisque malitia grauatâ compedi- bus sublimis euolet ad puriora loca ætheris, relictis crassi corporis sordibus. Ob id mirum esse non debet, si antiqui sapientes felicitatem animarum in cælo fuerint aliquatenus odorati.

50 Ergo Plato in Phædone de pura terra in cælo puro sita philosophatur, iuxta eundem Origenem. Et referente Tertulliano lib. de Anima, c. 54. Omnes ferme Philosophi, qui immortalitatem animæ, qualiter volumus, tantum vindicant, ut Plato, quique aliquod illi tempus indulgent ab excessu usque in conflagrationem vniuersitatis, ut Stoici, suas solas, id est, Sapientium animas in supernis mansionibus collocent. Plato quidem non temerè Philosophorum animabus hoc præstat: Itaque apud illum in æthere sublimantur anima sapientes, apud Arium in ærem, apud Stoicos sub Lunam. Rursus cap. 55. Sed in æthere dormitio nostra cum pueris, Platonis, aut in ære cum Ario, aut circa Lunam cum Endymionibus Stoicorum.

51 Clemens alexandrinus lib. 4. Stromatum laudat Epimarchum, qui aperit dicit, si fueris mente pius, nihil mali patieris mortuus, superius manet in cælis spiritus. Laudat etiam Pindarum canentem, Impiorum autem anima sub cælo volitant incruentis doloribus, sub malorum iugis inenitabilibus; piorum autem in cælis habitant, cantibus beatum, magnum cæmentes in hymnis. Addit ipse Clemens. Non ergo huic de cælis anima ad ea, quæ sunt deteriora, demittitur. Deus autem facit omnia ad ea, quæ sunt meliora; sed ea, quæ vitam elegit optimam ex Deo, & iustitia cælum terra commutat. Concludit post multa, Ego autem Christi spiritum orauerim, ut me in meam suffollat Hierusalem. Dicunt enim Stoici quoque, cælum quidem propriè esse ciuitatem, quæ autem sunt hic in terra, non vitæ ciuitates, dici enim, sed non esse. Res enim bona est Ciuitas, & populus, honestus aliquis cætus, & multitudo hominum, quæ regitur lege, sicut verbo Ecclesia, Ciuitas, quæ non potest circumferri, nec opprimi tyrannide. In terra diuina voluntas, in terra, sicut in cælo. Huius autem Ciuitatis imagines Poëta quoque condunt scribentes, Hyperborea enim, & Arismapia ciuitates, & campi Elysi sunt Respublica, & ciuitatis istorum instituta. Scimus autem, Platonis quoque Respublicam esse positam in cælo, ut exemplar.

52 Lactantius lib. 7. Diuinarum Institutionum cap. 12. affert hos ex Lucretij lib. 2. versus, Cædi item retrò de terra quod fuit ante In terram, sed quod missum est ex ætheris oris, Id sursum cæli fulgentia recta receperant. Idem Lactantius c. 20. refert ex doctrina Stoicorum, animas quidem hominum permanere, neque interuentu mortis in nihilum resolui; sed eorum, qui iusti fuerunt, puras, & impatibiles, & beatas ad sedem cælestem, unde illis origo sit, remeare, vel in campos Elysi, ubi fruuntur miris voluptatibus. En vel ab Stoicis non denegatam stationem in cælo, si credis Lactantio. Audi etiam Senecam, etsi medullitus Stoicum, Tunc (scribit in epist. 79.) animus noster habebit quod gratuletur sibi, cum missus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit, & totum diem ad miserit, & redditum cælo suo fuerit, cum receperit locum, quem occupauit forte nascendi. Præterea in epistola 102. Cum venerit dies ille, qui mixtum diuini hoc, humanique secernat, corpus hoc, ubi inueni, relinquam, ipse me diis reddam, nec nunc sine

illis sum, sed grani, terrenæque detineor. Per has mortalitatis aut moras illi meliori vitæ, longiorique præluatur: Alia origo nos expectat, alius verum statum. Nondum cælum nisi ex interuallo pati possumus: Veniet qui te reuertet Dies, & ex conturbatio fædi, atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantum potes, subuolâ: ab aliis, nisi quæ etiam necessariis cohærebunt, alienus. Iam hinc alius aliquid, sublimiusque meditare. Aliquando tibi natura arcana reteguntur; discutietur ista caligo, & lux vndique clara percutiet. Imaginare tecum, quantum ille sit fulgor, tu sideribus inter se lumen miscentibus. Nulla ferentium umbra turbabit; æqualiter splendebit omni cæli latus. Dies, & nox æris infimi vices sunt. Tunc in tenebris vixisse dices, cum totam lucem totum aspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias obscure intuens, & tamen admiraris tam procul. Quid tibi videbitur diuina lux, cum illam suo loco videris? Hæc ille. Similia, sed breuiora habet in consolatione ad Polybium c. 28. licet aliquantulum addubitet de loco, qui solus vinculis animas beatorum recipit. Concordat prioribus Seneca declarator in his verbis Suafortæ 6. sub persona Arelij Fulci, Animus diuina origine haustus, cui nec senectus vlla, nec mors, onerosi corporis vinculis exsolutus, ad sedes suas, & cognata sidera recurrit. Sed & Seneca Tragicus confirmat id ipsum in Hercule Furente, Act. 3.

Qui quis est placidè potens Dominusque vitæ, seruat innocuus manus, Et incruentum miris imperium regit, Animoque parit longæ per mensuram diu Felicitatis spatium, vel cælum petit, Vel lata felix nemoris Elysi loca.

53 Cicero in somnio Scipionis plura germana interseruit; inter alia inducit Paulam Patrem ita loquentem cum Scipione, Institiam coles, & pietatem, quæ cum sit magna in parentibus, & propinquis, tum in patriam maxima est. Ea vitæ via est in cælum, & in hunc cælum eorum, qui iam vixerunt, & corpore laxati, illum incolunt locum, quem vides (erat autem is splendidissimo candore inter flammam circumelucens) quem vos, ut à Grauis accepistis, Orbem Lactentium nuncupatis. Macrobius lib. 1. expositionis Somnij, cap. 11. post relatas Platoniorum duas sententias circa sedem animarum in cælo decernit conuenienter ad eam, cui rationem amicitiorum putat, animas beatas ab omni cuiuscumque contagione corporis liberat, cælum possidere. Rursus Cicero in Lælio tradit ex Pythagora animos hominum esse diuinos, utique cum ex corpore exiissent reditum in cælum patere optimoque & iustissimo cuique expectatissimum. In Dionysio Halycarnassæo lib. 8. Romanarum antiquitatum dicebat Veruria ad Martium Coriolanum filium: Et si quis est locus, qui humanas animas corpore solutas recipiat, non Infernus ille, & luce carens locus animam meam excipiet, ubi sceleratorum sedes esse ferunt; nec Campi, quos Lesbæos vocant; sed sublimis, & purus æther, in quo Diis genitos sublimem, & beatam vitam degere, fama est.

54 Apud Silium Italicum lib. 15. sic virtus Scipionem alloquitur, Fædere certo Degeneres animas tenebris damnant Auernis, At queis ætherei seruat seminis oris, Cæli porta patet.

De anima ipsiusmet Scipionis in cælo ob egregiam moderationem, pietatemque, vide Senecam Philosophum epist. 86. & de Herculis anima Senecam Tragicum in Hercule Octavo Actu 5. à versu 1937. Præterea de Pythagora, Platonis, ac Rufini animabus,

bus, vide Damascium in Isidori philosophi vita cod. 242. Phocianæ Bibliothecæ, Himerij cod. 243. Apud Propertium lib. 4. elegia 12. nescio quæ fœde se canit,

Moribus, & cælum paruit, (sim digna merendi, Cuius honoratis ossa vehantur equis.

Statius Syluæum 2. in Genethliaco Lucani,

At tu, seu rapidum poli per axem

Fama curribus arduis lenatus,

Quæ surgunt anima potentiores

Terras despicis, & sepulchra rides.

Quidius in Epilogo Metamorph. sperat de se,

Parte tamen meliore mei super alia perennis

Astra ferar.

Manilius lib. 4. Astronomicon nullatenus dubitat de statione animarum in cælo,

An dubium est, habitare Deum sub pectore nostro,

In cælumque redire animas, coloque venire?

Idem Manilius lib. 1.

An fortes anime, dignatæque nomina cælo

Corporibus resoluta suis, terræque remissa

Huc migrant ex orbis, sumque habitantia cælum

Æthereo viuunt annos, mundoque fruuntur?

Phocilides Græcus,

Anima namque manent incorrupta in mortuis,

Spiritus Dei est imago, & vsus mortalibus;

Corpus verò ex terra habemus, & omnes in eam

Resoluti puluis sumus: cælum verò spiritum recipit.

Julianus Imperator Oratione 6. Sed neque hoc contentus vno, etiam illud quiddam in nobis est anima præstantius, & diuinum, quod à nullo edoceri diuinum nescio quid esse suspicamur omnes, & in cælo, tanquam in domicilio collocamus, inuestigare conabitur. Et hæc factis de Ethnica litteratura, cuius opulentum promptuarium inuenies in Marfilio Ficino lib. 8. de Immortalitate animorum cap. 8. Ioanne Baptista Crispo de Ethnicis Philosophis cautè legendis, distributionis 1. lib. 8. pag. 122. Abulensi in opusculo de statu animarum post hanc vitam, Augustino Steuchio lib. 9. & 10. de perenni Philosophia, Lipsio lib. 3. Physiologiæ Stoicorum, Differtatione 23. Theophilo Raynaudo dist. 7. Theologia naturalis, q. 4. art. 5. Cerda in c. 54. & 55. libri Tertullianici de Anima, Cornelio in Ecclesiastem c. 3. v. 21. Pinto Ramiretio tract. 1. Spicilegij sacri c. 14. & in Parallelis Politicis à n. 1086. vsque ad 1094. Cresfollio in Anthologia sacra c. 1. f. 6. Barthio lib. 2. aduersar. c. 14. lib. 4. c. 17. lib. 19. c. 6. animaduert. ad Panegy. Claudiani de tertio Consulatu Honorij ver. 107. Heraldio animaduersione ad pag. 83. Arnobij, Boifardo in Pythagora pag. 298. Vbi ex Ioanne Hugonio ad extremas Indiæ regiones profecto refert, Brachmanas credere Iustorum animas post mortem cælo inferri, & assistere summo Numini.

55 Inter Iudæos etiam eandem inualuisse persuasionem colligi potest ex cuiusdam verbis apud Egeffippum iniuniorum lib. 3. de excidio vrbis Hierosolymitanæ cap. 16. Vbi (inquit) Deus Hebræorum, qui docet iustos mortis contemptum habere? Refugere etiam debere terrenum habitaculum, anhélare ad superna, ad regionem paradisi, ubi Deus ipse pias animas conseruauit? Et lib. 5. c. 41. fatetur in hunc modum Titus Imperator, Audieram equidem intolerabilem huius populi ferocitatem, qui incredibilibus opinionibus in omnem excitat insolentiam. De cælo se genus ducere, ibi primum inuenisse corporis formam, cæli se fuisse incolas, descendisse ad cultus terrarum, de terris ad cælum redire. Eleazar Princeps Sicariorum subdit in c. 53. Vbi autem fuerit anima (iusta P. Gabr. de Hæno, Empyreolog. Pars II.

& immunis à reatu pœnæ) absoluta vinculis istius carnis, in illum purum, & splendidum, superiorémque reuolat locum, atque adest Domino Deo suo, sanctorumque habitaculis fruatur, & beatorum gaudet consortiis. Fortè Egeffippus more historico inducit loquentes Iudæos, & non tam ex propria ipsorum sententia, quam ex Christiana Auctoris.

SECTIO VIII.

Prima Classis Patrum, & Ecclesiasticorum Scriptorum, qui cum Sanctorum animas existere iam in Cælo affirmant, de visione Dei iam habita iudicant, aut indicant secus. Præmittitur ad Lectorem monitio de iis, quæ in Patribus nonnullis minus benè sonantia aliquando deprehenduntur.

56 Stabilita iam ab auctoritate, & rationibus orthodoxa doctrinâ, inutilem operam non impendam ut censeo, si veteres Scriptores Ecclesiasticos, qui ante definitionem Pontificis summi Benedicti XII. videntur opinati aliter, adducam, & expendam, diuidens in varias classes maioris gratiâ claritatis. Interim, dum labori meo accingo, lectorem admoneo cum Alfonso Castrensi, ne existimet antiquorum Patrum dicta ideo in hoc loco à me exarari, ut illorum gloriam, & honorem de hac occasione vel tantillum minuum. Absi enim à me tam maleuolus animus, Nam etiamsi id opassent, tantum ego non sum, ut id assequi potuissem. Et prudenti cuius, quæ merito offendunt in iis, quos tanquam Luminaria Deus in Ecclesia sua constituit, ut eorum desuper illuminemur excellenti scientia, atque doctrinâ, sic haberi debent: cum Facundo Hermianensi in lib. 6. pro defensione trium Capitulorum Chalcedonenfis Concilij cap. 5. Sicut ipsorum quoque luminarium defectus, quæ licet nonnunquam splendoris sui detrimenta sustineant, non tamen amittunt luminaria esse, quod sunt. Exarabo ergo Patrum dicta exorbitantia à veritate Catholica iam definita, & quæ specie tenus deflectunt, ne lector si in ea incidat, quæ benignam interpretationem non admittunt, incautus offendant in tantorum Patrum auctoritate. Si autem aliter illos, quàm ego existimo, sensisse aliunde confiteris, precor cum Castrensi, ut me magis ignorantem, & inscium, qui illorum dicta non intellexerim, quàm maleuolam censeat.

57 His præmonitus lector, haud quaquam mihi in terminabitur illâ Facundi Hermianensis censurâ in lib. 12. cap. 1. Sicut nimis indecorum est, & offensum, ut eorum peccata, quibus testimonium iustitia Scriptura Dei perhibuit, curiosissimè, requirerent denotemus, hinc volentes sancti, atque incontaminati videri; ita nimis indecorum est, atque offensum, ut ignorantiam eorum, quibus testimonium sana doctrina Ecclesia Dei perhibuit, scrupulosissimè perquiramus, & si quos eorum deprehendimus, vel putauerimus errores, in vnum congestos ventilemus, hinc volentes videri docti, atque Catholici. Sed quemadmodum illorum peccata, ita & horum, si qua inueniuntur ignorantia, sufficit ut cum legimus, quod bonum est, tenete. Atque ut illorum vitam, non ex quibusdam culpabilibus factis impiam, sed ex aliis multo pluribus relictis iustam, secundum Scripturam Dei testimonium iudicamus; ita & horum doctrinam non ex quibusdam culpabilibus dictis

dictis hereticam, sed ex aliis multo pluribus rellis Catholicam secundum Ecclesie Dei testimonium indicemus.

58 Nonnullis valde aridet ea Henrici Henricque animaduersione lib. 1. de Pontificis Romani cap. 16. §. 2. Patres, qui sanctitate, & sapientia excellunt, si aliquando non satis clare veritatem attigerint, digni sunt, ut pia expositione ad veritatem trahantur; quamvis enim forte eum sensum non intendunt, Deus speciali cura ita illorum verba temperavit, ut in verum sensum prodere possent. Si verba detorqueri in verum sensum, receptumque non possint, modeste reijciatur sententia. Subiiciatur tamen causa excusationis, quod sine pertinacia errauerint in re, qua illorum tempore nondum erat definita aperte: & veritas aliorum Patrum testimonio confirmanda est; nam illi alibi subiecerunt sensum, sententiamque suam censura, & determinationi Ecclesie Romanae. Sic Henricque, qui imitatus videtur Catharinum lib. 4. Annotationum aduersus Caietanum, ubi ait, Non est querendum semper quid Sancti intenderint, sed quid dixerint, aut quid expresserint in eorum verbis, quia non est inconueniens dici multa à Sanctis, qua exponi possunt, ac debent secundum veritatem, licet ipsi forte ad eam non intenderint, eo quod Deus magis habet providentiam in eorum dictis propter alios, quam in eorum mente. Confirmat id Catharinus cum ipsemet Caietano, & in exemplum affert S. Thomam, de quo Caietanus, Verba Innocentij in cap. cum Martha: ad verum sensum trahit non curans de intentione opinantis, accidens migrare de subiecto in subiectum. Additque, Sapientissime verba Augustini, & aliorum ad bonum, ac verum sensum etiam torquere conatur, non ignorans etiam aliud eos intendisse. Sed tantorum virorum pace, si Patrum mens alia est, quam quæ verbis præferatur, non videtur dissimulanda Theologo, quando dedita opera agitur de ea inter homines doctos, ipsaque se prodit sine ex antecedentibus, siue ex subsequentiis verbis, siue ex alibi dictis; fucata enim, & delusoria interpretationes Patrum dedecent homines veritatis indagatores, qui solo verborum cortice gaudere non debent. Illud verò, quod de S. Thoma dicitur, scilicet à consilio SS. Patribus affinxisse sensum, quicquam alienum ab ipsis putaret, nunquam mihi persuadebo.

59 Exordior primam classem promissam. In qua Theophylactus ad cap. 23. Lucæ ait, Sancti, tamen si nondum perfectè bonis fruuntur, iam tamen versantur in locis lucidis, & fragrantibus, & pulchris tabernaculis, etiam si nondum distributionem regionum bonorum assequantur. Ita & Latro in paradiso fuit, etiam si nondum perfectè acceperit, ne absque nobis perfectus sit. Et omnes sancti, quotquot participes facti sunt spiritualium donorum, & arrhabonem habent spiritus in paradiso sunt, etiam si nondum perfecti fuerint, & regnum acceperint. Hactenus Theophylactus, qui non loquitur de Paradiso terrestri, sed cœlesti, ut constat ex aliis eius verbis in idem cap. 23. Lucæ transcriptis in exercit. 18. n. 116. & in hac præsentis n. 4. Animabus autem Sanctorum in ipso existentibus negat visionem beatam, aut perfectam beatitudinem usque ad diem Iudicij, tum in apposito loco, tum in cap. 16. Lucæ, tum in cap. 11. ad Hebræos. Adhæret Theophylacto Euthymius in c. 13. ac 16. & 23. Lucæ. Additque in cap. 14. Ioannis v. 3. Sanctos qui ante Christum ascenderunt in cælum (in quo etiam errauit) & si simul cum Christo sint, ac non simul regnare.

60 Oecumenius videtur in eadem fuisse mente,

ac Theophylactus; si conferantur, quæ habet in cap. 11. & 9. ad Hebræos. Nam in cap. 11. scribit: Ne illi sanè nobis præstantiores sint, si prius coronentur, quam nos, unum decere retributionis esse, idemque tempus, ut nos quoque unà cum illis coronemur. Id verò nostri causa factum est. Illi enim præmio sedent carentes, nostrum præstantes adueniunt. in cap. verò 9. scribit, Cælum factum esse per Christum, cum antea fuisset inuivum. Et licet proximè dixisset, Quod verò in Sancta Sanctorum Pontifex, isque solus ingrediebatur, typus identidem fuit, quod solus Christus verus ille Pontifex, ut reuersus, hominum genus secum adducat, intelligi potest, quatenus Christus reuertens ex Iudicio generali adducat secum in cælum beatorum hominum glorificata corpora; cum ante illud tempus solis animabus ipsorum fuerit peruium. Si hæc interpretatio non placeat, displicere debet in Oecumenio, quod Sanctorum animæ non adeant cælum, nisi post diem Iudicij; & quod extra careant præmio visionis beatæ. Trium horum Græcorum autoritas non est magni momenti. Nam Theophylactus, qui vivebat sub anno 1071. fuit schismaticus, ut notat Baronius, Bellarminus, & Myraus; sequenti sæculo circa annum 1118. vixit Euthymius, & iam tunc Græci in multos errores abierant. De Oecumenij ætate non constat, si floruit sub anno 1080. ut suspicantur aliqui, serpebat eo tempore Græcorum schisma.

61 S. Bernardus in serm. 4. de festo omnium Sanctorum colludere videtur his Græcis Autoribus. Tradit namque, Insuper animas post Christi Ascensionem non deferri in sinum Abrahæ, ut antea, sed in cælum, & ibi collocari sub altari Dei... donec veniat tempus, in quo procedant completo numero fratrum, & percipiant regnum, quod est paratum ab origine mundi. Porro altare ipsum, de quo nobis habendus est sermo, ego pro meo sapere nihil aliud esse arbitror, quam corpus ipsum Domini Saluatoris. Credo autem, quod & ego super hoc sensum eius habeam; præsertim cum audiam eum in Evangelio promittentem, ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur, & aquile. Interim ergo sub Christi humanitate feliciter Sancti quiescant, in quam mirum desiderant Angeli ipsi prospicere: donec veniat tempus, quando iam non sub altari collocentur, sed exaltentur super altare. Sed quid dixi? Nunquid humanitatis Christi gloriam non dicam hominum, sed vel Angelorum assequi poteris quis, ne dum superare? Quoniam igitur modo super altare dixerim exaltandos eos, qui nunc sub altari quiescunt? visione utique, & contemplatione, non pralatione. Ostendet enim nobis filius, ut pollicitus est, semetipsum, non in forma serui, sed in forma Dei. Ostendet etiam nobis Patrem, & Spiritum sanctum, sine qua nimirum visione nihil sufficeret nobis, quoniam hac est vita æterna, ut cognoscamus Patrem verum Deum, & quem misit Iesum Christum, & in eis, quod non est dubium, etiam Spiritum utriusque. Transiens quippe ministrabit nobis, nonas utique, & usque ad tempus illud nobis penitus inexpertis delicias manifesta sua contemplatione. Hucvique S. Bernardus, quem nulla ratione exponi posse fatetur Lorca Cisterciensis in 1. 2. disp. 36. memb. 3. quia claris verbis dicit, animas ante diem Iudicij videre solam humanitatem Christi, & post diem Iudicij eleuari ad visionem diuinitatis. fatentur idipsum Sixt. Senensis lib. 6. Biblioth. sanctæ annot. 345. Aegid. Lufit. q. 5. art. 2. §. 1. à n. 17. vsque ad 30. Martin. de Ledesma in secunda quartæ q. 71. art. 2. Percir. in c. 6. Apoc. disp. 21. Ribera ibi v. 9. Fernand. in thes. lib. 2. cap. 24.

cap. 24. n. 5. Castro, Salas & Peraius supra. Quod si ita sit, afferunt tamen est à S. Bernardo sine præiudicio, si cui forte aliter fuerit reuelatum, quæ sunt eius verba in principio sermonis, & alibi sæpe definitam iam sententiam insinuat, ut videre est in locis conquisitis à Bellarmin. & Valentia, licet Aegidium non quietent.

62 Bellarminus, & Valentia, ipsique antiquior Gabriel lect. 67. in Canonem Missæ enituntur ab omni nota liberare S. Abbatem: nam ex regula Arnobij in Psalm. 91. Quæ lucida sunt in Patribus, præiudicium ab obscuris locis pati non debent. Primus exponit de beatitudine perfecta animæ comparanda post diem Iudicij, quia tunc anima coniuncta corpori eleuabitur ad maiorem beatitudinem essentialem, ut, quin arguantur erroris, putarunt Doctores memorandi in n. 134. inuente ipso S. Bernardo in lib. de Deo diligendo cap. 12. & 13. Amplexus est & Valquez illam expositionem. Secundus interpretatur de beatitudine consummata animæ, & corporis habenda post diem Iudicij. Tertius intelligit de beatitudine tunc obrinenda excludente omne desiderium resurrectionis corporis, & implementationis ciuitatis cœlestis. Consentient Lessius supra: Duallius tract. de quatuor Nouissimis q. 7. art. 3. pag. 687. Philippus Gamachus 1. 2. q. 4. lect. 2. cum Francisco Syluio, Ioanne Neapolitano q. 4. 1. ex variis punct. 4. in solutione ad 3. qui aliis etiam explicationibus verba S. Bernardi deliniunt. Sed quamuis sufficerent pro sermonibus 2. & 3. ac 5. de eadem festiuitate, incertum mihi est, an pro 4. in quo verbis verbis. Credo autem, quod & ego super hoc sensum eius (id est Saluatoris) habeam, denotat S. Bernardus in iurem aliquid à se dicendum, quod lib. 5. de consideratione ad Eugenium relinquere videtur in medio quasi non omnino exploratum, ait enim, Nonne cum caperit circuire lucidas mansiones, & sinum illum etiam Abrahæ curiosus perstruari, & sub altari, quodcumque illud est, Martyrum reuifere animas, in prima sola secundam patientissimè expectantes, &c.

63 S. Bernardi ætate Philippus Abbas Bonæ spei lib. 1. in cantica Cantorum cap. 25. veram doctrinam ea tempestate expressit, ait namque, Sancti Angeli tam Patris, quam filij semper faciem intuentur, & ab eius intuitu aliena Sanctorum anima non habentur, quæ à mundo nequam, & à carnis ergastulo iam erepta in eiusdem cum Angelis quietum sponsi cubiculum sunt recepta. Richardus etiam de S. Victore vtrique cœtaneus, non solum tradit in lib. 1. de Emmanuele c. 1. 2. neminem post passionem, & resurrectionem Christi credi descendere ad Inferos ex his, qui sunt ad vitam prædestinati. Sed vterius in lib. 2. super Apocalypsim cap. 8. docet, Sanctorum animabus in cælo datam iam stolamvnam glorificationis, ac beatitudinis cum promissione glorificandorum corpora, quæ est altera stola.

SECTIO IX.

Secunda Classis eorum, qui cum tradant Sanctorum animas ante diem Iudicij donari cœlesti sede, & beatæ visione, exprimunt tamen, aut innuunt, commorari aliquandiu in aliis locis, & sine beatæ visione.

64 O Rigenes lib. 2. Patriarchon. cap. 12. inquit, Sanctos quoque discedentes ex hac vita per P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

manere in loco aliquo in terra posito, quem paradisum dicit Scriptura diuina, vel in quodam eruditionis loco, & ut ita dixerim, auditorio, vel schola animarum, in quo de omnibus his, qua in terris viderant, doceantur: iudicia quoque quadam accipiant de consequentibus, & futuris, sicut in hac quoque vita positi iudicia quadam futurorum, licet per speculum, & in anigmate, tamen ex aliqua parte conceperant, qua manifestius Sanctis in suis locis, & temporibus reuelantur. Si quis sanè mundus corde, & purior mente, & exercitior sensu fuerit, velocius proficiens, citò ad aëris locum ascendet, & ad cælorum regna perueniet per locorum singulorum, ut ita dixerim, mansiones, quas Græci quidem Sphæras, id est, Globos appellauerunt, Scriptura verò diuina Cælos nominat. In quibus singulis primò quidem perspiciet ea, quæ ibi geruntur: secundo vero rationem, quare geruntur, agnoscat; & ita per ordinem aggreditur singula, sequens eum, qui transgressus est cælos, Iesum Filium Dei dicentem, ubi sum ego, & isti sint mecum. De eisdem mansionibus agit lib. 4. Patriarchon cap. 2. & hom. 26. in Numeros, ubi scribit, illam figuram esse exeundi de Aegypto, cum relinquat anima mundi huius tenebras, ac natura corporea cecitatem, & transfertur ad aliud scælum, quod vel sinus Abrahæ, ut in Lazaro, vel paradisu, ut in Latrone, qui de cruce creditur, indicatur, vel etiam si qua nouit Deus esse alia loca, vel alias mansiones, per quas transiens anima Deo credens, & perueniens usque ad flumen illud, quod latificat ciuitatem Dei, intra ipsum, sortem promissa Patribus hereditatis accipiat.

65 Homilia 21. scripserat, videri sibi per Leuitas indicari illos, qui nullis corporea natura obstaculis hebetati; sed omnium visibilibus gloriam supergressi, in sola sibi sapientia Dei, & verbo eius viuendi usum, exercitiumque posuerunt, qui corporeum nihil requirunt, nihil rationis alienum.... Isti ergo hereditatem non habent in terris; sed supergrediuntur summa cœli fastigia, & ibi semper in Domino, semper in verbo eius, semper in sapientia, & voluptate scientia eius delitiabuntur.... Qui autem inferiores sunt, nec in iustum profectum verticem peruenierunt, hereditatem terra accipient, licet sublimioris alicuius, & potentioris.... Sed isti quidem magni, & isti beati, sed beatiores illi, qui iam non per speculum, & in anigmate, neque in substantiis corporalibus, sed facie ad faciem Deum videbunt. Lib. 10. in Leuiticum commendat dignitatem eorum, qui sequuntur Christum vsque ad interiora cœli magnis his verbis, Addit post hæc Scriptura, & non erit, inquit, homo, cum ingredietur Pontifex intra velamen interius in tabernaculo testimonij. Quomodo non erit homo? Ego sic accipio, quod qui potuerit sequi Christum, & penetrare cum eo interius tabernaculum, & cælorum excelsa conscendere, iam non erit homo; sed secundum verbum ipsius tanquam Angelus, aut etiam forte ille super quem sermo complebitur, quem ipse Dominus dixit, Ego dixi, Dii estis, & filij Excelsi omnes. Ex appositis testimoniis tertium intelligendum est instar primi, & secundi; quatenus qui aliquando accipiunt hereditatem terræ loco præmij, & Deum non cognoscunt facie ad faciem, eleuentur tandem ad cœli fastigia, & ad visionem intuitivam Dei.

66 Homilia 13. in Ezechielem, & homilia 1. in Cantica videtur designare paradisum terrestrem in habitationem Beatorum. Nam cum in priori homilia latè proposuisset, Beatorum Latronem in paradisi terrestri delitiis constitutum fuisse, concludit, Ad hanc beatitudinem tu festinas, qui videris plangere. In posteriori autem sic fatur, Qui

Qui dignus fuerit redire, & esse cum Christo, qui que in paruo fidelis inuentus, constituetur super multa, ille gustabit, & capiet voluptatem Domini, perductus ad locum quendam, qui pro huiusmodi ciborum copiis, & varietatibus, deliciarum nominatur locus. Propter quod & in Eadem positus dicitur, quod delicias indicat. Sed in hac posteriori fortè sub typo Paradisi terrestri indicat cælestem; & tam huius posterioris, quam prioris illius verba accipi possunt ea ratione, vt ex Paradiso terrestri, qui in eo collocatur, progrediantur postea ad cælestem.

67 Homilia 7. in Leuiticum videtur denegare vsque ad diem Iudicij perfectis quibusvis visionem beatam. Ait enim, *Nondum receperunt latitiam suam, nec Apostoli quidem; sed & ipsi expectant, vt & ego latitiam eorum particeps fiam. Neque enim discedentes hinc Sancti continuo integra meritorum suorum præmia consequuntur; sed expectant etiam nos, licet morantes, licet desides. Non enim est illis perfecta latitiam, donec pro erroribus nostris dolent, & lugent nostra peccata: Vidēs ergo, quia expectat adhuc Abraham, vt qua perfecta sunt, consequatur. Expectat & Isaac, & Iacob, & omnes Prophete expectant nos, vt nobiscum perfectam beatitudinem capiant.* Exponendus tamen est de perfecta beatitudine, quantum ad glorificationem corporis, nisi dicas, varium fuisse. S. Iustinianus Toletanus, qui lib. 2. Prognostici capite 28. libro 3. capite 35. loquitur eodem ferè modo, exponi debet similiter (de quo Ludouicus Tena latè in capite 11. epistolæ ad Hebræos difficult. 28. sect. 1. num. 4.) cum ex libro 2. capite 8. 12. 13. & 37. constet, ipsum censuisse Sanctos in cælo videre iam Deum: quod etiam disertè traditum est à Paulo Diacono Emeritenfi lib. de vita, & miraculis Patrum Emeritensium tum in præfatione, tum in capite 8. & in capite 21. ab Eucherio, & Beato lib. 1. contra Elipandum, necnon à S. Eulogio in documento Martyrij dicato Floræ, & Mariæ Virginibus, & alibi sæpè, à Luca Tudenfi libro 1. contra Albigenfēs cap. 2. quos Authores idcirco memoro, quia verustate nobiles, & contestes fidei antiquæ suos inter, nostrisque Hispanos. Addo quos in Hispania ex Iudaismo ad Christianam fidem conuersos, Hieronymum à sancta Fide, libro 1. contra Iudæos cap. 7. Petrum Alfonsium in Dialogis titulo 10.

68 Origeni viderur instituisse S. Greg. Magn. cum in lib. 4. Dialogorum cap. 25. quaerit à Petro, an nunc ante restitutionem corporum in cælo recipi valeant anime Iustorum? Respondet, *Hoc neque de omnibus Iustis fieri possumus, neque de omnibus negare, nam sunt quorundam Iustorum anima, qua à cælesti regno quibusdam adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur, nisi quod de perfecta iustitia aliquid minus habuerunt. Et tamen luce clarius constat, quia Perfectorum anima mox vt huius carnis claustra exennt, in cælestis regni sedibus recipiuntur.* Item S. Ansel. inquiens in Elucidario, *Perfectorum animas, cum de corpore exnuntur, induci in Paradisum cælestem: Iustorum vero quibusdam mansionibus differri. Nam à corporibus exiit in terrenum Paradisum, vel potius in spirituale aliquod gaudium ab Angelis perducuntur, cum spiritus in locis corporalibus non habitare credantur. Est quidam ordo Iustorum, qui imperfecti dicuntur, qui tamen in libro Dei scribuntur, vt sunt coniugati, qui mortui pro meritis in amantissima habitacula recipiuntur. Ex his multis ante Iudicium precibus Sanctorum, atque elemosinis viuentium in maiorem gloriam assumuntur, omnes tamen post Iudicium Angelis consociabuntur.*

Sunt quidam de electis, quibus multum deest de perfectione, qui crimina sua differunt pantere, hi: à sanctis Angelis Demonibus permittuntur purgandi, qui tamen eis nocere non poterunt, plusquam ipsi promeruerunt, aut quam sancti Angeli permittunt. Hactenus ille, sed Sanctorum animas puras, cum è corpore abeunt, introduci in Paradisum cælestem, repetit Anselmus in c. 5. Epist. 2. ad Cor. in 2. ad Philipenses, in 12. ad Hebræos, in 20. Apocalypf. & libro de similitudinibus capite 43. 46. 124. nisi velis intelligi debere iuxta locum appositum ex Elucidario. Præterea in capite 11. ad Hebræos vsurpat Origenis verba adducta in precedenti numero; explicandusque videtur, vt Origenes, ac S. Iulianus ibi; sicut & in sermone de Beatitudine capite 7. & in lib. de similitudinibus capite 51. dicit, *constare, animas Sanctorum, que iam cælestia tenent, nondum plena felicitate frui, donec incorruptibilitate corporum suorum potiantur, quam cum adepti fuerint, non erit quid amplius velint.* Nisi & in his etiam sub intelligas sensum Elucidarij.

69 Quia tamen sub lite est, an singula hæc opera parentem habeant Anselmum, idè ex Elucidario non debet peti sensus aliorum, in quibus Catholicæ doctrinæ fauetur ab Authore, aut concordia cum ipsa locus patet, vt in verbis relatis ex genuino S. Anselmi sermone de Beatitudine, vnde translata sunt in capite 51. libri de Similitudinibus. Neque multum curandum est de autoritate Elucidarij, cum non sit certum prodidisse ab Anselmo. Trithemius ad scribit illud Honorio Augustodunensi, Noster Raynaudus indignum factum putat Parente Anselmo, etsi ex huius operibus nonnullos in illo confusos centones agnoscat. Qui S. Anselmi conscripsit vitam Edericus, eiusque libros adnotauit, nullam Elucidarij mentionem facit, vt nec Bellarminus, nec Possuinus. Quoad S. Gregorium Magnum dico, exponi posse de mansionibus Iustorum expiandorum in Purgatorio ob residuum aliquem reatum.

70 Florus Magister, qui floruit tempore Caroli Calui ad annum Domini 876. consensisse videtur Origeni, dum in Expositione Misæ inquit, *Sunt quorundam Iustorum anima, qua cælesti regno licet in beata quiete, quibusdam adhuc mansionibus differuntur.* S. Ambrosius lib. 5. in epist. 19. ad Honoratianum innuit simile quid. En verba, *Laroni illi consitenti dicitur, Amen amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Ille dixerat, Memento mei, cum veneris in regnum tuum; Christus non de regno respondit, sed ad causam: Hodie mecum eris in paradiso, id est, reformandum est ante, quod amissum est, postea conferendum id, quod augendum est, vt per paradisum ad regnum perueniatur, non per regnum ad paradisum. Seruatur discipulis, quod plus conferatur pro laboribus, idèque incolatum promissit, regnum distulit. Itaque is, qui sub ictu mortis conuertitur, & consuetur Dominum Iesum, mereatur incolatum paradisi. Qui vero multo ante se exercuit, & Christo militauit, habeat paratum stipendium suum regnum, cuius se remuneratione donatum gaudeat. Idèque Petro dicitur, Tibi dabo clauas regni cælorum. Ex patrocinio conuersus accepit potestatem.* In his verbis Ambrosius vnum è duobus significat, nempe Sanctorum aliquorum animas, vel paulatim progredi ex Paradiso terrestri, aliove loco deliciofo ad regnum cæleste, vel in eodem regno cælesti ex minori ad maiorem deuenire beatitudinem essentialem ante diem Iudicij, aut post.

SECTIONO

SECTIONO X.

Tertia Classis eorum, qui insinuunt Sanctorum animas pergere in cælum, sed diuertendo ad paradisum terrestrem. Tractatur de earum celeritate in motu ad cælum, & de instanti, quo beatam obtinent visionem.

71 **D**Elrius Noster in Adagialibus sacris veteris Testamenti, Adagio 789. refert ex S. Theophilo Patriarcha Antiocheno lib. 2. ad Antolycum, Iustorum animas traduci in cælum, sed per paradisum terrestrem; idque confirmari ait, Reuelationibus sanctarum Brigittæ, & Mæthildis: addit autem, *non admodum probabile esse.* Verba S. Theophili exhibebo in Exercitat. 23. num. 13. Sed ex eis solummodò colligitur, Patrem hunc sentire introducendum esse Adamum in Paradisum terrestrem post sui corporis resurrectionem in die Iudicij. An autem ibi mansurus sit, vel deportandus in cælum, non declarat; neque item an introductio in paradisum continget aliis Iustis siue post mortem, siue post resurrectionem? S. Theophilus in lib. 1. videtur differre intuitionem Dei vsque ad resurrectionem; Sic enim fatur, *Hac intelliges tunc, vbi deposueris mortale hoc corpus, & incorruptibilitatem indueris; tunc demum condignè Dei conspectu frui poteris. Nam Deus suscipiet carnem tuam, eamque vnà cum anima immortalitate donabit. Tunc igitur, si nunc fidem habueris, immortalitate amictus Deum conspiciere: tunc scies, & senties, qua impio ore contra ipsum es in hac vita loquutus: si nunc parum credis mortuorum resurrectionem, tunc nolens volens credere cogeris.* Ita ille. Non ab familia reperies in Anastasio Nicæno, vel Antiocheno quaestione 87. super Scripturam.

72 Traductio animarum immunium omninò à reatu culpæ, & pœnæ per Paradisum terrestrem, licet non absonans piæ credulitati proponatur à Simone de Cassia lib. 13. de gestis Saluatoris cap. 112. meretur rigidam censuram, si ibi notabiliter commemorari dicantur. Nam Innocentius IV. tradit, *Animas in charitate decedentium, qui nec peccato, nec ad satisfactionem aliquam pro ipso tenentur, ad patriam protinus transfuolare sempiternam.* Et Benedictus XII. declarat, Iustorum animas mox post separationem à corpore, & purgatione, si ea indigeant, esse in cælo, cælorum regno, & paradiso cælesti cum Christo, Sanctorum Angelorum consortio aggregatas: & Concilium Florentinum decernit, *illorum animas, qui post Baptisma susceptum nullam omninò peccati maculam incurverunt; illas etiam, qua post contractam peccati maculam sunt purgatae, in Cælum mox recipi.* In quibus sanctionibus notanda sunt aduerbia *Protinus, Mox.*

73 Et hæc breuitas in pergendo ad cælum indicatur à Paulo in verbis transcriptis n. 2. elegantèrque expensis à S. Thoma in opus. 6. contra Græcos cap. 9. Confirmari potest ex opposita sorte damnatarum animarum, quæ statim, ac separantur à corpore deturbantur in Infernum. Vnde Author libri de vanitate sæculi inter opera S. August. ait. cap. 1. *Scitote vero, quòd cum anima à corpore euellitur, statim aut in paradiso pro meritis bonis collocatur, aut certè pro peccatis in Inferni Tartara precipitatur.* Et Petrus Damiani serm. 59. *Ad cælum statim euolant, qui domicilio corporis vsi sunt tanquam carcere, qui defæcatam puramque substantiam vtriusque hominis* P. Gabr. de Henao, Emphyteol. Pars II.

seruauerunt. E contrario qui fecerunt vsque ad mortem qua digna sunt morte, locis Gehennalibus sine misericordia deputantur. Angeli etiam desertores mox post finitam viam deiecti sunt in loca pœnalia. Sanè quælibet detentio esset veluti quædam pœna sine culpa, & sine causa in animabus puris, vt aduertit Suarez tomo 4. in 3. part. disputatione 47. sect. 1. numero 5. & vt Sotus in 4. distict. 45. quaest. 1. art. 3. esset contra ingentissimam, qua tenentur, auiditatem euolandi in cælum.

74 Præterea cum animæ puræ in ipsomet momento, quo separantur à corpore, videant intuituè Deum, non apparet ratio, ob quam prudenter credi queat, non transferri illicò ad cæleste domicilium. Quòd autem in ipsomet momento videant intuituè Deum, traditur expressè à Soto, & Suario supra, & ab hoc cursus tomo 2. in 3. part. disp. 52. sect. 2. vers. *Dices.* Quare miror Granadum 1. part. controuers. 13. de Nouissimis tract. 2. disputat. 7. numero 4. dicentem se non legisse terminis ita expressis assertionem istam; quam ipse optimè probat, quia in eò instanti subeunt animæ iudicium particulare, & destinantur præmio, vel supplicio. Ergo in eodem instanti puræ animæ consequentur præmium visionis beatæ; siquidem nullum habeant impedimentum, nec occurrat vlla causa, ob quam Deus differat executionem sententiæ in aliud instans.

75 Inquies, Deum differre vsque ad instans, in quo anima existat iam in Empyreo, ne extra locum beatitudini deputatum beata iam sit. Respondent Abulensis Paradoxo 5. capite 175. Simon Maiolus tomo, ac colloquio 1. dierum Canicularium, Franciscus Ximenez Patriarcha Hierosolymitanus, & Episcopus Elnensis in M. S. tract. 5. de Angelicâ natura cap. 15. Bokinkan quaest. 4. sup. 4. libros sententiar. animam sine motu successiuo, & sine transitu per spatium medium sistere se in Empyreo, cum primò seiungitur à corpore, & sic videtur accipi cum toto rigore aduerbia illa paulò antea expensa, non secus ac in Concilio Tridentino sessione 13. cap. 3. particula *statim* ita debet intelligi, dum dicitur, *statim post consecrationem verum Domini corpus, verumque eius sanguinem sub panis, & vini specie vnà cum ipsius anima, & diuinitate existere.* S. Theresia etiam ait c. 38. suæ vitæ, animam, cum exit è corpore, videre se instantaneè in omnibus cæli bonis. Porro etsi ille modus se mouendi non repugnet animæ, si eius potentia locomotiuæ eleuetur diuinitus, tamen ex naturæ rei repugnat, deestque fundamentum recurrendi ad miracula in motu animæ ad cælum: & Ecclesiæ Patres, dum aiunt, Sanctorum animas *transfuolare ad patriam sempiternam*, vt loquitur Innocentius IV. deportari ab Angelis, deducique in cælum, indicant non obscure, moueri successiuè, & percurrendo medium spatium, licet velocissimè. Nec vlla est ratio, vt aduerbia *Protinus, Mox*, quoad existentiam animarum in cælo sumantur cum tanto rigore, quanto particula *statim*, quoad corporis Christi existentiam sub speciebus. S. Theresia instantaneum vocat, quod tempore breuissimo, & ferè imperceptibili fit. Quocirca fatendum est, animam incipere videre Deum, antequàm accedat ad Empyreum, scilicet in illo loco, in quo erat corpori vnita, & in quo iudicatur: & postea mouere se rectà viâ in Empyreum motu tam celeri, quam naturaliter potest habere; & velocitati facultatis motiuæ naturalis accederet maior alia, si necesse sit, ex impulsu comitantium Angelorum. Vtrumque enim

enim potest simul consistere, ut à se ipso moueatur, & ab Angelis etiam dirigatur, ac ducatur, *ad eum scilicet modum, quo solet quis, & à se ipso mori, & simul ab alio quopiam deductum peruenire ad locum, in quo vel plerendum, vel remanendum sit.* Quæ sunt Valentia verba tomo 4. disp. 11. q. 1. punct. 2. v. *Neque obstat.* concordat Granadus supra, n. 2. & videtur tradi à Nicera lib. 2. Thelauri cap. 77. Neque est inconueniens, quod per breuissimum aliquod tempus sint iam beatæ animæ, & extra Empyreum, nam & ex hoc aliquando exeunt; & sanctorum animæ, quas Christus ab Inferis eduxit, commoratae sunt extra Empyreum quadraginta trium dierum spatio, cum tamen beatificatae fuerint in instanti mortis Christi, quæ antea decesterant: Satis itaque est, si Empyreum sit deputatum ordinariæ, ac frequenti existentiæ, seu stationi beatarum animarum, & quod hæc statim, ac insigniuntur visione Dei, quàm citissimè illuc aduolent, nisi subsit aliqua detentionis causa, ut in animabus donatis ea visione ante Ascensionem Christi.

76 Vbi obiter noto, Argentinensem in 4. dist. 49. q. 4. subdubitate sine causa, an Benedictus XII. intenderit, quod boni Latronis anima non viderit diuinam essentiam ante Ascensionem Christi? Idè- que est de animabus aliorum sanctorum, qui ante Christum obierunt. Etenim Summus Pontifex clarissimè dicit, iustas, & puras animas vidisse diuinam essentiam post passionem, & mortem Christi, tamen in cælo non fuerint ante eius Ascensionem. Noto etiam, Philonem Carpathiorum Episcopum in Cantica cap. 7. v. 13. *perperam putasse, veteres, & priscos Dei viros, qui cum odore virtutum apud Inferos descenderunt, aduentum sponsi præsolantes, à vera Dei gloria, sub terra mortuos usque ad Christi resurrectionis diem non accepisse mercedem odoris sui, salicissimè sine fine victuros.* Debuisset animarum mercedem ex instanti mortis Christi aut saltem ex instanti, quo eius anima subfuit in Limbo Patrum, designare; nisi loquatur de mercede glorificationis corporum collata nonnullis Sanctis, quando Christus resurrexit, ut descendemus in Exercit. 23.

SECTIO XI.

Quarta Classis eorum, qui significare videntur inenitabilem esse sanctorum animabus digressionem ad ignem Purgatorij.

77 **O**Rigenes homil. 3. in Psalm. 36. in Numeros 25. in Hieremiam 13. in Ezechielem 5. lib. 8. in epistolam ad Romanos. Lactantius lib. 7. diuinarum Institutionum cap. 21. S. Ambrosius in Pl. 36. v. 15. in Psalm. 118. v. 17. & 153. S. Hilarius in eundem Psalm. v. 20. S. Basilius in cap. 4. Isaia. Eucherius hom. 3. de Epiphania, Rupertus lib. 3. in Genesim cap. 3. tradere videntur, Sanctorum animas, excepta Christi Domini, transire per ignem Purgatorij. Conforme id est cuidam visioni S. Fursæi narratæ à V. Beda lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum cap. 19. & in figuram non adeundi cæli nisi transitu per ignem, constitutus à Deo est ante paradysum terrestrem gladius flammeus, atque versatilis.

78 Eminentissimus Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 1. ait, se non ausurum sententiam istam pro vera asserere, nec ut errorem improbare, si ita intelligatur, ut animæ, quæ expurgatione non indi-

geant, transeant sine læsione vlla: P. Valentia supra punct. 3. v. *si tamen* scribit, non esse planè erroneum. Addiderim ego, nisi dicatur iustas, & puras animas detineri notabiliter in igne Purgatorij, alioqui contrauenitur decretis Benedicti XII. Innocentij IV. & Synodi Florentinæ. Nonnulli ex Præcatoris Patribus non tam loquuntur de igne Purgatorij, quàm de eo, qui Christum venientem ad vniuersale Iudicium præbit, & probabit, purgabitque homines iustos, resuscitatos, discernetque à prauis. Hæc videtur esse Origenis, & Lactantij mens, circa quam legenda est censura Suarij tom. 2. in 3. p. disp. 57. sect. 1. vbi notat hæreseos, si asseratur, iustos, qui nunquam venialiter etiam peccarunt, aut qui immediate post susceptum validè, ac fructuosè Baptismum moriuntur, aut qui Martyres obeunt, aut qui in hac vita perfectè pro peccatis paratis satisfecerunt, purgandos esse; si item asseratur, animas iustas abeuntes, è corporibus cum reatu pœnæ temporalis, manere omnes ad vnam sine expiatione plena usque ad diem Iudicij extremi: adeoque tunc corporibus iam reasumptis penitentiæ emundandas in transcurso per ignem. Alij ex superioribus Patribus exponi possunt de Iudicij diuini examine subeundo in fine tam vitæ, quàm mundi à cunctis hominibus iustis, excepto homine Deo. Respiciebant enim ad verba Pauli 1. ad Corinthios cap. 3. v. 13. *Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit.* Vbi per ignem intelligitur illud examen, ut sapientissimè tractat Bellarminus lib. 1. de Purgatorio cap. 5. Sumptuque est exinde similitudo quod igne materialis aurum, & argentum probentur. Iudicio autem diuino actiones hominum an rectæ, vel obliquæ sint. Dicitur etiam ignis Iudicij diuini, eo quod sit purissimum, celerrimum, efficacissimum, & maximè penetratiuum.

79 Flammeus ille, & versatilis gladius, figura fuit præfati Iudicij, quod in igne viso à S. Fursæo significabatur symbolicè, & quidem animarum nihil expurgabile habentium transitus, etiam velocissimus per ignem Purgatorij, & sine læsione, ut vt liber sit à censura Theologica, parùm conformis habendus est tum Patribus alijs, qui animas omnino puras dicunt recipi statim in cælum, quin mentionem vllam faciant ignis Purgatorij; tum communi sensui de loco Purgatorij in visceribus terræ. Neque enim prudenter cogitari potest, eas animas descendere prius in Inferos, posteaque ad superos euolare.

SECTIO XII.

Quinta Classis eorum, qui tradere videntur, Iustorum aliquorum animas detineri in loco quodam sine cruciatu ab igne, antequam perueniant ad cælum. Agitur de Purgatorio Desiderij.

80 **R**etuli in sect. 4. Exercit. 15. visiones nonnullas, quibus significatur, animas quorundam defunctorum in gratia, antequam ad cælum conscendant Empyreum, subsistere in alio loco, vbi non torquentur igne. Committendæ sint cum eis visionibus aliæ, de quibus S. Mechthildis lib. 4. spiritualis gratiæ c. 4. & 9. S. Brigitta lib. 4. Reuelationū c. 7. & 127. Cæsarius Heisterbacensis lib. 1. Dialogorum c. 37. Enarrator vitæ Ioannis Tauleri, Mattheus Raderus in viridario Sanctorum pag. 44. Author vitæ S. Idæ c. 5. apud Bollandū die 15. Ianuarij

uarij Authores vitæ S. Macarij Romani cap. 13. l. 1. de vitis Patrum in editione Rosuveydi, Blosius P. 3. Monialis spiritualis cap. 13. Ioannes Colganus tom. 2. Sanctorum Hiberniæ p. 2. Appendicis 6. ad Acta S. Patrij. Dionysius Carthusianus tract. de particulari Iudicio singulorum art. 31. Franciscus Torreblanca lib. 1. Practicabilium Iuris spiritualis cap. 4. Eusebius Nierembergus lib. 2. de Pulchritudine Dei c. 11. §. 4. Ioannes Baptista de Lezana in vita B. Mariæ Magdalena de Pazzis c. 64. & annotatione 26. Nouarius l. 6. Sacrorum electorum num. 197. Ludouicus de la Puente in M. S. vita V. Virginis Mariæ de Escobar Fundatrici Relectarum Birgittensium lib. 5. cap. 2. & 3. Andreas Pintus Ramirefius in continuatione eiusdem vitæ lib. 2. cap. 20.

81 Præcator Carthusianus post memoratas plures visiones apponit hæc verba, *Vnde videtur in Paradiso terrestri esse quadam remuneratio hominum.* Et interrogatus, quid ipse iudicaret, addit; *Florum determinationem alijs magis committo, & si concordari hæc queant, peritis relinquo; quia nec tantis Doctoribus nec tot reuelationibus contradicere audeo. Determinatio autem Ecclesiæ hæc tutius committitur.* P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 46. sect. 1. & 4. Granadus supra disp. 3. sect. 2. n. 15. Maluenda c. 9. 2. de Paradiso; Elias à S. Theresia in legatione Ecclesiæ Triumphantis ad militantem pro liberandis animabus Purgatorij lib. 1. c. & num. 16. lib. 3. c. 38. n. 1. Moura in opusculo 1. de Incarnationibus sect. 2. cap. 12. n. 10. & 17. periculum verentur in quibusdam visionibus indicatis, nisi allegorico, & metaphoricò sensu intelligantur ex toto, vel ex parte. Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 7. Lessius c. & dub. 2. de Purgatorio, num. 22. Cornelius in c. 12. Lucæ, v. 35. Henriquez libro vltimo de fine hominis c. 19. §. 2. Ludouicus de la Puente p. 1. meditatione 36. punct. 2. part. item 5. meditatione 34. punct. 1. cum Blosio supra, & in M. S. vita iam memorata, Duallius tract. de quatuor Nouissimis quæst. 2. art. 4. pag. 518. Gonialuus Durantus ad l. 4. Reuelationum S. Brigittæ cap. 7. notæ 6. c. 127. notæ vnica, Colganus, Bollandus, Nierembergus, Torreblanca, Lezana, Nouarius citati paulò antea, illustrissimus Episcopus Pacensis Manrique in Annalibus Cisterciensibus anno 1210. cap. 8. n. 5. periculum vllum non agnoscunt in eis omnibus visionibus, aut in plerisque ex eis, etiam si ad litteram accipiuntur.

82 Hoc nempe modo, quod aliquæ animæ non omnino puræ expientur patiendo pœnam prouenientem non ab igne, sed à consideratione dilatæ visionis beatæ; expientur, inquam, in loco mitissimò, & quasi carcere quodam senatorio, & honorabili. Nam si prorsus illibatae essent, & ad cælum mox post separationem à corporibus non pergerent, vel si non omnino puræ detinerentur alicubi absq; vlla pœnâ; postque admitterentur ad cæli sedes, contrarium id esset Ecclesiæ determinationi.

83 Locus animarum, quibus dilatio Beatitudinis, eaque sola cruciatum inferat, vocari solet Purgatorium desiderij; & ne vltra quatuor in Inferis loca seu receptacula animarum, scilicet Infernum, Purgatorium, Limbos puerorum, & veterum Patrum ponatur quintus alius contra fidelium persuasionem, pertinerebit Purgatorium desiderij ad commune Purgatorium, quasi huius pars, si ordinariè contingat, quod animæ torqueantur eo modo. Si autem extraordinariè, vna vel altera anima sic crucietur, necesse non est, vt detur locus certus & de-

finitus; cum & animæ aliquæ, quæ igne mundantur, interdum constituentur à Deo in alijs locis diuersis à Purgatorio communi.

SECTIO XIII.

Sexta Classis eorum, qui sanctorum animas usque ad diem Iudicij sine visione beata intra paradysum terrestrem commoraturus significant.

84 **S** Clemens Romanus lib. 1. Recognitionum sectatur, se ex ore S. Petri audiuisse hæc: *Christus, qui ab initio, & semper erat, per singulas quasque generationes, pijs, latenter licet, semper tamen aderat, iis præcipuè à quibus expectabatur, quibusque frequenter apparuit. Sed non erat tempus, ut tunc resolutis corporibus fieret resurrectio, sed hæc magis remuneratio videbatur à Deo, ut qui inueniretur iustus, diutius permaneret in corpore; aut certe sicut de quodam iusto euidenter refertur in litteris Legis, quod transferret eum Deus. Simili exemplo etiam cum ceteris gestum est, qui eius voluntati placuerunt, ut ad paradysum translati seruentur ad regnum. Eorum verò, qui non ad integrum potuerunt explere normam iustitiæ, sed aliquas ex sua carne malitiæ reliquias habuere, corpora quidem resoluuntur, anima vero seruantur in bonis, latisque regionibus, ut in resurrectione mortuorum, cum corpora sua receperint, ipsa iam resolutione purgata, pro iis, quæ bene gesserint, æterna beatitudine poriantur. Et ideo beati sunt omnes, qui regnum Christi fuerint adepti, quia non solum Inferni pœnas effugient, sed & incorruptibiles permanebunt, & primi Deum Patrem videbunt, atque inter primos apud Deum honoris ordinem consequentur. Sic ibi. Et in lib. 9. adicit, *Deum usque ad nuptiarum tempus, quod est presentia sæculi venturi, statuisse virtutem quandam, quæ ex his, quæ in hoc mundo nascuntur, eligat, & custodiat meliores, ac seruet filio suo, sequestratos in loco quodam mundi, qui extra peccatum est, in quo iam sunt aliquanti, quo ibi velut sponsa decora ad sponsi presentiam preparantur.* Egidius Lustranus sollicitus est, vt priora S. Clementis verba trahat in sensum rectum, vereor ne in cassum. Sed ne aliquis plus authoritatis, quàm iustum sit, tribuat libris Recognitionum, legat Bellarminum in opere de scriptoribus Ecclesiasticis, & Ludouicum Iacob à S. Carolo lib. 1. Bibliothecæ Põtificiæ pag. 45. Litteratissimus P. Cerda in nota 1047. ad Apologeticum Tertulliani, existimat, eos libros verè esse S. Clementis, illa autem, quæ ibi Petro adscribuntur, non esse Petri, sed ipsiusmet Clementis; quemadmodum, quæ Plato scribit de Socrate, non Socratis sunt, sed ipsiusmet Platonis. Eo autem tempore, quo hæc scribuntur à Clemente, nondum lustrali aqua aspersus erat, cum hæc in sequentibus libris postea perfundatur. Itaque mirum non est, tunc temporis in eo errore fuisse, quem præ se ferunt verba priora.*

85 S. Iustinus in Dialogo cum Tryphone Iudæo cenfer, *bonorum quidem animos in amariore aliquo loco manere; malorum autem, & improborum in tristiore, in quo Iudicij diem expectent.* Adicit, *Qui dicunt, non esse resurrectionem mortuorum, verum simul atque moriantur, animas ipsorum in cælum recipi; ne tamen existimetis, esse Christianos.* Præterea ibidem hæc habet, *Animas superstitiosas manere etiam eo demonstrauerim, quod & Samuelis animam ventiloqua Pythonissa, ita vt Saul petierat, euocauit. Apparet*

antem ad eum modum omnes animas virorum Iustorum, & Prophetarum sub potestate eiusmodi virtutum cadere, qualem & in ventriloqua illa fuisse rebus ipsis declaratur. In explicacione quæstionis 60. propositæ à Gentibus ait, narrationem de Diuite, & Lazaro non esse veram historiam. Neque enim ante resurrectionem unicuique ex his, que in vita gessit, premium reddunt. In explicacione quæstionis 75. Post animi à corpore excessum statim fit bonorum, malorumque distinctio. Ducuntur enim ad loca, que eis digna sunt ab Angelis; bonorum quidem animi in paradysum, ubi consuetudo est, & aspectus & Angelorum, & Archangelorum: viso vero etiam Conservatoris Christi, ex verbis his, Peregrinantes à corpore, & presentes apud Dominum. Improborum autem animi ad Inferorum loca: Custodiunturque in locis ipsis dignis, usque ad Resurrectionis, & remuneracionis diem. Quæstio 76. proposita S. Iustino huius fuit generis, Si ante resurrectionem nulla sunt operum premia, qui fructus fuit Latroni cum in paradysum eius animus introductus est? cui quæstioni sic respondet, Hoc Latro consequutus est, cum in paradysum intravit, quia re ipsa fidei emolumentum, fructumque cognovit, quia dignus habitus est ceteris beatorum, in quo custoditur usque ad resurrectionis, remuneracionisque diem. Habet itaque paradysi sensum, intelligentia sensus, qui dicitur, quo animi & se ipsi vident, & que sunt sub ipsis, & præterea Angelos, atque Demones. Nam nec intelligit, nec videt animus animum, nec Angelus Angelum, nec Demonem Demonem, sed intelligentia sensus, quem dixi, & se ipsi vident, & alij alios ultra, ac citra, & præterea omnia, que ad corpus pertinent.

86 Ex his testimoniis, & alio indicando n. 13. sequentis Exercit. videtur constare S. Iustinum non aliud domicilium, quam Paradysi terrestri, concessisse Iustorum animabus ante Iudicij diem. Et ita notatur à Suario 3. p. q. 53. in comment. art. 3. v. Posterior sententia. Egidius Lusitanus sumit etiam indicium exinde, quod S. Iustinus fuerit Chiliaista, seu adhæserit errori de Millenario regno Christi, & electorum resurgentium in terrena Hierusalem restituta ante reproborum resurrectionem, & vniuersale Iudicium. Verum tamen erri ex hoc errore deuentum esse in alium de non aduendo à Iustis cælesti regno ante generale Iudicium, suspicetur Sotus in 4. dist. 45. q. 1. art. 3. non adeo manifestè mihi apparet necessitas illationis ex vno errore ad alium; maxime si in regno millenario non cibi & potus, voluptatumque carnalium, sed deliciarum tantum spiritualium diceretur futurus vsus, vt dixerunt plerique ex Patribus Chiliaistis. Si enim iuxta hos Chritus descendens esset à cælo, & gloriosus animo, ac corpore Principatum teneret in mundiali Hierusalem reparata, cur penes eosdem animas Iustorum non descenderent similiter, & glorificatis corporibus vitæ fruereutur spiritalibus deliciis. Bellarminus, Valentia, Valquez, Lorea, & alij suscipiunt defensionem S. Iustini, nitunturque interpretari verba ex libro quæstionum. Ego potius assererem, hunc librum non esse S. Iustini, vt doceat ab ipomet Bellarmino, in opere de Scripturis Ecclésiasticis. Sed adhuc cum Tryphone Dialogus, qui est indubitatus factus S. Iustini, non legem ingerit diticultatem.

87 S. Irenæus lib. & cap. 5. aduersus hæreses, cum statuisset Henochum, & Eliam translatos esse in Adamicum paradysum, subiungit, Quapropter dicunt Presbyteri, qui sunt Apostolorum discipuli, eos, qui translati sunt, illum translatos esse. Iustis enim ho-

minibus, & spiritum habentibus preparatus est Paradysus, in quem & Paulus Apostolus asportatus audiuit sermones inenarrabiles, quantum ad nos in præsentibus, & ibi manere eos, qui translati sunt, usque ad consummationem coalescentem incorruptelam. Ita S. Irenæus, què in his verbis tradere Iustorum animas detineri in Paradiso terrestri vsque ad diem Iudicij, adnotarunt Pererius, & Viegas. Cæterum Maluenda c. 83. de Paradiso, vult addita per parenthesis verba illa, Iustis enim, vsque ad Quantum ad nos in presenti, intelligenda iuxta ipsum de Paradiso cælesti.

88 Alius est locus implexus Irenæi in cap. 31. ait enim ibi, Si ergo Dominus legem mortuorum seruauit, vt fieret primogenitus à mortuis, & commoratus vsque ad tertium diem in inferioribus terra, post deinde resurgens in carne, vt etiam figuræ clauorum ostenderet discipulis, sic ascendit ad Patrem; quomodo non confundentur, qui dicunt, Inferos quidem esse hunc mundum, qui sit secundum nos, interiorum autem hominem ipsum, derelinquentem hic corpus, in supercaelestem ascendere cælum? Cum enim Dominus in medio umbra mortis abierit, ubi animas mortuorum erant, post deinde corporaliter resurrexit, & post resurrectionem assumptus est, manifestus est, quia & discipulorum eius, propter quos, & hac operatus est Dominus, anima abibunt in inuisibilem locum definitum eis à Deo, & ibi vsque ad resurrectionem commorabuntur, sustinentes resurrectionem; post recipientes corpora, & perfectè resurgentes, hoc est, corporaliter, quemadmodum & Dominus resurrexit, sic venient ad conspectum Dei. Bellarminus, Feuadentius, & alij discurreunt beneuolè pro sana Irenæi mente in hoc loco; quæ alibi aliquantulum se prodit. Nam lib. 1. cap. 2. inquit, Iustis autem, & æquis, & præcepta eius seruantibus; & in dilectione eius perseuerantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex penitentia vitam donant; incorruptelam loco muneris conferas, & claritatem æternam circumdet. Et lib. 2. cap. 63. Per hac manifestissimè declaratum est: dignam habitationem vnam, quamque gentem percipere, etiam ante Iudicium. Ac Egidius Lusitanus, & Petauus non mouentur his testimoniis, obiciuntque, Chiliaistarum errore laborasse Irenæum. Iam dixi, nihil exinde inferri; & nolim nimius esse, aut in interpretandis benignè sanctorum Patrum verbis contra planum litteræ contextum, aut in exagilandis, & accusandis acerbè. Nam quemadmodum calumniatum est ex dubiis, & obscuris, que certa, & manifesta sunt, malè interpretari; ita solitum est prudentia, & pietatis ex indubitatis, atque euidentibus, & firmare ambigua, & latentia declarare, vti prudenter monet Facundus Hermianensis lib. 9. pro defensione trium Capitulum Chalcedonensis Concilij cap. 5. & S. Anselmus de Sacramento altaris parte posteriori c. 13. laudat Ecclesiastici Doctoris lectorem, qui si quid in eo quasi dubium, & scrupulosum inuenit, non statim istud exercendo inuadit, sed inspicit, & discernit, & retractat ex circumstantiis, & ex scriptis eiusdem Authoris; & ad vltimum prius eligit se ignorare, quam illi erroris notam impingere.

89 Sed antequam è manibus deponam S. Irenæi, sciat meus lector, Apostolorum discipulos, quorum meminit S. Irenæus in priori testimonio, Papiam esse, & alios contemporaneos; & de Papia scribi ab Eusebio lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ c. 39. spirituales, & mysticas Apostolorum traditiones corporaliter, & secundum litteram accepisse, que ponuntur discernere ea, que illi in figuris velut latentibus, & parulis loquebantur; qui & reuera ex ipsis, que conscripsit opusculis, exigui sensus vir, & minus

capacis offenditur. Id de Papia notum velim, ne ex discipularum Apostolorum, maior, quam æquum sit, auctoritas inesse putetur testibus allegatis ab Irenæo in prioribus verbis, si Catholicæ doctrinæ non faueant. Fortè quia Papias Episcopus fuit Hieropolitanus, non is, sed Ioannes Presbyter dictus senior, cui falsè nonnulli tribuerunt epistolam duas posteriores S. Ioannis Apostoli, indicatur ab Irenæo. Sed & de isto Ioanne seniore idem ferè, quod de Papia, dicendum esset.

90 Tertullianus apertissimè, & frequentissimè detrudic cælo animas ante diem Iudicij. Iam Sanctorum animas locat in sinu Abrahæ, vt libro 4. aduersus Marcionem capite 34. & libro de Anima capite 7. & 55. ac 56. Iam in Paradiso terrestri, vt capite 47. Apologetici, & capite 22. de Pœnitentia. Iam solis Martyribus incolatum Paradisi permittit capite 33. de Resurrectione carnis, & capite illo 55. de Anima, vbi sic fatur, Quomodo ergo anima exhalabit in cælum, Christo adhuc illic sedente ad dexteram Patris, nondum Dei iussu per tubam Archangeli audito, nondum illis, quos Domini aduentus in saeculo inuenerit, obuiam eis raptus in ætherem, cum his, qui mortui in Christo, primi resurgent? Nulli patet cælum, terra adhuc salua, ne dixerim clausa cum transactione enim mundi referabuntur regna cælorum. Sed in æthere dormitio nostra cum pueri Platonis, aut in ære cum Ario, aut circa Lunam cum Endymionibus Stoicorum. Imò inquis in paradiso, quò iam tunc & Patriarcha, & Propheta appendices Dominica resurrectionis migrauerint: & quomodo Ioanni in spiritu paradisi regio reuelata, que subiicitur altari, nullas alias animas apud se præter Martyrum ostendit: quomodo perpetua fortissima Martyr sub die passionis in reuelatione paradisi, solos illic Martyres suos vidit, nisi quia nullis romphæa paradisi ianatrix cedit, nisi qui in Christo decesserint. Non in Adam noua mors pro Deo, & extraordinaria pro Christo, alio, & priuato excipitur hospitio. Agnosce itaque differentiam Ebraici, & fidelis in morte, si pro Deo occumbas, vt Paracletus monet, non in mollibus febris, & in lectulis, sed in Martyriis, si crucem tuam tollas, & sequaris Dominum, vt ipse præcepit. Totam paradisi clauis tuus sanguis est. Congerit alia complura Tertulliani loca Iacobus Pamelius in Paradoxo 9. contenditque, vt in Annotatione 606. ad librum de Anima, non sensisse, Animas Sanctorum gloria diuini intuitus carere vsque ad Iudicium vniuersale. Sed non facillè suadebit. Et quoad existentiam extra cælum, relinquit indefensum Tertullianum, qui tamen libro de Patientia capite 13. & in Scorpiaco aduersus Gnosticos capite 10. existentiam in cælo innuere videtur. Agam iterum de Tertulliano in numero 112.

91 S. Athanasius quæst. 37. ad Antiochum ait, Sancti Apostoli Christianorum Ecclesias, ideo iusserunt Orientem versus suas preces fundere, vt ad paradysum, vnde excideramus, respicientes, suppliciter à Deo petamus, & à nostro Domino, vt in antiquam nos patriam, & locum, vnde excidimus, restituere velit. Eandemmet rationem exhibent sanctus Gregorius Nyssenus orat. 5. de Oratione Dominica. S. Damascenus libro 4. de Fide Orthodoxa capite 13. sanctus Germanus in theoria rerum Ecclesiasticarum, & quidam Seuerus apud Mosem Barcepham parte prima de Paradiso capite 13. Posset quis ex Suario tomo 4. in 3. part. disp. 46. sect. 4. num. 9. exponere hos Patres, non de materiali loco, in quo Adam peccauit, sed de

præcipuo paradiso cælesti, quem in Adam perdidimus, & per Christum, ac eius gratiam recuperauimus. Possit similiter interpretari S. Sidonium Apollinarem, & S. Alcumum, dum primus lib. 7. ep. 17. alloquitur nescio quem defunctum,

Iam te circumstant paradisi millia sacris,
Abraham iam te comperegrinus habet.
Iam patriam ingredieris, sed de qua decidit Adam.
Et dum secundus lib. 3. precatur Deum,
Inuida, quos hostis paradiso depulsi ira,
Fortior antique reddat tua gratia sedi.

Item S. Ambrosium, & S. Gregorium Magnum, quorum prior in Lucam scribit, Illuc redeundum est nobis, vnde eiectus est Adam. Et posterior aptud Dionysium Carthusianum in Tract. de particulari Iudicio singulorum art. 31. Quoniam primus homo per veteris esum ligni perdidit paradysum, illuc introduci non possumus, nisi per abstinentiam salutarem.

92 Reuertor ad S. Athanasium, qui in quæstionibus variis ex epistolis Pauli quæst. 131. sic fatur, Omnes isti testimonium promeriti per fidem nondum acceperunt promissiones. Omnes videlicet isti Sancti testimonium sunt promeriti, quòd placuerint Deo, & si nondum fruuntur gaudio regni cælorum, & eorum bonorum, qua promissa sunt iustis, sed expectant secundum aduentum, vt tunc coronentur omnes in vno hora momento. Nam hoc est, quòd inquit Apostolus, quòd Deus de nobis melius quiddam proniderit, ne sine nobis consummarentur. Nam ante consummationem omnium Sanctorum non accipiunt isti vel dimidiam partem promissionum bonorum. Germana sunt, quæ habet quæst. 20. & 21. ad Antiochum; cum in quæst. 19. dixisset, Iustorum anima post Christi aduentum, & mortem id, quòd de Latrone in Cruce didicimus, in paradiso sunt. Non enim propter solam Latronis animam Christus Deus noster paradysum aperuit; sed etiam ob reliquas Sanctorum animas. Videtur intelligendus de paradiso terrestri in his verbis, nisi pro cælesti præualeant alia, quæ ex quæst. 33. transcribentur in num. 18. Exercit. 33. Vbi ex lib. de Virginitate apponentur quædam satis conformia Catholicæ doctrinæ. Sed cum non immeritò dubitetur, an opera hic citata legitima sint, vel suppositicia; Licet quæstiones ad Antiochum sub nomine sancti Athanasij memorentur à Ioanne Cypariffiora decade 2. capite 8. ab Anastasio Nicæno, vel potius Antiocheno, & à S. Damasceno apud Franciscum Turrianum in proæmio ad constitutiones Apostolicas; tutius allegatur S. Athanasius pro sententia Catholica, dum in vita S. Antonij cap. 32. refert eum vidisse Ammonis animam deferri ab Angelis in cælum; & id ipsum narratur à Rufino in vitis Patrum cap. 30. Sozomeno lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 14. Socrate lib. 4. capite 18. Palladio in Lausiaca cap. 7. atque 8. Et hic cap. 27. locat Sanctorum animas in Paradiso, quin delectaret cælestine sit, an terrestri. Sed quia sæpissimè eas in Cælo ponit, intelligi non debet de terrestri. Rursus notum est, quid de Pauli Eremitæ anima visa ab Antonio in cælum abire, tradat S. Hieronymus, & quid S. Athanasius de Angelis sanctis descendentibus ad perferendam in cælum animam S. Antonij. Item Athanasius in vita S. Syncreticæ cap. 15. ait accepisse regnum cælorum in præmium certaminum. Extrat ea vita apud nostrum Ioannem Bollandum in Actis Sanctorum die 5. Ianuarij.

93 S. Methodius Episcopus Tyrius, & Martyr apud S. Epiphanium hæresi 64. vult, paradysum, vnde in primo parente eiecti sumus, ex hac terra palam

palam locum eximium esse, ad incundam quietem, & vitam meliorem Sanctis destinatum. Moles Barcepha Episcopus Syrus parte 1. de paradiso cap. 18. persuadet sibi, ex illo tempore (quo Adam, & Eva paradiso pulsi sunt) usque ad Christi aduentum versatos esse in paradiso Henoch, atque Heliam; at vero post Christi Regis aduentum huic præterea rei seruire, ut in ipso habitent anima hominum iustorum, piorumque, atque eorum, qui per corporis sui cruciatu Christi fidem comprobauerunt, quique fideles Deum amarunt, exuta corporibus usque ad resurrectionis diem; quod in eo sermone ostendimus, quem de anima fecimus. Nam Latronis animam eo subuexit Dominus. Haecenus Barcepha, qui floruit sæculo Nono, vel decimo.

94 Olympiodorus Monachus Græcus in cap. 3. Ecclesiasticus v. 16. pronuntiat, *Nulli dubium, quin in paradiso, & in cælis futuri sint Iusti*: Digna sanè inquisitio res est, ubinam sub Sole Iusti, vita functi, collocentur? Constat autem, quod in paradiso, cum dixerit Christus Latroni, *Hodie mecum eris in paradiso*. Sciendum est, quod literalis traditio, paradysum docet esse in terra. Nonnulli verò dixerunt, quod paradysum etiam est in Inferno, id est, subterraneo loco, ad quam suam opinionem illud accommodant Evangelium, *Dives Lazarus videt, ipse tamen in inferiore demersus, cum Lazarus eminentiori esset in loco, ubi esset Abraham*. Aliis autem placuit, paradysum esse in cælis. Sic ibi. Et rursum ad c. 11. v. 3. *In quocumque loco sine illustri, sine tenebrico, hoc est, sine turpi scelerum statione, sine in honesta virtutum deprehendatur homo, cum moritur, in eo ordine, atque gradu permanet in æternum*. Nam vel requiescit in lumine felicitatis æternæ cum iustis, & Christo Domino; vel in tenebris cruciatur cum iniquis, & Principe eorum Diabolo. In his verbis approbat iustorum in paradiso cælesti stationem Olympiodorus; quem vixisse sæculo vndecimo credit Bellarminus, licet Coccicus quinto, & alij nono coniecturent.

95 Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 8. faretur Faustum Regiensem non usquequaque improbabilis sententia dicere, animas Sanctorum in inimizis Paradysi sedibus habitare. Ita Claudianus Mamercus; cui sæpè allegato in 1. parte huius operis titulum Sancti præfixi per inadvertentiam, sed venialem. Nam cum Mamercus Episcopus Viennensis, institutor Rogationum ante Ascensionem Domini celebratur ab Ecclesia inter Sanctos die 11. Maij, & huic Mamercus Trithemius, Bellarminus, & alij tribuant libros de statu animæ, excusabile est, Sanctum vocasse Claudianum, qui non nomine, sed cognomento (vt Sirmondus notat ad epist. 2. l. 4. Sidoniani) dictus est Mamercus, seu potiùs (obseruante eodem Sirmondo epist. 1. l. 7.) Mamertus; qui tamen diuersus est à Mamercio Episcopo Viennensi, licet eius fuerit Germanus, & Præsbiter etiam Viennensis, virque probitatis magnæ, & cuius cineres Baronius anno 490. n. 38. appellat sacros. Quo tempore secundam hanc operis partem refingo, missa iam est prima ad Typographum; sed quia is à me admonitus forsitan non debet titulum Sancti tor in locis, quod reperitur, dum Claudianum nomen; visum est cautionè hanc apponere: nam et si multi ex Scripioribus valdè liberales sint in eo Sancti titulo elargiendo veteribus Patribus, quorum etiam obitus in fide Catholicæ Ecclesiæ non est admodum constans, nollem ego vili concedere, quantumvis laudatæ doctrinæ, & vitæ, nisi præeunte Romana Ecclesia in suis Factis.

96 Ioachim Abbas 2. p. Expositionis in Apocalypsim c. 5. v. 3. ait, esse paradysum cælestem, ubi Chri-

stus permanet cum Sanctis suis, & paradysum terrestrum: nemo quis dubitet. In quo videlicet paradiso terra animas fidelium, quæ delicta peccatorum exolverunt usque ad diem Iudicij; requiescere non incongruè forsitan à compluribus opinatur. Nicetas Choniates in vita Emmanuelis Imperatoris Orientalis lib. 1. scribit: Conradum Imperatorem Occidentalem acuisse milites ad bellum his verbis, *Neque enim iniustus est Deus, vt huius via causam ignoret, aut immortalia prata, & umbrosa Edem concilia non retribuatur nobis, qui relictis adibus pro ipso mortem optetere, quam vivere maluimus*. Omitto Nicephorum Callistum exaratum iam n. 30. Exercit. 19. Titum Bostrensem in cap. 16. & 33. Lucæ, Authorem historiæ Apostolicæ sub nomine Abdiæ Babylonici lib. 7. Isidorum quendam apud Corderij catenam in cap. 17. Lucæ, v. 37. S. Eulogium Alexandrinum apud Photium in Bibliothecæ Codice 230. Seuerianum Gabalensem oratione 5. de Cosmopæia, S. Ephremum Syrum apud S. Damascenum in Eclogis lit. T. tit. 31. Anastasium Nicænum, vel Antiochenum in scripturam q. 73. & 90. ac 91. vt terminem hanc classem carminibus S. Paulini, & Prudentij,

97 Primus in epistola 12. ad Seuerum in Epithaphio S. Clari dubius est circa locum eius animæ, *Sed quia tu non hac, qua corpus, sede teneris, Qui meritis, superis, spiritus innolias. Sive Parum sinitibus recubas, Domine sub ara Conderis, aut sacro palceris in nemore; Qualibet in regione poli sitis, aut paradisi, Clare, sub æterna pace beatus eris.*

Secundus lib. Cathemerinon hymno 10. in Exequiis defunctorum, designat stationi sanctarum animarum sinum Abrahamæ, vel paradysum Adamicum, dum resolubile corpus reuocat Deus, atque reformar. Dedi versus in Exercit. 18. n. 113. Canit etiam in Hamarrigenia contra Hæresim Duitarum, seu Marcionis,

At diuersa procul regionibus in paradisi Premia constituit Maiesas gnara futuri Spiritibus puris, & ab omni labe remotis. Et postea, Tunc postliminio redeuntem suscipit alto Cana fides gremio, tenerisque oblectat alumnus Delitiis, multos post diuersoria carnis Ore resonantem querulos, quos passa, labores. Illic purpureo latus exporret a cubili Floribus æternis spirantes libat odores, Ambrosiumque bibit rosæ de gramine rorem.

Præterea in hymno decem & octo Martyrum Cæsaraugustanorum,

Hæc sub altari sita sempiterno Lapsibus nostris veniam precatur Turba, quam seruat procerum creatrix Purpureorum.

Sed tamen de Prudentio dicunt Bellarminus, Valentia, Aegidius Lusitanus, & alij loquutum esse more Poëtico, quatenus per ea tria loca significaric figuratè cælestem beatitudinem. Et quidem uterque Vates non infrequenter in solo cælo meditatatur Martyrum animas. Primus in Natali 3. de S. Felice,

Occidit, & Christo superis est natum in astris, Cælestem natus sine sanguine Martyr honorem, Florentem gemina belli, pacisque corona.

Secundus de S. Eulalia Emeritensis, cuius corpus miraculis clarum colitur Oueti in Asturicensi Principatu, translatum Emeritæ Præuiam à Sylone Rege, & inde Ouetum ab Alfonso Casto,

Virgo

Virgo citum cupiens obitum Appetit, & bibit ore rogem, Emicat inde columba repens, Martyris os riuæ candidior Visa relinquere, & astra sequi Spiritus hic erat Eulalia.

Qui sæpe alias visus est in columbæ specie inuei candoris, vt narrat Paulus Diaconus Emeritensis de vita, & miraculis Patrum Emeritensium c. 14. S. Gregorius Turonensis l. 1. de gloria Martyrum c. 91. De S. Fructuoso, & Sociis idem Prudentius,

Vidit præstis ex domo satellites Cælum Martyribus patere apertum Insignisque viros per astra ferri. Quæ & filiola monens herili Ostendit sceleris notam paterni, Cælo viuere quos forum peremit.

De S. Agnete,
O Virgo felix, o noua gloria Cælestis arcis nobilis incolæ.

Et quando de B. Agnete successit sermo, audiantur quæ ipsa dixerit suis parentibus, *Videte ne me quasi mortuam iugeatis, sed congaudeat mihi, & gratulamini, quia cum his omnibus (Virginibus) lucidas sedes accepi. Et illi sum iuncta in cælis, quem in terris posita tota animi intentione dilexi*. Sic legimus in ferm. 90. S. Ambrosij. Audiat etiam S. Maximus in homilia de eadem Virgine, *Ille nobis tribuat indulgentiam peccatorum, qui tibi tuorum laborum tradidit palmam*.

SECTIO XIV.

Septima Classis eorum, qui Sanctorum animas aut in Inferis, aut in alio sub cælesti loco sine visione beatæ custodiendas usque ad diem Iudicij pronuntiant.

98 S. Victorinus Episcopus Pictauiensis, & Martyr in c. 6. Apocalypsis inquit, *Sub terra est Infernus, remota pænis, & ignibus regio, & requies sanctorum; in qua quidem ab impiis videntur, & audiuntur Iusti; & neque illuc transire possunt. In nouissimo tempore ventura est sanctorum remuneratio. Sic S. Victorinus, si eius sit Commentarius, qui in Apocalypsim extat, dubitat enim, & merito Bellarminus.*

99 Andreas Episcopus Cæsariensis cap. 17. in Apocalypsim ait, *Candida, & la virtutum splendorem, qui illustris in Sanctis existit, insinuant: quo splendore iam vndique nunc sunt circumfusi, etiam si promissorum bonorum hereditatem necdum adepti sint. Eorum itaque bonorum spe, qua spiritali oculo nunc contemplantur, ab omni intereâ crassitudine exuti, merito laiantur, nec non in Abrahamæ Sinu pacatè requiescere feruntur. Multorum namque Sanctorum sententia est, vnum quemlibet virtutis cultorem locum factis suis dignum post hanc vitam sortiri, ex quo de gloria sibi preparata certam coniecturam facere valeat. Germana sunt quæ habet c. 44. & ex ipso Arethas Episcopus etiam Cæsariensis.*

100 In Nouatiano lib. de Trinitate c. 1. hæc leguntur, *Quæ infra terram iacent, neque ipsa sunt digestis, & ordinatis potestatibus vacua, locus enim est, quo piorum anima, impiorumque ducuntur futuri Iudicij præiudicia sentientes. Sed de Nouatiano hæretico nihil curandum.*

101 Lactantius lib. 7. diuinarum Institutionum c. 21. scribit, *Omnes animæ in vna, communique cu-*

stodia detinentur, donec adueniat tempus, quo maximus Iudex meritum faciat examen: tunc quorum fuerit probata iustitia, præmium immortalitatis recipiunt. Vbi nam sit communis illa custodia non declarat Lactantius, cuius libri inter Apocryphos proscripti sunt à Gelasio Papa, vt qui multis erroribus scateant.

102 Cassiodorus lib. de Anima cap. 19. loquitur eodem ferè modo ac Lactantius, nam querentibus quid post hoc sæculum anima nostra agant, qualisque permaneant? Respondet, vt diuersa lectione collegit, mortem, esse anima corporisque factam resolutionem, vitæ huius absentiam, prorsus abhorrentem carnis desideria, vel necessitates. Nam cum fuerimus hac luce imperio Creatoris exuti, simul corporis appetitiones, & imbecillitates amittimus. Non enim ulterius labor e frangimur, non cibo reficimur, non tenui discurritate quassamur; sed in anima nostra natura ingiter perseuerantes, nihil boni, malique facimus, sed usque ad tempus Iudicij, aut præteritorum actuum prauitate moreremur, aut de operationis nostre probitate letamur. Tunc autem recipiemus factorum omnium plenissimum fructum, quando voce Domini, aut repudiati fuerimus, aut ad regnum perennitatis admissi.

103 Ex Liturgia S. Iacobi, ubi sacerdos orat, *Memento Domine Deus noster, spirituum, & vniuersæ carnis, quorum memoriam egimus, & quorum non exigimus, orthodoxorum, ac rectè de fide sentientium ab Abel iusto, usque ad hodiernum diem, fac eos requiescere in regione viuentium in regno tuo, & delitis paradisi in Sinu Abrahamæ, Isaac, & Jacob Sanctorum Patrum nostrorum, unde exulat dolor, tristitia, & gemitus, ubi præsidet lumen vultus tui, & perpetuo refulget &c.* Ex ea, inquam, Liturgia delumi posse testimonium contra Catholicam Doctrinam suspicantur Sixtus Senensis lib. 6. Bibliothecæ Sanctæ annotatione 345. & Medina in 1. 2. q. 4. art. 5. nam in appositis verbis, quibus similia alia extant lib. 8. Constitutionum Apostolicarum c. 47. videtur significari orationem Sacerdotis eò dirigi, vt Iustorum animæ ab Abel usque ad illum diem existentes in aliquo loco secreto extra cælum, extrahantur inde à Deo, & deferantur ad regionem viuentium, ad cælestem regnum, & paradysum. Sed vt aduertit non semel Nicolaus Cabasilas in Expositione Liturgiæ, & præsertim c. 49. orat ibi Sacerdos pro animabus existentibus in Purgatorio, si fortè conrigerit, addit Salas n. 58. nonnullas in eo mansisse ab initio mundi; sicut nonnullæ usque ad finem manebunt, cum iam ibi multis retrò annis demorentur, vt ex visionibus probatis confirmant Henriquez lib. 7. summa cap. 16. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 2. art. 6. pag. 525. aliamque non postremo loco habendam addere nos possemus cum P. Andrea Pinto in M. S. vita celeberrimæ Virginis Marianæ de Escobar.

104 S. Hilarius in Psalm. 138. explicans illum vers. 18. *Si descendero in Infernum, ades*, Subdit, *Humana ista lex necessitatis est, vt sepultis corporibus ad inferos anima descendant: quam descensionem Dominus ad consummationem veri hominis non recusat. Communiter Responderet, S. Hilarium loqui pro tempore veteris testamenti, quando Christus nondum remearet ex Inferis. Vt tamen dubitem de sinceritate huius interpretationis, faciunt alia eiusdem Hilarij verba in Pl. 120. v. 8. in quo Regius vates inquit, *Dominus custodiat introitum tuum & exitum ex hoc nunc, & usque in sæculum*. Et antè in v. 6. dixerat, *Per diem Sol non uret te, neque Luna per noctem*. En iam Hilarij verba, *Non seporis huius**

Et facili est ista custodia, non aduri Sole, atque Luna, et ab omni malo conseruari, sed futuri boni expectatio est; cum exeuntes de corpore ad introitum illum regni cælestis per custodiam Domini fideles omnes reseruantur in sinu scilicet interim Abraha collocati: quo adire impios interiectum chaos inbibet, quousque introeundi rursum in regnum cælorum tempus adueniat. Custodit ergo Dominus exitum, dum de corpore exeuntes, secretis ab impiis, interiecto chaos, quiescunt. Custodit et introitum, dum nos in aeternum illud, et beatum regnum introducit. Huc usque S. Hilarius, qui in Psalm. 62. v. 10. in fides forsan eidem menti scribit, impios idem dici introituros inferiora terræ, quia Chaos inuis separatur à Sanctis.

105 Sed licet in his locis S. Hilarius ægrè reduci queat ad sanum sensum; in aliis tamen quatuor allatis à Bellarmino, & Ægidio Lusitano ex enarrationibus in Psalm. 2. 60. 64. & 124. stat pro vera sententia. Adicio ego tria. In Psalm. 53. inquit, *Habeat itaque hanc innocens religio fiduciam, ut inter humanas infestationes, & anime pericula adiutorem sibi Deum esse non ambigat, & si quando iniuste mortis vis affertur, excedentem habitaculo corporis animam sciat in Dei susceptione requiescere.* In Psalm. 58. *Descendente Christo ad Inferos, Sanctos eius Inferi non tenent.* In Psalm. 65. *Alii Martyres in profundum demergendi, non in aquas necataras, sed in refrigerium aeterna beatitudinis decidunt.*

106 Procopius Gazæus in Genes. cap. 42. sic fatetur, *Ne gleba quidem terra ipsi assignata est, priusquam appropinquasset Patrem Iacobum. Sic Christus accipiet cum nouo populo Israelitas, sed non absque Sanctis Patribus; foris, quam speramus, dabitur nobis, quemadmodum illis. Quemadmodum illi, quamuis secundum fidem mortui non assequuti sunt promissiones, secundum Dinum Paulum, Deo aliquid maius de nobis providentes, scilicet ne absque nobis consummentur, sic nos expectabimus vicissim Patres: unam enim amnet potiemur regno cælorum, quamuis diuersi sinu temporibus, & plurimum distemus. Eandem redolent mentem alia eiusdem Procopij verba recitata in antecessum à nobis sect. 3. exercit. 2. Sed Procopius forsan exponi potest non aliter, ac S. Chryostomus, & Theodoretus, de quibus in n. 114. & 115.*

107 S. Augustinus in Psalm. 36. ait, *Post vitam istam paruum nondum eris, ubi erunt Sancti, quibus dicetur, Venite benedicti Patris mei, accipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: nondum ibi eris, quis nescit? Sed iam poteris ibi esse, ubi illum quondam vlcerosum pauperem diues ille superbus in mediis tormentis videt longè requiescentem in illa requie. Certè securus expectabis Iudicij diem, quando recipias corpus, quando immuteris, ut Angelo æqueris.* Lib. 12. de ciuitate Dei cap. 9. *Pars ciuitatis Dei, quæ coniungenda immortalibus Angelis ex mortalibus hominibus congregatur, nunc mortaliter peregrinatur in terris, vel in eis, qui mortem obierunt, secretis animarum receptaculis, sed ibi que requiescit.* In Enchiridio cap. 109. *Tempus, quod inter hominis mortem, & vltimam resurrectionem interpositum est, animas in abditis receptaculis continet.* Lib. 9. confessionum c. 3. dubitat, quid illud est, quod significatur Sinu Abrahæ, ubi beate viuat sui amici Nebridij anima locum, in quo beentur animæ ante resurrectionem corporum. Ita S. Augustinus.

108 Qui alibi perspicuè, & sine dubitatione fuit veritati, quam postea definiuit Ecclesia, Seligi solent aliqua insigniora testimonia vltra ea, quæ nos adduximus in superioribus. Primum ex enar-

ratione in Psalm. 119. v. 5. quò loci scribit: *Inter malos est quicumque peregrinatur à patria illa Hierusalem cælesti, ubi omnes boni; nec recedere à malis potest, nisi cum redierit ad societatem Angelorum, ut ibi sit, unde peregrinatur. Ibi omnes iusti, & Sancti, qui fruuntur verbo Dei sine lectione, sine litteris: quod enim nobis per paginas scriptum est, per faciem Dei illi cernunt.* Secundum ex epist. 57. ad Dardanum, quò loci habet: *Si enim populus Dei nondum factus æqualis Angelis adhuc in ista peregrinatione dicitur Templum eius, quantum magis est Templum eius in cælis, ubi est populus Angelorum, quibus aggregandi, & coaguandi sumus, cum, finita peregrinatione, quod promissum est, sumpturimus.* Tertium ex lib. Quæstionum Euangelicarum q. 38. ubi ait, *Sinus Abrahæ requies est beatorum pauperum, quorum est regnum cælorum, in quo post hanc vitam recipiuntur.* Sinus Abrahæ intelligitur secretum Patris, quò post passionem resurgens assumptus est, quò etiam portatum ab Angelis idem dicitur puto, quia ipsam receptionem, qua in secretum Patris abscessit, Angeli annuntiauerunt discipulis inuentibus. Dicentes enim, quid statis inuentes in cælum? Quid aliud dixerunt, nisi nullo modo posse oculos hominum usque in illud penetrare secretum, quò ibat Dominus, cum in conspectu Discipulorum ferretur in Cælum? Iam cetera secundum superiorum expositionem accipi possunt, quia secretum Patris bene intelligitur, ubi etiam ante resurrectionem iustorum anima cum Deo viuant. Hactenus S. Doctor, qui tamen interponit in medio quæstionis hæc verba: *Quamquam illa receptio (in æterna tabernacula) virum statim post istam vitam fiat, ac in fine sæculi, & in resurrectione mortuorum, atque vltima retributione Iudicij: non minima quæstio est. Sed quando libet fiat, &c.* Vnde testimonium hoc peremptorium non est. Quatuor ex lib. 20. de ciuitate Dei cap. 15. ubi inquit, *Si enim non absurdè credi videtur antiquos etiam Sanctos, qui venturi Christi tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotissimis, sed apud Inferos fuisse, donec eos inde sanguis Christi, & ad ea loca descensus erueret, profecto deinceps boni fideles effuso illo pretio iam redempti prorsus Inferos nesciunt.*

109 His, & aliis testimoniis filius Granadus conatur interpretari primum in Psalm. 36. quatenus loquatur S. Doctor de beatitudine consummata, quam non habet homo ante resurrectionem, etsi sit in requie, & secunda pace, significata per locum, in quo vilus est Lazarus. Secundum in secundo, & tertio testimonio percipiunt secretum cælestis Patris sub receptaculorum secretorum, & abditorum nomine. Pius quidem est Granadi conatus, sed verborum contextui non admodum aptus natus. Intelligentia aliorum non est tam impropria, quam videtur Patris Salæ n. 58. Nam Theologi cum Magistro in 4. dist. 45. edocti à S. Augustino numerant cælum inter receptacula animarum post recessum à corpore.

110 Circa S. Augustinum postremò animaduertim, eum nusquam negasse Sanctorum animabus visionem Dei ante diem Iudicij, etsi multoties præbeat occasionem existimandi in illa fuisse opinionatione, quòd post animarum ad corpora vntionem intensior erit Dei visio. Sic Viues, Bellarminus, Valentia, Lessius, Ægidius Lusitan. q. 5. art. 2. §. 4. à n. 42. vsque 64. & hic persuadet sibi S. Augustinum, post depositam Millenariorum fabulam aliquando à se approbaram, vt fatetur lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 7. non dubitasse de loco, in quo ante resurrectionem Sancti Deum intueantur. Gaudendum est, si Ægidius persuasionem suam sufficienter apud

apud alios comprober. Quo negotio diffidit Ferdinandus Vellostillus Episcopus Lucensis, in lectione S. Augustini non peregrinus. Videatur eius quæsitum 4. ad 8. tomum.

111 Concilium Illiberitanum Prouinciale coactum anno 300. canone 34. decernit in hunc modum, *Cereos per diem placuit in cæmeterio non incendi, inquietandi enim spiritus Sanctorum non sunt.* Vbi Gabriel Albalpinæus Episcopus Aurelianensis, inquit, *Ego facile adducar, vt credam, Concilij illius Patres, opinionem, mentemque Tertulliani, D. Cypriani, & eorum, qui ea ætate florent, sequutos, qui animas Martyrum sub araribus habere, & habitare, ibique dum eorum mortem Deus vlcisceretur, expectare senserunt. Quoniam autem cereis ardentibus, igni, fumigationibus spiritus diuini experientia ipsa animaduertent, atque in eos magnam virtutem habere vim ignis, haud scio, an illi Patres veterint ad moueri cereos ardentem, ne anima Sanctorum, qua sub altari permaneret, admoto igne inquietarentur. Non alia mihi explicatio occurrit. Quæ potest vel inde refelli, quòd huic Concilio Errorem affingat. Sed huic obiectioni respondetur, in Concilio totius Africa, Namiidia, Mauritania Patres decreuisse hereticos esse rebaptizandos. Hactenus Albalpinæus.*

112 Cuius explicatio ad Canonem illum postponenda est aliis præstitis à Baronio, & Loaysa apud Seuerinum Binnium in notis, Basilio Legionensi part. 1. variatum quæst. 2. Scholastica cap. 1. Ferdinando de Mendoza in lib. 3. de confirmando Concilio Illiberitano capite 1. & 3. Binario in Commentario ad Chronicon anno 311. Bellarmino libro 2. de Purgatorio capite 19. Suario tomo 1. in 3. part. disput. 55. sect. 1. Duallio tract. de quatuor Nouissimis quæst. 1. art. 9. pag. 503. Et inter has alias est præferenda, quæ dicit prohiberi vsum Cereorum ad Christianorum sepulchra, more, ritumque Gentilitio, quatenus non adhiberentur facultæ ardentem, demulcendis & delectandis sensibilibiter luce animabus defunctorum; ritus enim ille non erat gratus spiritibus Sanctorum, sed potius displicebat, & velut inquietabat. Quo ferè sensu dixit S. Ambrosius libro 2. epist. 9. per fletus, & lachrymas viuentium mœstificari defuncti animam. Cur autem diurnis horis, & non nocturnis accensio cereorum caueatur, examinant plerique ex citatis. Quapropter Patres Concilij Illiberitani longè fuerunt ab errore, quem ipsis impingit Albalpinæus; nec nisi desipuissent (quod ablit cogitare) possent timere spiritibus Sanctorum damnatum aliquod ex cereis. Vt omittam Altaria, sub quibus quiescerent, non in cæmeteriis, ubi prohibentur cerei, sed intra templa extitisse & ignem cereorum tam fore nociuum noctu, quam interdiu. Verba S. Cypriani in libris de lapsis, de bono patientiæ, & lib. 3. ad Quirinum, Tertulliani de Resurrectione carnis capite 25. de Anima cap. 8. aduersus Gnosticos cap. 11. habentur transcripta apud nostrum Ioannem Ludouicum de la Cerda cap. 43. Aduersariorum factorum num. 8. Sed in eis alludunt S. Cyprianus & Tertullianus ad cap. 6. Apocalypsis. Nec video, cur debeant accipi, vt sonant, & non potius ad mentem S. Ioannis in Apocalypsi.

113 Quicquid verò sit de Tertulliano, S. Cyprianus libro 2. epist. 4. stat manifestè pro Catholica sententia, *Beati satis (inquit) qui ex vobis per hac gloriarum vestigia commigrantes, iam de sæculo recesserunt, confectoque ipinere virtutis, ac fidei ad P. Gabr. de Henao. Empycol. Pars I I.*

complexum, & osculum Domini, domino ipso gaudente, venerunt: Nunc est, fratres charissimi, vt memores mei sitis, vt inter magnas, atque diuinas cogitationes vestras, nos quoque animo, ac mente voluatis; siquæ in precibus, & orationibus vestris, cum vox illa purificationis confessionis illustris, & iugi honoris sui tenore laudabilis ad Dei aures penetrat, & aperto sibi cælo de his subacti mundi paribus ad superna transmissa impetrat de Domini voluntate, quod postulat. Produximus alia testimonia in Exercit. decursu, legiturque insigne quoddam Moylis, & Maximi, cæterorumque Confessorum ad Cyprianum lib. 5. epist. 12. ubi Confessores Romani inquit: *Quid gloriosius, quidve felicis vlli hominum poterit ex diuina dignatione contingere, quam inter ipsos carnifices interitum confiteri Dominum Deum? quam inter se uientia secularis potestatis uaria, & exquisita tormenta, etiam extorio, & excruciatu, & excarnificato corpore Christum Dei filium etsi recedente, sed tamen libero spiritu confiteri? quam relicto mundo cælum petiisse? quam desertis hominibus inter Angelos stare? quam impedimentis omnibus secularibus ruptis in conspectu Dei iam se liberè sistere? quam cælesti regnum sine ulla cunctatione retinere?* De iplo S. Cypriano scribit S. Fulgentius in sermone eius laudatorio, *Terrenis, ac moribundis membris exutus ad aeterna premia vita transmissa grauit.*

114 In hoc Patrum albo desiderabit aliquis S. Ioannem Chryostomum. Sed idem omissus à me est, quia animarum in cælo existentiam ante resurrectionem in corpore adeo assidue reperit, vt altercandi de ipsius mente nullum locum relinquat. Cardinalis Bellarminus, & Sixtus Senensis multa congeserunt testimonia. Addam ego vnum, vel alterum. In oratione de S. Philogonio ait: *Ille quidem subuectus in cælum. Sermon. de Martyribus imitandis: Alios post vnum certamen ad alias palmas Dominus seruat; alios consummato Martyria iam coronat; alios vlciores detinet in exemplum; alios iam perfectos transmittit ad cælum.* Oratione 3. aduersus Iudæos dicit de animabus Martyrum euolasse ad cælos; & continuò subiungit, *Ante coronas suas expectatione coronarum alacres, ac gestientes, eo quòd iam de futuro incerti esse desierunt.* Quæ verba accipienda proculdubio sunt de coronis, seu gloria corporum: vt & similia alia transscripta à Sixto Senensi lib. 6. Bibliothecæ Sanctæ annotatione 264. & 335. ac 345. quicquid sit, an S. Chryostomus admittat, vel neget beatitudinem Angelorum, & animarum consistentem in visione clara diuinæ essentia siue ante, siue post diem Iudicij, nam quoad tanti Doctoris mentem variant Theologorum iudicia, & nostrum nunc imponere interponeret.

115 S. Chryostomum sequutus est in his omnibus Theodoretus, qui lib. 8. de Græcorum affectio-nibus scribit: *Si cælum sedes illorum est, qui piè vixerunt, hunc profecto finem sui cursus Martyres iam consequuti sunt; his enim magis pium esse nihil potest: de quibus paulò post, Ideoque maiori sorte merito perfruantur, qui nunc & à cunctis latè mortalibus honores amplissimos ferunt, & aeternis sunt insigniti coronis.* Hinc cum ait in Dialogo 1. Diuinus Apostolus, *cum nondum communis resurrectione facta sit, nec adhuc regnum cælorum fidelibus datum sit, clamat, simul excitauit nos, & sedere fecit in cælestibus in Christo I E S V.* Et cum in cap. 11. ad Hebræos cap. 39. inquit, *Eorum fuerunt tot, & tanta certamina; sed ij tamen nondum coronas acceperunt.* Expectat

Exspectat enim vniuersorum Deus aliorum certamina, ut soluto stadio omnes, qui victoriam fuerint consecuti, simul victores remuneret, & remuneretur. Intelligentus est de corona perfecta, & beatitudine consummata animæ, ac corporis, non secus, ac sanctus Chrysostomus, dum homilia 28. super epistolam ad Hebræos scribit, *Sanctos, qui nos præcesserunt, nondum coronas accepisse, sed nos expectare, ut nobiscum simul coronentur.*

116 Arrepta ania ex commemoratione S. Chrysostomi inuito lectorem, vt narratam in Prato spiritali Ioannis Moschi capite 128. de eius beatæ animæ assententia illic, *vbi thronus est Dei*, seu in cæli valde eminenti parte, notet historiam, nisi inter fide carentes, & reiectis computanda sit, censoribus Baronio anno 407. numero 35. & Delrio libro 2. Disquisitionum Magicarum quæstione 26. sectione 5. ob nimiam, immoderatamque sancti Chrysostomi supra antiquiores alios Ecclesiæ Doctores laudationem. Quæ tanta est, vt Heribertus Rosuueyus in onomastico ad vitas Patrum V. *sanctus Ioannes Chrysostomus* non de hoc, sed de S. Ioanne Baptista Angelicum testimonium ibi expressum interpretetur.

SECTIO XV.

Octaua Classis eorum, qui cum sileant de loco in quo existunt Sanctorum anima, videntur denotare, eas non beari ante diem Iudicij.

117 Sanctus Antonius in epist. 2. ad fratres Arsenoitas inquit, *Pro certo dico vobis, quod nostra negligentia, & humiliatio, extranea commotio, non nobis sed est deuiotio, sed Angelis labor existit, & omnibus Sanctis in Christo IESP, quia nondum vsque requiescerunt propter nos.* Priora verba accipi possunt per metaphoram, vt notat Suarez libro 6. de Angelis capite 19. numero 12. non aliter, ac Deo tribui solent in sacris Litteris affectus trilitiæ, & doloris ex prauis hominum operibus. Posteriora autem queunt exponi, quatenus neque Angeli, neque beatæ animæ requiescerint à ministeriis erga homines. Et hinc obiter interpretor benignè Mosem Barcepham parte prima de paradiso capite 22. dicentem, *Et Angeli iussa peragunt, diuinaque voluntatis obsequentes sunt, non absque spe præmij, quod ipsis dabitur post generalem mortalium resurrectionem.* Interpretor, inquam, de spe præmij accidentalitatis, cuius augmentum non procedet vltra diem Iudicij. Ad Suarium supra capite 8. à num. 6. vsque ad 9. qui in cap. 2. num. 9. simili ferè modo declarat S. Gregorium Nazianzenum de accessione gloriæ accidentalitatis, dum in Oratione 42. Resurrectionis Christi diem commendat exinde, quod salutaris fuerit mundo inuisibili Angelorum; nisi mundi inuisibilis nomine, quo solo vitur S. Gregorius, intelligendæ sint animæ Patrum, quæ paulo ante resurrectionem Christi adeptæ sunt beatam visionem, Eodem etiam pacto explicare licebit Clementem Alexandrinum, quando in 1. Petri cap. 1. vers. 12. vult, bonos Angelos desiderare adipisci profectum perfectionis illius, quæ est Beatitudo, id est, inefficaciter desiderare incrementum beatitudinis accidentalitatis.

118 Redeo ad institutum. Sanctus Gregorius Nyssenus libro de hominis officio cap. 2. scribit,

Abraham, & Iustorum chorus aeterna bona sola fide, ac spe intruetur. Adiciitque, ipsos adhuc patientiam exercere. Sed intelligendus est de fide, spe, ac patientia, respectu æternorum bonorum, quæ sunt corporum glorificatio, & dotes. Sanctus Basilius in Psalmo 33. ait, *Nos, postquam filij resurrectionis erimus, tunc nosse Deum facie ad faciem dignabimur. Tunc & iusti in exultatione diuini aspectus lætabuntur, peccatores verò disperdentur.* Sed in his verbis non exprimit S. Basilius, Iustorum animas non visuras Deum ante resurrectionem corporum; & attento præcedentium contextu mens S. Basilius est, Iustorum animas non posse ex lege ordinaria in statu vnionis ad corpora mortalia intueri Deum, quem tamen intuebuntur postquam immortalia corpora informauerint. Dixerat namque, *Homo non videbit Dei faciem, & vinet. Angeli enim eorum, qui sunt in Ecclesia pusilli, continuo faciem Patris eorum, qui in cælis est, aspiciunt. Ideo nunc quidem nos capere gloriose manifestationis aspectum, ob carnis debilitatem nos circumstantem difficile sanè; Angelis verò, qui nullum habent simile nostri velamentum, nihil impediuntur, quin gloria Dei faciem iugiter contemplantur.* Pati modo exponendus est sanctus Hieronymus, dum apud S. Augustinum in epistola 111. ad Fortunatianum inquit, *homo Dei faciem videre non potest; Angeli autem etiam minorum in Ecclesia semper vident faciem Dei. Nunc in speculo videmus, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem, quando de hominibus in Angelos profecerimus, id est, commentatore Augustino, quando aequales Angelis facti fuerimus, quod erit vitæ in resurrectione mortuorum.*

119 Difficiliora sunt alia S. Basilius verba homil. 11. in Exameron, *Angore (inquit) & horrore corripitur omnis creatura, sudorque anhelus, & inexplcabili coarctatur; ipsi etiam perirepidi, & anxij pro sententia, quæ tandem profecerunt. Abraham & ipse tunc aderit non sine agonia, non quasi veriturus, ne in Gehennam condemnentur; verius, quemnam inter Iustos sortiturus sit ordinem, primumque, an secundum, vel tertium. Veniente è cælis Domino, dirumpentur cæli. Ne Angeli quidem sine timore sunt futuri.* Sanctus Gregorius Nyssenus oratione 2. de hominis creatione imitatus est hæc sui fratris verba, inquit, *Abraham in ultimo Christi aduentu dubium fore, si in primo, aut secundo, aut tertio Iustorum ordine ipse collocetur.* Adiciitque sanctus Gregorius oratione 5. de Beatitudinibus, vt & sanctus Bernardus sermone 8. in Psalm. *qui habitat, Iustos in aduentu Domini dubios futuros de intimanda sibi sententia. Nisi ista omnia sint hyperbolica, distant longissimè à doctrina Catholica, vt obseruat Poza in Elucidario Deiparæ libro quarto tractatu tertio capite 10. pag. 931. ac 933.*

120 Facilius exponi potest sanctus Ambrosius libro 3. de Cain, & Abel capite secundo, dicens, *Soluitur à corpore anima, & post finem vite huius, adhuc tamen futuri Iudicij ambiguo suspenditur, id est, ignorat, quando in publico, & vniuersali Iudicio auditura sit præmij, aut supplicij extremam sententiam.* Fortè sanctus Ambrosius composuit verba ad captum rudiorum, qui in particulari Iudicio ferendo à Deo de animabus, ipsomet instanti separationis à corpore, cogitant moram aliquam, cum tamen nulla interueniat re ipsa. Quem loquendi modum seruarunt etiam S. Cyrillus Alexandrinus, & S. Bernardus apud Granadum 1. parte contr. 13. de Nouissimis tr. 1. disp. 3.

n. 7.

n. 7. & vel secundum hunc, vel illum primum S. Cyprianus, cum lib. 4. epist. 2. ad Antonianum pronuntiat, aliquas animas *pendere in die* (aut diem) *Iudicij ad sententiam Domini.*

121 Si probabile esset, quod post Carthusianum lib. 4. de quatuor Nouissimis, cap. 47. & Michaelem Baium lib. 2. de meritis bonorum operum cap. 8. antiquiorè que alios apud S. Thomam in 4. distinctione 21. quæst. & art. 1. quæstioncula 4. anceps proponit Gonsaluu Durantus, nota 1. in cap. 8. lib. 4. reuelationum S. Brigittæ nempe, *Deum aliquando sic animam in iudicio particulari iudicare, vt illi minime innotescat, an tam ad Purgatorium vel Inferni pœnas condemnauerit, circumscripto tamen desperationis vitio, & anxietate illa, quam Lutherus ponebat.* Si, inquam, illud probabile esset, non ideò existimari deberet differri à Deo inflictionem pœnæ prouentis ex igne Purgatorio. Sed Reuelatio S. Brigittæ, cuius de causa redigit se Durantus in has angustias, egregiam aliam, & suauiore habet interpretationem lib. 5. cap. 2. §. 3. M. S. V. Virginis Marinæ de Escobar, auctore P. Ludouico de la Puente, scilicet ad eum modum, quo dicimus, hominem repentino casu damni, aut mali ingentissimi correptum nescire, vbi nam sit, an in terra, cælo, ita de quadam anima absorpta, & percussa grauissimis Purgatorij penis dictum fuisse S. Brigittæ ab Angelo ignorare, an in Purgatorio, in Inferno maneret, licet reapse suum statum nosceret.

SECTIO XVI.

Recensentur qui ante, & qui post definitionem Benedicti Papa XII. à veritate deuiarunt, & in hæresim sunt lapsi, cum in aliis materiis essent Hæretici.

122 Quisquis oculis lustrauerit tot, tantorumque Patrum, & Scriptorum Catholicorum opinionem circa beatitudinem, locumque sanctorum animarum ante diem vniuersalis Iudicij, haud quaquam mirabitur, veteres alios aperto Marte contra Catholicæ fidei dogmata aulos in multis conspire, defecisse etiam in hac materia à veritate eo tempore, quo nondum inter cæteras fidei Catholicæ erat expressè relata.

123 Et in primis Arabici memorati ab Eusebio Cæsariensi lib. 6. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 30. à S. Augustino lib. de Hæresibus ad quod vult Deum cap. 83. dixerunt, animas vsque ad finem sæculi non tantum non esse beatas, sed etiam interire, atque corrumpi; posteaque vnà cum corporibus ad vitam restitui. Aduersus præfatos Arabicos, non ob negatam beatitudinem, sed ob admittam definitionem animarum habitum est quoddam Concilium, de quo Baronius anno 249. numer. 6. Franciscus Longus à Coriolano in Breuiario Chronologico Pontificum & Conciliorum pagina 47. Binius tomo 1. partis 1. Concilio- rum pag. 101.

124 Notare hic oportet perstrictam frontem Caluini, qui lib. 4. Institutionum capit. 7. §. 28. affinxit Ioanni XXII. Pontifici Maximo delictum Arabico- rum de interitu animarum. Eiusdem extremæ impudentiæ reus est Henricus Salmuhr in notis ad partem posteriorem rerum me- P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

morabilium Panciroli tit. 4. de Nouo orbe. Nam Pontifex ille tanquam priuatus Doctor dubius quidem fuit de beatitudine animarum ante resurrectionem corporum; interitum autem intermedio tempore nullatenus cogitauit.

125 Deinde Vigilantius, vt constat ex S. Hieronymo transcripto in num. 28. & quidam Græci, de quibus loquitur Epistola exarata in numer. 27. posteriores etiam alij Græci, & Armeni, quorum fit mentio à S. Thoma opusculo 6. cap. 9. lib. 4. contra Gentes cap. 91. à Guido Carmelita in libr. de Hæresibus, Fratricelli, Corerelli, Petrobrufiani, & Corerij apud Præcolium libr. 6. de vitis, sectis, & dogmatibus Hæreticorum num. 13. Gualterium in Chronographica tabula, capit. 664. Coccium libr. 5. Thefauri Catholici artic. 2. asseruerunt, sanctos non consequi beatitudinem, nec cælestes sedes ante diem extremum Iudicij vniuersalis.

126 Quo in asserto, etsi hæresim incurrerint ex sententia Authorum, quos allegauimus in num. 28. & Petrus Auratus in XI. Paradoxorum vocet pleno ore errorem *Ioannis XXII. & sequacium*, tamen cum præcesserint definitionem Benedicti XII. promeriti non sunt tam rigidam censuram, vt fatentur Canus l. 6. de locis Theologicis capit. 8. Bellarminus libr. 4. de summo Pontifice cap. 14. Medina, Suarez, Salas, Henriquez, Pamelius, Ægidius Lustranus, & alij post Alfonso Castrensem. Vnde S. Thomas libr. 4. contra Gentes capit. 91. 1. part. quæst. 64. art. 4. ad 3. & 3. part. quæst. 59. art. 5. ad 1. nec non in capit. 5. epistol. 2. ad Corinthios lectione 2. non nihil temperauit, quam alibi protulerat, censuram; erroneæ vt summum notam inurens propositioni damnatæ iam inter hæreticas. Quod si obicias decreta summorum Pontificum antecessorum Benedicti collecta in sect. 3. Respondent Suarez, Salas, & Ægidius Lustranus, in eis decretis Superiores Pontifices, non ex professo, sed obiter, & quasi aliud agentes attingisse veritatem, pleniorique definitioni præluxisse.

127 Post determinationem verò Benedicti XII. liberari nequeant ab hæresis ignominia Græci, & Armeni persistentes in antiqua sua opinione. Compertum est enim ex præactis ad sessionem primam Concilij Florentini, necnon ex errorum articulis missis Biturim à Patribus Congregatis Basileæ, vt super eis interrogarentur Græci, si Basileam accederent, sicut legitur in Spondano ad annum 1438. num. 25. non destitisse ab ea, quando coacta est Florentina Synodus; & cum amplexari fuissent huius sanctiones, rediisse iterum ad vomitum. Ebiberunt eandem hæresim miles quidam, cuius memoria habetur in S. Brigittæ reuelationibus libr. 6. capit. 75. Lutherus prælectione, vel præfatione in Genesim, teste Friderico Staphylo in epitome trimembri Lutheranæ Theologiæ parte 2. Caluinus libr. 3. Institutionum cap. 20. §. 20. & 24. cap. 25. §. 6. & licet in Psychopannichia pag. 9. dicat, Sanctos esse in cælo, ac Deo frui ad satietatem, tamen sui immemor scribit pag. 10. & 16. non frui illos Deo ad satietatem, sed expectare vsque ad diem Iudicij. Præterea Cornelius Agrippa libr. 3. de Occulta Philosophia, Anabaptistæ, restantibus Sixto Senensi lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotatione 169. libr. 6. annotatione 345. & Petro Canisio lib. 3. de B. Virgine c. 17. Insuper Augustinus

o 2

Bohemus

Bohemus apud Prætorium libr. 1. num. 80. Tandemque Ioannes de Oria, Doctor, vel Magister Salmantinus, & maxime notus in oppido S. Facundi (vulgo Sahagun) recensit à Gregorio Martinez in 1. 2. quæst. 4. art. 5. dub. 1. & indicatus à Ioanne Lopez tomo 3. Chronici Prædicatorum lib. 1. cap. 42. §. 2.

SECTIO XVII.

Qui se gesserit Ioannes Papa XXII. in controuersia de beatitudine, & habitatione Sanctorum animarum in celo, ante diem Iudicij.

128 **I**oannes Papa XXII. anno 1331. Auenione manens concepit, excitauitque mente hanc quætionem, cuius affirmatiua pars in Ecclesia Occidentali iam diu percubuerat, & à Theologis communiter defenfabatur, anno autem 1332. negantem partem non asserendo, sed solummodo recitando protulit ore tanquam priuatus Doctor. Ita restantur Parisenses Doctores anno 1333. die 2. Ianuarij in M.S. fide digno apud Spondanum anno 1333. num. 2. Hinc factum est, vt anno 1333. publicè moueretur ea quæstio inter Theologos, quorum sententiæ fuere discordes, vti tradit Ioannes Villaneus Coanus Scriptor lib. 10. de rebus Florentinorum, cap. 229.

129 Sed audiamus Benedictum Papam XII. qui de quæstione agitata sic fatur, *Sanè dudum tempore felicitæ recordationis Ioannis XXI. Prædecessoris nostri inter nonnullos etiam Theologica facultatis Magistros super visione animarum Iustorum hominum post mortem suam, in quibus nihil erat purgabile, cum de hoc seculo decesserunt, vel si fuerat, iam purgatum fuerat ex toto, an diuinam essentiam videant ante corporum suorum resumptionem, & Iudicium generale. Et super nonnullis alijs oriata materia quæstionis, ipsorum aliqui negatiuam, aliqui affirmatiuam, alij vero secundum suas imaginationes de visione diuinæ essentia ab animabus huiusmodi, diuersa, & diuersimodè ostendere nitentur, prout ex dictis, & scriptis ipsorum noscitur apparere. Superrelictis suis vero concertationibus, quas hic causâ breuitatis omittimus, quia ita ex nostris determinationibus inter se etiam dissidebant. Cùmque idem prædecessor noster, ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad decisionem concertationum huiusmodi se pararet in suo Consistorio publico, tam fratribus suis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, quam Prælati, & Magistris in Theologia, qui multi aderant presentes, iniungendo districtius, & mandando, vt super materia de visione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè vnusquisque diceret, quod sentiret. Tamen morte præuentus, sicut Domino placuit, perficere illud nequiuit. Defuncto itaque prædecessore præfato, Nos diuina dignatione ad apicem summi Apostolatus assumpti diligentius attendentes, quanta ex præmissis eorum concertationibus non solutis, animarum imminent pericula, quanta exinde possunt scandala suboriri: vt ipsorum varietas pereat, & veritati soliditas innotescat, habitâ prius super prædictis sollicita examinatione, & diligenti deliberatione cum fratribus nostris dictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de ipsorum fratrum Consilio, hac in perpetuum valitura consti-*

tutione, autoritate Apostolica definitum, &c.
130 Constat ex Benedicti XII. verbis, Ioannem XXI. non definiuisse controuersiam. Et Philippus Gamachæus Doctor Sorbonicus testatur 1. 2. quæst. 4. capit. 2. visum à se Luteciæ in manibus Patrum Dominicanorum authenticum Gallicanæ Ecclesiæ ad Castrum Vicennarum conuocata instrumentum, ex quo ratum erat, Ioannem Papam publico diplomate nihil vnquam statuisse aduersus beatitudinem animarum. Vnde deprehenditur mendacium Caluini libr. 4. Institutionum cap. 7. §. 28. Erasmi in præfatione ad S. Irenæi libr. 5. affirmantium, Ioannem Papam coactum opera Theologorum Parisiensium ad Palinodiam non sine buccina coram Galliarum Rege Philippo VI. Valesio. Opera pretium erit in hoc puncto, aliisque huc spectantibus perlegere Bellarminum lib. 1. de Sanctorum beatitudine cap. 2. lib. 4. de Romano Pontifice cap. 14. Grethserum in defensione istius capituli, Ioannem Stephanum Durantum 1. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholice cap. 48. num. 18. Genebrardum in Ioanne 22. pagina 671. Chronographiæ, Ioannem Azor parte 2. Institutionum moralium libr. 5. cap. 4. quæst. 3. Sanderum libr. 7. de visibili Monarchia pag. 518. Petrum Maturum in notis ad 3. partem historiam S. Antonini, tit. 21. capit. 6. §. 15. Paulum Langium in Chronico Cityzensi anno 1330. & 1334. Hainricum Monacum Rebdorfensem in Annalibus, anno 15 Pontificatus Ioannis XXI. Authorem chronici magni Belgici ad annum 1324. seu potius 1334. in Romanis, Albertum Krantium libr. 8. Vuandaliæ cap. 15. Lucam Vuadingum in Annalibus ordinis Seraphici anno 1331. & 1333. Dermicium Thadæum in Nirela Religionis Franciscanæ à pagina 376. Spondanum in Aucario ad Annales Baronij anno 1334. rursusque in ea, quæ nuper prodit, continuatione Annalium Ecclesiasticorum anno 1333. & 34. ac 36. Ambrosium de Pinalosa in vindictis Deiparæ Virginis de peccato originali, & debito illius contrahendi, disput. 11. cap. 4. num. 60. & 61. Pefantium in 1. 2. quæst. 4. art. 6. dist. 1. ad finem, & antea in 1. p. quæst. 12. art. 1. dist. 1. Raynaudum in Hoplothea contra istum calumniæ sect. 2. ferie 1. capit. 5.

131 Ego verò non silebo, Ioannem Papam anno 1334. tertio Nonas Decembris pridie, quàm rebus humanis eximeretur, sic coram Cardinalibus verbo, vel scripto dixisse nouissima hæc verba, *Ne super his, quæ de animabus purgatis separatis à corporibus, an citra resumptionem corporum diuinam essentiam illa visione, videlicet, quam vocat Apostolus facialem, videant, tam per Nos, quam per nonnullos alios in presentia nostra recitando, & allegando sacram Scripturam, & originalia Sanctorum dicta, vel alijs ratiocinando, sapius dicta sunt, aliter quàm per nos dicta, & intellecta fuerunt, & intelliguntur, ac dicuntur, auribus valeant fidelium inculcari, ecce, quod nostram intentionem, quam cum sancta Ecclesia Catholica circa hoc habemus, & habuimus, serie presentium vt sequitur, declaramus. Fatemur siquidem, & credimus, quòd anime purgate separate à corporibus sunt in celo, celorum regno, & paradiso, & cum Christo in consortio Angelorum congregata, & vident Deum, & diuinam essentiam facie ad faciem clarè, in quantum*

status, & conditio anime separata comparatur. Si verò alia, vel aliter circa materiam huiusmodi per nos dicta, seu scripta fuerint, quoquo modo illa diximus, predicauimus, seu scripsimus recitando, & conferendo dicta sacra Scriptura, & Sanctorum, nolumus esse dicta, predicata, & scripta. Hæc Ioannes, præfente Marthæo Villaneus, ex quo Ioannes Villaneus frater ipsius accepit, & verbo tenus exarauit lib. 11. de rebus Florentinorum cap. 19.

132 Bachonius, qui fuit Synchronus Ioannis Papæ, funditusque est vita anno 1346. ait, Ioannem ante mortem suam determinasse in Bulla. *Ne super his quætionem de animarum beatitudine; sed à Benedicto XII. Successore subtraham periodum incertam, quæ dicebat, In quantum status, & conditio anime separata comparatur: videbatur enim Ioannes ostendisse se ancipitem, noluisseque dirimere eam controuersiam partem, an videlicet animæ beatæ in statu separationis tantam visionis intentionem comparent, & tam perfectam beatitudine essentiali donentur, quantam, & quàm perfectam habebunt in statu coniunctionis ad corpora post resurrectionem, non secus ac ipse Ioannes disputarat antea, pœnas damnatarum animarum intentiones, acriterque forte post resurrectionem. Ioannes etiam Villaneus loco proximè citato, refert audiuisse se à Theologis, qui interfuerunt Benedicti XII. definitioni, directam hanc fuisse ad statuendum specialiter, animarum gloriam non augendam post resurrectionem, nisi extensiuè. Ita ponderat Bellarminus lib. 1. de Sanct. beatitud. c. 5. ex Historico Florentino, quem citat ad lib. 11. c. 19. cum tamen sit cap. 47. ibique nihil legam de testimonio Theologorum; sed reliquum, quod Bachonius, Bellarminusque ipse tradunt.*

133 Siuadent id non leuiter Benedicti XII. verba hæc: *Ac quod visio huiusmodi diuinæ essentia eiusque fructio actum fidei, & spei in eis euacuant, prout fides, & spes propriæ Theologicae sunt virtutes: quòdque postquam inchoata fuerit vel erit talis intuitiva, & facialis visio, & fructio in eisdem, eiusdem visio, & fructio sine aliqua intermissione, seu euacuatione prædictæ visionis, & fructiois continuata existet, & continuabitur vsque ad finale Iudicium ex tunc vsque ad sempiternum. Clemens VI. in epistola ad Patriarcham Armenorum scripta 13. Kalend. Octobris anno 1351. similiter inquit: intuitiuam, & facialem, claram & apertam visionem, & fructioem in animabus sine aliqua intermissione, seu euacuatione continuatam existere, & continuandam vsque ad finale Iudicium, & ex tunc vsque in sempiternum. Profiteretur id ipsum Doctores Parisienses anno 1333. in M.S. de quo in num. 128.*

134 Veruntamen difficile apparet, mentem & præcipuam Benedicti XII. fuisse excludere in animabus beatis augmentum visionis post vnionem ad corpora, ita vt beatitudo non sit futura maior intensiuè, siquidem fore maiorem, senserint sanctus Augustinus multis in locis, & apertissime lib. 12. de Genesi ad litteram capite 35. Haymo in cap. 6. Apocalypsis, S. Bernardus sermone 3. de omnibus Sanctis & in libro de diligendo Deo, capite 12. ac 13. Magister Sententiarum in 4. distict. 49. Parisiensis, & Albertus apud Carthusianum ibi, quæst. 3. Bellouacensis in libro consolatorio de morte amici capite 10. & 11. S. Thomas in 4. distict. 49. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 1. imò & 1. 2. quæst. 4. art. 5. Si credimus Raphaëli Auerfæ ad eam quætionem sect. 7. & Loreæ in 1. 2. disp. 36. membro 2. quauis alij Interpretes frequenter di-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Paris II.

cant, Angelicum Doctorem mutasse sententiam, quam tradiderat, dum scriberet super Magistrum, Huic etiam adhæserunt Petrus Tarantasiensis, sanctus Bonauentura, Richardus ad distict. 49. Henticus Gandauensis, quodlibeto 6. quæst. 5. & quodlibeto 7. quæst. 6. Marsilius in 4. quæst. 13. art. 3. & hic meminit Extrauagantis editæ à Benedicto, transcribitque eius verba: Abulenlis in c. 5. Mathæi quæst. 63. Armachanus in quætionibus Armenorum libro 12. capite 20. Author tractatus de oculo morali, vel mystico capite 3. numero 1. Reginaldus in speculo finalis retributionis f. 97. Ex modernis Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine in appendice quæst. 2. Stat ferè pro maiori ea beatitudine essentiali, atque intensiuè, respondetque in §. 5. numero 33. Verba Benedicti solum denotare visionem, quæ ante resurrectionem fuit, continuandam fore sine aliqua intermissione, seu euacuatione vsque in sempiternum; Cui asserto non opponitur maior intentio eiusdem visionis continuatæ. Et expensis Benedicti verbis, vt sonant, videntur potius excludere remissionem, decrementumque visionis post resurrectionem, quàm eius intentionem, & augmentum, non enim defuerunt, qui existimarent apud Abulensem supra, beatitudinem animæ post resumptum corpus fore imperfectiorem.

135 Mens Benedicti in verbis adductis n. 133. fortassis nos non lateret, si nancisceremur duos, quos scripsit, tomos, & vndecim quæstiones de statu animarum ante generale Iudicium, vt refert Ludouicus Jacob. à S. Carolo in Bibliotheca Pontificia pag. 24. Quid etiam præcipue intenderit, tanquam priuatus Doctor Ioannes XXII. exploratum etiam forsitan esset nobis, si eius Sermones de visione beatifica, seu faciali, asseruatos Cantabrigiæ in Bibliotheca publica, vt testatur idem Ludouicus pag. 139. vidissemus. Sed dum plenius assequendi vniuque sensum decet nobis occasio, conformius Benedicto, adeoque tutius iudicamus asseruare, visionem beatam, reddito corpore, non solum non fore remissionem, sed neque etiam intensiorem. Eminentissimo Bellarmino libro 1. de Sanctorum beatitudine cap. 5. videtur, vtrumque id definitum à Benedicto, *Adde, inquit, quòd videtur hoc definitum à Benedicto XII. nam in Extrauaganti, Benedictus Deus dicit, continuari visionem Dei, quam habent anime à morte corporis vsque ad resurrectionem, & inde vsque in æternum. vbi videtur dicere, eam non crescere, neque minui. Flavius Cherubin in scholiis ad Extrauagantem Benedictus Deus, explicans mentem Benedicti Papæ scribit, respexisse eò, vt definiret, animas separatas Sanctorum videre perfecte essentiam diuinam; & quod maioris momenti est, Ioannes Papa in Bulla *Ne super his, fatetur, & credit secundum intentionem, quam cum sancta Ecclesia Catholica habet, & habuit, animas separatas, & purgatas intueri Deum. Nunquam ergo id negauit. Quare de intuitionis perfectione videtur solum dubitasse, vt priuatus Doctor, Ad hæc: In prædictis ad Concilium Florentinum concordarunt tam Latini, quàm Græci, animas quidem, vt animas, ad perfectam beatitudinem peruenisse, in resurrectione tamen perfectionem esse consequuturas cum propriis corporibus, quando fulgebunt vt Sol, sine instar eius lucis, qua in monte Thabor Dominus noster IESVS Christus resplenduit. Et verò cum alij ex Græcis antea contendissent, Sanctos nondum esse consequutos beatitudinem; Alij, animas esse in loco**

loco quietis, & videre tantum, ac modicum letari; Alij conuenientes cum Latinis, dicerent, *Animas sanctorum perfectam esse adeptas beatitudinem, & perfectè laureolam assequas in cælis, nullòque inter, medio, Trinitati assistere*: Declaratio demùm facta consensu Latinorum, & Græcorum, non alia videretur fuisse, quàm iam nunc Sanctorum animas peruenisse ad beatitudinis essentialis, substantialis, & intensiue perfectionem integram, ex resurrectionis autem die augendam tantùm accidentaliter, atque extensiuè.

136 Hactenus de nobilissima circa Sanctorum beatitudinem, cælestemque habitationem controuerfia; quam iam penè sedatam in Ecclesia Latina restaurauit Ioannes Papa; permittitque in ipso Deo, tanquam in priuato Doctore sensum, aut propensionem oppositam communi Theologorum, & fidelium ea tempestate, vel permisit saltem sic de ipso censerit vulgariter, vt re hinc, & inde diligenter discepta, examinatis sollicitè sacrarum Litterarum, Patrumque Ecclesiæ monumentis, & successori Benedicto maiore luce cælitus concessa annumeraretur tam grauis, & necessaria veritas aliis dogmatibus Catholice fidei. Equidem dum attentè considero huius processum controuerfiæ, & à Romano Pontifice editam tandem decisionem, cui Catholici omnes assenti debemus, magnam excitor in spem, fore, vt quandoque in controuerfia præsentis seculi, aliorumque retroactorum de Conceptione Deiparæ Virginis absque labe originalis peccati prodeat ab Apostolica Sede definitio, quæ Immaculatam declarat Conceptionem. Plura Scripturæ Sacræ testimonia, plurisque Ecclesiæ Patres allegabantur fauentes in speciem dilationi beatitudinis animarum vsque ad Iudicium vniuersale, quàm qui nunc afferuntur à Catholicis nonnullis contra Deiparæ exemptionem ab originali noxa. Dilationi illi suffragati sunt aliqui ex religiosissima, grauissimæque familia Franciscana, licet alij multò plures restiterint, quod celat Abrahamus Bzobius, vt præclarissimi ordinis sui Dominicani dissensus gloriosior appareat; sed non sine querela Lucæ Vvadingi, Dermicij Thadæi, aliorumque Authorum Seraphicæ Religionis. Nunc vice versa purissimam defensam Conceptionem Franciscani, renitentibus, non omnibus, sed aliquibus Dominicanis, isque solis in Christiano orbe, quantum noscere possumus. Cur ergo non liceat sperare sopiendas tandem discordias Pontificio scito, quod Conceptionis puritati supremam fidei auctoritatem asciscat? *Multa nostris temporibus clariora sunt nobis, quàm fuerunt antiquis, vi res ipsa testatur. Nam multa paulatim cognouit, & determinauit Ecclesia, quod & S. Thomas testatur; quæ olim in dubio erant.* Sic Catharinus lib. 4. adnotationum aduersus Caietanum pag. 354. & Ioannes Gerfon piissimus, doctissimisque Cancellarius Parisiensis parte 4. sermon. de Conceptione B. Mariæ inquit, *Spiritum Sanctum interdum reuelare Ecclesiæ, vel Doctoribus posterioribus aliquas veritates, vel expositiones sacra Scriptura, quas non reuelauit eorum prædecessoribus, sicut dicit Gregorius, Daniel 12. Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia Domini: ideo Moyses sciuit plus, quàm Abraham; Prophetæ, quàm Moyses; Apostoli, quàm Prophetæ; & Doctores addiderunt multas veritates ultra Apostolos.* Subdit Stephanus Cantuariensis in Allegorijs Tilmanni super caput 2. Ruth, *Domino non omnia reuelauit Expositoribus sacra Scriptura & etiam dispensauit, vt aliquid ex industria relinquerent de iis, quæ videbant, vt sollicitudo nostra exer-*

ceretur. Multa enim vidit Augustinus quæ non exposuit.

SECTIO XVIII.

An præter beatas animas aliæ ad tempus existant aliquando in Empyreo?

137 **I**nnuunt nonnulli Patres, animam ex loco, in quo se iungitur à corpore; deduci ante Tribunal Christi, vt ab ipso iudicetur. Et hinc Authores aliqui sumperunt ansam vt dicerent, deferri in cælum, & præsentari Christo. Ita refert Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 5. 2. sect. 2. v. tertio ex dictis, addens, *sed de animabus damnandis, & purgandis, id est incredibile, quia nihil coinquinatum ingreditur cælestem illam ciuitatem, & esset impertinens ille ascensus in cælum, si statim descensura sint in Infernum. Nam ad audiendam sententiam non est necessarius, & aliàs locus ille non est consentaneus, nec meritis eorum debitus.* Hæc ratio elucidari potest ex dictis in sect. V. Exercitationis præcedentis; ad probandum non patere Dæmonibus accessum ad Empyreum. Confirmari præterea valet, quia sicut congruum est, vt Iudicium vniuersale non fiat in Empyreo, ne Dæmones, & homines praui sanctissimam aulam quasi temerent, ita conueniens apparet, vt animæ indicandæ non deferantur in illud, ne quæ ex ipsis culpæ, aut pœnæ reatu obstringuntur, aliquid quasi maculæ importent augustissimo sacrario.

138 **Q**uoad animas immunes à reatu culpæ, & pœnæ non desunt aliæ rationes. Prima, Empyreum est locus præmij & triumphi. Non ergo conuenit, vt simul sit locus, in quo anima iudicanda præsentetur. Secunda, antequam Christus penes humanitatem existeret in Empyreo, animæ iudicandæ illuc non deferebantur. Ergo nec modò. Nam etsi nunc exerceat Christus iudicariam potestatem, quam penes humanitatem non exercuit erga animas ante Incarnationem, & mortis, vel resurrectionis instans, tamen ad id necesse non est, vt animæ deducantur in Empyreum, vbi existit Seruatoris humanitas: satis est, si in loco separationis à corporibus eleuentur intellectualiter ad audiendam sententiam decretam à Christo, non solum vt Deo, sed etiam vt homine. Et hoc est deducit, ac fisti ante tribunal Christi Iudicis, vt obferunt pro Patrum intelligentia Suarez suprâ, v. *Quocirca*, Henriquez libr. vltim. c. 25. §. 1. in Glossa littera L, Valentia tomo 4. disp. 11. q. 1. puncto 2. Granadus 1. p. controuerfiæ 13. de Nouissimis tract. 1. disp. 3. Cornelius, & Pineda in cap. 3. Ecclesiasticis v. 21. Sotus in 4. dist. 45. q. 1. art. 3. Auerfa 3. p. q. 53. sect. 9. Eodem pacto accipiendum est, quod enuntiat in Scriptura, & Patribus, de Aduentu Christi in morte vniuersi iusque.

139 **T**ertia, animæ iudicantur ipsomet instanti separationis à corporibus, vt neminem ausurum negare persuasum fuit Richardo de S. Victore tract. de Iudiciaria potestate; docentque citati Authores, & Abulensis, ac Thyreus apud Granadum num. 6. Egidius Trullench. lib. ac dub. 4. in expositione Bullæ sanctæ Cruciatæ, Lessius cap. 3. de Purgatorio dubit. 3. num. 29. Duuallius in tractat. de quatuor nouissimis quæst. 1. artic. 9. pag. 506. vbi etiam ait, quod nos in n. 74. animas scilicet eo instanti beatificari, aut damnari; & in contrarium citat S. Bonauerentiam, & Sotum super 4. dist. 45. quæst. 1. art. 3. conclus. 2. sed Sotus falsè allegatur.

allegatur. Hoc tamen omisso, ratio prioris doctrinæ est, quia neque ex parte animarum, quæ illo instanti constituuntur extra viam starum; neque ex parte Dei, & Christi vt hominis, qui optimè noscunt quicquid pro sententia ferenda necessarium est, datur villa dilationis causa. Ergo non iudicantur existentes in Empyreo. Consequentie vsq. fundatur in scriptis S. X. Antecedens intelligendum est iuxta legem ordinariam. Nam sententia in aliquas animas fortan aliquando mansit suspensa: de quo Granadus à n. 2. vsque ad 6.

140 **N**arrat Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis fidei p. 16. c. 2. quendam, vt iudicaretur, ereptum in cælum ad thronum Iudicis. Sed in iis, & similibus aliis historiis raptus aut non fuerunt nisi imaginarij, aut non fuerunt in Empyreum vsque. Videatur l. 5. exerc. seq. Philipp. Solitar. lib. 4. Dioptræ cap. vltimo cogitat, animas damnatas in Iudicio particulari deduci per cælestem paradysum, vt ex recognitione loci, ac felicitatis amissæ maiorem concipiant mœstiriam. Sed hæc meditatio pij hominis est, non tam Scholastici, quàm Eremitæ.

SECTIO XIX.

Quotus erit numerus animarum inhabitantium Empyreum? An plures illud incolent, quàm Infernum, & Limbum puerorum? Num tot seminarum, quot virorum animæ manebunt in Empyreo?

141 **Q**uoad primum noster Cornelius in c. 7. Apocalypsis v. 9. coniectatur, saluandarum animarum numerum conficere centenos aliquot milliones, & vltra. Sed re vera *Soli Deo cognitum est numerus electorum in superna felicitate locandus*, prout docetur ab Ecclesia. Illud etiam est indubitabile, beatarum animarum numerum fore copiosissimum. Nam citato loco Apocalypsis post centum quadraginta quatuor millia signatos, visa est à Ioanne turba magna quam dinumerare nemo poterat. Psalm. 138. v. 17. & 18. dicitur, *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus; nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.* Id est, tanta erit multitudo, quæ sicut arena maris numerari non potest, nisi à Deo. Ita explicat S. Augustinus. Legitur Ieremias 33. v. 22. *Sicut enumerari non possunt stella cæli, & metiri arena maris, sic multiplicabo semen Dauid serui mei, & Leuitas ministros meos.* Quibus in verbis denotatur multiplicatio fidelium ministrantium Deo perseueranter, & in æternum. Matthæi 8. v. 11. ait Christus, *Multis ab Oriente, & Occidente (nempe à toto orbe extra Iudæam) venient, & recumbent cum Abraham, & Iacob in regno cælorum.* Multi scilicet in societate Angelorum: vti expendit S. Augustinus ferm. 32. de verbis Domini.

142 **Q**uoad secundum, si computentur omnes animæ totius mundi, maiorem fore numerum damnatarum, quàm beatarum, communis, & vera sententia tenet, eamque de fide esse, docent Alarcon tract. de Prædestinatione disp. 6. cap. 2. Montepiloso tom. 2. part. 1. disp. 37. art. 4. Araujus 1. p. q. 23. art. 7. vbi cum S. Thoma aut supponitur tanquam indubitatum, aut exerte asseritur à cunctis Theologis, inter quos P. Didacus Ruiz de Montoya vir sapientissimus iuxta, ac eruditissimus disp. 54. de Prædestinatione exhaustit quicquid erui posset ex sacris Litteris, & Patribus ad confirmandam hanc

veritatem: multa etiam collegerat Robertus Episcopus Aquinensis ferm. integro de prædestinatorum, & damnatorum numero, qui est ferm. 2. post finem Quadragesimalis, & habetur fol. 181. ac sequentibus. Lectorem ad vtrumque remitto; addens vnum tantum testimonium S. Bernardi pronuntiantis apud Duuallium tract. de quatuor Nouissimis q. 5. art. 2. pag. 624. *In mari Massiliensi ex decem nauibus vna perit, sed in mari huius mundi ex decem animabus vix vna saluatur.* Parentum nostrorum ætate venerabilis seruus Dei Philippus Barcinonensis Discalceatus Franciscanus vidit in raptu animas instar densæ pluuiæ descendentes in orbem, vt consignat litteris F. Martinus de S. Iosepho l. 2. Historiæ Franciscanorum excalceatorum c. 24. & in monumentis Ecclesiasticis deprehenduntur non rarò similes aliæ visiones.

143 **S**ed en Hieronymus Columbus lib. 4. de Angelica, & Humana Hierarchia cap. 49. audeat præsumere, homines, qui saluentur, fore centies pluries his, qui pereant. Si autem obiiciat quis illud Christi cap. 20. Matthæi v. 16. cap. 22. v. 14. *Multis sunt vocati, pauci vero electi*, & illud eiusdem cap. 7. Matthæi v. 13. ac 14. *Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam.* Respondet ad primum, multos quidem esse vocatos, & paucos electos, quia nomine vocatorum comprehenduntur tam prædestinati, quàm reprobi, & electorum nomine soli prædestinati qui pauciores sunt reprobis, & prædestinatis collectiue sumptis; vel quia multi prædestinantur ad vitam æternam vt cumq. & pauci ad eminentem gradum eius vitæ, seu gloriæ. Respondet ad secundum, & si multi ingrediantur peccatorum lethaliū latam portam, spatiosamque viam, quæ ducit ad perditionem; & pauci angustam portam, arctamque virtutis viam, quæ ducit ad vitam; inde tamen non sequi, quòd priores non recedant tandem à sua illa via, & accedant ad hanc aliam posterioiorem. Adiciatque Christum interrogatum Lucæ 13. v. 23. *Si pauci sunt, qui saluantur?* Noluisse, dicere, multos esse, vel paucos, sed rem indecisam relinquere, vt liceret cogitare vtrumuis.

144 **F**allitur Columbus in hac adiectiuncula. Aufcultet S. Augustinum ferm. 32. de verbis Domini, *Quando audis, ergo pauci sunt, qui saluantur? Confirmans Dominus quod audiuit, & inquit, contendite intrare per angustam portam; quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt.* Et licet S. Cyrillus in catena S. Thomæ scripserit, non satis fecisse Dominum querenti, vtrum pauci sint, qui saluentur, aliud est dissimulare responsum iustis de causis, & aliud annuere, vt liberè iudicetur, multos, vel paucos adepturos salutem æternam. Interpretatio secundi testimonij est contra scopum intentum à Christo contra verborum contextum, & contra Patrum intelligentiam. In priori testimonio per *non vocari* accipiuntur friuolè soli prædestinati vt cumque, & per *non electi* soli prædestinati ad præcellentem gloriæ gradum; nec minus inconsultè *electi pauci* seu prædestinati contraponuntur multis vocatis, seu omnibus hominibus tam reprobis, quàm prædestinatis, non enim contraponuntur ex omnibus hominibus, nisi solis reprobis, & horum respectu dicuntur pauci; quæ est perpetua Patrum explicatio; nec nisi nugatoriè possent dici pauci respectu etiam ipsorum prædestinatorum. Sed de his satis. Recolatur l. 11. exercit. præcedentis,

vbi tractauit, an Angelorum beatorum numerus ad-
aquadabitur à numero beatorum hominum? Et ali-
qua huc pertinentia argui. Disputat etiam Ruiz
latissime, an ex fidelibus plures adscribentur cælo
quam inferis; Concluditque affirmatiuè cum Sua-
rio libr. 6. de prædeterminatione cap. 3. Alfonso de
Mendoza in quæstionibus quodlibeticis, quæst. 1.
positiua n. 11. & 12. Lorino in Psalmum 138. v. 14.
si computentur infantes baptizati. Negatiuè verò,
si non componentur. In quo concordant plerique
Theologi contra Syluestrum, Carthagenam, Fran-
ciscum à Christo, & contra Authorem orationis
de defunctis attributæ communiter S. Damasceno.
P. Vasquez ait, id esse humanitus incertum.

145 Quoad tertium, Marfilio in 2. q. 13. art. 1.
dub. 4. in corollario post conclusionem videtur,
quod finaliter in ciuitate caelesti erunt beati homines
in utroque sexu pares, scilicet tot viri, quot mulieres, &
e contrario. Probat Marfilio, quia qui saluarentur, si
perseuerasset status innocentie, nunc etiam iidem,
& non plures, nec pauciores, comparabunt æter-
nam vitam. At in statu Innocentie par numerus
virorum, & mulierum nasceretur, & saluaretur.
Ergo, &c. S. Thomas quodlibeto 3. q. 11. art. 25.
non tenuit admittere paritatem virorum, ac fœmi-
narum in cælo. Alexander Alenfis 2. p. quæst. 95.
membro 4. Scotus in 2. dist. 20. quæst. 2. Gabriel
ibidem artic. 3. dub. 1. rem in medio relinquunt.
P. Ruiz existimat, prædeterminatas fœminas excedere
numerum virorum, quamuis virilis sexus superabit
muliebrem, tum in eo, quod ille susceptus à Verbo
diuino, & Apostolico, sacerdotaliq; munere deco-
ratus emineat in cælo; tum etiam in eo, quod ex
viris plures, quam ex fœminis in aliorum sint gloriæ
graduam excepta Deipara Virgine, reliquæ mu-
lieres excederunt in beatitudine à multis viris. Con-
gruentes octo rationes proponit Ruizius, & ad
eam, quam in oppositum assertit Marfilio, Respon-
det, alios, & plures homines nunc prædeterminatos
esse, quam qui in statu innocentie prædeterminen-
tur, vt tradiderat disp. 13. Incertum præterea est,
an in statu Innocentie essent pares numero masculu-
li, ac fœminæ, & an Adamo non peccante nullus
ex posteris peccaret, ac damnaretur. Quibus de
punctis consulendi sunt Molina, Suar. & Arriag. in

opere sex dierum vltra Sententiariorum in 2. dist. 20.
146 Sed cauendum est, ne approbetur hæc, quæ
in Scoto legitur, additio, *Vel potest dici, quod etsi
tunc fuissent aequales, tamen nunc in participatione
gloriae sunt inaequales numero, quia aliqua persona est
mortua mulier, quæ tamen resurget vir. Et videtur,
quod illud decens sit, quia ille sexus non requiritur nisi
propter imperfectionem. Ideo non oportet, istam per-
sonam resurgere in illo sexu, quia tunc omnis imperfe-
ctio tollitur, excepta Beata Virgine, & huius, quæ gau-
dium immensum, & gloriam habebit ex sexu illo mu-
liebri propter specialem rationem.* Cauendum, in-
quam, est, nam muliebrem sexum retinendum in
resurrectione, & in cælo insinuat non obcurè
c. 20. Lucæ, constansq; est Patrum, ac Theologorum
iudicium, negarique non posse sine errore censet
Richardus relatus ab Egidio Lusitano tom. 3. de
Beatitudine lib. 2. q. 6. artic. & §. 3. Vbi fœminas
suo in sexu resurrecturas, docet non indiligenter,
vt & etiam Dupallius tract. de quatuor Nouissimis
q. 3. art. 1. pag. 544. Scio, Montepilosum loco supra
citato scribere, additionem Scoticam probabili suo
in Scriptura sacra felicitis fundamento, cum Paulus
Ephel. 4. v. 13. dixerit *Donec occurramus omnes in ve-
ritatem fidei, & agnitionis Filij Dei, in virum perfe-
ctum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Sed
Montepilosum latere non debuit, nomine viri in-
telligi ibi marem, & fœminam, prout sæpè solet in
diuinis Litteris, vel eatenus dici viros, qui occur-
rent Christo, quatenus ipse etiam fœmina fortitu-
dine, & iudicio instar virorum erunt. Sic enim in-
terpretantur S. Augustinus, & S. Ambrosius. Alij
Scotistæ eam additionem tribuunt simplicitati Do-
ctoris (Quæ sunt verba eiusdem Montepilosij) di-
centes: *sæpè in magnis aliquam contingere simplicita-
tem.* Mihi magis placet, magisque à decoro Scoti
videretur, intrusam, & supposititiam illam habere,
cum Ioanne Pontio, qui Nostrum Cornelium à
Lapide pungit, quia non potuit distinguere inter
additionem, & textum nec exactius omnia exami-
nauit, ne errorem tribueret tanto Doctori. Sed im-
merito lædit hominem mitissimum, quando Scoti-
stæ ipsi in gratiam sui Magistri aut non omnino re-
pudiant doctrinam additionis, aut exculant ran-
quam ortam ex simplicitate, quin à textu secernant,

ciuitatem, & apparuisse maliti. Ex his verbis pa-
tet, præfatos sanctos surrexisse verè & propriè.
Num autem rursus non decesserint, neutiquam
conitar.

*Patres & Scriptores, qui affirmant non
obuisse rursus.*

2 Celebratissima hæc est multorum veterum
Patrum opinio, Origenis in cap. 1. ad Ro-
manos v. 4. & tract. 35. in Mathæum, Clementis
Alexandrini lib. 6. Stromatum, S. Epiph. hæresi 75.
& in Ancoratu, licet non adeò clarè; Rufini in ex-
positione Symboli, Sophronij in lib. seu epist. de
Assumptione B. Mariæ ad Paulam, & Eustochium,
alterius Sophronij Patriarchæ Hierosolymitani in
epistola recitata in 6. Synodo, Eusebij Cæsariensis
lib. 4. demonstrationum c. 12. Bedæ in c. 27. Matth.
Remigij in Catena S. Thomæ ad idem caput, S. An-
selmi in Elucidario, & in illud caput, S. Thomæ
ibid. & in 1. ad Corinth. 15. v. 20. necnon in 4. dist.
43. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. ad 3. Citantur hi omnes
à Suario in 3. p. q. 53. in comment. art. 3. Adicit S.
Gregorium Nyssenum lib. de cognitione Dei cap.
de Christi resurrectione, & S. Ambrosium in Psal. 1.
prope finem. Sed primus solùm ait, Sanctos illos
surrexisse tertio die, quo surrexit Christus: Ex quo
loquendi modo non sequitur, censuisse S. Nyssen-
num, quod resurrexerint, sicut Christus ad vitam
immortalem. Secundus sic farur, *Sunt, qui resurre-
xerunt in passione Christi, & isti planè beati, qui ac-
ceperunt Christi gratiam. Et ingressi sunt in Sanctam
ciuitatem.* Puto, quod illam magis significet supernam,
quam istam Hierusalem, quam reliquit, quam incu-
sauit; quod in istam pedibus, in illam autem super-
nam meritis intrauerint. Vltima hæc verba non tran-
scripta à Suario, videntur excludere ingressum San-
ctorum illorum, penes corpora in Hierusalem cæ-
lestem, quando ad eam Christus ascendit; & priora
intelligenda non sunt de resurrectione ad vitam
immortalem, cum loquatur S. Ambrosius de resur-
rectione facta tempore passionis Christi, seu tem-
pore intercedente ab ipsius morte vsque ad resurre-
ctionem, quam nulla alia perpetua præcessit, vt
sæpè docet idem S. Doctor.

3 Melius (ni fallor) citaretur in item. 74. vbi
hunc in modum scribit explicans verba Psalm. 15.
*Notas mihi fecisti vias vitæ: Hæc vique in resurre-
ctione ex persona dicitur Saluatoris, qui dum post mor-
tem ab inferis redit ad Superos, incipiat notam habere
vias vitæ, quæ antea habebatur ignota. Ignota enim
erat ante Christum via vitæ, quæ nullius adhuc resur-
gentis fuerat temerata vestigio. At ubi Dominus re-
surrexit, nota facta solo atrita est plurimorum; de
quibus S. Euangelista ait: Multorum corpora Sancto-
rum surrexerunt cum eo, & introierunt in sanctam
ciuitatem. Vnde cum Dominus in Resurrectione sua
dixerit: Notas mihi fecisti vias vitæ; possumus & nos
iam dicere Domino: Notas fecisti nobis vias vitæ: ipse
enim nobis notas fecit vias vitæ, qui nobis semitam
manifestauit ad vitam.* Hactenus ille, qui videtur
loqui de resurrectione Sanctorum ad vitam im-
mortalem; huius enim solius vitæ via ignota erat
ante resurrectionem Christi, siquidem ante hanc
iam euenerant resurrectiones aliarum ad vitam mor-
talem.

4 Fateor, S. Ambrosium alijs in locis non faue-
re. Nam lib. 6. in Lucam cap. 8. inquit: *Resurrectio
temporalis in Domini passione celebratur, vt perpetua
illa credatur.* Et lib. 1. de interpellatione cap. 7. Ipse

(id est Christus) est resurrectio, primogenitus ex mor-
tuis, in quo omnes quidem prærogatiua futura resur-
rectionis accepimus: solus tamen adhuc resurrectione
perpetua resurrexit. Subintellige exceptam à gene-
rali ista propositione Virginem Deiparam, vt & ab
alia S. Iustini in responsione ad q. 85. orthodoxo-
rum vbi leges, *Nulliusdum ad immortalam, & incor-
ruptibilem vitam facta est resurrectio, præterquam
IESV Christi.*

5 Patribus allatis à Suario addo alios. S. Hiero-
nymus in cap. 27. Matth. ait, *Sanctam ciuitatem, in
qua visi sunt resurgentes, aut Hierusalem caelestem
intelligamus, &c.* in epist. 150. ad Hedibiam q. 8.
*Monumenta quoque... ideo sunt aperta, vt egrederen-
tur de his, qui prius in infidelitate mortui erant, &
cum resurgente Christo, atque viuenti viuerent, & in-
gredederentur caelestem Hierusalem, & haberent mu-
nicipatum, nequaquam in terra, sed in cælo, morien-
tesque cum terreno Adam resurgerent cum Adam su-
percaelesti.* Sic ibi, sed in epist. 17. Paulæ, & Eusto-
chij ad Marcellam attributa communiter S. Hiero-
nymo admonemur, *ne statim Hierosolyma caelestis,
sicut plerique ridiculè arbitrantur, in loco Matthæi
intelligatur, cum signum nullum esse poterit apud ho-
mines Domini resurgentiæ, si corpora Sanctorum in
caelesti Hierusalem visa sunt.* Non idè tamen pu-
tandum est, S. Doctorem Maximum mutasse sen-
tentiam; nam in his postremis verbis tantummo-
dò vult, ne Euangelista, dum tradit, Sanctos rediui-
uos venisse in Sanctam Ciuitatem, accipiat ad
litteram de Hierusalem caelesti; quod autem in
sensu mystico anagogico possit accipi de ea, quate-
nus cum Christo post quadraginta dies ascenderint
ad eam, non improbat à S. Hieronymo. Neque in
comment. super c. 27. Matthæi, inquit, *Quomodo
Lazarus mortuus resurrexit, sic & multa corpora San-
ctorum resurrexerunt, vt Dominum ostenderent resur-
gentem,* denotat, resurrexisse ad vitam mortalem,
solùm namque vtitur exemplo resurrectionis Laza-
ri, vt constet, Sanctos illos resurrexisse non minus
verè, & realiter, quam Lazarus. Ita exponit Viegas
comment. 1. ad c. 1. Apocal. sect. 12. n. 5. Et promo-
uetur hæc interpretatio, quia iuxta S. Hieronymum
in verbis immediatè sequentibus, non antea resur-
rexerunt Sancti, quam Dominus resurgeret, vt qui
deberet esse primogenitus resurrectionis ex mor-
tuis: quæ ratio nihil concluderet, nisi supponeret,
Sanctos resurrexisse ad vitam immortalam.

6 S. Maximus Episcopus Tauriensis homil. 2. in
festo Paschæ consonat non obcurè, *Apertus Tauri-
nus reddit mortuos; innouata terra germinat resurgen-
tes, cælum referatum suscipit ascendentes: denique
ascendit Lazo in paradysum; Sanctorum corpora in-
grediuntur in sanctam Ciuitatem, ad viuos mortui re-
uertuntur, & profectu quodam in resurrectione Christi
ad altiora cuncta elementa se tollant.* Taurinus, quos
habet, reddit ad superos; terra, quos sepelitis, mittit ad
cælum; cælum, quos suscipit, representat ad Dominum.
Multò clariùs Paschasius Rathbertus lib. 12. in
Mathæum, *Multis quarunt, vtrumne perpetua fuerit
illa resurrectio, an sicut Lazarus surrexit iterum mor-
iturus, & isti rursus morituri resurrexerint? Quod
omnino Euangelium non declarat. Verum tamen plu-
res sunt, qui hoc affirmare ita conantur, quod perpetua
cum Christo eorum sit resurrectio facta, quamuis alij
aliter sentiant. Quia si veri testes vera resurrectionis
Christi fuerunt, pius est, non solum opinari, verum
& credere, ac fateri, quod perpetualiter nunquam
morituri resurrexerint. Alioquin quomodo veri testes
vera resurrectionis, ac perpetuæ esse poterant, si mori in
terra*

EXERCITATIO VIGESIMASEC Vnda.

*De nonnullis, præter Christum, & Deiparam, incolis Empyreï in corpo-
ribus glorificatis ante generalem Resurrectionem.*

RRIVS quàm deueniam ad Empyreï Ciues penes corpora, & animas
gloriosas ex die vniuersalis resurrectionis; opus est, vt sermonem ha-
beam de nonnullis alijs occupantibus iam, aut occupaturis sedes Em-
pyreas ante diem illum.

SECTIO PRIMA.

*An Sancti, qui Christo resurgente resurrexe-
runt, incolant Empyreum in corporibus
glorificatis.*

1 **S**I mortui iterum non sint, nemo iam ne-
gabit, ascendisse vnà cum Christo ad
Empyreum in corporibus glorificatis, agerè-

que ibi immortalam vitam. Quare instituen-
da est

*Prælia discussio, An præfati Sancti non obie-
rint rursus?*

MAthæi, cap. 27. à vers. 52. refertur, *monu-
menta aperta esse, & multa corpora Sancto-
rum, qui dormierant, surrexisse, & exiit de mo-
numentis post resurrectionem eius venisse in sanctam
ciuitatem,*

terra puluerem rediissent? Sed quia de Euangelio id minus contradicentibus persuadere possumus, satis sit nobis, si noluerint credere, quod nec ipsi contradicere queunt, que satis deuote una cum quibusdam Sanctis Doctoribus suspicantur. Rupertus lib. 6. in Ioannem. cap. 6. Corpora in monumento iacencia virtute cibi huius non caruerunt, mox ut eodem ventre, quo tenebantur & ipsa, receptum est corpus eius. Nam virtute huius cibi factum est, ut multa ex ipsis resurgerent in testimonium futura vniuersalis resurrectionis; qui vique, non ut quidam existimant, iterum morituri resurrexerunt, de quibus ait Euangelista, quia venientes in civitatem sanctam post resurrectionem eius apparuerunt multis: Quod videlicet absurdè diceretur de iterum morituris, v. gr. de Lazaro, vel de filio viduæ, qui non apparuerunt multis, sed omnibus visibiles, & conuictabiles, atque omnino consimiles, siue compassibiles fuerunt sub conditione mortali.

7 Prudentius lib. Apotheosis carmine contra Ebionem canit,

Hunc ego non venerer, qui cælo visus, humique
Inuentus Rex, atque Deus moderatur vtrumque
Natura regimen, tumuloque Inferna refringens
Regna, resurgentes secum iubet ire sepultos,
Cælum habitat?

Atator lib. 1. Historiæ Apostolicæ,

Ad vitam monumenta patent, cinerisque piorum
Natalem post busta noant, lux tertia surgit,
Maieestas cum carne redit, sicciemque cornuscum
Embrarum de sede refert, ut ab exale limo
Inclusa diu patriæ repetatur origo.

Omnipotens parat ipse vias, & corpora secum

Post tumulos regnare iubet, moriente veneni

Semine, florifero sua germina reddidit orto.

Concordant Leontius, Christianus Druthmarus, Zacharias Chrysopolitanus in cap. 27. Matth. Albertus Magnus in vltimum cap. Ioannis, & in 4. dist. 12. art. 14. Interpretes Apocalypseos sub S. Thomæ nomine cap. 1. v. 15. S. Antoninus 1. p. Historialis tit. 5. cap. 7. §. 1. ait, remanere dubiam quæstionem, & in 3. p. tit. 19. cap. 2. §. 10. refert cum Iacobo Vitriaco, & Vincent. Bellouacensi, S. Mariam Oegniacensem iam morientem, & diuino, vt par est, credere, afflatam spiritu pronuntiasse, Deiparam Virginem corpore glorificatam, & Sanctos, qui cum Christo resurrexerunt, Accedunt Ioachim Abbas expositor. 6. in Apocalyp. cap. 19. v. 12. Petrus Abaelardus expositione in Symbolum S. Athanasij, licet serm. 12. in die Paschæ loquatur subobscurè, Notherus Balbulus in Martyrologio 17. Kalend. Septembris apud Henricum Canisium tom. 6. lectionis antiquæ pag. 904. Gerson serm. in festo Paschæ 4. p. fol. 94. & in Meditationibus circa Ascensionem p. 4. fol. 178. esto dubius sit in Passione p. 4. fol. 174. & in serm. de Ascensione p. 1. fol. 53. Discipulus serm. 1. in festo Ascensionis, Iacobus de Virriaco in 3. p. serm. feriæ Sætræ Parasceues, Vbertinus Casalenensis in arbore Vitæ crucifixæ lib. 4. cap. 32. Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 4. cap. 1. & lib. 7. cap. 65. Mauburnus in Roseto tit. 21. Alphabero 63. lit. G. Marcus Marulus de humilitate & gloria Christi; lib. 3. Georgius Venerus de Harmonia mundi Cantico 3. ton. 8. concentu 3. Bustus in Mariali p. 1. 1. serm. 1. de Assumptione, in eius 6. p. Ægidius Romanus opusculo de vniuersali Resurrectione apud Salas infra. Franciscus de Mayronis in 4. dist. 43. q. 1. Vvandelin. Argentinenfis, Ouanus ad eandem dist. Carthusianus in 3. dist. 2. q. 6. & in cap. 27. Matth. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 4. p. 3. portione 2. q. 1. conclus. 2. Ar-

boreus in cap. 19. Ioannis, Caietanus in cap. 27. Matthæi, & in 3. p. q. 53. art. 3. Ianfenius cap. 143. Concordiæ, Faber Stapulensis, Ioannes Ferus, Ioannes Gagnæus, Claudius Guillaudus apud Salmeronem infra, Cantapretenfis lib. 2. Hypotyposion cap. 3. Angelus de Pace lib. 6. in Symbolum cap. 27. Alfonso de Mendoza in quodlibetis q. 5. Scholastica à n. 11. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 1. q. 4. art. & §. 3. à n. 12. Baronius anno Christi 48. n. 24. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 4. puncto, & proposit. 1. n. 4. rursus punct. 2. proposit. 7. n. 16. Iosephus de la Cerda Academia morali 29. in v. 2. & 3. cap. 8. Iudith, lect. 3. n. 20. Benzonius expositione in Psalm. 86. cap. 40. traditione 35. Lintrensis in Acta Apostolica cap. 2. v. 29. Arthurus Pitseus in c. 27. Matthæi v. 5. Estius ibidem, Torneilius anno mundi 4084. n. 27. Hieronymus Colymbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 8. cap. 3. n. 6. Franciscus à Christo in 3. dist. 22. q. 3. de Resurrectione Christi, Robertus de Licio serm. 72. cap. 1. Ioannes Suarez Episcopus Conimbricensis tract. 5. in cap. 28. Matth. Franciscus Sonnius in demonstrationibus Religionis Christianæ lib. 2. tr. 5. cap. 4. & 7. tract. 6. cap. 4. Alfonso de Auendaño in cap. 27. Matthæi, Gaspar à Melo ibi.

8 Ex Societatis scriptoribus, Maldonatus in cap. 27. Matthæi, Cornelius à Lapide ibidem, & in Acta cap. 1. v. 9. cap. etiam 2. v. 29. vbi & Lotinus, Viegas supra, Pineda in cap. 19. Iobi v. 25. Morales in cap. 1. Matth. lib. 5. tract. 11. n. 5. Iacobus Aluarez de Paz tom. 3. de vita spiritali lib. 3. p. 2. c. 4. meditatione 2. Azor part. 2. Institutionum Moralium lib. 1. cap. 12. q. 9. Ioannes Fernandez lib. 1. Thesauri diuinarum scripturarum cap. 114. n. 4. Thyraus de Apparitione Thaborina cap. 8. n. 13. Roa de statu Beatorum cap. 1. Tiritus in cap. 27. Matth. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. 14. lect. 3. n. 19. Tannerus tom. 4. disp. 2. q. 3. dub. 4. n. 115. Granadus 2. p. contr. 13. de Nouissimis tract. 2. disp. 3. n. 7. Licet in commentario ad 3. p. S. Thomæ q. 53. art. 3. propendat n. 9. in oppositam sententiam, Raynaudus de bono Latrone cap. 13. n. 18. Suarez supra, complurisque alij Moderni, tam exteri, quam domestici, quos ne prolixior sim, in syllabum non redigo, referuans & alios tam veteres, quam recentes vique ad sectionem sequentem. Vnde attentò tot antiquorum Patrum, quot recensimus, consensu, mirandum est, Ethernium, & Beatum lib. 1. contra Elipandum, rursusque Beatum expositione M. S. super Apocalyp. c. 11. v. 12. hæreseos ferè damnare sic opinantes. Sed par pari refert S. Anselmus vnus ex sic sentientibus; arguit namque temeritatis eos, qui dicunt, Sanctorum resuscitata corpora rediisse postea in cineres. Remigius etiam pronuntiat, talia dicentibus fidem nullo modo accommodandam esse, & oppositum credi incunctanter debere.

Patres, & Scriptores, qui negant, non subisse rursus mortem.

9 Cæterum vti censura Ethernij, & Beati hac & maxime tempestate tolerabilis non est, ita S. Anselmi, & Remigij minus bona existimatio de iis, qui dixerint, Sanctos resurrexisse ad vitam mortalem, probari non debet. Dixerunt namque S. Chrysostomus homil. vlt. in cap. 27. Matthæi, & serm. 2. in Symbolum, S. Augustinus epist. 99. ad Euodium, tract. etiam vlt. in Ioannem, & lib. 3. de mirabilibus sacræ Scripturæ cap. 13. (si Augustinianum sit hoc opus) S. Prosper, (sed subobscurè) lib. de

de promissionibus 3. parte cap. 29. S. Damascenus in historia Barlaam, & Iosaphat, S. Sidonius Apollinaris in Eucharistico ad Faustum Reiensem, Theophylactus, Euthimius in cap. 27. Matth. Oecumenius in 1. ad Corinth. 15. v. 23. Petrus Comestor ex parte in historia Euangelica c. 178. S. Thomas 3. p. q. 53. art. 3. ad 2. Alentis 3. p. q. 20. membro 2. art. 4. Incognitus in Psalm. 129. v. 23 24. B. Thomas à Villanoua concione in octaua Paschæ Resurrectionis, Catharinus opusculo de vniuersali omnium morte, & resurrectione v. Sic verò Sotus in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. Auerit 3. p. q. 53. §. 1. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. & art. 3. in fine, Franciscus Lucas in c. 27. Matthæi, Ludouicus Tena in c. 11. ad Heb. difficult. 28. lect. 5. n. 25. Et ex nostra Societate Salmeron tom. 10. tract. 47. Valentia tom. 4. disp. 2. q. 5. punct. 1. Natalis Adnotatione in imaginem Resurrectionis Christi litt. F. Toletus in c. 9. Lucæ, Adnotatione 61. Pereyra in c. 6. Apocalyp. disp. 24. Barradas tom. 4. in Euang. lib. 7. c. 21. Salius anno mundi 4086. n. 60. Escobar lib. 12. commentariorum in Euangelia sanctorum de Christi funeribus ad c. 27. Matth. Adamus Contzen ad idem caput v. 52. & 53. q. 1. §. 2. Gordonus, & Menochius ibidem. In vita S. Brigittæ lib. 6. cap. 94. narratur audiuisse à Deipata, Multi etiam in Hierusalem sancti mortui resurrexerunt, quos vidimus, quorum anima ascenderunt cum filio meo, sed corpora expectant cum aliis iudicium, & resurrectionem. Rursus lib. 7. c. 26. Item scias, quod nullum corpus humanum in cælo est, nisi corpus gloriosum filij mei, & corpus meum. Est ergo valde probabilis hæc sententia ab autoritate. Sed tamen

Eligitur prior opinio.

10 NAm non minori autoritate nititur, Suario iudice, & conaturalius, ac decentius cogitat de vnione beatarum animarum ad corpora extra viam, & meriti statum: gloriosior præterea est tam Christo, quam sanctis rediuiuis, diuinamque erga hos pietatem multè amplius commendat. Dnas alias rationes non admodum vrgentes afferunt Paschalius, & Rupertus in verbis exaratis num. 6. neque vrgentior est alia desumpta exinde à Remigio, quod sanctis rediuiuis maius esset tormentum deponere rursus corpora, quam si non resurrexissent. Videatur Suarez. Iam si quis contra præhabitam sententiam obiectiones eneuaras velit, morem geram in sectione proxima.

Sanctorum cum Christo resurgentium existentia in Empyreo secundum animas, & corpora glorificata subinfertur.

11 Cvm itaque Sancti resurgentes cum Christo non obierint rursus, sed acceperint corpora immortalia, & glorificata, sit, ascendente Christo, ascendisse vnà cum ipso ad Empyreum, ibique viuere felicissimam vitam secundum animas, & corpora. Ascendisse in cælum exprimit omnes ferè Patres relati pro resurrectione ad vitam immortalitatem. Certè si non ascendissent, reportassent dampnum sanctorum animæ ex vnione perpetua ad corpora, siquidem aliæ animæ extractæ è sinu Abraham & non vnitæ ad corpora ascenderunt cum Christo. Præterea beatis animabus, & glorificatis corporibus locus proprius, & conaturalis non alius est, quam cælestis, vt liquet ex Exercit. antècedente, & constabit amplius ex subsequente. Ad hæc: si

nonnullorum animæ, quæ reunitæ ad corpora patiuntur iam tam in se, quam in corporibus pœnas damnationis æternæ, includuntur intra Orci carceres, sicut de Darhan, & Abiron supponitur in transitu à Suarez 3. part. quæst. 53. commentario art. 3. persuasumque aliquibus est, vt Druthmaro c. 56. in Matthæum, & aliis apud Cornelium Numerorum 16. vers. 33. Apocalyp. 19. vers. 20. probabileque censetur ab ipso, & à Lorino in Psalm. 54. vers. 16. Numeror. 16. vers. 30. Ribera ad locum designatum Apocalyp. degent è contrario intra Empyrei Regiam illorum sanctorum animæ beatæ, quibus glorificatio corporum indulta est iam à Deo. Denique beata hominum corpora antè generalem resurrectionem, nullibi cõmodius existerent, quam in Empyreo, tum ob loci excellentiam, tum & magis præcipuè, ob societatem, & conuictum cum Christo; ex cuius suauissima presentia cresceret magnopere accidentaliter conciuuium gloria: & rationabile videretur, vt ipsius Christi beatitudo corporalis haberet socios; minus enim corporalis felicitas aliquid habere videretur, si desit corporalis societas. Est enim homo secundum vitam corpoream animal sociale non solum propter indigentiam necessarium ad vitam, vt in hoc mundo conringit; sed etiam propter naturalem delectationem in ipsa corporali conuersatione consistens. Quæ sunt Caietani verba. An ne Christi corpus vacua se iactet in aula Empyrea? Anne is, cui delicia sunt esse cum filiis hominum, nullos ibi homines, nullos ibi socios corpore, & animo constantes habebit? Ast, inquis, habere sociam Matrem. Multum id est, fateor, ad delicias, & corporalem felicitatem. Sed tamen Virgo Mater post nati ascensionem commemorata est diu in terris; quare toto eo tempore Christi corpus societate corporali careret, & adhuc post Virginis assumptionem congruum apparet, vt adint locij alij.

12 Obiicius nihilominus cum P. Salmerone, non deuisse, vt quisquam in corpore, & anima ingrederetur ad nuptias agni ante sanctissimam Virginem primariam Dei sponsam, vt quemadmodum paradysum terrestrem primus Adam, & prima Eva coluerunt, ita in cælestem, in illo terrestri designatum, nemo ante secundum Adam, & secundam Euam fuerit habitus dignus, qui ingrederetur. Nam etsi gloria corporis extrinseca sit, tanta tamen est, vt nemo ante Matrem eam sit promeritus: vt vita æterna primo à capite, deinde per MARIAM Virginem, qua venerabile collum est huius corporis mystici in reliquum totius Ecclesia corpus diffundatur. Ita ex Salmerone, & hic ex Catharino; confirmarique potest ex epistola Michaëlis Glicæ ad Alypium, vbi ait; Quemadmodum post primorum peccatum parentum corpora per peccatum interitui facta sunt obnoxia: & hinc huiusmodi pestis, ac labes per omnem eorum posteritatem permanauit: ita modo duo corpora, facta corruptionis ignara, & nescia, primitiæ fuere vita, quam expectamus, sempiterna. Respondeo, sicut tanta non est hæc congruentia, vt ex ea probetur, Deiparæ penes animam deberi præ reliquis animabus secundum ingressum in Empyreum; sic nec tantà esse, vt ex ea probetur, deberi secundum quoad corpus gloriosum.

Patres aliqui designantes rediuiuis cum Christo Sanctis stationem in paradiso terrestri notantur.

13 S. Cæsarius in Dialogo 4. sanctis, qui cum Christo resurrexerunt, non amplius morituri, paradysum terrestrem in habitationem constituit.

tuit. En eius verba: *Non enim propter presentes incarnatus Christus in solis profuit; sed & precedentes à morte resuscitavit, & posteris spem resurrectionis, vitamque donavit. Propter quod à mortuis suscitatus, secum quosdam resuscitavit, & ipse quidem cælos est ingressus, illos autem in regionem viventium transtulit, ubi Henoc, & Elias sunt, non amplius morituros.* Tertullianus lib. de Anima c. 5. indicat id ipsum dum inquit, *Sed in athere dormitio nostra cum pueris Platonis: imo inquit in paradiso, quo iam tum & Patriarcha, & Propheta appendices Dominice resurrectionis ab Inferis migraverunt.* S. Iustinus, aut quilibet est Author illarum quæstionum in explanatione quæst. 85. ad Orthodoxos, ait, eos Sanctos existere in paradiso cum Henoc, & Elia, quin tamen habeant corpora immortalia, & glorificata, quale iam est corpus Christi, & qualia erunt ipsorum, ac cæterorum iustorum corpora in resurrectione generali. Nicephorus Callistus lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 3. 1. videtur consentire. Ambrosius Catharinus citatur à Salmerone, quatenus in opusculo de consummata gloria solius Christi, ac Diuæ Virginis relinquit sub dubio, an viviant in paradiso. Sed in eo opusculo remittit se ad aliud supra memoratum, quin utrobique addubiter.

14 Tertullianus, & Author illarum quæstionum ac Nicephorus opinati sunt sanctorum animas non beari ante Iudicij diem; idèque cælestis paradisi sedes denegarunt animabus, & corporibus Sanctorum, de quibus est sermo; idèque coniectari potest de S. Cæsario. Audiendi tamen non sunt, eo quòd Iustorum animabus, quibus nihil purgandum superest, dilata beatitudo vsque ad Iudicij diem damnata iam est ab Ecclesia. Si ergo Sancti rediui cum Christo beatitudinem penes animas adepti sunt, cur non & corporum glorificationem? Hac autem concessa, negatur, aut in dubium vertitur immeritò existentia in paradiso cælesti.

SECTIO II.

Quinam sint Sancti, qui, Christo resurgente, resurrexerint; & ascendente, ascenderit in Empyreum, maneantque ibi cum corporibus glorificatis?

15 **E**O progredior, vt aliquorum iustorum, qui in corporibus glorificatis ascenderit cum Seruatore ad Empyreas sedes, & modò eas possideant, sperem rationem reddere ex probatis Auctoribus. Agam de illis ordine temporis, quo mortem obiit.

An Adam, & Eva?

16 **R**esurrexisset cum Christo Adamum, traditur in Apochrypho Euangelio Nicodemi apud Bellouacensem lib. 7. speculi historialis c. 59. Creditur à Petro de Natalibus lib. 3. Catalogi Sanctorum cap. 2. Francisco Luca in cap. 27. Matth. Carthusiano in cap. 28. eiusdem Matth. Pineda in cap. 19. Iobi, vers. 25. Lotino, & Cornelio in c. 10. Sapientiæ vers. 2. Luilio Aparicio in tract. Apologetico pro cultu erga Adamum conclus. 3. n. 23. Tirino in cap. 27. Matth. Ex quibus Petrus de Natalibus inquit, *Quòd autem Adam sanctus fuerit, ex eo maxime creditur, quòd in horto sepultura Dominica summatim cum Christo resurrexisset perhibetur.*

Et vna cum cæteris resurrectionis testibus; & beata in aternis sedibus immortalitate vestiri, vt dicit Hieronymus. Pineda, & Lotinus citant S. Augustinum q. 161. in Genesim, Origenem tract. 35. in Matth. S. Athanasium in serm. de Passione. Cornelius accenser S. Macharium homil. 11.

17 Sed in S. Augustino nihil ad rem inuenio. Et eius serm. 71. de tempore, vbi etiam de Adami sepultura, commendat quidem redemptionem per stillantem Christi sanguinem, non autem resurrectionem Adami. Origenes hæc tantum habet, *Veni ad me traditio quedam talis, quòd corpus Adami primi hominis ibi sepultum est, vbi crucifixus est Christus, vt sicut in Adam omnes morimur, sic in Christo omnes viuificemur: vt in loco illo, qui dicitur Caluaria locus, id est, locus capitis, caput humani generis resurrectionem inueniat cum populo vniuerso per resurrectionem Domini Saluatoris, qui ibi passus est, & resurrexit. Inconueniens enim erat, vt cum multi ex eo nati remissionem acciperent peccatorum, & beneficium resurrectionis consequerentur, non magis ipse Pater omnium hominum huiusmodi gratiam consequeretur.* Hucusque Origenes, cuius vltima verba ansam dedit Pineda. Ast ea quis intelliget de gratia resurrectionis in die Iudicij, cum populo vniuerso; de qua fuerat loquutus Origenes. In S. Athanasio hæc lego, *Non alibi patitur, nec alibi crucifigitur Christus, quàm in Caluaria loco, quem Hebræorum Doctores dicunt esse sepulchrum Adæ: nam cum illic fuisse sepultum post maledictionem affirmant. Quòd si verum est, admiror loci congruentiam. Conueniebat enim, vt Dominus volens reuocare primum Adam, eo in loco pateretur; vt illius peccato remisso, idem à toto genere tolleretur. Et quoniam audiuit Adam, Terra es, & in terram abibis; idèo rursus illic positus est, vt illic reperio Adamo primum dissolueret peccatum. Deinde pro eo, quòd dictum erat, Terra es, & in terram abibis; iam dicat, Surge, qui dormis, & resurge à mortuis, & luceat tibi Christus. Atque iterum Surge, & veni, sequere me, posthac ne sis in terra positus, sed ascendas in cælum. Necessè est enim, vt excitato Domino, simul cum hoc excitetur & Adam, & quotquot ex Adam progeniti sunt.* Sic S. Athanasius, sed tamen de Adami resurrectione in extremo die, aut de ea vt habita per spem possit commodè percipi; Vt hoc modo percipi debet quantum ad resurrectionem posterorum Adæ. S. Macharius nullum habet verbum de huius resurrectione.

18 Expendo alios Patres: S. Epiphanius hæresi 46. scribit, *In Crani, seu Caluaria loco Crucifixus Dominus noster IESVS Christus, per aquam, & sanguinem, qui fluxit ab ipso per punctum ipsius latus, in enigmate salutem nostram ostendit ab initio massæ primi Patris reliquias aspergere auspiciatus. Quo etiam nobis ostenderet resperionem sanguinis ipsius ad mundationem nostræ iniquitatis, & animæ penitentis, & in exemplum rigationis, ac purificationis sordium peccatorum nostrorum factam esse; effusam videlicet aquam superiacentem sub loco, & sepultum in spem ipsius, & nostram, qui ex ipso geniti sumus. Quare & hic implebatur, quòd dictum est; Surge, qui dormis, & resurge ex mortuis, & illuceat tibi Christus. Etiam si enim de nobis dicit, qui mortificati sumus operibus, & in profundo ignorantie somno dormimus: at tamen illic principium insinuationis modum continet, & non simpliciter, neque otiose. Surrexerunt enim, inquit, multa corpora Sanctorum, velut Euangelium habet, & ingressi sunt cum ipso in Ciuitatem sanctam. Hactenus S. Epiphanius, qui dum meminit resurgentium cum Christo, indicat non obscure, vnum ex illis fuisse Adamum*

Adamum, nisi illorum meminisse dicatur in exemplum resurrectionis futuræ.

19 Sanctus Hieronymus in Epistola ad Marcellam nomine Paulæ, & Eustochij inquit, *In hac urbe, imò & in hoc tunc loco & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam; vnde & locus, in quo Crucifixus est Dominus noster, Caluaria appellatur, scilicet, quòd ibi sit antiqui hominis Caluaria, vt secundus Adam, & sanguis Christi de cruce stillans primi Adam, & iacens protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille Apostoli completeretur; Excitare qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Sic ibi. Et in epistola ad Heliodorum de Epitaphio Nepotiani interpretatur illa Apostoli verba non dissimili modo, licet speciatim de Adamo non loquatur. *Ante Christum Abraham apud inferos, post Christum Lairo in paradiso. Et idcirco in resurrectione eius multa dormientium corpora surrexerunt, visaque sunt in cælesti Hierusalem. Tuncque impletum est illud Elogium; Surge qui dormis, &c.* Ita Maximus Doctus; qui tamen Commentario tum in capite 27. Matth. vers. 33, tum in cap. ad Ephesios 5. vers. 14. arguit falsitatis eam interpretationem, vt & Petrus Comestor in Historia Euangelica capite 170. vbi credit, à falsariis positam in sancto Ambrosio super epistolam ad Romanos. Sed inueniri à me non potuit. Quicquid tamen sit de ea Expositione, sanctus Ambrosius lib. 10. in Lucam, & lib. 5. epistol. 19. sequitur communem inter Patres traditionem acceptam ab Hebræis, iuxta quam Christus Crucifixus est, vbi Adæ sepulchrum: & subdit S. Doctus, *Vt Adamum mortuum in sua cruce resuscitaret Christus.* Sed exponi potest de resuscitatione in spe, vt S. Chrysostomus, & Leo Papa IX. dum ille in Missa ait, *Crucem sponte pro nobis subiit, per quam resuscitauit Protoplastum, & à morte animas nostras saluauit, & dum hic Canon. 54. Hi duo, de consecrat. distinct. 1. dicit, In Christo resurgente resurrexit prolapsus ille protoplastus.* Exponi præterea possunt, quatenus Christi morte, & resurrectione anima Adami donata sit visione Dei, & de Limbo Inferni sit extracta; sic enim Leo Papa explicatur in Glossa.

20 Qui satis fundatam in Patribus censuerit Adami resurrectionem, reperiet pro ea plures congruentias. Et quidem conueniens videretur Pinedæ, *Vt qui mortis sententiam audiuit, ab eo etiam resurrectionem statim acciperet, qui illius peccatum sua morte expiarat.* Quæ ratio habetur apud sanctum Athanasium supra. Quòd si sanctus Irenæus lib. 3. cap. 34. colligit, *Cum saluatur homo, oportere saluari eum, qui prior formatus est homo, quoniam nimis irrationabile est, illum quidem, qui vehementer ab inimico lasus erat, & prior captiuitatem passus est, dicere, non eripi ab eo, qui vicerit inimicum ereptos verò filios eius, quos in eadem captiuitate generauit: Licet etiam colligere, resurrexisset Adamum cum Christo, quo tempore aliqui eius filij resurrexerunt. Scio S. Clementem Romanum lib. 5. Constitutionum Apostolicarum capite 8. dicere, qui corpus Adæ ex terra fabricatus est, idem & Adæ corpus, & cæterorum post dissolutionem resurgere faciet. Sed pro his verbis satis est, si corpora Adami, & posterorum dissoluta, redactaque in puluerem repaerentur iterum in resurrectione siue omnium simul, siue Adami vno tempore, & posterorum alio.*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

21 Carthusianus, Franciscus Lucas, & Tirinus supra resurgenti Adamo coniungunt Etiam, Cæterum Lorinus in c. 2. Actor, v. 29. existimat, *non decessisse saltem feminam aliam primogenitam esse ex mortuis ad immortalitatem ante Desparam, sicut fuit Christus inter viros.* Existimatio hæc non displicuit Cornelio in c. 27. Matth. Mihi etiam videtur valde pia; licet quemadmodum Desparæ anima inter foeminarum aliarum animas non fuit prima, quæ permanenter adepta est beatitudinem, ita potuit dicere, vt corpus eius non esset primum, quod inter mulierum reliquarum corpora obtinuerit immortalitatem. Obiicit aliquis, vt quid Adami, & Euæ resurrectio? Essent enim ignoti iis, quibus apparerent, & proinde incongrui testes resurrectionis Christi. Respondeo, sanctos rediuiuos, ignotos in vita mortali iis, quibus apparuerunt, cognitos fuisse interno instinctu, & reuelatione diuina, vel talia sui exhibuisse indicia, vt quos dignati sunt colloquio reddiderint expertes omnis incertitudinis. Non ab similitudine responderi solet, dum quæritur, quomodo Apostoli testes Transfigurationis Christi cognoscere potuerint Moysem, & Eliam, quos nunquam viderant.

An Noë, Abraham, Isaac, Iacob, & Ioseph?

22 **H**os etiam inter resurgentes cum Christo numerat Pineda; innixus nonnullis coniecturis, quæ nisi auctoritate Scripturæ, aut Patrum obfirmentur, non admodum conuincunt. De Noë aliquid indicat quidam Iulianus in verbis exatadis n. 26. Etcobar tom. 2. Commentariorum in Euang. Sanctorum lib. 1. ad cap. 16. Marci, scilicet, & Panegyri. 5. obseruatione 6. num. 7. restatur, se legisse specialiter apud Patres, quòd resurrexerit Noë. Vtinam illos ostendisset vir de factis non tantum literis, sed de omni etiam re litteraria optime meritus; nescias enim, an fecunditatem in tot libris edendis, an singulorum probitatem magis mirere, & laudes. Dominicus de Soto in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. ait, resurrectionem Abraham esse maximè credibilem. Carthusianus eam affirmat, vt & Tirinus concordans etiam quoad Noë: & vterque quoad Isaac. In Abulenti quoad Iacob, & Ioseph obleruauit hæc ad cap. 50. Genes. *Causa, quare adiurauit Ioseph asportare ossa sua in terram Chanaan fuit, quia sicut Iacob per spiritum Propheticum cognoscebat Messiam de suo semine nasciturum, & in terra Chanaan conuersaturum, ibique post passionem resurrecturum: cum quo & corpora multa Sanctorum resurrectura esse credebatur, desiderauit esse vnus de illis resurrecturis: Ita Ioseph eundem spiritum Propheticum habens, credidit eadem, optauitque se inter resurgentes cum Christo computari. Quòd satis verisimile est, cum dicatur Matth. 27. multa Sanctorum corpora resurrexisset. Ioseph autem de principalibus erat inter Patriarchas, quibus cum Christo resurgere primò conuenit, & consequenter aliis minoribus, vt Prophetis.* Hactenus Abulenti, cui collidunt Primasius in c. 11. epist. ad Hebræos v. 22. Petrus Comestor in historia Genes. c. 100. Nicolaus de Lyra ad cap. 47. eiusdem Genes. Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 4. cap. 1. Ouandus in 4. dist. 43. propof. 5. Carthusianus, & Tirinus, Salianus etiam anno mundi 2299. num. 6. multis profequitur Pineda, prænouisse Iacobum resurrectionem suam cum Christo resurgente; nihil verò quod allegoricum non sit, in eo reperies.

23 Contra horum omnium Patrum resurrectionem iam factam ad vitam immortalem vrgit locus Pauli ad Hebræos 11. vers. 39. & 40. Cum enim commendasset eorum fidem, concludit, *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt re-promissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.* Si autem resurrexerunt ad vitam immortalem, sequitur, accepisse iam plenam re-promissionem animi, & corporis, & consummatos iam esse sine nobis, quantum ad integram animi, corporisque beatitudinem. Respondetur, Noë, & alios Patres memoratos non accepisse re-promissionem, neque consummatos esse sine nobis, etiam si iam glorificati sint anima, & corpore; quia hæc glorificatio non est facta nisi tempore noui Testamenti post Christi mortem, & quia ingressi non sunt in cælum sine Sanctis noui Testamenti, & Legis gratiæ, non quidem omnibus, sed aliquibus, quod solum intenditur ab Apostolo.

24 Minoris momenti est obiectio perita ex verbis Ioannis cap. 6. Apocal. v. 11. *Et data sunt illis singula stola alba, & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec impleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut illi.* Nam expeditur facile, si respondeatur primò, Ioannem habere sermonem de Martyribus, qui post Christi Resurrectionem, & Ascensionem obierunt. Secundò exprimere generalem regulam, de differenda secunda stola glorificatorum corporum vsque ad diem Iudicij; cui generali regulæ non repugnat exceptio aliqua ex peculiari priuilegio. Expediendæ est eodem modo alia obiectio desumpta ex verbis Christi apud Ioannem cap. 5. v. 28. *Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei in finali Iudicio.* Etsi enim Noë, & alij Sancti recens iacerent in monumentis, quando Christus loquebatur; tamen vniuersalis ea loquutio exceptionem paritur, vsque euenit in aliis.

25 Quòd si vrgeas ex 1. ad Corinth. 15. v. 22. & 23. ac 24. vbi dicitur, *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Vnusquisque autem in suo ordine: primitia Christus; deinde ij, qui sunt Christi, qui in aduentum eius crediderunt; deinde finis, &c.* In quibus verbis proponitur hoc ordinem resurrectionis ad vitam immortalem, vt scilicet primò Christus eam adeptus sit, secundò iustis concedatur, & postea proximè sequatur mundi consummatio. Eundem sensum confirmat epistola 1. ad Thessalonicenses cap. 4. vers. 15. ac 16. & 17. Præter Christum ergo nullus iustus resurget immortalis multò ante finem mundi. Respondetur, S. Pauli verba interpretanda esse de iustis, quorum resurrectio gloriosa non sit anticipata ob speciale indultum; alioqui non liceret sentire Deiparam Virginem reuixisse iam immortalem.

An Iob? An Moyses? An Dauid?

26 Resurrectionis Iobi insigne præbent testimonium Septuaginta Interpretes, & Theodorio. Legunt namque in vltimo cap. Historiæ Iob, *Mortuus est Iob senior, & plenus dierum. Scriptum est autem, ipsum rursus resurrecturum, cum quibus resuscitat Dominus.* Quæ verba amplectuntur S. Chrysostomus, Theodoretus, Polychronius, Olympiodorus, Iulianus, Seuerus, Euagrius, Græci omnes, S. Ambrosius, & Augustinus, Latini. Tam hos, quam illos collegit Paulus Comitolus nota marginali ad additiones in cap. 42. Iobi. Accedit

S. Clemens Romanus lib. 5. constitutionum Apostolicarum, cap. 8. inquit, *Diuinus ille, atque insigni tolerantia Iob, de quo au Scriptura scriptum esse, ipsum rursus suscitandum esse cum iis cum quibus Dominus resurgit, sic Deo loquitur, &c.* Sapientissimus Franciscus Turrianus notat in marginè illud, *Rursus significare non solum suscitandum esse Iob in illa nouissima, & generali omnium resurrectione; sed iterum: & quidem prius suscitandum fuisse, cum Christus resurgeret.* Iulianus verò (Nicetam vult Pineda) notat illud Rursus, appositum esse, vt prior ea intelligatur resurrectio extitisse, cum is ab ærumna fuit excitatus. *Resurget autem cum Noë & Daniele, quibuscum ab Ezechiele numeratur.* Et antea dixerat, resurrecturum aut die extrema, aut Crucis tempore. Ast prior interpretatio aduerbij Rursus grata fuit Viegæ in cap. 1. Apocalypsis commentario 1. sect. 11. Ægidio Lusitano tom. 1. de Beatitudine lib. 4. q. 5. art. 2. §. 5. n. 50. Recupito lib. 6. de Deo q. 10. c. 4. n. 28. & quod plus est, S. Ambrosio lib. 1. de interpellatione Iob cap. 8. scribenti, *simul etiam illud prophetare intelligitur dicendo, statuas mihi tempus, in quo memoriam mei facias: quòd in passione Domini resuscitandus foret, sicut in fine huius libri restatur.* Saliarius anno mundi 2544. num. 781. cum resurrectionem Iobi ad immortalem vitam propoluisset ex placito Pinedæ subiungit, *Reuera æquum fuit, eum accipere matris resurrectionis priuilegium, qui præ omnibus Prophetis mundo mysterium resurrectionis tanto apparatu, ac luce verborum enuntiarat.*

27 Ingerunt nihilominus non leuem difficultatem illa ipsius Iobi verba cap. 19. v. 25. *Et in nouissimo die de terra surrecturus sum.* Respondet Viegas non de sua ipsius persona, sed de vniuersali hominum resurrectione more prophetico enuntiasse. Pineda verò respondet, loqui de statu legis Evangelicæ, & Christi patientis, atque resurgentis complementis sua morte, & resurrectione priora sæcula, & incipientis statuere nouum; est enim Pater futuri sæculi. Suarez denique respondet, intendisse solum dicere dicitè, in nouissimo die Iudicij se victurum, & habiturum corpus. Omitto Eugubini interpretationem de resurrectione metaphorica ab ærumnoso statu ad pristinam felicitatem; nam hæc interpretatio, neque in contextum quadrat, neque aridet aliis Expositoribus.

28 Obicitur vltierus contra resurrectionem Iobi ad vitam siue immortalem, siue mortalem, eius sepulchrum non fuisse prope Hierusalem, vnde resurgere oportebat eos, qui futuri essent testes resurrectionis Christi. Sed responderi potest primò, non constare ex sacris Litteris, an tantum prope Hierusalem aperta sint monumenta; & an tantum resurrexerint corpora Sanctorum prope illam iacencia. Secundò, non constare, an ossa Iobi longè à Hierusalem iacerent sepulta; fortè ex Idumæa in Iudæam sunt adducta. Posterior hæc responsio diuinatoria est, ideòque prior probanda magis.

29 Corpus Moysis comparasse cælestem gloriam in resurrectione Christi, tradit S. Ambrosius lib. 4. de fide cap. 1. inquit, *Nam & Moyses, licet & corpus eius non apparuerit in terris, nusquam tamen in gloria cælesti legitur, nisi posteaquam Dominus resurrectionis sue pignore vincula soluit Inferni, & piorum animas eleuauit.* Ad quorum verborum intelligentiam supponendum est, S. Ambros. sensisse in lib. 1. de Cain, & Abel c. 2. mortuum non esse Moysem; ideòque hinc à S. Doctore animaduerti, corpus eius,

eius, etsi antea viuum, non comparasse cælestem gloriam vsque dum Christus resurrectionis sue pignore vincula soluit Inferni. Video posse aliter intelligi Ambrosij verba, quatenus illa, *Nusquam tamen in cælesti gloria legitur,* referantur cum Carthagina in homil. 12. de Resurrectione Christi ad solam Moysis animam. Sed planior est alius sensus. Dominico Soto videtur maxime verisimile, quòd Christo resurgente, resurrexerit Moyses ad vitam mortalem. Tycæus tract. de apparitione Thaborina c. 8. n. 25. applaudit, vt & Pineda resurrectioni eiusdem ad immortalem.

30 Non applaudit Viegas, qui in cap. 11. Apocalypsis comment. 5. sect. 7. numer. 2. ait, indicari in Epistola Iudæ vers. 9. eo tempore adhuc iacuisse corpus Moysis in sepulchro. Sed qua ratione indicetur, non apparet mihi, quandoquidem Michaelis Archangeli cum Diabolo altercatio de Moysis corpore non euenit tempore Apostoli Iudæ. Applaudent multo minùs, qui venterum putant Moysen contra Antichristum; Hi autem sunt Ioachim Abbas in capite 11. Apocalypsis vers. 3. Ildorus Clarius, Gagnæus, Ianfenius, Maldonatus, & Toletus centenses (excepto Ioachimo) suscitandum tempore Antichristi, aut iam reuixisse, vel cum apparuit in monte Thabor, vel cum Christus resurrexit; & translaturum ad æternum aliquem locum. Quo pacto conciliatur optimè aduentus ille cum morte: neque hanc negauit Maldonatus, vt ei imponit Maluenda lib. 9. de Antichristo, capite 18. Dixi excepto Ioachimo, nam iste tum ibi, tum in lib. Introductorio in Apocalyp. cap. 27. tum in cap. 1. Apocalypsis vers. 18. opinatur, Moysen non esse mortuum; pro qua opinione stant etiam Catharinus in Genesim, & Arboræus lib. & cap. 11. Theophilus; qui tamen vel sui immemor, vel meliùs sapiens inquit in cap. 9. Lucæ, vers. 30. constare ex scriptura, Moysen obiisse. Et ita quidem est; Deuteronomij namque 32. & 34. tam clarè exprimitur Moyses mors, vt mirandum sit, dubitari potuisse de illa. Quare sibi persuadet Thyraus supra c. 3. n. 32. S. Ambrosium in loco præcitato, S. Hilariu can. 20. in Marthæum, S. Gregor. Nissenium in fine lib. de vita Moysis neutiquam velle, hunc non obiisse, sed paulò post mortem reuixisse. Fides sit penes Thyraum.

31 Sed non filebo, non improbari à Ioachimo in capite 11. Apocalypsis vers. 3. resurrectionem Moysis paulò post mortem; quæ resurrectio, si non fuerit in corpore immortalis, & glorificata, vt cogitabat Rabbi Samuël Marrochianus de quo in n. 149. Exercit. 18. haudquaquam subiacer rigidæ centuræ. Neque item tacebo S. Ambrosium in Plal. 118. serm. 18. ad v. 5. apertè tradere, mortuum esse Moysen; & à S. Hilario canone 17. in Marth. innui id ipsum, dum in Transfiguratione Christi Moysen conspicabilem adstrixit, pronuntiat, *vt humanis corporibus decreta esse resurrectionis gloria doceretur:* quæ ratio nulla esset, si mortem Moyses non subiisset, neque reuixisset, vel paulò post mortem, vel cum apparuit in monte Thabor: & vno ex his temporibus reuixisse significat suboscure S. Hilarius canone 20. dicens, *Siquis conditionem & mortis, & sepulchri Moysi diligenter aduertit, & secretarum scripturarum, secundum Apostoli auctoritatem, cognitionem adeptus sit, intelliget, omnia ista esse veritata, vt Moyses potuerit iam videri, scilicet in monte Thabor.*

32 Quicquid sit de mente S. Hilarij, resurrectioni P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 11.

Moysis ad vitam immortalem simul cum Christo, parum præiudicaret opinio de ipsius contra Antichristum aduentu, vt potè parum probabilis iudice Suario rom. 2. in 3. p. disp. 55. lect. 3. imò & omninò improbabilis, iudice Viega supra; saltèque apud Patres, & Biblicos Interpretes inuetera est, & exotica. Author operis de mirabilibus sacre Scripture sub nomine S. Augustini lib. 3. cap. 10. sentiens, Moysen *in suo vero corpore de sepulchro resumpto apparuisse, quando transfiguratus est Christus, addit, Moysi iterum post hanc visionem corpus sepultura commendatur, vt ipsum in nouissimo die, quando resurgent mortui, assumere possit.* Ita ille. Verum neque opus citatum agnoscitur vt S. Augustini legitimus factus, neque nos sic resurrectionem Moysis ad vitam immortalem proponimus vnà cum Christo, vt inter Patres omnes constantem asseramus.

33 Quantum ad Dauid durum videtur S. Augustino in epist. 99. *Vt non fuerit in illa resurrectione Iustorum, si eis iam æterna donata est; cuius ex semine Christus: : tanta honorificentia commendatur.* Ne autem credat, donatam esse Dauidi, his retardatur, *Illud adhuc restat: : quomodo à Petro dicitur potuerit: : quando per illam prophetiam non de Dauid, sed de Christo asseruit, fuisse prædicatum, carnem eius non vidisse corruptionem; & quod adiunxit de Dauid, apud eos esse monumentum eius. Vnde illos vsique non conuincebat, si corpus eius ibi iam non erat, quia etsi ante resurrexisset, nec caro eius vidisset corruptionem, posset nihilominus monumentum illud manere.* Hactenus S. Augustinus. Sed Sophronius in lib. seu epistola de Assumptione B. Mariæ ad Paulam, & Eustochium flectit S. Petri argumentationem in oppositum. Non enim dixit Apostolus, *Et corpus eius est apud nos, sed, & sepulchrum eius est apud nos vsque in hodiernum diem.* Actor. 2. v. 29. Gaspar Sanchez in hoc loco notat, inefficacem esse argumentationem Sophronij. Nam cum in sepulchro constaret esse Dauid, idemque fortasse visus esset ab iis, qui aderant, aut à maioribus visum audissent, satis fuit meminisse sepulchri, quòd memoriam Dauidis ibi sepulti atque corrupti renouaret. Præterea ratio S. Augustini etiamnum vrget. Quare fateret cum Lorino ex sepulchro solo non sequi intèrum S. Petri. At tamen non ideò necesse foret, vt eo tempore, quo loquebatur S. Petrus, existerent in Mausoleo cineres Dauidis, nam ipsum Mausoleum vsque tunc superstes, vbi tandem iacuerat Regis corpus, & corruptioni obnoxium videri, aut ex maioribus, qui vidissent, potuerat audiri ab iis ad quos Apostolus sermonem habebat, satis vsique erat pro firmissimo argumento, & ineluctabili testimonio. Ipse Petrus paulò post, videlicet in v. 34. inquit, *Non enim Dauid ascendit in cælum, vt probet, non ipsi, sed Christo competere eam prædictionem, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, &c.* non tamen loquitur de anima Dauidis, nisi iuxta tempus præteritum, id est, antequam cum Christo cælum ascendisset. Si ad S. Petri discursum necessaria adhuc iudicetur præsentia cadaueris Dauidici in sepulchro, quando ipse sermonem habebat, Responderi potest, vt de S. Ioanne Baptista infra n. 46.

An Ionas, Daniel, Ananias, Azarias, & Misael?

34 DE Ionæ resurrectione ad vitam immortalem primus, quem sciam, affirmauit Pineda. Quoad Danielelem præbuit ipsi occasionem Iulianus, aut Nicetas allatus in num. 26. Sed dubitari

meritò potest cum Sandæo in Theologia Symbolica lib. 4. commentatione 6. Exercitat. 1. n. 33. cum Lorino supra, & aliis. Nam Vercellis colitur Danielis crux, de quo Baronius in Martyrologio ad diem 21. Iulij, & S. Epiphanius lib. de vita, interitque Prophetarum c. 10. ait, Danielis sepulchrum Babylone inuisi suo tempore: Iacobus Philippus Bergomas in supplemento Chronicorum lib. 17. fol. 418. tradit, Danielis corpus in Babylonis deserto apud Ballachiam urbem fuisse frequentatum sæculo proximè elapso.

35 Ambigi etiam potest de Anania, Azaria, & Misacæ additis à Pineda. Etenim, de eorum reliquiis exat mentio in S. Danielis Stylitæ vita transcripta à Surio die 11. Decëbris, & in Actis Ioannis, ac Cyri refertur, eorum corpora puerorum Babylone Alexandriam translata. Baronius paulò ante citatus asseuerat, ea inde Venetias deducta; magnamque ipsorum parrem asseruari Romæ in Diaconia S. Hadriani apud boarium forum. Præterea in Cathedrali Ecclesiæ Ouerensis *Camera Sancta*, intra aream magnam conduntur reliquiæ de ossibus trium puerorum, ut in officio sanctarum Reliquiarum eiusdem Aedis recitatur die 13. Martij, lectione 6. narratque tum Pelagius Ouerensis Episcopus, qui rerum Hispaniæ historiam continuauit à temporibus Bermudi II. Regis vsque ad obitum Alfonsi nuncupati Imperatoris, tum Lucius Martinus Siculus lib. 5. de rebus Hispaniæ titulo de sacris Aedibus, alique iam recensendi. Ut enim constet, quantam fidem mereantur memoratæ reliquiæ ossium Ananiæ, & sociorum, visum est, de arca, in qua continentur, pauca quædam hinc inferere; quæ, dum Oueti degerem, ab amico consultus explorare potui. Adiciam discussionem de Sudario sepulchrali capitis Christi Domini, summa ibidem Religione venerati; quod tamen Vefontioni extare, & coli contendunt Ioannes Iacobus Chiffletius in Crisi historica de linteis sepulchralibus Christi, & Ioannes Acuña del Adarue discursu 51. de effigibus, & veris imaginibus non manufactis faciei, & corporis Christi. Simulq; agam de S. Fulgentio Episcopo Ruspenfi, quem fama est, vexisse secum in Hispaniam sacra hæc Pignora. Ignoscat Lector religiosis istis excursibus, quos Hispanis, maximè que Asturibus gratos fore confido.

36 Thecam itaque illam plurimis Sanctorum Reliquiis diuitem Toletum in Asturias deportauit Urbanus Præful Toletanus, comitante Principe Pelagio Hispaniarum paulò post reparatore, ne, à Mauris vrbe capta, ad sacrilegas eorum deueniret manus; non secus ac è Troiæ incendio Anchises, & Aeneas patrios penates extraxisse dicuntur. Sic prodiderunt memoriæ Nostrates Historici Pelagius, & Sebastianus, ille Ouerensis, hic Salmanticensis Antistes, Lucas Tudensis, Rodericus Toletanus, & alter Rodericus Palentinus, Alfonsus Rex cognomento Sapiens, Illescas, Garibay, Morales, Mariana, dum Regis Roderici miserandam cladem commemorant, aut dum Alfonsi Casti laudabilem vitam commendant; necnon Iulianus Perez in Chronico n. 369. & 377. Luitprandus in chronico ad annum Christi 717. rursusque in Aduersariis n. 25. bonarum omnium litterarum præstantissimus inter Hispanos cultor, & toto notus in orbe Laurentius Ramirez de Prado in notis ad posteriorem Chronicon, & in eisdem Thomas Tamayo de Vargas, Ioannes Agidius Zamorensis ex Religione Seraphica in lib. de præconiis Hispaniæ tract. 5. (librum hunc, quem M. S. possidet nostrum Collegium Salmanticense

sua in Bibliotheca, dicauit Author anno 1278. Infanti Sanctio, postmodum Regi Castellæ, quartòq; inter alios (sui nominis) Blasius Ortizius de descriptioe Tolerani templi c. 14. Maurus Castella Ferrer. in historia S. Iacobi Parroni Hispaniarum l. 1. c. 14. Aluarus Gomezius lib. 3. de gestis Francisci Ximenez, Loaysa in notis ad decretum Gundemari pag. 279. Conciliorum Hispaniæ, Didacus Castejon, & Fonseca de primatu Ecclesiæ Toleranæ 3. p. tom. 2. cap. 1. pag. 541. Thomas Truxillus tom. 2. Thesauri Concionatorum in vita S. Ildefonsi, Gilius Gonzalez Dauila in Theatro Ecclesiæ Ouerensis, Martinus Carillus in Annalibus Chronologicis anno 792. Didacus Saauedra Farardo in chronico Gothico, Castellæ, & Almaco, c. 30. Perr. de Medina in c. 13. de Hispaniæ excellentiis, Iulian. del Cathillo in historia Regum Gothicorum lib. 3. discursu 4. Alfonsus Sanctius in Anacephalæosi de rebus Hispaniæ lib. 2. cap. 20. Accedunt ex exteris Baronius tom. 9. anno Christi 718. n. 6. & anno 791. à n. 9. Ferreolus Locrius in Maria Augusta Virgine Depara lib. 4. c. 19. lib. 5. c. 41. Ioannes Vasæus in Hispaniæ Chronico anno Domini 791. Marinus Siculus supra, Iosophus Miqueli in Pelagio Restauratore pag. 130. Ioannes Bollandus in vita S. Thyrsi Martyris die 28. Ianuarij. Permanit arca diu inclusa in specu alti & inuij montis, inde Sacri dicitur, non longè Oueti distantis, vsque dum eie. Et S. Saluatoris primaria Aede piissimus Rex Alfonsus Castus illuc traduxit, locumque, vbi manet, *Camera sancta* appellatur, ipsaque Ouerensis Ecclesia ob tam celestem thesaurum *Sancta* titulum inter alias Hispaniæ Cathedrales obtinet. Crediderim, Pelagium, dum infans esset, & intra filicellam inclusus Tago flumini expositus, non aliter ac Nilo Moyles, sicut in Epinico scribit Antonius Honcala, seruatum à Deo incolumen non minori miraculo, ut in adulta ætate arcam ipse liberaret tam erga sanctos pius, quam erga patriam strenuus.

37 Traditur in Superiori Officio, *Primitiis constructam eam arcam ab Apostolorum Discipulis ex lignis impurribilibus, ac Dei magnalibus refertam, & à Hierosolymis per Africam, & nouam Carthaginem Hispaliem, & ab Hispali Toletum esse delatam.* Asportauit in Africam Philippus quidam, transtulitque in Hispaniam, vnde originem traheret, sanctus Fulgentius Ruspenfis Antistes, ut narrat Sebastianus Episcopus Salmanticensis coæuus ferè Regi Pelagio, cuius historiam, & aliorum Regum vsque ad Ordonij primi extremum diem contexit, Iulianus Perez in Chronico numer. 159. & 369. Morales in generali Hispaniæ historia libr. 13. capite 38. Franciscus Portocarrero in libr. de Descensione B. Mariæ ad Ecclesiæ Toleranæ cap. 28. & 29. Petrus Salazar de Mendoza in vita sancti Ildefonsi cap. 21. Alfonsus Vasquez in defensione eiusdem sancti lib. 1. c. 4. Petrus Alcocer lib. 1. Historiæ Toleranæ c. 42. Marcus Antonius Alegre de Cafanate in paradiso Carmeliticæ decoris præambulatione 19. §. 3. pag. 51. Paulus de Espinosa de los Monteros, & Rodericus Carus in antiquitatibus Hispalensibus, ille lib. 2. c. 22. hic lib. etiam 2. c. 4. Claudius Clemens in Tabula Chronologica rerum Ecclesiasticarum Hispaniæ anno 529. alique apud Ramiresium supra.

38 Sed & Toleti in Hispania ortum esse S. Fulgentium, dicitur in Breuiario veteri Ecclesiæ Burgenfis, in Iuliani Chronico n. 159. (nisi pro ciuitate Tolerana legendum sit Teleprana ex M. S. viso à Portocarrero) in Cathalogo sanctorum, Authore

Petro

Petro de Naralibus lib. 2. cap. 23. vbi habetur, *Fulgentius Episcopus Ruspenfis ex patre Fulgentio (seu potius Claudio) & matre Marchiniana (seu potius Marianna, vel Martiana) Nobilibus in ciuitate Toletum Hispania natus est.* Fortè non natale solum Fulgentij, sed parentum (subintelligendum est Toletum. Noster Quintana Dueñas in Sanctis Ciuitatis & Archiepiscopatus Hispalensis pag. 249. Toletanum ortu facit Fulgentium, ut & Marieta recensens à Biuario in Apologético pro L. Dextro, f. 7. Certè non nisi apud Teleptem in Africa Prouincia Byzacena natus est, si eius Discipulo, & antiquo vitæ scriptori assensum debitum præbeamus cum Bollandus in vita alterius S. Fulgentij Præfulis Carthaginis nouæ die 14. Ianuarij, cum Gualdo dialogo 5. de historia Poetarum pag. 217. & Ambrosio de Morales lib. 12. c. 5. Hinc à S. Ilidoro Hispalensi in lib. de viris illustribus non Hispanus, sed Afer asseritur S. Fulgentius Episcopus Ruspenfis: distinxitque optimè inter Toletum originis locum, & Teleptem natale solum Marcus Maximus Antistes Cæsaraugustanus in Chronico anno 527. impositus aliis nominum similitudo. De Telepte vltra notitiam Africæ apud Sirmundum agunt Dexter in Chronico ad annum 429. Baronius anno 418. n. 31. Pamelius in notis ad Concilium Carthaginense, & tom. 1. Lyturgicon pag. 551. Binnius in notis ad Concilium Teleptense, corruptè nominatum Telense, licet nescio quod aliud eodem ferè tempore celebratum Telle prope Pintiam, & Palentiam in Hispania intrudat Dexter anno 423. subdubitetque Abrahamus Hörtelius in thesauro Geographico, an Concilium, quod vulgò Telense, coactum sit Telle, cuius meminit itinerarium Antonini, ac Ptolomæus, & cuius sedes Episcopalis translata est Palentiam circa annum 480. ut in Chronico Marci Maximi lego. Quicquid sit de Teleni in Hispania Concilio, Telepte Africana vrbs videtur ex Plinio lib. 5. Historiæ naturalis cap. 4. non esse diuersus locus à Lepte Sarrana, seu Minori in Byzacena regione, ad quam etiam pertinebat Ruspe, seu Ruspina, sic enim vocatur à Plinio, & à Silio Italico lib. 3. Punici belli versu 260. Vnde Baronius anno 490. num. 2. Spondanus, & plerique communiter in Lepte ciuitate ortum S. Fulgentij designant. Quando verò ad Hispaniam potuerit ille arcam deuenire, disquiram postea.

39 Oportet enim, cum huc diuerterim, & Reliquiarum Ananiæ ac sociorum, quibus direxit arca, fidem promouerim, satis facere prius scrupulis quorundam, qui post editum Chiffletij tractatum supra allegatum hæsitare cœperunt circa Christi Domini sepulchrale Sudarium, quod ex arca iam antiquitus eductum proponitur ad spectandum, & adorandum bis, aut ter in anno. Contestari equidem valeo cum Morales, memoriam Sudarij fieri in argentea Braçea iussu Regis Alfonsi Magni dominantis ab anno 862. vsque ad 910. vel 912. elaboratâ, qua contegitur arca. Nec pro suo Vefontino Sudario vllum tam antiquum, tamque authenticum monumentum proferet Chiffletius. Insigne etiam est, quod in Officio Ouerensium Reliquiarum concessione Apostolicæ Sedis vltimo proponitur sub his verbis, *Visum est in arca Sudarium, quod Ioannes in Evangelio refert postum super caput Domini I E S V, quando iacuit in sepulchro.* Inueni & ego in Missali peruersto Ecclesiæ de Salas, quo loci aurgit eximium Mausolæum Illustrissimi Archiepiscopi Hispalensis Ferdinandi Valdesij officii *P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I. l.*

cium Missæ de festiuitate Sudarij Ouerensis, & transeptum eius apud me retineo. Statum Ecclesiæ Ouetensis publicatum sexaginta ab hinc annis; litteræ, quas Decanus, & Capitulum in fidem, & testimonium Reliquiarum è tempore immemorabili consueuerunt præbere; verustissimæ picturæ, recepta à maioribus traditio, & solemnè concursus ram Asturum, quàm aduenarum diebus illis, quibus magno, & sumptuoso ostenditur apparatu, religiosissimæque spectantium deuotione, auctoritatem non sperendam conciliant.

40 Quæ omnia à fortiori vigent aduersus Serarium lib. 1. rerum Moguntiacarum cap. 17. lib. 2. cap. 31. affirmantem, sepulchrale totum Sudarium capitis Christi custodiri Moguntia duas diuisum in partes. De hoc, Sudariisque aliis Christi, quatenus exemplaria non sunt, prudentem ferè censuram Chiffletius cap. 27. vbi memorat ea, quæ in variis templis Christiani orbis venerationi sunt; & in Hispania apud S. Turibium Liebanensem cuiusdam partis Sudarij notitiam exhibet Gilius Gonzalez Dauila cap. 9. Theatri Ecclesiæ Asturicensis; partisque alterius Sanctus Dauila Episcopus Giennensis in opere de veneratione debita Sanctorum corporibus, & reliquiis circa initium. Si alicubi reperitur tantum, quantum cum portione Ouetensi sit sit ad octo longitudinis pedes conficiendos, non refragor. Nam Sudarium capitis Domini illam habuit mensuram: portio autem Ouetensis longa est non amplius palmos tres, & lata diuos, facta quidem ex lino non valde subtili, appareretque inperfa colore sanguineo, magisque in medio, quàm in extremitatibus, sed sine effigie faciei Christi. Mensura prototypi Sudarij nota fuit V. Bedæ cap. 5. de locis Sanctis ex relatione Arnulphi Episcopi Galli, qui cum post Mahu uia Principis Saracenorum anno 678. obitum, & ante annum 734. quo V. Beda migravit ex hac vita, visitaret terram sanctam, vidit Hierosolymis Sudarium. Et hinc liquet, Vefontinum Linteum missum anno 439. à Theodosio secundo Imperatore, ut scribit Noster Gualterius in chronographiâ ex præfice M. S. Ecclesiæ Vefontinæ, diuersum prorsus esse à Sudario autographo. Quod è Hierosolymis ad Hispaniam delatum, & Oueti repositum, certa mihi persuasio est; sed Vefontioni Coli sindonem, quæ lotum, & nudum obrexit Christi corpus in sepulchro; Taurini verò alteram, quæ cuentum, & recen-ter cruce demissum excepit, portandum honestè ad pollincturæ locum: quam sindonem non fuisse Sudarium capitis, probat non indiligenter Chiffletius cap. 6. ac 25. contra Paleotum, & Malonium, etsi voces *Sudarium*, & *Sindon* soleant sumi promiscuè. Sed dices, ut quid Sudarium tam longum, si capur, & faciem solummodò operuit? Respondeo, forsàn fuisse plicatum. Dices rursus, cur impressa facies Christi in Sindone sepulchrali, & non in Sudario? Occurro, Oueti non seruari integrum Sudarium; fortassis pars, quæ deficit, non caruit effigie vultus Christi, licet V. Bedæ silentium faciat, ut de ea dubitem valdè. Vide aliud responsum in Grethsero, tomo, & lib. 1. de Cruce cap. 97.

41 Restat disquisitione, quo tempore Sudarium è Hierosolymis translatum in Hispaniam vnâ cum hierotheca? Philippum, quem alij Episcopum Hierosolymitanum, alij Presbyterum vocant, hanc secum occultè in Africam tulisse, quando à Chofroè

toë Perfarum Rege capta est Hierosolymorum vrbs & ex Africa in Hispaniam S. Fulgentium Antistitem Rulpensem misisse, aut traduxisse, concordant plerique Historici, & Authores Nostrates; coniectanturque aliqui à S. Fulgentio tunc alportatam, cum anno 504. relegatus ad Vandalorum Rege Tralamundo euexit etiam in Sardiniam corpus S. Augustini, & alias plures Sanctorum Reliquias; de quo Baronius ad eum annum num. 38. Sed quis non stupefcatur, hæc tam inter se pugnantia irreptisse Nostratibus? Et non dicat cum Dione Chrystomo in oratione 2. *Per pauciores norunt exacte, sed rumore dumtaxat audiunt, atque hoc qui eo saculo vixerunt; posteriores verò, & terij planè sunt ignari, nisi quis quid dicat, amplectuntur facile...* Cum enim primus aliquis anticipauerit, ut solet fieri, iam videtur absurdum non credere. S. Fulgentius viuebat ab anno 464. vsque ad 529. Ciuitas autem Hierosolymitana anno 614. vastata est à Chosroë; nec eo temporis Philippus, sed Zacharias Hierosolymitanæ præsidebat Episcopali Sedi ab ann. 609. & 628. nisi tam hoc anno Modestus in ipsius locum fuerit successus, ut Suidas affirmat in Heraclio, sed contra communem traditionem Ecclesiæ, obseruante Spondano anno illo 628. Ad hæc: Sudarium celebre erat Hierosolymis post annum 678. ætate V. Bedæ, qui anno 734. functus est vita incepta prope annum 671. Non igitur potuit intra arcam inclusum deferri in Africam anno 614. multoque minus in Hispaniam anno 504. Quod si quis cum Nostro Portocarrero tentet, translationem arcæ à Hierosolymis contigisse sub Hadriano Imperatore, qui eam deiecit vrbs, & profanauit anno 137. ut sic quæ de Philippo, & Fulgentio Episcopis narratur, componat quadantenus, poterit æquali licentia retrogradi ad tempora Vespasiani, & Titi, qui eandem vrbs solo æquarunt anno 72. sicut enim vnum mente tantùm cogitatur absque vllis Historiarum præsiidiis, quid nō & aliud comminisci liceat, asserereque vniuersim, ea euensse, quæ fieri poterunt, quin aliunde constet, facta fuisse. Philippus Hierosolymitanus Episcopus mortuus est, ut minimùm anno 127. id est, decennio antequam Hadrianus Hierosolymam deuastaret: & Eliam discessisse cum arca ex Iudæa in Africam, quia imminentem cladem prænouerit diuina reuelatione, aut humana prudentia diuinarit, quo fundamento pronuntiat? Et quamuis arcam eduxisset, quidnam putatur actum de Sudario? Nobis fatius est fateri, ignotam esse occasionem, & tempus, quo ex Hierosolymis arca, & Sudarium in Africam, Hispaniamve appulerint ante annum 715. hoc enim anno Urbanus Præful Tolætanus, & Pelagius Infans, seu Princeps sacra ea Pignora ad Asturias transportarunt simul cum octo Spinis Coronæ Dominicæ, vestique cælo delata S. Ildefonso à Deipara Virgine, multis etiam Sanctorum corporibus, & Conciliorum, Patrumque scriptis. Vnam ex illis spinis Ouetensis Ecclesiæ dono dedit Venerabili Patri F. Petro compatri, quem S. Franciscus Assisius in Asturias destinauit; & in Ouetensi Franciscanorum templo adoratur. Vestis, seu capsula S. Ildefonsi reposita in obserata capsula, quam continet arca magna, nulli adspicienda permittitur, & ut vulgi sermo est, occulta mansit ab antiquissimis temporibus; sed, ut enarrat P. Franciscus Portocarrero cap. 30. eam vidit P. Petrus de Cauañas Nostræ Societatis, cum ante Religionis susceprum habitum Canonicus esset Ouetensis; meminisse, audisse me id etiam ex P. Didaco de Baëza

qui ab ipsius Petri de Cauañas excepit ore. Corpora Sanctorum complurium extant in Camera Sancta, & intra arcam innumera sacra Lipsana; libri verò veteres nulli, quos sciam, retinentur ob custodum incuriam.

An Ss. Ioachim, & Anna parentes Virgini Deiparæ?

42 **P** Ioannes Baptista Poza lib. 2. Elucidarij Deiparæ tract. 12. cap. 1. restatur, à pijs quibusdam in scriptis iactari, resurrexisse Ioachim, & Annam ad statum immortalem vnà cum Christo. Ille verò non improbens resurrectionem ad tempus, falsò asseri priorem eam conuincit ex lib. 6. Reuelationum S. Brigittæ cap. 104. vbi dicitur, *Sacristam Monasterij S. Pauli extra muros Roma dedisse sponsæ Christi Reliquias de S. Anna Matre Domina nostra.* Et paulò post additur, *S. Annam sic loquentem ad Brigittam, Reliquia mea, quas habes, erunt diligentibus in solatium, donec Deo placuerit eas alijs honorare in resurrectione nonissima.* P. Salmeron, tom. 10. tract. 47. pag. 490. restatur etiam, ostendi Romæ in quodam templo, brachium S. Annæ: refertque ex Molano Baronius in adnot. ad Roman. Martyrolog. die 26. Inlij caput eiusdem S. Annæ monstrari Duræ, quod est oppidum Ducatus Iuliacensis. P. Serarius lib. 1. Moguntiacarum rerum cap. 17. agens de ipsomet sacro capite; locum, vbi è Moguntia delatum honoratur, vocat Marcoduram. Hainricus Monachus Rebdorffensis in Annalibus anno 1361. partem brachij S. Annæ tradidit fuisse vnum ex Imperialibus insignibus, seu localibus. De alijs eiusdem Reliquijs Arturus Monasteriensis in Martyrologio Franciscano ad diem 26. Iulij §. 1. & 2. ac 3.

An S. Ioseph Sponsus Deiparæ Virgini?

43 **S** Bernardinus Senensis tom. 4. in serm. de S. Iosepho c. & art. 3. *piè credendum esse*, inquit, reuixisse immortalem cum Christo. Dumque hæc Patarij ad populum diceret S. Bernardinus, apparuit supra ipsum Crux aurea fulgentissima, ut tradit Andreas de Soto in lib. de S. Iosepho c. 33. S. Bernardinum, & antiquiorem Ioannem Gerisonem in serm. de Natiuitate B. Mariæ consideratione 3. p. 3. fol. 314. rufus in Iosephina dist. 12. in oratione fol. 311. & tandem in quadam epistola de festo S. Ioseph institutum p. 4. fol. 41. Sequuntur Bystus in Mariali p. 4. serm. 12. in eius p. 2. Vignerius institutionibus c. 20. §. 9. Author Margaritæ Confessorum q. vlt. ex Moralibus n. 9. Hieron. Gratian. lib. 5. de S. Ioseph c. & tit. 5. Fonsalca lib. 1. vitæ Christi c. 9. Mauburnus in Rosero tit. 21. Alphabeto 63. lit. G. Isidorus Isolanus lib. de S. Ioseph p. 4. cap. 3. Melchior Prieto in Iosephina, tract. 7. §. 9. cum Breuiario antiquo Ordinis B. Mariæ de Mercede, Elias à S. Theresia tom. 2. legationis Ecclesiæ Triumphantis ad Militantem in dedicatoria ad S. Ioseph. Andreas de Soto vbi supra. Ex Nostris, PP. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 8. sect. 2. Barradas tom. 3. in Euang. lib. 6. cap. 8. Morales in cap. 1. Matthæi lib. 5. tract. 11. n. 7. Cornelius in c. 1. Marth. v. 16. Tirinus ibi, Salian. anno mundi 4066. Ribadeneyra in vita S. Iosephi, Petrus Buerus in sacris priuilegijs B. Mariæ communicatis S. Iosepho n. 44. & alij moderni tam exteri, quam domestici. Si obiciatur, S. Iosephum inter mortales adhuc fuisse cum Christus in cruce Matrem suam Ioanni commendauit, ut supponunt

supponunt S. Cyprianus serm. de Passione, S. Chrysolomus hom. 5. in Math. & hom. 3. in Acta Apost. S. Ambrosius libr. 2. & 10. in Lucam, lib. de Institutione Virginis cap. 6. & 7. necnon epist. 79. S. Augustinus serm. 81. de tempore, Arnoldus Carnotensis in tract. de laudibus B. Mariæ, & in alio super ea verba Christi, *Mulier Ecce Filius tuus*, dum dicunt, Virginem traditam Ioanni, & non Iosepho, quia nimirum voluit Christus significare Mariam & Iosephum non contraxisse Matrimonium, quod fuerit consummatum. Verumtamen *potius ex eo, quod Christus Matrem suam Ioanni commendauit, inferri certius potest, eo tempore Ioseph fuisse mortuum; Nam illo viuente non quæsiisset Christus fideliorum alium Virginis socium, ac ministrum.* Ita eximius Doctor Suarez disp. 7. sect. 1. allegans pro anteriori obitu S. Epiphanium, S. Vincentium Ferrerium, Petrum Comestorem. Et videndi sunt Arnaldus Albertinus tract. de agnoscendis Catholicis, & Hæreticis assertionibus quæst. 6. n. 5. Sylueita lib. 4. in Euang. cap. 1. q. 9. n. 36. ac 37. l. 5. c. 30. q. 3. n. 17. Chrystophorus Caftrensis in Deiparæ historia c. 13. n. 9. Morales supra tract. 10. à n. 5. Potuit iraque cum Christo resurgere S. Iosephus, ut qui iam antea decessisset. Si deinde opponantur verba S. Mechthildis lib. 1. spiritualis exercit. c. 44. *Iner quos (loquitur de sanctorum exercitu Christum in cælum comitante) Ioannes Baptista, Ioseph nutritius Domini, Simeon, qui Christum suscepit in templo, erant primates, qui omnes cum Domino ascendebant.* Respondetur, proponi quidem in his verbis ascensionem trium, an autem absque corporibus, vel cum illis, neutriquam declarari. Vnde nihil obstat ascensui S. Ioseph penes animam, & corpus, ut sit de duobus alijs, de quibus postea. Isidorus Isolanus multas, & pulchras colligit rationes in fauorem resurrectionis S. Ioseph ad vitam immortalem. En illas: *Prinilegium illud datum fuit sanctis illis (de quibus Math. 27.) propter sanctitatis excellentiam, nullis verò inferiorem fuisse Ioseph sanctitudine credimus: hoc igitur prinilegio donatus est. Amplius, filij est honorare Parentem, ac curam gerere corporis deficientis Patris. Ergo Christus filius Ioseph putatus, magis verò eum diligens, quam si fuisset eius naturalis filius, multa sanctorum corpora suscitans de puluere, corpusculum Patris sui putatiui non est passus manere in puluere, Fæuet huic rationi argumentum Diui Bernardi, quo arguit dicens, non decuit, ut carnem matris suæ sine honore in terra relinqueret, eum, qui honorem parentum sub præcepti distributione posuit. Item qui in vita mortali præ cæteris honorauit Iosephum, prosequens nomine Patris, pius est, credere eum in morte præ cæteris honorasse. Amplius, filius resurgens omni affecit solatio Matrem, qui ei compassa fuerat: ergo etiam Patrem, qui illum educauerat. Et fortè Ioseph fuit vnus, de illis, qui apparuerunt multis, ac singulariter B. Virgini. Hæc Isolanus, quibus nihil adiciendum se mihi offert, nisi altè repetam merita sanctissimi Iosephi; quæ tanta sunt, ut Gerfon, Bustus, Isolanus, Christophorus de Fonseca, Ioannes Oforius, Ludouicus Granatenfis, Vignerius, Morales, Suarius, Pioræz supremam dignitatem post Virgineam ipsam adscribant ipsi in Empyrea aula, vel adscribentibus non contradicant.*

An Simeon Iustus, & duo eius filij? An Zacharias, & eius filius Ioannes Baptista?

44 **P**ost Franciscum Lucam Tirinum in cap. 27. Matthæi v. 52. ait, fortè resurrexisse cum

Christo Simeonem Iustum: Vincentius autem Bellouacensis lib. 7. speculi historialis cap. 58. Iacobusque de Voragine in Legenda Resurrectionis Dominicæ referunt ex Euangelio Nicodemæ, resurrexisse Carinum, & Leucium filios Simeonis Iusti, & in c. 63. addit Vincetius ex eodem Euangelio, reuixisse multos alios; verum neque hos, neque illos ad vitam immortalem. Præcitarum Euangelium non est Canonicum, sed potius reprobatur ab Ecclesia Catholica; ideoque nihil curandum de eius testimonio. Et quæ attinet ad Simeonem Iustum, suspicio Tirini, nec improbat, nec probatur a nobis.

45 Cum Francisco Luca idem Tirinus apponit Zachariam & eius filium Ioannem Baptistam. De primo dubito, quantum ad resurrectionem in immortali corpore, nisi credendum haudquaquam sit Bernardo Breidembachio, initio Itinerarij ad Terram sanctam, vbi scribit, eius corpus extare Venetijs in templo ipsi dicato; Romæ verò in Laterano coli ipsius caput, testis est Baronius in notis ad Martyrologium die 5. Nouembris. De secundo negandum profus est, resurrexisse, si censetur cum eodem Tirino eam sanctorum resurrectionem fuisse ad immortalem vitam. Nam *reuocare in dubium historiam, & traditionem de Reliquijs Baptistæ, neque pium esset, neque antiquitati consentaneum, ut aduertit Suarez. Scio, Ioannem Echium homilia 5. de Assumptione B. Mariæ referre ex Francisco Mayrone, Ioannem Baptistam corpore, & anima esse in cælo, non obstante illo quod caput eius sit hic in terra. Atque hoc asserit ille de alijs pluribus sanctis, in quorum numero sunt, qui reponunt Paulum quoque.* Sed hæc talia sunt, ut ridenda potius tanquam somnia, quam seriò impugnanda veniant, & plures putabunt tot contradictionum implicantijs inuoluere, quot verba. Licet autem contradictionum implicantiæ euincerentur (ut plurimum iudicio possunt) tum in præsentia circumscriptiua multiplicata eiusdem corporis ad diuersa loca, tum in tam varijs affectionibus, & mutationibus, quas in vno loco pateretur, & non in alio: tamen sine fundamento authoritatis, & rationis innumera cogitantur prodigia, & miracula, semelque admissa, corpora Baptistæ, Pauli, & aliorum existere simul in cælo, & in terra, ibi animata, & glorificata, hic inanimata, & corruptioni obnoxia; quid causæ erit, ne idem putetur de corporibus reliquorum sanctorum? Et tunc qui saluabitur Iustorum resurrectio in die Iudicij? Simile quid probabile visum est post Vuendelinum, & Ioanem Maiorem Cosmæ Magallanes in cap. 5. Iosue sect. 1. annotat. 7. n. 3. Martino Bressero lib. 8. de conscientia c. 22. n. 324. & 327. ac 330. quoad præputium abscissum è Christi corpore in Circumcisione, ut nimirum modò maneat in terra inanimata, & simul in cælo animatum, & vnitum Christi corpori. Sed id, ut incredibile refellitur à Suario tomo 2. in 3. p. disp. 47. sect. 1.

46 Inquies, Ioannes Baptista post Deiparentem Virginem primus est inter Beatos ex sententia Francisci Mayronis, Ioannis Ekij, Ioannis Gerfonis, Alfonsi Salmeronis, Vincentij Regij lib. 4. Dilucidationum Euangelicarum cap. 10. digressione 8. Morali num. 14. Pauli Roterigij in Triumpho veræ gloriæ vtriusque Ioannis parte 1. curru 6. laurea 23. & sequentibus vsque ad 30. vbi Ecclesiastici Patres ad stipulatores recensentur, vti etiam in certamine 4. expositiuo Laureæ Salmantinae Antonij Perez Benedicini, atque n. sect. 3. disp. 23. tomi 2. P. Suarez super 3. part. Et tamen non surrexit cum Christo

Christo immortalis. Ergo tribuitur immerito rediuitis aliis sanctis hoc privilegium. Respondeo, resurrectionem Sanctorum cum Christo ad vitam sine mortalem, sine mortalem non fuisse factam propter ipsos, sed propter resurrectionem Christi restitendam, ut inquit S. Thomas in 4. dist. 43. q. 1. art. 3. quæst. 1. ad 2. Vnde, ut optime explicat Sotus ibidem q. 2. art. 1. non est facta ratione sanctitatis ipsorum, quod & à me est traditum in n. 48. Exercit. 19. sed ex singulari prærogativa, & gratuito privilegio Dei indulto in gratiam Christi. Et si ergo Baptista sanctitas tam eximia sit, potuit iustissime Deus ob meritum suum beneplacitum, vel ob speciales rationes nobis occultas resurrectionis perpetuæ, vel temporariæ prærogatiuam non tribuere tunc Baptiste, concedere verò aliis minore sanctitate conspicuis.

An Beatus Lator? An aliqui alij.

47 R Aynaudus cap. 13. de bono Latrone n. 19. scribit, si seclusa temerè quicquam definiendi præcipitatione, sanctorum Latronem quis annueret Iustis rediuiuis cum Christo, ad stipulatores se nec inuitum adiuncturum. Refert id, nec improbat Cornelius in c. 21. Mathæi v. 16. Escobar tom. 2. comment. in Euang. Sanctorum lib. 1. ad cap. 16. Marci sect. & panegyri 5. obseruatione 6. n. 7. ait, se specialiter in Patribus legisse beati Latronis resurrectionem. Sed quidem S. Augustinus lib. contra Felicianum cap. 15. inquit, *Corpus sancti Latronis ad communem resurrectionem morte inclusum esse, S. Chryostomus adductus in Catena S. Thomæ ad c. 23. Lucæ, Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 87. in scripturam Author quæstionum sub nomine S. Iustini in explicatione q. 76. propozitæ à Gentibus supponunt, iustum Latronem resurrecturum in die Iudicij cum aliis Iustis. Quare eius cum Christo ad vitam immortalē resurrectio his saltem Patribus conformis non est.*

48 Hugò de S. Charo in cap. 27. Mathæi testatur dici in Euangelio Nazaræorum, quod duo, qui fuerunt mortui ante circiter annos quadraginta, boni & sancti viri, venerunt in Templum post resurrectionem Domini, & non loquentes petierunt pergamenum, & encaustum, & scripserunt, quomodo illi, qui erant in Lybno exultauerunt in descensu Domini ad Inferos, & Demones tristabantur. Sed hæc sunt apochrypha, & omnino respicienda, maxime si in prædicto Euangelio dicatur non nisi duos illos viros resurrectisse, siquidem iuxta S. Mathæum multi fuerunt, qui surrexerunt, quique apparuerunt multis.

49 Pertus Comestor cap. 178. Historiæ Evangelicæ, vbi de signis in morte Domini, sic fatetur, *Quidam Sancti surrexerunt à mortuis, & venerunt in Hierusalem, & apparuerunt multis. Fortè hi fuerunt, de quibus super epistolam ad Hebræos legitur, quod multi affectauerunt sepeliri in terra sancta, ut Domino resurgente, resurgerent. Virum aliqui eorum ita permanserunt, & cum Domino ascendente ascenderint? nescimus. Quod autem aliqui eorum iterum mortui sunt, postquam Dominum surrexisse testificati sunt, scimus; quia corpora quorundam adhuc quiescunt in Hierusalem, & sanctus Scarioth unus eorum fuisse à quibusdam perhibetur. Hactenus ex Magistro Historiæ scholasticæ, qui postea in additione subiungit, Dicitur Sanctus Scarioth fuisse Abbas, quo mortuo, quidam monachi inconsolabiliter dolentes*

*mortui sunt, & adhuc compaginati videntur. Stableta ergo fidei est, quod antea dicebatur de Scarioth, nisi is fuerit Abbas conuentus nescio cuius Carmelitani apud Engaddum tempore Christi, vt Marcus Antonius Alegre in paradiso Carmelitici decoris pag. 135. persuadere cupit: sed ægè faciet fidem. Nec probandum illud, vt alij ex sanctis rediuiuis manserint expertes mortis, alij obierint rursus. Præterea si aliqui perstitissent immortales, nequiquam resurrexerunt, quando in morte Christi monumenta sunt aperta, sed posteriùs tempore, aut natura saltem, quàm Christus, qui est ex Paulo 1. ad Corinth. 15. v. 20. *Primitiæ dormientium*; & iuxta eundem ad Colossenses cap. 1. v. 18. Ioannemque in Apocalypsim cap. 1. v. 5. *Primogenitus ex mortuis ac mortuorum* scilicet ad vitam immortalē. Vnde per anticipationis figuram, post relatum monumentorum in morte Christi apertionem addidit S. Mathæus, & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Ita obseruant quot opinantur, eos Sanctos mortuos iterum non fuisse; imò & plures, qui secus censent, insinuatque ab Euangelista immediatè aiente, *Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius*, nam si è sepulchris non exierunt, neque testimonium de Christo reddiderunt, nisi post eius resurrectionem, vt quid à feria sexta vsque ad diem Dominicam anticipata fuisset ipsorum resurrectio? Quod autem monumenta in morte Christi anticipatè aperta sint, ea forsitan de causa diuinitus dispositum, vt Hierosolymitanis commotis ex sepulchrorum subita resurrectione, & cadauerum intra iacentium conspectu euidentiore postea fieret horum resurrectio.*

50 Huc vsque progressus sum ex variis Authoribus recensens eos Sanctos, qui cum Christo resurrexerunt. Res fuit diuinationum plena. Iam quandoquidem simul curauit obuiam ire difficultatibus, quæ contra resurrectionem ad immortalē vitam efferebant caput, operæ præcium erit, vnam, quæ Dominicum Sotum maxime mouit, intactam non relinquere. Inquit itaque Sotus. *Sed quæ ratio multum mouet, est, quod si resurrexerunt in vitam perpetuam, non est opinandum, mansisse in terris; sed certissime credendum, in cælos ascendisse. Si verò illuc ascenderunt, procul dubio non prius Christo, sed cum ipso simul. Quod si ita gestum est; non est dubium, quod Euangelista inter enarrandam Christi Ascensionem tam præclare historia mentionem fecisset. Aut si non cum Christo ascendissent, eorum tamen ascensum, sicut & resurrectionem enarrasset.* Responderetur ex Euangelistis solum Mathæum scriptis tradidisse horum sanctorum resurrectionem, & eo quidem loco, vbi de ascensione Christi enarranda competens occasio haud quaquam se offerebat; de qua ascensione ipse postmodum in c. 28. sermonem non habuit. Habuere Marcus, & Lucas ille cap. 16. v. 19. hic cap. 19. v. 51. & in Actis cap. 1. vterque breuissimè in Euangelis; sed in Actis aliquantò latius Lucas. Verum tamen sicut et si neuter scripserit sanctorum animarum cum Christo in cælos ascensum, non idè debemus moueri ad illum negandum, ita præterita ab vtroque aliorum corporum præter Dominicum in cælos ascensio, non est sufficiens fundamentum, vt credamus, Christi solius corpus ascendisse. Et fortè idè prætermiserunt Marcus, & Lucas, quia à Discipulis solius corpus Christi visum sit ascendens. Si verò & aliorum sanctorum corpora visa sint, idè subticuerunt, quia ad nostram fidem necessarium non erat; & multa ab Euangelistis silentur, quæ

quæ nihilominus piè creduntur. Lege Suarium, tum in Comment. ad art. 3. quæst. 53. verè. *ultima coniectura*, cum disp. 51. sect. 2. verè. *quarta & vltima* Insinuat magnus is Doctor in posteriori loco, si conferatur cum numero penultimo sectione 3. disp. 57. Angelus etiam in assumptis corporibus comitatos fuisse triumphalem Christi ascendens pompam; deduciturque id non illepidè à Salmerone ex 1. Ioannis verè. 51. vbi Cornelius tribuit Euthymio ipsamet cogitationem, de qua nos circa finem sect. 3. Exercit. 14. & Duallius in Tractatu de quatuor Nouissimis quæst. 4. artic. 2. pag. 605.

SECTIO III.

An S. Ioannes Euangelista in corpore glorioso incolat Empyreum?

61 S ANCTUS Ambrosius, cum lib. 7. in Lucam cap. 11. & lib. de obitu sui fratris Satyri indicet, S. Ioannem Euangelistam nonobiisse, scribit in Plal. 118. verè. 153. *De morte eius aliqui dubitauerunt, de transitu per ignem dubitare non possumus, quia in paradiso est, nec separatur à Christo. Sed quia incredibile est, tantam excellentiam tribuere ipsi, vt quin mortem subierit, paradisi cælestis municipem efficiat, idè superiora verba intelligi possunt, præeunte Salmerone tomo 11. tract. 32. de existentia in paradiso terrestri, propter transitum per ignem. Addo, posse intelligi de existentia solius animæ in paradiso cælesti; neque enim clarè fatetur S. Ambrosius de resurrectione Ioannis; quem lib. de Resurrectionis fide insinuat esse mortuum. Et tunc transitus per ignem erit, vel accessus ad ignem diuini Iudicij, vel ad ignem Purgatorij, sine læsione, vt post Bellarminum lib. 2. de Purgatorio cap. 1. & Suarium tomo 4. in 3. part. disp. 45. sect. 1. num. 28. disp. etiam 47. sect. 1. num. 5. interpretantur Raynaudus cap. 13. de bono Latrone num. 8. Eliásque à S. Theresia lib. 1. legationis Ecclesiæ Triumphalis ad Militantem pro liberandis animabus Purgatorij cap. 25. num. 7. Afferit Lipomanus in vita S. Ioannis quædam S. Ambrosij verba serm. de sanctis Martyribus tempore Paschali, in quibus apertè significatur resurrectio gloriosa S. Ioannis. Sed cum extet sermo, verba ea desiderantur, vt notat Salmeron pag. 321. Petrus Abaelardus in serm. 24. de S. Ioanne profert eadem verba, sed sub nomine S. Augustini: postea tamen in serm. 25. de Assumptione B. Mariæ attribuit ipsa S. Ambrosio.*

52 Sophronius in lib. seu epistola de Assumptione B. Mariæ inquit, plurimos asseuerare, Ioannem iam resuscitatum, & beatam cum Christo immortalitate in cælestibus vestiri; ipse verò indecisum relinquit. S. Fulbertus Carnorensis in serm. de Natiuitate Virginis adstruit expressis verbis resurrectionem Ioannis, & in cælo existentiam penes corpus glorificatum. Dedit verba in n. 11. Exer. 19. Petrus Damiani serm. 64. & 2. de S. Ioanne non audeat, pleniter definire, pium tamen censet arbitrari, vt sicut de B. Dei Genitrice creditur, ita etiam B. Ioannes iam resurrexisse probabiliter asseratur, quatenus sicut in Virginea fuerunt integritate participes, ita nihilominus in anticipata resurrectione merito videantur æquales; nec sit in resurrectione diuersitas, quibus tanta fuerat vnanimitas conuersationis in vita. Hæc ille. Sed tamen paulo antea dixerat,

Affuit itaque Dominus promissionis sue non immemor, qui & animam eius in illa superna Hierusalem quiete susciperet, & Sacratissimum corpus in ea, que ipse nouit, secreti recessus arcana transferret. Nam & de B. Henoch legitur quia ambulauerit cum Deo, & non inueniebatur, quia transtulit illum Deus. Ast cum non nisi chymericè cogitari possit, animam Ioannis esse in superna Hierusalem, & corpus rediuiuum, animatumque in paradiso terrestri, aliòve occulto recessu (ni anima absque vlla causa occipare simul duo distita loca coningatur) putari debet, Petrus Damiani de Ioannis corpore inanimitè hæc dixisse. Et proinde hæc verba cum illis sunt fæderanda, quatenus in his loquutus sit ex communiore sententia; in illis autem ex pia apud se præsumptione de resurrectione Ioannis, & existentia penes animam, & corpus glorificatum in superna Hierusalem.

53 S. Anselmus in Elucidario contestatur non obicere, dum ait, *Iusti cum resurgent, mox ab Angelis in aère obuiam Christo rapientur; & electi viuentes cum eis rapientur, & in ipso raptu morientur, & reniuescent. Hoc præcessit in Maria, & Ioannes Maria, qua receptio corpore post mortem in gloria est assumpta, Ioanne, qui cum corpore raptus, & in ipso raptu actu creditur mortuus.* Rabanus in Martyrologio, 6. Kalendas Ianuarij apud Henricum Canisium tomo 6. Lectionis antiquæ pag. 758. scribit, *Assumptio S. Ioannis Euangelista apud Ephesum.* Notherus Balbulus in Martyrologio 8. Kalendas Iulij apud eundem Canisium pag. 861. *Reclinavit se S. Ioannes in sepulchro, quasi in lecto, tam liber à dolore mortis, quam immunitas creditur à contagio corruptionis.* Ad Assumptio in priori testimonio indicat ex vulgari vsu translationem in Empyreum penes animam, & corpus. In posteriori testimonio Immunitas à contagio corruptionis stare potest sine translatione ad Empyreum, vel quia corpus maneat alicubi emortuum, incorruptum tamen, vel quia rediuiuum existat in paradiso terrestri. Author Anonymus in Commentario de Translatione S. Iacobi Apostoli primarij Tutelaris Hispaniarum inquit, *Qui Theologum Ioannem prærogatiua singulari dilectionis sibi vnitum viro, quo voluit, modo, etiam corpore in cælos assumpsit, potuit, & fratris eius sanctissimam glebam indicibili virtute sua de loco vno ad alterum transvehere locum.* Ita Anonymus, cuius Commentarius ante sexcentos annos descriptus in membranis Floriacensibus emissus est in lucem anno 1605. ab Ioanne Bosco Cælestino pag. 186. Xisti Dextri Bibliothecæ Floriacensis.

54 Nicephorus Callistus nomine S. Ioannis sic loquitur lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 35. *Non dixit ei: Iesus, quod moriturus non sit; moriturus est enim eo, quo Dei genitrix, modo: confestim verò reniuescet, ac resurget, incorruptibili scilicet corpore, alterum Magistri expectaturus aduentum.* Et tursus lib. 2. cap. 42. narrat sic S. Ioannis mortem; *Dei autem ineffabilis, atque inuestigabilis gloria, ea, quam ipse nouit solus, hora illucescens corpus eius terrenum, & corruptibile in immortale, & incorruptibile (ò miraculum ingens!) transmutauit, & in diuinum paradysum, itidem vt omnibus laudibus celebrandam Dei Genitricem, qua per gratiam Mater eius fuit, recepit.* Hactenus Nicephorus, qui de terreno paradiso videbitur factus, si conferantur appozita modè verba cum aliis transcriptis num. 30. Exercit. 19. Etenim si per eum corpora illorum, qui cum Christo resurrexerunt sunt in paradiso Edem, & corpus Marianum in paradiso, in quo vixer arbor

vita; quid aliud de Ioannis corpore persuasum ipsi esse credemus, cum ait, receptum in diuinum paradisi, non secus ac Dei Genitricem? Ideo autem rediit, & immortalis Ioannis corpori paradisi celestem denegat Nicephorus, quia ingressum in eam & Dei visionem ante Iudicij diem Sanctorum animabus, quibus nihil purgandum superest, non concessit, in quo non solum erravit, sed etiam inconsequenter se gessit. Nam si iuxta ipsius sancti Ioannis anima non est iam beata, debuisset in eius corpore permanentem immortalitatem, & glorificationem non agnoscere, siquidem corpus immortale, & permanentem glorificationem supponat connaturaliter animam, cui innitur, iam beatam. Præterea corpus immortale, & permanentem glorificationem suo quasi iure exigit habitationem cælestem. Quod si hanc Christi, & aliorum Sanctorum corpora, de quibus in sectionibus præcedentibus, statim non obtinuerant; sed post quadraginta dies, ea fuit de causa, ut veritas resurrectionis comprobaretur, uti sapienter adnotavit S. Thomas 3. part. quæst. 57. artic. 1. ad 4. Et hæc satis quantum ad Nicephorum, eatenus solum audiendum, quatenus S. Ioannis corpus immortale iam, & glorificationem admittit.

55 Prætermittendus non est Augustinus Steuchi, qui annotationibus in cap. 2. Genes. inquit, *Eodem modo Enoch assumptus est; sed quem in locum Scriptura non refert. Eadem de Ioanne dici possunt. Quod si hi (Elias, Henoch, & Ioannes) cum corpore assumpti sunt, arbitror, eos ibi positos ubi & Iesus cum corpore versatur. Quid cauendum sit in his Steuchi verbis, aduertit num. 144. Exercit. 18. Neque item silendus est Henricus de Hassia Carthusianus, qui teste Bartholomæo Sybilla in speculo questionum peregrinarum capite & quæst. 3. Decadis 1. scripsit, non solum Henochum, & Eliam ad finem prædicandi contra Antichristum in paradiso conseruari, sed fortasse & Ioannem Euangelistam, & illos, qui resurrexerunt cum Christo. Sed extra dubitationis aleam debuisset esse, resurgentes cum Christo non existerent in paradiso terrestri, ut iam pertractati in numero 14. quicquid sit de S. Ioanne.*

56 S. Brigitta libro 4. Reuelationum capite 1. testatur, se à B. Ioanne audiuisse hæc, *Ego sum ille, qui scripturam auream plenius agnouit, & agnoscendo augmentaui. Ego fui nudatus ignominiosè, & quia patienter sustinui, Deus vestiuit animam meam veste immortalis. Ego etiam fui inunctus oleo, idè nunc gaudeo oleo lætitiæ sempiternæ. Ego insuper post Matrem Dei lenissima morte de mundo transiui, quia custos Matris Dei factus fui, & corpus meum est in loco quietissimo, & securissimo. Rursus capite 23. narrat, se audiuisse Deiparam dicentem Ioanni, *Ideo placuit Deo te vocare de mundo morte lenissima post me, quia Virgo Virgini fuit commendata. Sed cum libro septimo capite 26. tradat, nullum corpus humanum esse in cælo nunc præter Christi, & Mariæ, locus ille, quietissimus, & securissimus erit alius ab Empyreo. Erit forsitan paradisi terrestri. Ut ramentum de hac interpretatione dubitem, facit animæ glorificatio, quam sancta Brigitta exprimit vtrouque. Vnde etiam pro rediit & glorificato S. Ioannis corpore videantur stare sanctæ Brigittæ verba, inclinor magis, ut ea intelligam, quatenus sancti Ioannis corpus morte lenissima ab anima separatim iaceat modò inanime in loco aliquo quietissimo, & securissimo extra Empyreum, & glorificata anima intra existat induta immortalis**

veste dorum gloriæ. Sanctæ Gertrudi Mansfeldensis libro quarto Inflationum diuinæ pietatis, capite quarto, dixisse refertur Christus de Ioanne, *Tali modo complacuit mihi in præsentis vita remunerare, quod cum ab omni dolo mortis illæsum quasi in iubilo de corpore assumpsi. Quæ verba consona sunt illis aliis apud S. Brigittam; nec minus consona sunt, quæ habet S. Mechthildis libro primo spiritualis gratiæ capite 14. Etate nostra femina cuiusdam cælitus illustratæ prout priuata fide piè creditur, cum sanctorum plurium animæ sub assumptis corporibus persæpe apparetur; ut de S. Ioanne Euangelista retulit, apparuisse sibi semel alio modo, ita ut putaret, corpore resuscitato viuum visum à se fuisse.*

57 Doctor Angelicus in 4. distinct. 43. art. 3. quæst. 1. in 2. argumento, & in opusculo de Symbolo Apostolorum art. 3. die resurrexit, præterea lectione 5. in capite 21. Ioannis. S. Vincentius Ferrer. in sermone de S. Ioanne. B. Thomas Villanouanus in concione de S. Ioanne, Albertus Magnus, & cum ipso Tuttrecremata in festo S. Ioannis quæstione secunda. Discipulus in sermone de Assumptione, Radulphus Ardens homilia 2. in festo S. Ioannis, Echius, Clitovæus, Ianlenius, & cum ipsis Canisius libro 8. cap. 5. de B. Virgine, Lanspergius in exegeti Euangelij de festo S. Ioannis, Syluester in eiusdem festo tract. 4. Aureæ Rosæ Mayo in 4. distinctione 48. quæstione 2. Argentinensis distinctione 43. articulo 4. Quandus ibidem, propositione 5. Marulus de religiosè viuendi institutione per exempla lib. 6. capite 16. Episcopus Equinus lib. 2. Catalogi Sanctorum capite 7. Ludouicus Granatenis sermone 2. de S. Ioanne, Didacus Stella in capite 6. Luca, Baronius (saltem non renuit) tomò 2. Annalium anno Christi 101. Pereyra in capite 21. Ioannis, Barradas tomò 4. in Euang. libro 9. capite 4. citans S. Isidorum in libris originum (mihî tamen non licuit locum inuenire, ut nec in Leone Papa recensio à Salmerone tomò 10. tract. 47. pag. 488.) Henriquez libro vltimo de fine hominis capite 21. §. 3. citans in Glossa Stobæum, rursus cap. 23. §. 9. & multi alij apertè pronuntiant, S. Ioannem rediit in Empyreum.

58 Si in contrarium opponantur, quæ pro Ioanne non mortuo, sed venturo cum Henoch, & Elia in fine mundi contra Antichristum, habent Catharinus in opusculo de consummata gloria Christi, Salmeron tomò 11. tract. 32. Georgius Trapezuntius in opusculo de hac re, Ioachim Abbas libro Introductorio in Apocalypsis cap. 27. & expositione 1. capite 1. Apocalypsis vers. 18. Aldhelmus Occidentalium Saxonum Episcopus libro de Laudibus Virginitatis capite 11. Mantuanus in Alfonso libro 5. Hieronymus Vida in hymno de S. Ioanne, Guilhelmus Vorrillong, cum Mayrone in 4. distinctione 48. artic. 1. Amadæus Franciscanus rapru 8. suæ Apocalypsis, ut alios fileam huius opinionis Patronos: diluuntur optimè à Maldonato in capite 21. Ioannis vers. 20. & 21. Suario tomò 2. in 3. part. disput. 5. sect. 3. Viega in cap. 10. Apocalypsis comment. 4. sect. 8. Tannero in 3. p. disp. 1. q. 4. dub. 1. n. 25. Granado 1. p. controu. 13. de nouissimis tract. & disp. 1. à u. 9. Cornelio in Prologo, ad Apocalypsim, & 10. Apocalypsis v. 11. Ioannis etiam 21. v. 22. Colma Magallanes præfatione in Iosue, sect. 6. n. 9. ac 10. Benedicto Iustiniano prolusione in epist. B. Ioannis c. 6. Duallio in tract. de quatuor Nouissimis, q. 4. art. 2.

pag. 597.

SECTIO IV.

An alij in corpore glorioso incolant iam Empyreum?

pag. 597. Sandæo 1. p. Theologiæ commentatione 37. Exercit. 3. Maluenda lib. 9. de Antichristo cap. 11. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 1. §. & n. 2. qui rem adeo accuratè tractant, ut omnem posterorum operam præoccuparint.

59 Multò magis vrgere possunt, quæ sequuntur. Nam Cælestinus Pontifex Romanus in epist. ad synodum Ephesinam facit mentionem reliquiarum S. Ioannis, *Ante omnia, ait, illa vos præcipue considerare, iterum, atque iterum recolere docet, quibus Ioannes Apostolus, cuius reliquias præsentis honoratis, ad mutuam concordiam, dilectionemque hortatur. In 2. Synodo Nicæna actione 5. dicitur de Ioanne Anachoreta, Erat studiosus Martyrum, nunc enim in Ephesum ad Ioannem ibat. Schismatici Orientales in epist. ad Senatum Constantinopolitanum scribunt, *Comperimus, Cyrillum Alexandria Episcopum, & Mennonem Ephesorum Antistitem:: sacra templa, sacras inuictissimorum Martyrum ades præclusisse, ita ut nec orare quidem cupientibus licuerit, neque è locis usque adeò remotis venientibus, tantoque sacras sanctorum, triumphatorumque Martyrum, maxime vero beatissimi Ioannis Theologi, ac Euangelistæ:: reliquias videndi, eas denique complectendi desiderio flagrantibus, integrum fuerit. S. Ioannes Chryostomus hom. 26. in epist. ad Hebræos inquit, *Apostolorum plurimorum assa nescimus, ubi iacent: Petri, & Pauli quidem, Ioannis, & Thoma manifesta sunt sepulchra. Rursus homil. 2. in Euang. Ioannis, dum affirmat Apostolum hunc Euangelio totum comprehendisse orbem, corpore mediæ obtinuisse Asiæ, & secundum animam secessisse in eum locum, qui sanctis congruus est, loqui videtur de corpore iacentis Ephesi. S. Paulinus carm. 26. in Natalis 11. fragmentis apud Dungalum canit,***

*Sic Deus & reliquis tribuens pia munera terris
Sparsit ubique loci magnas sua membra per urbes.
Sic dedit Andream Patri, Ephesique Ioannem,
Ut simul Europam, atque Asiam curaret in illis,
Discuterique grænes per lumina tanta tenebras.*

Polycrates Ephesiorum Episcopus in epistola quadam apud S. Hieronymum Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, & apud Eusebium lib. 3. historiæ cap. 31. habet hæc digna notata. *In Asia elementa maxima dormierunt, quæ resurgunt in die Domini, quando venturus est de caelis in maiestate sua, & suscitaturus omnes Sanctos. Philippum loquor, & c. sed & Ioannes:: in Epheso dormiuit. Respondet ad aliqua ex his testimoniis Barradas, appellari reliquias, Sepulchrum, Pallium, Crepidas, & similia. Vereor, ne expositio hæc videatur violenta, & saltem in alia non quadrat.*

60 Quapropter venerot piam tantorum Doctorum, & præcipue Angelici Præceptoris opinionem pro existentia Ioannis, quoad corpus glorificationem in Empyreo, desiderio tamen sinceram intelligentiam testimoniis, quæ proximè adduxi; & vltèriùs firmam rationem pro ea, existimationem; quæ non placet Hugoni de S. Victore in fine annotationum ad Euangelium Ioannis, Dominico Soto in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. Maluendæ lib. 9. de Antichristo cap. 12. Luca Fernandez de Ayala discursu 17. de eodem Antichristo; Suario tom. 2. in 3. p. disp. 5. sect. 3. Cornelio in c. 21. Ioannis v. 22. Etio v. 23. Benedicto Iustiniano prolusione in ep. B. Ioannis c. 6. n. 11. Roæ c. 1. de statu Beatorum. Et Petrus Comestor ait cap. 196. Historiæ Euangelicæ, *melius esse de huiusmodi piè dubitare, quam temerè definire.*

61 DE S. Simeone Salo innuere videtur Metaphrastes, aut Leontius Episcopus Cypri in eius vita apud Surium tom. 4. die 1. Iulij; inquit enim, *Cum autem aperuisset sepulchrum (Ioannes Diaconus) nequaquam eum inuenit. Eum enim glorificans transferat Dominus. Ast quò transferret corpus glorificatum, nisi in Empyreum? cogiter secum prudens Lector, an satis sit Metaphrastes, vel Leontij autoritas ad id credendum? Et consulat de hoc sancto, Euagrius lib. 4. c. 33. Nicephorus lib. 17. cap. 22. historiæ Ecclesiasticæ, Leontium in Metaphraste, & Lipomano, ac Surio, Ioannem Molanum in additionibus ad Vuardum die 1. Iulij, Baronium in notationibus ad Martyrologium Romanum, & in Annalibus, anno Christi 548. à n. 15. tomò 7. Benedictum Gononum in vitis insignium Eremitarum Orientis pag. 48. vbi aduertit, Synodum Nicænam secundam, §. act. 4. inter alia opera Leontij laudare S. Simeonis vitam, quam scripsit; & ipse Gononus ad præscripta verba hanc appendit marginalem notam, *Corpus S. viri cum anima sua aeterna beatitudine fruatur.**

62 Bernardinus de Busto 11. parte Marialis sermon. 1. de Assumptione B. Mariæ parte 6. scribit, *S. Ambrosius in sermone Paschali videtur velle, quòd quoties celebratur Festum Resurrectionis Domini aliqui mortui ex Sanctis resurgunt, & in cælum cum corpore glorioso assumuntur. Echius hom. 5. de Assumptione B. Mariæ fatetur, se id non legisse in S. Ambrosio. Et certè S. Ambrosius in serm. de Martyribus tempore Paschali (ad quem respexit forsitan Bernardinus, cum dicat confirmare ibidem gloriosam resurrectionem S. Ioannis Euangelistæ) loquitur solummodò de futuro Martyrum resurrectione, ut legenti illum constabit, nec verbum habet de S. Ioanne Euangelista, ut obseruabam in num. 51. Onandus in 4. dist. 43. propos. 5. credit, Bernardinum desumpsisse id ex fragmento quodam apud antiquum Breuiarium, vbi aiebat S. Ambrosius, *Cur non quotiescumque Resurrectionis Domini festiuitas celebratur, toties resurgere credimus & sanctos. Hi iam in monumentis audierunt vocem Filij Dei, & audient post aduentum ad Iudicium. Sed in his verbis (quæ S. Ambrosij esse non facile adducatur, ut credam, sed composita ad similitudinem extantium in sermone illo de Martyribus) nec resurrectio in corpore glorificato, nec Ascensio ad cælum penes corpus exprimitur: & possunt intelligi de resurrectione in spe priora verba; posteriora autem, quatenus aliqui Sancti, ut qui resurrexerunt cum Christo, audierint iam in monumentis vocem ipsius, & alij audient post aduentum ad Iudicium, Brianus, & Franciscus Mayronis apud Echium supra tribuunt S. Augustino cogitationem de annua aliquorum sanctorum resurrectione. Nisi locum videro, non assentiar. Vbertinus de Cafali in arbore Vitæ lib. 4. cap. 32. anceps manet. Sanè cum ea cogitatio careat stabili authoritatis, & rationis fundamento, explodenda prorsus est à nobis post Salam tomò 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 3. num. 20.**

SECTIO

SECTIO V.

An de cætero Henoch, & Elias ante generalem Resurrectionem incolent Empyreum in corporibus glorificatis? & an in non glorificato raptum esse in illud ad tempus Sanctum Paulum colligatur ex sacra Scriptura?

63 **A** Pocalypsis cap. 11. dicitur de duobus testibus, qui iuxta meliorem interpretationem sunt Henoch, & Elias, occidendos Hierosolymis ab Antichristo, eorumque corpora inhumata iacentia in illius vrbis plateis per tres dies, & dimidium, suscitanda diuinitus, & andita hac voce de cælo. *Ascendite huc, accensuros statim in cælum in nube.* Quæ narratio, cum ad Litteram intelligatur ab Ecclesiæ Patribus, & Biblicis interpretibus, fit, eos duos testes incolas Empyrei futuros in corporibus glorificatis ante vniuersalem resurrectionem. Huic deductioni, si quis putet illud aduersari, quod de veteribus Sanctis scribit Paulus Hebr. 11. & hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt re-promissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur, id est, consummationem beatitudinis, siue gloriam corporis acciperent, nequaquam aduersatur, quamuis in eo Catalogo nominatus fuerit Henoch. Primo quoniam paucorum privilegium legi communi non nocet, ut quod beatissima semper virgo Maria in cælo gloriosum corpus possideat, non obstat legi, quam indicat Apostolus, cum ait, ut non sine nobis consummarentur, nec obstat si verè idem probari possit de Ioanne Apostolo. Deinde quoniam cum post paucos dies futura sit resurrectio, non potest dici Henoch, & Elias sine nobis consummari; simul enim fieri dicitur, quod exigua mora interposita sit: Atrox Sapiientissimi Francisci Ribetæ verba in v. 12. cap. 11. Apocalypsis, ut obiter notarem, Authores, qui ob locum Pauli exaratum negant, Sanctos, cum Christo rediuitos, immortalis corporum vita donatos, debere & ipsum exponere, vel ut Ribera modo, vel ut ego supra num. 23. cum multis aliis, inter quos Cornelius satis copiosè. Multò ante Riberam Thomas Angelicus, vel Anglicus, S. Bernardinus Senensis eadem fermè dixerunt ibi.

64 Nihilominus utroque antiquior Beatus explanatio in Apocalypsim scribit, *Quod autem dixit, Ascendite huc, & ascendent in cælum in nube, hoc est, quod Apostolus dicit, Rapiemur in nubibus obuiam Christo. Ante aduentum autem Domini nullibi hoc potest contingere, ut aliquis homo præter Christum in cælum ascendat in corpore. Scriptum est enim, Intium Christus, deinde qui sunt vniuersi discipuli Christi in aduentum eius rapiemur in nubibus, & occurrent obuiam ei. Vnde excluditur omnis suspicio quorundam, qui putant, hos duos testes viuos esse, qui ante aduentum Domini cælum in nubibus ascendunt. Huc vltique Beatus. Sed Pauli testimonium, quod allegat, explicatum iam est in n. 25. Et hæc quoad primam sectionis partem.*

65 Secundam apposui intendens in illa Pauli ad Corinth. c. 12. v. 23. ac 4. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, siue in corpore, nescio, siue extra corpus, nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vltique ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit, quoniam raptus est in Paradisum &c. Nam cum lo-

quatur Apostolus de raptu ad Empyreum, & ad nobiliorem, eminentioremque eius paradisum, ut non semel in superioribus illustrauimus; & aliunde hic raptus non fuerit imaginarius, vel intellectualis, ita ut reuera manserit in terra Paulus, & per imaginationem tantum, aut intellectum videretur sibi esse in Empyreo; quippe verum fuisse, & realem raptum localem ex terra, docent communiter Ecclesiæ Patres, & Interpretes: examinandam venit an Pauli mortale corpus ingressum sit ad tempus in Empyreum?

66 Si Pauli anima separata sit realiter à corpore in eo raptu, respondendum erit negatiuè. At S. Thomas 2. 2. quæst. 175. art. 5. cogitat probabiliter, non separatam, licet Apostolus asserat, se hac de re nihil certò scire. Et meritò sic cogitatur à S. Thoma, *aliqui enim Paulus mortuus fuisse, & mox resurrexisset; Deum autem non decet, ut cum homines in extasim rapit, occidat; imò sic non fuisse hic raptus, & extasim, sed occisio, & mors: multa hic interuenissent miracula, quæ frustra multiplicamus; cum sine his suauis, & naturalis manens in corpore rapti potuerit, ut alij Sancti rapti sunt.* Ita Cornelius pulchrè. Accinitque Massutius in vita S. Pauli lib. 4. cap. 1. nec non Claudius Dauisquius lib. 3. de sanctitudine S. Pauli, cap. 11. Imò nullusnon Interpretum, & Scholasticorum affirmat id ipsum, teste Maximiliano Sandæo in Theologia Mytica lib. 2. commentatione 8. disquisitione 3. vbi reicit Bordinum, qui dixit, animam in raptu migrare è corpore: Et in commentatione 7. disquisitione 5. Exercit. 4. probauerat Sandæus, animam, dum patitur extasim, è corpore non recedere. S. Hildegardis in solutione quæstionis 24. significare videtur, Pauli animam in raptu fuisse à corpore diuisam. Sed si verba exactè ponderentur, abstractionem tantum à sensibus expriment. Iam ergo si raptus animæ fuit in Empyreum; & realis, mansitque anima coniuncta corpori, sequitur & hoc introductum fuisse in illud; nisi velis Pauli animam duplici in loco simul locatam: quod etsi diuinitus fieri potuerit, factum tamen fuisse nec Authoritas, nec ratio suadet. Et præterea, ut bene idem Cornelius, *Dignum, congruumque Paulo fuit, ut totus è cælo, & Dei alloquio quasi alter Moses prodiret, ut potè non Iudeorum tantum, sed & Gentium omnium celestis futurus Doctor, & Apostolus.*

67 Nec temeritatis nos quisquam incuset, eo quòd raptum cum corpore dicamus Paulum ad tertium vsque cælum, & paradisum celestem, quando ipse Paulus bis repetat, se nescire, siue in corpore, siue extra corpus raptus sit. Nos enim probabiliter, supposita inseparatione animæ à corpore, procedimus eò, ut dicamus, raptum cum corpore Paulum; ipse verò quoniam certam cognitionem non habebat de præfata inseparatione, idè palàm, & bis profitetur, nò scire se certò, an in corpore, an extra corpus raptus sit; de quo similiter nos non certò, sed probabilem assertionem dedimus: absit namque, ut Apostolo dubitante quis nostrum certum esse audeat. Vnde super hoc loquuti sumus, *magis coniecturaliter quam per certitudinem, edocti à S. Augustino lib. 12. de Genesi ad Litteram. cap. 3. à S. Thoma supra adi. Tandem quicquid sit, an corpus S. Pauli leuatum sit ad Empyreum, vel sola anima illuc sit euecta, vtrumque tamen ipse confirmauit, inquit Ambrosius, quia vtrumque posse fieri non negauit, ut & sine corpore rapti potuisset, & in corpore: Quid ergo mirum, si post resurrectionem corpus iam expiatum, atque renuatum, factum immortale,*

immortale, futurum credatur in cælis, quando non dubitat Apostolus, adhuc mortale corpus potuisse leuari ad cælos, & tolli in paradisum Dei Patriæ celestem.

68 Possent hic non pauca colligere ex Ecclesiasticis Historiis, & Sanctorum vicis, in quibus frequenter narratur, multos in mortali corpore viuentes raptos ad cælum & Beatorum Regiam. Sed cum exigua nostræ autoritatis limites superet diiudicare, raptos fuisse verè, & realiter, idcirco missa facio. Animaduertent tamen primò, narrationes illas, quantum fieri possit, intelligendas de extasi imaginaria, vel intellectuali, & nonnullas ex illis de visione materiali Curia celestis elicitæ à eleuatis diuinitus oculis corporis manentis in terra; magnum enim quid est, tæhi mortale corpus ad Empyreum, & proinde non facile credi debet. Etsi autem dispensatum sit cum S. Paulo, ut adhuc mortalis inuideret locum Beatorum, insignis hic fauor fuit, & non sine magno fundamento asserendus in aliis. Quòd si Apostolus vidit runc diuinam essentiam, ut sentiant multi apud Recupitum lib. 6. de Deo q. 14. cap. 5. & Dauisquius lib. 3. de sanctitudine S. Pauli, cap. 9. iam qua parte habuit; licet transeunter, supremam animæ felicitatem, inuectus congruè est ad stationem Beatorum. Animaduertent secundò, Martinum Gundisaluum Conchensem in Hispania ignibus damnatum ab Archiepiscopo Tolerano, quòd inter fatua alia blatteraret, scandere se cælum singulis diebus hora designata, & oculo illud. Sic referunt in Annalibus Ecclesiasticis anno 1359. Bzobius n. 8. Spondanus n. 4. ex Francisco Diago in Historia Prædicatorum Prouinciæ Aragoniæ lib. 1. cap. 24.

SECTIO VI.

Num Deipara Virgo post ascensionem Christi in Empyreum raptæ sit illuc aliquando cum corpore mortali? Num species Sacramentales Eucharisticæ illuc etiam transferantur interdum?

69 **R**atio controuertendi specialiter priorem tituli partem hæc est; quòd quicquid dignum unquam de aliquo extra suam personam voluit Christus, peperam est de matre sua, beatissima feminarum, noluisse; & quòd vel paucis mortalium constat esse collatum, fas erit non est suspicari tanta Virgini esse negatum; & quicquid singuli habuere Sancti, sola Virgo possedit, ut docent S. Anselmus cap. 4. de Conceptione B. Mariæ, S. Bernardus in epist. 174. ad Lugdunenses, Bernardus Archiepiscopus Tolerano super Salue Regina Sermone vltimo; de cuius, aliorumque trium Authore cum iam dudum dubitaretur, teste Francisco Biuario Cisterciensi in SS. PP. vindicatis pag. 135. at nunc ex Iuliani Perez Authoris coæui Chronico n. 607. verus patens innotuit. S. Thomas 3. p. q. 27. art. 1. in corpore ait, *Rationabiliter creditur, quòd illa, que genuit vnigenitum à Patre plenum gratia, & veritate, præ omnibus aliis maiora privilegia gratia accepit.* Consonatque sapientissimus Idiota libro de contempl. Virg. c. 2. inquit: *Sanctorum omnium privilegia esse in Maria.* Hinc qui Moysem, & Paulum, dum inter mortales degerent, vidisse, non nunquam Deum asseruerant, id ipsum multò potius de B. Virgine credunt. *Quis enim audeat tam speciale privilegium aliis concessum, Virgini denegare?* inquit Valquez tom. 1. in 1. p. disp. 56. cap. 2. n. 5. Cum P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

igitur Pauli mortale corpus eleuatum esse ad Empyreum dixerimus adèò probabiliter in sect. proxima, videtur idem de Virgine putandum.

70 Et ut in hac inuestigatione ex voto S. Bernardi sermone ad milites templi cap. 1. 1. *Sic ad se de noitate incunditas, ut de veritate non sit auctoritas.* Audiatur S. Hieronymus vel Sophronius in sermone de Assumptione inquit, *Conuersatur Virgo cum Senatoribus cæli intra Curiam paradisi, Rupertus lib. 3. in cantica cap. 4. vers. 1. Si quisquam dicit, raptum se fuisse in paradisum, & audisse arcana verba, qua non licet homini loqui; quanto magis tu, Regina Cælorum, persape celestibus interfuisti; & inter hæc dedisti, vel assequuta es aliquid, quod latet, & latere nos debet.* S. Bernardinus Senensis tom. 3. serm. 36. parte 3. principali. pag. 375. *Virginem plus quam Paulum raptam in tertium cælum, quia si essent tot Pauli, quot creature, non attingerent eum contempti, nam Paulus fuit vas electionis, Maria vas divinitatis.* S. Bernardus in sermone de B. Virgine (qui habetur ser. 2.) *Credendum est, Christum frequenter Matrem suam ad montem Myrrha, & ad cellam thuris sublimasse, in cellam vinariam occultasse; sui, prout nouit, & voluit, gloriam Deificam, & super-cælestem breuelasse notitiam.*

71 Accedit præterea, Virginem in tertis commo-rantem conspexisse sæpe Deum intuituè, ut Amadæus Franciscanus rapu 8. suæ Apocalypsis reuelarum sibi scribit, & ut Recupirus supra cap. 1. ac 2. exultè, & doctè comprobat. Ergo verisimile, religio-sumque est, affirmare, immaculatam eiusdem corpus, sanctissimamque animam euectam interdum ministerio Angelorum ad Empyreum aulam. Nam si vergetis admittere id posterius, quia quod in Scripturis sanctis non legitur, melius ignorare, quam definire temerè, credimus, iuxta Paschasij Rathberti animaduersionem in cap. 2. Math. vers. 16. Neque illud prius legitur in sacris monumentis, & tamen licet majus quid sit, asseritur prudenter, & piè à Theologis multis, & à non paucis Ecclesiæ Patri-bus indicatur: eoque procedunt Suarez, Arriaga, & alij 1. part. q. 12. art. 11. ut quamuis Moyse, & Paulus ob generales Scripturæ regulas existimen-tur Deum non vidisse in statu viæ, nihilominus sub eis regulis Virginem non comprehendendam pronuntiant, vti non continetur sub aliis communi-bus, peccati originalis, & dilatæ resurrectionis vltique ad finem mundi: quippe *Augusta, licet sit sub-dita, Princeps tamen eadem privilegia illi concedit, qua ipse habet.* leg. Princeps. ff. de legibus.

72 Si etiam cum cunctis concedere posterius, quia cum S. Anselmo in lib. de excellentia Virgini-s cap. 2. *Indecens esse reputes de Beata Matre Dei quid dubitabile in laudem eius recitari, cum ea, qua incunctanter de illa vera existunt, tanta laudis materia sint referta, ut quicumque in laudando eam morari desiderat, necesse sit, ut facultas eius magnitudi-ni rei, & veritati succumbat; sicut enim sola præcun-ctis meriti singularis enituit; ita quicquid ad eam at-tinet speciali quadam veritatis firmitate dignum est enitere.* Sed certè neque prius à tot, tantisque concessum Doctoribus est indubitabile; neque quicquid pro Deiparæ excellentia, & laudibus cogita-tur, debet esse extra omnem ambiguitatem, satis vti que est, si neque contra diuinas Litteras, neque contra Ecclesiæ definitionem, neque contra com-munem Patrum, & Theologorum consensum sit, & aliunde congruè nitarur rationibus, Patrum-que inhæreat vestigiis; etsi non prius certis, ac exploratis. Vnde cum in præfati puncto hæc om-nia,

nia, quæ satis esse dixi, concurrant, propendeo in partem affirmatiuam.

73 Etsi refragari videatur Philippus Abbas lib. 3. in cantica cap. 19. sic fatus, *Est filius in sinu, in consensu, in Dei Patris dextera, coequalis gloria, unius substantia, eiusdem maiestatis, coæternus aeterno, par inuisibili, lucem quoque habitans inaccessam, nec solium cuius nostrum, sed & Mari, dum hic uiuere, in concessam. Ad thronum enim gloria, in quo & in Patre Filius, & in Filio manet Pater, non Ioannes, non Iacobus, non denique peruenit Virgo Mater; & sicut illis ad concedendum non datur dextera vel sinistra, sic nec Mari, que humanitatis filij lege mortalium est ministra.* In quibus verbis Virgini agenti mortalem vitam negat uisionem diuinæ essentia; & contra ascensum in cælum uidetur stare, sed non idè refero pedem ab opinione præteritata.

74 Utinam inde laus aliqua accrescat Diuæ Mari! de qua credo, & confiteor cum Petro Abbate Cellensi lib. 9. epist. 10. *plura esse apud nos ignota, quam nota, quia confortata est & gratia, & gloria, & non possumus ad eam.* Dico etiam cum Nicolao Monacho in quadam ad ipsum Cellensem Epistola, *si quid scribo de Virgine, quod non legerim in canone; laudem tamen sapit Virgini, laudem & Filij Virgini.* Et occasione Scriptura canonica vel uera scribo, licet occulta, vel uerisimilia, & ipsa Catholica. Præsumuntur multa de Virgine, qua nusquam leguntur, & presumptionibus standum est, donec probetur contrarium.

75 Disquisitioni propositæ in posteriori parte tituli occasionem dedere quædam uerba Guimundi Episcopi Auerfani lib. 2. de ueritate Eucharistiæ non longè ab initio. *Ad hoc uerò (sic ille) quod à brutis animalibus (species sacramentales Eucharistiæ) consumi posse dicuntur, respondere possumus ob prædictas causas, id est, probando fidei, aut damnan- de, seu corrigende custodum negligentia, bruta animalia eò tenus ad corpus Christi posse accedere, que-*

usque potest humanus uisus aspicere; deinde aut mox inuisibiliter Angelorum sibi semper assistentium ministerio, uel suapte uirtute raptum iri, in cælisque consistui. Quæ uerba non improbantur à Thoma Vvaldenfi tom. 2. de Sacramentis cap. 60. Et cum in eis subtrahatur, quid fiat de speciebus sacramentalibus, uidetur indicari, quod transferantur ad cælum; nec nisi in hoc sensu potest intelligi, Christi corpus raptum iri, in cælisque constitui, quatenus scilicet sermo sit de Christi corpore ut contento sub speciebus, nam secundum se, seorsimque ab speciebus non reperitur in cælum, neque constitueretur in illo, siquidem ibi iam antea sic manebat.

76 Sed Guimundus audiendus non est, ut qui miracula proprio Marte confingat, ne sacramentales species à brutis corrodantur, aut deuentur; quod fieri posse, & sæpe contingere, debuisset uerò fateri. Quod si per raptum in cælum intelligatur solummodo descriptio corporis Christi sub speciebus, quæ maneat in ore, aut ventre animalis: quo pacto loquitur Glossa in cap. *Tribus gradibus* de consecrat. dist. 2. reiciendus est etiam Guimundus. Euoluat Lector Bellarminum lib. 3. de Eucharistia cap. 10. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 62. sect. 2. Valentiam tom. 4. disputatione 6. quæst. 8. punct. 2. Vasquium tomo 3. in 3. part. disp. 195. capite 4. & 5. Tannerum tom. 4. disp. 5. quæst. 4. dub. 2. à num. 28. & quæst. 8. dub. 1. numero 30. Granadum tomo 5. controu. 6. tract. 10. disp. 1. num. 3. & 4. Henriquez lib. 8. summæ cap. 40. §. 3. Lucam Vvadingum in Annalibus Minorum anno 1341. à n. 14. Gamachæum 3. part. quæst. 77. capite 7. Eymericum in Directorio Inquisitorum parte 1. Penam ibi Commentario 15. Bzoliium & Spondanum in Annalibus Ecclesiæ anno 1371. Consultis prius S. Thoma 3. p. q. 80. art. 3. ad 3. & 5. Damasceno in capitulo de sacro corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi.

EXERCITATIO VIGESIMATERTIA.

De hominibus ut Empyreï incolis in anima, & corpore gloriosis post generalem Resurrectionem.

MAN ex fide Catholica certam suppono; nec quæ ad eam pertinent uoco ad disputationem, ne præfixam transiliam metam. Quapropter solummodo agam de loco, quem incolent Beati homines rediuiui.

SECTIO I.

Firmatur ex sacris Litteris Catholica ueritas de hominum Beatorum in cælo habitatione post generalem Resurrectionem.

DOCTOR Eximius Franciscus Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 58. sect. 1. ait, & merito, *De fide certum esse uidetur, finito Iudicio, Christum cum omnibus electis, & eadem, uel si fieri potest, maiori gloria, & triumpho rediurum in cælum, unde ad in-*

dicandum uenerat. Rursus sect. 4. pronuntiat, *ueritas est de fide certa, Christum post Iudicium perpetuo in cælis regnaturum, non solum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem, regnaturum scilicet cum Angelis, & hominibus.*

2 Probatum primum ex uariis Sacræ Paginæ efatis. Nam Math. 22. uers. 30. inquit Christus, *homines in resurrectione neque nubent, neque nubentur; sed erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Math. etiam 24. uers. 28. *ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquile.* Cum ergo corpus Christi futurum sit in cælo, illic congregabuntur Sancti. Præterea Math. 25. uers. 34. prædicat, se in die Iudicij dicturum Iustis, *Venite benedicti Patris mei, possidete*

possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi. Quod quidem regnum est cælorum. Ad hæc Paulus 1. ad Thesalonicensis capite 4. uers. 16. docet, *Simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus.* Christus autem Dominus erit in cælo. Idem Paulus hortatur Colossenses capite tertio, uers. 1. *ut quæ sursum sunt sapiant, non quæ supra terram.* Frustrâ autem ad cælestia quaerenda, & lapidanda adhortaretur eos, si non in supernis, & cælestibus, sed in terrenis, aut aliis subcælestibus scirent Colossenses, æternam futuram felicitatem. Hinc iuxta sanctum Anselmum, *Petrus, qui oblitus est, regnum Sanctis non alicubi terrarum, sed in cælis esse promissum, nesciebat quid diceret, dum in Thabor transfiguratum Christum sic est alloquutus, Domine faciamus hic tria tabernacula.* Apocalypsis 22. uers. 14. ait Deus, *Beati, qui lauant stolas suas in sanguine agni, ut sit potestas eorum in ligno uitæ, & per portas intrent in Cinitatem, nimirum in Hierusalem Cælestem.* Denique prætermissis innumeris aliis testimoniis, Christum apud Ioannem 14. uers. 2. & 3. consolans Discipulos mæstos ob sui absentiam imminet, inquit, *uado parare uobis locum; Etsi abiéro, & parauro uobis locum, iterum uenio, & accipio uos ad me ipsum, ut uisum ego, & uos sitis.* Cum ergo in cælum uaderet paraturus Discipulis locum, eos resuscitatos illuc secum feret, quando secundò ueniet in nubibus cæli cum uirtute multa, & maiestate, qualis decet supremum Iudicem.

3 Probatum secundum ex illo Luca 1. uers. 32. & 33. *Regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis: ex illo etiam Daniëlis 7. uers. 13. ac 14. Ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis ueniebat, & usque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & lingue ipsi seruiunt: potestas eius potestas æterna, qua non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur.* Utrobique est sermo de Christo ut Deo, & homine. S. Cyrillus Alexandrinus in epistola ad Anastasium, Alexandrum, & alios Patres Monasticam vitam agentes intelligit de Christo locum Daniëlis. Præterea alla testimonia ex Isaia capite 65. à uers. 17. capite 66. à uers. 10. ex Apocalypsi capite 21. à uers. 3. & capite 22. à uers. itidem 3.

SECTIO II.

Firmatur ex rationibus eadem Catholica ueritas.

Ratio prima sit; Christus Dominus existet in cælo post generalem Resurrectionem. Ergo & Iusti rediuiui. Nam ut ponderat S. Leo Papa sermone 1. de Ascensione, *Christi Ascensio (in cælum) pronectio nostra est, & quò præcessit gloria capitis, eò spes uocatur & corporis.* Hodiè enim non solum paradisi possessores firmati sumus, sed etiam cælorum in Christo superna penetrauimus. Et ut sanctus Theophilus Antiochenus lib. 3. comment. in Euang. *Cum Christus sit caput, sancti autem sint membra eius, necesse est ut sequamur membra eò, quò caput præcessit, ut sit in cælo Christi corporis plenitudo.* Et ut sanctus Augustinus sermone primo de Ascensione. *Propter unitatem, qua caput nostrum est, & nos corpus eius, cum ascendit in cælum, nos P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

ab illo non separamur. Qui descendit de cælo, non nobis inuidet cælum; sed quodammodo clamat, Mea membra estote, si ascendere uultis in cælum. Concinat sanctus Petrus Crysologus sermone 83. inueniens, *Nos cælo intulit Christus, dum se sustulit cælo.* Quippe à Seruatoris Ascensione didicit cælum portare hominem, atque sub pedibus Christi famulans athera iacuerunt, Patet iam porta, quam clauserat Adam; claustrum, quod cælo iniquitas inuenerat, reparatum est. Hac Patrum doctrina imbutus Theologorum Coriphæus sanctus Thomas scribit 3. parte quaestione 57. articulo primo ad 3. *Per hoc, quod Christus humanam naturam assumptam in cælo collocauit, dedit nobis spem illuc perueniendi; quia ubi fuerit corpus, illic congregabuntur & aquile.*

5 Secunda: Deus dignatus est habitare in natura humana assumpta, sibi que unita. Ergo par fuit, ut eam per æternitatem in cælestibus collocaret, & ut iustos unâ contubernales faceret, Ratio hæc est sancti Ambrosij, seu potius Ruffini expositione in Symbolum cap. 31. *Dignum est (ait) & satis dignum, ut caro hominis cælis inferretur, cuius habitator Deum esse dignatus est. Nec potest uideri hominem citra meritum factum esse incolam cæli; cuius regionem non est dignatus spiritus, qui Deum est, habitare. Iustum ergo fuit, ut corpus, in quo Deus habitando uisitare dignatus est, per quod nostri particeps factus est, ad immortalitatem perduceret, & in cælestibus collocaret. Vbi ergo Dei habitatio esse debuit, nisi in regno Dei? Vbi autem regnum Dei; nisi in cælis? ubi & nos omnes; ipsa donante, atque iubente, tunc futuri sumus, quando corruptibile hoc induerit incorruptionem.*

6 Tertia: homo conditus est à Deo corporeus partim, & partim spiritalis. Ergo in Resurrectione oportet, ut homini, quæ spiritali, detur, si bene se gesserit, locus quati spiritalis, uti datus est, quæ corporeo, locus paradisi corporeus. Rationem hanc didici ex sancto Ioanne Damasceno; qui libro secundo de fide capite 17. sic fatur. *Nonnulli sensibilem prorsus paradisi fuisse animo sibi finxerunt; Alij contra spiritalem, & qui intelligentia sola perciperetur. Mea autem hæc est sententia; quod quemadmodum homo ita constitutus fuerat, ut simul & sensus, & ratio, atque intelligentia particeps esset; sic etiam sanctissimum ipsius templum tale erat, ut & in sensum caderet, & animo, ac ratione cerneretur, duplicemque speciem haberet. Corpore namque in diuinitate, ut memoria proditum accepimus, ac pulcherrima regione debebat; animo autem in sublimiori, ac pulchriori, atque omni comparatione præstantiori loco commorabatur, Deum simul & pro domo, & pro hospite, & pro illustri indumento habens, eiusque gratia uestitus, atque ipsius contemplatione, qui solus dulcissimus fructus est, mira cum uoluptate, uelut alius quispiam Angelus fruens, eaque se pascens. Tantum ille; duplicem distinguens paradisi, unum terrestrem, talium cælestem, & utriusque incolam deprædicans Adamum; cælestis tamen non secundum animam existentiam, ut optime declarat Iacobus Billius, cum illa corpori coniuncta, quod uiuificabat, presens erat in eodem domicilio, paradiso scilicet uoluptatis, ubi & corpus; sed secundum intentionem, & conuersationem anima erat in superiori loco.*

7 Quarta: Animæ iustorum ante reuisionem ad corpora, erunt in cælo. Ergo & post illâ. Nam alio-

qui damnū reportant ex coniunctione ad corpora, siquidem animabus beatis commodior alius locus assignari non potest, quàm cælum. Hinc, ut aduertit Granad. 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 2. n. 7. Post gloriosam Resurrectionem agilitas Beatorum nullum potiori iure motum efficiet, quàm illum, qui ordinatur, ut locum sibi aptum consequantur; qui sanè debet esse maximè sublimis, ut ita proportionetur sublimitati electorum. Quod si tanta futura est corporum agilitas Beatorum, ut possint, si velint, absque omni mora, seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem. Sicut ait S. Bernardus serm. 4. in festo omnium Sanctorum, nunquam sanè maiori velocitate, ac voluptate motum peragent, quàm cum in cælum se conferent: quare breuissimo tempore, & ferè imperceptibili sistent se in loco cæli desiderato.

8 Quinta: Glorificata corpora superant in perfectione elementaria omnia, & cælestia. Ergo congruum est, ut in sublimiori cælestium habeant sedem. Confirmatur, quia si post Iudicium generale seruabunt elementa ordinem sibi connaturalem, ita ut aqua terram circumdet (nisi fortè aliqua huius pars mansura sit discooperta ad habitationem eorum, qui cum solo peccato originali decesserunt, de quo in sect. 14. exercit. 28.) cur corpora gloriosa non habebunt locum excelsoiorem ab ipsorum exactum dignitate?

9 Sexta: Oportet congruere locum cum iis, qui illum inhabitant, neque multum discrepare domicilium ab iis, qui in eo viuunt. Ita Zacharias Episcopus Mithilensis Dialogo de Mundi creatione contra Philosphos, & breuius S. Hilar. in Psal. 122. Necessè est, ut habitatio habitatore sua digna sit. Beatorum autem corporibus incorruptilibus, & lucidis nulla alia habitatio magis conuenit, quàm supremum cælum incorruptibile, & lucidum. Aeneas Gazaus in Theophrasto insistens huic rationi ait, Facta iam animarum probatione, & perspicua atque omnibus nota malitia reprehensione, hoc omne, quod sensibus est expositum, in id, quod immortale est, atque aeternum conuertitur, quando conueniens est hominum immortalitati, ut locus aptus, atque accommodus fiat incolarum felicitati. Oportuit in eo qui periturus est mundus, mortale quoque, seu periturum animans esse, ac rursus in illo aeterno aeternum, atque immortale. Ob id S. Augustinus lib. 13. de ciuitate Dei cap. 23. meditatatur, corpora glorificata talia fore dono cælesti, ut cælo incolendo, non amissa natura, sed mutata qualitate conueniant. Consequentur enim proprietatem corporum cælestium, in quantum erunt clara, impassibilia, absque difficultate, & labore mobilia, & perfectissimè suâ formâ perfecta, ut expendit S. Thomas lib. 4. contra Gentes cap. 86. ac 87. Ob id etiam S. Anastasius Sinaita lib. 5. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus probat ascensionem Christiani corporis glorificati in cælum, Neque enim locus hic terram undique ambiens deinceps fuerat accommodus ei corpori, quod inclitam naturæ carnis crassitiam deposuerat, quod ex corruptibili incorruptibile, ex mortali immortale, ex animali factum est spirituale. Quemadmodum enim locus quaquaversum terram ambiens, ac terrenus, corporum est domicilium, quæ pinguedine concretiora sunt; sic & illa cælestis mansio eorum, quæ spiritualia sint.

10 Septima: Reprobatorum corpora erunt in infimo orbis loco post Iudicium generale. Ergo electorum in supremo. Sic enim summè distabit horum felicitas ab infelicitate illorum, sicque verissi-

mum erit Christi Domini oraculum apud Matthæ. 25. v. 46. *Ibunt (Reprobi) in supplicium aeternum, iusti in vitam aeternam.* quatenus reprobatorum corpora non gradientia pedibus, neque raptata à Dæmonibus, neque per miraculum penetrantia terram, sed aperto vastissimo hiatus ab extrema superficie vallis Iosaphat vsque ad centrum terræ deturbabuntur in Tartarum aeterni supplicij locum: Iustorum verò corpora ibunt absque admixtulo Angelorum, & à se ipsis agilitatis dote euecti, ac subtilitatis, tota libertate spiritus sine ulla cunctatione, ut inquit S. Bernardus in fine serm. 8. super Psalm. 90. ad cælum aeternæ vitæ sedem.

SECTIO III.

Subinfertur habitatio Beatorum hominum in Empyreo & errores aliqui contra eam notantur.

11 EX autoritatibus allegatis in sect. 1. & extrationibus in 2. expensis conuincitur, glorificata corpora extitura in Empyreo, si eius admittatur, uti par est, existentia. Quapropter hic articulus septimus damnatus est Parisiis, anno 1240. videlicet, quod nec anime glorificata, nec corpora gloriosa, vel glorificata erunt in cælo Empyreo cum Angelis, sed in cælo aëneo, vel crystallino, quod est super firmamentum. Quod etiam accere presunt de B. Virgine. Damnatus est, inquam, huic verbis. *Firmiter credendum est, & nullatenus dubitandum, quod idem est locus corporis, scilicet Empyrium cælum Sanctorum Angelorum, & beatarum animarum, & idem erit corporum humanorum glorificationum. Et similiter idem est locus spiritualis Sanctorum Angelorum, & hominum bonorum.* Rursus anno 1340. damnatus est quintus hic articulus, nimirum, quod corpora glorificata non erunt in cælo Empyreo cum Angelis, sed in cælo Crystallino, vel aliquo, quod est supra firmamentum. Quod presumbant dicere de B. Virgine.

12 Autisiodorensis lib. 2. summæ tract. 7. in operibus secundæ diei censet, esse contra fidem dicere, Sanctorum animas existere non in cælo Empyreo, sed in aëneo. Albertus Magnus in 3. dist. 22. art. 8. scribit, *Phantasia fatua est, dicere, quod corpus Christi, & B. Virginis sint in cælo crystallino, vel etiam quod Sancti sint in crystallino, & solus Christus, & B. Virgo sint in Empyreo.* & iam antea in 2. dist. 9. art. 8. scripserat idem Albertus: *Quidam dixerunt (nescio quare, quia nulla id ratio suadet) homines futuros in cælo aëneo, & Angelos in Empyreo.* Carthusianus in 2. dist. 14. quæst. 1. opinionem designantem aquas supercælestes in sedem, & habitationem beatorum hominum vocat *Ineptam, & qua dissonet à communi doctrina Sanctorum.* Tribuit eam Guilielmo Parisiensi in partis de Vniuerso parte 1. cap. 39. Hic tamen Author postea cap. 42. & 43. probat, aquas illas non fore habitaculum glorificatorum corporum, & ipse fuit, qui damnauit Parisiis, conuocato Concilio omnium Magistrorum, articulum 7. supra transcriptum, ut notat Bellarminus in lib. de Scripioribus Ecclesiasticis ad annum 1240. obitque anno 1244. ut tradit Miræus in Auctario de Ecclesiasticis Scripioribus cap. 401. Redigo Guilielmum in concordiam, quatenus c. 39. voluerit, Beatos ad tempus diuersos in

in aquas superas: c. autem 42. ac 43. & in Parisiensi decreto mens ei fuetit, præfatis aque dignitatem Sedis perpetuæ Beatorum denegatis.

12 Dissonat multo magis sedem in igne Beatis hominibus designare, ut fecisse Ioannem Scotum Eriegenam, colligitur ex his Ecclesiæ Lugdunenſis aduersus ipsum verbis. *Quod autem dicit, in quo procul dubio habitabunt non minus Beati, quam miseri, manifestè utrosque, & beatos, & miseros in uno igne aeterno post Resurrectionem habituros affirmare contendit.* Scriptus est hic liber ab Ecclesiâ Lugdunenſi contra Ioannem Eriegenam circa annum 850. extatque in nouioribus V. V. P. P. Bibliothecis, vbi videat Lector impugnatum latè Beatorum in igne domicilium. Nisi fortè Ioannes ille sub ignis nomine intellexerit lucem, & splendorem similem igneo, quoad vim illustratiam; quo splendore clarescit Empyrium. Et in hoc sensu loquuti sunt nonnulli Patres adducti in sect. VI. Exercit. X. Si nostra probetur coniectura, abibit indemnatum Ioannis illius dictum, hominis aliàs Hæretici, vel suspecti saltem de fide, ut noscere est ex Gualterio pag. 605. Chronographiæ, Petauio p. 1. Rationarij temporum lib. 8. cap. 10. Gordonio in Chronologia, anno Christi 884.

SECTIO IV.

Patres aliqui nescio quid indicantes de existentia omnium Iustorum, vel quorundam post Resurrectionem in alio loco, quam Cælesti, & Empyreo, referuntur.

13 TERTULLIANUS sic fatur cap. 26. de Resurrectione carnis, *Etiā si quis audebit terram Sanctam, paradysum potius argumentari, quàm etiam Patrum dici capiat. Adā, scilicet, & Eua: proinde & in paradysum restitutio carni videbitur repromissa, quæ eam incolere, & custodire sortita est, ut talis illic homo reuocetur, qualis inde pulsus est.* Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum cap. 12. *Tunc Deus eiecit hominem de paradiso sententia in peccatores lata, ut victum sibi labore conquirerent, ipsi quoque paradysum igne circumuallauit, ne homo posset accedere, donec summum faciat iudicium in terra, & iustos viros, cultores suos, in eundem locum reuocet morte sublati.* S. Theophilus Patriarcha Antiochenus lib. 2. ad Autolycum, *Ad eundem modum Protoplastum nostrum inobedientia ex paradiso expulsi: At Deus maximum beneficium homini præstitit, ne perpetuum in peccatorum sordibus hæere cogere. At quod est illud beneficium? Nempe quod eum eiecit paradiso quasi exulem inuenti, ut statuto, siue determinato tempore peccatum exsoluens, & probè omnia edoctus, & institutus postremo reuocaretur. Quapropter cum homo iam recens in mundo conditus foret, quasi sub enigmate & mysterio in Genesi Scriptum reperitur, hominem bis in paradysum esse collocatum. Prima in paradysum inductio contigit, altera eueniet post vniuersalē Resurrectionem, & extremum iudicij.*

14 S. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses cap. 36. *Qui digni fuerunt calorum conuersatione, illuc tranſibunt, id est, in calos; alij autē paradisi deliciis utentur, alij autem speciositatem ciuitatis possidebunt: ubique autem Deus virebitur, & quemadmodum digni erunt videntes eum.* S. Philastrius lib. de hæresibus in hæresi de vxoribus, & Concubinis Salomonis, *In Christi presentia triplex gratia respundet, ac dignitas, ut alij perfecti, alij sequentes, alij postea sequuntur.* P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars I I.

*turi demonstrarentur, non in vno modo dignitatis, id est regni cælestis inueniendæ, sed secundum fidem, ac laborem eorum adepturi mercedem congruam, dicente Domino, Multa mansiones sunt apud Patrem meum. Ideo & David animam ad regimen vocatam modis omnibus collaudat, edocens, *Aspirit Regina à dextris tuis. Aliam etiam sequi hortatur, Audi filia, & vide, & obliuiscere domum Patris tui, & concupisce Rex speciem tuam. ut ergo est rationis, conuenit agnoscere quod alij in regnum, alij in paradysum, alij in viam atque remissionem peccatorum in futuro erunt deputandi: quod non negatur currentibus ac volentibus nunc, ut oportet; dissimulantibus autem, & non rectè currentibus à Domino hæc non erunt conferenda.* Irenæi verba grata fuere Anastasio Episcopo Nycæno, vel Antiocheno q. 74. in Scripturam, Author Chronici Alexandrini agens de S. Paulo Apostolo designat inter cælū, & Inferos stationem quampiā mediam, vbi post extremum Iudicium adulti homines iusti, sed imperfecti, ac tepidi cōmorabuntur.*

15 Tertullianum, Lactantium, & S. Theophilum posset quis interpretari, quatenus penes ipsos glorificati homines reuocentur breui aliquo tempore ad Paradysum Adamicum post generalem Resurrectionem, seu, illac tranſeant, quando cum Christo remeant in cælum Empyreum. Hæc interpretatio liberabit quidem illorum Patrum dicta ab hæresis contra Catholicam veritatem censura, non tamen ab omni nota, tum quia paradysus Adamicus assumetur igne extremæ conflagrationis, ut ultra alios citandos num. 20. Exercit. 28. statuunt Philippus solitarius in Dioptræ capit. 6. Maluenda in commentario de Paradiso c. vltimo, & Bonacina in 3. p. disp. 3. q. & punct. 5. proposit. 4. n. 8. tum quia etsi permansurus esset post diem Iudicij, caret omni fundamento transitus glorificatorum hominum per illum in cælestes sedes.

16 S. Irenæus non aded benignè explicari potest, ut nec Anastasius, dum cælum, paradysum terrestrem, & ciuitatem quandam in habitationem designant hominibus iustis rediuiis peracto Iudicio, prout alij cenesimum fructum ferant, alij sexagesimum, & alij trigessimum. Quæ sunt verba Anastasij sic concludentis cum S. Irenæo, *Alij quidem assumuntur in cælos, alij verò versabuntur in paradiso, alij autem habitabunt ciuitatem, & ideo dixisse Dominum, In adibus Patris mei mansiones multa sunt. Dei enim sunt omnia, qui præbet habitationem omnibus conuenientem.*

17 S. Philastrius forsitan loquitur de animabus iustorum ante Resurrectionem corporum; nam in illis verbis, *Alij in viam atque remissionem peccatorum videtur denotari Purgatorij locus, cuius nullus erit vsus post diem Iudicij, ut contra Origenem homil. 14. in Lucam docent cum S. Augustino lib. 21. de ciuitate Dei cap. 16. & Enchiridij cap. 111. Theologi cuncti, præcipuè Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 9. Suarez in Defensione contra Regem Angliæ lib. 2. cap. 15. num. 14. Valentia tomo 4. disp. 11. quæst. 1. puncto 3. in 5. assertionem, Duallius in tract. de quatuor Nouissimis quæst. 2. art. 6. pag. 524. Sed & quatenus pro receptaculo aliarum animarum abiunctarum à corpore in Dei gratia, & statu Sanctitatis discriminet S. Philastrius paradysum à regno cælorum, & Purgatorio, debet cautè legi.*

18 Chronici Alexandrini Author suauem omnem interpretationem respuit. Et iam diu S. Ephræm de Mansionibus beatis, S. Chryostomus

parænesi 1. ad Theodorum lapsus S. Augustinus lib. homiliarum quinquaginta, in vltima, Isaacus Syrus lib. de Mundi contemptu cap. 17. Pseudo Sixtus III. Papa, in epistola de malis Doctoribus, Simeon Iunior libr. sacrarum commentationum cap. 2 refutat acriter quosdam, qui sic feruere, ac Chronici Alexandrini Author, opinabantur, & sperabant.

SECTIO V.

Recensentur Patres alij, qui simile quid innuunt.

19 S. Sanctus Ambrosius in lib. ad Virgine[m] lapsum cap. 8. scribit, *Talis vita, talis actio penitentia, si fuerit perseverans, audebit sperare, & si non gloriam, at certe pœna vacationem.* Quæ verba insinuant aliquos in altero æuo, & si ex præsentibus discesserint iam adulti, nec pœna vlla afficiendos, nec sempiterna gloria. Traditur id à S. Gregorio Nazianzeno in oratione de moderatione in disputationibus seruanda, & expressius in alia de sancto baptismo, ubi suffragatur Nicetas scholiastes. Traditur etiam ab Origene homilia 17. & 35, in Mathæum, à S. Athanasio in exhortatione ad Monachos, à Saluiano lib. 3. ad Ecclesiam Catholicam. Aggregauit istorum Patrum testimonia Iacobus Billius in 40. scholio ad eam Nazianzeni orationem de Moderatione, Rudentius in fine Hamartigeniæ optare sibi videtur eum statum medium:

Multa in thesauris Patris est habitatio, Christe, Disparibus discreta locis. Non posco beata In regione domum. Sin illic casta virorum Agmina, puluerem qua dedignansia censum Divitiis petiere tuas. Sic flore perennis Candida Virginitas animum castrata recisum. At mihi tarrareis satis est, si nulla ministri Occurrat facies, aude nec flamma gehenna Deoret hanc animam mersam fornacibus imis.

Innominati aliqui apud Comestorem cap. 174. historiae Evangelicæ putarunt, esse multa loca bonorum præter cælos, paradysum scilicet Adæ, locaque in aere, & terra, ubi beate viuunt, nec tamen Deum videbunt. Soli enim perfecti cum Angelis fruuntur Dei visione. Ob hoc dictum putant, *Multa mansiones in Domo Patris mei sunt.* Sic illi, quos errasse, pronuntiat Magister scholasticæ Historiæ, & ego cum ipso. Quoad Patres verò difficile est, ipsorum verba ad sanum trahere sensum, nisi forte quis velit cum Billio, extremum Beatitudinis gradum, & infimam cælestis domus mansionem, minuendæ rei gratia, per hyperbolem dici à Patribus gradum, qui vix attingat præmium gloriæ, & regni cælestis, vt sic excitent fideles ad maiora, & altiora virtutum opera, & perterrefaciant repidos, ac desides.

20 S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. Glaphyrorum in Exodum inquit differentibus baptismum vsque ad senectutem: *Et si consilij sui compotes fiant non esse firmam spem, sed ingens damnum, & inopinatio accidere, nam solam remissionem peccatorum consequuntur, & Patrifamilias talentum reddunt infucliferum, nihil superlucrati.* S. Gregorius Nyssenus oratione aduersus eos, qui differunt baptismum scribit, baptizatos adultos in fine vitæ, si ex industria procrastinaverint, abire ad locum, ubi neque honorantur, neque puniantur, idque cum venia, vt sint heredes per Dei propriam benignitatem. Et subiungit: *Quid ergo magni lucraberis, si à regno excidas*

& ab illis promissis, qua nec oculus vidit, nec auris audivit. Non purior, inquit, neque timore minas: factis autem habeo, si neque graue quid patiar, neque præclarum aliquid fecisse renuntier. Hoc est mali serui institutum, qui pistriini, & vincularum, & flagrorum solum studet vitare supplicia, liberalem autem gloriam, & honorum splendorem, ne tantillum quidem sibi vendicat, Sic Nyssenus.

21 S. Gregorius Nazianzenus oratione in Sanctum Baptisma ait, *Inter gratiam, ac mortem temporis aliquid intercedat, vt non solum praua littera deleantur, verum etiam earum loco meliores inscribantur; nec solum gratiam habeas, verum etiam præmium consequaris, nec ignis tantum supplicium effugias, verum etiam gloria hereditatem percipias, quam negotiatio dono adiuncta conciliat.* Nam parus quidem, atque abiectis animis amplum ac præclarum videtur pœnam vitare; at qui magno, & excelso animo præditi sunt ad mercedem quoque aspirant. S. Basilii in exhortatione ad Baptismum videtur non longè recedere ab eadem mente. Sed Petrus Arcudius lib. 1. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis, in septem Sacramentorum administratione cap. 15. conatur interpretari hos Patres, quatenus sentiant, adultos baptizatos in extrema vitæ periodo non comparare gloriam, ac beatitudinem, quæ propriis meritis, sed quæ gratiæ collatæ vi Sacramenti respondeat, & quæ penè non æstimetur pluris, quam exemptio à suppliciis. Vtinam Billij, & Arcudij expositiones tam reputentur conformes sensui, & verbis Patrum, quam sunt erga eosdem studiosæ!

SECTIO VI.

Memorantur incidenter Scriptores, qui adultis nonnullis Gentilibus rediuiuis habitationem concedunt in loco diuerso ab Empyreo, & Inferno. Firmatur amplius ex sacris Litteris, ex Patribus, & rationibus existentia rediuiuorum hominum vel in Empyreo, vel Inferno.

22 Claudius Seyfellus in tract. de diuina Providentia parte & art. 2. docet, Gentilibus qui Deum, primamve causam naturali iudicio cognouerunt, totamque naturæ legem obseruauerunt, sine vilo supernaturalis fidei lumine, diuersum à Beatissimis, & damnatis locum post præsentis vitæ cursum designatum esse, in quo absque præmio gloriæ, & absque vilo supplicio maneat perpetuè relegati, ibique diuinæ bonitati ingentes habere gratias, seque fœlices, ac beatos in damnatorum comparatione reputare, neque Beatorum inuidere fœlicitati, sed suam ipsorum sortem æquamiter tolerare.

23 Hieronymus Columbus, lib. 2. de Hierarchia Angelica, & humana cap. 8. n. 19. proponit vt probabile, Ethnicos bene viuentes, vel ante, vel post Christum, etsi non sint prædestinati ad Regnum cælorum, non per hoc tamen in Infernum detrusos, sed nunc eorum animas separatas, & post resurrectionem vitas corporibus manere in medio, ac magno quodam hospicio sub cælo fruente maxima fœlicitate, ac beatitudine naturali. Adidit assertiuè in num. 23. Si quis non prædestinatus crediderit, ac dilexerit Deum, ac rotam eius legem adimpleuerit, quantum in se est per sufficien-

cientia auxilia, hunc iturum in eundem locum. Rursus lib. 3. cap. 2. n. 14. post transcrippta quædam S. Brigittæ verba concludit, *Ex his videtur, quod Gentes, qua optimam crediderunt Religionem suam, quam tenebant, si fecerint, quod in se est, ac naturæ legem seruauerint, non perire cum Diabolo in Inferno, sed aliquo modo consolari in alio receptaculo expectantes diuinam misericordiam in suppliciis. At qua misericordia, & qua supplicia illis indicta sint, Brigitta non expendit. Non inerte possemus hac leuiora arbitrari instar pœnas mundi huius, & carentiam gloria sempiternæ; misericordiam verò eis futuram esse, vt post finem seculi partem habituri sint in hoc mundo immortalis vitæ donandos, non dispari ratione ab ea, quæ plures Theologi de non baptizatis pueris philosophantur, de quibus nihil certe adstruo, sed iudicio S. Mariæ Ecclesiæ in omnibus me submitto. Sic Columbus.*

24 S. Brigittæ testimonia allegata à Columbo continentur tum lib. 3. Reuelationum cap. 26. tum lib. 6. cap. 77. Et in priori quidem loco Christus inducitur sic loquens; *Nunc autem cum ita sim miseriors quare poteris, cur non misereor Gentilibus, & Iudæis, quorum aliqui, si erudirentur fide recta, libenter pro Deo morerentur? Respondeo tibi, quod omnibus facio misericordiam tam Gentilibus, quam Iudæis, nec relinquitur aliqua creatura sine misericordia mea. Nam quicumque audiunt, quod fides eorum non est vera, & desiderant feruenter veram, aut quicumque credunt, hoc esse optimum, quod tenent, quia non est eis aliud vnquam prædicatum, faciuntque toto conamine qua possunt, horum iudicium erit in leuiori (maiori, legendum reor) misericordia. Nam duplex est iudicium damnandorum scilicet, & saluandorum. Christianorum enim damnandorum erit sine misericordia, quorum pœna erit æterna, & tenebra, & voluntas firmata contra Deum. Saluandorum verò erit visio Dei & gloriatio in Deo, & velle Deo bonum. Ab his exclusi sunt Gentiles, & Iudæi, & mali, & falsi Christiani. Qui quamuis non habuerunt fidem rectam, habuerunt tamen Iudicem conscientiam suam, credentes eundem esse Deum quem coluerunt, & offenderunt. Isti autem, quorum voluntas, & actio erat, & est secundum iustitiam, & contra peccatum, habebunt cum minus malis Christianis iudicium misericordia in suppliciis propter dilectionem iustitiæ, & odium peccati; sed non habebunt consolationem in fruitione gloriæ, & visionis Dei, quem non videbunt propter Baptismi carentiam, quia aliquod temporale, aut occultum iudicium Dei retraxit eos in querendo Deum verum, & baptizando, non timor, aut labor, non dispendium bonorum, vel honorum, sed impedimentum solum humanam fragilitatem superans. Istos, ego, qui Cornelium, & Centurionem nondum baptizatos vidi, alius, & perfectius remunerare scio, sicut eorum exigit fides. Quia est alia ignorantia malitia alia pietatis, & difficultatis. Quæ omnia nouit pensare Deus, qui omnium nouit corda.*

25 In posteriori autem loco hæc habentur sub persona etiam Christi, *Quid dixit tibi ille frater loquax? Respondit illa, Quod Gentiles, qui non vocati fuerunt ad vineam, nullo modo habebunt fructum de vinea. Respondit Dominus, dic illi, veniet tempus, quo fiet vnus ouile, & vnus pastor, vna fides, & vna clara cognitio Dei, & tunc multi, qui vocati fuerunt ad vineam, reprobabuntur, qui verò non vocati fuerunt, & tamen iuxta possibilitatem suam laborauerunt, vt vocarentur, percipient quidem à Deo in suppliciis aliquam misericordiam & gratiam releuamini, quamuis ipsam vineam non intrabunt.*

26 Legi, & relegi sæpius vtrumque locum, nihilque dispicio, quod vel verbo specie faueat Columbo. Nam in posteriori dicitur, Gentiles, qui non vocati sunt ad vineam, laborauerunt tamen, quantum in se erat, vt vocarentur, non intraturos in vineam, neque habituros eius fructum, id est, cæleste regnum, sed futuros in suppliciis ob peccata, scilicet aliqua lethalia, quæ commiserint; ea verò supplicia infligenda ipsis maiori cum misericordia, & gratia reuelaminis, quam si non laborassent. Non caret hæc doctrina finis difficultatibus; sed quo ad mediam stationem eorum Gentilium extra cæli, Infernique sedes, extra statum æternæ gloriæ, & æternæ pœnæ sensus, nullum apparet vestigium, quod odoretur Columbus.

27 Priorem locum expendit Gonzalvus Durantus Interpres Reuelationum S. Brigittæ, aduertitque, fieri ibi comparisonem inter Gentiles, Iudæos, & Christianos malos, eoque omnes fore damnandos exprimi, quam Gentilium iudicium erit in maiori misericordia, & cum inflictione leuioris, seu minoris pœnæ æternæ tam damni, quam sensus, si à lege naturali omnino recesserint, aut si ad eam non omnino accesserint in suis actionibus, quia cum caruerint subsidiis ac directione legis scriptæ, & Evangelicæ, digniores sunt mitiori multa, quam Iudæi, & Christiani fontes. Dicit quis, agi etiam de Gentilibus, quorum voluntas & actio erat, & est secundum iustitiam, & contra peccatum. Fateor, sed & de his asseritur, habituros cum minus malis Christianis iudicium misericordia in suppliciis. Christiani autem minus mali non residebant in loco medio, sed in Inferno, si obierint cum peccato lethali, aut si absque reatu eius criminis decesserint, manebunt in Empyreo, etiam si prius ob pœnæ temporalis reatum Purgatorij flammam subierint, maiorem Dei misericordiam experti siue in Inferno, siue in Purgatorio, quam alij Christiani nequioris vitæ. Quare nec Gentiles, de quibus procedit replicata, medium eorum locum tenebunt; quicquid sit, an ad tempus punientur in Purgatorio, an æternum in Inferno, sed vtrouique leuioribus pœnis; ad tempus quidem in Purgatorio, si contingere possit, vt denascantur non sedati vnquam culpa graui contra legem naturæ, & præuenti à Deo iis, quæ sunt necessaria, vt post expiatis in Purgatorio leues noxas admittantur ad regnum cæleste; aut æternum in Inferno, si dictamini rationis non obsecundarint in omnibus grauibus naturalis legis præceptis, licet in multis obtemperarint. Et hanc præhabeo explicationem indicatam à Duranto. Dices rursus, non congruere cum hac explicatione verba illa, *Istos ego... alius, & perfectius remunerare scio, sicut eorum exigit fides.* Nam punitio in Inferno minime est remuneratio. Respondeo, in illis verbis sermonem iam esse de Gentilibus, quibus ad salutem profuit Baptismi votum.

28 Ex his patet, S. Brigittæ reuelationes proprietas non esse Columbo, contra quem, & Seyfellum, omittam multa, quæ à præsentis instituto aliena sunt: attingit aliqua Franciscus Collus lib. 1. de Animabus Paganorum cap. 11. & 12. Quare ea solum argumenta vsurpabo, quibus perpetuus status, & locus medius inter gloriam cælestem, & Inferni pœnæ adultis competens ostendatur profus improbabilis, vt à grauiori censura abstineam. Audiat in primis S. Augustinus lib. 1. de ciuitate Dei c. 25. iniquiens de adultis, qui in regni Dei possessione nunquam erunt, æterno supplicio tenebuntur, quia non est locus medius, ubi non sit in supplicio, qui illo non

fuere constitutus in regno. *Sec. 14.* de verbis Apostoli. Cum terreret Paulus Apostolus homines, non paruulos non baptizatos, sed scelestos, facinorosos, cõtaminatos, perditos, non eos terruit, quod erunt in igne sempiterno, quò sine dubio ibunt, si non corriguntur; sed tantum terruit, quia in regno non erunt, ut cum viderent se perdere spem regni, non viderent esse consequens, nisi pœnam ignis æterni. : : Non dixit, illi & illi, tales, & tales, igne æterno torquebuntur, sed regnum Dei non possidebunt. Subiraclia dextra, non remanebit nisi sinistra. *Vnde autem euadunt ab igne sempiterno non ob aliud, nisi quia erunt in regno.* Legatur idem S. Doct. lib. 3. de Anima, & eius origine, ad Vincent. Victorem, c. 11. Et in multis locis. Licet agens de paruulis non baptizatis, docet, non ire, neque manfuros inter cœlum, & terram, neque sortiri statum medium inter regnum cœlorum, & damnationem ad Inferos, quod æquè assereret de adultis; authorit: tẽ: que Scripturæ, & rationes, quibus vitur, non minus vrgentes sunt pro adultis, quàm pro paruulis. S. Anselmus lib. de conceptu Virginali c. 2. ait, *Post diem Iudicij nullus erit Angelus, aut homo, nisi aut in regno Dei, aut in Inferno;* & c. 27. *omnis homo aut saluatur, aut damnatur. Omnis homo, qui saluatur, ad regnum cœlorum admittitur, & omnis, qui damnatur, ab eo excluditur.* S. Antoninus 3. p. Historiali tit. 2. cap. 5. §. 2. delapsus in sermone de Dante Poëta, triparritòque eius opere continente Infernum, Purgatorium, & Paradisum, scribit hæc maximè notanda: *In hoc videtur Dantes errasse non parum, quia antiquos Sapientes, Philosophos, Poetas, Rhetores infideles, ut Democritum, Pythagoram, Anaxagoram, Platonem, Socratem, Aristotelem, Homerum, Virgilium, Ciceronem, & alios describit esse in Campis Elysijs, ubi etsi non in gloria, tamen sine pœna existant: cum secundum fidem Catholicam non sit dare talem statum in tali vita, quoad illos, qui habentes iam usum rationis de hac luce migrarunt. Sed aut ad cœlum euolant purgati ab omni reatu in exitu suo, aut obnoxij post purgationem ad paradysum ascendunt. Cateri verò ad inferna descendunt, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat pœnarum immensarum, ex quibus nulla est redemptio, vel diminutio, vel alleviatio.* Hucusque S. Antoninus.

29 Cuius, & SS. Augustini, Anselmi, aliorumque Patrum, quos prætereo, morium præcipuum illud fuit, quia in sacris Litteris duo tantum proponuntur iudicandorum ordines in extremo iudicio. Vnus, qui sit à dextris, alter, qui sit à sinistris; vnus eorum, quibus dicit Christus, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Alter eorum, quibus dicit, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Ita refertur Matthæi 25. vers. 34. & 41. Concluditque Christus in v. 46. *& ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Neque opponas plures Theologos sentire, paruulos in iustos peccato originali, qui non possidebunt regnum, non idèo ituros in ignem æternum, quare sicut in ea sententia verbis Christi conueniens aptatur interpretatio, ita in hac alia non deerit. Non, inquam, opponas; nam multò plures Theologi cõtendunt, paruulos illos ituros in ignis æterni locum, vel in proximum aliquem intra terræ viscera, licet eam exemptione ab ignis tortura, quam nonnulli etiam admittunt. Et omnibus in confesso est, Verba Christi, quoad adultos, nullam permittere exceptionem; quatenus certum sit, adultum quemque auditurum sententiam vel regni, vel cru-

ciatus ignis æterni, et si de infidelibus asseratur à quibusdam non discissionis, sed solius damnationis iudicio fore iudicandos in extremo die. Et hæc factis aduersus Claudium Seyffellum, Hieronymumque Columbium.

30 Liber adiungere duo, vel tria Corollaria. Primum cum Alfonso Ciacone in tract. de Traiano, ad preces D. Gregorij liberato pag. 23. & 24. si ea historia, memoriæ prodita inter vulgares alios à Ioanne Saresberienli l. 5. de nugis Curialium c. 8. sit vera, non putandum esse cum Ioanne Diacono lib. 2. vitæ S. Gregorij cap. 44. sic ereptum Traianum, ut modò, & post diem Iudicij maneat in Inferno, sed quin sentiat ignis tormenta. Etenim post diem illum quiuis adultus existeret vel in Empyreo, vel in Inferno, ibique igne cruciabitur.

31 Secundum, dum Theologi ad 1. 2. S. Thomæ quæst. 89. art. 6. disputant, an puer perueniens ad vltim rationis, quin ab originali peccato sit expiatus, possit decedere cum adiuncto solo peccato veniali, discurrendum esse cautè ab his, qui affirmatiuè respondent, quantum ad locum, in quo post iudicium manebit. Legatur Salas tract. 13. ad 1. 2. disp. 18. sect. 7.

32 Tertium, si ad peccati lethalis grauisque Theologicè, cui soli æterna sententia pœna debetur, opus sit aduertentia ad Deum, & contingere possit ut Gentilis aliquis toto vitæ decursu habeat inuincibilem ignorantiam veri Dei, moriaturque parato homicidio v. g. alijsve sceleribus enormibus contra naturæ rationalis dictamen, theologizandum esse circumspectè circa locum, quò deferretur anima, & in quo residebit post diem Iudicij. Audiui quendam Neorhericum dicentem, eius Gentilis animam deportandam in scellum Lymbi puerorum, ubi patiar æternam damni pœnam, & temporalem sententiam, vel deferendam in Purgatorium, ubi persoluat temporalem ob crimina personalia contra naturam rationalem, indèque transferendam ad Limbum puerorum, ubi subeat æternam ob peccatum originale. Sed præterquam quòd hæc transportatio ex vno loco ad alium, & illa eiusdem loci ad diuersa officia destinatio videantur commentitiæ, adulti homines, vel in sedibus cœlestibus, vel in Inferni cauernis, ignisque tormentis debent constitui post vniuersale Iudicium.

SECTIO VII.

Humanorum corporum in Cælo existentia comprobatur ex prophanis litteris.

33 **I**N Romanis nihil magis decantatum, quàm receptio Romuli in cœlum. Ex adulatione quidem fabulosa, ut inquit S. Augustinus lib. 3. de Ciuitate Dei c. 15. Sed quibus verbis fabulam confignent antiqui nonnulli, videamus. Livijs lib. 1. scribit, *His immortalibus editis operibus, cum ad exercitum recensendum, concionem in Campo ad Capra paludem haberet, subito coorta tempestas cum magno fragore, tonitribusque tam denso Regem opernit nimbo, ut conspectum eius concioni abstulerit, nec deinde in terris Romulus fuit*

Ouidius lib. 2. Factorum canit,
*Nam Pater armipotens, postquam noua mœnia vidit,
 Multaque Romuleâ bella peracta manus;
 Iuppiter, inquit, habet Romana potentia vires,
 Sanguinis officio non eget illa mei.*

Redde

Redde patri natum, quamuis inuicidit alter,

Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.

Vnus erit, quem tu tolles ad sycdera cœli

Tu mihi dixisti, sint rata dicta Ionis.

Iuppiter annuerat, nutu tremefactus uterque

Est polus, & cœli pondera nouit Atlas.

Similia habet lib. 4. Metamorphos. Accinit Horat. lib. 4. carminum Ode 3.

— proxinus & graues

Iras, & inuisum nepotem,

Troica, quem peperit sacerdos;

Marii redonabo. Illum ego lucidas

Inire sedes, ducere nectaris

Succos, & adscribi quietis

Ordinibus patiar Deorum.

Satis hæc sint in specimen ascendens Romuli ad cœlum, *scalis mendacij*, ut ait Tertullianus lib. 4. contra Marcionem. Inde mos, de quo Nofter Iulius Cæsar Bullengerus in Imperatore Romano lib. 1. cap. 10. producendi aliquem, qui Imperatorum animas è rogo in cœlum ascendentes iuratus diceret. Quod etiam de animabus Pauli Emilij, ac Pompeij Magni fabulantur Silius, & Lucanus; refertque Herodianus lib. 4. Historiarum, solitam è pyra demitti aquilam, quæ in cœlum credebatur ipsam Principis animam deferre.

34 Plutarchus in vita Romuli putat figmentum illud germanum cum fabulis apud Græcos de Aristeia Proconnesio, & Cleomede Astypalensi: & Alcmena: : *Huiusmodi multa fabulantur commentitia, ea, quæ natura mortalitas inter cœlestia recensentis.* Addit paulò post, *Adimere semel virtuti diuinitatem, nefas, & illiberales; rursum in cœlo locare terram stultum sit. Relinquenda igitur fabula, cum rem ipsam teneamus, ut ait Pindarus,*

Omnium corpus tenetur morte pallida,

Mens restans æternitatis effigiem tenet.

Ea enim ex Dijs est sola, inde eius ortus, eodem est & reditus: non quidem comitari corpore, verum ubi planè à corpore explicata sit, & seuncta, euaseritque iam undequaque pura, carne exuta, & munda. Aridus enim hic animus est, ut vult Heraclitus præstantissimus, qui ex corpore, ut è nube fulgur, exiit: commixtus vero corpori, & implicitus velut vapor grauis, nebulosusque agrè accenditur, & supera petit. Non sunt ergo bonorum corpora contra legem naturæ vnà cum animo in cœlo collocanda; sed virtutes, atque animi natura & iudicio diuino ex hominibus inter Heroas, & Heroibus inter lares, ex laribus, si semel sicut in initiationibus lustrati sunt, & purgati, omni deposita conditione mortali, & dolore, non publica lege, sed re ipsa, & consentanea ratione in numerum referendi sunt Deorum, optimum, & beatissimum finem adepti. Hactenus Plutarchus. Et ante ipsum Cicero asseruerat, Herculem, & Romulum ex hominibus Deos factos esse: eorum tamen corpora non fuisse elata in cœlum. *Neque enim natura pateretur, ut id, quod esset à terra, nisi in terra maneret.* Ita ex Cicero refert S. Augustinus lib. 2. de Ciuitate Dei cap. 4. respondens (vt & in lib. de fide & Symbolo cap. 6.) appositæ rationi, quatenus ea aliqui vrebantur ad improbandam Christianam fidem de glorificatione corporum in cœlo existentia post Resurrectionem. Eucherius etiam lib. 1. in Genesim cap. 1. v. 7. ait, *Ex pondere elementorum multi Philosophorum resurrectionem carnis illudentes, nò posse fieri inquit, ut homo, qui vtiq; ex terra factus est, sit in cœlo. Sed hoc veritas conuincit, qui factus multa animalia terrena volitare in aere, & aquam*

esse supra aërem, & ignem, quod est vtiq; quartum elementum esse in terra.

35 De Herculis corpore nungantur Græci ab Esculapio sanitati redditum, & ira in cœlis locatum, vt obseruat Vines in locum præcitatum S. Augustini. Hinc, Authore Plinio lib. 35. historiae naturalis cap. 11. *Artemon depinxit Herculem ab Oeta monte Doridos exusta mortalitate consensu Deorum in cœlum euntem.* Hinc Ouidius lib. 9. Metamorphos. modulatur,

— ubi mortales Tyrrinthius exiit artus

Parte sui meliore viget, maiorque videri

Copit, & angusta fieri grauitate verendus,

Quem Pater omnipotens inter cana nubila raptum

Quadrilingo curru radiantibus intulit astris,

Sensit Atlas pondus

Et Philippus Byzantius apud Natalem Comitem lib. 7. Mythologiae,

Angias me non fugit, non cernua, volucres,

Cerberus eductus, nunc sed Olympus habet.

Feliciori Musa Boëtius lib. 4. de consolatione Philosophiæ metro. 7.

Vltimi cœlum meruit laboris,

Ite nunc fortes, ubi celsa magni

Ducit exempli via, cur inertes

Tergamudatis? Superata tellus

Sycdera donat.

Iuuenalis Saryra 11. Loquens de Ænea, & Hercule ait,

Alter aquis, alter flammis ad sycdera missus.

Vbi notat Ioannes Britannicus ex Dionysio, corpus Ænæ nunquam apparuisse, inito prælio cum Mezentio Etruscorum Rege non procul à Lauino; indèque ortam nonnullorum opinionem, quòd statim fuerit relatus in Deos. Videatur nofter excellentissimus Cerda ad lib. 1. 2. Æneidos vers. 794. Nòsque ad Herculem reuertamur.

36 Narrat ex Græcis Lactantius lib. 1. Diuinarum Institutionum cap. 18. *Virtutem esse, quæ hominem tollat in cœlum, non illam, de qua Philosophi differunt, sed hanc corporalem, quæ dicitur fortitudo, quæ quoniam præcipua in Hercule fuit, immortalitatem meruisse creditur: : Hunc à rogo, quo vinum se ipsum combusserat, ascendisse in cœlum putauerunt.* S. Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Autholycum ex Herculis credita ab Ethnicis fabella conatur trahere ad Resurrectionis fidem, *Si credis, inquit, Herculem, quem flamma absumpsit, viuere, Esculapium fulmine tactum vita restitutum, quæ dementia est, nolle dare fidem illis, quæ Deum loquitur?*

37 De Apollonio Tyanæo prodit memoriæ Philostratus lib. 8. c. 1. 2. *Cum ipse templum (Diææ Matris apud Cretam) intrasset: : Vox quasi cantantium Virginum in templo est audita. Erant verò cantantium verba huiusmodi: Veni de terra, veni, in cœlum ascende, sicut desuper in terram venisti. & cap. 13. addit, Sepulchrum autem tanti viri, aut sepulchrale nusquam vidi, quamuis magnam habitabilis terra partem peragraverim. Hæc propter Eusebium Cæsariensis in Hieroclem ait, *Cum tantum caliginis de illius (scilicet Apollonij) morte nobis offundat Philostratus; vult tamen eundem vinum ad Superos conscendisse.* Tribonianus Ethnicus & impius homo persuadere voluit Iustiniano primo huius nominis Imperatori, *Eum non moriturum, sed cum carne in cœlum assumptum iri.* Ita in Triboniano habet Lexicon Suida.*

38 Alexander Magnus, vt ex Ioanne Monacho tradit Ludouicus Cælius lib. 3. Læctionum antiquarum concius famæ, quæ de alijs Heroibus sublati

sublatis ad æthera ferebatur, cum iaceret conclamatus planè, voluit clam in Euphratem se demergere, vt opinione post se relinqueret, ceu morbo non foret assumptus, sed integer ad Deos abiisset. Et quidem Ethnicos tanta gloriæ ambitio inuasit, vt quò Dij haberentur, in cladem aliquam voluntarij incurerent ea cautione, vt à nemine alio viderentur. Quò fiebat, vt cum disparuissent, putarentur rapti, adscriptique in Deos. Sic prælaudatus Cerdà, qui exemplis Romuli, Empedoclis, & Iuliani hæc illustrat obseruationem.

39 Simon Magus irrito conatu Romæ aggressus est in cælum auolare, vnde se venisse gloriabatur. Sic refertur in Ecclesiasticis historiis. Trecenti circiter Anabaptistæ, Simiæ Simonis, ascendentes in excelsum montem prope Abbacellam in Helueticis iactabant, assumendos se illinc in cælum corpore simul, & anima, vt narrat Ecclesiasticorum Annalium cõtinuator Henricus Spondanus anno 1527. num. 18. De Antichristo in Glossa Ordinaria ad caput 11. Danielis hæc habentur, *Veniet usque ad summitatem montis Olivæ, vnde ascendit Christus in cælum, tanquam inde ascensus in altum virtute Damonis ipsum portantis.* Cogitationem istam Glossatoris non pugnatam cum Danielis textu in v. 45. capitis illius 11. admittit Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 9. c. 7. Si dicatur Antichristus voliturus in cælum ascendere, à Dæmone persuasus, mox reuersurus, vt ab exercitu maior de eius sanctitate, & potentia concipiatur æstimatio.

40 Ad sectionis clausulam non possum non exarare memorati supra Hieroclis Philosophi Stoici Interpretis Pythagoræorum versuum quædam verba, in quibus loquens de anima, *qua veritatem, atque virtutem adeptæ sit*, quæque accomodatè ad doctrinam Pythagoricam transmigravit ex vno corpore mortali ad aliud immortale, ait: *Quia congenitum corpus habet, etiam loco indiget, in quo astrimove, atque ordine veluti sedem exquirat. Conueniat verò corpori eiusmodi locum ille, qui proximè sub Luna sequitur, tanquam corporibus quidem corruptioni obnoxius superior, inferior autem celestibus, quem liberum, et heretum nominant Pythagorici, athercum quidem tanquam materia expertis, atque æternum corpus; liberum autem tanquam materialium perturbationum vacuum.* En apud Gentilem Philosophum existentiam immortalium corporum humanorum, si non in cælo, saltem prope cælum.

SECTIO VIII.

Quem situm habebunt in Empyreo homines glorificati?

41 **C**ommoratuos intra, & non supra Empyreum, suppono ex sect. 2. Exercitat. 18. Iam verò agendum est de situ, quem ibi seruabunt. Fore, vt frequenter stent, creditur communiter à Theologis, maximè ab Scoto in 4. dist. 49. q. 1. in 4. p. v. ad primum dico Bassolio ibidem q. 2. art. 3. Mayrone in 4. dist. 48. q. 1. art. 6. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 7. parte, & portione 3. q. etiam 3. de beatitudine corporis, Guillelmo Vorrillong. in 4. dist. 49. art. 3. Salmerone tom. 1. tract. 35. pag. 360. Carthagena lib. 15. homil. 7. Pelbarto in Pomerio sermonum de B. Virgine lib. 10. parte 2. art. & cap. 1. Francisco Sonnio lib. 2. demonstrationum Religionis Christianæ tract. 5. c. 8. Ludouico Sotomaior in 1. ad Timoth. cap. 2. v. 7.

Caietano in Acta cap. 7. v. 55. rursus in 3. p. q. 58. art. 1. Medina ibi, Suario tomo 2. in 3. part. disp. 51. sect. 3. ver. *Nihilominus* Granado 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 4. n. 2. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 4. punct. & propositione 3. n. 4. Felici cap. 6. de Beatitudine difficult. 3. num. 14. Maldonato in Marcum 16. v. 19. & Expositione in Psalm. 109. ver. 1. Azorio 2. part. summæ lib. 1. capite 12. quæst. 14. Henriquez libr. 8. Summæ c. 27. §. 4. Cornel. in Acta c. 7. v. 55. & in Sapientiam cap. 5. ver. 1. Gordonio item, nec non Guilielmo Estio in Acta, Francisco Luca in c. 16. Marci ver. 19.

42 Probatum primò ab exemplo Christi, quem S. Stephanus vidit stantem à *Dextris Dei* in cælo, vt narratur Actorum 7. v. 55. & 56. Quæ verba in sensu proprio intelliguntur à Patribus apud Maldonatum Expositione in Psalm. 109. v. 1. & apud Suarium, v. *quarò explicandum est*, adduciturque specialiter ab Scoto S. Augustinus in lib. de Symbolo. Neque immeritò sic intelliguntur à Patribus; cum S. Stephanus, vt ostenderet, quàm apertè & distinctè cerneret Christum, etsi aded distantem, & circumstantium oculis omnino occultum, videatur significare voluisse corporis positionem, in qua eum cerneret. Eritque finolùm dicere, Christum antea sedisse; tunc autem surrexisse, vt stans cerneretur à S. Stephano.

43 Sed tamen Arator lib. 2. historiæ Apostolicæ indicat id vltimum (vt omittam alios Patres videntes apud Lorinum) dum canit,

*Ne lateat quod Christus agat pro Martyre, surgit,
Quem tunc stare videt, confessio nostra sedentem
Cum soleat celebrare magis.*

Et plures Patres interpretantur S. Stephani verba, de statione metaphorica, & non de corporali, ac propria: vt n. à *Dextris Dei* debet sic ab omnibus explicari. Præterea vt ex multis Scripturæ sacre testimoniis confirmat Maldonatus in Matth. 28. ver. 3. *standis* verbum latinè, & Græcè non semper rectum corporis habitum, sed solam aliquando præsentiam, solam aliquando quietem significat, etsi sedeat, qui præsens, aut quietus est. S. Augustinus in lib. 1. de Symbolo ad Cathecumenos c. 4. tantùm docet, vt dum confitemur, Christum *sedere ad dexteram Patris*, intelligamus idem esse *sedere*, ac habitare. In altero autem lib. unico de fide & Symbolo cap. 7. admonet, vt sub voce *sedendi ad dexteram Dei Patris*, non accipiamus in Patre positionem, aut dexteram corpoream. Quòd denique S. Stephanus voluerit significare corporis habitum, quo Christum conspiciebat, ponderatur acutè à Maldonato, & Suario, poterit tamen ab Adversariis negari.

44 Probatum secundò; quia stare, perfecti, & benè valentis est; sedere autem, vel iacere, infirmi, languidi, aut lassi est: neque enim nisi aut quiescendi, aut cibi, somnive capiendi, aut alterius necessitatis causa sedemus, aut iacemus. Stare, naturalis hominis habitus est. Quare cum corpora gloriosa sint maximè valentia, & ob impossibilitatem incapacia defatigationis, stabunt frequentius. Ex agilitate conatur Scotus suadere idiplum; nam *inclinatio partium*, inquit ille, *videtur repugnare agilitati. Sed erectio, sine statio videtur esse situs conueniens corpori, in quantum est instrumentum anime, quia tunc magis promptum est, & aptum ad operationem.* Imò addit Scotus, *Vnde & iacere, magis videtur esse situs naturalis corpori humano, quam sedere; quod includit curuitatem partium.*

45 Cate

45 Caterum his vt summum euincitur, necessarium non esse Beatis hominibus, vt sedeant; non verò non posse sedere pro suo libito. Sic Christus iudicaturus sedebit, vt tradit Suarez disp. 57. sect. 3. v. vltimo, Henriquez lib. vlt. de fine hominis, c. 25. §. 4. Figuratus in Psalm. 9. v. 9. & complures alij: vt autem ait S. Petrus Chryologus serm. 83. *non ad requiem fatigati, sed ad auctoritatem Iudicis.* Sic Angelus, qui iuxta Matth. 28. v. 2. *descendit de celo, & accedens renouit lapidem, & sedebat super eum, quin vlla illi inesset lassitudo, vt expendit idem Chryologus serm. 74. Dixi, vt summum euincitur, nam quemadmodum motus localis in corporibus glorificatis non argueret imperfectionem, ita nec sessio, vt enim ille non erit ex indigentia, sed ad virtutis declarationem, & omnino arbitrarius, ita hæc non erit ex defatigatione, aut alterius necessitatis causa, sed ad dignitatis ostensionem, & prorsus voluntaria. Neque agilitas beatorum hominum retardabitur aliquantulum ex inclinatione partium corporis, quippe ex S. Augustino lib. 13. de Ciuitate Dei cap. 18. tribuet Deus animis perfectissimè beatis, vt quamuis terrena, tamen incorruptibilia iam corpora, vbi volunt, ponant, & quò volunt, agant, situ, motuque facillime. Surgent quidem, vt moueantur motu suæ progressiuo, siue simplici, si antea sedebant; sed surgent velocissimè, quia vbi volens spiritus, ibi proximus erit corpus, iuxta eundem Augustinum lib. 22. cap. 30. Neque sessio impediat corporeas operationes, quas in Empyreo habituri sunt beati homines: quòd si ad aliquam statio erit positio magis accommodata, surgent semper, ac velint. An autem aliquando iacebunt? dicam postea.*

46 P. Mendoza lib. 4. Viridarij problemate 1. num. 3. decernit, Beatos sessuros. Aduocat Lorinum Patronum: Fides sit apud ipsum; nam ego nec pro sessione, nec pro statione corporali video stare in cap. 7. Actorum v. 55. & 56. Quò loci citatur. Fundamenta Mendozae sunt isthæc. Primum, ille situs est præstantior, magisque homini conaturalis, qui est ipsi peculiaris, neque aliis conuenit animantibus, nisi fortè impropiè; sed hic est sessio: Ergo competet beatis hominibus ordinariè. Nam quòd vnicuique secundum naturam est, id & magis proprium ei est, & cognatius, adde etiam gratius, vt ait Antoninus Philosophus, & Imperator Romanus, lib. 8. de vita sua.

47 Secundum, ille situs videtur excellentior, qui apud homines plurius habetur. Sed magnus est honor sedere apud Principes. Vnde in signum honoris Matth. 19. Lucæ 22. pollicitus est Christus Apostolis, quòd sessuri sint secum, vt vnà iudicent in extremo die: quæ promissio intelligitur de sessione corporali, ac propria in sedibus æthereis splendidissimis ab Interpretibus Biblicis, & Theologis communiter. Legantur inter alios Maldonatus in cap. 18. Matth. Salmeron tom. 4. part. 3. tract. 25. Sorus in 4. dist. 47. quæst. 2. art. 5. in 1. conclus. Suarez disp. 57. sect. 4. v. vltimo. Valentia tom. 4. disp. 11. quæst. 4. punct. 1. & 2. Granadus 2. part. controu. 13. de Nouissimis tract. 4. disp. 7. num. 3. Cum ergo beatos homines in Empyreo Christus Princeps profecturus sit eximio honore, sequitur, & ibi sessuros.

48 Idque confirmari potest ex Paulo ad Ephesios 2. v. 6. vbi ait, *Deum comminiscasse nos Christo, & conuersificasse, & consedere fecisse in celestibus in Christo IESU*: qui Matth. 20. v. 23. & Apocalypsis 3. v. 21. dixit, *sedere*: ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus pa-

ratum est à Patre meo. *Qui viderit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Confirmari etiam potest ex Ruperto lib. 1. comment. in Genes. cap. 6. affirmante de Christo Pontifice summo, qui penetravit cælos, localem ibi esse, & localiter sedere secundum verum hominis corpus: nec non ex S. Damasceno lib. 4. de fide cap. 2. scribente, *A dextris Dei, & Patris sedere dicimus Christum corporaliter; verum non localem dexteram Patris dicimus*: Demùm ex Abulensi, qui in cap. 25. Matthæi q. 297. ait, *ad ostendendam istam tranquillitatem, & quietem suam, Christus in iudicio generali erit melius sedens, quam aliter. Et ita dicitur de Christo, quòd statim vt assumptus est in cælum, sedit à dextris Dei, Marci 16. cap. & ad Hebraeos 1. cap.*

49 Sed ad primum fundamentum responderi potest, neque aliis animantibus, nisi homini, propriè conuenire, quòd stent erecto corpore, vt enim canit Ouidius lib. 1. Metam.

*Pronaque cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit* —————
& vt S. Basilius homil. 9. in Exameron expendit, alloquens hominem, *Qualis nam est animantium quadrupedum forma? Caput illis ad humum est pronum, ad ventrem spectat, voluptatem omnibus modis persequitur. Caput tuum ad ipsum cælum exurgit, oculi tui res supernas conspiciunt.* Adde, etsi sessio sit peculiaris homini, & magis, quàm statio, non sequi præstantiorem esse situm, quàm hæc: neque item sequi debere hominem beatum habere semper illam; satis namque est, si pro suo arbitrio valeat habere.

50 Ad secundum, esse quidem magnum honorem sedere coram Principe, quando Princeps ipse fedet; cum ergo non probetur, Christum sessurum, nihil concludi. Et licet Christus sederet, satis honoris haberent cælestes Proceres, si possent sedere, quoties eis placeret. Qui in sacris Litteris eatenus dicuntur sessuri, vt docemur à S. Thoma 3. p. q. 58. art. 3. quatenus cælesti beatitudine fruentes & potissimis bonis Dei pro maiori vel minori meritorum dignitate habitabunt cum Christo, quieti, ac securi. Adde, sedendi & sedendi voces vsurpari frequenter pro habitatione, vt Petrus Faber probat in Dodecameron pag. 275 ex Iuribus, Cicerone, Classiciisque aliis Auctoribus. S. Damascenus, & Rupertus, possunt facile (non sic Abulensis) explicari, vt solùm velint, Christum existere in cælo localiter secundum corpus.

51 Proposui ob oculos, & examinaui vtriusque opinionis fundamenta. Ne pro vna potiùs, quàm pro alia ferrem iudicium, retardabat nonnihil S. Augustinus lib. de fide, & Symbolo cap. 6. sic loquens de Christo, cuius, & aliorum beatorum hominum, eadem quoad hoc videtur esse ratio, *Credimus in cælum ascendisse; sed vbi, & quomodo sit in cælo corpus Dominicum, curiosissimum est, & superuacaneum querere. Tanquammodò in cælo esse credendum est. Non enim est fragilitatis nostra cælorum secreta discutere; sed est nostra fidei de Dominici corporis dignitate sublimia, & honesta sapere.* Hæc Augustinus, quem imitati sunt Rupertus lib. 9. de officiis diuinis c. 8. Valentia disp. 2. q. 6. punct. 1. in fine. Imò adiicit Proclus apud S. Epiphanium hæret. 64. *Delictum esse dicere in quali vita statu tunc erunt (id est post Resurrectionem) corpora, cum neque aer, neque terra, neque alia futura sint.* Sed tamen ex causa, quam alibi tradit S. Augustinus, licebit id quæret, & tractare, quia Glicer de fide agitur Scripturarum: *ne quisquam eloquia diuina non intelligens, cum de hisce rebus tale aliquid*

aliquid vel innuerit in libris nostris, vel ex illis audivit, quod perceptis assertionibus aduersari videatur, nullo modo eis cetera vtilia monentibus, vel narrantibus, vel prænuntiandis credat. Sic in lib. 2. de Genesi ad litteram cap. 9. vt respondeat ad questionem de forma, & figura cæli. Idem S. Doctor cap. 59. Enchiridij sermonem habens de non absumili difficultate inquit, Cum ista queruntur, & ea, sicut potest quisque, coniectat; non inutiliter exercentur ingenia, si adhibeatur discretio moderata, & absit error opinantium se scire, quod nesciunt. Quid enim opus est, vt hæc, atque huiusmodi affirmentur, vel negentur, vel definiantur cum discrimine, quando sine crimine nesciuntur. Et in l. 12. de Ciuitate Dei cap. 15. Illa que vel sapientioribus in hac vita scire permittit Creator noster, vel omnino perfectis in alia vita scienda permittit, ultra vires meas esse profiteor, sed ideo putari sine affirmatione tractanda, vt qui hæc legunt videant, a quibus questionum periculis debeant temperare, nec ad omnia se idoneos arbitrentur; potiusque intelligant, quam sit Apostolo obtemperandum præcipienti salubriter, vbi ait, Dico autem per gratiam, que dicta est mihi omnibus, qui sunt in vobis, non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad temperantiam, sicut unicuique Deus paritum est mensuram fidei.

52 Coniecto itaque & ex fine præstituto à S. Augustino dico non curiosus, nec superuacaneus, fore, vt beati homines stent frequentius; & vt sedent aliquando, propterea ipsi libuerit: vt quiescent ordinariè, & mouentur aliquando. Ioann. Echius homiliâ 6. de Ascensione inquit, In cælo stare, sedere & esse possunt pro arbitrio suo. Beati Concordat Roa cap. 1. de statu Beatorum in cælo, Egidius Romanus quodlibet 1. quæst. 5. scribit, Non est nobis notum, qualiter ibi (id est, in cælo) stet Christus. Si placet sibi stare, est sub ratione stantis; si sedere, sub ratione sedentis; sicut sibi placet, sic est. Paladius in 4. dist. 44. disp. 4. anceps manet. Hieronymus Columbus in Angelica, & Humanâ Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 4. commentatur, Christum ascendentem in cælum primò verè sedisse ad Maiestatis suæ ostensionem. Et lib. 8. cap. 20. num. 4. agnoscens Thronum de puratum Christo in Empyreo ad eius insinuandam præminentiam, addit, non esse opus, vt continuò sedeat, cum visus sit adstantes à Stephano, cumque S. Ioannes in Apocalypsi cap. 5. v. 6. dicat, vitum à se agnum stantem, & c. 3. v. 5. affirmet ipsemet Seruator, Ambulabunt mecum in albis, id est, Beati: quorum ordinaria statio perplacet Columbo.

53 Si roges, an alios habebunt situs? Respondedo, iacendi situm non adeò videri ex decoro illius status, in quo quod non decebit, non erit, nec vult aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere, nec corpus. vt animaduertit Sanctus Augustinus lib. 22. de ciuitate Dei cap. 30. Nec admissio situm sedendi, cogimur admittere situm iacendi, nam quod iste situs non includat partium curuitatem, vt obicietur Scorus, nequiquam arguit, esse magis connaturalem corpori humano, quam situm sedendi. Certè homines iacere non solent nisi somni, ægritudinis, aut similis alterius necessitatis causa: & aliqui nec laboris, nec mortis ex ægritudine instantis causâ iacere voluerunt. Hinc illa, Non decet Casaris Præfectum, nisi stantem mori: Imperatorem stantem mori oportet. Alexander Magnus decidit in lectum, & cognouit, quia mouetur; vt legimus lib. & cap. 1. Machabæorum v. 6. & liceat cogitare necessitatem iacendi in lecto

ex inualentia prouenientem signum fuisse, inter alia, fortissimo Regi propinxi obitus.

54 Positionem genuflexionis in Beatis coram Christo Domino meditaturo piè sors citandus à nobis sect. 1. Exercit. 32. vbi & coram Sanctissima Deipara eandem positionem extendemus. Interim mirum id non sit considerari, Christum in vita mortali multoties genuflexisse coram Matre, vt à multis credi testatur Richardus de Sancto Laurentio lib. 3. de laudibus Virginis, & commendat Ripalda tomo 2. de ente supernatuli disp. 79. num. 64. Vnde fas sit, existimare, parem reuerentiæ cultum Deiparæ exhibendum in Empyreo aliquoties à Beatis cunctis, excepto Christo, ita quod non solum in nomine Filij, sed & Martiris omnia stellantur in cælo, in terra, & in inferno, vt ait Gerlon apud Ripaldam. Si situs iacendi aliquando in faciem ordinetur ad venerationem Regis, & Reginae cælorum, non appareat, cur glorificata corpora nequeant illum habere.

55 Hieronymus Columbus in illo num. 4. hæc habet, Neque Beatorum statui quoque repugnat, vt stellant genua ante Deum pro gratiarum actione acceptæ gratiæ, & gloriæ beneficij: quod mox peractio iudicio quando resurgentes primum caelestes sedes penetrabunt, procul dubio ab omnibus hominibus vnâ cum Christo agendum fore ex verbis Apostoli instrumur 1. Corint. cap. 15. vers. 28. Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia in omnibus. Hactenus ex Columbo; cui non debuisset esse tam certa ea Christi genuflexio; solus namque ipse ita intellexit verba Apostoli; & præposterè quidè, aliqui genuflexio Christi foret æterna in cælo, vt erit Patri subiectio secundum humanitatem. S. Gregorius Nazianzenus, qui oratione 36. tenuit admittere nunc in Christo orationem ad Patrem cum supplicis corporis gestu, Eodem modo (sic Theologus) Adlocutum quoque I. E. S. V. M., non vt nostra causa sese ad Patris pedes aduoluerem, seruilique modo abicientem: Procul sit ista seruilis sanè suspicio: fortè non patienti animo illam Christi post iudicium genuflexionem audiret. Cuius doctrina instructus Nostrer Maximilianus Sandæus, inquit in Theologia Iuridica, & commentatione 25. Caue cum patronum nostrum in cælis perorantem, ac deprecantem audis, concipias illum vt genuflexum ante Patrem.

SECTIO IX.

An locorum ordinem seruabunt in Empyreo homines glorificati?

56 Svmmpere miror Ioannem Arborem lib. 3. Theosophiæ c. 18. dicentem, Absurdissimum esse fateri, quod corpora immortalia, impassibilia, spiritalia, & glorificata post resurrectionem in sedibus æternis occuparent locum, & à se inuicem, & situ distarent: & hinc arguentem posse penetrari corpora. Miror, inquam, nam quis credat, glorificata habitura continuò inter sese penetrationem? Imò teste Soto in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 6. in 3. conclus. Nullus Theologorum admittit, vnum corpus gloriosum posse se penetrare cum alio glorioso; nec admittendum est, quia est contra illorum corporum decentiam, & decorum. Superfluum esset in re apud omnes antiquos, & recentiores Theologos confessi

concessa allegari speciatim aliquos: & plurium copias recenit Agidius Lustranus tom. 3. de Beatitudine lib. 5. quæst. 6. artic. 6. §. 1. num. 3. §. 2. num. 6. Cuius veritatis duas reddit rationes S. Thomas in 4. distinct. 44. quæst. & artic. 2. quæstiuicula 4. Prima, quia inter corpora glorificata debitus ordo distinctionem locorum requirit. Secunda, quia Beatus vnus homo non se opponeret alteri, neque tentaret incedere per spatium ab altero occupatum. Quare etsi non repugnet diuinitus ea penetratio, Deus tamen non permitteret, vt fiat siue intra, siue extra cœlestem curiam; vt non permitteret, vt fiat inter eundem corporis glorificati partes, quia nimirum vtraque fieret minus conuenienter ad ordinem corporum glorificatorum, & partium inter se, & vtraque pro illo statu fieret sine vtilitate. Sanè si in Inferno, vbi nullus ordo, & vbi multo angustior est locus pro damnatorum corporibus, hæc non penetrabuntur, licet conglomerata, & compressa erunt, vt quid in Empyreo glorificatorum corporum ea continua penetratio? Arborei itaque persuasio est absurdissima, & contra Theologorum, ac Christicolarum omnium assertionem, & mentem. Nostrer Vasconcellius libr. 1. de Angelo Custode capite 15. parte, & num. 3. autumat, Beatorum corpora aliquando se se mutuo penetratura, vt tamintima presentia signum sit amoris, ac benevolentiae arctioris inter ipsos. Consulit Theologus statuatur de hac pij, & docti hominis opinione.

57 Caieranus in 3. part. quæst. 57. artic. 5. supponens Empyream esse Sphæricam penes superficiem etiam conuexam, & in ipsa existere cœlestes, distinguit nihilominus illorum sedes, & vnicuique eò meliorem tribuit, quod merita fuerint maiora; Nam diuina Sapientia (inquit Eminentiissimus Cardinalis) superficiem cæli Empyreæ, quamuis secundum se fecerit æqualem, secundum tamen quod venit in usum habitationis creaturarum beatarum, disposuit vnâ partem quasi solium, & reliquas in ordine ad illam superiores, vel inferiores. Et sic Christus secundum corpus in illa parte solij stans, in suprema parte, supremoque loco residere dicitur, & reliqua creatura beata hinc, & inde inferiores partes tenent. In ingeniosam hanc cogitationem accumulatur Sares multas difficultates, quibus succubere Thyæus tract. de Iudiciaria Christi apparitione cap. 26. à num. 107. Duallius tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 4. in fine. Sed antequam ab autoritate, & ratione confirmemus, quantum ad loca altiora, & inferiora, eaque designata in Beatorum sedes, extricare oportet quæ Suario visa sunt implexa.

58 Arguit primò, si Beatorum corpora habeant sedes distinctas pro meritum inæqualitate, cum hæc sint inuariabilia, erunt & illæ, ac proinde discedere non valebunt à locis semel possessis. Secundò, erunt plures iusti æquales in meritis: Ergo eis idem locus responderet. Tertio, multi non poterunt respicere Christum linea recta, siquidem multi erunt valde remoti à throno Christi. Quarto, Sedes occupatæ ab Angelis erunt amplissima. Quare magna spatia Empyreæ erunt vacua corporibus humanis, & inter hæc erunt ingentia interualla, & quasi hiatus, cum multi Angeli extituri sint inter homines. Quintò, Angeli aut à sua beatitudine habuerunt sedes loco distinctas, aut post animarum felicitium ascensum retrocessere ab illis, vt potè deputatis non ipsis; sed compluribus animabus, quæ ali-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

quos ex Angelis superant in meritis. Sextò, si in cælo esset aliquis locus designatus specialiter Christo, vacuus mansisset vique ad eius ascensionem, & Angeli scirent Christo reseruari.

59 Ad primum respondeo, locum congruum vnicuique glorioso corpori de puratum iuxta gradum suæ dignitatis non pertinet ad præmium, sed secundum quod actu continet corpus locatum, sed secundum quod est debitus pro meritis, ita vt Beatus habeat ius existendi in illo, quot es voluerit. Quare si ab eo discedat, & interim occupetur ab alio Beato minus digno, cederet hic digniori redeunti. Et notat S. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiuic. 2. ad 5. manere in recedente à proprio loco gaudium de tali loco, quia nimirum fundatur in iure ad existendum in illo. Scorus etiam in 4. dist. 49. q. 14. in fine aduertit, non minui beatitudinem accidentalem, eo quod Beatus recederet secundum libitum suum ab approximatione ad Christum; sicut aliqui modò habent propinquitatem ad Regem in camera, vel extra in aula. Vtque Doctor videtur innuere in Beato recedente à proprio loco intermitti posse Dominici corporis intuitum materiale, licet non intermitteretur beatitudo accidentalis, & gaudium conceptum ex iure ad locum. Vtrique Doctori adherent Tarareus, Argentinas, Vuendelinus siue in dist. 49. siue in 44. Ruz controu. 131. in responsione ad 3. Argumentum Bassolis dist. 49. quæst. 2. art. 3. addens tamen, nec fortè minuetur aliquid de premio accidentali Beati huc inferius quasi ad spatiandum descensurus; quia semper possunt videre etiam Christum corporaliter, sicut vidit Stephanus: Et dato, quod cæli essent clausi, adhuc visa talis posset in eis miraculosè conseruari. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 56. n. 20. similiter concedit, Batos, quando Empyreo ad tempus exeant, habituros species impressas, quibus non tollim Christum, sed alios etiam Beatos videant. Examinabo id latè in sect. 10. Exercit. 28.

60 Ad secundum, Beatos æquales in meritis habituros sedes in gyræ æquè proximas aut distantes à Christo. Quod si hic in die Iudicij sedebit in eminentiori loco aëreo supra vallem Iosaphat, & Iusti pro meritum dignitate erunt propè ipsum à dextris non penetrati inter se, neque, e mixti damnatis, vt facillè intelligit ipse Suarius disp. 53. l. 3. v. Mibi tamen, & v. vnum verò, nec non disp. 57. l. 4. v. ex iis. Quid verat sic cogitare cæcum Beatorum in cælo tam à dextris, quam à sinistris Christi?

61 Ad tertium, distantiam inter Christum, & quemlibet ex Beatis non fore impedimento, vt à quolibet ex propria statione cernatur, si eleuet directè oculos, cum nullum exiturum sit corpus intermedium opacum; & cum facultas visiva futura sit acutissima. Aureolus in 4. dist. 50. art. 4. proposita quorundam sententia, qui dicebant, Beatos naturaliter visuros ex Empyreo damnatos existentes in Inferno, nec impediendos propter distantiam: quod apparet, quia Beatus in quocumque loco remotissimo sit in cælo Empyreo videbit faciem Christi, & Matris suæ. Proposita, inquam, hac sententia, subiungit: Non imaginor, quod corpora Beatorum sint ibi in tanta distantia, vt corpus Christi sit supra, corpus verò Beati infra terram. Ratio est, quia stella est maior tota terra, & è conuerso terra est maior quoad visum. Pone autem omnes stellas; quas simul vides in cælo stellato, ibi esse plus, quam mille millia stellarum. Illa ergo pars, qua apparet nobis supra terram, posset recipere totam terram. Quare ergo non innumerabilem multitudinem hominum? Ecce

hinc concludit corpus Christi esse in loco determinato à Deo, neque in tanta distantia, quæ impediat naturaliter visionem. S. Bonaventura in 2. dist. 14. art. 2. q. 1. n. 17. ait, Beatos, etsi essent diuini per totum Empyreum, habituros virtutem visivam adeo potentem, ut Christum videre possint, ubiqueque sit. Non declarat Seraphicus Doctor, an ea virtus competet Beatis naturaliter, vel ex speciali miraculo, & elevatione: Sed cum designata illis loca, credibilis sit, non extendenda per totum Empyreum, ut ex sequentibus sectionibus elucescet; forsitan nullus Beatus adeo distabit à Christo, ut si velit, non valeat naturaliter ipsum intueri. Cæterum si miraculo sit opus, asserit Suarius disp. 47. sect. 6. v. sed quomodo, non esse sibi dubium, quin corpus Christi habeat efficaciam imprimendi sui speciem visivam in quacumque distantia: & disp. 53. sect. 3. v. *Mibi tamen* rogatus, quomodo Christus iudicaturus sedens videri, & audiri queat ab Electis, & Reprobis, siquidem multi magno intervallo distant? Respondet, non esse difficile Christo tanta efficacitate sui splendorem, vel speciem, aut vocem emittere, ut in tota illa distantia videri possit, & audiri, etiam si oporteat miraculosè id facere, & omnia impedimenta auferre. Cur ergo non licebit eodem modo discurre in præsentia materia?

62 Ad quartum, opus non esse occupari ab Angelis totum locum extrinsecum, ad quem possunt se extendere; sed satis esse, si cuilibet deputeretur locus peculiaris, ita quidem, ut non refulcet immodica distantia corporum glorificatorum à Christo, & inter se. De hoc rursus in sectione sequenti.

63 Ad quintum, verumlibet dici posse: primum quidem; quia non est, cur à Deo qui omnia futura novit, non fuerint concessæ Angelis sedes cum respectu ad animas Beatas cumulatione gloria donandas: secundum; quia Angeli libentissimè relinquunt sedes debitas animabus.

64 Ad sextum, etsi scirent Angeli referuari alicui locum, quem Christus postea occupavit, potuisse ipsos latere, quisnam foret. Adde, concedi à nonnullis relatis in f. 3. Exercitar. 18. non lauisse.

65 Expeditis iam difficultatibus contra distinctionem locorum in Empyreo, opus est eam ab auctoritate, & ratione confirmare. In primis S. Thomas 3. part. quæst. 57. artic. 4. & 5. manifestè sentit, corpus Christi Domini occupare altiore locum, quàm Angeli, & reliqui Beati, adducitque in artic. 4. ex Glossa interlineari, Christum ascendisse in altum, non solum dignitate, sed etiam loco. Et licet in eo artic. vt & in cap. 14. Apocalypsis v. 18. (si eius expositionis sit Author) loquatur specialiter S. Doctor de corpore Christi; ratio, qua vitur, valet non minus pro præcellentia aliorum corporum glorificatorum in ordine corporali, seu locali penes maiorem participationem diuinæ bonitatis per gloriam. Si enim corpus Christi, quia inter cætera corpora gloriosa refulget maiori gloria, obtinet altiore locum iuxta S. Thomam, quàm cætera: Ergo quò cætera comparata inter se maiori, aut minori refulgeant gloria, eò superiorem, aut inferiorem locum tenebunt. Sed quid ex iudiciis mentem S. Thomæ indagamus? cum in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 3. quæstiunc. 3. inter proponendum 5. argumentum dederit nobis eam exprefam conceptis his verbis: *Quantò corpus est nobilissimum, tanto debetur ei locus nobilior. Vnde corpus*

Christi, quod est nobilissimum, habet locum eminentiorem inter cætera loca, ut patet Hebraeorum 2. Excelsior cæli factus, Glossa, loco, & dignitate. Et similiter unumquodque corpus gloriosum habebit eadem ratione locum sibi convenientem secundum mensuram suam dignitatis. En ad cæterorum Beatorum corpora ampliat, quod de Christiano dixerat.

66 S. Bonaventura multò copiosius eandem locorum distinctionem exponit. Nam in 2. distinct. 2. art. 2. in expositione litteræ num. 34. scribit, *In Empyreo cæteros excelsit Christus iam Angelos, quàm homines, & loco, & dignitate. Post ipsum credimus, Beatam Virginem super omnes alios: deinde cæteri ordinantur secundum dignitatem ipsorum.* Adicit alia circa modum ordinationis commodiùs transcribenda à nobis in sect. proxima; & tam hæc, quàm illa approbantur à Nicolao de Orbellis in 2. distinct. 2. in fine quæst. 1. Vortilongus in 2. distinct. 9. art. 3. ad 3. Busto parte 2. Rolarij sermon. 19. titul. de tertio paradisi gaudio. pagin. 528. Et videtur S. Bonaventura vestigiis instituisse Viguierius, dum in Institutionibus c. 14. §. 1. vers. 2. dixit. *Data sunt Angelis singulis certæ sedes, & mansiones locales ad ornandum eas: Locus excellentior, siue sublimior debetur Christo: Post Christum est Diua Virgo Maria: & D. Ioseph secundum aliquos; deinde Apostoli.* Pro eadem distinctione, inæqualitate, & deputatione locorum stant aperte Parisiensis in 1. part. de Vniuerso parte 2. cap. 47. & in 2. part. parte 2. c. 80. Claudius Seiffellus in cap. 2. Lucæ tract. 2. Bachonius in 4. distinct. 47. art. 4. dub. 3. Sapientissima Virgo S. Theresia cap. 38. sua vitæ, Mayro in 4. distinct. 48. quæst. 1. art. 6. Sotus distinct. 49. q. 4. articul. 7. ad 2. Valencia tom. 4. disp. 11. quæst. 1. punct. 1. vers. *Et quidem.* Tannerus, & cum eo Bonacina in 3. part. disp. 3. punct. 2. prop. 1. n. 6. iterum punct. 4. §. 1. prop. 3. num. 6. Syluester in Rosa Aurea tract. 1. Dominica 9. post Trinitatem, v. *Sed quaritur* allegans Ioannem Niderium, Rosa cap. 1. de statu Beatorum in cælo. Granadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 5. sect. 3. à n. 12. Pincus Ramirecius 2. p. M. S. vitæ Marinx de Escobar Virginis Eximix Vallisoletanæ, & Fundatricis Recollectarum Birgittensium lib. 1. c. 42. lib. 2. c. 39. Nec absolute discordat Suarius, vt constat ex v. *Tandem censet.*

67 Et hanc puto esse communem Fidelium conceptionem fundatam in illis Christi apud Ioannem verbis, c. 14. v. 2. *In domo Patris mei mansiones multe sunt.* Ea enim verba aptè intelliguntur de diuersitate, & inæqualitate tum in beatitudine, tum in locis. Vnde Prudentius in Hamartigenia modulatur,

Multa in thesauris Patris est habitatio, Christe, Disparibus discreta locis.

Vel ipsi delyri Ethnici diuersas, & inæquales sedes in Elisiiis campis destinatas putabant beatis animabus. Norunt cuncti, qui librum sextum Æneidos lectitarunt. Et notat Cerda, illustrioribus animabus, secretius, ameniùsque nemus designatum à Virgilio, dum ait,

Exinde per amplum

Mittitur Elysiis, & pauci lata arua tenemus. Illustratque id est ex Statio Pincus Ramirecius in Parallelis Politicis n. 871. Aditio ex Ouidio l. 1. Metamorph. v. 178. ex Virgilio lib. 10. Æneidos v. 3. Ionem habitare in ardua cæli parte, in supremis cæli atris, in polo interiori, quia loci præcellentia

eminentia deceat ipsum, quò cæteris Diis maior, & felicior fingebatur. Sed dimissis Ethnicorum neniis, iam Christiana persuasio

68 Probatior breuiter à ratione; quia sicut ordo Curix cælestis eam distinctionem requirit in locis, quæ non patitur, Beatum vnum penetrari cum alio, ita videtur requirere, vt cuique Beato suus sit designatus locus secundum meritum qualitate, non secus ac in orbe cælesti, & elementari suus cuique corpori præfixus est, iuxta perfectionis gradum; non secus etiam ac in Regnis, Rebus publicis, & domibus benè moderatis suis cuique deputatus est, iuxta muneris, nobilitatis, aut rectè gestorum mensuram. Iam verò si cuius Beato suus est designatus locus in cælesti regno, cur non eò eminentior, quò maiora fuerint merita? Id enim suadent tum exempla allata, tum illæ ipsæ rationes, quibus Beatorum existentiam in supremo cælo comprobamus. Et vt speciatim argumenter in Beatorum hominum corporibus, hæc quia per dotes gloriæ superant in nobilitate cælestia, par est, vt & in loco superent, quantum fieri possit, salua complexione Vniuersi. Ergo æquum itidem erit, vt quò magis vnum corpus humanum excedat aliud in dotibus gloriæ, eò magis excedat in loco cælesti intra ambitum Vniuersi, quantum fieri possit, salua propinquitate conueniente, vt beati homines omnes constituant simul cum Angelis politicum quendam cærum, & societatem, & velut collaterales assistant Christo Domino, & Virgini Mariæ.

69 Erit, qui opponat cogitatum aliter fuisse à S. Sidonio Apollinari, & Isaac Syro. Ille enim lib. 9. epist. 8 scribit: *Et si per aditionum differentiam, non tamen per locorum distantiam diuidemur in cælo.* Hic verò de Mundi contemptu cap. 17. *Multas mansiones Patri sui Saluator vocat mensuras mentium in illa commorantium regione, videlicet discretiones, & diuersitates, quibus in animo perfunduntur. Non enim differentia locorum, sed ordine charismatum multas fore mansiones expressit. Sicut quilibet materiali Sole iuxta sinceritatem virtutis visus, & gratia fruitur, & sicut una lucerna in una domo lucente sit cuilibet lux diuersa in splendore plurimos lumine indiuiso: ita futuro saculo Iusti omnes in una regione iudicij morabuntur, quilibet autem ab vno intelligibili Sole illustrabitur secundum mensuram suam.* Habentur eadem verba in sermone de Mansionibus beatis sub nomine S. Ephræm Syri. Hic tamen, & ille Pater nihil aliud contendunt, quàm Iustos non in diuersis regionibus, sed in eadem cælesti commoratos. Sic in eodem loco viuere dicuntur, qui in eadem ciuitate degunt.

70 Eodem modo intelligendus est Haymo, dum lib. 8. cap. 1. de amore cælestis patriæ ait: *Si ibi erit distantia mansionum, summa in illis erit vnus perfectionis equalitas, quibus erit regni cælestis vna felicitas.* S. Ambrosius lib. de Nabuche cap. 3. neutiquam negat Angelis beatis distincta loca deputata in cælo, quando inquit: *Nunquid Angeli diuisa cæli spatia habent, vt tu terram positus distinguas terminis?* Solùm vult Angelis in cælo liberum esse accessum ex vno loco ad alium: non aliter ac de Virginitibus eatenus sequi agnum quocumque ierit, interpretatur antiquus Author de laude virginitatis apud Viegam in cap. 14. Apocalypsis comment. 1. sect. 7. quatenus nullus eis locus in illa cælesti aula clauditur, sed cuncta eis

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I l.

diuinarum mansionum habitacula referantur. Abrahamum, & Loth non capiebat terra, vt habitarent simul. Genes. 13. vers. 6. quia; vt ponderat Sanctus Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. 6. *Spatio iam desecti ceperant inter se. Nulla enim spatia possunt satis esse discordibus: Quærens, & pacificis etiam angusta abundant: diffonis moribus etiam spatiosa arctantur.* Summa erit inter cælicolas concordia; & idcirco diuisa cæli spatia non habebunt in sensu explicato.

71 Si locales mansiones singulis deputatæ distarent valde inter se, adhuc posset vnus per mansionem alterius discurre, & mutuo se quasi vistrare, & alloqui, vt piè cogitant supra Viguierius §. 2. vers. 5. Sotus in conclus. 2. & antea in art. 5. conclus. 3. Duallius tract. de quatuor Nouissimis quæst. 3. art. postremo, v. *quod spectat.* Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 8. cap. 20. num. 7. Arriaga tomo 1. in 1. p. disp. 57. sect. 1. n. 3.

SECTO X.

De particulari locorum ordine, quem glorificati homines habebunt in Empyreo?

72 Corpus Christi Domini existet in parte Orientali cæli respectu Hierosolymorum. Sic inter alios persuadent sibi Claudius Seiffellus tract. 2. ad 2. cap. Lucæ, Hieronymus Columbus in Angelica, & Humana Hierarchia lib. 4. cap. 74. num. 8. Syluester in Rosa Aurea tract. 2. Dominica 9. post Trinitatem vers. *Sed dubitatur.* Bellarminus in Pital. 67. vers. 34. Granadus 3. p. controuers. 13. de Nouissimis tract. 3. disput. 5. sect. 2. num. 9. Discordante Francisco Mayronis apud Pelbartum lib. 10. Pomerij sermonum de B. Virgine parte 2. art. 1. cap. 3. vbi testatur opinionem illius esse, quòd thronus Christi, ac Maria, nec non mansio superna Ciuitatis sit ad Aquilonem. Sed similis vero videtur, quod præposuimus.

73 Et suadetur primò quia Christus existet in ea parte cæli, quam elegit ascendens; quippe cum potuerit tunc eligere conuenientiore, diceretur sine fundamento mutaturus post Iudicium. Elegit autem partem orientalem; ascendit enim motu directo ex Oliueti monte, qui comparatione Hierosolymorum situs est in Orientali parte iuxta Zachariam, cap. 14. vers. 4. Quare quieuit in loco respondente directe monti præfato; quippe verosimile non est, non continuasse inceptum motum directum, postquam nubes suscepit eum ab oculis Discipulorum. In Psalmo 67. vers. 33. & 34. dicitur, *Psallite Deo, qui ascendit super cælum cali, ad Orientem.* Quibus verbis denotatur, ascendisse Christum à parte Orientali, & peruenisse ad locum parti illi imminetentem. Vnde Bellarminus explicans isthæc verba inquit: *Christus vt Deum à principio sedis super cælum cali, & vt homo post Resurrectionem ascendit in cælum, & nunc est super cælum cali ad Orientem, assistens aeterno, & supremo Orienti, id est, fonti lucis.* Christianus Adrichomus in theatro terræ sanctæ num. 192. de Hierusalem colligit ex vestigiis Christi impressis lapidi, quòd ascendit à parte orientali; & vt expendit Marcus

Marulus lib. 3. de humilitate, & gloria Christi, *Iaè ad Orientem Christus ascendit, quia Adam descendit ad Occidentem.* Congruumque est, ut Christus exaltetur in parte cæli orientali respondenti Hierosolymorum vrbi, in qua ad eò abiecit depressus est.

74 Suadetur secundò, quia Sanctus Stephanus in eadem Ciuitate proindeque prope illum montem Oliueti, ut potè quindecim quasi stadiis solummodò distantem, constitutus, intendens in cælum vidit *IESVM stantem à Dextris Dei*, ut refertur Actorum 7. vers. 55. Ex quo infert Granadus, Christum visum existentem in tractu cæli Orientali comparatione Hierusalem. Sed quidquid de illatione sit, ab incunabulis Ecclesiæ mos fuit inter Christianos, Orientem versus orare, ut multis ex Patribus adstruunt Bellarminus lib. 8. cap. 3. de cultu sanctorum. Baronius tomo 1. Annalium anno Christi 58. à numer. 106. Guilielmus Durantes lib. 5. Rationalis officiorum diuinorum cap. 2. à num. 57. Ioannes Sauaro in notis ad epistolam 10. lib. 2. S. Sidonij, Barthius lib. 4. Aduerfiorum cap. 16. Acofta in cap. 4. Ionæ tract. 16. §. 1. num. 22. Iulius Cæsar Bullengerus lib. 7. de templis cap. 7. Sberlogus in Canticum Cantic. vestigatione 24. num. 18. Cæsa. 8. Aneidos vers. 68. Bartholomæus Gauantus commentariis in Rubricas Missalis parte 2. tit. 5. pag. 122. Petrus tomo 3. Theolog. dogm. lib. 2. de officio sex dierum, c. 5. num. 8. Ioannes Stephanus Durantes lib. 1. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ cap. 3. Gretserus tomo, & lib. 1. de Cruce cap. 27. Cornelius cap. 9. Ezechielis vers. 16. in cap. 16. Sapientia vers. 28. Ergo quia putabant, ut propius vero est, Christum corporaliter residere in Empyrei tractu quasi Orientali. Et licet Gentilibus consuetudinem etiam fuisset, deprecari ad Solis ortum, de quo ritu Hieronymus Prædus in cap. 8. Ezechielis vers. 17. Pontanus 12. Aneidos vers. 172. Cæsa ubi supra, & in Aduerfariis factis cap. 178. numer. 8. visum est Christianis non innovare, sed Ethnicorum ritum institutum, diuerso tamen ex fine. Antiquitas Catechumeni, postquam conuersi in Occidentem renuntiabant Sathanæ, conuertebantur rursus in Orientem; quo significabatur, hominem baptizandum debere, ipso Damone, coordinari, seu coniungi Christo, & directo obtutu ipsum cernere, ut interpretatur S. Dionysius Areopagita c. 2. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, S. Ambrosius c. 2. de iis, qui mysteriis iniciantur, alique Patres apud Iosephum Vicecomitem lib. 2. de antiquis ritibus baptimi c. 119. Adolecens quidam, de quo Ioan. Moschus in Prato spirituali cap. 72. cum ob crimen falsò iniectum pararetur ad suspendium, petiit Orientem versus suspendi, ut Christum intueretur. S. Benedictus in Ordinationibus Regularis disciplinæ bis præcipit Monachis eadem de causâ, ut puto, salutatione Crucis versis vultibus ad Orientem. Si itaque, qua parte Sol affurgit, putabatur Christus corporaliter in cælo constituisse post primam Ascensionem, illuc postliminio rediturus, finito Iudicio non ineprè Affirmabitur.

75 Suadetur tertio, quia Christus venturus est ab Orientali parte ad Iudicium generale, ut colligunt communiter Patres, ac Theologi ex illo Math. 24. v. 27. *sicut fulgur exit ab Oriente, & pariet usque in Occidentem, ita erit & aduentus filij hominis.* Ergo cum videatur venturus, & rediturus motu recto, pars, in qua residet, & ad quam redibit, est orientalis. Pro maiori luce huius, & præceden-

tium rationem transcribo S. Damasceni verba lib. 4. de fide cap. 13. ubi inter alias causas, ob quas Christiani soleant ad Orientem adorare, exhibet sequentes: *Dominus, cum in Cruce penderet, ad occasum prospiciebat, eoque nomine ita adoramus, ut ipsum intueamur. Accursus enim in cælum reciperetur ad Orientem efferebatur, sicque à discipulis adoratus est: atque ita venturus est, ut eum in cælum euntem conspexerunt, quemadmodum ipse quoque Dominus dixit, Sicut fulgur. Quocirca eius aduentum operientes ad Orientem adoramus.* Hactenus S. Damascenus.

76 Ex quo obiter notetur fauor, quo Christus prosequutus est Occasum prospiciens ad illum tum in Cruce, tum in Ascensione. Et hinc, non renuente Lotino, concilio illud Psalmi superioris vers. 5. *Ascendit super Occasum, Dominus, nomen illi, inferoque Christum etiam nunc, & post Iudicium vniuersale habere præ oculis Occiduum plagam.* Indicatus fauor de prospectu in Cruce ad Occasum illustratur Theophilo Raynaudo lib. de Iuda cap. 6. num. 7. Ieremiæ verbis cap. 18. vers. 17. *Dorsum, & non faciem ostendam eis.* (idest Hierosolymitanis ciuibus) *in die perditionis eorum,* idest, in die, qua me crucifigendo perdiderunt se se; confirmatur ab Ioanne Molano lib. & cap. 4. De Imaginibus, Daniele Malonio cap. 20. de Iesu Christi Crucifixi stigmatibus, Gretsero tomo, & lib. 1. de cruce cap. 27. obseruatione multorum Patrum, quibus addo Lucam Tudenem lib. 2. aduersus Albigenses cap. 12. Albertum Magnum cum Haymone in cap. 6. Olee, Germanum Archiepiscopum Constantinopolitanum in Theoria rerum Ecclesiasticarum, Hugonem Etherianum de animarum regressu ab Inferis cap. 14. Nec prætermittam adnotationem Martini Garfæ Episcopi quondam Barcinonensis in serm. 114. *Christus dum passus fuit in Cruce, habuit faciem versus Occidentem. Quod patet, nam cum Sol transiret per meridiem, & umbra Christi secundum contemplatiuos tangeret Latronem dextrum, non posset esse aliter, nisi faciem Christum haberet in Occidentem regionem: Et cum visus fiat per lineam rektam, cum magis rectè aspiceret Hispaniam; nam pars Hispania est eiusdem paralleli cum aliqua parte Terra sancte, ut patet per Ptolomæum; sequitur, quod hæc patria non potuit perire.* Sic ille.

77 Regredior ad Christi aduentum ex parte Orientali, confirmoque illum cum Thyrsu in tract. de gloriosa Filij Dei apparitione cap. 1. numer. 25. nam consuetudo Christianorum corpora sic collocandi in sepulchris, ut facies eorum respiciant Orientem, nata exinde videtur, quod ab Oriente Christum venturum spectent. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 4. art. 3. pagin. 615. fatetur Christum descensurum ab Oriente in vallem Iosaphat; existimat tamen non rediturum eadem via, sed per Occidentem, ut totum Hemisphærium sua visitatione collustrer; refertque ex quibusdam Christum transiturum per Hierusalem; nam in cap. 21. Apocalypsis postquam dixisset Ioannes vers. 1. *Vidi cælum nouum, & terram nouam,* quod fiet peracto Iudicio, subiungit vers. 2. *Vidi sanctam Ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cælo à Deo paratam sicut sponsam ornataam viro suo,* scilicet, ut Christum decenter, & ornate recipiat. Sed ipse Duuallius ait, Cum hæc Ioannis sint obscurissima, & ab Interpretibus explicentur de Ecclesia militante, vel de cætu Beatorum comitantium Christum in die Iudicij; & cum eo die Ciuitas Hierosolymitana igne conflagrationis extincta erit, probabi-

probabi

probabile tantum ut summum videri, Christum transiturum per spatium, in quo sita erat illa vrbs, theatrum principalium mysteriorum Redemptoris nostræ. Placet mihi magis reditus Christi in cælum recto itinere, eoque, quod tenuit, quando primò ascendit.

78 Suadetur denique commoratio Christi in parte Orientali, quia Angelus mouens sphaeram cælestem existit in Oriente, ut supponit Aristoteles, lib. & cap. 2. de cælo, eaque cæli pars concipitur à nobis, vt excellentissima totius mundi corporalis. Comprobatur S. Iustinus in responsione ad quæst. 118. Orthodoxorum, & Origenes homilia 25. in Iosue. Ergo in Empyrei tractu, qui parti illi respondeat, putandum est Christum modò existere, & existurum post Iudicium: neque enim est cur non existimemus de Christo, seruata proportione, quod de Angelo Aristoteles: neque irem est, cur Empyrei tractus, qui à nobis concipitur vt nobilissimus, non occupetur à Christo nunc, & post Iudicium. Occupabit itaque supremum locum quasi Orientalem supra Hierusalem, siue montem Oliueti, ut inquit Syluester, & circumquaque existant Beati à dextris, & sinistris in gym, vel potius semicirculum, ita quidem vt glorificatorum hominum quisque possit sine speciali, & miraculosa oculorum eleuatione intueri faciem Christi, & Virginis Mariæ, quæ post filium tenebit sublimiorem locum assistens à dextris eius in vestitu deaurato circumdata varietate.

79 Amadeus Franciscanus rapto 8. suæ Apocalypsis, notat, Deiparam non stare propriè à dextris Filij, sed ante ipsum, ita quod semper sese mutuo conspiciant, caputque Domini paulò alius sit capite Mariæ. Et si autem Virgo Mater compluresque alij Beati existant à dextris Christi, latiusque dextrum sit honoratius, quam sinistrum, vt contra Antonium Nebrissensem in vltima quinquagesima locorum sacre Scripturæ cap. 39. Ioannem Gotopium Becanum lib. 3. Hierogl. versus fin. Franciscum Riberam in cap. 1. epistolæ ad Hebr. à n. 20. pertractatum est à multis, non idèò ignobilior erit Christi locus: nam medius præstantior habetur, quando dexter, & sinister tenetur ab aliis. Adde ex floridissimo Laurentio Ramirez de Prado in Pentecontarcho cap. 39. partem siue sinistram, siue dextram honoratorem esse, quorū locus est alior. Adde etiam ex Gasp. Sanch in c. 2. Actuum Apostolor. v. 25. Paulo Sberlog. tom. 3. in Cantica vestig. 19. f. vn. rursusque vestig. 21. f. 1. ex Iacobo Bold. in c. 30. Iob v. 12. cum nulla sedenti de dignitatis primatu intercedere potest controuersia, tunc locum dextrum honoratissimum non esse respectu primarij: sed respectu alterius, cui conceditur gratiosè, comiter, & beneuolè, proindeque absque dedecore, aut detrimento concedentis. Nobis nunc sat est, Christum tenere locum medium, qui semper nobilior est reputatus, prout variis exemplis ostendunt Barthius lib. 2. aduers. cap. 3. Tiraquellus de Iure primogeniorum in præfatione num. 116. Lipsius lib. & cap. 2. Electorum, Cresollus l. 2. vacarionum autumnalium cap. 9. sect. 7. Iacobus Sirmundus in Coronide Sidoniana.

80 Assignatæ in cælo situationis imaginatio facilliter potest haberi secundum S. Bonauenturam in 2. dist. 2. art. 2. in expositione litteræ n. 34. *Si quis imaginetur aues in aère, & pisces in aqua. Sic in Empyreo intelligenda sunt collocari corpora, quia corpus illud multum habet de altitudine, sicut aly cæli. Unde non debet quis imaginari, quod ibi sint Beati velut in solaris. Nec tamen intelligendum est, quod vnus sit dextè super caput alterius, sed sicut si esset mons rotundus, & aliquis esset in culmine, & aliqui circum circa. Sic potest aliquis imaginari, qui melius nescit, dispositionem Beatorum in cælo Empyreo, & Christi. Vix tamen potest aliquis imaginari, quod perueniat ad cogitandum dispositionem per eum modum, per quem est, & idèò magis est desideranda, quam in imagine describenda.* Hæc Seraphicus Doctor, quæ melius percipientur, si reuocentur in memoriam, aut oculos, scripta à nobis inn. 33. exercit. 18.

81 Hominum beatorum sedes totum per Empyreum non extendentur: tum quia vbi fuerit corpus Christi, illuc aquilæ, qui sunt glorificati homines, congregabuntur: quod agrè intelligitur, si per totam Empyrei amplitudinem vastissimam, terræ globum (si credimus Nostro Cornelio in cap. 21. Apocalypsis vers. 16.) non millies, nec centies millies, sed plus quam decies centies millies superantem beatorum hominum stationes designatæ diuidantur: tum quia tanta sedium difunctio impediret conuictum degentium quasi in vna domu, & lætantium quasi in vno conuiuio, vix enim, & ne vix quidem Beatus homo posset intueri, & alloqui corporaliter alium existentem in opposito hemisphærio, distrotque intercapedine calorū omnium mobilium, & elementorum, nisi Deus miraculosè eleuaret sensus: quæ eleuatio admittenda non est sine conuincente autoritate, vel ratione. Si dicatur, Beatum vnum accessurum quandoque ad sedem alterius. Non nego posse id fieri; sed congruentius videtur, esse dispositas sic mansiones cælestes, vt quin huc, & illuc Beati concurrant, sed fixi, & immoti habeant inter se commercium, ac socialem vitam. Et aduertit S. Bonauentura in 2. dist. 14. art. 2. q. 1. num. 17. Si Beati sint in media parte cæli, non idèò alteram dicendam esse vacuam, nec superfluum. *Sicut magnum palatium non est vacuum quando est vnus magnus inhabitator, quamuis non impleat omnem partem: magnitudo enim curia, & spatiositas, etsi non impleatur totaliter, facit tamen ad ostensionem Regis magnificientia.* Consequenter ad hæc in 4. dist. 44. num. 46. docet, dum cælum plenum fore electis prædicatur, intelligendum non esse de plenitudine coangustationis, sed de plenitudine pulchritudinis, qua dicimus, cælum plenum esse stellis, & mare piscibus, & mundam hominibus.

82 Beati Angeli, (quorum principalior statio ponitur in partibus Aquilonis, leui fundamento, à Guilielmo Vorillong in 2. dist. 2. art. & difficult. 3.) habebunt etiam distinctas, & inæquales sedes penes maiorem, aut minorem propinquitatem ad Christum. Neque enim erunt plures in eadem cæli parte, idque propter maiorem pulchritudinem, & ornatum ipsius cæli, vt obseruat Suarius lib. 4. de Angelis cap. 9. num. 7. & sicut, vt ait idem Doctor, considerando moraliter loca, vt præmia meritum, pertinet ad rectum ordinem, quod boni Angeli sint in nobilissimo loco, mali verò in infimo; ita similiter pertinet, quod ex bonis Angelis illi sint in nobiliori loco, qui magis boni, & sancti fuerint. Vincentius Bellouacensis lib. 1. speculi naturalis c. 28. inquit, *Propterea tanti ambitus factum est Empyreum quia non possunt minimo in loco plures Angeli esse, sed ad mirandum. & laudandum Creatoris immensitatem cum gaudio tanquam in eiusdem Regis altissimo palatio.* Supponit hic Author, non posse plures Angelos esse in eodem loco, quod de physica potentia non probò, carent enim Angeli quantitate quæ esse posset impedimento. Et quidem cum forma materialis, & accidentia materialia valeant naturaliter esse in eodem loco, ac materia, quia huius quantitas est communis illis, valetunt

multo potius duo Angeli, quandoquidem expertes sint omnis quantitatatis. Præterea si Angelus, & animus rationalis queunt existere naturaliter in eodem loco, quid nisi, & duo Angeli? Quare quod diuersis locis sint præsentés, proueniet ex ratione ab eximio Doctore supra tradita. Ethuc etiam (seruata proportione) faciunt illa, quæ num. 56. proposuimus, ne homines glorificari penetrarent in Empyreo.

83; Iam cum tot sint beati Angeli, magnam loci amplitudinem quasi occupabunt. Vt enim ait S. Brigitta lib. 4. Reuelationum cap. 11. *Si computarentur omnes homines, qui nati sunt ab Adam usque ad nouissimum, qui nasciturus est in fine mundi, plusquam decem Angelorum inuenirentur pro unoquoque homine, & ut ex S. Dionysio Areopagitarum fert S. Bernardinus Senensis tomo 3. serm. 49. de amore glorioso parte 1. principali pag. 428. Angeli in paradiso existentes sunt plures, quam sint stellæ, quam sint arena maris, ac terræ, quam sint folia, & herba, & quam sint omnia quacumque creata.* S. etiam Cyrillus Hierosolymitanus catechesei 15. Illuminatorum scribit, *Cogita primum, quantum sit Romanorum genus, cogita, quot gentes barbarorum nunc uiuentes, & quot ante centum annos mortui; cogita, quot ante mille annos sepulti sint, cogita eos, qui fuerunt ab Adam usque ad hodiernam diem. Magna quidem hac multitudo; sed hac ramentum parua est; plures enim Angeli: nonaginta nouem sunt ones illi, tu uero centesima, quoniam unum tantum est genus humanum. Nam pro locorum magnitudine cogitandum est. Si hac nostra terra est tanquam centrum in medio cæli, & tantam habet multitudinem; quantum habebit multitudinem cælum, quod terram ambit? Et cæli cælorum immensam certè habent multitudinem. Scriptum est enim, mille millia ministrabant ipsi, & decem millia myriadam assistebant ei. Non quod tanta solùm esset multitudo, sed maiorem hac Prophetæ dicere non poterat. Hac usque S. Cyrillus, quem, prætermisissis aliis Patribus, idè adduxi, ut transcursum pensarentur uerba illa; quantum habebit multitudinem cælum, quod terram ambit? & cæli cælorum, &c. Dum enim distinguit cælum cælorum à cælo ambiente terram, uidetur innuere Empyreum.*

84 Ob eandem causam appono miranda alia. Enæ Gazæi uerba tum pro multitudine Angelorum, tum pro existentia ipsorum in Empyreo. *Plenum est (ita in Theophrasto) totum cælum, plenus etiam æther Angelorum, atque Demonum, itémque plenus aer, plena terra, plenum mare, plena denique, quæ sub terra sunt omnia; ac quemadmodum ait quidam sapientum nostratum, adeo nihil est in rerum natura vacuum, ut ne sit quidem, quæ capillum iniicias. Sed etsi mortalibus in decies milenos annos hac externis sensibus exposita uita producat, nunquam tamen opinor tanta Angelorum, atque Demonum multitudinis humanarum animarum numerus par erit. Hæc illè, qui cum discriminet cælum ab æthere, & aère uidetur indicare Empyreum, nisi uanis nomine ætheris, & aëris significare aërem purum, & caliginosum, nomine autem cæli atrigerum cælum.*

85 Quantum uero ad spatium quilibet Angelus extendet sese, sciri à nobis non potest, nisi Deo reuelante. Credibile est, tantum spatij occupatum in theatro cælestis curiæ, quantum beatus quisque homo, excepto Christo, & Deipara; quorum chroni materiales erunt ampliores, quam sedes assignatæ cuius ex reliquis beatis Angelis,

& hominibus. Credibilitatis illius ratio est, quia licet uel infimus Angelus dilatare se possit ex natura rei ad ingentem loci sphaeram, & quod perfectior est, eò ad maiorem; congruum tamen apparet, ut mansiones Angelorum, & hominum certam quandam seruent uniformitatem pro meritum proportionem. Hinc si præter Christum, & Deiparam beatorum hominum aliorum sedes fuerint æquales in magnitudine; erunt etiam, & omnium Angelorum: si uero beatorum homo habeat extensus spatium, habebit etiam beatorum Angelus spatium extensius, quam alius Angelus, & homo minus beatus. Sic ferè discit Guilhelmus Antistes Parisiensis in 2. part. de Uniuerso part. 2. c. 79. Certè si spatium assignetur Angelis per respectum ad perfectionem naturalem ipsorum, & non cum conformitate ad homines, ægrè poterimus imaginari theatrum curiæ cælestis; siquidem ingentissimum est spatium adæquatum, ad quod ex natura rei potest uel imperfectior Angelus se extendere. Quare vnus Angelus erit ualde diffusus ab alio, & ab hominibus beatis; hi etiam essent ualde disiuncti inter se, si interiaceat aliquis Angelus.

86 De animabus separatis, quæ nunc Triumphantem Ecclesiam componunt, discurrendum est eodem ferè modo, ac de Angelis. Placet quibusdam, animam non posse naturaliter existere in maiori loco, quam qui responderet humano corpori maximo secundum speciem, quia si illa ad extensio-rem locum dilatari ualeret, non esset præscriptus humano corpori talis terminus. Sed certè in corpore animando specialis est ratio propter obcurdas functiones vitales, ut minus dilateretur anima, quam in corpore, aut loco, cui præcisè assistit; & sicut magnitudo corporis humani in hoc, & in illo indiuiduo non commentatur semper localitatis animæ ita magnitudo suprema secundum speciem posset non commentari, sed excedi. Quidquid de hoc sit, animæ separatae eandem loci sphaeram nunc distributam habent, quam post recuperatam ad corpora uisionem.

87 Nonnulli Authores, ut Gabriel Biel, in serm. 3. de S. Michaële, & Iustus Lanpergius in serm. 1. de eodem S. Archangelo, dum ex magnitudine Empyreici deducunt multitudinem Angelorum inhabitantium, uidentur denotare, ut & S. Cyrillus supra, eorum sedes longè, latèque patere per totum Empyreici ambitum. Sed S. Cyrillum, & Authores illos licebit interpretari, quatenus non loquantur de loco, qui actu semper occupetur in Empyreo à quolibet Angelo; sed de loco, quem posset occupare, aut qui posset ipsi deputari, quin singulis aliis deesset in Empyreici immensa penè magnitudine per loci occupati, aut deputati sphaera: & secundum hanc etiam considerationem diffusissima Empyreici moles suaderet numerosissimam esse Angelorum multitudinem.

88 Non absurdè interpretor S. Bernardum, si eius sint hæc uerba relata à S. Bonauentura in Diæta salutis tit. 10. cap. 5. *Quilibet Sanctus in cælo Empyreo habebit locum suum sibi assignatum proprium, & speciale, magis spatiosum quam sit ab Oriente ad Occidentem.* Videntur quidem intelligenda de loco, qui quilibet Sancto posset respondere ex designatione Dei. In eodem sensu accipiendus est Iordanus de Saxonia inquit apud Martinum Garciam serm. 121. *Cuilibet Beato aduenit tanta quantitas spatij, sicut est Hispania, uel etiam sicut terra habitabilis tota.* Iuxta intentum à nobis sensum loquutus

loquutus est Mauburnus tit. 38. Roseri Alphabero 75. litt. D. *Si cuilibet (sic Mauburnus) Sanctorum vnus locus, & certa portio deputaretur, plus illud spatium contineret, quam occupat terra uniuersa.* Concordant in modo loquendi Drexelius 3. parte Æternitatis lib. 2. de cælo capite 8. §. 2. Nierembergus lib. 4. de discrimine inter temporale & æternum capite 3. Imò addit Ioannes Gailer apud vtrumque, *Si Deus è singulis arena granulis, quæ litus marinum stipant, singulos crearet orbis terrarum, innumeri certè, ac infiniti esse dicerentur: ij tamen immensa Cæli Empyreici spatia non implerent.* Idem traditur à S. Bernardino tom. 1. ser. 50. pag. 300.

89 Animaduerto in sectionis calce, Origenem homilia 15. super Iosue aliter, ac nos, iudicare de locatione Beatorum omnium in parte Orientali Empyreici. Scribit namque, *Fortassis sic ordinauit Deus stellæ cæli, & rationibus eas quibusdam mirandis, & ineffabilibus collocauit, & alias quidem ipsarum statuit in axe Aquilonis, alias in partibus Orientis, alias uero in Australi parte conuexa, atque alias in Occasu: ita credo, quod & eos, qui ex resurrectione mortuorum tales erunt sicut stellæ cæli in multitudine, & claritate, uenientes scilicet ex semine Abraham, collocabit Deus in regno cælorum secundum ordinem stellarum, & partium cæli: & dabit aliis sortem ad Orientem, aliis ad Occidentem, aliis ad Austrum, & quos ipse nouit, statuet ad Aquilonem.*

SECTIO XI.

De amplitudine spatij, in quo existent frequenter glorificati homines.

90 **A**D maiorem præcedentium elucidationem apponam, quæ de amplitudine spatij in quo uelut in theatro existent Beati coram Christo Rege supremo, & Deipara Virgine Regina serenissima Empyreici, meditantur quinque insignes Apocalypicos Interpretes; licet tandem profiteri oporteat cum Ruperto lib. 1. commentar. in Genes. cap. 6. *Spiritualium hominum, quantumcumque cælestia contemplantem dum uiuit, nihil sufficienter diiudicare posse, nisi quia magnus, & immensus locus magna, & spiritualis est Paris domus, in qua ab initio mansiones multa parata sunt beatis Angelis, & sanctis hominibus.* Vocatur ab Angelo apud Zachariam cap. 2. uers. 4. puer is, qui antea ab ipso Zacharia dictus est uir, uisusque est pergere cum funiculo mensorum, ut metiretur Hierusalem cælestem. Sed meritò sub pueri nomine ab Angelo tacite sugillatur inscij, & inconsiderati, ut qui tem adeò difficilem aggrediretur inreperidè. Ne ergo nos eiusdem inscitæ, & inconsiderantiæ infimularemur, malumus cælestis Curie dimensiones ab aliis elaboratas producere, easque non ut certas, sed ut ueritissimas commendare: quo, & non alio modo proponuntur à prudentissimis, quos adducam, uiris, dum explicant illud Apocalyp. 21. v. 16. *Ciuitas in quadro posita est, & longitudo eius tanta est, quanta & latitudo, & mensus est ciuitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia, & longitudo, & latitudo eius equalia sunt.*

91 En iam Cornelij dimensionem, & uerbatim ergo ciuitatis hæc duodecim in sui ambitu habe-

ret portas (ut patet ex uers. 12.) sequitur ab una porta usque ad aliam fuisse spatium mille stadiorum. Ita enim ex spatio duodecim portarum constabit duodecim millia stadiorum ambitus urbis. Est hic ambitus ingens, ut designet ingentem cælestis Hierusalem capacitatem, quæ capiet tot miliones hominum, quot constabuntur ex omnibus electis, qui quouis seculo ab Adam usque ad finem mundi fuerunt, sunt, uel erunt in quouis orbis plaga. Octo stadia faciunt milliaria Italicum. Ambitus ergo Ciuitatis continens duodecim millia stadiorum, continet mille, & quingenta milliaria Italicæ. Iam cum quadrata, & æquilatera sit hæc ciuitas, sequitur quodlibet eius latus tam longitudinis, quam latitudinis habuisse quartam huius numeri, & horum milliarium mille, & quingenta partem, nimirum tercentum & septuaginta quinque. Ergo hæc ciuitas longa erat septuaginta quinque milliaria Italicæ, & totidem lata. Est itaque tam longa, quam longum est iter, & distantia Neapoli Mediolanum circiter. Immanis est hæc ciuitas, quæ tot prouinciarum spatia ambitu suo complectitur. Quocirca qui hæc ad litteram, ut sonant, accipiunt, dicunt, tantum prorsus esse spatium ciuitatis, sine loci Beatorum, quem ipsi inter se per varias stationes distributi occupant in cælo Empyreo; neque enim totum Empyreum occupare possent, essent enim inter se nimis disijuncti. Hactenus Cornelius, iuxta quem, & Gordonum, locus Beatorum in Empyreo extenditur quaquaersum ad centum & uiginti quinque leucas horarias.

92 Alcazar, & cum ipso Tirinus tribuunt stationi Beatorum maius spatium, augentque illud in quadruplum, ita ut longitudo ciuitatis sit duodecim mille stadiorum, & latitudo etiam habeat totidem stadia. Purant namque dimensam tantum ab Angelo ciuitatis longitudinem; tunc quippe mensurari dicitur ciuitas, quando eius longitudo ab vna parte ad aliam oppositam mensuratur. Ex quo concludunt, tam longam esse ciuitatem, quam longa est uia, & distantia ab urbe Hispali usque Neapolim. Et aduertit Tirinus, tantam Ciuitatis capacitatem afferri pro symbolo ingentis, & quasi innumere multitudinis saluandorum, de qua Apocalypsis 7. uers. 9. uerisimile nihilominus esse etiam ad litteram, ut sonat, prorsus tantum spatij, quantum hic describitur à sanctis in Empyreo cælo occupandum in modum cælestis paradisi deliriosissimè instructi. Sic Tirinus, pepes quem & Alcazarem, annuente Valconzellio lib. 1. de Angelo Custode c. 18. p. 3. n. 8. locus Beatorum in Empyreo continet quingentas leucas horarias quoad longitudinem, & totidem quoad latitudinem.

93 Libet huic transferre, quæ pro hac magnitudine ciuitatis Empyreicæ expendit Alcazar; nam etsi multa sint, ut maximè uoluptati mihi fuerunt, ita lectori futura spero. Ait itaque in comment. 2. de sensu Mystico, *Immensa ciuitatis magnitudo nos reddit securos fore, ut nullo merenti desit in illa domicilium, quia in domo Paris mei, ait Christus, mansiones multe sunt. Significat etiam gloriosissimam Christa Domino, & Apostolis futuram ingentem illam ciuitatis magnitudinem, ubi cum innumerabilis sit ciuium multitudo, cuncti tamen diuissimi, sapientissimi, & felicissimi erunt. Certè in summa ciuitatis magnitudine potuit facile Ioannes cognoscere plurimam hominum multitudinem eò demum euehendam. Cum enim tantam, tamque immensam fabricet urbem, qui futurorum ciuium nomen probe nouit,*

id argumento est, maximam fore saluandorum hominum multitudinem. Tanta hac orbis magnitudo, si attentè perpendatur, dua praevidentur suspiciones, qua nonnulli sollicitarunt. Prima est, mundum paucos admodum annos duraturum; altera exiguum valdè saluandorum numerum. Ego quidem in neutra harum rerum nouam velim inducere doctrinam, sed meam interpretationem ad receptum Sapientium, ac Prudentium sensum conformare, atque hac ex ipsius contextus coniecturis eruere. Si ad urbem tanta magnitudinis incolendam opus esse videtur maior civium multitudo, quam quae occupare possit bicies centena millia a urbium Hispaliæ magnitudine adaquantium, quinam hoc stare potest cum perexiguo illo praedestinatorum numero, & cum mundi duratione adeo breui defectura, ut nonnulli opinantur. Verùm dicit aliquis, hac ratione plus aequo probari. Licet enim quot annis plures saluentur homines, quam qui opus essent ad viginti urbes, instar Hispaliæ incolendas, adhuc ad bicies centena millia opus esset annis centies mille. Respondetur, puerorum qui saluantur, numerum esse penè innumerabilem etiam inter hereticos, & schismaticos. Quod verò attinet ad homines iam adultos, viri aliquot valdè py, ac spirituales affirmant, multo esse plures, qui saluantur, quam aliqui affirmant. Quis enim suum pro nobis sanguinem effudit, maximam adhibet diligentiam, ne anima, quas ipse redemit pretio tanto, in eternam perniciem ruant. His accedit, quòd maxima hac civitas non consideratur solum, ut sanctorum domicilium, sed etiam quasi ipsorum pradia, horti, & viridaria sint: quae omnia ingenti illo murorum ambitu coeherceantur, ut ab hostium incursionibus secura, & pacata sint. Et quamvis ignoremus omnino, quot secula sit mundus duraturus, nominis tamen inanem fuisse eorum timorem, qui orbem citò imeriturum timebant. Tantùm Alcazar, qui addere potuisset, Ciuitatem Empyream ab Angelis etiam habitandam diuisis in suas stationes. Etenim vt S. Auitus lib. 4. de diluio,

Est ille in caelis, numerus qui praeerit omnes;

Angelicus sine fine choros

94 S. Bernardinus Senensis, vel qui eius nomen prae se fert in expositione Apocalypsis, habet notabilia ista verba ad cap. 21. vers. 16. *Dicendum, quòd duodecim millia stadia mensurant vnum latum istius quadri; & per consequens totum spatium continet duodecies duodecim millia stadia; & est numerus quadratus resultans ex ductu duodenarij in seipsum. Hic autem numerus continet nouis sexdecim. Cum igitur octo stadia faciant vnum milliari, & duo milliaria leucam vnam, sequitur, quòd praedictum spatium Ciuitatis continet decem & octo millia milliarium, & nouem millia leucarum: & quodlibet latum muri duodecim millia stadia, quia murus ponitur hic quadratus aequilaterus; nec tamen hic computatur spissitudo muri, sed superficies interior tantùm vt patet ex praedictis. Haec tamen Interpres ille; cuius mira dimensio non debuit silentio obuolui. Hanc verò, & superiores alias in medio relinquo.*

SECTIO XII.

Occurritur tribus difficultatibus circa amplitudinem theatri Beatorum in Empyreo. Tractatur de amplitudine Inferni, & Paradisi Adamici.

95 Solicitant animum tres difficultates contra tantam theatri Empyreici magnitudinem,

quantam ex vnoquoque memoratorum Authorum propolimus in lectione superiori. Prima, Adamicus Paradisus habuit in longitudine tres, vel quatuor leucas & in circuitu duodecim, aut parum plus, vt ad cap. 13. Genesius quæst. 98. cenfer Alfonso Tostatus, qui in cap. 2. quæst. 9. refert ex alijs, longitudinem fuisse quasi triginta, vel paulò plus, & ambitum quasi centum leucarum. Siue verò his Doctores, siue Tostato assentiamur, sufficere æqualis amplitudo in theatro Empyreico. Nam in paradiso commorarentur omnes homines vsque dum omnes simul transferrentur ad gloriam; vt sentit Moses Barcephas parte 1. de Paradiso capite 24. indicatque S. Augustinus lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 3. & probabilius videtur Alberto Magno apud Carthusianum in 2. distinct. 20. quæst. 4. circa finem. Eorum autem multitudo ingentissima esset; quòd si non maior, par saltem ei, quæ in praesenti statu saluabitur, sicut docet Suarez lib. 5. de opere sex dierum cap. 4. num. 15. cum Scoto; quanuis verò non omnes simul transferendi forent ad gloriam, sed successiue prout tempus cuiuslibet completum fuisset, quòd placet S. Augustino dict. lib. 9. de Genesi ad litteram. cap. 6. tamen qui vnà viuerent in Paradiso, videntur non fore pauciores, quàm qui incolent Empyreum. Quia in statu Innocentiae superuierent homines ad tria, vel quatuor annorum millia; quæ est persuasio Benedicti Peryra lib. 3. in Genesi. de Paradiso quæst. 3. num. 33. lib. etiam 5. de secunda excellentia status innocentiae quæst. 5. numero 79. At homines coqui tribus, vel quatuor annorum millibus, æquarent, vel superarent numerum saluandorum. Si enim nunc eodem tempore quinque millia millionum hominum parum plus, minùve putantur viuere super terram, vt colligi possit ex Geographicis tabulis, & ex historijs, obseruat Hieronymus Columbus lib. 4. de Angelica, & Humana Hierarchia cap. 49. quotnam, rogo, millia millionum conuincerent tribus, vel quatuor annorum millibus, quando multiplicatio hominum maior foret, quàm nunc. Plura quippe aunc impedimenta obfunt, vt sterilitas, abortus, &c. Videtur numerus is non inferior illo, quem conficiunt homines glorificati extituri in Empyreo. Ergo incongruè tribuitur tanta amplitudo theatro glorificatorum hominum, cum tam modica fuerit sufficiens paradiso Adamico ad continendos tot, vel plures incolas.

96 Secunda difficultas, Damnatorum hominum numerus maior erit, quàm Beatorum, vt probauimus in Exercit. 21. sect. 19. Et tamen capacitas Inferni in longum, latum, & altum extenderet solummodò per stadia millia sexcenta (quæ faciunt ducenta milliaria Italica, siue sexaginta & sex leucas horarias, milliariaque duo Italica) vt colligunt Cornelius, & alij ex verbis Apocalypsis cap. 14. vers. 20. Ergo Empyreæ Ciuitatis capacitas extenderet multò minus.

97 Tertia, non poterunt omnes Beati homines ex suis stationibus videre corporaliter Christum, & Virginem Matrem absque speciali miraculo; nam in tanta Ciuitatis magnitudine plures adeò distabant, vt extra naturalem ipsorum visiuam sphaeram sit Christus, & Virgo Marer.

98 Tertia hæc difficultas superari potest primò, si respondeatur, non totam, quanta est Empyreæ Ciuitatis magnitudo, deseruituram in stationes beatorum hominum; sed eam solum partem, ex qua nulli incolæ impossibile naturaliter sit videre IESUM, & MARIAM, quoties voluerit perspicacissimos

oissimos oculos in duo hæc Empyreici micantissima Luminaria conuertere. Secundò, si dicatur, beatorum hominum visiuam aciem glorificatam habituram incomparabiliter multò maiorem sphaeram naturalem, quàm habeat modò mortalis acies cuiusvis animantis; & fortè sphaeram istam non excedendam ab ingenti illa magnitudine, vt aliquatenus suspicandi præbent occasionem ea, quæ in exercit. 28. à n. 20. scribemus. Terrò, si asseratur, beatorum homines, qui ex suis stationibus nequirent naturaliter ob nimiam distantiam videre Christum, & Deiparam, fore diuinitus adiuuandos ad ralem visionem, semper ac vellent prodire in eam. Nam etsi verisimilius mihi appareat, stationes beatorum hominum sic in Empyreo disponendas, vt cuncti naturaliter valeant prodire toties, quoties placuerit, in præfatam visionem, quin necesse sit accedere ad locum proximiorum, tamen non solum id incertum est; sed & an cunctis beatis hominibus adiret semper præsto diuinus concursus siue naturalis, siue miraculosus ad eliciendam huiusmodi visionem.

99 Secunda difficultati occurri potest negando, capacitatem Inferni ampliorem non fore; nam stadia mille sexcenta, per qua vsque ad franos equorum exiisse sanguinem de lacu, vt scribitur in Apocalypsi, non denotant totum Infernum (qui post diem Iudicij vniuersalis dilatabitur ad spatia Purgatorij, & Lympi vtriusque, vt ait Duuallius in Tract. de quatuor Nouissimis q. 2. art. 4. pag. 519. q. 5. art. 2. pag. 624.) sed partem quandam, quæ replebitur corporibus damnatorum hominum, qui viuunt inuenientur tempore extremi Iudicij. Sic Ribera, quem perperam citant nonnulli pro longitudine, & latitudine totius Inferni aperientis os suum absque vilo termino, vt dicitur Isaia 5. v. 14. Eidem difficultati satisfieri rursus poterit admittendo, cauitatem Orci diffusioris non fore stadiis mille sexcentis; imò & admittendo cum Lessio lib. 13. de perfectionibus diuinis cap. 24. Drexelio in consideratione 2. æternitatis §. 1. n. 8. & in cap. 8. de Damnatorum rogo. §. 1. Sebastiano Munterio lib. 1. Cofinog. vniuer. cap. 16. Bonardo in cap. 21. Ecclesiastici v. 10. Liberto Firmundo lib. 5. Meteorologicorum cap. & art. 1. Trimarcho lib. 3. Meteororum disp. 4. sect. 3. habituram longè minus spatium. Etenim ex capacitate Empyreæ Ciuitatis non rectè arguitur pro maiori Tartarei carceris amplitudine. Erunt quidem damnati homines plures, quàm Beati; At Dæmones tot non erunt, quot Angeli felices, & hi in ciuitate Empyreæ non penetrabunt sine inter se, siue cum hominibus. Illi autem in carcere Tartareo, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, vt inquit Iob cap. 10. v. 22. aliter forsitan se gerent ad maius sui, & hominum supplicium, vel saltem alligabuntur determinato alicui loco valdè angusto. Præterea damnati homines existent in Inferno congesti & compressi, vt lapides in aceruo, vt fardine in cesto, vt oues in caula iuxta illud Psal. 48. v. 15. Sicut oues in inferno positæ sunt, & vt zizania in falciculis; vt colligitur ex Math. cap. 13. v. 30. Ita Parisiensis apud Mauburnum in Roletto tit. 37. Alphabeto 73. lit. D. Albertus apud Carthusianum in 4. dist. 44. q. 10. S. Thomas in supplemento 3. p. q. 97. art. 4. in corpore, Iacobus de Voragine Dominica 14. post Trinitatem, Sermone 3. Paludanus in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. concl. 3.

S. Bernardinus Senensis tomo 3. serm. 17. ex extraordinarijs, parte 1. principali pag. 519. Holkot lectione 70. in librum Sapientiae, Viguerius in Institutionibus cap. 16. §. 4. v. 34. Sotus in 4. dist. 45. q. 1. art. 2. conclus. 2. iterum di 5. §. 9. vnica art. 4. conclus. 5. Ribera, Lessius, Drexelius, Bonartiusque supra, Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 25. §. 3. in Glof. lit. F. Granadus 3. p. Controu. 13. de Nouissimis tract. 4. disp. 5. n. 2. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. propol. vnica n. 19. Notatque Duuallius supra, non habere Infernum formam operosi alicuius ædificij, in quo sint distincta loca, & contubernia, sed esse vnã vastam, incultamque voraginem absque vilo ornatu, & mansionum distinctione. Cum tamen è contrario in ciuitate Empyreæ beati homines obtinebunt sedes distinctas amplas & spatiosas.

100 Prima difficultas inuoluit multas alias, quarum solutio non potest non esse plena diuinationibus. Et quidem Paradisum fuisse non exiguum locum, traditur à S. Augustino lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 10. & ab alijs Patribus apud Malucdam cap. 62. Commentarij de paradiso. Reliqua verò, quæ determinatè de ipsius magnitudine coniecturatur sunt valdè lubrica, & à nobis prætermittuntur, quia accuratè iam sunt tractata à Peryra supra quilla 3. Viega in cap. 11. Apocalypsis Commentario & sect. 5. c. 9. Suario lib. 3. de opere sex dierum cap. 6. à n. 19. Arriaga tomo. 2. in 1. p. disp. 35. sect. & subsect. 2. n. 12. ac 13. Martino Delrio in tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 8. Maluenda in loco citato. Sed demus paradisum multo contractiorem fuisse theatro Empyreici, adhuc parui momenti sunt, quæ in contrarium expendantur. Nam in primis, S. Bonaventuræ, Scoto, aliisque apud Petauium tom. 3. Theolog. dogm. lib. 2. de opific. sex dier. c. 8. n. 4. incredibile est, omnes homines prorogatos vitam in hoc sæculo ad idem vsque tempus. Deinde eam fore tam longauam, vt attingeret tria aut quatuor annorum millia, est æquè incredibile; tot etiam homines in statu innocentiae destinandos cælo, quot nunc adscribentur, negari potest non improbabiler. Ad hæc, etsi Adamus non peccasset, non ideo cuncti eius posterij permanerent in statu innocentiae; plures enim fortè in adulta ætate delinquerent, & paradiso exularent. Nec qui infantes forent, deberent habitare in paradiso. Hæc omnia non temerè à nobis dicta competet, qui prælaudatos Authores consuluerit.

101. Restat, vt qui de Empyreici Ciuitate, theatro, ac sedibus, meas & alienas coniectationes propolui, & quæ potui, defensiui, precer Deum suppliciter cum Sedulio lib. 1. Mirabilium diuinorum.

Hic propria sedis, huius mihi manibus orbis

Exiguam concede domum, tuus incola Sanctus

Vt merear habitare locis, albòque beati

Ordinis extremus conscribi in secula Cuius.

Grandia posco quidem, sed tu dare grandia nosti,

Quem magis offendit quisquis sperando tepescit.

Si nostris ex imo pectore fuis precibus annuas, videbimus clara luce, quæ nunc in tenebris non mediocri labore perquirimus; aut si ea non videamus, quia longè à re ipsa aberrantia, in detestatos tamen nostros, & religiosos conatus forsitan

— Olim meminisse inuabit.

LIBER SEPTIMVS. DE ALIIS CORPORIBVS, PRÆTER HVMANA, EXTITVRIS IN EMPYREO.

CONDITIONVM est à Deo Optimo & Maximo Empyreum, ut esset propria sedes, & domicilium glorificatorum hominum: quapropter sic construxit illud, ut accommodatum foret suis habitatoribus. Verum quia non humana solum corpora, sed etiam alia, quasi extranea, & aduentitia extitura in Empyreo asseri potest satis probabiliter; quanquam illa sint? perscrutandum assumo in hoc libro; antequam in sequenti agam de humanorum corporum actionibus, ad quas confert Empyreum.

EXERCITATIO VIGESIMAQVARTA.

An Eucharistia asseruanda sit in Empyreo post mundi consummationem.

AMDIV voluebam mente hanc dubitationem, cum non sine ingenti gaudio vidi eam excitatam ab eruditissimo Nostro Eusebio Nierembergio libr. 8. de origine sacræ Scripturæ cap. 34. cuius mira diligentia nostram præoccupauit operam, & ferè quicquid pro affirmatiua parte excogitari potest, hinc, & inde collegit.

SECTIO PRIMA.

Proponuntur dubitandi rationes.

PRIMA, Asseruabitur in Empyreo ipsissima Crux, in qua Christus vitam obit, ut in exercitatione sequenti stabiliemus. Ergo par est, ut asseruetur Eucharistia in æternam memoriam Dominicæ Passionis, & in noui Testamenti perenne pignus, ac testimonium, Confirmatur, æternabit crux, quia fuit instrumentum sacrificij cruenti, Ergo æquum est, ut æternæ Eucharistia, ut pote spectans ad incrementum.

2. Secunda, Christus perpetuò retinebit vulnera

lateris pedum & manuum, tum ut in perpetuum victoria sua circumferat triumphum; tum ut sua morte redemptis, quam misericorditer sint adiui propostis eiusdem mortis iudicij insinuet, tum denique ut in iudicio quam iuste damnentur, ibidem ostendat. Quas, & alias causas affert S. Thomas 3. p. q. 54. art. 4. in corpore ex Beda. At istæ non minus congruenter suadent permanuram in cælo Eucharistiam. Ergo &c.

3. Tertia, Manna, quod fuit Eucharistiæ figura, ut multis prosequitur Salius anno Mundi 1244. à num. 313. custoditum est iussu Dei in arca, aut propè arcam, post aditam Promissionis terram, in qua nullus eius vsus futurus erat. Hoc autem significari videbatur, Eucharistiam custodiendam in cælo,

cælo postquam eius sumptio nulla futura sit ingressis cælestem Promissionis terram.

4. Quarta, Eucharistia est causa nostræ resurrectionis, & immortalitatis, ut docent passim Patres. Ergo verisimile est, & ipsam immortaliter conseruandam. Ob id forsitan Coimas Hierosolymitanus hymno 6. in Theogoniam vocat Eucharistiam *Immortalem mensam*. S. Odo in hymno de Eucharistia canit,

*Hoc genus, hoc vnum placet, hoc durabit in æuum,
Hoc facile est, nitidum, simplex, Dedit æque plenum.*

5. Quinta Christus gloriosus sumpsit Eucharistiam, quando vnà cum discipulis apud Emmauntium Castellum recubuit; accepit panem, & benedixit, ac fregit, ac porrigebat illis, referente Luca c. 24. v. 30. Cum verò incredibile videatur destruxisse sumptas species sacramentales, sit inde, eas æternam conseruare. Quod scio (ubiungit P. Eusebius) aliquibus non inereditis placere. Et quidam propterea è publico suggestu pronuntiauit, cum multorum plausu, nunc in cælo adorari, & adorandam Eucharistiam in præcordiis corporis Christi, quia gloriosi, transparenstis veluti limpidissimi crystalli. Constatum ex Sancta Meilde narrante in primo visionum, seu spiritualis gratiæ libro cap. 60. viros à se cælicolas sumentes Eucharistiam. P. Eusebius, cum has proposuisset rationes, ait, Quoad conseruationem Eucharistiæ in cælo non video tot esse fundamenta huius pronuntiauit, ut illud statuerè possim: quod licet falsum non valeam prorsus conseruare; incertum, atque sponte meditatam non possum non habere. Sed tamen nec coniecturis allatis respondet, nec fundamenta, quibus pronuntiatum illud ostendatur intutum, producit in medium. Hæc ego annitar curæ, imitans eos, qui de terra aurum legere nouerunt; ubi enim diuitem senserint venam, ibi quicquid artis est, quicquid laboris impendunt, ut loquitur S. Petrus Chrytologus serm. 91.

6. Prius verò animaduertentem, adduci posse pro opinione hac non spernendum exemplum ex Testamento veteris arca, quæ post generalem resurrectionem apparebit, ut inter alios vult Noster Mendoza in lib. 1. Regum cap. 5. n. 1. annot. 15. circa litteram sect. 1. & 2. Quod si tunc appareat, ecquis credat, peracta iam purgatione, & innouatione mundi, destruedam? Quod si non destrueretur, vbi nam conseruabitur, nisi in Empyreo?

SECTIO II.

Præponitur negatiua pars.

ET primò quidem Mathæi locus c. 28. v. 20. *Eccce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, non leuis ponderis est aduertus pronuntiatum superius, cum frequenter intelligatur de præsentia sacramentali Christi, solummodò duratura vsque ad secundum aduentum. Ita exponitur à SS. Gregorio Nysseno, & Hilario apud Salmeronem tom. 11. tract. 33. pag. 345. Fulberto Carnotensi in epistola ad Finardum, S. Laurentio Iustiniano in sermone de Eucharistia, S. Hippolyto in oratione de mundi consummatione, S. Thoma in priorem ad Cor. c. 11. v. 26. Innoc. III. Pontifice Maximo lib. 4. de Mysterijs Missæ c. 44. Clemente V. cum Concilio Viennensi in Clementina vnica de reliquijs, & veneratione Sanctorum, Urbano I V. in Bulla de Institutione festi Eucharistiæ, Philippo Presbytero lib. 3. in Iob, cap. 42. Si-

mone de Cassia lib. 14. de gestis Saluatoris cap. 28. S. Bernardino tom. 2. serm. 54. pag. 849. Petro Cluniacensi tract. contra Petrobrufianos, Authore Anonymo antiquo lib. 2. de Vidua Sareptana homil. 3. Nicolao de Lyra, & Dionysio Carthusiano in præsentem locum, Marco Marulo de humilitate, & gloria Christi lib. 3. Ianfenio in concordia cap. 149. Henriq. lib. vlt. de fine hominis cap. 23. in Glossa ad §. 4. littera A. Suar. tom. 3. in 3. p. disp. 46. sect. 2. Valentia tom. 4. disp. 1. q. 5. p. 2. §. Responder ad 1. Barrada tom. 4. in Euangelia lib. 9. cap. 7. Et licet adducta verba accipiantur ab alijs in alio sensu, nemo hæcenus à me visus repudiauit ex eo, quod præsentia sacramentalis vltra consummationem sæculi sit processura. Quin potius Simon de Cassia aduertit non sic dicta à Christo, quod peracto mundi labentis termino non sit ipse nobiscum, sed quod beatorum modo consummato mysterio in perfecta claritate & intuitu conspiciatur in suprema patria erimus nos cum ipso. Et S. Bernardus ait, Tunc terminus eius erit, quia non sub velamine accidemium, sed facie ad faciem tunc contemplantur Deum. Petrus Cluniacensis, Donec ergo veniat in fine sæculi, dedit hoc Sacramentum corporis, & sanguinis sui fidelibus per omne tempus huius sæculi, id est, usque ad consummationem sæculi. Author ille Anonymus de Vidua Sareptana multus est in hanc rem. Inuise eum, si lubet.

8. Deinde locus S. Pauli in priori ad Corinth. cap. 11. v. 26. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*, prudentem quemque morari debet, ne præfata subscribat opinioni, si Patrum menti, ut par est, morem gerat. Etenim S. Hieronymus obsecrat ostendi, Tandem Eucharistiæ memoria opus esse, donec ipse venire dignetur. Rursusque apud Algerum lib. 1. de Sacramento corporis & sanguinis Dominici cap. 8. ait, Quia commemoratio mortis non erit necessaria ad concitandum desiderium, vel fletum, ubi non peregrè profecta, sed præsens semper erit vita æterna, & gaudium; ideo Apostolus huic Sacramento, ne æternum videatur, finem denuntians, ait, *Quotiescumque, &c.* Theoderus etiam notat, post eius aduentum, non amplius fore opus symbolis, seu signis corporis, cum ipsum corpus apparebit; & propterea dixisse, donec ipse venerit. Adde Salmeronem admonentem in verbis illis intelligi, *Inge sacrificium Eucharistiæ duraturum in finem usque sæculi; in quo ostendet se nobis in aperto, in potestate, & maiestate, ut, eo viso, perfecto, & consummato perfruamur gaudio.*

9. Nec valet dicere, Patres tantummodò velle, non futuram consecrationem nouam, & sumptionem vltra aduentum secundum. Nam si sincerè trutinatur eorum testimonia, Eucharistiæ memoriale post iudicium negant omnino. Præterea mors Domini annuntietur in Eucharistia conseruata, etiam si sumptio deesser, aut non intelligeretur. Quare frustra additum esset illud, *Donec veniat*. Quod à Concilio Tridentino less. 13. cap. 2. exprimitur hisce verbis, *Saluator noster: Sacramentum hoc instituit: & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annuntiare mortem, donec ipse ad iudicandum mundum veniat*. Eodem modo explicatur in Liturgia S. Iacobi, in Missa Mozarabica, nec non à S. Chryostomo, S. Thoma, & Theophylacto ibi, S. Ioanne Damasceno lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 14. Nicolao Episcopo Methonensi de corpore, & sanguine Christi, quin vllus meminerit vltioris durationis, ratione cuius Eucharistia mortem Christi denotaret.

10. Tertiò, accedit ratio confirmata ex Patribus Nam

Nam Eucharistia est Sacramentum, ac Mysterium fidei, & spei. Ergo non permanebit in patria, in qua nec fides, nec spes manebunt, sed succedent visio, & perfecta possessio. Hanc infert consequentiam S. Anselmus in Testimonium illud ad Corinth. ex eo, quod Eucharistia sit Sacramentum spei, Significat finem sæculi (sic ille) quando erit Sanctorum requies, non adhuc in Sacramento spei, quo in hoc tempore consociatur Ecclesia, quandiu bibitur quod de latere Christi manavit; sed iam in ipsa perfectione salutis æternæ, cum tradetur regnum Deo, & Patri, ut in illa perspicua contemplatione incommutabilis veritatis nullis mysteriis corporalibus egemus. Referunt eadem verba ab Algero supra ex S. Augustino, & proinde maioris erunt auctoritatis, si forte non sint Anselmi commentaria in epistolas Pauli. Beda etiam apud eundem Algerum scribit; *In hac vita lumine sanctorum scripturarum, & sacramentorum cælestium refectione opus habemus: in futura autem salibus non egemus subsidiis; ubi iuxta Psalmistam, quicumque apparuerunt cum iustitia, satiabuntur manifesta gloria Christi. Quomodo enim egemus refectione, ubi sempiterna erit satietas? vel quomodo egemus Sacramento, quod utique oculus corporaliter videt?* Hactenus Beda.

11 In cuius vltima periodo elucet noua confirmatio. Nam si Christus post iudicium aditit visibiliter circumscriptiue præfens Beatis, superuacue aditit inuisibiliter definitiue. Hinc merito dixit Incognitus in Psalm. 77. vers. 1305. *In vita beata isto Sacramento opus non fore, quia videbimus Christum, sicuti est.* S. etiam Cyprianus, aut quisquis est antiquus Auctor sermonis de cæna Domini, *Panem Angelorum sub Sacramento manducamus in terris, eundem sine Sacramento manifestum edemus in cælis, non ministerio corporali saepe repetitis actionibus ad eadem reuertentes, sed consummato sacerdotio nostro, erit, & permanebit perpetua, & stabilis implens, & reficiens nos sufficientia, qua prosperet se palam absque vili integumentis, omnibus conspicabilis, summi præsentia Sacerdotis.* Theodoretus præterea in illud ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem, inquit, Præsentia umbra sunt futurorum. In sanctissimo enim Baptismo videmus figuram Resurrectionis; tunc autem ipsam videbimus resurrectionem. Hic videmus symbola Domini corporis; illic autem ipsum Dominum videbimus. Id enim significat, facie ad faciem. Videbimus autem eius, non que sub aspectum non cadit, naturam, qua à nullo cerni potest; sed eam, qua de nobis sumpta est.* Hæc Theodoretus, in quo toleret caue errorem de non videnda immediate à Beatis diuina essentia; sed tantum Christi gloriosa humanitate. Melius S. Damascenus, & sine eo erroris natio, declarat lib. 4. & cap. 14. præcitatis vocari à S. Basilio corpus & sanguinem Christi, exemplaria futurorum, sub speciebus panis, & vini, non ut non existentia verè corpus, & sanguis Christi; sed quoniam nunc quidem per ipsa participamus Christi diuinitatē, tunc autem intellectualiter per solam visionem. Circa hæc testimonia S. Basilij, & Damasceni non pigeris legere Petrum Arcudium lib. 3. concordie Ecclesie Occidentalis, & Orientalis in administratione Sacramentorum cap. 34. & 35. Iulium Cæsarem Bullengerum Diatribæ 3. ad cap. 33. Exer. 6. Casaubonianæ pag. 164. ac 166. Cum ea S. Damasceni verba adduxisset Cardinalis Bessarion in opusculo de Sacramento Eucharistie, addit, *hoc idem aperius confirmare videtur B. Gregorius, idē, inquit, hæc nominari figuram, quia corpore, & sanguine Do-*

mini nunc participamus in figura panis, & vini, tunc verò eum talem, qualis verè est, manifestissima visione contemplabimur. Non abfimiliter Nicolaus Cabasilas in expositione Liturgiæ cap. 43. *Nunc quidem apparet Christus, & participatur, ut ipse voluit velis panis; tunc autem videbitur, & participabitur sine velis; quando videbimus ipsum, sicut est, quando ad cadavera conuocabit aquilas, quando succingetur, & eos faciet discumbere, & accedens ministrabit ipsis.* Liceat transcripsisse Græci schismatici, cæteroquin tamen docti, ut notat Possewinus, verba. Consonat Richardus Victorinus lib. & c. 7. in Apocalypsum, inquit, *Christum omnibus electis, non solum maioribus, sed & minoribus, & in mundo, & in cælo semetipsum refectionem tribuere, quam videlicet refectionem Apostolica auctoritas in mundo ad iustitiam, in cælo exhiberi ad gloriam prædicauit. Reficit enim Christus suos in mundo corporis, & sanguinis sui participatione; reficit eos in cælo perpetua diuinitatē, & humanitatis sua contemplatione.*

12 Huc respexit Ecclesia tum Romana, tum Græca, dum illa in festo Corporis Christi erat, *Fac nos, quesumus, Domine, diuinitatē tuā sempiterna fructione repleri, quam pretiosi corporis, & sanguinis tui temporalis perceptio præfiguratur: & dum hæc in quodam Paschali hymno, & tropario canit, Præstano, ut expressius, & clarius, & non per typos, tui participes efficiamur in die, qua vespere caret regni tui.* Sic vertit Cardinalis Lugus disp. 11. de Eucharistia n. 26. qui disp. 8. de Sacramentis n. 2. statuit, fore, ut post diem Iudicij consecrari non possit à Sacerdotibus Eucharistia, non solum ex defectu materie panis, & vini; sed etiam ex defectu potestatis, quam scilicet acceperunt solum ad consecrandum in hoc mundo ante diem Iudicij; colligitque id ex Pauli testimonio expenso à nobis in num. 8. utpote communiter intellecto de institutione sacrificij Eucharistici facta tantum pro tempore huius mundi duratū vsque ad consummationem sæculi.

13 Quarto tandem, quia, ut tradit Algerus supra, *Non solum comparatur Sacramentum corporis Christi cæteris Sacramentis consignificando; sed & in corpore Christi æternaliter non permanendo. Quamuis enim panis substantia mirifice, ut dictum est, in corpus Christi conuersa esse dicatur; forma tamen in Sacramento remanens, non in corpore Christi manere perpetuatur; sed post hanc vitam omnino desinere creditur, sicut & cætera Sacramenta.* En deproptum argumentum à paritate reliquorum Sacramentorum; à quibus non est, cur discriminetur Eucharistia. Maximè cum Theologi doceant vniuersim, nulla in cælo fore Sacramenta: quia in illo omnis veritas nudè, & perfecte manifestabitur. Ita Alensis apud Henriquez infra. Aegidius Romanus 2. part. Exameron cap. 41. Capreolus in 4. dist. 10. quæst. 4. art. 3. ad 1. contra 2. conclus. S. Antoninus 3. part. Summæ Theologicæ tit. 14. cap. 11. §. 4. Nyffe, tr. 6. Resolutionis Theologorum part. 3. quæst. 3. in concl. 2. speciatim decernens, non futuram Eucharistiam post Resurrectionem, Sotus in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 4. Viguierius in Institut. cap. 16. vers. 9. Henriquez lib. 1. de Sacramentis cap. 6. §. 8. rursus cap. 11. §. 8. Franciscus Amicus disp. 3. de Sacramentis num. 1. Ludouicus Cellotius libro 1. de Hierarchia, & Hierarchis c. 8. Petrus Ribadeneyra in festo corporis Christi, Auerla 3. p. 61. sect. 2. Philippus Faber, cum Scoto in 4. dist. 1. q. 3. disp. 4. cap. 3. num. 13. Robertus de Licio serm. 63. cap. 2. Petrus Cabrera 3. part. quæst. 61. art. 4. in commentario num. 5. inquit, esse certum ex fide, in

statu

statu patriæ non futura aliqua Sacramenta; Greg. Sair. lib. 3. de Sacram. c. 6. q. vnica cū S. Th. in 4. dist. 1. q. 1. a. 2. quæstionc. 4. ad 1. Argentinens. q. & art. 2. concl. 3. Palud. q. 3. concl. 6. Probans ex Apocalyp. 21. v. 22. ubi dicitur de Hierusalē cælesti, *Et templū non vidi in ea.* Si autem templū opus non est, neque Sacramento. & precipue S. Thomas 3. p. q. 61. art. 4. ad 1. ubi isthæc habet, *Sicut Dionysius dicit in 5. cap. Ecclesiastica Hierarchie status nouæ legis medius est inter statum veteris legis, cuius figura implentur in noua lege, & inter statum gloria, in qua omnis nudè, & perfecte manifestabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt Sacramenta. Nunc autem quandiu per speculum, & in enigmate cognoscimus, ut dicitur 1. ad Corin. 13. oportet nos per aliqua sensibilia signa in spiriualia deuenire. Quod pertinet ad rationem Sacramentorum.* Hucusque S. Thomas, cuius insistens vestigijs Carochimus Romanus 2. cap. 4. n. 32. post animaduersum ex Doctrina S. Dionysij statum illum medium nouæ legis, adicit, *Ac profecto satis mirari fideles nunquam poterunt Sancta Ecclesia perfectionem, eiusque glorie altitudinem, cum inter eam, & cælestem beatitudinem vnus tantum gradus interesse videatur. Hoc enim nobis cum cælestibus commune est, ut vtrique Christum Deum, & hominem præsentem habeamus; sed quo vno gradu ab eis distamus, illi præsentis beata visione perfrumtur, nos præsentem & tamen ab oculorum sensu remotum sacrorum mysteriorum admirabili inegumento se occultatem firma, & constanti fide veneramus.*

14 Verustus Auctor sub nomine Eusebij Eme-feni homilia de Transfiguratione in Sabbathum post Dominic. 1. Quadrages. distinguens ex Paulo ad Hebræos 9. tria tabernacula, non secus ac S. Dionysius tres status, scribit; *Primum Synagoga, Secundum Ecclesia, Tertium Calum. Primum in umbra fuit; secundum in figura est, & veritate; tertium in veritate sola. In primo ostenditur vita, in secundo datur, in tertio possidetur.* De quo tertio Tabernaculo paulo post adicit, *Nihil est ibi in figura, omnia in veritate. Vnde Apostolus ait, Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex parte; tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* Sed & S. Ambrosij verba lib. 1. de officiis cap. 48. vti pulcherrima, ita & germana sunt. *Hic umbra, hic imago, illic veritas. Umbra in lege; imago in Evangelio, veritas in cælo. Antè agnus offerebatur, offerebatur vitulus; nunc Christus offertur; Sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem; & offert se ipse quasi sacerdos, quasi peccata nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quasi Aduocatus interuenit. Hic ergo in imagine ambulamus, in imagine videmus; illic facie ad faciem, ubi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate est.* Ob hæc S. Thomas 3. p. q. 63. art. 5. in 3. arg. nihil in patria agendum in figura, sed totum in nuda veritate, præsupponit.

15 Hæc me cogunt, ut incunctanter pronuntiem, Eucharistiam non æternaturam in Empyreo. Abstineo tamen à censura partis affirmatiuæ, vsque dum aliorum Theologorum ad Tribunal feratur. Nam edoctus ex Lactantio lib. & cap. 7. Diuinarum Institutionum, *non teneor incredibili illorum errore, qui cum aliquam sententiam probauerint, cæteras damnant tanquam falsas, & inanes, armantque se ad præliandum, nec quid defendere debeant scientes, nec quid refutare, incusantque passim sine delectu omnia, qua afferunt, quicumque dissentiant.* Sed obseruandum est, Origenem Homilia 14. in Lucam putare, quod & post resurrectionem ex mortuis inditit. P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I. l.

geamus Sacramento eluente nos, atque purgante; nemo enim absque sordibus resurgere poterit. Id verò fallacissimum est, & longè diuersum à permanentia Sacramenti Eucharistie, in sanctissimis Regiæ Empyreæ penetralibus; suspicaturque P. Suarez tomo 4. in 3. p. disp. 46. sect. 4. n. 2. irrepisse mendosè, aut supposititiè in Origenem.

SECTIO III.

Occurritur dubitandi rationibus.

16 Ad primam, & secundam responderetur, inefficaces esse congruentias illas, quandoquidem conseruatio Crucis, & vulnerum non sit contra sacras Litteras, & Patres, quinimò vtrisque sit conformis; conseruatio autem Eucharistie videatur esse contra Scripturam, & Patrum effata. Quod si congruentiis solis res similes definiendæ forent, cur non dicas, æternaturam præsepe, in quonatus Christus iacuit?

17 Ad tertiam responderetur, Suaderi potius negatiuam partem ex figurata Eucharistia in Manna. Do aurea verba P. Batradæ tomo 4. in Euangelia lib. 3. cap. 8. *Noctē descendebat in Castra Manna Hebræorum; sic in hoc statu fidei, in quo velut per caliginem noctis multis fulgentibus syderibus Deum videmus, in castra Ecclesie manna descendit Christianorum. Postquam in terram promissam ingressus est populus Hebræus, manna ex cælo minime descendit; eundem in modum postquam in cælestem patriam fuerit intronatus populus Christianus, cælestis Sacramenti manna minime descendet. Nec manna typicum populo Hebræo dabatur Sabbatho; nec manna verum populo Christiano dabitur, cum æternum Sabbathū, id est, æterna requies aduenierit.* Hactenus Batradas, quem si ultra percurras oculis in lib. 10. Itinerarij filiorum Israel cap. 20. n. 4. ages mihi gratias ob præmonstratum locum. Einfdem sunt laportis, quæ scribunt Hugo Victorinus in speculo Ecclesie, cap. 7. (videndus etiam pro nostra sententia in summa sententiarum tract. 6. cap. 2.) Discipulus serm. 2. in festo corporis Christi, Card. Ioannes Vitalis in Speculo morali totius sacre scripturæ, verb. Eucharistia, fol. 89. apud Serarium in cap. 5. Iosue q. 36. & apud Barradam Tuitiensis Abbas, Rupertus, S. Bernardinus Senensis, tomo 3. in Seraphico Quadragesimali serm. 44. contemplatione 1. pag. 394. tomo etiam 4. serm. de Eucharistie Sacramento art. 1. cap. 3. pag. 76. Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 5. cap. 45. Finus Hadrianus apud Lorinum infra. Salmeron tomo 5. tract. 50. pag. 406. Viegas in cap. 2. Apocalypsis Comment. 3. lect. 4. n. 2. & 7. Pereyra in 6. Ioannis disp. 15. Salianus anno Mundi 1244. n. 315. Thomas Bozius de signis Ecclesie lib. 13. cap. 7. Carthagena homilia 12. de Eucharistia, Malonius cap. 15. de Iesu Christi Crucifixi stigmatibus. Estius in cap. 5. Exodi v. 12. Marius, & Cornelius in cap. 16. Exodi v. 13. Bartholomæus Iaquinotius in Christiano ad aras cap. 10. n. 2. Cosmas Magallanes in cap. 5. Iosue lect. 2. annotat. 24. n. 10. Lorinus in cap. 11. Numer. v. 7. Nec asseruatum manna in arca, aut prope arcam adumbratio fuit custodiendæ in cælo Eucharistie; siquidem illud idè fuit asseruatum, quia Hebræi aliter obliuiscerentur Cælestis cibi accepti in deserto: Eucharistie autem, quæ in via laginantur Christiani, non poterunt obliuisci in cælo, ut speciatim notat Maximilianus Sandæus in Theologia symbolica

lica lib. 4. commentatione 3. pag. 478. etiam si ea ibi non adfit.

18 Ad quartam responderetur, satis esse, si conferretur corpus Christi visibile; quod inuisibile sub speciebus Sacramentalibus est nostræ resurrectionis, & immortalitatis causa. Quæ atinet ad Coffinam Hierosolymitanam, ideo vocavit Eucharistiam *immortalem mensam*, vel quia continet immortale Christi corpus; vel quia est causa resurrectionis, & immortalitatis. Quæ verò atinet ad S. Odonem, ideo deprædicat, Eucharistiam duraturam in ævum, quia non cessabit usque ad mundi consummationem. Illa namque, quæ in longum tempus durabunt, etsi finem sint habitura, permanere in ævum, & in æternum dicuntur tam apud facias, quam apud prophetas litteras, ut iam attrigimus in Exercit. 3. sect. 1. Videantur S. Augustinus lib. 1. quæstionum super Genesim quæst. 31. vers. Petrus Cluniacensis Abbas in tract. contra Iudæos, Postilla Thomæ in vers. 5. cap. 13. Geneleos.

19 Ad quintam, admissio Christum tunc porrexisse Eucharistiam, & vnâ cum duobus Discipulis eam sumpsisse; quorum primum pro virili defendit in Maldonato, & secundum videtur quidem verisimile: Responderetur, species Sacramentales fuisse vel consumptas, vel expulvas subito, vel tandiu intra stomachum retentas, quandiu durarent in corpore, quod se vegetaret, & nutrirer, & postea destructas, expulvasve, succedentibus extrâ substantiis ipsarum propriis. Adi Suarium tomo 2. in 3. part. disp. 43. sect. 5. Adi etiam expositionem SS. PP. Basilij, & Gregorij Theologi de Sancta, & orthodoxa fide apud Henricum Canisium tomo 5. lectionis antiquæ parte 1. pag. 179. vbi singularia hæc adnotavi, *Cibus vero, quem sumpsit coram discipulis, si quis quarat, quò abierit? Respondemus, sicut cera appropinquans igni liquefit, sic cibus ille adhibitus carni incorruptibilis.* Confirmatio ex S. Mechthildi, si ad rem faceret, probaret, Beatos, post corporum resurrectionem, sumptos ore Eucharistiam, quod vt absurdum, & incredibile reicitur à S. Augustino in sermone super orationem Dominicam, qui est 9. de Diuersis: & Ecclesia innuit oppositum in oratione exarata num. 12. dum *perceptionem corporis, & sanguinis Christi vocat temporalem.* Certè visio illa, vt & non ab similes aliæ, de quibus Cornelius in cap. 8. Apocal. vers. 4. fuit imaginaria, cum multi ex cælicolis visis à Sancta Mechthildi careant corporibus. Adde, & explicari posse non secus, ac à Philippo Abbate cap. 22. de salute primi hominis, S. Laurentio Iustiniano sermone de Eucharistia, S. Bernardo serm. 33. in Cantica, & à S. Thoma 3. p. quæst. 80. art. 2. in corpore declaratur, qua ratione Angeli, & animæ beatæ in cælo dicuntur manducare spiritualiter Christum, prout in sua specie consistit, scilicet in quantum ei vniantur fruitione Charitatis perfecta, & visione manifesta. S. Gertrudis Mansfeldensis, vt ipsa narrat lib. 4. in sinuationum diuine pietatis cap. 62. audiuit aliquando Missam in cælo, & ineffabili vnione ipsam etiam spiritualiter sanctissimi corporis, & sanguinis sui perceptione sibi conuinit Christum. Sed quemadmodum auditio Missæ imaginaria habenda est, sic etiam communio. Clarissima Virgo Maria de Escobar vidit agi in Hierusalem Cœlesti processionem corporis Christi instar eius, quæ annuè apud nos fit: Didicit ramen à Christo, suum ibi corpus sub speciebus panis non defertur. Sic tradit Venerabilis P. Ludouicus de la Puente in vita eiusdem Mariæ nõdum edita lib. 2. cap. 28. §. 3. Consentaneè ad præfaram visionem

accipiendæ sunt aliæ, de quibus P. Andreas Pintus Ramirez in 2. parte M. S. illius vitæ lib. 1. cap. 46. Sed earum omnium probata autoritas pendet ex integerrimo examine Apostolicæ Sedis.

20 Exemplum à me propositum in n. 6. de arca veteris Testamenti non modicum faceret negotium iis, qui lustrationem, & innouationem orbis putant, fore ante vniuersale iudicium, & proinde hoc transacto nihil postea destruendum. Etenim illam manifestandam post resurrectionem mortuorum insinuant Dorotheus in synopsi, S. Epiphanius in vita Hieremiæ, Et Iosephus filius Gorionis lib. 1. c. 17. Sed & Mendoza conatur colligere id ipsum ex lib. & c. 2. Machab. v. 7. ac 8. & ex Apocal. c. 11. v. 19. At præter Mendozam nemo alius, quem viderim, cogitat, apparituram, nisi Antichristi tempore. Fateor, Dorotheum, & S. Epiph. dicere, *In die resurrectionis, in resurrectione arcam primò resurrecturam, prodituramque ex saxo.* Subiungunt tamen nonnulla, quibus indicant, sumi à se resurrectionis diem aliqua cum latitudine, videlicet pro tempore Antichristi, inter cuius mortem, & resurrectionem generalem non erit multum interualli. Nam Dorotheus ait, *Congregandos ad arcam omnes sanctos expectantes Dominum, & fugantes inimicum, occisuros eum venientem ad hanc petram.* Et S. Epiphanius, *omnes sanctos ad arcam confluros, ut illic suscipiant Dominum, & vident inimicum, qui perdere illos affeclabat.* Apocalyp. locus c. 11. v. 19. *Et aperit templum Dei in cælo, & visa est arca Testamenti eius in templo eius, intelligitur quidem à P. Ioan. Fernandez in thesauro diuinarum Scripturarum Verbo Arca n. 8. de arca materiali; sed à plerisque de mystica humanitatis Christi, vel Deiparæ Virginis, vel collectionis omnium Sanctorum. Et quamuis de materiali intelligeretur, non conuincitur ex contextu, eius apparitionem fore in extremo die Mathematicè sumpto. Locus ex lib. & c. 2. Machab. v. 7. in quo dicitur, ignotum fore arcæ conditorium, donec congreget Deum congregationem populi, & propitius fiat, non est, cur debeat accipi de perfectissima omnium prædestinatorum congregatione, quæ iuxta Mathæum c. 24. v. 31. per Angelos fiet; satis esset, si acciperetur de alia minus perfecta electorum, propter quos breuiabuntur dies illi secundum eundem Euang. c. 24. v. 22. Imò Melchior Canus lib. 2. de locis Theologicis c. 11. Ribera in cap. 1. Aggæi n. 15. licet non omnino tenaciter, Gaspar Sanchi. in Machab. Tornielus, & Sallianus in Annalibus veteris Testamenti, ille anno Mundi 3610. à n. 14. hic proximè præcedente anno à n. 82. solidè, & doctè comprobant, intelligendum de congregatione Iudæorum, in uentioneque arcæ tempore Nehemiæ post reditum è Chaldæa; nec permouentur Patrum, quos adduximus, autoritate. Prohibent breuiter in lucè eruditissima P. Petri Redani in libros Machab. Commentaria, vbi de tota hac re Author amicitia, & contubernio multorum annorum mihi coniunctissimus agit perquam diligenter. Sed adhuc permilla comparatione Arcæ, siue ante, siue post resurrectionem, Quid de illa fieri, subtrahatur à Mendoza, & ego non audeam asseuerare, eam in Empyreo conseruandam.*

21 Nihilominus si quis amplius auderet, posset assignare discrimen inter ipsam, & Eucharistiam, petitum ex rationibus, quibus huius conseruationem repudiaui, exinde maximè, quòd præsentem Christo circumscriptiue, & visibili immediatè eius humanitate à beatorum hominum cætu, adstruatur inutiliter pro eis in Empyreo Sacramentum Eucharistia

Eucharistia. Quippe (vt aliorum intendens S. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. contra Iulianum ait) *Omnibus manifestum est, quòd assumptum est ad typum alterius, non propter se ipsum fit, sed vt inferat ipsum spectantibus quandam futuri præmonstrationem. Cum autem videtur veritas, superfluum est typus, & inutile, quòd illam ante prædicat.* Cum ergo species panis, & vini occultantes nunc Christi corpus, & sanguinem significant per modum symboli, & typi idem corpus, & eundem sanguinem conspiciendum in se ipso reuelata, ac manifesta specie à cælitibus, vanè, & incalsum ad Empyreum Regiam species illæ perpetuè duraturæ transferentur: Vbi sancta hæc non percipimus mysteria, ad perfectiorem, magisque mysticam viuendi normam, fruitionemque admissi, vt ex Photio transcribit Oecumenius in 1. ad Corint. 11. vers. 26. Ideoque Ecclesia in Missa Sabbati quatuor Temporum Septembris ita orat ad Deum, *Perficiant in nobis, Domine, quæsumus, tua Sacramenta, quòd continent, vt qua nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* In quibus verbis, Interprete Gregorio Magno Can. 33. *species, & similitudo, De consecratione, dist. 2. postulat, vt corpus Christi, quòd sub specie panis, & vini nunc geritur, manifesta visione, sicut vera est, quandoque capiatur.* Petrus Cellensis lib. de panibus cap. 1. insistentem eidem doctrinæ inquit, *famelicis quidem extra velum esuriens mensam, & panes in mensa, de qua conuescens ascendit in cælum misericors, & miserator Dominus reliquit, & dedit escam iumentibus se. Sanguinis partem nihilominus ad bibendum in crateris sacramentalibus, amicis, & imitatoribus suis reposuit. Partem iterum in pretium nostræ liberationis tam Patri, quam creditori hosti piè, & iuste soluit. Corpori suo, quòd est Ecclesia, extra velum excubias*

agenti, donec Lucifer oriatur, parans mensam, ne deficiat in via; candelabrum, ne exorbitet a via. Item Cellensis lib. 3. epist. 2. *Animam consortem nature, & gloria cælestium spirituum homo Christus nutret, non sicut nunc in umbra Sacramenti obumbrati veritate, sed in declaratione veritatis, & in delectatione referati per clauem David mysterij de mensa corporis, & de vino pretiosi sanguinis.* Sic Cellensis. Euolue, si placet, S. Bonau. in c. 16. Sap. Authorem Speculi c. 27. inter opera S. Augustini, Ioannem Ruibrochium in Speculo æternæ salutis cap. 9. Albertum Magnum cap. 4. de Sacramento altaris, qui Tractatus est 58. inter opuscula S. Thomæ; sed Petrus de Prusia in vita Alberti Magni c. 20. Cardinalis Turrecremata ibidem citatus vero parenti Alberto restituit, vt & Flaminius in eiusdem vita. Vide etiam cælestis sapientiæ prodigium Sanctissimam Virginem Theresiam in via perfectionis, vbi ad c. 34. explicans illud Lucæ 11. v. 3. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, scribit post præmissam interpretationem de Eucharistia, *Quòd dicatur Hodie, videtur mihi idem esse, ac in unum diem, id est quoad mundum durauerit, & non amplius.* Quæ aduerbij Hodie acceptio peculiarissima est, & in Patribus, ac Interpretibus nusquam mihi visa, etsi valde commune sit intelligere petitionem illam in sensu etiam litterali de sacra Eucharistia, illustratque impensius, quam alij, quos legerim, P. Franciscus Ribera, vir dignis litteris exponendis eximie industrius, in Commentariis ad sex priora Mathæi capita excubantissimis M. S. S. asseruatis in Bibliotheca Salmanticensis Collegij Societatis Nostræ; vnâque probat, admitti debere sententiam aliam litteralem, sed minus præcipuum, de pane corporali, citatis multis Patribus ad vtriusque sensus autoritatem.

*****

EXERCITATIO VIGESIMA QVINTA.

An Christi Domini Crux, & alia Passionis instrumenta sint in Empyreo conseruanda post magni Iudicij diem?

EX cap. 24. Mathæi vers. 30. constat, adueniente Iudice vniuersali appariturum signum filij hominis in cælo: illud autem signum fore, non quidem corpus Christi, vt Author Imperfecti in Math. interpretatur homilia 49. sed triumphalem Crucem sentiunt communiter Catholici edocti ab Ecclesia, dum in officio Exaltationis Sanctæ Crucis canit, *Hoc signum Crucis erit in cælo, cum Dominus ad iudicandum venerit.* Faterurque Zago Zabos Episcopus Æthiops ex consensu Ecclesiæ Æthiopicæ, venturum cum gloria Christum ferendo ante faciem suam Crucem. Sic apud Damianum Goes, lib. de Æthiopum moribus. Quare restant examinanda, quæ sequuntur.

SECTIO I.

An Crux ipsa, in qua Christus obiit, manifestanda sit in magni Iudicij die?

Tria indicant plures. Sybilla in lib. 6. *O lignum felix, in quo Deus ipse pependit! Nes te terra capit; sed cæli recta videbis. Cum reuelata Dei facies ignita micabit.* S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 13. illumini P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

natorum, *Trophæum IESV salutare, Crux: cum IESV apparebit in cælo: præcedet enim Regis trophæum, vt videant, quem pupugerunt, & à Cruce agnoscant, quem contempserunt.* Rursum in Catechesi 15. *Sed quòd tandem aduentus illius signum est, quòd non audeat virtus contraria imitari? Et tunc inquit, apparebit signum filij hominis in cælo; signum autem verum, & proprium Christi est Crux. Lucidam Crucis signum præcedens Regem, atque demonstrans eum, qui prius fuerat Crucifixus.* S. Ephræm lib. de vera penitentia cap. 3.

cap. 3. *Sancta Crux rursus in consummatione sæculi, cum secundus illuxerit Domini Salvatoris aduentus cum gloria ingenti & Angelicorum exercituum infinita multitudine apparebit in cælo; inimicus quidem terræ, ac vexans; fideles autem illuminans, atque letificans; aduentumque cælestis Imperatoris annuntians.* Iterum in cap. 4. *Cum viderimus signum filij hominis, pretiosam, scilicet, ac viuificam Crucem in cælo lucentem, & omnes fines orbis terra ultra Solis claritatem illustrantem. Vbi verò viderint omnes regnum illud, ac tremendum sceptrum in cælo reuelari, iam tunc agnoscent singuli, continuo ipsum quoque Regem reselandum, qui in illo clavis affixus est.* Hæc ex S. Ephrem transcribuntur à Valentia, & Grethfero infra. Similia alia habet in tractatu de apparitione Crucis tempore Iudicij, Interprete Gerardo Voffio tom. 1. pag. 228. & 229. necnon sermone in pretiosam, & viuificam Crucem tom. 3. pag. 701.

2 Pergo ad alios Patres. Sanctus Chryostomus in Math. cap. 13. homil. 55. *Tunc (nempe quando in sua maiestate veniet Christus) signum hoc super radios Solis coruscans ante Christum videbitur. Præcedet enim tunc profecto Crux magnam vocem aspectu emittens, & ad vniuersos homines pro Domino respondens, atque ostendens, nihil ex parte Domini defuisse.* Rursus homilia 77. in cap. 24. *Tunc apparebit signum filij hominis in cælo, hoc est, Crux ipsa, Crux enim Sole fulgentior videbitur; obscuratur enim Sol, Crux apparet, quod fieri non posset, nisi solares radios splendore superaret.* Item homilia de Cruce, & Latrone, *Sicut Imperatorem Regalis pompa præcedit, & militaris ordo præcedo vexilla humeris portare consueuerunt, & his eius declaratur aduentus: sic Domino de cælo adueniente Angelorum catus, & Archangelorum multitudine illud signum portant humeris excelsis, & Regalem nobis aduentum nuntiant.* Et paulò antea dixerat, *Crucem solam non reliquit in terra; sed secum eam leuauit ad cælum: Et ideo cum ipsa veniet, cum ipsa secundam suam præsentiam gloriam faciet.* Infratere tanto Doctore quoad extrema hæc verba sanctus Paulinus carmine 26. in fragmentis. Natalis 11. modulans de Christo ascendente in cælum, *Vexillumque Crucis super omnia sydera fixit.*

Corporeum stauit cælesti in sede tropæum. Et Hugo Victorinus lib. 2. de arca materiali cap. 8. loquens de Hierusalem cælesti, *Ibi vexillum Crucis in sublimi luce, luce rosea micans, hostes terret, & amicos confortat.* Si mirum tibi videatur, quomodo signum Crucis leuatum iam sit ad cælum, sitque fixum super omnia sydera, audi Henbertum Rosueidum in annotatione ad Paulinum, *Sanè cum Chryostomus, & Paulinus aliis locis Crucis in terra existentis meminerint, omnino dicendum ex eius, Paulinique sententia factum dici, quod iam ab aeterno destinatum erat; vel certè nouo miraculo replicatio Crucis admittenda esset.* Grethferus loco infra citando addit, dictum esse oratorij modo ob ingentem Crucis gloriam, quæ toto terrarum orbe resulget: Remigius Autisiodorensis allegans S. Chryostomum inquit in 3. Ioëlis caput, *Angeli deferent ante eum (Christum nempe ad iudicium venientem) signum Crucis.* In cap. etiam 12. Zachariæ repetit, *Cum Christus in maiestate venerit, & stigmata Passionis in corpore suo ostenderit omnibus, ipsamque Crucem manibus Angelicis deportandam ab omni mundo videri fecerit, &c.* Petrus Damiani sermone 48. & 2. de Exaltatione sanctæ Crucis, *In tremendi examinis die beata Crux vlnis deuebitur Angelorum, & ante omnium ponitur ora mortalium; non auro iam, vel gemmis ornata, sed radiantior erit Sole, vel stellis vir-*

tute diuina. S. Iulianus lib. 3. Prognostici cap. 5. transcribit, & approbat Chryostomi verba. Quæ etiam extant in S. August. serm. 130. de tempore. Fauent Pantaleon Presbyter, Theophanes Cerameus orationibus in Exaltationem S. Crucis, Zacharias Chrysolitaneus in vnum ex quatuor capitibus 145. ac 177. Philippus Solitarius lib. 4. Dioptræ cap. 20. S. Elisabeth Schonaugiensis lib. 2. visionum cap. 8. S. Brigitra in reuelationibus extrauagantibus cap. 106.

3 Inter Authores non adeo antiquos asserunt expressè Alensis 3. p. sum. q. 25. memb. 1. art. 3. Guilielmus de Rubione in 4. dist. 47. q. 4. v. quatuor ad 1. Richard. in eiusdem 4. dist. 48. Vualdenis rom. 3. de sacramentalibus tit. 20. c. 15. 8. Viguierus c. 21. Instit. §. 2. v. 6. Bustus 1. p. Rosarij serm. 9. Petrus de Palude Dominica 2. Aduentus, enarratione 5. Echius homilia 2. in Dominica 2. Aduentus, & homil. 8. de S. Michaële, Martinus Garcia Episcopus Barcinonensis ser. 134. Henric. lib. vltimo de fine hominis c. 24. §. 6. Viegas in c. 1. Apocalyp. comment. 1. sect. 17. n. 5. Lorinus in 2. Petri c. 2. v. 10. Cornelius in Apoc. c. 22. v. 2. & in c. 24. Math. v. 30. Adamus Contzèr in posteriori locum q. 1. §. 2. Grethferus tomo, & lib. 1. de Cruce c. 92. Roiuuedus supra Granad. 2. p. contr. 13. de Nouissimis tr. 4. disp. 3. à n. 9. Mendoza adductus n. 6. præcedentis Exercit. affirmans in sect. 2. n. 6. expressum id esse à Dorothæo, & S. Epiphano. Fides sit apud ipsum.

4 Probabiliter satis dici, facit apud Valentia tom. 4. disp. 11. q. 4. p. 1. Suar. tom. 1. in 3. p. disp. 56. sect. 2. tomo etiam 2. disp. 57. sect. 2. Bellarm. lit. 2. de Sanctorum imaginibus c. 28. Vasq. lib. 3. de adoratione c. 4. n. 62. Thyraeus de gloriosa apparitione filij Dei c. 6. à n. 5. Barradas tom. 3. in Euang. lib. 9. cap. 12. Tannerus 3. p. disp. 2. q. 4. dub. 3. n. 99. Nierembergius lib. 8. de origine sacre Scripturæ c. 34. Tiriinus, & Alfonso Auendañus in c. 24. Math. v. 30. Duvallius in Tractatu de quatuor Nouissimis quæst. & a. 4. pag. 603. Escobar volumine 5. in Euang. Temporis pag. 157. Iacobus Bossius lib. 6. de Triumphantæ Cruce c. 18. Magallanes lib. 3. in Cantica Moysi, & benedictiones Patriarcharum sect. 5. annotatione 2. n. 57. & in cap. 8. Iosue sect. 1. annotatione 7. n. 19. Superledeo à reportandis rationibus pro pia hac cogitatione tot Patrum, & Authorum, tum quia apud ipsos sunt præ oculis, tum quia ex sectione sequenti elucescent nonnullæ.

5 Grethferus ait, S. Chryostomum arbitrari in postremo loco supra exarato, & apertius in oratione ad eos, qui scandalizantur ærumnis, gestandam Crucem ab ipsomet Christo veniente ad Iudicium. Echius, & Viegas, quos sequitur Nauerus lib. 4. Chronici apparitionum, & gestorum S. Michaëlis cap. 30. & Escobar supra, sentiunt, portandam Crucem à S. Michaële, vt quem Ecclesia appellet Signiferum Christi, & Pantaleon Vexilliferum, Nierembergius in lib. de deuotione, & patrocinio S. Michaëlis c. 12. 13. ac 16. consentit, & coniecturâ affert, quia sæpè apparuit S. Michaël cum signo Crucis.

SECTIO II.

Statuitur, ipsam Crucem, in qua Christus obiit, conseruandam in Empyreo post magni Iudicij diem.

P Suarez in posteriori loco præcitato, vetit. *Hac sententia, refert, non deesse, qui existimant, ipsam*

ipsam Crucem, in qua mortuus est humani generis Viudex, conseruandam esse perpetuò in cælo, veluti immutatam ad statum incorruptibilis corporum gloriosorum, eo quod specialiter modo fuerit nostra redemptionis instrumentum, & altare, quo Christus seipsum in sacrificium obtulit. Placuerunt hæc Maluendæ in commentario de Paradiso cap. 92. Francisco Escrība tract. de Iudicio cap. 33. Serario in 2. S. Petri cap. 3. quæstiuncula, & propositione 2. Nierembergio, Viega, Lorino, Cornelio, Rosueido, Henriquez, & Granado supra, ex quibus hic numer. 12. ait, id planè colligi ex S. Chryostomo, & Sybillinis carminibus.

7 Ego inuenio Alensem addubitantem supra, *Quia nihil hic debet temerè desiniri, cum Sancti supponant diuersa. Nam secundum quosdam si corpora immutabuntur, vt elementa, qua corruptibilia sunt, & corpora cælestia, multò fortius videtur, quòd illud, quod fuit instrumentum nostræ redemptionis, quod profecto fuit Crux. Vnde per hoc datur intelligi, quòd ipsa Crux in illa luce apparebit, de qua dicit Chryostomus, quòd lucentior erit solaribus radiis, & quòd etiam in illa remanebit, sicut alia corpora & elementa, qua corruptibilia sunt de sui natura, cum istud corpus fuerit nostræ redemptionis instrumentum. Vnde per hoc habet quandam dignitatem, ex qua videtur habere congruentiam ad permanendum, sicut illa. Posset dici tamen, quòd sicut Christus in Transfiguratione ostendit quandam claritatem, manente adhuc corpore suo mortali: ita posset ibi ostendere claritatem in Cruce, manente tali corpore corruptibili; & sic post talem ostensionem non oporteret, quòd remaneret. Non tamen est desinira sententia à Sanctis, ideo nec hic nos desinire volumus.* Hactenus Doctor Irrefragabilis.

8 Inuenio etiam Bustum dicentem supra, se censere, salua meliori opinione, Crucem in perpetuum duraturam, vt in æternum appareat signum victoria Christi atque eius misericordis, ac Iustitias. Præterea Petrum de Palude affirmantem, mansuram in cælo clariorem Sole, Nicolaum de Orbellis cum Richardo in 4. disp. 48. asserentem id ipsum. Anne innuitur à S. Hieronymo in cap. 55. Itaiæ, dum in fine inquit, *Signum filij hominis non deficiet, nec vlla sine mutabitur; sed de præsentis conuersatione transeat in futurum.*

9 Et quidem si ad iudicium redintegrandam est Crux, vt in sectione anteriori muniui satis, non apparet iusta ratio, ob quam sit postea destruenda; præsertim cum ea possit esse insigne monumentum v. gloriæ reportatæ à Christo ex hostibus; & magna Beatis occasio lætitiæ, cum viderint suæ redemptionis instrumentum, & regni cælestis clauem. Quòd si Deus iam olim adeo prouidit conseruationi Crucis, religionique erga eam, minutissimas in partes diuisam, multiplicandam ipsam miraculosè, aut diuersis, diffinitisque locis replicandam, per vniuersum ferè orbem, vt Patres apud Grethferum tomo, & lib. 1. de Cruce cap. 77. deprædicant, quid mirum æternitate donet? Præsumit Poëtice Iuuenus Prefbyter Salmanticensis præfatione ad Historiam Euangelicam, fore, vt æternæ sua carmina immunita ab incendio, & conflagratione orbis, quia de Christi vitalibus gestis concinnata,

Quòd si tam longam meruerunt carmina famam, Quæ veterum gestis hominum mendacia nectunt; Nobis certa fides, æterna in sæcula laudis Immortale decus tribuet, meritumque rependet. Nam mihi carmen erunt Christi vitalia gesta, Diuinum in populi falsi sine crimine donum.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.

Nec metus, vt mundi rapiant incendia secum Hoc opus: hoc etenim forsitan me subtrahet igni, Tunc, cum flammivoma descendet nube coruscans Index alicui Genitoris gloria Christus.

Quid ni ego piè præsumam, liberandam ab extrema combustionem Crucem, & in æternum permanensuram? Rursus, si Crucis effigiem cælo semper insulam fore, vt Beatos suos recreet ad aspectu, persuasit sibi Paulus Palatius relatus à Barrada: nonne magis recreabit ipsamet Crux? Denique si in frontibus Beatorum impressum fore signum Crucis, non renuunt admittere Andreas Cælarientis, Alexander Alensis, Martinus Garcia, Echius, Salmerton, Cornelius, & Tiriinus in cap. 9. Ezechielis v. 4. vt illustri hoc stigmatate notati testentur, possideri à se cælum merito Crucis; non video, cur ego recusem concedere, ipsammet Crucem perennaturam in Empyreo.

SECTIO III.

Passionis Dominica alia instrumenta conseruanda in Empyreo post magni Iudicij diem firmo caret fundamento.

10 Petrus Comestor in historia Euangelica c. 141. ait, ante eum (id est Christum venientem ad iudicandum) erunt instrumenta mortis sue, quæst vexilla triumphi, Crux, clavis, lancea. S. Thomas in 1. p. opusculi 2. compendij Theologici cap. 244. scribit, veniente Domino ad Iudicium, signum Crucis, & alia passionis indicia demonstranda. id indicia, idem est, ac insignia. Henriquez supra, in Glossa ad §. 6. littera F. intelligit Angelicum Doctorem de Passionis indicis, quæ sunt vulnerum loca aperta, seu de cicatricibus clauorum, & lanceæ in Christi corpore. Alij communiter intelligunt de instrumentis Dominicæ Passionis, vt de clavis, lancea, corona, flagellis, nam de prioribus indicis habuit sermone cap. 241. Et in eodem sensu dixerat Vincencius Bellouacensis antiquior S. Thoma in speculo historiali lib. 31. cap. 98. *Erunt coram eo quæst triumphi vexilla, sua mortis instrumenta, videlicet Crux, & clavis, & lancea.* Imò S. Hippolytus in oratione de consummatione mundi denotat, ipsum Christi caput redimendum tunc spinis. Sic percipiuntur à Suario tom. 2. in 3. p. disp. 47. sect. 2. v. vltimo verba isthæc S. Hippolyti, *videbitur populus Hebraeorum illum (nimirum Christum Dominum) in figura humana, quemadmodum illis ex S. Virgine apparuit, & sicuti crucifixum eum: ac ostendet eis manum, pedumque clauos, latus suum lancea perforatum, caput coronatum spinis, ac pretiosam Crucem.* Verumtamen alius exponit de capite non tunc cingendo spinis, sed quod in Passione fuit eis coronatum. Verba illa *Ac pretiosam Crucem præbent aliqualem facultatem annuerandi Patribus recens in sect. 1. S. Hippolytum.* Nam licet antea scripserit, *Orietur ab Oriente ad Occidentem usque, signum Crucis super arantis splendorem Solis, denuntians aduentum, & apparitionem iudicis, vt reddat cuique secundum opera sua, potest conciliari, quatenus primò sit apparitura Crux aërea aliquot ante Iudicium dies, & postea Crux lignea restaurata deportetur in summi Imperatoris præsentia.*

11 Passionis Christi Seruatoris instrumenta præfata deferenda in die Iudicij, tradunt præter citatos S. Bernardinus Senensis tom. 3. sermone 16. ex
f 3 extraordi

extraordinariis art. 1. pag. 513. Petrus Cluniacensis Rithmo in laudem Saluatoris, Petrus Equilinus in catalogo Sanctorum lib. 1. cap. 2. Ioannes Vitalis in speculo moralis totius sacre Scripturae, tit. de extremo iudicio, fol. 237. Lyra in Matth. 24. v. 30. VVendelinus in 4. dist. 42. q. 1. art. 3. dub. 1. Ludolfus de Saxonia in vita Christi part. 2. cap. 43. & 86. Arboreus in Marc. 13. v. 25. Discipulus ferm. 3. in Dominica 2. Adventus, Echius homil. 8. de S. Michaële, Salmeron tom. 4. part. 3. tract. 40. pag. 886. inquiens, *id credi à Sanctis Ecclesia Doctoribus*, Laurentius Cuperus de quatuor hominum Nouissimis concione 11. Antonius Zara in Anatomia Ingeniorum sect. 4. membr. 12. pag. 582. Cosmas Magallanes lib. 3. in Cantica Moïsis, & benedictiones Patriarcharum sect. 5. annotatione 2. num. 57. Nierembergus cap. 16. de deuotione, & patrocinio S. Michaëlis, Elcobar volum. 5. in Euangelia Temporis pag. 158. Valconcellius lib. 2. de Angelo custode cap. 6. parte, ac n. 4. Tannerus 3. p. disp. 2. q. 4. dub. 3. n. 101. Tirinus in cap. 24. Matth. v. 30. Bonacina 3. p. disp. 3. q. 5. punct. 2. §. 5. propositione vnic. n. 7. qui tres Authores aiunt, non esse incredibile: & Suarez in fine sectionis illius 2. fatetur, considerari posse sine errore, vel temeritate. *Nam licet reuelatum non sit, non est tamē contrarium reuelatis, neque aliquid minus decens, aut rationi contrarium continet.*

12 Non hinc sicut Viguerius, & Bustus; sed addunt, *ipsa instrumenta Passionis reformata portanda in iudicio per Angelos, vel per aliquem Sanctorum de ordine Angelorum.* Indicant id ipsum Petrus de Palude enarratione 5. in Dominicam 2. Adventus, Echius homil. 2. in eandem Dominicam, Franciscus Ximenez Patriarcha Hierosolymitanus & Episcopus Elnensis (alius à Cardinali, & Tolitano Archiepiscopo, et si uterque Franciscanus fuerit) in tract. 5. de natura Angelica c. 43. (de quo M.

S. in exercit. 33. n. 14.) Robertus Caracolus de Licio Episcopus Aquinensis ferm. 26. c. 1. fol. 59. Quæ redintegratio, si vera esset, facile mihi persuaderem, conseruandos in posterum clauos, lanceam, & coronam, ita quidem, vt ad Empyreum transferantur, & ibi simul cum Cruce in summa sint veneratione apud Cœlicos. Sed quia talis redintegratio neque in sacris Litteris, neque in Patribus, neque in Theologis sufficiens habet fundamentum;

13 Ideo neutriquam affirmo, alia instrumenta Passionis exitura in Empyreō: quicquid sit, an formata ex splendidissimo aere deferenda sint in iudicio simul cum Cruce; quod propter S. Thomæ, & cæterorum Scriptorum, quos recensui, auctoritatem, videri mihi satis probabile. Respexit forsitan istum Christi ad iudicium descendens apparatus Hieron. Videt Episcopus Aluæ, cum lib. 6. Christiados eadem insignia longo ordine refert in triumphali pompa ascendens Christi ad cœlum,

Omnia fert secum cadis monumenta nefanda,

Imprimis duplicemque trabem, infandamque columnam,

Brachia cui vincit iulit aspera verbera, & acres

Virgarum fasces, insectæque sanguine lora,

Hæstamque & calamo pendenti pocula leui.

Tres deinde ingentes, & acuta cuspide vestes

Cernere erat, quibus effusus palmæque, pedesque,

Seriæque nexilibus vepribus conseruata rigebant.

Ilic & longo Romani signa Senatus

Hæstili suspensa, cauoque latentia cornu

Lumina, quod superas abies tollebat ad auras,

Quamque manu Rex pro scepro gestant, arundo,

Omnia, qua pueri cœlestes ante gerebant

Singula quisque, polique arcem per inane petebant.

Sic Videt. Sed hæc Poëticè sunt dicta, idest, potestate quilibet audendi;

Nec pueri credent, nisi qui nondum are lauauerunt.

EXERCITATIO VIGESIMASEXTA.

An Angeli in Empyreum inferant extranea corpora assumpta quandoque ab ipsis?

N proposito titulo inuoluuntur duo: 1. An Angeli in Empyreō assumunt corpora? 2. quanam ex materia erunt illa? Nam si dicantur futura ex aliqua, quæ non sit Empyreā, vt à nonnullis dicitur, sequitur exitura ad tempus in Empyreō alia corpora præter humana.

SECTIO I.

An Angeli in Empyreō assumunt quandoque corpora?

XS. Anselm. (seu quisquis est Author elucidarij) colligitur pars affirmans, vt animaduerti in exerc. 28. n. 160. Eaque arrisit eruditus quibusdam, teste Andrea Episcopo Casariensi cap. 20. in Apocal. *Et quidem (inquit) priscis Sanctis, tametsi Angelis non dissimilibus, formidabiles apparebant Angeli, quemadmodum ex Daniele Prophetâ, & aliis quibusdam colligere licet: tunc autem (videlicet post iudicium) vnâ cum hominibus ministrabunt, siue corpore vestiti, locoque circumscripti, ut eruditus quibusdam placet, inter ipsos compareant.* Noster Cerda in notis ad c. 61. libri Terrullianici de

Resurrectione carnis, adiungit pro eadem sententia Lucam Tudensem c. 13. lib. 1. aduersus Albigenes, cui ad stipulantur ipse Cerda in notis ad c. 62. & clariùs in lib. de excellentia cœlestium spirituum c. 47. n. 5. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 113. & 116. Roa c. 7. & 13. de statu Beatorum, Cornel. in c. 34. Isaiæ v. 15. in cap. 14. Apocalypsis vers. 20. tacito nomine indicantur alij à P. Lessio lib. 3. de summo bono c. 8. n. 97. quos tamen ipse non sequitur. Deniq; Bonac. in 3. p. disp. 3. q. 5. punct. 4. §. 1. propos. 3. n. 11. cõmendat vt probabilem illâ sententiam.

2 Quam ego libenter amplector multas ob rationes. Primam; nam licet, vt beati homines clarè, & perfectè cognoscant Angelorum essentiam, opus non sit assumptione corporum, nihilominus negari non potest magnæ fore delectationi, si Angelos in corporibus, quæ sua referant, conspiciant interdum. Secunda, Angeli acceptis corporibus, quæ humana repræsen-

repræsentent, magis sibi conciliabunt hominum voluntates, vt qui ipsorum socij, & fratres appareant. Tertia, Cedet in specialem honorem humanitatis Christi, si Angeli humanam formam quasi emulentur. Quarta, Isaias cap. 6. vidit Seraphim specie hominum in cœlo; simili specie Ezechiel cap. 1. vidit Cherubim, & S. Ioannes in Apocalypsi vidit frequentes Angelos sub humana forma, sub qua etiam visi sunt sæpe sapienter deferentes animas Sanctorum in cœlestem patriam.

3 Quinta ratio est; quia in terrestri paradiso Angeli speciem humanam induci conuersari sunt cum Adam, & Eva, vt credit Engubius Cosmopeiâ in cap. 2. Genesis pag. 55. Ergo credibilis est, conuersaturos in Empyreō cum hominibus beatis sub eadem specie. Sexta, Dæmones ad maiorem damnatorum pœnam assumunt in Inferno corpora deformissima, vt putant S. Basilius in Psal. 33. v. 12. S. Anselmus in Elucidario, Iacobus de vitriaco sermone in Dominica 4. post Epiphaniam Bartholomæus Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum Decade 1. cap. 3. quæst. 12. Viguerius in Institut. c. 16. §. 4. vers. 36. Lessius, Salas, & Cornelius supra: Ergo & assumunt in Empyreō beati Angeli ad maiorem electorum voluptatem. V. Lyduina alia facta aspectui, & colloquiis Angelorum in specie humana dicebat, *Nullus dolor est, nulla tanta animi angustia, & agritudo, quæ non facillimè enaneat, si mihi vultum Angelicum liceret contemplari.* Sic ex Ioan. Brugmanno Surius die 14. Aprilis parte 1. c. 8.

4 Ratio septima est, quia si in Empyreō futuræ sint choreæ, & saltationes, vt adstruam in sect. 2. Exercit. 33. non datur intelligi, quo pacto Angeli, nisi corporibus vestiti, comitabuntur consentaneè beatos homines. Ast comituros, docent Patres adducendi ibid. n. 17. Et detripudiis Angelorum ad præsepe Christi nati, agunt vterque Gregorius Nazianzenus, & Nyssenus, ille oratione 38. in Christi Natiuitatem, hic oratione in diem Natalem Christi, Chrysippus ferm. 2. de laudibus Beatæ Mariæ. Quorsum autem tripudia ad præsepe, nisi sub humana forma? Si verò ad præsepe, cur non ad thronum Christi regnantis in Empyreō. Octaua, Angeli non videntur fore impares hominibus beatis in laudando Deo, mente, & ore, si corpora possunt assumere, vt reuera possunt. Equum enim apparet, vt omni modo sibi possibili se se effundant in Numinis laudes. Nona, nisi Angeli in Empyreō induant corpora, sensus beatorum hominum nullum ex Angelis recipient gaudium, & nulla in re cum illis communicabunt; cum tamen aliud videatur exigere mortificatio sensuum, & Angelica vita, quam in corpore mortali egerunt.

5 Refragantur Lessius supra, & Tannerus tomo 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. n. 40. quia in patria non est necessaria species externa assumpta ab Angelis, siquidem beati homines eorum essentiam clarè intuebuntur: species autem externa tunc solum assumuntur ab Angelis, quando ex tali forma volunt sui excellentiam apprehendi vt cumque ab iis, qui ipsorum essentiam, vt in se est, nequeunt cognoscere. Sed huius argumenti vires nostris iam rationibus manent præcisæ. Dices, satis ad illas esse, si beatorum hominum immutetur phantasia, siue à Deo, siue ab Angelis, ita quidem vt hos, nullo vestitos corpore, sub humana tamen apprehendant specie. Non applaudo, tum quia ad plures ex illis satis non est: tum quia alias Angelorum apparitiones, hominibus in via factas, neque Patres Theologi reuocant in eam imaginatiuæ facultatis immutationem; tum

quia, quantum fieri possit, vitanda est deceptio, & illusio vel in phantasia, & sensibus beatorum hominum. Si autem Angeli induant corpora, humanis configurata, neque sensus illudentur, cum in eis sua percipiant obiecta, neque intellectus errabit, cum beati homines clarè cognoscant, quid lateat sub corporibus illis humana referentibus. Consultatur in simili puncto P. Arriaga tomo 2. in 1. p. disput. 19. n. 17.

SECTIO II.

Corpora in Empyreō assumpta ab Angelis non erunt ex materia extranea, sed ex Empyreā.

6 **C**ontrarium supponunt, aut expriment Authores citati in sect. superiori. Nam corpora, in quibus videndi sint Angeli, putant fore ex materia aërea condensata. Ita illi, quorum meminit Lessius, ita etiam Salas n. 113. Et confirmari potest ex eo, quod corpora assumpta ab Angelis, dum ab hominibus mortalibus visibiles apparent, sunt ex prædicta materia, vt cum S. Thoma 1. p. q. 51. art. 2. ad 3. docent Theologi & copiosius alij P. Suarez lib. 4. de Angelis c. 34. à num. 4. quæ S. Isidorum, & Bedam aientes, esse ex materia cœli, interpretatur, quatenus nomine cœli aërem intellexerint. Non sic facile interpretari licet Authorem librorum de imagine mundi (siue sit S. Anselmus Cantuariensis, siue alius) dum lib. 1. c. 24. inquit, beatos Angelos ad homines missos assumere corpora ex materia ignea, & in cap. 23. dixerat, Dæmones assumere ex aërea caliginosa.

7 Fore tamen ex Empyreā ab Angelis post iudicium assumpta corpora, censeo non improbabiler. Nam cum ea materia non sit inscindibilis, nec rarefactionis, & condensationis incapax, vt in sect. 1. Exercit. 14. obfirmavi, non video, cur huic muneri non sit apta. Et isto pacto euitatur, ne in cœlestem aulam aduentitia materia sublunaris inueharur sine virgulti fundamento, quale ab auctoritate saltem est in Cruce Christi, & ab orthodoxa fide in corporibus humanis glorificatis.

8 Oppones, sequi ex hinc primò, fore, vt Angeli non possent Empyreō exire cum corporibus assumptis ex eius materia, Secundo, fore, vt non possent habere inæqualitatem lucis in partibus efformatorum corporum. Respondeo ad primum, non esse inconueniens, si per breue tempus portio aliqua Empyreā extrahatur à sua sphaera. Quod si nonnulli inconueniens appareat, dicam, Angelos, Empyreō abeuntes, exuturos corpora eius ex materia elaborata. Ad secundum, vel Deum pro Angelorum placito impediturum æqualem lucis emissionem in omnibus partibus, vel cum æquali lucis emissionem Angelos effigiaturos corpora; quemadmodum humanorum membra erunt post resurrectionem æqualiter lucida, vt vero propius visum est Gulielmo Parisiensi in primæ partis de Vniuerso parte 2. cap. 24. & Barradæ tomo 3. in Euangelia lib. 10. c. 1. Angelicòque Doctore apud ipsum.

9 Oppones deinde ex Arriaga supra n. 20. materiam Empyreā, cum subiaceat formæ substantiali incorruptibili, non posse esse aptam ad recipienda aliqua accidentia, quibus quoad aspectum immutetur. At obiectio hæc æquè militat contra corpora assumpta ab Angelis ex materia aërea post diem Iudicij; siquidem à die illo aërea forma ex

priuilegio gaudebit incorruptibilitate substantiali, qua per naturam gaudet Empyreæ forma. Vnde de vtraque, si assumatur ab Angelis, dicendum est, neutriquam immutandam accidentibus, ex quibus immineat substantialis corruptio. Alterationem penes vniones quantitatis Empyreæ iam multoties concessi: & quæuis alia pro corporibus assumptis immutatio quoad aspectum erit, vt summum, penes colores apparentes, quos in Empyreo adstruxi etiam non semel.

10. Ad confirmationem appositam in n. 6. patet solutio ex dictis. Dum enim Angeli in assumptis corporibus apparent visibiles in terra, commoda ad id est aërea materia. Vnde explodendi sunt, qui apud Guilielmum Vorillong, in 2. dist. 8. art. 2. & conclus. 1. dixere, Angelos nunc formare sibi corpora de cælo Empyreæ: At vt in Empyreo appareat hominibus beatis, non aërea, sed Empyreæ competentis est. Replicabis, inconueniens non est, si post diem Iudicij extrahatur breui tempore à sua sphaera portio aliqua materiæ aëreæ assumptæ ab Angelis: Ergo neque inconueniens erit, si portio aliqua materiæ aëreæ assumptæ ab eisdem introducatur in Empyreum post diem Iudicij. Fateor, non se offerre considerabile inconueniens. Sed tamen cum Angeli habeant quasi ad manus liquidam regionem mediam Empyreæ, vt ex ea efforment corpora, recurritur sine necessitate ad aëream: & aliunde peregrina corpora, de quibus aut per fidem Catholicam, aut per auctoritatem non constat, arcentur ab Empyreæ sacratissimis penetralibus.

11. Dices rursus, aërem saltem non esse arcendum. Nam interiores cauitates corporum glorificatorum existentium intra Empyreum manebunt plenæ aëre aduentitio, nimirum eo, quem derulerint ex hoc mundo. Nec cum peruenerint ad sphaeram ignis, elicietur aër ex cauitatibus illis, & intrabit ignis, præterquam enim quod id non deceat, congruentius est, vt aëre, quam vt igne repleantur: Neque item, cum inceperint penetrare cælos, expelletur aër, tum quia nullum ibi est corpus, quod succedat, & ingrediatur loco aëris exeuntis, tum quia non est ibi spatium, quod recedat aër expulsus. Ita discurrit Ioannes de S. Thoma in 1. 2. d. 2. art. 9. & inde inferit, vt beati homines loquantur sensibilibiter intra Empyreum, non esse opus extrinseco corpore liquido, & fragibili, sed sufficere aërem in-

trinsecum deportatum ex hoc mundo, quia ad vocem (inquit) non requiritur aër externus, sed intra palatum formatur vox etiam impedito aëre externo per admotionem manus, vel alterius corporis, dummodò non impediatur labia, & lingua moueri. Et sic refracto aëre, & formatâ voce intra os, intentionales soni species deferuntur ad aures alterius Beati, sicut species visibiles deferuntur; & sic fiet loquutio, & auditio. Sed contra in primis, quia ex aëre elementari destinato permanentemente ad replenda interiora corporum glorificatorum, ne vacua, vel compressa existant, & deseruiente ad loquutionem sensibilem non fit conuincens argumentum ad aërem pro corporibus aliquando assumptis ab Angelis. Deinde quia cauitates corporum glorificatorum non erunt plenæ aëre elementari, sed aura Empyreæ iuxta nostram sententiam propositam in l. 1. Exercit. 14. licet verò in hoc mundo corpora glorificata habeant os, nares, pulmones, &c. plena aëre; at cum recesserint ex sphaera aërea, relinquunt internum illum aërem, & breuissimo tempore, quod consumunt in itinere ad Empyreum, manebunt vacua, vel Deus partem aliquam auræ Empyreæ transferet ex sua regione, & infundet corporibus. Nec id magis mirandum est, quam quod tenetur fateri Thomafius de perpetua eiusdem aëreæ elementaris portiois retentione intra cauitates corporum, vt quamuis Beati in Empyreo, vel supra aperiant os, & loquantur, contineatur tamen semper eadem portio aëris in ore, & reliquis cauitatibus, quin emittatur quidpiam aëris, aut attrahatur de nouo. Contra denique, quia loquutio vocalis non saluatur absque percussione aëris, vel quasi aëris respirati, id est, emissi ab intrinseco, & attracti ab extrinseco. Vnde animalia, quæ carent facultate respirandi, nequeunt formare vocem, & quæ prædita sunt vi respirandi, impediuntur vocem edere, & loqui, si respiratio cohibeatur, aut morus labiorum, aut apertio oris. Scio, multos Theologos tam antiquos, quam recentes explicare loquutionem Beatorum absque aëre, quem hauriant, & quem foras mittant; sed nemo inficiabitur, vix eam sic intelligi, vt vt possibilis admittatur de absoluta Dei potestate. Quapropter facius est dicere, regionem mediam Empyreæ esse spirabilem, apramque proinde instar nostri aëris ad loquutionem. Non igitur transportabitur ad Empyreum aër elementaris.

EXERCITATIO VIGESIMASEPTIMA.

An beati homines in Empyreo inferent vestes corporeas ex materia extranea confectas?

Vo sunt exagitanda. Primum, An beati homines videntur vestibus in Empyreo? Secundum, quænam erit earum materia?

SECTIO I.

An beati homines videntur vestibus in Empyreo?

VESTIBVS non vsuros, colligitur ex S. Gregorio Nysseno oratione in funere Magni Meletij & Episcopi Antiocheni, vbi de ipso inquit, De-

posuit tunicas pelliceas, neque enim talibus tunicis opus habent, qui in paradiso degunt. Docent conceptis verbis S. Chrysostomus in oratione de B. Philogonio, & in homilia 1. de Resurrectione Christi, Procopius Gazæus in cap. 2. Genesis, Author epistolæ de viro perfecto inter opera S. Hieronymi, & inter opera S. Augustini Authores librorum de reuerentia Catholice conuersationis, & de vanitate sæculi cap. 2. Franco Abbas tomo 12. de gratia Dei, Iulianus

Iulianus Pomerius Presbyter, & Abbas in Gallia, Eugenius secundus, seu potius Tertius Toletanus Præsul, & cum ipsis S. Iulianus eiusdem vrbs Antistites lib. 3. Prognostici cap. 26. Seuerianus transcriptus in Carena S. Thomæ ad c. 28. Mathæi v. 3. S. Macharius senior in epistola ad Monachos, S. Anastasius Sinaita lib. 10. Anagogicarum contemplationum in Exameron, Moses Barcepha parte 1. de Paradiso cap. 28. S. Anselmus, vel qui eius nomen præ se fert in Elucidario, S. Thom. in opusc. 2. part. 1. cap. 156. Rupertus lib. 2. in Genes. cap. 40. Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in libello de articulis fidei c. 12. Mauburnus in Rosetio tit. 38. Alphabeto 76. litt. S. Radulphus Ardens homil. 2. in die sancto Paschæ, Iauellus in 8. parte Christianæ Philosophiæ tr. 3. c. 2. Ioannes Raulin ferm. 4. & in ordine ex Quadragesimalibus 8. Reginaldus in speculo finalis retributionis parte 2. fol. 96. Robertus de Licio ferm. 73. c. 3. Tostatus in cap. 13. Genesis q. 550. & Paradoxo 5. ad cap. 25. Carthusianus opusculo de mutua cognitione iustorum art. 12. Carechismus Romanus part. 1. c. 13. n. 12. Pereyra lib. 4. in Genesim n. 260. Iosephus Acosta lib. 4. de Temporibus nouissimis cap. 24. Ioannes Phelippæus in cap. 2. Oleæ v. 3. pag. 350. Iacobus Pintus de Christo Crucifixo, lib. 9. tit. 2. loco 4. n. 129. Hieronymus Columbus lib. 8. de Angelica, & humana Hierarchia cap. 20. num. 8. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 119. Roa de statu Beatorum cap. 8. Franciscus Felix cap. 7. de Beatitudine, difficultate, ac n. 2. Thyreus de gloria Christi Filij Dei apparitione cap. 1. num. 126. Lorinus in Acta cap. 1. vers. 9.

2. Confirmatur exemplo Christi resurgentis, nudus enim fuit, & apparuit, vt conatur persuadere Tostatus paradoxo 5. cap. 34. Rationabilis namque erit, eximiam pulchritudinem corporis Dominici aspicientium oculis cernendam dari, quam vestibus operam fore. Et ita videtur sentire S. Gregorius Nyssenus, S. Ambrosius, & S. Epiphanius. Siquidem primus in oratione 2. de Resurrectione Christi ait, Quod nudus IESVS absque linteaminiibus resurrexit, significat, eum nequaquam posthac: : indumentorum gestaminis, arque operimenti egentem in carne cognitum iri. Secundus lib. 10. in Lucam cap. 23. Vicit ille, qui regumenta deposuit, & talis ascendit, quales nos, auctore Deo, natura formauit: talis in paradiso homo primus habitauerat, talis in paradiso homo secundus intravit. Tertius in Ancoratu, Dicant mihi solidi illi, qui vesaniam Origenis in hac parte secuti sunt, cum surrexit Christus ex mortuis, & reliquit lintea in monumento, velut scriptum est, nudusne apparebat Discipulis, qui surrexit ex mortuis cum anima, & corpore? Quando verò ostendebat Thomæ ossa sua, & carnes, manus, ac latus, nimirum non erat nudus? Quis igitur vestes ipse texuit?

3. Confirmatur etiam exemplo primorum parentum Adami, & Eua, qui fuerunt nudi intra paradysum, antequam peccarent. Vnde perpulchrè modulatus est S. Alcimus lib. 2. de peccato Originali, Interea nondum transgressi iussa parentis Corpora nuda videns, nec mutua cernere membra Dispuerit: ipsa nudis fedum nihil sentit honestas. Non natura hominis, vitium, sed causa pudori est. Nam quæcumque bonus formauit membra Creator Cur pudibunda foret: neq; enim summi ante relicta Iussa Dei, quæquam conspectu turpe, sed ipsa Tunc mens intactos seruabat candida visus. Quin & talis erat natura gloria prima,

Angelice qualis narratur gloria vite Sydereas habitare domos, qualémque redemptis Spondet reddendam moris post tempora Christus. Par itaque est, vt beati homines sint intra Empyreum in eadem forma, in qua fuerunt primi Parentes. Præterea si hi, & ipsorum posterij perseverassent in statu innocentie, nudi incederent, vt statuunt Doctores, & inter eos maximè P. Suarez lib. 5. de opere sex dierum cap. 5. num. 1. & Arriaga tomo 2. in 1. part. disp. 43. sect. 1. quin & de hominibus aurei sæculi confingit Plato in Politico, nudos, & sine strato sub dio perseverasse.

4. Accedit Ratio, quia in Empyreo, neque propter aëris iniurias, neque propter verecundiam ex nuditate erunt necessariae vestes. Hinc dixit Elucidarij Author Beati nudi erunt; sed omni decore fulgebunt, & non plus de illis membris, quam nunc de gratiosis oculis erubescunt. Et quidem docente S. Maximo Taurinensi in homilia de S. Michaële, Nuditatem inhonestam non natura instruit, sed delicti reatus inuenit. Tunc autem delicti reatus nihil operabitur, Nuditatis per se considerata, turpis nullo modo est, vt bene Procopius in cap. 3. Genesis v. 7. & S. Augustinus lib. 14. de Ciuitate Dei capite 17. sermonem habens de Adamo, & Eua ante peccatum ait, Turpis nuditas nondum erat, quia nondum libido membra illa præter arbitrium commouebat; nondum ad hominis inobedientiam redarguendam suâ inobedientia caro quodammodo testimonium perhibebat. Similiter in cælo nulla erit carnis rebellio, aut praua libido. Quod si Beatorum corpora erunt transparentia, ita vt interiorum partium harmonia admittenda pateat oculis, vt quid induent vestes?

5. Sed tamen Paschasius Rathbertus libro 8. in cap. 17. Mathæi refert, quosdam velle adstruere in resurrectione Iudicij aeterni nos non nuda corpora, quamuis incorruptibilia futura sint, habituros; sed linteamentis vestium circumiecta spiritaliter atque incorruptibiliter contextis. S. Iulianus Toletanus Præsul cum Iuliano Presbytero Gallicano, & cum Præceptore suo Eugenio Antifistite Tolerano eius nominis Tertio, meminit aliorum idem opinantium. Amalarius Fortunatus libro 4. de officiis Ecclesiasticis cap. 41. post multa tentata in vtramque partem, concludit, Salua fide, quamuis nesciam, vtrum ita vestiti venturi sint homines, vt Christus apparuit post Resurrectionem, & Angeli visi sunt, an ita nudi, vt primi homines fuerunt? Credo tamen, nullam deformitatem fieri in spiritalibus corporibus, qua possit offendere, vel nauseam facere spiritalibus oculis. Ioannes Belethus cap. 159. explicationis diuinorum officiorum eandem proponit disquisitionem, relinquitque indecisam. Solet autem hic quæri (ita ille) verum post diem Iudicij homines sint futuri nudi, an verò vestiti? Et videtur quidem; quod vestiti, quoniam Angeli semper vestiti solent apparere, & Christus etiam post Resurrectionem cum veste visus est, ac in Transfiguratione quoque fuit vestitus. Vnde illud, Apparebant vestimenta eius alba, sicut nix. Contra verò videtur, quod erunt nudi, idque ex auctoritate, quod in ea tunc sumus futuri forma, in qua fuit Adam ante peccatum, arque etiam in meliori. Atqui tunc nudus fuit; ergo & nos similiter erimus, Verum nihil nos dicendo presumamus de veste, vel de qualitate, nisi vnum hoc, videlicet isthuc neque deformitatem fore, neque infirmitatem. Non absumiliter se gerit Speculator Guilielmus Durantes in Rationali diuinorum officiorum lib. 7. cap. 35. num. 42. inquit, Christum vestitum ascendisse in cælum. Sanctus Augustinus in epist. 146. ad Consentium non renuit admittere

admittere deportatas ab illo vestes in Empyreum, & eas nunc conseruari incorruptas. P. Henricus lib. ultimo de fine hominis c. 25. §. 4. considerat, Christum indutum veste prolatum sententiam in die Iudicij corporaliter throno. P. Gordon in Act. c. 9. v. 9. scribit, *Sancti Beati in cælo, ubi tot sunt corporis dotes supernaturales, non erunt necessaria vestes ex Clemente Alexandrino lib. 2. Pedagog. c. 10. de usu verò, an sit futurus, certum non est.* P. Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. c. 3. credit, Beatos habituros vestes.

6 Et nos eas quandoque indutos existimamus, non quidem euitandæ verecundiæ ex nuditate, neque arcendi frigoris, sed ornatus gratiæ. Nec dissentiet, qui, quales futuræ sint, cognouerit ex sectione sequenti. De Elyfiorum incolis tradit Lucianus lib. 2. verarum historiarum, *vis purpureis vestibus tenuissimis aranearum telis.* Et in eisdem pratis describit Virgilius lib. 6. Æneidos longa cum veste Threicium sacerdotem. Antistes Abulensis Tostatus in 4. Regum c. 2. q. 24. Henochum, ac Eliam in paradiso terrestri vestitos inducit.

7 Exemplum primum Christi resurgentis est potius pro nobis. Nam S. Iustinus, aut quisquis est illarum quæstionum Author, supponit in q. 116. Christum resurgentem vestibus fuisse vsu; additque vel confecisse eas, vel sumpsisse aliunde. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Ioannem c. 54. ac 59. supponit id ipsum, cum dicat, *denuidasse latius, ut illud corpus, quod crucifixum fuit, surrexisse demonstraret.* S. Anselmus in Elucidario ait, assumpsisse ex aëre vestes, quæ tamen euauetint eo ascendente. S. Bonaventura in Meditationibus vitæ Christi c. 87. affirmat, apparuisse Virgini Matri in vestibus albis. Iacobus de Vitrico sermone in feria 3. post Pascha indecentiæ habet, si nudus apparuisset. Consentiant Pomerius, Amalarius, Belerhus, & Durantius supra, necnon Natalis adnotatione in imaginem de Resurrectione Christi lit. B. Gordon in c. 1. Actorum v. 9. Beata Elisabeth Schonangiensis lib. 2. visionum c. 12. Barradas tom. 4. in Euangelia lib. 8. c. 14. siue ex aëre, siue ex candidissimo serico Christus fecerit vestes: & verissime putatur ab Eugubino infra, *Quod Christus ascendens in cælum habuerit, rosæam, purpuream, neclareamque vestem;* à Federico Naulea in Catechismo c. 36. quod purpuratus, seu rubro vestimento indutus scanderit. Medina cum Francisco Victoria in 3. part. q. 54. art. 4. dub. 3. *Utrum Christus, cum surrexit, habuerit vestes?* responder affirmatiuè, vt & Suarez in commentario ad art. 1. eiusdem quæst. Ioannèsque Lorinus in Act. cap. 1. v. 9.

8 Ad secundum Exemplum Respondet Eugubinus, *Adamum, & Eua si strenuè se habuissent, si vocem Dei sui exaudissent, ex templo delapsa de cælo veste, imò nubis amictu Angelorum manibus formato, fore vestiendos.* Ita in Cosmopeia ad cap. 3. Genesis. Et fuere, qui cogitarunt, non de fuisse primis parentibus in statu ipso Innocentiæ vestes ex lumine. Sic Stephanus Gobarus Trithemista apud Photium codice 232. suæ Bibliothecæ, Rabbi Simeon Benjochai apud Ioannem Phelipeum in cap. 2. Osee pag. 423. & Isidorus clarius in cap. 2. Genesis scribit, *Erat eis (Adamo & Eua) pro vestimento diuina quadam gloria, cuiusmodi & in resurrectione futura est.* S. Maximus Taurinensis in homilia de S. Michaële videtur verbo specie facere, dum inquit, *Adam custodiens honestatis Angelicæ dignitatem, erat quidem nudus mundanis vestibus, sed immortalitatis erat splendore vestitus.* Sed S. Maximus intelligendus est de ornamentis origi-

nalis iustitiæ, videlicet de immortalitate, & impassibilitate ex Dei prouidentia. Relictis superioribus cogitationibus, vt quæ improbabilis sint, Respondet, primos parentes tam breui tempore non curasse de ornatu vestium, si autem diu perseverassent in statu innocentie, forsitan aliquando illum sibi comparaturos. Nam licet Doctores communiter statuant, homines in eo statu non fore indigos vestimentorum; non est, cur ex abundantia, & gratiâ ornatus quandoque ea non assumerent: sic etiam domibus non indigerent, quandoquidem nulla esset aeris inclementia, probabile censetur ab Arriaga supra n. 12. fore, vt sibi fabricarent.

9 Rationis adductæ in num. 4. solutio claret ex dictis. Patres, & Authores relati in num. 1. pro nuditate corporum glorificationum, id præcipuè intendunt, vt indigentiam vestium excludant; vestium præterea ex materia mixerum, quæ nobis modò sunt in vsu. S. Gregorius Nyssenus S. Ambrosius, & S. Epiphanius citati in num. 2. pro nuditate corporis Domini resurgentis non adeo aduertantur. Nam primus (cuius vestigia pressit S. Anastasius Synaita, lib. 5. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus, seu oratione 5. de Christi Resurrectione) solum modò negat necessitatem vestimentorum. Secundus (cum quo concordat S. Athanasius in sermone de Cruce, & Passione) agit de ingressu locali in paradysum promissum Latroni; qui ingressus, cum fuerit penes solam animam, abs re intenta est; & multò magis si per paradysum intelligatur non aliquis materialis locus, sed visio beata communicata tunc Latroni, & ab instanti primo suæ vitæ habitata Christo. Vel quod planius est, Secundus tractat de Christo vt in cruce, vbi omnino, aut maiori ex parte nudus fuit. Tertius, non recusat admittere in Christo indumenta; subiungit namque: *At dices mihi, omnino indumenta spiritualia ipsum fecisse. Et si talia indumenta potuit sibi facere, pelliceas illas tunicas facere non potuit Adam, ac Eua propria voluntate?* In quibus verbis obseruandum est, vocare indumenta spiritualia ea, quæ aërea sunt, & subtilia. Et in eodem sensu dixit Paschasius supra, *illa, quæ in futuro erunt tegumenta corporis, si forte erunt, non alia, quam spiritualia, & aërea erunt.* Etenim vt notat in libello de Dæmonibus Pfellus, *in usu est: corpora tenuia, & quæ aspectu, tactuque effugiunt, incorporea (id est spiritualia) frequenter nominare.* Angelic. Doct. in 1. dist. 10. q. 1. art. 4. S. Cyrillus Alexandrin. lib. 12. in Ioannem c. 59. obseruauit id ipsum, vocaturque Aër à Thoma in c. 16. Apocalypsi. v. 17. *spirituale quodammodo corpus.*

SECTIO II.

An beatorum hominum vestes in Empyreo erunt ex materia extranea.

10 S. Augustinus rogatus à Consentio, *Utrum nunc corpus Domini ossa, & sanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* Respondet, *Quid si adderes, utrum etiam vestimenta? Nonne augetur quæstio? Quæ causâ? Nisi quia ea, quæ in usu huius vitæ nostræ corruptibilia nonimus, sine corruptione cogitare vix possumus, cum diuinorum miraculorum quædam documenta iam data sint, ex quibus liceat considerare maiora. Nam si vestis Israelitarum per tot annos in eremo sine tritura esse potuit, si morticina pellis calcamentorum tandiu sine labe durauit; potest ubique Deus quorumlibet corporum, per quantum voluerit tempus, incorruptam protendere qualitatem.* Hucusque

vsque S. Doctor in epist. 146. sed non omnino assertiuè. Et merito, nam præter humana corpora, & Crucem, omnia alia mixta, par est, ab Empyreo remouere. Quod si Christus modò haberet vestes similes nostris, incorruptibilitate tamen donatas, retineret etiam eas post diem Iudicij. Alit sine fundamento diceretur id, & contra Theologorum mentem. Censent namque crebro cuncta mixta, exceptis corporibus humanis, & cruce, non permanentia post diem Iudicij, sed resoluenda in elementa.

11 Qui apud Paschasium præallegatum volebant, Beatorum corpora vestibus ornanda, asserunt, eas fore aëreas. Et Iulianus Presbiter apud S. Iulianum Antistitem supra, cum dixisset, *Incorruptibilia credi debere vestimenta, si quæ erunt in Resurrectione, adiciat, si concedatur, resurgentes vestimentis vsuros, non talia illis erunt, qualia fuisse leguntur Israelitica vestimenta; quia quamuis in quadraginta annos diuina voluntate seruata sint, tamen solita vetustate consumpta sunt. Nec qualia fuerunt, in quibus Moyses, & Elias in monte cum Domino, vel sancti Angeli visi sunt, quæ & ipsa in nihilum, pro tempore sumpta, soluta sunt; sed forte talia erunt, quibus Dominus resurgens vestibus apparuit, si tamen & illa non fuerunt ad tempus propter vsu humanos assumpta, sed propria: quoniam si ibi erunt quacumque, vel qualiacumque fuerint spiritualium corporum spiritualia erunt; ac sic est nudus non erunt, tamen spirituales carnalibus non egebunt.* Sic Presbiter Iulianus, qui nomine spiritualium vestimentorum, aërea forsitan significare intendit. Ego tamen consequenter ad dicta in sect. 2. Exercit. proximæ, requirere teneor vestes ex alia materia.

12 P. Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. credit, Beatos ornandos vestibus, non quidem ex serico, aut auro, sed ex luce, iuxta illud, quod de Deo legitur Psal. 103. *Amictus lumine sicut vestimento.* Itaque erunt Beatorum corpora amicta lumine sicut vestimento. In modum vestimenti lux coloris variè effingetur, corporaque mirum in modum exornabit. *Hi viridis, alij aurei, alij albi, alij carulei coloris indumentis.* Tantum Barrad. cuius verba mutuabuntur splendorem ex his S. Chrysologi ser. 82. in illud Marci 16. v. 5. *Videntur Inuenem sedentem à dextris cooperitum sola candida. Stola ista (inquit Ancistes Rauennas) non ex mortali vellere, sed ex virtute vitali, splendens caelesti lumine, non colore terreno, & clara Creatoris munere,*

non arte fullonis, dicente Propheta, Amictus lumine sicut vestimento: & de iustis, Tunc iusti fulgebunt sicut Sol. Terreni terrenis velati sunt vestimentis; & ideo sicut nouitate splendent, ita vetustate sordescunt; caelestes verò amictu caelestis luminis ambiuntur, & à terreno squalore suspensi, nec sedantur vetustate unquam, nec vllis sordibus obscurantur; sed vestes, quas semel dederit Resurrectio, perpetuo lumine vestiuntur. Hæc S. Chrysologus. Quibus similia alia ex Seueriano reperies in catena S. Thomæ ad eum Marci locum. Extant & alia non minus apta in S. Cæsario Arelatensi homil. 1. in S. Maximo Taurinensi, homilia de S. Michaële; in S. Eustathio Antiocheno dissertatione de engastrimycho contra Origenem pag. 356. editionis Allatii.

13 Placent mihi exarata ex Barrada. Verum quia vt lux variè coloris apparentis effingatur, non sufficiunt corpora humana, ideo deseruiet etiam materia liquida Empyreæ regionis mediæ; & sicut Angeli ex ipsa efformabunt sibi corpora, vt dixi in præcedenti Exercit. sect. 2. ita beati homines vestimenta. Et licet vt lux variè coloris apparentis effingeretur, sufficerent humana corpora dote claritatis perfusa, tamen vestes ex materia Empyreæ contextæ, melius referent eas, quas modò gestamus. Neque id magis mirum est, quàm quod scribit Sotus in 4. dist. 49. art. 2. in fine de aureolis in corporibus Beatorum. Quodque à nobis illustratum est n. 76. Exercit. 19. Et quidem insignia illa, qualia sint difficulter explicabitur, nisi ex materia Empyreæ cogitentur efformanda. Forsitan P. Arriaga, qui tom. 1. in 1. p. disp. 55. n. 16. putat, non fore in cælo palmas materiales, aut mitras, vel diademata, consentiret Tannero, & aliis ea admittentibus, si materiam ex qua sint construenda, declarassent. Hieronymus Columbus supra citatus ait, ex fulgore gloriæ, qua iusti fulgebunt sicut Sol, credibile esse eorum corpora, quamuis transparentia, in membris illis, quibus in terris verebantur, operienda in cælis denflore quodam lumine, vmbraë pictorum simili. Mihi tamen credibilis est, non opus fore speciali operculo quoad illas partes ob dicta numer. 3. & 4. vnde nec necesse est, quod comminiscuntur alij referuti ab ipsomet Columbo, ea nimirum membra cæleri capillis decentissimo modo, ac dispositione ex capite per humeros fluentibus,

LIBER OCTAVVS.
DE EXTERNIS
ACTIONIBVS, ET INTERNIS
MATERIALIBVS INCOLARVM EMPYREI.

DE Externis, inquam, ad quas immediatè conducit Em-
pyreum, quà est locus corporeus; non sic, sed mediatè
ad internas materiales, ideòque de illis potiori iure, &
priùs est agendum. Quia verò externæ aliæ sunt vitales,
vt operationes externorum quinque sensuum, aliæ non
vitales, vt locutio vocalis, & localis motus, præcedet sermo de vitali-
bus, vt potè nobilioribus, vsurpans iam in limine S. Augustini verba
in lib. 22. de ciuitate Dei cap. 29. *Nunc iam quid acturi sunt in corpo-
ribus immortalibus, atque spiritualibus Sancti, non adhuc eorum carne
carnaliter, sed spiritualiter viuente, quantum Dominus dignatus fuerit
adiuuare, videamus. Et illa quidem actio, vel potius quies, atque otium,
quale futurum sit, si verum velim dicere, nescio. Non enim hoc vnquam
per sensus corporis vidi. Si autem mente, id est, intelligentia, vidisse me
dicam, quantum est, aut quid est nostra intelligentia ad illam excellen-
tiam? Tam difficilis, & sublimis visa est Augustino res hæc, vt de ea
consultuerit S. Paulinum. Constat id ex epistola 44. & ad Augusti-
num 4. in qua ipse Paulinus imparem etiam se censet ad tam ardua Sa-
cramenta explicanda, & optat edoceri à consulente. Ego potiori iure
mihi diffidens vix aliquid scribam, quod non didicerim ab Ecclesiæ
Patribus, & Theologis.*

EXERCITATIO VIGESIMA OCTAUA.

De visu corporeo glorificatorum hominum.

DEVENIO itaque ad functiones externas vitales beatorum hominum, pe-
nes quinque externos sensus: sed quandoquidem visus sit excellentior, &
vt talis agnoscat ab Aristotele lib. cap. textùque 1. Metaphysicæ,
S. August. lib. 1. de moribus Ecclesiæ c. 20. ac epist. 3. S. Chrysostomo hom. 55. in
Ioannem; tracto de eo ante alios, & postea de cæteris ordine dignitatis.

SECTIO

SECTIO I.

*An Deus in se ipso percipietur vt obiectum
per visionem corpoream à glorificato visu,
si hic sit futurus idem omnino,
ac modo?*

1 PROSVI in Sectionis titulo, per visu-
nem corpoream; nam an per spiritua-
lem? disquiram in sect. 2. Apposui de-
inde à glorificato visu si hic &c. Nam
si futurus sit aliquantulum diuersus disquiram in
sect. 3. an tunc ab eo videri possit? Difficultati, vt
proposita est, Respondeo non solum negatiuè, sed
& asserto, esse profus impossibile, videri Deum per
visionem corpoream ab oculo glorificato, qui fu-
turus sit idem omnino, ac modo in vita mortali. Af-
sertioni huic fauent iam cuncti Theologi, quorum,
vt & sacrarum Litterarum, Patrumque Ecclesiæ cir-
ca illam autoritas expendetur latè in sect. 3. De
reddenda ratione à priori solliciti sunt omnes: ideò-
que varias adinuenerunt, quas ego non sine obser-
uantia prætermittens, alex, & examini sequentem
subiicio.

2 Corporea facultas visua de facto existens, ne-
quit ex natura rei percipere Deum vitaliter per vi-
sionem corpoream: ita vt impotentia hæc funde-
tur in improportione ipsius, sub ratione etiam
facultatis vitalis. Ergo nec diuinitus eleuari po-
terit ad percipiendum Deum vitaliter per visio-
nem corpoream. Antecedens quoad primam partem
vel exinde constat, quòd corporea facultas visua
de facto existens naturalis est in entitate, ideòque
non magis ipsa, quàm intellectus naturalis Hù-
manus aut Angelicus, imò multò minus valebit
virtute sua natia assurgere in Dei visionem, quæ
ipsi supernaturalis deberet esse. Constat rursus,
quia nunquam experti sumus visionem Dei elici-
tam à nostris oculis. Si verò naturaliter fieri posset,
contigisset aliquando, quandoquidem non desit
applicatio Dei ad nostros oculos; defectus verò al-
terius requisiti excogitaretur sine fundamento; &
quamuis ex accidenti aliquo talis defectus daretur,
non tamen per se naturaliter, imò aliquando natu-
raliter deberet non dari, vt euenit in aliis potentiis
naturalibus, tam physicis, quàm intentionalibus,
præsertim necessariis. Idem Antecedens quoad
secundam partem probatur primò, quia præfata fa-
cultas sub ratione vitalis adstricta est ex natura sua
specificata, vt docet experientia, ad videndum lucem,
& colorem. Deus autem neque est lux, neque co-
lor. Secundò, quia naturaliter, quæ est facultas vi-
talis, nequit abstractiue, vt etiam docet experientia,
percipere vitaliter Deum. Ergo multò minus poterit
intrinsece. Tertiò, quia cum dicta facultas, & lapis
v.g. sint naturaliter impotentes percipere vitaliter
Deum, opus est, vt illius impotentia specialis fun-
detur in ratione principij vitalis, vti huius impo-
tentia fundatur in defectu talis principij. Et hæc pro
Antecedentis probatione.

3 Munio consequentiam: Impotentia in ratione
facultatis & principij vitalis, nequit vinci nisi per
iuuamen, & eleuationem alterius vitaliter coope-
rantis; sed Deus non potest facultati visuæ corpo-
ræ præbere iuuamen, & eleuationem, tanquam
vitaliter cooperans ad visionem corpoream sui.
Ergo facultatem illam eleuari diuinitus nequibit,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

vt per hanc visionem percipiat vitaliter seipsum,
Consequentia caret nãuo. Minor non desiderat
probationem, cum peccat, non posse Deum vitali-
ter cooperari vlli principio viuenti creato. Suadeo
Maiorem: iuuamen, & eleuatio præfata in alio ge-
nere, quàm in eo, in quo datur impotentia ad ali-
quem effectum, cassa est, & superuacanea. Si
enim haberes impotentiam ad leuandum pondus
aliquod magnum, nullatenus inuaderis ab alio
homine præbente tibi pecunias, aut clamoribus
feriente tuas aures; quare vt inuaderis ab eo, de-
beret vnà tecum leuare pondus. Exhibeo aliud
Exemplum: Aër est impotens naturaliter ad effi-
ciendam lucem: singo, esse etiam naturaliter im-
potentem ad eam recipiendam. Rogo, an ex eo,
quòd eleuaretur, inuadereturque ad effectum lu-
cis, eleuaretur, inuadereturque ad receptionem? Sed
quia admissis duobus exemplis allatis, negari
adhuc potest, superuacaneam semper esse eleua-
tionem præfata in alio genere, quàm in eo, in
quo datur impotentia ad aliquem effectum; ideò
suadeo iterum Maiorem à paritate; Impoten-
tia in ratione principij efficientis præcisè non po-
test superari nisi per iuuamen alterius coefficientis.
Ergo similiter impotentia in ratione principij effi-
cientis vitaliter non valet superari nisi per iuuamen
alterius coefficientis vitaliter.

4 Dices primò; Deus supplet in genere causæ
efficientis impotentiam, quam habet anima in
genere causæ materialis ad recipiendam vnionem
hypostaticam, aut gratiam habituales sanctifi-
cantem. Ergo impotentia in vno genere po-
test vinci per iuuamen præfatum in alio. Ergo
impotentia corporei oculi in ratione principij vi-
talis ad percipiendum vitaliter Deum poterit ab
hoc vinci per iuuamè collatum in genere principij
præcisè coefficientis. Respondeo primò; animam,
qua ratione est subiectum receptiuum vnionis hy-
postaticæ, aut gratiæ habitualis, non eleuari à
Deo operante in genere causæ efficientis. Etenim
anima habet potentiam receptiuam, quasi neu-
tram respectu vnionis, & gratiæ, denique cuiusli-
bet supernaturalis; & hac de causa, vt recipiat ist-
hæc, non iuuatur per aliquid supernaturale, in quo
isthæc simul recipiantur. Hinc cum anima recipit
vnionem, aut gratiam, intercedit miraculum, &
supernaturalitas ex eo præcisè, quòd producan-
tur in ipsa à Deo entitates, quæ sint supra vires
actiuas totius naturæ: idque sufficit, vt sint quo-
ad substantiam supernaturales, quin requiratur,
eas esse supra totius naturæ passiuas vires, quæ pas-
siuæ sunt præcisè. Vigebis, plus est, animam reci-
pere vnionem hypostaticam, quàm aërem recipe-
re lucem: Ergo quia receptio vnionis est supra vi-
res passiuas animæ. Annuo Antecedenti, quia vnio-
nis receptio in anima est supra vires actiuas totius
naturæ; secus receptio lucis in aëre. Vnde constat
deduci malè consequentiam. Quòd si instes, Ergo
anima ex solis naturalibus est potentia receptiua
vnionis. Nego, si per sola naturalia denotes conna-
turalem exigentiam animæ ad recipiendam vnio-
nem, seclusa omni eleuatione actiua. Concedo
verò si denotes, quòd anima ex se, supposita
eleuatione actiua non exacta ab ipsa, sit potentia
receptiua adæquata vnionis. Nec ideò erit poten-
tia naturalis receptiua; hæc enim significat poten-
tiam exigentem formæ, quam recipit, aut poten-
tiam neutram formæ recipiendæ, cuius produ-
ctio non superet actiuas totius naturæ vires. Si
prætereà instes, lumen gloriæ eleuat animam
humanam

humanam, vt videat Deum, sic enim traditur à Concilio Viennensi relato in Clementina *Ad nostrum de Hereticis*. Alit videre, dicit non tantum efficiendam visionem, sed etiam receptionem. Ergo anima humana eleuatur non tantum vt efficiens; sed etiam vt recipiens visionem. Quapropter dabitur eleuatio potentia receptiua vt talis respectu donorum supernaturalium. Occurro inquit cum Petro Vadingo disput. 7. de Incarnatione dub. 5. numer. 50. lumen gloria eleuare intellectum, vt Deum videat, qua parte videre dicitur efficiendam; non verò qua dicitur sustentationem visionis, & in priori sensu intelligendum Concilium Viennense. Doctrina indicata in hac responsione, insignes sortitur patronos requirendos apud Ripaldam tom. 1. de ente supernaturali disp. 5. & 8. sed non patiar abire innominatum Agidium Conink, vnum ex præstantioribus Nostræ Societatis Theologis.

5 Respondeo secundò; Impotentiam in genere causa materialis posse vinci per iuuamen præbitum in genere causa efficientis, quia influxus effectiuus est superior materiali. Cæterum impotentiam in genere causa vitalis non posse vinci per iuuamen exhibitum præcisè in genere causa efficientis, quia hic influxus est ex suo conceptu inferior, & ignobilior vitali. Quare sicut influxus effectiuus non potest suppleri per materialem, quia est suo ex conceptu inferior, quam ille; ita suppleri non valebit influxus vitalis per effectiuum præcisè. Cum ergo impotentia intrinseca anima ad recipiendam vnionem, aut gratiam iuari possit per influxum effectiuum superiorem, non verò impotentia intrinseca facultatis visus ad percipiendum vitaliter Deum, mirum non erit, si illa diuinitus recipiat vnionem, aut gratiam, & hæc nullatenus possit percipere vitaliter Deum.

6 Cui proxima, ariserit Responsio, efformet sic argumentum pro repugnantia videndi Deum oculis corporeis de facto existentibus. Si hi eleuantur ad videndum Deum, deberent eleuari non aliter, quam per iuuamen præbitum à Deo in genere principij præcisè coefficientis; siquidem impossibile est, præstari ipsis à Deo iuuamen in genere principij coefficientis vitaliter. Sed iuuamen in genere principij præcisè coefficientis est iuuamen in genere principij ex conceptu suo ignobilius influentis, quam principium vitale influat. Ergo est frustraneum, & inutile, vt per illud eleuentur oculi corporei nunc existentes ad perceptionem vitam Dei, ad quam sunt naturaliter impotentes in ratione principij vitalis. Non ab simili argumento mouentur Petrus Hurtadus disp. 12. Physicorum sect. 5. & subriles alij Recentiores, vt asserant, entitates per se creabiles nec diuinitus generari posse, quia defectus actionis creatiua terminata ad animam rationalem verbi gratia, suppleri nequit per actionem generatiuam, cum hæc ignobilior sit, quam illa, siue illa consistat in volitione diuina, siue in modo aliquo superaddito: & nobilior actio insupplebilis est per ignobiliorem, nisi nobilior exigatur ab effectu ex solo connaturalitatis titulo. Addunt id propter visionem beatam, quæ etsi naturaliter exigit concursum obiectiuum immediatum diuinæ essentia, potest tamen fieri diuinitus per actionem ortam ab specie impressa creata, ac proinde ignobiliore actione orta ab essentia diuina, vt obiecto motiuo. Sed quia rogati, cur actio creatiua non exigatur ab anima rationali ex solo connaturalitatis titulo; vi-

dentur petere principium, dum Respondent, deficere generatiua actioni virtutem ad producendam animam: deo & argumentum ipsorum, & germanum nostrum perseverare indenne, admissa possibilitate speciei impressæ in Dei visionem, putarem exinde, quòd actio speciei impressæ, etsi ignobilior actione essentia diuina vt obiecti motiuo, contineretur tamen sub eodem genere, vtraque enim esset generatiua: & tunc actio vna suppleri potest per aliam ignobiliorem, quando genus vnus diuersum non est à genere alterius, vt diuersum est genus actionis creatiua à genere actionis generatiua, & genus actionis vitalis à genere actionis efficientis præcisè. Quam ob causam in locum actionis creatiua substitui non poterit generatiua; neque in locum vitalis actio præcisè efficiens: quemadmodum neque in locum huius actio solius causa materialis subrogari valet; etsi actio causa materialis foret supernaturalis, & efficientis causa actio, pro qua subrogaretur, naturalis esset, & ex hoc capite excederet in perfectione naturalis à supernaturali. Et hinc eneuatur ratio, quæ Franciscus Alfonsus disp. 15. Physicorum num. 30. conatur infirmare argumentum Hurtadi; satis enim non esset, quòd actio generatiua anima superaret in perfectione creatiuam naturalem ob genus supernaturalitatis; cum semper actio, vt generatiua conceptus, & genus esset diuersum, & ignobilius.

7 Respondeo tertio; impotentiam naturalem anima ad vnionem hypostaticam, vel gratiam habitualem posse vinci per eleuationem diuinam, quia vt illa recipiat vnionem, vel gratiam, non est opus prodire in aliquem influxum physicum diuersum formaliter ab extrinseco Dei: E contra verò impotentiam oculi corporei ad percipiendum Deum non posse vinci per eleuationem diuinam, nam cum opus esset, vt assurgeret ille in influxum vitalem superiorem suis viribus naturalibus in ratione principij vitalis, inefficax esset, & inualida eleuatio in genere causa extrinseca influentis. Tum quia talis eleuatio neque haberet, neque augeter virtutem influxuum vitaliter, vt potè quæ extrinseca esset. Tum quia formaliter non communicaret perceptioni vitalitatis formalitatem; hæc autem non communicata, si antea non poterat oculus assurgere in perceptionem Dei, neque post eleuationem posset. Non displicebit (ni fallor) ista solutio iis, quibus non est acceptus causa materialis sustentatiua influxus physicus, de quo in Exerc. 6. sect. 5. Eo tamen concessio, insistere ex parte licet Responsioni data. Etenim influxus vitalis vt distinctus siue realiter, siue formaliter ab influxu physico causa materialis sustentatiua, debet oriri à principio, quod ex se, & ab intrinseco se moueat in ipsum; influxus autem causa materialis, non sic ab ea oriri debet; sed satis est, si fiat ex ea, siue ex se, & ab intrinseco mouente se, siue ex alio, & ab extrinseco motu in illum. Hinc potest facere eleuatio anima, vt hæc ex qua nequibat naturaliter oriri influxus in vnionem, vel gratiam, moueatur iam sufficienter in talem influxum; cum tamen præstare non posset eleuatio oculi corporei, vt influxus in perceptionem Dei sic oriretur ab oculo, vt hinc moueret se ex se, & ab intrinseco, & proinde sufficienter in influxum, qui naturaliter ex eo oriri nequibat ante eleuationem, non solum titulo supernaturalitatis, quæ reperiretur in perceptione Dei, sed etiam titulo vitalitatis.

8 Dices secundò; Etsi aqua v.g. sit impotens naturaliter ad producendam gratiam habitualem, nihilomi-

nihilominus eleuari potest diuinitus ad eius productionem. Ergo pariter naturalis impotentia facultatis visus non obstabit, ne diuinitus eleuari queat. Nonnulli, etsi admittant potentiam obedientialem actiuam non vitalem, negant tamen Antecedens, quia solum agnoscunt potentiam obedientialem actiuam, non vitalem ad producendum effectus naturales altiori, vel diuerso modo, quam quo possunt naturaliter. Vnde asserunt, quam non posse eleuari ad efficiendam gratiam habitualem, quia hanc causam nequit naturaliter villo modo. Et similiter affirmant, oculum nostrum corporeum non posse euehi ad videndum Deum, esto possit noster intellectus; nam oculus non potest naturaliter villo modo attingere Deum intentionaliter; potest verò intellectus; idèque hic, & non ille eleuabilis est ad perceptionem Dei intuitiuam altiore abstractiua, cuius naturaliter est capax intellectus, non verò oculus. Non placent, nam si intellectus eleuatur ad Dei efficiendam visionem, quam nullo modo potest producere naturaliter, & ignis eleuari valet ad caloris creationem superantem naturas ipsius vires; quid causa est, ne ignis, aut aqua queat euehi ad generandam gratiam habitualem? Satis itaque est, admissio Antecedenti, negare consequentem. Ratio discriminis, quia aqua præberi potest iuuamen & eleuatio in genere causa efficientis, in quo ipsa est impotens naturaliter: at facultatis visus non potest præberi in genere causa efficientis vitaliter, in quo est & conceditur naturaliter improportionata. Sic fermè tu ipse Respondere debes, si rogeris, cur aqua eleuari nequeat ad videndum Deum, queat verò ad producendam gratiam? Teneris, sin minus, in medium asserre discrimen aliquod.

9 Dices tertio; Intellectus creatus naturalis est improportionatus ex natura rei in ratione principij vitalis videre Deum intuitiue, eleuatur tamen de facto per lumen gloria intrinsecum, potestque eleuari de potentia absoluta Dei per auxilium extrinsecum supernaturalis, quin tamen intrinsecum lumen gloria, aut Deus per auxilium extrinsecum debeant operari vitaliter. Ergo pariter, &c. Respondeo, intellectum creatum naturalem sub ratione quidem principij efficientis esse naturaliter impotentem videre Deum; non verò sub ratione principij vitalis. Cuius triplex est indicium. Primum, quòd potest naturaliter, licet imperfectè, & abstractiue percipere vitaliter Deum. Secundum, quòd si extrinsecus infusam à Deo reciperet, aut sustentaret purè visionem beatam, viueretque intentionaliter per eam, vt nonnulli censent cum Arriaga, sapè tam in Philosophicis, quam in Theologicis, tunc quidem, quia intellectus effectiue in visionem non influeret, non alia ad visionem daretur eleuatio supernaturalis, quam quæ datur in anima ad recipiendam gratiam habitualem iuxta varios modos supra propositos; nullus autem ex illis modis spectaret ad eleuationem in ratione principij vitalis. Sed quia hoc indicium est valde litigiosum, appono tertium acceptum exinde, quòd visio Dei, & quibus actus intellectualis supernaturalis exigit produci ab intellectu creato, quæ hic est principium vitale, & non præcisè quæ est efficiens; quin intellectus, quæ est efficiens, exigit è conuerso producere visionem, quemuisve alium actum intellectualem supernaturalem. Quapropter intellectus non eleuatur à lumine

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II,

gloria, vel ab auxilio extrinseco ad visionem, qua ratione est principium vitale, seu titulo principij vitalis; sed qua ratione est principium efficiens, seu titulo principij efficientis: & proinde lumen gloria, aut auxilium extrinsecum non debent operari vitaliter simul cum intellectu, quem eleuant, ac iuuant. Replicabis; principium vitale vt vitale, est principium efficiens. Ergo si intellectus formaliter eleuatur, qua ratione est principium efficiens, eleuabitur etiam qua ratione est vitale. Fateor, principium creatum vitale, vt vitale, esse formaliter efficiens; sed non è regione. Vnde optimè intelligitur eleuatio sub ratione formali principij efficientis, quin opus sit intelligere eleuationem sub ratione formali principij vitalis: quemadmodum potest intelligi animal, quin concipiatur homo, licet non è conuerso; quia scilicet principium efficiens, & vitale, animal, & homo, non conuertuntur mutuo.

10 Dices quartò; Ex ingenioso Neotherico, qui cum in publicis disputationibus audisset ex meo ore rationem hætenus propositam, & vendicam ab obiectionibus, postea in scriptis sic insurrexit, tum quia expensa ratio non affert aliud, quam Deum non esse obiectum connaturale facultatis visus corporeæ; tum quia si, vt tentatum est in numero quarto intellectus recipit vi sua quasi neutra visionem Dei, dummodò supernaturaliter efficienter concurrat Deus, cur etiam non dicatur facultas visus corporea receptiua vi sua, quasi neutra visionem Dei, dummodò supernaturaliter efficienter concurrat Deus? Ad primum respondeo, rationem expensam supponere vnum, & asserre aliud. Supponit quidem facultatem visus corpoream de facto existentem esse ex natura rei inhabilem in ratione principij vitalis ad percipiendum vitaliter Deum; quia hic non est obiectum connaturale ipsius. Affert aliud, scilicet causam à priori, ob quam nequeat diuinitus vinci præfata inhabilitas, quin recidat in principium, quod vertitur in quæstionem; vt recidunt, qui contenti sunt, si solummodò dicant, ideo facultatem visus non posse eleuari ad videndum Deum, quia nulla potentia vitalis trahi valet extra suum obiectum connaturale, quæle non est Deus respectu visus corporeæ. Si quidem rogati, cui nulla potentia vitalis trahi valeat supernaturaliter extra suum obiectum connaturale, cum tamen concedant, potentiam purè efficientem trahi valere extra suum terminum naturalem; non afferunt causam à priori. At ego illam assero. Ad secundum constabit ex sect. 2. num. 29. Interim tamen non silebo, ex propria sententia nunquam à me concessum, per visionem beatam productam efficienter à solo Deo, & receptam in potentia sustentatiua quasi neutra intellectus creati reddendum hunc intelligentem, aut videntem.

11 Dices quintò ex alio Moderno arguente sic contra me, quamuis oculus non viueret naturaliter per aliquam Dei perceptionem, posset esse determinatus ab intrinseco ad producendam materialem, supernaturalemque Dei intuitionem, & ad eam recipiendam, casu quo talis intuitio efficienda esset supernaturaliter: idque sufficit vt videret per illam, vt sufficit in intellectu nostro similis determinatio ab intrinseco respectu spiritualis intuitionis terminata ad Deum, vt viuat per ipsam quando supernaturaliter producit. Respondeo, impossibile esse Dei visionem materialem, super-

naturalémque, ad quam detur præfata determinatio in oculo nostro tanquam in subiecto capaci videnti Deum, non secus ac est impossibilis perceptio, ad quam lapis habeat talem determinationem: sicut enim Deus nequit eleuare lapidem, vt viuat per aliquam perceptionem, ita nequit eleuare nostrum oculum, vt viuat per visionem materialem, ac supernaturalem terminatam ad ipsum Deum, tam enim repugnat, potentiam vitalem euehi ad visionem obiecti, respectu cuius est suoque genio improporcionata in ratione potentia vitalis, quam repugnat, potentiam vitam euehi ad viuendum perceptione aliqua: Disparitas inter oculum nostrum, & intellectum, liquet satis ex superioribus.

12 Dices sextò; in patria intuebimur oculis corporeis de facto existentibus claritatem, & lucem corporum glorificatorum, licet improporcionati sint in ratione principij vitalis ad eius perceptionem, vt colligitur tum ex eo, quòd non habemus nunc experientiam perceptionis exercitæ circa talem lucem, tum ex eo, quòd naturalis perceptio siue abstractiua, siue intuitiua illius lucis nequeat dari in oculis corporeis de facto existentibus; nam abstractiua aliena proflus est à sensibus nostris externis respectu cuiusvis obiecti; intuitiua autem respectu obiecti supernaturalis, quale est illa lux, si non potest dari in intellectu creato naturali, multo minus in oculis corporeis naturalibus nunc existentibus. Respondeo, glorificatorum corporum lucem, quæ ipsorum sit dos, naturalem esse in entitate, & corporeos nostros oculos tam in ratione principij vitalis, quam efficientis proportionatos esse ad intuitiuam eius perceptionem, quæ in via sæpe habita est ab oculis mortalibus, vt probaui in exercitæ. 10. sect. 5. idè autem nunc non experimur, quia ea lux non applicatur oculis nostris. Sed de hoc latè in exercitæ. 3. 2. sect. 4. vbi eius lucis supernaturalitatem impugno; quia alioqui sequeretur fore, vt nec diuinitus videri posset ab oculis glorificatis: & in num. 45. adducam rationes à posteriori pro ineleuabilitate facultatis visuæ corporeæ nunc existentis ad percipiendum vitaliter Deum. P. Arriaga disputat. 5. Animastica num. 16. vitrò admittebat, si in Empyreo esse aliqua lux supernaturalis, eam nec diuinitus videntem ab oculis corporeis, sed ab intellectu. Persuaserim mihi, hunc Authorem tunc non toleraturum, vt alia lux naturalis in Empyreo non poneretur; nam si secus esset, carerent beati homines mutuis conspectibus, haberentque se vti cæci in præsentia meridianæ lucis, dicerentque cum Tobia cap. 5. v. 12. *Quale gaudium nobis erit, qui in tenebris sedemus, & lucem cæli non videmus?* aut si aliqua lux ab eis videretur, distaret longissimè sub Empyreo; non aliter, ac nocte obscura cernitur à nobis ignis remotissimo in monte emicans. Itaque vel non admittatur, lucem in Empyreo coruscantem esse supernaturalem; vel si supernaturalem esse concedatur, non negetur videntem saltem diuinitus à glorificatis oculis. Et sic postea non negant præfatus Author tom. 2. in 1. p. disp. 56. sect. 2. subsect. 6.

13 Dices septimò; intellectus siue humanus, siue Angelicus eleuari potest diuinitus ad cognitionem euidentem tam abstractiuam, quam intuitiuam vnionis hypostaticæ; cum tamen respectu huius æquè sit improporcionatus in ratione principij vitalis, ac respectu Dei, & lucis supernatura-

lis est improporcionatus noster oculus corporeus; siquidem vnio hypostatica nullatenus cognosci valet naturaliter ab intellectu siue humano, siue Angelico. Respondeo, vnionem hypostaticam naturaliter cognosci posse probabiliter, & coniecturaliter siue ab homine, siue ab Angelo; sicque cognitam fuisse à Dæmonibus, tradunt Ecclesiæ Patres apud Ripaldam tom. 1. de ente supernaturali disputat. 11. sect. 6. Hinc à fortiori colligitur, dona alia supernaturalia, non adèd excellentia, neutiquam superare notitiam probabilem, & coniecturalem luminis naturalis Angelici. Idèque putandum est de humano; maximè cum ad eam notitiam satis sit, quòd in possibilitate vnionis hypostaticæ, vel visionis beatæ v. gr. non appareat vlla terminorum contradictio. Si ergo vnio hypostatica naturaliter cognosci potest probabiliter à nobis, & ab Angelis, sequitur, neque nostrum, neque Angelicum intellectum in ratione principij vitalis esse improporcionatum respectu illius.

14 Dices octauò; Trinitatis Mysterium nullà ratione à nobis, vel ab Angelis cognosci potest naturaliter; cum tamen possit diuinitus non tantum vtrumque cognosci, sed etiam videri intuitiue. Respondeo, nos posse naturaliter assentiiri Mysterio Trinitatis per fidem; quandam humanam, qui sit actus imperfectus, incertus ac formidolosus, vt declarat Suarez lib. 1. de Trinitate cap. 12. num. 7. idque sufficit, ne quando elenatur humanus intellectus ad cognitionem perfectam, certam, & securam, siue obscuram, siue claram Mysterij Triados, dicatur euehi ad obiectum nulla ratione cognoscibile naturaliter. Posset etiam quis Respondere, dum supernaturaliter cognoscitur Deus vt trinus, cognitionis obiectum idem realiter esse, ac est Deus vt vnus: quare cum Deus vt vnus sit cognoscibilis naturaliter à nobis, iam supernaturalis perceptio Dei vt trini, non terminatur ad obiectum, quod realiter in se nulla ratione sit perceptibile à nobis naturaliter. Sed quid censendum sit de hac Responzione colligitur facilè ex num. 104.

15 Dices nonò; Lux, & color existentes indiuisibiliter, vel in vno puncto spatij, vel in pluribus partibus eiusdem spatij diuisibilis nequeunt naturaliter videri ab oculis nostris corporeis; tum quia in hos nequeunt naturaliter transmittere species impressas ob defectum extensionis localis requisitæ connaturaliter per modum conditionis, vt materiale quodlibet agens operetur transmittit; sine speciebus autem impressis non valent naturaliter nostri oculi prodire in visionem. Tum quia lux, & color prædicto modo existentes, vel viderentur sine modo, vel cum modo existendi indiuisibiliter? Si cum modo; Ergo non naturaliter; quandoquidem modus ille esset supernaturalis entitatiuè, & omnino diuersus à modo existendi quantitatiuè, & extensè, pertinentèque vt sensibili communi connaturali ad oculos corporeos. Si absque modo; Ergo nec tunc naturaliter viderentur; quia videre lucem, & colorem sine præsentia aliqua ad spatium locale excedit vires naturales nostrorum oculorum, quorum perceptio, vt pote intuitiua, debet saltem ex natura rei terminari ad obiectum vt existens à parte rei: & quia lux, ac color non possunt naturaliter producere species impressas seorsim à præsentia ad spatium locale. Et licet possent naturaliter,

seu absque nouo miraculo ex suppositione prioris consistentis in modo existendi indiuisibiliter; tamen species productæ seorsim ab isto modo haberent ex alio capite supernaturalitatem, nimirum ex defectu extensionis localis in luce, & colore, à quibus producerentur. Tunc sic: sed his non obstantibus, non repugnat eleuari diuinitus nostros oculos, vt videant lucem, & colorem existentes indiuisibiliter, vel in vno puncto spatij, vel in pluribus partibus eiusdem spatij diuisibilis. Ergo neque repugnabit eleuari diuinitus, vt videant Deum, & lucem supernaturalem. Minor conceditur ab omnibus illis, qui existimant, Christi Domini corpus existens sub speciebus Sacramentalibus totum in toto ipsarum spatij, & totum in singulis spatij partibus videri posse diuinitus per oculos nostros eleuatos. Ita Dominicus Soto in 4. dist. 10. q. 1. art. 7. Victoria in Summa v. *Eucharistia* n. 61. Granad. in controu. de Eucharistia, tract. 6. disp. 3. sect. 2. n. 14. cum Vasquo, Valentia, Henriquez, aliisque antiquioribus, & nuper Cardinalis Lugus disp. 9. de Eucharistia sect. 2. n. 20. Franciscus Alfonsus disp. 9. de Anima sect. 6. n. 62. Luisius Turrianus in selectis part. 1. disp. 15. Jub. 2. & 3. Ysambertus 3. p. ad q. 76. disp. 4. art. 2. Franciscus Amicus tomo de Sacramentis disp. 21. sect. 1. Ouedus controu. 13. de Anima punct. 1. §. 3. Conink 3. p. quæst. 76. art. 7. à num. 108.

16 Tamen non desunt multi, qui oppositum existimant. Sic Suarez tom. 3. in 3. in 3. p. disp. 53. sect. 4. in conclusione 2. cum Capreolo, Paludano, Hispanensi, Durando, Richardo, Egidius Romanus propositione 15. & 16. de corpore Christi, Lessius 3. p. q. 76. art. 7. Rubius lib. 2. de Anima cap. 6. q. 1. 2. à num. 156. vt omitam alios. Et sanè quòd modus præsentia definitiua, quem habet Christi corpus in Eucharistia, conueniat cum sensibili communi extensionis localis, in ratione præsentia ad spatium, satis non est, vt inferatur à Lugo, & Alfonsio, modum illum contineri intra latitudinem obiecti visibilis instar sensibilis communis. Etenim modus præsentia definitiua Angelicæ, etsi in ratione præsentia conueniat cum extensione locali, non ideo continetur intra latitudinem obiecti ab oculis corporeis perceptibilis instar sensibilis communis. Neque valebit discrimen desumptum ex spiritualitate præsentia definitiua Angelicæ; nam & ego dicam, supernaturalitatem præsentia Eucharistia facere, vt, etsi materialis sit, non contineatur intra eam latitudinem. Neque item valebit pro visione plurium partium lucis replicatarum in eadem parte, vel puncto spatij paritas desumpta ex vnico lucis indiuisibili, quod si conferuaretur à Deo sine aliis, posset diuinitus videri ab oculis nostris: nam tale indiuisibile haberet præsentiam materialem, & naturalem, extensam per se in actu primo, sicque visibilem, esto ob separationem ab aliis lucis indiuisibilibus, præsentiaque ipsorum, vel nequirer naturaliter emittere speciem impressam sui, vel emitteret tam remissam, vt non sufficeret mouere oculos ad visionem. Quare suppletur Deo aut actiuitatem aliorum indiuisibilium in speciem, aut huius actiuitatem in visionem, possent oculi prodire in visionem non naturaliter, sed ex eleuatione, eo quòd visio esset supernaturalis quoad modum. Et forè possibilis est oculus adèd acutus, vt, si indiuisibile lucis separatam ab aliis indiuisibilibus emitteret naturaliter speciem sui, moueretur sufficienter per talem speciem ad visionem;

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

tuncque hæc, neque quoad modum esset supernaturalis, neque ille vlla indigeret eleuatione. Ex quibus patet disparitas ad visionem plurium partium lucis replicatarum in eadem parte, vel puncto spatij. P. Ludouicus de Ribas tom. 1. summæ Theologicæ tract. 3. disp. & cap. 1. num. 5. cum censet indiuisibile lucis nec diuinitus percipi posse oculo corporeo; quia tale indiuisibile, separatam ab aliis, non est lux, neutiquam de disparitate curaret. Mihi tamen videtur, negari non posse esse lucem; licet redactam ad indiuisibile. Quid enim est nisi lux sit? Loquor in sententia Zenonis de compositione continui; nam in Aristotelica aut non dantur indiuisibilia, aut inseparabilia sunt à partibus, quarum continuationi, vel terminationi deseruire tantum possunt, & adhuc vt coniuncta ipsis non sunt per se, arque immediatè perceptibilia sensibus. Sed de indiuisibili redibit sermo in n. 97.

17 Vt obiectioni breuiter, & absolute Respondeam, noto, aliud esse loqui de visione, quæ tantum percipiat lucem (intellige idem de colore) aliud de visione, quæ etiam percipiat modum indiuisibiliter existendi. Secunda hæc visio prorsus repugnat oculis nostris corporeis, quia sunt improporcionati, in ratione principij vitalis, quoad modum illum percipiendum; vti sunt similiter improporcionati quoad percipiendum modum indiuisibiliter existendi, quem habet Angelus. Prima autem visio non repugnat de potentia absoluta, quia etsi oculi nostri non possint naturaliter percipere lucem, quæ existat indiuisibiliter, id tamen non prouenit ex improporcionatione in ratione principij vitalis; sed ex defectu alicuius conditionis connaturaliter requisitæ, qualis est localis extensio, vt lux emittat species impressas, sine quibus oculi nequeunt naturaliter videre. Vnde si eius conditionis defectus suppleatur diuinitus productis speciebus vel à solo Deo, vel à luce ex eleuatione diuina, aut si suppleatur sine speciebus gerente Deo effectiua ipsarum vices, poterunt iam videre; vti oculi Christi Domini sine extensione locali in Eucharistia poterunt videre æream lucem circumfusam, si defectus extensionis localis suppleatur in eis diuinitus; neque apparet, cur, si suppleri posset hic defectus, non possit suppleri ille alius. Quòd si dicas extensionem localem adintegrare obiectum visionis cuiusvis corporeæ, vti lux adintegrat obiectum visionis percipientis colorem; & tam repugnare oculis visionem lucis sine extensione existentis, quam repugnat visio coloris non illuminati. Contra, quia apud plures extensio non percipitur oculis tanquam obiectum vel inadæquatum; & licet percipiatur, non tamen tanquam ratio formalis percipiendi lucem; quin potius hæc est Ratio formalis percipiendi illum. Ex quo deducit Alfonsus sect. 5. num. 39. & 50. Lucem, quæ sit localiter inextensa, posse diuinitus percipi, non sic extensionem sine luce. Et cum iste Author disput. 10. sect. 1. num. 38. & 43. ac 45. defendat, lucem illuminantem colorem non esse rationem formalem percipiendi colorem, sed conditionem connaturalem, vt color producat adæquatè speciem sui, debet consequenter opinari posse diuinitus percipi colorem sine luce, & ita tradit expressè Conink vbi supra num. 11.

18 Restat dubium, quandoquidem visa luce non videretur modus indiuisibiliter existendi, an videretur lux instar extensæ, vel abstrahendo ab omni præsentia ad locum? Posse videri instar extensæ, certum mihi est, quia defectus exten-

tionis suppleri potest diuinitus in ordine ad visionem, non secus ac defectus ipsiusmet lucis. Possit videri abstrahendo ab omni præsentia ad locum, admittent facile, qui iudicant, præsentiam non magis percipi per oculos, quam subiectum lucis. Verumtamen etiam communiter perciperetur immediate, probabile mihi est cum Alfonso disp. illa 9. sect. 5. à n. 40. posse diuinitus non percipi per visionem, quæ non esset abstractiua rigorosè; sed intuitiua, eo quòd tenderet in obiectum existens, & vt existens; cui visioni non essent oculi improprietati in ratione principij vitalis; sed ex defectu cuiusdam conditionis, supplebilis à Deo per potentiam absolutam.

19 Dices decimò; Non implicat contradictionem corporea visio, quæ se videat, aut quæ visionem aliam, quin sit lux, nec color. Ergo nec impl. cabit quæ attingat obiectum spirituale, eo quòd istud haud quaquam sit lux, vel color. Respondeo, si visiones de facto existentes neque se, neque alias vident, quia non sunt lux neque color, ad quæ solum obiecta sit proportio noster visus in ratione potentia vitalis, repugnare etiam alias nostro visui intuitiones, siue naturales, siue supernaturales, quæ se conspiciant, aut alias. An autem nunc exercita visiones reflectant supra se, vel supra alias, alterius loci disputatio est. Qui censent reflexiuas esse non ideo ad alias entitates, quæ neque lux, neque color sint permittent transitum ex natura rei, aut etiam de potentia absoluta vllis visionibus; alia namque entitates non sunt ratio formalis, sub qua potentia visiva, neque eius obiectum constituunt visibile.

20 Dices vndecimò; Facultas nostra visiva naturaliter attingit vel explicitè, vel implicitè dependentiam, quam à Deo habet albedo, quandoquidem ea dependentia sit indistincta ab entitate albedinis cognita per visum. Si attingit explicitè eam dependentiam. Ergo & Deum; nequit enim percipi dependentia vt talis ab alio, quin illud aliud percipiatur. Si attingit implicitè. Ergo saltem diuinitus eleuari potest ad videndum Deum, non secus ac intellectus noster, quia naturaliter attingit implicitè Deum, potest diuinitus eleuari ad ipsum videndum. Neothericus quidam hoc argumento conuictus distinguit virtualiter intrinsicè in albedine formalitates dependentis à Deo, & disgregatiua visus; atque visionem sic attingere posteriorem formalitatem, vt nec implicitè priorem: sed vnã ab alia obiectiue præcindat. Enim verò cum vis disgregatiua visus sit quid creatum, proindeque habitudo ad Deum, & attingatur à visu, incumbit Neotherico ipsi onus labefactandi argumenti. Ex quo vt summum fieret, attingi posse Deum abstractiue per visum; nam visio habitudinis, vt talis, contenta est perceptione abstractiua extremi terminantis habitudinem, quando adhuc visio est explicita. Quod si sit implicita, ex partèque obiecti tantum, & non ex parte modi, vt in casu argumenti euenit, nulla sit illatio ad extremi cognitionem etiam abstractiuam, & in alio siue ex natura rei, siue de potentia absoluta. Et Deus quidè naturaliter attingitur explicitè per cognitionem abstractiuam nostri intellectus. Vnde nihil mirum, si hic ad intuitiuam queat diuinitus euehi. Quo fit satis obiecti. Pariturque instantiam in sensus externi, aut interni actu, qui reflexè percipitur ab alio actu sensus saltem interni: quip ex eo, quòd sensus internus per actum reflexum attingat obiectiue directi actus dependentiam à substantia vi-

uente, hanc etiam percipiat naturaliter, aut percipere possit diuinitus: & quin directi actus dependentia à substantia viuente sit formalitas aliqua virtualiter intrinsicè distincta ab alia formalitate, quam sensus attingit ex parte modi in eodemmet actu.

21 Dices duodecimò; Potentia vitalis purè physica vt nutritiua, & loco motiua, potest eleuari diuinitus ad producendum vitaliter supernaturale aliquid, non contentum intra virtutem natiuam ipsius. Ergo & potentia vitalis intentionalis poterit eleuari diuinitus ad percipienda obiecta non contenta intra Sphæram sibi connaturalem. Non ergo repugnabit, facultatem visiuam materiam eleuari diuinitus ad videndum Deum. P. Ripalda in M. SS. de visione concedit antecedens, si actiones productiua vnionis, & vbicationis distinguantur ab ipsa vnione & vbicatione: negat verò, si non distinguantur. Nam si primum; Vnio, & vbicatio producta per actiones supernaturales, erunt termini naturales, & qui proinde continebuntur intra virtutem natiuam potentia nutritiua, & locomotiua. Si Secundum; non continebuntur, & proinde non poterunt præfata potentia ad eos eleuari. Non acquiesco; quia actiones ortæ à potentia nutritiua, & locomotiua, sunt ex ipso multò magis vitales, quàm vnio, & vbicatio producta per eas. Ergo si concedit, illas potentias posse diuinitus eleuari ad actiones vitales supernaturales non contentas intra virtutem natiuam illarum, poterunt multò potius eleuari ad vnionem, & vbicationem supernaturales. Præterea quantumvis vnio, & vbicatio essent supernaturales, terminus vnitus, & spatium, cui respondeat vbicatio, sunt naturalia, & quæ valent vniri, & occupari per vnionem, & vbicationem naturales. Ergo id satis est, ne illæ potentia dicantur transfilire virtutem suam natiuam; quemadmodum satis est, ne dicantur transfilire, dum per actiones supernaturales producerent vnionem, & vbicationem naturales. Ob hæc Respondeo concedendo Antecedens, & negando consequentias inde illatas, quia impotentia facultatum nutritiua, & locomotiua ad producendam vnionem ad formam naturalem, & vbicationem ad spatium naturale per actiones supernaturales, siue distinctas, siue indistinctas, est tantummodò in ratione principij efficientis. At impotentia facultatis visiva materialis ad percipiendum Deum non contentum intra eius Sphæram obiectiuam connaturalem est in ratione principij vitalis. Permissi, potentiam locomotiua esse strictè vitalem physicè.

22 Tandem dices decimotertio; Carentia, quæ sunt quid negatiue incorporeum, attinguntur sensu nostro interno, & externo, vt liquet ex lucis carentia, inciente nobis in loco tenebroso horrorem, ac timorem; & milui umbra pullos terret gallinacos. Si ergo naturaliter sensibus nostris percipi potest id, quod est negatiue incorporeum, poterit saltem diuinitus percipi id, quod est positiue incorporeum, vt Deus, & Angelus. Certè ex Antecedenti deducere æque liceret tibi id, quod est positiue incorporeum, non præteruolare naturaliter nostros sensus. Et cum carentia non sint magis quid negatiue incorporeum, quàm quid negatiue corporeum, tam enim sunt entitatis spiritualis, quàm materialis expertes, infers ineptè ex illarum perceptione sensitiua, possibilem supernaturaliter perceptionem sensitiua, quæ potius terminetur ad obiectum incorporeum positiue

positiue, quàm ad positiue corporeum. Quoad Antecedens lis est inter Arriagam disp. 5. Animastica sect. 5. & Oniedum controu. 4. de Anima puncto 5. ille namque sensui interno attribuit negationum perceptionem; hic, vt & Alfonso disp. 1. 1. Animastica sect. 3. n. 62. prorsus denegant. Non vacat decidere litem; nec id negotij necessarium nunc est; quia etiam Antecedens non deuiaret à veritate, constat ex prædictis, quam ineptè inde arguatur.

SECTIO. II.

An Deus in se ipso, percipietur vt obiectum à glorificato visu per spirituales perceptionem?

23 Noster Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 5. sect. 1. num. 5. censet, non esse prorsus improbabilem talem perceptionem Dei ab oculo corporeo; addit verò, non futuram re ipsa, quia est maxime contra naturam, & dignitatem visionis spiritualis poni in oculo corporeo

24 Cæterum, si per visionem spirituales posset glorificatus visus attingere vitaliter Deum, crederem, tali visione donandū quandoque. Nam diuina largitas se se in Beatos homines munificentissimè effundet; & commune est Patribus, ac Theologis credere, plura miracula patranda à Deo pro remuneratione incolarum Empyrei. Nulla autem maior, excellentiorque esset erga glorificata corpora, quam si facultas visiva donaretur visione Dei. Et saltem Christi Domini, ac Deiparæ Virginis oculis non denegaretur; quemadmodum, si visio corporis Christi, vt in Eucharistia, sit possibilis oculis corporeis de potentia absoluta. Christum vt ibi existentem videre se ipsum, non quia præcisè habet oculos glorificatos; sed ex speciali priuilegio affirmat Ysambertus 3. p. ad quæst. 76. disp. 4. art. 2. cum S. Thoma in ea quæst. art. 7. ad 3. & de Virgine in corpore mortali conspexisse corpus Christi vt in Eucharistia, tradunt Alensis 4. part. Theologica summa quæst. 10. membro 7. art. 3. §. 8. Amadeus Franciscanus apud Luifium Turrianum relatum in n. 1 5.

25 Attamen illam Dei visionem nostrum excludit argumentū propositum in sectione superiori. Nam cum ad illam sit impotens facultas visiva sub ratione vitalis principij, sit, nec diuinitus posse vnici præfaram impotentiam. Quemadmodum, quia intellectus sub ratione principij vitalis est impotens ex se amare (permitto distingui à voluntate) & percipere per visionem materialem siue spiritum, siue corpus, repugnat eleuari ad amandum, & ab percipiendum per amorem spirituale, & visionem materialem. Quam etiam ob causam implicat in terminis, auditum euehi ad audiendum sonum per auditionem spiritualem. Vt enim repugnat potentia vitalibus extrahi ad obiecta, quæ naturaliter attingere aliquatenus non valent; ita repugnat, extrahi ad attingendos modos, quos nequeunt naturaliter habere ex se ratione vitalium.

26 Dixi in ratione vitalium. Nam sunt nonnulli modi attingendi, ad quos etiam naturaliter non valeant asurgere potentia aliqua vitales, possunt tamen diuinitus, quia nimirum impotentia naturalis proueniat non ex ratione vitalium, sed efficientium, aut ex defectu alicuius puræ condi-

tionis pertinentis ad genus causæ efficientis, & supplebilis à Deo per potentia absolutam. Sic Intellectus noster, & voluntas, reliquæque potentia vitales eleuari possunt diuinitus in modos attingendi supernaturaliter sua obiecta, quia impotentia naturalis sic attingendi prouenit tantum ex ratione efficientium. Sic etiam oculi nostri possunt diuinitus euehi ad visionem lucis sine huius specie impressa, aut ad visionem, quæ attingat quidem lucem existentem, & vt existentem, non tamen repræsentat præsentia ad locum, vt tentabam in num. 1 8. Quia scilicet naturalis impotentia sic attingendi fundatur solummodò in defectu alicuius puræ conditionis spectantis ad genus causæ efficientis, & supplebilis à Deo per potentiam absolutam. E contra verò voluntas eleuari nequit ad amandum diuinitus; quin præcedat cognitio, eo quòd impotentia naturalis amandi sine præuia cognitione competit voluntati ex ratione talis principij vitalis non valentis tendere per amorem in obiectum, nisi moueatur, & applicetur intentionaliter præuia cognitione, siue hæc influat efficienter, siue non influat in amorem: vnde hæc non se habet respectu voluntatis vt amantis tanquam pura omnino conditio, siue efficiens, siue pertinens ad genus causæ efficientis: de quo alibi. Similiter externi sensus de facto existentes ineleuabiles sunt essentialiter ad modos percipiendi conditionatè obiectiue, & ad modos percipiendi vnun obiectum tanquam materiale propter aliud tanquam formale; nec non ad modos percipiendi sua obiecta abstrahendo ab existentia; quia impotentia naturalis ad omnes eos modos congenita est ipsis ex ratione talium principiorum vitalium. Hinc obiter infertur contra Arriagam disp. 8. Animastica sect. & subsect. 2. tomo etiam 1. in 1. 2. disp. 7. sect. 5. potentiam carentiam naturaliter libertate, non posse diuinitus euehi ad actus, qui cum modo libertatis ferantur in obiecta. Et huic illationi ad stipulatur P. Suarez allegatus ab Arriaga in posteriori loco.

27 Neque gratis assertum à nobis est, facultatem visiuam materialem esse impotentem naturaliter in ratione principij vitalis, ad modum percipiendi spirituales Deum, si enim ad hunc percipiendum materialiter est impotens naturaliter in ratione vitalis principij Intellectus noster, etiam Deus contineatur intra obiectiuam Sphæram connaturalem ipsius, multò potius erit sic impotens præfata facultas ad percipiendum spirituales Deum, cum aliunde Deus non contineatur intra eius Sphæram obiectiuam connaturalem. Et hæc sola Ratio sufficeret, vt firmiter affirmarem, percipi nullatenus posse Deum ab oculo nostro corporeo per visionem spirituales; vt ab eodem per visionem spirituales percipi nequit sonus, aut sapor.

28 P. Salas placitum non aliter audiendum est, ac si vellet, lapidem percipi lucem per visionem materialem, siue infusam extrinsecus à Deo, siue factam à lapide, & ex lapide per potentiam obedientialem effectiuam, & passiuam. Etenim licet oculus corporeus sit vitalis, non verò lapis: At vitalitas illius se gereret merè materialiter respectu visionis spiritualis, vt optime animaduersum video à P. Præposito in 1. p. q. 1 2. art. 3. n. 34. & à P. Recupito lib. 6. de Deo vno, q. 1 1. n. 5. circa finem. Sicut enim vitalitas physica potentia nutritiua v. g. haberet se merè materialiter respectu perceptionis, siue materialis, siue spiritualis inditæ extrinsecus à Deo, vel causatæ etiam efficienter ab ipsa potentia ex eleuatione: ita pariter &c. Adde,

effectum formalem viuents creati in actu secundo constitui, ut ego censeo, ex actione physica immanente, ortaque ab intrinseco principij potentis ex se attingere obiectum aliquatenus intentionaliter, (loquor de viuente creato, intentionali) ita ut modus attingendi sit natiuus respectu saltem alicuius obiecti. Apposui *ita* &c. quia etsi oculus corporeus possit attingere aliquatenus lucem, nequit tamen ipsam intelligere, eo quod modus attingendi spiritualiter intellectuè non est natiuus oculo corporeo respectu alicuius obiecti: vti natiuus est nostro intellectui modus attingendi spiritualiter intuitiue plura obiecta, ideòque eleuari potest ad modum sic attingendi Deum, quem aliunde valet ex se intentionaliter attingere aliquatenus, nempe spiritualiter abstractiue.

29 Ex dictis colligitur, Deum duplici ex causa non posse percipi per visionem spiritualem à facultate visiva materiali. Prima: Quia modus percipiendi spiritualiter est diuersus à Natiuis illius circa sua obiecta. Secunda: Quia ex se non sufficit ad percipiendum Deum vel imperfectè. Quod si attentè pensetur vtraque, percipietur fundari in naturali impotentia sub ratione principij ut vitalis formaliter, tam circa modum, quam circa obiectum. Colligitur deinde, eam facultatem non denominandam, aut reddendam videntem, siue diuinum Numen, siue quoduis aliud obiectum, etsi vi sua naturali, aut potius neutra, reciperet visionem spiritualem siue diuini Numinis, siue cuiusvis alterius obiecti causatam efficienter supernaturaliter à Deo.

SECTIO III.

An Deus in se ipso erit obiectum glorificati visus, si hic futurus sit diuersus à mortali?

30 **H**ucusque sermonem habui de repugnantia visionis Dei in se ab oculo glorificato, qui idem sit omnino, ac modò; examinaturus deuenio, an implicet contradictionem alius diuersus, qui videat Deum? P. Suarez lib. 2. de Attributis Dei cap. & n. 6. pronuntiat, quæstionem hanc esse inutilem, & præter humanam cognitionem. Sed sub tanti viri venia, quæstionem hanc non magis inutilem iudico, quam excitatam à Theologis de potentiis materialibus nunc existentibus, & de spiritualibus possibilibus, an scilicet repugnet intellectu creatus potens ex se videre intuitiue Deum? Et certè dubitatio S. Augustini in lib. 22. de ciuitate Dei cap. 29. circa oculos de factò existentes, tam immortales, quam mortales; difficultatè reddendæ rationis à priori, ob quam repugnet ipsi eleuatio ad visionem Dei, præbent satis opportunam occasionem indagandi, an possibiles sint alij oculi, & potentia materiales, quibus ea eleuatio non repugnet: Idemquemet Augustinus excitat Theologos ad præsentem disquisitionem, quando vbi supra visionem Dei ab oculo glorificato promouet ex communi ratione sensus corporei, inquit, *Sicut ergo constat videri corpora spiritu, quid si tanta erit potentia spiritualis corporis, ut corpore videatur & spiritus? spiritus enim est Deus.*

31 Præterea non defuere Patres Ecclesiæ, vt noscitur est Suariorum lib. 1. de Angelis c. 5. qui censuerint, Angelos esse corporeos omnino; nec tamen eis donegabatur vim naturalem cognoscendi abstra-

ctiue Deum; & ex eleuatione intuitiue. Ergo non est adeò notum, repugnare conceptui corporei vim cognoscitiuam obiecti spiritualis increati. Multiscius Suarius n. 8. impugnat substantiam Angelicam omnino corpoream ex eo, quod minus esset capax visionis terminatæ ad Deum, quàm oculus noster corporalis. Aliis Authoribus illicò non se obtulit hæc impugnatio. Neque item defuerunt alij Patres, & Theologi videndi apud eundem Doctorem in c. 6. qui dixerint, Angelos esse compositos ex corpore, & spiritu: & hoc quidem inseparabili naturaliter ab illo, cum non facerent Angelos suapte natura corruptibiles, quales sunt homines. Si autem entitas annexa inseparabiliter corpori posset iuxta ipsos cognoscere Deum, consequenter reculerent concedere facultati alicui sensitiuæ eandem potentiam. Fateor, formam, quam vocant spiritualem, fore materialem, eo ipso, quod esset inseparabiliter annexa corpori ratione sui. Sed modò non curo de consequentia illorum. Et possent cogitare, talem formam esse inseparabilem non ratione sui, sed vnionis ex se incorruptibilis, vt in simili puncto cogitat Arriaga disp. 2. Animalica n. 127. Non ideò tamen omnis discurrendi pro facultate sensitiua perceptiua Dei occluderetur rima. Nam si per illos Patres, & Theologos vnio perpetua Angelicæ formæ ad corpus, non impediret perceptionem Dei; Dubitari non ineptè valet, an impediret in alia forma vnio perpetua, & exacta? Cùm non appareat adeò clarè, cur deberet esse speciale obstaculum vnio perpetua, & exacta. Cresceretque exinde dubitatio, quod animæ rationali non est impedimentum ad percipiendum spiritualia pro primo instanti suæ creationis vnio temporalis ad materiam exacta connaturaliter pro eo instanti. Ergo neque viuenti alicui formæ possibili erit obex vnio connaturaliter perita pro omnibus instantibus. Quia quod non est impedimentum pro vno instanti, non videtur posse esse pro aliis, vt si calor intensus non pugnet semel cum frigore remisso, nunquam pugnat. Ad hæc; si vnio supernaturalis perpetua formæ Angelicæ ad corpus staret secundum Patres illos, & Theologos, cum vi percipiendi Deum, ambigì non immeritò potest, an cum simili vi staret vnio naturalis perpetua exacta ab alia forma possibili. Quod enim referret vnionem esse naturalem? Forma verò, quæ talem exigeret vnionem, esset eo ipso materialis ob dependentiam connaturalem in fieri, & conseruari à corpore. Non itaque præter humanam cognitionem est discussio circa formæ huius possibilitatem, siquidem tantum habeat fundamenti in Patribus, & Theologis nonnullis.

32 Vtremque S. Augustinus, qui in præcitato loco dubitauit, vt minus, an oculus corporeus de factò existens posset post glorificationem videre Deum, dubitaret à fortiori de oculo alio diuerso. Scio Egidium Lusitanum tomo 1. de beatitudine lib. 4. q. 5. art. 2. §. 4. n. 48. Contendere dubietatem Augustini fuisse sub conditione, quod glorificatus oculus desineret esse corporeus, & fieret spiritualis. Sed quicquid sit, an S. Augustinus alicubi non repudiarit omninò præfatam conuersionem, præcipuè epist. 111. ad Fortunatianum, eius tamen nullatenus meminit in superiori loco. Ex ista etiam epistola colligit Vasquez in 1. p. disp. 40. cap. 1. incipitem mansisse Augustinum; nam circa principium ait, *Paratum sum, si quid de hac re melius nouit iste frater, vel ab ipso, vel ab alio, à quo didicit, discere.* Et in fine concludit, *Si autem iste frater, quod de spiritali corpore adhuc requiro, iam sibi*

firmiter

firmiter esse certissimum, nisi placidus audierò docentem, ita ut ille quoque placidus me audiat inquirentem, habebit unde iure succenscat. vult iterum Egidius, dubietatem Augustini in his verbis fuisse circa modum spiritualitatis, in qua sunt resurrectura corpora. Sane Episcopus, de quo cum Fortunatianus sermo erat, non videtur existimasse cernendum Deum ab oculo glorificato conuerso in spiritualem sed manente adhuc corporeo. Vnde Augustinus paratus discere, & inquirere ab ipso, loquitur in eodem sensu, in quo Episcopus ille. Et tam absurda est conuersio substantialis corporum in spiritum, quando resurgamus, vt ægrè mihi persuadeam, Augustinum de ea dubitare, & inquirere dicere, magis prospecturum Egidium Sanctissimi Doctoris auctoritati, si dubietatem de conuersione præ alia de corporea visione ad Deum terminata excluderet ab illo.

33 Sæpe mecum cogitabam, S. Augustinum ad dubitasse de prædicta visione sub conditione, quod oculi corporei glorificati diuersi essent ab existentibus. Nam in lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 29. quæstionem, quam tractamus, auspicatur his verbis. *Sed verum videbunt, & per oculos corporis, cum eos apertos habebunt? Inde quæstio est. Si enim tantum poterunt in corpore spiritali eo modo vti que etiam ipsi oculi spiritalis, quantum possunt isti, quales nunc habemus, procul dubia per eos Deum videri non poterit, longè itaque alterius erunt potentia, si per eos videbitur incorporea illa natura, qua non continetur loco, sed ubique tota est. Et paulò post, Vis itaque præpollentior oculorum erit illorum, non ut acrius videant, quam quidam perhibentur videre serpentes, vel aquila. Quantalibet enim acrimonia cernendi eadem quoque animalia nihil aliud possunt videre, quam corpora; sed ut videant & incorporea.* Rursum in epistola 111. interferit multa transcriptis germana, quæ melius intelliguntur de oculis diuersis corporeis, quàm de diuersis spiritalibus, licet pro his aliquale præbeat fundamentum, dum prope finem Epistolæ inquit: *De spiritali autem corpore, quod in resurrectione habebimus, quantum capiat in melius commutationem; Verum in simplicitatem spiritus cedat, ut totus hominem spiritus sit; an quod magis puto, sed nondum pleno iudicio confirmo, ita futurum sit spiritali corpus, ut propter ineffabilem quandam facilitatem, spiritali dicatur; seruet tamen substantiam corporalem, quæ per se ipsam viuere, ac sentire non possit; sed per illum, qui ea vitatur, spiritum.* Possumus tamen priora verba interpretari, quatenus dubitaret S. Augustinus an potentia corporis, entitatiuè materiales, fierent æquiualentet spirituales penes vim percipiendi obiecta spiritalia, & ratione earum fieret ipsum corpus æquiualentet spirituale. Sed ne superiori cogitationi omninò fidamus, id in causa est, quod post exarata verba ex cap. 29. subiungat immediatè S. Doctor, & fortasse ista virtus magna cernendi data fuerit ad horam etiam in isto mortali corpore oculis Sancti viri Iob, quando ait ad Deum, *In obauditu auarum obaudiebam te prius, nunc autem oculus meus videt te.* Virtus autem cernendi, quam suspicatur datam ad horam oculis Iobi in corpore mortali, non videtur fuisse apud subdubitantem Augustinum facultas alia visiva diuersa ab ea quam antea habebat, & postea habuit Iobus.

34 Quod verò facultas visiva, & aliæ vitales materiales non futuræ sint eisdem numero in corpore rediituo, quæ modo in mortali defensant Durandus in 4. dist. 43. q. 3. Sotus ibidem dist. 44. q. vnica art. 1. ad 2. Salas tomo 1. in 1. tract. 2. disp. 14. sect. 13.

n. 89. Granadus 2. p. controu. 13. de Nouissimis tract. & disp. 3. n. 14. putantes favere sibi S. Thomam in 4. dist. 44. q. & art. 1. quæstioncula 2. ad 3. lib. 4. contra Gentes cap. 81. ad 2. obiectiorem, nec non opusculo 2. cap. 154. Hoc semel concessio, ostenditur difficulter, cur facultas visiva glorificati corporis debeat esse eiusdem speciei. Et licet deberet esse eiusdem speciei, posset esse dissimilis, & perfectior, quàm quæ existit in vita mortali, si intra eandem speciem iter dissimilitudo, & maior perfectio vnus individui præ alio: etsi enim facultas visiva, intra cuius obiectiuam spheram contineretur Deus, participaret ex hoc capite dissimilitudinem, & maiorem perfectionem comparatiue ad facultatem nunc existentem, tamen quia conuenirent in habendo pro obiecto lucem, & colorem, pertinerent ex hinc ad eandem speciem philosophicam, ratione communis obiecti, quod respectu vnus esset adæquatum, & respectu alterius inadæquatum: Sic qui cum Nostro Francisco Gonzalez Sanctacruzano 3. p. Logicæ disp. 9. q. 2. sect. 5. & 6. ex diuersis obiectis materialibus diuersificant actus intellectus, & voluntatis, conciliant nihilominus in visionibus beatis vnitatè specificam Theologicam cum tendentia ad diuersa obiecta materialia. Cur ergo aliqua vnitatis specificæ philosophicæ non poterit similiter conciliari cum respectu facultatis visivæ ad diuersum obiectum formale inadæquatum?

35 Mihi quidem Iobi verba cap. 19. v. 27. *Et oculi mei conspiciuntur sunt,* persuadent, eosdem numerice oculis restituendos in resurrectione: Nam, vt inquit S. Hieronymus in epistola ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, *Si non eosdem oculos aperiat ad videndum Deum, quibus tunc videbat vermiculos, ubi erit ergo Iob?* Vnde S. Bernardus serm. 8. in Psal. 90. *Ipsis iam tunc considerabis oculos, quos modò quidem nec lenare audeas ad cælum; ipsi planè, qui toties interim fluunt lacrymis, ac crebris compunctionibus astringuntur. Nec enim nonos tibi instaurandos putes, sed tuos vtiq; restaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, & si minutissima, eminentissima tamen, excellentissimaque humani corporis portione?* Sic Melitissimus Bernardus. Si tamen probabile iudicetur, eosdem numerice non reparandos, vtiliter & aptè disquiratur, an possint eam habere conditionem, vt ultra obiectum, ad quod existentes nunc se extendunt, fortiantur Deum pro obiecto: siue essent, siue non essent diuersi in specie.

36 Ex his omnibus satis superque patet, excitatam difficultatem non esse inutilem, & præter humanam cognitionem. Sed & adiciam adhuc alia, in quibus antiqui occasionem præbuerunt, vt difficultas hæc discuteretur. S. Ambrosius in Psal. 118. serm. 8. explicans v. 58. scribit de Moyse, *Putauit Deo etiam hoc esse possibile, ut corporeis oculis faceret id, quod est incorporeum comprehendere. Non reprehensibilis hic error, sed grata etiam cupiditas, atque inexplorabilis, quod Dominum suum velut manu tenere, & obtutu oculorum videre cupiebat.* Ex quibus verbis affunditur lux aliis in serm. 17. ad v. 135. vbi de Dauide postulante à Deo, *Faciem tuam illumina super seruum tuum,* ait; *Quod negatum Moysi fuerat, non quærebat, ut corporaliter Dei vultum in corpore videret. Si tamen & Moyses tam sapiens, & eruditus hoc pernerit simpliciter magis, quam in Mysterio postulare; humanum tamen est desideria supra nos extendere.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. in Ioannem cap. 36. Leontius, Theophylactus, & cum ipsis Maldonatus sic interpretantur illud Philippi apud Ioannem cap.

cap. 14. v. 8. *Ostende nobis Patrem*, quatenus Philippus putauerit, Patrem videri posse oculis corporeis. Etsi autem in Moysè *Deuotio sancta mensuram supergressa fuerit*, vt inquit Ambrosius, & vt Cyrillus, in Philippo *studiositas quidem fuerit, sed non tantum acumen, vt commodè, atque aptè, quæ sit visio Dei, posset intelligere*; tamen non immeritò à Theologis examinabitur an possibilis re ipsa sit visio, quam experituit Moyses, & possibilem existimauit Philippus?

37 Insuper non ostenditur, repugnare potentiam materialem perceptiuam obiecti spiritualis creati, vt euincitur satis acurè ab Arriaga disp. 5. Animastica sect. 2. & aliqui indicant, obiecta spiritualia creata corporeis oculis fuisse de facto subiecta. S. Athanasius, aut quisquis est Author quæstionum ad Antiochum in responsione q. 28. ait, *Sola verò sancta Dei Mater nudam substantiam sicut reuera est Gabriel, ipsa vidit*. Vbi de visione corporea, qua Deipara Virgo Gabrielem Angelum conspexit, videbitur alicui loquutus. Sed Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 9. sect. 2. v. *Secundò probabiliter*, alijque interpretantur de visione spirituali clara, & intuitiua; adducitque Ioanes Reuchlin in notatione ad illam quætionem ex Panegyrico primo S. Chrysostomi de Angelis eadem verba. Et quidem Author ille in q. proximè sequenti ait, *Angelos secundum essentiam non apparere hominibus in terra, Nec enim potest corruptibilis oculus videre essentiam incorruptibilem*. Hugo de S. Chato in Math. 17. v. 3. vult, *Eliæ nondum beatam animam vilam in se ipsa à nondum glorificatis oculis Apostolorum, qui Christi Domini Transfigurationi testes adfuerunt*. En Hugonis verba, *Eliæ non in suo corpore, non in aliqua materia aliunde assumpta apparuit; sed quadam ineffabili virtute Soli Deo cognita, inuisibilis spiritus per se visibilis factus est*. Marcus Marulus lib. 6. de religiosè viuendi institutione per exempla cap. 15. agens de obiectis glorificatorum oculorum sic fatur, *Quid prætereà de societate Angelorum dicam; vnum quandoque sub hominis figurâ conspexisse, magni miraculi loco habetur. Sed quid miraculi erit, eos in propria imagine videre? Nam hoc beatos oculis datum erit, vt cernere Angelicos spiritus possint*. Fortè censuit (sed malè) Angelos esse præditos aliqui corpore. Nam paulò post addit, *Deum, quia spiritus est, corporeis oculis in cælo non cernendum*. S. Anselmus in Elucidatio, postquam dixisset, *glorificatos homines visuros corporeis oculis Christum, subiungit, Omnes Angelos, & Sanctos interius, & exterius conspicient*. Crediderim tamen, intelligendum Anselmum de Angelis in assumptis corporibus; nam nisi induant corpora, non efflabunt odorem, quem de Angelis, & omnibus Sanctis percipiendum ait ipse ibidem. Ita interpretatur Anselmum noster Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 113. ac 116. Si ergo non ostenditur, repugnare corporeum oculum, cuius obiectum sit Angelus, aut anima rationalis, imò ab aliquibus insinuat, talem esse, qui de facto existit, cur non indagabimus satis aptè, an possibilis sit corporeus oculus, cuius obiectum sit Deus, spiritus increatus? Si quidem Deus conuenit vniuersè cum Angelo; aut anima rationali in ratione spiritualis: quare in eis reperiret oculus eandem rationem formalem, sub qua, licet in Deo identificatam cum rationibus differentialibus increari, infiniti, æterni, &c. quod non obstaret, ne extenderetur ad illum, vt non obstant differentiales rationes præfatæ, ne intellectus creatus, cuius ratio forma-

lis, sub qua est verum, habeat illum pro obiecto, non minus, quàm Angelum, aut animam rationalem, in quibus differentialis ratio veri creata est, finita, ac temporalis à parte antè. Video ex potentia materiali perceptiuâ obiecti spiritualis creati non sequi per locum ab intrinsecò debere esse perceptiuam increati, vt benè adnotauit idem Arriaga in n. 28. Dici namque potest, imperfectionem materialitatis obesse perceptioni obiecti summè immaterialis, qualis est Deus, non verò aliorum obiectorum, creatorum, quæ summè immaterialia non sunt. Attamen sicut ex vi, quam percipiendi obiecti spiritualis creati habet noster Intellectus, deducetur probabiliter vis percipiendi increatum, etiam si experientia deesset; Ita admittatur, non repugnare potentiam materialem; quæ feratur ad obiectum spirituale creatum, inferretur non incongruè, ferendam etiam in increatum, nisi manifesta repugnantia appareat ratio.

38 Non ab simile aliud Argumentum efformari sic potest. Non repugnat visus perceptiuus substantiæ materialis. Et saltem contra eum non militant multæ rationes, quæ contra sensum perceptiuum obiecti spiritualis siue creati, siue increati, congeruntur ab Authoribus. Ergo si non implicat contradictionem visus, cuius obiectum non sit solummodò lucidum coloratum, sed etiam materia in se v. g. non implicabit alius, cuius obiectum sit Angelus, aut Deus. Et sicut Antecedens verum potest non inutiliter in quæstionè, sic etiâ & consequens.

39 Annecto rationes alias dubitandi, Prima lit: Non regnat substantia immaterialis, quæ non sit cognoscitiua; vt contendit latè Ouiedus controu. 5. de Anima puncto 6. cum OKamo, Gabriele, Bafolio, & Arriaga. Rursus non repugnat viuens compositum ex materia, & Anima spirituali nullus rei perceptiuus spiritualiter; vt conatur Arriaga disp. 2. de Anima sect. 3. n. 123. Ergo è contra dubitari potest, an repugnet potentia materialis viuens quæ sit perceptiuâ rei spiritualis. Non enim videtur esse magis ex materialitatis imperfectione, impotentia percipiendi obiecta spiritualia, quàm ex perfectione immaterialitatis potentia percipiendi illa. Inquit, repugnare viuens illud constans animo spirituali, quia deberet esse sensitiuum, vel vegetatiuum, atque ideò, cum animus non posset sensationem, vel nutritionem exercere sine materia, dependeret ab hac in fieri, & conseruari, & consequenter non esset spiritualis. Respondetur, fore, vt posset separatus à materia moueri se localiter, & alias operationes non vitales exercere: quare non esset frustrâ in statu separationis. Quicquid de hoc sit, reparatur aliter apposita ratio. Non inuoluit contradictionem intellectus perceptiuus spiritualiter rerum tantum materialium. Si namque possibilis est penes Arriagam disput. 6. de Anima section. 1. num. 5. & Ouiedum controu. 5. de Anima puncto 2. num. 6. Intellectus cognoscitiuus quatuor tantum obiectorum, exempli causa, cur non & alius, cuius sphaera obiectiua non complectatur nisi obiecta materialia? Ergo similiter dubitari potest, an inuoluet contradictionem potentia vitalis materialis, quæ solum attingere valeat obiecta spiritualia. Sanè tanti refert recessus ab obiecto connaturali, quod modo habet intellectus, quàm excessus ab eo, quod modò habent potentia materiales.

40 Secunda sit: Obiectum incapax compositionis substantialis ex materia, & forma, qualis est Deus, & Angelus, potest percipi ab anima rationali, quæ est capax compositionis substantialis cum materia

materia. Ergo vocare licebit in dubium an obiectum immateriale percipi queat à facultate, seu anima materiali, cuius sphaera obiectiua sit latior, quàm est sphaera facultatum, seu animarum materialium de facto existentium?

41 Confirmatur primò: Animus rationalis indiuisibilis attingitur physice per vnionem diuisibilem. Cui ergo non poterit attingi intentionaliter per actum materialem diuisibilem, si res materialis debeat esse diuisibilis; aut si non debet, per indiuisibilem? In quo minor est difficultas. Confirmatur secundò; species impressa intelligibilis spiritualis producit efficienter à phantasmate materiali eleuato naturaliter per intellectum agentem, concurrentemque effectiue inadæquate, vt cum S. Thoma tenent plerique Theologi, & Animastici: Cur igitur inuoluet contradictionem facultas vitalis materialis, quæ illam speciem, aut aliud obiectum spirituale attingat intentionaliter, si de facto illa species attingitur physice efficienter à phantasmate corporeo? Vbi obiter notandum est contra Ouiedum controu. 1. de Anima puncto 5. §. 1. num. 7. actionem ortam ab intellectu agente, & à phantasmate materialem esse, ob dependentiam essentialem physicam à re corporea. Et licet ipse deducat id tanquam absurdum ex nostra, & multorum sententia, quæ conceptum rei materialis constituit in physica dependentia à quantitate, quoad fieri, & conseruari, tamen nullum absurdi vestigium mihi apparet, vt neque ipsi Ouiedo in eo, quòd præfata actio sit impenetrabilis cum alia quacumque actione eiusdem speciei diuisa omnino à se; in quo differit ab aliis actionibus spiritualibus, quæ neque intrinsecè, neque extrinsecè ratione scilicet principij actiui à quo dependeat essentialiter, sunt impenetrabiles, sicut impenetrabilis est illa actio extrinsecè ob dependentiam essentialem à phantasmate, principio sui actiuo. Quare sine absurdo conceditur à nobis materiallem esse. Species autem intelligibilis impressa, quam cum intellectu producit, spiritualis erit, quia in sui conseruatione non dependet naturaliter à phantasmate; imò & quantum ex se est, posset naturaliter non dependere in primo fieri.

42 Confirmatur tertid: Diuini Verbi substantia spiritualis, & infinita attingitur physice per vnionem materialem & infinitam cum corpore Christi Domini: Ergo eadem poterit attingi intentionaliter per actum materialem, & finitum, ortum à potentia materiali diuersa ab existentibus.

43 Vnde mirandum non est, P. Gregorium de Valentia in 1. p. disp. 1. quæst. 12. puncto 8. v. *sed quæret, scripsisse, Non satis constare videtur, implicare contradictionem, vt potentia aliqua sensitiua sic à Deo condatur, vt vel natura sua, vel saltem dono aliquo gratuito superaddito valeat non solum, obiecta sensibilia corporalia, sed etiam aliquod obiectum spirituale, atque adeò Deum ipsum percipere*. Sic Valentia, quem Doctorem Doctorem ex Encomio Pontificis Maximi Clementis VIII. apud Adamum Contzen lib. 5. Polyticomum cap. 1. nuncupare, & venerari possumus. P. Arriaga disput. 5. de Anima sect. 2. num. 29. & tomo 1. in 1. p. disp. 6. sect. 1. num. 6. addubitantem Valentiam sequitur, cum aliqua tamen formidine; Ouiedus, & Alfonso in Animasticis, ille controu. 4. puncto 6. hic pisp. 9. sect. 8. putant, conuictum non iri, qui sequeretur. Aliqui Moderni, ingenij vena prædiuites,

assensum cohibent propter communem aliorum scandalum, venerationemque Scriptorum, qui illam potentiam acerbè ferunt, arbitranturque contrariam Sanctis Patribus & Scholasticis. Ita ferè P. Ioannes Martinez de Ripalda in M. S. tract. de visione Dei. Taceo alios minus notos, magnæ tamen apud me æstimationis.

44 Sed non silebo Iosephum Augustinum, qui 1. p. quæst. 12. art. 3. num. 11. non nihil conuict in eius potentia non repugnantia: neque item Hieremiam Drexelium, qui lib. 2. de cælo cap. 15. in 3. p. *Æternitatis non solum propendet in Valentia dubitationem, sed & tentat, non adeo manifestè repugnare, quòd ab eleuatis glorificatis oculis de facto existentibus videatur Deus; additque, non deesse recentiores Theologos, qui id pro viribus propugnent*. Prudenter autem in fine §. 4. animaduerit, animi sui non fuisse ibi iudicem agere, aut quicquam in hac re definire; sed Augustini, & aliorum cum illo sentientium mentem aperire. Prudenter, inquam; non vt Vostius Calvinista, de quo Nolter Becanus in 1. p. tract. 1. cap. 9. quæst. 6. num. 1. ait, *plus audere, quàm Augustinum; non enim dubitat, sed affirmat, Deum clarè, & intuitiue videri posse oculo corporeo à Beatis*.

45 Iauellus in 8. p. Christianæ Philosophiæ tr. & cap. 3. vers. *de tertio clarum est*, adducens S. Augustinum lib. 22. de ciuitate Dei cap. 29. non renuit concedere, Beatorum oculos visuros incorporea, Claudius de Sanctes repetitione 4. de Eucharistia fol. 154. inquit, *Oculus corporeus, multò verò magis mēs, nouā, ac creatā acie, & luce perficitur, vt quod est Diuinum, & Deum ipsum in eo relucens inueniri possit*. Beata Hildegardis in solutione ad quæst. 3. insinuat, videndum Deum in Patria corporeis. Imò in via eisdem visum à B. Angela de Fulgino indicatur his verbis, cap. 20. vitæ, *Et tunc respexi, vt viderem eum oculis corporis, & mentis, & visis; Et si quæras, quid vidi? Vidi veracem rem plenam maiestate, immensam, quam nescio dicere, sed videbatur, quòd esset bonum*. Sic ibi. Sed Hildegardis, & Angelæ sensus alius forsitan est, quàm qui in verborum cortice. Ortho Frisingensis in Chronico lib. 8. cap. 36. valdè facilis est, vt affirmer visionem Dei à glorificatis oculis. *Ætate Nostri Ioannis Maldonati fuerunt viri eruditissimi duo, qui existimauerunt, Apostolos in Transfiguratione Christi corporeis vidisse oculis diuinitatem*. Sic refert in commentariis ad c. 17. Mathæi v. 2.

46 Iam verò si rationum momētis res dirimenda tantū esset, excogitata hætenus ab Scriptoribus, & Neotheticis in M. SS. pro repugnantia materialis potentia, quæ obiecta spiritualia creata, Deumque ipsum valeat percipere, non probant peremptoriè intentum, vt in Sectionibus sequentibus constabit.

SECTIO IV.

Occurritur sex Obiectionibus à ratione contra visionem Dei ab oculo glorificato, qui sit diuersus à mortali.

47 Prima Obiectio: Si non repugnet visus corporeus, qui diuinitus eleuatus possit videre Deum, non erit, cur corporeus visus de facto existens, & alij similes eleuari nequeant ad videndum Deum

Deum. Respondetur, disparem esse rationem, quia visus existens, & alij similes supponuntur habere ex natura rei in proportionem in conceptu principij vitalis, & id non supponitur gratis: ex hac autem suppositione inferitur, eleuari non posse diuinitus ad videndum Deum. At visus in specie diuersus, qui tentatur eleuari valere diuinitus ad videndum Deum, non haberet ex natura rei in proportionem in conceptu principij vitalis, vt perciperet vitaliter Deum. Neque est, cur visum vtrumque diuersum in specie, aut dissimilem ab existenti dicatur esse impossibilem.

48 Secunda: Repugnat corporeo cuius oculo perceptio abstractiua cuiusvis obiecti. Ergo, & perceptio abstractiua Dei. Tunc sic: Ergo & repugnat intuitiua supernaturalis. Pater consequentia; quia nulla potentia vitalis eleuari potest diuinitus ad intuitiuam perceptionem supernaturalem obiecti, quod neque ab ipsa vel naturaliter percipi abstractiue, ac imperfecte. Responderet Arriaga, vt colligitur ex tomo 1. in 1. p. disp. 4. num. 7. ac 25. disput. 5. num. 6. non repugnare, oculum corporeum eleuabilem ad visionem intuitiuam Dei, quem naturaliter nec quidem abstractiue percipere posset. Si opponas primò, fore, vt talis oculus extraheretur à suo obiecto. Concedit, tomo 2. disp. 5. n. 36. fore, vt extraheretur à suo obiecto naturali, non verò supernaturali; sicuti aqua, dum eleuatur in baptismo ad producendam gratiam, quam nullo modo potest naturaliter producere, extrahitur à suo termino naturali, non autem à supernaturali. Et sic dum cognoscimus, aut amamus cognitione, aut amore supernaturali obiectum supernaturale, quod in communi sententia inatingibile est per actus naturales, extrahimur ab obiecto naturali nostri intellectus, aut voluntatis, non verò à supernaturali. Si opponas secundò: fore, vt auditus addictus naturaliter sonum posset diuinitus eleuari ad percipiendum saporem. Ait auditum ex natura sua determinata, & specifica habere repugnantiam, vt eleuetur ad percipiendum saporem; & huius repugnantia petendam non esse aliam rationem. His omnibus non acquiesco, tum quia si nulla reddita ratione ait Arriaga, auditum ex natura sua determinata, & specifica, habere talem repugnantiam, aduariis etiam nulla reddita ratione fas erit dicere, potentiam quamcumque materialem habere repugnantiam, vt percipiat obiectum spirituale. Tam quia vt aliqua potentia vitalis eleuabilis sit ad percipiendum intuitiue obiectum, quod ex natura rei nequit sic percipere, debet habere proportionem cum tali obiecto in ratione principij vitalis hæc autem proportio non potest aliunde melius colligi, quam ex eo, quod valeat naturaliter percipere abstractiue, & imperfecte tale obiectum. Vnde peritissimus is vir disput. 5. Physicorum sect. 1. num. 15. ac 16. concedit, ideo intellectum creatum euehi posse ad videndum Deum, quia hunc abstractiue attingere sufficiens, est naturaliter. Omittit alia contra Arriagam. De primo gratia exemplo iam in præcedentibus diximus quantum satis est: De secundo autem obiecti supernaturalis negamus cum Ripalda disput. 45. esse omnino inatingibile per actus naturales.

49 Planius Responderetur Obiectioni, diffitendo, repugnare oculum corporeum diuersæ speciei ab existentibus, & similibus, qui possit percipere abstractiue, seu præcendendo ab obiecti presentia. Talis oculus naturalis in entitate poterit naturaliter percipere Deum abstractiue, ac imperfecte, vt latius

declarabitur in num. 102. Ex eleuatione verò supernaturali, intuitiue, ac perfecte. Inquis cum Arriaga supra, non repugnare potentiam naturaliter perceptiuam abstractiue alicuius obiecti; quod tamen ex eleuatione supernaturali nequeat ab ipsa percipi intuitiue. Augetur difficultas exemplo nostri Intellectus ineleuabilis ad comprehensionem Dei, quem humanitatis abstractiue, & diuinitus intuitiue cognoscere valet. Igitur vt ex his modis attingedi Deum non inferatur possibilitas illius alterius, sic nec ex modo percipiendi abstractiue aliquod obiectum competente naturaliter cuiuspiam potentie deducitur possibilitas percipiendi modo intuitiue per eleuationem diuinam. Præterea multi censent, cognosci non posse omnes creaturas posibles cognitione creata, quæ clara sit, licet earum omnium cognitio confusa dari queat etiam naturaliter, qualis est, quæ terminatur ad creabile ens in communi. Repugnat item in opinione plurium cognitio creata, quæ se clarè repræsentet, quamuis vel ex natura rei possit cognitio creata repræsentare se obscure, & confuse, vt quando concipitur ens, aut cognitio in communi. Fateor, non repugnare potentiam contentam in Antecedenti; nam ex vi percipiendi naturaliter abstractiue aliquod obiectum, non sequitur euidenter vis percipiendi intuitiue, siue naturaliter, siue supernaturaliter: alioqui ex vi, qua noster Intellectus gaudet cognoscendi abstractiue Deum, probaretur positiuè euidenter possibilitas videndi Deum. Cæterum sicut probabiliter naturali ratione, & discursu inferatur possibile esse nostro intellectui visionem supernaturalem Dei, ex eo, quod ille hunc naturaliter possit cognoscere abstractiue; ita probabiliter deducitur, oculo corporeo fore possibilem visionem supernaturalem Dei, si naturaliter posset percipere Deum abstractiue; interim dum non afferatur aduersus visionem Dei in oculo corporeo contradictio: nis aperta implicancia; qualis afferretur contra comprehensionem, non autem contra visionem ipsius in nostro intellectu. Et hinc decreuit difficultas desumpta ex comprehensionis exemplo. Reliqua, quæ adduntur, minoris sunt momenti; non enim inuoluit contradictionem cognitio creata clara omnium creaturarum possibilem, neque cognitio creata, quæ se clarè repræsentet. Si tamen cui manifestè constet de vna, & altera contradictione, dicat id ipsum, quod nos de comprehensione.

50 Tertia. Repugnat auditus, olfactus, tactus, & gustus, qui possint audire, olfacere, tangere, & gustare Deum. Ergo similiter repugnat oculo corporeo, qui possit videre Deum; cum Deus tam non sit lucidum coloratum, quam non est sonus, odor, qualitas tangibilis, & sapor. Hoc argumento vtitur S. Augustinus in 6. epist. ad Italicam, inquit, *Cur solis oculis corporeis Christi hoc donum attributum esse contendunt; num etiam cæteris sensibus? Sonus ergo erit Deus, vt possit etiam eius auribus percipi? Et halitus erit, vt sensiri possit eius olfactus. Et liquor aliquis erit, vt possit & bibi? Et moles erit, vt possit & tangi? Non, inquam. Quid ergo? An illud potest Deus, & hoc non potest? Si non posse, dixerint, cur derogant omnipotentia Dei? Si posse, & nolle, responderint, cur solis oculis fauent inuidens autem cæteris sensibus Christi? S. Cyrtianus de Idolorum vanitate non aliter Deum corporeo oculo inuisibilem, quam intangibilem, & interno sensu æstimatorio prædicat inæstimabilem, *Mundi vnus est Rector, qui vniversa, quæcumque sunt, verbo iubet, ratione dispensat, virtute consummat. Hic enim videtur**

*videri non potest, visu clarior est. Nec comprehendit, tactu purior est. Nec æstimari, sensu maior est. Et ideo sic Deum dignè tum æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. Ita ille. S. etiam Ambrosius lib. 8. cap. 1. in Lucam. Nec corporalibus oculis Deus quaritur, nec circumscriptur visu, nec tactu tenetur, nec auditu affatu, nec sentitur incessu. S. Athanasius in responsione ad Liberium Papam, *Vnus Deus immortalis, inuisibilis, intaetilis, eo quod Deus sit spiritus.* Rursus in oratione contra Gentes, ex eo quod Deus inuisibilis, & intaetilis supponatur, & sit, infert, non esse corpus. S. Dionysius Areopagita cap. 4. Mysticæ Theologiæ dicit, *Deum neque videri, neque tactum sensum habere, neque sentiri, neque sub sensum cadere.* Tatianus Assyrius oratione contra Græcos, S. Damascenus lib. 1. de fide orthodoxa, c. 2. tam vocant Deum *inuisibilem*, per oculum corporeum, quam *intaetilem*. Origenes lib. 7. contra Celsum non minus acide fert, nec minus mendacij inculcat, quod effutierit, Chresticolæ sperare, *se Deum visuros oculis corporeis*, quam quod per imposturam diuulgaret, eisdem sperare *auribus vocem Dei audituros, & manibus sensibilibus eum contræcturos*. Prudentius in Apotheosi agens contra Patripassianos canit, *Possibilisne Deus, cuius species, & imago Nulli visa vnquam? Nec enim comprehendit illa Maiestas facilis, sensuue, oculisue, manibus, Iohannis magni celebris sententia præsto est, Faud vnquam testata Deum potuisse videri.**

Ad hæc: S. Gregorius Nyssenus ait in oratione Catechetica magna, cap. 6. *Duplex est in eis, quæ sunt, consideratio, in id, quod percipiunt intelligentia, & id, quod est sensibile, diuina contemplatione. Neque præter hæc quicquam relinquere potest in rerum natura, quod feratur extra hanc diuisionem. Magno autem intervallo sunt hæc inter se distincta, vt neque cognita sit sensibus inter ea, quæ cadunt sub intelligentiam, nec quæ intelligentia percipiuntur, inter sensibilia; sed vtraque formam, & characterem accipiunt à contrariis. Nam quæ intelligentia quidem percipiuntur natura, est res quadam incorporea, & intaetilis, & informis; sensibilia autem ex ipso nomine est intra mentis comprehensionem, quæ fuit per sensibilia. Huc vltimè S. Gregorius, qui non obscure docet, naturam quamcumque incorpoream esse imperceptibilem visu corporeo æquè, ac tactu, quouisve alio sensu. Tertullianus lib. de penitentia cap. 3. inquit, *corpus, & videri, & tangi habet, :: spiritus neque videtur, neque tenetur.* Arnobius lib. 7. aduersus Gentes pronuntiat, id, quod non habet robur, & substantiam corporealem, contræctari non posse à substantia corporeali. Alter Arnobius Iunior in conflictu Catholici cum Serapione de Deo trino, & vno, habet pro comperto, *corpus esse quicquid tangit, & tangitur.* Lucretius Poëta Gentilis, dixit lib. 1. de rerum natura, *Tangere enim, & tangi, nisi corpus, nulla potest res.* Accinit Seneca in epistola 106. S. Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. vltimo inquit, *Quod tangitur, corpus est, quod palpatur, corpus est.**

51 Respondetur, non repugnare, quod Deus (& à fortiori spiritus creatus) percipiatur potentiis in Antecedenti recentis. Sed quia, diuerso modo mouetur animus auditorum, & quod meliore intellectu alius sine offensione suscipit, alium offendit, vt instruimur à Facundo Hermianensi lib. 10. pro defensione trium capitulorum Concilij Chalcedonenfis cap. 3. *& pulchrum est, si fieri potest, cauere omnia*, vt notat S. Ambrosius in epistola 47. ad Irenæum, & vt S. Augustinus Lib. 12. de Ciuitate Dei. cap. 23. Et si liberis verbis loquantur Philosophi, nec in rebus ad P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

*intelligendum difficillimè offensionem piarum aurium pertimescant, nobis tamen ad certam regulam loqui necesse est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem, idcirco interponenda est cautela, ne perceptio ab eis potentiis facta dicatur auditio, olfactio, & gustatio, nam his nominibus significatur perceptio soni, qualitatis tangibilis, & saporis. Nominem autem Visionis significatur indifferenter perceptio intuitiua rei tam spiritualis, quam corporeæ, iuxta sanctum Augustinum epist. 112. cap. 2. lib. 2. qq. in 72. Licet à perceptione lucidi colorari reperita in oculo corporeo, quæ dicitur visio, translaturum sit nomen ad tendentiam immediatam non solum aliorum sensuum (obseruante eodem S. Augustino vbi supra, & serm. 33. de verbis Domini, lib. 10. confessionum cap. 35. Tract. 121. in Ioan. lib. 5. locutionis de Deuteronomio confirmantemque appositissimis exemplis Nouarino in Adagiis Sanctorum Patrum num. 336.) sed etiam potentie intellectiue in suum obiectum, vt præsens pro aliqua differentia temporis. Nam in re, vt obseruat Arriaga tom. 1. in 1. part. disput. 7. num. 10. visio intellectus non magis conuenit cum visione corporali, quam cum auditione. Hinc Rufinus inuectiuam in S. Hieronymum lib. 1. refert ex Origene lib. 8. cap. 1. Periarchon, *videre, & videri, corporum est: noscere, & nosci, intellectualis natura est.* Et ne ad voces meras difficultas redigatur, dici potest, Deum non posse percipi per auditum (idem de reliquis sensibus) eo modo, quo percipitur sonus, sed alio modo eam tenens distincto à modo, quem seruat intellectus, quatenus ferretur in Deum per actum dependentem ab organis sensitiuis. Sic Angelus percipit etiam sonum existentem, quia nam per actum non dependentem ab organis sensitiuis, ideo percipit diuerso modo ab eo, quem seruat perceptio facta ab humano auditu. Id ipsum extende, sed proportionem debita, ad visionem Dei ab oculo corporeo. Et licet de hoc frequentius controuertatur, tamen re verà sunt in eadem causa alij sensus. Nam si oculus diuagari valet extra lucem, & colorem, cur non & auditus v. g. extra sonum? Rursus, si Deus cum non sit lux, neque color, percipi potest ab oculo, cur ex eo, quod non sit sonus, percipi nequibit ab auditu? Addidi id contra nonnullos, qui nescio quid speciale imaginantur in oculo possibili, vt præ reliquis sensibus possibilibus eleuabilem esse ad visionem Dei contendant. De Ecclesiæ Patribus in sect. 8.*

52 Quarta: *Omne, quod oculis corporeis conspici potest, in loco aliquo sit, necesse est, nec ubique sit totum, sed minore sui parte minorem locum occupet, & maiore maiorem.* Ita S. August. in præcitata ad Italicam epistola. Ex quibus verbis, & ratione in eis contenta, quod nimirum oculi corporei obiectum debeat esse alicubi determinatè præsens extensè, & circumscriptiue, inferitur repugnantia visionis Dei à quouis oculo corporeo. Confirmatur ex S. Fulgentio in responsione ad q. 3. Ferrandi Diaconi, vbi ait, *Hoc habent oculi corporis, vt non solum corpora videant, sed nec videre possint, nisi inter ipsos, & ea, quæ vident spatij cuiusquam media interualla fuerint.* Cum ergo repugnet, vt addit ipse Fulgentius, *spatij interuallum inter oculos corporeos, & Deum*, repugnabit etiam hunc ab illis cerni. Responderetur, per oculos etiam existentes videri posse diuinitus obiectum præsens inextensè, & definitiue, nec non indistans, vt i fatentur, quotquot dicunt, corpus Christi, vt existens sub speciebus Sacramentalibus percipi diuinitus posse corporeis nostris sensibus, & ipsiusmet Christi

oculos posse videre sese vt in Sacramēto; de quo in sect. 1. & 2. Vnde multò minùs repugnabit respectu aliorum sensuum diuersæ conditionis, de quibus non sunt loquuti S. Augustinus, & Fulgentius.

53 Quinta: si materialis potentia hominis non sit inepta eleuari ad videndum Deum, neque erit inepta materialis potentia alicuius bruti; quod proinde esset capax beatitudinis supernaturalis consistentis in visione materiali intuitiua Dei, necnon integritatis eiusdem per amorem sensitiuum bonitatis diuinæ, & fruitionem tantæ visionis; siquidem ea visione, & amore apprehenderet, & assequeretur summum bonum, & huius assequutione bearetur; quod est contra S. Augustinum dicentem in lib. 83, qq. 5. *Animal, quod caret ratione, caret scientia: Nullum autem animal, quod caret scientia, beatum esse potest. Non igitur cadit in animalia rationis expertia, ut beata sint.*

54 Noster Recupitus lib. 6. de Deo q. 10. cap. 2. n. 5. refert ex sententia Dionis Chrysostomi in oratione 12. Olympica, seu de Dei cognitione euehi posse bruta ad videndum Deum. Sed de Dione Gentili oratore, & Philosopho nihil curandum esset, quin potius omnino reiici deberet, si aut Deum corporeum fingeret, aut brutis nunc existentibus, aliisque similibus visionem Dei attribueret. Verba tamen eius non de visione per sensus externos, sed de quadam alia cognitione sunt. Ait namque, *quin etiam Dei notitia quodammodo & vsque ad bestias peruenit, voce, & ratione carentes, vi illa cognoscant, honorantque Deum, & promptissime iuxta illius viuant leges. Præterea non inconuenienter ipse quoque eam habere dicuntur planta, quibus nulla visus rei inest cognitio, sed sunt inanima, & muca, & simplici quadam natura gubernantur, quod demum & illa sponte fructum adferre velint cuique conuenientem.* Hæc enis Dio, quem explicare benignè, non foret arduum. Indebito isto officio relicto, si natura v. gr. Equina, vt docet ex comunij Patrum, & Theologorum opinione Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 14. sect. 2. potest vniri hypostaticè Verbo diuino; auditurque id à Viris doctis sine scandalo, caueat, ne indoctus habeatur, qui scandalizetur audiens responderi obiectioni, possibilem esse oculum Equinum diuersæ speciei, qui eleuari valeat ad visionem Dei intuitiuam: hæc enim multò inferior est, quàm Vnio hypostatica cum Verbo diuino. Quapropter inter Viros doctos videtur posse concedi id, quod vt absurdum proponitur, etsi apud rudes, & simplices aliquale pareret scandalum; hi tamen etiam offendere videntur, si audirent aliquem dicentem, possibile esse, quòd ista propositiones sint vera, *Deus est asinus, Deus est Lignum.* Sic Ioannes Picus Mirandulanus in q. 4. Apologetica. Similiter Henricus de Grandauo, quodlib. 13. quæst. 5. in responsione ad 3.

55 Neque momenti erit, si obiciat, illud animal fore perfectius homine, & Angelo, quia his in præcipua, & vltima operatione, quæ carerarum est finis, æquale esset, excederet autem in singulari quadam excellentia incapacitatis ad inordinatas appetitiones: cum enim non posset versari erga Deum, nisi supernaturaliter, sequeretur, quòd non posset peccare, siquidem ex supernaturali dono Dei nequit peccatum prouenire. Non, inquam, momenti erit, si animal illud esset liberum (de quo postea) tunc enim esset capax inordinatæ appetitionis, & non eleuaretur ad visionem Dei, nisi præcedentibus meritis. Si verò non esset liberum, excederet quidem hominem, & Angelum in incapacitate deuiandi à Deo per peccatum; in alijs tamen excede-

retur ab anima rationali, & Angelo, vt in libertate, & tendentiâ in Deum per actus spirituales, in independentia quoad conseruari à materia, & quantitate, & in multis alijs, quæ facillè colliguntur ex dicendis. S. Augustinus adhærens Aristoteli lib. 1. Ethicorum cap. 9. sermonem habet de Beatitudine intellectuâ, seu propria rationalis creaturæ, quæ est Beatitudo simpliciter.

56 Sexta: Admissa possibili facultate materiali, quæ abstractiuè attingat ex se Deum, facilis erit transitus ad aliam, quæ intuitiuè attingat ex se. Respondetur, si impossibilis sit facultas spiritualis creata, quæ ex natura sua videre queat Deum intuitiuè, vt tenent frequenter Theologi; erit multò potius impossibilis facultas materialis. At si illa non repugnet, vt feliciter tenentur Nostræ Societatis duo eximij Theologi, alter P. Petrus Pimentel tam religione, prudentia, & litteris, quàm sanguine planè regali Benauentanorum Comitum, sed in Christi obsequium sacro clarior, in M. S. de visione Dei prælectis Salmanticæ; alter P. Ioannes Martinez de Ripalda disp. 23, & 132. sect. 40. de ente supernaturali, non apparet specialis implicantiâ in hac. Nam licet in perfectione cernendi ex natura sua Deum intuitiuè superaret potentias creatas spirituales intellectuâs, si producibiles sint aliæ, quæ ex natura sua intuitiuè, etiam queant Deum videre. Agnosco, sequi, fore supernaturalem entitatiuè; proindeque & substantiam, cui esset identificata, aut deberetur vt proprietates distinctæ. Verùm concessa possibili substantia spirituali supernaturali, non videtur refulgere peculiaris repugnantia in substantia corporea supernaturali, vt iam tetigi in exercit. 6. sect. 2.

SECTIO V.

Diluuntur sex aliæ obiectiones.

57 Septima: si materialis potentia non sit incapax percipere obiectum spirituale, deerit fundamentum ad spiritualitatem rationalis animæ adstruendam. Etenim spiritualitas animæ rationalis probatur communiter ex actibus spiritualibus, quos elicit; actuum autem spiritualitas ex obiectis spiritualibus, in quæ tendunt. Si ergo obiecta spiritualia possunt terminare materiales actus, claudicat probatio illa, de qua S. Augustinus in lib. de quantitate animæ cap. 13. & 14. inquit, *Anima rationalis corpus non est, neque enim aliter incorporea cernere valeret.* Respondetur, spiritualitatem rationalis animæ solidiori alia basi firmari, nimirum independentiâ quoad conseruari à materia & quantitate. Præterquam quòd respectu animæ rationalis nunc existentis non claudicat probatio illa, cum de facto nullum obiectum spirituale terminet actum intentionalem ortum à potentia materiali. Et sic vsus est S. Augustinus probatione illa.

58 Octaua similis præcedenti: si esset possibilis sensus perceptiuus obiecti spiritualis, confunderet quæ in intellectu: nam hic est solum à sensu distinguitur, quòd percipiat spiritualia, sensus verò corporalia. Nec proderit dicere, distingui posse in eo, quòd intellectus perceptione spirituali, & sensus materiali percipiant eadem prorsus obiecta spiritualia, & materialia. Etenim vnicum argumentum colligendæ immaterialitatis in intellectu est immaterialitas

materialitas obiecti; quo sublato, nullum extat, vt intellectus nostrum non censeamus materialem, sicut censeamus materialem eum sensum possibilem. Respondetur, differentiam intellectus à sensu rectè desumi ex immaterialitate illius, ac materialitate huius; & immaterialitatem illius, ac materialitatem huius argui rectè aliunde, quàm ex obiectis, scilicet immaterialitatem ex independentia intrinseca penes conseruationem à materia, & quantitate; materialitatem autem ex opposita dependentia. Si replices, ille sensus esset perfectior nostro intellectu, qui, dum est in corpore, vix format conceptum abstractiuum de omni obiecto spirituali, & siue intra, siue extra corpus, nequit naturaliter attingere intuitiuè omne obiectum spirituale. Respondetur primò: Sensus ille, si naturalis esset in entitate, vti est noster Intellectus, non posset naturaliter attingere intuitiuè omne obiectum spirituale; non enim sic posset attingere Deum. Si dicas, saltem posset naturaliter, & ex eleuatione attingere intuitiuè omne obiectum, quod potest noster intellectus. Hoc tamen gratis admissio, adhuc non sequitur, fore perfectiorem, imò neque tam perfectum, quàm est noster Intellectus; tum quia ab isto superaretur in independentia quoad conseruari à materia, & quantitate; necnon in attingendo omne obiectum spiritualiter, seu per cognitiones spirituales: tum quia etiam, quando intellectus attingeret abstractiuè ali-quod obiectum spirituale, & ille sensus intuitiuè, superaretur absolute & simpliciter ab Intellectu, vt ab eodem superatur potentia materialis olfactiua, dum ipse attingit abstractiuè odorem, & olfactiua intuitiuè. Et hæc sit secunda ad replicam Responsio. Scripsi, *Hoc gratis admissio*, nam sensus perceptiuus obiecti spiritualis posset esse limitatus ad quatuor tantum obiecta v. g. & talem sensum superaret sine dubio noster Intellectus, cuius vis perceptiua se extendit ad obiecta omnia spiritualia. Posset præterea esse limitatus ad aliquod obiectum ex materialibus, vt ad lucidum coloratum, & ob hanc limitationem excederet etiam à nostro Intellectu perceptiuo spiritualiter obiecti omnis materialis.

59 Nona germana duabus proximis: Si facultas materialis posset ad obiecta incorporea assurgere; posset proinde discurrere: quare esset rationalis, & intellectuâ. Respondetur primò: Ex vi percipiendi corporea siue abstractiuè, siue intuitiuè, non bene deducitur vis discursiua, vt cõstat in Deo, & in Angelis. Quòd si sensus internus percipiunt corporea, quin ex vno ad aliud discurrant, cur potentia aliqua materialis non posset per simplicem siue apprehensionem, siue intuitum percipere incorporea, quin ex vno ad aliud discurreret? Secundò: Non apparet repugnantia in eo, quòd potentia aliqua materialis sit discursiua inter obiecta vel materialia, vel spiritualia. Ita Arriaga disp. 5. Animastica n. 18. ac 19. & tom. 1. in 1. p. disp. 6. n. 4. ac 5. Diceretur autem *rationalis, & intellectuâ* si hisce nominibus significetur solummodò facultas capax discurrendi: & tunc ratio facultatis capacis discurrendi abstractheret à facultate materiali, & spirituali. Si verò præfatis nominibus significetur facultas tum spiritualis, tum capax discurrendi, non diceretur *rationalis, & intellectuâ* illa potentia materialis, quæ à rationali anima differret maximè in eo, quòd in conseruari dependeret à materia, & quantitate.

60 Vtgebis primò: Ergo potentia materialis discursiua esset etiam libera, quia appetitus sequuntur facultatem discursiuam debet esse liber; cum per discursum expendantur, & conferantur obiecta, P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars II.*

vt per appetitum eligatur vnus præ alio. Contra primò: Quia ex vi discursiua non sequitur libera facultas; tum quia ex vi intellectuâ non sequitur voluntatiua in eorum sententia, qui putant, non repugnare intellectuam, quod non sit volutiuum. Quare multò minus ex virtute percipiendi per discursum sequetur virtus volendi liberè. Tum quia facultas discurrendi est virtus inferendi vnus ex alio; cum hac autem virtute rectè stat, vt facultas appetitiua sit determinata, & necessitata ad appetendum id, quod vel prius vel efficacius, vel suæ naturæ conformius propositum fuerit. Vbi autem simul, & æqualiter duo sibi conuenientia proponantur, non à se, sed à causa prima determinetur. Hinc stulti, & infantes sæpe faciunt suos discursus in rebus physicis, cum tamen non habeant libertatem. Contra secundò: Quia non elucet repugnantia in facultate materiali libera quoad appetendum. An autem ipsi competeret nomen voluntatis? Discurrendum est vt supra de nomine *Intellectus*. Vtgebis Secundò: Ergo talis facultas materialis libera esset capax meriti, & demeriti, amicitiae, & inimicitiae apud Deum, & posset vt coronam adipisci visionem intuitiuam Dei materialem. Non renuit Arriaga concedere illationem, qui non nisi admirationibus impugnabitur.

61 Decima: Quilibet Sensus debet attingere obiectum sub ratione sensibilis, vt Intellectus sub ratione intelligibilis. Sed quod sensibile omne magnitudine præditum sit, nec id sensiri contingat, quod est indissolubile, manifestum euadit, vt inquit Aristoteles cap. vltimo de sensu, & sensibili: Consentit S. Augustinus in lib. de quantitate animæ cap. 4. & in lib. 2. de libero arbitrio c. 8. nam in priori loco ait, *alitudinem, si demas à corporibus, quantum mea opinio est, nec sensiri possunt nec omnino corpora esse rectè existimari.* In posteriori etiam inquit, *Vnum verò quisquis verissime cogitat, profectò inuenit corporis sensibus non posse sensiri. Quicquid enim tali sensu attingitur, iam non vnum, sed multa esse conuincitur; corpus enim est, & ideo habet innumerabiles partes.* Ergo manifestum est, non posse per sensum percipi obiectum spirituale. Adde, cum sensibilitas sit ratio contractior intelligibilitate, debere eam competere solis entibus corporeis, & istorum solum esse proprietatem, atque affectionem; nam si in corporeis etiam competat, tam erit sensibile omne ens, quàm est intelligibile, & tam latè parebit sensus, quàm Intellectus. Respondetur, fallam esse Maiorem de sensibus possibilibus aptis percipere spiritualia sub ratione spiritualium. Sed illico inferes; si Deus attingitur à potentia visiva sub ratione spiritualis, ergo refunder in actum, per quem attingitur, denominationem spiritualis. Verùm eodem modo posses inferre; si Lux attingitur ab Intellectu sub ratione materialis; ergo in actum refunder denominationem materialis. Vnde sicut, nisi potentia sit materialis, non dicitur actus materialis, etsi attingat obiectum materiale: ita nisi potentia sit spiritualis, seu independens à materia, & quantitate, non dicitur actus spiritualis, etsi feratur in obiectum spirituale.

62 Ne tamen ex voce sit delusio; aduertendum est primò; Sensibile suum de facto pro re corporea, & materiali, quia sumitur pro re perceptibili per sensum actum existentes, aliòsque similes, qui non nisi ad obiecta corporea, & materialia possunt tendere. Quare S. Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 14. scripsit, *sensibus, nisi corporea sensiri datum non est*, lib. de Magistro c. 12. *Omnia, qua* u 2 percipi

percipimus, aut sensu corporis, aut mente percipimus; illa sensibilia, hæc intelligibilia nominamus. S. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa cap. 18. lib. 3. cap. 16. *Sensu dicitur est anima materialium rerum apprehensiva.* Venerabilis Beda, lib. de Elementis Philosophiæ; *Sunt, & esse non videntur incorporalia; sensus enim extra subiectam materiam nihil potest; sunt, & esse videntur corporalia, seu diuinum, seu caducum habeant corpus, corpora namque subiacent sensui.* Titus Boetius lib. 2. contra Manicheos, *Omne, quod sub aspectum cadit, cum sit corpus, naturâ oppositum est impassibili, & incorporeo.* Petrus Gregorius libr. 1. syntagmatum Iuris cap. 1. num. 3. probat ex §. 1. Institut. de rebus corporalibus, & incorporalibus, leg. item 1. §. 1. ff. de diuis. rerum, corporales res est, quæ (sui natura tangi, videri possunt; Incorporales, minimè. Solentque idem ipsum confirmari ex leg. 50. ff. de petit. hered. atque ex l. 1. & 2. de usufructu, titulo generali. In hac acceptio- ne negatur sensus possibile debere attingere obiectum sub ratione sensibilis, id est, corporei, & materialis. Nam si velis vocare sensibile obiectum spirituale, denominatione sumpta præcisè à sensu, cuius obiectum sit, dicitur, sensum posse attingere obiectum spirituale sub ratione sensibilis, id est, sub ratione etiam terminatiua sensus.

6; Aduertendum est secundò: nuncupari communiter sensum, potèriam perceptiuam dependentem quoad conseruationem à materia, & quantitate, quæ habeatur respectus ad obiectum. Ast si velis habere, liberum tibi erit vocare Intellectum eam potentiam, quæ cum dependens sit quoad conseruationem à materia, & quantitate, feratur in obiectum spirituale. Et licebit vocare eam sensitiuam ex parte subiecti; Intellectiuam verò ex parte obiecti spiritualis. Hinc pro pleniori obiectiōnis satisfactiōne dici potest, obiectum sensibile per sensum nunc existentes, similisque alios, esse corporeum; quia eiusmodi sensus solis corporeis obiectis adstricti sunt; & Aristot. ac S. Aug. loquutos de sensibili sensuum eorū, vt & Philosophos, & Theologos, dum aiunt sensibilitatem esse contractiorem intelligibilitate; quia non alterius, quàm existentis, & affinis possibilis sensibilitatis meminerunt.

64 Vndecima: Cognitio materialis debet diuisibiliter percipere obiectum. Sed obiectum spirituale non potest sic percipi. Ergo nec terminare cognitionem materialem. Responderetur primò: Cognitionem materialem posse esse integraliter indiuisibilem, dummodò in conseruari dependeat à materia & quantitate; neq; id magis difficile est quàm quòd perfectorum animalium irrationalium materiales animæ sic sint indiuisibiles in sententia Thomistarum, & P. Suarez lib. 1. de Anima cap. 13. ampliata à Ioanne Bultamante lib. 6. de animantibus memoratis in Scriptura sacra c. 5. n. 18. ad imperfecta, insectaque animalcula; quod etiam senserunt antiquiores alij apud Rubium tract. 3. de Anima q. 2. Quare cognitio materialis eodem modo indiuisibilis poterit attingere indiuisibiliter obiectum spirituale, quod sit etiam integraliter indiuisibile. Nam si sit integraliter diuisibile, siue sit accidens, siue substantia, vt plures censent non repugnare, eo quòd non videatur esse magis de conceptu spiritualis entis indiuisibilitas integralis, quàm de conceptu materialis entis opposita diuisibilitas, corruiat protus obiectio; & hæc est secunda ad ipsam Responso. Tertia: obiectum integraliter indiuisibile posse attingi per cognitionem inte-

graliter diuisibilem. Vt obiectum intensiue indiuisibile potest attingi per cognitionem intensiue diuisibilem; & vt animus rationalis integraliter indiuisibilis potest affici per vbicationem, & vnionem integraliter diuisibiles. Et Ratio est, quia obiecto integraliter indiuisibili repugnat quidem attingi secundum aliquid, & non secundum totum; non verò repugnat attingi per plures partes integrales, & extensiuas cognitionis, si quælibet pars attingat totum illud, sicut quælibet pars vbicationis, & vnionis animæ rationalis afficit totam ipsam; & sicut in multorum opinione quælibet pars speciei impressæ visuæ representat omnes, & singulas partes albedinis extensæ vt octo. Denique obiectio extricanda est & ab illis, qui affirmant, Christi Domini corpus, prout est in Eucharistia sine extensio- ne partium ad specierum spatium, attingi posse diuinitus per sensus corporeos.

65 In qua Opinione valde probabili enervantur argumenta alia, quæ contra oculum corporeum perceptiuum obiecti spiritualis efformari valent; vt quòd obiectum visus debeat esse extensum; cum experiamur, eò minus videri obiecta, quò minorem habent extensionem; quòd visio nequeat fieri nisi ab obiecto ad oculum transmittatur species per modum pyramidis, cuius cuspis sit in oculo, & basis in obiecto. Hæc enim & similia alia argumenta, neq; illius opinionis Authores morantur, neque contra oculum diuersæ conditionis ingerunt considerabilem difficultatem: tum quia non repugnat oculis, qui æquè bene percipiat obiectum paruum ac magnæ extensionis, remotum æquè bene, ac propinquum, tum quia neque repugnat oculis, qui non indigeat speciebus impressis transmissis ab obiecto. Et licet indigeret, transfunderentur species ab obiecto conuenienter ad oculi materialem naturam, eruntque proinde materiales, sicut è contra in sententia Scotica impressæ species, quas Intellectus Angelicus accipit ab obiectis materialibus singularibus, sunt spirituales ratione proportionis cum intellectu Angelico spirituali.

66 Hinc si non implicet contradictionem species impressa spiritualis, per quam immediatè representetur virtualiter Intellectui creato essentia diuina, non videtur repugnatura alia materialis, per quam sic representetur oculo corporeo possibili, quem à ratione exploramus. Imò quia oculus nunc existens indiget specie impressa obiecti, etiam si hoc sit præsens, & proportionatum, posset dici illud alium possibilem magis connaturaliter proditurum in visionem, si ornaretur specie impressa, non obstante intima Dei præsentia, & proportionem ipsius oculi facta vel per supernaturale lumen intrinsecum materiale, vel per supernaturale auxilium extrinsecum.

67 Duodecima: Cum modus essendi obiecti excedit modum essendi potentie cognoscentis, excedit etiam modum cognoscendi ipsius; sed modus essendi obiecti spiritualis excedit modum essendi potentie materialis. Ergo excedit etiam eius modum cognoscendi. Consequentia est quadrata. Minor patet, quia essendi modus, quem habet obiectum spirituale, est independens à materia, & quantitate, à quibus dependens est modus essendi, quem habent potentia materialis, ac proinde ille modus excedit hunc. Maior etiam videtur patere à posteriori, tum ex potentis materialibus nunc existentibus, quæ percipiunt solummodò materialia obiecta sectantia modum essendi ipsarum: tum ex anima rationali, quæ vnita corpori percipit spiritualia obiecta

obiecta modo materiali, seu dependenti à corporeis phantasmibus, & separata à corpore percipit modo spirituali eadem obiecta. Responderetur, Maiorem esse falsam primò in modo cognoscendi abstractiue, quia anima rationalis vnita corpori, & dependens in cognoscendo à phantasmibus corporeis percipit abstractiue Angelum omnis vnionis, & dependentie similis expertem; ipsa quoque anima, & Angelus distant à Deo infinite in modo essendi, cum tamen naturaliter cognoscant abstractiue Deum: Secundo, in modo cognoscendi intuitiue, quia eadem anima separata à corpore cognoscit intuitiue Angelum intrinsecè completum, & corpore compositionis immunem, licet anima sit intrinsecè incompleta, & destinata ad compositionem cum corpore; ipsa etiam anima, & Angelus, si illustrentur lumine gloriæ, proportionantur ad intuendum Deum, à quo in modo essendi superantur infinite.

68 Ratio à priori est; Quia potentia cognoscentis non debet continere simpliciter obiectum, non enim huic tribuit suam perfectionem: quare solum debet continere secundum quid, & intentionaliter, quatenus contineat cognitionem & imaginem intentionalem referentem ipsius: & cum cognitio obiecti possit esse in modo essendi longè inferior obiecto, poterit etiam facultas cognoscentis esse longè inferior eodem obiecto in modo essendi. Sermo est de cognitione, quæ ad gradum comprehensiuè non perueniat; nam si ad talem gradum perueniat, debet oriri vel à cognoscente tam perfecto, quàm est obiectum, vel debet esse tantæ perfectionis, quantæ esset, quæ oriretur auro ipso obiecto, aut à cognoscente alio tam perfecto, quàm obiectum, & aliunde opus est penetrare omnia, quæ formaliter, & eminenter continentur in obiecto. Vnde obiectiōnis Maior, etsi vera sit respectu cognoscentis comprehensiuè, secus respectu cognoscentis abstractiue, aut intuitiue non omnino adæquatè. Ex quo obiter euellitur scrupulus aliquorum, qui ne possibilem comprehensionem Dei ab oculo corporeo admittant, negat & possibilem visionem: quasi omnis visio obiecti esset eo ipso comprehensio: quod tamen nemo non cernit, esse à veritate alienum, tam in visione spirituali, quàm in materiali, cum Deus possit terminare visionem nostri Intellectus eleuari, non verò comprehensionem, & cum color visus à nostris oculis non solum non comprehendatur, sed sæpè ita imperfectè, & indistinctè percipiatur, vt non valeat videns discernere, an color visus sit albedo, vel nigredo.

69 Redeo ad principalem obiectiōnem, notans, modum cognoscendi sequi in aliquibus modum essendi potentie; nam si modus essendi est creatus, aut habet compositionem, debet itidem modus cognoscendi esse creatus, aut habere compositionem. Atramen in omnibus non sequitur, etsi enim modus essendi sit substantialis, non idèò modus cognoscendi debet esse substantialis; neque si modus essendi careat intentione, idèò hac carere debet modus cognoscendi; & modus essendi animæ rationalis est spiritualis; ast non omnis modus cognoscendi, quo gaudet vnita corpori, est spiritualis: præterea eadem anima existens intra corpus euehi potest diuinitus ad modum cognoscendi independentem à corpore, vt ad visionem Dei intuitiuam. Et quoad præsens attingit modus cognoscendi in potentia materiali terminatus ad obiecta spiritualia, sequeretur modum essendi ipsius; nam sicut ea est materialis, ita similiter modus cognoscendi ab ea seruatus esset materialis. Quòd autem

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

obiectum cognitum debeat sequi modum essendi potentie, falsum est, vt constat ex dictis. Et hinc patet adduci abs re probationes Maioris.

70 Sed adhuc premiss primò: Etsi obiectum, & potentia cognoscentis non debeant conuenire in modo essendi, saltem in eo non debent opponi, vt opponuntur obiectum spirituale, & potentia cognoscentis materialis. Contra; quia supernaturale obiectum, non minus opponitur potentie cognoscenti naturali, quàm spirituale obiectum potentie cognoscenti materiali: Et nihilominus obiectum supernaturale potest naturaliter cognosci abstractiue probabiliter; & supernaturaliter intuitiue à potentia naturali in entitate. Ergo & spirituale à potentia materiali in entitate. Idem argumentum confici potest in Angelo habente aut distinctum Intellectum, aut indistinctam substantiam à sua substantia; neque enim idèò cognosci nequiret ab alio Angelo, à cuius substantia indistinctus sit Intellectus, & distincta substantia. Rursus si res spiritualis opposita materiali in modo essendi, conuenire potest in vnione physica cum ea, vt anima rationalis cum corpore, & Verbi diuini substantia cum materia, cur conuenire non poterit in vnionem intentionalem cum facultate aliqua cognoscentia materiali? Adde, Intellectum cognoscere carentiam sui, Chimæram, & vniuersalia, cum quibus omnibus habet ille oppositionem in modo essendi.

71 Premiss secundò: Principium cognoscentis debet esse in superiori, vel vt minus in æquali ordine cum obiecto cognito; potentia autem materialis est in inferiori ordine ad obiectum spirituale. Contra: Quia esse in inferiori ordine physico non obest, vt monstrant Exempla allata, & confirmatur exemplo potentie amantis, cui non officit esse in inferiori ordine ad obiectum amatum, vt planum est in voluntate humana amante naturaliter Deum, vt Authorem naturæ; neque est potior ratio de potentia cognoscente, quàm de amante.

72 Premiss tertio: Potentia non abstrahens in suo esse à materia, non potest in operando abstrahere ab eadem. Ergo nec cognoscere obiectum ab illa abstrahens. Contra: Quia quæ conueniunt operationi potentie intentionalis, non debent conuenire eius obiecto, siquidem cognitio creata, & finita, spiritualis, & accidentalis attingat obiectum increatum, & infinitum, necnon obiectum, quod sit materiale, & substantiale. Quòd si cognitio creata, & accidentalis potest habere proportionem in esse intentionali cum obiecto increato, & substantiali, desideratur semper ratio, ob quam nequeat habere eam proportionem cognitio materialis cum obiecto spirituali.

73 Premiss quarto: Cognitio semper debet esse subtilior, immaterialior, & abstractior à materia, quàm obiectum. Et hac de causa ad percipiendum obiectum sensibile sunt necessariae species impressæ sensitiuæ, quæ tanquam immaterialiores obiecto concurrant cum sensibus ad efficiendam sensationem immaterialiorem. Hac etiam de causa, vt intellectus cognoscat obiectum siue sensibile, siue spirituale, indiget, dum est intra corpus, speciebus impressis spiritualibus, quin sufficiant vel species impressæ, vel perceptiones sensitiuæ præuixæ. Contra: Ex cognitione siue abstractiua, siue intuitiua Angelica, vel Animastica terminata ad Deum; à quo summè, & infinite exceditur in subtilitate, immaterialitate, & abstractione à materia. Contra etiā: ex cognitione, qua vnus Angelus inferior cognoscit quidditatiue alium superiorem; neque enim

ea cognitio tantæ est immaterialitatis; quantæ Angelus cognitus, cum ea independens non sit ab omni subiecto, vti est independens Angelus cognitus. Vnde quemadmodum Angelus est magis immaterialis, quam anima rationalis, & Deus est magis immaterialis, quam Angelus, quia anima rationalis dependet à corpore tanquam à recipiente, & informato, non sic Angelus; & hic ob dependentiam à causa efficiendi accedit aliquantulum ad conditiones, & proprietates materiæ; non sic Deus. Ita similiter ea cognitio dependens, vt à subiecto sustentante ab Angelo cognoscente superabitur in immaterialitate ab Angelo cognito expectatæ similis dependentiæ. Adest & aliud indicium minoris immaterialitatis in ea cognitione desumptum exinde, quod minoris sit immaterialitatis, quam Angelus cognoscens. Ergo & quam Angelus cognitus, quippe iste supponatur excedere illum essentialiter in perfectione.

74 Necessitas specierum impressarum in sensibus nequam fundatur in maiori immaterialitate sensationum præ ipsis obiectis materialibus; nam neque species, neque sensationes sunt immaterialiores obiectis, & si essent, prouenit ex aliis capitibus indigentia specierum in sensibus. Quod verò species, quibus noster Intellectus vtitur immediate intra corpus, sunt spirituales, nihil inuariat aduersarios. Si enim obiectum sit spirituale, erit & de facto spirituale quicquid repræsentet illud intentionaliter, vel formaliter, vel virtualiter. Si sit materiale, adhuc species deseruiens Intellectui nostro debent esse spirituales, tum quia actus, ad quos deseruiunt, sunt spirituales: opus ergo est, vt species sint etiam spirituales. Tum quia vt Intellectus percipiat tale obiectum, indiget completi in ratione principij intellectiui spirituales per aliquid superadditum. Ergo per aliquid, quod sit spirituale. Ob hanc rationem probatur, Intellectum, si sit distinctus ab anima rationali, debere esse spirituales; vt & debere esse spirituales, ac supernaturalem actum cognoscituum complementem, & dirigentem voluntatem in ratione principij volitiui spirituales, ac supernaturales; & contra materialem necessariò esse actum perceptiuum, quo dirigitur appetitus materialis ad prosecutionem sui obiecti. Tum denique; quia, nisi Intellectus noster vtatur speciebus impressis spiritualibus, nihil præuium potest assignari, quod ex primario suo conceptu inseruiat Intellectui, vt virtus, & instrumentum obiecti, quandoquidem species impressæ, & perceptiones sensitiuæ præuiæ ex primario suo conceptu ordinentur solummodò ad representandum siue virtualiter, siue formaliter obiectum sensibus.

75 Premes quintò: ex quodam Neotherico, qui concedens, modum essendi obiecti posse superare modum essendi potentia, contendit tamen, modum cognoscendi debere imitari essentialiter essendi modum competentem potentia, & debere sequi eius perfectionem, aut imperfectionem: proindeque modum cognoscendi abstrahentem in suo obiecto à materia non posse conuenire potentia non abstrahenti in suo esse ab illa. Sed is Neothericus, dum imitationem intentionalem in modo cognoscendi respectu modi essendi potentia reuocat ad abstractionem potentia à materia; si obiectum sit spirituale, & ad contractionem per materiam, si obiectum sit materiale, regreditur ad æqualitatem in modis essendi obiecti, & potentia, cuius æqualitatis curam non esse habendam iam antea con-

cesserat ipse, & nos sufficienter ostendimus. Debet quidem modus cognoscendi imitari intentionaliter modum essendi potentia: aut non omninò, sed quadantenus vt explicatum est supra. Nec in Moderni longo discursu inuenio rationem siue antiquam, siue nouam, quam probetur, modum cognoscendi abstrahentem in suo obiecto à materia non posse non in se, & in sua potentia abstrahere ab eadem materia.

76 Premes sextò: Visio orta à potentia corporea non potest non repræsentare obiectum modo corporeo. Ergo neque potest non repræsentare obiectum corporeum. Probatur consequentia: Quia non requiritur minor proportio inter actum, & obiectum, quam inter actum, & potentiam. Negatur consequentia, cuius probationis inefficacia comperita est ex prædictis. Sufficiat instantia actus creati, & finiti, qualis debet esse, qui oriatur à potentia creata, & finita, potest tamen terminari ad obiectum increatum, & infinitum.

77 Premes septimò: Inuoluit contradictionem potentia materialis perceptiua obiecti materialis per actum spirituales. Ergo & perceptiua obiecti spirituales per actum materialem. Respondetur, insistendo sic argumentum, Inuoluit contradictionem potentia spirituales perceptiua obiecti, siue materialis, siue spirituales per actum spirituales. Si posterioris huius enthymematis neges Antecedens, mihi etiam licebit negare Antecedens prioris. Sed vtriusque concedendum est; etsi P. Ripalda in tract. M. S. de Angelis cruciatum Dæmonum ab igne earum explicauerit, quatenus Dæmones vniti physico vinculo cum igne torqueantur per materialem, cuius communicationem ipsius ignis. Ripaldam tamen sic discurrentem reieci alibi; quia Dæmones sunt naturaliter impotentes sub ratione principij vitalis attingere ignem per materialem sensationem. Ergo repugnat eleuari diuinitus ad hanc: vt enim repugnat vitalibus potentis extrahi ad obiecta, quæ naturaliter attingere aliquatenus non valent; ita & extrahi ad attingendi modos, quos nequeunt naturaliter habere penes aliquod obiectum. Dæmones autem neque ignem, neque quoduis aliud obiectum possunt naturaliter attingere per sensationem materialem. De hac ratione latè in sect. 2. quæ non solum efficax est pro potentis materialibus de facto existentibus, sed etiam pro qualibet alia possibili. Ne dicatur, posse diuinitus eleuari ad percipiendum obiectum siue materiale, siue spirituale per actum spirituales. Non enim excogitabis, possibile esse potentiam materialem, quæ naturaliter percipiat per actum spirituales, cum comperitum sit, actum qui naturalis sit potentia materiali, fore eo ipso materialem, vtpote ab ea naturaliter dependens in fieri, & conseruari. Et quamuis excogitaretur actus indifferens ex se; vt fieret effectiue, vel à potentia spirituali, vel à potentia materiali, quemadmodum apud plures cognitio eadem indifferens ex se est, vt fiat, vel ab Angelo, vel ab anima rationali; nihilominus potentia materialis per talem actum adhuc in ipsa receptum non redderetur percipiens obiectum; cum enim actus eo pacto indifferens esset spiritualis, sequeretur, potentiam materialem extrahi ad attingendi modum, quem ipsa ex se in ratione principij vitalis nequiret naturaliter habere respectu vilius obiecti. Præterea quis inficietur, actum spirituales esse improporcionatum physice, & intentionaliter cum potentia materiali?

materiali? Ergo non potest hæc reddi percipiens per illum; vti Intellectus creatus nequit reddi per intellectionem increatam ob similem improporcionem.

78 Constat ex his omnibus, nullam esse consequentiam vtriusque enthymematis; nam materialitas, vel spiritualitas actus est conformis, & proportionata modo tendendi, & entitati potentia vel materialis, vel spiritualis, & aliunde neque potentia, neque actus æmulari debent vel materialitatem, vel spiritualitatem obiecti. De materialitate obiecti est certum; cum Deus, Angelus, & homo percipiant obiecta materialia intellectu, & cognitione, spiritualibus. De spiritualitate obiecti non videtur probari manifestè oppositum; vt colligitur ex tentatis solutionibus ad obiectiones. Et hæc satis pro Duodecima. Legantur Ripalda disp. 23. de ente supernaturali sect. 6. n. 27. Arriaga tomo 1. in 1. p. disp. 5. sect. 2. ac 3. Bartholomæus Amicus tract. 14. Physicorum quæst. 6. dub. 3. vbi à pag. 871. vsque ad 880. intentius, quam alij, perpendit, qua ratione modus operandi sequatur modum essendi.

SECTIO VI.

Enumerantur alia sex Obiectiones.

79 Decimatertia: Implicat contradictionem, quod potentia sensitiua intelligat. At si posset videre Deum, posset vtrique intelligere. Ergo non potest videre Deum. Probatur Maior; Quia intelligere est dare obiecto vniuersaliter spiritualitatem quandam intentionalem, cuius communicatione incapax est potentia sensitiua, vtpote materialis; nemo enim dat, quod non habet. Minor etiam probatur; Quia videre Deum est intelligere, siquidem videns Deum queat cognoscere omnia aliquatenus in Deo; sic autem posse cognoscere, nihil aliud profectò est, quam posse intelligere.

80 Decimaquarta: Potentia sensitiua determinat sibi obiectum, sicut nutritiua alimentum. Ex quo implicat contradictionem, nutritiuum esse aliud, quam alimentum conuertibile in substantiam alitri. Quare sicut impossibile est, aliquem nutriti substantia diuinã; ita pariter impossibile erit, oculum videre Deum; visibile namque est quod est lucidum, seu coloratum.

81 Decimaquinta: Si posset oculus videre Deum, posset non minus lapis, aut corpus mortuum. Si verò posset corpus mortuum, debuisset talis visio dari corpori Christi in triduo mortis; nam propter vnionem Hypostaticam debebatur ipsi omne bonum possibile. Aliunde autem repugnat illi ea visio; alioqui Christus non fuisset mortuus, & diuinitas deseruisset loco animæ; quod vtrumque est hæreticum. Prior sequela conuincitur exinde, quod ex natura rei tam non potest oculus videre Deum, quam non potest lapis, aut cadaver; & ex potentia Dei absoluta, si potest oculus, quid ni lapis, aut cadaver?

Decimasexta: Sensus particulares sunt destinati ad seruiendum sensui communi; Sensus communis phantasia; Phantasia Intellectui, eo quidem ordine, vt semper posterior cognitio sit melior, & cognoscens obiecta in actibus potentia inferioris, melius, quam ipsa, quia magis reducit ad vnitatem plura: Vnde si oculus videret Deum, sensus communis melius videret in oculo; phantasia melius in sensu

communi, Intellectus melius in phantasia. At id implicat contradictionem, quia repugnat videre Deum in aliquo creato motiuo; hoc namque esset cognoscere Deum, non prout in se sed ænigmaticè. Et præterea sequeretur, oculos videre Deum, prout in se, & intellectum ænigmaticè. Quod sanè absurdissimum est.

83 Decima septima: Oculum capax intuenti Deum vel esset eiusdem speciei cum nostro, vel diuersæ? Non prius; quia forrietur specificatum idem, nepe corporeum, coloratum; ideoque non poterit eleuari ad Dei visionem transgrediendo terminos sui specificatiui. Non posterius, quia iam non erit amplius oculus, neque assignabitur ratio, cur potius sit oculus, quam auditus, aut olfactus. Si Respondeatur, non repugnare potentiam corpoream, quæ Deum in seipso attingat intentionaliter, siue vocanda sit oculus, siue non; id namque est purum nomè. Reficiuntur sic argumenti vires; cum qualibet potentia debeat esse determinatæ talis speciei, opus est, vt præfixum habeat suum determinatum specificatum. Vel ergo specificatum illius potentia esset vnà obiectum corporeum, & incorporeum, vel esset solum incorporeum, vel solum corporeum? Dabit manus, & se victum fatebitur, qui concesserit vltimum. Nam potentia, cuius vnicum specificatum sit obiectum corporeum, nequit transfilire suos limites, & accedere ad extraneos obiecti incorporei. Qui secundum dixerit, reicietur, quia potentia corporea debet gaudere obiecto proportionato, & eiusdem ordinis, adeoque corporeo, neque potest specificari à solo obiecto alterius ordinis, seu à solo obiecto incorporeo; vti potentia intellectiua creata nequit specificari à solo obiecto increato. Restat tantummodò primum; sed in quod fieri sic potest impressio. Quando plura disparata conueniunt ad specificandum, debent conuenire sub aliqua ratione communi. Sed corporeum, & incorporeum, quæ sunt disparata, nequeunt conuenire sub aliqua ratione communi ad specificandam illam potentiam. Ergo specificatum illius potentia nequit vnà esse corporeum, & incorporeum. Consequentia nullo laborat defectu. Minor roboratur, quia ens diuisum primò in incorporeum, & corporeum habet suas passiones communes transcendentis, videlicet veritatem, bonitatem, vnitatem, &c. Sub nulla autem harum rationum communium possunt conuenire corporeum, & incorporeum respectu præfatæ facultatis specificandæ. Veritas namque specificat intellectum, & bonitas voluntatem; vnitatem autem, & assignabiles alia passiones entis, sunt merè negatiua; proindeque non aptæ ad specificandam potentiam passiuam, qualis esset illa corporea. Insuper si corporeum, & incorporeum vt conuenientia sub aliqua ex dictis rationibus possent specificare eam potentiam, sequeretur, omne ens esse visibile ab ea; & sic sonus, aut sapor esset visibilis; quod certè ex ipsis terminis est manifestè falsum. Maior ostenditur æquè perspicue, tum quia si potentiam specificarent plura vt plura, & non vt conuenientia sub aliqua ratione communi, potentia non foret vnà, sed multiplex; tum quia qualibet potentia debet esse determinatæ speciei. Ergo opus est, vt à determinato specificatiuo sumat determinatam suam speciem.

84 Decima octaua: Obiectum spirituale non potest habere specialem modum immutandi potentiam corpoream; Ergo obiectum spirituale nequit vlla ratione specificare potentiam corpoream. Antecedens probatur. Nam in primis obiectum

Spirituale nequit immutare per modum intelligibilis, aut appetibilis, corpoream potentiam, sed intellectum, aut voluntatem, quæ sunt facultates spirituales. Deinde nequit immutare per modum tangibilis, olfactibilis, visibilis, &c. Siquidem quilibet ex his modis inuoluit corporeitatem in obiecto. Vtremque non est assignabilis alius immutandi corpoream potentiam modus, qui communis sit obiectis spirituali, & corporeo. Consequentia recte deducitur, quia obiectum specificans aliquam potentiam, debet habere specialem modum immutandi illam; ut patebit discurrenti per omnia, & singula obiecta, à quibus potentia accipiunt specificationem; alio modo immutatur visus à lucido colorato, quàm à sono audito: & sic de reliquis.

85 Ad decimam tertiam objectionem responderi potest, videntem Deum percipere omnia alia eminenter in Deo, quatenus Deus continet eminenter omnia alia: sic autem percipere, non esse formaliter intelligere, nisi perceptio sit spiritualis, ortaque à potentia independenti à materia, & quantitate quo ad sui conseruationem. Vnde in forma negari potest Minor, & eius probationi satisfieri. Maior est absolute vera; sed tamen ratio, qua firmatur, non est admodum vrgens. Nam cum ego intelligo obiectum corporeum, nullam tribuo ipsi veram spiritualitatem, neque item Deo, cum ipsum intelligo. Quod si intelligens tribuat obiecto spiritualitatem metaphoricam, cur potentia sensitua eleuata ad intelligendum nequibit communicare rationem spiritualitatem? Si enim quod est re ipsa minus spirituale, potest communicare spiritualitatem metaphoricam illi obiecto, quod est re ipsa magis spirituale, vt intellectus humanus Angelo, & Deo, quoties vtrumque intelligit, cur quod verè non est spirituale, vt potentia sensitua, non valeret communicare spiritualitatem metaphoricam?

86 Ad decimam quartam dici potest, facultatem materialem visiuam determinare sibi obiecta visibilia; vnumque ex illis esse Deum, & non tantum lucidum, aut coloratum; esse, inquam, Deum, quia repugnantia in huius visibilitate per potentiam materialem non demonstratur, vti patenter ostenditur in eo, quod Deus sit obiectum alicuius potentia nutritiua, conuertaturque in substantiam aliti. Neque ex notissima hac repugnantia posteriori perducitur ad cognitionem prioris illius argumentum villo vel apparenti.

87 Ad decimam quintam potest responderi negando sequelam; cuius probatio est inefficax; alioqui similiter argumentari liceret, *tam non potest ex natura rei intellectus creatus videre Deum, quàm non potest lapis, aut cadauer; & ex potentia Dei absoluta, si potest intellectus creatus, quid ni lapis, aut cadauer?* Quare discrimen, quod assignare debemus omnes Catholici inter intellectum creatum, & lapidem, aut cadauer, vt intellectus creatus queat diuinitus euehi ad videndum Deum, non sic lapis, aut cadauer, accommodari potest inter oculum corporeum diuersæ speciei ab existentibus, & lapidem, aut cadauer. Nam sicut intellectus tam Angelicus, quàm humanus valet ex natura rei percipere aliquatenus Deum, ita oculus ille valeret; cum tamen lapis, aut cadauer impotens sit ex natura rei vllam circa Deum perceptionem elicere. Et idcirco diuinitus etiam repugnat elenari ad intuitiuam, quin inde inferatur eadem repugnantia in oculo illo corporeo, quicquid sit, an aliunde deduci possit, & quin in Angelico, atque humano intellectu, inde aut aliunde

deducatur, aut inferri queat. Dissimulo, non omne id, quod diuinitus est possibile corpori examini, debuisse dari corpori Christi in triduo mortis; est namque diuinitus possibile existere circumscriptiue in duplici loco adæquato, vel saltem in vno circumscriptiue, & in alio definitiue; nihilominus corpus Christi emortuum non sic de facto existit.

88 Ad decimam sextam dici potest, gradationem inibi contentam valere vt summam quoad potentias modò existentes, similisque alias, non autem quoad possibles diuersæ conditionis, neque quoad cuncta earum obiecta. Addi potest, etsi intellectus cognosceret Deum præcedente cognitione, aut perceptione eiusdem Dei in sensu particulari, in communi, & in phantasia, non ideo quamcumque intellectus notitiam de Deo debere esse ænigmatiçam, & terminatam ad creatum motiuum; siquidem plura intelligamus obiecta immediatè, & prout in se sunt, tamen præcedant perceptiones sensus vtriusque, atque phantasiæ.

89 Ad decimam septimam potest responderi, oculum corporeum capacem intuendi Deum fore diuersæ speciei ab existentibus, similibusque aliis; eaque de causa vocari oculum potius, quàm auditum, quia non sonum, sed lucem, & colorem, insuperque Deum respiciet vt obiectum. Si verò lux, color, sonus, & Deus habeantur pro obiecto ab aliqua potentia corporea, vocabitur hæc oculus, & auditus. Si autem in solum Deum, vt in obiectum feratur, appellabitur quo quisque voluerit nomine. Maioris momenti est quod adicitur pro redintegrando argumenti robore. Sed dici potest, facultatis corporeæ capacis intuendi Deum, à quo solo, vel simul etiam ab obiectis spiritualibus creatis specificetur, nullam esse repugnantiam. Etsi enim quævis potentia debeat specificari ab obiecto proportionato, satis tamen est proportio geometrica quæ sicut potest dari inter potentiam creatam, & obiectum increatum, ita inter potentiam corpoream, & obiectum spirituale, siue creatum, siue increatum. Reperatur oculis n. 68. Inquis, obiectum saltè aliquod specificatiuū potentia corporeæ debet esse corporeum, non secus ac potentia creatæ obiectum aliquod specificatiuū debet esse creatum. Ergo implicabit contradictionem potentia corporea, cuius vnicum specificatiuum sit obiectum spirituale. Sed contra; quia cum esse corporeum potentia possit aliunde adæquatè desumi, quàm ex obiecto; non apparet, cur repugnet potentia corporea, cuius nullum specificatiuum sit obiectum corporeum; quemadmodum è conuerso non repugnat, quinimò de facto existunt plures actus spirituales non specificati ab alijs obiectis, quàm à materialibus. Nec elucet aperta contradictionis implicancia in intellectu creato, qui naturaliter solum Deum cognoscere possit abstractiue, id est, præsciendendo à præsentia, & diuinitus solum eundem intuitiue. Præterea responderi potest, esse possibilem facultatem corpoream, quæ specificetur simul ab obiectis corporeo, & incorporeo, siue vt pluribus, & diuersis, siue vt conuenientibus sub aliqua ratione communi. Facultas specificata primo modo multiplex erit virtualiter, non realiter: erit etiam speciei determinatæ aromæ, non subalternæ. Sic dicere solent de actibus, qui sentiunt, eos specificari posse à pluribus partialibus obiectis formalibus intrinsecis, & qui non tantum à formalibus sed etiam à materialibus speciem nunc sumere docent.

cent. Nec est, cur potentia alicui id ipsum congruere nequeat. Facultas specificata secundo modo respiciet ens vt commune corporeo, atque incorporeo, quin attingat formaliter, & ex parte modi rationem veri, aut boni. Sed licet concederetur attingere sic rationem veri, non ideo insigniendi esset nomenclatura intellectus; hic namque non est facultas, quæ vtrumque ferat in rationem veri, sed quæ ita ferat, vt in sui conseruatione non dependeat à materia, & quantitate: quo pacto dependeret illa alia potentia; & vterius in omni sua operatione haberet naturalem vt minus dependentiam ab eis. Postremò non deberet omne ens esse perceptibile à tali potentia; sed ens vt commune huic, & illi corporeo, atque incorporeo penes rationem aliquam in nonnullis, non in cunctis entibus corporeis, & incorporeis reperit. Permissio tamen, omne ens debere esse perceptibile; non ideo omne esse visibile, eo modo quo visibilis est lux, & color ab oculo corporeo nunc existente; quare sonus, aut sapor non foret visibilis à potentia illa possibili; quemadmodum nec visibilis est ab intellectu siue Dei, siue Angeli, siue Hominis, à quibus percipi valet immediatè, & in se; quia visibile eo modo acceptum non aliud est, quàm lucidum, & coloratum, in ordinem ad potentiam sensitiuam externam, quæ dicitur oculus corporeus. Inspeciatur n. 51.

90 Ad decimam octauam, dici potest, facultatem corpoream immutandam ab obiecto spirituali, sed modo quodam innominato; non enim immutabitur vt ab obiecto sensibili, si sensibile sumatur pro corporea; nec vt intelligibili, aut vero, sit intelligibile, & verum sumantur pro obiecto perceptibili per facultatem cognoscitiuam spirituales. Prouenit immutatio facultatis corporeæ vel immediatè ab ipso obiecto spirituali producente perceptionem, vel mediatè ratione speciei gerentis vices ipsius obiecti. Nec maior est difficultas in immutatione potentia corporeæ ab obiecto spirituali, quàm in immutatione potentia spiritualis Angelicæ ab obiecto corporeo. Hanc autem posteriorem immutationem concedit Schola Scotica, cui ferè ad stipulatur Noster Ludouicus Molina 1. p. q. 55. art. 2. disp. 2.

SECTIO VII.

Alia sex objectiones infirmantur.

91 **D**ecimano; Perceptio rei spiritualis est formalissimè, & essentialiter intellectio, non secus ac perceptio externa lucidi colorati est formalissimè & essentialiter visio. Ast constat, visum materialem tam esse inasumpribilem ad intellectiorem, quàm inelucibilem ad discursum est bellua. Ergo & constat repugnare materiali visui perceptionem rei spiritualis. Confirmatur; materialis oculi actus non potest alius esse, quàm visio, sicut potentia intellectiua nequit alius actus esse, quàm intellectio. Atqui repugnat visio, quæ non terminetur ad lucem, aut colorem illuminatum, ea namque est natura visionis, & huius nomine semper vsi sunt Philosophi ad significandam perceptionem lucis, aut coloris illuminati. Quod si ad alterius obiecti notitiam transferatur nomen, & natura visionis, nihil de rerum nominibus, ac naturis certum relinquatur, liberumque erit dicere possibilem esse leonem, qui non sit inhibilis, & equum, qui non sit rugibilis: Ergo repugnat oculus mate-

rialis, cuius actus non feratur ad lucem, aut colorem illuminatum, sed ad obiectum spirituale. Respondetur, eam solam perceptionem rei siue spiritualis, siue materialis esse formalissimè; atque essentialiter intellectiorem, quæ responderet intellectui, id est, potentia perceptiua spirituali. Et quocumque nomine indigeretur perceptio rei spiritualis, punctum, in quo causa vertitur, illud est, num potentia perceptiua corporea queat sublimis abire in perceptionem obiecti incorporei? Eius potentia actum terminatum ad obiectum spirituale voca visionem, vel quo alio nomine liberit, & relege n. 51. Sanè cum in præsentiarum agamus de potentia corporea possibili, & diuersæ speciei ab existentibus, nihil mirum si actus illius terminatus ad obiectum spirituale innominatus sit, aut imposterum nouo nomine à quopiam insigniatur. Sic caloris productio, quæ oriretur vel à solo Deo, vel à frigore, aut intellectu eleuato, non ideo deberet negari, quia dubitari posset de nomine, & contendi non appellandam calefactionem, eo quod hac voce communiter significetur actio orta à calore. Et hinc patet ad confirmationem, quæ purè vocalis est.

92 Sed reclamabis insistens nomini, & addens aliquid de re; quicumque actus potentia intellectiua debet comprehendi nomine intellectiorem, tenderetque in obiectum sub ratione veri, ita quidem vt repugnet actus potentia intellectiua non terminatus ad obiectum sub præfata ratione. Ergo similiter quouis actus oculi corporei claudi debet nomine visionis, & ad obiectum ferri sub ratione sensibili lucis, aut coloris illuminati. Si verò detur actus, qui alio modo feratur, vt ferretur qui perceptio esset obiecti spiritualis, non erit actus, & visio respondens oculo corporeo; sed intellectio sub ratione veri tendens; quæ cum foret spiritualis, non posset naturaliter fieri ab oculo corporeo. Et licet posset diuinitus fieri, & in eo recipi, non ideo ipsum denominaret percipientem obiectum spirituale, quia incapax est talis denominationis, vt pote quæ sub ratione veri nequeat in obiectum tendere. Responderetur, actum oculi corporei tendentem in obiectum spirituale sub alia ratione, quàm sensibili lucis, aut coloris illuminati, non fore intellectiorem, quia non esset actus potentia cognoscitiua spiritualis. Et ob eandem causam oculus corporeus non transiret ad intellectum, quamuis ratio, sub qua tenderet, indistincta esset à ratione veri; non enim sufficit ad intellectum, quod possit ferri in rationem istam; sed vterius requiritur, quod in se sit potentia spiritualis, vt dictum est sæpè.

93 Vigesima, vt entitas aliqua contineatur intra spheram obiectiuam alicuius potentia, necesse est, inter vtramque adesse proportionem aliquam saltem obedientialem. Sed nulla adest proportio inter visum corporeum, & Deum. Si enim nulla datur inter visum corporeum, & sonum, multò minus dabitur inter eundem visum, & Deum quippe hic magis distat à visu, quàm sonus. Ergo si ob defectum proportionis sonus existit extra spheram obiectiuam oculi corporei cuiusvis, existet etiam à fortiori Deus. Confirmatur; potentia pro maiori vel minori perfectione sua porriguntur ad nobiliorem, vel coarctantur ad ignobiliorem spheram obiectorum: ergo quicumque oculus corporeus ignobiliorem habeat spheram, quàm intellectus ipso perfectior; proindeque Deus, qui est obiectum nobilissimum intellectus,

intellectus, non pertinebit ad sphaeram vilius oculi corporei. Respondetur, negando Minorem, cuius probatio instatur in Deo distante magis in ratione entis à nostro intellectu, quam Angelus à nostro oculo corporeo, & tamen noster intellectus habet cum Deo in ratione obiecti proportionem, qua cum Angelo caret noster oculus corporeus. Ergo similiter posset aliquis oculus corporeus esse proportionatus Deo in ratione obiecti, quamvis sono improporionatus foret. Ut taceam, posse oculum corporeum intra sphaeram suam obiectiuam cohibere etiam sonum, id est, posse aliquam facultatem materialem externam, aut internam versari non tantum circa lucem, & colorem, sed etiam circa obiecta, in quibus occupantur sensus omnes nostri externi, insuperque extendi ad obiecta spiritualia: quidquid sit de vocabulo oculi corporei. Ad confirmationem dico, posse facultatem minus perfectam porrigi ad obiectorum sphaeram eandem ad quam perfectior facultas, ut certum est in intellectu nostro, qui imperfectior est Angelico non excedente ipsum quoad sphaeram obiectiuam, licet in actibus, quibus attingantur obiecta, debeat dari inæqualitas. Et daretur quidem inter actus nostri intellectus, & oculi illius corporei percipientis Deum.

94 Vigesima prima, Potentia extensa, partibusque integrantibus constans nequit percipere rem inextensam, & carentem partibus, repugnantemque ipsis essentialiter. Sed potentia materialis debet esse extensa, & obiectum spirituale debet esse inextensum: Ergo hoc ab illa nequit percipi. Probat Maior, quia experimur rem, quod minorem habet extensionem, eod minorem habere proportionem cum potentia extensa, eoque minus ab hac percipi: Ergo si res est inextensa, opponaturque essentialiter compositioni partium integrantium, non poterit etiam diuinitus percipi à potentia extensa. Hæc obiectio proposita ferè fuit in n. 64. & ex ibi dictis cum P. Herice 1. p. tract. 4. disp. 43. cap. 2. n. 26. & 27. parata iam est responsio. Nam si, ut multi tenent, non repugnet indiuisibilitas integralis rei materiali, poterit facultas materialis gaudens tali indiuisibilitate, percipere obiectum spirituale, quod sit integraliter indiuisibile. Rursus si, ut est plurimum sententia, rei spirituali non repugnet diuisibilitas integralis, poterit à facultate materiali extensa percipi obiectum spirituale, quod sit integraliter diuisibile. Vnde obiectio Minor in ambiguo est, Maioris etiam probatio instatur sic: Quod obiectum est perfectius, eod minus perfecte potest à nobis cognosci. Ergo si obiectum fuerit summè perfectum, repugnantque essentialiter imperfectio ni, non poterit humanitus, nec diuinitus à nobis cognosci. Quam consequentiam nullatenus concedes. Igitur nec nos cogemur concedere, quam ipse deducis. Et mirum nobis est, ex præsentium experientia sensuum minus benè percipientium obiecta minus extensa, inferri à te implicantiã contradictionis in potentia extensa obiecti inextensi perceptiuã dissimili quoad conditionem, & speciem à sensibus præsentibus; siquidem horum experientia conducit quidem ad rimandam naturam aliorum sensuum possibilium pertinentium ad eandem speciem; sed pro sensibus diuersæ speciei minimè conducit; tantum abest, ut ostendat implicantiã contradictionis. Ad hæc: Indiuisibile lucis separatum à partibus, & plures partes lucis existentes indiuisibiliter queunt diuinitus saltem percipi à nostris oculis extensis, ut nobiscum fateris: Ergo

non repugnabit potentia extensa, quæ obiectum spirituale, non obstante huius inextensione, queat attingere.

95 Dices, indiuisibile lucis, & plures partes lucis indiuisibiliter existentes habere de se capacitatem, ut attingantur à nostris oculis, & de se non opponi compositioni cum partibus, neque extensioni: quod secus est in obiecto spirituali. Sed contra, quia dum actu attingeretur à nostro visu indiuisibile separatum, per accidens esset respectu perceptionis ad ipsum terminatæ, quod de se haberet capacitatem, ut coniunctum partibus videretur à nobis per alias perceptiones; per accidens etiam esset, quod de se non excluderet coniunctionem cum partibus. Idemque cogitandum est de harum extensione possibili, quando existentes indiuisibiliter viderentur à nobis. Ergo vel indiuisibile separatum, & partes indiuisibiliter existentes non poterunt à nobis etiam diuinitus percipi ob defectum coniunctionis actualis cum partibus, & ob defectum actualis extensionis; vel obiectum spirituale poterit attingi ab aliqua potentia extensa, quin obster in capacitas extensionis in tali obiecto, si aliunde non demonstretur, potentiam extensam non posse attingere obiectum spirituale.

96 Vigesima secunda, Notitia corporea, qualis esset ea, qua potentia materialis poriretur, non potest attingere obiectum spirituale. Nam cum notitia debeat pari à potentia, & obiecto, nequit notitia corporea exigere ortum ab obiecto spirituali; non enim est intelligibilis effectus corporeus, qui ex natura, & essentia sua petat procedere ab agente spirituali, ut spirituali. Respondetur, dependentiam physicã, vel connaturalẽ, vel essentialẽ ab entitate spirituali, si coniuncta sit cum dependentia physicã à quantitate, non sufficere ad excludendam corporeitatem. Actus materiales hominis dependent physice immediatè ab anima humana, quæ in spirituali est; & licet ad eos cõcurrat ut vegetatus, aut sensitua, tamen ex parte rei formalitates hæ non sunt corporeæ in anima humana. Deinde materia prima est maximè corporea. Et nihilominus dependet physice à Deo ut sui causæ efficiente, qui summè spiritualis est. Abundant alia exempla cunctis familiaria. Nec apparet, neque affertur ab Authore obiectio nis ratio specialis, ob quam notitia corporea non possit habere, exigereque ortum ab obiecto spirituali, si simul à quantitate dependeat physice in fieri, & conseruari.

97 Nuper incidit in M. SS. ingeniosi Iunioris, qui in Metaphysica discutiens conceptus, atque essentias rerum spiritualis, & corporeæ, explicat, eam esse rem spirituale, quæ insensibilis est, eamque corpoream, quæ sensibilis immediatè, vel mediatè ratione accidentium ipsi conuenientium necessariò. Sed in primis circulum agit; nam in libris de Anima, ideo negat, potentiam materialem eleuari posse ad percipiendum obiectum spirituale, quia est spiritualis. In Metaphysica autem, ideo dicit, esse spirituale, quia est imperceptibile, & inattingibile materialiter, atque sensibilibus per facultatem corpoream. Deinde quamuis repugnaret potentia sensitua, saluaretur conceptus rei spiritualis, & conceptus corporeæ: Ergo rem esse spirituale, non consistit in imperceptibilitate à potentia sensitua, neque consistit rem esse corpoream in opposita perceptibilitate. Antecedens probatur, quia repugnante animali; non est, cur repugnaret ab intrinseco Angelus, & materia prima v. gr. In Angelo autem, & materia prima non repugnan

repugnantibus saluarentur vnus, & alter conceptus. Tertio, non inuoluit contradictionem lux corporea supernaturalis entitatiuè, quin potius multi putant, talem esse glorificatorum corporum lucem. At nisi possibile sit animal corporeum supernaturale (quod tamen communi iudicio chimericum reputatur) lux illa erit prorsus insensibilis, ut contendam in sect. 4. exercit. 3. Igitur quod entitas aliqua sit corporea, non debet reuocari ad sensibilitatem. Quarto, multi Patres Ecclesiæ censuerunt, Angelos esse præditos corpore, eos tamen indiuisibiles esse, seu imperceptibiles sensibus non negarunt; quia nimirum iudicabant compositos corpore immuni à qualitatibus sensibilibus, vel quod ob tenuitatem, & subtilitatem effugeret nostros sensus, non secus ac aer nostrum visum: ergo conceptus rei corporeæ non consistit in sensibilitate ad eod manifestè, quam opus esset. Et cedo rationem, cur repugnet corpus luapte natura rationem omnis sensibilis experire? De qualitate sensibili per tactum, posset esse maius fundamentum, ne corpus ea careret. Plures tamen existimant, corpus cœlestis esse prorsus intangibile. Quinto, animus rationalis est sensibilis mediatè; ratione corporis, quod informat; & tamen existit in gradu substantiæ spiritualis: similiter Angelus est eo modo sensibilis ratione corporis assumpti, cui assistit, & nihilominus spiritualis est. Nec videtur esse discrimen inter præfata sensibilitatem Angeli, animique rationalis, & sensibilitatẽ etiam mediatam materiæ primæ ratione quantitatis, aliorumque accidentiũ sensibilibus. Nam quod Angelus, & animus rationalis queant naturaliter existere absque corpore, non sic materia prima absque quantitate, accidentibusque aliis sensibilibus, impertinens quid apparet ad diuersificandam vnã sensibilitatem in altera; dum actu Angelus, animusque rationalis manent sub assumpto, aut informato corpore, & dum materia prima sub eo quantitate. Idem argumentum fieri potest in anima irrationali, quæ corporea est, licet præ rationali spirituali immediatam sensibilitatem non habeat, & quo ad mediatam æqualis videatur conditio vtriusque. Sexto, etsi omnis res spiritualis deberet esse insensibilis, & omnis corporea sensibilis; tamen insensibilitas in re spirituali, & sensibilitas in re corporea non forent assignandæ tanquam essentiæ Metaphysicæ ipsarum, sed tanquam proprietates, non secus ac vnitas, veritas, & bonitas, quæ cuius entis reali non possunt non conuenire, agnoscentur affectiones, & attributa entis realis, non autem essentia metaphysica. Verge, veritas, seu intelligibilitas, non est essentia, sed passio entis, ut communis spirituali, ac corporeo: ergo similiter insensibilitas minimè erit essentia, sed summum passio entis spiritualis; idemque putà de sensibilitate respectu entis corporei. Reliquum itaque est, ut afferatur accuratior, atque exactior definitio vnus, & alterius entis. Seprimò, si corporea res ea sit, quæ sensu percipi potest, cum aliunde sensus is sit, qui est facultas vitalis corporea, & percipere potest rem corpoream, solamque illam; redit rursus in gyrum Modernus, & totum hoc negotium relinquitur tam obscurum, & intricatum, quam antea. Octauò, siquidem sub lite sit, an res spiritualis percipi queat per sensum aliquem saltem possibilem diuersæ conditionis ab eis, quos experimur, & Recentior non afferat rationem vtgentem pro repugnantia præfati sensus, incongruè definitur res spiritualis per litigiosum prædicatum, & falsitatis non conuictum.

98 Vidit id acutus alius Neothericus (ex quo qui impugnatus est, profecit) aitque, satis sibi esse, si spiritum, & corpus declararit in ordine ad sensus nunc existentes, similesque alios possibiles. Permitterim satis esse, si tantum veller corporis, & spiritus proprietatem aliquam nobis declarare in ordine ad memoratos sensus. At ipse plus intendit, nam sollicitus de definitione essentiali corporis, & spiritus, inuentisque ab aliis non acquiescens, complacet sibi in ea, quam reiecit. Si verò concedatur, non repugnare sensum perceptiuum rei spiritualis, manifestum cuius est, non benè definiti spiritum, quatenus sit insensibilis, seu inattingibilis à sensu; uti non benè definireretur, quatenus indiuisibilis sit integraliter, si admitteretur non inuolui contradictionem in spiritu constante partibus integralibus.

99 Argumenta vtriusque Moderni in fauorem suæ definitionis desumuntur principaliter ex auctoritatibus sacrarum Litterarum, & Patrum Ecclesiæ, quibus addi potest Chalcidius dicens in commentario ad Timæum Platonis pag. (mih) 193. *Quod nec visu, nec ceteris percipitur sensibus, hoc corpus esse minimè potest.* Sed ad eas auctoritates responsio tentabitur sectione sequenti. Conceptum rei spiritualis, ac definitionem essentialẽ, cuius de causa huc deuentum est, asserui persapè, consistere in independetia physica à quantitate molis quoad fieri, & conseruari, rei que corporeæ definitionem, atque conceptum in opposita dependentia; de quo puncto actum est à nobis copiosè in libris Animasticis, & Metaphysicis; ipsarumque in hoc opere diximus non pauca, pro vt dedit occasio. Et nunc duobus illis Neothericis obiectentibus, non repugnat substantia, quæ naturaliter sit subiectum accidentiũ sensibilibus, ut lucis, coloris, caloris, non verò quantitatis; ea autem substantia esset corpus. Ergo conceptus rei corporeæ non est adstrictus dependentiæ physice à quantitate molis. Respondemus, chimericam esse eam substantiam; nam accidentia memorata debent esse proprietates, & affectiones alicuius substantiæ extensibilis localiter, vel impenetrabilis luapte natura. At substantia huius conditionis non potest non habere quantitatem vel sibi annexam, vel secum identificatam. Ergo, &c.

100 Est & quidam alius Neothericus subtilis, qui pro certo habens potentiam materialem nequire naturaliter percipere perfecto modo, & simpliciter quidditatiuè spirituale obiectum; tum quia hoc ratione suæ subtilitatis, & nobilitatis superat (ut ex terminis ipsis notum videtur) cognoscitiuam vim naturalem potentiæ tam crassæ, & vilis, quam est materialis, præsertim si perfectè, & quidditatiuò modo cognoscendum sit; tum quia quandoquidem obiectum materiale sit magis proportionatum facultati corporeæ, quam obiectum spirituale, debet ea minus perfectè in istud, quam in illud ferri luapte naturã; tum demum quia nec intellectiua nostra facultas spiritualis, dum est corpori immersa corruptibili, percipit naturã viribus spiritualia perfectè, quidditatiuòque modo: ergo multò minus percipiet potentia entitatiuè materialis. Id, inquam, pro certo habens, sic venustè argumentatur, ut ostendat repugnantiam facultatis corporeæ cognoscitiuæ obiecti spiritualis. Etenim materialis potentia habet ex sua ratione tendere ad obiectum solummodò perfectè, atque quidditatiuè simpliciter: ergo implicat contradictionem materialis potentia perceptiuã obiecti spiritualis siue naturaliter, siue supernaturaliter; naturaliter quidem, quia alioqui sequeretur contrarium

eius, quod pro certo præsuppositum est; supernaturaliter etiam quia facultas vitalis intencionalis, quæ suo genio, & naturalibus viribus non affurgit ad aliquam perceptionem obiecti; nequit diuinitus eleuari ad eiuſdem perfectam, & quidditatiuam cognitionem. Antecedens primum probatur exinde, quod perceptio orta à potentia materiali non potest nõ esse perfecta, & quidditatiua simpliciter, proindeque immediata, & intuitiua, nam abstractiua, & mediata in alio, vel ex alio, solius est potentia rationalis propria, & intellectum spirituale manifestissime denotat.

101 Argumentum hoc, speciosè quidem à suo Authore propositum, nullam, cui in superioribus non sit satisfactum, difficultatem continet. Oportet tamen aliqua in eo examinare impensius, vt superiora auctiorem lucem accipiant. Præmittit Author tanquam omnino certum non posse conuenire naturaliter facultati materiali modum perfectum, & simpliciter quidditatiuum cognoscendi obiectum spirituale. Forsan tamen id ab aliquo obstinate negabitur, si sermo sit de facultate corporea possibili in alia rerum serie, & quæ comparatur ad obiectum spirituale creatum valde imperfectum ex sua specie, vt ad vbiocationem modum quempiam spiritualem; imo & valde perfectum, vt est Angelus, & animus rationalis. Legatur Arriaga disput. 5. de Anima, sect. 2. quo lecto, arduum nimis non erit effingere triplicem funiculum Recentioris. Idem Arriaga, vt memini num 48. totus est, vt probet, facultatem vitalem, quæ naturaliter nequit imperfectè attingere obiectum, non idcirco esse ineleuabilem diuinitus ad perfectam eius notitiam. Si id Arriaga suadeat alicui, insuper hic habebit Moderni discursum.

102 Facilius responsio esset, potentiam materiale posse esse, vt ex natura rei, imperfecto, & non quidditatiuo simpliciter modo, feratur in suum obiectum, quod spirituale sit. Sed qualis erit imperfectus ille, & non quidditatiuus simpliciter modus? Dici potest, fore abstractiuum. Et quidem quoad sensus etiam actu existentes notat Arriaga disput. 5. de Anima sect. 3. num. 32. posse ab aliquo affirmari, conuenire naturaliter ipsius tendentiam in obiectum, vt præsens, diuinitus autem aliter, id est, abstractio ad præsentiam, quia non ostenditur repugnancia. Quod si id in sensibus actu existentibus probabile sit, cur in aliis possibilibus diuersæ speciei repugnabit modus percipiendi abstractiue, competens eis ex natura rei respectu alicuius obiecti? Franciscus Alfonso disput. 9. de Anima sect. 5. num. 39. affirmat, posse supernaturaliter per externos sensus nunc existentes præcindendo ab spatio, seu præsentia obiecti attingi istud. Licet verò talem perceptionem velit tum in sect. 6. eius disputationis, num. 60. tum in sect. 2. disputationis 16. num. 7. intuitiuam fore, quia versaretur circa obiectum existens; alij dicent, fore abstractiuam, eo quod intuitiuam debeat tendere ad obiectum non tantum vt existens, sed etiam vt præsens spatio, & durans tempore, vel æternitate: quæ quæstio redigeretur ad punctum meri nominis. Nec solus Alfonso in ea est existimatio de cognitione sensitiva præcindente à præsentia obiecti; nam multi alij in tract. de Eucharistia docent, corpus Christi indiuisibiliter existens sub speciebus Sacramentalibus videri posse diuinitus oculis nostris corporeis, quin videatur præsentia definitiua, vt iam indicavi in S. 1. Ipse Alfonso disput. illa 9. sect. 5. num. 45. & 45. & 46. possibilem diuinitus reputat

in nostris sensibus externis abstractionem negatiuam, qua in albedine v.g. non longè distanti percipiatur expressè, atque ex parte modi ratio coloris, quin sic percipiatur ratio albedinis identificata cum ea altera ratione: & in num. 49. addit, sensum nostrum internum posse supernaturaliter abstractare positinè priorem rationem à posteriori, id est, posse cognoscere priorem rationem vt à posteriori distinctam, quatenus attingat abstractiones negatiuas factas per sensum externum. Iam igitur difficulter assignabitur repugnancia facultatis materialis, quæ tantum suapte naturâ queat ferri ad obiectum spirituale vel præcindendo à præsentia ipsius in spatio, vel abstractendo vnum prædicatum ab alio, scilicet rationem substantiæ à ratione talis substantiæ spiritualis; quæ materialis facultas sit diuinitus eleuabilis ad cognitionem, vi cuius attingatur præsentia in spatio, vel ratio substantiæ talis spiritualis; & hæc cognitio erit perfecta, quidditatiuæque simpliciter, atque intuitiua, secus illa alia. Non tamen illa alia erit discursiua, aut mediata in alio, vel ex alio, sicut nec est diuersiua, neque mediata ea cognitio, qua Deus cognoscit possibilis in se ipsius, etsi intuitiua minimè sit. Cauendæ hinc sunt contentiones de nominibus cognitionis perfectæ, quidditatiuæ simpliciter, immediate, intuitiua. Sufficit, si facultas materialis possit ex natura rei tendere ad obiectum incorporeum ignobili aliqua cognitione, & ex eleuatione supernaturali valeat tendere cognitione nobiliori.

103 Insurgens primò, facultas materialis non continet intra latitudinem sui obiecti carentiam aliquam. At si posset naturaliter percipere obiectum spirituale præcindendo à præsentia in spatio, contineret vtrique carentiam præsentia. Respondebitur, Arriagam disput. & lect. 5. Animastica vel in nostro sensu interno admittere etiamnum perceptiones carentiarum. Præterquam quod præcisio ab obiecti præsentia non est perceptio, quæ erit in huius carentiam, sed quæ attingat expressè existentiam, quin eo pacto attingat præsentiam. Similiter cogitandum est de abstractione vnus prædicati ab alio identificatum. Insurgens secundò, cognitio terminata ad existentiam Angeli, aut alterius entis spiritualis, ortaque à facultate materiali non potest non terminari naturaliter ad præsentiam, & quæ terminetur ad vnum prædicatum, debet naturaliter terminari ad aliud identificatum absque diuersitate in modo terminationis, si obiectum existat in approximatione proportionata, & moueat vel per se immediatè, vel mediatè per speciem impressam, emissam à se. Dicitur, posse provenire ex conditione naturali facultatis materialis, vt, etsi obiectum spirituale sit in tali approximatione, in qua facultas eadem, aut corporea alia percipiat expressè præsentiam alterius obiecti materialis, prædicatæve identificata; non tamen id sufficiat naturaliter in obiecto spirituali respectu potentia corporea.

104 Insurgens tertio, si facultas materialis nequit ex natura rei attingere præsentiam obiecti spiritualis, aut aliquod prædicatum identificatum cum ipso, non poterit diuinitus euehi ad cognoscendum præsentiam, aut prædicatum illud identificatum. Respondebitur, præsentiam, prædicatumve identificatum, licet naturaliter non attingatur expressè, atque ex parte modi à facultate præfata, attingi nihilominus implicite, & ex parte obiecti; ideòque posse fieri diuinitus, & ex eleuatione supernaturali perceptionem, quæ feratur expressè, & ex parte modi ad præsentiam, vel ad prædicatum ideutifi

identificatum. Insurgens quartò, vt facultas aliqua possit eleuari diuinitus ad percipiendum aliquid expressè, & ex parte modi, non sufficit, quod ex natura rei queat attingere illud implicite, & ex parte obiecti, vt nos ipsi tradidimus in n. 21. nec videtur repugnare intellectus petens suapte naturâ ferri implicite, & ex parte obiecti in rationes particulares veri, aut boni, quatenus feratur expressè, & ex parte modi in rationem communem veri, aut boni, quin euehi queat ad actum tendentem explicite, atque ex parte modi in singulare, verum, ac bonum. Similiter non videtur repugnare oculus corporeus, qui naturaliter valeat percipere colorem in communi, quin possit etiam diuinitus albedinem, aut nigredinem percipere explicite, & ex parte modi in particulari; concessumque à nobis est in n. 49. non inferri euidenter ex cognitione obiecti imperfectæ, quæ naturaliter comperat alicui potentia, eleuabilitatem ad aliam perfectam. Ergo proxima responsio insufficientis est. Dicitur, sufficientem esse, dum non adducitur aperta contradictionis implicancia in eo, quod facultas aliqua materialis feratur explicite, & ex parte modi in præsentiam obiecti spiritualis, aut in prædicatum identificatum, licet fatendum sit exploraram nondum esse implicancia in alia, quæ potens ex natura rei percipere implicite, & obiectiue præsentiam, aut prædicatum obiecti spiritualis, nequeat tamen eleuari ad cognitionem expressam, & ex parte modi.

SECTIO VIII.

Sacra Scriptura, Patrum Ecclesie, & Theologorum autoritas expenditur, & dirimitur quæstio.

105 **Q**uod maximè retardare potest ab asserendo possibili corporeo oculo, cuius Deus in se ipso sit obiectum, reuocatur proculdubio in autoritatem sacra Scriptura, Patrum Ecclesie, & Theologorum. Et in primis sacra Littera Deum clamant *Inuisibilem*. 1. ad Timot. 1. v. 17. *Inuisibilis dicitur Deus: ad Romanos 1. v. 20. ea etiam, quæ de Deo possunt naturaliter ex effectibus cognosci, appellantur Inuisibilia*. Rursus 1. ad Timot. 6. v. 16. commendatur Deus, vt *quæ lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest*. Et vt alia testimonia omittam, Verbum diuinum vocatur *Imago Dei inuisibilis*, in cap. 1. ad Col. v. 15. in cap. 1. ad Hebræos v. 27. laudatur Moyses, quod Deum *Inuisibilem tanquam videns sustinuit*. Quæ omnia intelligenda sunt vt minus de inuisibilitate Dei ab oculo corporeo. Sicque intelliguntur ab Ecclesie Patribus apud Salam tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 1. Confirmatur; nam Lucæ 24. v. 38. ac 39. vt Christus rediuiuus probaret sui corporis veritatem, præbuit se videndum, & palpandum: Ergo quia spiritus nec videtur, nec palpari posse putabatur à Christo, dum dixit, *Palpare, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*. Rursus confirmatur, quia in sacris Litteris incorporeales res vocantur inuisibiles, corporeales autem visibiles; quibus nominibus significatur illas neque in visum, neque in alium sensum cadere posse, secus has, vt notat S. Augustinus lib. 1. 1. de ciuitate Dei cap. 3. lib. 1. de Moribus Ecclesie cap. 20. lib. 83. quæstionum in 29. & 30. alijque Patres, & Interpretes in illud epistolæ ad Co. P. Gabr. de Hæno, *Empyreolog. Pars II.*

106 Insurgens quartò, vt facultas aliqua possit eleuari diuinitus ad percipiendum aliquid expressè, & ex parte modi, non sufficit, quod ex natura rei queat attingere illud implicite, & ex parte obiecti, vt nos ipsi tradidimus in n. 21. nec videtur repugnare intellectus petens suapte naturâ ferri implicite, & ex parte obiecti in rationes particulares veri, aut boni, quatenus feratur expressè, & ex parte modi in rationem communem veri, aut boni, quin euehi queat ad actum tendentem explicite, atque ex parte modi in singulare, verum, ac bonum. Similiter non videtur repugnare oculus corporeus, qui naturaliter valeat percipere colorem in communi, quin possit etiam diuinitus albedinem, aut nigredinem percipere explicite, & ex parte modi in particulari; concessumque à nobis est in n. 49. non inferri euidenter ex cognitione obiecti imperfectæ, quæ naturaliter comperat alicui potentia, eleuabilitatem ad aliam perfectam. Ergo proxima responsio insufficientis est. Dicitur, sufficientem esse, dum non adducitur aperta contradictionis implicancia in eo, quod facultas aliqua materialis feratur explicite, & ex parte modi in præsentiam obiecti spiritualis, aut in prædicatum identificatum, licet fatendum sit exploraram nondum esse implicancia in alia, quæ potens ex natura rei percipere implicite, & obiectiue præsentiam, aut prædicatum obiecti spiritualis, nequeat tamen eleuari ad cognitionem expressam, & ex parte modi.

106 Consonant Ecclesie Patres, dum contra hæreticos adscribentes Deo corpus, eo quod Deus visibilis esset corporeis oculis, sensibusque aliis perceptibilis, constanter negant tum corpus, tum visibilitatem ab oculis corporeis, & ab aliis sensibus perceptibilitatem. Consonant etiam, dum contra Arianos nonnullos pronuntiant, *Æterni Filij personam & consubstantialitatem esse Patri, & æquè inuisibilem corporeis oculis*. Recententur multi Patres à Sala supra, disp. 5. sect. 1. Valentia in 1. p. q. 12. punct. 8. Ego addam solummodò Concilium 3. Tolerantium in confessione fidei, vbi anathemate feritur, *Quicumque filium Dei secundum diuinitatem suam visibilem, aut passibilem ansus fuerit profiteri*. Anno Christi 1337. excitata est magna controuersia inter Græcos circa lucem Christi in Transfiguratione visam ab Apostolis, & cum Monachi montis Atho, ac Gregorius Palamas assererent, eam lucem fuisse increatam; sed nihilominus conspectam corporeis oculis ab Apostolis, imò & à se cerni, quoties in oratione incalecerent, impugnati sunt à Barlaamo exinde, quod lux visâ non potuerit esse increata: quicquid enim corporeis oculis potest conspici, creatum, & materiale esse, necesse profus sit. Quamuis verò Romana Ecclesia de ea controuersia Concilium non habuerit, & Barlaamus non semel Constantinopoli damnatus sit, Catholicam tamen, & quam Ecclesia Romana approbaret sententiam, defensisse iudicatur. de quo Bzouius, atque Spondanus in Annal. Ecclesiast. cum Pontano nostro, & Petauius tom. 1. Theologorum dogmatum l. 1. cap. 12. ac 13.

107 S. August. qui lib. 22. de ciuit. Dei cap. 29. loquutus fuit inquirendo, ac dubitando, quoad visionem Dei ab oculo corporeo, & qui lib. 2. Retractionum c. 4. 1. ait, illam quæstionem difficillimam explicatam à se in eo lib. 22. satis, quantum arbitrat, tamen c. 29. præcitato concludit esse ad intelligendum facilius, si oculis glorificatis videatur per accidens Deus; quatenus hic ex visis corporibus deprehendatur, & cognoscatur quasi ex certis indicis. Quo in sensu scripsit etiam S. Theophilus Patriarcha Antiochenus lib. 1. ad Autolycum, *Vt anima in humano corpore non videtur inuisibilis existens, verum ex motu corporis cognoscitur, sic nec Deus humanis, & corporeis oculis videri potest. Ceterum ex prouidentia, qua singula ordinat, suisque operibus adspicitur, & deprehenditur*. Et ne de Augustini propensiori mente erga impossibilitatem visionis perplexi maneremus, expressit eam satis luculenter in epist. 6. & 11. 1. ac 12. licet dictatæ sint 11. 1. & 12. ante libros de ciuitate, vt constat ex c. illo 4. 1. lib. 2. Retractionum. Docet itaque in epistolis, Deum esse inuisibilem a^b oculis corporeis, siue in hac vita, siue in futura, confirmat ex Patribus Athanas. Greg. Nazianz. Ambros. & Hieron. adiungitque rationem in epistola 11. 1. *Ne scilicet Deum ipse corporeum esse credatur, & in loci spatio, intervalloque visibilis: nihil enim videre aliter istius corporis oculus potest*. Vnde Enochus epist. 209. & S. Fulgentius in reſponſione ad q. 3. Ferrandi profertur, sentire se idipsum cum Augustino; qui & in aliis locis citatis à Sala, & à Valentia reperit scripta in epistolis.

108 S. Arhan. in orat. contr. Gentes exprobrat ipsis, quod Deum visibile excogitarint, *Obscura* (inquit) *cordis ratiocinatione, vel potius irrationali vecordia*

visi, rem visibilem Deum esse finxerunt. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 8. inquit, Christum in verbis; Non quia Patrem vidit quisquam nisi is, qui est à Deo, hic vidit Patrem; hortari Iudeos, ne adeo rudes sint, ut oculis posse unquam cerni naturam Deitatis arbitrentur lib. 9. cap. 37. expendens illa eiusdem Christi, Philippe, qui videt me, videt & Patrem, ait, Non est opus longa vi oratione ad monstrandum, non intelligi visionem hic eam, qua oculis cernimus, nemo enim non furiosus naturam Dei oculis subiciet, quam vix in speculo videmus, & in enigmate S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 9. Illuminatorum, Carnis Deum videre oculis nemo sanè poterit; quod enim corporis expertus est corporeis oculis comprehendere non potest. Similia habet Olympiodorus in cap. 1. Iob, vocans Deum Inaccessibilem, quia quantitatis, & molis est expertus. Simeon Inuior in cap. 1. Morali inquit, Deus corporeis oculis adspiciendis nusquam est, effugit enim omnem sensum ceruendi. Procopius Gazaus in cap. 18. Genesis, Impossibile est humanis oculis videre & conueri Deum, ut reuera est: Visus quidem noster clarus est, nec fallit, sed puram illam essentiam diuinam perspicere nequit.

109 S. Basilii sermone in verba Moysis, Attende tibi ipsi, sic fatetur. Inuisibilem esse Deum crede, tui ipsius animam cognoscēs, quando & ipsa corporeis oculis deprehendi non potest. Non enim aut colore obducitur, aut figura circumscribitur, aut charactere aliquo corporeo comprehenditur, sed tantum ex actibus, & gestis cognoscitur. Ne ergo in Deo per oculos notitiam quæras, sed tantum mente. Per fidem degustatur, non videtur intellectu, (nempe in hac vita) non sensu deprehenditur. S. Ambrosius lib. 6. Exameron cap. 7. Quid est Deus? Caro, an Spiritus? Non caro vti que, sed spiritus, cuius similis caro esse non potest, quia ipse incorporeus, & inuisibilis: caro autem comprehenditur Rursus in cap. 1. Epist. ad Colos. v. 15. Inuisibilis Dei imago visibilis esse non potest, alioquin nec imago. Quod enim inuisibile est, pingi non potest, nec enim visibilis potest inuisibilem videre. Aut enim corpus est, quod videtur, aut figura, aut aliqua informata substantia, quam fert acies oculorum, totum tamen corpus est. Deus autem, qui ab his omnibus alienus est, quomodo potest imaginem habere visibilem? Sed idcirco sic dicitur, ut talis filius intelligatur, qualis est pater &c. Hinc Concilium Tridentinum sess. 25. decreto 2. admonet, quod si aliquando historias, & narrationes sacre Scripturæ, cum id indocte plebi expedit, exprimi, & figurari contigerit, doceatur populus, non propterea diuinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, ac figuris exprimi possit.

110 S. Hieronymus in 6. Isaiæ, scribit: Non solum Patris diuinitatem, sed ne Filij quidem, & Spiritus sancti, quia vna in Trinitate natura est, posse oculos carnis aspiciere, sed oculos mentis, Iterum in cap. 64. Deus nequaquam sermonibus explicatur, nec oculis contemplabilis est; sed ab his videtur, de quibus scriptum est, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Minutius Felix in Octauio, Deum nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendere potest, nec estimari, sensibus maior est, &c. Philippus Presbiter lib. 3. in Iob. cap. 42. Audire Deum, aut videre, non istorum oculorum, aut aurium est. Claudianus Mamercus lib. 1. de statu animæ cap. 14. valde stupere se dicit, quomodo quispiam Christianus cuiuslibet pulchro, cuiuslibet sublimi corpori contemplabilem Deum faciat. Didymus Alexandrinus in 1. Ioannis cap. 4. vers. 12. cum inuisibilis sit Deus, nullus eum visibiliter vidit unquam,

quando non potest videre aspectus corporalis incorporealis. Et paulò post, Nulla alia substantia sensibiliter videtur, nisi corpus. Veteras alios Patres dedi in num. 50. Longumque esset cunctos, qui passim occurrunt, cumulare. Liceat adiungere Patrum choro Mercurium Ethnicum qui ferm. 78. Stobæi dixit, Oculis corpora usurpari queunt, & visibilia per linguam enuntari. Quod autem incorporeum, inconstitutum, & sine omni figura est, neque materia constat, à sensibus nostris percipi non potest. Complurium Gentilium testimonia dat plena manu Raynaudus in Theologia naturali dist. 5. quæst. 2. art. 1. numer. 169. & Petauus tomo 1. Theologicorum Dogmatum lib. 7. cap. 2. numer. 5. insignia alia Hebræorum.

111 Inter Theologos post Alensem 1. p. Summæ quæst. 2. membro 1. art. 1. S. Thomam 1. p. quæst. 12. art. 3. & in additionibus ad 3. p. quæst. 92. art. 2. lib. 3. contra Gentes cap. 54. Scorum in 4. dist. 49. quæst. 8. fixum, & constans est, Deum videri non posse vel ab oculis gloriificatis, ut non iolum à nullo assertum fuerit absolute, sed plures velint, non sine hæresi, alij non sine errore, alij non sine temeritate asserendum. Nam cum Deus in sacris Litteris prædicetur Inuisibilis, non minus quam immortalis, & in eis sit sermo de inuisibilitate ab oculo corporeo, sit, ut quemadmodum Deus nullatenus subesse valet morti, sic nec visionem corporei oculi terminare iuxta sacras Litteras: quibus accedit Tridentina Synodus (sess. 25. decreto 2. tradens, licet obiter, Diuinitatem non posse conspici corporeis oculis. Ita primi, ex quibus sunt Valentia, & Arrabal. Secundi verò, ex quibus sunt Suarez, Vazquez, Pefantius, & Trigofus, cum Deus definiatur incorporeus in sacris Litteris, aiunt, non posse sine errore affirmari Deum esse visibilem ob oculis corporeis, qui nihil nisi corporeum videre possunt etiam diuinitus. Tertij, attento consensu antiquorum Patrum, & Theologorum tam veterum, quam recentium interpretantium Scripturam de inuisibilitate ab oculo corporeo, & huic, re diligenter discussa, negantium possibilem elevationem ad visionem Dei, inferunt temerarium fore, qui aliter opinaretur. Ita perdocti Recentiores cum Ripalda.

112 Inter eosdem Theologos post Valentiam, qui primus excitauit quæstionem de oculis alijs possibilibus diuersæ conditionis; pauci sunt, quibus Valentia dubitatio arripserit; imò communiter repudiatur à Suario lib. 2. De attributis Dei cap. & num. 6. Sala in 1. 2. tomo 1. tract. 4. disput. 5. sect. 1. num. 5. Albertino tomo & principio Philosophico 1. Herice in 1. p. tract. 4. disput. 43. cap. 3. num. 38. Tannero tomo 1. disput. 2. quæst. 6. num. 9. Præposito in 1. quæst. 12. art. 3. num. 25. Faffolo ibidem in Comment. num. 3. Francisco de Lugo disput. 21. de Deo vno cap. 1. Ludouico de Ribas tomo 1. Summæ Theologicæ tract. 3. disput. & cap. 1. numer. 6. Martinono disput. 7. de Deo sect. 2. num. 16. Recupito lib. 6. de Deo quæst. 12. Gaspare Hurtado in Tract. de Attribut. Dei disput. 10. difficult. 11. Petro Hurtado disput. 17. de Anima sect. 1. §. 5. Balthasare Tellez p. 1. Philosophiæ disput. 4. sect. 3. n. 7. Thoma Compro in vniuersa Philosophia, disput. 15. de Anima, sect. 2. num. 12. Agidio Lusitano tom. 1. de Beatitudine lib. 4. q. 5. art. 3. §. 2. n. 18. Machino in 1. p. q. 12. art. 3. disput. 14. sect. 1. Auerla sect. 1. ad eandem quæst. Felice in Tract. de visione c. 2. diffic. 1. n. 7. Smifingo tomo 1. tract. 2. disp. 6. q. 2. n. 18. Thoma Pio in 1. p. q. 12. art. 3. dubio vnicò, Ioanne Durello

Durello in Dialecticothea lib. & cap. 2. Vuigers in 1. p. q. 12. art. 3. n. 19.

113 Sed tamen pro Valentia ad auctoritates Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac Theologorum antiquorum responderi posset primò, intelligendas de inuisibilitate, & imperceptibilitate Dei ab oculis corporeis naturalibus, sensibusque alijs penes visionem, & perceptionem intuitiuam naturalem. Secundò, intelligendas de inuisibilitate, & imperceptibilitate Dei ab oculis corporeis nunc existentibus, aliisque similibus, & à cæteris sensibus nunc existentibus, possibilibusque alijs similis conditionis alligatis suapte naturâ ad lucem, & colorem, sensibiliaque reliqua materialia. Posterior hæc responsio probanda potius esset, quàm prior; nam iuxta priorem nihil speciale negaretur oculis corporeis, & cæteris sensibus præ intellectu creato entitatiuè naturali, respectu cuius est etiam Deus omninò inuisibilis per visionem naturalem. Scriptura autem, Concilia, Patres, & Theologi antiqui videntur intendisse negare aliquid speciale: quod iuxta posteriorem responsionem optimè stat, siquidem intellectus creatus naturalis nunc existens, alijque similes eleuari diuinitus queunt ad visionem Dei, ad quam sic eleuari nequeunt oculi corporei de facto existentes, alijque similes, neque itè cæteri sensus siue existentes, siue possibiles eiusdem conditionis ad perceptionem, intuitiuam Dei. Ista interpretandi ratio satis est inter Theologos vñtata, eo quòd Patres rarò loquantur de possibilibus. Sic in pari causa, dum Scriptura vocat Deum inuisibilem ab intellectu creato non eleuato per gratiam supernaturalem, & indebitam, & dum Patres docent, nullam naturam creatam posse esse per se beatam, & impeccabilem, si rationalis sit, accipiuntur non improbabiler à grauibz Theologis de intellectu tantum, & natura nunc existentibus, aliisque similibus, ideòque tentant, non repugnare intellectum creatum, cui connaturalis sit, imò debita visio Dei, & naturam creatam rationalem impeccabilem ab intrinseco. Et licet Patres, ex incorporeitate Dei deducant sæpe inuisibilitatem, ac imperceptibilitatem ipsius ab oculis, & sensibus corporeis, quin aliam subiungant rationem, deductio in subiecta materia, nullo laborabat vitio: Oculi enim, & sensus de facto existentes, alijque similes supponebantur incapaces, ut re ipsa sunt, videndi, & percipiendi nisi obiecta corporea. Ad hæc; Theologi, qui post Valentiam scripserunt, etsi à ratione ipsam impugnent, abstinere à censura.

114 Nihilominus ego non subscribo possibilitati corporei sensus, qui valeat naturaliter percipere Deum abstractiuè, vel imperfectè, & diuinitus intuitiuè, vel perfectè. Nam licet hæctenus assequutus non sim rationem, quæ contradictionis ostendat perspicuam implicantiã; quod etiam de se assueerat expertissimus Theologus P. Franciscus Lugas supra, n. 18. Corcete authoritas Patrum, qui sincerè expensè videntur stare contra præfatam possibilitatem; detinet me etiam iudicium commune Theologorum, qui aut tacitè, aut expressè refraugantur eidem possibilitati; in cuius fauorem meditata argumenta in sect. 3. dissoluentur faciliè ab adinueniente nouam repugnantiam rationem, aut traditas ab Authoribus antiquis, & recentibus; collectasque sedulo à nobis in quatuor sectionibus præcedentibus, causa non cadere sibi adhuc persuadente.

115 Hinc absolute affirmo, Deum in cælo non conspiciendum ab oculis gloriificatis, siue futuri P. Gabr. de Hæno, Empyreolog. Pars II.

sint iidem numero, siue diuersi ab habitis in vita mortali. Ita præter relatos S. Antonin. 3. p. Summæ, tit. 30. cap. 4. ante §. 1. Paludanus in 4. dist. 49. q. 1. Sorus q. art. & conclus. 2. Ambrosius Spiera in Quadragesimali de floribus Sapientia, serm. 32. p. & conclus. 3. Harphius lib. 1. Theologiæ Mysticæ p. 2. cap. 57. Coquæus in lib. 22. S. Augustini de Ciuitate cap. 29. Salmeron tomo 2. in Euangelia tract. 31. pag. 299. tomo 6. tract. 33. pag. 275. vocans Sciolos eos, qui quibusdam paralogismis decepti existimant aliter. Catharinus opusculo de bonorum præmio pronuntians, esse valde ineptum putare. posse Deum, id est; ipsam diuinam essentiam corporeis oculis cerni. Hieronymus Columbus in Hierarchy Angelica, & Humana lib. 8. cap. 23. n. 4. Medina in 1. 2. q. & art. 3. alijque frequenter.

116 Locus Iobi cap. 19. à v. 25. aientis, Scio enim, quòd Redemptor meus vixit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alium. Explicantur à S. Thoma, quatenus Iob non oculo carnis, sed in hac existens post resurrectionem visurus sit Deum oculo mentis; explicatur ab alijs, quatenus Iob corporeis oculis in carne rediuiua visurus sit Deum incarnatum, seu Christum Saluatorem suum. Consultantur eximij Interpretes Iobi Pineda, & Sanchez. Alia Scripturæ loca, quæ pro visione Dei ab oculis in statu mortalitatis solent opponi, reperiet lector proposita, & declarata à prælaudato Francisco de Lugo n. 2. & 3. n. 16. & 17. Adnotatum velim hic, Episcopum quandam nuncupatum Seruum Dei scripsisse, testibus Gennadio, & Honorio in libris de Scripioribus Ecclesiasticis, aduersus eos, qui dicunt Christum in hac vita degenem non vidisse carnis oculis Patrem, sed post resurrectionem: : : In qua scriptura ostendit: : : Dominum IESUM: : : semper carnis sua oculis & Patrem vidisse, & Spiritum Sanctum. Sed addit Nofter Posseniinus, & bene, si per oculos carnos ille intellexit humanum intellectum, rectè dicebat, sed cautiùs loquendum erat. Luitprandus in Chronico anno Christi 902. meminit Serui Dei, & libri ab ipso compositi; Sed aliter ac Gennadius, atque Honorius. Ait namque Luitprandus: Bonito de vniuersi sublatò, sufficitur in sede Toletana Patriarchali Archidiaconus eius, Seruus Dei nominatus, opere, & nomine, qui librum scripsit, quòd Filius Dei Christus videat in cælo faciem Patris. Sedit annos septem. Sic Luitprandus, qui Seruo Dei Antistiti Toletano volumen alterius Episcopi nominis eiusdem attribuit per errorem, cum Tolentanum Antistitem referat ad annum 902. & Gennadius, qui vivebat circa annum 490. mentionem fecerit Serui Dei, & operis illius. Claruit Seruus Dei, de quo Gennadius, anno 480. ut notat Tritheimius, & hæc in transcurso.

117 Prosequor iter. In admitrenda potentia vitali materiali, quæ obiecta spiritalia creata naturalia posset etiam intuitiuè attingere ex se, & ex eleuatione supernaturali, si naturalis esset in entitate, forsitan aliquis nullum agnosceret periculum, cum sit res purè Philosophica: verum & in hoc circumspicè procedendum est. Nam Paulus ad Colos. 1. v. 16. Angelos appellat Inuisibiles; & in Symbolo Nycæno dicitur Deus creator visibilium omnium, & inuisibilium; Est præterea apud Ecclesiæ Patres familiare inuisibilium nomine significare Angelos, & animas racionales; Sophronius in actione XI. Synodi VI. generalis, vocat expressè Angelos Inuisibiles, x 2 appro

approbatūque professo Sophronij in Actione 13. S. Chryostomus homilia 22. in cap. 6. Genesis probat, Patriarchas antiquos, quibus Angeli visibiliter apparebant, non vidisse Angelorum substantiam, utpote incorpoream, quo pacto enim (ait ille) *videri possit incorporalis substantia*? Idem S. Doctor inquit homilia 25. in Ioannem, *quod sensus obiectum est, corpus est.* In Psalmum etiam 148. *Diuersa sunt creatura, & inter se substantiis differunt, hac quidem qua videtur, illa vero, qua sub aspectum non cadit; hac quidem plena est corporibus, illa vero est incorporea.* S. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa capite 12. asserit, animam rationalem corporeis oculis secundum propriam sui naturam esse inuisibilem. S. Gregorius Nyssenus oratione de mortuis, *expertem materia esse, cerni non posse, mente sola percipi, carereque corpore.* S. Basilius in lib. de vera Virginitate inquit, beatos spiritus tam Angelicos, quam Animasticos non esse spectabiles corporeis oculis. Incertus, sed antiquissimus Author Breuiarij fidei aduersus Arianos sic arguit, *Cum nec anima humana possit esse visibilis, quanto magis Deus in sua substantia? Sed ideo carnem assumpsit, qua poterat videri, quia Deitas corporeis oculis non poterat intueri.* Sunt, qui timent, ne ex concessa possibili visione materiali obiecti spiritualis creati, facilis sit transitus ad visionem increati. Ita P. Ouiedus citatus in num. 3. sed, vt dixi in num. 5. 6. ex vna non sequitur ineluctabiliter alia.

SECTIO IX.

Præstantissimum obiectum visionis corporeæ erit Christus. Vbi de pulchritudine corporis Christi.

118 **H**vc vsque legi nullum, qui in beatis hominibus exercitium facultatis visus fuerit inficiatus omnino. Admittitur expressè à S. Augustino lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 29. & à Patribus aliis processu Exercitationis referendis. Religiosus quidam memoratus à Cæsario Heisterbacensi, & de errore reprehensus à Duallio in Tractatu Nouissimorum quæst. 3. art. 1. pag. 543. nimium detulit Beatorum visui, dum eorum corpora vnde quaque, ante, & retrò, supra, & infra oculata fore, putauit. Sed, missa hac incepta, & ante quam ad primarium obiectum, ac secundaria alia visus glorificati deueniant, oportet eius potentiam vsum generatim stabilire rationibus, quæ etiam deseruiunt ad externarum aliarum potentiarum actus comprobandos. Prima itaque ratio fit, Exercitium visus glorificati est eius vltima perfectio, ad quam suapte natura ordinatur: Ergo visui glorificato denegandum non est. Secunda, visus, glorificatus integer erit, & perfectus: Ergo habebit in Empyreo suas functiones, & oblectamenta; nam nec deerunt obiecta, circa quæ conuenienter, & delectabiliter versari possit. Vnde infert optimè S. Augustinus in fine epist. 112. *Si erunt ibi corpora, erunt, qua videre possunt oculi corporales; nec ex parte mediij vllum impedimentum obert.* Et sanè cum Empyreici regio interior, in qua credo exituros Beatos, sit lucida, & transparentes secundum omnes sui partes, nihil obstabit, ne videant obiecta debite approximata, seu quæ continentur intra spheram; ex qua emissæ ab ipsis species impressæ traduci queant naturaliter ad oculos. Quapropter in his fiet visio; quin opus sit multiplicare miracula. Quod si beatus homo ascendat supra conuexam Empyreici superfi-

ciem, valebit miraculosè elicere visionem, vel notè emendicatis speciebus ab obiectis, vel istis operantibus eas in distans, quin in medio; vel diffusis speciebus per vacuum, ita vt per creationem à Deo solo sine subiecto conferentur, si creaturæ adhuc vt instrumentum repugnet assumi ad productionem, aut conferuationem alicuius accidentis non educi ex præsupposito subiecto. P. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & lect. 14. n. 10. ait, nihil cogere ad affirmandum mutuum conspectum glorificatorum hominum, si exituri essent supra Empyreici conuexam superficiem. Sed me cogit ea ratio; quòd alioquin curia Cælestis esset quasi cæcorum Respublica. Quid enim interesset habere illam facultatem visum, si eam nunquam exercerent in beatis sedibus? Vnde vel immortales homines includentur intra Empyreum, vel recurratur ad miraculum pro visione mutua.

119 Tertia ratio, homo glorificabitur non tantum penes animam, sed etiam penes corpus, & sensus; corporis autem, & sensuum glorificatio est præcipue dirigi videri, vt ex decenti, honestoque sensuum exercitio sequantur purissimæ, castissimæque oblectationes. Quarta, par est, vt sensus, qui in hac vita locieratem cum animo in passionibus, & tribulationibus subeunt, & qui instrumentum sunt virtutis, ac meriti, consortes sint animi, quoad gloriam, & oblectationes in altera vita, præmiòque suo, & remuneratione non fraudentur. Ad id autem opus est, ne sensus maneant omnino otiosi, sed vt potius prodeant in operationes iucundissimas, ac decentissimas, rependente Deo tum molestas, & acerbas, quas homines pro ipsius obsequio in hac vita sustinuerunt, tum suauis, & voluptuosas, à quibus abstinere.

120 Quinta; Damnatorum hominum sensus multis affligentur modis,

Nec mihi si lingua centum sint, oraque centum,

Ferrea vox;

Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

Ergo cum Deus non sit superior in puniendo, quam in præmiando benignus, recreabit è contra beatorum hominum sensus magnis voluptatibus. Sexta proponitur à S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstioncula 3. his verbis. *Dicendum, quòd aliquem sensum esse, in corporibus Beatorum omnes ponunt, alias corporalis vita Sanctorum post resurrectionem assimilaretur magis somno, quam vigilia, quòd non competit illi perfectioni, eo quòd in somno corpus sensibile non est in vltimo actu vite, propter quòd somnus dicitur vite dimidium in 1. Ethicorum.* Hactenus Angelicus Doctor. Consulatur Tostatus ad c. 17. Math. q. 114. & 116. Lect. 1. 3. de summo bono c. 8. Tanner. tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. n. 3. vbi rationes alias congerunt.

121 His præsuppositis, nobilissimum obiectum glorificati visus, erit Christi Domini sacra humanitas, secundum illud Isa. 33. v. 17. *Regem in decore suo videbunt oculi eius;* Et illud Apoc. 1. v. 17. *Videbit eum omnis oculus.* Nec non illud Iobi 19. v. 26. ac 27. *In carne mea videbo Deum ... quem visurum sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur.* Quo testimonio vtitur S. Antoninus 3. p. sum. tit. 30. c. 4. §. 3. & hinc dixit August. in Manuali c. 26. Deum factum esse hominem, vt uterque sensus hominis in ipso beatificaretur, oculis cordis in eius diuinitate, & oculis corporis in eius humanitate. Consonat Idiota in Pl. 15. v. 20. *Felicitas nostra, inquit, cõpletur in visione, & fruitione humanitatis.* S. Anselm. in Elucidario, *O quam voluptatem visus ipsi habebunt! qui ita clausi, sicut apertis oculis videbunt, quibus singula membra, vt oculus*

Solis

Solis erunt, qui Regem gloria in decore suo cernent. Rursus in lib. de excellentia B. V. Mariæ cap. 9. *Cum tam inestimabili dignitate honore etiam in huius mundi squaloribus degens per pia Matris Dei merita humana natura sit exaltata, qualis qualis gloria decorabitur, cum hunc ipsum fratrem suum eius omnipotentis Patri coequalem in sua maiestate regnantem assequerit, eiusque regni coheres existens perpetua, & incommutabili glorificatione vultum ipsius præfens constituerit. Aduertat, inquam, aduertat que gloria, vel quod gaudium vel quæ inebriatio erit omnibus illis, qui in regnum beatitudinis assumpti Deum, Dominumque rerum omnium in sua carnis substantia sibi similem viderint.* S. Laurent. Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monastica conuersionis cap. 23. *Delectabitur oculus in amabili Redemptoris aspectu, cum videbit Regem in decore suo gloria ornatum, ac diademate redimitum, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis suo.* Legantur Author libri de spiritu, & anima sub nomine S. Augustini, cap. 4. S. Iulianus Toletanus lib. 3. Prognostici cap. 60. Gerardus Zurphanensis lib. de reformatione virium animæ cap. 24. lib. de spiritualibus ascensionibus cap. etiam 24. S. Mechthildes lib. 4. spiritualis gratiæ cap. 18. S. Antonius de Padua in serm. 1. de vno Martyre, Petrus de Alliaco in speculo considerationis cap. 5. num. 6.

122 Sed non pariat inextrata abire Guilhelmi Autifiodorensis Theologi antiqui, & grauis in Summa, cap. de Resurrectione quæst. 1. verba hæc: *Anima non indigebit sensu in patria ad cognitionem intelligibilem; sed propter aliud, scilicet ad videndum humanitatem Christi; terra enim illa melle, & lacte fluens, lacte humanitatis, & melle diuinitatis. Et habebunt oculi corporales gloriam suam in visione humanitatis Christi, sicut oculi spirituales in visione diuinitatis. Vita æterna, prout competit homini, non erit sufficienter in anima, imò pars erit in corpore, ibi enim videbimus, amabimus, & laudabimus etiam vocaliter, vt dicit Cassiodorus in Apocalyp. : : Et in Euangelio dicitur, Hec est vita æterna, vt cognoscant te : : & quem misisti IESU CHRISTUM. Et ita visio Christi, secundum quòd homo, est pars vite æternæ, prout competit homini.* Ancesto Autifiodorensis & Parisiensis postea Episcopi verbis breuiora alia, sed non minus significantia S. Thome c. 28. suæ vitæ Tantum dixerim, quamuis in cælo nihil aliud esset, præter pulchritudinem corporum glorificatorum ad recreandum visum, ingeniosissimam hanc esse gloriam, maxime videre humanitatem IESU CHRISTI Domini nostri in cælo, vbi tanti boni datur plena fruitio.

123 Mirum iam non sit, Apostolorum Principem prorupisse in illa verba, *Bonum est nos hic esse, cum prægustasset partuculum vitæ æternæ videndo Seruatoris corpus claritatis dote perfusum in Thaborino colle.* De Petro ait V. Beda, homilia de Transfiguratione, *Glorificatam Christi humanitatem contemplatus tanto afficitur gaudio, vt nullatenus ab eius intuitu vellet secerari.* Quapropter verissimè infert Remigius in Catena S. Thomæ ad cap. 17. Matthæi. *Si tunc Petrus sic accensus est, quanta erit suauitas, & dulcedo videre Regem in decore suo, & interesse choris Angelorum, & omnium Sanctorum?* Felicissimum certe erit, & beatissimum, videre Christum in patria, vt etiam infert Thomas Cantuariensis lib. 2. boni vniuersalis cap. 54. Huc non ineptè transfero quæ de Christo viso in præsepio tradit apud S. Cyprianum Author sermonis de Natiuitate Christi, *Ornamenta, inquit, qua deerant,*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I l.

etiamsi adessent, non haberent oculos inspectores, quia presentia parvuli sic eorum qui aderam Ioseph, & si quis forte alius ibi erat, oculos occuparet, sic illuminaret animos, sic corda illecebrat, vt in summo bono omnium bonorum vnita collectio videretur, nec opus esset euagari, & mendicari per partes, quòd simul in se vno fidelibus omnipotens infantia presentabat. Vel sola Christi humanitas visa in Empyreo fatis, superque esset ad occupandos Beatorum oculos totam per æternitatem, siquidem ea in stabulo tantam vim habuit. Pulchrè ad rem Petrus Abbas Celenfis lib. de panibus cap. 2. *In contemplatione IESU est refectio delicatissima, ebrietas vltima, quies abundantissima, deambulatio spatiosissima, sanitas inconcussa, fortitudo robusta, omnium bonorum possessio, securus vita beata.* Et vt addit Author sermonis de Ascensione inter opera S. Cypriani, *Omne desiderium Beatorum Christus præfens implebit.* atque vt B. Maria Oegniacensis, à lumine corporis glorificati Christi capient Sancti in animabus fructum, & exultationem. Sic refert Iacobus de Vitriaco lib. 2. vitæ cap. 11.

124 Quòd si iuxta S. Brigitam lib. 4. Reuelationum cap. 70. *Christus tam pulcher facie erat, vt nullus videbat eum facie, qui non consolabatur in aspectu eius, etiamsi præcordialiter dolorem haberet. Iusti vero spirituali consolatione consolabantur. Sed mali à tristitia seculi tanto tempore, quo eum videbant, releuabantur. Vnde & dolentes dicere consueverant, Eamus, & filium MARIÆ videamus, vt saltem tanto tempore releuemur.* Rursus, si, vt ait S. Bernardus in sermone. 1. de omnibus Sanctis, ij, qui Christum sequebantur, *adhærebant ei affatu pariter, & aspectu illius delectati:* Et vt S. Hieronymus in cap. 9. Matthæi vers. 9. *Fulgur ipse, & Maiestas diuinitatis occulta, qua etiam in humana facie (Saluatoris relucebat) ex primo ad se videntes trahere poterat aspectu. Qui adhærebunt Christo Beati, eius iam immortalis, & speciosioris, ac splendorem quid scintillantis aspectu deliniti, & rapiti Si enim in magno lapide, & succinis hac esse vis dicitur, vt annulos, & stipulam, & festucas sibi copulent, quanto magis Dominum omnium creaturarum ad se trahet calicolas? Non nihil immutauit in S. Hieronymi verbis. Appono alia S. Chryostomi homilia 28. in Matth. *Erant ei (Christo scilicet) affixi non pauci amantes, admirantesque ipsum, viderique ipsum semper cupientes. Et certe quis ab authore talium signorum non inuitus recederet? Aut quis vel faciem solam aspicere, & que ipsum, ex quo diuina præceptorum instituta profuebant, ingenti desiderio non arderet? Nam vt in faciendis signis erat mirabilis, sic visu gratiosissimus traditur fuisse. Idque ipse Propheeta significans multò ante clamauerat, speciosus pulchritudine super filios hominum.* Hæc de Christo in corpore mortali Chryostomus, qui homilia 4. & 13. in Marcum putat habuisse aliquid in vultu diuinum, quòd videntes homines sequebantur. Non absimiliter S. Hieronymus in epistola ad Principiam, *Nisi habuisset & in vultu quiddam splendorem, nunquam eum statim sequuti fuissent Apostoli; nec qui ad comprehendendum eum venerant, corruissent.* Eiusdem sententiæ est Remigius in Catena S. Thomæ ad cap. 8. Matthæi v. 18.*

125 Et ipse S. Thomas in Psalm. 44. vers. 3. inquit, *Illam pulchritudinem corporalem habuit summo, qua pertinebat ad statum, & reuerentiam, & gratiositatem in aspectu, ita quòd quoddam diuinum radiabat in vultu eius, quòd omnes eum reuerantur, vt Augustinus dicit.* Chaldaus Paraphrastes,

x 3

vbi

vbi nos legimus in præcitate Plalmo, *Speciosus formâ præ filiis hominum*, Sic vertit apud Augustinum Steuchum, *Pulchritudo tua, Rex Messia, maior, & excellentior est filiorum hominis, præstantior est tua forma omni humana forma.* Hadrianus Papa in scripto ad Carolum Magnum de Imaginibus appellat *Speciosam formam Domini, & Salvatoris nostri IESV Christi secundum carnem.* Sedulius lib. 1. Mirabilium diuinorum canit,

— formâ speciosus amœnâ
Præ natis hominum, cuius radiante figura
Blandior in labiis diffusa est gratia pulchrâ.

Apud S. Nazianzenum, Deipara in Tragædia Christi patientis vocat femel, & iterum formam ipsius ratam, & ibidem ait,

— lumen ô lepidissimum!
O expetita, & singularis candidi
Oris venustas, nulla qua generis prior
Humani

Idem S. Nazianzenus oratione 2. de Pascha tradens restitutam Christo in resurrectione pulchritudinem, innuit habuisse eam prius. Origenes lib. 1. ac 6. contra Cæsum affirmat, corporis pulchritudine præstitisse; in qua Iosepho Patriarchæ comparatur à S. Ildoro cap. 3. & 31. in Genes. Publius Lentulus scribens ad Senatorem Romanum refert de Christo vt oculatus testis (si huic epistolæ ab Eutropio, & S. Antonino transcripserit, & alteri simili Pilati apud Egippum fides sit adhibenda.) *Vultum habens venerabilem, quem inuenientes possint diligere, & formidare.* Et postea in fine, *Speciosus inter filios hominum IESV Christus MARIÆ filius.* S. Athanasius lib. de Incarnatione Christi contra Apollinarem ait, *Neque enim pulchritudinem, vel gloriam corporis Dei fas est exprimi humano intellectu.* S. Anselmus indignari solebat prauis pictoribus, cum Christum Dominum informi figura pingi videret. Sic in lib. cur Deus homo, cap. 2. testatum reliquit. Salonijs Viennensis Galliarum Episcopus explanatione Mytica in Proverbia c. 17. vers. 14. inquit, *In facie Salvatoris lucebat sapientia diuinitatis, quam ipse in carne apparens virtutum, & doctrina testimonio demonstrabat, & confirmabat.* S. Anastasius Sinaita lib. 4. de Passione, & impassibilitate Christi tradit, *Excellentem quandam virtutem emicuisse in facie Christi.* Lucas Tudensis lib. 2. aduersus Albigenes cap. 20. *Pulchritudine corporis indicibili floruit Deus, & homo filius eius, & inter ceteros quodam decoris præfulgebat insigni.* Consonant Philo Carpathius in Cantica cap. 7. vers. 6. Honorius Augustodunensis cap. 1. v. 16. S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 17. narrat, *proditum esse, cum Abagarus Edeffe Rex eo nomine pictorem misisset, vt Domini imaginem exprimeret; neque id pictor ob splendorem vultu manantem consequi potuisset, Dominum ipsum diuine suæ, ac viuifica faciei pallium admonuisse, &c.* Fortè tantus hinc splendor non fuit permanens, sed transiens, vt cum Marci 9. v. 15. *Populus videns IESVM stupefactus est, & expauerunt, & accurrentes salutabant eum.* Superis enim causa, quam Euangelista silentio obvoluit, credi potest cum Francisco Luca, Cornelio, & Tirino splendor aliquis visus in facie Christi extransfiguratione adhuc durans; licet modestiorem alium continuè enituisse in Christi oculis, haud secus (si fas est æquare iacencia iummis) ac in Augusti, aliorumque Heroum, de quibus Cerdà ad 1. Eneidos v. 595. credibile quàm valde sit.

126 Petrus de Natalibus lib. 3. Catalogi c. 228. loquens de bono Latrone tradit, occurrisse puero

IESV, MARIÆ, & IOSEPHO pergentibus Ægyptum, vt eis substantiam auferret, visa verò Virginis mansuetudine, & pueri speciositate admiratus, substituit, & quasi diuinitus inspiratus hoc verbum protulit: *Non esse possibile puerum à homine genitum tanta pulchritudine esse decoratum; si possibile esset, vt Deus haberet filium, elegantissimum illum infantem diceret ex aliquo Numine generatum.* Igitur, & propter pueri speciem, & matris aspectum placabilem non solum ab eorum deprauidione abstinent, sed etiam eos in illa nocte in domum propriam introduxit, & necessaria ministravit. Addit Author lib. de vita Eremitica ad fororem cap. 48. inter opera S. Augustini, & inter S. Anselmi, Author Meditationis ad fororem de beneficiis diuinis part. 1. *Incalescens amore amplexatus est eum. Et, ô, inquit, Beatissime paruulorum, si aliquando se tempus obtulerit mihi miserendi, tunc momento mei, & huius temporis nolî obliuisci.* Luitprandus in Aduersariis num. 137. scribit, *Sanctus Lator, (sicut legi in libris Gothicis Bibliotheca Fuldensis, in collectaneis S. Melantii, & in lib. de passione S. Serrani Archiepiscopi Toletani, & in lib. S. Ioannis Damasceni) dictus est Dimas, Ægyptius, Gentilis, qui Domina nostræ cum Ioseph ingredienti Ægyptum spoliaturus eos occurrit, sed visa Virginis modestia, & pueri mira pulchritudine, mutato animo, illis inferniis viam ostendit.* Opinare, vt libuerit de hac historia; quam tamen non improbant alij apud Salmeronem tom. 10. in Euangelia, Tractatu quadragesimo, pag. 420. Mendozam tomo 2. in lib. 1. Regum cap. 4. annotat. 12. sect. 2. num. 13. Antonium de Quintana Dueñas in lib. de Sanctissimo nomine MARIÆ pag. 278. Pozam in elucidario Deiparæ lib. 1. tractat. 13. cap. 2. & latius apud Raynaudum in opere erudito de bono Latrone cap. 1. & 6. Amadeus Franciscanus raptu 5. suæ Apocalypsis aliam valde diuersam narrat. Quicquid de vtraque sit, Aelredus Abbas homiliâ de IESV puero duodenni cogitandum proponit *quanta fuit eorum felicitas, quibus datum est, 101 diebus, (quot consumpti sunt in itinere à Nazareth vsque ad Hierosolimam) videre faciem IESV, & mellissimos illius audire sermones, considerare in homine & puero signa quadam celestis radiare virtutis, & inter confabulationes mutuas mysterium sapientie salutaris inferere. Stupent senes, iuuenes admirantur, & sua tunc atatis pueri motum grauitate, & sermonum illius pondere deuerentur. Credo enim in illo speciosissimo vultu totam gratia celestis elegantiam refulsisse vt omnium in se conuerteret aspectum.*

127 Sed quando huc feci non ingratus lectori, vt spero, digressionem, libet ipsum admonere de singulari quadam Eugubini interpretatione ad illa Genes. verba c. 1. v. 26. *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Interpretatur itaque in hunc modum in Costuopia, *Accessit ergo filius, ac Verbum Dei ad creationem humanam in forma, imagine, habituque humano, gerens speciosissimam, diuinissimamque formam, & incunatissimam omnium humanarum formarum pulchritudinem superantem. Quam videntem, & intuentem generis nostris Principem, censendum est amore insaniisse, Creatorumque omnibus faminis speciosiores ponere depetisse. Hanc speciem, diuinamque pulchritudinem clementissimus, formosissimisque assumens, quam erat post multa tempora vsque ad carnem, & ossa assumpturus, creabat hominem largiens ei speciem hanc tantam ipse primus Archetypus speciosissimus, ipse speciosissima prolis creator. Quanta qualémve creas fuisse primi hominis illius venustatē, quantum in ore decus, quas gratias infudisset*

Hactenus

Hactenus Eugubinus, cuius interpretationem sequutus est Hieron. ab Oleastro ibi, laudatque Iacobus Bolducius lib. 1. de Ecclesia ante legem c. 3. ac in c. 10. Iobi. v. 8. Et de pulchritudine Adami videantur S. Nyssen in oratione Catechetica magna c. 6. Philippus Solitarius lib. 2. Dioptra c. 6. insigni que duo testimonia, alterum Chrylostomi, alterum Ambrosij adnotata à sapientissimo P. Ioanne Antonio Valazquez in Plal. 100. seu de optimo Principe lib. 2. adnotatione 13. quibus adiungatur aliud Philonis in lib. de Mundi opificio, vbi sic ait, *Ille primus homo terrigena princeps totius nostri generis, vtraque parte præstantissimus, & anima, & corpore factus mihi videtur, longèque posteros suo antecellere vtraque præstantia.* Obiueruntque cum Eusebio Gallicano Fecia 4. in cap. Ieunij, *Si in formis Deo placuisset tam pulchra facie hominem non formasset.*

128 Adamus tamen non æquauit, nedum antecelluit IESVM, vt opinatur Arriaga tomo 2. in 1. p. disput. 34. sect. 4. indicatque Caietanum in Plal. 44. vers. 3. quia alioqui Adamus in Empyreo pulchrior apparebit, quàm Christus; qui tamen par est, vt secundum Paulum ad Colof. 1. vers. 18. *in omnibus primatum teneat.* Adami autem pulchritudo non minuatur post resurrectionem, neque post hanc aucta est Christi pulchritudo siue quoad integritatem, & debitam membrorum proportionem, siue quoad conuenientem colorem natium (quicquid aliter existimet Barradas tomo 4. in Euangelia lib. 8. cap. 11.) *Nemo enim putet, vt aduerit Sacerianus adductus à S. Thomam in Cantena ad cap. 16. Marci vers. 12. tum 3. p. quæst. 54. art. 1. ad 3. Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse, sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis, vt hoc sit acquisiuisse vultus gloriam, non vultus substantiam perdidisse.* Moueor item, ne assentiar, quia Arriagæ opinatio non videtur conformis Patribus supra citatis, neque antiquis aliis recensitis à Poza lib. 3. tract. 11. cap. 8. Luisio Turriano p. 1. sect. disput. 34. dub. vnico, Sandæo in Theologia iuridica commentatione 48. Soto maiore in Cantica cap. 1. vers. 16. Martinono tomo 4. disput. 13. sect. 1. vbi sapienter animaduertit, pulchritudinem Christi non fuisse modicam, & fœmineam, consistentem in venustate, & specie blandissima, sed virilem, & plenam dignitatis, ac Maieftatis. Legimus id ipsum in S. Brigitta lib. 1. Reuelationum cap. 51. Rupertio lib. 1. Comment. ad libros Regum cap. 26. quod vltra antiquas alias Christi imagines testatur noua illa apud P. Paulum Sherlogum tomo 3. ad Cantica, Antonium de Escobar volumine 1. in Euangelia temporis, multo que magis eius prototypum extans in Collegio Vallisolerano Societatis Iesu, sub S. Ambrosio Tutelari ex dono V. Virginis Marinæ de Escobar, cui IESVS præbuit se ad spectandum quo vultu, & habitu inter homines verlabatur. Sed eius visionis fides qualis debeat esse, quouique summi Pontificis suprema accedat censura, notunt iam cuncti. Et hæc satis de pulchritudine Christi in vita mortali.

129 Ecquid verò dicemus de eiusdem pulchritudine in immortalis corpore, claritatis gloria supra Beatos omnes alios resurgente? Docemur à S. Petro in epistola cap. 1. v. 12. ex interpretatione Glossæ ordinariæ, & S. Thomæ Angelos desiderare intuitum Christi intellectualem. Quid ni & homines felices desiderabunt intuitum non solum intellectualem, sed etiam corporalem? O quantum gaudebunt, cum toties perspiciant Regem suum quoties vo-

luerint: Quid si ipsos alloquatur is, cuius in labiis diffusa est gratia, & cuius verba æternam inspirant vitam; vt piè contemplantur Ioannes Nider c. 10. super decimum præceptum Decalogi. Chararinus in opusculo de Bonorum præmio, & Dominicus Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 5. Intenti proculdubio omnes simul ora tenebunt. Nam vel in statu vitæ mortalis erant verba illius mirabiliter gratia plena, cunctisque ad audiendum suauia. Sic Eusebius Gallicanus homiliâ in Dominica 4. post Epiphaniam, & similiter Abulensis in Mathæum cap. 8. quæst. 2. cap. 10. q. 14. Et S. Theresia cap. 37. suæ vitæ aiebat, nihil se pendere omnes alias voluptates præ ea, qua deliniebatur vel vno ex verbo audito à Christi suauissimo, diuinoque ore. Qui ista attentus mediretur, competier pronuntiatum sine exaggeratione à S. Augustino in Manuali c. 15. *Si quoad oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, vt Christum in gloria possemus videre: nonne dignum esset pati omne, quod triste est, vt tanti boni, tantaque gloria participes haberemur?* S. Chrylostomus paraneli 1. ad Theodorum lapsum loquitur eodem ferè modo; ponderatque ibidem, *pulchritudinem, formositatem, gloriam, maieftatem, magnificentiam Christi regnantis in cælo excedere sermonem omnem & mentem.* S. etiâ Laurentius Iustinianus in serm. de Ascensione piissimè cogitat, *Angelos delectabiliter intreri, in Empyrea aula, humanitatis Christi elegantiam, præclarissimam formam, radiantem faciem, imperiale decus, & honorabilem statum.* Quippè, vt ait S. Augustinus adductus à Sandæo supra, *pulcherimus est, ac videtur etiam IESVS Christus diligentibus illum, ac summam oris dignitatem, & maieftatem spectantibus.*

SECTIO X.

An cuncti beati homines conspiciant semper humanitatem Christi

130 Sotus vbi supra respondet, siue hoc fiat ex natura oculi, & luminis, siue supernaturali virtute piè tamen credendum esse, omnes semper viros Christi humanitatem. In eadem sunt existimatione Richardus in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 7. ad 4. Bassolis quæst. 2. art. 3. Maior quæst. 14. in 5. conclusionem Reginaldus in speculo finalis retributionis p. 2. in 4. gloria corporis, fol. 114. Nider c. 6. super decimum præceptum Decalogi, Medina in 1. 2. quæst. & art. 3. in solutione ad 3. arg. de visu Peasantius in 1. 2. quæst. 4. a. 6. d. 6. Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 47. sect. 6. v. occurrit autem, in fine. Gregorius Ruiz in 4. controu. 131. titulo ad argumenta respondetur, ad 3. Roa cap. 7. de statu Beatorum in cælo, Drexelius p. 3. Æternitatis lib. 2. c. & 5. 1. Bonacina in 3. p. disp. 3. quæst. 5. puncto 4. §. 1. proposuit. 3. Ioannes Gerton serm. in solemnitate omnium sanctorum parte 2. fol. 248. Tannerus tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. n. 24. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 37. sect. 1. à n. 3. Ex his Authoribus aliqui tantum asserunt, nullam distantiam impedire visionem in cælo; quòd si respectu alicuius obiecti, maxime respectu humanitatis Christianæ, nemo non concederet.

131 Confirmatur primò ex Bassoli, Nyffe, & Henriquez citandis n. 26. Exercit. 32. qui aiunt, posse in oculo glorificato cõseruari species visibiles distantes valde obiecto, imò & non existente: Ergo etiam

erfi discedat Christus paulisper à suo throno, Beatis immotis, aut erfi discedant hi à suis mansionibus, immoto illo, poterunt conseruari species, erique æquum conseruari, ne vel breui tempore intermitteretur visio obiecti aded conducentis ad beatitudinem accidentalem. Secundò ex Nicolao de Lyra in cap. 7. Actor. v. 56. affirmante, esse in potestate Christi, quod corpus suum sic videatur à longè, sicut de propinquo. Et fortè idem est de alio corpore glorioso, quia totaliter est anima subiectum. Propter quod videtur, quòd ad nutum eius possit immutare visum indifferèter à longè & propè. Suarez suprà v. sed quomodo nullatenus dubitat de corpore saltem Christi, quin quatenus est obiectum visibile, habeat efficaciam immutandi potentiam visiuam ad quamcumque distantiam: Ergo si eam habet, credibile est, reducendam in actum respectu visus glorificati. Arriaga cum Parisiensi, & Tannero similem efficaciam concedit, cuius corpori glorioso ad producendas sui species in quacumque distantia, & tam clausas, ac si esset propinquum: neque propterea sequetur deceptio aliqua in visu; nam licet hic videatur æquè clarè, & distinctè corpus gloriosum valdè remotum, ac si esset proximum, tamen visio repræsentabit ipsam distantiam.

132 Tertio ex Amadeo Franciscano, qui raptu 8. suæ Apocalypsis præciatim notat, Christum & Sanctissimam Matrem semper se mutuo cõspicere, sicque incedere per Empyreum cælum, ut nunquam vuln suum à vultu Mariæ Dominus auertat. Quarto ex Gersono, Tannero, Bonacina, & Arriaga suprà, putantibus non improbabiler, humanitatem Christi replicandam circumscripiuè variis in locis Empyreï, vt ab omnibus Beatis simul, & eodem tempore videatur. Sicut enim de fide est, ait Bonacina, eandem Christi humanitatem infinitis ferè locis præsentem sacramentaliter constituit, vt homines in hac vita mortali degentes reficiat, recreet, & pascat: ita à veritate alienum non videtur, præsentiam Christi circumscripiuam multiplicari ad sanctos omnes suo conspectu ingiter recreandos. Hæc vero similiter mouere quem possunt vt adstruat Beatos, si velint, intuituros semper corporeis oculis Christum Dominum. Sed tamen Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 112. dubitat, an cum se conuertent ad videndos alios, videant quoque Christum: Arriaga etiam dubitat, quando Christus, aut Beati moueant se huc, & illuc intra Empyreum. S. Thomas & Scotus adducti n. 59. Exercit. 23. innuunt, inconueniens non esse, si Beati discedentes à suis sedibus intermitterent visionem materialem Verbi incarnati.

133 Ego pro comperto habens, fore frequenter eo in situ, ex quo videre queant: & rursus impossibile non esse, quòd semper intueantur, quantumuis deserant suas sedes ad tempus, relinquendo indecisum, quid actu fiet, non enim faciler admitenda sunt miracula, nisi in factis Litteris, aut Patribus aliquod elucescat fundamentum. Quod quidem non apparet in præfenti. Nam testimonia propofita in num. 121. non deprædicant visionem humanitatis Christianæ in cælo vt nunquam interrumpebant. S. Damascenus, qui Patribus ibi rectis addi potest, dum lib. 4. de fide cap. vlt. inquit, Qui bona egerunt, fulgebunt sicut Sol cum Angelis in vitam æternam cum Domino nostro IESU Christo, videntes ipsum semper, & visi, & inaccessibile, qua ab ipso est, lætitia perfuertes, vel loquitur de visione continua Christi, quæ Deus, & non quæ homo, vel loquitur de visione continua moraliter

Christi, quæ homo. Antiquus Author sermonis de cæna Domini inter opera S. Cypriani in verbis exaratis in num. 11. Exercit. 24. dum ait, Summi Sacerdotis, nempe Christi, præsentiam prolaturam se palam conspicabilem, intelligendus venit non secus ac S. Damascenus; nisi magis placeat interpretari, quatenus præfentia Christi quæ homo, sit quidem ex se omnibus Beatis hominibus conspicabilis, non tamen semper actu conspècta, vel ob distantiam, vel ob recessum siue Christi, siue Beatorum à Theatro Empyreï.

SECTIO XI.

An Beatis, si prædicti supponantur speciebus impressis, quibus semper intueri valeant Christi humanitatem, liberum adhuc sit continuare, vel non continuare eius visionem?

134 Pro necessitate continuandæ visionis militant hæ rationes. Prima, quia visio obiecti aded delectabilis est magna perfectio, insigniterque conducens ad beatitudinem accidentalem, vt constat satis ex præcedentibus; Ergo, si Beati instructi sint speciebus ad eam efficiendam, & continuandam, non poterunt suspendere influxum, & conatum in ipsam. Confirmatur; humanitatis Christianæ vt existentis visio intellectuæ, siue in Verbo, siue extra Verbum, non poterit suspendi à Beatis, eo quòd inter obiecta secundaria spectantia ad beatitudinem accidentalem intellectus, est obiectum maximè appetibile, vt videatur: Ergo similiter suspendi nequibit materialis visio eiusdem humanitatis.

135 Secunda, quia non continuandi visionem hanc nullatenus finis apparet; & aliunde neque continuatio patiet fastidium; neque interruptio nouam voluptatem. Erfi enim, vt scribit S. Basilus ferm. 1. de Ieiunio, Nihil tam desiderabile, quam voluptas interposita, ac minimè continuata. Nam ea, quorum rarus usus, longè melius, dulciusque sapiunt. Iuuenanis satyra 11.

Voluptates commendat rarus usus.
Et Theodorus Gazæus lib. de Mensibus cap. 16. Eorum, quæ in intervallo fiunt, si iucunda quidem sunt, iucundior est sensus, sin autem molesta, tolerabilior: id verum solummodò est in hac vita, in qua, vt bene Arriaga, sæpe obiecta etiam bona fastidium generant, vel quia homo defatigatur eis perfuendo, vel quia aliarum rerum appetitus vrget, vel quia minora apparent ea bona, quam initio. Hinc illud S. Thomæ in 1. Petri cap. 1. v. 4. Quantumcumque homo sit fessus, tandem possit in pulchro lecto iacere, quòd fastidiret. Hinc etiam illud S. Cypriani in carmine ad Apostolam Senatorem,

Denique si sedeas, requies est magna laboris,
Si multum sedeas, labor est; Maro namque.

Poëta
Propæna posuit, Sedes, aterumque sedebit
Infelix Theseus

Et vt dissimulem alia ex 1. 2. Machabæorum cap. 15. v. 40. Aristorele lib. 7. Ethicorum c. 14. Maximo Tyrio dissert. 35. n. 199. dissert. 35. n. 204. Cassiodoro lib. 7. variar. epist. 36. Sancto Nysseno oratione 4. de beatitudinibus. Hinc tandem illud Sancti Bernardi in ferm. de primordiis, medijs, & nouissimis nostris, Sic se habent vniuersa sub Sole, vt

vt nihil sit in eis verè iucundum, sed ab uno semper transire velit homo ad aliud, solaque vicissitudine releuetur vicumque, ac si prosiliat ab aqua in ignem, & inde rursus in aquam resiliat, vt pote qui neutrum ferre possit. Omnis siquidem laboris remedium alterius laboris initium est. In altera autem vita cessant hæc omnia, alioqui in ipsa visione, qua Deus in se conspicitur, admittenda esset interruptio, vt vel vitaretur fastidium, vel auerteretur voluptas. Certè cum vicinum habeant permixta fastidium, nunquam Deus videntis explet oculos: magis, magisque visus expetitur, & nouum dictu, præfens desideratur. Quæ verba dedit nobis Encomiastes Imperatoriæ Mariæ stitatis humanæ sed cum fænore; eiusque illustratur locus ille Petri priori epist. cap. 1. v. 12. In quem desiderant Angeli prospicere; Deum quippe Angeli, Sic S. Gregorius lib. 18. Moralium cap. 39. Et vident, & videre desiderant, & suum intueri, & intuentur, Si enim sic videre desiderant, vt effectu sui desiderij minimè perfuuantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, & anxietas penam. Beati verò Angeli ab omni pena anxietatis longè sunt, quia nunquam simul pena, & beatitudo conueniunt. Rursus cum eos dicimus Dei visione satiari, quia & Psalmista ait, Satiabor, dum manifestabitur gloria tua. Considerandum nobis est, quoniam satietatem solet fastidium subsequi, vt ergo rectè sibi vtraque conueniant, dicat Veritas, quia semper vident, dicat Prædicator egregius, quia semper videre desiderant. Ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur; ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium satietas comitatur, & satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Sic quoque & nos erimus quando ad ipsum fontem vite venerimus. Erit nobis delectabiliter impressa sitis simul, atque satietas. Sed longè abest ab ista siti necessitas, longè à satietate fastidium, quia & futientes satiabimur, & satiati sitiemus.

136 Tertià; Beatus non poterit se præsentem occultare, ne sui gloriosa claritas, seu lux videatur ab alio Beato, quia talis occultationis nulla utilitas, nullus decens finis apparet, vt ponderat Toftatus ad cap. 17. Mathæi quæst. 129. Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 8. conclusione 2. Salmerton tomo 11. in Euangelia tract. 6. pag. 50. & Arriaga disp. 56. n. 42. Ergo neque pro suo libito valebit desistere à visione alterius Beati, & maximè Christi Domini, cuius vt obiecti speciebus instructa sit facultas visua, ita clausis, sicut apertis oculis expedita, quemadmodum docet S. Anselmus allatus in numer. 37. Hugoque Victorinus apud Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 16. num. 130. Et licet clausis oculis non esset expedita ad recipiendas species, his tamen semel acceptis, & conseruatis, nihil impedimenti esset, nisi sola Beati voluntas; vt ista verò impediat visionem, ægrè assignabitur honestus aliquis finis, ex quo moueri possit.

137 Quarta; Species impressæ externis sensibus determinant ipsos naturaliter quoad exercitium percipiendi obiecta, quorum sunt species, vt experimur in vita mortali; neque est cur aliud opinemur de eiusdem sensibus in vita immortalis. Ergo si Beatus habeat in visu speciem humanitatis Dominicæ, determinabitur naturaliter ad huius intuitionem. Quinta; Si Beatus intermittat visionem humanitatis Christianæ, non poterit postea redire ad eam visionem; nam cum postea non accipiat de nouo speciem, deperit excitatiuum, ex vi cuius

reuerteretur ad visionem interruptam.

138 Pro libertate non continuandi visionem, faciunt sequentes rationes: Prima, quia in tali libertate maior perfectio elucescit; dominium enim erga aliquam operationem arguit maiorem perfectionem ex se, quàm necessitas erga illam, nisi necessitas compensationem accipiat ex alijs capitibus, quæ hic non se ostendunt. Vnde causæ primæ tribuitur modus operandi ad extra cum dominio immediato in entitates creatas, quas se sola, aut simul cum causis secundis producit. Tribuitur præterea per me Angelo vt obiecto in cognitionem, qua ab alio Angelo intimè præfente cognosci potest; Angelus quippe Gabriel v. g. habet in sua potestate libera concurrere obiectiuè cum Raphaelè intimè præfente ad cognitionem sui: Et saltem perfectior apprehenderetur Angelus ille, qui præfatam potestatem haberet. Certè de facto quilibet Angelus gaudet dominio concurrendi obiectiuè cum alio intimè præfente ad cognitionem suorum actuum liberorum, etiam si horum speciebus ornatus sit alius Angelus. Hominibus etiam glorificatis conceditur in communi sententia apud Ægidium Lusitanum tomo 3. lib. 5. quæst. 4. art. 7. §. 5. numer. 27. vt, dum sunt præfentes alijs non glorificatis, queant se pro suo placito occultare, quam facultatem respectu aliorum etiam glorificatorum meditatatur specialiter in Christo Toftatus quæst. 328. ad cap. 25. Mathæi, imò Ægidius suprà n. 26. generatim in quolibet Beato. Et ea occultatio proveniet exinde, quòd Deus ad arbitrium Beati denegerit concursum luci ad emissionem specierum; vel quòd ad idem arbitrium impediat Deus in ipso Beato redundantiam lucis ex animæ gloria, cui aliàs conaturaliter debetur, & tribuitur moraliter tanquam causæ, cum tamen à solo Deo vt causæ physica producatur, & prior occultationis modus conformior est S. Augustino dicepti l. 22. de Ciuitate Dei c. 19. Claritas in Christi corpore, cum resurrexit, abscondita fuisse potius, quam defuisse credenda est. Non enim eam ferret humanus, atque infirmus aspectus, quando ille à suis ita deberet attendi vt possit agnosci. Multorum tandem opinio est, Deum concurrere in visionem beatam liberè, non solum per modum causæ primæ, & vniuersalis, sed etiam per modum obiecti, & causæ particularis mortuæ. Imò sunt, qui velint, admitti adhuc in intellectu Beati specie impressæ immediatè repræsentatiua virtualiter diuinæ essentia, pertinere ad huius perfectionem, vt nequeat illi præstari concursus Dei vt causæ primæ in visionem, nisi volente Deo liberè tam vt causæ primæ, quàm vt obiecto terminatiuo; sicuti species impressæ Angelis ab initio creationis non vendicant ex natura rei concursus Dei vt causæ primæ in cognitionem actuum liberorum, nisi volente Domino actuum.

139 Secunda; quia si Beatus habeat permanenter in visu species humanitatis Christianæ, habebit etiam & reliquorum hominum glorificatorum, vel saltem supponitur habiturus. Ad visum non potest sine nouo, & ingenti miraculo prodire simul, & semel in visiones tot obiectorum: Ergo cum pro eius miraculi persuatione desit vrgens fundamentum, dicendum est, visum Beati non effecturum semper, & necessariò illas omnes visiones. Tertia, quia in alijs Beatorum sensibus erit vicissitudo actuum, vt tradam in sect. 2. Exercit. 32. Cur ergo negabitur in visu Propendet Arriag. sup. n. 5. in posteriorè hanc partè.

140 Sed adductæ pro ea rationes non sunt magni momenti.

momenti. Ad primam responderi potest, fore quidem maiorem perfectionem in Beato, si species impressæ oculis dependerent in operando ab ipsius libito, & dominio; tamen non dari fundamentum ad maiorem illam perfectionem. Nam si species sint similes iis, quas nostri oculi mortales mutantur ab objectis, non dependebunt naturaliter in operando ab arbitrio Beati; quare non nisi miraculosè impediuntur, ne determinent quoad exercitium, eo quòd Deus velit pro voluntate Beati conferre, vel negare suum concursum. Caremus autem fundamento solido, ut persuademus nobis hoc miraculum: & non minus ut putemus fore dissimiles, & ex se non determinantes quoad exercitium.

141 Ad secundam responderi potest, si Beatus habeat permanenter species humanitatis Christianæ, ut quoad eumque velit, & in quacumque distantia ipsam intueatur, non sequi habitum etiam species reliquorum hominum glorificationum; siquidem maior delectabilitas in visione humanitatis satis est pro discrimine; & satis etiam est, ut etsi Beatus supponatur habere species reliquorum hominum glorificationum, & Deus paratus negare concursum ad illorum visiones iuxta placitum Beati, sic tamen non sit paratus negare concursum ad visionem humanitatis. Præterea nobis constare nequit, an actiuitas visus glorificati non sit tanta futura, ut non valeat absque nouo miraculo intueri simul, & semel ciues omnes cælestes. Et priori miraculo de permanentibus omnium speciebus concessio, admitteretur non ineptè posterius de eleuatione supernaturali ad visiones simultaneas omnium; etiam si ad eas non valeret actiuitas connaturalis, qua gaudeat visus glorificatus: aliter enim satius esset non concedere species omnium permanentes sed dicere accipi à Beato, prout se obrulerit occasio volendi videre alium Beatum. Ad tertiam responderi potest, eandem esse difficultatem in cæteris sensibus externis, si suorum omnium objectorum speciebus permanenter afficiantur: quod quia secus est, idè in cæteris sensibus reperitur vicissitudo, & interruptio actuum.

142 Verùm, neque rationes pro priori parte propositæ conuincunt omnino intentum. Non prima, quia etsi humanitatis Dominicæ visio sit magna perfectio, & insigniter conducat ad beatitudinem accidentalem, cessatio tamen ab ea visione cum potestate continuationis, nihil ferè voluptatis diminuet. Sic etsi possessio loci debiti cuius Beato in Empyreo iuxta qualitatem mèritorum pertinere ad beatitudinem accidentalem, nihilominus absque huius considerabili detrimento poterit Beatus discedere à suo loco, quia adhuc tunc retinet ius, & potestatem redeundi ad illum, quando voluerit. Simili modo explicat Arriaga disp. 21. num. 18. Cur Beati non decrecant, neque crescant in beatitudine accidentali, quoties intermittunt cognitionem objecti creati magis delectabilis, ut se impendant cognitioni objecti minus delectabilis, & è conuerso. Confirmatio facillè eleuatur, si intellectualis visio humanitatis habeatur in Verbo, cum enim indistincta sit à visione, qua Deus videtur, & hæc sit necessaria, ac inuariabilis, erit & illa. Si verò habeatur extra Verbum per specialem reuelationem, & illuminationem, imitabitur necessitatem visionis ad Deum terminatæ, ratione cuius confertur à Deo.

143 Non secunda, quia pro intermittenda visione humanitatis, honestus aliquis finis assignari po-

test, scilicet maior conatus adhibendus in visionibus aliorum Beatorum, & sufficeret exercitium libertatis ex intentione gloriæ diuinæ, aut alterius similis boni honesti. Non tertia, quia neque Antecedens est certum, neque eo concessio adigimur dare manus consequentiæ, cuius vis eneuata iam est assignando vilitatem, & honestum finem in impeditioe visionis attingentis humanitatem. Quòd si ab autoritate extet fundamentum, ut dicatur, vnum Beatorum non posse alteri Beato præsentis sui aspectum denegare; nullum ab ea extar, ut nos fateamur, non posse suspendere intuitionem humanitatis, si eius specie ornetur. Non quarta, quia eleuatio sensuum exteriorum ad subliorem perfectionem in vita immortalis, præbet occasionem cogitandi species ipsis impressas dependentes fore in operando ab arbitrio Beati. Non quinta, quia excitatiuum ad visionem interruptam erit spiritalis cognitio, vel ipsius objecti, vel speciei representantis virtualiter illud.

144 Vellem de accipiendi hac quæstione nihil statuere. Nec ideo tibi (optime lector) nihil collatum putarem. Nonnulla enim pars inuentionis est nosse, quod queramus, ut inquit S. Augustinus lib. 1. quæstionum super Genesim in præmio. Sed quia vereor, ne si sæpe hunc modum scribendi seruem, vsurpet contra me aliquis illud Richardi Victorini lib. 1. de Emmanuele cap. 7. *Quid prodest quæstiones mouere, quas nolis, aut non possis soluere. Nonne hoc est cisternam aperire, & sine operculo relinquere? Quid est ambiguitatis opacum, perplexionisque profundum argumantando ostendere, quam puteum effodere, vel cisternam aperire? Ad quæstiones ante propositas nullam solutionem reddere, sed quasi insolubiles relinquere, quid aliud est, quam cisternam aperire, & sine operculo relinquere? sed si ceciderit bos, aut asinus in eam, secundum legis præceptum dominus cisterna reddet pretium iumentorum. Sed quid est bonum, aut asinus in eiusmodi cisternam cadere? nisi simplices quosque dubitationis laqueos incidere.* Ideo meum apponam iudicium in suscepra disquisitione.

145 Dico itaque, Si Beatus præditus sit permanenter specie humanitatis Dominicæ, fore, ut saltem moraliter nequeat cessare ab illius visione, quæ, ut inquit Gilbertus Abbas serm. 20. in Cantica, *verè efficax est, ac violenta, & intuentium in se rapit affectus.* Sumo aliquale indicium ex duplici exemplo. Et primum sit Angeli, qui in multorum Doctorum sententia, non potest physicè cessare à cognitione sui, eo quòd sit objectum maximè coniunctum, & proportionatam proprio intellectui: Et licet secundum alios possit cessare, tamen aiunt, Angelum reuocari necessariò ad cogitandum de se, eo ipso quòd deponat expressum, & formale propositum auertendi cogitationem suam à se, & transferendi totam ad res alias; quo proposito deposito desinet, aut remittetur cogitatio de aliis; desinente autem, aut remissa ista cogitatione, redit necessariò cogitatio de se ob rationem indicatam.

146 Secundum exemplum sit, Visionis, & amoris beatifici, ad quæ physicè necessitatus est Beatus, quin valeat physicè ab eis cessare, vel ob eam solam rationem, quod infinita Dei pulchritudo visa non tantum allicit, sed etiam rapit necessariò ad continuandam visionem, & amorem. Si ergo hæc ita sunt, procul à vero non erit dicere, Beatum, si instructus sit specie, qua semper prodire queat

queat in visionem humanitatis, fore moraliter necessitatus, ut in eam prodeat, & nunquam intermittat, cum nullum obiectum magis proportionatum, nulla maior pulchritudo occupare possit facultatem visiuam, & accidentali beatitudini deseruire. Quo ad hanc saltem necessitatem moralem inuestigandam conducunt aliquantulum allata exempla. Quoad necessitatem verò physicam, vel oppositam libertatem, discurret quisque, ut placuerit, dummodo cum S. Anselmo enarratione ad c. 17. Marth. dicat, *In illo superna beatitudinis regno sanctis omnibus ita resplendet vnico, ac singulari splendore clarissima etiam humanitatis contemplatio, sicut Sol vnica, ac singulari claritate superat omnia, quæ corporeis oculis lucida videntur.*

SECTIO XII.

Nobilius obiectum visionis corporeæ erit post Christum Deipara Virgo. Vbi de pulchritudine Virginis.

147 Ita Petrus Damiani serm. 1. de Natiuitate Mariana, inquit, *Summa gloria est, post Deum, te videre, tibi adherere.* S. Anselmus in lib. de Excellentia B. V. MARIÆ cap. 9. cum ipsam Dominam, per quam tanta bona eis (nempe beatis hominibus) prouenerent, præ oculis habuerint iuxta Deum, quæ de suo utero Virgo filium peperit, residentem, & in materno celo, terraque cum eodem suo filio presentem, consideremus, qua exultatione exultabunt pro tanta gloria eius, quo honore subleuantur in tanta potentia eius. Omnis itaque creatura deserit eis honorem, non solum quia videbunt naturæ ipsorum confortem esse suum Creatorem; sed etiam quia Dominam summam, & unicam dominatricem cæli, & terre MARIAM ex his conspicimus esse factam Reginam Angelorum. S. Bonauentura in speculo Virginis lectione 6. *Gloriosum gloria MARIÆ privilegium est, quod post Deum maior nostra gloria, & maior nostrum gaudium ex MARIÆ est.* Rursus in soliloquio c. 4. *Quis cogitare sufficiat, quantum gaudium generat, MARIAM illam, inquam, mare misericordie, & pietatis videre: super omnem creaturam exaltatam, regnantem cum Christo in Trinitatis Palatio.* S. Brigitta lib. 1. Reuelationum c. 31. *Non est aliud quod gaudium; quod non augeatur ex Virgine, nulla delectatio, que non plenior sit, & perficiatur ex ea, & ex eius visione beata, quia ipsa impleta, & repleta est gratia, & ultra omnes sanctos.*

148 Dionysius Carthusianus de laude vitæ solitariæ art. 29. *In regno cælorum MARIÆ præsentia, & aspectus ineffabiliter augeat accidentale premium Beatorum.* Idem in lib. de mutua cognitione Sanctorum in Patria art. 15. *Potissimè felicitas ista, que est accidentalis, & secundaria merces, consistit in aspectu humanitatis Christi, & omni pulchritudini eius interiori, & exteriori accidentali, qua sola omnium Beatorum pulchritudinem vincit; neque cogitare, aut concipere possumus, quam delitiosissimus erit iste aspectus: Deinde beatitudo ista, & gloria in visione B. Virginis MARIÆ consistit; que beatissima Virgo indicibili speciositate post Christum resplendet, omniumque Beatorum oculis gratissima, amabilissimæque monstratur ineffabiliterque delectabile erit videre mutam dilectionem, delectationem, complacentiam, unionemque IESV Christi, ac Matris eius Virginis.* S. Bernard. Senensis tom. 4. serm. de exal-

tatione B. Virginis in gloria, art. & cap. 2. deuotè & copiosè explicat quàm ingentem accidentalem gloriam recipiant Beati ex contemplatione ac visione Deiparæ. P. Salazar tomo posteriori in Canticum Cantorum pag. 112. fultus S. Bernardini autoritate pronuntiat, *Quod si data hypothese, visio clara Dei esset impossibilis, Beati omnes propter obitos labores, & tormenta, & propter alia honestatis opera rectè gesta, bene secum actum, ac satis præmij collatum putarent, si ad solam B. Virginis contemplationem, ac visionem in celo admittentur.* Sic Illustrissimus Salazar, qui pronuntiatum istud sapienter accurat.

149 S. Dionysius Areopagita scribens ad S. Paulum, *Fateor (ait) coram omnipotentia Dei, & clementia Saluatoris, & gloria maiestatis Deiformis Virginis Matris eius, quoniam cum à Ioanne vertice & Euangelij, & Prophetarum, qui in corpore habitans quasi Sol fulget in celo, ductus fui ad Deiformem præsentiam Altissima Virginis, tantum me immensus diuinus splendor circumfulsit exterius, & plenius irradians interius; tanta etiam in me odoramentorum superabundauit fragrantia, ut nec corpus infelix, nec spiritus posset tanta felicitatis insignia sustinere. Defecit cor meum, defecit & spiritus, tanta gloria maiestatis oppressus. Testor, qui aderat in Virgine, Deum, si tua diuina conceptio non me docuissent, hanc ego Deum verum esse credidissem. Quoniam nulla videri maior esse posset gloria Beatorum, quam felicitas illa, quam ego infelix nunc, tunc verò felicissimus degustauis.* Hucusque S. Dionysius, qui ut refert Ioannes Iustus Lanspergius serm. 2. de Natiuitate Virginis; dum per quandam fenestellam quasi occultè vidisset B. MARIAM in oratione positam, & splendoribus diuinis rutilantem, obstupescens dixit ad Ioannem; *O quàm felix es tu qui paradysum habes in terris.* Legatur Amadeus Franciscanus raptus 8. suæ Apocalypsis. Fortè cum Areopagita vidit Deiparam, restagnauit in huius pulcherrima facie splendor eximius non quidem continuus, sed temporarius, ut posset cum hominibus conuersari: ut sibi persuadent Dionysius Carthusianus lib. 1. de laudibus Virginis art. 36. Viegas in cap. 12. Apocalypf. Comment. 2. sect. 3. Granadus tom. 4. controuerf. 2. de gestis vitæ Christi tract. 1. disp. 3. sect. & §. 2. à num. 34. Oliuetius Bonartius in cap. 39. Ecclesiastici, v. 19. in cap. etiam 43. vers. 5. Daniel Malonius elucidatione in c. 11. Alfonso Paleotti de IESV Christi crucifixi significationibus.

150 Ob illum fulgorem radiantem in vultu iudicat S. Hilarius, MARIAM prægnantem fixo oculorum obtutu videri aliquando non potuisse à S. Iosepho. Etenim explicans in alio sensu, quàm litterali, locum Marth. 1. v. 25. *Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum,* sic fatetur: *Dominum gloria habens in utero quomodo cognosceretur? Si Moyses cum Deo colloquens glorificata est facies, ut non possent intendere in eum filij Israël, quanto magis MARIÆ cognosci, vel intueri non poterat, quæ Dominum potentia in utero habebat?* Id ipsum legi in Euangelio Nazareorum tradit ex S. Chrylostomo Hugo de S. Charo, extensèque expenditur à Richardo de S. Laurentio lib. 5. de laudibus B. MARIÆ, tit. de corporali pulchritudine MARIÆ, nec non lib. 12. serm. 1. de Assumptione, S. Vincentio Ferrerio serm. in Virginis Natiuitate, Ludolfo de Saxonia 1. part. vitæ Christi cap. 8. Ambrosio Spiera in Quadragesimali de floribus sapientiæ serm. 32. consideratione 2. conclus. 3. Martino Garcia in serm. 114. nec improbat à Strabo in Glossa, Paschasio, Richelio ad cap. 1. Marth. v. 25. S. Thoma

S. Thoma 3. p. q. 28. art. 3. ad 3. Alenfi 3. p. q. 2. 1. membro 6. Melchior Inchofer in coniectatione pro epistola B. Mariæ, ad Messianenses cap. 4. pag. 29. S. Bernardino Senenfi tom. 4. ferm. de Conceptione V. Mariæ art. 2. c. 1. pag. 109. Vincentio Regio lib. 1. Elucidationum Euangelicarum cap. 8. n. 24. in scholiis. Quod minus mirum apparebit consideranti dictum illud S. Ioannis Euangelistæ ad S. Mechthildem lib. 1. spiritualis gratiæ cap. 15. *Dum essem in terris, Genitricem Domini mei in tanta reuerentia, & honore habui, quod faciem eius nunquam perspicere ausus fui.*

151 Ex his inferitur, quàm sublimiter existimare debeamus de facie Deiparæ iam immortalis; quæ, docente sapientissimo Idiota in libr. de laudibus Virginis, sua pulchritudine, & dignitate omnem mundi pulchritudinem vincit, Solem, Lunam, & Stellis flore lucis excedit. *Neque enim Sol perpetuo nobis splendet, cum contraria vicissitudine nox diei succedat: nec semper Luna orbem illustrat, cum cælorum conuersione noster hic mundus certo temporis spatio tenebris obuoluitur. MARIA uero & Sole, & Luna, & astris illustrior suo lumine nulla sui commutatione, ac vicissitudine, complet, ac ambit omnia, flammis lustrat, luce vestit; nec enim illi succedit nox. O quantum erit gaudium cœlitibus, Marianam uenulitatem, & radios ex Virgineo ciatulatos ore aquilinis oculis hautire! Impletur proculdubio gaudium sanctorum Angelorum, & omnium sanctarum animarum ex pulchritudine eius, ut ad S. Brigitam lib. 1. Reuelationum cap. 31. dixit S. Ioannes Baptista. Nulla enim sic in terris gratia eius (nempe Solis Iustitiæ) nulla sic in cœlis eius gloria est amicta, ut ponderat Richardus de S. Laurentio libr. 12. de laudibus B. Mariæ, & vt S. Ildefonsus ferm. 3. de Assumptione, Nulla nobilior Dei Matre refulsit, nulla splendidior eâ processit, quam splendor paternæ gloria ineffabiliter diuinitus illustrauit, quam uirtus Altissimi obumbravit, ut Virgo pareret, quam diuina gratia repleuit, ut Virgo conciperet, quam sapientia Dei Patris præ omnibus elegit, ut placeret: & vt S. Epiphanius ferm. de laudibus Mariæ, Solo Deo exceptio, cunctis superior existit, natura formosior est ipsi Cherubim, Seraphim, & omni exercitu Angelico.*

152 Deipara, cum in terra degeret, maximè post ascensum filij in cælum, trahebat sui uultus maiestate, & decore ab extremis orbis homines ad se inuifendam. Ita Amedeus Episcopus Laufrannæ homil. 7. de laudibus B. Virginis hilce uerbis *Quis ergo non properaret, quis non curreret ab extremis terre, reuerenda Maiestatis decus aspiceret, & uultum omnimoda suauitate Imperiali etiam dignitate, & singulari pradiatum potestate uidere? Quippe nihil inueniebatur illi simile in filiis, & filiabus Adæ; nihil tale in Prophetis, in Apostolis, aut Euangelistis, nihil illi simile cælum, uel terra dedere. Quis enim in nubibus equabitur ei, aut simile foret Matri Domini inter filios Dei? Et uide, quàm recto ordine citra Assumptionem effulsit admirabile Nomen eius in uniuersa terra, & fama eius celeberrima ubique diffusa est, prius quàm eleuaretur magnificentia eius super cælos. Decebat enim Matrem Domini Virginem, & ob nati sui honorem primo terris regnare, & ita demum cælos cum gloria suscipere, dilatari in infinitum, ut & superna in plenitudine sancta penetraret; translata sicut de uirtute in uirtute, sic à claritate in claritate à Domini Spiritu. Igitur in carne præfens futuri regni primitias prælibabat. Hactenus Amedeus, cuius auctoritate satis apparent uerisimiles*

ex nostra Hispania ad Virginem peregrinationes narratæ à Flauio Lucio Dextro in fragmento Chronici, seu omnimoda hystoria, anno Christi 35. & à Iuliano Perez in Aduersariis ad suum Chronicon num. 33, quæ licet fidei suspectæ habeantur à Roderico Caro, approbantur tamen à Francisco Buarrio nostròque Paulo Sherlogo in Canticum Cantorum volumine, ac uestigione 2. num. 55. rursus volumine 3. uestigat. 37. numer. 21. Eusebio Nierembergio in libr. de affectu erga Deiparam cap. 9.

153 Si itaque cum futuri regni primitias prælibabat MARIA in corpore mortali, rapiebat ad sui aspectum longè distitas, & toto diuinas orbem gentes; qui rapit cœlicolas exaltata in immortalis corpore super choros Angelorum ad Empyrean Regiam? Unde non immeritò dixerit S. Ignatius Martyr in epist. 1. ad S. Ioannem Euangelistam, *Et hac talia excita uerunt viscera nostra, & cogunt ualde desiderare aspectum huius (si fas sit fieri) cœlestis prædij, & sacratissimi spectaculi.* Rursus in epistol. 2. *Quem enim non delectet, uidere eam, & alloqui, quæ uerum Deum de se peperit: si nostra sit fidei, & religionis amicitia? Iuxta Amedeum supra, Mira pietate primitiæ Ecclesiæ pronisum est, ut que Deum in carne hac præsentem minime cerneret, Matrem eius uisui iucundissimo recreata uideret. Quis enim tam inuicandum, quid tam decorum, ac delectabile, quàm Matrem Plasmatoris, ac Redemptoris omnium uidere?*

154 Tanta fuit pulchritudo MARIE adhuc in terris, ut Authore Beda apud Catenam S. Thomæ ad cap. 1. Luca, uers. 38. Gabriel Angelus *Stupuerit in Virginea forma.* Nec solam spiritus Angelicos, sed etiam diuinum prouocasse ad se intuendam, discit ex S. Bernardo homilia 2. super Missus rff, sic loquente, *Hic Virgo Regia gemmis ornata uirtutum, geminòque mentis pariter, & corporis decore præfulgida, specie sua, & pulchritudine sua in cœlestibus cognita cali cinium in se prouocauit aspectum, iuxta & Regis animum in sui concupiscentiam inclinaret, & cœlestem nuntium ad se de supernis educeret.* Discit etiam ex Richardo de S. Laurentio lib. 5. de laudibus Mariæ, sic circa principium scribente, *Incredibilis dicitur MARIE pulchritudo, id est, in superlatiuo gradu uirtutum omnium plenitudo.* Unde *Isaia 66. Quis audiuit unquam tale? Omniumque oculis gratiosa, & amabilis uidebatur per humilitatem suam, quam respexit Deus, Lucæ 1. quia ubi amor, ibi oculus. Et nota, quòd dicit, Oculis omnium. Primum oculus ipsius Dei Trinitatis, qui eius humilitatem respexit, & speciem eius desiderat intreri. Unde dicunt ei Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus Cantic. 6. Reuertere, reuertere Sunamitis, ut intueamur te. Sunamitis interpretatur Mortificans, uel Mortificata. Hac est MARIA: . . In hoc etiam, quòd dicitur, Et intueamur te, & ponitur uerbum plurale, notatur Trinitas personarum. Ideo dicit etiam ei sponsus, Cant. 2. uox tua dulcis ad audiendum, & facies tua decora ad intueandum. Secundò oculis Angelorum, & omnium sanctorum, qui in eam, sicut in Filium desiderant intreri. 1. Petri. 1. Non dico sicutisimè. Tertiò oculis hominum. Creditur enim, quòd ferè nullus potuit eam intreri, quandiu fuit in mundo, qui eam statim non amaret, nunquam tamen fuit malè adamata. Hæc Richardus, quæ applicatione ad præfens institutum non indigent, cum expriment aperitè, quàm sit in pretio apud beatos homines MARIE uisio. Colludit Alanus de Insulis, transcriptus à Delrio in c. 6. Cant. lect. 6. §. 4. Nam tribuens Beatis illa uerba,*

Reuertere

Reuertere, Reuertere, profert isthac ipsorum nomine, Reuertere, ut intueamur te; à dignitate Angelorum ad superexcellentiã iam beatificorum spirituum, quia si quis in faciem filij tui desideramus prospicere, sic in specie, & pulchritudine tua uultus desigere uolumus, & luce uultus tui illustrari. Inuenies alia similia in Rupertio lib. 6. super Cant. ad c. 6. v. 8. in Guiliel. Petyre apud citatum Delr. in c. 4. lect. 1. §. 4. circa v. 10. in Alb. Mag. Bibliis de B. Virgine Maria, ad eundem locum Cant.

155 Nec sine causa id uolunt ardētissimè Beati. Equis nāque poterit enumerare, cōcipere, aut effari, quàm incōparabiliter, quàm multipliciter, quàm abundantissimè corpus Deifera Virginis, caro Principis uita, que Deū in se suscepit, uitaq; inchoauit, clarior, cœli dior, speciosior erit Sole etiã inuouato? Certè tunc Sol, & Luna pulchritudine, & splendorē Virgineæ carnis Deificatæ MARIE admirabimur, & eius cōparatione, nec stella splendent. Tunc per omnem amplitudinē Cœli Empyreis serenissima Virgo MARIA splendidissimos suos indefectissime clarioris radios effundet, & sue fragrantia suauitatis undiq; sparget, totaq; cœlestē patriã uenustabit, ac delectabit, ac omnium animas in sui admirationē suspēdet; & nūc interim agit hæc omnia: . . . *Quæ facialiter intreri, sēsbilibiq; percipere, atque experiri cœlestis uirtutis uandiq; splendore prorsus est, & omnia gaudia mūdi incōparabiliter vincēs.* Non mea, sed Diony. Carthusiani lib. 4. de laudibus Mariæ, art. 17. sūt uerba, relictis multis aliis, ad quæ lustranda oculis inuoluitur. Autho uita B. Iuettæ apud Bollandum Nostrū die 13. Ianuarij in actis Sanctorū, & apud Manricum in Annalibus Cisterciensibus an. 1196. c. 3. n. 2. referens quandam Virginis apparitionem inquit, *Inastimabili decoris gratia transcedere uidebatur omnem mundi pulchritudinē, ut merito nihil aliud possit estimari, quàm illam esse, cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur, Reginam cœlorum, Dominam, Matrem Dei, gloriosam Virginem Mariam, cuius ad imperium, ut quidã ait, cœlestis Regia p̄det.* De aliis Deiparæ apparitionibus mira cum pulchritudine, & claritate agit Discipulus in Promptuario Miraculorum B. Mariæ, exemplo 77. & duobus sequentibus, pleneque sunt Sanctorum hystoriæ.

156 Cōmendatū Deiparæ splendorem nullatenus in Empyreo obnubilabit, aut gloriificatis oculis adimet Sol iustitiæ Christus. *B. enim Virgo, ut perbellè tractat Richard. de S. Laur. l. 1. de laudib; Mariæ, c. 3. que uerū peperit Solē, licet cū filio, & quāto maiori dignitate rurali filij, stāto maiori dignitate splēdet Mater, quæ licet lōgè sit minor filio, sicut stella minor Sole, hoc tamen gaudet privilegio, quòd omnis anima Deo comparatã suã reprimat claritatē; sed quia honor filij, honor est Matris, in excellētia filij licet excellētia Matris, quæ tantū filiū meruit generare. Quod desigatur in hoc, quòd stella illa lucebat de die. Loquuntur fuerat de stella, quæ apparuit Magis, quæq; cū Sole lucebat cōtra naturā stellarū omnium. Luna enim, & stella superueniente Solis lumine non apparent, sed absorbentur ab splendore Solis. Hac autē stella lucebat cum Sole, nec ad lumen Solis propriã claritatem amittebat, ut illius stelle, quæ peperit Solē, privilegiū demonstraret. Nec mirū si IESVS, & MARIA simul luceat in Empyreo. Vna quippe est MARIE, & Christi caro, unus spiritus, una charitas, Vnitas diuisione non recipit, non secatur in partes; Et licet ex duabus factū sit unū, illud tamen ultra scindi non potest; atq; adeò filij gloria cū matre nō tã cōmunē, quàm eandē iudicare debemus. Vt bene Arnold. Carn. in tr. de laudibus Virginis. Taceat hic ergo, & conuermiscat omnis creatura, & uix audeat aspiceret tanta dignitatē immensitatem: habitat Deus in Virgine, cū qua unus natura habet identitatē. Sic Petr. Dam. ser. 2. de Nat. Vt enim addit S. Epiph. ser. de laudibus Deiparæ, *Stupendū est miraculū in cœlis Mulier gestas lucē in uisib;: Virgo habēs filiū Deū.* Et ob id dicit P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I I.*

xerat, S. Virginē adduxisse in stuporē exercitū Angelicos Similiter Arnold. in p. in supernis, & infernis admirationi est Virgo puerpera, stupent Demones, gaudēt homines, in cœlo gloria Deo concinunt Principatus, & Potestates. S. Brig. lib. 1. Reuelat. cap. 31. *Angeli, qui habent oculos clariore, luce illuminantur ex Virgine, & Demones non audent respicere in claritatē eius.* Quare non immeritò scripserit S. Greg. Thaumaturg. ser. 1. in Annunt. B. M. *Non solum admirationē nobis parit sanctissima illius in corpore pulchritudo, sed & uirtutes animæ eius. Omnis enim pulchritudo ad Virgine cōparatã, si credim; S. Max. de laudib; Virginis, deformitas est, omnis innocētia peccatū.* Et Petr. Dam. in ser. de Al. inquit, *Sol lucid; incādescēt ita sibi syderū, & Luna rapit positionē, ut sint quasi non sint, & uideri non possint.* Similiter & Virga Jesse ueriprania luminis in illa inaccessibili luce præluens, sic utrorumque spiritūū hebetat dignitatem, ut in cōparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.

157 Adnotandū hīc est cū nōnullis apud Piorēū in Corona Virginis tr. 1. c. 5. certū Virgineo corpori in resurrectione accesserit miræ claritatis dos, nihil tamē, quo demulceat Bearorū in Empyreo oculos, additum pulchritudinis cōsistentis in integritate, propotione debita membrorū, & cōuenienti colore natiuo. Nā in statu uitæ mortalis fuisse maximè perfectum penes suā speciem, & lectū, negari non potest sine temeritate, ut cenfer Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 2. lect. 2. fuisse etiã præditū honestissima pulchritudine, adstruit ibidem; imò habuisse summum, & perfectissimum in pulchritudine, quod potuit esse in mortali corpore formineo secundum statū uia, operante natura, tradunt Alb. Mag. in Mariali c. 40. S. Ant. 4. p. Sūmæ tit. 15. c. 10. §. 2. Philipp. Abb. l. 2. in Cāt. c. 1. Dion. Carthus. l. 1. a. 3. de laudibus Virgin. qui lib. & art. 2. præsetat uerba Henr. de Hassia satis similia. Concordant Gerf. in ser. de Concept. apud Salazarū in defensione pro Deiparæ Virgin. Cōcept. sine labe peccati c. 32. n. 13. Lälperg. ser. 1. de Natiu. B. M. Amad. Franc. rapt. 8. suæ Apocal. Alan. Insul. in cāt. c. 2. v. 14. Pelbart. l. 5. Pomer. ser. de B. Virgine p. 3. a. 2. c. 1. & 2. ac 3. Raul. ser. 6. de Concept. B. M. Et inter Modernos Barrad. t. 1. in Euāg. l. 6. c. 9. Viegas. Granad. cit. in n. 149. Spinel. de laudibus Deiparæ, c. 5. Poza in Elucid. l. 3. tr. 11. c. 2. Bèzon. in Magnificat l. 3. c. 34. dub. 7. Sherlog. in Cantic. Canticorū uol. 2. uestig. 2. n. 54. Nicol. Sufius in disciprat. quodlibetica de pulchritud. B. V. Mariæ de Ruelas in integro de eadē re lib. Aloyf. Nouarin. in umbra Virgineā à n. 240 uelquad 263. Ferreol. Locr. in MARIA Augusta Virgine Deipara l. 5. c. 6. Iacob. Aluar. de Paz 3. r. de uita spirituali p. 2. c. 5. medit. 6. pu. 2. Ioan. Rodolf. à Cordub. tom. 2. in lib. Reg. Infit. Mor. 24. n. 29. quod præstantissimū opus iā prelo maturū Autho ipse religione, & amicitia cōiunctissimus, uidentū mihi permisit, Vincent. Reg. l. 1. elucidat. Euang. c. 2. in digress. mor. à n. 15. Lud. Vallester p. 2. Onomatographiæ p. 488. Placid. Nigid. in cāt. c. 1. v. 5. Ant. de Escob. & Mend. vol. & l. 3. in Euang. SS. ser. 9. à p. 170. Ant. Balinghen tom. priori locorū communiū sacrae Scripturæ. in MARIA c. 2. §. 5. Si ergo Deiparæ corpus mortale eximijauiguit pulchritudine, quin & sūma, quæ in femina sit naturaliter possibilis, sit, eandēmet ab immortalis iā corpore retineri, nec opus esse nouā superaddi, ut in naturali hac dote nulli feminae rediuiuæ primas cedat Empyreici Regina, humana natura uenustas, primigenia Eua correctio, mulierū ornamentū, pulcherrima pulchritudo omnium pulchritudinū, & pulchrorū omnium summū ornamentū; quibus insignitur titulis à S. Damasc. & Georg. Nicodemū in orationibus de Natiuit. & Oblatione ipsius Virginis, decora corpore, & animo fulgida, ut concelebrat S. Ildefonsus in ferm. de Assumptione.

158 Sed tamen P. Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 34. sect. 4.

sect. 4. censet Virginem, etsi valde pulchram, superatam tamen in ea perfectione ab Eva, & fortasse ab aliis fœminis. Quod etiam affirmat de Christo respectu Adami, imo & Abfalonis. Mouetur tum quia si in Filio, & Matre, quam corpore filius retulit, ut inquit S. Ambrosius libr. 3. de Virginibus, fuisset tam eximia, & præcellens pulchritudo, Scriptores sacri, & prophani eam magis notassent. Tum quia Christo fuit simillimus vultu, & formâ Iacobus cognomento Iustus, ut testatur S. Ignatius Martyr in epist. 2. ad Ioannem, traditque Origenes libr. 1. contra Celsum, & S. Brigitta cap. 34. Reuelationum extrauagantium. Vnde Iudas militibus comprehensus Iesus dedit speciale osculi signum, ne loco Iesus videretur Iacobum, ut ait Salmeron tomo 10. in Euangelia tract. 16. pag. 177. Iacobi autem pulchritudo singulariter non commendatur ab Authoribus; nec posset Christus confundi cum Iacobo, aut non esse notissimus, si tam insigniter pulcher esset. Tum quia conueniens videtur, ne Christus habuerit insolitum quid, & rarum venustatis; alioqui hac magis, quam vita, & doctrina putaretur homines ad se trahere, & allicere, *populus enim ea, que sensibus pulchra apparent, tantum suspicit, & admirat, sicut notat Procopius Gazæus in l. 1. Regum cap. 15. & sicut Curtius l. 6. historiæ Alexandri Magni c. 8. in corporum maiestate veneratio est, magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est.* Sed certe hæc moriua non sufficiunt, ut Christo, & Mariæ primatum pulchritudinis negemus. Non primum, nam etsi Euangelistæ nihil de ea scripserint, ut nec de aliis, quæ pie credimus; at Patres, & Ecclesiastici Authores, Lentulusque Gentilis, si ipsius Epistolæ præbeatur fides, silentio non præterierunt. Non secundum, quia ex eo quoddam Iacobus Minor fuerit Christo similis, infert potius Noster Cornelius in præludiis ad epistolas Canonicas, habuisse non vulgarem pulchritudinem; quicquid sit de causa signi exhibitæ à Iuda; aliæ propiores vero proponuntur à Salmerone, & Maldonato. Non tertium, nam ex Patribus relatis n. 124. sect. 9. constat, quanta vi pulchritudo Christi rapuerit hominum corda. Potuit quidem non aded in admirationem semper concitare, ut quæ afflictionibus, ieiuniis, orationibus, peregrinationibus, ac labore docendi, moderata appareret præsertim apud eos, qui non vniuersam & inaccessatam, sed fœmineam, & compram æstimarent. Hinc Christus grandior ætate, scilicet quadragenatio maior iudicatus fuit ab iis, qui dicebant, Ioannis 8. v. 57. *quinquaginta annos nondum habes.* Ita suspicatur Sandæus in Theologia iuridica, commentatione 48. & innominati quidem apud Maldonatum.

159 Maneat igitur firmum, Deiparam Virginem vincere cunctas fœminas pulchritudine carnis, quæ sunt verba S. Augustini, teste Piotæo in Corona Virginis tract. 1. cap. 5. Siftamusque iam calamum in multa alia, quæ ex Patribus decerpseramus, excurrentem, consicij ex S. Damasceno in oratione 2. de Natiuitate, *Virginem omnium encormiorum legem excedere, nec si omnes in toto orbe dispersa lingua in unum coeant, eius laudes oratione consequi posse.* Consicij etiam ex S. Methodio in hom. de Purificatione, *Cuius opus humanum non est, eius nempe laudem quoque hominem excedere.* Siftamus itaque, mutantur à S. Anselmo lib. de excellentia Mariæ c. 8. verba illa, *Quid amplius dicere possumus, Domina? Immensitatem quippe gratiæ, & gloriæ, & felicitatis tuæ considerare cupientibus sensus deficiit, lingua fatiscit.*

SECTIO XIII.

Visionis corporeæ obiecta Angeli in assumptis corporibus, & concines Empyreici in propriis.

160 Magnam capient delectationem beati homines ab intuitu Angelorum in assumptis corporibus, pulcherrime efformatis, siue ex materia Empyreica, siue ex aërea, de quo in exercitatione 26. Et in hoc sensu intelligendus est Sanctus Anselmus memoratus n. 37. Conspiciet etiam sua corpora glorificati homines non minori voluptate. Si roges, cernentne suas facies, & oculos? Respondet Nider cap. 10. super decimum præceptum Decalogi, fore, vt possint vbique, & semper; tum per species à Deo inditas, tum vtendo corporibus gloriosis aliorum, vel etiam manibus propriis subleuatis ante oculos tanquam speculis mundissimis. Cum enim Beatorum corpora futura sint transparentia, & polita; possintque ipsorum animæ vt ad placitum corporibus suis, & speciebus sensibilibus, sit, vt subtrahendo, vel immutando queant facere illa terminata, & per consequens optima specierum receptacula, & sic videre eis situ opposita. Non absimiliter respondet Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 114. propter dominium Beatorum in propriis species; quæ, vt placuerit, reflectentur à quolibet corpore; & plures in quolibet poterunt esse reflexiones specierum, quam sint in speculis naturalibus. Iuxta hæc accipiendus est S. Anselmus, dum in Elucidario inquit de Beatis, *suos oculos, suas facies cernent.*

161 Beatos Angelos, & homines mutuo se visuros intellectualiter, indèque ingenti lætitiâ afficiendos, & hanc fore vnam, & præcipuam ex accidentalibus perfectionibus beatitudinis suæ, docet elegantissimè S. Augustinus lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 23. his verbis, *Creatura spiritalis, & intellectualis perfecta, & beata, qualis Angelorum est, quantum attinet ad se ipsam, quo sit, sapiensque, ac beata sit, non nisi intrinsecus adiuuatur aternitate, veritate, charitate Creatoris. Extrinsecus vero si adiuuari dicenda est, eo fortasse solo adiuuatur, quod se inuicem vident, & de sua societate gaudent.* Hactenus S. Augustinus, cuius doctrinæ insistent S. Thomas 1. 2. q. 4. art. 8. tradit, societatem amicorum conducere ad beatitudinem, quæ erit in patria. Et meritò quidem; nam gaudium de felicitate est maius saltem extensiuè, quando eandem participant amici. Ipsi etiam Dei dilectio perfecta infert proximorum amorem, gaudiumque de communi prosperitate.

162 Externis etiam oculis, de quibus nunc à nobis agitur, conspiciet se se mutuo homines glorificati. Ausculta S. Cyprianum in lib. de Mortalitate, *Patriam nostram paradysum computamus, parentes Patriarchas habere iam copimus, quid non properamus, & currimus, vt patriam nostram videre, vt parentes salutare possimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum frequens, nos, & copiosa turba desiderat, iam de sua immortalitate secura, & de nostra salute sollicita. Ad horum conspectum, & complexum venire, quanta & illis, & nobis in commune lætitiâ est?* Rursus in epistola 56. ad Thibaritanos, *Qua erit gloria, & quanta lætitiâ admitti, vt Deum videas, honorari, vt cum Christo Domino tuo salutis, ac lucis aternæ gaudium capias? Abraham, & Isaac, & Iacob, & Patriarchas omnes, & Prophetas, & Apostolos, & Martyres salutare?* Clarius

Clarius de visione corporea loquitur S. Theodorus Studites serm. Catechetico 22. *Verum nos, fratres, etiam, atque etiam credamus, & resurrecturos, & incorruptos futuros, & agnituos mutuo, non in corruptele, quibus præditi sumus, idiomaticis, sed pulchritudine affecti incorrupti, secundum arcanam Dei voluntatem, vt & Maiores nostri in paradiso, qui & ante transgressionem se agnoscebant incorrupti, & post transgressionem aequè sub corruptelam subiecti. Sed hi aliter, aliter illi. Vnde credendum fore, vt fratrem agnoscat frater, liberos pater, vxor maritum, amicus amicum, addo, & Monachus Monachum, Confessorem Confessor, Commilitonem Martyr, Apostolum Coapostolum, cuncti cunctos; quo omnium in Deo latum domicilium sit; inter cetera beneficia, notitiam quoque inter nos largito.*

163 S. Damascenus oratione de iis, qui in fide migraverunt, *Iusti quidem cum Deo agent, & inter se; peccatores vero in extremis locis, & inter se, ipsi quoque, non tamen mutuo se cognoscentes; nam & hac consolatione destituti sunt.* Ita ex S. Athanasio; qui in quæstionibus ad Antiochum (si supposititiæ non sint) ait damnatorum animas apud Inferos non se agnosceret. *Nam iustorum animabus hoc bonum, scilicet agnitionem, Deus dono dedit.* Et statim in q. 23. rogatus, an damnati cognoscent se mutuo post resurrectionem, eo quidem pacto, vt discernantur qui eiusdem patriæ, domus, & familiæ sunt, & vnâ intra orci carceres continentur? Respondet negatiuè, vt & Philippus Solitarius lib. 2. Dioptra c. 14. lib. 4. cap. 2. & Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 91. in Scripturam. Sed de hoc postea. Nobis modò satis est, si aliter censetur de Beatis. De quibus S. Macharius lenior remissa 34. *Quando vero corpora resurgent, quorum ante resurrexerint, & illustrata gloria fuerint anima, tunc illorum etiam corpora pari dignabuntur gloria, & illustrabuntur cum anima, quæ ex hoc iam tempore lumine splenderit, & gloria: Non se se prauo spectabunt oculo, quia sublata est nequitia; non est illic masculus, & femina, seruus, & liber. Nam omnes in naturam diuinam transmutantur, benigni, dii, & filij Dei facti. Ibi frater cum sorore sine vilo pudore tunc pacificè loquetur, omnes enim vnus sunt in Christo, & omnes in vno lumine conuiescunt. Attentius erit alter in alterum, & interea confestim in veritate fulgebunt; in vera contemplatione luminis arcani aded multiplicibus figuris, multis, & variis splendoribus diuinis ornatos sese mutuo intuebuntur. Obscurescet vnusquisque animaduersa alterius gloria, & exultatione indicibili exultabit. Inuenientur alij Patres apud Philippum Solitarium lib. illo 2. Dioptra cap. 4.*

164 Beatorum reciprocos conspectus quantæ erit iucunditatis, nosces aliquatenus ex his verbis Dionysii Carthusiani lib. de mutua cognitione Sanctorum in Patria art. 15. *O quam iucundissimum erit videre beatissimorum Apostolorum venustatem, excellentiam, & gloriam, Martyrum innumerabilium gloriosum exercitum, Confessorum lucidissimam turbam, Virginum purissimam collectionem, totiusque cælestis curiæ præclaram militiam, sapientissimam collectionem, pulcherrimam ordinationem! Deinde cum vnus cuiem cælestem in suo decore, & gloria cernere omne gaudium presentis vite transcendat, quam iucundum erit tam innumerabilem supernorum multitudinem in suo decore, & gloria feliciter sine fine inspicere? Videre glorificata corpora electorum in tanto splendore, ornata, ac venustate? In quibus omnibus erit etiam quedam decentissima, ac delectabilissima pulchritudo; moralis videlicet ordinatissima omnium* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I. I.

membrorum habitudo, dispositio, modestia, siue facies, quæ & in vultibus maximè apparebit. Erunt quippe in illis beatis hominibus venustissimi mores, nec ali-quod membrum sine prauo infallibilis rationis iudicio vnquam mouebitur. Ibi erit omnium inuolabilis aterna concordia, mutua complacentia, charitas perfectissima. Hæc Richelius; quibus nihil est, quod demerere possit, atque aded non longa.

165 Vniformia sunt, quæ meditantur piissimus Cardinalis Bellarminus lib. 4. de aeterna felicitate Sanctorum cap. 5. addens, *Quantum latificat Sol vnus ex ortu suo vniversam terram! Quid igitur erit videre simul innumerabiles Soles, non sola luce illustres, sed membrorum varietate, & venustate pulcherrimos? Nequè in eo loco claudendi erunt oculi, ne forte à nimio splendore ladantur; nam & ipsi oculi beati erunt, ac per hoc impassibiles, & immortales. Qui enim lumine gloria confortabit oculos mentis, ne videntes Deum facie ad faciem opprimantur à gloria, idem etiam dote impassibilitatis confortabit oculos corporis, vt sine læsione cernant non Solem vnum, sed innumerabiles. Tantum Bellarminus. Nec grauabor atterere alia ex S. Gregorio Nysseno in oratione de mortuis, vbi de beatis hominibus fatur in hunc modum: *Vna in omnibus diuina pulchritudo fulgebit, ad cuius exemplar initio formati sumus. Hac autem est lux, puritas, immortalitas, vita, & veritas, & alia eiusdem generis. Neque enim dedecet dici, lucisque filios, & esse, & videri. Lucis autem, & puritatis, & immortalitatis nulla mutatio, differentiæ in eodem genere reperietur; sed vna gratia in omnibus elucebit, cum filij lucis effecti fulgebunt vt Sol, quemadmodum voce sua verissima Dominus ipse denuntiat: cumque ex diuina promissione perfecti erunt, idemque sentient, vna, eademque gratia in omnibus sic effulgent, vt proximo quisque suo lætitiâ impertiatur. Ex quo fiet, vt aliorum alij pulchritudinem continentis mutuis inter se gaudiis vicissim afficiantur; nulla mali, aut vitij, aut turpitudinis maculâ decus illud in deformem speciem commutante.**

166 Putabat Socrates, beatissimum fore videre apud Inferos Minoem, Radamantum, Aëacum, Triptolemum, conuenirèque eos, qui iusti, & cum fide vixerunt, *Sin vera sunt, ait ipse in Cicerone lib. 1. Tusculanarum quæstionum, qua dicuntur migrationem esse mortem in eas oras, quas qui de vita exceperunt, incolunt: id multò iam beatius est, te, cum ab iis, qui se iudicum numero haberi volunt, euaseris, ad eos venire, qui verè Iudices appellantur, Minoem, Radamantum, Aëacum, Triptolemum, conuenirèque eos, qui iusti, & cum fide vixerunt. Hac peregrinatio mediocris vobis videri potest? Vt verò colloqui cum Orpheo, Museo, Hesiodo liceat, quanti tandem æstimatis? Equidem sapè mori, si fieri posset, vellem, vt ea, que dico, mihi liceret inuenire. Sic ibi Socrates; ex quo idem Cicero in Catone Maiore geminam ratiocinationem expressit. Iam verò quid, par est, iudicemus Christiani melioribus instructi, de iucunditate prouentura in Empyreo ex visione, colloquio, & confortio tot præstantissimorum cælestium Conciuium? Dic obsecro. Ita S. Chrysost. parænesi priori ad Theodorum lapsus, si quis te in Theatrum induceret, vbi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium ostenderet quemdam alium adoratum eximie gemmis, Regio vestitu insignem, coronam habentem in capite, deinde polliceretur te assumpturam in numerum eorum, num omnia faceres, qua ipse iusserit? Euola nunc in caelos animo, in illud intende Theatrum, quod non coit ex huiusmodi Viris. Consentium est illic eorum, qui exuperant omne pretij auri, lapidum pretij* y 2 *forum*

formam, radiorum Solis, & omnia visibilia forma; non hominum solum, sed eorum, qui hominibus antecel- lunt; De Rege ipso nihil satis idoneum dici potest, adeo sermonem, & mentem omnem excedit eius pulchritudo, formositas, splendor, gloria, maiestas, magnificencia. Tantumne bonorum a nobis ipsis submouebimus, quo declinemus exigui temporis laborem.

167 Multa sunt, quæ de pulchritudine glorifica- torum corporum digeri possent ex Patribus. Pen- sum hoc accurandum aliis relinquo. Ad pulchritu- dinem tria requiruntur iuxta S. Thomam 1. part. q. 39. art. 8. & 2. 2. q. 145. art. 2. q. 180. art. 2. nempe Integritas, Proportio debita, Coloris Elegancia, Tria hæc conuenient in corporibus Beatorum *ut aut pulchritudo minimi Sancti ad minus futura sit quin- quagies, vel ferè tanta, quanta est modò pulchritudo naturalis, cuiuscumque corporis etiam cælestis, quem- admodum computat Nider cap. 6. super decimum Præceptum Decalogi & B. Maria Magdalena de Pazzis c. 18. vitæ editæ à Ioanne Baptista de Lezana tantam fore adseruat, ut nunquam à se posset red- di eius ratio, aut comprehendi in hac vita. Aegi- dius Lusitanus tomo, & lib. 3. de Beatitudine copiosus est in discutienda perfectione naturali quan- titatiua, & qualitatiua glorificationum corporum, illum ad, si cupis imbui pleniori noticia integritatis, & debita dispositionis extititæ in ipsis; pauca tamen aliqua, eaque selecta mecum obserua.*

168 Coloris suauitatem in beatis hominibus denegare videtur Philippus Solitarius lib. 2. Dio- ptra cap. 10. ac 13. & lib. 4. cap. 2. qui tamen mitius accipi potest de colore ex imperfectione aliqua, aut vitio, vel morbo naturæ, ut animaduertit Nolter Cerda in annotatione 653. ad librum Tertulliani de Resurrectione carnis. Eodem modo interpretan- dus venit S. Athanasius q. 24. ad Antiochum, dum reddens rationem, cur damnati non discernent in inferno, quinam eiusdem patriæ, domus, & familiæ sint? inquit. *Non est in resurrectione discretio neque parui, neque magni, neque albi, neque fusci, neque rubei, neque varia sunt forma, seu species, siue persona.* Sic ibi S. Athanasius, quem transcripsit Anastasius Nicænus, vel Antiochenus q. 89. Aliam etiam ex- positionem subit, quatenus, scilicet, in resurrectione omnibus damnatis communis sit idem specificè color, eadem figura, & magnitudo. Prior interpreta- tio, si sermo esset de Beatis, non displicebit iis, qui cum Soto in 4. dist. 44. quæst. vnic. art. 4. in fine, Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 26. §. 3. Barrada tom. 3. in Euangelia lib. 9. cap. 14. Escobar volumine 5. in Euangelia temporis pag. 159. Sala supra, sect. 13. n. 94. tenent, Æthiopes, & Indos iu- stos non resuscitandos nigros, neque subpallidos, eo quod color hic, cum proueniat ex nimia Solis aduisione, tribuatur vitio naturæ; licet, ut inquit S. Franciscus Xauerius lib. 1. epist. 5. *Indi, utpote qui natura nigri sunt, ceteris antepanant colorem nigrum, & Deos atros esse arbitrentur.* Sed frequens est, ut Æthiops album deriderat, & loripes rectum. Posterior expositio conformior quidem est contextui S. Athanasij; sed æqualis omnium resurgentium ma- gnitudo, & statura neque à S. Augustino lib. 2. de ciuitate Dei cap. 15. neque à Theologis communi- ter probatur. Similibus etiam in omnibus color, & figura, quoad lineamenta præsertim vultus, non ad- mittitur: à quinque relatis Theologis, neque ab Scoto, Maiore, Palatio, & Ouando apud Pozam lib. 3. Elucidarij Deiparæ tract. 11. cap. 7. qui vni- uersum dicunt, colorem in vnoquoque Beatorum corpore futurum esse secundum naturam mortalium

complexionis, id est, speciei, & intensionis, quæ ei debeatur ex se, & quam haberet, quando non dege- nasset casu aliquo; ut ut sit, quis cui color antecel- lat absolute; de quo certamine perbellè Mendoza in Viridatio l. 4. problemate 30. Vnde Sotus scribit, *Vnusquisque recipiet, quam habuit effigiem, ab omni tamen deformitate puram, & collimatam: tales erunt, ut possint dignosci, eos esse, qui in hoc saculo vixerunt. Et similiter dicendum est de coloribus, non enim necesse est, ut omnes rufi, aut albiissimi resurgant, sed ea erit colorum varietas, ut venustati, & pulchritudini nihil officiat.*

169 Neque ab antiquis id adnotari prætermis- sum. Nam Prudentius canit in Apothecosi,

Et totus veniam, nec enim minor, aut alius, quam Nunc sum, restituar, vultus, vigor, & color idem, Qui modò vixit, erit

Et alter Hispanus Poëta S. Orientius in commo- nitorio,

Ora, color, sanguis, vena, cutis, ossa, capilli, Vi nunc labuntur, sic iterum venient.

S. Clemens lib. 5. constitutionum Apostol. cap. 8. excitandos nos, inquit, *tales, quales modò sumus præ- senti figura, nihil mancum habentes, nec corruptioni obnoxium.* S. Iustinus in responsione q. 60. Ortho- doxorum, *Plures sunt causa, quam obrem oportet resurgentes sua quemque resurgere forma, & c.* Origenes in Apologia Pamphili pro ipso, *Intelligendum est, hanc speciem, quæ nunc est in nobis, ipsam perman- suram etiam in futuro, plurima tamen immutatione in melius, & gloriosius facta.* Et postea, *Prior hæc species non exterminabitur, licet gloriosior eius effecta sit per- mutatio, sicut enim ipse Dominus IESVS, vel Moysi, vel Elia species non erat alia in transformatione, quam fuerat ante transformationem; ita non erit alia San- ctorum species, etiam si multò gloriosior fiat.* Leges eadem in Methodio apud S. Epiphanium hæresi 64. in Victore Antiocheno ad cap. 9. S. Marci v. 2. S. Augustinus epist. 59. in solutione quæstionis 8. et si non vereatur concedere, Christum, post Resurre- ctionem, mutasse ad tempus faciem quoad linea- menta habita in vita mortali, addit tamen, euocasse postmodum. Et in lib. 3. de consensu Euangeli- starum cap. 25. meliori iudicio mutationem illam non concedit, ut nec Seuerianus iam adductus in n. 128. nec S. Polycarpus, ut ex eius vitæ exemplari Græco M. S. legitur apud Nostrum Petrum Petri cap. 4. ibi: *Addebat etiam, quomodo suscitasset eum Deus ex mortuis, & ealem vidissent Discipuli susci- tatum, qualem, antequam pateretur, viderant;* nec S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Ioannem cap. 35. nec S. Athanasius adscitus à Suario q. 53. part. 3. art. 2. in commentario; denique nec S. Hieronymus in cap. 17. Matthæi v. 2. Eademque est ratio de Beatis aliis rediuiuis, quorum mortalia corpora caruerint vitio, & deformitate, quæ in statu immorta- litatis emendaretur, & corrigeretur.

170 Certè, cum glorificata corpora habitura sint optimum temperamentum, erunt colorata pulcher- rimis coloribus, & viuacissimis, ut tradit Paludanus in 4. dist. 44. q. 5. art. 2. conclus. 1. & Harphius l. 1. Theologiæ Mysticæ part. 2. cap. 56. *Etenim in ani- mabus salubris humorum complexio incundam li- neamentorum, & colorum speciem procreat, ut ex Caro- lo Marsupino confirmat Marcellus Ficinus in conuiuium Platonis, oratione 5. c. 1. & docet Tul- lius lib. 1. Officiorum hisce verbis, Venustas, & pul- chritudo corporis secreti non potest à valetudine. Item cum resurrectio, & dores gloriose non tol- lant, sed perficiant naturam, denegandum non est corporibus*

corporibus glorificatis quicquid pulchritudinis replendet in aliis corporibus, & fuit in ipsis in sta- tu vitæ mortalis; color autem est pulchritudo mixti omnis terminati, & ex humani temperamento re- sultat naturaliter. Quare non solum probabilius est, ut videtur Guilielmo de Rubione in 4. dist. 49. q. & conclus. 4. sed etiam certum, Beatorum corpora colo- rata fore; & præterea retentura in vultu figuram, & lineamenta aded similia habitis, ut per ea valeant dignosci, tamen si dotibus gloriæ augetur pulchri- tudinis perfectio; sicut è contrà, ex facie lineamen- tis visis in iuvene agnoscimus ipsum iam senem, licet non amiserit vultus venustatem.

171 Neque est, cur id ipsum non affirmetur de corporibus damnatorum: quibus non ad solatium, sed ad confusionem erit, quod dignoscantur tam in die magni Iudicij, quam vltra. Si enim in ætate iu- uenili resurgent, cuius tamen flos, & pulchritudo per nebulam nigrantis ignis contenebretur, ut cogitat So- tus supra quo censu exponi potest S. Hilarius cum in Psalmum 135. inquit de impiis, *Terreno, & in- decoro corpore resurgentes: rursus si reuiuiscant sine deformitatibus prouenientibus ex defectu, aut læ- sione membrorum, ut cum S. Thoma, Richardo, An- gle, Palatio, Viguerio, Soto ipso defeniant Salas su- præ n. 95. & Granadus 2. p. controu. 13. de Nouissimis trac. ac disp. 3. n. 18. Dauallius tract. de quatuor Nouissimis q. 3. art. 1. in fine, cur etiam non resur- gent cum colore, figura, & lineamentis in facie re- ferentibus habita in vita mortali? Et hæc satis de damnatis. Neque enim fatigat nos debet incerta eor- um habitudo, & pulchritudo, quorum erit certa, & sempiterna damnatio. Quæ sunt S. Augustini verba in Enchiridio cap. 9. 2.*

172 De luce decorante corpora gloriofa, & ea visu pulcherrima reddente, de aureolis etiam, quibus ornabuntur, sicutque gratissima aspectui, dixi in aliis locis multa, & adiciam plura ante fi- nem operis. Nec verò tantum adnotabo cum ma- iori, & meliori Theologorum tam veterum, quam recentium parte, non solum fore lucida, sed etiam transparentia, & perua oculis; itavé perfundantur luce in tota profunditate partium; sicutque præte- reà traductiua specierum non minus, quam crystal- lus, aut vitrum. Hinc SS. Augustinus, Gregorius, & Laurentius Iustinianus ingentem meditantur vo- luptatem in visione internæ membrorum harmo- niæ. In ipsis interioribus visceribus (addit Augusti- nus) *quæ nullum decus modò videntur habere, ita pul- chritudo rationis delebit, ut omni forma apparenti, quæ oculis placet, secundum mentis iudicium referatur.* Et procul esto, ut dicatur de externa, & interna glo- rificationum corporum pulchritudine, quod de Al- cibiadis externa scribitur à Boëtio lib. 3. de con- solatione Philosophiæ, prola 8. *Quod si, ut Aristote- les ait, Lynceis oculis homines viderentur, quæ eorum vi- sus obstantia quæque penetraret, nonne introspectis visceribus illud Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus, turpissimum videretur? Igitur se pulchrum vi- deri, non natura, sed oculorum re spectantium reddit infirmitas.* S. Oddo Abbas Cluniacensis lib. 2. colla- tionum expendit, *corpoream pulchritudinem in pelle solummodo nunc consistere. Nam si viderent homines hoc, quod subius pellem est, sicut Lyncei in Bæotia cer- nere interiora feruntur, mulieres videre nasearent.* S. Anselmus in carmine de contemptu mundi col- ludit,

Nunquid non hominem mulier de sede beata.

Expulit, & nostra mortis origo fuit?

Sed facie clara satis est, & forma venusta,

P. Gabr. de Henao, Emperycolog. Pars I I.

Exteriora placent, dissonat interioris.

Viscera si pateant, pateant si cætera carnis,

Cernes, quas sordes contegat illa curis.

Verumtamen glorificatis corporibus inerit venu- stas non tantum exterior, sed etiam interior, & utramque conspexisse pariet ingentem oblectatio- nem. Perinde enim euenturum existimo, aiebat S. Chrysoctomus in Psal. 109. *ac si multi Soles in celo fulserint, vel si frequentia fulgura, vel potius quod- cumque dixerit, contendens ostendere illam pulchritu- dinem, minimè potero dicere pro rei dignitate. Sunt enim hæc omnia Exempla corporalia. Splendor autem, & quæ tunc illic futura est gloria, omnem eiusmodi pulchritudinem longo intervallo superabit. Non solum enim erunt ab interitu aliena, & immortalia corpora, sed tunc etiam induentur gloria ineffabili,*

SECTIO XIV.

Visiois corporea obiecta Cælestes spheræ

173 **E**As inter prima, ut pote indistans ab ipsis Beatis, erit Empyrea. *Quid dicam de vo- luptate, quam capient oculi Beatorum ex conspectu totius illius amplissima Ciuitatis, quam Tobias, & Ioannes non habentes satis digna vocabula, quibus eius decorem exprimerent, totam auream & gemmis, ac margaritis, & lapidibus pretiosis ornatam esse dixerunt? Quid de celo nouo, & terra noua, quam Scri- ptura Sancta nobis promittunt post vltimi Iudicij diem, & de renouatione, & in statum meliorem com- mutatione totius rerum Vniuersitatis? Ista enim sicut nobis incognita sunt, ita nouo, & admirabili gaudio Beatorum oculos oblectabunt; cum eorum pulchritudo cons- pici cæperit.* Indigitant hæc verba suum Authorem, nimirum religiosissimum Cardinalè Bellarminum lib. 4. de æterna felicitate Sanctorum cap. 5. Ger- mana sunt, quæ habent Seraphicus Doctor in soli- loquio cap. 4. S. Bernardinus Senensis tomo 3. in Seraphico Quadragesimali serm. 40. p. 1. princi- pali pag. 371.

174 Prætermittenda non sunt alia Guilielmi Parisiensis 2. partis de Vniuerso parte. 2. c. 78. *colum vltimum, cum tot splendebit, & decorabitur Sanctis, ac beatissimis Angelis velut gemmis inestimabili ful- gore micantibus, & hominibus glorificatis, velut lapi- dibus pretiosissimis, cornuscantibus, ac vernantissimis, ipsam Cæli stellatam pulchritudinem, & ornatam, tam multiplici varietate, ac luminositate Stellarum, & Luminarium tamò amplius superabit, quanto fulgores, & speciositates corporalibus antecedunt. Et appare- bit, quod tunc, & in perpetuum magnificentissima glo- ria regni Regis Regum non solum incomparabiliter, sed etiam incognitabiliter superat gl- riosa, vel ut ve- rius dicam, exigua, exiliaque ministeria, vel potius seruitutes Regum terrenorum.* Addit cap. 80. *Ad Em- pyrei magnificentiam, & mirificentiam omnium ter- renorum Regum palatia vix tuguria vilissima esse.* Imò cap. 81. *maius quid audeat.* Inquit enim, *Que- madmodum aqua subtilioris substantiæ est, quam corpora naturalium in ea degentia, similiter & aer subtilioris substantiæ est, quam corpora hominum, & aliorum animalium in aere viuentium, & inhabitantium: Sic fortassis verisimile videatur alicui cæli illius substan- tiam subtiliorem, ac subtiliorem esse corporibus glo- rificatis hominum glorificandorum.* Sic Parisiensis: de pulchritudine Empyrei reperies politissimam descriptionem apud P. Iacobum Saliannm lib. 3. de amore Dei c. 15.

175 Ego aliqua attingam ex Patribus, Procopius Gazæus in c. 1. Genes. v. 6. inquit: *Secundo die cœlum, ut fieret, imperavit Deus, quod quidem consistit ad similitudinem primi cœli, quo opere nullum erat vel amari, vel pulchrum.* S. Basiliius homil. in Exameron comparans Empyreum cœlum cum sydere ait; *Si sanctorum atria talia sunt, & Templi vestibula tantum reverentia se aduentibus incutiunt, tam tunc se attollunt mole, ut exuperantia sue pulchritudinis perinde ac intermicantibus fulgetris oculos mentis nostra perstringant: qualia, putas, ipsa sunt sancta Sanctorum? Ecquis tandem reperietur idoneus, qui intus penitus, ut ad templi aedeat ingredi: Aut certe quis promerebitur spectator esse istiusmodi arcanorum, nec cuius explicabilium? Talium enim vel profectus vix ulli peruius est.* His S. Basilij verbis institit videtur S. Gregorius Nyllenus oratione de vita Gregorij Thaumaturgi, *Si quis (ita Nyllenus) cœlum suspenderit, eaque, que inibi sunt, ornamenta, & omnem creaturam animi oculo considerauerit, quacumque in his miracula comprehendere poterit, has nostras patrias reperiet narrationes, imò verò non ipsius patrias, sed colonias, quam à sublimiori vita reiecit, & relegati mundum presentem nimirum assequuti sumus. Quod si talis est colonia, existimare oportet qualis sit ea urbs, unde colonia deducta est: quæ sit in ea pulchritudo, quæ sit in ea Regia, quæ Beatitas illorum, quibus ea habitatio obuenit. Nam si ea, quæ in rebus creatis apparent, eiusmodi sunt, ut nulla oratione explicari, nulla ratione comprehendi possint; quid de iis existimandum est, quæ supra hæc sunt, quæ neque oculis comprehendendi possunt, neque auribus percipi, neque mentis, & intelligentiæ coniecturis, qualia sint, indicari & existimari potest? Hucusque S. Nyllenus.*

176 Viso Romæ Theodorico Rege circumdato Romana curia, Senatu, & splendidissima pompa fertur dixisse S. Fulgentius, *Quam speciosa potest esse Hierusalem celestis, si sic fulget Roma terrestris? Et si in hoc saculo datur tam honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor, & gloria præstabitur Sanctis contemplantibus veritatem? Ita Aurhor vitæ apud Surium die 1. Ianuarij. Author etiam tractatus de conflictu Vitiorum, & Virtutum cap. 26. inter opera S. Augustini ad eandem ferè considerationem nos excitat inquit, *Si te ista delectant, quæ sub cœlo sunt, si carcer ita pulcher est, patrias, ciuitas, & domus qualis est? Si talia sunt, quæ colunt peregrini, qualia sunt, quæ possident filij? Si mortales, & miseri in hac vita taliter sunt remunerati, immortales, & beati qualiter sunt in illa vita ditati? Tam notum, quam verum est illud S. Gregorij Magni homilia 37. in Euang. *Si considerentur, quæ, & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia, quæ habentur in terris.* Hinc B. Maria Oegniacensis apud Iacobum de Vitriaco lib. & cap. 2. vitæ, dicebat, *comparatione illius gloriæ, quam ego expeto, nihil profus est, vel estimari potest omnis humana gloriæ, & prædicatio.***

177 Mendicorum panniculis, sordibusque ipsis viliora esse asseuerant Sanctus Chrysostomus homilia 12. in Math. & S. Theresia cap. 38. suæ vitæ, si omnia ista, quæ cœtinus, conferantur cum Regno cælesti:

— *Tellus, ipsi collata, sepulchrum est,
Et cæco spelunca sinu* —

Lusit sapientissimè Baptista Mantuanus lib. 3. Sylvarum carmine Panegyrico in Robertum Sanctuerinatam. Et S. Paulinus in exhortatione ad coniugem suam.

— *Viris iustis
Sordent terrena, patens caelestia.*

Castissima quædam scemina aiebat apud S. Gregorium Turonensem lib. 1. historiæ cap. 47. *Respono longè, latèque diffusa spatia terra, quia amensiam rem paradisi Cælestis concupisco.* De Sancto Apollinari Episcopo & Martyre tradit S. Petrus Chylologus ferm. 128. *Cælesti suspiciens, carnem despiciebat, & terram.* Terrena quæuis procul dubiò, qui Empyreum mente lustrauerit, contemnet. Hac de causa S. Hieronymus in epist. ad Eustochium de custodia Virginitatis iuadet ipsi, *ut ad paradysum mente transgrediat, quouscumque vana sæculi delectauerit ambitio, quoties in mundo aliquid viderit gloriosum.* S. Athanasius in Catena S. Thomæ ad cap. 18. Lucæ verf. 22. eodem intentus admonet Religiosos, *ne mundum despicientes putent grandia quidem abdicasse, quia tota terra est in comparatione cæli breuissima: quapropter si toti terra dominarentur, ei abrenuntiantes, nihil dignum esset in comparatione regni cælorum.* Hugo Etherianus c. 22. de animarum regressu ab Inferis, postquam sine fūco dixisset, cælestis palatium adeò à mundialibus distare, *ut illius comparatione hæc ludentia videantur, infest optime sic, Quisquis ergo illud adeptus fuerit, qua non erit dignus beatitudine? Vtinam sint*

— *penna vol cres mihi,
Qua celsa conscendant poli!
Quas sibi cum velox mens induit,
Terras perosa despiciit* —

Ut decantat Boëtius lib. 4. de consolatione Philosophiæ metro. 1. qui lib. 3. prola 8. vel de sydere Cælo loquutus, *Respicite (clamat) cæli spatium, firmitudinem, celeritatem, & aliquando desinite vilia mirari.* Si terrena omnia, vt quæ vilia sint, in admirationem rapere non debent nostros animos, dum sydereæ spectemus; quanto minus dum recogitemus Empyreæ? *Decet enim præstantiorem esse aula Regalis nitorem, in qua sicut usus maior; ita splendens est, vt in simili causa aiebat S. Ambrosius lib. de Noë cap. 7.*

178 Scificatur Petrus Damiani, cur cum dicimus Pater noster, præsto subiungimus, qui es in cælis, & non potius, qui es in terra, videlicet que nobis notiores sunt, sine, qui es in aquis, aut in abyssis; cum ubique Deus sit, nihilque ab eius omnipotentia vacuum sit? Respondet scite lib. 5. epist. 6. *Idcirco addimus, qui es in cælis, ut ad illam celestem hereditatem se nosster animus erigat, atque in tam sublime germen adsit, ut sit heres Dei, terrena qualibet ignobiliter non requirat.* Longè esset à requirendis terrenis, qui hereditatem ad eundem in Empyreò percipiant benè haberet; imò & qui solam ipsius Empyreæ materialem pulchritudinem. Hæc namque tanta est, ut si à n bis modò possit videri, nollemus comedere, nec bibere, vti expedit S. Vincentius Ferrerius ferm. 4. in Dominica 1. Aduentus. Quapropter meritò S. Cyprianus de laude Martyrij alloquens Martyrem, inquit, *Quid tibi cum hac luce, cui lux aeterna promissa est? Quid cum hoc vitæ, naturæque commercio, quem cæli amplitudo deposcit? Meritò etiam S. Simphorianus hortabatur Mater, vt fertur in Breuiario Romano die 22. Augusti, *Nate, nate, memento aeterna vitæ, cælum suscipe, & ibi regnarem intueret tibi enim vita non eripitur, sed mutatur in melius.**

179 Confines Empyreò cenfeo aquas, quas supra firmamentum reliquit Deus in mundi opificio

cio. Illas intimè penetrandas luce diffusa; siue à cælo Empyreò, siue à sydereò, siue indita à Deo, nemo inficiabitur, qui necum cenfeat. Nonnulli nec obscuri, neque ineruditi ea de causa superpositas (phæris volubilibus credunt, vt Beatorum oculi ex earum intuitu recreentur. Ita ex Modernis Genesios Interpretibus Cornelius, Merfennus, Celada, quibus accessere Saliarius in Annalibus die mundi 2. numer. 20. Granadus 1. parte tractat. 2. de opere sex dierum disputat. 3. section. 2. numer. 9. Auunt enim relictas à Deo aquas naturales supra firmamentum, vt miris, ac variegatis reflexæ lucis coloribus, qui in aqua, velut in Iride apparent, iucundè pascant, & recreet Beatorum oculos. Trahunt huc illud Apocalypsis 7. verf. 17. *Quoniam agnus, qui in medio Throni est, reges illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum:* nec non illud eiusdem Apocalypsis cap. 22. v. 1. *Ostendit mihi fluuium aquæ vine splendidum tanquam crystallum.* Fuere qui per Mare vitreum simile Crystallo Apocalypsis 4. verf. 6. denotatas putent aquas, vt refert Andreas Episcopus Cæleriensis cap. 10. in Apocalypsis cum autem illud mare esset in conspectu sedis, scilicet Empyreæ, infertur subiacere oculis inibi existentium. Forassis has aquas meditantur Richardus, & Tolerus laudari à Granado 3. parte controuerf. 13. de nouissimis tractat. disput. & sect. 3. numer. 24. quando scripsere, in cælo, quod est immediatum Empyreò, dari mirabilem colorum varietatem, quæ Beatorum oculos oblectet. S. Ambrosius lib. 3. Examer. cap. 5. æstimans pulchritudinem aquæ sublunaris fatet sic elegantissimè: *Pulchra est species eius elementis, vel cum surgentibus albescit cumulis, ac vorticibus vndarum, & cautes niuea vorant aspergine, vel cum aquore crispanti clementioribus auris, & blando serena tranquillitatis purpurascens præfert colorem; qui autem eminus spectantibus frequenter offunditur, quando non violentis fluctibus vicina tundit lit. ora, sed velut pacificis ambis, & salutat amplexibus, quam dulcis sonus, quam iucundus fragor, quam gratia, & consona resultat. Quòd si tam pulchra est sublunaris aquæ species, fas erit, magnum quid cogitare de pulchritudine cælestium, quas variegati reflexæ lucis colores venustabunt.*

180 Post præfatas aquas succedit cælum sydereum. Conspicietur à Batis, vt signanter notant Sanctus Anselmus in Elucidario, & Sanctus Laurentius Aufeminus lib. de diciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. Quorum primus inquit, *Omnia, quæ sunt in nouo cælo, & in noua terra contemplantur.* Secundus, *Delectabitur oculus, cum cœlum Solis, Lune, Stellarumque splendore rutilans intuebitur.* Delectabitur triplicem ob causam. Primò ob comparatam per sensus ipsos notitiam cælestium corporum; quæ iuxta Philonem lib. de somniis. *Naturam habent incomprehensibilem, nec vlla eorum notitia certa dimanat ad nos: :: Nam hæc, & huiusmodi omnia (propofuerat nonnulla, quæ disputantur, & asseruntur) in præcipuo mundi corpore quareo, id est, cælo; incerta, incomprehensibiliaque coniecturis verisimilibus potius, quam certis, verisque rationibus nituntur: vt iurare fas sit, neminem mortalem posse vnquam quidquam horum certò percipere.* Idcirco rectè dixit Rufinus expositione in Symbolum, *ignorare Philosophos ea, quæ loquuntur, dum de Solis cursu, cælique ratione disputant: neque enim cælum ascenderunt, axem dimensi, mundum oculis perscrutati*

sunt, quia nullus eorum cum Deo in principio fuit, nullus eorum de Deo dixit, cum pararet cœlum, cum ipse erant, & erant cum eo componens, ego erant, cui adangebatur. Valerius Maximus c. 302. fatetur, *eruditissimorum etiam virorum ingenia in disputatione cæca vagari, dum mensuras Solis, & Lunæ, & cæterorum syderum loquacibus magis, quam certis argumentis explicare conantur.*

181 Tanti est contemplatio cæli, ac lucis ipsius, vt quascumque miseras libeat pro ea sustinere. Ita Anaxagoras apud Lactantium lib. 3. diuinarum Institutionum c. 12. & referent Laërtio lib. 2. de vita & moribus Philosophorum, Chalcidius, in Timæum Platonis, necnon Philone lib. Quòd mundus sit incorruptibilis, rogatus Anaxagoras, cur ita placidè ferret subdiualia peruigilia? Respondit, vt cæli aspectu, cui se natum putabat, frueretur. Hunc ob finem Deus.

*Os homini sublime dedit, cælique videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus,
Vt modularur Ouidius lib. 1. Metamorph. cui concinunt Manilius lib. 4. Astron. Corippus lib. 2. in laudem Iustini Augusti Minoris Politianus in Nutriciis, Xenophon lib. 1. Memorabilium, Procopius Gazæus in c. 1. Gen. v. 26. Iulius Firmicus Maternus proœmio ad lib. 8. Astronom. vbi scribit, *Nihil debemus cogitare terrenum, præsertim cum sciamus fabricatorem nostrum Deum, ita nos diuini artificij moderatione fecisse, vt recti corporis forma ab omni humilitatis deiectione seposita, nihil aliud primum, præsertim oculorum acie, nisi Solem, & Lunam stellisque; & omni horum pulcherrimum, atq; immortale domicilium mundum scilicet videremus.* Cæteros enim animantes in a natura composuit, vt ad terram demersis, & caduca quadam mundi huius humilitate proiecti & animo, & corpore terrenis semper conuersationibus inhereant. Nos verò magna quadam necessitatis moderatione perfecit, vt aliud sibi in nobis fragilitas corporis, aliud immortalis animi diuinitas vendicaret, vt scilicet corpus, quod cum bellis videmur habere commune, animo seruiens diuinitatis eius imperio subiaceret. Mauortis, decus nostrum patentibus oculis & cœlum, & pulcherrimam istam diuini operis fabricam animus tuus semper aspiciat. Tunc enim mēs nostra maiestatis suæ formata, a præuis corporum illecebris liberatur, & exuta mortalitatis incommodis ad aethorem suum festinato nititur gressu, nihil, que aliud nisi res diuinae per omnia horarum momenta sagaci, ac peruigili semper inquisitione perquirat. Hæc Ethicus homo, quæ, si vnum aut alterum demas verbum, dignissima sunt Christiano Philosopho. Boët. lib. 5. de consolatione Philosophiæ metro 5. canit, *Vnica gens hominum celsum leuat altius cacumen,
Atque lenis recto stat corpore, despiciitque terras.
Hæc, nisi terrenus male despis, admonet figura,
Qui recto cœlum vultu petis, exersisque frontem,
In sublime feras animum, ne grauata pessum
Inferior fidat mens, corpore celsu lenato.**

Concordat Rupert. lib. 2. in Genes. c. 22. *Forma hominis in hoc solo animante sursum caput attollit, cæli intuetur, terramque calcans pedibus recto petiore, incedit; & sidera, vel cælestia regna supernè positæ meditari comonetur oculis.* Vuolbero Abb. præfatione in Cantica, *Ipsa corporis habitudine ad cælestia suscipienda, & terrena calcanda originaliter enectus homo.* S. Aug. lib. 22. de ciuitate Dei c. 24. *Erecta in cœlum corporis forma admonet ea, quæ sursum sunt, sapere.* S. Ambrosius in epistol. 39. ad Horatianum, *cum Dominum legimus, vt scriptura ostendit, cum sapientia, & quodam consilio, & dispositione fecisse, & ordine, vt primò cælum faceret, quod est pulcherrimum,*

oportet, ut eò primùm oculos dirigamus, illò nobis con-
tendendum esse arbitremur, illam sedem terrenis omni-
bus præferendam putemus. Quibus verbis innuit fi-
nem, quem alij Parres; & ex primigenia cæli condi-
tione, eximiaque pulchritudine aptissimè dedu-
cit, quàm arcè teneamur, oculis & mente in illud
intendere.

182 Cuius obligationis conscius Adamus, sta-
tim animam fumens in cælum læsus aspexit. Ut suspi-
catur S. Basilii in oratione, Quòd Deus non est
Author malorum. Et Prudentius lib. 2. contra Sym-
machum inducit Deum sic loquentem,

*Condideram perfectum hominem, spectare superna
Mandaram totis conuersum viribus in me,
Recto habitu, celsique situ, & sublime tuentem,
Sed dispexit humum, seque inclinavit ad Orbis
Diuisas, pepulsi que meum de pectore Numen.*

S. Alcimus lib. 2. de peccato originali cogitat Ada-
mum, ut conditus est, cæli varias species fuisse de-
miratum. Canit namque hunc in modum,

*Postquam nascentem solers prudentia sensum
Imbuit, & puro rationis lumine fulsit,
Surgit, & erectis firmat vestigia plantis,
Tunc varias cæli species, mundique figuras
Mirantem, tali compellat voce Creator.*

183 *Ætatem unam non sufficere; ut tota vacet
cælo, dixit Seneca libr. 7. naturalium quæstionum
cap. 25. & de Gallo prodit Cicero in Catone Ma-
iori tam iucundè atque abortè deditum fuisse con-
spiciendo dimetiundòque cælo, ut in hoc studio mo-
ri penè videretur. Quantæ ergo erit iucunditatis
instantaneo oculorum excursu, vllis sine molestiis
rotam peruadere astrigeri cæli vastitatem, & eam
perfectissimè intrueri. Huc inuertit eiuſdem, siue
alterius carmina in Octauia actu 2.*

*O quàm inuabit (quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immensi artifex)
Cælum intrueri, Solis & cursu sacros
Mundique motus, Solis alternas vices.
Orbemque Phæbes, astra quem cingunt vaga,
Latè que fulgens aetheris magni decus.*

Similia sunt, quæ habet ipse in consolatione ad Hel-
biam cap. 9. Necnon in epist. 65. & quæ Tullius
libr. 5. quæstionum Tusculanarum. Huius solius
præsentio verba. *Quo gaudio, ait, affici necesse est sa-
pientis animum, cum totius mundi motus, conuerſio-
nèque perspexerit, sydera que viderit innumerabilia
cælo inhaerentia, cum eius ipsius motu congruere cer-
tè infixæ sedibus; septem alia suos quoque tenere cur-
sus, multum inter se aut altitudine, aut humilitate di-
stantia.* Papinius lib. 5. Sylvarum Epicedio in Pa-
trem affatur sic ipsum,

*At tu seu membris emissus in ardua tendens
Fulgensque plagas, verumque elementa recenses,
Quis Deus, unde ignes, qua ducat semita Solem,
Qua minuat Phæben, quaque integrare latentem
Causa queat, notique modos extendis Arati.*

Putabat nimirum Papinius maximam Patris emor-
tui felicitatem esse, quòd cæli, ac syderum confi-
deratione animus ipsius occuparetur. Pythagorèi,
teste Antonino Philosopho, atque Imperatore l. 1. r.
de vita sua, iubebant nos cælum aspiciere manè singu-
lis diebus tam ob vtilitatem, quam ob quotidiani
huius exercitij iucunditatem.

184 Secundò delectabitur oculus gloriatus
ob perfectam cæli stellati immensam propè mo-
lem; & effusissimam amplitudinem. Cogitatum
corpus euehi ad altissimam speculam, terras vnde
arduis omnes prospectes. Haurires sanè plenissi-
mam voluptatem ex spatio visu perillas. *Ast cum*

cælum sit multipliciter maius, quàm terra, ita ut à
plerisque punctum comparatione cæli terra sit existi-
mata, teste S. Ambrosio in 1. Psal. Quantam capiet
recreationem Beati ex perspicacissima illius visio-
ne? *Multis undique aspectibus argenti valdè delectat
oculos. At quanto melius est in cælum suspicere, &
multo maiorem inde voluptatis fructum percipere?
Quantò enim aurum stagno, atque plumbo, tantò cæ-
lum est auro, & argento, omnique materia splendi-
dum, atque fulgentium.* Sic aiebat S. Chryostomus
lib. de Virginitate n. 68. Et Philosophi quidam Ethni-
ci apud Lactantium libr. 6. Diuinarum Institutio-
num cap. 20. dicitabant, *nullo esse Praclarium, & ho-
mine dignius cælum potius, quàm calata intrueri, & hoc
pulcherrimum opus intermiscantibus astrorum lumini-
bus, tanquam floribus, adornatum, quam picta, ac ficta
& gemmis distincta mirari.*

185 Tertiò, delectabitur oculus gloriatus ob
cæli, & syderum vim pulchritudinem: quam quia
ex aquo quidem videt siue eruditus, siue rudis & idio-
ta fuerit is, qui in cælum suspicit, ut notat S. Grego-
rius Nyſſenus oratione de infantibus præmaratè ab
reptis, idèd expensione nostra opus non est, ut in-
notescat Beatorum gaudium ex intuitione illius.
*Philosophis summis, & magnis cælum esse pro libro,
pronunciauit sapienter Plato, in d. diotiarum li-
brum esse cælum, longa, & elegantissima profe-
quuntur oratione S. Basilii homil. 2. in Exameron
S. Chryostomus homilia 9. ad populum Antioche-
num, necnon hom. 3. in epist. ad Romanos, breuius
S. Bernardus serm. in Pl. 48. Erit etiam sapientissimis
Beatis pulcherrimus liber, in quo Dei omnipoten-
tiam, & sapientiam viuis quasi coloribus depictam
adspiciant cominùs; & exclamabunt cum Plalte
Regio post vltos Cælos opera digitorum Dei, post
Lunam & Stellas vlti, qua ipse fundauit. *Quid est
homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam
visitasti eum? : : Conſtituisti eum super opera manuum
tuarum. Omnia subieciſti sub pedibus eius.* Psalm. 8.
à v. 4. Quæ omnia optimè quadrant in Beatos ho-
mines, erga quos tantus erit Dei fauor, ut non so-
lùm dominantur cælo, & astris, sed vlt eorum
etiam pedibus subiecta iaceant, adèd vt quisque
Beatus dicere queat,*

*Nunc mihi summa licet contingere sydera plantis,
Nosque de ipsis verius, quàm de Astronomis Ange-
lus Politianus in Nutriciis,*

*etiam athera curis
Substrauere auidis, etiam famulantibus altum
Inseruere apicem stellis, animoque rotatos
Percurrere globos mundi*

186 Et pro maiori Cælitum voluptate, Soli, Lu-
næ, & astris in mundi inuouatione intensior accres-
cet lux, vt inter alios probat ex Scriptura, & Patri-
bus Noster Octavianus de Tufo in c. 16. Ecclesiast.
v. 29. Quòd si cæli, quibus infixæ sunt sydera, habeat
natiuam lucem non mutuatam ab ipsis, ornabuntur
pariter cumulationi: totaque cælestis machina red-
detur diaphana, & transparentis; idque ob maiorem
gloriam, & perfectionem Beatorum. Suatez, & Va-
lencia, ille tomo 2. in 3. p. disp. 58. sect. 2. v. *Ad d.
præterea, hic tom. 4. disp. 1. q. 6. puncto vnico, v.
Modum, autem, tribuunt Richardo dixisse, lucis aug-
mentum in corporibus cælestibus fore ex influen-
tia gloriatorum. Verùm Richardus in 4. dist. 48.
art. 2. q. 5. tantùm ait Elementa abundantius illumi-
nanda, quàm modò, quia à corporibus cælestibus reci-
piunt ampliorem luminis influentiam.* Addit illicò,
*Verùm autem præter illam claritatem, quàm à cor-
poribus cælestibus recipient, lux eis imprimatur atia?*

Incertum

*Incertum est, tamen nullum est inconueniens quòd sic.
Et de cælestibus corporibus statuerat, conueniens
fore, quòd cum innouabitur homo, lux etiam in eis
augeatur.*

187 Glossa interlinearis in cap. 30. Isaia v. 26.
tradit, minoratam lucem astrorum, peccante homi-
ne; & eo resurgente ad vitam immortalem, fore, vt
reparetur ita vt lucis accessio noua sit connaturalis.
Fauer S. Hieronymus scribens ibi, *Sol septuplum lu-
men accipiet, sicut lux septem dierum, quando ab initio
creatus est mundus.* Item Petrus Damiani ser. 52. de
S. Michaële, quatenus inquit, *Peccante autem illo
(ideſt, homine) multum splendoris sydereis detractum
est luminaribus.* Præterea S. Vincentius Ferrer. serm.
in Octaua S. Stephani refert, *sententiam esse indeter-
minatè Theologorum in 4. sent. quòd de omnibus rebus
abſtulit Deus septem partes virtutis, & proprietatum,
& qualitarum, scilicet de claritate Solis, Luna, &
stellarum.* Discipulus serm. 1. in die Sancto Paschæ,
Haymo apud Ludolfum de Saxonia 2. p. vitæ Chri-
sti cap. 87. subscribunt Glossæ interlinearis existi-
mationi, vt & Magister sent. in 4. dist. 48. Vincen-
tius Bellouacensis lib. 4. gratiæ cap. 118. Gorfridus-
que Viterbiensis parte 1. Chronici vniuersalis, Cæ-
sarius Heisterbacensis lib. 12. illustrium miraculo-
rum, & memorabilium historiarum cap. 53. quæ ta-
men non arider probatoris, & excultioris litera-
turæ viris hac, & nostræ proxima ætate, iamque diù
eliminata est ab Angelico Præceptore in 4. dist. 48.
quæst. 2. art. 3. & 4.

118 Si in orbe innouato extituri essent duo, aut
plures Soles, vt totum hemisphærium illuminent,
quemadmodum excogitat Ariaga tom. 2. in 1. part.
disp. 33. num. etiam 33. cederet & id in pleniorum
Beatorum oblectationem. Sed tamen sine causa ex-
cogitatur Solis multiplicatio, vt idem Author fa-
teretur. Sarius est dicere cum Alberto Magno in c. 21.
Lucæ v. 25. S. Thoma q. 5. de potentia Dei art. 5.
ad 17. Vorillong. in 4. dist. 48. art. & difficult. 3.
Mayrone dist. 47. q. 1. Molina disp. 15. de opere
sex dierum §. *Hoc eodem modo, Solem permanentem
in nostro hemisphærio, & Lunam in alio opposito
ornatam tanta luce, quanta nunc effulget Sol, vt ab
eis integer Orbis illuminetur, sitque in eo toto
sempiternus quidam dies nesciens noctem.* Sed &
pro hac fuganda sufficeret Empyrei lux, nullis tunc
obſtaculis retardanda, ne diffundatur in vtrumque
hemisphærium: sufficeret item gloriatorum cor-
porum claritas.

189 S. Chryostomus, & Euthymius apud Barra-
dam tomo 3. in Euangelia lib. 9. cap. 10. tradide-
runt, superstitios non fore stellas post diem Iudicij:
nec repudiatur à S. Augustino lib. 10. de Ciuitate
Dei c. 24. & teste Ruperto lib. 1. in Genesim c. 28.
*Scrupulosa inter Doctos disceptatio est, virum & ipsa
Luminaria cum ipsis, per quos feruntur, cælis, siue
circulis, peritura sint? Nam cum Veritas dicat, Tunc
Iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum, de re-
surrectione loquens mortuorum, quid ibi facient Sol,
& Luna, vbi tot erunt Soles, quos Iustorum corpora?
Nempe etsi supererunt, lucere non valebunt, tam mul-
torum corporum claritate reuerberante lumen ipsorum.
Sed & Ioannes dicit, Et nox vltra non erit, & non
egebunt lumine lucerna, neque Solis.* Ipse tamen Ru-
pertus in ea disceptatione tenet, & meritò, cælum,
Planetas, & stellas non peritura quoad substantiam,
licet inter Modernos Tannerus vt probabile pro-
ponat, non mansuros Planetas, neque stellas, eo
quòd desit permanentiæ causa, videlicet influentia
in Orbem sublunarem. Videatur Ariaga supra, n. 34.

contrarium sentiens. Et quidem Isaia 65. vers. 17.
Apocalyp. 21. v. 1. fit mentio permanenti cæli, siue
noui substantialiter, siue antiqui renouati accidenta-
liter. Psalmo 148. v. 6. post cælum, Solem, Lunam,
& stellas memorata dicitur, *Statuit ea in æternum,
& in sæculum sæculi.* Isaia 30. v. 26. *Et erit lux Luna
sicut lux Solis, & lux Solis erit septemplex, sicut lux
septem dierum in die, qua aligauerit Dominus vulnus
populi sui.* Quæ testimonia intelliguntur à Patribus,
& Theologis communiter in hoc sensu. Vnde etſi
ob defectum lucis in orbe sublunari, aut ob neces-
sitate influentiæ in elementa, & mixta, non perfe-
uerant Planetæ, & stellæ; manebunt, nihilominus
tunc ob ornatum ipsius cæli, tum ob maiorem Bea-
torum voluptatem ex eorum visione habendam, vel
in sedibus Empyreis, vel in terra, si ad hanc digredi
velint. Et tunc stellarum multitudo innumera con-
spicietur distinctè, vt animaduertit Lessius lib. 13.
de perfectionibus diuinis c. 23. etſi nunc ob imbe-
cillitatem nostrorum oculorum confusè appareat.

SECTIO XV.

*Visiois corporeæ obiecta elementa. An forte
aliqua mixta in terra? Agitur etiam de
rediuinis pueris, qui cum peccato originali
obierunt?*

190 **Q**uatuor elementa, nempe ignem, aërem,
aquam, & terram conspicienda à Beatis,
extra controuersiam erit, si ea omnia permanentia
sint: quod de terra siue noua substantialiter, siue
antiqua renouata accidentaliter, negari non potest,
salua autoritate Sacrarum Litterarum, vt constat
ex locis Isaia, & Apocalypsis præcatis, nec non
ex cap. 66. eiusdem Isaia v. 22. & ex 2. Petri cap. 3.
v. 13. De aliis tribus elementis non adeo aperte lo-
quuntur Sacra Litteræ; sed apud plerosque Patres,
& cunctos Theologos ratum omnino, fixumque
est, perseverantia. Et cum modò cuiuslibet ex illis
visio demulceat magnopere mortales oculos, mul-
tò magis tunc reficiet immortales, si quidem omnia
miro offundentur splendore, vt oculis seruiant fi-
liorum Dei.

191 Nam quemadmodum Pater familias, quando
noua filio confertur dignitas, eius famulos nouo,
arque illustri amictu induit, sic Deus, quando noua,
sempiternaque dignitas homini in cælo tribuetur,
creaturam, quæ ei inferiuit, pulchriorem veste deco-
rabit. Et quemadmodum nutrix, quæ infantem aluit
Regium, hoc ad Principatum, aut Regnum euecto,
ipsa quoque felicitatis patriceps fit; ita & creatura.
Has, & alias rationes exornant Barradas tom. 3. in
Euangelia lib. 10. c. 1. Ex quibus venit intelligendus
S. Petrus Chryſologus serm. 47. dum ait: *Mundus
de sine principium sumit; sine innouatur, non deficit
creatura; sæculum deficit, non Creatori, sed crimini;
neque Iustus, sed peccatoribus finiuntur elementa.* Et
pro voluptate Beatorum ex elementorum intuitu
traho hic S. Cypriani verba illa in lib. de spectaculis,
*Habet Christianus spectacula meliora, si velit; habet
veras, & profuturas voluptates, si se recollegerit: & vt
omittam illa, quæ nondum cõttemplari potest, habet istam
mundi pulchritudinem, quàm videat, atque miretur.*

292 Petrus de Palude in 4. dist. 48. q. 1. a. 3. agens
de inuouatione mundi affert hos verius,
*Terra superficie vitro similabitur, Vnda
Crystallo, cælis aquabitur Aër, & Ignis
Syderibus, Soli Luna, & septemplex Sol.*

Quos

Quos explicans inquit, illuminandam forsitan terram in profundo vsque ad Limbum puerorum inclusiue, quia tenebrae essent pœna corporibus eorum, licet modo non sit pœna. Assentitur Barradas supra, quatenus tota terra sit Diaphana præter cavernas Tartareas, vt totus mundus Beatorum oculis conspicuus sit, nihilque lateat. Imò S. Thomas in 4. dist. 48. q. 2. art. 4. ad 3. addit, *Etiamsi sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt, quia etiam ignis Inferni, qui aliquid eis lucebit, quantum ad aliud eis lucere non poterit.* Sed quicquid sit de Inferno, pars aliqua terræ præter refulgentiam in superficie à corporibus cœlestibus, penetrabitur luce ex diuina virtute sine præiudicio densitatis ipsius, vt S. Thomas ad 2. aduertit; cui adstipulantur Richardus, & Suarez allegati n. 186. Granadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis Tract. 1. n. 10. Thyraus tract. de Iudiciaria Christi apparitione cap. 2. n. 35. Ludouicus Tena in c. 1. Epist. ad Hebræos difficult. 13. sect. 5. Barradas supra, & alij. Quare non est audiendus Aureolus in 4. dist. 47. q. vnica. vers. *Sed quid de terra, dicens, Terra remanebit in sua naturali dispositione, & habebit naturalem opacitatem, tamen non tantam, quantum modo, quia modo magis est opaca ex admixtione corporum extraneorum.*

193 Nec solum terra perfundetur luce, sed etiam fiet plana. Ita S. Bernardinus tom. 2. in ser. Feriæ 2. post primam Dominicam Quadragesimæ pag. 506. Estius in capite 16. Apocalypsis vers. 20. Rusbroschius in regno Deum amantium cap. 37. Blossius in speculo spirituali cap. 14. & in farragine vtilissimarum institutionum pag. (mihi) 560. Ludolfus de Saxonia in 2. parte vitæ Christi cap. 38. Colligi potest ex Apocalypsi cap. 6. v. 14. Legitur namque ibi, *Cælum recessit sicut liber inuolutus. Et omnis mons, & insula de locis suis mota sunt.* Sed Cornelius subiungit, *Quid hac de re futurum sit, ipsa docebit experientia finis mundi. Nam pro aduersa sententia facit, quod montes, & insule non parum faciant ad decorem, varietatemque Vniuersi. Vnde non primo die mundi rudis, & informis, sed tertio, quo terra formata & ornata est, à Deo producta sunt.*

194 Ad hæc: tam terra, quam cætera elementa omni fordite, & face expiuntur deiectis in barathrum excrementis, & immunditiis, vt cum S. Basilio credit S. Antoninus 1. part. summæ Theologicæ titulo 5. cap. & §. 3. & cum S. Thoma in 4. dist. 47. quæst. 2. art. 3. quæstiuncula 3. reliqui Theosophi, existimantque Richardus Victorinus lib. 7. in Apocalypsim cap. 1. purgandum mare à corpulentia, falsa amaritudine, & omni corruptione; in eoque non fore commotiones fluctuum, iudicatur à sancto Thoma. Et hæc est communis sententia tam Theologorum in 4. dist. 47. quam Interpretum Apocalypsis cap. 21. vers. 1. vbi dicitur, *Et mare iam non est.* Ad quæ verba Ribera, Viegas, Cornelius agunt de renouatione maris; licet Beda ibi, & in 2. Petri cap. 3. cenfuerit, illud siccandum, atque omnino abolendum. & S. Augustinus lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 16. scribat, *Vtrum maximo illo ardore (conflagrationis mundi) siccatur mare, an & ipsum vertatur in melius, non facile dixerim.* Sub qua dubitatione loquuntur Primasius, Haymo, Anselmus, Rupertus, & ex Græcis Arethas: sed Andreas Cæsariensis, ex quo Arethas decerpit Compendium in Apocalypsim; nullius utilitatis putat mare, cum non sit opus hominibus illud navigare. Manebit tamen subtile, purum, pellucidum, splendens, & serenum ad integritatem, decorém-

que Vniuersi, vt & reliqua elementa, vndecumque visu pulcherrima, nihilque in eis erit, quod oculis glorificatis non deserviat ad oblectationem, & pereunte immunditia, verè mundus iam vocabitur Mundus, vt ex voce ludis S. Petri. Chrysol. serm. 139.

195 Si Paradisi, aut alicuius loci amani floribus, rosisque immarcescibilibus ornati existentiam post generalem resurrectionem viderem satis fundatam ab autoritate Patrum Ecclesiæ, & placide acceptam à Theologis, assererem, eo præcipuè sine intentam à Deo, vt Beatorum hominum sensus maiori afficerentur voluptatè. At, inquit Suarez disput. illa § 8. sect. 3. v. *Tertio per hunc, esse posse multo pulchriorem, & delectabiliorem aspectum in terra prædita eximio splendore, & claritate.* Non acquiesco, nam in primis odoratus magis oblectabitur; quippè quod terra mirum in modum fulgeat, nullatenus conducit ad voluptatem odoratus. Deinde magis etiam demulcebatur visus ob maiorem varietatem, & multitudinem obiectorum, quin existentia paradisi, aut alicuius loci valde amani impediat oblectationem, aliàs prouenientem ex luce. Qui per species à Deo inditas putauerit Beatorum sensus percepturos voluptatem ex obiectis non existentibus; de quo in sect. 3. Exercit. 32. ponit frustra in terra paradysum, aut vitidarium aliquod, vt ex florum visione, & olfactione delectentur glorificati homines. Si tamen ponatur, descendens illuc Beati, aut ad Empyreum vsque deferentur species, quibus videant, & odorentur pulcherrimos, & fragrantissimos flores, vt animaduertit Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 116. Hæc sub conditione quod in terra renouata exiturus sit aliquis locus amœnus, siue paradysus, vel præseruatus ab igne conflagrationis, vel reproductus cum floribus, & herbis semper virentibus, & incorruptis.

196 Nam Moses Barcephas parte 1. de paradiso cap. 11. & 18. cenfet, æternaturum paradysum, vacuum tamen, & superuacaneum post diem extremi Iudicij, quin vllis deseruiat vltibus. In paradysum post resurrectionem (sic cap. 11.) nemo ingreditur, sed mansurus est ille cultoribus vacuum. Quæ latius prosequitur in cap. 18. iis verbis, *Porrò post diem resurrectionis nullus profusus eius futurus est visus, sed supernacaneus manebit, & vacuum. Iam verò ne quis per coniecturam hæc à nobis dicta putet; libet nonnullis id affirmare rationibus. Primò, constat alia etiam spiritibus dicata loca, cuiusmodi sunt ea, vnde Diabolus cum suis copiis excedit, vacua adhuc manere, atque supernacanea. Ad hoc: pars cœli dimidia ea, quam Iusti post resurrectionem incolent, adhuc vacua est. Præterea ipse terrarum orbis vniuersus tantisper, dum lingua divideretur, desolatus per hominum infrequentiam manebat, præter vnã Babyloniam regionem, in quam multi conuenerant mortales. Insuper hæc etiam tempestate plurima sunt in orbe loca, quæ neque ab hominibus, neque ab Angelis incoluntur; plurima item maria innavigabilia. Denique post resurrectionem nihil erit opus, aut Sole, aut Luna, aut stellis cæteris, vel vllis omnino animantibus, serpentibus, auibus. Postremò post resurrectionem nullus Iustorum mansurus est in terris; quippe qui supra firmamentum conscendunt, sed soli illic relinquuntur, & moraturi sunt impij. Et ergo in his omnibus, cum ita se habeant, nihil absurdum, aut dissentaneum, nihil mutilum, aut hians esse dicimus; ita neque in eo, quod paradysus post resurrectionem nullius vltibus seruiet, quicquam deformæ, aut hialcum inesse statueris. Insuper Reges sæpe maximis sumptibus magna extruunt adificia, quæ postquàm ipso-*

tamen

tamen minime temerè, aut inconsideratè illa extructa existimantur. Quis igitur Deum prudentissimum rerum dispensatorem inconsiderantia arguat, qui cum paradysum condidisset Adami gratia, eumque in illo collocasset, vt cum voluptate eum haberet, peccantem inde eiecit, vacuamque illud reliquit? Hactenus Barcephas. Fuere & alij Patres, qui dixerint, paradysum Adamicum superfuturum post diem illum; non tamen sine aliquo vsu. Sed de his Patribus iam in sect. 4. Exercit. 23.

197 S. Anselmus in Elucidario, agens de innoatione elementorum, ait, *Terra, qua in gremio suo Domini corpus conseruit, tota erit vt paradysus, & quia sanctorum sanguine est irrigata, odoriferis floribus, liliis, rosis, & violis erit immarcescibiliter perpetuo decorata.* Guilieimus Parisiensis 1. part. de Vniuerso parte 2. cap. 48. *De terra quidam ex Sapientissimis Christianorum dixerunt, quod graminiibus semper virentibus, & immarcescibilibus floribus, atque perpetuè vernantiâ, vt & amantitate instar paradysi sit decoranda.* Quam cogitationem confirmat exinde, quod sicut terra propter peccatum Adæ denuò germinauit spinas, & tribulos, vt fuit aliquorum Patrum sententia, de qua, præter Scribentes in Genesim, vel in opus sex dierum, in Notæ Cornelius in c. 1. Sapientia v. 14. ita propter merita sanctorum consentaneum sit, rosas, & flores producere. Ludolfus de Saxonia 2. parte vitæ Christi cap. 87. inquit, *tota terra erit sicut paradysus.* Videantur alij citati à P. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 24. §. 3. in Glossa lit. 7. Quorum omnium sententia adeò placuit P. Nicolao Serario in cap. 16. Iudith. quæstiuncula 2. vt ex mixtis deseruientibus in terra ad honestam glorificationem hominum hominum post resurrectionem quoad sensus voluptatem, prober similiter exitura in Orco mixta, vt vermes, picem, sulphur deseruientia pro maiori miserorum hominum quoad sensus pœnam. P. Suario non omnino improbabilis est eadem sententia propter autoritatem præsertim S. Anselmi; Henriquez verò licet iudicet, asserit sine necessitate, & ratione, non tamen cum temeritate. Salas tum vbi supra disp. 15. sect. 4. tum tom. 2. tract. 13. disp. 11. sect. 6. q. 3. multus est in ea illustranda. P. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 33. sect. 4. n. 35. pronuntiat, posse sine inconuenienti herbis, & floribus concedi perpetuitatem, viderique ad perfectionem, & ornatum terræ summoperè conducere non minus, quam Solem, Lunam, & Stellas in cælo.

198 Ex Authoribus qui rediuiuis infantibus non expiatis per baptismum à peccato originali designant terræ superficiem in habitationem, plures satis consequenter tradunt expressis verbis, ipsam terram herbis, floribus perpetuò decorandam, vt in ipsa naturalem, ac suauem vitam sine mœtore, tædio, vel otio æternum transigant, assurgentes ex visione, & contemplatione iucundissima cœli, siderum, ac elementorum ad cognitionem, amorem, laudisque Dei. Et sunt, qui ibi visitandos ab Angelis, & Beatis hominibus autement, vt constabit legenti Salam præcitatum. & Franciscum Felicem in tract. de peccatis c. 12. difficult. 4. n. 3. Titinum in 2. Petri c. 3. v. 13. Theodorum Smilingum tract. de de Prouidentia Dei disp. 6. q. 7. num. 401. Columbum lib. 2. de Angelica Hierarchia cap. 8. num. 21. Vbi hic Author addit, alludi fortassis ad futurum terræ ornatum, & ad habitationem puerorum in ea, cum in Psalm. 113. v. 16. scribitur, *Cælum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum,* & in epist. ad Ephesios cap. 1. v. 10. *Instaurare omnia in*

Christo, qua in cœlis, & qua in terra sunt in ipso. Id est, quæ cœlestem habitationem habebunt, acque terrenam. Et Apocalypsis cap. 21. vers. 1. *Vidi cælum nouum, & terram nouam.* Vt enim interpretatur Cælum plenum incolis, sic & de terra cogitandum videtur.

199 Sed quidem cum à S. Petro in epistol. 2. c. 3. v. 10. dicatur *Terra, & omnia opera, quæ in ea sunt, exurentur,* per ignem conflagrationis extremæ, ideo, ludice Suario, temerarium esset negare omnium, quæ in terra fuerint, mixtorum combustionem. Quamuis verò, vt opponit Arriaga contra Tannerum consentientem Suario, loquatur S. Petrus eodem modo de operibus terræ, ac de ipsa terra, quæ peritura non est; non apparet, quo in sensu verificari possit exustio operum terræ, plantarum videlicet, & florum, nisi ista pereant, & redigantur in cineres: potest autem optimè verificari exustio terræ, quin hæc pereat omnino, sed tantum quoad superficiem immutetur, & comburatur; & fortasse etiam quoad aliquam partem, qua ad corruptionem omnium, qua sunt in terra, & ipsius terræ purgationem sufficiat: nam hoc in rigore significat terra exustio. Ita enim sæpe in Scriptura dicitur *Regio aliqua accendit, sine exuri, quandocumque omnia, quæ in ea sunt, concremantur vsque ad superficiem terræ.* Sic Suarius sect. 2. v. Disco quarto.

200 Sic cum Soto in 4. dist. 48. q. 1. art. 3. in fine, & Martino Ledesma in secunda quartæ q. 76. art. 1. conclusione 4. Cosima Magallano lib. 3. in Mosis Cantica & benedictiones Patriarcharum sect. 5. annotat. 2. n. 53. quis adhuc cogitaret, paradysum Adamicum, aut partem aliquam terræ, operumque eius præseruandam ex diuina dispositione ab igne conflagrationis, vt ab aquis diluuij exemptum putant paradysum illum Tostatus in cap. 25. Matth. q. 435. parte etiam 1. super Eusebium Cæsariensem c. 150. & 151. apud scripsit opus vernacula lingua Hispana: Bellarminus lib. de gratia primi hominis c. 14. & complures alij; esto non minus vniuersaliter in cap. 7. Genesis scribatur, *Operisque sunt omnes montes excelsi sub Vniuerso. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat.* Si quis, inquam, ita cogitaret; deberet pro limitada ea vniuersali Scripturæ propositione, *Terra, & omnia opera, quæ in ea sunt, exurentur,* adducere vel ab autoritate Scripturæ, & Patrum, vel à ratione magnum aliquod fundamentum; quod certè hic deest; quicquid sit, an adit pro præseruatione paradisi, ne occuparetur aquis diluuij. Quare cum Tostato, Maggio, & Delrio in Adagio sacro 789. sentiendum est, non fore immunem paradysum ab igne conflagrationis.

201 Proposita à Serario in 2. S. Petri cap. 3. q. 2. reproductio herbarum, florum, & rosarum nunquam marcescentium in antiqui paradisi situ, aut in alia terræ regione, aut in tota terra speciem aliquam probabilitatis habet; maximè si infantes decedentes sine lauacro regenerationis habitaturi sint in terra post resurrectionem, quod piè, & probabiliter dici, reperit Suarez disp. 9. de peccatis sect. & num. 6. tom. 4. in 3. p. disput. 45. sect. 2. num. 11. Pineda in cap. 26. Iob v. 10. num. 7. Lorinus in 2. Petri cap. 3. v. 12. traditurque affirmanter à Salmerone, Cornelio, Serario, Lessio, Arriaga, Roa, vt omittam externos alios, inter quos Ouandus in 2. dist. 33. propol. 8. aduertit, præfatam opinionem non sentire cum Armenis in Florentino Concilio damnatis, quorum error fuit, *Quod paruuli fidelium, non baptizati, irent post mortem ad paradysum terrestrem*

terrestrem. Sic Ouandus, cuius animaduersione) si in Florentino Concilio damnatus sit expressè relatus error, quatenus ibi definitur, illorum animas, qui in actuali peccato mortali, vel solo originali decedunt, mox in Infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas fundatur in eo quod præfata opinio non introducit paruulos in paradysum, vel quasi paradysum terrestrem, vsquedum ipsorum animæ reuoluantur corporibus; neque antea, neque post liberat ipsos æterna damni pœna consistente in carentia visionis Dei Phocius cod. 53. Biblioth. refert ex Concilio plenario Africano aduersus Pelagium & Cælestium celebrato apud Cathaginem ad annum 418. damnasse anathemate eos, qui affirmarent, medio quo dam loco paradysum inter, & inferos, non baptizatos infantes beatè viuere. Et Binius in Concilio Africano sub Bonifacio & Cælestino post caput 77. adducit ex peruetusto quodam codice similem damnationem. Sed in primis hoc caput non reperitur vnâ cum Concilij Carthaginensis auctoritatis aliis canonibus, solitis perperam attribui Synodo Mileuitanæ II. Deinde posset exponi, quatenus neget pueris non baptizatis locum medium inter cælestem paradysum & inferos ante generalem tantum resurrectionem; & post hanc etiam decernat æternam damni supplicium. Si ergo probabile est, paruulos istos commoratos in terræ superficie, probabile etiam erit, eam ornandam nouiter; alioqui parum deseruisset incolarum voluptati manens inanis, vacua, & infructifera.

202 Verum est, à Theologis communiter doceri duo contra hunc terræ ornatum, scilicet ipsam totam vndique cooperiendam aquis redactis ad naturalem suum locum. Et rursus nullum in elementis exiturum mixtum post orbis instaurationem, nihilque discriminis esse, cur in terra nouæ plantæ incorruptæ, & non in aqua, & aëre, pisces, & aues nouæ, ac immortales. Ad primum responderi posset ex P. Sala, quamuis concederetur, terram omnino fore aquis operiendam, non idè negandum existere sub illis herbas immarcescibiles, & pueros, quorum corpora ex diuina protectione immortalia, nec suffocabuntur aquis, nec respiratione indigebunt. Melius nullus dicit, reditum aquarum, ad naturalem suum locum, ita vt totam terram circumdant, etsi à Theologis recentibus asseratur, nempe, à Bellarmino lib. 5. de Amiffione gratiæ & statu peccati cap. 2. Henriquez supra §. 3. in textu, Granada 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 1. n. 9. Pineda in cap. 26. Iobi. v. 10. Tannero, & aliis, silentio tamen præteriri ab antiquis Theologis. Vnde Suarius v. *Solum superest* admittendum vel inficiandum esse dixit optimè prout quilibet admiserit, vel inficiatus fuerit habitationem paruulorum in superficie terræ. Ad secundum responderi posset ex Serario, incertissimum esse quod post Iudicium in Elementis nulla erunt corpora mixta, & contrarium fortè probabilius Verum tamen Serarij censura haud quaquam placebit perpendenti Theologos veteres, plerumque supponere aut expressè affirmare mixtorum omnium in elementis desitionem post instaurationem orbem. Ita S. Thomas, S. Bonauentura, Henricus, Richardus, Parisiensis, Tarantasia, Paludanus, Albertus, S. Antonin. Carthusianus, Sorus apud Suarezium, & Henriquez, ac Granadum; adiciique possent multi alij ex Sententiariis; faciaturque ex Græcis Auctoribus accessionem Gregorius Archiepiscopus Tauromitanus oratione de Indictione inquitens, *Hoc verò nequaquam ignoras, futuram illam, quam*

speramus vitam, eorum terminum esse, qua, quomodo propagari creatæ res solent, ortus, & interitus vicissitudine gignuntur. Ex Latinis, Richardus Victrinus, qui lib. 3. super Apocalypsim cap. 7. ait, *Potesit existimari, omnia corpora ex elementis composita in conflagratione Iudicij dissolui, & in elementa reuerti, nec amplius corpus ex elementis confici, sed elementa in æternum in sua puritate perseverare.* Hinc Sorus in cap. 8. epistolæ ad Rom. v. 22. inquit, nihil non detrectare Scholasticum, & ridiculos esse, qui adfuerant, innouanda mixta corruptibilia, exceptis insectis & generatis ex putredine.

203 Sed adhuc ad secundum diceret non omnino dissolui aliquis, veteres Theologos id præcipuè intendere, ne in elementis detur vicissitudo generationum, ac corruptionum, & ne permancant mixta, quæ antea in ipsis erant. Quod autem aliquade nouo producantur in terra, conferenturque incorrupta, non videtur aded oppositum antiquis Theologis, neque est valdè alienum ab eorum mente, qui relati iam in Exercit. 2. sect. 2. aiunt, perennaturam in Empyreo Crucem, in qua Christus obiit, & qui in Inferno veros vermes incorruptos exituros putant apud Valentiam disp. 11. q. 5. puncto 3. Serarium, & Tirinum in cap. 16. Iudith. v. 21. Antonium Ruscum lib. 2. de Inferno cap. 31. Maximilianum Sandæum in Grammatico profano, Commentatione 16. à n. quinquagesimo, Bonartium in cap. 7. Ecclesiastici v. 19. Cornelium ibi, & in cap. 66. Isaia: nec abnuat Sandæus n. 53. vermes ortui, interituique obnoxios in orco. Præterea Abulensis, & cum ipso Bartadas tomo 3. in Euangelia lib. 9. cap. 15. quandoquidem Christus iudicaturus mundum veniet in nubibus, secundum Mathæum cap. 24. v. 30. cap. 26. v. 64. notant, Deum per miraculum vel conseruaturum nubes post ignem conflagrationis, vel producturum de nouo. Olympiodorus in cap. 12. Ecclesiasticis, quia iuxta Paulum 1. ad Thessalon. cap. 4. v. 17. *Rapiemur in nubibus obuiam Christo in aëre, ait, Nubes tunc in aliud ministerio Domino Deo obediunt, vehicula fortassis gestandis Sanctis effecta.* En mixta aliam saltem imperfecta, post conflagrationis ignem. Pro perfectis exituris in aëre, & in aqua nullum est ab auctoritate fundamentum, quale adest pro mixtis in terra, vt constat ex n. 197. & 198. Nihilominus quia hæc neque in sacris Litteris, neque in Ecclesiæ Patribus, excepto S. Anselmo, confirmationem habent, & aliunde frequenti veterum Theologorum repudiantur consensu; idcirco nec à me defendantur, vt nec assera sunt ab Arriaga tomo 1. in 1. 2. disp. 52. sect. 2. vbi accuratius tractauit de rediuitis infantibus, qui sine iustri aqua excessere è viuis.

204 Porro autem, cum nos aded moderatè de horum paruulorum post iudicium statu loquamur reuereri Patrum, & Theologorum, vt par est, censuram, non possumus non improbare Hieronymum Columbum, dum lib. 2. de Angelica, & humana Hierarchia cap. 8. proponit vt probabile, Infantes decedentes sine baptismo, post latam & promulgatam eius legem, baptizandos esse ab aliquo Angelo, aut homine in nube, vel in mari, die magna extreme Iudicij, quando suum corpus receperint, sicque hæreditatis Christi consortium adepturos; dumq; ibidem vt probabile etiam tradit, paruulos alios, qui ante legem Baptismi obierunt sine remedio Circumcisionis, vel eo, quod fuit antea contra peccatum originale, credidisse prædicanti Christo, quando descendit ipsius anima ad Inferos, accepisseque ab illo

illo pœnitentiam dignam vita æterna, Non possumus, inquam, non mirari, Authorem Catholicum & Theologum, qui hæc dicat probabilia. Nam quantum ad primum, qui negat, nisi manifestus, hæreticus, paruulos in peccato decedentes, nunquam per Christum regenerandos, neque in eius regnum vllam unquam tempore transferendos; quæ sunt verba Cardinalis Bellarmini lib. 6. de statu peccati cap. 2. vbi Catholica fidei dogma esse ostendit, infantes emigrantes ex hac vita absque lauacro passuros æternam damni pœnam; quod etiam demonstratur à Suarez tomo 3. in 3. p. per integram disp. 27. & non nisi valdè difficulter inuenitur via ad liberandos pueros hos à pœna ignis, & carceribus Inferni, salua auctoritate Patrum, & præcipuè S. Augustini. vt satis superque innotescit ex Petauio tom. 1. Theolog. dogm. lib. 9. c. 10. & 11. Ad hæc: cum non constet de dispensatione faciendâ à Deo in lege ordinaria, ridebunt Theologi, tanquam somnium, ministrandum ab Angelo baptismum, aut ab homine alteri homini post resurrectionem generalem. Et verò quantum ad secundum, nescit non quicumque à limine salutauit Theologiam, peccatum originale non esse obiectum penitentia retractaria. Possunt quidem alij actus penitentia de eo peccato haberi, talisque esse, vt vi ipsorum moueatur Deus ad conferendam gratiam sanctificantem, per quam deleatur illius peccati macula. At huic indulgentiæ diuinæ non est locus extra statum viæ, neque fuit pro paruulis, neque item pro adultis, qui cum peccato lethali vel originali vel personali decesserint ante descensum Christi ad Inferos. De quo S. Thomas 3. p. q. 2. art. 6. & 7. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3. Videatur Petauis cap. illo 1. vbi contra Ioannem Gersonem 3. p. operum, in ferm. de Natiuit. B. Virg. Mariæ, Confid. 2. Gabrielæ Biel in 4. dist. 4. q. 2. art. 3. dub. 2. Caietanum 3. p. q. 68. art. 11. qui non omnino desperant, etiam ante vniuersalis iudicij diem, de æterna salute infantium intra Christianarum matrum vteros obeuntium, sine aquæ vel sanguinis baptismo, disputant non minori acrimonia quàm eruditione; vt & Castro lib. 3. de hæresib. 9. verbo Baptismus, hæresi 9. Valentia tom. 4. disp. 4. q. 3. punct. 4. Suarez disp. illa 27. tom. 3. in 3. p. Granada. in 3. p. controu. 4. generali de Bap. tr. 3. disp. 4. Refutantque ibidem eundem Caietanum q. 68. art. 2. & alios, penes quos pueri iam nati saluantur, si dum baptismus aquæ administrari nequit, addit Parentum votum exteriori aliquo signo indicatum: Aut ex privilegio diuino speciali, si in baptismi administratione defectus quispiam essentialis intercedat. Bellarminus 1. 4. de Christo c. 16.

SECTIO XVI.

Eruntne visionis corporea obiecta Dammati existentes in Inferno?

205 **A** Vteolus in 4. dist. 50. art. 4. Scribit, *Quod Beati videant de factis* (oculis corpora libus) *panas damnatorum, certum est per auctoritates Sanctorum.* Sed ne cæcè Aureolo fidem exhibeamus, exanimandum est, quænam sint auctoritates illæ veterum Patrum? Occurrit in primis S. Cyprianus contra Demetrianum inquitens, *Cremabit ad diolos ardens semper gehenna, & vinacibus flammis vorax panæ neque erit, unde habere tormenta vel requiem possint aliquando, vel finem. Seruamur cum corp.* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Paris I I.

poribus suis anime infinitis cruciatibus ad dolorem. Spectabitur illic à nobis semper, qui hic nos spectauit ad tempus; & in persecutionibus factis oculorum crudelium breuis fructus perpetua visione pensabitur, secundum Scripturam sanctam fidem dicentis, Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt ad visionem vniuersæ carni. Deinde Lactantius lib. 6. diuinarum Institutionum cap. 26. *Omnis turba impiorum, pro suis facinoribus in conspectu Angelorum, atque iustorum perpetuo igne cremabitur.* S. Hieronymus in cap. 66. Isaia v. 24. *Omnium Sanctorum oculis eorum supplicia monstrabuntur, qui pro auro, & argento, & lapide pretioso edificauerunt super fundamentum domus fenam, ligna, stipulam, ignis pabulum sempiterni.* S. Augustinus lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 30. *Damnatorum eos* (nempe Beatos) *sempiterna miseria non latebit.* S. Gregorius Magnus lib. 33. Moralium cap. 19. lib. 34. cap. 13. & homilia 40. in Euangelia, *Iusti semper inuentur iniustos in tormentis, vt hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt, quod misericorditer euaserunt: tantoque maiores Redemptori suo gratias referunt, quanto vident in aliis, quod ipsi perperis, si essent relicti, potuerunt. Nec illam tanta beatitudinis claritatem apud Iustorum animum suscitasset aspecta pœna reprobatorum, quia ubi iam compassio miseria non erit, minus proculdubio Beatorum lætitiæ non valebit.* Laudantur verba hæc à S. Iuliano Tolerano lib. 2. Prognostici cap. 32. à V. Beda in cap. 16. Lucæ ab Haymone homilia in Dominicam 2. post Pentecosten, ab Hincmaro Remensi in vita S. Remigij, à S. Isidoro Hispalensi lib. 1. de summo bono cap. 32.

206 Theodoretus in cap. 66. Isaia v. 24. ait, *Qui fruuntur æterna illa felicitate damnatos vident, & penas quas criminum, & scelerum pendunt.* S. Anselmus in Elucidario, *Inimicos suos, qui se olim afflixerunt, in Inferno videbunt, & de his omnibus ineffabiliter gaudebunt.* Prudentius in Hamartigenia, *Certa fides, rabidos sub tetra nocte caminos Qui pollutam animam per secula longa perenni Igne coquunt, oculis longum per inane remoti Pauperis expositos, nec secius aurea dona Iustorum dirimente chaos, rutilisque coronas Eminus ostendi panarum carcere mersis, Hinc paradysicola post vlcera dira beato Proditur infelix ululans in peste reatus Spiritus, inque vicem meritorum nutua cernunt.* Lucifer Calaritanus in lib. quod motiendum sit pro filio Dei, affatur sic Constantium Imperatorem: *Erit profectò benè eis, qui non negauerim Dei filium qui labore sanctæ confessionis potientur: contra tibi, si in hac amentia, qua viuisti nunc, semper censueris manendum, erit malè, perpetuo illa percipiens, qua nunc percipit Iudas Iscariot: tunc te visuri nos supplicem, & tamen omnis lamentatio penitentia tue futura inefficax, quoniam quidem hic aut adquiretur vita perpetua, aut mors.* Hactenus Lucifer, qui paulò antea dixerat eidem Constantio: *Tu ergo, & omnes participes tui, quoniam estis amarissima arbores, fructus portantes mortis, quippe peccantes in Deum, nisi ad caeleste feceritis iter transitum, excidemini, vt precipitari veniaris dicto citius in altitudinem profundam, unde visurus sine dubio tu eos, quos nunc iniuste persequeris, vt tunc vidit ille Dives Lazarum in sinu Abrabæ, Isaac, & Iacob amicorum Dei, & omnium Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum.* S. Bernardus ferm. 8. in Plal. 90. ait *Hoc planè eis* (nempe damnatis) *grauè tormentum, & magnus quidem malorum cumulus erit. Fortè enim quodcumque solatium videretur, eorum, quos tam malitiosè*

impugnarunt in tormentis suis, vel conscientiam late-
re, vel ipsos saltem declinare posse conspectus.

207 Hæ sunt antiquorum Patrum autoritates, quas inuenire potui. Artamen, si vnus excipiat S. Anselmus, reliqui non vrgent, vt asseratur, Beatos corporeis oculis videre ex Empyreo damnatos in orco inclusos. Intelliguntur namque satis aptè de visione spirituali; de qua apertè loquitur S. Augustinus, vt constat ex verbis antecedentibus, & ex lib. 20. cap. 22. SS. Hieronymus, & Bernardus, si inuuant visionem materialem, non nisi habendam tempore extremi Iudicij. Et quidem Scripturæ sanctæ duo testimonia, quæ præsentis instituto conducunt, non aliud indicant, quàm aut visionem spirituales, aut materialem habendam prædicto tempore. Primum testimonium extat cap. 14. Apocalypsis vers. 10. *Cruciantur igitur, & sulphure in conspectu Angelorum Sanctorum, & ante conspectum Agni.* Sed hoc à paucis est adnotatum in hanc rem, & de visione spirituali accipiendum esse, nemo ibit inficias.

208 Secundum extat, cap. 66. Isaiæ v. 24. *Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prauaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur, & erunt usque ad satiæatem visionis omni carni.* Egredientur, expendit S. Hieronymus, non loco, sed intelligentia. S. Iulianus Toletanus lib. 3. Prognostici cap. 51. *Quasi per scientiam, ait, egressuri sunt.* S. Augustinus cap. illo 22. explicat latius in hunc modum, *sed quomodo egredientur boni ad videndas pœnas malorum? Nunquid corporis motu, beatas illas relinquentes sedes, & ad loca pœnalia perreçturi, vt malorum tormenta conspiciant præsentia corporali? Absit. Sed egredientur per scientiam; hoc enim verbo significatum est, eos qui cruciantur, extra futuros. Propter quod & Dominus ea loca tenebras exteriores vocat, quibus contrarius est ille ingressus, de quo dicitur seruo bono, intra in gaudium Domini tui, ne illuc mali putentur ingredi, vt sciatur, sed ad illos potius velut egredi per scientiam, qua eos cogniturum sunt boni, quia id, quod extra est, cogniturum sunt. Qui enim erunt in pœnis, quid agatur in eis in gaudium Domini nescient; qui vero erunt in illo gaudio, quid agatur foris in illis tenebris exterioribus, scient. Ideo dictum est, egredientur, quia eos etiam, qui foris ab eis erunt, vtrique non latebunt. Hactenus S. Augustinus, cui consonant Glossa ordinaria, Forerius, Leo Castrensis, Sanchez, & alij Interpretes Prophetæ Euangelici, qui (si demas Hugonem Cardinalem) de visione solùm spirituali eum intelligunt, vt & Magister Sententiarum in 4. dist. 50. S. Thom. complurèsque Sententiarum, apud quos visionis materialis nulla est mentio.*

209 Non itaque est tam certum per autoritates Sanctorum, quod ab Aureolo supponitur. Imò inter veteres scriptores Olympiodorus in c. 1. Eccles. v. 11. videtur negare Beatis perceptionem etiam spirituales pœnæ, quam patiuntur damnari, *Qui officiosè (inquit) vixerunt in hoc mundo, mox celestis regni præmium consequuti non habent in sensu memoriam laborum, quos in presenti vita pertulerunt; sed neque sensu, animòque percipiunt damnatorum pœnam: Non quòd vlla obliuio animas occupatura sit, sed quia ex presenti voluptate dolorum memoria cessabit.* Eusebius Gallicanus in homilia de bono Latrone alioquitur sic ipsum, *Intra paradysum nequaquam ultra cum Adam visurus Infernum.* Si tamen nequaquam visurus, &c. dicatur idem esse ac non incurus periculum Inferni, annuam facillè. Olympiodori interpretatio non adedò in procliu est. Sed quic-

quid de eo sit, Beati intellectualiter cognoscent clarè, & distinctè, post diem Iudicij, damnatorum pœnas. Ita Patres suprâ exarati; quibus adherent Theologi cuncti; & meritò, quia hæc cognitio non parùm conducer ad perfectionem accidentalem beatitudinis; quippe collata propria felicitate cum damnatorum miseria, aestimabunt pluris illam, Deoque vberiores gratias agent, vt inquit S. Thomas in 4. dist. 50. q. 2. art. 4. quaestiuicula 1. Sanè vt canit Lucretius lib. 2. de rerum natura,

*Suaue, mari magno crispantibus aquora ventis
E terra magnum alterius spectare laborem.*

*Non quia vexari quemquam est incunda voluptas,
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue est.*

Reperies rationes alias in ferm. 8. S. Bernardi super Psalm. 90. & in lib. Guilielmi Parisiensis de retributionibus Sanctorum prope finem.

210 Deuenio ad visionem materialem. Et cenfeo primò, à quouis Beato ex sua sede Empyreæ videri posse supernaturaliter orci incolas, vel eleuatis horum corporibus ad producendas species in glorificationis oculis, vel infusus speciebus diuinitus, vel suppleto Deo concursu obiectiuum, præstandum aliàs ab obiectis. Ab hac assertione stant Aureolus, & Bassolis in 4. dist. 50. ille art. 4. hic quaest. 3. art. 2. Nyffe in vltima quaest. Resolutionis Theologorum conclusione 5.

211 Cenfeo secundo, si admittatur in Christo visio corporea reproborum, æquum esse, vt quandoque saltem admittatur in reliquis Beatis. Nam illa visio non est vna ex his excellentiis, quas Christus sibi singulariter vendicat ob dignitatem naturæ assumptæ à Verbo diuino; & aliunde Beatis erit delectabile intueri corporaliter damnatorum pœnas, haud secus, ac est delectabile intueri mentaliter. In Christo autem admittendam visionem corpoream reproborum tradunt Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 47. sect. 6. v. Dices ergo, & Aegidius Lusitanus infra, dum vniuersaliter docent, potentiam visuam Christi extendi ad quodlibet obiectum quantumcumque distans.

212 Cenfeo tertio, videri posse naturaliter à quouis Beato, si descendat ad Inferni regionem. Ita S. Antoninus 3. p. summæ tit. 30. c. & 5. 4. videbunt (inquit) Beati & oculo corporali pœnam damnatorum non quidem in celo existentes propter nimiam distantiam, sed poterunt ad placitum corporaliter de celo descendere. Collidunt Gerson. ferm. de festo omnium Sanctorum 4. p. & in alio sermone de omnibus Sanctis part. 2. Paludanus in 4. dist. 50. q. vnica art. 3. Durandus ibidem quaest. 3. numer. 5. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disput. & sect. 14. num. 109. Indicat Maior in 4. distinct. 50. quaest. 1. vers. ad secundam dubitationem, dicens, Beatos posse videre pœnas damnatorum; quia habebunt oculos corporis, & mentis optime dispositos; & possunt mouere, vel mutare se quolibet successivè, vel instantaneè. Descensum hunc ad loca pœnalia non approbat S. Augustinus adductus num. 208. neque Vuelinus in supplemento Gabrielis super 4. dist. 5. quaest. 1. art. 3. dub. 1. ad 2. Valentia tom. 4. disp. 11. quaest. 5. punct. 3. vers. post Iudicium, Bonacina in 3. part. disput. 3. quaest. 5. punct. 4. proposuit vnica num. 18. mouenturque tres isti Authores à paritate Limbi, & Inferni; nam ex his locis non erat reciproca commotio secundum illud Lucæ 16. vers. 26. *Inter nos, & vos chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, nec*

nec inde huc transire. Quo etiam exemplo per-suasus Iauellus in 8. part. Christianæ Philofophiæ tract. 4. cap. 2. credit, Beatos in loco suo videndos corporaliter à damnatis, quandoquidem & diues Epulo eleuans oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius, iuxta eundem Lucam v. 23. & Valentia v. Olim infert ex appositis verbis, videri antiquitus potuisse à damnatis iustos requiescentes in Limbo. Neque id mirum, ait Valentia, cum Limbus etiam fuerit subterraneus locus in ipsa regione Inferni.

213 Quæ ratio pro visione spirituali, de qua debet loqui, parum ad rem facit, non enim promouetur, aut retardatur visio spiritualis ex obiecti vicinia, aut distantia, nisi dicatur, animas separatas accipere species ab obiectis; aut ad hæc videnda non accipere species infusas à Deo, aut species antè inditas non determinari, vt prodeant in visionem, quando obiecta sunt valdè distantia. Hinc Scotus in 4. dist. 50. quaest. 3. dixit, *Si requiratur distantia debita inter intellectum, & obiectum, non cognoscunt (Beati) pœnas damnatorum in genere proprio, quia non est distantia proportionata inter potentiam existentem in celo Empyreæ, & obiectum in Inferno.* Sotus etiam ibidem quaest. vnica art. 6. dixit, *Quod per mentis intelligentiam beati animas videant (damnata) nulla est repugnantia, quia anima separata possunt aliam animam separata, sicut & Angelos intueri. Verumtamen cum sint finita, limitataque potentia, profectò naturaliter non possunt à tanta distantia mentis aciem protendere.* Sed ommissa ratione Valentia, neque priora, neque posteriora verba, cum parabolam sapiant admixtam historiæ, valent ad probandum quæ intenduntur, vt animaduertit Maldonatus inquiring, *Solet quari, num damnati Beatos videant? & quod videant, ex hoc loco probari. Sine videant, sine non, qua in re Theologorum puto sequendam esse sententiam, cerè ex hoc loco probari non potest, vt diximus, parabola est.* Indicat Maldonatus communioem esse sententiam, quòd Beati videantur à damnatis.

214 Ita quidem est, si de visione spirituali ante diem Iudicij sit sermo, ea namque damnatis conceditur à Magistro in 4. dist. 50. cum SS. Augustino, & Gregorio Magnò; Magistram sequuntur multi Sententiarum; licet Sotus dubitet de visione terminata ad Beatos singulariter, & S. Bonauenrura neget, nonnullique Patres apud Euthymium, qui in cap. 16. Luca vers. 23. recitata sententia S. Gregorij addit, *Alij verò Patres dicunt, neque à peccatoribus videri iustos, neque à iustis peccatores.* Ipse ramen Euthymius dixerat, *Ex hac parabola discimus, quòd in futuro seculo, non solum peccatores vident iustos, & iusti peccatores, sed etiam agnoscunt.* Adamus Contzen ibidem quaest. vnica §. 2. concors est. Ast Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 4. cap. 5. existimat, & cum ipso Escobar volumine 5. in Euangelia temporis pag. 243. impios non intueri ex Orco Beatos, nisi ex peculiari priuilegio per reuelationem; qua ratione Lazarus, & Abrahamum in Limbo visos ex Orco à diuite Epulone credit citans Caietanum, & Ianfenium in hanc mentem; quæ quo ad visionem gloriæ Beatorum placet Soto, & Argentinensi.

215 Si verò sermo sit de visione siue spirituali, siue materiali post diem Iudicij, damnatis negatur concorditer à Theologis respectu tam Beatorum, quàm gloriæ ipsorum. Post diem Iudicij (sic S. Thomas, qui pro multis sufficiat) omnino Beatorum visone priuabuntur; nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augetur, quia memoriam habebunt gloria Beatorum, quam in Iudicio viderunt, vel ante Iudicium; & hoc erit eis in tormentum: sed vltimè affligentur in hoc, quòd videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam, quam Sancti merentur habere. Huc fortè respexit S. Chrysostomus, dum in epistola ad Theodorum lapsus, sub damnatorum persona sic loquitur: *Neminem videbimus præter condemnatos nobiscum, & immanem solitudinem.* P. Thomas Comptonus in vniuersa Philofophia d. 2. de celo sect. 3. non distinguens tempora ante, & post Iudicium tradit absolute, Dæmones, & animas damnatas non videre Empyreæ lucem; nam licet non sit secretum cordis, nec in entitate supernaturalis, sed naturalis, et si, vt addit in num. 10. altioris gradus, quàm lux aliorum cælestium, & elementarium corporum, nihilominus ad ordinem supernaturalem quodammodo pertinet, tanquam ornamentum sedis Beatorum, ideòque eius intuitio damnatis non debetur; vti neque visio negationis gratiæ habitualis, quamuis enim negatio non sit supernaturalis, haber tamen quandam cum gratia connexionem. Sic doctus ille vir in num. 2. & in 3. permittit damnatis conspectum extremæ partis cæli Empyreæ, vt maior inde pena eis accretar, quòd noscant ingentissimam lucem, aliàque ad Beatorum fortunatissimum statum contineri intra Empyreum. Sed nescio, qua consequentia permittatur conspectus sedis Beatorum, & negetur lucis condecorantis ipsam sedem. Latet me etiam, quidnam speciale adsit in luce Empyreæ comparata ad intellectum Dæmonum, & animarum infelicitum, vt magis dubitetur de visione lucis, quàm aliarum entitatum materialium, vel immaterialium spectantium ad glorificationem siue corporalem, siue spirituales. Præterea lux ornans Christi, cæterorumque Beatorum hominum in die Iudicij corpora videbitur tunc intellectualiter à Dæmonibus, & à damnatis hominibus tam oculis mentis, quàm corporis absque eleuatione supernaturali. Lux autem Empyreæ superioris conditionis haudquaquam est. Quare quòd post diem Iudicij non conspiciatur ab intellectu Dæmonum, & animarum infelicitum, tribuendum tantum est denegationi concursus diuini ad eliciendam visionem; cuius denegationis ante diem illum non adedò certi sumus. Sed de his satis.

216 Ex quibus liquet, infirmum esse exemplum, quo vtitur Iauellus. Liqueat etiam, elanguidum esse illud, quod Vuendelinus, Valentia, & Bonacina usurpant. Addo, et si ea verba, *inter vos, & nos, &c.* essent purè historica, adhuc non inferri Beatos post Resurrectionem non posse ex Empyreæ descendere in Barathrum. Nam Abraham loquebatur eo tempore, quo animæ non poterant exire ex receptaculo Limbi, nisi dispensante Deo in lege vniuersali prohibente egressum. Ast beati homines post resurrectionem egredientur Empyreæ, quotiescumque voluerint nulla retardati lege Dei, quin potius ipsius placito conformes, descendantque, prout libuerit in sphæras cælestes, & elementares, vt Sotus in 4. distinct. 49. quaest. 4. art. 7. conclus. 2. Suarez disp. 48. sect. 5. v. circa secundum & Granadus 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. disput. 5. sect. 3. n. 17. docent; de quo iterum & nos in sect. 1. exercit. 33. Iam ergo, si Beati possunt egredi Empyreæ, & peruadere elementa, cur non & Inferni regionem, vt cominus conspiciant infelicitum tormenta?

217 An ne timendū est, ne ab infelicibus cernatur?

Sed Beati occultabunt se se. Num deest lux, vt damnari videantur? Sed ignis Inferni non omninò carebit luce; quæ esto sit modica, sufficit nihilominus acutissimæ aciei facultatis visuæ glorificatæ; præsertim cum sufficiat, vt quilibet damnatus tanta acie non præditus; intuetur se, & alios socios; sicque ex mutuo pœnarum aspectu torqueantur magis. Et quamuis in illo umbrarum loco nulla profus esset lux, posset ex præsentia Beati diffundi ea, quæ satis esset, vt videret damnatos, quin hi diffusam lucem aspicerent. Quòd si auctore Plinio lib. 11. historia naturalis cap. 37. Suetonio lib. 3. cap. 68. & Zonara in Tiberio Imperatore inerat huius oculis ea vis à natura, vt expergefactus nocte cerneret omnia non secus ac luce clara. Si præterea verum sit, quod de nonnullis Aquilonaribus narrat Olaus lib. 2. historiae Septentrionalis cap. 14. pollere nimirum tanta acie visua vt noctu cuncta videant, & discernant, idque ipsum restantur Connimbricenses lib. 2. Animæ cap. 7. q. 9. art. 1. de quodam Brigantino; sibi que quandoque accidisse Cælius Rhodiginus lib. 15. lect. antiqu. cap. 2. Cardanus lib. 8. Varietatum cap. 43. alii que apud Firmundum lib. & cap. 2. Meteorologicorum art. 3. Honoratum Nicquetium lib. 2. Physiognomias humanæ cap. 10. art. 4. Si vterius fides adhibenda sit Plinio lib. 7. cap. 2. Solino cap. 19. Gellio lib. 9. cap. 4. Scribentibus gigni in Albania homines glauca pupilla, qui per noctem clarius, quam inter diem cernant; Cur in Beato quid simile non cogitabimus, vt scilicet non obstante carentia lucis in medio, & in extremo valeat intueri istud? Et sic cogitat Conink 3. p. q. 76. art. 7. n. 11. Denique qui vereretur ne si inter Inferni flammam vereretur Beatus, pareretur aliquod detrimentum siue in corpore, siue in anima; is profecto ignoraret glorificati corporis incorruptibilitatem; & impassibilitatem; ignoraret etiam illud Origenis homilia 3. in Lucam, *locus nec nocere poterit quemquam; nec iuuare*, nempe ad Dei visionem, de qua ibi agit Origenes, & refertur in Catena S. Thomæ ad cap. 1. Lucae v. 11.

218 Censio quartò, videri posse naturaliter, Si Beatus habeat obiectorum materialium species naturales inditas externis sensibus; quemadmodum eas habet infusæ intellectui Angelus, & animus rationalis in statu separationis. Materiales illæ species queunt tales excogitari, vt non nisi præsentis obiecti, licet quantumcumque distantis, perceptioni deseruiant, quia videlicet species externorum sensuum nequeant deseruire nisi perceptioni intuitiua; hæc autem ad obiectum præsens, seu existens in rerum natura ferti debeat. Quod verò Beatus habeat etiam species acceptas ab obiectis, non obstat illis inditis, vt exemplo animi rationalis appareret, qui in statu separationis conseruat species adquisitionis dependentes à corpore, & nouis aliis eorundem obiectorum naturalium donatur ab Auctore naturæ. Missum facio Exemplum Christi Domini, in quo simul cum speciebus adquisitionis exercitio sensuum existunt aliæ infusæ per se, & per accidens representantes eadem obiecta, vt copiosè tractat Cardinalis Lugus disp. 20. & 21. de Incarnatione.

219 Censio quinto, spheram visus glorificati esse limitatam, si emendicet species ab obiectis. Etenim hæc producunt effectiue species; ac proinde; cum sint agentia finita debent habere terminum intrinsecum, & extrinsecum actiuitatis. Quare sicut lucidum corpus habet limites in diffu-

sione lucis, ita lucidum & coloratum in diffusione specierum. Hinc non annuo P. Salas dicenti supra n. 12. Omne corpus habere vim naturalem emittendi distinctam sui speciem ad quamcumque distantiam, quamuis insufficientem, vt cum visu habente gradum, & intensiorem merè naturalem causet visionem distinctam, sed tantum cum habente gradum, seu intensiorem diuinitus superadditam. Suffragantur huic assertioni Scorus, Aureolus, Vorillong, Paludanus, Tataretus, Bassolis, Nyffe, Durandus, Ouandus, alii que Sententiarij communiter in 4. dist. 50. Ledesma in secunda quartæ q. 75. art. 1. & q. 86. art. 3. Suarez disp. 58. lect. 1. v. *Secundo hinc*, Valentia v. post iudicium. Thyraeus de Iudiciaria Christi apparitione cap. 26. n. 127. Baradas tomo 3. in Euang. lib. 10. cap. 3. Granadus supra tract. & disp. 2. n. 1. disp. 4. num. 8. Fernandez lib. 3. Theauri sacre scripturæ cap. & num. 4. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. propos. vnica n. 18. Egidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 6. art. 3. §. 2. num. 8. rursus art. 4. num. 4. & 5. Felix cap. 7. de Beatitudine difficult. 2. num. 1. & 3. quatenus ob distantiam Beatorum à Damnanatis negant illis permanentibus in Empyreo corpoream horum visionem.

220 Censio sextò, definiti certò non posse, an respectu visus glorificati existentis intra Empyreum, sint, vel non sint intra spheram naturalem damnati homines reclusi in Orco? Nam licet distantia ab Empyreo ad centrum terræ impar sit visui mortalium, determinari certò nequit, imparem esse perfectissimo immortalium, qui *vinacior erit, quam hic fuit*, vt ait S. Prosper, vel potius S. Iulianus Toletanus lib. 1. de vita contempl. cap. 11. Et qui *sub angulo multò minori videre poterit, quam modò possit, & per consequens multò magis à remoto, & à quamlongissima distantia, vt inquit S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstion. 4. ad 6. Henricus Harpius lib. 1. Theologiæ Mysticæ p. 2. cap. 58. & Sorus dist. 49. q. 4. art. 5. conclus. 3. Cuius illationis melius intelligendæ gratiâ appono præcedentia S. Thomæ verba. *Quantò sensus est perfectior, tantò ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere: quantò autem sub minori angulo visus à visibili immutatur, tantò minor immutatio est, & inde est, quòd visus fortior magis à remotis aliquid videre potest, quam visus debitor, quia quantò à remotiori videtur, sub minori angulo videtur, & quia visus corporis gloriosi erit perfectissimus, ex parvissima immutatione poterit videre.**

221 Claudius Marius victor lib. 2. Commentar. in Genesim subindicat, Adamum post peccatum contraxisse non nihil hebetudinis in oculis corporeis; nisi mavis illum interpretari de solis spiritualibus. En. Victoris Carmina, seu Adami apud ipsum,

*Omnipotens Auctor mundi, verumque Creator,
Quæ mihi labe mali infensum, atque audacibus ausis
Constitui, felix olim dum vita maneret,
Et celeres animos visu super astra daretur
Pesse sequi latè, circumque per omnia fuso:
Hos ego cur oculos, tua quondam arcana tuentes,
Vel iam non habeo, vel magna ex parte minutos,
Ex tetro clausos terpeni carceris anuro,
Vt iam nil veri præter mortalia quadam
Fluxa videre datum, ac mundum in peiora labantem?
Atque adeò, Omnipotens, qui semper totus ubiq; es,
Ad te confugimus*

Georgius Cedrenus in còpendio historiarum tribuit Adamo in statu innocentie acutissimos sensus, multò que

que nostris præstantiores. Quare qui Adami, & posteriorum imminutam perspicacitatem videndi persuaferit sibi, adduat consequenter reparandam in Resurrectione. Salmeron tom. 11. tr. 36. pag. 372. ait, quòd qui que in cælo sanctitate, & beatitudine præcellat, eò corporeis oculis visurum magis perfectè.

222 Granadus supra tract. 3. disput. 5. sect. 1. n. 5. ac 6. cum S. Thoma ac Ferrariensi tradit visum glorificatum, & alias facultates sensitivas externas iuandas per dorem agilitatis ad faciùs, intensius, & ad maiorem distantiam eliciendos actus. Sorus distinct. 44. quæst. vnica art. 1. vers. *Quod si arguas*, concedens, non redire in resurrectione eadem numero, sed specie potentias sensitivas, addit, *fore longè præstantiores*. Nyffe in Resolutione Theologorum parte 1. portione 4. quæst. 4. conclus. 6. in tract. 7. non improbat eos, qui dicunt, meliorandas entitatuè. Et licet mihi probabilius sit cum Palatio in 4. distinct. 43. disput. 2. Suario disp. 44. sect. 3. vers. *Secundò de unitate*, Sala disput. 14. sect. 13. num. 89. Duallio tract. de quatuor Nouissimis quæst. 3. art. 1. pag. 544. Egidio Lusitano tomo, & lib. 3. de Beatitudine quæst. 2. art. 3. quæst. etiam 4. art. 2. restituenda eadem numero facultates sensitivas, seu organa, quæ in corpore mortali erant benè disposita, & affecta; accretet tamen eis temperamentum multò melius, & multiplex perfectio accidentalis, maiorque forsitan intensio. Cum itaque acies glorificati visus futura sit perfectior, extendet se ad ampliora spatia, quàm vilius mortalis animalis siue rationalis, siue irrationalis.

223 Cernendi fama celebres fuere Lynceus Argonauta, & Strabo, quòd ille, vt refert Plinius lib. 2. c. 17. *nouissimam, primamque Lunam eadem die, vel nocte nullo alio in signo, quam Ariete conspexerit*; hic verò, referente eodem Plinio lib. 7. cap. 21. Valerio Maximo lib. 1. cap. 8. Solino cap. 1. Polyhist. peruideret distantia centum triginta quinque millia passuum, & à Lilybæo Sicilia promontorio, dixerit numerum nauium exeunte Classe Carthaginis partu tempore belli Punici. Hinc illud Martialis in Philomusum lib. 9. epigram. 36.

Scis quæda Libyco litore puppis eat.
Et de Lynceò illud Valerij Flacci lib. 1. Argon.

*possit qui rumpere terras,
Et stygia transmissis tacitam deprehendere visu.
Fluctibus è mediis terras dabit ille Magistro
Et dabit astra rati, circumque abhere lupiter umbræ
Perdidit, solus transibit nùbila Lynceus.*
Illud etiam Horatij lib. 1. epistola 1.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.
Inter quadrupes clarissimè omnium cernunt Lynces secundum ipsum Plinium lib. 28. c. 8. Inter volatilia Aquilæ. Vtrumque animal anteire hominem visus perspicacitate perhibetur. Cæterum homo in statu immortalis superabit vtrumque, vt affirmat S. Antoninus 3. p. Summæ rit. 30. cap. 7. paulò ante §. 1. & Medina in 1. 2. q. & art. 3. ad tertium argumentum de visu. et si dubitet S. August. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 29. Antecellet etiam Lynceum Argonautam, & Strabonem.

224 Ex his omnibus deduco, definiti certò non posse, an damnati homines sint, vel non sint intra spheram naturalem visus immortalis; Nam neque quanta futura sit huius perfectio, neque an minima obiecta materialia existentia vel in centro terræ diffundere queant, quantum ex se est, species vsque ad interiora Empyrej; quæ ex remissæ illuc perue-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

niant, sufficiant nihilominus visui valdè perfectò, vt prodeat in visionem, compertum nobis esse potest. Constat quidem, obiecta materialia suos habere limites in diffusione specierum; nos autem non valemus illos certò designare. Virtutes feruntur olfacere è distantia milliariū quinquaginta, & quandoque ab spatio quingentarum leucarum allectos odore cadauerum, tum ipsos, tum tigrides, narratur ab Alb. Mag. lib. 2. de Anima c. 25. & cum exhalationes odoriferas tantum spatij percurrere incredibile sit multis, fatentur odoris species eò vsque se protendere. Quis scit, species visus amplius se non diffundere, & emissas à corpore existente in centro terræ non posse peruadere totum Vniuersum, si ex parte medij desit impedimentum? Qui volunt Angelos initio suæ creationis non accepisse à Deo species rerum materialium, quæ modò successiue producuntur in Vniuerso, sed accipere eas species à Deo, quando res producuntur, & Angelis fiunt vicinæ, rogari, quanta debeat esse vicinitas, vt Deus agens vices illarum rerum in productione specierum spiritualium instar seruata ab illis in diffusione materialium specierum? Vix declarent, quanta debeat esse, & an satis sit, Angelos existere in Empyreo, vt censentur habere sufficientem approximationem ad res productas nouiter in terra. Legatur inter alios Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 6. n. 22. Quòd autem à nobis non videantur obiecta vltra tantam distantiam, neutiquam probat, species non se diffundere vterius; siquidem alij perspicacioris visus cernant eadem obiecta ad maiorem intercapedinem adiuti speciebus, quæ hebetiori nostro visui non sufficiunt.

225 Iuxta hæc intelliget aliquis S. Prosperum, vel potius S. Iulianum Toleranum, dum lib. 1. de vita contemplatiua cap. 11. inquit. *Ibi corporales oculos, nihil visibilis creatura latebit, quia incorruptibilium corporum visu vniueque incorruptibilis erit, & ita sine comparatione vinacior, quam hic fuit, vt ei aliquid visibilium clausum esse non possit.* Intelliget etiam S. Augustinum lib. 22. de Ciuitate Dei c. 29. dum ait, *In illo spirituali corpore videbunt sancti omnia, non solum si oculos claudant, verum etiam vnde sunt absentes corpore.* Sed reuera S. Augustinus loquitur de visione spirituali Dei, aliorumque obiectorum habenda in corpore, quin impedimento sit aut occlusio oculorum, aut distantia ab obiectis creatis. Suadet id contextus capituli. Vnde immeritò Medina supra confirmat ex hoc testimonio S. Augustini, nullam spatij distantiam impediri in oculo glorificato visionem materialem. S. Prosper, vel S. Iulianus non minus commodè exponitur de visione materiali obiectorum, quæ intra naturalem spheram visus glorificati contineantur, qualia à Theologis non iudicantur communiter reprobata corpora adeò distantia à Beatorum sedibus.

226 Maior in 4. dist. 49. quæst. 14. in 5. conclus. scribit, non requiri fortalsè in patria certam propinquitatem ad visionem materialem obiectorum, vt requiritur in via. Id affirmari ab Hugone de S. Victore restatur Salas lect. 14. n. 112. Significari verò ab Scorò, vel Sorò restatur præter Salam Patet Suar. disp. 47. lect. 6. v. *dices ergo*. Hugo tamen solummodò transcribit S. Aug. verba. Scorus quidem in 4. dist. 49. q. 14. inquit, *Virtus visua intenditur resumpto corpore glorioso, quia a se videtur, tunc poterit sine difficultate visibile quodque videre inspiciedo.* Sic ibi. Sed dist. 50. q. 3. docet, *patere, quòd Beati non videant pœnas damnatorum visione sensibili, quia non est distantia debita simpliciter.* Sorus in 4. distinct. 50. q. vnica

q. vnica art. 6. quò loci citatur à Suario, nihil habet; dist. verò 49. q. 4. art. 5. vbi à Sala allegatur, tantum ait, Beatos visuros à quàm longissima distantia; & cum ipse censetur dist. 50. quæst. vnica, art. 6. eam, quæ est ab Empyreo ad Infernum, longiorem esse, quàm vt naturaliter queant Beati mentis aciem illuc protendere, colligitur à fortiori non admissurum oculi glorificati aciem pertingere posse naturaliter orci incolas. Fauentius loquuntur Guilielmus Parisiensis, S. Bernardinus, & Medina: nam prior in primæ partis de Vniuerso parte 2. cap. 32. rogat, *Quæ erit gloria* (facultatis visuræ Beatorum) *si per eam non vident homines tunc æquè longè, vt propè, & æqualiter remota, vt propinqua?* Secundus tomo 3. in Quadragesimali Seraphico sermone, 49. part. 2. principali pag. 431. scribit, corpora glorificata *videbunt ita clarè à longè, sicut de propè.* Tertius asserit in loco præcitato, nullam spatij distantiam impedire in Beatis visionem materialem, eò quòd in eis erit acutissima acies, & acumen visus.

227 Sed quicquid sit, an Authores aliqui iudicent, posse ex Empyreo Beatos percipere connaturaliter corporeis oculis obiectum quantumcumque distans, siquis ob dicta veller defendere assertiuè, videndos naturaliter ex Empyreo damnatos existentes in Inferno, deberet & duas alias superare difficultates. Prima est, quia vt damnatorum corpora naturaliter videantur, opus est, quòd sint illuminata; intra carceres autem Orci nullum erit lumen. Secunda est, quia terræ opacæ interstitium impediet, ne species è corporibus damnatorum emissæ accedat ad Beatorum oculos, tametsi distantia non esset aliunde impedimento.

228 Primam tamen iam nos eleuauimus in numero. 217. præeunte Durando, qui in 4. dist. 5. quæst. 3. num. 5. dixerat, *Medium, quod sufficit damnatis ad hoc, vt alter alterum videat, sufficit Beatis ad hoc, vt videant eos in pennis.* Ad secundam responderi posset primò ex Paludano in 4. dist. 50. quæst. vnica art. 3. Sala n. 109. *terram sic fore peruiam, quòd non obstabit Beatis ad videndum ignem, & ardentes: qua tamen non sufficit oculis damnatorum ad videndum Solem, & Stellas obrebrante eos igne turbulento.* Secundò ex eodem Sala, & aliis, quorum meminerunt Suarez disp. 58. sect. 1. v. *secundò hinc*, Thyreus de Iudiciaria Christi apparitione cap. 26. num. 127. Tannerus in 3. p. disp. 2. quæst. 4. dub. 5. num. 158. Bonacina disp. 3. q. & puncto 5. proposit. 2. num. 6. mansurum in terra post diem extremi Iudicij hiatus quendam, per quem ad Beatos transmittantur ex Orco species; cum enim aperiendum putent Tostatus in cap. 25. Math. quæst. 521. Viguierus cap. 6. Institutionum §. 4. v. 34. Sotus in 4. dist. 50. quæst. vnica, art. 3. in 2. conclus. Duuallius Tractatu de quatuor Noniissimis quæst. 4. artic. 4. pag. 605. quæst. 6. art. 5. pag. 649. vt terra deglutiat damnatorum corpora, incredibile omninò non apparet, iterum non claudendum. Tertio ex Ægidio Lusitano tomo 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 6. art. 5. num. 4. Francisco Felice cap. 7. de Beatitudine difficult. & num. 2. oculum gloriosum intreri posse naturaliter obie-

ctum, licet interponatur medium opacum.

229 Ægidius probat exemplo Aquilegum, seu videntium aquas latentes sub terra, quorum causam agunt cum Rhodigino, & Varo citatis à Thoma Sanctio lib. 2. in præcepta Decalogi cap. 38. num. 37. à Baptista Fragofo in Regimine Reipublicæ Christianæ p. 1. libr. 2. disp. 4. §. 11. num. 92. Connimbricenses lib. 2. de Anima cap. 7. quæst. 9. art. 1. & 2. *Nec officit* (inquiunt illi) *quòd non videantur per terra obscuritatem transmitti posse imagines ab aqua ad aspectum. Enim verò haud improbabile est, quòd Stoici Philosophi iuebantur, videlicet terram non nihil luminis imbibere; atque adeò etiam ea, quæ terra sinu saltem ad aliquam distantiam inclusa sunt, iacere ex se proprias imagines: verum ita tenues vt ordinariæ, & communi videndi facultati non congruant, sed ei, qua præditi Aquileges sunt.* Tostatus Paradoxo 5. cap. 30. Guilielmus Parisiensis supra, visui glorificato tribuendam pronuntiant tantam perspicacitatem, & acrimoniam, vt cernat per opaca corpora interiecta, quin explicent, an in ea tribuenda intercedat miraculum. Scotus in 4. dist. 49. quæst. 15. ait, *Oculus Beati per suam simplicitatem poterit videre per illos poros* (corporis alterius glorificati habentis minores poros, quàm modò) *sicut si esset transparent, sicut dicitur, quòd Lincx potest videre per parietem.* Similia habent Maior ibidem quæst. 19. conclus. 2. Vorrillong art. 2. parte 3. conclus. 2. Guilielmus autem de Rubione in eadem dist. q. 4. art. 3. conclus. 2. Capreolus in 4. dist. 10. q. 4. art. 3. Ledesma in secunda quartæ q. 86. art. 3. fatentur, posse tribui saltem diuinitus illam perspicacitatem, quam in Lynceo Argonauta commendauerunt Gentilium fabulæ, vt memorat S. Hieronymus in epist. ad Pammachium aduersus Ioannem Hierosolymitanum. Retuli quæ alij scriptis tradiderunt, pro comperto habens, negandam immeritò hominibus glorificatis vim persuadendi visu corpora, si concedatur Aquilegibus, & Lycibus.

230 Et vno iam verbo Respondeo disquisitioni propositæ in hac Sectione, nempe Beatos corporeis oculis visuros quandoque ex Empyreo damnatorum corpora, ac cruciatu, Deo miraculosè operante ad Beatorum placitum, si opus sit nouo miraculo: quo quidem opus esse, verosimilius est. Et cum sphaera auditus extendatur minùs, quàm sphaera visus,

Quia semper ad aureis

Tardius adueniunt, quàm visum, quæ moueant res: sicut Lucretius dixit libr. 6. de rerum natura. Si Beati audient aliquando ex Empyreo tristes reprobatorum clamores, & eiulatus, de quibus in exerc. 29. num. 14. requireretur multò magis miraculum, vt benè notat Felix supra, num. 5. Liquet iam ex toto Exercitationis decursu, verum esse illud S. Bernardi in Psalm. 90. serm. 8. *Tanta capiet oculus resurrectionis, quanta nec auditus, nec animus ipse nunc capiat;* Illudque S. Augustini, & S. Monicæ matris lib. 9. confessionum cap. 10. *Carnalium sensuum delectatio quantalibet in quantalibet luce corporea præ illius vitæ incanditate non comparatione, sed ne comparatione quidem digna videtur.*

EXERCI

EXERCITATIO VIGESIMANONA.

De Auditu Glorificatorum Hominum

Sonus auditus est secundus ordine, & nobilitate. Sortitur pro obiecto sonum perfectum, & imperfectum. Sonus perfectus dicitur Vox; imperfectus verò dicitur Spiritus. Vox competit propriè solis rebus animatis; quæ si rationales sint, vox ab illis prolata, & dearticulata nuncupatur Loquutio. Cum in hominibus eò præcipuè dirigatur Auditus, vt hanc excipiant, nos præcipuè agemus modò de auditionis actu excipiente loquutionem, & vnà trademus quicquid voluptuosum aderit glorificato Auditui in perceptione cuiusuis alterius soni. Erit autem regio interior Empyrei commodum medium propter sui liquiditatem, tum vt deferatur quicumque sonus ad aures Beatorum, vt nunc transmittitur ac nostras per aërem? & aquam, tum vt quicumque generetur sonus ex percussione ipsius Empyrei, & duorum aliorum corporum quæ, dura, & solida sint.

SECTIO I.

An Beati homines audient in Empyreo alios loquentes?

Non est sermo de loquutione interna, & spiritali; qualem habent Angeli, & animæ beatæ cum Deo, & inter se; sed de externa, & corporea, qualem habemus homines in vita mortali. Nam illa est aliena à nostro scopo, non tamen ab ipsis glorificatis hominibus mutuo, vt cum Ioanne Maiore animaduertit Pasantius 1. 2. q. 4. a. 6. d. 14. colligiturque ex S. Gregorio Papa lib. 18. Moralium c. 27. S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstioncula 4. refert, aliquos negasse loquutionem externam in patria; & ante ipsum retulerat Parisiensis, de quo in n. 2. Albertus Magnus in 2. dist. 3. art. 6. inquit, *Magis puto, quòd aut non est ibi* (nempe in cælo) *laus vocalis, aut si erit, non nisi in demonstrationem potentia laudantis, vni hoc ostendatur decor Sapientia, quæ sic ordinabit organa, vt in ealem vocem prorumpere possent.* Bonauentura in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. n. 4. 2. ait, *Isti duo sensus* (Visus scilicet, & Tactus) *in suis actibus erunt in patria; alij verò minimè, deficientibus sibi medijs: nisi forte quis infret in auditu, de quo relinquatur in dubio, sicut de laude vocali in Patria, quam ibi ponere nec videtur necessarium, nec ineptum, & ideo hic opinari est licitum.* Scotus ibidem dist. 49. q. 13. ad 2. rationem principalem inquit, *De visu nullus dubitat, nec de auditu, si est ibi sonus, & possibile multiplicari, & immutare auditum.* Abulensis in c. 17. Math. q. 116. *Si quis dicere voluerit, quòd in patria non erit vocalis loquutio, non est inconuenienter dictum, quia non manet aliquid, ad quòd sit vox necessaria.* Illam nouiter negauit Dominicus Garcia q. 6. in c. 3. Genesis.

2 Reliqui vnanimi consensu eam concedunt, quin in dubium, & litem vocent. Recensentur multi ab Ægidio Lusitano tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 7. art. 1. §. 2. n. 4. & iterum q. 2. 2. art. 6. n. 2. post suntque plures alij adici, vt Autisiodorensis lib. 4. summæ tit. *De Doibus corporum glorificatorum.* Bellouacensis in speculo historiali c. 110. Thomas

à Kempis in Cantico 2. Iacobus de Vitriaco serm. 1. in Dominica 4. Quadragesimæ. Discipulus in 1. serm. Dominica 2. post octaua Trinitatis, Radulph. Ardens homilia 1. post Pascha, S. Antoninus 3. p. Summæ Theologicæ tit. 30. c. 4. §. 3. in fine, & c. 7. §. 4. paulò ante finem, Gerson tr. 1. de canticis tom. 2. fol. 405. partis 3. rursus in serm. 3. de solemnitate omnium Sanctorum, parte 2. fol. 248. & in alio sermone de eadem solemnitate fol. 252. Robertus de Licio sermone de Beatitudine, in consideratione 2. Claudius Seiffellus tract. 2. in c. 2. Lucæ, Petrus Reginaldus parte 2. speculi finalis retributionis fol. 118. Bartholomæus Sybilla in speculo peregrinarum quæstionum Decade 1. c. 3. q. 8. S. Bernardinus Senensis tomo 1. serm. 58. de consubstantiali gloria Beatorum art. 2. c. 1. Lucas Tudenis lib. 1. aduersus Albigenes c. 13. Raymundus Eremita, seu Lullus in lib. Clerici c. 7. Bellouacensis iterum in lib. Consolatorio de morte amici c. 12. & 13. Rusbrochius in Regno Deum amantium c. 38. Ludouicus Blosius in farragine vtilissimarum Institutionum pag. 560. Guilielmus Parisiensis in primæ partis de Vniuerso parte 2. c. 42. & 43. non tamen ita firmiter, vt aliquantulum non addubiret, cum multis ex Sapientibus Christianorum, de loquutione Beatorum.

3 S. Bonauentura, qui vt visus est in n. 1. dubius fuit, meditatur sic in soliloquio c. 4. reiecta prorsus omni ambiguitate, ibi (nempe in cælesti patria) *erunt omnes sensus in actibus suis. Ibi enim oculus videbit decorem speciosissimum, gustus sentiet saporem dulcissimum, olfactus odorabit odorem suauissimum, tactus amplexabitur obiectum delitiosissimum, auditus demulcebitur per sonum incandissimum. Ibi enim cum mens in exultationem rapitur, lingua in canicum laudis eleuatur.* S. Antonius Paduanus sermone in Dominica infra octauam Epiphaniæ inquit, *Cum Sancti omnia ista* (animæ, & corporis glorificationem) *habuerint, tunc cantabunt per vicos Hierusalem Alleluia. Per vicos Hierusalem intelliguntur mansiones, de quibus dicitur Ioannis 14. & c. In quibus Alleluia, laus, & gloria voce indefessa à Sanctis cantabitur.* Petrus Abbas Cellensis lib. de Panibus cap. 7. hunc in modum alloquitur cælestes ciues, *Nomen mortis, nomen languoris, nomen paupertatis, nomen anxietatis,*

nomen doloris, nec nominatur apud vos, ciues cæli, domestici Dei. Quid autem? Vita, iucunditas, iubiliatio, exultatio, glorificatio, beatitudo, æternitas, immortalitas, & incorruptio abundant, & superexultant in paradiso. In ore habitantium semper laus, Alleluia, gloria, pax, benedictio, honor, virtus, & fortitudo. Quid autem oculi eorum vident, nisi Patrem luminum, nisi lucem de luce, nisi candorem lucis æternæ? Quid aures, nisi laudes Dei audiunt? Quid nares, nisi vitæ respirant odores? Manus quid contrectant, nisi Verbum Dei? Quæ pedes incedant, nisi per viam pacis? Quid gustus? gustat nempe, quam suavis est Dominus. Sic Abbas Cellensis, quem tamen fateor posse intelligi de actibus spiritalibus respondentibus penes voluptatem actibus exteriorum quinque sensuum.

Adiungo fauentiores alios, quam Cellensis, testes. S. Laurentius Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monastica conuersationis cap. 23. fatur in hunc modum: Harmonia cælorum, melodica cælica ciuium supernorum non mediocriter mulcebunt auditum. Super muros namque Hierusalem custodes constituit sunt, qui diu, nocturne nomen Domini laudare non cessant. Sed & per vias, & plateas illius à cunctis infatigabiliter Alleluia canitur. Fragrans quoque suauitas cælestium odoramentorum miraliquificatione resperget odoratum. Hos preliberant, tenuiter tamen, qui dicebat, odor tuus, ô Domine, excitauit me in concupiscentias æternas. Indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium mellisua quadam, & iucunda satietate oris saginabit palatum. Nec mirum, nam exultationes Dei in gutture eorum, & misericordias Domini in æternum cantabunt. Petrus Damiani in epist. ad Blancam, ex Comitissa Sanctimoniale, c. 15. graphicè depingens cælestem eandem Hierusalem ait: Illic odoris suauitas cunctorum excedit vires aromatum, omnem superat fragrantiam pigmentorum: illic Beatorum aures harmonice dulcedinis organa meloda permulcent. Illic pratis iucunda satis amœnitate vernantibus, candentia lilia nunquam decidunt, roseque purpureæ cum croceis floribus non marcescunt. Et ceterè de illis cælestis Hierusalem beatitudine sempiterna incomparabiliter plus est, quam mens possit humana concipere; plus mente concipitur, quam ullis sermonibus explicetur. Huc vsque ille, qui non ineptè ad rem præsentem adduci valet cum in serm. 21. & 3. de Apollinari prædicat de ipso, Emicare ineflabili in gloria stola, & ante Imperatorem suum melodum Alleluia perenniter iubilate; & cum serm. 59. de S. Nicolao commendat exinde Empyreum, quod illic omnes viuunt, nullus moritur; omnes exultant in voce exultationis. S. Anselmus in Elucidario scribit: O qualis voluptas auditus illorum, quibus incessanter sonant harmonia cælorum, & concentus Angelorum, & dulcissima organa omnium Sanctorum! Rursus enarratione in c. 14. Lucæ innuit non nihil his verbis: Ibi de æternitatis societate letantur, qui iam laqueos voluptuosa temporalitatis euaserunt. Ibi hymni dici Angelorum chori, ibi societas supernorum ciuium. Ibi dulcis solemnitatis à peregrinationis huius tristi labore redeuntium. Festinemus igitur hoc intrare conuiuium, ubi cum electorum omnium satietate festinus gaudiis perpetim exultemus.

5. Clariora sunt S. Gregorij Magni verba in ea Iobi 8. v. 20. & 21. Deus non proiciet simplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, & labia tua iubilo, scribit enim, Bene os risu impleri dicimus, & labia iubilo, nam in illa æterna patria cum iustorum mens in exultatione rapitur, lingua in cærum laudis eleuatur. Concordat S. Anast. Sinaita

lib. 5. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus dicens: Tunc (post resurrectionem) canticum nouum, hymnisque nulla hora interrumpendum per omnia ora exprometur, atque offerretur Patri nonorum seculorum. Item Paschal. lib. 4. in lament. Hieremias, In illa æterna vita patria carmina hymnidicis Angelorum vocibus, & Sanctorum omnium cum iubilo exultationis erunt. Hinc, rogo, adhibeantur in hac nostra peregrinatione lamentationes, quatenus illic in carminibus Deum laudare possimus. Germana sunt S. Ildesoni verba serm. 1. de Assumptione B. Mariæ, Peruenit puerpera, ubi Angelorum mellisua indefinenter sonant organa; ubi hinc inde hymnidici Sanctorum vicissim cantica nuptiarum alternant chori, ubi epithalamia sponsi, & sponsæ suis suauia redduntur melodis.

6. Non minus ad rem Tertullianus cap. 61. de Resurrectione carnis, Sed accepisti, homo, os ad vorandum, atque potandum? cur non magis ad eloquendum? (videlicet post resurrectionem, vt ex contextu patet) vt à cæteris animalibus distes, cur non potius ad prædicandum Deum, vt etiam hominibus antistes? S. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses cap. 8. Si igitur nunc pignus habentes clamamus; Abba pater: quid fiet, quando resurgentes facie ad faciem videbimus eum? Quando omnia membra affluenter exultationis hymnum protulerint, glorificanti eum, qui suscitauerit ea ex mortuis, & æternam vitam donauerit. S. Paulinus in epist. 44. quæ est 4. apud S. Augustinum, Sine dubio hoc illud est, quod in Psalmis habes, Beati, qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Puto autem hanc laudationem vocibus concinentium esse promendam, et si immutabuntur Sanctorum resurgentiæ corpora, vt sint sicut & Domini corpus post resurrectionem apparuit: in quo vtiq; resurrectionis humana viua imago præfultu, vt Dominus ipse, qui in vino corpore, quo passus fuerat, & resurrexerat, quasi speculum contemplationis omnibus fuerit. Qui vtiq; cum in eadem carne, qua mortuus, & sepultus fuerat, resurrexisset, omnium officia membrorum expressa oculis, & auribus hominum sepe collata exhibuit. Quod si etiam Angeli, gnorum simpliciter spiritualis est creatura, linguas habere dicuntur, quibus vtiq; laudes Domino Creatori decantant, & gratias referre non desinunt, quanto magis hominum, et si spiritualia iam post resurrectionem corpora, manentibus tamen glorificata carnis omnibus membris, & per omnia membra formis, & numeris suis, & linguas habebunt in oribus suis, & linguis effantibus dabunt voces quibus diuinas laudes, vel sensuum suorum, gaudiorumque affectus per verba depromant. Hactenus S. Paulinus.

7. Cui succedat S. Augustinus in lib. Meditacionum cap. 26. sic canens de incolis Empyrej,

Novas semper harmonias vox meloda concepat,
Et in iubilum prolata mulcent aures organa.

Deinde in Manuali c. 6. ait, Quæ cantica, quæ organa, quæ cantilena, quæ melodia ibi sine fine decantantur? Sonant ibi semper mellisua hymnorum organa, suauissima Angelorum melodia, cantica canicorum mira, quæ ad laudem, & gloriam tuam à supernis ciuibus decantantur. Insigne eiusdem testimonium ex lib. 1. Retractionum, c. 11. transcribam in n. 49. exercit. 33. legantur alia lib. 22. de ciuit. Dei c. 30. lib. de catechizandis rudibus, cap. 27. in Pfam. 83. v. 5. A author epistolæ ad amicū ægrotum circumlatæ inter opera S. Hieronymi consonat satis aperte, iniquiens, sed venit resurrectio, te incolumen redditura, quæque tota in te membra sunt occupatura. Sed lingua in laudes Domini quotidiano nutriatur augmento, copiam laudis in cælestibus regni narratura.

Author

Author expositionis super Apocalypsim sub nomine S. Ambrosij. Quis verò dignè considerare potest, quod magna pars gloriæ Sanctis deest, si à laudibus Dei expertes habeantur. Ita in cap. 14. Antiquos alios Doctores progressu Exercitationis adducam, vt & recentes Theologos.

8. S. Ambrosius supra, & Viguerius in Institutionibus cap. 14. §. 2. v. 3. cap. 16. §. 4. v. 36. afferunt ad probandam loquutionem Beatorum canticum istud Ecclesiæ, quod iam, vt credo, desuevit,

Clara sonant iugiter organa Sanctorum.

Egidius Lusitanus supra exarar ex S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstioncula 4. in corpore aliud etiam Ecclesiæ, nimirum:

Odor suauissimus carmina Sanctorum.

Sed apud Angelicum Præceptorem non lego nisi corpora Sanctorum, & eo vitur ad statuendum odorem in patria. Magis è re est illud Psalmi 149. v. 6. & 7. Exultabunt Sancti in gloria, Letabuntur in cubilibus suis. Exaltationes Dei in gutture eorum. Exponitur enim frequenter à Patribus, & Scripturæ Interpretibus de laude vocali in cælo, vt videre est apud Lorinum. Hinc Cassiodorus ait, de Psalte Regio significari. Quoniam sine cogitatione, sine lingua laudare non desinit, à quo æterna dona percipiunt. Et S. Thomas ad Corint. 1. 13. v. 8. Est futura in patria laus vocalis secundum illud Psalmi, Exaltationes & c. vt Glossa ibidem exponit. Alia sacræ paginæ testimonia proponet sect. 3. Interim huc trahi potest illud Osee 14. v. 3. Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei, omnem aufer iniquitatem, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.

9. Et quidem Christum Dominum in glorioso corpore loquutum, antequam ascenderet in cælum constat ex Euangelistis. Post Ascensionem autem fermonem habuit ad Paulum, vt narratur Actorum 9. Quod si tunc cælo non abfuit, & duplici in loco simul extitisse non concedatur, sit planè posse Beatos loqui in Empyreo. Prætercæ Christum sensibili, & æterna voce pronuntiatum in Iudicio generali definitum sententiam, audiendamque proinde ab hominibus beatis, & dānatis, defensant Abulenensis in cap. 25. Mathei q. 333. & Granadus 2. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 4. disp. 6. cum Soto, Suario, Valencis, Acofta, ac multis aliis. Qui etiam in tract. 2. disp. 4. cum duobus vltimis, & P. Salas cōtendit, vocem qua suscitentur mortui, formandam immediatè ore ipsius Christi, & eam saltem quoad posteriores aliquas syllabas audiendam à suscitatis tradit S. Hieronymus in epistola ad Pammachium de erroribus Ioannis Hierosolymitani, dum inquit, Audient auribus, & procedent pedibus. Et sic intelligendum est in sensu litterali illud Christi apud Ioannem 5. v. 28. Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem & c. Quod si vox proferrèda sit à Christo incipiente descendere de cælo ad locum Iudicij, vt Granadus in illa disp. 4. n. 7. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 5. n. 40. declarant, dearticulabitur fortè intra ipsum Empyreum. Adde Christum nunc in cælo orare vocaliter ad Patrem, vt persuadet sibi Cathusianus in epist. ad Romanos, 8. v. 34. & Sarez tom. 1. in 3. p. disp. 45. sect. 2. in fine putat, non esse incredibile, ibi non solum mente, sed etiam corpore Christum orare, quia & voce Deum laudat, & cultum Religionis illi præbet. Non displicet id Valentiæ tom. 4. disp. 1. q. 21. punct. 1. v. si qui autè, Puteano in 3. p. q. 21. ar. 4. Tenæ in c. 7. ad Hebræos diff. 8. sect. 2. & 3. Estio in c. 2. prioris epist. Ioannis v. 1. in c. 8. ad Romanos v. 34. Henricq. lib. 9. c. 12. §. 4. si dicatur (quod & à Suario dicitur) non orare nunc pro nobis supplici corporis gestu. Beda tamè,

S. Gregorius Magnus, Nicol. Cabasilas, & Simeon Episcopus Theflonicensis relat à Vazquio tom. 1. in 3. p. disp. 8. 2. c. 2. videntur non admittere nutu in Christo orationem vllam vocalem; negatque eam Arauius in 3. p. q. 21. art. 4. dub. 1. à n. 13. Sed quicquid de hoc sit, non est, cur in Beata Virgine, & aliis Sanctis (si qui alij glorificati penes corpora incolant iam Empyreum) non concedatur.

10. Agamus iam rationibus. Prima; Glorificati homines mouebunt corporis membra: Ergo nõ est, cur linguam, quæ valde flexilis est, non moueant, & ex imaginatione, ac appetitu æteriam asperam, proindeque articulet voces, & per litteras, ac syllabas modulentur. Secunda; Inter beatos homines futura est humana, & politica societas, hæc autem potissimè requirit communicationem medijs vocibus, quibus significantur, & exprimentur interni conceptus. Tertia; Loquutio mutua est operatio valde perfecta naturæ humanæ, & quæ homines à bellis nõ parum distinguit, vt ait Plinius lib. 1. 1. cap. 5. Ergo incredibile est, naturam humanam in statu illo excellentissimo subiturâ defectum insignis huius perfectionis, & Beatos homines exituros perpetuò in placidissimo illo contubernio, non secus, ac si essent muti, & surdi. Ad hæc: glorificati homines perfundentur torrente gaudiorum. Horum autem iuxta S. Ennodium lib. 5. epist. 16. magna sunt imperia; expers est continentia hilaritas, & in vocem gestit erumpere. Symmachus etiam ait lib. 1. epist. 31. letitia loquax res est, atque ostentatrix sui. Ad quæ verba inuisendæ sunt notæ Francisci Iureti, additis illis Latini Paccati in Panegyrico ad Theodosium, In eundem hominem non puto conuenire gaudium, & silentium.

11. Quarta; Ecclesia militans laudat Deum mente, & ore. Ergo & laudabit triumphans mente pariter, ac ore. Et quidem, nihil à nobis aquè requirit Deus, ac laudes, & gratiarum actiones: propterea enim animam nobis inspirauit, rationalis nos fecit, & à brutis lingua discretis, vt eum laudemus, celebremus, & iugiter glorificemus: non quod ipse opus habeat nostra laudatione, sed vt nos doceat gratos esse, & agnoscere tantorum bonorum suppeditatorem, & vt quod lucrifera ex ista celebratione sit, ad nos redeat, & dignos faciamus sepe maioribus subsidiis. sic Sixtus Senensis lib. 3. Bibliothecæ sanctæ, pag. 187. ex doctrina S. Chrysostomi, qui in oratione de Providentia, in sermone de fide, & lege naturæ, & Spiritu sancto, in Homilia 54. ad Antiochenum populum ait: Os nobis, & lingua ad laudes est assignata diuinæ. Exercebitur itaque in Dei regno ab ore & lingua, munus, ad quod est destinata; in cælesti Sion gaudium, & letitia inuenietur, gratiarum actio, & vox laudis, vt prædixit Euangelicus Propheta Iaias c. 51. v. 3.

12. Confirmatur ex Guilielmo Parisiensi in c. 43. præcitato. Nam decentissimum, ac debitum modis omnibus per se videtur, & corde, & ore ibi potissimum laudari Creatorem ab his, in quos incogitabiliter profusa erit beneficentia largitatis ipsius. Et virtus gratitudinis nec completa fore in operationibus suis videri potest, si non erumpit in voces collaudationum, benedictionum, & glorificationum Creatoris. Hinc tot in cælo cantica audita ab Iaias c. 6. vers. 4. à S. Ioanne, vt narrat ipse in Apocalypsi, & Theodor. in epist. 2. ad Corint. c. 12. v. 4. memorat, Dixisse nonnullos, verba (arcana audita à Paulo in cælesti paradiso) esse res. Vidisse enim ipsum Paradisi pulchritudinem, & Sanctorum, qui in illo sunt, Choreas, & numerosam ac modulatam hymnorum vocem. Hinc alterni cantus Angelorum in laudem Triados Sanctissimæ auribus excepti à Deifero Ignatio, vt testatur habe

habemus apud Ecclesiasticæ historiæ Authores, præsertim Socratem lib. 6. cap. 8. Nicephorum Callistum lib. 13. cap. 8. Georgium Episcopum Alexandrinum in excerptis vitæ S. Ioannis Chrysofomi, in Phocij Bibliotheca codice 96. Leonem Imperatorem in Encomio S. Chrysofomi, Petrum Halloix in vita S. Ignatii Martyris cap. 5. Hinc trifagium auditum in cœlo ab infantulo illuc per vnam horam raptō, qui, vt ultra Iobium Monachum in Phocij biblioth. cod. 222. col. 610. Georgiumque Zedrenum anno 28. Theodosij Iunioris, refert Felix Papa in epistola ad Petrum Episcopum Antiochenum, rursus descendens nuntiavit, quæ in æthere audierat, dicens, de cœlo quasi de multitudine psallentium huiusmodi laudes insonuisse auribus suis. Hinc cum Gennadio apparuisset in somnis conspicuus iuuenis, & dignus intendi, à quo ductus ad quandam ciuitatem, Vbi audire cepit à dextera parte sonos suauissimæ cantilenæ ultra solitam, notamque suauitatem, rogansque, quidnam esset? nouit ex ductante, hymnos esse Beatorum, atque Sanctorum: Ita proditum testè à Sancto Augustino in epistola 100. ad Euodium. Hinc denique castissimæ Virginis Agnetis auribus cœlestis sui sponsi organa modulatis vocibus cantabant, vt sermone inter Ambrosianos 90. legimus.

13 Quinta ratio; Maxime decet statum beatificum hominum oblectatio comparata ex auditu dulcisonorum cantuum, qui quantum demulceant mortalium animos, ipsa ostendit experientia, Infantes, ac iuuenes, inquit Boëtius lib. & cap. 1. de Musica, nec non etiam senes, ita naturaliter affectu quodam spontaneo modis musicis adiunguntur, vt nulla omnino sit ætas, quæ cantilena dulcis delectatione secum sit. Multa ex Humanioribus litteris volens nolens sileo, vt de sacro cantu hæc Paschasij subiticiam verba ad Sanctimoniales Suedionenses in Psalm. 44. lib. 1. Nescio, quid plus inuident nos ad gaudia lætæ diuina, an cantus tanta solemnitate? Nam lectiones instrunt, cantus labores subleuat arduos, & solatur angustias. Probant ad solatium operis datam nobis naturaliter cantilenam, hinc nauis, qui cantu superant maritima discrimina, hinc immenso ponderi adducunt leuamina canticorum: hinc viantes colles arduos facit transire serena vox, eremumque transire intrepidus dulcia modulamina cantus. Ac ne multa dicam, quicquid durum est operis, quicquid laboris asperum, dulcis vincit cantilena musici carminis, & leue reddit. Sic & vos, sanctissima, harmonia huius cantus releuet iugis, & exercitet mentes. Permulceat vos fistula Dauidica, oblectent animum sponsalia dotis. Nam ipse Dauid, qui hoc Epithalamium primus cecinisse creditur, hoc genus inuenisse ad nuptias gratia canendi non dubitatur. Qui cantu didicit dura superare bellorum, cantu mervit populum concitare ad salutem, cantu gentes inuitat ad Christum, Iudæos renocat, Demones fugat, Dei filios ad superni Patri obsequium conuocat, & vos, o Virgines Christi, ad thalamum æterni Regis instruit, & præparat. Hactenus Paschasius; & eadem ferè inuenire licebit apud S. Chrysofomum in Pl. 41. apud S. Chrysofomum serm. 10. in Pl. 28. Memini me legisse in S. Basilij de paradiso terrestri homilia, extitisse in eo omnia anicularum genera, quæ & pulchritudine colorum, & dulcedine concentus incredibiliter oblectabant hominem. En quanta, & quam digna homine percepta ex cantu voluptas! Sed obiter caue cum Antonio Rusca. 2. de Inferno c. 2. Petro Thyrao de gloriosa Christi filij Dei apparitione c. 26. n. 60. ne in cœlesti paradiso auiculas constituas, quæ suauissimo concentu

lætitiam afferant Beatis. Apage tam rudem cogitationem. Refero gradum ad orbitam. Vel irrationalia viuientia delectat cantus. *Luscina latibunda* (inquit Rupert. lib. 1. in Genes. c. 52.) parulis onis susperfedens tota peruigil nocte decantat, tanta cantilena suauitate, vt tibi videatur hæc esse summa eius intentio, quo possit non minus dulcibus modis factum animare, quam feru corporis. Quin imò & inanimes creaturas quasi delectat. Canebar in Poëtarum Principè Silenus Pastor,

Cogere donec oues stabulis, numerisque referre.

Instit, & inuito processit vespere Olympo.
Illud, inuito Olympo, mirè dictum, adnotante nostro Cerda quasi cœlum ægrè ferret carere suauissimam cantus dulcedine, & velle diem derinere.

14 Sexta, & vltima ratio: In inferno erit contra Deum vocalis blasphemia, luctuosi clamores & horribiles eiulatus, vt credunt S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 4. in corpore, Mayo in 4. dist. 49. q. 3. Iaellus in 8. p. Christianæ Philosphiæ tract. 4. c. 2. S. Antonius de Padua serm. ferè 2. in hebdomada 1. Quadragesimæ, Iacobus de Virriaco in serm. Dominiicæ 4. post Epiphaniam, Nider. c. 2. in 10. præceptum Decalogi, Sotus in 4. dist. 50. q. vnica art. 4. concl. 5. Valentia tom. 4. disp. 11. q. 5. punct. 3. v. item erunt, Lessius lib. 1. 3. de perfectionibus diuinis c. 24. & 29. Bonartius in Ecclesiasticum c. 7. v. 19. rursus c. 21. v. 11. Granad. 3. p. controu. 13. de Nouissimis tr. & disp. 4. n. 7. Ergo & in cœlo erit vocalis laus Dei. Confirmatur ex Bellouacensi lib. 31. speculi historialis c. 106. dicente, fore in Inferno excursus, seu mutabilitate aëris tantam tempestatem, & impetum ignis, vt quasi in istu oculi impeller damnatos velut ab Oriente in Occidentem, & è conuerso. Ex isto (addit) motu insurget quidam sonus terribilis quasi tonitruum magnum, quod quidem erit eis pœna ineffabilis. Less. 1. 13. de perfectionibus diuinis c. 24. & Sandæus in Grammatico profano commentar. 16. p. 58. cogitant etiam in Inferno ingentes procellas ex fumo sulphureo, quæ auditum obrudent, oculosq; & olfactum excruciant, inuente Plalte Regio Pl. 10. v. 7. Ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum; Apostoloq; Iuda in Catholica epist. v. 13. Quibus procella tenebrarum seruata est in æternū. Notatq; Robert. Holcot, vel Thom. Gualerus in Proverbia, lect. 10. Sic Infernum claudendum, vt nulla sit carceris apertura, per quam vox exire possit. Sed totus clamor ad intra reflectetur, vt etiam de suis clamoribus ipsi reprobi amplius inuiscus puniantur. Ergo par è contra est vt beati homines demulceantur placidissimo aliquo sono.

SECTIO II.

Oblectamentum, ex auditu captum agnouere in Beatis antiqui Poëta, & Philosophi.

15 S. Ioann. Chrysof. lib. 2. aduersus vituperatores vitæ Monasticæ sic affatur Gentilē, & infidelem patrē, *Audisti profectò cocytos, & Pyriphlegethonas fluuios, & stygis vnda, & Tartarū tantò inferiorem terra, quantum hæc ipsa distat à cœlo, plurimosque suppliciorum modos. Est enim hæc illi explicare, prout erant, non potuerant, quippe Gentiles, & cogitationibus propriis instincti, nostraq; longius odorati, ramentum Iudicij umbrā quandam, atq; imaginē expresserunt. Deniq; inuenies & Poëtas, & Philosophos, & Oratores, atq; omne Scriptorū genus de dogmatibus huiusmodi philosophantes. Audis enim & Elysium campum, & Beatorum insulas, & prata virentia, & myrtes, & auram tenuem, odorēque suauissimum cuncta replentem*

replentem; & choros ibi commorantes, amictos stola candida tripudiantes, atque hymnos quosdam concinantes, profectusque post vitæ excessum, & malis, & bonis repositam pro meritis mercedem. En teste tanto Doctore, veteres Sapientes Christiana dogmata odorati, designarunt hymnorum cantilenas inter delicias Beatorum.

16 Obuia cuius sunt sunt Virgiliana illa carmina de Incolis Elysiorum lib. 6. *Æneidos, Pars in gramincis exercent membra palestris, Contendunt ludo, & salua luctantur arena. Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt. Necnon Torreicius longa cum veste Sacerdos Obloquitur numerus septem discrimina vocum. Iamque eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.*

Habebat illa præ oculis Cassiodorus, dum lib. 2. variarum, epistola 40. aiebat: *Museum etiam, & artis Orpheæ filium, & natura, Maronis præpotens lingua concelebrat, dum apud Inferos in summa beatitudine constitutum, quod per Elysios campos felices animas septem chordarum pulsibus amanabat, significans summo premio perfrui, cui disciplina huius contigerit epulari. Imitari Maronem Prudentius Poëta Christianus in hymno 5. libri Cathemer.*

*Felices anima præata per berbida
Concentu parili suauē sonantibus
Hymnorum modulis dulcē canunt melos,
Calcant, & pedibus lilia candidis.*

Venatur etiam Fortunatus lib. 8. Poëmate de Senarū curiæ cœlestis;

*Culina multa polo radianti lumine complent,
Latanturque piis agmina sancta choris:
Carmine Dauidico tripudians brachia texunt,
Creduntur & sacro tripudians gradu.
Cetibus Angelicis hominum sociata propago,
Reddit honorificum laudis amore sonum.
Aternis vicibus diuina pœmata psallunt,
Atque Creatori mystica verba canunt.
Lucida sydereo cœli strepit aula tumultu,
Laudibus, & Domini concutit astra fragor.*

17 Pro illustrius superiorem Virgilij Carminebus cumulat eruditissimus P. Cerda alia Tibulli lib. 1. elegia 3. Propertij lib. 4. elegia 7. Ego addo hæc Pindari apud Theodoretum serm. 8. de curatione Græcarum affectionum, & apud Clementem Alexandrinum lib. 4. Stromatum,

*Anima piorum cœlos colentes
Cantu beatum, & magnum in hymnis canunt.*
Sybilla canit de Beatis hominibus post resurrectionem,
*Sed quoscumque pios viros susceperit orbis
Inspirante Deo vitam, gratumque favorem,
Mutuaque inter se cumulabunt gaudia lati.*

Extant hic versus in S. Clemente Romano lib. 5. constitutionum Apostolicarum cap. 8. quos æmulatus videtur S. Augustin. lib. Meditationum c. 26. in hymno de Empyreō paradiso,

*Post triumphum coronati mutuo consubulant,
Et prostrati pugnas hostis iam securi memorant.*

18 Regredior ad Gentiles: Themistius transcriptus ab Stobæo in serm. 117. habet hæc maxime notanda, *Post mortem mirabilis quadam lux occurrit, aut luci puri, & amœna prata defunctos excipiunt, in quibus voces, chorea, & venerabiles de rebus sacris narrationes resonant. Illic homo iam perfectus iniuriatus, & sui iniuri factus, & liber, coronatus obambulans sacra celebrat, & conuersatur viris sanctis, purisque. Plato in Axiocho, Quibuscumque in vita melior aspiciuerit Damon, y sedes incolunt piorum, ubi omnes ora scætant omnium fructuum vbertate. Fontes puris la-*

buntur aquis, variis prata omnimoda floribus vernant, conuentus sunt Philosophorum, beata Poëtarum, exultantium corona, Musicique concentus. Ad hæc instructa diligenter conuicia, & ipsa se se suppedians affluentia victus in adolemtia immortalis, succunda victus ratio. Non enim frigus illis, non æstus est grauis; sed temperatus aër funditur nitibus solis radiis illustratus. Hic etiam initiatis est dignatio quadam, & religiosa ibidem quoque peragratur sacra. Lucianus lib. 2. verarum historiarum transfert ad campos Elysios cantilenas, & choreas è pueris, & Virginitibus. Qui plura desideret, adeat laudatum Cerdam; nos enim pauca hæc omiffa ab ipso obseruauimus.

19 Author est Macrobius lib. 2. in somnium Scipionis cap. 3. mortuus ad sepulturam prosequi oportere cum cantu, plurimarum gentium, vel regionum instituta sanxisse; persuasione hac, qua post corpus anima ad originem dulcedinis musica, id est, ad cœlum redire credantur. Nam ideo in hac vita omnis anima musicis sonis capitur, vt non solum qui sunt habitu cultiores, verum vniuersæ quoque barbare nationes, cantus, quibus vel ad ardorem virtutis animentur, vel ad mollitiem voluptatis resoluantur, exercent, quia in corpore defert memoriam musica, cuius in cœlo fuit conscia; & ita delinimentis canticis occupatur, vt nullum sit tam immitte, tam asperum pectus, quod non oblectamentorum talium teneatur affectu. Hucusque Macrobius; cui lucem affundo ex Cassiodoro lib. 2. variarum, epistola 40. *Harmonia Cœli*, inquit, *humano sermone idoneè non potest explicari, quam ratio tantum animo dedit; sed auribus natura non prodidit. Dicunt enim debere credi, vt beatitudo cœlestis illius oblectationibus perfruatur, que nec sine deficit, nec aliqua intermissione marcescit. In ipso quippe intellectu habitare referunt superna, ipsi delitiis cœlestia perfrui, & talibus contemplationibus inherencia beatis ingiter delectationibus contineri. Bene quidem arbitrari, si causam cœlestis beatitudinis non in sonis, sed in Creatore posuissent, ubi veraciter sine fine gaudium est sine aliquo tadio manens semper æternitas, & inspectio sola diuinitatis efficit, vt beatus esse nihil possit. Hæc veraciter perennitatem præstat, hæc incunctitates accumulatur: & sicut præter ipsam creaturam non extat, ita sine ipsa incommutabilem lætitiā habere non proualeat. Expendantur illa, Bene quidem arbitrari, in quibus cœlorum conceptui pro Beatorum voluptate inducto à Pythagora, & Platone non omnino dissentitur (vt nec in Præfatione ad librum de Anima) dummodò potior, seu essentialis beatitudo in Creatoris visionem reuocetur. Sed de eo concentu dicemus in sect. 4. Nec in præfatione pluram de dogmatibus Gentilium Philosophorum, qui scientia, & honestatis aliquod conferunt solatium Christiano Philosopho, sed ad refocillandum potius, quam ad potandum, & vt quali furrim ex eorum haustiat fontibus, sicut perurbane aduertit, & suadet Stephanus Cantuariensis in Godefridi Tilmanni allegoriis ad c. 7. Iudith. v. 7.*

SECTIO III.

Quanam lingua loquentes audient se mutuo Beati.

20 Am fore Hebræam affirmant Haymo, & Remigius in 1. ad Corint. 13. v. 8. Bultus p. 2. Rosarij serm. 2. parte 1. citans S. Isidorum Hispalensem; iterum serm. 19. titulo de septimo gaudio paradisi

paradisi, Chaffaneus 12. parte Cathalogi gloria mundi, consideratione 22. Georgius Venerus de harmonia mundi cantico 3. ton. 8. modulo 11. concentu 2. Viguierius in Institutionibus cap. 9. §. 1. v. 8. Petrus Galatinus lib. 12. de arcanis Catholice veritatis cap. 4. Genebrardus lib. 1. Chronographia pag. 32. & in Psalm. 50. num. 1. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 27. §. 2. Benzoni in Canticum Magnificat, lib. 1. cap. 4. Rua tom. 2. controuers. 9. Scholastica pag. 944. Bartholomæus Sybilla in speculo peregrinarum questionum c. 6. Decadis 3. quæst. 6. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitud. libr. 4. quæst. 22. artic. 7. §. 4. num. 16. Martinus de Roa cap. 11. de statu Beatorum in cælo, Didacus Matute in l. de profapia Christi, ætate mundi secunda, cap. 5. §. 7. Franciscus Felix cap. 7. de Beatitudine, difficult. 2. num. 11. Castro in 3. Sophonia vers. 9. Tirinus ibidem cum Aria Montano Recententur plures alij à Lorino in Psalm. 149. v. 6. in cap. 2. Actuum v. 4. & ab Eusebio Nierembergio lib. 6. de origine sacre Scripturæ cap. 12. qui omnes putant, Hebræam Linguam fuisse primam. Philippus tamen Cluuerius lib. 1. suæ Germaniæ c. 8. credens, primigeniam linguam diuersam fuisse ab Hebræa, & tunc prorsus amissam, addit, restituendam in futuro sæculo. Nonnulli apud Galatinum supra, suffragium dederunt pro Latina lingua. P. Salmeron tom. 1. in Euangelia Prologo 14. cum laudasset Hebræam, ab eius vsu in cælesti regno, subiungit, pium esse, & probabile, quod alij opinantur, omnibus scilicet linguis Deum celebrandum. Sentiant id ipsius Palatius in 3. dist. 31. & 32. disp. vnica ad 2. Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. & antiquior quidam memoratus à Mauburno in Roseto tit. 38. alphabeto 75. lit. G. prima. Tandem Alfonso de Mendoza in quodlibetis quæst. 6. scholastica num. 15. Moura in opusculo 1. de Incantationibus cap. & sect. 1. num. 4. Hieronymus Columbus in Hierarchia Angelica & humana cap. 21. lib. 8. Cornelius à Lapide in 1. ad Corint. 13. v. 8. Sandæus parte 1. Theologiæ lib. 4. commentatione 7. exercit. 3. disquisitione 1. num. 2. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 106. & Nierembergius supra, quibus proximè accedit Thyreus tract. de gloriosa Christi iudiciali apparitione n. 112. c. 1. existimant, nouam linguam infundendam Beatis, eamque hæcenus inuentis longè nobiliorem. Hæc sunt Authorum Iudicia.

21 In re tam incerta, & quæ nusquam reperitur in Sacris litteris, vt notat S. Isidorus Hispaniarum Doctior lib. 9. originum, cap. 1. opinor primò, Beatos habituros donum omnium linguarum. Ita Albertus in Summ. de quatuor coæquæuis, quæst. 9. art. 5. Capreolus in 3. dist. 31. ac 32. quæst. vnica art. 2. Carthusianus in 1. ad Corint. 13. v. 8. Peñantius in 1. 2. quæst. 4. art. 6. d. 14. cum Alberto in l. de quatuor coæuis quæst. 8. Caietanus apud Felicem num. 10. Viguierius, Henriquez, Salas, Mendoza, Lorinus, Ægidius, & Roa supra. Probatur, quia hæc est perfectio, sine imperfectione, maximè decens statum beatificum, & valdè conformis auiditati hominum varias linguas callendi. Plures in via ornauit Deus dono illo cur non in Patria? Non credam, si Hispanus alloqueretur Hispanum in cælo, intelligendum non iri à Germano, neque hunc fore quasi surdum. Sumus namque surdi in illis linguis, quas non intelligimus, vt inquit Tullius lib. 5. Tusculanarum questionum, imò & barbari habemur apud eos, quorum voces non cal-

lemus, secundum illud Pauli ad Corinthios 1. c. 14. v. 11. *Si nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus, & qui loquitur, mihi barbarus.* Addit Indiarum Apostolus S. Franciscus Xauerius lib. 1. epistola 13. *Laboriosum est eorum, quibuscum verseris funditus ignorare sermonem.* Vnde eos, qui ex omni parte sunt Beati, labor ille non grauiabit.

22 Narrat S. Gregorius lib. 4. Dialogorum c. 26. de quodam puero, qui cum in cælo fuisset; *accipit illic vt linguis omnium loqueretur; & hoc ipse signum præstitit sui in cælum raptus.* Ergo quia in eo linguæ omnes sciuntur à Beatis per scientiam saltem infusam, vt putat Henriquez; & aduertit Salas, posse sciri breui tempore, & vilo sine labore peradquisitam. Quod si Mithridates, referente Plinio lib. 7. cap. 24. *Duarum, & viginti gentium rex, eisdem linguis iura dixit, pro concione singulas sine interprete affatus,* dignè existimabitur de beatis hominibus, si linguarum omnium notitia adquisita, vel infusa dicantur non carere.

23 Opinor secundò; in cælo vnus tantum linguæ fore frequentem vsum. Ita præter Salmeronem, Palatium, Baradam, & antiquiorem illum apud Mauburnum reliqui Authores. Probatur 1. ex 1. ad Corint. 13. vers. 8. vbi Apostolus inquit, *Charitas nunquam excidit, siue Prophetia euacuabuntur, siue lingua cessabunt, siue scientia destruetur.* En cessaturas linguas, siue vsum multiplicium linguarum, vt bene admonet noster Iustinianus. Sed iuuabit veterum Interpretum audire verba. S. Anselmus ait, *Variarum linguarum loquutiones in illo sæculo cessabunt. Vbi enim erunt manifesta omnia, cur alicui diceretur aliquid? Poterunt quidem loqui ad inuicem Sancti, sed non necesse erit, vbi scientia vocem præueniet. Et si quid inter se loquuti fuerint, non eo modo facient, quo nos nunc loquimur, sed eo potius quo in supernis Angelici spiritus loquuntur.* Verba hæc vt ingenuè fatear, Beatorum in cælo loquutioni sensibili parum fauent, & plus quàm vellem, linguarum remouent varietatem. Si commentaria in epistolam Pauli ad Corint. 13. v. 8. alterius sint Authoris, nempe Heruei Natalis, curandum adeò non erit de interpretatione. Possunt tamen posteriora intelligi verba de loquutione quidem vocali, sed quæ mentale Angelicam in sui æmuletur perfectione. Quicquid de hoc sit, Theodoretus inquit, *Inuiles lingua sublata earum differentia.* S. Bruno, *Omnibus in futuro identitas erit sermonis.* S. Thomas, *Est intelligendū, quantum ad donum linguarum, quo scilicet aliqui in primitiua Ecclesia variis linguis loquebantur, vt dicitur Actuum 2. In futura enim gloria quilibet quamlibet linguam intelliget. Vnde non erit necessarium variis linguis loqui.* Nam etiam à primordio generis humani, vt dicitur Genesis 11. *vnus erat sermo, & vnus labium omnibus: quod multò magis erit in vltimo statu, in quo erit vnitas consummata.* Eadem habet Richel, addens, *ad quod applicari potest illud Zacharie 14. vers. 9. In die illa erit Dominus vnus, & nomen eius vnus.* Concinit Caietanus, *Non dicit, quod cessabit lingua, sed cessabunt lingue; quoniam non cessabit sensibilis loquutio; sed cessabit diuersitas idiomatum. Erit enim labium vnus omnium, multò magis, quàm fuerit olim ante confusionem linguarum.*

24 Confirmatur ex S. Bernardo cap. 4. Meditationum, Petro Cellensi in tract. de opere sex dierum docentibus, *vnus erit omnium lingua.* Et infertius, *Non erit in illa pace, diuersitas linguarum.* Deinde ex Perfarum sacerdotibus, qui non nihil sunt subodo-

subodorati. Nam apud Plutarchum lib. de Iside, & Osiride prænuuntiarunt, *Appetere tempus fatale, quo necesse sit peste, & fame ab his indulta Arimanium* (id est, Dæmonem) *perdi, terræque aquabili, & plana facta vnã vitam, vnãque Ciuitatem beatorum hominum vniuersorum, vnãque lingua vntium fore.* Theopompus etiam ex eorumdem Magorum doctrina, dicit, teste Laërtio in præmio ad vitas Philolophorum, *renuuntios homines, immortalisque futuros, & omnia suas appellationes retentura.* Hunc in modum vertit Nieremberg. discors ab Henr. Steph. sic interpretante, *Et vniuersa illorum precatioe consistere.* Fas fuerit, prophana Sacris intermiscuisse.

25 Probatur secundò; Quia varietas frequens linguarum dedecet concordiam ciuilitatis Reipub. Hinc S. Chrylost. in c. 11. Gen. homilia 30. agens de confusione prima linguarum scribit, *Sicut lingua vnitas cohabitationem fecit, ita lingua diuersitas disperget; quibus enim non est idem sermo, & lingua, quomodo cohabitare possunt?* Et vt egegiè notat Benedictus Fernand. in c. 11. Gen. sect. 10. n. 1. *Tantam soles animorum generare concordiam lingua vnus, eiusdemque societas, vt hac sublata, putetur illa dissolunda.* Hinc etiam sacer Plaltes impetratur scelestæ Reip. diuisionem linguarum, *Præcipita Domine, diuide linguas eorum.* Plal. 54. v. 10. Quippe multiplicitas linguarum in eadem vrbe ingens sit malum. Quo liberi fuere mortales vsque ad edificationem turris Babylonicæ. Nam vt Genes. 11. v. 1. dicitur, *Erat terra laby vnus, & eorundem sermonum.* v. 6. *Vnus est populus, & vnus labium omnibus.* Et statim ac confusum est labium vniuersæ terre, dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum. Iuxta v. 9. Quare non bene audit S. Philastrius, dum in lib. de hæresibus hæresi 56. putat, ante structuram turris Babel fuisse plurium linguarum, quas cuncti callerent, vsum, Consule Nierembergium lib. 6. de origine sacre Scripturæ c. 3. Hinc denique in Inferno, qui est locus confusionis, & pænæ debita peccatis, erit diuersitas linguarum, vt suspicantur Roa cap. 45. & Bonac. in 3. p. disp. 1. q. 5. puncto 4. proposit. vnica n. 22. Memorat Plinius lib. 6. c. 5. in vna Colchorum vrbe tercentum nationes, quæ dissimilibus linguis vterentur, congregatas: & de Peruanis Noster Iosephus Aosta in historia naturali, ac morali Indiarum lib. 7. c. 28. lib. etiam 1. pro indorum salute procuranda, c. 2. *discrepare septingentis, & eò amplius inter se linguis, vt vix vallis habitetur paulò latior, quæ non sua materna lingua gaudeat.* Quanto maior in Orco erit linguarum permixtio? Et cum ex tot gentium sermonibus, tot linguis, tanta loquendi varietate nunc fiat, vt externus alieno penè non sit hominis vice, vt inquit Plinius lib. 7. c. 1. & vt S. August. lib. 19. de Ciuitate Dei c. 7. *Cum linguarum diuersitas hominem alienet ab homine: ita vt libentius homo sit cum cane suo, quàm cum homine alieno,* habenda non est postremo loco inter pœnas damnatorum hominum tanta idiomatum confusio. Licet autem secunda hæc probatio, non sit tam vrgens, supposito dono omnium linguarum in Beatis, tamen longius remouetur cuiusuis confusionis vmbra ab ea Republica, in qua erit vnus cor, & vnus animus, si ordinata linguarum varietas non inducatur, maximè cum vnus idiomatis vsus non leuiter soleat conciliare animos, provt aduertunt Philo Iudæus in lib. de confusione linguarum, Genebrard. lib. 1. Chronographiæ pag. 34.

26 Confirmatur; Quia in Republicis optimè moderatis vnus linguæ vsus viguit. Ideo à Romanis opera data est, inquit S. August. lib. 19. de Ciuitate Dei c. 7. *vt Ciuitas imperiosa non solum iugum, verum etiam linguam suam dominis gentibus per pacem so-* P. Gabr. de Henao, Empyrcolog. Pars II.

cietatis imponeret. Et vt commendat Valerius Maximus lib. 8. c. 2. *Magna cura perseverantia custodiebant, ne Græcis vnquam nisi Latinè responsa darent.* Qua de causa Tiberius, auctore Suetonio cap. 71. *Militem græcè testimonium interrogatum, nisi Latinè responderet, vetuit.* Claudius etiam, eodem narrante c. 16. splendidum Virum, Græciæ quoque provincie Principem, verum Latini sermonis ignarum, non modo albo Iudicum erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit. Alexander Seuerus, ve eius nomine Tryphonius Iuriconsultus, *Decreta à Prætoribus Latinè interponi debere* statuit, vt cõstat ex lege 48. ff. de re iudicata, cui tamen legi aliquatenus derogarunt Arcadius, & Honorius. Lege Iudices 12. Cod. de sentent. & interlocut. Augustus Latinam linguam non adeò zelauit, siquidem (fides sit Suetonio c. 98.) edixit nonnunquam, vt Romani Græcè, & Græci Romanè loquerentur. Mira commutatio! Porro Romanorum reliquorum cura erga suæ linguæ vsum tanta fuit, vt non procul verò affirmat Plutarchus lib. 1. de quætionibus Platonicis, tunc temporis, nimirum, quo Traianus imperabat, familiarem eam fuisse cunctis penè mortalibus. Testes vel nunc sint Hispania, & Gallia; in his enim, & in cunctis penè gentibus principatum obtinet propter potentiam Romanorum, vt obseruauit Rupertus lib. 4. in Genes. c. 39. Et vt Ludouic. Viues in Augustini præallegatum locum, *Romani Hispanias, & Gallias Latinas prorsus fecerunt, veteribus illarum gentium linguis abolitis.* Strabo lib. 3. Geographiæ sermonem habens de illis, qui sua græte, imperantibus videlicet Octauiano, & Tiberio ad Bætum colebant, scribit, *Plenè conuersi iam in Romanos ritus, adeò vt nec sermonis sui patrij meminerint.* Cõsule Mathiam Berneggerum in quætionibus miscellaneis ex Cornelio Tacito q. 195. Liptium in Dialogo de recta pronuntiatione latinæ linguæ c. 3. Ioan. Solorzanum, Principem Iuriconsultorum Hispaniæ nostræ gentis, lib. 1. de Indiarum gubernatione c. 25. Expectaque Hispanum nostrum Cantabriæ illustratæ opus, in cuius tractatu de antiquitate linguæ Cantabricæ adicio multa ad rem hanc exornandam, Aggregus sum in Cantabrorum gratiam, & ad finem vsque perduxit illud opus, quo tempore in Bilbaënsi Collegio Humaniores litteras docerem publicè ex Societatis Instituto, circa annum 1637, sed tandiu dilata est certis de causis eius editio.

27 Opinor tertio; Loquuturos quandoque Beatos eis linguis, quæ natiuæ ipsi fuere, dum mortalem agerent vitam. Probatur, quia id videtur non modicam voluptatem ipsis allaturum. *Dulcius enim ab vnoquoque suscipitur, quod patrio sermone narratur,* vt fatetur Cassiodorus in Præfatione ad libros de Institutione diuinarum Scripturarum. Idcirco Hierosolymitani, dum audissent, quia Hebræa lingua loqueretur ad illos S. Paulus, magis præstiturum silentium; Act. 22. v. 2. vbi Chrylost. *videt, vt rapis illos, vocis præagnitio.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. contra Iulianum arbitratu vniciuque linguæ datam à Deo *eximiam quandam gratiam, & pulchritudinem, & Hebræis suam patriam linguam bene sonare.* Ex opposito non leue malum est, nec paruam ingerit tristitiam non audire linguam patriam. Minatur id Moyse suis, si obtemperare noluerint diuinæ voci, *Adducet Dominus super te gentem de longinquo: cuius linguam intelligere non possis.* Deuteronom. 28. vers. 49. Simile supplicium interminant Ieremias & Baruch, ille cap. 5. v. 15. hic cap. 4. v. 15. necnon Psaltes Regius in Psalm. 54. v. 10.

28 Opinor quarto; nouam linguam futuram in Patria. Probatur primò, nam illud Pauli, *lingua cessabunt*

cessabunt, satis commodè potest intelligi de cessatione linguarum, quatenus nouæ, & perfectioris dialecti notitia sit à Deo infundenda, vti præstantior scientia est communicanda. *Nam cognitio ista præfens tempore illo desinet, cum perfecta cognoscenda lux nobis infusa fuerit, quemadmodum in nocte serena stellarum splendor, & pulchritudo apparet, Sole autem oriente particularis stellarum splendor euacuatur.* Quæ sunt verba S. Cyrilli Alexandrini lib. 11. in Ioannem capite 8. Probatum secundò; In cælesti regno erunt omnia noua, iuxta Apocalyp. 21. v. 5. *Eccæ noua facio omnia.* Ergo par est, vt, & lingua. Tertio; Ornamenta corporum glorificatorum futura sunt nobiliora in Patria, quàm fuerint vel in statu innocentia. Ergo & lingua. Quarto; Damnati loquentur nouo idiomate, duro, alpero, & insuauu inuento à Dæmone, vt autumant Salas, Lorinus, & Moura, qui addunt, pueros existentes in Limbo fortè loquuturos nouo etiam idiomate inuenito ab ipsis. Ergo similiter, &c. Sed non filebo, asseri à Roa, pueros illos loquuturos Hebraicè; Bonacinà verò adscribere illis linguam, quam viuèdo didicissent, si ad ætatem peruenissent iuuenilem.

29 Quintò probatur ex S. Paulino epistola 44. quæ est 4. ad Augustinum, *Fortè, inquit, hoc glorie, gratiaque apposituro Sanctis suis Domino in saculis regni sui, vt tantò potioribus linguis, & vocibus canant, quantò ad beatiorum naturam corporum beata mutatione profecerint, vt in corporibus iam spiritualibus constituti, iam forsitan non humanis; sed illis Angelicis, atque cælestibus, quales Apostolus audiuit in paradiso, sermonibus eloquantur. Et inde forsitan ineffabiles eos sermones fuisse testatus est, quia sanctis inter alia præmiorum species iam noua lingua paratur. Quibus idcirco hominibus huius saculi vti non licet, vt iam his glorie sue congruentibus immortales loquantur, de quibus dictum est, Etenim clamabunt, & hymnum dicent, procul dubio in cælestibus, vbi cum Domino erunt, & delectabuntur in abundantia pacis, &c.* Sic S. Paulinus, qui dum animo præludit, Beatos homines non humanis, sed Angelicis linguis loquuturos, neutiquam excludit voces sensibiles; sed similes iis, quæ modò sunt nobis in vsu. Et linguas Angelicas vsurpat in eodem sensu, quo S. Paulus ad Corinth. 1. capite 13. vers. 1. inquit, *si linguis hominum loquar, & Angelorum, id est, disertissimis, & elegantissimis, vti Esther 15. vers. 16. dicitur, facies Angelica, quæ pulcherrima, & augustissima.* Sextò, exornatur à simili in cælo Platoni attribuentis Diis peculiare idioma, vt refert Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum cap. 13. fuitque vulgaris Gentilium persuasio, Deos aliis vocabulis res appellare, quàm mortales soleant. Vidètis Ioannem Filescum lib. 2. Selectorum cap. de Mysteriis §. 4. Pintumque Ramiresium in spicilegio sacro c. 38. n. 5. Nec prætermittas speciosum Dionis Chrylost. locum in oratione Troiana 11.

30 Obiicies primò, pro Salmerone, spectare ad maiorem Dei gloriam, & Christi honorem, vt iuxta Paulum ad Philippenses 2. vers. 11. *Omnia lingua confiteatur, quia Dominus IESVS Christus in gloria est Dei Patris,* Respondeo; id facere pro tertia assertionione. Deinde Apostolum non loqui de multiplici lingua inter cælestes tantum ciues; sed de multiplici inter cælestes, terrenos, & inferos. Si addas, Denm in vita mortali laudari variis linguis, usque ab spiritu Sancto donatos Apostolos in significationem, quòd in cælo erit frequens earundem vsus. Respondeo, hanc significationem carere fundamento. Idèd enim Apostoli variis linguis donati fuere, quia mittendi erant ad gentes, inter quas

illæ frequentabantur. Et hac etiam de causa diuersis linguis laudatur Deus in vita mortali, aliud namque non patitur varietas nationum.

31 Obiicies secundò pro Authoribus fauentibus linguæ Hebrææ locum Sophoniæ c. 3. v. 9. *Tunc redam populo labium, vt innocens omnes in nomine Domini, & seruant ei humero vno;* præmiserat autè v. 8. *Expecta me in die resurrectionis meæ in futurum.* Respondeo, argui inefficaciter ex eo loco. Etenim Sophoniæ tempore, quod fuit sub initia regni Iosæ ante Babylonicam captiuitatem, vtuebantur Iudæi Hebræa lingua: Cùm autem Deus dicat, se redditurum, seu restitutum labium electum, si de linguæ dono percipiendus est, diuersa alia ab Hebræa erit; quæ tamen antiquitùs fuerit vernacula. Ideo Nierembergius c. 11. apponit hanc coniecturam pro primatu linguæ Syriacæ, qua vsus est Christus Dominus, vt potè communj apud Iudæos post seruitutem Babylonicam; quemadmodum notant ipse Nierembergius c. 27. Barradas tom. 1. in Euang. lib. 5. c. 24. Pereyra lib. 5. in Genes. c. 2. v. 20. Pintus, de Christo crucifixo lib. 4. tit. 7. loco 2. n. 3. *Dixi, si de lingua dono percipiendus est;* Nam Ribera interpretans Sophoniam de aduentu Christi ait, *loquutio hæc electa, siue labium electum, est iam non Deos nominare, sed vnum Deum agnoscere, & adorare ac si diceret, cessabit omnis idololatria.* Gaspar Sanchez exponit de puritate proborum Iudæorum, qui post captiuitatem Babylonicam redierunt in patriam. Nierembergius c. 12. adstruit, impletum esse vaticinium illud in descensu Spiritus sancti. Quòd si etiam num contendas, percipiendum de linguæ dono in futura vita, dicam cum Patre Salas, labium electum, purum, & clarum, vt Symmachus, & Chaldæus vertunt, esse specialem illam linguam summè suauem, breuem, & perspicuam, de qua in quarta assertionione neque necesse est, vt verbum *Reddam labia,* adeo strictè, vt restitutionem linguæ antea consuetæ possit solummodò significare. Chaldæus vertit *Mutabo,* & Septuaginta *Conuertam.* Animaduertendumque est pro secunda assertionione, non dici *Reddam labia,* sed *labium,* vt innuatur vna tantum frequens lingua. Et fortè *Canticum nouum,* de quo Ioannes in Apocalypsis cap. 14. vers. 3. nouam illam denotat linguam.

32 Obiicies tertio, Cantandum *Alleluia* in cælesti Hierusalem iuxta Tob. c. 13. v. 22. *Per vicos eius Alleluia cantabitur.* Quæ vox (multoties etiam audita à Ioanne in cælo, vt narrat Apocalyp. 19.) cùm sit Hebræa, inferitur, eam linguæ fore in cælo communem. Adde S. Ioan. Apoc. 15. v. 3. audiuisse Beatos cantantes *Canticum Moysi serui Dei;* Illud autem Canticum (de quo Exodi 15.) Hebræicè fuit dictum. Adde iterum, Isaiam c. 6. v. 3. audiuisse Seraphinos, quorum alter clamabat ad alterum, & dicebat Hebræicè *Kadosch,* &c. id est, *Sanctus.* Tandem S. Paulum Act. 26. v. 14. audiuisse Christum loquentem sibi Hebræica lingua, *Saule, Saule, quid me persequeris?* Respondeo, Cælestia verba, & arcana talia esse, vt ea homini mortali non liceat eloqui. Idèd Scriptores sacri cælica cantica, quæ audierunt, aut præfenserunt, nostro modo significarunt; & Empyrei ipsi ciues audientium auribus sese accommodarunt. Hæc ob causam Christus Dominus alloquutus est Hebræi à S. Paulum, linguæ illius gnarum.

33 Si adhuc velis cum Hieronymo Columbo, nobilioris aliquas, & sacratiores voces Hebræas, vt *Iehoua, Alleluia* frequentandas perlatè in Empyreæ aula; haudquaquam oblectabor: nec item contradicam Anacleto Sicco lib. 1. de Ecclesiastica hymnodia c. 5. & 11. existimanti, vsurpados in Hierusalè cælesti Dauidicos Psalmos, siue lingua Hebræa, siue

sive noua alia præstantiori. Quod insinuatur à S. Hilario in v. 9. Psal. 60. vbi de Rege David inquit, *Psallat in sacrum saculi, & vota de die in diem reddet, nullo temporum sine conclusus, hymnis æternis æternorum votorum gaudia reddidurus, cum absoluta omni terrenorum corporum infirmitate, cælestem, atque Angelorum agat vitam de die in diem vota reddendo secundum illud, vota mea Domino reddam in atriis domus Domini in conspectu omnis populi eius in medio tui Hierusalè, cælestis vtriq; matris, & libera.*

34 Obiices quartò; Ad amum in paradiso accepisse à Deo Hebræum idioma; & hinc multa pro antiquitate, & nobilitate Hebrææ linguæ aggerabis. Respondeo, vtrò admittens. Sed tamen præstantiorem linguam beatificus status videtur exposcere, licet in Hebræa asperitatem, æquiuocationem, & inopiam verborum non taxabo, vt fecit Salas, his enim imperfectiōibus liberam esse deprædicant, qui eam probè sciunt, imo Græcæ multò copiosiorum contendunt; vt videre est in P. Antonio Iordino lib. de radicibus Hebræicis. Tandem pro lingua Latina nihil momenti, quod obiici possit, video. Est enim Catholica Ecclesia maiori ex parte vtatur eâ pro diuinis laudibus canendis, idèd nimirum est, quia in Europa communior, aliisque in partibus, vbi viget orthodoxa, & Romana fides.

SECTIO IV.

An Beati erunt in continuo audiendi exercitio? & an audient concentus musicos, aliosque sonos præter vocales?

35 **Q**uoad primam partem Suar. tom. 2. in 3. p. disp. 47. sect. 6. v. occurrit, (cni ad stipulantur Salas disp. & sect. 1.4. tr. 2. in 1. 2. n. 108. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitud. lib. 4. q. 7. art. 4. n. 2. & Felix (suprà) docet, necesse non esse, v. Beati audiant semper aliquod, loquantur, aut canant, tum quia loquutio, aut cantus tunc in potestate libera ipsorum, tum quia existente adhuc loquutione, aut cantu, liberum etiam ipsis est applicare auditum. Vnde inter hunc, & vsuum intercedit illud discrimen, quòd (altem obiecta vsus non dependeat ex aliqua actuali applicatione libera; sed sint res permanentes, & stabiles.

36 Neque obstat locus Apoc. 4. v. 8. vbi de quatuor illis animalibus dicitur, quòd requiem non habebant dicentia *Sanctus, &c.* Nam & 8. eiu(dè) Apoc. v. 1. narratur, factum esse silentium in cælo quasi media hora. Dominicus Sorus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. ait, primum locum non tam ad rigorem litteræ intelligi; sed quòd clamabant ordine quodam, & per vices cantus quandoque pausando. Et potè. intelligi de cantu continuo, non physice sed moraliter. Quem prægestauit in hac vita Isembardus Monachus Cisterciensis; sic enim apud Cæsarium, & Manrique in Annalibus Cisterciensibus an. 1170. c. 6. n. 7. dixit, *Choris in cælo psallentium interfui. Ah quàm concorder, quàm delectabiliter psallebant! In nostro cantu sicut esse dissonantia, sedium, lassitudo, ibi longè aliter est, in vnam omnes conueniunt melodiam, super omne, quòd delectat, dulciorem. Infatigabiles laudare non cessant, & quanto plus laudant, tanto plus crescit amor laudandi, & mirabili, ac ineffabili modo hoc prouenit in vsum grauissima quietis, quòd nunquam vacant à laude Creatoris.*

37 Neque item obest S. Chryostomus in epist. ad Theodorum lapsum, inquit, Beatos *continua* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

fruituros conuersatione in Christo. S. Ephrem serm. in omnes SS. Christi Martyres dicens, *Felicissimi sunt omnes Sancti ob hereditatem illam cælestem, qua perfruuntur, perpetuamque conuersatione cum Christo.* Nam conuersatio, idem est, ac conuictus, aut ac perpetua cogitatio de Christo, vti in S. Paulo ad Philip. 3. v. 10. *Nostra conuersatio in cælis est.*

38 Quoad secundam partem, mira sunt, quæ de Musica in ore Beatorum lego apud Guilielm. Parisiensem in 1. part. de Vniuerso p. 2. c. 42. *Erit (ita ille) os vniuscuiusque hominis glorificati sicut Cithara chordarum innumerabilium, & sicut organum innumerabilium fistularum, & erit sonoritas ex ore vniuscuiusque glorificati hominis concentus vocum, siue sonorum innumerabilium, mira, & incogitabili nobis hic suauitate sibi inuicem consonantium, & auribus perfectionis illius simul audibilium.* Laudantur hæc à Mauburno in Roseto tit. 38. Alphabeto 75. lit. G. & confirmantur à Drexelio p. 2. *Æternitatis lib. 2. de Cælo cap. 5. §. 3. exemplo artificiosi horologij, quod musicis vocibus instructum decantat carmen integum; sic quodlibet beatorum hominum os simphoniam, & concentum poterit edere.* Bustus p. 2. Rosarij ser. 19. tit. 3. de tertio paradisi gaudio, refert ex quibusdam fore, vt queant Sancti ore, manibus, & pedibus formare diuersos sonos mellifluous, ac suauissimos. Salas n. 105. existimat, non solum lingua, sed manuum plausu, & aliorum organorum vario vsu laudandū Deum à Sanctis in Cælo. Fortè exercebunt illam partem Musicæ disciplinæ, quam, teste Cassiodoro in lib. 1. variat. epist. 20. *Mutam nominare Maiores, scilicet, quæ ore clauso, manibus loquuntur, & quibusdam gestulationibus* (has amando à cælitibus) *facit intelligi, quòd vix narrante lingua, aut scriptura textu possit agnosci.* De hac parte insignem concinnauit annotationem P. Theophilus Raynaudus lib. 6. de virtutibus & vitiis sect. 2. c. 10. pag. 703. Locupletauitque nuper excellentissimus P. Pintus Ramirez tr. 1. Spicilegij sacri c. 12. à n. 10. vsque ad 15. Guido Panzirolus parte priori rerum memorabilium tit. 40. & Henricus Salmuth. in notis paucula quædam de eadem arte comportarunt; Iulius etiam Cæsar Bulengerus lib. 1. de theatro cap. 52. pag. 305. Cæda in Aduersariis c. 178. n. 11. nonnulla dederunt prælegmina.

39 Nec deerunt in Empyreæ instrumenta Musica. Nam, vt ait Bustus paulò antè citatus, *Absurdum non videtur opinari, quòd sicut Deus fecit incorruptibiles mansiones pro Beatis, ita etiam fecerit diuersa sonorum instrumenta incorruptibilia ad accidentalem eorum consolationem, vt ipse ab eis omni modo possibilibus, sicut conuenit, laudetur, & magnificetur.* Tann. tom. 2. d. 1. q. 3. dub. 4. n. 36. & Roa in c. 9. de statu Beatorum contendunt, posse ab illis efformari ex materia cælesti instrumenta Musica, quæ imitentur, & longè superent nostratia. Quod promouere licet ex Apoc. 14. v. 2. vbi testatur Ioannes, auditam à se vocem sicut *Citharædorum citharizantium in citharis suis.* c. 15. v. 2. & 3. vidit triumphantes de magna bestia habentes *Citharas Dei, & cantantes Canticum Moysi serui Dei, & canticum agni.* Antea c. 5. v. 8. referuntur quatuor animalia, & viginti quatuor Seniores cecidisse coram agno, habentes singuli *Citharas.* Vnde Cornelius ad hunc postremum locum, Arriaga, tomo 2. in 1. part. disp. 57. n. 8. & Anacleus Sicco lib. 1. Ecclesiastica hymnodia c. 11. pronuntiant instrumentorum etiam Musicam denotatam à Ioanne. Si præfara instrumenta alicui cum Hierony. Columbo in Angelica, & humana hierarchia 1.8. c. 21. n. 7. dissonent, non admodum contendam,

nisi & sonos ex cælestis corporis motione locali, yniúque partis ad aliam collisione efformatos repudiet; cum enim Regio media Empyrei sit scindibilis, facili negotio poterunt Beati efformare sonos gratissimos, qui instrumentorum harmonicum æmulentur concentum. *Ipsa etiam Beatorum voces suauissima erunt, & de concentu Musico band parum habebunt. Si enim nationes aliquæ sunt, ut de Sinis certissimum putatur, que in ordinaria loquela habent quandam concentum Musicum, attollendo, deprimendo, protrahendo syllabas, quid nisi simile aliquid, longè tamen perfectius Beatus concedamus, ratione cuius haud leuiter recreent audientium aures?* Ita Ariaga.

40 Quoad tertiam partem Author Elucidarij sub nomine S. Anselmi, & S. Laurentius Iustinianus exarati in n. 4. Cassiodorus etiam adductus in n. 19. & Maluenda infra allegandus videntur putare, glorificatas aures oblectandas ex harmonia cælestium orbium; quæ tam suavis creditur à Pythagoricis, teste S. Ambrosio lib. & cap. 2. in Exameron, ut idè dicitur, non peruenire ad terram, ne capti homines per suauitatem eius, atque dulcedinem, propria negotia, atque opera derelinquerent, & omnia hic otiosa remanerent, quodam humane ad cælestem sonum mentis excessu. Ea tamen oblectatio difficilis est; tum quia opinatio Pythagorica de concentu cælestium orbium est impostura veteratoria, & ruinosa carie perflaccida, ut ait S. Basilus homilia 3. in Exameron: tum quia post diem Iudicij cessabit cælorum motus, ut statuunt Richardus Victorinus lib. 3. super Apocalypsum cap. 7. Magister septentiarum, & cum eo Theologi in 4. dist. 48. permoti ex verbis Apocalypsis cap. 10. v. 6. *Tempus amplius non erit.* S. Ephraem ferm. de pœnit. inquit, *Non amplius Sol cursus suos alternabit, ortusque suos vicissim commutabit.* S. Hieronymus in cap. 6. Isaia v. 19. *Cessaturum Solis, Lunaque officium.* S. Ambrosius lib. 5. epist. 21. *Sol & Luna; & caetera Stellarum lumina requiescent in gloriam filiorum Dei, quando erit Deus omnia in omnibus.*

41 Sed ad primum respondere quis posset, opinionationem Pythagoricam displicuisse S. Basilio, ut & S. Damasceno lib. 2. de fide orthodoxa cap. 6. & antiquiori S. Dionysio lib. de Diuinis nominibus cap. & §. 4. placuisse verò alijs Patribus, & in primis S. Ambrosio præfatione in Psalmos ubi ait, *Ipsam axem cæli fert expressior sermo cum quadam perpetui concentus suauitate versari: ut sonus eius exiretis terrarum partibus audiretur, ubi sunt quadam secreta natura.* Rursus libr. de Isaac, & anima, c. 7. asseuerat, approbari à quibusdam ex nostris; addit tamen, *qui (concentus globorum) quoniam non venit ad fidem, saltem propter gratiam suauitatis non videretur alienus.* Et in præallegato libro, ac cap. 2. super Exameron expedit se à Pythagorica harmonia mitibus his verbis, *Sed easque sunt aliena ab studio nostro, & diuina lectionis serie, ut, qui foris sunt, relinquamus.* Grata deinde fuit S. Isidoro Hispalensi lib. 3. Orig. cap. 17. Boëtio lib. 1. de Musica cap. 2. S. Sidonio Apollinari in epithalamio Polemij; & Araneolæ, Licentio Poetæ in epistola 39. S. Augustini ad ipsum, Tertulliano ip cap. 2. de Pallio, ut Noster Mendoza lib. 8. Viridarij n. 195. colligit exinde, quod Lunam dicat modulationibus mensuris variare, Præterea Baptistæ Mantuano lib. 2. Sylla 5. & lib. 3. carmine Panegyrico in Robertum Sansferuicatem, Angelo Politiano in Nutricijs v. 149. Danti Aligerio in Paradiso, Cantu 1. Richardo Bartholino, lib. 8. Auftrados, ut omitram Philonem Iudæum lib. de somnijs, Leonem etiam

Iudæum Dialogo 2. de Amore, Ciceronem, & Macrobius in somnio Scipionis, Achillem Tatum in Isagoge ad Aratiphænomena c. 5. Platonem lib. de Republica, Martianum Capellam lib. 1. ac 9. de Nuptijs Philologiae, & Mercurij, Plinium lib. 2. historiæ naturalis c. 3. videreturque aliquod habere fundamentum in c. 38. Iobi v. 37. ubi rogat, Deus, *Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cælorum, quis dormire faciet?*

42 Neque cogitatio hæc damnata est inter Marcotorum dogmata à SS. Irenæo, & Epiphano, ut immeritò tradit Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ, annotatione 105. Nam Marcolij aliud confingebant, nimirum septem cælos pronuntiare totidem litteras. Constat id ex S. Epiphano hæresi 34. quo loci transcribit verba S. Irenæi. De cælorum concentu consulantur Author librorum de mundi imagine in lib. 1. cap. 80. Albertus Magnus ferm. 38. S. Hildegardis in solutione ad q. 27. Pico-lomineus de cælo c. 37. Rhodiginus lib. 1. lectionum antiquarum c. 19. Abaelardus l. 1. introductionis ad Theologiam n. 17. Richel in elementatione Philosophica, propositione 58. Gerson tract. de canonicis tom. 2. fol. 405. part. 3. Georgius Venetus de Harmonia mundi cantico 1. ton. 8. concentu 10. cantico etiam 3. tono 3. concentu 6. ac 7. Parisiensis in primæ partis de Vniuerso part. 2. c. 34. Leo de Castro in c. 40. Isaia v. 26. Alexander à Turre p. 1. de fulgenti radio Hierarchiæ Ecclesiæ militantis. lib. 1. radio 5. Alfonso de Mendoza in quodlibetis q. 3. expositiua à n. 6. Pineda, & Bolducius in c. 38. Iob v. 37. Cornelius à Lapide in cap. 8. Prouerb. v. 30. in c. 16. Ecclesiastici v. 28. Maluenda lib. 3. de Antichristo c. 29. Valles de sacra Philosophia c. 56. Iacques Bochius in Pf. 18. v. 5. Viegas in 6. Apocalypsi. comment. 4. sect. 12. n. 5. Connimbricenses 1. de cælo c. 9. q. 1. Auerfa q. 34. Philosophiæ sect. 9. ex quibus comperum saltem erit, non adè absonare.

43 Ad secundum respondere posset, cessaturum quidem cælorum motum, si præcisè attendatur generatiō, & corruptioni rerum sublunarium; quæ quia non erit, neque ex hoc sine erit ille necessarius; nihilominus Deum quandoque indulturum, quoddè detureo sine, ut Beatorum aures conditissimo mulceantur sono, quem causet. Si tamen id non approbetur, posset vltierius respondere, Beatorum auribus indendas à Deo species harmoniæ, quam modo edunt cælestes orbis, & medijs illis speciebus audiendâ, non secus ac si tunc ipsa existeret, aptè ad tentanda in sect. 3. exerc. 32. Post hæc scripta animaduerti præstitam operâ à n. 41. forsân ab aliquo iudicandâ superuacaneam; dicit enim SS. Anselmum, & Laurentiū Iustinianum non loqui de harmonia ex cælorum motu, sed de ea, quæ fiet intra ipsos cælos iuxta varios modos in præcedentibus declaratos. Quisquis tamè ita interpretetur Patres illos, non negabit, ut reor, satis appareret à me intellectos in alio sensu.

SECTIO V.

Occurritur duplici obiectioni.

44 **F**erit, qui ex Cantilenis Elysijs creditis ab Ethnicis, ut visū est in sect. 2. sumat occasionem improbandi Empyreas; obiectione namque nos tractante ad cælum voluptates Gentilicas, imò & paradisiacas Mahumetanorum. Et hanc ob causâ habuit suspectas cætilenas, & saltationes cælestes Parisiæ in primæ partis de Vniuerso part. 2. c. 43. Sed immeritò, cum nos nihil inhonestū, quodq; dedecet statū beatificum hominum immortalium, ad Empyreum traducamus.

ducamus. Ast Mahumetani quas spurcicias in suo non sperant paradiso? Gentiles autem ob præsumptas cantilenas, & choreas in campis Elysijs reprehensionem non merentur. Fortè quemadmodum ex inauditis de paradiso terrestri confinxerūt Elysijs prata, ita ex inauditis gaudijs, & delectationibus Beatorum præferunt concentus, & tripudia.

45 Erit etiam, qui loquutionum vtrumque cum eodem Parisiensi vocet in dubium: Si enim quilibet Beatus clarè cognoscit aliorum conceptus, & volitiones, inutilis videretur vox sensibilis ad eas exprimendas & significandas: Responderetur primò, Deo etiam perfectas esse nostras cogitationes, & libita; vtiliter tamen ad ipsam preces, & orationes vocales fundi. Secundò, loquuntur Beatos de pluribus, quæ cunctis non innotescunt; non enim cuncti sciunt omnia futura, neque omnia, quæ gesta sunt in terris, nec omnes actus internos aliorum: loquuntur item de pluribus, quæ etsi habitualiter sciantur, non tamen semper considerantur actualiter, & distinctè: in super de pluribus, quæ etsi actualiter considerentur, tamen non tam perfectè, ac ex colloctione cum alio, qui ea subtilius, & diligentius ponderabit. Tertio responderetur ex Ægidio Romano quodlib. 6. q. 25. *Non solum datus est nobis sermo ad vitandâ ignorantiam, & ad sciendâ aliorum conceptus; sed datus est etiam ad sociale solatium. Si enim se inuicem diligentes in suis colloctionibus delectantur, etsi nihil intenderent scire de conceptibus, & nihil intenderent per hoc addiscere: sed ipsa colloctio dilecti magnam delectationem facit. Dulcis enim est vox dilecti, non solum ut illuminet mentem, sed etiam quia resocillat auditum, & gaudium generat audientis: : Vi ergo sit plena sanctorum lætitia, & perfectè sit delectabilis illa sancta societas, erunt in Patria vocales voces.* Quartò, dicimus, Beatos dearticulatos voces tum prosa, tum vestu in laudem Dei, & gratiarum actiones pro acceptis beneficijs.

46 Et hæc sola esset sufficiens ratio ad credendam locutionem Beatorum in Patria. Etenim nullum est opus internum, ut inquit Lessius lib. 3. de summo bono c. 8. n. 10. quo Deus magis honoretur, aut

quod maiorem, honestioremque voluptatem contineat, quàm carnicum laudis, & gratiarum actionis. *Dulcis cantilena, quæ non corpus effeminat, sed mentem, animūque confirmat.* Sic S. Ambrosius in Pf. 118. ferm. 7. Præterea cantibus celebrabunt Christi, & sanctissimæ Marris laudes, triumphos Martyrum, Confessorum facinora, & Sanctorum omnium contra Diabolum victorias, ut sibi persuadet Cardinal. Bellarm. lib. 4. de æterna felicitate Sanctorum c. 6. Et hunc in sensum trahit illud Ecclesiast. c. 31. v. 11. *Et elemosinas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum, intelligens de Ecclesia triumphante, in qua erit vera gloria; iuxta S. August. lib. 22. de Ciuitate Dei c. 30. Et laudantis nec errore quisquam, nec adulatione laudabitur: in qua erit verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferretur indigno; sed nec ad eam ambit vllus indignus, ubi nullus permittitur esse, nisi dignus.* De S. quidem Martino canit Ecclesia militans, *Martinus hic pauper, & modicus, diues cælum ingreditur, hymnis cælestibus honoratur.*

47 Adiciat Salas n. 105. vsuros Dialogis, metro compositis, Beatos, vno interrogante, & alio respondente, etiam quando responsonem alter non ignoret, ut non solum mens, sed lingua in Dei laudibus semper versetur. Non ægrè crederim carminum in cælo vsu; Poeticum enim leporis, quæ dicuntur, nescio quam fidem, & auctoritatem conciliat, ait Hipparchus lib. & c. 1. ad Arat, atque Eudoxi phænomena; Seneca etiam epist. 109. *Eadem negligētius audiuntur, minusque percipiunt quandis soluta oratione dicuntur; ubi accessere numeri, & egregium sensum adstrinxere certi pedes, eadem illa sententia velut lacerto excussa torquetur.* S. Ambrosius in prologo ad Pf. 118. *Cum suavis omnis doctrina moralis sit, tum maximè suauitate carminis, & psallendi dulcedine delectat aures, animūque demulcet.* Et hæc satis pro præfati exercitatione, si tantum dicere liceat cum S. Augustino c. 25. Meditationum, *Felix ego, & verè in perpetuum felix, si audire meruero illa cantica cælestis melodia, quæ cantantur ad laudem Regis æterni ab illis supernæ patriæ ciuibus, Beatorūq; spiritui agnimbis. Fortunatus ego, nimisq; beatus, si meruero cantare ea.*

EXERCITATIO TRIGESIMA.

De Olfactu glorificatorum hominum.

INFECTVS est tertius serie, & dignitate sensus. Idcirco iam de eo Arnoldus Abbas tract. de opere sex dierum scripsit, *Nec de locis corporalibus, vel odoribus, vel saporibus vlla erit vltra vel cura, vel questio (post glorificationem corporum) quia, sicut diximus, etiam localis aliqua tunc erit delectatio, spiritualis erit vsiq; non carnalis.* S. etiam Bonauent. in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. n. 42. negauit, futuros olfactionis actus in cælo. Censuit & id non improbabile Abulésis in c. 17. Matth. q. 16. Reliqui verò Theologi vnanimi firmat consensu, odoratum glorificatum proditum in suos actus. Ægid. Lufitan. rom. 3. de Beatiud. lib. 4. q. 8. art. vnico §. 2. n. 8. refert complures Theologos; eis alios annumerare prætermittit, ut & Patrum apponere testimonia; nam ea dedi in sect. 1. exercit. proxima. Sed non tacebo S. Bonauenturam in folioquo c. 4. retractasse quæ dixerat in 4. sententiarum.

2 S. Th. in eundè 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstionc. 4. adducit Ecclesiæ canticum quoddam, videlicet, *Odor suauissimus erunt corpora sanctorum.*

ut probet extituros odores in cælo. Verumtamen

P. Gabr. de Heuao, Empyreolog. Pars II.

iam non est in vsu. S. Antonin. 3. p. summa tit. 30. c. 7. §. 4. aduocat aliud modò vsitarum, nempe; *Sancti tui, Domine, florebus sicut lilium, & sicut odor balsami erunt ante te.* Et licet quoad primam partem de flore sicut lilij accipiendum sit metaphorice, nihil vetat quoad secundam de odore accipi proprie. Ioannes Maior in 4. dist. 49. q. 14. conclud. 3. ait, significatam glorificatorum corporum fragrantiam in Iacobi odore, qui quasi agri pleni, Genes. 27. v. etiã 27. & olfactione in bene disposito Isaac odoratu.

3 Beatorum corporum nonnulla spiratura suauissimum odorem, extra controuersiam est. P. Andreas Pintus Ramirez lib. & cap. 1. in Canticum Cantorum v. 3. num. 38. perluadet sibi, Christum, dum mortalem vitam ageret, aliquid odoris de optima corporis complexione immisisse. S. Iustus Orgelitanus Cantorum 1. v. 16. vocat Christi corpus *sincerum odoriferum.* Sed ut sit, in sensu litterali, vel mystico loquatur, tale quid de Deipara Virgine putat Carthusianus lib. 1. de eius laudibus art. 36. & de Salomone suspicantur Pineda lib. 6. de rebus illius cap. 4. num. 2. Cornelius in

a a 3 Cantica

Cantica cap. 5. v. 15. Vincentius Richardus in cantica etiam cap. 1. v. 3. De Alexandro Magno inquit Plutarchus, *Cute, ore, totoque corpore miram reddidisse fragrantiam, quam interiores tunica retinebant, propter concoctos calore humores in corpore existentes, qui sunt putredinis materia.* Quod si mortalia hominum corpora quandoque odorata; quidni & immortalia aliqua, & maxime Christi Domini? *Cuius odore reuiuiscunt mortui, ut aiebat purissima Agnes apud S. Ambrosium in serm. 90. S. Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum cap. 16. narrat de B. Virgine Tarilla, tunc sursum respiciens, I E S V M venientem vidit, tantaque subito fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suauitas cunctis ostenderet, illuc aurorem suauitatis venisse.* Narrat itidem Valgius apud S. Paulinum ep. 36. ad Macharium, *Se ad ipsum pedes nunc Domini, nunc Martyris (Felicitis) gubernantis, sibi solitum procubare, etiam familiariter ipso allestante in genibus quoque, ac sinibus sacris beatum, & affatibus diuinis odorum, reclinati capitis puluinar habuisse.*

4 Prophani Deos, Deaque inducunt suam exhibere mortalibus presentiam per exquisitum odorem, ut Virgilius in 9. Æneidos de Apolline,

*simul hæc affatus ab alto
Aethere se mittit; spirantes dimouet auras.
Et in 1. de Venere,*

*Dixit, & auertens rosea ceruice refulsit,
Ambrosiaque coma diuinum vertice odorem
Spirauere.*

Ouidius Fastorum 5.

*Omnia finierat, tenues secessit in auras,
Manst odor, posse scire fuisse Deam.
Claudianus de Nuptiis Honorij, & Mariæ*

*fundique comarum
Gratus odor, mox vera fides, numenque refulsit.*

Vide Cerdam, & Pontanum ad superiora Maronis Carmina, Carolum Neapolitanum ad Ouidij; & ad Claudiani, Barthium, Turnebum in Aduerariis lib. 30. cap. 28. Poëta Christianus Sannazarus lib. 1. de partu Virginis imitatus est veteres Vates, dum de Angelo Gabriele salutante Deiparam in Nazareth ludit,

*Ac cælis latè insuetum diffundit odorem.
Non ergo mirum, si immortalia aliqua corpora illum spiraturum dicamus.*

5 Imò omnia fore maxime odorata, crediderim cum Ioanne Maiore supra, Bellouacensi lib. 31. speculi Historialis cap. 110. Iacobo de Vitriaco serm. 1. Dominice 4. in Quadagesima, Iabello in 8. p. Christianæ Philosophiæ tract. & cap. 3. Blofio in speculo Spirituali cap. 14. & in Enchiridio paruulorum lib. 2. cap. 6. Pefantio in 1. 2. q. 4. a. 6. d. 11. Soro in 4. dist. 49. q. 4. & conclus. 5. Marulo de Religiosè viuendi institutione per exempla lib. 6. cap. 15. Gregorio Martinez in 1. 2. q. art. & dub. 3. Francisco Felice cap. 7. de Beatitudine difficult. 3. num. 1. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 57. num. 9. in fine, Sherlogo volumine 3. in Cantica, vestigatione 36. num. 35. Auersa p. 3. q. 53. sect. 2. Petro Reginaldeto parte 2. finalis retributionis in 9. gloria corporis. Si obicias ex Ægidio supra num. 16. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. §. 1. proposit. 3. n. 8. Roa cap. 10. de statu Beatorum, odor resultat in corporibus ex mixtione, in qua Calidum, & Siccum dominantur. Sed in omnibus gloriatis non erit eadem mixtio, & temperamentum. Ergo non omnia efflabunt odorem. Respondè; etsi omnia non sint habitura idem temperamentum, tamen sic calorem, & siccitatem adunanda, ut in quolibet sufficiant ad odoris emissionem, inæqualis quidem

pro maiori, vel minori gradu illarum qualitatuum; non aliter ac per Sorum in 4. dist. 44. q. vnica art. 4. in solutione ad primū, omnia glorificata corpora erunt alba, sed cum varietate orta ex propria cuiusque natura.

6 Sicut hæc grata non sint, asserat cum S. Thoma in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. quæstiuncula 1. ad 2. Suariorum tomo 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3. & 6. Sala tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. n. 115. Barrada tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. & permultis aliis intestina immortalium corporum fore plena humoribus, & aëre affectis optimis odoriferis; qualitatibus. Vel asserat, imprimendos à Deo corporibus odores suauissimos; naturales tamen, & eiusdem speciei cum existentibus.

7 Vno itaque ex tribus modis indicatis efflabunt delicatissimum odorem glorificata corpora; vti è contrario damnatorum corpora fæorem Auernalem, multoque grauiorem eo, quo Antiochus, ut refertur 2. Machabeorum cap. & v. 9. suum exercitum grauabat. S. Vincentius Ferrer. in sermone de Resurrectione Generali habito Cadoni in Normannia dixit corpora damnatorum fore adeò fætida, ut ad vsque Parisios peruaderet fætor graue olens, si vnus damnati corpus poneretur Cadoni. S. Antonius de Padua sermone feriæ 2. in hebdomada 1. Quadagesimæ addit, ipsorum damnatorū odoratum cruciandum ex fæore feratum, quas inuffit ignis conflagrationis; item ex sulphure horrendo, nec non ex tineâ, & vermibus scaturientibus in carne; denique ex concidientia marcidæ generante fæorem terribilissimam. Loquuntur de pestilentia, putridoque Inferni odore S. Theresia c. 3. vitæ suæ, Emmanuel Hortigas in flamma æterna l. 2. c. 6. Rulca l. 2. de Inferno c. 19. Sandæus in Grammatico profano commentatione 16. n. 58.

8 Hæc omnia eo fine collegi, ut constaret, non defuturos in Empyreo puratissimos odores; qui cum ibi careant contrario; perpetui erunt, & per liquidam Empyreï regionem mediam tam facile spargentur, quam nunc per nostrum aërem. Sed diffundentur tunc absque euaporatione, seu exhalatione corporis alicuius vt post S. Thomam supra q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. ad 3. animaduertunt Theologi maxime Lessius l. 3. de summo bono c. 8. n. 102. Tannerus tom. 2. d. 1. q. 3. dub. 4. n. 37. Gregorius Martinez in 1. 2. q. art. dub. 3. conclus. 4. Ioannes de S. Thoma loco mox citando, & Ægidius Lusitanus supra §. 4. à n. 23. vsque ad 27. Si autem ibi non deerunt odores, sequitur, olfactum glorificatum placidissime exercendum in eorum perceptione siue immediatè, siue mediatè per species sui concurrentibus ipsis odoribus. Nam in tali exercitio nulla indecentia aut inconueniens apparet. Iam dixi in sect. 4. Exercit. 15. Empyreum ipsum corpus non fore ex se odoriferum; sed solummodò vehiculum odorum; quorum erit commodum medium regio interior, vt pote liquida instar aëris, & aquæ; nam si esset solida, & densa, non possent odores transmitti naturaliter per ipsam ad olfactum. Dixi etiam in sect. 1. exerc. 14. beatos homines respiratorum corpus liquidum regionis interioris Empyreæ. Et hoc modo melius intelligitur eorū odoratio, ac loquutio; licet Duallius tract. de quatuor nouissimis q. 6. art. 3. pag. 644. & Ioan. de S. Th. in 1. 2. a. 9. nolint admittere respirationem externi liquidi corporis in beatis hominibus. Nec ego ipsa concedere ex fine temperandi calorem cordis; cessabit nāque in finis, & restaurandi spiritus necessitas, siquidem calore immo dico non alterabitur cor, & spiritus manebunt incorrupti.

EXERCI

EXERCITATIO TRIGESIMAPRIMA.

De Gustu Glorificatorum Hominum.

VARIO loco inter sensus numeratur Gustus. Ad eius actus non opus est medio externo, vti neque ad actus tactus. Ideoque tractatio de gustu non pertinet ex iure stricto ad nos, qui eam tenens agimus de actibus externis incolarum Empyreï, quatenus hoc vt medium corporeum conducit ad illos. Nihilominus ne tractatio de externis sensibus manca, & mutila maneat, libabimus non nihil de gustu, & non nihil attingemus de tactu. Primum præstandum est in hac Exercitatione; Secundum in vicina.

2 Priuant Beatos exercitio gustus S. Bonauentura in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. n. 42. Ouandus ibidem propositione 35. & nonnulli sine nomine memorati ab Horontio lib. 11. suæ Margaritæ c. 41. Censetur id probabile ab Abulensi in 17. Mathæi quæst. 116. & sub dubio relinquuntur à Sancto Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiuncula 4. Nam in corpore ait, *gustus non erit in actu, ita quod immutetur ab aliquo cibo, vel potu sumpto, ut patet ex dictis. Nisi forte dicatur, quod erit gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.* Sic S. Thomas, & sic fermè Valentia tomo 4. disp. 11. q. 5. puncto 1. v. *ut enim, Ioannes Bulæus lib. de statibus cap. 8. statius gloria æternæ.*

3 Sed tamen Gerson sermone in solemnitate omnium Sanctorum p. 2. fol. 248. credit neminem a futurum determinare, non reperiri in Patria quosdam proprios actus gustus, & tactus, seclusa imperfectione. Et Theologi cæteri eos incunctanter admittunt. Citatis de Ægidio Lusitano tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 9. §. 2. n. 5. adiungo Guilielmum Parisiensem in 1. partis de Vniuerso parte 2. c. 33. Iacobum de Voragine serm. 3. in Dominica 25. post Trinitatem. Raymundum Eremitam vel Lullum, libro Clerici c. 7. S. Bernardinum Senensem tom. 1. serm. 38. pag. 393. tomo 2. serm. 65. pag. 975. tomo 3. in Quadagesimali Seraphico serm. 49. p. 2. principali pag. 431. & serm. 14. ex Extraordinariis p. 4. pag. 502. Mauburnum in Roseto cit. 38. Alphabeto 75. §. 1. notula 1. Niderium c. 6. in 10. præceptum Decalogi, Georgium Venetum da Harmonia mundi cantico 3. ton. 2. concentu 2. Horontium supra, Carthusianum in 4. dist. 44. q. 4. & alibi sæpè, Ledesma in secunda quartæ q. 86. artic. 3. Robertum Holkot lect. 33. in librum Sapientiæ, Benzonium in canticum *Magnificat*, lib. 2. c. & dub. 4. Bonartium in c. 7. Ecclesiastici v. 19. Marianam lib. 2. de morte, & immortalitate c. 1. Bellarminum in concione de Beatitudine Cælesti, Hieronymum Columbium in Angelica, & humana Hierarchia lib. 8. c. 9. Maximilianum Sandæum in Theologia Iuridica commentatione 33. Medinam in 1. 2. q. & art. 3. in fine, Franciscum Felicem c. 7. de Beatitudine, difficult. 3. num. 5. Bellarminum lib. 3. de æterna felicitate Sanctorum cap. 8. Henriquez lib. vltimo de fine hominis c. 27. §. 2. Barradam tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. Lessium lib. 3. de summo bono cap. 8. Roam cap. 11. de statu Beatorum, Tannerum tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 4. num. 50. Granadam 3. p. contro-

uerfiæ 13. de Nouissimis tract. disp. & sect. 3. n. 32. Arriagam tomo 2. in 1. p. disp. 57. n. 11. Ileo alios frequenter obuios, ne prolixior sim. Præuere S. Anselmus in Elucidario, & sub eius nomine Author libri de similitudinibus cap. 57. S. Laurentius Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. & apud S. Augustinum Author libri de spiritu, & anima c. 58. vbi dicitur, *Nec dici potest, quantam habeat in gustu voluptatem, quantam in sapore incunditatem, quantam in odore suauitatem.* Quæ verba essent optima pro adstruendo exercitio gustus, & odoratus, nisi Author loqueretur potius de Deo habente illas voluptates metaphoricè respectu Beatorum.

4 Nullius cibi, & potus erit in cælo vsus, vt latè probat S. Thomas lib. 4. contra Gentes c. 83. sufficiat pro hac Catholica veritate illud Pauli ad Romanos 14. v. 17. *Non est regnum Dei esca, & potus, vt omittam alia sacre Scripturæ testimonia expensa à Patribus contra Millenarios aientes, cibo, & potu rediuuios iustos potituros in terris simul cum Christo per mille annos.* Ob id Gennadius de Ecclesiasticis dogmatibus c. 54. admonet, *In diuinis promissionibus nihil terrenum, vel transitorium expectemus: non quod ad cibum, & potum pertinet.* S. Hieronymus lib. 14. in Ezechielem c. 46. *Neque in futuro manducabimus, & bibemus, sed illo vescemur pane, qui de cælo descendit, de quo in Psalterio canitur, Panem Angelorum manducabit homo, & meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me.* Allegar ibi Doctor Maximus verba Pauli ad Corint. 6. v. 13. epistola priori, *Esca ventri, & venter escis; Dem autem, & hunc, & illas destruet.* In quæ verba videntur est noster Iustinianus. S. etiam Dionysius Areopagita c. 7. de Ecclesiastica Hierarchia parte 1. §. 2. cum scripsisset, *Alij rursus nescio quo pacto ad carnales cogitationes declinantes, dixerunt, presenti vite similem eam, qua Sanctis promissa est, sanctissimam & beatissimam requiem, cibosque vitæ variabiles proprios, his qui æquales Angelis sunt enasuri, nefariè applicuerunt.* Adicit, *Sed absit, vt vnquam sanctum aliqui vir in istiusmodi errores incidat.*

5 Vnde Rupertum legens hæsi in his eius verbis lib. 2. super Genesim cap. 26. *Non sicut hic, ita ex necessitate manducabitur illic. Etenim in hac hominis peregrinatione omnibus est mortalitatis solasium, illic autem immortalitatis delectamentum. Et hoc sciendum, quia propter solum hominem hunc terrenum paradysum plantauit Dominus Deus, illum autem paradysum caelestem & Angelis plantauit, & hominibus. Nam Angelus, qui terrenum non habet corpus, vnus spiritualis paradysi delicias est contentus, homo autem qui ex corpore constat, & spiritu, duplici paradiso deliciabitur. Illic æterna resurrectione beatificatus secundum animam sola cibabitur Diuinitatis felici visione; secundum corpus autem vescetur omni ligno pulchro, & suauissimo, non pro necessitate, sed pro magna, & ineffabili voluptate. Nunquid enim ex necessitate Dominus noster post resurrectionem suam manducauit coram discipulis suis? Non vtiq; sed ex potestate. Et tunc quidem quia potuit, manducauit immortalis*

a a 4 propter

propter mortalium utilitatem; Nunc autem, & in æternum poma sui paradisi manducare potest propter suam voluptatem. *Amamen quia Sancti Angeli (sicut alio loco iam dictum est) qualiacumque habeant corpora, & sanctorum hominum hospitali charitate interdum adeo delectati sunt, ut appositos cibos manducasse legantur, potest credi, quod eadem potentia multo magis tunc opulis nostris sint condelectandi, ubi viderint nos simul congregatos hereditate Patriæ nostræ cibari, quos cum viderent in primo parente præiudicatos exulare, amica condolerint charitate, per ampla septa vacui paradisi.* Hactenus Tuitienfis Abbas, benignæ interpretationi aditum præcludens. Et quidem licet secundum se nec physicè, nec moraliter repugnet glorificato corpori degustatio cibi, qui non digeratur, & in eius substantiam non conuertatur, qua de causa dixit S. Augustinus lib. 13. de Civitate Dei c. 2. *Non potest, sed egestas edendi, ac bibendi talibus corporibus auferretur.* tamen post Resurrectionem generalem neque intra, neque extra Empyreum permanebunt mixta, quæ in cibum deferriant, & Empyreum ipsum, ubi erunt homines sicut Angeli Dei, non animale, sed spirituale vitam agentes, neutiquam decent dapes, & pocula; etiam si sine digestionem, & concoctionem, aliena profus statui immortalium corporum, dicerentur transmitti, uti transmissa sunt ex Christi Domini corpore, quando ad demonstrandam suæ Resurrectionis veritatem comedit, & bibit ante Ascensionem.

6 Quod si ex S. Hieronymo in epistola ad Pamachium adversus errores Ioannis Hierosolymitani Henoc, & Elias paradisi terrestris coloni, possident Dei consortio, quod nos imitamur ieiunio, vescuntur caelesti pane, & saturantur omni verbo Dei, eundem habentes Dominum, quem & cibum: & ex S. Augustino lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione ad Marcellinum c. 3. *fortasse nec his cibis egent, qui sui consumptione reficiunt, etsi non sint iam in illam spirituales qualitates corporis commutati, qualis in resurrectione promittitur.* multo potius affirmari id debet de glorificatis hominibus Empyreum incolentibus palatium. Fit non semel in sacris Oraculis mentio cibi, & potus Beatorum. Sed huc spectat regula illa S. Augustini in lib. de catechizandis rudibus, *Si quid in scripturis audiat, quod carnaliter sonet. Credendum est, spirituale aliquid significari, quod ad sanctos mores, futuramque vitam pertineat.* Et quidem eis nominibus significantur spirituales delitiæ ex Dei diuisione, non secus ac Exodi 24. v. 11. dicitur de Moyse, & Aaron, aliisque Principibus populi in secessu ad montem Sina, *Videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.* Vbi Aloysius Lipomanus, *Sic Deus se illis videndum præbuit, ut gaudium maximum ex eius visione perceperint, quas spirituales delicias per edere, & bibere circumloquuntur.* Huic explicationi præluxit Chaldaeus Paraphrastes inquit, *Gausti sunt in sacrificiis suis, quasi comedissent, & bibissent.*

7 Etsi gustus proprium vsum non habebit per saporem extrinsecum cibi, & potus, tenent tamen communiter Theologi cum S. Thoma supra, qui bus consentit S. Bonaventura in Soliloquio cap. 4. Beatorum linguam, & palatum oblectandum ex adiuncto quodam humore lapido. Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. in 7. conclusione oriturum tradit ex optima temperie primarum qualitarum, non aliter ac per ipsum orietur odor ex eadem temperie. Et confirmatur à Lessio in n. 103. quia si homo boni temperamenti, & plane sanus afficitur suaviter,

etiam ieiunus, lingua, & palato, afficitur multo suavius ibi, ubi temperamentum erit perfectissimum. Nec valet opponere ex Agidio in n. 11. omnes Beatos non habituros eandem temperiem, quare nec eundem humorem lapidum. Nam hæc obiectio enervata est in n. 5. Exercitationis præcedentis in simili casu.

8 Infundetur præterea diuinitus lingua, & palato caelestis aliquis liquor lapidum, vt censent Richardus in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 5. Labellus in 8. parte Christianæ Philosophiæ tract. & c. 3. Viguerius in Institutionibus c. 14. §. 2. v. 3. Pefantius 1. 2. q. 4. a. 6. d. 12. Auerfa 3. p. q. 5. sect. 2. Laurentius Cupærus de quatuor hominum Nouissimis excitatione 22. Petrus de Alliaco in quadruplici exercitio spirituali §. 4. n. etiam 4. Hieronymus Columbus in Angelica, & humana Hierarchia lib. 8. c. 9. n. 6. Drexelius p. 3. æternitatis, lib. & c. 2. §. 3. alique ex præcitat. Adit Lessius, caelestem hunc liquorem spargendum per stomachum, reliquaque membra interiora, quia partes istæ postulant aliquem humorem externum, quo lubricæ, & humidæ conferuentur. Ioannes Maior in 4. dist. 49. q. 14. conclus. 3. agnoscit in Manna Hebræis dato figuram præfatij saporis, atque vocari Angelorum escam, quia linguis eorum, qui Angelicè viuunt, apponetur. Fortè nuncupari sic etiam potest, quia non alium saporem Angeli degustarent, si quo illi recreandi forent, vt de Manna notant Lorinus in c. 16. Sapient. v. 20. & 21. Castro ibi, Cornelius in c. 16. Exod. 3. Coniuribus tract. 7. in lib. Meteor. cap. 11. Trimoque lib. 1. Meteor. disp. 5. sect. 30. num. 228. alique apud Nouarinum in Agno Eucharistico. num. 172. Nec longè aberrabit qui Apocalypsis illud cap. 2. v. 17. *Vincens dabo Manna absconditum* intelligat de hoc lapido humore.

9 Qui sanè talis erit, vt per eum sentiant, & gustent Beati sapores omnes, quos voluerint. Ita Maior, Hentiquez, Barradas, Ariaga, Pefantius, & Viguerius supra; hand secus ac de Manna dicitur Sapientia 16. v. 21. *Deseruiens uniuersis que voluntati, ad quod quisque volebat conuerteretur.* Et cum in Manna varietas saporum ostenderit dulcedinem, quam in filios habebat Deus, vt expenditur ibidem; similique largitate aluerit S. Ruadanum, & discipulos liquore guttaqum fletu ex arbore Tilia, vt narratur in vita S. Finiani 23. Februarij in 1. Sanctorum Hiberniæ tomo edito à Ioanne Colgano pagin. 395. mirum non erit, si in cælo diuina dulcedo ptouideat filiis, & electis suis, admissis ad carnam magnam, saporum omnium suauitatem. Hinc sicut Deus miraculosè saporos varios in Manna inducebat, siue pro solis iustis, siue pro omnibus Hebræis indiscriminatim (de quo P. Salianus anno mundi 1244. à numero 304. copiosè, & venustè) ita infunder humori huic caelesti.

10 Si tamen cui videatur cum Francisco Felice supra, non decere siue Beatorum immutabilitatem, siue incorruptibilem, & inuariabilem Empyreum frequens generatio, & corruptio saporum, dicere poterit, indendos semel, & simul à Deo huri huic, aut linguæ, & palato Beatorum cunctos saporos delectabiles; & iam hos, iam illos percipiendos ad placitum ipsorum Beatorum; & fortasse cunctos vna quandoq; discernendos, si essentialiter incüpossibiles non sint inter se, vel respectu actuum.

11 Si cui etiam videatur cum Agidio n. 12. vnicü fore saporem, erit suauissimus, & superabit in perfectione eos, quos nunc experimur, nec pariet fastidium

fastidium. Nam vt fatur S. Prosper vel S. Iulianus Toletan. Antistes lib. 1. de vita contemplatiua c. 4. in cælo erit *sensus sine offensione, saturitas sine fastidio, & tota sanitas sine morbo.* Atque vt S. Bernardus, serm. 33. in cantica, *Nihil ibi fastiditur, nihil deficit.* Nec necesse erit, vt degustatio eius humoris ordinetur ad nutritionem, aut sustentationem, satis est, si dirigatur ad decentissimam gustus voluptatem, rependente Deo mortificationem istius, & aliorum sensuum susceptam à Sanctis, dum inter mortales degerent.

12 Humoris illius tantillum prægustauerat castissima virgo Agnes, cum apud S. Ambrosium in serm. 90. caelestem suum commendans sponsum aiebat, *Iam mel, & lac ex ore eius suscepi.* Purissima etiam Virgo Leocritia, (cuius sacri cineres coluntur Oueti) eodem nectare fuit delectata Nam teste Aluaro in vita S. Eulogij, narravit, *Sibi vna, & alia vice oranti liquore mellis os repletum fuisse, quod se non ausu temerario expulisse, sed inglutuisse crassi elementi admirando speciem.* Sed iuuabit scire, quid talia referenti responderit S. Eulogius, nimirum, *hoc esse præsagium regni caelestis dulcedinem perfrendam.* Vtraque Virgo, & Martyr delibauit, non ebibat, nec degustauit plenè in vita mortali Empyreum Nectar, & Manna; quo quantum sit refectus Augustus puer, minister Ecclesiæ S. Eulaliæ Emeritenfis, vt *deinceps aliud nihil præter illum nunquam desideraret cibum*, nosces ex Paulo Diacono Emeritenfis, l. de vita, & miraculis Parrum Emeritensium c. 1. Antiquum illud Hebræis donatum Manna non antè fluxit, quam ex Aegypto discessere, defeceruntque eis viatica, & cibi Aegyptij. *Discimus hinc, quod oporteat mundos, purisque animos nostros facere, ita vt omnino Aegyptiaca vita, vitiorum scilicet omnium turba, nos desiciat, & depurato, defecatoque animo caelestem cibum esse suscipiendum.* Sic S. Gregorius Nyssenus in Moyfis vita, & quando purior animus, quam cum reunitus corpori, caelestem inhabitet aulam? Tunc Ambrosium illam, & Nectar suscipiet ex integro Beatorum homo. Plura hic occurrebant de Ambrosia, & Nectare Deorum, & illorum etiam, quos ad immortalitatem ex mortali conditione euexit fabulosa Gentilitas. Sed his dapibus, & poculis exundant vel puerorum labra.

13 Porro autem sicut glorificatorum hominum status erit omninò oppositus infelicitati damnatorum, sic hos in lingua, & palato cruciandos humore quodam, felle, & absinthio amariori, coniectant Sotus in 4. dist. 50. q. vnica art. 4. in 5. conclusione, Valentia tomo 4. disp. 11. q. 5. puncto 3. v. *item erunt.* Salas tom. 1. in 1. 2. tr. 2. disp. & sect. 14. numer. 117. Graadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. & disp. 4. num. 2. Duuallius in tract. etiam de Nouissimis q. 5. art. 3. v. *ultima damnatorum poena.* Et hac ratione quantum in delictis fuisse penes illicita oblectamenta gustus, tantum tormenti reportabunt. Patientur etiam damnati inextinguibilem sitim, fa-

mémque insatiabilem, vt cum Authore de triplici habitaculo apud S. Augustinum, & cum S. Laurentio Iustiniano exprimit Barradas supra cap. 5. Et quidem quoad sitim colligitur ex Parabola simul, & historia Diuitis epulonis apud Lucam 16. v. 24. Voluit enim Christus, adnotante Tirino integra damnati Diuitis supplicia, quæ post resumptum corpus habiturus erat, ob oculos ponere.

14 Neque similia in Orco supplicia latuerunt Ethnicos dum Tantali penas confingunt. Itaque quemadmodum Beati non esuriunt, neque sitient amplius, sed agnus reget, & deducet eos ad *vita fontes aquarum*, id est, pascet Nectare & Manna caelesti secundum Ioannem in Apocalypsi cap. 7. v. 16. sic Damnati persistent semper è contrario famelici, & sitibundi, quin nec cibi micam, qua famem deludant, nec aquæ guttulam, qua sitim temperent, vnquam obtineant: non tamen peccent à Sanctis in cælo existentibus, vt indicare videtur Iulius Firmicus lib. de mysterijs, & erroribus prophanarum religionum cap. 19. Neque enim Sanctos Damnati rogabunt, vt optime animaduertit noster Maldonatus ad cap. 16. Lucæ v. 23. & cum eo Possenuinus in apparatu sacro agens de Iulio Firmico.

15 Ex quo huc traham nonnulla præsentis instituto non incongrua. Cum enim sermonem habuisset de spirituali cibo, & poculo, quibus Christus reficit Iustos, addit, *Non solum panis iste à Deo summo sacrilegis, & impijs denegatur; sed & poena promittitur, & acerba mortis decernuntur exitia, vt esuriens vobis diuina animaduersionis exitia ingeratur.* Sequuntur etiam hoc idem riticosimi, & tertij Psalmi veneranda responsa: ait enim per David Spiritus Sanctus; *Gustate, & videte, quoniam dulcis est Dominus, dulce est caeleste pabulum, dulcis Dei cibum, nec habet in se misera famis tristis tormentum, & de medullis hominum præcedentis veneni virus excludit.* Hac ita esse sequentia Oraculi responsa declarat. *Ait enim, T. misere Dominum Sancti eius, quia non est inopia eis, qui metunt eum. Diuites egerunt, & esurierunt, qui autem inquirunt Dominum, non indigent omni bono. Qui sic in templo prætextatus incedit, qui fulges purpura, cuius caput auro, aut lauro premittitur, errorum turpis egestas insequitur.* Tantum Iulius Firmicus. Et nos huius Exercitationis finem reddamus amicum illis Rustici Helpidij versibus de Patria caelesti in carmine pro Christi I E S V beneficiis,

*iam non hic arida felix,
Non sitis, aut violenta fames, non flamma timoris,
Nec bellum, nec morbus eris, nec iniqua potestas
Sauies, aut ferro quisquam exercebit adempto
Im sceleris, rapiorve nocens dominabitur vltimo
Sancta sede, p' portabunt præmia, mores,
Et fidus splendebit amor, viridisque iuuentus,
Non reptans tacitos infantia coneret annos,
Curua nec excussa sulcabitur ore senectus,
Sola quies lata in stabili latabitur ana.*

EXERCITATIO TRIGESIMA SECUNDA

De Tactu Glorificatorum hominum, Et nonnullis difficultatibus communibus ipsi, aliisque sensibus.

Actus est infimus ordine sensus. Medio non indiget ad suos actus, & ideo ad hos non deseruiet corporeus locus Empyrei. Agam tamen breuiter de illo ob causam in limine anterioris Exercitationis assignatam. Et fortè ipsum Empyreum erit etiam obiectum gloriosi tactus, vt in prima sectione discutietur; & in secunda, ac sequentibus excitabuntur quædam difficultates communes ipsi, aliisque sensibus immortalitate donatis. Sed antequam pergam vltra, præmoneo cum Tannero tomo 2. disput. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 39. et si rudi, & carnali populo non sint promiscuè prædicanda nonnulla, quæ in sectione 1. proponuntur, non tamen ideo vbi de veritate doctrinæ reconditoris agitur, vt Doctorum, spiritualiumque hominum oculos, aurêve subeant, dissimulanda prorsus fuisse.

SECTIO I.

Adstruitur exercitium tactus in Empyreo, & multiplex eius obiectum.

Nillum Catholicum, qui glorificatis corporibus actuales tactus operationes manifestè negauerit, reperit. Tostatus in cap. 17. Mathæi q. 114. & 116. significat, aliquos negasse. Seraphinus Porrecta in additionibus ad 3. S. Thomæ parrem q. 82. art. 3. & 4. refert Hæreticos, nuncupatos *Pauperes de Lugduno*, priuasse beatos homines exercitio tactus, cæterorumque sensuum externorum quod declinare videtur Otho Frisingensis in Chronico lib. 8. c. 35. Audiendi nullatenus sunt. Lege Ægidium Lusitanum tomo 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 5. art. vnico, & quæst. 10. art. 1. Ecclesiæ Patres Anselmus, & Laurentius Iustinianus voluptates honestissimas tactus meditantur in Beatis. Primus inquit in Elucidario. *Qualis voluptas tactus, vbi omnia aspera, & dura abeunt, & omnia blanda, & suauia aridebunt?* Alia eiusdem Anselmi testimonia congerit Salas tract. 2. in 1. 2. disput. & sect. 14. num. 118. Secundus in lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. ait: *Ipsè demùm tactus sibi congruis abundabit delitiis; quas experiri norunt.*

2. Immediatus obiectum glorificati tactus erit ipsum Beati corpus. Quis enim neger, posse manum tangere manum? Præterea vna pars intimè percipiet temperamentum optimum alterius sibi proxima: homo quippe perfectè sanus ipsam corporis bonam constitutionem suauiter sentit, vt notat Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. num. 103. adducens verba illa Authoris libri de similitudinibus apud S. Anselmum, cap. 54. *Incunctanter, vt mea quidem fert opinio, estimare licet sanitatem vitæ suauitatem, & immutabilem, ac inuariabilem fore, vt*

incessabili quadam dulcedine futurius totum repleat hominem, & omne, quod alicuius in se vicissitudinis, mutabilitatis, ac lesionis suspitionem pratendere queat, procul arceat, ac repellat. P. Franciscus Alfonsus disput. 10. de Anima num. 114. non renuit admittere omnes partes corporis nostri esse in continua sensatione tactus. Quod si verum sit in corpore mortali, multò potius in immortalis, cuius sensus communis discernet elicitas omnes à tactu sensationes, tum quia hæ perfectiores erunt, quàm quæ modò sunt, tum quia ille, etsi in plura distractus, non erit minor ad singula, maximè si à Deo specialiter confortetur.

3. Sentiet etiam Beatus in castissimo, & sanctissimo amplexu temperatas alterius Beati qualitates, vt religiosè considerant S. Antoninus 3. p. Summæ Theologicæ tit. 30. cap. 7. §. 4. Nider cap. 6. & 10. in 10. præceptum Decalogi, Manburnus in Roseto tit. 38. Alphabeto 75. §. 1. notula 4. Georgius Venerus in harmonia mundi, Cantico 3. tono 2. Concentu 12. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 27. §. 2. Alexander Pefancius in 1. 2. quæst. 4. a. 6. d. 13. Mendoza in quodlibetis q. 6. scholastica num. 15. Laurentius Cupærus de quatuor Nouissimis hominum, concione 22. pag. 471. Placidus Nigidius explanatione in Cantica cap. 1. v. 4. Arriaga tomo 2. in 1. p. disput. 57. num. 11. Addit Labellus in 8. parte Christianæ Philosophiæ, tract. & cap. 3. *Beati tangent deosculantes diuinissimum Christi corpus, in cuius humanitate felicitabuntur corporaliter. Tangent & sacra Virgines Virginum Reginam, cuius inestimabilis erit odor, & suauitas, & pulchritudo.* Assentiuntur Salas vbi supra, Cerda in cap. 61. libri Tertullianici de Resurrectione Carnis, Roa cap. 11. de statu Beatorum, Bonacina in 3. p. disput. 3. quæst. 5. puncto 4. §. 1. propositione 3. numer. 10. Gregorius Martinez in 1. 2. quæst. art. & dub. 3. verisimilèque est, Beatos genua flexuros coram Christo, vt castè etiam contemplantur Raymondus Eremita, (quem puto esse Lullum) in lib. Clerici cap. 7. Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 7. &

& hac reuerentis animi significatione oscularuros eius pedes, & vulnera sacratissima. Quòd si S. Basiliius homilia 14. obiurgat Christianum hominem, qui moueat pedes, & insanus salter, choreas ducat imprudens, cum genua ad Dei & Domini nostri IESV Christi cultum flectere oportebat, laudaret è regione, vt credo, genuflexiones has, & motus in cælicolis. Nec tunc reculabit Christus purissima pedum oscula à Magdalene ore: quod videtur indicasse, (vt nonnulli interpretantur) dùm Ioannis 20. v. 17. dixit ipsi, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Imò, vt inquit Nider, negabit nemini in Patria castissimos amplexus: saltem amantissimam Matrem non dedignabitur.

4. Patronum aduoco Bernardum, cuius hæc sunt mellea verba, in serm. 1. de Assumptione, *Quis cogitare sufficiat: : quàm placido vultu, quàm serena facie, quàm diuinis amplexibus suscepta à filio? : Felicitas prorsus oscula labiis impressa lactentis, cui virgineo Mater applaudebat in gremio. Verum nunquid non felicitiora censuimus, quæ ab ore sedentis in dextera Patris hodie in beata salutatione suscepit.* Sic S. Abbas premens vestigia S. Augustini, vel S. Fulberti Carnotensis in serm. 35. de Sanctis, vbi hæc est ad Mariam alloquutio, *Tibi thronus regium ab Angelis collocatur in aula æterni Regis, teque ipse Rex regum, vt matrem veram, & decoram sponsam, præ omnibus diligens amoris amplexu sibi associat. Nec mirum, si dignetur tibi agaudere Deus regnans, quem tu parvulum ex te hominem natum totiens osculata es in terris.* Hinc ipsa Deipara apud Guericum in serm. 2. de Assumptione, inquit: *Cum parvulum tenebam inter brachia, quoties osculari speciosum forma præ filiis hominum mihi libebat, satis licebat: nunquam faciem auertebat, nunquam Matrem repellebat.* Simeon Metaphrastes in oratione de vita, & dormitione Deiparæ cogitat piè, *Virginem sibi data facultate accessisse ad Christum pendentem in Cruce, & intemeratos quidem eius pedes, & impressas eis plagas libenter esse deosculatam, & sanguine miscentem lacrymarum oculos, & genas attrinxisse.* S. Gregorius Nazianzenus in Tragedia *Christus Patiens*, inducit Deiparam dicentem Christo pendenti è Cruce,

Per hos Sanctos pedes, quos osculor

Materno amore, te nunc miserat mei.

Deuotam circa id meditationem exhibet Henricus Harpius in Theologia Mystica lib. & p. 1. cap. 29.

5. Et verisimile etiam est, Beatos flexuros genua coram sanctissima hac Domina. Nam, docente Arnoldo in tract. de laudibus B. Mariæ, *constituta est super omnem Creaturam, & quicumque IESV curuat genua, Matri quoque pronus supplicat.* Quippe Creatoris Matrem omnis creatura magnificat, opus est, & eius regie Maiestati se inclinent cæli, & terra, & omnes qui habitant in eis, vt inquit Ekebertus Abbas apud Richardum de S. Laurentio lib. 2. de laudibus B. Mariæ particula 3. & vt Rupertus lib. 6. in cantica: *Sicut ex te natum Dei filium Solem verum, Solem æternum adoramus, & colimus vt Deum verum, sic & te honoramus, atque veneramus vt veri Dei genitricem; scientes, quia totus honor impensus Matri, sine dubio redundat in gloriam Filij. Et quidem natura non tu idem es, quod ille Sol; sed nihilominus tanta es, vt te honoret ipse Sol honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui enim dixit, Honorare Patrem tuum, & Matrem, non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis velit honorari Matrem suam.* Provoluti itaque Beati ad MARIÆ pedes, infigent reuerentissima oscula. Memini S. Ignatium Martyrem in epistola 1. ad S. Ioannem referre ipsi, *Sunt &*

hic multa de mulieribus nostris MARIAM IESV videre cupientes, & quotidie à nobis ad vos discurrere volentes, vt eam contingant, & vbera eius tractent, quæ Dominum IESVM aluerunt. Quid ni censam idem fore in cælo?

6. Scio P. Suarium tom. 2. in 3. p. disp. 49. sect. 3. v. *Sed mihi, iudicare non admodum probabilem familiaritatem hunc tractandi modum, inter Christum maximè, & alios Beatos, quia etiam in cælo (sic illic) non erit illa familiaritas, quæ indecentiam quandam præ se fert.* Valerius Maximus cap. 193. commendat Numidas Reges, quod more gentis suæ nulli mortalium oscula ferebant; quicquid enim in excelsis fastigium positum est, humili, & tria consuetudine, quo sit venerabilis vacuum esse consuevit. Sed oscula pedibus saltem Christi, & Mariæ impressa ab aliis Beatis non improbaret Suarius; & amplexus mutui inter alios Beatos, neque contra Maiestatis grauitatem, & decorum, neque contra decentiam videntur esse in eo statu, in quoad prauum finem neutiquam ordinari poterunt, & vilius inhonesti motus periculum, quod timeatur, non erit; vt neque ex reciproco conspectu nudorum corporum tam hominum, quàm sceminarum. Fortè S. Cyprianus in epist. 21. ad Lucianum præfatos meditabatur amplexus, cum scripsit, *Credo, quoniam est in hoc mundo nos non viderimus, in futuro tamen nos coronati à Christo complectemur.* Licet huc afferre illa Æneæ ad Venerem matrem,

Cur dextra iungere dextram

Non datur, & veras audire, ac reddere voces? Papinius in Epicedio ad Patrem lib. 5. Sylvarum imitatus est Virgilium,

Eas mihi sit patrios contingere vultus,

Eas iunxisse manus.

7. Denique Beati percipient voluptatem ex actu auræ Empyreæ, & cælestium corporum. Si enim hæc magna voluptas percipitur ex auræ suauis, & aquarum contactu, quanto magis ibi ex auræ Empyreæ, & cælestium corporum? Ita ferè Lessius num. 103. Concordant Labellus v. quantum ad 3. Sotus art. 5. Gregorius Martinez, Bonacina, & Arriaga cum Tannero supra.

8. Discordant tamen Vuendelinus in 4. dist. 44. q. & art. 2. Henriquez §. 2. Ægidius Lusitanus q. 10. art. 2. n. 3. Barradas tom. 3. in in Euangelia lib. 10. cap. 3. Pefancius 1. 2. q. 4. art. 6. disp. 13. Felix cap. 7. de Beatitudine, difficult. 3. n. 9. Balthasar Tellez part. 4. Philosophiæ disp. 80. sect. 3. num. 5. Rubius lib. 2. de Anima, tract. de obiectis, atque speciebus sensibilibus q. 11. in fine, & propendit magis in discordem hanc partem Salas n. 118. Nec desunt rationes. Prima, ex S. Gregorio Magno homil. 26. in Euang. *corrumpi necesse est, quod palpatur, & palpari non potest; quod non corrumpitur: Sed cælestia corpora sunt incorruptibilia: Ergo nequeunt palpati.* Secunda, primæ quatuor qualitates, & aliæ, quæ ex illis oriuntur, sunt obiectum adæquatum sensitiui tactus. Ast cælestia corpora carent quatuor primis qualitatibus: Ergo ad illa non extenditur sensitiui tactus operatio. Hanc ob rationem S. Thomas 3. p. quæst. 54. art. 3. ad 2. Caietanus, Granadus, & Suarez ibi; & rursus hic lib. 4. de Angelis cap. 35. num. 9. Cornelius etiam in cap. 24. Lucae vers. 39. negant palpati, aut tangi posse cælestia corpora. Tertia, tactus non percipimus obiecta, quæ sunt nobis connaturalia, & diuturna. Sic tactus non sentit calorem debirum ad connaturalem, & propriam temperiem, si eo antea non fuit obortus. cùm ergo Empyreum erit continuè applicatum Beatis, non videtur,

§iderur, hos percepturos illud per sensum tactus. Quarta, aura saltem regionis mediæ Empyreæ non sentietur per tactum, nisi fingatur imprimere impulsu corpori glorificato; ut à nobis non perciperetur aer per sensum tactus, dum vi non impelleretur, casu quo priuaretur caliditate, ac humiditate. Et præterea sicut aer, & ignis in sphaera propria ob nimiam suam raritatem non tangerentur, neque palpantur, sic neque tangetur, neque palpabitur Empyreæ regionis mediæ aura, quæ rarissima, & subtilissima est.

9 Nihilominus ad primam rationem responderi potest, exponendo S. Gregorium de corpore, quod palpabile sit ratione primarum qualitatum; tale enim corpus debet esse ex natura rei corruptibile. Qualitates autem primæ non sunt obiectum adæquatum, aut necessarium tactus, ut ex dicendis probabile fiet.

10 Ad secundam responderi potest, esse satis quantitatem consistentem & solidam ad exercendam perceptionem sensitivam tactus. Promouetur responsio. Nam si corpus consistens & solidum, calidum ut quatuor v. gr. & denudatum aliis qualitatibus primis, imponatur viuenti corporeo æquè calido, & carenti similiter ceteris qualitatibus primis; tunc hoc non percipiet calorem neque alias qualitates primas; non calorem, siquidem non superet existentem in organo tactus, quæ conditio requiritur communiter ab Animasticis: non alias primas qualitates, cum supponatur eis denudatum corpus impositum: quod tamen nemo asseret non sentendum (maximè si sit valde ingens, & ponderosum) à viuenti corporeo. Si dicas, sentiendam eius gravitatem, duritiem, aut molliem; asperitatem, aut læuorem. iam fatetur, obiectum adæquatum, aut necessarium tactus non esse solas primas qualitates. Et rogaberis, cur si cælum aliquod esset asperum, seu partibus inæqualibus compactum, non sentietur asperitas à Beatis? cur hi per tactum non percipient mollietudinem regionis mediæ Empyreæ, & duritiem pavementi, ac recti? mirum esset, si Beati impediti miraculosè, aut ex arbitratu suo ab exercitio subtilitatis non perciperent tactu rectum consistens, & solidum Empyreæ, cum tamen ad ipsum accedentes viderent se retardari, ne vltra ascenderent. Urgebit quis, sensibile commune nequit sine proprio percipi à tactu: at quantitas consistens, & solida, est tantum sensibile commune. Sed contra, nam in primis Caietanus, & Auersa continuo allegandi non cunctantur affirmare, posse quandoque à tactu percipi sensibile commune sine proprio. Deinde facile est, asserere soliditatem, & duritiem, aliisque quantitatibus affectionibus habendas inter sensibilia propria tactus.

11 Ad tertiam dici potest, Beatos non habituros immota corporis membra: quare non erit, cur per nonnam applicationem manus, aut pedis non immutaretur sensitivè tactus. Adde, Empyreum non esse quid pertinens ad connaturalem applicationem glorificati corporis, ideòque non tenere exemplum allatum; quicquid sit de eius veritate. Nam P. Franciscus Alfonso disput. illa 10. Animastica num. 102. affirmat, sentiri per tactum qualitates pertinentes ad naturale ipsius temperamentum; & licet à nobis communiter non discernantur, secus à Beatis ob indicata in num. 2.

12 Responderi ad quartam potest, auram regionis mediæ Empyreæ, si non accedat impulsus, sentiendam subtiliter per tactum glorificatum, licet non palpandam. Ut enim aliquod corpus palpetur,

neque impulsus sufficit, sed ulterius requiritur soliditas, & consistentia. Hanc non esse necessariam ad tactum utcumque, supponunt Sorus, & Agidius Lusitanus supra, necnon Viguierius cap. 14. Institutionum §. 2. vers. 6. ideòque primus, & tertius fatentur, tangi à nobis aërem, ignem, & aquam: Secundus autem admittit posse glorificatum corpus, si ad nos descenderet, tangere aërem, & ignem. Exigit quidem in isto euentu impulsu Agidius: sed non apparet necessitatis causa respectu subtilissimi tactus, qualis est glorificatus.

13 Veniunt ex his interpretanda quædam S. Hieronymi verba in epistola ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, *Alia carnis, alia corporis definitio est, omnis caro est corpus, non omne corpus est caro. Caro est proprie, que sanguine, venis, ossibus, nervisque constringitur. Corpus, quamquam & caro dicatur, interdum tamen æthereum, vel aëreum nominatur, quod tactui, visuique non subiaceret, & plerumque visibile est, atque tangibile.* Crediderim namque, solummodo velle Doctorem Maximum tactui penes palpationem non subiaceret corpus æthereum, vel aëreum, si utrumque liquidum sit, & subtile. Valeant hæc de tactu cælestium corporum quantum Vir doctus decreuerit. Nec destituta sunt Patronis. Nam Scotus in 4. distinct. 49. quæst. 13. vers. *Ad rationes principales.* Tararerus cum ipso, Maior ibidem quæst. 14. vers. *contra secundam conclusionem.* Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 7. parte, & portione 3. q. 2. de beatitudine corporis ad 1. concedunt exercendam tactum erga cælum, si quis applicaret ipsi digitum: neque id improbatur à P. Salas supra, Auersa quæst. 34. Philosophiæ sect. 3. quæst. 52. sect. 4. Franciscus Picolomineo cap. 29. de cælo, Caietano lib. 2. de Anima cap. 6. Videturque conuincere Vasquez in 1. part. disp. 184. num. 13. Simplicius lib. 1. de cælo textu 50. admissa male in cælo anima sentiente, ait, partes illius, non se tangere inuicem insensibiliter. Idem Simplicius lib. 2. de cælo textu 35. citat pro cæli tangibilitate Alexandrum.

14 Et quouis modo dicantur Beati contacturi cælestia corpora, ingentem exinde oblectationem comparabunt. Anaxagoras ardentem expebat Solem contingere, etiam si mox moriturus esset. Apollonius Thyaneus, ut Solis mensam in Æthiopia conspiceret, diu peregrinatus est, prout referunt Philostratus in eius vita, & S. Hieronymus in epist. ad Paulinum. Ast Beatis hominibus promptum erit villo sine periculo, ac labore, & videre, & tractare manibus cælestes omnes orbis; imò & calcare pedibus. Vnde in Beatis non procul à vero aberit, quod S. Petrus Chrysologus serm. 120. rider in Persarum Regibus, *qui subiecta nunc pedibus suis sphaera, ut solum se calcare vices mentiuntur: nunc radiato capite, ne sint homines, Solis residens in figura.* Heraclius Imperator, ut narant Cedrenus in compendio Historiarum anno 13. eiusdem Heraclij, & S. Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in Breuiario Historico de rebus gestis ab obitu Mauritij vsque ad Constantinum Copronymum, *inuenit in vno oppido simulacrum Chosroa Regis Persarum diuino habitu consecratum. Nam in huius cælo tanquam in cælo sedentem se collocauerat; expressa erant Solis, & Lune species, circumstante Angelorum turba: præter hoc machina erat, que fulmina, ac pluuias mitteret.* Sic in transcurso fas fuerit illuminasse Chrysologi verba.

SECTIO

SECTIO II.

An Beati inuariatis actibus, & simul, ac semper percipient omnia sua obiecta per sensus externos?

15 Guilielmus Parisiensis in primæ partis de eum percepi, Beatos nunquam cessaturos ab actibus, quos semel elicerit potentia visiva; & præterea nullum nouum obiectum occursum ipsi potentia; quia verò idem posset dici de aliis potentiis; ideò ad visivas, & ad alias extendo disquisitionem hanc; quam non vidit motam Arriaga, ut asserat num. 4. disput. 57. præcitata. Sed tamen de perpetua visione humanitatis Christi Domini habenda à Beatis tractant plures recensiti in S. 10. Exercit. 28. De visione autem inuariabili aliorum obiectorum propositum iam est Parisiensis placitum.

16 Ast quis non miretur illud? Nam si Beatus eleuet oculos versus rectum Empyreæ, qui conferuabit visionem inferiorum sphaerarum? Si se conuertat in plagam Occidentalem, qui retinebit Orientalis visionem? Si descendat ad Solarem globum, versa facie in eum, qui cernet alios Iodales retrò relictos? Commentitii diceretur, cuiusvis obiecti virtute diuina conferuari species, & visionem semel habitas. Ex abundanti do, non occurrat noua obiecta, cur eadem hoc iam modo, iam diuerso jillo non percipientur? Variationem actuum in potentia auditiva nullus sanæ mentis negabit, cum sonus, qui est eius obiectum, morulis, & interruptionibus consistere debeat; ac proinde auditioni vnus soni succedere alia alterius, maximè quando inter se colloquantur Beati. Quare si auditivam facultatem non dedecet variatio, & vicissitudo actuum, neque dedecet visivam, aliisque facultates.

17 Ad hæc; liberum est Beatis continuare, vel non continuare actus intellectus, si intuitus Dei excipiantur: Ergo multò potius liberum erit cessare ab actibus sensuum externorum, nisi forte excipiendus sit intuitus terminatus ad humanitatem Dominicam. Potior certe apparet perfectio, si gaudeant dominio erga maiorem partem actuum externorum, quam si eo careant. Quod enim in visionem Dei physicè nequeant suspendere influxum, & moraliter nequeant forsan illum suspendere in visionem corpoream humanitatis Dominicæ, oritur ex causis indicatis sect. 10. Exercit. 28. quæ nullatenus militat circa actus externos respicientes alia obiecta.

18 Si Parisiensis tantum veller, plura obiecta videri posse clarè, & distinctè à Beatis, quam quæ à nobis possunt in hac vita mortali, sicuti plures harmoniæ auditu simul queunt, ut ipse aduerit benè in fine, libenter assentiret, casu, quo obiectorum pluralitas non esset tanta, ut superaret omnino naturam virtutis facultatis visivæ perceptio omnium simul clara, & distincta, siue per vnum, siue per plures actus. Dixi, *ut superaret omnino naturam virtutem*; nam respectu obedientialis nequit assignari perceptio tot obiectorum, quin plurium. Sed sine fundamento recurri non debet ad miracula, per quæ obedientialis virtus exerceatur. Et multiplex quidem interueniret miraculum, si facultas visiva, ac reliquæ materiales

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

in omnia sua obiecta simul intenderent, & semel habitos actus semper sine variatione continuerent, siue in præsentia, siue in absentia obiectorum. Inquit, hanc fore excellentiorè perfectionem glorificatorum sensuum. Verum tamen gratis admissio, esse possibilem, non omnis perceptio excogitabilis penes subiectionem obedientialem ad absolutam Dei omnipotentiam tribuenda est actu externis Beatorum sensibus.

SECTIO III.

An Beati per species infusas externis sensibus percipient obiecta non existentia?

19 Disquisitioni huic occasionem dedere isthæc Ioannis Nideri verba c. 6. in 10. præceptum Decalogi, *Per species infusas (seu inditas à Deo) de qualicumque specie animalium, plantarum, lapidum, rosarum, violarum, & mineralium videbunt (Beati) aliqua, vel de qualicumque specie, & de singulis speciebus excellentissimum illius speciei, quia talia in statu innocentia habuissent.* Hactenus Niderus allegans Ioannem Tambacem, qui, & Bartholomæus Sybilla laudandus n. 31. similiter in auditu glorificato excogitant species infusas cantus Philomelæ, & aliarum auium, in odoratu, Cinamomi, Balsami, aliorumque mixtorum similibus; in gustu suauissimorum saporum non existentium; in tactu, qualitatum distantium, quin & præteritarum. Placuerunt hæc Ioanni Mauburno in Roseto tit. 38. Alphabeto 75. §. 1. notula 4. Martino Garcia Episcopo Barcinonensi in serm. 121. Hi forsan sunt Authores, qui suppresso nomine indicati ab Honorio lib. 1. suæ Margaritæ cap. 41. senserunt, omnes sensus corporis glorificati fore in actu per species infusas obiectorum non existentium.

20 Guilielmus Parisiensis 1. partis de vniuerso parte 2. cap. 33. quem Salas tract. 2. in 1. 2. disput. & sect. 14. num. 119. putat indicari ab Honorio, non adeò clarè loquitur. Dominicus Soto in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 2. dubius de sonis realibus futuris in Empyreæ, ait *fortasse voces illæ per species spirituales, seu visibiles, modo nobis occulto efformantur.* Quæ verba sic intelliguntur à P. Salas in num. 102. quatenus vocum non existentium species glorificato auditui infundantur à Deo. Non longè abest à Soto Guilielmus de Rubione in 4. dist. 48. quæst. & art. 21. præsentim in 3. conclusione, dum per species inditas sonorum existentium explicat, qua ratione Beati possint se mutuo audire, & si sint valdè distantes, loquanturque summiffa voce. Ledesma in 2. quartæ quæst. 83. art. 3. admittit non solum in olfactu species odoris, sed etiam in gustu species aquæ. P. Ripalda tomo 1. de Ente supernaturali disput. 44. num. 64. inquit percipi à Beatorum sensibus externis qualitates naturales saporis, odoris, & soni per species infusas supernaturales representatiuas ipsarum, ut absentium, & in num. 65. addit, gustum percepturum simul saporem omnium ciborum; odoratum, omnium odororum variam mixtionem; auditum, omnium concentuum species. Cerrè iuxta ipsum percipientur per species supernaturales, supplementes non solum inhærentiam prædictarum qualitatum in gustu, odoratu, & auditu; sed & existentiam in rerum natura. Si enim credibile non est iuxta ipsum, sensibus immortalibus inhæreere sa-

bb

porem

potent, odorem, & sonum, vbi nam realiter existet
sapor omnium ciborum, mixtio omnium odorum?
quidquid sit de sono omnium concennuum. Species
ergo gustui, & odorati inditæ repræsentabunt
plures odores, & sapes non existentes in rerum
natura. Hæc est Ripaldæ mens, nisi nostra peregrina-
natur.

21 Veruntamen cogitationem propositam red-
dunt difficilem hæc argumenta. Primum, Species
externorum sensuum dependent in fieri, & con-
seruari ab existentia reali obiectorum, quorum
sunt species: Ergo si color v. g. non existat reali-
ter, neque imprimi, neque conseruari poterit à
Deo species illius. Secundum, Externis sensibus
repugnat perceptio abstractiua: Sed si acciperent
species obiectorum realiter non existentium, per-
ciperent abstractiue talia obiecta. Ergo &c. Ter-
tium, Si Beatus videret obiectum non existens
realiter, deciperetur credens existere. Ea autem
deceptio non congruit beatifico statui. *Nam
etiam si peccatum non sit, tamen in malis huius vite
deputanda est, quia subiecta est vanitati, ut ap-
probentur hic falsa pro veris, respiciuntur vera pro-
falsis, teneantur incerta pro certis. Quamuis enim
hac ab ea fide absum, per quam ad veram, certam-
que beatitudinem tendimus, ab ea tamen miseria non
absum, in qua adhuc sumus. Nullo quippe modo
falleremur in aliquo vel animi, vel corporis sensu, si
iam vera illa, ac perfecta felicitate fruermur.* Sic
S. Augustinus cap. 21. Enchiridij. Et lib. 12. de
Genesi ad litteram cap. 36. ait, *Nulla falsitate
aliud pro alio approbabitur nec in corporalibus, nec in
spiritualibus visis: . . . Omnia euidencia erunt sine
ulla falsitate, sine ulla ignorantia.* Facundus etiam
Hermianensis lib. 11. pro defensione trium capitulorum
Concilij Chalcedonensis, cap. 1. inquit, *In
fidelibus nulla ignorantia remanebit post resurre-
ctionem.*

22 Quartum; Dignius existimatur de Beatis,
si semper efficiant sensationes obiectis conformes,
itaquidem ut nullus in eorum sensibus sit error
respectu obiectorum existentium. Et ob id Didac-
cus de Tapia in 3. part. quaest. 16. art. 4. Medina
quaest. 15. art. 3. Suarez tomo 1. in 3. p. disput. 24.
sect. 3. vers. ad secundam confirmationem, censent,
oculos Christi semper diuinitus sic confortatos,
ut viderent res nec maiores, nec minores, nec
alterius figuræ, vel coloris, ac erant. *Quam exi-
stimationem ut optime meritam de dignitate Chri-
sti commendat Granadus controu. 1. de Incarna-
tione tract. 10. disput. 3. num. 6. Petrus Vuadingus
disp. 8. de Incarnatione dub. 5. n. 43. Martinon. tom.
4. disp. 10. sect. 1. num. 6. disp. 13. sect. 2. Ægidius
Lusitanus tomo 2. de Beatitudine lib. 11. quaest. 9.
art. 4. §. 2. n. 6. Ergo & pertinebit ad dignitatem
Beatorum, ut nullas vnquam efficiant sensationes
obiectorum non existentium. Quintum; Si ab in-
tellectu Christi, & Beatorum amandantur, vel opi-
natiui actus, ob imperfectionem quam important:
rursus si ab Adamo in statu innocentie remouen-
tur similes actus ob eandem rationem, quia videlicet,
ut ait Suarez lib. 3. de opere sex dierum, cap. 10.
num. 4. sunt magna imperfectio, & malum quod-
dam naturæ, potiori iure excludi debent à sensibus
Beatorum actus re ipsa falsi. Sextum; Delectatio de
obiecto non existente à parte rei, non esset vera, &
solida, sed imaginaria, & phantastica: Beatos verò
dedecent tales delectationes. Quod si Alareon 1.
p. tract. 6. disp. 9. cap. 10. n. 20. concedens separatas
anima damnatorum cruciari ab igne Tartareo*

ratione visionis falso apprehensæ, non audeat defi-
nire, an in animabus Purgatorij reperitur similis
deceptio? Temere admittetur delectatio in Beatis
capta ex falsa apprehensione sensitua.

23 Argumenta hæc morari quem possent, ne af-
fentiarur Ioanni Tambaco, eiusque affectis. Nihilom-
minus conabor illis satisfacere. Ad primum res-
pondeo, sensuum externorum species dependere
naturaliter in fieri, & conseruari ab obiectis, à qui-
bus produuntur: posse tamen diuinitus suppleri
à Deo dependentiam illam; posse etiam causari
miraculosè ab ipso in externis sensibus species ob-
iectorum, quæ neque existant realiter, neque sint
exitura. Quia nimirum species in primo fieri de-
pendent ab obiectis per actionem superadditam
effectiuam; in conseruari autem dependent ab eis
tanquam à conditione, sine qua non debeat natu-
raliter Deus suscipere vices effectiuas eorum. At
entitates, quæ alterutro ex his modis dependent
ab aliis, pessiunt à Deo miraculosè operante fieri,
& conseruari sine illis aliis. Et ratio quoad primum
est, quia tota vis effectiua causæ creatæ continetur
eminenter in Deo ut potè in causa effectiua infini-
ta, & omnipotente: quoad secundum verò est, quia
nihil potest Deum ligare, ne, si velit, præbeat con-
cursum conseruatiuum entitatis creatis, quibus
non deberur iuxta leges naturæ.

24 Vtrumque id adeò verum est, ut S. Thomas
1. p. q. 105. art. 2. in corpore pronuntiarit, *erroneum
esse dicere, Deum non posse facere per se ipsum omnes
determinatos effectus, qui sunt per quamcumque cau-
sam creatam.* Consonant Henricus de Gandauo in
Summa art. 35. q. 6. ad 4. Gregorius de Arimino in
1. dist. 4. 2. q. 1. art. & conclus. 2. citato articulo: Peri-
sienfis 63. Dionysius Cisterciensis in 2. dist. q. 1.
art. 2. conclus. 4. Ioannes de Neapoli quaest. 1. ex va-
riis puncto 1. Dominicus de Dominicis in addi-
tione. ad Tractatum de Sanguine Christi à fol. 105.
Robertus Holkot in 3. quaest. 1. art. 8. Ioannes Bo-
kinkan quaest. 1. in quatuor libros sententiarum
circa principium, Heruæus quodlibeto 4. quaest. 11.
art. 3. Almainus in 3. dist. 24. conclus. 6. dub. 5. Ge-
rardus Senensis in Prologo sententiarum quaest. 4.
art. 3. Nominalium, & Scrittarum Principes, ille
quodlibeto, & q. 6. conclus. 1. hic in 3. dist. 14. q. 2.
num. 2. Qui omnes intelligendi sunt de effectibus
productis à causa creatæ per actionem distinctam,
& à fortiori de illis, qui dependant ab alia entita-
te creatæ ut pura conditione pertinet ad genus
causæ efficientis. Cum itaque species sensuum
externorum oriantur immediate, vel mediate ab ob-
iectis per actionem distinctam, & in conseruari
dependant ab illis, ut à pura conditione perti-
nente ad genus causæ efficientis, poterunt diui-
nitus fieri, & conseruari à Deo in illorum absentia,
seu defectu.

25 Sic in libris Animastice Connimbricenses
lib. 2. c. 6. q. 3. art. 1. Suarez lib. 3. c. 12. Rubius lib. 2.
cap. 6. Tractatu de obiectis, atque speciebus q. 13.
Murcia disp. 5. q. 1. Arriaga disput. 5. sect. 3. n. 33.
Quiedus controu. & puncto 4. Petrus Hurtadus
disp. 17. sect. 5. §. 38. Franciscus Alfonso disp. 9.
sect. 7. à num. 83. Balthazar Tellez in 4. parte Philo-
sophiæ disp. 84. sect. 1. n. 7. sect. 2. n. 15. Aguilonius
lib. 1. optico, propos. 93. Recupirus de Deo vno
lib. 6. q. 10. c. 4. n. 27. Auersa q. 53. Philosoph. sect. 6.
qui referunt alios. Imò Arriag. disp. 4. sect. 1. à n. 37.
& Auersa q. 54. sect. 6. contendunt, species soni
conseruari naturaliter breui temporis spatio in ab-
sentia soni. Et quod plus est, Vasquez 1. p. disp. 38.
c. 2.

c. 2. à n. 9. disp. etiam 208. c. 3. n. 9. & c. 4. n. 15. ac 16.
id extendit cum Buridano lib. 2. de Anima q. 21.
& 22. ad species visivas. In quibus ex doctrina
S. Thom. 3. p. q. 76. art. 8. conficitur non spernenda
confirmatio sententiæ, quam tentamus penes po-
tentiam saltem absolutam Dei. Nam iuxta S. Do-
ctorem, quando in accidentibus sacramentalibus
apparet ad horam puer, & postmodum ipsa acciden-
tia, vel quando simul vni apparet puer, & aliis ipsa
accidentia, tunc diuinitus formatur in oculis spe-
cies pueri reuera non existentis ibi. Ergo possibile
est, imprimi à Deo in oculis speciem repræsentati-
uam obiecti non existentis re ipsa.

26 Speciatim in oculis glorificatis conseruari
posse à Deo speciem visiuam obiecti non existentis
tradunt Bassolis in 4. dist. 50. q. vltima art. 2. v. &
idè, Nyffe in vltima q. Resolutionis Theologorum
conclus. 5. Henriquez lib. vlt. de sine hominis
cap. 27. §. 2. qui proinde concederent, posse oculos
glorificatos percipere obiectum non existens. De
tractu vniuersim, & gustu statuunt Connimbricen-
ses supra art. 2. Rubius supra num. 184. Tellez
disp. 80. sect. 3. num. 6. Franciscus Felix cap. &
difficultate 1. de visione num. 5. posse diuinitus
sentire ignem v. g. & mel non existentia. Petrus
Hurtadus §. illo 38. sequatur, ut puro, Robertum
Holkot cap. 16. Sapientiæ vers. 20. ac 21. affert in
exemplum perceptionis sensitiuæ de obiecto non
existente sapes varios, quos Hebræi in Manna
gustabant.

27 Ad secundum responderi potest primò, ex
Alfonso de Vargas Archiepiscopo Hispalensi in 1.
dist. 1. quaest. 4. art. 2. v. *Contra responsonem diti
Prædicatoris*, non repugnare sensibus externis per-
ceptionem, qua attingatur obiectum abstracte, seu
non existens, neque præfens. Nam licet ex natu-
ra rei hi sensus debeant percipere obiecta ut existen-
tia, seu præfentia, non ostenditur facile repugnan-
tia penes potentiam absolutam in præfata perce-
ptione, ut obseruat Arriaga præallegatus in n. 32.
disp. illius §. Sed quia communiter censetur oppo-
situm, & merito, si sensus externi nequeant ex na-
tura rei habere talem modum percipiendi, ideo
melius responderi potest secundò, non repugnare
sensibus externis perceptionem, qua apprehendant
obiectum, ut existens, seu præfens, quod tamen
reuera existens, seu præfens non sit actu, neque fu-
turum sit, neque vnquam fuerit. Eam verò perce-
ptionem fore abstractiuam, quia ad intuitiuam
opus est tum repræsentatione obiecti, ut existen-
tis, seu præfentis; tum coexistentia, seu simultanea
obiecti præfentia vera, & reali, pro aliqua saltem
temporis differentia. Nisi mauis dicere, fore intui-
tiuam si terminetur ad obiectum verum penes exi-
stentiam, quam haberet casu, quo realiter coexi-
steret perceptioni, quia hæc naturaliter exigeret
talis obiecti existentiam, & coexistentiam, saltem
pro aliqua temporis differentia; & licet diuinitus
non latissimè eius existentia, adhuc sufficienter
discriminaretur à perceptione abstractiua, quæ ne-
que debet repræsentare existentiam, neque exigere
naturaliter coexistentiam obiecti: sic vitalis quali-
tas, etsi diuinitus valeat non oriri à principio, in
quo intrinsecè maneat, discriminatur sufficienter à
non vitali ob existentiam naturalem ducendi ortum
à principio, in quo intrinsecè maneat; qua exigentia
cæret non vitalis. Ex alio etiam capite fore intui-
tiuam præfata perceptionem, licebit dicere, quia
scilicet & esset obiecti veri repræfentati ut existen-
tis, esto re ipsa non existeret, & haberetur per spe-
P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars II.

ciem insulam à Deo similem illi, quam obiectum
transmitteret in externum sensum, si re ipsa existi-
ret. Vnde differret ab abstractiua perceptione, quæ
vel repræfentat obiectum ut possibile, vel si ut exi-
stens, debet tamen haberi per speciem alienam ab
obiecto.

28 Si premas, perceptio lucis non existentis ne-
quit naturaliter fieri ab oculo corporeo. Ergo &
diuinitus nequibit, siue ea vocanda esset abstracti-
ua, siue intuitiua. Respondebitur, lucis non exi-
stentis perceptionem nequire naturaliter fieri ab
oculo corporeo, quia lucis species, sine qua natura-
liter non potest fieri, postulat pro sui existentia, &
conseruatione, existentiam lucis: eà autem speciei
exigentia superatà à Deo prodire valet in perce-
ptionem corporeus oculus non minus naturaliter
penes rationem obiecti, & modi tendendi, quam si
lux re ipsa existeret.

29 At replicabis, cur similiter non poterit diui-
nitus voluntas amare, quin præeat cognitio? Nam
si quidpiam requisitum naturaliter ad actum vira-
lem suppleri potest per Deum agentem supra vires
naturæ, quidni & cognitio respectu actus volunta-
tis? Contra, tum quia Didacus Aluarez de Paz
tom. 3. de Inquisitione pacis lib. 4. p. 3. c. 8. Grana-
dus 1. 2. contr. 2. de Actibus humanis tr. 3. disp. 2.
sect. 1. n. 8. Quiedus controu. 8. de Anima punct. 3.
Alfonso disp. 17. sect. 5. cum antiquis aliis apud
Suar. disp. 23. Metaphysicæ sect. 7. tom. 2. de Reli-
gione lib. 2. c. 13. & apud Sandaem in Theologia
Mythica commentatione 6. Exerc. 24. ac 25. non iu-
dicant impossibile, spectatà potentia Dei absolutà,
voluntatem creatam amare non existente realiter
cognitione. Tum quia cognitio est intrinsecum re-
quisitum, ut voluntas prodeat in suum actum, non
sic existentia lucis ut visus in huius perceptionem;
ex intrinsecum autem requisito insupplebili à Deo
non arguitur efficaciter ad extrinsecum. Sed addes,
Ergo absq; specie saltem impressa, quæ est intrinsecum
requisitum in facultate visiva, non poterit diui-
nitus fieri visio lucis, uti absq; cognitione non
potest fieri actus voluntatis. Contra, quia nec omnia
intrinsecum requisita debent esse equalia, nec in præ-
fenti inconuenit, si permittatur, quod dicitur de
impressa specie.

30 Ad tertium dici potest, primò, Beatorum viden-
tem obiectum non existens realiter, non iri dece-
tum, non apprehenderet illud ut existens, sed abstra-
ctè, id est, præcindendo ab existentia, & absentia. Vn-
de cum Beatus non apprehenderet obiectum aliter, ac
est, non deciperetur etiam penes visiuam facultatè.
Melius diceretur secundò, non iri deceptum, quia
etsi apprehenderet obiectum ut existens, non tamen
ut coexistens perceptioni habitæ de illo: & quia per
externam visionis actum non affirmaret siue existen-
tiam, siue coexistentiam obiecti: quælibet autem ex
his rationibus satis esset, ne Beatus deciperetur in
visione obiecti non existentis. Adhuc melius dice-
retur tertio, si ad deceptionem, & errorem sufficiat
sola apprehensio obiecti ut existentis, quod tamen
re ipsa non existat, Beatum incursum deceptio-
& errorem penes sensus externos. Cæterum talis er-
ror non deturparer ipsos, cum non sit dissonus eis,
ut esset ille, qui proneniret ex praua dispositione, ob
quam dulce, exempli causa, apparet amarum gustui.
Quapropter non videtur inficiandum, posse Beato
rem valde distantem apparere minorem, quam sit;
præterea lucè apparere, ac si esset color, & obiectum in
speculo, in quo non est. Nā etsi hæc sit imperfectio
comparatiue ad intellectum, consequitur tamen con-
b b 2 naturali

naturaliter sensus humanos, vt probat optimè Tannerus 3. p. disp. 1. q. 5. dub. 3. n. 83. Neque est poena peccati. Quòd autem visus Beatorum confortetur, & perficiatur ex glorificatione, vt semper videat res prout in se sunt, dicitur quidem ab Ægidio Lusit. sed abique considerabili vilo fundamento.

31 Inquies, Beatorum iudicaturum de rebus, prout eius sensibus apparuerint: quod sine errore intellectus contingere non poterit. Responderetur cum Barthol. Sybilla in Speculo quaestionum peregrinarum Decade 1. c. 3. q. 8. intellectum Beati corrigendum vel per scientiam Beatam, vel per infusam, vel per virtutem diuinam assistentem, vel fortè per rationem superiorem. Et vno ex istis modis censeo, cohibitum intellectum Christi Domini in vita mortali, & Adami in statu innocentiae (si in hoc vltimo excipiat modus scientiae beatæ) ne cum sensus externi repræsentarent obiectum aliter, ac esset, iudicaret de illo aliter, ac esset. Ita pro Adamo S. Th. 1. p. q. 94. art. 4. ad 3. & q. 18. de cognitione primi hominis art. 6. ad 15. Abulensis in c. 13. Genes. q. 46. Suarez lib. 3. de opere sex dierum, c. 10. n. 9. disp. 9. Metaphys. lect. 1. n. 18. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 37. n. 18. & 19. Pro Christo Theologi communiter, & præter alios, quos subtriceo, P. Augustinus Bernal disp. 4. 2. de Incarnat. lect. 1. n. 14. Francisc. Felix in tract. de Incarnat. c. 20. difficult. 3. Auerfa 3. p. q. 15. lect. 2. Ægid. Conink disp. 17. de Incarnat. dub. 5. n. 85. Luisius Turrianus in selectis p. 2. disp. 29. dub. 4. S. August. interpretatio facilis est; excludit namque S. Doctor ab statu beatitudinis errorem tum intellectualem, tum sensitium, qui sit præ dispositionis.

32 Hinc ad quartum responderi valet, Suarij opinionem de Christo Domino esse quidè probabilem; & mihi valdè verisimile est, quòd Christus multoties viderit Solè v. g. & tures distantes, quantæ magnitudinis erant: sed tamen necessarium non esse, quòd Christus semper videret res, prout in se erant; nam modus alter videndi, scilicet Solem vt minore, cælum vt cæruleū, Irim vt multicolore m est connaturalis visui, (qui in Christo similis erat nostro) Et nullam dicit imperfectionem, quæ dedecet Christum, & quæ aliena sit ab officio Redemptoris, vt iterum attingetur infra, ibiq; tentabitur solutio ad quintum, & cõmodius, si prius ad sextum.

33 Ad sextum occurri potest primò, negando, delectationem Beati de obiecto non existente à parte rei habituram obiectum phantasticum procederet enim ex apprehensione sensitua præcendente ab existentia, & absentia obiecti: quæ apprehensio, licet non esset tam perfecta, quàm intuitiua; aut non esset falsa, cum non tenderet in obiectum, vt existens, quod re vera absens sit. Si verò tenderet in obiectum vt existens, non tamen vt coexistens sibi (& sic secundò occurri potest) iam delectatio orta ex apprehensione eo pacto tendente non haberet obiectum phantasticum, sed verum; tamen non coexistens sibi. Occurri potest tertio (& aprius) aiendo concipi posse veram delectationem de obiecto non existenti, quin & de impossibili: quemadmodum concipi potest vera tristitia ex apprehensione obiecti, quod reuera est impossibile, ne dum existens. Ex Nostri P. Albertin. in 4. Corollario Theologico ex 2. Philosoph. principio, punct. 2. n. 10. defendit, pœnam, & cruciatum Dæmonū ab igne consistere in tristitia spiritali de qualitate corporea dolorifera apprehensa vt nociua; cum tamen obiectum talis apprehensionis sit impossibile. Vnde si quæ tristitia Dæmonum est iuxta Albertinum vera,

quia sequitur ex apprehensione mali, licet phantastici; ita delectatio Beatorū erit vera, quia sequitur ex apprehensione boni, licet phantastici. Neque est quid periculi in tali apprehensione; nam etsi strictè falsam esse admitteretur, non transiret ad intellectum, vt transiret respectu animarum Purgatorij: Sed sisteret in externis sensibus, in quibus non præ se fert absurditatem vllam, aut saltem eam, quam in animabus Purgatorij timet Alarcon.

34 Ad illud, quod additur responderetur primò, captam voluptatem ex apprehensione sensitua præcendente ab existentia, & absentia obiecti, non esse dignam, quæ derideatur ab habente iudicium de non existentia obiecti: nam apprehensio de obiecto secundum se componitur rectè cum iudicio de non existentia illius; atque idcirco non est, cur non delectet rationabiliter. Secundò, (& congruentius) fore, vt Beatus delectaretur per simplicem complacentiam in obiecto apprehenso vt existente, licet simul iudicaret non existere; haud secus ac Dæmon delectabatur per simplicem complacentiam in æqualitate cum Deo penes naturam, quamuis simul iudicaret esse sibi impossibile. De quo Albertinus in num. 11. & complures alij Theologi in q. 63. 1. p. S. Thomæ. Tertio, impediendum à Deo in Beato iudicium de non existentia obiecti apprehensi vt existentis; sicuti iuxta Albertinum in num. illo 11. & alios, impeditur in Dæmone iudicium de impossibilitate qualitatis corporeæ sibi nociuæ. Quare sicut Dæmon non se deridet ob captam tristitiam ex apprehensione spiritali qualitatis corporeæ nociuæ: ita nec se deridebit Beatus ob captam voluptatem ex apprehensione materiali obiecti vt existentis. Vtraque hæc responsio in simili fermè puncto exhibetur ab Arriaga tom. 2. in p. 1. disp. 26. n. 31. & 32. Philippus Presbiter lib. 2. in Job c. 24. inquit, *Si Gehenna tantummodo ignis est, forte in ipsa talis sensus cruciatuum fiat illis, qui in ea torquebantur, vt nunc quasi ignem ardentem sentiant, nunc nimij algoris incendium, & pœnalis commutatio nunc frigus sentientibus, nunc calorem, quasi de loco ad locum alium transire aestimetur.* In quibus verbis Philippus non detrectat cruciatum damnatorum ex frigore non existente, eamque similem cruciatui ex calore existente in Orco. Responderetur quartò, Beatum pro signo apprehensionis illius non habiturum iudicium de non existentia obiecti; sed pro alio signo eiusdem instantis realis. Vnde quemadmodum in Christo Domino vera tristitia de morte, vt sibi disconueniente sterit rectè cum visione beata, quæ est iudicium de summo bono vt maximè conueniente, quia pro signo mortis conceptæ vt disconuenientis non existebat visio, vt pulchrè explicat Cardinalis Lugus disp. 22. de Incarnatione à n. 27. sic rectè adunantur in Beato delectatio ex obiecto apprehenso vt existente, & iudicium de non existentia illius.

35 Quòd si in Beato detur hoc iudicium, iam actus externi tendentes in obiecta non existentia non præberent occasionem proximam, vt deciperetur intellectus efformando iudiciū falsum de obiectorū præsentia. Quapropter in eis actibus externis nulla relucebit imperfectio positua, etiāsi concederetur esse strictè falsos. Debent id fateri quotquot à Christo in vita mortali, ab Adamo in statu innocentiae, à Beatis in Patria non excludit actus sensuum externorū repræsentantes obiecta existentia, aliter ac sunt, neq; enim minor erit falsitas in repræsentatione sensitua Solis, v. g. vt minoris, quàm in alia lucis,

lucis, v. g. vt existentis, quæ re ipsa non existat; quippe per vtramque attingetur obiectum aliter, ac est. Imò in neutra reperietur propriè, & rigorosè falsitas, sed impropiè, & metaphoricè, siquidem neutra habebit difformitatem affirmatiuam, vel negatiuam cum obiecto, in quod tendet, & vtriq; comitabitur iudicium de obiecto vt est in se. Negandum tamen non est, esto modus sic tendendi in externis sensibus non sit falsus, neque imperfectus posituè relatus ad ipsos; esse nihilominus falsum, & imperfectum negatiuè, quatenus continet minorem conformitatem cum obiecto, & minorem perfectionem, quàm quæ continetur ab actibus sensituius repræsentantibus obiectum, sicut est in se. 36 Vrgebis; dedecet Christum, & Beatos actus intellectuales opinariui, & incerti, qui re ipsa veri essent, etiam si nec formidinem, nec periculum falsitatis importarent. Ergo multò potius dedecet actus sensuum externorum, repræsentantes obiectum aliter, ac est, etiam si propriè, & strictè falsi non sint, & occasione proximam non præbeant iudicij falsi in intellectu. Responderetur, intellectuales actus opinariui, & incertos dedecere Christum, ac Beatos, vel ob solum modum tendendi in obiectum, quia scilicet ex leni fundamento seu non ostendente, nisi appareret, veritatem, vel falsitatem obiecti, tendunt in ipsum affirmatiuè, vel negatiuè; qui modus tendendi est imperfectus posituè relatus etiam ad intellectum creatum. Quam ob causam Angeli boni habentes rectam voluntatem, ita prudenter se gerunt circa obiecta, quorum speciebus infusus non gaudent, vt iuxta S. Thomam 1. p. q. 85. art. 5. in corp. suspendant omne iudicium, ne ex infirmo motui ducantur ad affirmandum, vel negandum aliquid de ipsis. Et ex hinc patet solutio ad 5. Argumentum.

37 Hæc tentauit pro enodandis sex argumentis, quæ mihi venire in mentem contra species obiectorum non existentium infusas oculis glorificatis, aliisque externis Beatorum sensibus. Et multa audenda fuere, quorum omnium nolim patronus haberi. Si expectes meum in hac re iudicium. Dico breuiter, possibile quidem esse percipi à Beatorū externis sensibus obiecta non existentia, siue per species extrinsecè infusas à Deo, siue hoc supplet defectum obiectorum, & specierum per extrinsecam, intimum tamen, suæ omnipotentiae assistentiam. Cæterum, cum tot erunt obiecta existentia, quæ Beatorum occupent, & oblectent sensus, crediderim, superaddi sine necessitate perceptiones obiectorum non existentium: dummodò excipiantur perceptiones colorum apparentium, quos videndos à Beatis scripti non semel in præcedentibus. Inter quorum colorum, & aliorum obiectorum non existentium perceptiones intercedet illud discrimen, quòd colores apparentes cernentur per species nō infusas extrinsecè à solo Deo, sed acceptas ex reflexione lucis; secus alia obiecta; quippe ea perciperetur mediis speciebus infusas extrinsecè à solo Deo, vel medio auxilio, & eluatione extrinsecè diuinæ omnipotentiae suppletis vices obiectorum, & specierum. In visione autem colorum apparentium non erit aliqua deceptio propriè loquendo, vt colligitur ex superioribus, noratque Granadus 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 8. n. 7. Quòd si opponatur ex S. Augustino in lib. de diligendo Deo cap. 18. & ex S. Prospero, vel potius S. Iuliano Archiepiscopo Tolerano lib. 1. de vita contemplatiua cap. 4. *Humana substantia ad Conditionis sui similitudinem sublimata, omnia bona, quæ*

naturaliter accepta corruperat peccando, mutabuntur in melius. Respondeo, accipienda hæc verba de omnibus maiori ex parte, vel de mutatione in alia æquialentia. Denique addo supponi gratis à Niderio & Mauburno supra, fore, vt in cælo habeatur à sensibus voluptas ex omnibus obiectis, ex quibus haberetur in statu innocentiae.

SECTIO IV.

An Beatorum externi sensus elicient actus intrinsecè supernaturales: ubi de luce glorificatorum corporum.

38 **A**ffirmatiua pars generatim proquinque sensibus externis iudicari potest primò, quia vt tentatum est in sect. proxima, percipient obiecta non existentia. Sed perceptio obiectorum non existentium elicit à sensibus externis, debet esse intrinsecè supernaturalis. Ergo &c. Secundò, in patria eleuabuntur interni sensus ad sensationes supernaturales: Ergo & externi. Tertio, dotes glorificatorum corporum erunt supernaturales: Ergo & sensationes externæ, siquidem in via magis conduxerunt ad meritum sensus externi, quàm facultates aliæ ornate dōribus, & in Patria conferent magis ad gloriam accidentalem sensationes externæ supernaturales, quàm dotes supernaturales. Quarto, Actus vitales externi erunt in immortalī vita multò iucondiores, quàm qui habentur in hac mortali, vt sic præmium sit longè superius delictis quibus homines, dum hanc agerent, priuarunt se propter Deum. Quintò, sensus externi in cælo percipient simul plura, vehementioraque sensibilia, quàm ferre possit natura ipsorum actiuitas. Et præterea vnico actu indiuisibili attingent tot obiecta, quot nequeant naturaliter nisi pluribus actibus. Nam si plura obiecta videnda sunt v. g. simul per totam æternitatem, rationi consonum est, vt ea attingantur per indiuiduam visionem.

39 Speciatim visum eleuandum ad actus intrinsecè supernaturales, multorum est sententia. Et mouetur exinde, quòd per illum percipietur intuitiue lux glorificatorum corporum, quæ cum sit entitatiuè supernaturalis, erit & entitatiuè supernaturalis visio intuitiua ipsam percipiens. Et ex hinc sumere licet argumentum pro aliis quatuor sensibus. Si enim Deus eleuat visum glorificatum ad perceptionem supernaturalem lucis supernaturalis, par est credere, fore, vt eleuet alios quatuor sensus ad perceptiones supernaturales sonorum, odorum, saporum & qualitatum tangibilium supernaturalium. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. q. 8. art. vnico §. 2. n. 16. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & lect. 14. n. 115. existimant, odorem corporum glorificatorum fore supernaturalem. Ipsemet Salas in lect. 16. num. 133. ad 5. ait, fore etiam supernaturalem saporem inditum linguæ, & palato. Indicatur id à Richardo in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 5. dum saporem sentiendum à Beatis proponit effluxurum physicè ex Beatitudine supernaturali animæ, si à Deo extrinsecè non infundatur. Quòd si non repugnat, imò & de facto datur lux materialis supernaturalis tum pro ornatu corporum glorificatorum, tum pro oblectatione potentiae visuæ ipsorum, neque repugnabunt qualitates materiales supernaturales spectantes ad alios sensus; imò existent de facto, ne in obiecto longè superentur à facultate visuæ.

40 Promoueri tandem potest causa auditus, olfactus, gustus, & tactus, quia his sensibus deseruiunt in Empyreo species impressæ supernaturales ad omnes suos actus. Neque enim credibile est, inhæsurum sonum, odorem, laporem, & qualitates tangibiles sensibus glorificatis, ut potè quos deceat immunes esse à qualitatibus rudium, & crassorum elementorum. Eo autem ipso quod mediis speciebus impressis percipiant, erunt illæ supernaturales, quia sonus, odor, laporem, & qualitates tangibiles, dum sunt præsentibus, non percipiuntur ex natura rei per species, sed per se immediatè: quare species habitæ in præsentia ipsorum, non continebuntur intra vires agentium naturalium. Hæc maiori ex parte sunt excogitata à P. Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 44. sect. 10. pro sensationibus externis supernaturalibus in Patria.

41 Sed tamen dico primò, Si Beati externis sensibus percepturi sint qualitates sensibiles non existentes in rerum natura, necesse non esse, ut sensationes habitæ de illis sint supernaturales intrinsecè, & quoad substantiam; sed tantum quoad modum. Probat prima pars, quia sensatio lucis v. g. non existentis potest fieri conseruante Deo, vel nouiter producente se solo eandemmet speciem, quam in præsentia lucis retineret facultas visiva, vel quam produceret lux, si existisset in rerum natura. Sed species, & sensatio lucis elicita à facultate visiva in eius præsentia esset naturalis. Ergo & elicita in eius absentia potest esse naturalis quoad substantiam. Neque enim necesse est, fieri per speciem diuersam ab ea, quam produxit lux, dum existeret, vel quam produxisset, si existisset. Probatur secunda pars, quia species deseruiens externo cuiuslibet sensui, & sensatio elicita à quolibet externo sensu requirit ex natura rei præsentiam, seu existentiam obiecti, ad quod tendit. Ergo concursus præstitus à Deo in conseruationem, vel primam productionem speciei, & concursus etiam præstitus in sensationem non potest non esse supra vires, ac exigentiam naturæ; ac proinde supernaturalis, quando abest obiectum representatum, quippe non solum ipsa species, sed etiam sensatio ut pote intuitiua creata exigit ex natura rei coexistentiam realem obiecti, ad quod fertur. Conclusio hæc quoad vtramque partem traditur conceptis verbis à P. Francisco Alfonso disp. 9. de anima n. 92. Deducitur etiam ex Cardin. Lugo disp. 20. de Incarnatione n. 33. ex P. Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 59. n. 17. & possunt in eam trahi plures alij. Extendendaque est ad calum, in quo sine speciebus impressis, supplente Deo earum influxum, fierent perceptiones qualitarum sensibilibus non existentium in rerum natura.

42 Dico secundò, credibile esse, sensus externos eleuandos in Patria ad aliquos actus intrinsecè supernaturales, qui tendant in obiecta existentiæ, & naturalia, si actibus vitalibus tendentibus in obiecta omninò naturalia competere queat supernaturalitas intrinsecè, & non tantum penes actionem, quibus producantur. Conclusionem istam non leuiter suadent argumenta nonnulla adducta in n. 38. Indicaturque P. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 48. sect. 1. v. *Dices hæc omnia.*

43 Dico tertio, opus non esse, ut omnes actus externi eliciti in Patria circa obiecta existentiæ, & naturalia sint aliquatenus supernaturales. Probat, quia gloriificatio sensuum externorum non destruet, sed potius perficiet natiuam actiuitatem ipsorum. Ergo necesse non est, ut omnes actus, in

quos procedant, sint supernaturales; ut necesse non est in sensibus internis, neque in potentiis spiritualibus: alioqui omnes actus, tam materiales interni quàm spirituales deberent esse supernaturales in homine beato. Et idem esset de actibus mouendi se localiter, & loquendi; de elatione cordis, ac arteriarum, & de respiratione. Quæ omnia sunt absurdissima. Ob id Suarez vbi supra disp. 47. sect. 6. v. *quinto hinc*, statuit, Christum post Resurrectionem exercuisse actus complures naturales potentie locomotiuæ, etsi præditus esset dote agilitatis. De actibus facultatis visivæ nemo inficiabitur, multos fuisse in Christo ante Ascensionem naturales, & futuros etiam tam in ipso, quàm in aliis Beatis.

44 Argumentum appositum in n. 40. pro supernaturalitate omnium actuum, qui eliciantur à reliquis facultatibus præter visivam, nullum est, tum quia tam illæ, quàm visiva indigent ex natura rei speciebus ad suos actus in præsentia obiectorum, ut fert complurium, & grauium Authorum sententia. Tum quia etsi speciebus non indigent; non sequitur, sonum, odorem, laporem, & qualitates tangibiles inhæsuras potentis, quarum sint obiecta; satis est, si eas physicè contingant. Et licet vltra contactum intercedat frequenter in gustu, & tactu mortali realis alteratio, & mutatio organorum, secus eueniet in tactu, & gustu, immortali propter dorem impassibilitatis, ut obseruant passim Theologi, & præcipuè Suarez, & Salas præcitati, ille in v. *Quarto de gustu*, hic disp. & sect. 14. n. 117. Tum quia sine inconuenienti vilo inhærebunt obiectui, & gustui gloriicatorum hominum odores aliqui, & lapores depuratissimi. Quod si possunt odorum, & laporem decentium inhære species, cur non ipsi odores, & sapores? Tum denique, quia adhuc admissio miraculosam esse productionem speciei in præsentia odoris v. g. ramæ speciei, & odoratio erunt naturales secundum entitatem; si odor distans sit naturaliter aptus olferi; & produceretur namque à Deo in præsentia, seu coniunctione odoris ad olfactum eadem species naturalis, quæ produceretur ab odore distante, & ex illa resultat eadem odoratio, vel similis illi, quæ resultat ex odoris indistantis specie.

45 Dico quartò, sensus externos non eleuandos in Patria, ut percipiant diuinitus obiecta supernaturalia: atque idè ibi non fore actus vitales externos supernaturales intrinsecè ex obiectis. Probat, quia sensus externi naturales in entitate (quales erunt sensus gloriificati) nequeunt ex natura rei vel imperfectè percipere obiecta supernaturalia, aliqui vel imperfecta perceptio intuitiua lucis supernaturalis v. g. exigeret eam ut sui principium, connectereturque cum eius existentia: entitas verò quæuis supernaturalis debet esse supra exigentiam totius naturæ. Ergo nec diuinitus poterunt eleuari sensus externi naturales ad elicendam perceptionem obiectorum supernaturalium. Nulla enim facultas vitalis eleuari potest ad percipiendum vitaliter obiectum, quod ipsa non valeat ex natura rei vitaliter percipere aliquo modo. Huic propositioni probandæ à priori insudarum iam est à me in sect. 1. Exercitar. 28. Subiungo nunc rationem à posteriori. Visus præsens nequit eleuari ad videndum sonum, vel rem spiritualem; quia neque imperfectè potest videre naturaliter ea. Idem est de auditu respectu coloris, vel rei spiritualis. E conuerso autem Angelicus, & Humanus intellectus valent eleuari ad videndum intuitiue Deum, quia hic non superat cognitio

cognitionem abstractiuam naturalem ortam ab ipsis. Rursus olfactus incapax est euehi, ut olfaciat Deum, intellectus, ut amet, voluntas ut intelligat; & quidem non ob aliam causam, nisi quia Deus est obiectum extraneum, actibus naturalibus olfactus. Idem de ratione boni respectu intellectus, & de ratione veri respectu voluntatis, si distinguantur hæc potentie inter se & à substantia rationali viuente. Sed antequam hinc discedam, non possum non mirari hæc S. Augustini verba in lib. de gestis Pelagij cap. 14. *Sunt quadam communia omnibus membris, sicut sanitas, sicut vita: sunt etiam alia singulis propriis, unde nec auris sentit colores, nec oculus voces, propter quod dicitur, si totum corpus oculus, vbi auditus? si totum auditus, vbi odoratus? Quod quidem non ita dicitur tanquam impossibile Deo sit & auribus præstare sensum videndi, & oculis audiendi.* Audiui nonnunquam doctum Virum interpretatè, quatenus præcisè ratione materie possint aures videre, & oculi audire; si in materia aurium forma, organa v. g. visiva, & reciproce auditiva in materia oculorum constituantur. Sed explicatio visæ est aliquantò extorta; & idem dici posset de lapide.

46 Agidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 5. q. 4. art. 7. §. 3. tenet, lucem gloriicatorum corporum esse supernaturalem quoad substantiam, visibilmque diuinitus; quin tamen concedat videri posse vel imperfectè ex natura rei, imò expressè negat n. 23. huius huic rationi: Deus nec imperfectè videri potest naturaliter ab intellectu Angelico, aut humano, & nihilominus hic extolli potest supernaturaliter ad visionem intuitiuam illius. Ergo etsi lux gloriicatorum corporum nequeat naturaliter videri vel imperfectè ab oculo corporeo, poterit tamen diuinitus. Idemque erit de aliis sensibus externis comparatis ad obiecta sensibilia supernaturalia. Contra primò, licet Deus intuitiue videri non possit ex natura rei ab intellectu Angelico, aut humano, potest tamen abstractiue cognosci. Ast lux supernaturalis non valet ex natura rei percipi aliquatenus à facultate visiva naturali; nam neque intuitiue, neque abstractiue valet percipi ex natura rei. Contra secundò, Nec Leo, neque lapis eleuari possunt ad cognoscendum per se Deum, ut docetur à S. Fulgentio in lib. de Incarnatione cap. 22. his verbis, *Nec vili naturæ credendi facultas in ista est, quam rationale non fecit Deus.* Et cap. 24. *Animalibus rationalibus datum diuinitus non est, habere naturam credulitatis, & fidei capacem.* Cuius doctrinæ non alia apparet congruentior ratio, quàm quia incapaces sunt naturaliter cognoscere Deum aliquatenus. Ergo si facultas visiva naturalis est inepta ex natura rei percipere aliquatenus lucem supernaturalem, repugnabit euehi, ut eam videat. Contra tertio, Non erit, cur lapis ineptus sit eleuari ad videndam lucem supernaturalem, si apta sit facultas visiva naturalis. Ut enim nullo actu naturali valeat hæc attingere lucem supernaturalem, sic neque ille; & aliunde potentia obedientialis est communis vtrique.

47 Si respondeas, disparè esse rationem; quia in lapide nulla est vis perceptiua, secus in facultate visiva. Contra: Quia si vili illa contentus es, edificere mihi, cur visiva facultas præsens non possit eleuari ad percipiendum Angelum? Et cur vis motiua lapidis in centrum non sufficiat, ut valeat euehi ad motum intentionalem in lucem supernaturalem? Si respondeas iterum, in lapide nullam esse vim perceptiuam vilius lucis; secus in facultate visiva.

Rogo à te, si non repugnet lux spiritualis, ut indicat Arriaga disp. 5. de Anima, n. 9. & iuuari potest ex calore spirituali, quem possibilem cogitat Iohannes Bachonius in 4. dist. 46. q. vnica art. 1. cur ea lux conspici non poterit à visu materiali de facto existente, eleuato diuinitus, quin & non eleuato, si lux spiritualis sit simul naturalis, ut à phantasmate naturali attingitur effectiue naturaliter species spiritualis? Præterea conuenientia adhuc in ratione corporeæ lucis non sat est, ut visus attingens intentionaliter lucem corpoream naturalem effertur queat ad attingendum supernaturalem. Nam lux, & sonus conueniunt in ratione qualitarum sensibilibus; imò plus conueniunt inter se, quàm lux naturalis, & supernaturalis, cum pertineant ad eundem ordinem; & tamen visus est incapax eleuari ad percipiendum sonum. Subtraho calamum ab vltiori prosecutione; non enim plus vltra scripta ab Arriaga supra à n. 5. vsque ad 11. quæ mihi maximopere placent; non sic quæ postea tomo 2. in 1. p. disp. 56. à n. 36. vsque ad 38. addidit, ut infringeret vim nostri argumenti. Videatur num. 48. exercit. 28. vbi reieci posteriora hæc.

48 P. Ripalda sect. illa 10. n. 63. admittit, esse supernaturalem gloriicatorum corporum lucem, quia tamen cernitur simul cum colore, qui est qualitas naturalis; idè defendit, non extrahi potentiam visiuam, ut attingat ex eleuatione obiectum adæquatam, quod aliquatenus attingere ex natura rei sit insufficientis. Contra primò: Quia coniunctio lucis supernaturalis ad colorem naturalem non extrahit lucem ad gradum entitatis, quam naturaliter queat aliquatenus attingere intentionaliter facultas visiva. Ergo non extrahit ad rationem obiecti attingibilis ab ipsa eleuatione. Contra secundò: Quia si coniungi lucem supernaturalem cum colore naturali sufficit, ut illa attingatur à visu, etsi aliàs ex natura rei nequeat vilo modo attingi, sufficit coniunctio Angeli cum colore, & luce naturali, ut ille ex eleuatione possit videri à potentia materiali, quæ aliàs sit naturaliter incapax percipiendi illum aliquo modo. Contra tertio: Quia iam lux supernaturalis coniuncta colori supernaturali (qui non minus conceditur à P. Salas supra, & ab Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 57. sect. 3. possibilis, quàm illa) exceder vires obedientiales vitales facultatis visivæ naturalis. Contra quartò: Quia alioqui nec diuinitus videri posset lux, quæ à corpore glorioso locatò in media aëris regione diffunderetur, cum in aëre nullus sit color naturalis, cui associaretur sparsa lux. Contra denique: Quia sonus, odor, & sapor supernaturales perciperentur à facultatibus eleuatis, quibus respondent, quin essent associati aliis qualitatibus naturalibus, in quas ferantur indiuisibiliter facultates illæ, uti visiva fertur indiuisibiliter in lucem, & colorem.

49 Addit Ripalda, lucem supernaturalem posse attingi intentionaliter à visu per actum confundentem ipsam cum luce naturali: qui actus erit naturalis. Eodem ferè modo respondet Granadus 3. p. controu. 13. de Nouissimis tract. 3. disp. 6. num. 7. Non acquiesco primò; Quia licebit etiam dicere, facultatem visiuam posse naturaliter percipere rem spiritualem confundendo ipsam cum corporea; ac proinde posse eleuari ad perfectam rei spiritualis perceptionem. Secundò: Etsi potentie intellectivæ, & volitivæ non repugnet modus ille tendendi confusus; secus materialibus; maximè cum ille modus tendendi esset abstractiue percipiens lucem supernaturalem ad instar lucis naturalis, qui prorsus

alienus est à potentiis materialibus de facto existentibus; tum ex eo, quod sit abstractivus, tum etiam ex eo, quod confusio lucis supernaturalis cum naturali, & è contrario discretio illius ab hac, nequit consistere formaliter in actu visus potentia externæ, sed fundamentaliter tantum, quatenus præbeat fundamentum intellectui, ut confundat, vel discernat vnam lucem ab alia. Et reuera præbere sic fundamentum intellectui, ut confunderet vnam lucem cum alia, nisi aliunde vna perciperetur à potentia visiva ad instar alterius, non argueret modum tendendi abstractivum in perceptione talis potentia. Sic dum eminens percipitur albedo, & præbetur fundamentum intellectui, ut confundat cum nigredine, perceptio albedinis non habet modum tendendi abstractivum, sed intuitivum; licet non tam perfectum, quam dum cominus percipitur albedo. Tertio, actus ille confundens percipit vel abstractivè, vel intuitivè lucem supernaturalem? Non abstractivè, ob proximè dicta. Non intuitivè, quia aliqui erit supernaturalis, non minus quam intellectualis actus, qui intuitivè, etsi non cum omnimoda claritate ex parte modi perciperet eandem lucem: vterque enim exigit ex natura rei existentiam, & coexistentiam cum entitate supernaturali. Quarto, perceptio confusa lucis supernaturalis oritur ab ea vel immediatè, vel mediatè? Vt vis autem modo oriatur, sequitur actionem saltem, qua sit, esse supernaturalem, utpote quæ connectatur essentialiter cum existentia principij supernaturalis. Ergo potentia visiva naturalis nequit ex natura rei allurgere in eam perceptionem confusam, siquidem ea deberet fieri per actionem supernaturalem, ortam aut ab ipsa luce immediatè, aut ab specie impressa supernaturali ipsius lucis, à qua dependeat in fieri, & conservari, aut ortam à Deo concurrente non solum titulo causæ primæ, sed & supplementis concursus supernaturalem obiectivum lucis, vel speciei.

50 Occurrit inquis, actionem, qua fieret ea perceptio, prodituram immediatè ab specie naturali lucis supernaturalis; ideoque carere essentiali existentia principij supernaturalis. Sed impugnaberis, tum quia lux supernaturalis est indifferens, ut modò terminet actum naturalem confundentem ipsam cum luce naturali; modò actum supernaturalem distinguentem ipsam. Ergo cum species non profuunt liberè, sed necessariò à luce supernaturali, omnes profuentes ab hac vel erunt naturales, vel supernaturales; non enim ipsa lux providere potest, quando producenda sit species naturalis, aut supernaturalis, ut illa deseruiat perceptioni confundenti, hæc distinguenti. Ergo species producta à luce supernaturali deseruiatque perceptioni confundenti, vel est supernaturalis; vel naturalis etiam est species deseruiens perceptioni distinguenti. Tum quia species orta ab obiecto supernaturali non potest non esse supernaturalis, ut quæ necessariò debet esse supra exigentiam totius naturæ, cum eius sit vnicum effectivum principium obiectum supernaturale; ita ut ab alia luce naturali effici nequeat naturaliter. Et saltem est inevitabilis supernaturalitas actionis, per quam produceretur species à luce supernaturali. Tum quia si species obiecti supernaturalis esset naturalis, posset cognosci ab Angelo vitibus naturæ in medio merè naturali entitas supernaturalis. Etenim Angelus vitibus naturæ posset cognoscere non solum quidditativè, sed etiam comprehendens speciem illam ut existentem; cum sit naturalis entitas, longè imperfectior ipso; in

specie autem obiecti cognita quidditativè ut existente, potest sufficienter cognosci obiectum, cuius est species: imò debet cognosci, si species cognoscatur comprehensivè. Hinc in specie vel abstractiva Dei penetrata comprehensivè, nequit non cognosci Deus. Quod si id ita est in specie abstractiva, erit multò potius in intuitiva, propria, & immediata obiecti existentis, & singularis, qualis debet esse species quævis deseruiura externis sensibus, siquidem species impropria, & mediata obiecti repræsentans illud ad modum alterius, est prorsus aliena à modo percipiendi, quem servant sensus de facto existentes; & intellectui soli valet attribui.

51 Vergetur ampliùs vis huius Argumenti: Species intuitiva obiecti exigit saltem ex natura rei existentiam veram illius, & essentialiter possibilitatem veram. Ergo ab Angelo comprehendente speciem naturalem intuitivam lucis supernaturalis non poterit non cognosci hæc, ut ex natura rei in statu veræ existentia præsupposita, & ut essentialiter in statu veræ possibilitatis præsupposita. Antecedens tam certum esse debet in specie intuitiva, quam est in cognitione intuitiva. Ex qua robore consequentiam. Nam si comprehensorem cognitionis intuitivæ nequit latere obiectum ut præsuppositum ex natura rei in statu existentia veræ, & ut præsuppositum essentialiter in statu veræ possibilitatis, necesse est, dici idipsum de comprehensore speciei intuitivæ. Vnde deducendum firmiter est, tam repugnare speciem intuitivam naturalem obiecti supernaturalis, quam repugnat cognitio naturalis intuitiva eiusdem. Quin potius deducendum est, reperiri maiorem repugnantiam in illa, quam in hac; tum obiectum supernaturale concurreret immediatè in speciem intuitivam non verò in cognitionem. Et certè lux supernaturalis non sic concurreret in speciem transmissam ad facultatem visivam, ut ea species esset indifferens oriri à luce naturali. Si enim species orta à luce naturali A, non est indifferens oriri à luce naturali B numero tantum distincta; alioqui multiplex, & varia esset representatio eiusdem individua speciei; multò minus species nunc orta à luce supernaturali erit indifferens, ut oriatur à luce naturali non solum numericè, sed specificè diversa.

52 Concluditur ex his omnibus, externos Beatorum sensus non elevandos in Patria, ut eliciant actus intrinsecè supernaturales erga sensibilia propria, quæ sint supernaturalia. Et hinc subinfertur, nulla sensibilia fore supernaturalia. Ut quid enim Deus ornaret gloriificata corpora luce supernaturali; si hæc nullatenus esset videnda materialibus oculis ab hominibus Beatis? Ut quid inderet palato ipsorum saporem supernaturalem, quem degustari esset prorsus impossibile? Quapropter facessat Arriaga, dum disputatione 5. de Anima numero 16. non reputat inconueniens, si Beati oriantur luce, quæ in cælo videnda non sit per oculos corporeos, sed cognoscenda tantum per intellectum. Etenim pro hoc sine causa produceretur à Deo lux illa cum tot adsint obiecta alia supernaturalia, & naturalia, ex quorum cognitione incredibiliter recreetur intellectus. Et licet ego non inueniam repugnantiam penes potentiam Dei absolutam in luce supernaturali & similibus aliis qualitibus materialibus, quicquid secus sentiat Rubius libro 2. de Anima, tract. de obiectis, atque speciebus sensibilibus quæst. 12. num. 158, tamen quandoquidem illa non poterunt percipi

percipi per externos Beatorum sensus, ideò extrinsecè in cælo nego. Et id tandem negat Arriaga tomo 2. in 1. parte disputatione 57. sectione 3. adhuc admissio, qualitates illas perceptibiles fore ab externis sensibus gloriificatis, quia profforum oblectatione aderunt multæ aliæ naturales.

53 Erunt itaque naturales qualitates omnes, quæ à Beatorum externis percipiuntur sensibus. Et de luce immortalium corporum, de qua magis in particulari meminerunt Theologi antiqui, & moderni, concordant nobiscum Durandus in 3. distinctione 16. quæstione 2. numero 5. Abulensis citatus ab Ægidio Lusitano supra §. & num. 1. Scotus adductus à Suario tomo 3. in 3. parte disputatione 48. sectione 2. vers. *ex quibus*, licet disputatione 32. sectione 1. vers. *sed possunt* adducatur pro opposita sententia, ut ea communiter accipitur. Sed mens Scoti & Suarii constabit inferius. Fauent etiam Viguerius in Institutionibus capite 14. §. 2. vers. 3. & 4. Arboreus in cap. 17. Martini vers. 2. Martinus de Ledesma in secunda quartæ quæstione 87. Martinengus in Glossa magna litterali ad caput 1. Genes. pag. 249. Hiquæus in 4. Scoti distinctione 49. quæstione 15. allegans Pefantium, Felix capite 6. de Beatitudine diffic. 4. à numero 6. Aueria quæstione 53. Philosophia sect. 2. parte 3. Theologia quæstione 53. sect. 3. Tellez parte 2. Philosophia disputat. 45. sect. 2. numero 1. Franciscus de Lugo libro 1. Theologia Scholastica disputatione 8. de Deo vno capite 1. numero 4. Recupitrus libro 6. de Deo quæstione 3. capite 4. numero 51. Thomas Massutius in vita sancti Pauli capite 4. Barradas tomo 3. in Evangelia libro 10. capite 2. Valentia tomo 4. disputatione 11. quæstione 5. puncto 1. vers. *Clara denique*. Tannerus tom. 2. disp. 1. quæst. 3. dub. 6. numero 62. Thyreus tract. de gloriosa apparitione Christi ad Indicandum cap. 4. num. 133. Arriaga supra dist. 56. à num. 33. disp. 57. num. 17. Montelinus in 1. 2. q. 5. art. 8. disp. 7. q. 2. dub. 8. n. 48. Ioannes de S. Thoma in 1. 2. dist. 2. art. 9.

54 Pro supernaturalitate tamen lucis gloriosæ referuntur ab Ægidio supra §. 2. num. 8. Albertus Magnus, Ægidius Romanus, & Sorus. Verum hi Authores aut cum formidine loquuntur, aut solummodò curant de distinctione specifica lucis gloriosæ à Solari, & elementari. Granadus supra num. 4. adiungit Salmeronem tom. 6. tract. 33. & Barradam tom. 2. lib. 10. c. 28. sed primus pag. 277. vers. *& respiciendum* ut summum denotat distinctionem specificam: Secundus fulgorem Christi in Transfiguratione appellat quidem miraculosum: hinc tamen nihil habetur, ut ex interpretatione adhibenda acturum S. Thomæ apparebit, & Barrada mens aperta est in præcitato loco tomi 3. Adiungit præterea Suarium & Salas. Hic certus est in disp. 4. sect. 14. n. 109. ac 115. & latius sect. 16. n. 132. Ille ambiguus censetur. Nam in disp. 32. sect. 1. vers. *sed possunt*, videtur docere esse supernaturalem; in disp. autem 48. sect. 2. vers. *sed licet*, inquit, esse simpliciter naturalem, non tamen connaturalem corpori humano. Crediderim, Suarium (idem de Scoto, & aliis) in ea fuisse opinionem, ut gloriosa lux sit diversæ speciei à Solari, & Elementari, naturalis verò simpliciter quoad entitatem graduum, & supernaturalem secundum quid quoad intentionem, eo quod tanta sit illius intensio, ut etsi gradus secundum se, & diuisim possent esse connaturales entitati alicui naturali, nequeat vlli esse connaturalis, & debita tot graduum collectio.

Ripalda supra num. 61. recenset Thyreum tract. de Apparitione Christi in Thabor cap. 1. numero 24. Alit Thyreus vel varius fuit, vel in vltimo hoc loco censuit, quod de Suario dixi.

55 Expressius stant pro supernaturalitate præfate lucis Richardus in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 6. Argentinas in 3. dist. 16. art. 4. ad 3. Iacobus de Vitriaco in serm. feria 3. Paschalis. Henriquez lib. vltim. de fine hominis cap. 27. §. 5. adiunctis iis, quæ adicit in Glossa litt. R. & A. Herice in 1. p. disp. 43. cap. 2. num. 18. & 21. Bonacina in 3. part. disp. 3. quæst. 2. puncto 5. proposit. 2. n. 4. & q. 5. puncto 4. & proposit. 2. n. 6. Ægidius Lusitanus, Granadus, & Ripalda supra: Vtrique parti æqualem ferè probabilitatem adiudicat Lessius libro 3. de summo Bono capite quinto & in 1. 2. quæstione quarto articulo sexto dubio tertio. Connimbricentes lib. 2. de cælo cap. 7. quæst. 9. art. 2. & 3.

56 Doctor Anglicus nullibi tradit, glorificationem corporum lucem esse supernaturalem. Innuir quidem in 1. part. quæst. 66. art. 3. ad 4. differre speciem à Solari, & Elementari, ait enim, non esse conformem cum claritate naturali. Et antè in 3. dist. 16. quæst. 2. art. 1. ad 4. affirmasse expressè differentiam illam videbitur prima à facie in his verbis, *Claritas illa* (scilicet, quam habuit Christus Dominus in Transfiguratione) *erat similis gloriose corporis claritati, quæ visum non corrumpit, sed demulcet: Et hoc cõtingit quidem, quia est alterius generis, quam ista claritas naturalis: Claritas huius vitæ, scilicet naturalis, non est proportionabilis claritati patriæ, sed alterius generis existens*. Hactenus S. Doctor, qui postè in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 4. quæstioncula 2. ad 1. sic loquitur, *Claritas gloria erit alterius generis, quam claritas naturæ, quantum ad causam, sed non quantum ad speciem. Vnde sicut claritas naturæ ratione sua speciei est proportionata visui; ita claritas gloriosa*. Posteriora hæc verba videntur non coherere cum prioribus. Et hinc orta est discordia circa mentem S. Thomæ. De quo asseuerat Suarez disp. 32. sect. 1. vers. *sed possunt* supponere tandem in 3. part. q. 45. art. 2. in corpore, claritatem gloriosam alterius esse rationis. Sed ibi hæc tantum habet, *Ille fulgor, tunc in corpore Christi apparet miraculosus fuit*. Attamen ut miraculosus dicatur, non requiritur ut sit alterius rationis; & multò minus ut sit entitativè supernaturalis, sufficit namque, quod affecerit corpus in statu passibilis, vel quod fuerit quoad productionem supernaturalem, vel quod extiterit transeuntes, & sine aliis dotibus. Prima interpretatio desumitur ex Caietano in Commentario articuli. Secunda ex Connimbriensibus supra. Tertia ex Thyreò supra numero 17. Hinc Sorus, quem forsitan non latuerunt ista sancti Thomæ verba; dixit in 4. distinctione 49. quæstione 4. articulo 8. *Neque verò scio, quid S. Thomas sensisset si in Summa hucusque pervenisset*.

57 Ego quidem ex Verbis S. Thomæ 1. p. q. 66. art. 3. ad 4. crediderim S. Thomam in Summa stare pro naturalitate lucis gloriosæ. Nam ex eo, quod Empyreum habeat claritatem gloriæ, præbet rationem, cur lux Empyreæ non videatur à terricolis. Hanc autem esse entitativè supernaturalem, nemo asseret, probabile apparuisse S. Thomæ, si perpendat rationum momenta, quæ proposita sunt à me in sectione 5. exercit. 10. contra supernaturalitatem lucis Empyreæ. Imò crediderim, S. Thomam non stare pro diversitate specifica. Etsi enim ut euitet visionem lucis Empyreæ ab hominibus in vita mortali scribat de Empyreo, *vel habet claritatem*

claritatem gloria, quæ non est conformis claritati naturalis; id tamen eatenus iuxta ipsum valere puto, ne lux Empyreica similis claritati gloriose videatur ex terra, quatenus sicut claritas gloriose occultari ex libito Beati potest oculo non glorificato; ita lux Empyreica occultetur ex Dei libito existentibus in terra vsque ad finem mundi; licet vtraque lux sit ex se visibilis naturaliter ab oculo adhuc non glorificato. Et in hac quasi arbitraria occultatione difformis est vtraque lux Solari, & elementari; non verò in eo, quòd pertineat ad aliam speciem qualitatis etiam naturalis.

58 Si ardeat hæc interpretatio (quæ ex patre traditur à Ioanne de S. Thoma in opere sex dierum ad q. 66. v. sed dices) conciliantur optimè adducta omnia ex Angelico Præceptore testimonia. Promoueturque exinde, quòd in 4. dist. 48. q. & art. 2. in solutione ad 3. & ad 4. de noua elementorum, & corporum cælestium post diem Iudicij claritate, quæ nec erit entitatiuè supernaturalis, nec diuersæ speciei, loquatur eodem ferè modo, ac de luce humanorum corporum; & quòd quæst. 4. de potentia Dei art. 1. ad 5. dicat, *Empyreum habere cum nostro igne communem splendorem*, seu lucem. Eadem interpretatio adhiberi potest S. Antonio Paduano, dum sermone in secunda Dominica Quadragesimæ inquit de luce glorificatorum corporum, *esse omnino alterius rationis ab splendore Solis*. Non sic pronum est interpretari S. Bernardinum Senensem tom. 4. serm. de Assumptione V. Mariæ art. 3. cap. 1. nam dist. 2. ait, non esse eiusdem speciei vtramque lucem; quòd etiam insinuat à S. Brigitta lib. 1. Reuelationum cap. 20. & clarè asseritur ab Henrico Harphio part. 2. lib. 1. Theologiæ Mysticæ cap. 56. Reginald. in speculo finalis retributionis fol. 106.

59 Cùm ergo, etsi pro supernaturalitate lucis gloriose suffragium ferant plures Authores, non desint tamen multi alij, qui pro naturalitate, & aliunde nisi naturalis sit, probetur non inefficaciter, imperceptibile fore per facultatem visiuam Beatorum, nos etiam suffragium damus pro naturalitate, & inclinamur magis, vt putemus carere diuersitate speciei à Solari, & Elementari luce. Quòd conforme est scriptis de luce Empyreica in sect. 6. exercit. 10. Congruum enim est, vt eiusdem sit speciei lux vtraque. Et idè S. Thomas supra aiebat, Empyreum habere claritatem gloriose. Legatur sectio illa, vbi enodauit rationes, quæ contra vniuersitatem specificam lucis Empyreicæ cum Solari, & Elementari militabant, & ex ibi dictis facile erit extricare similes alias contra vniuersitatem specificam lucis gloriose, negatam sine causa à P. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 46. num. 41. & ab Ioanne Vuigers in 1. 2. q. 4. admissa semel naturalitate. Potiores non sunt partes aliquorum, qui lucem gloriofam volunt, esse quidem simpliciter naturalem, & secundum quid supernaturalem, ac diuersæ speciei à Solari, atque elementari; naturalem quidem simpliciter, quia debita est substantiis naturalibus producibilibus in alio vniuersi ordine: supernaturalem secundum quid, & diuersæ speciei, quia debita est substantiis naturalibus existentibus in hoc vniuersi ordine. Potiores, inquam, non sunt; quia nullum est fundamentum, vt gloriose lucis quilibet gradus secundum se non sit indeterminate debitus Soli, aut igni nunc existentibus.

60 Restat vna tantum dissoluenda ratio, nimirum lux gloriose dimanat physicè ex Beatitudine animæ. Ergo erit non solum specificè diuersa à Solari, & elementari; sed etiam entitatiuè supernatu-

ralis. Sed respondeo ex dicendis in sect. 3. exerc. sequentis, falsum esse antecedens; & eo gratis concesso; nullam esse consequentiam. Nam idem specificè effectus potest esse ex se indifferens, vt physicè naturaliter producat, vel dimanet à diuersis specificè principiis; & effectus omnis ab solutus, qualis est lux gloriose, productus, vel dimanans à principio supernaturali, non debet esse supernaturalis, esto actio, per quam causatur, debeat supernaturalis esse; quia hæc ex essentia sua nequit non esse connexa cum principio supernaturali, à quo oriatur; ille verò potest esse ex se indifferens, vt procedat à principio supernaturali per actionem supernaturalem, vel à principio naturali per actionem naturalem. Conclusio Theologica censetur à pluribus naturalis, quantumuis efficienter oriatur à duplici præmissa, vel ab vna supernaturali. Actus supernaturalis in absentia naturalis efficit habitum aduersum naturalem. Consule Ripaldam tom. 1. de ente supernaturali disp. 55. & 53. Suppetuntque alia exempla, quæ breuiter amans prætermitto. Vnde dimanatio physica lucis gloriose in corpore immortalis à Beatitudine supernaturali animæ non est sufficiens fundamentum ad supernaturalitatem entitatiuam lucis illius, cuius quilibet gradus potest esse ex se indifferens, vt oriatur à Sole, vel ab igne.

61 An autem alia dotes corporum glorificatorum, nempe impassibilitas, subtilitas, & agilitas consistant in qualitibus, iisque supernaturalibus entitatiuè? non est huius loci examinare, attingam nonnihil in sect. proxima, & in 3. exerc. venientis; neque ex illarum supernaturalitate valeret deductio ad supernaturalitatem gloriose claritatis. Et huic elucidandæ idè tam morosè incubui, quia necessarium duxi, vt firmiora starent, quæ de Empyreica luce scripti in exercit. 10. *Ecce enim plerumque audientes, & docentes breuitas verborum, & compendiosa sermonum aut non intelligi potest, quod requiritur, aut etiam corrumpitur, quod significatum magis, quam enarratum, rationis absolute non constat, vt ait S. Hilarius lib. de Synodis in expositione Canonis Syriensis 27. Profluens amnis, aut vix, aut nullo modo corrumpitur; conclusa autem aqua facile: sic orationis flumine reprehensionis vitia diluuntur, angustia autem conclusa orationis non facile se ipsam tutatur*, iudicè Cicerone lib. 2. de natura Deorum.

SECTIO V.

Difficultates confertæ circa sensuum externorum operationes proponuntur, & exarmanur.

62 **P**rima: Dei visio, qua fruuntur Beatorum animæ, non potest non impedire operationes sensuum, causareque extasim in ipsis. Respondeo, nec in corpore mortali visionem intuitiuam Dei alienaturam connaturaliter à sensibus: ita docent Molina in 1. p. quæst. 1. 2. art. 1. 1. disp. 2. Suarez lib. 2. de attributis negatiuis cap. 30. à num. 9. tomo, & lib. 2. de Religione cap. 16. Vasquez in 1. p. disp. 56. cap. 1. num. 2. Salas in 1. 2. tract. 2. disp. 10. sect. 4. num. 40. & 42. Maximilianus Sandæus in Theologia varia lib. 3. comment. 29. exercit. 5. & in Theologia Mystica lib. 2. comment. 7. exercit. 4. disquisitione 9. contra plures Authores, quos refert, &

& sequitur Recapitulum lib. 6. de Deo vno quæst. 13. à num. 8. Et ratio est, quia cùm visio Dei non pendeat à phantasmatibus, & aliunde fiat ab anima diuinitus eleuata, & confortata, nihil causæ est, ne ea non maneat æquè facilis, & prompta ad operationes alias naturales, ac si visioni Dei non vacaret. Sed quamuis in corpore mortali sequeretur connaturaliter ex visione Dei abstractio à sensibus, secus esset in immortalis; nam specialis concursus, quo Deus reficeret animam, vt non obstatre visione, exerceret operationes sensuum; foret quasi debitus, ne defectus talium operationum minueret beatitudinem constam integraliter in anima vnita corpori ex functionibus honestis, & decentibus sensuum. Nisi manis, in hos ex beatitudine stabili animæ deriuandam quandam resistentiam, vt loquitur S. Thomas 1. 2. quæst. & art. 3. per quam non solum roborentur, sed etiam perficiantur magis in suis operationibus. Idem S. Doctor in 4. distinct. 44. quæst. 1. art. 1. Occurrit aliter difficultati propositæ. Adeat ipsi Lector, necnon Tostatus in cap. 17. Matthæi quæst. 114. Aegidium Lusitanum tom. 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 5. art. vnic. §. 3. n. 9. & 10.

63 Secunda: Sensus Beatorum non possunt prodire in actus, nisi immutentur ab obiectis. Sed obiecta nullam poterunt habere actionem, cessante motu cæli, & astorum post vniuersalis Iudicij diem. Ergo, &c. Respondeo primò; licet obiecta subcælestia sensibilia dependerent in omnibus suis actionibus à motu cæli, & astorum, non sic obiecta Empyreica, in quæ non influunt Cælum, & astra. Secundò; quamuis actiones reales obiectorum sensibilibus quorundamque dependerent à præfato motu, non tamen (vt in quæst. 5. de Potentia, art. 8. in corpore aduertit Angelicus Doctor) intentionales, nempe productiones specierum impressarum, quæ solæ sufficient in plurimum sententia ad immutandos sensus Beatorum. Tertio; actiones etiam reales, vt effectum caloris ab alio calore, aut ab igne prodire posse, quamuis orbis syderis immoti maneat. Videantur Granadae part. 3. controuers. 13. de Nouissimis tract. 4. disputat. 2. Aegidius Lusitanus lib. 5. quæst. 3. art. 2. §. 2. num. 16. aliique citati in exercit. 16. num. 17. Vnde displicet nobis Duuallius, cùm in tractat. de Quatuor Nouissimis quæst. 5. art. 3. pag. 634. dicit, odoratum damnatorum discernendum quidem intolerabiliter per fetorem, sed qui non fiet per emissionem specierum, hoc enim arguit motum aliquem, seu emanationem quandam, cùm tamen omnis motus cessabit, finita circumuolutione primi Mobilis. Displicet, inquam, tum quia emissio specierum non est actio realis, sed intentionalis, quæ post diem Iudicij negari non potest, cùm operationes sensuum externorum, & interiorum sint intentionales, quas Beatitudinis hominibus omnino adimere nullus Theologus audebit. Et multi putant, damnatos homines non alio modo torquendos ab igne, quàm vt agente intentionaliter in ipsos. Tum quia, etsi emissio specierum esset actio, motusue realis, non idcirco post diem Iudicij ab esset; alioqui nec moueri localiter nec loqui materialiter, seu sensibilibus beati homines possent post diem illum, siquidem motus localis, & sensibilibus locutio sunt actiones reales. Alienum porro à veritate est, beatos homines non posse tunc moueri localiter, nec loqui sensibilibus; imò & quòd actu aliquando non mouebuntur, nec loquentur. Tum quia si odor fetidus damnatorum

corporum per Infernum diffundat se realiter, seu secundum esse reale; ita vt vnus odor producat alium in medio, maior est hic motus, magisque realis, quàm si odor emitteret speciem sui. Tum demum quia ipse Duuallius quæst. 4. art. 3. pag. 615. admittit, cessante motu primi Mobilis, futuram adhuc ad breuissimum aliquod tempus palpitacionem cordis, & influentiam cerebri in partes hominis interiores. Si autem omnis motus realis dependeret omnino à motu primi Mobilis, nec per vnum instans posset perseuerare palpitatio cordis, aut influentia cerebri, non iam gyrato primo Mobili.

64 Tertia: sensuum externorum operationes non congruunt beatorum hominum impassibilitati. Nam sentire est quoddam pati, vt inquit Philosophus lib. 2. de Anima. Responderetur, passionem corruptiuam fore contra impassibilitatem Beatorum, non verò passionem perfectiuam, qualis erit quæcumque sensatio elicita à Beatis. Dices, passio etiam perfectiuam non potest non supponere in patiente aliquam imperfectionem. Fateor; sed talis imperfectio non est contra sensuum glorificationem: hæc enim attemperatur essentiali conditioni ipsorum, qui nequeunt participes fieri perfectionis sentiendi absque imperfectione mutationis. Quare Beatos sentire est perfectio admixta imperfectioni, cuius non debent ipsi immunes esse; alioqui nec possent intelligere, aut amare, ne intelligendo, aut amando paterentur mutationem. Dices rursus, operationes saltem tactus, & gustus, non poterunt esse absque passione corruptiuam, & immutationem reali eorum sensuum. Sed contra; Quia ad operationem tactus sufficit passio perfectiuam, & immutatio intentionalis causata mediis speciebus qualitarum tangibilium: vel si in sensu tactus non denitur species, sufficit indistantia earum qualitarum v. gr. caloris à manu, vt quin calor recipiatur in manu producat immediatè per modum obiecti sensationem sui cum sensu per modum potentie. Quòd ad gustum attinet, solet asseri, eius actum fore etiam mediis solis speciebus sine immutatione reali, & naturali. Verumtamen multi Animastici non cognoscunt speciem in sensu gustus. Et cùm aliunde Theologi ponant in lingua, & palato Beatorum humorem quandam suauissimè lapidum, non evitatur receptio alterius qualitatis præter speciem; neque item immutatio realis proveniens à qualitate Sapidæ. Et S. Thomas in 4. distinct. 44. quæst. 2. articul. 1. quæstiuncula 4. in corpore non recusat concedere, *gustum fore in actu per immutationem lingue ab aliqua humiditate adiuncta*, per immutationem scilicet realem, vt ex contextu notum est; & exinde etiam, quòd non ab specie, sed ab humiditate ait prouenturam immutationem. Concederem eam immutationem realem, ex qua non sequatur corruptio alicuius qualitatis efficientis bene linguam, & palatum Beatorum. Talis immutatio non est aliena à gustu gloriose corporis, siquidem Christus eam habuerit, quando post resurrectionem comedit, & bibit. Quo exemplo ostenditur aduersus Aegid. Lusit. lib. 4. q. 9. art. 1. §. 4. n. 17. non esse opus, vt eadem immutatio realis perpetuò maneat à primo instanti gloriose corporis, & Resurrectionis generalis. Nulla sanè ratio apparet, cur Beati nequeant humorem illum lapidum intra os voluere, & reuoluerè. Addit Aegidius, perseuerantiam eandem tum gustationem, tum speciem intentionalem, quæ semel à principio immutarunt intentionaliter sensorum gustus. Sed id multò minus est necessarium; nam immutationes variz intentionales per

per varias species, & actus sensitivos erunt in Beatis. Replicabis, si in gustu glorificato datur immutatio realis, in eo ipso illam patietur tactus sentiendo receptum in se præfatum humorem, quod est qualitas tangibilis; ac proinde contrahitur impassibilitati Beatorum. Admitto immutationem realem tactus, sed à qualitate non molesta, nec noxia, nec dissolvente temperiem ipsius. Idque satis est, non tantum ad incorruptibilitatem, sed etiam ad impassibilitatem Beatorum hominum. Unde etiam damnati cruciarentur per immutationem realem à calore, ut censent graues Theologi apud Granadum 3. p. contron. 1. 3. de Nouissimis tract. 4. disp. 3. n. 2. non idem essent passibiles quia reciperent qualitatem realem vicumque, sed quia nociuam, & dissentaneam, nempe calorem in gradu valde intenso.

65 *Quarta: Quandoque fit sensus in actu cum noua receptione, fit nouum iudicium. Sed ibi non erit nouum iudicium, quia non erunt ibi cogitationes volubiles. Ergo non fiet sensus in actu.* S. Thomas, qui totidem verbis proposuit hanc difficultatem in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. respondet in quæstiunc. 3. ad 3. *Quod sicut erit noua receptio speciei, in organo sentiendi, ita erit nouum iudicium sensus communis, non autem nouum iudicium in intellectu de hoc, sicut fit in eo, qui videt aliquid, quod prius nouit. Quod autem Augustinus dicit, quod non erunt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiua partu: unde non est ad propositum.* Sic Angelicus Doctor. Sed replicat Abulensis q. 114. super cap. 17. Mathæi, *Prædicta responsio stat, quando aliquis sæpè sentit, quod alias senserat, quia tunc in solo sensu est mutatio iudicij. Detur tamen, quod beatus videat, aut sentiat aliquid, quod prius non senserat; sicut est ibi nouum iudicium sensus communis, ita erit & noua iudicatio intellectus. Et tunc videtur, quod necesse erit fieri cogitationes volubiles, quia aliud indicabit intellectus, quod prius non indicabat.* Ut nodum hunc dissoluat Abulensis ait, visionem beatam, per quam in essentia diuina cognoscunt beati homines omnia obiecta creata, quæ ad ipsos spectant, permanere inuariatam; ideoque ipsorum cogitationes intellectuales non esse volubiles, etiam quando sentiant aliquod obiectum, quod antea non senserint, licet tunc in sensu communi detur nouum iudicium de tali obiecto. Sed quid eueniret, si beati homines, ut possunt, sentirent aliquod obiectum, quod antea in diuina essentia non cognouissent formaliter. Daretur duplex visio Dei, altera prius habita, quin attingeret formaliter illud obiectum; altera denuò habita, quæ essentiam diuinam, & illud obiectum repræsentaret formaliter? Anne potius periret Dei visio, quæ obiectum illud formaliter non percipit, & produceret alia, quæ in essentia diuina illud repræsentet formaliter? Neutrū certè dici potest.

66 Inquies, visionem eandem inuariatam entitatiuè posse repræsentare formaliter obiectum non antea repræsentatum, si accedat noua sensatio, proindeque neutrum absurdum sequi. Sed contra primo; actio, aut vnio, quæ in instanti A non produxit, aut non vniuit actualiter aliquem terminum, nequit in instanti B producere, aut vnire actualiter: Ergo similiter visio beata, quæ in A non repræsentauit formaliter aliquod obiectum, nequibit in B illud sic repræsentare inuariata persistens. Ut enim essentia actionis, aut vnionis consistit in exercitio actuali producendi, aut vniendi, ita essentia cognitionis creata in exercitio actuali repræsentandi. Secundò; impossibile est, ut cognitio creata, quæ semel repræsentauit aliquod obiectum, nou repræ-

senter illud, quandiu eadem entitatiuè permaneat, nam impossibile est, permanente forma, impedire eius formalem effectum proximum, & immediatum, qualis est in cognitione creata repræsentare obiectum intellectui, & hunc facere, ac denominare percipientem illud. Igitur & impossibile erit, ut cognitio creata, quæ in vno instanti non repræsentabat obiectum aliquod, repræsentet deinceps in sequenti manens eadem entitatiuè, cum impossibile etiam sit resultare nouum effectum formalem proximum, & immediatum repræsentandi obiectum, quin ponatur noua forma, seu cognitio creata repræsentans. Tertio, cognitio creata non est accidentale, & contingens, sed essentialiter, ac necessarium, repræsentare suum obiectum: Ergo cognitio creata, quandiu extiterit, competet inuariabiliter, ut repræsentet illud ipsum obiectum, quod semel, & non aliud. Quarto, beata visio, quæ non attingit formaliter aliquod obiectum creatum, non potest postea, quin attingat de nouo ex parte obiecti, vel modi aliquam formalitatem diuinam, quam antè ex parte obiecti, vel modi non attingerat. Eo autem ipso iam visio beata erit diuersa entitatiuè. Ne ergo in id inconueniens deueniat, reprobada est solutio præfata.

67 Inquies deinde, visioni antiquæ superaddi posse nouum modum, ratione cuius repræsentet formaliter obiectum, quod prius erat occultum. Sed contra: tum quia entitas superaddita non magis erit modus, quàm visio, cui aduenit: nihil enim causæ est, ne potuisset primò produci, aut ne possit conseruari sine visione, quæ actu præsupponitur ad ipsam; tum quia vel is modulus repræsentaret simul essentiam Dei, & nouum obiectum creatum, vel solummodò repræsentaret obiectum creatum? Si primum; ergo beatus homo haberet simul geminam visionem Dei. Si secundum; ergo non repræsentaret in essentia diuina obiectum creatum; sed extra essentiam diuinam, & in proprio genere. Nec talis modulus esset eadem numerica repræsentatio cum præcedente visione Dei; nequit enim non esse diuersa, ea, quæ diuersum obiectum repræsentat, ut patet in albedinis B visione, que non potest esse eadem numerica repræsentatio cum visione solius albedinis A.

68 Melius responderetur ad replicam Toftati, si beatus homo sentiat de nouo obiectum, quod antea nec senserat, nec intellectualiter cognouerat habiturum etiam in intellectu nouum iudicium de illo. Imò et si per scientiam beatam, aut aliam infusam cognitum iam esset obiectum adhuc cognoscetur per nouam scientiam experimentalem comparatam ministerio sensus externi, & interni, ut notat Pesantius in 1. 2. q. 4. ar. 6. d. 8. in. d. quamuis obiectum cognitum iam esset per scientiam experimentalem, cognoscetur adhuc magis, ac magis, diuersis actibus, quoties externo sensu, & interno percipiatur; nam pro multiplicitate, & diuersitate actuum in sensibus, multiplex est, & diuersum iudicium experimentale in intellectu, S. Augustinus non negat mutationes quorumcumque actuum in intellectu Beatorum, nouaque quæcumque iudicia; sed ea solum, quæ ad scientiam beatam spectant.

69 Quinta difficultas; ex sensationibus externis obiectorum conuenientium oriuntur delectationes corporeæ: quæ in sensibus præsertim gustus, & tactus videntur dedecere beatos homines. Non enim sunt propter se expetibiles honestè; & aliunde propter actionem non sunt necessariæ beatis hominibus. Præterea aut delectatio sensuum erit in medio, aut in vno extremorum; si in vno, iam in altero

altero erit dolor. Si in medio, iam etiam in vtroque extremo dolor erit. Vrgetur ex S. Thoma in 4. dist. 44. q. 1. art. 3. quæstiuncula 4. vbi etiam loquitur de operationibus, ac delectationibus vitæ animalis, & vegetatiuæ; Tamen rationes S. Doctoris faciunt æquè contra functiones, & oblectamenta vitæ sensitivæ. Occurrit namque tertio argumento inquit, *Prædictæ operationes non sunt hominis, in quantum est homo, ut etiam Philosophus dicit; & ideo in eis non consistit beatitudo humani corporis; sed Corpus humanum beatificabitur ex redundantia à ratione, à qua homo est homo, in quantum erit ei subditum.* Et in solutione ad quartum, *Delectationes corporales, sicut dicit Philosophus in 7. & 10. Ethicorum sunt medicinales quia adhibentur hominis ad tollendum fastidium: vel etiam agritudinales, in quantum homo eis inordinatè delectatur ac si essent veræ delectationes, sicut homo habens infirmum gustum delectatur in quibusdam, quæ sanis non sunt delectabilia, & ideo non oportet, quod tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, ut Iudæi, & Saraceni, & quidam Hæretici posuerunt, qui vocantur Chiliarche, qui etiam secundum doctrinam Philosophi non videntur sanam affectum habere. Sole enim delectationes spirituales sunt simpliciter delectationes, & propter se querendæ; & ideo ipsa sola ad beatitudinem requiruntur.* Idem S. Doctor lib. 4. contra Gentes cap. 83. latè refutat delectationes Bacchi, & Ceteris in corporibus glorificatis, & argumenta maximè ex. v. *Si quis autem dicat, videntur procedere contra quæcumque voluptates gustus, & tactus.*

70 Sed quòd ad S. Thomam attinet, cum eius mens perspecta sit, rationes ipsius limitandæ sunt ad operationes, voluptatèque animæ vegetatiuæ. Et quidem lib. 4. contra gentes cap. 86. non tantum docet, Beatos homines vsuros sensibus; sed etiam ad delectationem secundum illa, quæ statui incorruptionis non repugnant. Quæ verba, quia videbantur repugnare scriptis in cap. 83. declarantur à sapientissimo, & fidissimo S. Thomæ interprete Francisco Ferrariensi in hunc modum, *Non intendit S. Thomas in beatis esse vsus sensuum propter delectationem, quasi Beati operationem sensus ad delectationem ordinem tanquam ad finem, ut illi, quos improbat S. Thomas dicebant de delectationibus tactus; sed quòd videntur sensibus propter ipsam cognitionem sensus ipsi secundum se delectabilem; non autem propter aliquam vtilitatem ad naturam conseruationem ordinatam, cum eorum natura incorruptibilis sit, non indigeantque extrinseco conseruante.* Hætenus Ferrariensis, qui & aptè exponit S. Thomam, & optimè assignat caput, vnde delectationes in sensibus externis Beatorum honestentur. P. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 47. sect. 2. in fine, Salas in 1. 2. tract. 2. disp. & sect. 14. num. 118. reducunt honestatem delectationum gustus, & tactus in aliud caput, ut scilicet omnibus modis magis glorificetur Deus, ad cuius gloriam præcipuè ordinabuntur, & ob illam expentur. Gregorius Martinez 1. 3. q. art. & dub. 3. in fine, concedit, eas esse propter se expetibiles in altera vita, ut perficiant sensus proprios, præmiumque sint mortificationum, quas in hac vita subierunt. Videatur Ægidius Lusitanus tomo. 3. de beatitudine lib. 4. cap. 14. art. 4. qui ex eo, quòd delectatio circa obiectum honestum sit actus perfectus, & conueniens naturæ humanæ; ex eo etiam, quòd ad gloriæ corporalis bonum possetur, atque amatum subsequi debeat naturaliter gaudium; & ex eo demum, quòd vel in corpus mortale redundent aliquando à superiori parte

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

animæ oblectationes decentissimæ, ut de se restatur Regius Vates Psal. 83. v. 3. non incongruè probat appetitum sensitivum Beatorum exercendum, ac recreandum purissimis, castissimisque voluptatibus. Videatur item Toftatus supra citatus, qui ad 5. respondens scribit, *Delectabuntur sensu quantum ad sensibilia sibi oblata, & non tristabuntur de extremis, vel mediis tanquam non conuenientibus; quia sicut nihil erit, quod possit corpus alterare dispositione contraria, propter perfectionem anime, quæ continet corpus in potestate sua, ita nihil erit, quod possit sensum contristare. Ideo sensus, qui in actu manserit, nunquam habebit aliquod obiectum contristans.* Hucusque Toftatus; cuius, & aliorum Doctorum verbis vsus sum in enodatione difficultatis quartæ; nam tractatio de corporeis oblectationibus delicatissima est, & sermonis nostri facultate maior; inòd quæ Angelicis linguis (si eas imitari nobis concederetur) potius quàm humanis, ac terrenis peragenda esset.

71 Inferitur primò ex dictis, et si in hac vita destineretur principaliter operatio tactus ad conseruationem animalis, ut fugiat nocua, & amplectatur consentanea sibi; tamen in altera vita, vbi nihil poterit nocere, non defuturum exercitium tactus, nec finem honestum in eius actibus. Inferitur secundò, quamuis operatio gustus nunc præcipuè ordinetur ad animalis alimentum, quo beati homines non indigebunt, nihilominus tunc defuturum delectationis ad iudicium saporum, ut inquit S. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiuncula 4. ad 2. Et nunc etiam ut notat Tannerus tom. 2. disp. 1. q. 3. dyb. 4. num. 38. valet gustus ad cognoscendas rerum naturas, Deumque ex illis collaudandum; ob quam rationem sæpè nullius alimentis causa gustamus aromata, ut Deum in suis creaturis melius cognoscamus, illiusque potentiam, & bonitatem collaudemus. Lege Ægidium q. 9. art. 1. §. 4. num. 18. Inferitur tertio quantumuis odoratus functiones, eò nunc potissimè dirigantur, ut animal discernat noxia alimenta à salutaribus, & ut corroboretur cerebrum, reficiaturque cor; at in beata vita, vbi nihil horum erit necessarium, non idèd ab eis vacandum; conducent namque tum ad perfectionem ipsius odoratus, tum ad notitiam odorum, tum ad excitationem animi in Dei laudem Lege eundem Ægidium quæst. 8. art. vnico §. 4. num. 30.

72 Inferitur quartò cum S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiuncula 4. ad 4. Licet auditus deseruiat nunc disciplinæ, & post resurrectionem Beatis necessaria non sit aliqua disciplina persensibilia, quia diuina sapientia replebuntur ex ipsius Dei visione; ceterum propter perfectionem auditus, & propter decentem delectationem comparandam eius actibus oportere, ut Beati auditum exerceant; sicut etiam conueniens est, ut loquantur sensibilibus, tamen si absque loquutione sensibili possint sufficienter manifestare internos mentis conceptus. Sed de hoc puncto iam in sect. 5. Exercit. 29. Inferitur quintò, Visum non fore otiosum in Empyreo; sed potiori de causa, quàm alij sensus externi, daturum operam suis actibus, tum ob fines honestos, ob quos nunc; tum ob alios, de quibus copiosè in exercit. 28. Dubitari solum posset de visu ob defectum medij pleni, per quod deferantur species obiectorum visibilibus, si Beati existant supra Empyreum; nam nec vnus alium videre poterit, nec quæ sub pedibus illorum iacent. Eadem est dubitandi ratio de sensibus auditus, & olfactus.

cc. Verum

Verumtamen in mea sententia, quæ non admittit Beatorum existentiam supra Empyreum, sed intra, ut constat ex sect. 2. Exercitation. 18. negotium non facit ea dubitatio. Aliqui dicunt, species diffundi per corpus vnius Beati vique ad conuexam Empyreï superficiem, & per hanc ad pedes alterius Beati, indè ad olfactum, auditum, & oculos. Sed quis non miretur talem diffusionem specierum? Imò quis valdè imperfectum non censet cum Ægidio quæst. 7. artic. 2. §. 3. num. 11. eum modum olfaciendi, audiendi, & videndi? Ut omittam, corpora glorificata, si existerent supra Empyreum, non debere tangere pedibus eius conuexam superficiem; item species visibiles non diffundi nisi per lineam rectam, & species odoris, ac soni, non persuadere medium solidum, qualia sunt superficies conuexa Empyreï, & corpora glorificata. Ego quidem vel ea solùm de causa, ne Beati functiones sensuum exequerentur tam peregrino modo, si alius non superesset, adhererem firmius opinioni, quam approbavi in loco præcitato. Bartholomæus à Medina 3. p. quæst. 57. artic. 4. oppositam defendens quoad Christi saltem corpus, addit hæc verba: *Calum Empyreum tenent Authores Ecclesiastici, auctoritate Strabonis, Basilij, & Bedæ: Sed de hac re non digladietur Theologus, dummodo asseratur, Christum Dominum supra omnes celos ascendisse, & esse constitutum in suprema parte cæli supremi, ubi est sedes, & thonus gloria Dei.* Sic Medina, cuius consilium non amplector; nam si Authores Ecclesiastici, præeuntibus S. Basilio, V. Beda, & Strabone, ratam habent positionem Empyreï, adeoque certam in existimatione quorundam, ut ex fide Catholica credi debeat, prope scripsit anno 1543. Henricus Hernandez Doctor Salmanticensis sect. 5. Philosophiæ fol. 66. æquissimum est, ut Theologi pro ea decerent. Quod enim Caietanus negauerit Empyreum, fat non est, ut susque deque habeatur à Theologis doctrina trium illorum Patrum, & communis consensus Ecclesiasticorum Authorum; quibus accensenda est B. Maria Magdalena de Pazis, ut constat ex cap. 36. & pag. 126. vitæ ipsius, contextæ à Ioanne Baptista de Lezana, & S. Anselmus Cantuariensis in lib. decem meditationum, in decima. Nos certè nunquam penitebit susceptæ digladiationis in fauorem Empyreï; si nostro qualicumque exemplo excitentur alij ad tractationem, quæ digna sit tam nobili argumento.

73 Quinta difficultas, seu potius quæstio, an sensus externi perficiantur in suis operationibus per dotes gloriæ? Respondeo primò, perfici dote impassibilitatis, ne ab obiectis lædantur, & ne nimio conatu defatigentur. Hinc etiam modò vehemens sensibilis lædat sensum, tunc tamen nullum afferet incommodum. Nam corporis glorificati lux verbi gratia quæ Sole intensior erit, non producet in oculis alterius Beati calorem officientem ipsorum temperiem, neque ob nimiam attentionem attrahentur Spiritus, qui calore suo noceant visui. Vnde S. Laurentius Iustinianus cap. 23. de disciplina, & perfectione Monastica conuersionis dixit, *Nimia quoque claritate fulgebit corpus glorificatum, ita ut Solis septies transcendat splendorem. Non autem lumine suo inuenientium se reuerberabit aspectum; sed ineffabili quodam modo confortabit, clarificabitque.* Concessit aliquando Deus Viris sanctis vel in hac

vita intueri apertis, & illæsis oculis Solem clarissimè fulgentem, ut de Davide Monacho Cisterciensi legitur apud Chrysofomum Hénriquez in Menologio Cisterciensi 11. Decembris. Discipuli testes Transfigurationis Christi Domini viderunt etiam fixo obtutu, & absque vilo nocimento mirantissimam lucem, qua facies eius sicut Sol splenduit, ipsaque facies se se, distinctè illis ostendit. P. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 5. n. 69. reuocat id in dissimilem conditionem lucis gloriôsæ à Solari, & elementari. Sed referendum potius est in confortationem oculorum ex diuino auxilio.

74 Respondeo secundò, probabile esse, quod aiunt Durandus in 4. dist. 44. quæst. 5. & Ariaga tomo 2. in 1. p. disp. 56. sect. 2. subiect. 3. num. 21. ac 22. nempe dotem subtilitatis consistere tum in subiectione appetitus inferioris sub imperio rationis, tum in acumine sensuum proueniente ex perfecta organorum dispositione, & spirituum præstantia, si supponatur non consistere in virtute penetrandi alia corpora. Nam nihil aliud reliquum est, in quo conuenientius consistat. Et nomen ipsum subtilitatis videtur aptè accommodatum humorum, spirituumque puritati deferuenti in corporibus glorificatis ad acumen operationum sensitiuarum, quæ in non glorificatis propter grossitatem eorundem humorum, & spirituum, non euadunt adeò tenues. Fortè dum S. Paulus in 1. ad Corinth. cap. 15. vers. 44. ait, *seminatur corpus animale, surgit spirituale*, significare voluit nomine spirituales corpus liberum ab impuritate & crassitie illa, non quia corpus fiat ratum, sicut aer, qui fuit Eurycij Antistitis Constantinopolitani error; sed quia in humorum, & spirituum puritate, ac subtilitate imitabitur munditiam & tenuitatem aeris, & venti dicatati communiter Spiritus.

75 Scripsi, *Si supponatur* &c. Absolutè namque cenfeo, dotem subtilitatis esse vel assistentiam extrinsecam Dei ad eleuandum corpus glorificatum, ut quoties Beato liberit penetret aliud, id est ut producat vocationem extensam in loco, vbi aliud extensè existit; vel esse qualitatem intrinsecam supernaturalem corpoream, cuius virtute natura possit fieri ad arbitrium Beati penetratio supernaturalis quidem respectu corporis secundum se, sed connaturalis respectu corporis, ut affecti tali qualitate, sicut intellectui secundum se esse supernaturalis visio beata, sed ei, ut informato lumine gloriæ est connaturalis: & licet quantitas corporis glorificati resistat in actu primo penetrationi, quatenus exigit suapte natura diuersum locum à loco alterius corporis, præualeret tamen virtus qualitatis, uti præualeret agilitatis gloriôsæ virtus, quæ esset qualitas, resistenti grauitati eiusdem corporis glorificati, & inclinanti in actu primo ad locum alium ab eo, ad quem cieretur corpus virtute agilitatis. Vnde manet eneruatum præcipuum argumentum, quo plures Theologi mouentur, ne virtus Beatorum hominum ad penetrationem possit in qualitate constitui. Nihilominus magis propendeo, ut putem, eam virtutem non consistere in qualitate permanentemente afficiente corpus glorificatum: tum quia alioqui attenda vi eius qualitatis tam connaturaliter possit corpus glorificatum penetrare aliud glorificatum, & partes summe ipsius, quam connaturaliter potest penetrare corpus non glorificatum. Sequela autem est absurda, & contra communem opinionem Theologorum, Tum quia

quia corporis glorificati penetratio cum alijs non erit frequens. Empyreï enim regio media, intra quam exiter ordinariè, non est solida: ideòque ut locum in ea habeat aut per eam discurrat, non est necessaria penetratio. Quando autem è terra ascendat in Empyreum, aut ex hoc influet descendat in illam, euehetur à Deo per auxilium extrinsecum supernaturale ad penetrandum cælum lydereum solidum, & concauam Empyreï superficiem, quæ dura etiam est, vel eleuabitur ad transitum de extremo ad extremum, quin percurrat medium firmum interiaccens. Sed quicquid sit de his, quæ insignibus gloriantur patronis recentis ab Ægidio Lusitano tomo 3. libr. 5. per totam quæstionem 6. & quæ ex sectione 3. exercitationis nostræ 32. maiorem lucem accipient.

76. Dos subtilitatis gloriôsæ debet explicari in ordine ad penetrationem. Nam superiora Pauli verba ex quibus dimanauit ad Theologos notitia huius dotis, declarantur eo in sensu à Patribus Ecclesiæ. S. Epiphanius hæresi 64. ait, *Dominus noster IESVS Christus resurrexit ex mortuis non aliud corpus suscitans, sed ipsum, quod erat, in spiritualem subtilitatem transmians, & spirituale totum conueniens, ingressus per fores conclusas, quod fieri nequit hic in nostris corporibus propter crassitudinem, & quòd non-dum in spiritualem subtilitatem sint conuerti.* Quòd igitur erat id, quod conclusis foribus ingressum est? Aliud ab eo, quod crucifixum est, an ipsum crucifixum? Omnino equidem non poteris non consistere ipsum, quod crucifixum est. Quomodo igitur ingressum est foribus clausis? Ut ostenderet, quòd corpus quidem esset, quod videbatur, & non spiritus: verum corpus spirituale subtilium partium, quod aliquando crassarum partium fuerat. S. Ambrosius lib. 10. ad cap. 24. Lucæ, *Non per incorpoream naturam, sed per resurrectionis qualitatem impernia usu, clausa penetravit Dominus. Nam quod tangitur, corpus est, quòd palpatur corpus est. In corpore autem resurreximus. Seminatur enim corpus animale, surgit corpus spirituale. Sed illud subtilius, hoc crassius, ut potè adhuc terrena labis qualitate concretum.* S. Damascenus Orthodoxæ fidei lib. 4. cap. 28. *Seminatur corpus animale, hoc est, crassum, & mortale, resurget corpus spirituale, immutabile, impassibile (hoc enim significat spirituale, quale post resurrectionem corpus Domini erat, cum per iannas clausas transiret) insaisigabile, nec cibo, aut somno, aut potu indigens.* Alios Patres quare in Ægidio. Nec dicas cum Ioanne de S. Thoma 1. 2. disput. 2. artic. 9. intendi tantum à Patribus, virtutem penetrandi esse indicium dotis subtilitatis, & non ipsam subtilitatem. Id enim ex verbis Patrum nullatenus colligitur; quin potius per virtutem penetratiuam declaratur perpetuò spiritualitatem, & subtilitatem corporis glorificati.

77 Præterquamquòd virtus penetratiua gratis cogitatur manifestatio dotis subtilitatis, quæ sit in sententia Thomasi purificatio, & defecatio corporis ab omni extranea imperfectione, ex cuius remotione corpus reddatur perfectè subiectum animæ. Gratis, inquam, cogitatur, quia virtus penetratiua nihil speciale continet, ut indicet optimam, ac perfectissimam corporis complexionem, aut ut ducat magis in cognitionem eius, quam in notitiam impassibilitatis, vel claritatis; quòd enim spectat ad decentiam moralem, tam decens est, ut virtus penetratiua comiteretur corpus impassibile, vel lucidum, quam ut affectetur

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

corpus liberum à crassitudine impuritatis extraneæ: quòd verò pertinet ad physicam virtutis penetratiuæ sequelam ex dispositione bene temperata corporis, nec agnoscutur à Thomasio ea sequela, nec magis ex tali dispositione sequitur physicè virtus penetratiua, quam ex impassibilitate, vel claritate. Deuenit Thomasi in cogitationem de virtute penetratiua, quæ sit signum dotis subtilitatis, & non ipsa dos, quia S. Thomas 3. p. 4. 43. artic. 1. ad 3. ait, ostendisse Christum in se ipso aliquod *inai-cium dotis subtilitatis, quando de clauso vtero Virginis exiuit.* Sed Angelicus Doctor ibidem etiam tradit, ostendisse Christum in se ipso indicium dotis agilitatis, cum supra vndas maris ambulauit; nec idè Thomasi sic detorquebit verborum sensum, ut voluerit Sanctus Præceptor virtutem corporum glorificatorum ad incedendum supra aquas non esse formaliter dotem agilitatis, sed signum eius dotis. Mens Sanctæ Thomæ fuit, penetratiuam vteri Virginei factam à Christi corpore indicasse dotem subtilitatis gloriôsæ, quatenus eo actu præbuit Christus in corpore mortali signum similitudinum aliorum, quos tam ipse in corpore immortalis, quam beati reliqui homines poterunt exercere ratione permanentis dotis subtilitatis. Demùm aduersus Thomasi in insurgo, Si dos subtilitatis consistat in depurgatione corporis ab omni extranea impuritate, iam ea dos consistit in carentia dispositionum malè afficientium; & non in qualitate positua superaddita; quòd etiam reapse non sit absurdum; at in Thomistarum quotidiana sententia absouum habetur.

78 Responder tertio ad eam quintam quæstionem S. Thomæ in 4. distinct. 44. quæst. 2. artic. 3. quæstiuncula 1. ad 3. *Per dotem agilitatis, corpus gloriosum reddi habile non solùm ad motum localem sed ad sensum, & ad omnes alias operationes animæ exequendas.* Quæ verba, repetita postea circa dist. 49. quæst. 4. artic. 5. quæstiuncula 3. ad 2. sic intelliguntur à Granado 3. part. controu. 13. de Nouissimis disp. 5. sect. 1. num. 5. & 6. Ut tribuat S. Thomæ, & cum eo ipse sentiat, qualitatem agilitatis gloriôsæ concurrere efficienter ad omnes sensuum operationes. Nam sicut ob perfectam corporis glorificati subiectionem ad animam, afficitur illud qualitate supernaturali, quæ simul efficiat eum etiam motum localem, quem possit se solo corpus, sed non cum tanta velocitate, & promptitudine; ita ob eandem subiectionem ornari debet corpus qualitate, quæ concurrat cum sensibus ad eliciendos eos etiam actus, quos possent seorsim sensus, sed non adeò facilè, intensè, nec in tanta obiectorum distantia. Qualitas autem hæc erit dos agilitatis, distingueturque à qualitate, in qua consistit dos subtilitatis, & quæ ordinatur ad roborandum corpus, ut subdatur animæ, quatenus corpus non impediatur spirituales actiones animæ, nihilque agat, nisi ex consensu rationis. Ita Granadus.

79 Sed S. Thomæ verba non denotant agilitatis dotem comprincipium esse omnium actuum, quos eliciant glorificati sensus, sed ut summum esse dispositionem conducentem ad eos actus. Nec verisimile est, nullam visionem, verbi gratia, ab oculo glorificato fieri, quæ supernaturalis non sit in se, aut in sui actione productiua, ob dependentiam à qualitate supernaturali, agilitatis. Neque item credibile est, oculum glorificatum eleuari semper per qualitatem supernaturalem agilitatis

litis ad videndum obiecta, quæ naturaliter inruebat, quando in statu glorificationis non erat constitutus. Recolantur, quæ dixi in sect. 4. & consulantur Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 48. sect. 1. vers. *Ad posteriorem partem*. Egidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine libr. 5. quæst. 7. artic. 2. cap. 3. à num. 16. vsque ad 21. Tannerus tomo 2. disputat. 1. quæst. 5. dub. 3. numer. 53. Arriaga tomo 2. in 1. parte disputat. 56. sect. 2. numer. 4. Si oculus supernaturaliter eleuatus conspiciat obiecta vel facilius, vel intensius, vel in maiori distantia, quam naturaliter posset, non apparet, cur supernaturalis qualitas, quæ sit agilitas, vendicat sibi talem eleuationem potius quam qualitas supernaturalis, quæ sit impassibilitas, aut subtilitas. Nam munus agilitatis est in ordine ad motum localem. Et quicquid aliud ei attribuitur, posset æquè adscribi impassibilitati, vel subtilitati, posset etiam maior facilitas, vel intensio prouenire ex auxilio Dei supernaturali extrinseco; & visio in maiori distantia obiecti posset oriri ex speciebus causatis à Deo vice obiecti.

80 Sexta difficultas, seu potius quæstio, vtrum sit in potestate Bearorum suspendere operationes sensuum, adhuc quando sensus sunt expediti, & obiecta conuenienter applicata? Respondet affirmatiuè cum Suariorum supra vers. *Sed infra*, cum Egidio etiam supra §. 4. cum Sala in 1. 2. tractat. 2. disputat. 14. section. 19. in fine. Probat, tum quia ea potestas maximè decet statum glorificationis animæ, & corporis, tum quia Beati pro suo arbitrio possunt se occultare, ne videantur ab aliis saltem qui beati non sunt, & similiter ne terminent actus aliorum sensuum: in quo conueniunt omnes Theologi, vt testatur Egidius Lusitanus libr. 4. quæstion. 11. articulo vnico. Ergo potiori, vel æquali iure poterunt Beati suspendere proprios suorum sensuum actus, vel quatenus ad voluntatem eorum impediatur Deus receptionem specierum impressarum in sensibus, vel quatenus receptis etiam speciebus maneant liberi Beati ad eliciendos, vel non eliciendos actus.

81 Hinc colligitur primò cum Suariorum disputat. 47. section. 1. vers. *Tertiò de odoratu*, Sala disputat. & sect. 14. num. 116. Christum post resurrectionem, quandiu versatus est in tertis non percepisse olfactu retros, & insuauis odores. Secundò cum Egidio Lusitano libr. 4. quæstion. 8. articulo vnico §. 2. num. 9. Beatos homines siue tempore Iudicij vniuersalis, siue post, si aliquando in Orcum descenderint, de quo in section. 1. Exercit. 33. non percepturos statorem, quem emittent damnatorum corpora. Tertiò, posse Beatos homines immediatè approximari corpori solido, quin exercent tactum sensitium. Consentit Egidius quæstion. 10. articulo 3. si Beati velint penetrare corpus, quia tunc nulla dabitur resistentia, quæ quidem requiritur in tangente, & in tangibili sensitiuè. Dissentit verò, si Beati velint sua quantitate resistere corpori, & non penetrare illud: quia tunc corpus naturaliter operabitur, & Beati recipiant naturaliter eius species. Non seruat Egidius constantiam consequentiæ, cum iuxta dicta ab ipso in locis præcitaris debuisset fateri, liberum esse Beatis vel non recipere species corporis proximè coniuncti, vel receptis speciebus non elicere actum sensitium tactus. Nos consequentiùs asseri-

mus, Beatos, etsi non penetrent corpus, posse non tangere sensitiuè illud, licet deberent tunc habere tactum quantitatum contiguitatis, vt à multis cogitatur in eo casu, quo mortalis hominis digitus cælo sydereo immediatè adiungeretur. Quartò, sicut est potestatis Bearorum non recipere in sensibus species diffulas ab obiectis, ita etiam fortè esse, non permittere per sua corpora transitum specierum, quæ per alia solent transmitti. Rem explico. Existat beatus homo inter me, & Petrum; species, quas Petrus emittit, impediuntur forsan ex arbitrio interiacentis Beati, ne recipiantur in ipsius Beati corpore, quod supponitur esse diaphanum, & peruium non secus ac Crystallus, quæ locata inter me, & Petrum, erit medium aptum, vt ad meos oculos deferantur species Petri. Ratio illationis est quia si pertinet ad perfectionem status beatifici, vt ad nutum hominis glorificati impediatur receptio specierum in oculis, quidni etiam pertinebit, vt arceatur transmissio specierum per corpus? Vtrobique enim interueniret quædam passio ab speciebus, quando non cohiberetur ex voluntate Beati. Quare cum facultas, vt non pariantur oculi ab speciebus, nisi consentiente Beato, è perfectione sit beatifici status, oportet, ex ea etiam esse similem potestatem, vt corpus non præbeat aditum speciebus, nisi conueniente Beato. Loquor de speciebus emissis ab obiecto non glorificato; nam glorificatum, vt non potest pro suo arbitrio occultare se alteri Beato præsentem; sic neque is liber erit, ad non recipiendas species.

82 Pater Suarez disputat. 48. sect. 2. vers. *Tertiò*, fauet nobis, sed alia ratione ductus, quia scilicet, etsi interpositum corpus gloriosum sit successiuum specierum, tamen illa capacitas non est naturalis, sed miraculosa, & superioris ordinis; ideòque fieri potest, vt obiectum non gloriosum nequeat connaturaliter transmittere species per illud, queat verò gloriosum, vt potè eleuatum, & constitutum in statu simili beatificationis. Suarium impugnat Salas disputat. 14. sect. 16. numer. 130. tum quia S. Augustinus libr. 2. de Genesi contra Manichæos capite 21. & libr. 22. de Civitate Dei capite 3. Author libri de cognitione veræ vitæ cap. 45. inter eiusdem Augustini opera. S. Gregorius libr. 18. Moralium cap. 31. S. Anselmus in Elucidario, Sanctus Laurentius Iustinianus in libr. de Disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. absolute dicunt, corpora glorificata fore perspicua; S. Gregorius speciatim ait, fore transparentia, sicut vitrum, ac Crystallus, quæ visibilibus quorumvis species suscipiunt; & S. Anselmus exprimit, visuros Beatos ita clausis, sicut apertis oculis; quare si per palpebras glorificatas deferuntur species obiectorum, eadem est ratio de aliis partibus corporum: Tum quia aliqui interiacentis corpus glorificatum occultaret alteri in Empyreo obiecta non glorificata; quod dedecere videtur præstantiam, & commoditatem status illius: Tum quia id, per quod corpora glorificata sicut transparentia, disponet ipsa ad recipiendas, & transfundendas connaturaliter species cuiuscumque obiecti. Sed ad hæc responderi posset de facili pro Suariorum. Ad primum, esse quidem perspicua corpora glorificata, non tamen posse connaturaliter diffundi ab obiectis non glorificatis species per ea, licet queat à glorificatis, quæ sola est Patrum inten-

tio, dum absolute dicunt, glorificata corpora fore perspicua; & dum comparant vitro, ac Crystallo, est in ordine ad alia glorificata, vt & dum inquirunt, Beatos visuros etiam clausis oculis. Posset præterea responderi, Patres loqui casu, quo Beati velint transmitti per sua corpora species obiectorum non glorificatorum. Non reprobat Salas hanc explicationem. Ad secundum respondebitur, nullam apparere indecentiam in occultatione illa; quam vitare valent Beati, si recedant à loco, inter quem, & obiectum mediat corpus glorificatum. Dicit etiam potest, esse in potestate Beati interpositi, ne occultet obiectum alteri Beato, ideòque occultationem non esse indecoram, quando Beatus interpositus non consentit; imò potius esse maximè decentem. Tertium dissoluetur aiendo, id, per quod corpus glorificatum redditur diaphanum, disponere illud, vt peruium sit connaturaliter speciebus, quæ emittuntur ab obiecto proportionate, quale non est nisi glorificatum; vel disponere cum subiectione ad voluntatem Beati, per cuius corpus transitura sint species.

83 Egidius Lusitanus libr. 5. quæstion. & art. 4. §. 2. numero 9. & Ludouicus Montefinus in 1. 2. disputat. 8. quæst. 2. num. 38. reiciunt Suarium, quia obiectum non gloriosum potest connaturaliter immittere species in corpus gloriosum, vt patet exinde quòd sic eas immittat in oculos Beati. Ergo poterit etiam immittere connaturaliter in corpus gloriosum tanquam in medium, vt deinde immutetur visus alterius corporis gloriosi post ipsum existentis. Hoc argumentum censetur ab Egidio euidens; sed nec hilum valet aduersus Suarium. Is enim docet, corpus gloriosum in partibus naturalibus opacis, non esse naturaliter, sed tantum supernaturaliter transfusibilem specierum, quæ quando emittuntur ab obiecto non glorificato, non constat de eleuatione, vt fiat transitus specierum per corpus glorificatum, vti constat ex doctrina Patrum, quando species prodeunt ab obiecto glorificato. Notetur, quod dixi, in partibus naturalibus opacis, nam quæ diaphanæ sunt, vt pupillæ, gaudent capacitate naturali, vt per eas transeant species, ideòque cuiuscumque obiecti species possunt connaturaliter per pupillas transmitti ad sensoria oculorum. Nos, quicquid sit de impotentia naturali partium naturalium opacarum corporis glorificati, vt transfundantur species per ipsas, dicimus, sicut requiritur consensus Beati ad recipiendas in oculis species obiecti non glorificati; ita pariter requiri, vt recipiantur & transmittantur per sui corpus glorificatum. Vnde argumentum Egidij, & Montefini nec apparenter contra nos inflecti potest.

84 Difficultas, seu potius Quæstio septima; cuiusnam perfectioni Bearorum competat formaliter potestas ad suspendendas, aut impediendas sensuum operationes? Significare videtur aliqui, competere dori subtilitatis. Verum dos subtilitatis eò tantum dirigitur, vt Bearorum corpora glorificata possint penetrare alia corpora, vt iam supra probauimus; & nunc addimus contra Montefinum in 1. 2. disp. 8. quæst. 3. numero 67. si dos subtilitatis non destinetur ad penetrationem, sed ad hoc, vt per quodcumque paruum spatium possint moueri homines beati, & vt alia corpora faciliè ipsi cedant, sed sine penetratione, frustra ipsum distinguere dotem subtilitatis à dote agilitatis, siquidem munus illud à Montefino assignatum

P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars II.

dori subtilitatis non potest non esse idem cum functione dotis agilitatis. Et licet Raphael Auerfæ 3. p. q. 5. lect. 3. doceat, coincidere dotes subtilitatis, & agilitatis in eadem numero qualitatem posituam: at huic qualitati diuersa munia tribuit, videlicet quæ est subtilitas, potestatem ad penetrationem, & quæ est agilitas, facilitatem ad motum. Permittimus tamen, dotem subtilitatis non dirigi vnice ad penetrationem; adhuc in ea dote non consistit formaliter potestas ad suspendendas, aut impediendas sensuum operationes, si ea dos sit aliqua qualitas positua, quia non erit virtus actiua libera formaliter vt constat; virtus autem actiua, quæ non est libera formaliter, nequit habere facultatem suspendendi, aut impediendi actiones, ad quas est proximè potens. Si operationes sensuum impediuntur in Beatis, eo quòd ipsi non recipiant emissas ab obiectis species; manifestum videtur, potestatem impediendi illas operationes per non admissionem specierum non residere immediatè in subtilitatis qualitate, quippe hæc non sit exhibitiva actionis in species, proindeque nequeat excludere eas, quatenus cohibeat actionem, quam aliàs præstaret. Ad hæc: excepta claritate, quam nemo asserit esse immediatè impeditiuam sensationum extarnarum in Beatis, reliquæ dotes corporum glorificatorum non consistunt in qualitatibus posituis, vt mihi probabilius est, dixique de subtilitate in superioribus, & de agilitate tradam in sect. 3. Exercit. proximæ. Quoad impassibilitatem verò; Consentio Roderico Arriagæ disp. 56. lect. & subsect. 2. cum Scoto, & Theologis aliis apud Egidium Lusitanum libr. 5. q. 3. existimantibus, non consistere nisi in extrinseca assistentia Dei, qui ob exigentiam visionis beatæ intrinsecæ in anima vnita cum corpore, neget connaturaliter concursum ad omnem læsionem, & noxiam alterationem corporis, putatque Dominicus Sotus egregius Thomista in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 5. stare S. Thomam ab hac opinione, qua parte non agnoscit qualitatem superadditam impassibilitatis; & Granadus 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tractat. ac disputat. 3. lect. 2. num. 10. fatetur, Angelicum Doctorem in sententiis ita iudicasse, licet 1. p. quæst. 97. art. 1. corp. senior iam, & sapientior mutaret sententiam. Sed Ferrariensis exercitatus in operibus S. Thomæ ait ad lib. 4. contra Gentes cap. 86. insinuasit tantum, & non expressisse alicubi qualitatem superadditam impassibilitatis. S. Augustinus in epist. 56. & in 146. vtitur verbis, quæ, vt notat Suarez disp. 48. lect. 3. v. sexta, possunt faciliè in vtramque partem explicari. Quòd si S. Augustini, & Thomæ autoritas non fauet indubitanter impassibilitatis qualitati, nihil est aliud, quod cogat, aut moueat ad eius positionem, sed potius multa expensa à Lessio lib. 3. cap. 4. numero 25. & ab Arriaga supra, quæ valde difficilem eam ostendant. Verum de his alibi.

85 Nunc potestas suspendendi, impediendive immediatè operationes sensuum, si hi iam acceperint species ab obiectis, reuocatur à nobis in animas Bearorum, quibus ob dignitatem visionis beatæ concesserit Deus, vt non exhibeant, aut non continent effectiuum concursum in operationes corporeas, nisi ex libera ipsarum animarum applicatione. Quæ etiam requiratur ad passiuam susceptionem specierum: nam etsi in has emissas ab obiectis non concurrant actiuè Bearorum animæ, ideòque non admissio in sensibus nequeat prouenire ex subtractione actionis exhibendæ ab animabus, po-

test nihilominus Deus intuitu visionis beatæ statum apud se habere, non præbere concursum causæ primæ, & vniuersalis in specibus, quæ recipiuntur in sensibus, nisi consentientibus Beatis; quo fiet, vt impediatur sensuum ab specibus passio identificata, vel inseparabilis ab actioneeductiua specierum. An autem detur aliquod obiectum, ad cuius speciem recipiendas, vel ad illius perceptionem sensitiuam

eliciendam, si specibus ornetur, determinari sine saltem moraliter Beati? Vide in sect. 1. Exercit. 28. Mecumque Deum precare in fine huius sectionis, vt gaudiorum, ac voluptatum, quæ glorificatorum hominum sensus manent in cælo gustum aliquem modò nobis largiatur, vel fidem auget. Nam si de futuris gustum aliquem haberemus, haud ita præsentibus inhiarimus, vt ait S. Nilus in lib. Ascetico.

EXERCITATIO TRIGESIMATERTIA.

De Motu locali Glorificatorum Hominum.

Post Tractionem de functionibus externis vitalibus externorum quinque sensuum, sequuntur externæ non vitales, ad quas conducit corporeus locus Empyreus. Tales sunt motus localis, & loquutio. Sed quia de loquutione scripsi copiosè in Exercitatione 29. idcirco de solo motu locali agere restat.

SECTIO I.

An Beati mouebunt se localiter intra Empyreum? An etiam extra?

POSSIBILEM esse progressuum motum in beatis hominibus, est de fide certum; vt docet Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 48. sect. 4. v. *Principio igitur*. Actum etiam futurum, tradunt S. Thomas in 4. dist. 44. q. & art. 2. Albertus Magnus ibidem art. 21. & in 3. dist. 22. art. 9. Rusbrotius in Regno Deum amantium cap. 38. Harphius parte 2. lib. 1. Theologiæ Mysticæ, c. 58. Robertus de Licio in sermone de Beatitudine circa finem considerationis 2. S. Antoninus 3. p. summæ Theologicæ tit. 30. c. 7. §. 3. S. Vincentius Ferrer. serm. 1. in Dominica 1. Aduentus. Vincentius Bellouacensis lib. 3. speculi historialis c. 10. Durandus in 4. dist. 44. q. 7. n. 10. Paludanus q. 4. art. 2. Petrus de Aquila dist. 49. q. 2. Argétinas art. 4. q. 1. Ouandus propos. 34. Sotus q. 4. art. 7. conclusionem 2. Nyffe in Resolutione Theologorum tract. 7. parte, portion e, & q. 3. de Beatitud. corp. ad 2. Viguer. in Institutionibus c. 14. §. 2. v. 5. & 6. Carthusianus lib. 4. summæ Orthodoxæ fidei art. 208. Iabellus in 8. parte Philosophiæ Christianæ tract. & cap. 3. Suarez vbi supra. Valentia tomo 4. disp. 1. q. 5. p. 1. v. & quidem. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. disp. 14. sect. 18. n. 148. Lessius lib. 3. de summo bono c. 6. Tannerus tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 6. n. 64. Arriaga tomo 2. in 1. p. disput. 57. n. 3. Hieronymus Columbus in Angelica, humana Hierarchia lib. 8. c. 11. n. 2. Bonacina in 3. p. disp. 3. q. 5. puncto 4. §. & propos. 2. n. 1. & alij complures passim citantur in hac Exercitatione.

2. Non sine causa tot Doctorum catalogus contextus est à nobis, vt aliorum, qui beatis hominibus negant motum, post obtentas ex generalis Iudicij die Empyreas sedes, obrutur authoritas: Et in primis Aucifiodorus lib. 4. summæ titulo de dotibus corporum, incertum sibi esse ait, *Verum motus localis sit futurus in patria?* In eadem incertitudine

quoad motum saltem progressuum fuisse Scotum, & Vuendelinum suspicatur Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 2. art. 3. n. 1. meritò, nec ne? diluciat alius. Durando tribuere Franciscus Felix c. 6. de Beatitudine difficult. 3. n. 1. negasse localem motum; at qui ab eo negatur in n. 14. & sequentibus, non est progressiuus, sed simplex, ratione cuius motum corpus vno veluti imperu æquè primò cieatur. Parisiensis in 1. partis de Vniuerso parte 2. c. 40. affirmat, non fore in altero sæculo vllum motum localem. Verum hic Author multa tentat exercitationis causa vt ipse profiteretur cap. 50. & conceptis verbis progressiuo motui fauet in cap. 23. nec non in 2. partis de Vniuerso p. 2. c. 8. 1. ac sæpe alibi. Denique Doctor Illuminatus Mayo in 4. dist. 48. q. 1. art. 6. *Credatur*, inquit, *quod Beati stabunt immobiles, quia non indigent moueri cum sint perfectè felices, quia motus est nisi ex imperfectione*. Mirandum est *credatur*, cum Theologorum antiquiorum ipso Mayrone cæteris credat contrarium.

3. Nec ratio, quæ Mayronem mouit, latui tillos, quin potius omnes dedita opera ei occurrunt. Præter relatos, licet Mayrone posterior, excipiantur Incognitus super Psa. 50. v. 839. nam breuiter, & doctè sic respondet, *Motus Beatorum non erit propter supplementum indigentia; sed ad virtutis declarationem; & sic in ipsis arguet perfectionem sine imperfectione*. Et quidem Sapientia cap. 3. vers. 7. & Isaia cap. 40. vers. 31. verba, *Tanquam scintilla in arundineo discurrunt. Assument pennas sicut Aquila, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficiunt*. Quibus Patres, & Theologi probant agilitatem glorificatorum hominum, innuunt non solam possibilitatem motus; sed & illius exercitium. Præterea vt quid donarentur agilitatis dote permanente, si in Empyreo immoti extituri semper essent: Vnde vel de Christo inquit Nyffe supra, *Non semper stabit in vno loco vt ligatus catena; sed potest se mouere regulariter, sicut Rex, in cælo Empyreus*. Consonat Auersa 3. parte quæst. 53. sect. 6. in fine. Innuatur id à Ioanne in Apocalypsi cap. 14. vers. 4. dum pronuntiat *Virgines sequi Agnum quocumque ierit*. E contra verò damnati tanto pœnarum pondere prementur, vt nec pedem quidem, vel manum, vel aliquod sui

ui corporis possint mouere, quemadmodum meditarur S. Anselmus lib. de similitudinibus. cap. 5. 1.

4. Deambulabunt itaque Beati per Empyreum, & cum illud sit aded paruum, habebunt ampla, & immentia penè spacia, quæ, vt libuerit, percurrant. Hac ipse solabatur Palchalius Sæctimoniales Suelionieses Monasterio inclusas, exponens Psa. 44. *Quaeso, ne videatur vobis locus iste angustus, vbi vos clausistis, charissima, quoniam ingens, & magna domus Dei est, ad quam intrastis; magna, inquam, quia non habet consummationem. Nemo mortalium, qui eam penetras, vt est, valeat penetrare: Idcirco dilatamini corde, sponsa Christi, & nolite cum infidelibus coangustari, quia magna est domus, & ingens possessio, qua vobis ex dote debetur; qua nec spatium locorum terminatur, nec sine temporum clauditur. Sufficiat vobis cohabitatio ad necessitatem natura, qua vos suscepit de mundo, ac si columbas volantes ad cælum. Tantum Palchalius. Narrat de Gerardo Surphanienfi deuotissimus Thomas à Kempis, *Cepit: tanquam bonus Eremitanus cellam diligere, & ad interna exercitia se dare, tempus suum studendo, & scribendo expendere, ita vt multi stuperent, quia raro visus est egredi; & solatium foris non caperet. Habuit autem pro solatio maximo libros sanctos, & pro spaciamento campi quaesuit sacra palatia Cæli. Hieronymus in epistola ad Marcellam inter Alcella laudes refert, quod vnius cellule clausa angustius sinebatur latitudine paradisi cælestis. Huius etiam amplitudinem permeari mente suadebat S. Ambrosius pauperibus, dum eos sic alloquitur lib. 6. Examer. cap. 8. *Si non est domus ampla, non diffusa possessio, cælum pater: Maiorem domum tu habes pauper, in qua clamas, & exaudiris. O Israël, inquit Propheta, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius, magnus, & non habet finem, altus, & immensus. Domus Dei diuinitate communis, & pauperi: difficile est tamen, diuinitate intrare in regnum Dei. S. Antonius Abbas, vt in eius vita tradit S. Athanasius cap. 15. ita Religiosos hortabatur, *Nemo cum despexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum, breuis, ac parua est. Si ergo nec vniuerso orbi renuntiamus dignum aliquid habitaculis possimus cõpensare cælestibus, se unusquisq; cõsideret, & statim intelliget paruis aruis, & parietibus, vel modica auri portione contempna, nec gloriari se debere, quasi magna dimiserit, nec cadere, quasi parua sit recepturus.****

5. Iure decantat Psalmographus in v. 5. Psa. 83. *Beati; qui habitant in domo tua, Domine. Super quæ verba Augustinus, Possident Hierusalem Cælestem sine angustia, sine pressura, sine diuersitate, sine diuisione limitum. Notetur illud, sine diuisione limitum. Est terra velut punctum, si comparatur cum Empyreo: in ea tamen tot limitibus discriminantur Regna, Prouinciæ, Ciuitates, Oppida, agri, ædes; & nulli licet accessus ad aliena. Ast Empyreum diuisione caret terminorum; cunctis incolis liberum sine discrimine erit: illud, quantum, quantum est, permeabunt. Fecit inuidia, fecit iuxta S. Petrum Chryzologum, vt mundi tota duobus esset angusta fratibus latitudo; namque ipsa Cain iunioris (nimirum Abelis) erexit in mortem, vt esse solium zeli liuor faceret, quem primum fecerat lex natura, ita in sermone 4. Nulla in Cælo inuidia; possidebunt Cælicolæ cuncti sine diffidio amplam eius latitudinem. Dilcat Christianus ab Ethnico Seneca, qui lib. 1. naturalium quaestionum in præfatione habet aurea hæc verba, *Punctum est, in quo nauigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis: Hoc est illud punctum, quod inter tot gentes ferro, & igni diuiditur.**

O quam ridiculi sunt mortalium termini! Cum te in illa verè magna sustuleris, quotiens videbis exercitum sub relictis ire vexillis, : : : & licebit acere,

Le nigrum campis agmen—

Formicarum iste discursus est in angusto laborantium. Quid illis, & nobis interest, nisi exigui mensura corporei? : : : sursum ingenia spatia sunt, in quorum possessionem animus admittitur: Cum illa tetigit, alitur, crescit, ac velut vinculis liberatus in originem redit: Tunc contemnit domicilij prioris angustias. Similia profert Boëtius lib. 2. de consolat. Philosophie metro 6. prola 7. Vnde meritò reprehendit mortales, quod in minimo puncti quodam circumsepti, atque conclusi, de peruulganda fama, de proferendo nomine cogitent. Et Antonin. Imperator lib. 4. vitæ suæ, sed forsitan gloriola te sollicitum tenet? Respice, quam celeritè omnia obliuione deleantur, quod sit chaos infiniti vtrinque aui, quam inanis fame sonus, quanta inconstantia, & incertitudo opinionum humanarum, quam arcto includantur hæc omnia loco. Quippe punctum est terra; Atque huius ipsius quam perexiguus angulus habitatur? Quot verò sum in ea ipsa, aut quales illi, qui te sum laudaturi. S. Ludouico filio Caroli Sicilie Regis exiguum visum est paternum regnum, dum ingenia illa contemplatur spatia, quæ sursum sunt, in quorum possessionem animus admittitur, si se homo erexerit super se. Haud equidem miror Sanctissimi Principis iudiciu: Nam quid potest ei videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi (fas sit apponere totiusque Cæli Empyreus) non sit magnitudo? Vt inquit Tullius in somnio Scipionis. Cui somnianti se in cælestibus, & prospectanti inde cæli, ac terræ spatia, attribuit idem Tullius egregia illa verba, *ipsa terra ita mihi parua visa est, vt me imperij nostri, quo quasi punctum eius attigimus, paniseret. Metire animo, & Christianæ, magnitudinè Empyreus, quod, si rectè vixeris, calcabis pedibus; & per eam, ni tibi placidæ sint, si Religiosus esto, Monasterij angustia; ni carceres, & ergastula sint grata, si propter Christum ea subis.*

6. Sciscitabitur iam aliquis, an Beati homines percurrent non solum Empyreum, sed etiam reliquias sphaeras cælestes, & elementares? Bassolis in 4. dist. 49. q. 2. art. 3. *fateretur se nescire, an Beati aliquando de factò debeant moueri recedendo de cælo Empyreus, vel etiam infra cælum Empyreum, quasi spaciando huc vel illuc?* Guiliel. de Rubione in 4. dist. 48. q. & concl. 4. respõdet, illud dictu Saluatoris apud Ioan. c. 10. v. 9. *Per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, non esse intelligendum sic, quod post diem Iudicij exeant Beati corporaliter Cæli Empyreum, & descendant in mundum; tantum enim descendent cum Christo ad iudicium; & tunc nunquam inde exibunt iuxta illud Apoc. 3. v. 12. qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredientur amplius. Non tamen violenter ibi detinebuntur, sicut quilibet damnatus in Inferno. Henriquez lib. vltimo summæ cap. 27. §. 6. ait, Christum post Iudicium nunquam amplius descensurum de cælo.*

7. In eandem Sententiam possunt adduci Cassiodorus, Ruffinus, S. Bonauent. ac Simon de Cassia. Nam primus lib. de Anima c. 19. ait. *Domicilia planè eorum (scilicet Beatorum) vt putamus in supernis erunt, & terras non appetent, quarum usum necessarium non habebunt. Secundus expositione in Symbolum, Resurrectionis virtus Angelicum hominibus conferri statum, vt qui de terra surrecturi sunt, non iterum in terra cum pecudibus, sed in cælo cum Angelis viuant, Tertius in 4. dist. 48. in expositione textus, numer. 6. Sic gloria est Regis habere pluri-*

mas cameras in palatio, & pulchram coquinam, quam non ingrediatur, sic celestis erit gloria, & honor, quod non solum aula paradisi, & celum Empyreum sit pulchrum, sed etiam, quod celum Sydereum, & antiquum habitaculum. Quartus lib. 13. de gestis Saluatoris cap. 66. inquit de Christo, Neque calcabit amplius terram. Sic illi. Præterea trahi huc possunt testimonia sacræ Paginæ collecta à Suatio tomo 2. in 3. p. disp. 58. sect. 1. & 9. quibus ostenditur, Christum, finito iudicio, rediturum in cælum cum omnibus Electis, ibique perpetuò regnaturum tam secundum diuinitatem, quàm præsens semper fuit, & regnauit, quàm secundum humanitatem.

8 Reliqui tamen Theologi clarè expriment, aut supponunt, Beatos non contenturos se intra Empyreum: signanter Scotus in 4. dist. 49 q. 13. ad 3. dicit, non esse verum quòd Christus debet manere immobiliter in eodem Vbi, quia potest moueri se, ita quòd non solum totum cælum Empyreum erit sibi Vbi, sed totum Vniuersum: & tunc possunt Beati sequi eum in ordine suo. Defunt hæc verba in vetustioribus editionibus. Pro communi Theologorum persuasione facit insignis locus apud Authorem sermonis de Resurrectione Christi sub nomine S. Cypriani, Sed & in hoc (ita ille) multiplicata sunt gaudia, quòd ab iis, pro quibus se humiliauerat (Christus) tante excellentiæ beneficium dignatus esse commune, & pariter nobis sua abundantiam voluit claritatis: ut post Resurrectionem corpus non aggrauet animam, sed sit caro sine mole, & pondere, agilis, & mobilis, nullis clausis obstaculis, visu, & auditu penetrans omnia, & attingens, quocumque voluerit, sine impedimento discurrens. Obseruetur hic locus, ut apprimè defertiens tum instituto præsentis comptobandò, tum adstruendo exercitio visus, & auditus corporalis in patria.

9 In descensu Christi Domini ex Empyreo, postquam, cum hominibus reidiuis postliminio illud adierit, nonnulla potest esse difficultas. Certè si ab illo non abfuit, nisi causa generalis Iudicij, de quo in sect. 4. Exercit. 18. credam, neque abfurum postea. Sitamen aliquando discedat, comitabitur eum multorum civium cælestium turba, vt notat supra Scotus. Nam si Agnus vbique. Ergo & hi, qui cum Agno sunt, vbique esse credendi sunt, penes S. Hieronymum in epistola aduersus Vigilantium. Sano intellige modo verba Hieronymi, quatenus scilicet Christus, & Sancti non sint vbique simul, sed successiuè valeant migrare ad quæ loca voluerint. Simili phrasi loquuntur de Angelis S. Gregorius Nazianzenus in oratione 34. & Tertullianus in Apologia contra Gentes cap. 22. Sit id obiter adnotatum contra Brentium Hæreticum abutentem verbis Hieronymianis, vt Christo penes humanitatem tribuat existentiam vbique. Sed nos Catholicè cum Vigilio lib. 4. contra Nestorium, & Euthychetem dicimus, Verbum, cum vbique sit, non tamen ubiq; inuenitur & caro. Nam quando in terra fuit, non erat vbique in cælo, & nunc quia in cælo est, non est vbique in terra: cum S. Damasceno in homilia de Transfiguratione, Corpus illud sanctum circumscriptum, & definitum erat, neq; enim cum in Thabor staret, extra montem pertingebat.

10 Et vt ad propria redeamus. Si Christum ex Empyreo descendentem, vt sanctissimæ Matris animam corpore solutam deduceret in illud, Angeli omnes, & sancti affectati sunt, vt nonnulli indicant

Patres de quibus in n. 42. Exercit. 16. improbabile alicui forsitan non videbitur si Empyreum post Iudicium aliquando discedat, expeditionem hanc non fore sine Beatorum omnium splendidissimo comitatu. Nam quo loco Christus adest, illic omnium Angelorum chorus præsto est, vt piè meditatur S. Chryostomus laudatione in S. Pelagiam secunda descripta à Surio ad diem 9. Iunij. Virgines saltem stipatores erunt, vt qui, testante Ioanne, sequuntur Agnum, quocumque ierit. In quibus verbis significari, aduertit optimè Viegas Noster, Agnum virginibus præcipuè delectari: ita vt à suolacere eos nunquam velit discedere, tanquam si Regi sine Ciribardi, quos Princeps cælestis secum ad suam, suorumque oblectationem ducat. Suarius etiam aduertit disp. 11. de Beatitudine sect. 3. n. 4. significari specialem Virginum coniunctionem localem cum Christo ad laudes eius canendas; quem Doctorem et si non sequatur Arriaga tomo 2. in 1. p. disp. 55. n. 16. quia ea maior coniunctio maiori essentiali præmio annexa forsitan est, tamen disp. 57. n. 3. fatetur, insinuari à Ioanne, virgines specialiter comitatuos Agnum, quocumque ierit; vnde in re non discordat: putarim namque, Doctorem Eximium non aliud voluisse, quàm quod conceditur ab Arriaga. Claudius Seifellus Archiepiscopus Taurinensis infert ex superioribus verbis Ioannis aliquando post generalè Resurrectionem discessurum Christum à suo throno, nisi in eodem corpore, etiam cum aliò se confert, illic nihilominus manere dicamus, sicuti cum in Hostiam per Sacramenti virtutem descendit, quod tamen, quomodo fiat, non est imbecillitatis nostra desinare. Ita in cap. 2. Luca tract. 2.

11 Mayto, qui supra excogitat immotos Beatos, non improbat eos, qui dicunt, egressuros ex Empyreo, vt cominus videant damnatos in Inferno. Retuli illos in p. 212. Exerc. 28. Ipsorumque placitum agnoscitur ab Adamo Sæbouth in cap. 66. Isaia v. 24. tanquam proprium Scholasticorum. Quòd si Beati descendent in Tartarèa regionem, multò credibilis est, descensuros ad Limbum, vt eius incolae visitent, & alloquantur. Ita Bonacina Nostrum Roman allegans disp. 3. in 3. p. q. 5. puncto 4. §. 2. propol. 2. n. 11. puncto iterum 4. propol. vnica n. 23. Dubitari consequenter potest, an Christus etiam descendat in Infernum damnatorum? Nam si secundum animam descendit in triduo mortis, vt opinantur Bellarminus lib. 4. de Christi anima cap. 16. Paulus Palatius, Piña, & Bonarius in cap. 24. Ecclesiasticè v. 45. Gabriel Acofta in cap. 1. Ionæ tract. 9. §. 4. n. 13. Angelus de la Paz apud Lorinum in cap. 33. Numerorum, v. 8. non apparet specialis ratio negandi descensum penes animam, & corpus.

12 Sed tamen Author sermonis de Ascensione Christi, putatus communiter S. Cyprianus, videtur negare; dum sic de Inferno fatetur, Nullum ibi refrigerium, nullum remedium, semel Christus descendit ad Inferos, ulterius non descendet. Non ultra videbunt Deum in tenebris sigillati. Præterea vt Christus videat corporalibus oculis incolae Orci, necesse non est, quòd eò descendat: nam hoc ipsi singulare erit præ reliquis Beatis, vt cernat quodlibet obiectu ad quæcumq; distantiam; & aliunde non nihil indecentiæ præ se fert, vt Christus præsentia sua dignetur terram illam tenebrosam, & operam mortis caliginè, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat; nulla quippe est conuentio lucis ad tenebras. Verum hæc vltima ratio valet etiam contra descensum Christi penes animam in triduo mortis; nec non contra descensum aliorum beatorum; licet

licet in eis non habeat tantum roboris ob minorem ipsorum dignitatem, si comparentur cum Christo. Cuius animam peruenisse ad Infernum vsque damnatorum, negauit Bellarminus, re melius perspecta in recognitione suorum operum. Et de hac difficultate latis. Nam si in aliis rebus oculis melior est pia dubitatio, quàm litigiosa contentio, vt inquit S. Odo Abbas tract. quòd Beatissimus Martinus par dicitur Apostolis; maximè in præsentia.

13 Si cui placeat discessus Christi, & Beatorum ab Empyreo per breue aliquod tempus, interpretari poterit facili negotio autoritates adductas in n. 7. ex Scriptura & Patribus. Eò enim illæ tendunt, vt frequentem, & ordinariam Christi, ac Beatorum in Empyreo declarent præsentiam; cui non obest, si rarè, & extraordinariè absint. Petrus Gregorius Iuriconsultus in fine tom. 3. Comentariorum ad syntaxes Artis mirabilis lib. 6. cap. 59. incertus manet, an Beati habitaturi sint terram, vel pueri, qui sine Baptismo mortui fuerint, num potius infrequentata relinquatur post diem Iudicij? At eam non incolendam perpetuò à Beatis, certissimum debuit esse Petro Gregorio; qui et si rebus Theologicis non videatur insuetus omnino, tamen cum non alienè, sed suæ artis vnusquisque Author, & disputator optimus sit, & illi integre scire possint, qui ab ipsius artis præceptoribus sunt instituti, de re in hæsitacione illa sua circa Beatorum extra cælum habitationem, quàm difficile sit disserere inoffensè de aliena arte, exactèque cognoscere dogmata eius facultatis, cuius professoribus in disciplinam non te tradideris.

SECTIO II.

An Beati agent choreas in Empyreo?

14 **Q**uestionem hanc ex professò examinat Guilielmus Parisiensis in 1. partis de Vniuerso part. 2. cap. 43. & respondet negatiuè. Ait tamen, aggrauare eam ex parte, & difficiliorem facere sermones sapientum, qui præcesserunt in gente Christianorum, qui hoc euidenter scripserunt inueniuntur, videlicet partem affirmatiuam. Cui refutatur Hieronymus Columbus in Angelica, & humana Hierarchia lib. 8. cap. 21. n. 7. sed suffragantur ex Antiquis S. Bernardinus Senensis tom. 1. term. 60. de exercitiis Beatorum art. 1. cap. 1. & 2. ac 3. Bello-uacensis in consolatione de morte amici cap. 12. Mauburnus in Rosero exercitiorum spiritualium tit. 38. alphabeto 75. lit. G. prima. Franciscus Ximenez ex Seraphico ordine, non quidem ille, qui Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus fuit, cessitque fatis anno 1516. sed qui Patriarcha Hierosolymitanus, & Episcopus Elnensis in libro inscripto *currus Dominarum*, p. 2. tract. 5. art. 8. cap. 38. vbi Robertum Episcopum Lincolniensem aduocat in patrocinium sui. Scribebat Franciscus Ximenez æta 1392. seu anno Christi 1354. vt ipse ait in fine alius libri de Angelica natura; quod vtrumque opus ingentis voluminis, doctrinæque custoditur M. S. in Bibliotheca Regalis Collegij Salmaticensis Societatis I. H. S. V. & primum traductum è lingua Catalanica materna Authoris in Castellanam, editum est Vallisoleri anno 1542. sed non tam perfectum, ac in Bibliotheca prædicta. Ex Modernis adstantulantur Salas in 1. 2. tract. 2. disput. & sect. 14. n. 119. Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 22. art. 4. n. 1. Cerdain notis ad cap. 62.

libri Tertullianici de Resurrectione carnis, Iacobus Pintus lib. 6. de Christo crucifixo tit. 4. loco 1. n. 321. Roa cap. 13. de statu Beatorum. Et hic solus per orium promouet eam extensè idiomaticè vulgari Hispano. Ego tum ex apparatus floridissimi Viri, tum ex meo pauperulo penu producam nonnulla, fortè non inuocanda.

15 In primis colligitur hæc opinatio ex Malachia cap. 4. v. 2. dicente de iustis in futuro sæculo iuxta probatioris Interpretis, *orientur vobis simentibus nomen meum Sol iustitia, & sanitas in pennis eius, & egrediemini, & salietis, sicut vituli de armento.* Quæ verba sic explicantur à P. Gaspare Sanchez, *Clauis quodammodo, atque constricti vinculis tenebantur viri simentes Deum, quia vulgò despicibiles à potentioribus oppressi, & ea specie, vt subire non auderent curiosos, & elegantes oculos stulta multitudinis.* Ex illa igitur fortuna, & statu egredientur non aliter, quam vituli, qui noctu in stabulis clausi, vbi primum illuxerit, apertum nati campum, discursant latis, & ludibundi vagantur & exultant. Hactenus Sanchez, qui videtur habuisse præ oculis hæc S. Ambrosij verba in cap. 10. ad Roman. *Cum examen cæperit fieri omnium rerum in Iudicij die, & omnia falsa commenta, vel dogmata in confusionem deduci, tunc in Christum credentes irripudabunt, videntes omnibus manifestari, quia quod crediderunt, verum est, & prudens, quod putabatur stultum.*

16 Colligitur secundò ex Ioanne cap. 14. Apocalypsis v. 4. tradente de Virginibus Beatis, *sequuntur Agnum, quocumque ierit.* Alludit ad hæc verba S. Bernardus alloquens Sororem term. 12. de modo viuendi, *Si Christum tota mente sequuta fueris, & eum tota mente dilexeris, absque ulla dubitatione cum eo in cælesti patria gaudebis, & eum cum Sanctis Virginibus, quocumque ierit, sequeris. Si cum omni deuotione Christo adhaeris, & ad eum die, ac nocte suspiraueris in presenti sæculo, sine dubio cum eo exultabis in cælesti paradiso, atque inter Virginum choros cantabis illi dulces hymnos, sicut scriptum est,*

*Qui pascis inter lilia
Septus choreis virginum
Sponsus decorans gloria,
Sponsusque reddens premia.
Quocumque pergis, virgines
Sequuntur, atque laudibus
Post te canentes cursitant,
Hymnosque dulces personant.*

Vtitur hoc hymno Ecclesia in officio de communi Virginum. Ei adiungo duos versus ex alio in Sanctorum Innocentium festo, *Aram sub ipsam simplices
Palma, & corona luditis.* Non abstimiliter Hartmannus hymno de Natali Innocentium apud Henricum Canisium tom. 5. lectionis antiquæ part. 2. pag. 731.

*Salve lactens exercitum
Florens Sanctorum,
Ad aram summi Numinis
Qui latis semper luditis.*

S. etiam Paulinus epist. 42. ad Cytherium modulatur de paruulo quodam mortuo,

*Et nunc in aula paruulus ludis Dei.
Et ore lactenti canit.*

Rursus in panegyrico de obitu Celsi pueri, *Aut illum gremio fidei Pater excipit almo,
Et blandus digiti rore Eleazar alit,
Aut cum Bethleus infantibus in paradiso
Quos malus Herodes percussit inuidiâ,
Inter odoratum ludis nemus, atque coronas*

Texte honorandis premia Martyribus.

*Talibus immixtus Regem comitabitur Agnum
Virginis infans additus agminibus.*

17 Colligitur tertio ex Patribus, S. Hieronymus in c. 3. Ecclesiasticis, inquit, *Plangendum est in presentiarum, ut postea saltare valeamus illa saltatione, qua saltavit David ante arcam Testamenti, & Sais filia displicens, magis placuit Deo.* S. Basilius homilia 20. de Quadraginta Martyribus, *Incendatur frigore pes, ut cum Angelis continuo saltet.* S. Cyprianus in epistola 77. ad Nemesianum, & alios, loquens etiam cum Martyribus, *O pedes in saculo ad presens ligati, ut sint semper ad Dominum liberi!* S. Epiphanius hæresi 64. *Quomodo autem non gloriosum, quod resurgit, & in æternum permanet? & quod in spe benignitatis Dei regnum calorum adipiscitur? Vbi fulgebunt iusti velut Sol, ubi erunt æquales Angelis, ubi cum sponso tripudiant.* Rursus hæresi 78. *Sancti sunt in honore, quies ipsorum in gloria; profectio ipsorum hinc in perfectione, fors ipsorum in Beatitudine, in mansionibus sanctis, tripudium cum Angelis, diata in cælo, conuersatio in diuinis Scripturis, gloria in honore incomparabili, ac perpetuo, brauia in Christo IESU.* Meminit eiusdem cum Angelis tripudij in sine Anacephalosis.

18 Consonat S. Athanasius, vel quisquis est vultus ille Author sub eius nomine in q. 3. ad Anthiocum, *Sanctorum anima à sancto Spiritu incitata cum Angelis in regione vinorum Deum laudant, & tripudiant.* Iterum in lib. de Virginitate, *Beatus qui per totum hoc tempus ieiunavit, quoniam postquam paululum laborauerit, multa recipiet munera in te. Beatus, qui per totum hoc tempus ieiunauerit, quoniam in æterna Hierosolyma habitabit, cumque Angelis choreas ducet, cumque Sanctis, Prophetis, & Apostolis requiem habebit.* S. Gregorius Nyssenus apud Cypatiffiorum decade 6. c. 7. *In communi generis humani resurrectione, cum nos in ea ipsa natura immortales facti, statum Christi similem, & beatissimum cum Christo assequemur, cum Christo choream ducentes.* S. Gregorius Nazianzenus oratione 10. in laudem Cæsarij fratris defuncti. *At tu diuinum, & sacrum caput vinam cælos penetres, atque in Abrahe sinu, quicumque tandem ille est, conuiscas, & Angelorum choream, ac Beatorum Virorum gloriam, & splendorem spectes, vel potius unã tripudies & exultes.* Philippus Solitarius lib. 3. Dioptra c. 1. *Anima carnis exoluta vinculis, & ad Dominum suum egressa sine villo sine cum Angelis tripudiat, diuinisque laudes modulatur vocibus, non que foras proferuntur, sed intra tantum concipiuntur quoad Iudicij dies aduenerit. Anima inquam, que vitam hanc innocenter degit, ista beatitas contingit.* Thalastus Monachus Hecatontade 3. deprecatur sic Deum, *Libera nos à Tyrannide Demonum, ut tibi æterno lumini seruiamus soli, ut cum ex mortuis resurrexerimus, cum Angelis beatam, ac æternam, & indissolubilem choream tripudiemus.* Andreas Cretensis oratione 2. in Exaltationem Crucis ait, *Nos verò, qui in lumine eius ambulauimus, cum ipsa glorificabimur, & regnabimus simul cum Deo circa Trinitatem cum Angelis choreas ducentes.* S. Theodorus Studites in sermone Catechetico 56. *Igitur in Deo mens desigitur in caelestibus visis, in paradisi pulchritudine, in æternis mansionibus, in Angelorum tripudiis, in superna vita.*

19 Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus demonstratione 4. capitis contenti in synodo Florentina sect. 5. testatur, haberi in Idiometis S. Simeonis Stylitæ apud Ecclesiam Græcam, *Cum incorporatis in cælo tripudians.* Similia alia proponit de S. O-

nesymo, & Eumenio. Daniel Monachus in vita S. Ioannis Climaci, *Cælestis regni hereditate potitur, in æternum cum Angelis tripudiat.* Anonymus quidam in vita S. Vuilibaldi apud Henric. Canisium tom. 4. lectionis antiquæ, *Ipse nunc, & semper cum Angelis in cælo tripudians cunctorum ore laudatur.* Præterea alia plura ex S. Damasceno in homilia de Sabbatho Sancto, ex S. Bonaventura in folioquo c. 4. & in diata salutis, titulo 10. c. 6. ex S. Augustino in sermone 35. de Sanctis, vbi Deiparam ductantem Beatorum choreas meditantur.

20 Et licet non dubitemus, multa ex his testimonia significare metaphoricè gaudium spirituale Beatorum siue ante, siue post assumptionem corporum, tamen non credam, vsurpandas tam frequenter appositas metaphoras, si in ipsa executione vera post Resurrectionem esset aliquid indecori. Scio, eorundem Beatorum sarietate declarari in sacris Litteris sub metaphora mensæ, cibi, & potus, vt Lucæ c. 12. v. 37. c. 14. v. 15. c. 22. v. 29. & in Apocalypsi sapè, cum tamen in Empyreo nullus cibi, & potus, qualis apud nos, & apud Elyfiorum confictos ab Ethnicis accolas (de quibus Virgilius l. 6. Æneidos v. 656. & Cerdai) futura sit degustatio. Scio equidè; sed ratione ipsa, & Patrum monitis docemur, ne materiales epulas in cælo fore existimemus: alit veris choreis in illo, nec ratio, nec Patrum refragatur auctoritas, quin potius vtraque satis fauet. Et vt probationi ab auctoritate clausulam imponam, adicio S. Thomam vel potius vt persuadet Lorinus præfatione in Epistolam Iacobi Catholicam c. 11. Thomam Anglicum in 1. Petri c. 4. vbi expendens v. 13. verba, *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in reuelatione gloria eius gaudeatis exultantes,* sic scribit, *Gaudeatis mente exultantes corpore.* Habebunt enim Sancti gaudium interius, & exterius, spirituale, & corporale; non quòd gaudium sit in corpore, tanquam subiecto, sed tantum erit gaudium in anima, quòd per tripudium manifestabitur, & apparebit in corpore.

21 Deuenio iam ad rationes. Prima iuxta S. Augustinum lib. 2. de Ciuitate Dei c. 30. *Omnia membra, & viscera incorruptibilibus corporibus: proficiunt in laudibus Dei.* Et iuxta S. Laurentium Iustinianum lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersionis c. 23. *Fas non est, ut in illa caelesti gloria quicumque vacet à Dei laude, quin potius iustum, ut cuncta corporis membra suum proprio modo efferant conditorum.* Ergo si quidem omnia glorificati corporis membra proficiunt in laudibus Dei, & omnia suo modo efferant conditorum; Verisimile est, Beatos pedibus choreas decentissimas agendo laudaturos, honoraturosque Deum. Traho huc illud Seruij in Eclogam S. Virgilianam, vt in religionibus saltaretur, hæc ratio est, quòd nullam Maiore nostris partem corporis esse voluerunt, que non sentiret religionem.

22 Secunda desumitur ex S. Anselmo c. 57. de similitudinibus, vbi ait, *In illa futura vita delectatio quadam ineffabilis bonos inebriabit, & inestimabili dulcedine sui totos eos inenarrabili abundantia satiabit.* Quid dixi, totos, oculi, aures, nares, os, manus, guttur, iecur, pulmo, ossa, medulle, extra etiam ipsa, & cuncta sigillatim, singulaque membra eorum in communi tam mirabili delectationis, & dulcedinis sensu replebuntur, vt verè totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab vbertate domus eius inebrietur. Ergo & pedes mirabili illo delectationis, & dulcedinis sensu replebuntur. Et rogo, quo melius pacto, quàm honestissimis saltationibus, ac tripudiis? Sic enim Dei presentia omnes anima, & corporis implebit appetitus.

appetitus, vt inquit Author sub nomine S. Cypriani in sermone de Ascensione Christi.

23 Tertia originem trahit ex his verbis S. Gregorij Nazianzeni oratione 11. in laudem Cæsarij, *Pulchra omnis anima, & Deo chara: cum cognatam carnem à terra, que & dederat, & in fidem acceperat, receperit: tunc demum eam quoque ad gloria cælestis hereditatem admittet, & quemadmodum ob natura coniunctionem arunarum ipsius particeps fuerat, sic etiam iucunditates suas cum ea communicabit.* Ergo anima beata communicabit corpori suas iucunditates, quatenus hoc exulter, & saliat modestissime præ gaudio. Confirmatur primò, refundentur ex anima in corpus exultationes, & motus castissimi interni. Si enim de se in statu adhuc mortali cecinit Regius Psalm. 83. v. 3. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum,* potiori iure id de Beatis dicitur. Ergo & refundentur externi. Confirmatur secundò, Beati ex interno affectu lætitiæ mouebuntur ad risum, vt inferatur ex S. Hieronymo in cap. 3. Ecclesiasticis v. 4. & ex Didymo ibi adducto à carena Græcæ docetque S. Thom. quodlib. 1. 1. q. & art. 6. afferens illud Iobi 8. v. 21. *Donec impleatur risu os tuum, & labia tua in iubilis.* Angelicum Doctorem sequitur Bartholom. Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum decade 1. c. 3. q. 8.

24 Quamuis verò S. Gregorius Magnus lib. 8. Moralium cap. 39. dicat, *Non autem tunc risus erit corporis, sed risus cordis; risus enim nunc corporis de lasciuia dissolutionis: nam risus cordis tunc de latitia nascetur securitatis.* Et ob tanti Patris auctoritatem censeant Agidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. q. 17. art. 2. Franciscus Felix cap. 8. de beatitudine difficult. vnic. n. 10. non fore risum in beatis hominibus: possumus tamen interpretari S. Gregorium, quatenus neget solummodò risum corporis immoderatum, & dissolutum, seu talem, qualis est, qui nunc de lasciuia veniat dissolutionis, & qui describitur ab Ouidio in his versibus,

*Est qua peruerso disforqueat ora cachinno,
Cum risu lata est altera, flere putes.
Illa sonat raucum quiddam, atque inamabile ridet,
Vt rudis à scabra turpis asella mola,
non autem temperatum, & compositum oris ritum in signum hilaritatis internæ, aut benevolentia erga alios. Priorem risum vocat Ecclesiastes cap. & v. 2. errorem, propriumque esse fatui reputat Ecclesiasticus cap. 21. v. 23. quo loci de posteriori ait, *Vir autem sapiens vix tacite ridebit.* Et antea in c. 13. v. 14. agnouerat eum vt prudentiæ symbolum. Vfus est Iob hoc risu, vt ipse narrat cap. 29. v. 24. Abraham etiam, vt habetur cap. & v. 17. Genes. Quare lapsus est memoriâ S. Chrysostomus, dum homil. 6. in Mattheum dixit, non legi de Paulo, vel quolibet alio Sancto in Scriptura, quòd riserit. S. Gregorius Nyssenus oratione in funere Magni Meletij Incundum, ac lepidum eius in labijs risum, de prædicat S. Hieronymus epist. 3. scribit de Nepotiano, *Gravitatem morum hilaritate frontis temperabat; gaudium in risu, non cachinnum intelligeres.* S. Basilius in Regulis fufius disputatis responsione ad q. 17. *Modicè ritum diducere, eoque modo animi sui diffusionem leniter significare, non est contra decorum, quatenus illud tantum indicetur, quòd scriptum est, cor gaudens exilarat faciem.* Philo lib. de præmiis, & pœnis, Clemens Alexandrinus lib. 1. Pedagogi cap. 5. commendat risum moderatū, ac tempestiuum; nec Ioue indignum putauit Poëtarum Princeps Latinorum, *Olli subrisit Diuim Pater, atque hominum Rex.* Nec Græcorum Coryphæus alienum à Diis censuit,*

Inextinguibilis risus Diis concitatus est. Plutarchus in opere de sera vindicta, ritum attribuit Elyfiorum incolis, *Circa eum locum in orbem erat bacchatio, risu, omnisque cantantium, & se se oblectantium musa.* Vulgare est illud Martialis lib. 7. epigram. 24. laudantis risum, vt qui venulter faciem, quando non est excussus,

Nec grata est facies, cui gelafinus abest.
Illud item Nafonis,
*Sint modici ritus, sint parue vringue lacune,
Et summos dentes ima labella regant.
Nec sua perpetuo contendam illa risu,
Sed leue nescia quid, famineumque sonent.*

Plura de modico risu subministrant Iulius Nigronius in Asceticis tract. 5. à n. 65. vsque ad finem, Ludouicus Cresollus lib. 2. vacationum Anthumna- lium c. 7. à sect. 8. vsque ad 12. Honoratus Nicquetius lib. 4. Physiognomiæ cap. 12. Maximilianus Sandæus in Pædia Academici Christiani commentatione 17. & 18. Georgius Draudius in cap. 3. Memorabilium Solini, Lorinus in Ecclesiasten. cap. 2. v. 2. cap. 3. v. 4. cap. 7. v. 7.

25 Sed nihilominus reclamabis exemplo Christi, qui nunquam risit in vita mortali, vt affirmant S. Basilius supra, S. Chrysof. hom. 15. in epistolam ad Hebr. hom. 6. in Marth. S. August. (vel S. Fulbertus) serm. 35. de Sanctis, & 31. ad fratres in Eremito, Saluanus Massiliensis lib. 6. de prouidentia, S. Bernardus serm. 4. de Aduentu, Hugo de S. Charo in cap. 21. Ecclesiasticis v. 23. Lentulus in epist. ad Senatum Romanum. De Elia inquit etiam S. Gregor. Nyss. orat. in laudem fratris sui Basilij, habuisse vultum risus penitus expertem. S. Chrysof. lib. de virg. n. 63. parem seueritatem cupiebat in virgine, quam instituit, *Os assidue moderatur, ne solutior risus erumpat; imò vero ne leniter arrideat, quin graue semper, & austerum ostendit supercilium: atque ita comparata est, vt lacrymas semper effundere, risum nunquam effundere possit.* S. Greg. Theolog. in 20. Testamento canit,

*Risus sagaci quisque risu ducitur
Dignus viro.*
S. Basilius in Regulis breuioribus responsione ad q. 31. inquit, *Cum Dominus eos damnet, qui in hac vita ridet: admodum perspicuum est, nullum omnino locum dari fideli, in quo ridere debeat, & maxime in tam magno numero eorum, qui per transgressionem legis Deum in honorant, & in peccatis mortis se dant, quorum vicem morere, ac gemere conuenit.* S. Ephræm in homilia de luctu, & S. Bernard. in lib. de modo bene viuendi ad sororem non minus videntur reprehendere risum. Respondeo, Patres non intelligendos tam strictè, vt omnem, & vbique, & in quacumque persona risum condemnent; sed effusum præter modum quandoquidem non abesse à se intemperantiam significat, qui profuso nimis, petulantique risu teneatur, seseque animi sui motu nequaquam sedatos, eiusque molliem, ac veluti laxitatem, nequaquam ratione seuera habere compressam declarat: In immanes cachinnos prorumpere, & corpore contra animi voluntatem susultare, nequaquam est eius, qui animo cõposito sit, aut planè probo, & compositi sui ipsius, prout loquitur S. Basilius in resp. illa ad q. 17. Habeda est etiã ratio loci, occasionis, & personæ, nam vt Catullus,

Risu inepto res ineptior nulla est.
Et vt Græcus Poëta,
Non in loco ridere, pergrane est malum.
Atque vt alius,
Cum causa nulla, morio ridet tamen.
Ecclesiastes etiam c. 3. v. 4. expolcit tempus, & oportunitatem ad ritum.

Hinc

Hinc esto Christus nunquam risisset, argumentum id leue foret contra decorum risus temperati, si quidem huius defectus reuocandus esset in feueritatem, seu asperitatem vitæ seruata à Christo, quia sic expediret muneri Redemptoris, ne putaretur gaudiis, & non potius laboribus natus, & affuetus.

26 Antonius Laurentius lib. 2. de Risu, & Vincentius Moles in Philosophia naturali corporis Christi cap. 7. dub. 1. excludunt à Christo risum, tum quia cum esset summa lætitia, nihil fuit in mundo, quod vltiorem lætitiā præter eam, quam in se ferebat, posset causare: tum quia cum tristitia, quæ eius animus in corpore mortali semper subiit, coniungi naturaliter nequibat affectus interna lætitiæ requisitus ad ridendum. Ni fallor, ratio pugnat cum secunda. Et Christus eatenus erat summa lætitia, quatenus in Deitate visa proponebatur ipsi summum obiectum gaudij beatifici: quo quidem gaudio non impediatur lætitia de aliis obiectis. Secunda ratio parui est momenti; nam tristitia de vno obiecto non est impossibilis naturaliter cum gaudio de aliis, maxime in gradibus remissis. Gregorius Cippulus 3. p. q. 9. art. 4. dub. vnicō, §. 5. num. 18. non improbat in Seruatore moderatum risum. Paulus Palatius in cap. 21. Ecclesiastici v. 23. aurum, Christum semel saltem risisse, colligitur ex illo Lucæ 10. v. 21. *In ipsa hora exultauit spiritu*. Cæterum non omnis exultatio etiam externa consistit in risu; neque in eum prodit omnis interna, de qua præcipue sermo est apud Lucam. Ideoque Maldonatus interpretatur ibi, *Exultauit animo lætitudinis, gratulabundus &c.* Satius est fateri, non legi in sacris Litteris Christum vnquam risisse. Inde tamen non inferitur, quod nunquam riserit; potuit ab Euangelistis taceri; nam multa sunt de verbis, quæ de factis Dominicis inuenimus ab Euangelistis ommissa, vt ait Innocentius III. in cap. cum Marthæ 6. de celebratione Missarum. Patres citati non tam negant factum, quam silentium Euangelistarum obseruant. Opinatur itaque quisque, vt placuerit, de risu Christi. Nos verò reuertamur ad saltationes. Pro quibus sit

27 Quarta ratio, Ex magna lætitia excitantur homines, experientia teste, ad cantandum, & saltandum. Vnde notauit Salonijs explicatione Mystica in Ecclesiastem cap. 3. v. 4. *In motu saltationis homo sue mentis gaudium, & animi demonstrat affectum*. Ergo cum Beati homines maximo afficiantur gaudio orto à Dei visione, incitabuntur ad Dei laudes cantibus, & saltationibus concelebrandas. Quod si ad præsentiam Dei descendentes in Sinà, Montes exultauerunt, vt arietes, & colles sicut agni onium, vt in Psalm. 113. v. 4. decantat Vates sacer, quem de vero, & reali motu in signum quasi lætitiæ, & gratulabundæ admirationis intelligi sine incommodo posse, arque ideò debere, obseruant Lorinus ibi, Cornelius in cap. 19. Sapientie v. 9. & Cosmas Magallanes in canticum Mosis sect. 11. annotat. 6. num. 9. cum multis aliis, mirum haud quaquam erit, si cælicolæ, quibus Deus se præsentem ostendet, exultent corporaliter præ gaudio. Fingit Virgilius in Ecloga 5. ob nescio cuius fabulose Deitatis præsentiam.

*Ipsi lætitiâ voces ad sidera iactant
Intonsi montes, ipse iam carmina rupes,
Ipsa sonant arbuta, Deus, Deus ille*

Oratorum etiam Apex blandiens Cæsari per figuram Protopopæiæ aiebat in oratione pro M, Marcello, *Parietes; Medius fidius, C. Cæsar, vt mihi*

videntur, huius Curia tibi gratias agere gestiunt. Et nobis non licebit sine fictione excogitare effluos se cælitates in cantica & saltationes, tum vt internam ex Numinis ostensione lætitiā indicent, tum vt pro innumeris acceptis beneficiis gratias referant ipsi Numini? Confirmatur, Beati audient in Empyreo melodas, & consonantissimas Cantilenas. Ast cum aliquis eas libentius auribus, atque animo capis, ad illud etiam non sponte conuertitur, vt motum quoque aliquem similem auditis cantilenis in corpore effingat; Quæ sunt verba Boëtij lib. & cap. 1. de Musica.

28 Quinta, Cælestis sponfus cap. 7. v. 1. canticorum inquit: *Quid videbitis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia Principis!* Laudent nimirum in sponsa numerosos incessus, saltusque compositos, non quidem molles, & fractos, quales apud Petronium in Satyrico,

Fractique enerui corpore gressus.

sed constantes, & strenuos, quales militaris ordinis, qui, vt Gaspar Sanctius expendit, *Et terribilis est, quia armis instruitur, & pulchre, quia eo ordine incedit, & ad militarem sonitum ita numerose, vt terrori, quem hostibus intemat; speciem addat venustatis eximia.*

29 Sexta, Mos fuit apud Hebræos Numini non ingratus agere choreas ad ipsi habendas gratias ob insignem aliquam victoriam, Exodi 15. v. 20. narratur, *Sumpsit ergo Maria Prophetissa soror Aaron tympanum in manu sua, egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris, quibus præcinebat.* Et tunc *enormis satis admiratione accidit dignum miraculum, si fides sit Authori de mirabilibus factæ Scripturæ lib. 1. cap. 21. vt cuncti pariter senes cum pueris, & omnes aetates, eodem spirante Flamine, vno quasi ex ore nulla præmonitione edocti, eadē continenter laudes decantarent in unum.* Quod si verum est, indicat satis quantum Deo placuerint cantus, & choreæ illæ. Iudicum 11. v. 34. Ispolis opinis ex Ammonitis onustus cum rediret Iephte in Maspha domum suam, occurrit ei vigenita filia sua cum tympanis, & choris, 1. Regum 18. v. 6. *Cum reuertere percussio Philistæo David, egressæ sunt mulieres de vniuersis urbibus Israel cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul Regis in tympanis lætitiæ, & in sistris.* Quod loci Noster Soprane excuratam affert obseruationem de festis exceptionibus magnorum virorum cum cantibus, & solemnibus laudantium choris. Iudith. 15. v. 15. deollato Holoferne, *Omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & inuenibus in organo & citharis.* cap. 16. v. 1. *Tunc cantauit canticum hoc Domino Iudith dicens.* Ita Vulgatus. Plura in textu Græco, *Et concurret omnis mulier Israel ad videndum eam, & benedixerunt eam, & fecerunt ei chorum ex se, Et sumpsit thyrsos in manibus suis, & dedit mulieribus, qua secum, & coronatæ sunt oliua, & ipsa, & que cum ipsa (scilicet Iudithæ Abra) & præiit omnem populum in chorea, ducens omnes mulieres; & sequebatur omnis vir Israel aromati cum coronis, & hymnis in ore suo. Et inchoauit Iudith confessionem hanc in omni Israel, & succinebat omnis populus laudem hanc.* Ergo gratum etiam erit Christo, glorificatos homines agere choreas in cælo, dicentes, *dignus es, Domine, accipere librum, & aperire signacula eius &c.* Hoc quippe canticum nouum audiuit S. Ioannes Apocalypsis 5. v. 9. & 10. Profligato, & extincto Licinio à Constantino Magno Celebrarunt Christiani, in quos ille immanissimè saeuierat, illustria

illustria, & panegyrica festa: choreisque & hymnis per ciuitates pariter, & agros summum Regem ante omnia: deinde & Pium Imperatorem vna cum Deo dilectis filiis honorarunt, vt refert Eusebius Cæsariensis lib. 10. historię Ecclesiasticæ cap. 9. Credam priori iure Cælitates choreis, atque hymnis honoratos Deum O. & M. Filiūque charissimum ob detriumphatū Dæmonem humani generis hostem.

30 Septima, In dedicatione templi Salomonici adeò placuerit Deo Cantica sacra, & choreæ, vt si fides datur Iosepho lib. 8. Antiquitatum n. 4. cap. 2. *Neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus lassitudo sit oborta, dum ad templum peruenirent.* Non ergo auerfabitur Empyreas saltationes. S. Iustinus Martyr in Apologia ad Antoninum assueciter affirmat, Christianos se gratos Deo exhibere, *dum rationales pompas, & hymnos celebrant, atque decantant.* Idem nobis fas sit præsumere de pompis cælestibus. Tabernaculum festum celebrabatur quotannis ab Hebræis cum sacro tripudio, & saltatione coram Domino ex eiusdem iussu, vt ex Abulensi Cosmas Magallanes in cap. 5. Iosue sect. 2. annotat. 6. n. 7. animaduertit, & Cornelius ad v. 4. c. 23. Leuitici; quidam cælitates in suis festis, choreas exercebant?

31 Octaua, Cum veteris Testamenti deportaretur area in Bethleem, *David saltabat toris viribus ante Dominum: & David, & omnis Israël ducebant arcam Testamenti Domini in iubilo, & in clangore buccina; cumque intrasset arca Domini in Ciuitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram vidit Regem David subsistentem, atque saltantem coram Domino, & despectum eum in corde suo.* Ita 2. Regum cap. 6. à vers. 14. De hac Davidis Saltatione loquens S. Gregorius Magnus lib. 17. Moralium cap. 26. inquit, *Ego plus stupeo Davidem saltantem, quam contra hostem pugnantem. Pugnando quidem hostes subdidit, saltando seipsum.* Et S. Bern. epist. 87. *Bonus ludus, quo Michol irascitur, & Deus delectatur. Bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum præbet spectaculum.* Ad hæc S. Ambrosius libro 2. de penitentia capite 6. ait, *Totum decet quicquid defertur religioni, vt nullam obsequium, quod proficiat ad cultum, & obseruantiam Christi, erubescamus. Non ergo illa deliciarum comes, atque luxuria prædicatur saltatio; sed qua vnusquisque corpus atollat impigrium, nec humi pigra iacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis.*

32 Cohibere non possum calamum, ne exaret alia eiusdem Doctoris verba de saltatione Davidis ante arcam ob figuratam Deiparam in ipsa. *Solent (ita Ambrosius serm. 89.) homines, sicut mos est, in suis votis, hoc est, nuptiis, præcipue saltare vel canere. Vnde & nos habemus votiuas nuptias, in quibus saltare, & canere debeamus. Vota enim nostra celebrantur, quando Christo Ecclesia copulatur, sicut ait Ioannes, qui habet sponsam, sponsus est. Propter has ergo nuptias saltare nos conuenit. Siquidem David Rex, pariter, & Propheta, dum multa cecinerat ante arcam Testamenti, etiam saltasse dicitur; elatus enim gaudio in saltationem prorupit. Præuidebat enim in spiritu MARIAM de germine suo Christi thalamo sociandam: Ergo saltauit Propheta David ante Arcam: Arcam autem quid, nisi sanctam MARIAM dixerimus? Hactenus ille. Fallor, nisi emulatione Davidis saltaturi sint incolæ Empyreici ante MARIAM.*

33 Commendat in eodem Dauide S. Ioannes Chryostomus præmio in Psalmos, *quod librum centum & quingenta Psalmorum diuino spiritu motus, ex propriis propria lingua modis composuerit* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Paris I. I.

*concinne cum numero, & diuersis instrumentis, & saltationibus, & canticis eos canens, ipse enim tenebat Citharam. Habebat autem etiam sub se diuersos choros paruorum Prophetarum (ita enim eos vocabat, qui manebant apud Prophetas; sæpe autem eos etiam filios Prophetarum nominabat) qui habebant diuersa instrumenta; hic quidem cymbala, ille verò tibia, alius autem tympana, alius verò tubas, alius autem Psalterium, & Citharam, alius verò ea, que dicuntur bubulcorum Camica. Vnusquisque autem Chorus habebat principem, quorum alius quidem dicebatur Asaph, alius autem, Idithum, alius, filij core, alius, Ethan, Israëlita, alius Mosis hominis Dei. Quando ergo à spiritu incitabatur ad prædicandum vel de captiuitate populi, vel de eorum reditu, vel de doctrina morum, vel de prouidentia, vel de Christo Domino, vnusquemque Psalmum numerosè componebat, tendentem ad vnum argumentum (propterea enim sunt parui, & magni Psalmi) & eum vni choro tradebat. Quod si ei rursus visum esset in medio Psalmi id, quod Psalmi reliquum erat, alij choro tradere, tunc ipsa Psalmi successio vocabatur diapsalma. Quare quando etiam volebat is, qui dicitur Cantores, seu bubulci in medio Psalmi tradere, tunc vocabatur Canticum diapsalmatis, quoniam Cantores per successionem, quod reliquum erat Psalmi, canendum suscipiebant. Id autem qui velis scire, potest ex eo, quod sic scriptum sit in libris Paralipomenon, seu eorum, que in libris Regum prætermissa fuerant. Et cecinit hoc canticum in manu Asaph Propheta. Postquam autem ipse primus Psalmum tradidisset, deinceps vnusquisque chorus & per se, & concorditer in eundem, & numerosè, hi quidem in his instrumentis, illi verò in illis sibi inuicem respondentes in Dei gloriam, & laudem saltando Psalmum canebant. Huc vsque S. Chryostomus; cui accedat Procopius Gazæus in lib. 1. Regum cap. 16. scribens, *Cultus Dei, qui per instrumenta musica exercetur, non quidem à Deo traditus, sed à Davide admodum religiosè excogitatus est. Diuino enim ardore inflammatus, ea, que homines ad libidinem, & lasciuam accendunt, ad pietatem traduxit, tantum articulata vocis hymnis diuinis temperans: vt melos sensum, intellectus verò vna, eademque opera diuinum ardorem excusciat.* Ex quo liquet, Regium Vatem lacris canticis admiscuisse saltationes. Canent similiter & cælicolæ. Nec eis deerunt instrumenta, vt retuli ex quibusdam in exercit. 29. num. 39. Primi etiam Christiani psallebant in templis cum saltatione, & tripudio. De quo Bolducius cap. 14. de Ecclesia post legem, & ad vers. 24. Iudæ Apostoli.*

34 Nona, & vltima ratio, Saltationes, & choreæ pudicæ non improbantur ab Ecclesia; imò in celebrioribus festiuitatibus eas approbat, & in sacris ædibus fieri permittit, adeò vt ex S. Ambrosio lib. 4. epistola 30. ad Sabinum, *In laqueos reprehensionis animas suas inducant, qui reprehendunt ista, que sacrosancta religionis contemplatione veneranda sunt.* Legantur Suarez tom. 1. de Religione lib. 3. cap. 6. num. 4. Raphaël à Turre in 2. 2. quæst. 99. art. 7. disputatione septima pag. 621. adnotantes prohibita non esse in Templis tripudia, & repræsentationes, quæ possunt ad pietatem mouere. Nec de eis intelligendus est Odo Episcopus Parisiensis in constitutionibus numero 36. Quapropter canear quisquis damnari saltationes cælicolas in cultum obseruantiamque Christi, ne & ipse obiurgetur. Constat ex S. Paulino in Natali 3. S. Felicis festa Martyrum Choreis fuisse celebrata. Sic enim inuitat, *Ferte Deo pueri laudem, pia soluite vota, Et pariter castis date carmina festa choreis.*

Balsamon in scholijs ad Canonem 20. Synodi Gangrensis tradit, cantica, & choreas, quæ in solemnibus Martyrum festis fiunt, quia in Dei honorem, non reprobari à Patribus eius Synodi. Licet autem in alijs Concilijs apud Ioannem Sauaronem super epistolam 15. Sidonianam lib.4. & Torreblancam lib. 11. Practicabilium iuris spiritualis cap.8. n.19. ac 20. videantur reprehendi, intelligenda utique sunt de immodestis saltationibus; quales Gaditanæ antiquæ; quæ, iam antiquatæ, reuixere nostro sæculo in Hispaniæ theatris, non absque ingenti honestatis detrimento. Choreas tamen ex se non damnandas inter mares etiam, & fœminas tradit Azor part.3. Instit. Moral. lib.3. cap.26. Franciscus de Amaya lib.3. obseruationum Iuris cap.5.2.n.62. & quæ in Regum palatijs aguntur, licitas ex se esse, admittit P. Petrus Hurtadus volumine de spe, & Charitate disp. 173. sect. 27. aliàs merito infensus theatralibus sect. 28. subsect. 4. quia illæ graues, & vercundæ, hæ plerumque leues, & inhonestæ. Non est ergo, cur à Dei Regia arceantur choreæ glorificatorum hominum, qui, vt status beatificus exigat, eas agent maximo cum decore, & pudicissimis moribus. Eos laudar in tripudiente Scipione Annæus Seneca lib. de tranquillitate animi. cap. 15. his verbis, *Triumphale illud, & militare corpus mouit ad numeros, non mollior se infringens, vt nunc mos est, etiam incessu ipso ultra muliebrem molliorem fluentibus; sed vt illi antiqui Viri solebant inter luscum, ac festa tempora virilem in modum tripudiaré, non facturi detrimentum, etiamsi ab hostibus spectarentur.* Laudemus, & nos in Beatris tripudia; quæ dubio procul erunt decentiora, & magis in virilem modum.

35. Ad aliquis placidis oculis ista non perlegerit, conscius eorum, quæ contra choreas, & saltationes congerunt ex Patribus Ecclesiæ. Petrus Guzman lib. de honesto labore discursu 6. §. 8. Ioannes de Torres in Philolophia Morali Principum lib. 20. cap.6. Nouarinus lib. 2. Sacrorum electorum excursu 49. Petrus Gregorius in Syntax. artis mirabilis tom. 2. lib. 12. cap. 19. 20. & 21. Franciscus Petrarcha de remedijs vitijsque fortune lib. 1. Dialogo 24. Octavianus Tufus in Ecclesiasticum c. 9. v. 4. Ioannes Piña ibidem, Et hologia 107. Theophilus Raynaudus lib. 6. de virtutibus, & vitijs sect. 2. cap. 10. à pag. 679. vsque ad 681. Pineda in cap. 21. Iobi vers. 11. n. 5. Hurtadus supra sect. 27. §. 320. & sect. 28. subsect. 4. Spero tamen, gratum scriptis se exhibiturum, si aduertat, Patres inuehi in theatrales, & cœnicas, lasciuas, & impudicas. Has etiam damnarunt moderatores Gentiles; nec non domesticas, quæ tamen vitij aliquid continent. Hinc illud Macrobij lib. 3. Saturnalium c. 14. *Taceo, quòd Mavrona etiam saltationem non inhonestam putabant; sed inter probas quoque earum erat saltandi cura, dummodò non curiosa vsque ad artis perfectionem. Quid enim, ait Sallustius, psallere, saltare elegantius, quam necesse est proba? Adeò & ipse Semproniam reprehendit; non quòd saltare, sed quòd optime scierit.*

36. Fuerit sancta, & religiosa saltationis initia: illam adinuenit bellica necessitas, & multarum gentium mos fuit cum cantu, & saltatione bellum intrare, vt citè probant Iosephus Stephanus in lib. 1. Machabæorum cap. 3. vers. 2. Roa lib. 3. Singularium cap. 16. lib. etiam 4. Singularium Scripturæ sacræ c. 8. Sertlogus volumine 3. in Cantica vestig. 35. n. 1. Pintus Ramirez in cap. 7. Canticorum n. 426. & 427. Choreis prius honorabant Deos, & hæc

arte ad bellum expediebant corpora. Exinde ortum Socratis dictum, *Qui rectè scire choreis honorare Deos, hi optime & in bello.* De ipso Socrate memorat Diogenes lib. 2. sæpe saltante. Plutarchus lib. 7. Quæstionum conuualium quæst. 8. scribit, Socratem peregrisse laudationes de saltationibus. Plato lib. 2. de legibus, putat, Deos laboriosam hominum vitam miseratos inter alias laborum remissiones constituisse tripudia, ac saltationes. Quarum alia encomia reperies in Dione Prusæ oratione 2. Athenæo lib. 1. Deinosophistarum cap. 18. lib. 14. cap. 6. Aristide tom. 3. Oratione contra proditores Mysteriorum pag. (mihi) 713. Francisco Ferdinando de Cordoua cap. 29. Didascalix multiplicis, Iulio Cæsare Scaligero lib. 1. Poëtices cap. 18. Bulengero lib. 1. de theatro cap. 52. Rosino libro 5. Romanarum antiquitatum cap. 10. Rangolio ad hb. 1. Regum capite 18. vers. 6. Alexandro lib. 2. Dierum Genialium cap. 25. Lorino in Ecclesiasten cap. 3. vers. 4. Mercuriali lib. 2. de Arte gymnastica à cap. 3. vsque ad 7. Ludonico Dorleans ad lib. 2. Annal. Cornelij Taciti pag. 309. Pantogia de aleator. lib. 2. à fol. 44. Biscola lib. 7. horar. subc. cap. 21. Pet. fab. in agonist. lib. 1. cap. 12.

37. Non ibo inficias, Patres quandoque videri choreas qualuis, & tripudia inculare. Caterum ob periculum ex eis non raro imminens castitatis, ac pudori, si mares, fœminæque permixtum conueniant. Et quidem non solum actus, sed vel eiusmodi conspectus sæpe numero, illum etiam, qui temperanter gerere se voluerit, sensim ad turpitudinem impellit, vt S. Chryostomus oratione in S. Iulianum admonet, docetque experientia. In Beatris autem nullum est periculum. Obiicit ex S. Ambrosio lib. 6. in Lucam cap. 7. *Non congruum resurrectionis reuelata mysteria & opprobria saltationis exacta.* Sed tamen S. Doctor loquitur ibi de saltatione histrionica. Dixerat namque antea ad illud Ezechielis 21. vers. 13. & 14. *Plaudite super famur: & percutite manu ad manum. Non histrionicos fluxu corporis motus Deum morum censor exigeret, aut indecoros strepitus viris, plaususque fœmineos imperaret, vt tantum Prophetam deduceret ad ludibria cœnicorum, & mollia fœminarum.* Hinc cum idem S. Doctor lib. 3. de Virginibus ait, *ibi intuta vercundia, illecebra suspecta est, vbi comes deliciarum est extrema saltatio. Ab hac Virgines Dei procul esse desidero. Nemo enim, vt dixit quidam secularium Doctor (nempe Cicero in oratione pro Murena) saltat sobrius, nisi qui insanit. Quod si iuxta sapientiam secularium saltationis, aut remulentiæ author est; aut dementia; quid diuinarum Scripturarum cautum putamus exemplis? Cum Ioannes prænantius Christi saltatricis optine ingulatus exemplo sit, plus nocuisse saltationis illecebram, quam sacrilegi furoris dementia.* Intelligendus est non de omni saltatione, sed de impudica, & inhonestæ; neque enim omnis est aut remulentiæ, aut insanix nota, vt patet ex Ioanne Baptista, qui Lucæ 1. v. 44. exultauit in gaudio: in utero materno, vt facta est vox saluationis Marianæ; vt etiam patet ex Claudio illo Actorum 3. vers. 8. qui sanatus ab Apostolorum Principe: *Exiliens stetit, & ambulabat, & intravit in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.* Sed & ipse S. Ambrosius in Psalm. 118. serm. 7. inquit, *Corporis saltatio in honorem Dei laudabilis habetur.*

38. Oppones iterum ex S. Ioanne Chryostomo in capite 19. Mathæi homilia 49. *Non ad tripudia pedes nobis tribuit Deus; sed vt modeste incedamus; non vt impudenter Camelorum modo saliamus; nec*

nec enim solum fœmina, sed & camelus turpiter saliant. Veruntamen Chryostomo sermonem esse de turpi saltatione perspicuum est; imò si addas quæ sequuntur, videlicet, *sed vt in Angelorum choreis consistamus, comperies, illum potius fauere choreis cælestibus ex Angelis & hominibus.* A quo sensu non distat S. Ephræm, dum in lib. de locis beatis sic fatur, *Choros cum Angelis iungunt, qui in solitudinibus, montibus, speluncis, terraque foraminibus, ieiunando, orando, vigilando, ac lachrymando se ipsi consecrunt.* Neque item S. Basilus, dum homilia de gratiis Deo agendis ait, *Filium amisisti. Habes Angelos, quibuscum ante Christi thronum choreas ducas.*

39. Excogitata à Guiljelmo Parisiensi supra contra choreas Cælestes mouere neminem debent; alia est enim conditio exultationum corporalium, quibus nos suadendis incubuimus, à gestulationibus, & moribus inordinatis, in quos mulus est, & meritò Parisiensis. Quod autem affirmat, non esse vera gaudia, quæ redundant in corpora, falsum est, vt ex superioribus liquet. Et quamuis pro statu vitæ mortalis continendus sit communiter lætabundus animus, ne prodeat in motus, & numeros corporcos; secus est de statu vitæ immortalis. *Hic enim opus habet auertere se à carnalibus sensibus ad intelligibilia capienda, quia infirmus est, & minus idoneus virisque simul adhibere intentionem suam. Et in his corporalibus nunc illecebra cauenda est, quandiu illici ad delectationem turpem potest. Tunc autem tam firmus erit, atque perfectus, vt numeris corporalibus non auertatur à contemplatione sapientie, & ita sentiat eos, vt non illicitatur ab eis, nec eis carendo fiat melior; sed ita sit bonus, ac rectus vt nec latere possint eum, nec occupare.* Mucronatus sum hæc ex S. Augustino lib. 1. Retractionum cap. 11. qui aptè percipi potest de numeris corporalibus consentientibus tum in motu composito glorificationum corporum, tum in musicis concentibus percipiendis à Beatris. S. Anselmus transcriptis verbis videtur instituisse, cum lib. de similitudinibus cap. 48. narratis partibus corporalis beatitudinis in cælesti patria addit, *si autem in his aliqua sunt, que aliquando serui Dei non modò non appetunt, sed etiam magnopere in hac vita curare subterfugiunt, vt sunt v.g. pulchritudo corporis atque voluptas, vti que idcirco non ea fugiunt, quod hæc naturaliter nolint, sed ne Deum in his quoquo modo possint offendere. Nam si per ea nihil offensionis in Deum contrahi possent certe sentirent, vel se ab æternorum amore honorum impediri, non pertimescerent, profecto incundius in ipsis, quam in eorum contrarijs se deducerent.* Hactenus S. Anselmus.

SECTIO III.

Breuiaria rationes questionum de motu locali Beatorum hominum in Empyreo.

40. DE his quæstionibus fusè agunt antiqui Sententiarij in 4. dist. 44. vel 49. & moderniores Theologi in 1. 2. quæst. 4. Tostatus in cap. 17. Mathæi à quæst. 123. vsque 126. inclusiue, Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 48. sect. 4. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 6. Salas in 1. 2. tract. 2. disput. 14. sect. 18. Aggidius Lufitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 5. quæst. 5. & nonnullas ex eis discutiunt prolixè P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars II.

eadem Theologi, dum de locali Angelorum motu sermonem habent. Nos breuius, sed non ieiunè aliquas, & longius alias, sed non ad fastidium tractare curabimus.

41. Prima itaque quæstio sit; *Num Beati homines poterunt se mouere simplici motu, seu vno impetu in omnes partes Empyreæ, & mundi? Respondeo posse.* Primò, quia Sapientiæ 3. v. 7. dicuntur *Discursuri tanquam scintille in arundineto.* Et Isaia 4. v. 31. *assumpturi pennas, sicut aquila.* Scintillarum autem discursus, & aquilarum volatus non est motus progressiuus. Secundò, quia S. Augustinus lib. 13. de ciuitate Dei cap. 18. arguit, *Si Angeli possunt sine labore rapere corpora animalium, & constituere, vbi voluerint, Cur Sanctorum perfectos, atque beatos diuino munere spiritus sine ulla difficultate posse ferre, quò voluerint, & sistere, vbi voluerint, corpora sua, non credamus?* In quibus verbis innuitur, animas Sanctorum posse vno impetu mouere sua corpora, sicut angeli possunt aliena. Idem S. Doctor lib. 22. cap. vltimo scribit, *Certe vbi volat spiritus, protinus erit & corpus.* Consonat S. Laurentius Iustinianus cap. 23. de perfectione conuersionis Monasticæ dicens, *Tanta agilitate erit prædita caro glorificata, vt in momento in omnibus obtemperet imperio spiritus præsentis; sine ulla grauedine, & absque retardatione eos diuertet, quo imperius spiritus diriget se.* Tanta verò celeritas agrè intelligitur, si motus corporis debeat esse progressiuus. S. Anselmus cap. 25. Prolog. & de similitudinibus cap. 51. nec non sermone de beatitudine cap. 2. ait, *In illa beata vita velocitas tanta nos comitabitur, vt ipsis Angelis Dei aequè celeres simus futuri, qui à cælo ad terram, & è conuerso dicto citius dilabuntur.* At si beati homines debeant in motu vti alternatione pedum, erunt comparatione Angelorum se mouentium velut testudines respectu aquilarum. *Nam Angeli loca omnia peragunt, omnibusque impigrè adsumunt ob ministerij promptitudinem, tum ob natura leuitatem, vt tradit S. Gregorius Nazianzenus oratione 2. de Theologia, & vt Tertullianus in Apologetico cap. 22. Momento vbi que sunt. Torus orbis illis vnus locus est.* Videantur alij Patres apud Tannerum tomo 1. disput. 5. quæst. 2. dub. 6. numer. 4. Hæc ratio inefficax videtur Salæ, nam motus progressiuus beatorum hominum diuinitus potest esse velocior, & velocior in infinitum: Sed contra, quia adhuc superari posset ab Angelorum motu, cui maior, & maior celeritas in infinitum competeret naturaliter, vel diuinitus, licet excedi non posset ab alio motu progressiuo. Tertiò, nam Christum Dominum ascendisse in cælum motu simplici, colligitur ex Actorum cap. 1. vers. 9. Lucæ cap. 24. vers. 51. verbis illis, *Elevatus est. Ferebatur in cælum;* nec potest alius motus commodè excogitari siue cum Christus ascendit, siue cum descendit, rursusque ascendet stipatus beatis hominibus, de quorum motu ad cælum, & de damnatorum ad Infernum præcipitatione, qualiter accipi debeant Christi verba Mathæi 25. vers. 46. *ibunt iusti in vitam æternam; damnati in supplicium æternum;* expendit diligenter Duallius quæst. 6. art. 5. tractatus de Nouissimis. Quartò, quia motus simplex beatorum hominum conducit ad maiorem ipsorum gloriam, ac perfectionem, & aliunde non est impossibilis; quicquid refragetur Durandus in 4. dist. 47. quæst. 7. Cuius argumentis satisfacunt prælaudati Authores. Inter quos Lessius impugnat motum progressiuum, quando

beati homines ascenderent, aut descenderent per aëra: tunc enim non possent figere pedem in corpore fluido. Nos tamen in Exercit. 14. sect. 1. iam notauimus, solidam non esse hanc impugnationem; notumque erit legenti Authorem de cognitione veræ vitæ cap. 45. inter opera S. Augustini, Suarez ægrè intelligit motum progressiuum per sphaeras cœlestes, quibuscumque absque diuisione penetrantur beati homines. Sed me lateat ratio maioris difficultatis, quâ si non penetrarentur.

42 Secunda quæstio; *An beati homines possint moueri se discretè, id est, adquirendo simul totum locum nouum, & simul relinquendo totum antiquum?* Respondeo affirmatiuè, quia sic possunt moueri se Angeli, & animæ rationales separatae. Erunt autem homines in Resurrectione sicut Angeli Dei. Et anima ob vnionem ad corpus non priuabitur perfectione aliqua spiritali; sed Deus præsto aderit concursu suo supernaturali, si necessarius sit ad ea, quæ alioqui posset anima naturaliter in statu separationis. Huc faciunt Patres memorati in præcedenti numero, & præcipuè Sanctus Anselmus cap. 25. Prologij, inquit, corpora glorificata fore spiritalia potestate, id est, habitura supernaturaliter proprietates spirituum. Quo sensu scripsit in Tract. de Sacramento altaris parte 2, cap. 4. corpus Christi glorificatum subtilius, & efficacius esse, quam aliqui non solum inferiores spiritus sint, sed & omnes illi, qui calorum nomine meruerunt appellari; quicquid Petrus in 1. Theologicorum Dogmatum l. 7. cap. 2. num. 7. hæret in his verbis, quasi Sanctus Anselmus inuenerit, Christi corpus conuersum iam esse in Spiritum. Nec gratis à nobis supponitur in Angelis, & animabus rationalibus naturalis facultas mouendi se discretè. Nam cum Angelus sit indiuisibilis, & existat totus in toto, in qualibetque parte spatij adæquari, nihil vetat, ne vnus totum deserat, & totum alium comparet, eo quidem modo, quo in quolibet permanere potest naturaliter. Exemplum animæ rationalis amittentis vnionem, & vibrationem ad totam simul aliquam partem corporis humani, & adquirentis nouam vnionem, & vibrationem, ad totam simul aliam partem, non nihil iuuat. Egidius Lusitanus discordat à nobis quoad beatos homines, quia motus discretus est supra corporis naturam, quam non tollit gloria, sed perficit; & quia vix percipit, qui possit corpus constans partibus, nec existens totum in qualibet parte spatij relinquere totum priorem locum simul, & in posteriori totum simul poni. Verumtamen prima ratio debilis est, si velit Egidius, beatos homines non posse penetrari cum corporibus, quia id etiam est supra illorum naturam; quæ non tollitur per penetrationem, neque per motum discretum, sed perficitur, & eleuatur ad aliquid superius suis viribus; In secunda ratione miror Egidij tam angustam intelligentiam circa potentiam Dei absolutam, & obedientialem corporis, nam à naturali alienum esse motum discretum non negamus, ne sequatur, partes aliquas corporis transire de loco ad locum distitum, quin percurrant medium, quod inter illas iacet, quippe id sit impossibile naturaliter, siue medium participet, siue non ex vtriusque loci extremis, vt inferius constabit.

43 Quæstio tertia; *Primum beati homines valeant moueri de extremo ad extremum, quin moueantur per medium?* Respondeo primò, non posse naturaliter de extremo ad extremum distans v.g. de Empyreo ad terras, quin pertranseant sphaeras alias

intermedias. Probatio, quia Angeli naturaliter non possunt. Ergo à fortiori, nec beati homines. Antecedens suaderetur primò authoritate S. Thomæ 1. p. quæst. 53. art. 2. qui cum proposuisset secundo loco hoc argumentum, *Angelus est simplicioris substantia, quam anima nostra. Sed anima nostra sua agitatione potest transire de vno extremo ad aliud non pertranseundo medium; possum enim cogitare Galliam, & postea Syriam, nihil cogitando de Italia, quæ est in medio. Ergo multo magis Angelus potest de vno extremo transire ad aliud non per medium.* Occurrit sic, *Angelus dum mouetur, localiter applicatur eius essentia diuersis locis; anima autem essentia non applicatur rebus, quas cogitat, sed potius res cogitata sunt in ipsa; & ideo non est simile.* Hæc S. Thomas quibus nihil clarius dici potuit. Suaderetur secundo, quia difficilius est, Angelum moueri de extremo ad extremum distans, & non per medium, quam, dum non est in medio, existere simul in duobus locis distans non excedentibus amplitudinem loci adæquari naturalis. Sed Angelus non potest naturaliter hoc posterius. Ergo nec prius. Huius syllogismi nisi Minor vera esset, sequeretur in primis contra Patres Ecclesiæ, Angelos naturaliter existere posse simul in partibus cœli, & terræ non superantibus eam loci quantitatem continuam, aut contiguam, cui Angeli queunt esse naturaliter præsentis; imò sequeretur, posse Angelos existere naturaliter in pluribus, & pluribus infinitis distans locis inadæquatis, in quæ iuxta Peripateticos diuisibilis est locus adæquatus. Nam si intermedius locus non debet quasi occupari ab Angelis, & loci vnitas non est necessaria, nihil interest minor distantia locorum inadæquatorum præ maiori: quemadmodum si agentia creata possent naturaliter operari in distans, quin in medio, tam possent ad distantiam mille leucarum, quam vnus; quemadmodum etiam non est maius miraculum existere Christum sacramentaliter in duobus hostijs proximis, quam in valde remotis. Deinde sequeretur, animam rationalem posse naturaliter esse præsentem localiter, & informatiuè partibus distantibus corporis humani, quin sic præsentis sit intermediis. Postremò sequeretur, Angelum penetratum corpori, quod existeret definitiuè in loco, posset connaturaliter, supposito miraculo existentia definitiuè communicatæ corpori, transferre secum istud de de extremo ad extremum distans sine transitu per medium. Nec dicas, Angelum posse operari in extremis, & non in medio, ideoque illis esse præsentem, & non huic, siquidem formalis ratio præsentia Angelicæ sit operatio, aut connexa cum operatione. Contra enim est, quia alioqui posset Angelus existens in terra gyrare cœlum, cui etiam præsentis esset, vel fieret in instanti, sed suspensa operatione in spatiis intermediis. Quod nulli non absurdum videbitur, & supra virtutem naturalem agentium creatorum, quæ existit in vno loco nequeunt operari in alio distitum non operando per medium, aut non supponendo in medio effectum proportionatum causatum à simili agente. Quamuis verò anima valeat moueri in pede, & in capite, quin in medio, aliqua tamen in hoc potest exercere operationem, det ètque saltè in hoc esse præsentis localiter, atque informatiuè. Ad hæc: vibratio Angelica nullatenus requirit operationem transeuntem, vt in sect. 10. Exercit. 20. copiosè pertractaui. Sed inquit, licet vibratio Angelica non requirit operationem transeuntem, pendet tamen à libera voluntate Angeli. Ergo is poterit pro

suo libito existere in extremis, & non in medio, transireque ex vno ad aliud, absque productione vibrationis in medio. Contra, quia ex suppositione existentia Angeli in extremis, & transitus ex vno ad aliud, non est liberum Angelo non producere vibrationem in medio, vt vt sit de libertate absoluta nullam efficiendi vibrationem. Postremò redarguere præsentiam Angeli in locis remotis absque vibratione in medio, quia alioqui Angelus distaret à se ipso, vt Angelus, qui existeret tantum in vno extremo, distaret ab existente tantum in alio. Verum hæc ratio, etsi valida esset aduersus Thomistas, qui ob eam dicunt, nec diuinitus posse idem corpus existere circumscriptiuè duobus in locis, nihilominus ex suis meritis æstimabilem non esse ostendi n. 80. & 98. exercit. 18.

44 Responsonis præstitæ altera probatio, quia medium positum inter duo extrema est prius ordine situati, quam vnus ex illis. Ergo vt corpus constituitur in posteriori extremo debet naturaliter percurrere antea medium. Hæc ratio est etiam mihi in vsu ad probandum idipsum de Angelo, nam quòd debeat naturaliter corpus ratione quantitatis habere partes extra partes, non conducit specialiter ad impediendum transitum de extremo ad extremum, sine peruatione medij; sed ad impediendum ne extremum acquiratur sine extensione partium corporis. Vltima probatio, quia experimur, corpus non posse progredi ad vltimus spatium si in medio interponatur aliud, quod nequeat permeari, quòdque non cedat.

45 Respondeo secundo, non posse etiam diuinitus beatos homines motu continuo, id est, relinquendo successiuè, ac sensim partem post partem loci, & adquirendo partem post partem transire ad locum continuum, aut contiguum, nisi pertranseant medium participans ex locis deperdito & comparato; neque item posse transire ad locum distans, quin peruadant medium non participans. Vtraque pars responsonis manifesta est, si bene calleantur termini; nam moueri modo proposito siue corpus, siue spiritum nihil aliud est, quam permeare medium communicans ex vtroque loco. Num verò possit ex Dei eleuatione corpus glorificatum deserere simul totum vnum locum, & non percurso medio incommunicante comparare motu continuo alium locum seiuunctum? Vocaretur non ineptè in disputationem, si corpus glorificatum non maneret extensum, quando inciperet acquirere locum. Assereremque ipse, nullam in tali motu reperiri implicanciam contradictionis. Cur enim repugnaret, vt totum corpus modò constitueretur in vna parte loci, & postea in alia? Quoad Angelos quidem asserunt aliqui id non repugnare; eademque videtur esse ratio de corpore, cuius partes penetrarentur, carerentque extensione.

46 Respondeo tertio, non posse naturaliter beatos homines transire de loco ad locum continuum, aut contiguum absque peruatione medij participantis. Nam vt naturaliter possent, deberet illis esse naturalis motus discretus, quo totus vnus relinquatur locus, & totus alius adquiretur. Sed motus discretus non est naturalis beatis hominibus, vt pote quorum corpora retineant extensionem, & diuisibilitatem. Ergo &c. Patet ex his disparitas ad Angelos, de quibus, & de corporibus ait Sanctus Thomas 1. part. quæst. 52. art. 2. in corpore. *Moueri de extremo in extremum, & non per medium potest conuenire Angelo, sed non corpori, quia corpus mensuratur, & continetur sub loco, vnde* P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars. II.

oportet, quòd sequatur leges loci in suo motu. Sed substantia Angeli non est subdita loco vt contenta, sed est superior eo, vt continens. Vnde in potestate eius est applicare se loco prout vult, vel per medium, vel sine medio. Sic Angelicus Doctor loquens de medio, cuius partes sint infinitæ in potentia, proindeque de medio participante; & de motu continuo, quando medium pertranseunt ab Angelo; de discreto, quando secus sit. Hunc esse S. Præceptoris sensum in citato articulo, & in 1. dist. 37. quæst. 4. art. 2. ad Anibaldum quæst. 2. circa eandem dist. art. 1. Quodlib. 1. artic. 5. animaduertunt Molina, Valencia, Turrianus, Arrubal, Albertinus, Tannerus, Merarius, Franciscus Amicus, Auerla, alique; & quò sapius lego S. Doctoris verba, eò magis ad eius mentem à me cœsetur.

47 Respondeo quarto, posse diuinitus beatos homines transire de loco ad locum distans, & ad locum continuum, aut contiguum, quin percurrant medium quodcumque. Probant aliqui, tum quia agentia creata possunt diuinitus operari in distans, quin in medio. Tum quia entitati creatæ non repugnat existere in instantibus *A & D*, non autem in *B & C*, vt si post existentiam in *A* destruat, & in *D* reproducatur, aut in *B*, ac *C*, conseruetur sine duratione, quam tamen habeat in *A & D*. Ergo similiter non repugnat transire de vno extremo ad aliud, quin percurrat medium. Duæ hæ rationes parum conducunt, prior quidem quia actio non transeat ab agente in passum, seu à loco, in quo esset agens, ad locum, in quo passum, sed ab agente existente in loco *A*, verbi gratia, produceretur in passum occupante locum *D*, alioqui non posset dari actio instantanea orta ab agente distante, siquidem actio, verbi gratia, productiua metalli in visceribus terræ orta à Sole nequiret in vno instanti peruadere spatium interceptum. Omitto, agens creatum posse naturaliter operari in distans, si prius circa medium, aut si in hoc supponatur effectus proportionatus causatus à simili agente: nec ideo sine pertransitione medij, mobile creatum posse naturaliter transire ad extremum distans, etiam si in medio supponatur aliud mobile, aut etiam si mobile transiens operaretur in medio quidpiam distinctum à sui motu. Posterior ratio, casu, quo entitas creata destruat, est omnino impertinens ad inferendum rei existentis transitum ex vno extremo ad aliud sine permeatione medij; & alter casus maiorem similitudinem præ se fert; sed admitteatur à patris etiam ex iis, qui durationem distinguunt à re creata, & tempore præterlabente.

48 Aliter, & securius stabilitur responso exemplo corporis Christi Domini, quod ex Empyreo transfertur ad altare per quandam simplicem mutationem non pertransito medio. Si dicas, corpus Christi manere in Empyreo. Hinc potius ades argumento robur; nam longè difficilius est, vt in Empyreo manens transferatur ad altare non transeundo per medium, quam si amittens præsentiam circumscriptiuam cœlestem constitueretur in altari. Et præterea potuit à Deo sic institui Sacramentum Eucharistiæ, vt ad quæ sit à corpore præsentia sacramentali, amitteretur cœlestis nam ab hac non dependet essentialiter illa. Si rursus dicas, corpus Christi acquirere in altari præsentiam non commensuratum loco. Ita quidem est, Sed cur repugnaret, vt sicut accipit præsentiam definitiuam, acciperet circumscriptiuam? Minus miraculosa hæc esset, quam illa.

49 Possimus item argumentari exëplo Angelorū, & animarum rationalium, quibus non est impossibilis transitus ab extremo ad extremum distans non percurso medio. Nullaque se offert peculiaris ratio impossibilitatis respectu corporis, quod in vno extremo amittat, & in alio obtineat circumscriptivam præsentiam. Et quamvis corpori repugnaret habere simul duas præsentias circumscriptivas in locis distantibus, tamen deperdere vnam, & absque occupatione medij comparare aliam, non idèd repugnabit. Sed reuera neque illud repugnat, vt contra Thomistas disserui in sect. 5. Exercit. 18. Tandem Patres Ecclesiastici fauent nostræ responsioni: Et vltra relos n. 41. Author libri de cognitione veræ vitæ cap. 45. ait de corporibus glorificatis, *Erunt illa corpora vt animus agilia :::: Quam cito enim nunc animus ab Oriente in Occidentem pervenit cogitatione, tam cito tunc illud corpus illuc pervenire poterit.* Circumferuntur vulgò similia alia verba ex cap. 90. Enchiridij; sed ibi ea non inuenio, neque in toto opere, quod est certum S. Augustini, non verò illud de cognitione veræ vitæ. S. Bernardus serm. 4. in festo omnium Sanctorum asseruerat, *tantum futuram esse corporum agilitatem beatorum, vt possint, si velint absque omni mora, seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem.* Atqui nos naturaliter possumus non cogitare de medio transire mentaliter de vno obiectivo extremo ad aliud remotum. Ergo beati homines poterunt diuinitus transire localiter &c. Ita Suarez, Salas cum Guiljelmo Parisiensi, & Kellionus citatus ab Auerſa 3. p. quæst. 53. sect. 3. Tena lib. 3. in Ilagoge sacræ Scripturæ, difficultate 4. Columbus lib. 8. de Hierarchiis c. 11. Ludouicus Calpenſis tract. de Angelis d. & sect. 5. n. 33. Molina in 1. p. quæst. 53. art. 2. Franciscus de Lugo dist. 6. de Angelis c. 5. n. 8. ex quibus aliqui non solum dicunt cum Richardo, & Paludano nullam esse implicantiam contradictionis in transitu glorificatorum hominum de extremo ad extremum seiunctum non permeando medium, sed addunt etiam, huiusmodi transitus conferendam facultatem de facto, & à fortiori gaudere iam nunc ea Christum, de quo existimat Abulenſis Paradoxo 5. cap. 13. peruenisse ad Empyreum præfato transitu postquam nubes suscepit ipsum ab oculis discipulorum. Concordat Durandus in 4. dist. 44. q. 6. Si vt Christus ascenderit, non sint diuini cælestes orbis. Sed discordat & merito Suarez disp. 51. sect. 1. Auerſa sect. 6. aliiquæ agentes de Christi Ascensione, quia decebat, vt hanc Christus prosequeretur, sicut inchoauerat, & vt omnium cælorum possessionem caperet, eosque sua præsentia quodammodo sanctificaret.

50 Angelicus Doctor in 4. dist. 44. q. 2. art. & quæstiuncula 3. Sotus dist. 49. q. 4. art. 7. Pefantius 1. p. q. 53. a. 2. d. 1. rursus 1. 2. q. 4. a. 6. d. 6. Cornelius à Lapide in 1. ad Corinth. 15. v. 44. Yfambertus 1. p. q. 53. d. atque art. 2. & Lessius in ea sunt opinione, vt implicatorium contradictionis habeant transitum corporis extensi ex vno loco ad alium diffitum sine peragracione medij. Si S. Thomas loquatur de transitu instantaneo, qui sit motus localis strictè acceptus, verissima erit eius doctrina; nam localis motus strictus exigit essentialiter, quando est continuus, successionem multorum, quorum vnum existat post aliud; & quando est discretus, duas saltem mutationes, quarum ab vna totus antiquus locus deferatur simul, & ab altera acquiratur simul totus nouus; nequeunt autem

dari in instanti duæ, quantominus multæ aliæ mutationes locales, cum instans indiuisibile sit totum simul. Verissima etiam erit eadem doctrina si de mutatione locali continua deferente, & adquirente partem post partem loci incidat sermo S. Doctori, ad talem namque mutationem requiritur tempus, & successio durationum realium, nec potest dari, quin mobile pertranseat medium, & per illud accedat ad vltimus spatium; itavt existantia in termino, locove ad quem importer necessariò negationem existentiæ in termino, locove à quo, & vice versa. Vnde tam in corpore, quam in spiritu repugnat motus localis strictus, & mutatio localis continua, quæ fiat instantaneè. Postremò, si S. Doctor sermonem habeat de motu locali latè sumpto, & de mutatione locali discreta, nihil videret Auerſa sect. 3. negare, quòd diuinitus queat corpus absque medio transire instantaneè de vno loco ad alium distantem; & aliquis putabit non esse conforme S. Anselmo, qui in Elucidario cap. 76. in sermone de beatitudine, & in lib. de similitudinibus cap. 51. explicat velocitatem beatorum hominum his exemplis, & verbis, *Huius quòque velocitatis exemplum in radio Solis licet intueri, qui statim orto Sole in plaga Orientali peringit vsque ad vltimam plagam Occidentalem: vt in eo perpendamus non esse impossibile, quòd de nostra dicimus futura velocitate; præsertim cum rebus animatis solent inesse maior velocitas, quam inanimatis. Huic etiam radio Solis simile exemplum velocitatis habemus in nobis; radius quippe oculorum nostrorum in subleuatione palpebrarum vsque ad cælum peringit, & istu earum totus in semet, ac integer redit. Quæ vltima verba accepta videbuntur ex epist. 49. S. Augustini quæst. 1. vbi legimus, vt radius oculi nostri citius non pervenit ad propinquiora, sed vtraque interualla parili celeritate contingit, ita cum in istu oculi, sicut Apostolus dicit, sit resurrectio mortuorum, omnipotentia Dei, & ineffabilis virtus tam facile est quæque recentia, quam diturno tempore dilapsa cadaveria suscitare.* Cæterum S. Augustinus non fatur de mutatione locali Beatorum hominum, sed de resurrectione mortuorum exequenda in instanti; etsi in priori sensu referatur à S. Thoma, Toſtato, Paludano, Gregorio Ariminensi, & alijs. S. Anselmus vtitur exemplis, quæ magis indicant mutationem localem cum permeatione medij peractam in instanti; nam productio luminis fit per totum hemisphærium in instanti, & visus momento temporis protenditur à terra vsque ad cælum. Vnde cum Theologi communiter contra paucos alios statuant, impossibile esse prædictam mutationem siue corporum, siue spirituum, idque proximè à nobis sit etiam præsuppositum, explicandus est S. Anselmus, quatenus eis exemplis voluerit significare miram corporum glorificationum celeritatem in tempore, sed imperceptibili à nobis propter breuitatem, non secus ac Sanctus Augustinus, inquiring, *vbi volet spiritus, protinus ibi erit & corpus.* Exponitur à S. Thoma sic, *Illud, quòd parum deest, quasi nihil deesse videtur, vt dicitur in 2. Physicorum: & ideo dicimus statim facio, quòd post modicum tempus fiet.* Et ipse S. Thomas 1. part. quæstion. 113. artic. 3. ad 6. eodem in sensu dixit, Angelum, quamvis in cælo sit, posse adesse nobis in terra sine mora, id est, sine tempore à nobis perceptibili. Si ad homines infurgas, quid ni intelligamus in hunc modum verba Patrum exarata in numero 49. Respon

Respondebimus, intelligi à nobis, vt sonant, interim dum in transitu de extremo ad extremum sine medio non demonstratur contradictio, qualis in motu locali, & mutatione instantanea per medium.

51 Et verò vt ad S. Thomam reuertar, interpretatur ipsum Egidius Lusitanus de impossibili diuinitus motu continuo beatorum hominum ex vno extremo ad aliud distans sine transitu medij, itavt pars post partem loci deperdat, & acquiratur, idque solummodo conuincit ratione S. Thomæ. Sed dubius valdè sum circa sinceritatem huius interpretationis. Nam talis motus est impossibilis omninò vel ipsi Angelis, vt ex mente S. Thomæ, & ex propria facetur Egidius. At S. Thomas negat possibile esse diuinitus corporibus eum motum, quem naturaliter, vel saltem supernaturaliter admittit possibilem in spiritibus, cum enim proponisset rationem quoad corpora, subtingit, *Nec est simile de motu Angeli, quia esse in loco æquinoce dicitur de corpore, & de Angelo.* Sic in 4. Adiciet quis verba ex 1. part. quæst. 53. artic. 2. in corpore, *Moueri de extremo in extremum, & non per medium potest conuenire Angelo, sed non corpori, quia corpus commensuratur, & coninetur sub loco; unde oportet, quòd sequatur leges loci in suo motu. Sed substantia Angeli non est subdita loco, & contenta, sed est superior eo vt continens; unde in potestate eius est applicare se loco pro vt vult per medium, vel sine illo.* In his tamen verbis non excludit à corpore nisi mutationem localem, quam admittit in Angelis, nempe; quæ sine medio fiat naturaliter, & quæ sit de loco ad locum coniunctum sine transitu medij participatiui. Quare nec loquitur in ordine ad potentiam Dei absolutam, nec de mutatione continua, sed discreta.

52 Illud mihi certum est circa mentem S. Doctoris, videlicet censuisse diuinitus etiam impossibilem mutationem localem corporum instantaneam. Nam cum scripsisset, *Nullo modo potest esse, quòd aliquod corpus perveniat de vno loco ad alium, nisi transeat omnia media.* Subiicit: *Et ideo hoc alij concedunt, sed tamen dicunt, quòd corpus gloriosum in eodem instanti sit in duobus locis, vel pluribus, scilicet in termino vltimo, & in omnibus locis medijs; quòd non potest esse. Sed ad hoc dicunt, quòd quamvis sit idem instans secundum rem, tamen differt ratione, sicut punctus, ad quem terminantur diuersa linea. Sed hoc non sufficit, quia instans mensurat hoc, quòd est in instanti secundum rem, non secundum hoc, quòd consideratur. Vnde diuersa consideratio instantis non facit, quòd instans possit mensurare illa, que non sunt simul tempore; sicut nec diuersa consideratio puncti potest facere, quòd sub vno puncto loci contineantur, que sunt distantia sita.* Ita in 4. Et sequela deducta ex mutatione locali instantanea corporis gloriosi absurditatem continet secundum potentiam etiam Dei absolutam in via S. Thomæ putantis repugnare corporis in duobus; vel pluribus locis extensionem. Insuper 3. parte quæst. 57. art. 3. ad 3. ait, *Etsi virtus diuina sit infinita, & infinite operetur, quantum est ex parte operantis, tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatem, & secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moveatur, quia oportet, quòd commutetur se spatio, secundum cuius diuisionem diuiditur tempus, vt dicitur 6. Physicorum, & ideo non oportet, quòd corpus motum à Deo moveatur in instanti, sed moveatur ea velocitate, qua Deum dispo-*

nit. Haftenus ille, qui vel Angelis comperere non posse mutationem localem instantaneam, docuit 1. p. q. 53. art. 3.

53 Est & illud mihi constans circa mentem S. Thomæ, nempe iudicasse alienum omninò à mobilitate corporum transitum, mutationemque localem discretam de extremo ad extremum sine medio. Demonstrant id verba relata initio numeri anterioris, & reliqua, quæ præeunt in corpore quæstiunculæ 3. Quare restat dubitabile, an implicatorium contradictionis habeat transitum, qui sine medio sit de extremo ad extremum coniunctum, vel tantum ad distans, vel qui ad vnum, & alterum sit? Omnibus pensatis viderur loquutus de vtroque, & præcipuè de distanti, vt potè quod conceptis verbis exprimitur ab ipso, licet, quando discriminat spiritum à corpore quantum ad transitum de extremo ad extremum sine medio, intelligendus sit de transitu spiritus diuinitus possibili ad extremum distans, & de naturali possibili ad coniunctum.

54 Ratio S. Thomæ est, quia corpus non mouetur localiter, quandiu totum est in termino à quo, vt patet, neque quandiu totum est in termino ad quem, quia tunc iam est motum. Ergo mouetur, quandiu est in medio. Ergo debet moueri per medium, ne sequatur peruenire de vno loco ad alium, quin moueatur; quæ consequitur inuoluit contradictionem, siquidem successio locorum est motus localis. Sed hæc ratio patitur instantiam in Angelo, & in corpore non existente quantitativè; quæ saltem diuinitus moueri possunt discretè de loco ad locum distantem non pertransito medio. Et absolutè occurrò inquiring cum Suarez, corpus moueri, quandiu totum est in termino ad quem; tunc enim aliter se habet, quam prius, coinciduntque mutari, & mutatum esse in mutationibus instantaneis, qualis poterit ea esse, quam sine permeatione medij subeat corpus translatum ex vno loco ad alium distantem, neque enim est, cur nequeat fieri in instanti mutatio localis diuisibilis discreta, quæ totum corpus deferat simul totum terminum à quo, acquiratque simul totum terminum ad quem, & quæ pars partem deferat, atque acquirat, non secus ac productio luminis in aère potest momento temporis fieri, & postea à Deo eadem portio luminis vnico instanti produci in octo partibus cæli, aliisque in octo terræ. Dixi, mutationem localem diuisibilem discretam posse fieri in instanti, sed non debere; nam potest etiam fieri immediatè post instans, vt de indiuisibili, qua Angelus deperdat simul totum terminum à quo, & comparat simul totum coniunctum, aut distantem terminum ad quem, tradit S. Thomas, confirmaturque benè à Meratio exinde, quòd tam facile fieri potest, vt localis mutatio Angelica, quæ simul tota existit, incipiat immediatè post instans, atque post illud confuetuari incipit Angelus. Hinc si corpus moueatur discretè post instans de loco ad locum distantem non percurso medio tunc moti, aut mutati denominatio constituetur ex instanti immediatè præcedenti, quòd erit vltimum non esse illius, & ex instanti subsequenti, quòd erit illius primum esse, incipietque extrinsecè existere in priori instanti, & intrinsecè in posteriori, seu in tempore, vt Thomistis solitum est dicere, dum tractant de motu Angelorum.

55 In quæstionis fine, ne litibus de nomine motus localis, aut mutationis teratur inutiliter tempus, operæ pretium erit, aduertat Lector, d d 4 quartæ

quarta nostræ responsioni sufficere si corpus glorificatum amittere possit præsentiam vnam, & obtinere diuinitus aliam ad locum coniunctum, aut distitum, quin necesse sit, vbiari in medio, siue communicante, siue incommunicante, vt deperdita vna adquiratur alia. Rursus, ne existimer, Thomistas omnes nobis esse contrarios, notet Ioannem de S. Thoma distinct. 20. de Angelis articul. 4. numer. 13. & quem ad manus nunc non habeo, Nauaretum tomo 3. controuersiarum in 47. pronuntiare, concedendum necessarium esse, quod secundum potentiam Dei absolutam possit vnum corpus transferri de loco ad locum absque parij medij attingentia. Sic refert, & approbat Auctor Cursus Theologici pro Carmelitanis Discalceatis 1. parte tractat. 7. disputat. 3. dubio 5. numer. 119. qui num. 109. admittens, Angelum mouentem se naturaliter de extremo ad extremum impertransito medio posse portare secum lapidem, neuiquam inficiaretur, posse multò potius à Deo immoto traduci naturaliter lapidem de terra ad cælum; quin lapis permearet aëris, ignisque elementa. Displicet vehementer id, quod præfatus Auctor admittit, alioqui Angelus locatus in spatio inadæquato, & retinens ibi lapidem, si (vt potest naturaliter iuxta eum Authorem) dilaret se ad alium locum inadæquatum intra spheram localem Angelicam, quin existat in intermedio spatio, poterit naturaliter ferre lapidem in hunc alium locum; ac proinde lapis virtute Angelica manebit cum præsentia circumscriptiua geminata ad loca distita, quod in omnium sententia est impossibile naturaliter, & in Thomistica etiam diuinitus. Displicet etiam naturalis transitus lapidis de extremo ad extremum sine medio factus, siue ab Angelo, siue à Deo solo; sed meminimus eorum dictorum, qua parte nobis consonant, et si supra modum, & vota. Succedat iam

56 *Quæstio quarta; Virum beatis hominibus conuenire possit per qualitatem aliquam supernaturalem facultas admissa in precedenti quæstione? Pater Suarez respondet negatiuè, quia repugnat qualitas, quæ suapte natura habeat vim ad mouendum corpus de loco ad locum absque transitu medij. Nos affirmatiuè respondebimus, vsquedum afferatur aperta repugnantia talis qualitatis. Pater Salas, qui dotem agilitatis constituit in qualitate supernaturali disponente corpus ad suscipiendum motum, non autem eum efficiente, ait, mutationem localem corporis de extremo ad extremum sine medio posse æquè, ac alios motus fieri dispositiuè ab agilitatis gloriose dore, vnde ex parte nobis patrocinator; nec non Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 17. num. 15. quatenus docet, non repugnare alicui creaturæ diuinitus producibili potestatem innatam se mouendi in instanti ad locum distantem.*

57 *Quæstio quinta; An in facultate exequenda mutationis localis de extremo ad extremum remotum, impertransito medio, sint æquales omnes beati homines? Respondeo, si ea mutatio debet fieri in instanti, erunt æquales, quatenus vnus nequeat eam efficere celerius, aut lentius, quam alius, quia instans non suscipit magis, aut minus, vt in hac ipsa quæstione ait Suarez. Si verò queat in tempore fieri, nihil verat inæquales esse.*

58 *Quæstio sexta; Virum de vno extremo ad aliud æquè distans possint transire omnes beati homines medio non percursu? Respondeo posse, tum quia Patres citati numer. 59. loquuntur vniuersim*

de cunctis beatis, quin in extremi distantia limitem designent. Tum quia Thomistæ, qui Angelis arrogat facultatem naturalem transeundi de extremo ad extremum distans sine medio, non coarctant Angelum minus perfectum ad extremum minus distitum: tum quia si medij intercedo non percurritur, parum interest ad transitum in extremum separatam, quod interuallum sit maius, aut minus. Dices, inconueniens esse, quod beati omnes sint æquales in dote agilitatis. Contrà, quia sicut in dotibus impassibilitatis, & subtilitatis æquales sunt, poterunt etiam esse in dote agilitatis; & quamuis quoad comparandum extremum seiunctum nulla inter ipsos sit diuersitas; at quoad alias agilitatis functiones potest esse. Dices rursus cum Ægidio Lusitano, virtus locomotiva creata debet esse determinata ad certam distantiam; nam sicut maior velocitas requiritur, vt mobile in eodem tempore moueatur per medium ad locum distantem, quam propinquorem, ita maiori perfectione opus est, vt in eodem instanti absque medio moueatur ad locum magis distantem, quam ad minus distantem. Contra, quia si semel virtus creata locomotiva possit in instanti esse ad locum distantem, non opus est maiori perfectione ad locum distantem, tunc enim perinde est, quod terminus, ad quem distet viginti leucis à termino à quo, ac si distet decem, & erga terminum quemcumque ad quem non aliter se habet mobile, quam si existeret in coniuncto termino à quo. Vnde poterit pergere ad terminum remotiorem, & remotiorem in infinitum syncategorematicè; ita vt nullus tam seiunctus queat assignari, quo seiunctior alius non superstit ad quilibet æquè facile. Si beati homines nequeant ex lege Dei prætergredi fines vniuersi, præfixa etiam erit ex eodem Dei decreto distantia termini ad quem, ne vltra Empyreum sit; sed intra huius ambitum quilibet Beatus poterit in quocumque termino instantaneè se constituitere discedens ex quouis alio.

59 *Quæstio septima; Num quilibet beatus homo possit mouere se continuè motu progressiuo, vel simplici per quodlibet spatium breuiori, ac breuiori tempore in infinitum, ac sine termino? Patribus Suarezio, & Salæ probabile est, Beatum non esse determinatum ad certam velocitatem, sed quocumque assignata posse cum maiori agi duplici illo motu proueniente siue effectiuè, siue dispositiuè à qualitate supernaturali. Suaderi potest primò ex Patribus supra allegatis, qui indicant id. Secundò ex similitudine Angelorum, qui in sententia Suarj libr. 4. de ipsis capite 24. Albertini Corollario 16. ex principio 1. dub. 4. Arrubalis 1. parte disputat. 162. cap. 2. post Alenssem, Gregorium, Capreolum, & Maiorem non habent terminum quoad velocitatem motus continui. Tertio, quia beatus homo mouetur continuè sine vlla resistentia ex parte siue suæ substantiæ, siue spatij medij, siue distantæ. Ergo moueri potest continuè celerius, & celerius in infinitum. Quarto, Beatus potest moueri continuè sine interposita quiete. Tum quia si potest moueri discretè ex polo ad solum, quin quiescat in aliqua temporis particula, quidni continuè? Cum mutatio localis continua non arguat tantam virtutem motiuam, quantum discretæ ab vno loco ad æquato ad alium facta in instanti. Et quidem spatium, quod percurri potest in duratione minori, potest in maiori: quælibet autem nostri tem-*

poris

poris pars, licet breuior, & breuior, est maior duratio, quam vnicum instans. Ergo si in vnico instanti potest Beatus per mutationem discretam transire ab spatio *A B C* ad spatium *D E F* poterit etiam per discretam factam in parte nostri temporis breuiori, & breuiori sine termino. Tum quia Beatus, et si possit, non debet vel à voluntate diuina vel à sua determinari ad quiescendum in hac particula temporis potius, quam in alia. Non à diuina, nam recusus necessarius ad hanc, nisi ex parte Beati detur aliqua exigentia, est arbitrarius, & parum philosophicus. Non à sua. An ne, quia alioqui fatigaretur Beatus? Anne, quia motui continuo interrupto resisteret vel ipsa substantia Beati, vel spatium medium, vel distantia? Anne, quia determinata aliqua temporis particula cohereret Beatum ad quiescendum in ea? Igitur si Beatus potest moueri continuè sine interposita quiete, poterit etiam moueri citius, & citius in infinitum.

60 Si obiiciatur primò, facultas motrix Beati debet esse finita simpliciter; non esset verò, si posset eius continuus motus esse celerior, & celerior. Diceretur, potestatem mouendi se continuè celerius, & celerius, non esse magis contra finitudinem, quam potestatem mouendi se discretè per quantumlibet magnum spatium in quantalibet parua mora temporis. Hæc autem potestas congruit Beato, nam posito quod inter cælum, & terram dentur mille spacia adæquata v. g. possunt motu discreto transiri in mille instantibus à Beato, qui cum non defatigetur, non debet quiescere post motum in vno, aut pluribus instantibus, possuntque transiri proinde ea mille spacia adæquata in quavis modica temporis mora, cum nulla sit adeo exigua, quæ non constet iuxta Peripateticos infinitis instantibus, & à fortiori mille. Vnde sicut hæc potestas non est indicium infinitudinis simpliciter, sic neque altera. Licebit vocare potestatem vtramque infinitam secundum quid, & in potentia, ac syncategorematicè, qualis est, quam habet noster Intellectus ad percipiendâ plura, & plura sine termino. Et videtur difficilius potestas mouendi se discretè per quocumque spatium in breuiori, & breuiori tempore, quam potestas mouendi se continuè. Etenim mutatio discreta Beati hominis, et si comparata simul, & semel ad spatium adæquatum, erit tamen diuisibilis pro spatij diuisibilitate, & partes eius non constituent vnam numerum mutationem, siquidem id sit proprium partium mutationis continuæ.

61 Si opponatur secundò, repugnat claritas gloriofa, quæ possit efficere lucem intensiorem, & intensiorem. Ergo & agilitas, quæ motum velociorem, ac velociorem. Permissio Antecedente, in promptu est disparitas; nam potestas ad eandem lucem intensiorem, & intensiorem sine termino, esset potestas ad partes infinitas qualitatis simul existentes. Cæterum potestas ad motum velociorem, & velociorem, non est ad partes infinitas mutationum simul existentes; sed ad partes, quarum quælibet non coexistat simul cū alia.

62 Si tertio obiiciatur, fore consequens, tum vt homo beatorum non possit moueri continuè maiori pernicitate, quam qui est minus beatus; tum vt non possit vnquam allequi cursu continuo ille hunc, si eodem tempore incipiant mouere se se, & hic antecedit illum tantillo spatio: tum vt ille

nequiret vnquam motu continuo præcedere hunc, si simul eodem tempore, ab eodemque spatio exordiantur motum: tum vt à Deo nulla ratione posset continuè citri Beatus magis velociter; nam non est possibilis maior continui motus velocitas, quam quæ sit tempore in infinitum breuiori. Admittentur hæc illationes sine nota absurditatis. Nec absolum dicere, dotem agilitatis æqualem esse in omnibus beatis, vt Sotus, Suarez, & Salas notant apud Ægidium Lusitanum. Quod si S. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiu. 3. in fine corp. scribit, *Alij probabiliter dicunt, quod corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili propter breuitatem, & quod tamen vnum corpus gloriosum potest in minori tempore idem spatium pertransire, quam aliud, quia tempus, quantumcumque paruum accipitur, in infinitum est diuisibile*, non idèò contrarius est, aliud namque est posse, aliud debere; illud asseritur à S. Thoma, non hoc; præterquamquod in vtramque istarum quæstionum partem discurritur non tam scientificè, quam probabiliter indicante ipso S. Thoma in verbis illis, *Alij probabiliter*; & dum Angelicus Doctor inter probabilia quidpiam relinquit, censendum est non omnino reiectaneum ex eius etiam mente. Si inæqualitas Beatorem in agilitate magis placeat, poterunt illi quoad alios motus esse dispares, vt si vnus Beatus habeat potestatem em transeundi de extremo ad extremum distans sine medio, & tali potestate careat alius, aut si vnus queat constitutere se instantaneè in duobus locis adæquatis, & non alius; hæc enim omnia sunt opinabilia sine periculo.

63 Si quartò opponatur; cælum poterit moueri continuè summa velocitate ab Angelo; nam si beatus homo valet sic se mouere ob carentiam resistentiæ, cum in cælo detur etiam carentia resistentiæ, poterit gyrari ab Angelo ea celeritate, quæ maior alia non sit possibilis. Conceditur consequentio, quæ Suarj lib. 4. de Angelis c. 32. n. 3. non videtur improbabilis. Nec scio, quo iure Tannerus tom. 1. disp. & q. 5. dub. 2. n. 16. negat, cælum posse ab Angelo ita rotari, cum ibidem concedat, nihil obitare, quominus aliud cælum maius etiam in infinitum syncategorematicè posset ab Angelo moueri ob defectum resistentiæ. Nam si virtus motiuæ Angeli, etiam si finita, non est limitata ad determinatam aliquam quantitatem corporis mobilis, si hoc sit expers grauitatis resistentis, cur debeat esse adstricta ad determinatam velocitatem efficiendam? Sed aduertendum est, Angelum de facto moderari virtutem suam motricem, ne circumuoluat, cælum, quanta celeritate ex se potest, sed quanta est opus ad rectam sublunarium gubernationem, sicut et si ex se queat sistere motum cæli, aut præter ordinem flectere, nempe ab Occidente in Oriens, aut inducere vacuum in subcælestibus, hanc enim virtutem plures ipsi tribuunt, vt Suarj, Raynaudus, Gonsalij, Martinij, Caberni; tamen præscriptam de facto à Deo legem exactissimè seruat. Inquies, quamuis cælum à se ipso, seu à sua forma intrinseca moueretur, non idèò summa velocitate. Ergo ad hanc non sufficit defectus resistentiæ; sed necessaria est virtus motiuæ infinita simpliciter. Contra, quia ea inter alias de causa, ne scilicet summa velocitas sequatur, motus cæli non est à forma intrinseca, sed à Deo solo immediatè, vel ab Angelo simul cum Deo, vt causa vniuers

vnuerſali. Sed etſi eſſet à forma intrinſeca, temperaretur à Deo ſolo, vel ab Angelo velocitas, cæteroquin poſſibilis naturaliter fieri à forma, quam ex ſe eſt.

64 Si quindò opponatur, poſſet in inſtanti fieri localis mutatio continua Beati tranſeuntis de vno loco per medium ad alium diſtantiem, ſi poſſit in tempore breuiori, & breuiori, fieri ob defectum reſiſtentia ex parte ſiue ipſius Beati, ſiue medij. Atqui repugnat mutatio localis continua inſtantanea, qua per medium procedatur de extremo ad extremum diſtans. Ergo defectus reſiſtentia non ſatis eſt, vt in Beato inferatur poteſtas ad mutationem localem continuam ſummè celerem. Ariſtoteles, qui lib. 4. Phyſicorum à textu 61. videtur cenſuiſſe, non poſſe dari motum in Vacuo, ne deficiente Pleno ſcindendo, quod reſiſteret, ſequeretur eum motum eſſe inſtantaneum, forſan concederet, fore, vt Beatus nequireret moueri per Plenum, quando noller vti dote ſubtilitatis neque item per Vacuum. Ariſtotelem ſequuntur multi Peripatetici antiqui, & ex Modernis Benedictus Pereyra lib. 11. Philoſophiæ c. 12. Sforzia Pallaucinus lib. 2. de vnuerſa Philoſophia cap. 8. à n. 5 12. quia motus eò eſt velocior, quò medium ſciendendum à mobili reſiſtit minus. Ergo ſi nulla ſit reſiſtentia medij, vt contingeret in Vacuo, motus eſſet velociſſimus ſine vlla limitatione, & non in tempore. Nec proderit reſpondere celeritatem, aut tarditatem mobilis non referendam ad ſolam reſiſtentiam medij, ſed ad virtutem etiam mobilis, cum per idem medium, quò grauius eſt corpus, eo celerius deſcendat; & quò leuius, eò velocius aſcendat. Non proderit, inquit Sforzia quia licet celeritas; aut tarditas motus non ſit præciſè ex reſiſtentia medij, eſt tamen ab ea tanquam ab vltimo determinante; ſicut enim virtus motiua mobilis data eſt mobili, vt ſimpliciter moueatur in Pleno, ita etiam in ordine ad idem Plenum eſt datum illi, vt tanta vel tanta velocitate moueatur. Quare virtus motiua mobilis non poteſt dare determinationem motui niſi in ordine ad tantam, vel tantam reſiſtentiam medij; quaſi ex vtroque principio habeatur adæquata, & cauſa ſufficiens determinatæ ſucceſſionis motus. Ita verbo tenus Sforzia, iuuenis tunc magnæ expectationis, cum Philoſophicas, & Theologicas aſſertiones edidit, nunc abſolutiſſimus Theologiæ magiſter in noſtro Collegio Romano.

65 Sed ſanè motus quicumque per Vacuum non debet negari poſſibilis, alioquin negandus fuiſſet ab Ariſtotele motus primi. Mobilis, ſupra quod non agnouit aliud cælum; ſed Inane & Vacuum negatiuum, aut interminatum de quo quoad motum per ipſum eadem eſt ratio, ac de priuatiuo, aut terminato. Prætereà Angeli, & animæ rationales moueri poſſent continuè per Vacuum. Glorificatorum corporum in Vacuo interminato vltra Empyreum exiſtentia recepta eſt à non paucis Theologis, quin inſcienter poſſe moueri, quaſi ſurſum, dextrorſum, & ſiniſtrorſum, niſi illi, qui ſentiunt, repugnare motum localem corporis non directum, ad comparandum locum realem extrinſecum circūſcribentè, aut definientem: nam hi tenentur dicere, corpora glorificata non poſſe moueri ſurſum. At enim incredibile eſt, beatos homines non poſſe leuare manus ſupra caput, neque erigere oculorum palpebras, neque quaſi ſurſum projicere ſagittam, ſi ea ad conuexam Empyreï transferretur miraculoſè. Similiter in Vacuo priuatiuo poſſent pro-

greſſiuè verſus quamlibet partem moueri corpora glorificata, quin indigerent firmo aliquo pauimento. Nam, vt ait S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſ. 18. *Reſurget hoc corpus, ied non tale manebit, verum erit æternum, & non amplius cibus opus habebit, neque ſcalis ad aſcenſum, fiet enim ſpirituale*, ſubintellige quoad effectum non grauitandi, quod rtes Beatus voauerit. Vnde ſi in ſpatio pleno non requiruntur ſcalæ, vt Beatus aſcendat, deſiderandæ non eſſent vt ex ſolo ad vltimum perueniret, caſu quo ſpatium iacens inter vtrumque fieret vacuum. Omitto, motum grauium, & leuium natiua vi per Vacuum, vel priuatiuum vel negatiuum, quia de eo controuertunt Philoſophi, non quia ſequeretur debere eſſe inſtantaneum, ſed ob alias difficultates, quæ huius loci, & temporis non ſunt.

66 Ratio Sforzia eleuatur dicendo, neceſſitatem temporis ad motum ex vno extremo ad remotum aliud per medium, non fundari tantum in reſiſtentia medij, & virtute motiua, qua fruitor mobile, ſed etiam in diſtantiâ extremorum impediende æquè in Vacuo, ac in Pleno motum inſtantaneum, ne ſequatur mobile exiſtere ſimul, quaſi rapim in extremis ſeiunctis, & in medio, acquirereque ſimul duas, aut plures præſentias adæquatas ſubitaneas; quod quidem tam naturaliter eſt impoſſibile, quam habere permanentem, & quæſitè exiſtentiam in extremis remotis, atque in medio, vbi cationeſque alias ſtatarias præter vnam adæquatam. Et licet diuinitus fieri poſſit, vt corpus in eodem inſtanti præſens ſit multis locis adæquatis, & vt per mutationem localem diſcretam comparet locum adæquatum coniunctum; non tamen vt ex vno migret ad alium tranſiens per medium non communicans, quia alioquin exiſteret ſimul in termino à quo, & in termino ad quem; proindeque exiſteret in vtroque, & in neutro exiſteret. Si quis contendat, motus velocitatem impediri ſaltem ex medio pleno? inde ſolummodo deducitur, motum corporis in Vacuo fore concitatiorem, non verò fore inſtantaneum. Et quandoque medium plenum ſi ſit à corpore permeabile, vt eſt aër, conducit ad celeritatem motus in ſententia eorum, qui putant, proiecta cieri non tam velociter in principio, quam in progreſſu ob agitationem aëris cuiuſque continuum accuſum ad tergum corporis proiecti. Videantur Auerſa q. 27. Philoſophiæ ſect. 8. Bartholomæus Amicus tract. 21. Phyſicorum q. 4. dub. 2. Vbi motum localem in Vacuo ſcientiſſimè promouent.

67 Sed quid de Ariſtotele? Multi dicunt, eum loquutum ad homines contra aliquos Philoſophos antiquos, qui ſucceſſionem motus localis reuocabant vnicè in medij pleni reſiſtentiam, quæ cum deficeret, ſi daretur Vacuum, motus per id foret inſtantaneus. Alij, quia Ariſtoteles vltra rationem conſectam aduerſus illos antiquos proponit alias, quibus videtur abſolutè probare impoſſibilitatem motus per Vacuum, non verentur recedere aperte ab Ariſtotele, qui vt homo errare potuit; nam in nullo ſapere aliter, quam res ſe habet, *Angelica perfectio eſt*, vt agnoſcit S. Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 5. Alij interpretantur Philoſophum de ſolo motu grauium, ac leuium per Vacuum, fatentur tamen eius rationes ex æquo procedere in motu quarumcumque aliarum rerum. Vnde Ariſtotelis authoritatem, quam in Concluſione zelant, offendunt in rationibus.

68 Conſtat

68 Conſtat ex his omnibus, corpora glorificata non debere, nec poſſe moueri inſtantaneè de extremo ad extremum diſtans, percurrendo medium, ſiue plenum, ſiue vacuum, quamuis poſſent celerius, ac celerius ſucceſſiuè moueri, quia extremorum diſtantiâ, quæ poſitiuè, quando medium eſt plenum, & negatiuè, quando eſt vacuum, reſiſtit omnino motui inſtantaneo, neuiquam obluſtatur ſucceſſiuo, qui ſit determinatæ velocitatis, vel maioris, & maioris in inſinitum. Vnde S. Thomas in loco ſæpè citato reſpondens ad 2. ſic ſinit longum diſcurſum non ſenſu, ſed verbis diſſimilem ſuperiori, *Pater ergo, quòd quamuis medium non reſiſtat corporiſus glorioſis ſecundum hoc quòd poſſunt eſſe cum alio corpore in eodem loco, nihilominus motus eorum non erit in inſtanti, quia ipſum corpus mobile reſiſtet virtuti mouenti ex hoc ipſo, quòd habet determinatum ſitum*.

69 Repliar quis, ſi diſtantiâ extremorum impedit motum inſtantaneum, cur non motum ſucceſſiuum, quo in icu oculi v. gr. & breuiori, ac breuiori tempore corpus glorioſum ſe transferat ex Empyreï regione media ad centrum terræ, & ad quoduis aliud extremum magis, & magis diſtans. Reſpondebitur, diſtantiâ extremorum non obſtare maiori, & maiori celeritati in contractiori, & contractiori tempore, alioquin ſicut motus inſtantaneus impeditur etiam de abſoluta potentia Dei ratione diſtantiâ, ita impeditur ſucceſſiuus maioris, & maioris velocitatis in breuiori, ac breuiori tempore; repugnat autem iuxta replicantem motus adeò celer in icu oculi de Empyreï regione media ad centrum terræ, vt nequeat diuinitus dari alius pernicioſior, non tantum in icu oculi, ſed etiam in breuiori tempore, non tantum ad centrum terræ, ſed etiam ad aliud extremum magis remotum.

70 Hactenus experiri voluimus probabilitatem motus continui ſummè velocis in corporibus glorificatis vique ſupernaturalis. Abſolutè cenſeo, repugnare motum continuum progreſſiuum, aut ſimplicem corporum glorificatorum factum in tempore adeò velociter, vt diuinitus nequeat fieri magis celeriter, non ſecus ac impoſſibilis eſt qualitas tam intenſa, vt diuinitus non poſſit incendi amplius, & numerus ſic ingens, vt maior alius adici non valeat, creaturæque tantæ perfectionis ſubſtantialis, aut accidentalis, vt perfectior alia ſubſtantialis, aut accidentalis non contineatur intra potentiam Dei abſolutam, vt non perfunctoriè probauit in ſect. 9. exercit. 10. Sanè cum in præſentiarum ſupponatur Peripatetica opinio de inſtantiſ, & partibus indeterminatis pluribus, ac pluribus in inſinitum componentibus Continuum ſucceſſiuum, ſeu quamlibet partem determinatam temporis; aſignabilis non eſt motus adeò velox, quo velocior alius contradictionis implicationem importet. Et ita inferit Arriaga tom. 2. in 1. part. diſp. 17. ſect. 5. num. 28. Licet poſtea in num. 30. addat, ſe non docuiſſe, nullum motum diuinitus, ſed naturaliter ita poſſe eſſe velocem, vt diuinitus alter velocior eſſe nequeat. Fauet nobis, qua parte ait, quolibet motu quantumcumque naturaliter celeri poſſe diuinitus dari alium celerioſem. Sed declarare debuiffet, cur etiam naturaliter non poſſit dari, ſiquidem ex Peripatetica opinione non magis vnum, quam aliud deducatur. Si dicat, ideò non poſſe dari naturaliter, quia alioquin, vt antea propoſuerat, ſequeretur, poſſe Angelum naturaliter in icu oculi millies; & infinities totum or-

bem circuire. Iſtud tamen inconueniens repetitur poſtea ab ipſo in num. 34. vt probet, reſpectu Dei eſſe repugnantiam, vt millies, & infinities in icu oculi circùm totum mundum agat Angelum: Ergo ſi repugnat ob præſentiam inconueniens naturaliter motus ſummè velox, repugnabit etiam diuinitus: cuius oppoſitum fuerat aſſertum ab Arriaga: Qui nobis aduerſus eſt, qua parte tradit, poſſe dari motum ſummè diuinitus velocem, ſicut poteſt dari creatura ſummè perfecta. Nos verò, quia hæc repugnat, cenſemus & illum repugnantem.

71 Quod denuò confirmamus ratione mutuata ex Arriaga. Is enim vt oftendat, poteſtatem Angeli ad motum diſcretum, & inſtantaneum, quo adquiratur totum aliquod ſpatium adæquatum non eſſe indicium poteſtatis ad motum continuum, & ſucceſſiuum ſummè velocem, quo comparetur idem ſpatium; arguit ſic: Poteſt Deus vno inſtanti producere ſimul inſinitos homines, & tamen nequit eos omnes efficere ſucceſſiuè minori, & minori tempore in inſinitum: Igitur etſi queat Angelus in vno inſtanti mouere ſe per ſpatium adæquatum, non inde probatur, poſſe mouere ſe per idem ſpatium continuè breuiori, ac breuiori in inſinitum tempore. Sic Arriaga, contra quem nos in hunc modum argumentamur. Etſi Deus non poſſit efficere ſucceſſiuè in tempore actiori, & actiori inſinitos actu homines, poteſt nihilominus non tot efficere quin plures in inſinitum ſyncategorematicè. Ergo quamuis nequeat in minori, & minori tempore mouere ſucceſſiuè Angelum motu conſtante partibus actu inſinitis, neque per ſpatium actu inſinitum, ita vt totum hoc pertranſeatur, valebit tamen motu, qui pluribus, & pluribus partibus in inſinitum ſyncategorematicè conſeretur, nec non per ſpatium, quod queat eſſe diſſuſus, & diſſuſus in inſinitum ſyncategorematicè. Cur autem non poſſit Deus producere ſucceſſiuè inſinitos actu homines, nec cauſare ſucceſſiuè in Angelo inſinitas actu partes motus, nec mouere per inſinitum actu ſpatium, ita vt ad huius vltimum perueniatur, is ſolus ignorabit, qui peregrinus fuerit in Philoſophia. Et hinc dum Arriaga ex poteſtate Angeli admouendum ſe ſucceſſiuè velocius ſine termino conatur inferri poteſtatem ad peragrandas inſinitas actu leucas in icu oculi, fruſtrà laborare cenſendus eſt, non minus, quam ſi ego contenderem, Deum, qui poteſt plures, & plures in inſinitum homines condere in icu oculi, debere etiam poſſe in icu oculi creare in inſinitos actu homines.

72 Inquirer aliquis, ſi non repugnet inſinitum in actu, poterit Deus imprimere corpori glorificato impulſum inſinitè intenſum: Ergo mouebitur corpus continuè in icu oculi per quantumcumque ſpatium ea velocitate, qua non ſit poſſibilis maior alia. Sed contra, licet motus proueniens ex impulſu inſinitè intenſo eſſet citiſſimus eorum omnium, qui oriri poſſit ab impulſu finito, non tamen omnium poſſibilium; nam vltra quemlibet impulſum etiam inſinitum poſſibilis eſt in inſinitum alius, & alius, intenſior. Quapropter etſi qualitas agilitatis glorioſæ gratis admitteretur inſinitè intenſa, aut finitè quidem intenſa, ſed potens efficere motum adeò celerem, vt ab alia entitate creata diſſimili celerior nequireret fieri, adhuc diuinitus poſſibilis eſſet motus alius velocior, quia ipſa agilitas etiam inſinitè intenſa poſſet magis, magiſque intendi, & quia

Deus

Deus sine interuentu agilitatis gloriôsæ & cuiusvis creaturæ posset mouere corpus continuè maiori, & maiori celeritate. Et ratio à priori est, quia potentia Dei absolutæ in ordine ad efficiendam velocitatem motus continui nullus est præfixus terminus, eo quòd sit simpliciter, & vnice infinita talis potentia. Non idèò tamen poterit per eam fieri continui motus velocitas actu infinita, quia id manifestè implicat in terminis, sequeretur enim motum esse, & non esse continuum; esse successiuum, & simul instantaneum, vt ex superioribus liquet; item esse actu infinitum, vt supponitur, & non actu infinitum, quandoquidem vno in instanti finiretur.

73 Nec opponas, debere esse producibilem à virtute motiua simpliciter infinita motum continuum actu infinitum, seu velocitatem actu infinitam. Non, inquam, opponas, nam virtus motiua infinita simpliciter non debet esse ad quidpiam Chimæricum, nempe ad velocitatem actu infinitam motus continui, sicut nec debet esse ad mouendum corpus, quod extenderetur infinite, vt inter alios agentes de infinito demonstrat dilucidè Franciscus Alfonfus disput. 21. Physicorum sect. 2. num. 10. post Aristotelem 3. Physicorum cap. 5. textu 48.

Dicit rursus aliquis, non repugnat motus continuus adèò tardus, quo tardior alius nullatenus sit possibilis: ergo nec motus continuus adèò velox, quo velocior alius sit prorsus impossibilis. In primis nego Antecedens, quia motus continuus, & spatium diuisibile possunt semper diuidi in minores, & minores partes proportionales in infinitum, non minus quàm in maiores. Deinde omisso Antecedenti inficior consequentiam; quia infima omnino tarditas motus non est contra perfectionem omnipotentia diuinæ, sicuti esset maxima omnino velocitas. Quo fere modo solent respondere qui existimant repugnare substantiam creatam perfectissimam, non verò imperfectissimam vt visum est in sect. 1. exercit. 5.

74 Censèo deinde in proposita quæstione, non repugnare corporum glorificatorum motum continuum progressiuum, vel simplicem vi qualitatis gloriôsæ adèò velocem, vt connaturaliter non possit dari velocior alius in alia creatura, seu qui sit maximus secundum potentiam ordinariam Dei. Assentietur facilè (nisi ego fallor) quisquis legerit præcedentia, & consentire videntur Suarez, Salas, ac Ægidius Lusitanus, quorum postremus inquit, *Velocitas data minimo Beato longè esse maiorem quamque velocitate naturali etiam primi Mobilis, vt aduertit Parisiensis, quem refert, & probat Salas.* Sic Ægidius. Sed Salas non refert Guilielmum Parisiensem, nisi vt eius auctoritate confirmet, Beatos homines posse moueri instantaneè transireque de extremo ad extremum distans. Parisiensis enim in 1. part. de vniuerso part. 2. cap. 24. scribit, *Quantumcumque velocem motum imperarent anime in statu illo corporibus suis, & quantumcumque veloci motu mouerent ea, dummodò motus illi essent in tempore, non essent illi motus gloriôsæ, cum vel aequales, vel saltem comparabiles inueniantur motus naturales, vel ad minus, qui non sunt gloria, qualis est motus primi cæli, cuius transitus est in icu oculi plus quàm mille millia miliarium, quòd apparet ex ipsa magnitudine cæli illius. Motus enim ipse est in spatio viginti quatuor horarum aequalium, & est iter sexaginta millium annorum fere, ita vt annus sit trecentorum sexaginta dierum, iter verò diei quadraginta miliaria.* Huc

vsque Parisiensis, cuius verba libuit transcribere, tum vt constaret allegari ab Ægidio extra institutum, tum vt velocitas glorificatis hominibus connaturaliter possibilis dignoscatur, si proxima nostra censura de excessu ipsius supra celeritatem primi Mobilis Lectori ardeat. Et tunc adeat Principem Mathesis nostro sæculo Christophorum Clauium, qui in fine commentarij ad cap. 1. (phætae Ioannis de Sacrobolco demonstrat punctum quoduis Firmamenti in Æquatore positum peragere suo cursu singulis horis miliaria 42398437.

75 Restabat agere de hominum beatorum velocitate conuenienter ad sententiam Zenonis componentem Continuum tam permanens spatij, quàm successiuum motus localis ex solis indiuisibilibus finitis: sed ne in labyrinthum Continui me iniciam, dicam perstricè eum motum fore summè celerem, quo in singulis instantibus singula indiuisibilia corporum compararent indiuisibile spatij, & fore, vt corpora glorificata possent continuè sic pertransire spatium, dummodò non repugnet motus tam velox in opinione etiam Zenonis, vt velocior alius non debeat esse possibilis (saltem diuinius. Si beati homines sint inæquales in agilitate gloriôsæ interrumpitur motus vnus, qui sit magis agilis, paucioribus morulis, quàm motus alterius, qui sit minus agilis; vel expedit se qui que, si potest, commodiori via, quam in Philosophia elegerit, ab insuperabili ferè difficultate velocioris, & tardioris motus, Aristotelicos æquè, ac Zenonistas diucxante.

76 Quæstio octaua; *Si beati homines præditi erunt facultate se mouendi tam celeriter, & facilè versus quamcumque partem, & per quocumque medium, cur dicitur à Paulo in epist. 1. ad Thessalonicenses cap. 4. v. 16. Nos, qui viuimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aëra. vbi Glossa addit, fore, vt raptus fiat ab Angelis.* Respondet S. Thomas in solutione ad 1. quæstiuncul. 1. *Corpora gloriôsæ dicuntur ferri baiulis Angelis, & etiam in nubibus, non quasi eis indigeant, sed ad reuerentiam designandam, que corporibus gloriôsæ & ab Angelis, & ab omnibus creaturis deferretur.* Abulensis similiter respondet sic: *Corpora gloriôsæ propter suam agilitatem non egeant deferente aliquo, neque supportantur. Verum est tamen, quòd ab Angelis portabuntur, & in nubibus, non quidem tanquam nubes sustinere posset corpus beatum, si illud maneret secundum conditionem grauitatis, quam nunc habet; sed tam Angeli, quàm nubes erunt ad reuerentiam; vult enim Deus, quòd hac honorificentia exhibeatur corporibus beatorum, quòd ab Angelis, & nubibus deferantur. Sic enim fuit de Christo ascendente; nam manifestum est, quòd non indiguit nube, in qua ferretur, nam etiam manente corpore suo in grauitate, quam habuit mortale existens, poterat virtute propria, id est diuina, ascendere non motum ab aliquo, & tamen in nube ascendit, & Angelis comitantibus, quia omnia hac fuerunt ad reuerentiam eius.* Hactenus Abulensis. Sed Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 9. cap. 13. notat sicut verbum *Rapiemur* non denotat deductionem inuoluntariam, ita neque deductionem ab agente externo. Et Thyraeus in tract. de gloriôsæ Christi apparitione in Iudicio, cap. 16. num. 131. voluit significari tantum eo verbo summam celeritatem, vel quòd ad modum eorum, qui rapiuntur, se habebunt, quando etiam per se supera loca petent. Addi potest ex Granado 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. disput. 5. sect. 2. n. 7. indicari præcisè comitatum Angelorum, sic

sic enim Hispana phrasi dici solet, *llebanos al Rey aral parte*; non quia illum mouerit Curiaë habitatores, sed quia illum honoris ergo comitari sunt. Fortè beati homines rediutui, cum è terra ascendant, vt compareant coram Christo iudicaturò in aëris regione, mouebuntur tum à se, tum ab Angelis, disponente Deo, vt beati homines temperent conatum ad motum, vel tam ipsi, quàm Angeli concurrant ad æquarè actiue ad eundem motum, sic enim magis elucescet obsequium, & comitas Angelorum erga ipsos.

77 Quæstio nona; *Siquidem tempus non erit per actò vniuersali iudicio, vt scribitur Apocalypsis 10. v. 6. quo pacto poterunt tunc beati homines moueri in tempore? Occurrit S. Thomas in solutione ad 3. quæstiunc. 3. Quamuis post resurrectionem non sit tempus, quòd est numerus motus cæli, tamen erit tempus conuersus ex numero prioris, & posterioris in quolibet motu.*

78 Quæstio decima, cum à motu locali cæli dependant omnes alij motus, qui fiet, vt beati homines moueantur post diem Iudicij extremi, quando cælum iam non mouebitur? Respondeo, corpora glorificata in suis actionibus, & motibus esse omnino independentia ab influxu, & motu cæli syderici, quicquid sit de alijs corporibus. Vnde audiendus non est Duuallius, dum tract. de quatuor nouissimis q. 6. art. 3. pag. 644. assenerat, corpora glorificata idèò non respirant post diem Iudicij postremi, quia tunc deficiet generalis motus primi Mobilis, à quo dependet quilibet motus particularis. Nec videtur negari posse in beatis hominibus loquutio materialis; hæc autem sine respiratiõe, seu attractione aëris, vel quasi aëris externi non fiet, vel saltem absque attractione interni, & emissionem vique ad arteriam vocalem. Ipse Duuallius passim admittit in beatis hominibus motum ex vno loco ad alium, postquam cessarit motus primi Mobilis. Quo iure ergo negat motum respiratiõis? Anne hic maiorem habet dependentiam, quàm ille à motu cæli?

79 Quæstio vndecima, *Num per dotem agilitatis gloriôsæ beati homines non solum sua corpora valeant mouere localiter celerius, quàm cum erant imbecilliores, sed etiam alia valdè ingentia, superantia ipsorum vires in statu vite mortalis?* Circa hæc quæstionem auscultandus est S. Anselmus lib. de Similitudinibus cap. 5. 2. inquit, *Præstabitur viribus, quicquidque supernis meruerint ciuibus associari, in tantum, vt nullatenus illis quisquam obistere valeat, vel si mouendo quid aut eueriendo voluerint à suo statu, quin illud cédant.* S. Anselmo ad tripulunt Tanner. tom. 2. disput. 1. quæst. 3. dub. 5. num. 52. & Leonardus Lessius, qui ponderat tum Isaiæ verba cap. 40. v. 31. *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assumpt pennas sicut aquile, &c.* Vbi robur, & agilitas beatorum hominum commendatur. Tum Pauli 1. ad Corinth. 15. v. 43. *Seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Vbi virtus idem est, ac potentia.

80 S. Anselmus vtritur exemplo Angelorum, quibus beati homines erunt similes. At Angeli possunt mouere corpora à se diuersa siue assumpta, siue non assumpta, vt legimus in sacris Litteris, præcipuè Danielis c. 14. v. 35. quò loci dicitur, *Apprehendit eum (scilicet Habacuc) in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui.* Notetur postrema verba, *In impetu spiritus sui*, quibus significatur naturalis vis Angei ad mouenda corpora. Eam ad cælestia torquenda tribuit Angelis communis Philosophus. *P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars 11.*

losophorum, & Theologorum opinio. Et quidem cum Angeli sint supra corpora, habeantque formaliter vim motiuam spiritualem respectu sui, poterunt vtrique efficere localem saltem motum in corporibus; vt sic seruetur horum ad illos subiectio, continebuntque eminenter vim motiuam corporalem, seu eam vim, quam habet formaliter vnum corpus admouendum aliud. Sunt præterea Angeli potentes mouere loco magnas moles. Quid ni beati homines?

91 Lessius vtritur exemplo Dæmonum, qui naturaliter sunt robustissimi, iuxta illud Iobi cap. 4. vers. 24. *Non est super terram potestas, qua comparetur ei.* Notum est experientia, Dæmones mouere corpora oblecta, sæpèque transferunt verè, ac realiter (agas ex vno loco ad alium. Matthæi 4. refertur Diabolum traduxisse Christum Dominum ex deserto in templi pinnaculum, & hinc in montem excelsum. Fecitque id naturali virtute, ne si supernaturali, cooperaretur Deus speciali quasi influxu ad malum; sed permisit Christus se ferri, noluitque resistere, vt de facili poterat. Insuper in potestate naturali Dæmonum est transportare de loco ad locum maxima pondera, turrèque disturbare, & nonnunquam à Deo non prohibentur. At quis credat, inquit Lessius, Beatos fore imbecilliores Dæmonibus? Sanè nisi Dæmonibus longè sint fortiores, possent ab illis detineri etiam inuiti, deberentque illos fugere, ne capiantur. Ita Lessius. Sed hoc inconueniens timendum non est; nam etsi Dæmones fortiores essent beatis hominibus, impedirent à Deo, ne quid intenter aduersus Beatos, & à die Iudicij generalis extra Inferni carceres non exhibent perduelles Angeli.

92 Possumus nos addere aliud exemplum animarum rationalium separatarum. Nam si hæc non carent virtute naturali mouendi corpora extranea, quibus informatiõe non sint vnita, poterunt multò potius, cum beatæ fuerint, simulque vnita corporibus glorificatis. Quòd verò animæ in statu separationis queant naturaliter mouere corpora, probatur, tum quia externorum corporum motricem facultatem retinent non minus quàm intellectum, & voluntatem, & sicut in eo statu intelligunt independentem à corpore, ita etiam poterunt mouere corpora, licet quando corpori sunt coniunctæ, nequeant nisi eo mediante quemadmodum nec se mouere, nec intelligere. Tum quia accidentalis, forma, quæ magis ordinatur ad subiectum, magisque dependens ab illo est in suis operationibus, quàm anima rationalis à corpore, potest, si extra subiectum diuinitus conseruetur, exercere sine nouo miraculo suas operationes in subiecto extraneo: Ergo multò melius poterit connaturaliter anima rationalis, quæ absque miraculo conseruetur extra corpus, operari erga corpora extranea. Tum quia Angeli præditi sunt virtute mouendi non solum se, & alios Angelos, sed etiam corpora. Ergo idem putandum est de animabus separatis, quarum virtus motiua non est, cur limitetur ad se ipsas, & alias animas separatas mouendas. Tum quia animæ separatae possunt apparere in corpore assumpto aëreo, vel igneo, vel simili alio, sicque apparuit in Christi Transfiguratione anima Moyfis, de qua S. Thomas ait, 3. part. quæst. 45. art. 3. ad 2. *apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent.* At hi naturaliter apparent in corporibus assumptis, mouentque ea. Animam etiam Samuëlis Saüli Regi apparuisse in corpore assumpto,

si Ecclesiastici auctoritas recipiatur (vti nunc, & iamdiu debuit recipi tanquam Canonica) asseruit S. Thomas 1. p. q. 89. art. 8. ad 2. estque communis sententia ferè omnium Recentiorum, quorum plures concessit Leo Allatius Syntagmate de Engaltimytho cap. 2. 2. & vltra eos legantur insignes Interpretes ad lib. 1. Regum cap. 28. Nicolaus Serarius, Gaspar Sanctius, Cornelius à Lapide, Ioannes Hieronymus Sopranes, Claudius Rangolius, Ioannèque Rodolphus à Corduba alibi laudatus, cuius commentaria breui fient publici iuris. Consuluntur rursus idem Cornelius, Oliuerius Bonarius, & Octavianus Tufus ad cap. 46. Ecclesiastici. Multæ aliæ animarum fide dignæ apparitiones in corporibus assumptis narrantur à S. Gregorio Magno lib. 4. Dialogorum, & ab Ecclesiasticis Historiographis, Martinoque del Rio tom. 1. disquisitionum Magicarum lib. 2. quæst. 26. sect. 5. Alfonso de Mendoza in quæstionibus, quodlibeticis, quæst. 5. Scholastica numer. 13. Petro Gregorio, rom. 4. commentariorum in syntaxes artis mirabilis, parte posteriori l. 8. cap. 17. Quæ omnes apparitiones, concessa semel à Deo, aut permilla animabus egressione ad tempus è receptaculis suis, sic fiunt, vt virtute naturali sua efforment, assumantque corpora, proindeque moueant. Et ita sentiunt Henricus, Ægidius, Scotus, Aureolus, Bassolis, Maior, Toftatus, Alfonso Mendozanus, Connimbricenses, apud Franciscum Amicum tom. de Angelis disp. & sect. 4. Auersam, quæst. 9. Philosophiæ sect. 2. Franciscum de Mendoza in vitidario lib. 4. Problemate 29. qui citatos sequuntur, vt & Arriaga tom. 2. in 1. part. disp. 18. sect. 2. Maldonatus in cap. 16. Lucæ vers. 22. Ioannes Thomafius moderus Thomista quæst. 12. de Anima artic. 7. licet in contrarium videatur stare S. Thomas 1. p. quæst. 110. art. 3. ad 3. quæst. 117. art. 4. quæst. 16. de Malo, artic. 10. ad 2. & post ipsum expressè Durandus, Capreolus, Mayo, Cateranus, Scotus, Suarez, & Valquez. Flectit S. Thomam in nostram opinionem Thomafius, sed violentè nimis.

83 Quæstio duodecima; *Cur tanta vis tribuatur beatis hominibus ad mouenda corpora extranea, quando nullus eius usus erit, & quando singulis iam conuenienter, vt conuenientius nequeant, vbi que dispositis, nihil immutandum, nihil euertendum, nihil statuendum sit?* Respondet S. Anselmus in loco citato, *Qui hæc dicit, paucis nobiscum, quid in huiusmodi habeat usus humanus attendat, & videbit, quia non semper omnibus, que habemus, & que nos habere non parum gaudemus actu vtimur, sicut v. g. ipso visu potestate aliqua nonnullarum scientiarum rerum, & multis in hunc modum, sic & tunc de qua agitur fortitudine erit. Sola namque possessio eius nobis grata erit, & exultatio grandis, licet in actu nequaquam sit necessaria nobis, cunctis, vt dictum est, in suo statu conuenienter locatis. Hæc eadem quæstio, si aut de velocitate, aut de aliqua partium beatitudinis mouetur, hac solutione, si non aptiorem Lector inuenit, soluat. In futuro igitur, vt iam prælibauimus, sic iustus fortis erit, vt etiam (si velit) terram commouere possit, & è conuerso iniustus imbecillis, vt nec etiam vermes amouere queat ab oculis suis. Hæc tenus S. Anselmus, cuius responsio inuari potest simili alia S. Hieronymi circa glorificatorum corporum membra aliqua, quæ non exercebunt munus ad, quod nunc destinata. Nam ad Pammachium scribens Doctor Maximus hæc habet, *Nec statim superflua videbitur membrorum resurrectione, que caritura sint officio suo, cum adhuc in**

hac vita positi nitamur opera non implere membrorum.

84 Sed antequam hinc abeam, moneo cum Lessio cap. 3. Tannero tom. 2. disputat. 1. quæst. 3. dub. 5. numer. 52. Videri excessisse S. Anselmum in illis verbis, *Sic iustus fortis erit, vt etiam, si velit, terram commouere possit.* Nam facultas proxima immutandi vniuersalem, & quasi substantialem naturæ ordinem, atque statum referuata est Deo. Is enim, quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatum est? Vt Iobi 34. vers. 13. ait Eliu, & vt Paulus ad Hebræos 2. v. 5. *Non subiecit Angelis Deum orbem terræ futurum*; indeque inferitur, nec hominibus beatis. Interpretari quis poterit S. Anselmum quatenus loquatur, spectatis secundum se vitibus beatorum hominum, voluntatèque eorum in actu primo; licet ex lege, & ordinatione Dei nequeant totam commouere terram, nec velint; vt qui sint valdè conformes dispositioni diuinæ. Reperat Lector oculis, quæ scripsimus Exercit. 11. circa finem sect. 3.

85 Quæstio decimatertia; *Virum beati homines possint mouere corpora extranea immediatè absque impulsu, quin ea manibus apprehendant physicè?* Lessius respondet affirmatiuè, quia non solum Angeli, sed etiam animæ separatæ queunt sic mouere corpora; imò multi negant, aut dubitant cum Suario lib. 4. de Angelis cap. 31. à num. 9. Tannero tom. 1. disp. 5. dub. 2. à num. 14. an possint aliter mouere, nimirum imprimendo impulsu. Cur ergo animæ informanti corpus & iam beatæ non comperet virtus mouendi lapidem v. g. eo modo, quo possunt Angeli, & quo posset ipsa, si non esset vnita corpori humano, cur inquam scilicet non comperet virtus trahendi secum immediatè lapidem ex vno loco ad alium, & idcirco producendi immediatè vicationes in ipso præter illam, quam lapis præcedat proprio natura in distans positus à beato homine? Nullam in tali virtute repugnantiam inuenio. Nec opus erit, (quicquid secus indicet Lessius) beatum hominem vniri cum lapide physicè, atiam si non informatiue, vt opus non est, vt simili modo Angelus moueat, sufficit namque indistantia. Videtur tamen penetratorem cum lapide necessariam fore in beato homine, alioqui iam hic moueret mediante suo corpore, & proinde per impulsu, quem corpus humanum imprimeret lapidi; nisi cogiteretur corpus eleuari diuinitus ad producendas immediatè vicationes in lapide, cum alias naturaliter non possit efficere nisi impulsu, & eaque eleuatio declarari posset, vt à Cardinali Lugo disp. 6. de Eucharistia sect. 2. eleuatio Specierum Sacramentalium ad trahendum secum corpus Christi producendo in eo vicationes.

86 Quæstio decimaquarta; *An vnus beatus homo valeat mouere alium?* Respondeo, nullum Beatum renitentem posse moueri ab alio, tum quia assistentia extrinseca Dei impedit omnem vim ab extrinseco, & ibi erit quicquid volens, non erit quicquid noles, vt inquit Sanctus Augustinus libr. de Canonicis nouo cap. 10. tum quia Beati summam inter se concordiam animorum habebunt, & vnus nihil ager contra voluntatem alterius. Sed etsi fingeremus conatum vnus ad mouendum alterum inuitum, adhuc qui superior esset vitibus posset producere accidens, quo se obfirmaret in loco vel repellere inferiorem per impetum impressum ipsi, vel mouere se in partem oppositi

oppositam. Si Beatus non reluctaretur, posset moueri ab alio.

87 Quæstio decimaquinta; *Num beatorum hominum corpora ratione agilitatis gloriosa graua non erunt?* S. Augustinus affirmantem partem significat. Nam libro 13. de Ciuitate Dei capite 18. ea de causa corpora glorificata posse esse in caelo, & deorsum non ruerè vult, quia *Deus potest molibus prestare terrenis, vt nullo in ima pondere detrahantur.* Et infra, *Concedendum Deo, vt de carne hominis, cui donat immortalitatem, corruptionem auferat, naturam relinquat, congruentiam figuræ membrorumque deinceps, detrahatur pondere tarditatem.* capite 20. docet, ideò corpus glorificatum dici spirituale, quia spiritus summa, & admirabili obtemperandi facilitate subdeatur, vsque ad implendam immortalitatis indissolubile securissimam voluntatem, omni molestia sensu, omni corruptibilitate, & tarditate detracta. libro 2. capite 21. Platonicos contententes, terrenum corpus ratione sui ponderis existere non posse in caelo, refellit sic, *Itane Deus omnipotens, qui ipsa creaturæ elementa, terreno corpori graue pondus auferre non poterit, vt in eodem elemento habitet viuificatum corpus, in quo voluerit viuificans spiritus.* Serm. 139. de tempore c. 3. scribit, *caro resurget incorruptibilis, sine vitio, sine deformitate, sine onere, sine pondere, ita ut sit anima ornamentum, non tormentum.* S. etiam Cyprianus de Resurrectione Christi, inquit, *Corpus post resurrectionem non aggravare animam, sed esse carnem sine mole, & pondere, agilem, & mobilem.* S. Gregorius Nyssenus oratione de Mortuis, *Nunc quæ crassa, & solida sunt, natura deorsum feruntur, tunc autem sic immutabuntur, vt sursum tendant.* Nos enim, vt scriptum est posteaquam natura per resurrectionem in omnibus in vitam reuocatis fuerit commutata, rapiemur in nubibus obuiam Domino in æra, atque ita semper cum Domino erimus. Si igitur qui commutatur, corporis pondus non retinet, sed diuiniorem in statum translatus simul cum natura incorporea in sublimi versatur; planè consentaneum est, vt color, figura, circumscriptio, & reliquæ corporis proprietates aliqua ratione diuinitus commutentur. Ex Theologis antiquis aliqui expressè detrahunt glorificatis corporibus grauitatem, alii qui pronuntiant posse detrahi probabiliter. Sed communi Theologorum sententiæ, & rationi conformis est, eam, vt pote proprietatem naturalem humani corporis mansuram in gradu quidem valdè remisso ob depurationem temperamentum primarum qualitarum, & aliarum secundarum, in quibus consistit humani corporis grauitas, vel ex quibus resultat. Ita cum multis tam veteribus, quam recentibus Ægidius Lusitanus tum libro 4. quæstione 1. articulo 2. tum libro 5. quæstione 5. articulo 7. à §. 3.

88 Iam sæpè diximus, corpora glorificata, tamen retineant grauitatem, non granitatura etiam connaturaliter quandiu existant in Empyreo, vel in alio loco vltra concauam globi Lunaris superficiem. Et hinc inferitur, ea ob grauitatem non fore violentè simpliciter in Empyreo, vt Bassolis asseruit, siue secundum quid, vt Scotus, & Toftatus affirmantur, ducti exinde, quòd inclinationi grauitatis ad motum, vel quietem deorsum, præualeat potestas animæ beatæ ad motum, vel quietem sursum; ideòque licet ratione eius inclinationis existant violentè secundum quid in Empyreo, tamen ratione potestatis animæ sunt ibi connaturaliter simpliciter.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

89 Si verò sit sermo de glorificatis corporibus, quandiu non existant vltra concauam globi Lunaris superficiem, tunc naturaliter grauitabunt, quantum ex se est. Eaque grauitatio conducet, vt celerius descendere possint ex sphaera ignea ad inferiores alias, ambulare in solido, & vestigia figere. Sed ad nutum Beati erit impediibilis à Deo per subtractionem concursus in ipsam. Ægidius tradit, esse impediibilem ab anima dote agilitatis prædita. Explodendus tamen est, nam cum anima non influat efficienter in grauitationem, quæ iuxta Ægidium est qualitas deorsum impellens, immeritò reuocatur huius defectus in suspensionem, aut defectum influxus præstiti, aut exhibendi ab anima. Quamuis autem non cohiberetur à Deo ad Beati arbitrium grauitatio, posset facile vinci per dorem agilitatis ab eodem Beato resistentia grauitationis. Cæterum dignius cogitatur de dominio animæ gloriose in corpus, si nulla detur resistentia, quæ supererit, & absque vlla violentia facta corpori moueatur istud ab anima, cui quia seruit absque renitentia dicitur spirituale à S. Augustino in serm. 147. de Tempore cap. 8. in Enchiridio cap. 91. & à Glossa ordinaria super 1. ad Corinthios 15. vers. 44. Defectus resistentiæ in corpore ad motum erit in causa, ne Beatus sentiat laborem, & lassitudinem, dum moueatur; nec cum dote impassibilitatis congrueret defatigatio. Audiatur S. Thomas in solutione ad 2. quæstiunculæ 1. *Quantò virtus anima mouentis dominatur magis supra corpus, tantò minor est labor in motu, qui etiam fit contra naturam corporis. Vnde illi, in quibus virtus motiua est fortior, vel qui habent ex exercitio corpus magis habitatum ad obediendum spiritui mouenti, minus laborant in motu. Et quia post resurrectionem anima perfectè dominabitur, tum propter perfectionem propria virtutis, tum propter habitatem corporis gloriosi ex redundantia glorie ab anima in ipsum, non erit aliquis labor in motu Sanctorum, & sic dici possunt corpora Sanctorum agilia.*

90 Suarez, Salas, Ægidius, & alij addunt, ablationem grauitatis à corpore humano, non fore factis ad agilitatem, qualis in Beatis agnosci debet, nam animæ virtus naturalis effectiua motus est ex se determinata ad minorem velocitatem, quam quæ in Beatis reperietur, & anima non moueret tam expedire se vnà cum corpore sibi vnio, etsi non graui, quam se solam. Verumtamen si corpus non grauet animam, poterit hæc vnio cum illo se mouere naturaliter non minus facile, quam dum naturaliter sola ipsa moueretur, nam vnio ad corpus non graue perinde se haberet in ordine ad non retardandum motum, ac si esset vnio ad aliam animam, aut ad Angelum non resistentem motui, sed patientem se ferri. Quare sicut in hoc casu anima vnita physicè accidentaliter Angelo tam velociter se moueret, ac quando non esset vnita; ita in illo alio casu de vnio animæ ad corpus non graue. Procedit hæc doctrina in motu, qui quoad entitatem, & quoad modum naturaliter sit possibilis corpori humano extenso, vt in motu progressiuo, etsi quis est alius, nam ad reliquos motus supra declaratos, aut ad eorum modos non sufficeret ablatio grauitatis, nimirum non sufficeret exempli gratia ad transiendum de extremo ad extremum distans sine medio. Quapropter si potestas ad hos motus concedenda sit Beatis, vt probabiliter induximus in præcedentibus, opus est aliquo alio præter grauitatis ablationem. S. S. Cyprianus, Nyssenus, & Augustinus exponendi sunt conuenienter ad proximè dicta, quatenus scilicet corpora glorificata non grauitabunt

uitabunt suapte natura ultra concavam globi Lunaris superficiem, & quatenus in inferioribus etiam sphaeris impediatur Deus grauitationem, quoties Beatis libuerit.

91 *Quæstio decimalexta; An agilitas gloriosa dos consistat in aliqua qualitate positua?* S. Augustinus ita videtur docere, cum lib. 2.2. de Ciuitate Dei cap. 11. ait, *Omitto dicere, quam multa graua terrena sint corpora, sicut plumbum, & forma tamen accipiant ab artifice, quæ nature valeant super aquam, & ut accipiant qualitatem corporum humanum, quæ ferri in celum, & possit esse in celo, omnipotenti artificio contradicitur?* Sed etiam S. Augustinus vsurpet nomen *Qualitas*, tamen non opus est intelligi de qualitate Philosophica, & prædicamentali; sufficit, si accipiatur ita, vt nomine *Qualitas* significet ibi conditionem, & statum, vt cum S. Ambrosius lib. 10. ad cap. 24. Lucæ scribit, *Non per incorpoream naturam, sed per resurrectionis corporea qualitatem imperia, vsu clausa Dominus penetravit*, vt interpretantur qui glorificatorum corporum virtutem ad penetrationem cum aliis corporibus asserunt non consistere formaliter in qualitate physica, quæ sit dos subtilitatis gloriosæ. Minus conducunt ad probandam qualitatem posituam agilitatis gloriosæ verba illa Scripturæ, *Mutabunt fortitudinem, assumunt pennas, sicut aquila.* Isaïæ 40. vers. 3. 1. *Surget in virtute.* 1. Corinth. 15. vers. 43. Nam etiam denotent virtutem actiuam motus, & maiorem, quàm antea in statu vitæ corruptibilis, at non virtutem actiuam, quæ sit qualitas indita de nouo beatis hominibus. Quod verò præterea dicatur, Christus ascendisse in celum propria virtute, non probat ipsius corpus ornatum fuisse qualitate superaddita agilitatis. Idem enim sic dicitur ascendisse, quia virtute debita Christo ob rationem diuinæ personæ, quæ ipsi erat intrinseca, & substantialis. Et qui hinc argumentantur, debuissent animaduertere, dici specialiter de Christo ascendisse propria virtute; vnde ex ipsis fieret alios Beatos non ascenduros virtute, quæ sit qualitas, cum tamen eam afferant rationem, vt vniuersim in Beatis adstruant qualitatem agilitatis.

92 Insuper, quod agilitas vocetur dos corporum glorificatorum, parum ad rem facit, tum quia virtus penetrandi alia corpora dos est glorificatorum, quin in plurium Theologorum sententia qualitas aliqua sit ea virtus; tum quia connaturalis exigentia concursus diuini ad motum quemcumque pro arbitrio Beati fundata in beatitudine animæ, & corporis, satis, superque esset, vt agilitas gloriosa nuncuparetur dos. Sic in simili puncto Durandus in 4. distinctione 44. quæstione 5. Tannerus tomo 2. disputatione 1. quæstione 3. dubio 5. numero 58. Arriaga tomo 2. in 1. parte disputatione 56. numero 12. 16. & 19. tum demum, quia quilibet motus & quælibet velocitas, quæ Beatis conueniat, reduci sufficienter potest ad virtutem intrinsecam animæ, & corporis, sed indistinctam ab ipsis vt glorificatis, aut ab earum potentis; ideoque erit magis intrinseca dos, quàm si partialiter reuocaretur ad qualitatem accessoriam. Maioris momenti non est, quod facultas, quæ mouetur progressiue corpus corruptibile, consistat in qualitate distincta à voluntate, & appetitu, actibusque virtusque, & facultates, quibus mouentur graua, & leuia in qualitatibus etiam, quæ sunt grauitas, & leuitas: quare virtus corporis gloriosi ad se mouendum consistet pariter in qualitate, vt etiam iocinatur Granadus 3. parte contr. 13.

de Nouissimis disputationes, section. 1. numero 3. Sed maioris, inquam, momenti non est, siquidem non disputemus, an facultas animati corporis ad motum progressiuum efficiendum distinguatur tanquam qualitas, vel non distinguatur à voluntate & appetitu, actibusque virtusque; sed an præter facultatem, quam in statu corruptibili habet corpus humanum animatum, addatur noua alia qualitas in statu glorificationis. Et addenda non videtur, si eadem ipsa, quæ in vita mortali datur, sufficiat in immortalitate, ablato, aut temperato ad Beati nutum impedimento grauitationis, vel leuitationis, subtractis humoribus crassis, & additis vitalibus spiritibus, paratæque Dei concursu ad penetrationem indulgentiam. Sic enim fiet, vt beati homines possint absque iuuamine alterius qualitatis mouere se quàm celeritè siue progressiue, siue simplici motu per quemcumque locum, & quoquoersum.

93 Arriaga proximè citatus numero 25. Auerfa 3. parte quæstione 53. sect. 3. & alij probant qualitatem superadditam, quia quando aliqua potentia eleuatur ordinariè ad aliquos actus; connaturalius est, vt eleuetur per principium intrinsecum, quàm per extrinsecum. Ergo cum potentia locomotiuæ beatorum hominum familiaris sit, & frequens eleuatio ad motum, tribuenda erit qualitati intrinsecæ supernaturali, non autem extrinsecæ Dei auxilio. Sed in primis non constat omninò de crebro motu Beatorum hominum intra, aut extra Empyreum. Deinde non constat, motus, quos efficiunt, superare vim naturalem animæ rationalis, ita vt opus sit eleuatione supernaturali.

94 Lessius infert quatuor inconuenientia, nisi beatis hominibus accretæat virtus locomotiuæ. Primum: Non posset beatus homo mouere sursum aliquod pondus æquans in grauitate suum corpus, cum hoc nequeat per vires animæ attolli in altum. Secundum: Non forent homines beati fortiores, quàm dum erant viatores, nec valerent mouere maiores moles, aut disturbare. Tertium: Quantumque beati homines firmarent se in loco, facile esset, inde eos diuellere humana vi. Quartum: Angeli longissimè antecirent celeritate beatos homines. Verumtamen hæc absurda minimè sequuntur. Non quartum; nam si impediatur grauitatio corporis, & resistentia medij pleni, poterit esse æqualis celeritas hominum, & Angelorum in motu continuo; vel saltem etiam superent Angeli, at non magis, quàm animas separatas. Non tertium; Quia magna spirituum vitalium copia in beatis hominibus conferret ad sic se firmiter sistendum in loco, vt nulla mortalium vi possent inde dimoueri. Non secundum; nam optima corporis dispositio, spirituum prædictorum maior abundantia, & crassiorum humorum minor in vita immortalitate, quàm mortali, sufficerent, vt fortiores essent homines in illa quàm in hac, & vt ingentiores moles possent leuare, aut dispellere. Non primum; Quia quod modò non valeamus in altum attollere nostrum corpus, non prouenit ex istius grauitate, vt excedente vires animæ, multi enim sustinent humeris pondera grauiora suis corporibus, sed prouenit ex indigentia loci, in quo figamus pedes.

95 Idem Lessius contendit, necessariam saltem esse nouam specialem virtutem ad motum simplicem beatorum hominum, quia anima ex se non potest mouere corpus informatum nisi interuentu spirituum

spirituum, ac nervorum, & nisi mouendo vnâ partem mediante alia, ad quem solum motum sunt ipsa membra accommodata secundum suam naturam. Sed dici potest cum Sala verum id esse de anima respectu corporis corruptibilis, non autem respectu glorificati. Nam si cadauer humanum, cui anima assisteret, vt motor mobili, posset motu simplici moueri ab ipsa naturaliter, vt potest ab Angelo, cur simili modo nequirit moueri corpus animatum, quod ratione glorificationis careret impedimentis, quæ nunc obstant motui simplici? Ad hæc; etiam ad motum istum necessaria esset specialis virtus, nihil vrget fatari, eam debere esse intrinsecam, & non sufficere extrinsecam omnipotentia diuinæ applicatæ ad concurrentem supra vires naturales animæ, & corporis; præfatus namque motus non erit frequens, sed extraordinarius. Hunc modum explicandi consentaneum esse S. Augustino in verbis exaratis n. 101. aduertit P. Suarez. Et mihi quidem probabile est cum Soto in 4. disp. 49. quæst. 14. non esse opus virtute noua, eaque supernaturali ad agilitatem conuenientem beatis hominibus in motu continuo quantumcumque celeri siue progressiue, siue simplici; probabilisque multò est, sufficere auxilium extrinsecum supernaturale, quin necessaria sit qualitas permanens supernaturalis ad vtrumque illud motum. Ita plures apud Agidium lib. 5. quæstion. 5. artic. 9. §. 1. Vnde non laudo Theologum quendam nuperum scribentem, vix posse esse rationem dubitandi circa qualitates posituas superadditas agilitatis, & subtilitatis gloriosæ. Euoluuntur Authores diuersarum scholarum, examinenturque argumenta sincero animo inueniendæ vbius veritatis, & occurrent ambigendi rationes, nec habebuntur, publicantur vt certa, quæ maximè sunt dubitabilia. Sed obest plerumque iis, qui discere volunt, auctoritas eorum, qui se docere profitentur. Desunt enim suum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo, quem probant, indicatum vident. Sic Tullius in lib. 1. de natura deorum; vbi addit, *Nec verò probare soleo id, quod de Pythagoricis accepimus; quos ferunt, si quid affirmarent in disputando, cum ex iis quæreuerit, quare ita esset, respondere solius, Ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat, vt etiam sine ratione valeret auctoritas.*

96 *Quæstio decima septima; Si agilitas gloriosa dos consistat in qualitate positua, quodnam ipsi subiectum assignandum?* S. Augustinus tum in verbis transcriptis num. 101. tum in his eiusdem capitulis, *Potest Deus præstare animis perfectissimè beatis, vt quamuis terrena, tamen incorruptibilia iam corpora, vbi volunt, ponant, & quod volunt, agant motum sitque facillimo.* Innuere videtur vim ad beatorum motum non in corpore, sed in anima ponendam, quare si sit intrinseca, & permanens qualitas, afficiet immediatè solam animam. Sic expressè docent Tannerus tom. 2. disp. 1. quæst. 3. dub. 6. num. 63. & Lessius; qui argumentatur in hunc modum, si ea vis esset qualitas corporalis, & non spiritualis, impelleret solum in vnâ partem, & impelleret etiam, quando corpus quiesceret extra naturalem suum locum, vt impellent qualitates grauium, & leuium propendentium semper in sua loca; præterea motus Beatorum hominum non esset vitalis, vt pote qui non oriretur ex vi facultatis viuents; nec ea qualitas

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

operaretur naturaliter ad imperium animæ, quandoquidem hæc non habeat imperium in operationes qualitarum corporalium: demum non est proprium corporis humani mouere se ipsum, sed animæ est mouere se, & corpus, ita ut anima moueatur per se, & corpus per accidens ad motum illius; vt contingeret, quando Angelus moueretur in corpore assumpto. Loquitur Lessius de beatorum hominum vi ad motum simplicem corporis sui; addit namque postea, animam in motu progressiue moueri per accidens, quatenus primò imprimat motum in spiritibus, spiritus in musculos, musculi in pedem, qui transfertur ex vno in alium locum, animaque simul cum illo, licet primaria vis motiua resideat in anima, imò & totalis, nam in spiritibus, musculis, & pede non datur vis motiua, sed dispositio comperens ad recipiendum imperium impressum ab anima. Sic ferè Lessius, qui consequenter debet fatari, qualitatem posituam agilitatis gloriosæ ad motum etiam progressiuum habere sedem suam in anima.

97 S. Thomas in 4. distinct. 44. quæstion. 2. articulo. 3. quæstiuncula 1. in corpore, innuit existere in corpore eam qualitatem. Ait namque, *Corpus gloriosum erit omninò subiectum animæ glorificata, non solum, vt nihil in eo sit, quod resistat voluntati spiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adæ, sed etiam vt sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile reddatur ad prædictam subiectionem, quæ quidem perfectio dos glorificati corporis dicitur.* Et in solutione ad 4. addit, *sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diuersa dispositionis in figura, & quantitate; ita Deus dabit corporibus Sanctorum aliam dispositionem, quàm nunc habeant non quidem in figura, & quantitate, sed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.* Ita S. Thomas. Defendunt expressè Granadus, & alij etiam pauci sint, qui ex professò discussissent hanc difficultatem. Granadi, & aliorum fundamentum est, quia agilitas numeratur inter glorificati corporis doses. Agidius Lusitanus dorem agilitatis gloriosæ trifariam diuidens, nempe in qualitates, quarum vna efficiat motum progressiuum, alia simplicem, & altera disponat membra corporis, vt facillè moueantur, tradit primam, quæ est actiua, & tertiam, quæ est merè passiva, & vtraque corporea, recipi in corpore; secundam verò, quæ est actiua, & spiritualis, recipi in anima. Fundamenta Agidij colligentur ex iudicio proximè sequenti.

98 Et quidem si potentia hominis ad motum progressiuum nunc efficiendum distincta sit ab appetitu, resideatque in musculis, congruum videtur, vt in iisdem post resurrectionem gloriosam ponatur qualitas agilitatis ad talem motum. Rursus, congruum etiam videtur, vt in anima beata vnita corpori detur qualitas actiua simplicis motus, quo moueatur corpus; & hæc qualitas, si distincta sit ab alia ad motum progressiuum hominis glorificati, existet in sola anima; nam respectu motus simplicis, corpus vnitum substantialiter animæ rationali, nihil speciale habet præ corpore, quod assumere præcisè ab ipsa anima, aut ab Angelo; tale autem corpus careret virtute actiua motus simplicis. Deinceps qualitas, quæ tantum passiuè disponat membra ad motum progressiuum,

c c. 3 &

& simplicem, nullo ex capite apparet necessaria, præsertim quando membra ipsa aliunde erunt post glorificationem bene disposita, & valentia, de- turque in ipsis qualitas actiua motionis localis.

99 In mea sententia naturalis facultas hominis, & animalis cuiuscumque ad motum progressiuium est indistincta ab anima non minus, quam intellectus, & voluntas, atque appetitus, potentiaque aliæ; respondent tamen in corpore dispositiones deferentes, vt anima motum efficiat, non secus ac in oculo dispositiones, & organa, vt eliciat anima immediatè, & proximè visionem. Vnde qualitas eleuans ad motum progressiuium conuenientem supernaturaliter beatis hominis, constituenda erit in sola anima; hanc enim solam eleuabit. Poteritque eademmet qualitas eleuare ad motum simplicem corporis, quia non repugnat, vnica qualitatem habere vim eleuandi ad vtrumque eorum, & sic euitatur multitudo qualitatum. Imò etiam potentia locomotiva nobis nunc communicata coalesceret ex qualitatibus, tum actiua, tum passiva residentibus in corpore, vel ex qualitate actiua existente in anima, & ex passiva existente in corpore, posset vnica supernaturalis qualitas præstare eleuationem, essetque corporea, etsi subiectaretur in anima, si simul dependeret in fieri & conseruari à corpore; è contra verò esset spiritualis, si in corpore reciperetur merè, quin ab eo sustentaretur; sed à sola anima. Nec repugnat, quòd vnica qualitas ageret cum anima eleuata motum, & ad istum patiendum disponeret corpus. Argumenta Lessij nobis fauent. Ratio verò Granadi parùm incommodat, nam agilitas vocabitur dos corporis, quatenus motus siue progressiuius, siue simplex corporis erit effectus qualitatis residentis in anima.

100 Quæstio decima octaua; *An agilitas gloriosa, si in qualitate consistat, oriatur physicè ab anima beatitudine?* Excitari solet hæc quæstio vniuersim de dotibus gloriosis. Et pro ortu earum physico à visione beata, vel à lumine gloriæ, adducitur frequenter Sanctus Augustinus inquit in epistola 56. *Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine, qua in fine temporum sanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam, quod est corpus, non beatitudo, qua fruenteris, & intelligentis natura est propria, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor.* Instat phrasi Augustinianæ de redundantia, deriuatione, atque effluentia gloriæ, quæ est in anima ad corpus Sanctus Thomas 1.4. contra Gentes capite 86. 1. 2. quæstion. 4. articul. 6. in corp. 3. parte quæstion. 14. articul. 1. ad 2. quæstion. 45. articul. 2. in corpore, super 4. disputat. 44. quæst. 2. articul. 3. quæstion. 1. in corp. & alibi bis, aut ter. Idem Sanctus Augustinus libr. 12. de Genesi ad litteram capite 35. ait, *Cum hoc corpus, iam non animale, sed per futuram commutationem spirituale receperit anima Angelis coequalia perfectum habebit natura sua modum, imperans, & viuificans tam ineffabili felicitate, vt sit ei gloriæ, quod sarcina fuit.* Verbum viuificans denotare videtur vim effectricem animæ in gloriam corporis. Sanctus Chrysostomus homilia 41. in priorem epistolam ad Corinthios explicans Apostoli illud *seminatur corpus animale, surget spirituale,* Scribit, *Constanter spiritus Beatorum carni assistit,*

eritque penes hunc imperium, etiam anima presentem atque hoc per spirituale significauit. Ita Sanctus Chrysostomus, qui per imperium animæ beatæ in corpus innuit vim physicam, qua anima producens in corpore dotem subtilitatis subiicit sibi perfectè illud. Stant pro hac sententia de ortu physico gloriæ corporalis ab spirituali Granadus 3. parte controuersia 13. de Nouissimis tractat. 3. disput. 1. Montelinus in 1. 2. disput. 7. quæst. 2. à num. 45. Ioannes de S. Thoma in 1. 2. disput. 2. articul. 9. nisi is aliique Thomistæ accipiendi sint, quatenus gloria corporis emanat à gloria animæ per naturalem resultantiam sine propria, & noua actione, efficiaturque verè, ac proprie à solo Deo, sicut dicere solent de rerum proprietatibus, fieri nimirum à generante res, & ab his emanare absque intermedia actione physica.

101 Arguit Granadus primò, quia gloria corporis, est proprietas gloriæ animæ; proprietates autem efficiuntur ab ea entitate, cuius proprietates sunt. Secundò; Quia beatitudo animæ est perfectissima operatio superans communem cursum, & ordinem, transferensque mentem ad sublimem statum. Sed quoties in anima excitatur operatio aliqua extraordinaria, deriuatur in corpus mutatio, aut alteratio propter physicam connexionem inter animam, & corpus. Tertio, quia miraculum fuit, quòd ad Christi corpus ex permanenti gloria animæ in statu vitæ mortalis non redundarit corporis gloria. At si hæc non deberet connaturaliter effluere physicè ex illa, sed tantum morali quadam congruentia concederetur à Deo ex suppositione illius, non fuisset miraculum, & supra naturæ vires. Ergo, &c. Quartò, arguit Montelinus; quia anima beata est naturâ suâ actus corporis gloriosi.

102 Oppositam sententiam, scilicet dotes gloriæ corporalis non produci efficienter à beatitudine animæ, tenent cum Argentinensi, Richardo, & Durando, Sorus, Suarez, Valentia, Salas citati à Granado supra numer. 2. Angles in Floribus de Beatitudine, articul. 5. difficultate 6. dubio 3. in conclus. Horontius apud Salam, Barradas tomo 3. in Euangel. 1.10. cap. 2. in fine, Pelsantius in 1. 2. quæst. 4. articul. 6. d. 3. numer. 4. Lessius lib. & cap. 3. de Summo bono numer. 21. Tannerus tom. 2. disput. 1. quæstion. 3. dubio 6. num. 68. Auerla 1. 2. quæst. 4. section. 8. 3. parte quæst. 53. section. 3. Arriaga tom. 2. in 1. parte disput. 56. sect. 2. subsect. 6. à num. 40. Et suadetur primò ex sancto Augustino, qui in verbis adductis num. 101. & in epistola 146. non in beatitudinem animæ, sed in Deum authorem refert gloriosas corporis dotes. Secundò, quia nec lumen gloriæ, nec beatifica visio efficiunt eas dotes, non lumen, siquidem ad illud non spectat, nisi productio visionis; non visio; nam cum hæc sit actus in intellectu immanens, non est operatiua extra ipsum. Videtur etiam à ratione alienum, vt habitus spiritualis, quale est lumen, & actus spiritualis, qualis est visio, producant efficienter aliquid corporale, præsertim cum in Angelis, quibus communis est beatitudo spiritualis, nihil tale causent physicè. Tertio, quia S. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 4. quæstion. 3. loquens de aureolis hæc habet, *Aureola proprie est in mente, est enim gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmij,*

præmij, quod est aurea, redundat quidem decor in corpore, qui est gloria corporis; ita ex gaudio aureole resultat aliquis decor in corpore, vt sic aureola principaliter sit in mente, sed per quandam redundantiam fulgeat etiam in carne. Hactenus S. Thomas. Tunc sic, non minus secundum rei veritatem, & Angelici Doctoris sententiam redundat aureola corporis ex gaudio præmij accidentalitatis, quam dos claritatis ex gaudio præmij essentialitatis. Atqui aureolam corporis non producit efficienter gaudium præmij accidentalitatis. Ergo nec dotem claritatis sic producet gaudium præmij essentialitatis. Conatur Granadus disputat. 8. præallegati tractatus sect. 1. numero 9. Aureolam corporis tribuere gaudio præmij accidentalitatis, tanquam causæ efficienti; sed non assequitur, cum tandem dicat, *refractionem luminis recepit in partibus Empyreï contiguus capitibus beatorum hominum requisitam ad aureolam fieri non à gaudio, sed à dote agilitatis comprimente partes Empyreï propinquas capitibus.* Nec probandum est, quod inquit de effectione luminis in eis partibus à gaudio, huius enim actiuitas nimis extenditur, si extra beati hominis corpus efficiat lucem materiale. Quartò denique; Quia nullum est siue ab auctoritate, siue à ratione sufficiens fundamentum, vt beatitudo animæ sit causa efficiens dorum corporalium.

103 Non ab auctoritate. Quòd enim S. Augustinus, & Thomas dicant, redundare ex gloria animæ saluatur aptè, si animæ beatæ coniunctæ ad corpus debeatur, vt proprietates morales gloriæ ipsius corporis, vt in statu separationis debetur beatitudo animæ iustæ, & omnino puræ à reatu culpæ, & poenæ temporalis post Christi Domini mortem, quin lumen gloriæ, & visio beata efficiantur à gratia habituali; & vt huic debentur supernaturales habitus virtutum, quos tamen non efficit, pro fert communis opinio. S. Thomas 3. p. quæst. 7. a. 13. in corp. habet hæc verba, *Gratia causatur in homine ex præsentia diuinitatis, sicut lumen in aere ex præsentia Solis: : Præsentia autem Dei in Christo intelligitur secundum vnionem humanæ nature ad diuinam personam. Vnde gratia habitualis Christi intelligitur vt consequens hanc vnionem, sicut splendor Solis.* Et ad 2. *Gratia habitualis non intelligitur vt precedens vnionem, sed vt consequens eam, sicut quadam proprietates naturalis. Vnde & Augustinus dicit in Enchiridio, quòd gratia est quodammodo Christo homini naturalis.* Sic cum S. Augustino Angelicus Doctor; & tamen ex his verbis, quæ multò significantiora sunt efficientiæ, aut emanationis gratiæ habitualis à gratia vnionis Hypostaticæ, quam quæ pro efficientia, aut emanatione dorum gloriæ corporalis à gloria animæ allegant Thomistæ, non mouentur ipsi, vt videre est in Cippulo dub. 1. §. 2. & 3. ad concedendum ortum physicum, aut resultantiam gratiæ habitualis à gratia vnionis. Quòd verò Sanctus Augustinus rursus dicat, *animam beatam viuificare corpus tam ineffabili felicitate, vt sit ei gloriæ, quod sarcina fuit,* declarat quidem modum perfectissimum viuificandi, sed non quòd ab anima efficiantur perfectiones corporis viuificati, vt neque quòd efficiatur ipsum corpus viuificatum. Demum quòd Sanctus Chrysostomus dicat; spiritum beatorum hominum habere imperium in corpus horum ad arbitrium illius; subiectionem significat, & nullo modo productionem agilitatis factam vi physica spiritus beati.

104 Non à ratione. Respondetur namque ad primam, gloriæ corporalis dotes esse proprietates, non phycas, sed morales gloriæ spiritualis, seu quæ comparantur ad gloriam spiritualem non vt calor ad ignem, sed vt habitus supernaturalis virtutum ad gratiam habitualem, & vt gratia habitualis ad vnionem hypostaticam Verbi cum natura humana. Quid Thomistæ respondere possint, indicatum est in numero 100. Sed si admittant, gloriam corporalem emanare à gloria spirituali instar caloris ab igne; impugnandi erunt ab eis, qui nobiscum putent, emanationem caloris ab igne esse propriam actionem physicam, distinctamque ab actione, qua ignis causatur à generante. Ad secundam responderetur, affectiones, qualitatisque corporales, quas experimur in corporibus nostris, quando vehemens aliquis actus spiritualis occupat animum, non fieri ab actu spirituali, sed à corpore, eiusque sensibus ob sympathiam cum animo. Ad tertiam, fuisse miraculum, attenta beatitudine permanenti animæ Christi, quòd eius corpori, dum inter homines versabatur, non communicarentur permanentes dotes gloriæ, quia debite erant connaturaliter tanquam proprietates morales; nam denegatio alicuius, quòd sic debetur, miraculosa est. Dixi, *arienta beatitudine permanente anima,* nam attento statu vitæ mortalis non fuit miraculum, vt declarat Suarez in Commentario ad art. 2. quæstion. 45. Respondetur ad quartam, nihil inferri exinde, quòd anima beata sit actus corporis gloriosi; vt enim esse animam secundum se actum corporis, non arguit in anima vim efficientem corporis, sic eam vt beatam esse actum corporis gloriosi, non arguit in ipsa vt beata virtutem productiuam gloriæ corporis. Amplector posteriorem istam sententiam, cui suffragantur etiam Noster Petrus Thyreus, tract. de apparitione gloriosa Christi in Thabor cap. 1. numero 30. & 31. Egidius Augustinianus l. 5. de Beatitudine in tomo 3. quæst. 4. a. 6. §. 2. numero 4. vbi ait, opinionem S. Thomæ (seu potius Thomistarum) non videri satis probabilem. Sed censuram hanc indignans Ioannes Thomastus inquit, probabilissimam omnium esse Thomisticam causam. Ego à censuris abstinere conueni in rebus vltro, citroque controuersis inter Theologos, absque villo sanæ, Catholicæque fidei dispensatione, vt ferè euenit pronis ad censuras, quomodo non teneam.

105 Quæstio decimanona; *An ab humanitate Christi fiat in aliis beatis hominibus dos gloriosa agilitatis, si in qualitate consistat?* Eximio Doctori Francisco Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 48. sect. 2. sermonem habenti de claritate gloriosa credibile est, eam fieri in aliis beatis hominibus ab humanitate Christi eleuata tanquam instrumento diuinæ omnipotentiae, vel à claritate eiusdem humanitatis. Nam Paulus ad Philippenses 3. vers. 21. ait de Christo, *Qui reformabit corpus humilitatis nostræ conformatum corpori claritatis suæ secundum operationem, qua etiam possit subicere sibi omnia* In quibus verbis videtur commendari à S. Paulo actiuitas physica Christi, vt hominis erga claritatem gloriosam, qua fulgebunt beati alij homines. Arriaga supra numer. 41. respondet, Apostolum non loqui de physica causalitate: alioqui deberet etiam Christus causare physicè resurrectionem corporum, quod nullus dicit. Sed Arriagæ pace, innumerum Theologi, quos referunt, & sequuntur Egidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 1. quæst. 5

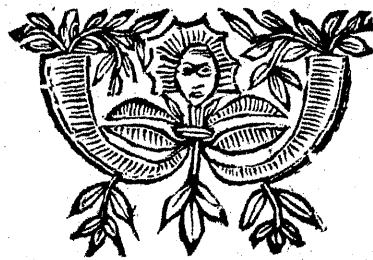

quæst. 5. art. 5. Granadus 2. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 2. disputat. 4. id dicunt, & inter eos Suarez tomo 2. in 3. p. disputat. 50. sect. 4. vbi probat, Christum effecturum nostram resurrectionem, quoad corporis dispositionem, animæ substantialem unionem, & proprietates omnes, ac perfectiones inde consequentes, quia humanitas Christi est instrumentum coniunctum diuinitatis ad operandam salutem nostram omnibus modis, quibus conuenienter potest: hic autem modus est possibilis, & maxime decens dignitatem, & merita eius. Quæ Suariz ratio adaptari potest causalitati physicae erga claritatem beatorum reliquorum. Nec affertur ab Arriaga vllum impedimentum, quod vinci nequeat, si operetur humanitas, aut eius lux eleuata diuinitatis, vt facile mecum sentiet, qui Arriagam legerit. Vnde opinatio Suariz satis verò propria à me censetur, & valde decens Christi humanitatem, quæ in Empyreo erit velut Sol, & Luminare maius, ex quo cæteri homines cælicolæ velut luminaria minora participabunt lucem. Fateor tamen, locum Apostoli cōmodè intelligi, si Christus sit meritoria, & exemplaris causa claritatis ornantis beatos alios, quin simul sit causa physica. Iam autem cum probabile videatur, claritatem Christi, vt instrumentum eleuatum efficere eam, qua micant beati alij, non apparet repugnantia, aut absurdum in eo, quod qualitatis impassibilitates, & agilitatis Christi causent in eodem genere causæ instrumentalis similes dotes concessas reliquis beatis hominibus.

106 Idem Suarez 3. p. in Commentatio ad art. 2. quæstion. 45. & disputat. 48. sect. 2. tradit claritatem gloriosam fieri in corpore Christi ab anima, vel visione beata ipsius per virtutem obedientialem eleuatam. Id quod etiam mihi valde persuasibile videtur; vt & Tyræo supra numero. 32. Et in commendando Christum, malo cum subtilissimo, piissimoque Scoto in 3. dist. 13. quæst. 4. excedere, quam deficere à laude sibi debita, si propter ignorantiam oporteat in alterum incidere. Potest ad impassibilitatem, & agilitatem ampliari eadem cogitatio. Etsi autem implicantiā contradictionis non inuoluet, vt aliæ beatæ animæ echantur ad producen-

das tres dotes gloriosas in corporibus à se informatis, & improbable non sit ex censura Suariz in posteriori loco, quod actu echantur ad effectiōnem claritatis; at in priori affectit, voluntarium esse concedere hanc actionem instrumentariam omnibus beatis, seu visionibus beatificis. Sic Suarez, & Nos cum illo. Nam suprema excellentia, & dignitas vnionis ad Verbum diuinum, qua fruitur humanitas Christi, & ob quam ipsi conceditur ea actio, non competit aliis beatis hominibus. Et ita sit finis. Quæstionum de motu locali beatorum hominum in Empyreo.

107 Imponamúsque simul coronidem discussio- ni de externis eorum ibidem actionibus. Scripsimus quidem multa, quoad honestissimas voluptates à Beatis captas externis sensibus, sed pauciora, quam quæ Empyreii incolæ ipsa docebit experientia. Præuidens quasi per rimulas cælestia gaudia B. Angela Fulginas cap. 61. suæ vitæ dicebat, si mille millibus annorum, aut longissimorum sæculorum amore tanti regni (cælestis) solerare hic asperissima, & pœnossima oporteret, verè cum immenso gaudio, & desiderio, & gratiarum actionibus diuine acceptandum iunctis manibus erat. S. Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis verissimè etiam aiebat, in speculo Ecclesiæ cap. 18. tantum ibi esse gaudium, & tantam dulcedinem, quod si possemus viuere à principio mundi vsque ad futurum, & habere omnes delicias ad nostram voluntatem, adhuc de iure omnes illas dimitteremus, & relinqueremus, vt essemus vno die in gaudio cælesti. Non minus verè Sanctus Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 25. Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta incunditas lucis æternæ, hoc est, incommutabilis veritatis, atque sapientiæ, vt etiam si non liceret amplius in ea manere, quam vnus diei mora, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis, & circumfrentia temporalium bonorum, rectè meritisque contemnerentur. Non enim falso, aut paruo affectu dictum est, quoniam melior est dies vnus in atriis tuis, super millia. S. Hieronymus sic fermè edisserit postrema hæc verba v. 11. Psalmi 83. Concedat propitium Numen, vt non tantum vno die, sed interminabili æuo eis voluptatibus perfruamur in Empyreo!

EXERCITA

EXERCITATIO TRIGESIMAQUARTA.

De internis actionibus materialibus glorificatorum hominum

Empe de operationibus sensuum interiorum, appetitúsque sensitui. Conducit ad illas mediataè Empyreum, quatenus consequuntur naturaliter ex materialibus sensuum exteriorum, ad quas quantum, quamque immediatè deferuiat hoc cælum, ostendi satis in præcedentibus libri huius Exercitationibus. P. Suarez tomo 2. in 3. p. disput. 47. sect. 6. vers. Quarto igitur tractauit breuiter de operationibus beatorum hominum internis in sensibus, & in appetitu sensitui; sed copiosè quidem, si comparatur cum Theologis ipso antiquioribus, qui vno, altero verbo eas insinuarunt. Post Eximium Doctorem Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine l. 4. à quæst. 12. vsque ad 22. inclusiue persequutus est diffusissimè tractationem istam. Nos medium tenebimus, ne nostro muneri desimus, & alienis ab scopo proposito difficultatibus, quæ alibi sedem habent, paginas magis, quam causam impleamus. Et quidem ex Horatii laudato consilio, cui Scriptor parere debeat,

Ordinis hæc virtus erit, es venus (aut ego fallor)

Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici

Pleraque differat, es presens in tempus omittat.

SECTIO I.

Beatorum hominum interni sensus non manebunt otiosi.

PRIMO, quia cum in via fuerit instrumentum virtutis, & meriti, æquum est, vt remunerationem, præmiúmque obtineant in patria, vbi & ipsi perennabunt valde perfecti, atque integri, & obiecta decentissima non sunt defutura. Secundò sensus interni perficiuntur suis actibus, qui non importent malum aliquod, aut carentiam boni conuenientis. Ergo in glorificationis statu, qui perfectissimus est, tam respectu animæ, quam corporis, non carebunt complemento, quod per actus cōparare possunt. Tertiò, beatitudo, cuius capaces sunt sensus interni, consistit in decentibus & honestis eorum operationibus, & oblectamentis circa commoda obiecta. Ne ergo felicitate illa sua priuentur, delitiisque suis, quo tempore anima tam prosperè beabitur, tamque affluenter satiabitur gloria Domini, oportet, intentos etiam esse illis operationibus. Quarto, nisi rationalis animus beatus delectabilem vsum sensuum exteriorum, atque interiorum haberet post resumptum corpus, inutilis esset iterata ad corpus glorificatum vnio. Quintò, ad actiones exteriorum sensuum subsequuntur connaturaliter actiones interiorum. At externi sensus beatorum hominum inerti otio non languescunt, vt toto libro

præcedente ostendimus: Ergo neque interni sensus persistunt soluti omni operatione; imò quia sunt nobiliores externis, fruuntur suis actibus, ex quibus desumunt suam perfectionem. Hæc vniuersum de internis sensibus; ex quibus communis non communicabit de nouo externis sensibus spiritus animales ad singulas operationes; sed conferuabit præstitos in primo resurrectionis instanti; permanebunt namque incorrupti tam ipsi, quam vitales, & per diuersas corporis partes virtute animæ vtrò, citòque discurrent absque, alla propria corporis alteratione, vt aduertit Suarez loco citato, & vers. finali eiusdem sectionis.

2 Circa actus sensuum interiorum in particulari nulla specialis difficultas pulsar animam; si se contineant intra spheram obiectorum sensibilibus. De insensibilibus ocatur in controuersiam; an Deus, & quoduis aliud spirituale obiectum aliquo modo attingetur à Beatis hominibus per phantasiam? Respondent affirmatiuè Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. numero 105. Tannerus tomo 2. disputat. 1. quæst. 3. dub. 4. numero 31. Ægidius Lusitanus quæst. 12. articl. 6. numero 7. cum Francisco Victoria, & Connimbricensibus, Gregorius Martinez 1. 2. q. etiam 3. dub. 2. conclus. 3. cum Dominico Soto in 4. dist. 49. quæst. art. & conclus. 2. Et licet Ægidius vertat obliuioni in Soto, quod quæst. à conclus. 2. contrarium tradiderat; poterit tamen quis redimere Sotum facile ab Ægidij insimulatione, si vtrumque locum conferat. Sequor Authores præcitatos; quatenus per notitiam connotatiuam concipiatur Deus instar rei corporeæ tanquam immensa lux v. g. aut veluti infinita

infinita dulcedo animæ, aut vt potentissimus Rex sedens super solium excelsum, & eleuatum, qua sub imagine non externa, vt innotat Antonius Fernandez præludio 5. in visiones propheticas, sed interna, formatæque in phantasia visus est Deus ab Isaiâ. Modus is apprehendendi Deum non est alienus nunc à nostra phantasia, neque dedecet vitæ immortalis statum; orienturque in appetitu sensitiuo ingens delectatio ex Deo sic apprehenso; cuius idolum conficietur in phantasia, vel præcedente sensatione externa lucis v. g. vel etiam non præcedente; sed sola cognitione intellectiua lucis eiusdem, & Dei. Et si enim nunc ad res spirituales instar sensibilibus percipiendas antecedere debeat sensuum externorum exercitium erga sensibilia, ad quorum similitudinem apprehenduntur; at post resurrectionem, cum res spirituales, & sensibiles cognoscuntur immediatè in seipsis, sufficit cognitio intellectiua.

3 Quæstionis etiam hic est, num phantasia ministratura sit species intellectui possibili beatorum hominum abstractas à phantasmatibus per intellectum agentem? Respondeo, ministraturam, quia hæc est intellectus humani conditio consequuta in nobis naturaliter ad actus externorum, & internorum sensuum; nullamque importat imperfectionem, quæ dehonestet naturam hominis. Vnde Theologi communiter docent, Christi Domini humanitatem, dum viatrix erat, adquisisse in intellectu species nouas obiectorum, quæ incurrebant sensus decursu temporis. Et quamuis quispiam posset id reuocare ad statum passibilem humanitatis Christi, non apparet quid incommodans impassibili statui, quem nunc possidet eadem humanitas; & quem habebunt reliquæ beatæ, si vrantur intellectu agente. Iidem Theologi non minus frequenter statuunt, Adamum in statu innocentie non fuisse omninò expertem abstractionis specierum à phantasmatibus; quia huiusmodi exercitium intellectus agentis non est pœna peccati originalis, sed proprietas animæ rationalis informantis corpus aptè organizatum, & dispositum ad functiones sensuum. Dices, Beatæ hominibus infundet Deus species similes iis, quas nos comparamus per sensus. Frustra igitur adquirendis aliis incumbet intellectus agens. Sed contra, tum quia, si in sola phantasia imprimantur à Deo, inutilis non erit opera intellectus agentis eò procedens, vt producat species intelligibiles dependentes à phantasmatibus: tum quia etsi phantasia, & intellectui indat Deus species, adhuc sensus externi accipient ex obiectis alias, & interni sensus ab externis, intellectusque agens mediis speciebus internorum sensuum efficiet species intelligibiles deferuientes cognitioni experimentali. Ita de Christo viatore, & de Adamo ante peccatum discurrere solent Doctores; nos vero ne excurramus in Tractatus de scientia Christi, & Adami, leuiter hæc attingimus.

4 Demùm dubitatur, an beati homines, vt intelligant, debeat speculari phantasmata, & ad ea conuerti? Certum in primis est, non debere, vt per scientiam beatam intelligant obiecta creata, & per infusam referentem eam, qua potiuntur Angeli, & felices animæ separata: Adde, nec posse. De infusa videtur di-

cere S. Thomas 3. p. q. 11. art. 4. potuisse esse in Christo, proindeque & in aliis Beatis cum ea conuersione. Sed S. Thomæ mentem interpretatur suauiter Cardinalis Lugus disputat. 20. de Incarnatione section. 6. numer. 75. Ratio additamenti est, quia principia, & species vtriusque illius scientiæ, modusque cognoscendi ab vtraque seruat, nequeunt dependere à corpore, cuius ad animam vnio est omninò per accidens respectu vtriusque illius scientiæ. Certum deinde est scientiam experimentalem, & adquisitionem sensibus posse esse cum præfata conuersione, quicquid sit, an debeat, vel non, de quo postea. Porro de scientia per accidens infusa, quæ sit ex se comparabilis per sensus, dicendum est, si phantasia soli infusa sint species, posse, & debere intellectum conuertere se ad phantasmata, vt abstrahat species intelligibiles respondententes speciebus phantasiae inditis. Si autem intellectui sint infusa; nec debere; nec posse conuertere se eo fine, cessat enim finis abstrahendi species, quando intellectus aliunde illis iam est instructus. Idque confirmatur, nam anima, quæ in statu separationis conseruat species adquisitas in via; easque retinebit, quando corpori glorioso coniungatur, nec debet, nec poterit speculari phantasmata, vt eadem abstrahat. Dicendum rursus est, actus prouenientes ab speciebus infusis per accidens intellectui, & suapte natura parabilibus per sensus posse conaturaliter fieri simul cum actibus phantasiae, quia etsi miraculosè imprimantur intellectui absque ope sensuum tales species, nihilominus eorum vsus vnà cum exercitio phantasiae est valde conformis tum intellectui vt informanti corpus, tum ipsis speciebus. Tertio dicendum est, non debere beatos homines quoties vrantur declaratis speciebus, dare operam actibus phantasiae, quia anima ratione beatitudinis eleuatur ad statum iam perfectum, vt de necessitate non subijciatur corpori in exercitio specierum, quibus est prædita independenter à ministerio sensuum. Extendi potest hæc conclusio ad actus intellectuales repetitos ortos ab speciebus experimentalibus, adquisitisque per sensus, Quod enim oriatur ab speciebus ministratis per sensus, sat non est, vt debeant actus ipsos representantes rem aliquam vniuersalem aut particularem comitari semper alij actus phantasiae versantes circa rem singularem; in quo propriè consistit speculatio, & conuersio ad phantasmata. Quare dummodò prima adquisitio specierum intellectualium fiat ab intellectu agente, & abstrahente à phantasmatibus, poterunt postea repeti actus intellectuales seorsim ab actibus phantasiae non conseruantis intellectuales species, quas primò produxit eleuata ab intellectu. Lege Connimbricenses

in 3. de Anima cap. & quæst. 8. artic. 3. Salam in 1. 2. tractat

2. disputat. 6. sect. 8.

SECTIO II.

Beati homines non carebunt appetitu sensitiuo: explicantur eius actus.

5 Resurgent Beati homines cum appetitu sensitiuo, est enim vna ex potentiis materialibus internis pertinens ad integritatem humanæ naturæ. Non fraudabitur omnibus suis actibus, quia actus materiales percepti à sensibus externis, & internis inferent alios appetitiuos materiales sibi proportionatos, & quia sicut intellectus operabitur simul cum phantasia, ita voluntas simul cum appetitu sensitiuo. Præterea motus localis, locutio sensibilis, & risus moderatus supponent imperium appetitus sensitiuo. Nullus actus fiet ab ipso cum alteratione reali corporis, huius namque impassibilitas excludet alterationem illam. Verumtamen motio localis spirituum vitalium, vel humorum poterit vtrique dari, vt quæ non sit contra impassibilitatem.

6 Appetitus sensitiuus prosequitur bonum vtile, ac delectabile naturæ sensitivæ, & refugit à malo disconueniente eidem naturæ. Habet circa bonum actus amoris, desiderij, ac gaudij, & circa malum alios tres, scilicet odium, fugam, & tristitiam. Dicitur concupiscibilis, quatenus tendit in bonum vtile, ac delectabile secundum se, receditque à malo, vt opposito cum tali bono. Dicitur verò irascibilis quatenus versatur per spem & desperationem prosequendo bonum vt arduum, & per timorem, iram, & audaciam recedendo à malo etiam vt arduo. Non vacat tractare de singulis actibus recensitis, & minutatim expendere, quinam conueniant appetitui sensitiuo Beatorum, quinam ab eo exulent. Proprius locus erit, cum incidat sermo de Beatorum appetitu rationali, cui respondent similes actus. Illud vniuersè fixum animo tenere debet Theologus, non fore in appetitu sensitiuo Beatorum nisi eos actus, qui consentanei sint statui decentium bonorum omnium sensibilibus aggregatione perfecto, qualis est status beatitudinis corporalis.

7 Scripsi decentium, &c. quia si bonum sensibile sit simul malum morale graue, aut leue, distabit longissimè ab illo appetitus Beatorum; qui non solum non præueniet rationem mittentem actus consentaneos; sed fortè nunquam operabitur nisi præcedente consensu, positiuo voluntatis rectissimè ordinantis illos ad Deum, vt probabile est Egidio Lusitano, quæstion. 18. artic. 1. Hinc infertur, formitem peccari fore ligatum in Beatis, imò, & extinctum totaliter; nam appetitus sensitiuus non præueniet voluntatem rebellans contra rectam rationem, rapiensque ad bonum sensibile, quod sit leue etiam malum morale,

nec resistet imperio voluntatis inclinans in partem oppositam; sed potius erit omninò conformis voluntati, & hæc perfectè dominabitur illi, cuius actus proinde versabuntur, præeunte voluntate, erga solum bonum sensibile ordinatum. Ita appetitus ad rationem subiectio partim proueniet ex corporis, & humorum temperamento optimo, partim ex habitibus naturalibus virtuosis, & vitiosorum carentia; partim ex Dei assistentia extrinseca debita visioni beatæ, quin necesse sit; imprimi à Deo formam aliquam sensitiuo appetitui. Et quidem subiectionem appetituum Adami in statu innocentie, & Deiparæ Virginis in statu vitæ passibilis fuisse absque formis inditis vtrique appetitui, defensant multi, grauissimique Theologi, tuerenturque à fortiori de subiectione appetitus Beatorum ob visionem Dei.

8 Si in via appetitus afficiatur habitibus tam naturalibus, quam supernaturalibus, siue sint perfectæ virtutes morales, siue non, aderunt etiam in patria, infundenturque alij, si qui in via defuerint. Hactenus de appetitu sensitiuo, eiusque actibus remissiuè potius, quam dedita opera.

Claufula Empyreologia.

SIt iam satis de libro octauo, & de tota Empyreologia. Confestim enim, diuino aspirante Numine, tractationem omnium, quæ in Empyreo siue vt est in se, siue vt ad alia confert tanquam corporeus locus, considerari possunt à Philosopho Christiano, & Scholastico Theologo. Quamuis verò in isto opere desiderabit nonnemo spirituales Incolarum Empyreici operationes, inter quas eminet Dei visio, & beatitudo perfecta, sciat is ex Sancti Thomæ prima secundæ quæstione quarta articulo septimo ad tertiam, locum corporeum, scilicet calum Empyreum, non adesse Beatis propter necessitatem beatitudinis, sed secundum quandam congruentiam, & decorem. Nec alieni sumus ab ea mente, vt, si Empyreologicæ nostræ elucubrations placuerint viris doctis, vitæque nobis suppeditet, & litterarium otium, paremus ad lucem, quæ in Tractatu de visione Dei prælegimus discipulis, & quæ de Beatitudine concessimus in Aduersariis nostris. Interim Deum Optim. & Maxim. Empyreici Monarcham ardentissimè deprecor ex Psalmo vigesimo quinto vers. octauo & nono, vt quoniam dilexi decorem domus suæ, & locum habitatio- nis gloriæ suæ, ne perdat cum impiis: : animam meam; sed eam gratia, & meritis dilectissimi Filij Christi Iesv (cuius me immeritum sacratissimæ Societati dignatus est addiscere in terris) necnon Deiparæ Virginis sine labe originalis peccati conceptæ, & Sanctissimi Patriarchæ Ignatij de Loyola, Franciscique Xauerij Indiarum Apostoli benigno patrocinio donet Empyreici sedibus

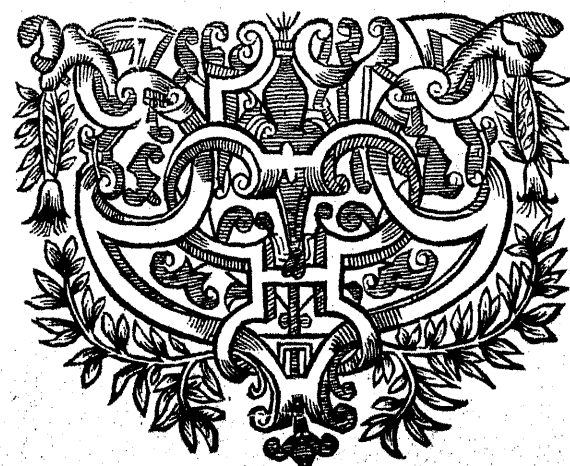

sedibus post mortalis vitæ cursum, & paracto magno, generalique Iudicio rediuiuum corpus ad earundem sedium admitrar possessionem. Et quia *natura comparatum est* (iudice Sancti Sidonio lib. 7. epistol. 2.) *ut quibus im-*

pendimus studium, præstemus affectum, facias, ô Potentissime, & Clementissime Empyreæ Regiæ Dominator, ut omnis mea cogitatio, & affectio in te, atque in cœlestia feratur, ac inardescat.

Si quid in hoc opere dissonum, minusve consonum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ institutis, totum iam nunc reuoco, indictumque volo.

FINIS.

INDEX

INDEX LOCORVM

Sacrae Scripturae.

Littera E, ducit ad Exercitationem; littera N, ad Numerum ipsius marginalem.

Genesis.

- Cap. 1. **E**ACIAMVS hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, exerc. 28. num. 127
2. 4. Cessauerat ab omni opere suo. ex. 16. n. 12. & 27
3. 19. Et in puluerẽ reuerteris. ex. 19. n. 29
5. 24. Ambulauitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. ex. 18. n. 133
13. 6. Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul. ex. 23. n. 70
37. 31. Descendam ad filium meum lugens in Infernum, ex. 18. n. 125
49. 32. Obiit, appositusque est ad populum suum, ex. 18. n. 158

Exodus.

- C. 15. **S**Vmpsit ergo Maria Prophetissa soror Aaron tympanũ. ex. 33. v. 29
20. 11. Sex diebus fecit Deus cœlum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt. ex. 20. n. 44.
24. 11. Videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt, ex. 31. n. 6

Iudic.

- Cap. 11. **R**euertente autem Iephte in Mapha domum suam, occurrit ei vnigenita filia sua cum tympanis, & choris, ex. 33. n. 29

Reg.

- L. 1. C. 18. **C**Vm reuerreretur percusso Philistæo David, egressæ sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israël, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saül Regis cum tympanis lætitiæ, & in fistris, ex. 33. n. 29
2. 6. 4. David autem saltabat toris viribus ante Dominum, ex. 33. n. 31

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

4. 2. 12. Ascendit Elias per turbinem in cœlum, ex. 18. n. 133

Iudith.

- Cap. 15. **O**Mnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & iuuenibus in organis, & citharis, ex. 33. n. 29

16. 1. Tunc cantauit canticum hoc Domino Iudith, ex. 33. n. 29

Esther.

- C. 13. **T**V fecisti cœlum, & terram, & quicquid cœli ambitu continetur. Dominus omnium es. ex. 20. n. 44

Iob.

- C. 1. v. 6. **V**enerunt filij Dei, ut assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan. ex. 20. n. 32
4. 24. Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, ex. 33. n. 81
8. 21. Donec impleatur risu os tuum, ex. 33. n. 23
19. 17. Et oculi mei conspecturi sunt, ex. 28. n. 35. n. 116. & n. 121
19. 25. Et in nouissimo die de terra surrecturus sum, ex. 22. n. 27
34. 13. Quẽ constituit aliũ super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? exerc. 33. num. 84.
38. 37. Quis enarrabit cœlorũ rationẽ, & cœcentũ cœlorũ dormire faciet? ex. 24. n. 41

Psalmi.

- Pf. 18. **I**N sole posuit tabernaculum suum, ex. 18. num. 3.
67. 5. Iter facite, ei, qui ascendit super occasum. ex. 23. n. 76
67. 33. Psallite Deo, qui ascendit super cœlũ cœli ad Orientẽ, ex. 18. n. 7. c. 23. n. 73
83. 3. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum, ex. 32. n. 70. c. 33. n. 23

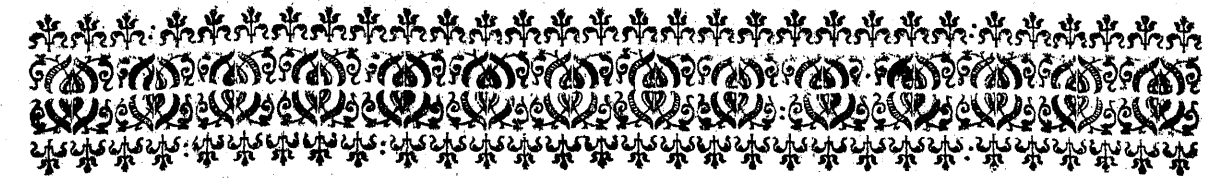
ãã 83.5

83. v. 5. Beati, qui habitant in domo tua. ex. 33. n. 7
113. 4. Montes exultauerunt vt arietes, ex. 33. n. 27
149. 6. Exultabunt Sancti in gloria. ex. 29. n. 8
Ecclesiastes.
- C. 3. **Q**uis nouit, si spiritus filiorum v. 21. Adā ascendat sursum, & spiritus iumentorum descendat deorsum. e. 18. n. 156
12. 1. & 7. Memento Creatoris tui in die iuentutis tuæ: antequam reuertatur puluis in terrā suam, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum, ex. 18. n. 156
21. 2. 3. Vir autem sapiens vix tacitè ridebit, ex. 33. n. 24
Canticum Canticorum.
- G. 5. **Q**uid videbitis in Sulamite nisi v. 1. horos castrorum? ex. 33. n. 28
Sapient.
- C. 3. **T**anquam scintillæ in arundineto v. 7. discurrunt, ex. 33. n. 3
4. 10. Placens Deo factus dilectus, & viuēs inter peccatores, trāslatus est. e. 31. n. 9
10. 28. Reddidit Deus iustis mercedem laborum suorum. ex. 18. n. 162
16. 14. Homo autem occidit quidē per malitiā, & cū exierit spiritus &c. e. 18. n. 155
16. 21. Deseruens vniuscuiusq; voluntati ad quod quisq; volebat conuertebatur, ex. 31. num. 9
Ecclesiasticus.
- C. 11. **F**acile est coram Deo in die obitus v. 28. retribuere vnicuique secundum vias suas, ex. 18. n. 162
44. 16. Henoch placuit Deo, & translatus est in paradysum, ex. 18. n. 133
Isaias.
- C. 11. **S**piritu labiorum suorum interfi- v. 4. sciet impium, ex. 18. n. 57
14. 12. Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? ex. 20. n. 16
33. 17. Regem in decore suo videbūt oculi eius, ex. 28. n. 121
40. 31. Assument pennas sicut aquilæ, exercit. 33. n. 3. & 79
Ieremias.
- C. 18. **D**orsum, & non faciē ostendā eis v. 17. in die perditionis eorū, e. 23. n. 76
Ezechiel.
- C. 28. v. **I**n delitiis paradysi Dei fuisti. Posui 13. & 14. te in mōte sancto Dei. ex. 20. n. 16
Daniel.
- C. 7. **S**uscipient autem regnum sancti v. 18. Dei altissimi. ex. 18. n. 164
14. 35. Apprehendit eum in vertice eius, ex. 33. num. 80
Micheas.
- C. 2. **A**scendet enim pandens iter ante v. 13. eos, ex. 21. n. 4

- Sophonias.*
- C. 3. **T**unc reddam populis labium electum. ex. 29. n. 31
- Malachias.*
- C. 4. **O**rietur vobis timentibus nomen v. 2. meum Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius, & egrediemini, & salietis sicut vituli de armento, ex. 33. n. 15
Machabei.
- L. & c. 1. **D**ecidit in lectum, & cognouit, v. 6. vt moreretur, ex. 23. n. 53
- L. 1. 2. 58. Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cælum, ex. 18. n. 133
- L. & c. 2. v. 7. Donec congreget Deus congregationem populi sui. ex. 24. n. 40
Mattheus.
- C. 10. **V**idebam satanam, &c. ex. 20. n. 61
10. 21. **I**n ipsa hora exultauit spiritu, ex. 33. n. 26
16. 25. Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciari. ex. 18. n. 162
18. 10. Angeli eorum in cælis sempervident faciem Patris. ex. 20. n. 1. ex. 20. n. 30
22. 30. Erunt sicut Angeli Dei in cælo. ex. 20. n. 1
23. 43. Hodie mecum eris in paradiso ex. 18. n. 103
24. 30. Signum filij hominis in cælo. exercit. 25. in limine.
27. à v. 52. Monumenta aperta sunt, &c. ex. 22. n. 1
28. 20. Ecce ego vobiscum sum. ex. 24. n. 7
Lucas.
- C. 11. **P**anem nostrum quotidianum da v. 3. nobis hodie. ex. 24. n. 21
24. 30. Accepit panem, & benedixit. e. 24. n. 5
Ioannes.
- C. 14. v. 2. **I**n domo Patris mei mansiones & 3. multæ sunt, ex. 18. n. 121
20. 27. Noli me tangere, ex. 32. n. 3
Acta.
- C. 3. **Q**uem oportet cælum suscipere. v. 21. ex. 18. n. 18
7. 56. Ecce video cælos apertos & filium hominis stantem à dextris Dei, exercit. 21. n. 9

Monitio ad Lectorem.

Reliqua locorum sacrorum ex Epistolis & Apocalypsi, tot sunt sparsum proposita, & explicata, vt faciliè hic describi non possint. Nec omnia Testamenti veteris, Evangeliorum, & Actorum expressimus in Indices; sed pauca aliqua selegimus. Communibus apud Patres Ecclesiæ, & Biblios Expositores vtimur interpretationibus; ideoque non hic desiderabitur longior Index locorum Scripturæ diuinæ.

INDEX THEOLOGICVS
Difficultatum, quæ iuxta S. Thomæ in Summa methodum tractantur, vel attinguntur in secunda parte Empyreologiae.

Littera E. indicat Exercitationem, littera S. Sectionem, & littera N. Numerum marginalem eiusdem Exercitationis.

In 1. p. S. Thomæ.

Pro q. 8. & 4. eius articulis,

- N cælum sit prae-
cipuum Dei domici-
lium. Ex. 17. sect. 1.
Qua reatione sit
Deus peculiariter
incola cæli Em-
pyrei? sect. 2. An Deus ex tam pecu-
liari titulo sit praesens Em-
pyreo, vt si fingeretur, non esse immensum, ne-
que intimè adstare telluri v. g. debe-
ret tamen Em-
pyreo non abesse? s. 4.
An Deus sit in loco ratione operatio-
nis? exerc. 20. sect. 10. num. 93
An corpus possit diuinitus constitui
vbique extensiuè? ex. 18. n. 79*
12. a. 1. *An intellectus creatus naturalis pos-
sit eleuari ad videndum Deum?
ex. 28. n. 9.*
- eadem, a. 2. *An implicet contradictionem
species impressa materialis ad vi-
dendum Deum sensu corporeo. ex. 28.
num. 66*
- ead. a. 3. *An Deus in se ipso percipietur vt
obiectum à glorificato visu, si hic sit
futurus idem omnino, ac modo? ex. 28.
sect. 1. An Deus in se ipso percipie-
tur vt obiectum à glorificato visu per
spiritualem perceptionem? sect. 2.
An Deus in se ipso erit obiectum glo-
rificati visus, si hic futurus sit diuer-
sus à mortali? sect. 3. vsque ad 8.
inclusiuè.*
- ead. a. 11. *An in statu vita mortalis alij prater
Christum viderint Deum? exerc. 18.
n. 145. & seqq. ex. 22. n. 71*
23. a. 7. *Quotus sit numerus Angelorum pra-
destinatorum. exercit. 20. sect. 12.*
- P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars I I.

- Quotus sit numerus hominum praede-
stinatorum? exerc. 21. sect. 19.*
32. a. 1. *An naturaliter possimus asseruiri My-
sterio Trinitatis. ex. 24. n. 14.*
50. a. 3. *Quanta sit multitudo Angelorum.
ex. 20. f. 12. ex. 23. n. 83. & 84*
51. a. 2. *An beati Angeli in Em-
pyreo assument
quandoque corpora; & ex qua mate-
ria. ex. 26. f. 1. & 2.*
52. a. 1. *An Angeli beati sint in cælo vt in loco.
ex. 20. f. 1. an habitent intra regio-
nem mediam Em-
pyrei, vel supra eius
conuexam superficiem? s. 6. an An-
geli, qui sunt motores caelestium Spha-
rarum, habitent intra, vel infra
Em-
pyreum. s. 8. an Angeli existant
aliquando absoluti ab omni loco ex-
trinseco imaginario? An ipsi, quan-
tum ex se est, possent naturaliter se
absoluere? Vel an saltem Deus posset
miraculosè id prestare. s. 7. an cōmo-
vantes in Em-
pyreo operentur aliquid
erga illud. f. 10. In qua latè agitur de
ratione praesentia Angelorum ad lo-
cum corporeum.*
- ead. a. 2. *An Angelus possit existere simul in
cælo, & in terra? ex. 20. num. 86. an
queat existere naturaliter in duobus
locis adaequatis. n. 16. an queat diui-
nitus. ex. 18. n. 72.*
- ead. a. 3. *An plures Angeli possint naturaliter
existere in eodem loco. ex. 23. n. 82.
an Angeli beati habeant distincta lo-
ca in Em-
pyreo? An occupent spatium
magna amplitudinis? ex. 23. sect. 10.
à num. 82.*
53. a. 1. *An beati Angeli discedant aliquando
ab Em-
pyreo? ex. 20. n. 85. 86. n. 122.
& 123. an aliquando descenderint
à à 2 omnes*

In secundam partem Empyreologiae.

- omnes ab Empyreo. ex. 16. n. 42. ex. 33. n. 10. an assumentes corpora agent choreas in Empyreo cum glorificatis hominibus ex. 26. n. 4. ex. 33. f. 2.
- cad. a. 2. An anima omnino pura sine motu successiuo, & transitu per spatium medium sistant se in Empyreo, cum primum se iunguntur à corpore. ex. 21. n. 75. an Angeli possint naturaliter mouere se de extremo ad extremum, quin pertranscant medium? ex. 33. f. 3. in qua examinantur omnia ferè quæ ad motum Angelicum spectant, & ad eius velocitatem, pro cad. q. a. 3.
57. a. 5. An Angeli valeant naturaliter cognoscere aliquatenus Mysteria gratia. ex. 28. n. 13.
58. a. 6. & 7. Quanam sit Angelorum cognitio matutina. ex. 20. n. 31
61. a. 4. An Angeli fuerint creati in Empyreo. ex. 20. f. 2. & 3.
62. a. 5. An Angeli, qui non peccarunt, fuerint beati paulò post suam creationem. ex. 18. n. 172. & 185. ex. 20. f. 4. ex. 21. n. 32. 117.
- cad. a. 9. An Angeli post adeptionem gloria possint proficere. ex. 21. n. 117.
63. Agitantur multa in ex. 20. f. 2. & 3. Vbi an Angeli peccarint in Empyreo?
- cad. a. 9. An tot Angeli remanserint, quot ceciderunt. ex. 20. f. 12.
64. a. 3. Quanam ratione Demones torqueantur ab igne. ex. 20. f. 11. an in Demonebus exeuntibus Inferno intermitatur pena ignis. ex. 20. n. 104. Vbi an circumferant secum ignem.
- cad. a. 4. An Demones statim, ac peccarunt, detrusi sint in Infernum. ex. 21. n. 38. an patuerit aliquando aditus ad Empyreum. ex. 20. f. 5. an assumant in Inferno corpora deformia? ex. 26. num. 3. Plura de Inferno tractantur passim.
65. a. 5. An prater motum possint Angeli producere in corporibus formam aliquam accidentalem. ex. 20. n. 95.
66. a. 3. Facit integra ferè pars secunda, & præcipue. ex. 16. quæ est de influentiis Empyreii in alia corpora celestia, ac sublunaria.
67. a. 1. An repugnet lux spiritualis. ex. 32. n. 47. in f. 4. ex. 32. discutiuntur de luce plura deseruientia ad 4. artic. q. 67. legatur etiam ex. 78. n. 15
68. a. 2. An beatorum hominum corpora commorabuntur intra aquas supercaelestes. E. 23. Cuinam fini conducant aquæ supercaelestes. ex. 28. n. 179. Vbi de earum luce, & coloribus apparentibus.
- ead. a. 4. Conferunt quæ de Empyreo traduntur tertio quoque verbo.
73. a. 2. Qui intelligantur verba illa Genesios 1. v. 4. Cœlauerat ab omni opere suo, quod creauit Deus, ut faceret? ex. 16. n. 12. & 26.
67. vsque ad 73. inclusiue, Vitia sunt quæ habentur in ex. 28. f. 14. & 15.
76. a. 7. An Empyreum insuat in dispositiones ad animam rationalem? ex. 16. n. 36.
78. a. 3. Inutilia forsitan non erunt quæ de sensibus externis beatorum hominum proponuntur per totum lib. 8.
- ead. a. 4. Conueniens erit ex. 34. Item pro q. 80. & 81.
84. a. 2. An beati homines per species infusas externis sensibus percipient obiecta non existentia. ex. 32. f. 3.
- ead. a. 7. An beati homines ut intelligant, debeant speculari phantasmata, & ad ea conuerti? ex. 34. n. 4
85. a. 1. An phantasia ministratura sit species intellectui possibili beatorum hominem abstractas à phantasmatibus per intellectum agentem. ex. 34. n. 3.
89. a. 7. An cognitio anima separata promoveatur, aut retardetur ex obiecti vicinia, aut distantia? ex. 28. n. 24.
90. a. 2. & 3. An Empyreum medio lumine insuat in dispositiones ad animam rationalem, itemq; in animales, & vitales spiritus hominis. ex. 16. n. 36.
91. a. 2. An primi hominis corpus efformatum sit à Deo assumente figuram humanam. ex. 28. n. 127.
- ead. a. 3. Qualis fuerit pulchritudo Adam? Ibidem. Quo sine homini Deus conceperit rectam figuram, seu statueram. n. 181. an Adamus fuerit pulchrior, quam Christus. n. 128.
94. a. 1. An Adamus in statu innocentie viderit Deum per essentiam? ex. 18. num. 145.
- ead. a. 4. An homo in statu innocentie pateatur deceptionem penes sensus externos. ex. 32. n. 31
- q. 102. Et quatuor eius articulis, An homo fuerit factus in paradiso. ex. 20. n. 12. Multa alia explicantur sparsim de paradiso Adamico in toto opere.
108. a. 8. Quanam ratione homines beati implebunt in cælo ruinas Angelorum? ex. 20. num. 16. & 21. ex. 19. sect. 12. ex. 20. f. 19
- q. 110. Et tribus eius articulis, An Angeli efficiant lucem in Empyreo. ex. 20. n. 95. & seqq. Vbi abundè excluditur virtus transeuntes effectiua Angelorum in corpora, excepto motu locali.

q. 112.

Index Theologicus Difficultatum.

- q. 112. a. 1. Sime aliqui Angeli, qui ex Empyreonunquam in ministerium mittantur? ex. 18. n. 64. ex. 20. n. 85
- ead. a. 3. Reuise difficultates ad q. 53. a. 1.
131. a. 1. An Empyreum habeat Angelum custodem? ex. 20. f. 9
- ead. a. 4. An custodia hominum per Angelos maneat in patria? Ibidem. n. 88. Pro reliquis articulis eiusdem q. facit f. 12. ex. 20.
115. a. 3. Reperies non contemenda in ex. 16.
117. a. 4. An anima separata queant exercere transeuntem aliquam actionem in corporibus? exercit. 20. num. 100. ex. 33. n. 82
175. a. 3. An S. Paulus in raptu viderit essentiam Dei? ex. 22. n. 68.
- ead. a. 4. An visio Dei alienet à sensibus? ex. 32. n. 62
- ead. a. 5. An S. Pauli anima in raptu fuerit à corpore separata? Et an mortale S. Pauli corpus fuerit inuictu in stationem Beatorum? exercit. 22. à num. 66
176. a. 1. & 2. An beati homines in Empyreo habebunt linguarum donum? ex. 29. num. 21

In 3. p. S. Thomæ.

- Pro q. 4. a. 1. **A**N natura irrationalis possit assumi à Verbo diuino? ex. 28. num. 54.
11. a. 2. An usus scientia infusa in beatis hominibus possit esse cum conuersione ad phantasmata. ex. 34. n. 4.
14. a. 4. An Christus Dominus semper effecerit sensationes externas obiectis conformes? ex. 32. n. 22. & 32. Quanta fuerit pulchritudo corporis Christi? ex. 28. n. 124
21. a. 1. An nunc in cælo Christus oret vocaliter ad Patrem? ex. 29. n. 9
25. a. 4. Deseruit ex. 25. Quæ est de Christi Cruce conseruanda in Empyreo post diem extremi Iudicij.
27. a. 1. Infructuosa non est ex. 19. De Deipara Virgine ut Empyreii incola.
- ead. a. 2. An si ante Christum obiisset Deipara, pergeret huius anima ad sinum Abrahe? Et alia difficultates notata ad 1. 2. q. 81. n. 3
28. a. 3. An S. Ioseph sponsam Mariam fixo obtutu aspiceret aliquando nequiverit?
29. a. 2. An S. Ioseph sponsus Deipara resurrexerit cum Christo? ex. 22. n. 43. Vbi alia de S. Ioseph. ex. 28. n. 150
30. a. 3. Qualis fuerit visio qua Angelum annuntiantem conspexerit Deipara? ex. 28. n. 37
36. a. 5. An nocte Natiuitatis Christi omnes Angeli descenderint è cælo? ex. 16. n. 42. an Angeli egerint choreas ad præsepe Christi nativæ. 26. n. 4
37. a. 1. An Christi præputium maneat in terra inanime, & simul in cælo animatum. ex. 22. n. 45
39. a. 5. Quidnam significet apertio cælorum in baptisate Christi. e. 21. n. 12
40. a. 2. An Christus in vita mortali riserit. ex. 33. n. 25
45. a. 2. An claritas Christi in Transfiguratione fuerit supernaturalis. ex. 32. f. 4.
- ead. a. 3. An Moysis anima in aliquo corpore assumpto

In 1. 2. S. Thomæ.

- Pro q. 1. a. 7. **A**N eiusdem effectus possint dari duæ causæ finales adæquate? ex. 16. n. 56
- q. 3. & 4. Congruit tum lib. 8. qui est de externis, & internis actionibus materialibus beatorum hominum: tum ex. 21. quæ est de beatitudine animarum ante generalem corporum resurrectionem. In n. 134. An anima reunita corporibus eleuabuntur ad maiorem beatitudinem essentialem? De dotibus corporum glorificatorum, & præcipue de agilitate agitur in sect. 3. exerc. 33
- q. 31. vsque ad 34. Inclusive utilis erit lib. 8. & præsertim f. 5. ex. 32
35. a. 3. An tristitia in Demonebus excludat omne gaudium? ex. 20. n. 193
81. a. 3. An Deipara Virgo contraxerit peccatum originale? ex. 18. n. 178. an Deipara fuerit libera à debito proximo incurrendi peccatum originale? Ibidem n. 181. an si Deipara contraxisset peccatum originale, & obiisset ante Christum, pergeret ad Sinum Abrahe? ex. 18. f. 15
87. a. 3. Vbi nam post resurrectionem manebunt pueri decedentes cum peccato originali? ex. 28. n. 197

In 2. 2. S. Thomæ.

- Pro q. 13. a. 4. **A**N post resurrectionem erit contra Deum? ex. 29. n. 14
83. a. 11. Cur in lege veteri oratio facta sit ad Angelos, & non ad SS. PP. exerc. 20. num. 31
- ead. a. 11. An Sancti, qui nunc cum corporibus glorificatis sunt in cælo, orent pro nobis vocaliter? ex. 29. n. 9
- P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars II.

à à 3 assumpto

In secundam partem Empyreologiae,

- assumpto adfuerit Transfigurationi Christi?* ex. 18. n. 52. ex. 22. à n. 29. *Vnde aduenerit Elias, ut a desset eidem Transfigurationi?* ex. 18. n. 139. & in anterioribus, atque posterioribus. *An Apostoli in Transfiguratione Christi viderint corporeis oculis animam Eliae,* ex. 28. n. 37. *An Apostoli in Transfiguratione Christi eisdem oculis conspexerint essentiam diuinam?* ex. 32. num. 45
46. a. 10. *An Adamus sepultus fuerit, ubi Christus est crucifixus?* ex. 22. à n. 26
- ead. a. 11. *Examinantur plura de Bono Latrone.* ex. 18. sect. 7. ex. 22. n. 47. ex. 28. num. 126
49. a. 5. *Fueritne Christus ex hominibus primus Empyreici incola?* ex. 18. à sect. 9. vsque ad 15. inclusiuè.
51. a. 2. *An, & ubi extet sudarium, quod fuit super caput IESV in sepulchro?* ex. 22. à num. 35
52. a. 2. *An damnatorum in Infernum descendit Christi anima? An illuc descendet Christus post diem generalis Iudicij?* ex. 33. à n. 11. *An anima Christi descendit verè ad Inferos?* exerc. 20. num. 93. & 125
- ead. a. 4. *An Christus ante solemnem Ascensionem in Empyreum ascenderit priuatim in ipsum simul cum Bono Latrone?* ex. 18. sect. 7. *An anima Christi paradysum terrestrem inuiserit in triuo separationis?* ex. 18. n. 112
- ead. a. 5. *An Christi anima descendens ad sinum Abrahae liberauerit inde Sanctos Patres?* ex. 18. n. 126. ex. 21. à n. 6. *Quo instanti viderint Deum anima Sancta existentes in sinu Abrahae?* exerc. 18. n. 108. ex. 21. n. 75. *An in sinu illo perpeffa sint aliquam tristitiam?* ex. 18. n. 183. *An ad praesentiam anime Christi resplenderit ille sinus?* exerc. 20. n. 100. *Quoniam Sanctorum anime existentes in illo sinu deducta sint, vsquedum Christus ascenderit in caelum?* ex. 18. n. 112. 118. & 119
- ead. a. 6. & 7. *Facit ex. 23. à num. 23. ex. 28. num. 204*
53. a. 3. *An Christus primò resurrexerit ad vitam immortalem?* ex. 18. à num. 130. ex. 22. n. 49
54. a. 1. *An vultus Christi pulchritudo aueta sit in resurrectione?* ex. 28. n. 128. & n. 169. *An lineamenta vultus Christi mutata sint ad tempus post resurrectionem?* ibid.
- ead. a. 3. *An caeleste corpus sit tangibile?* ex. 32. à num. 7
- ead. a. 4. *An corpus Christi debuerit resurgere cum cicatricibus?* ex. 24. num. 2. & 16
55. a. 3. *An Christus post resurrectionem, quando cum Discipulis non conuersabatur, commoratus fuerit in paradiso terrestri, antequam caelestem adierit?* exerc. 18. num. 118
- ead. a. 6. *Quisnam sit sensus illorum verborum apud Ioannem 20. v. 17. Noli me tangere?* ex. 32. n. 3.
57. & 6. *eius articulis competens est ex. 18. que est de Christo ut Empyreici incola. Videatur etiam exercit. 23. section. 9. & 10. an Sancti Patres, qui Christo resurgente resurrexerunt, ascenderint ad Empyreum cum ipso in corporibus gloriosis?* exerc. 22. sect. 1. *Legantur item exercit. 18. num. 126. & 127. exercit. 21. num. 6. & 7. Quisnam fuerint SS. PP. anima, & corpore glorioso comitati Christum in Empyreum?* exercit. 22. sect. 2. *An omnes Angeli à caelo descenderint, ut IESVM ascendentem comitarentur?* ex. 16. num. 42. *An Angeli assumpserint corpora in triumpho Christi ascendentis.* ex. 22. num. 50. *Quoniam ministerium praestiterint Angeli Christo ascendenti?* exerc. 19. n. 56. *An Christus postquam ascendens disparuit ab oculis Discipulorum, peruenit ad Empyreum non percurrendo medium spatium?* ex. 33. num. 49. *Et vniuersim ad quærit. 57. commoda erit.* sect. 3. exerc. 33
58. a. 1. *An Christus stet, vel sedeat corporaliter in Empyreum?* ex. 23. sect. 8.
- ead. a. 4. *An Deipara Virgini conueniat sedere ad dexteram Dei?* exercit. 19. num. 75
59. a. 5. *Opportuna erit ex. 21. De animabus ut Empyreici incolis ante diem vniuersalis Iudicij.*
61. a. 4. *An in caelo erunt aliqua Sacramenta?* ex. 24. num. 13. *Qua in ex. disputatur copiose, an permanebit in caelo Sacramentum Eucharistiae?*
68. a. 2. *An infantes qui sine aqua lustrali decedunt, saluentur?* ex. 28. n. 204. *Consultatur etiam ex. 23. à n. 28.*
69. a. 3. *An adulti differentes susceptionem Baptismi vsque ad mortem, saluentur?* ex. 23. sect. 5
- ead. a. 7. *An per Baptismum aperiat bapuzatus ianua Regni caelestis?* ex. 21. n. 12. *an qui obeunt statim post ritè, & fructuosè susceptum Baptismum, pergant rectè ad caelum?* ibid. à n. 34. *Vbi etiam an qui Martyrium patiuntur?*
71. & 4. *eius articulis, quam de causa Catechumeni conuertebantur ad Orientem, postquam ad Occidentem respicientes*

Index Theologicus Difficultatum.

- ientes renuntiabant Sathana?* ex. 23. n. 74
75. a. 1. *An idem corpus possit diuinitus constitui circumscriptiuè in multis locis?* ex. 18. f. 5
76. a. 7. *An corpus Christi existens sub speciebus sacramentalibus videri queat per oculos nostros eleuatos?* ex. 28. à n. 15. *An Christus ut existens in Eucharistia videat corporaliter se ipsum. An Deipara Virgo viderit corporaliter Christum ut existentem in Eucharistia?* Ibid. n. 23
- ead. a. 8. *An verum Christi corpus remaneat in Sacramento Eucharistiae, cum miraculosè apparet sub figura pueri?* ex. 32. n. 25
80. a. 2. *Quanam ratione Angeli, & anima beata dicantur in caelo manducare spiritualiter Christum?* ex. 24. n. 19
- ead. a. 3. *Quidnam fiat de speciebus Sacramentalibus, quando à brutis corroduntur, aut deuorantur? An transferantur in Empyreum?* exerc. 22. n. 75. & 76
81. a. 1. *An Christus post resurrectionem sumpserit Eucharistiam, porrexeritque eam Discipulis apud Emmauntinum castellum?* ex. 24. n. 5. & 19
82. a. 1. *An post generalem resurrectionem poterunt sacerdotes consecrare Eucharistiam?* ex. 24. n. 12
- orationes nostras?* ex. 20. n. 31. *An Christus, & Sanctissima Mater, & si qui sunt alij cum corporibus glorificati in caelo, orent vocaliter pronobis ad Deum?* ex. 29. n. 9
73. a. 1. *An Crucis in caelo apparitio erit signum precedens aduentum Christi ad Iudicium generale?* ex. 25
74. a. 1. 4. 5. & 6. *Conueniens est ex. 28. f. 14. & 15. An faces elementorum decientur in Infernum?* ex. 28. n. 194.
76. a. 2. *An voce emissà à Christi ore excitantur mortui?* ex. 29. n. 9
77. a. 1. *Conducens est tum ex. 19. tum ex. 22. a. 23*
78. a. 1. *An aliqui homines nunquam morientur?* ex. 18. n. 132
79. a. 2. *An homines resurgent cum iisdem potentis sensitiuis?* exerc. 28. num. 34. & 35
80. a. 1. *An intestina hominum glorificatorum plena erunt humoribus suauè olentibus, vel vacua?* ex. 30. n. 6
- ead. a. 2. *An beatorum hominum capilli defluent per humeros?* ex. 27. n. 13.
81. a. 3. *An omnes resurgent in sexu virili?* ex. 21. n. 146
- ead. a. 4. *An in caelo erit ciborum usus?* ex. 31. à n. 4. *Et vniuersim pro q. 80. & 81. lustretur oculus.* f. 13. ex. 28
- q. 82. *Facit lib. 8. de externis, & internis actibus materialibus beatorum hominum. An impassibilitatis dos consistat in qualitate positua?* ex. 32. n. 84
83. a. 1. *An dos subtilitatis consistat in qualitate positua?* exerc. 32. num. 75
- ead. a. 4. *An glorificata corpora erunt penetrata in eodem loco?* ex. 23. n. 56. *An locorum ordinem habebunt glorificata corpora in Empyreum. Quisnam sit particularis locorum ordo seruandus à glorificatis corporibus?* ex. 23. f. 9. 10. & 11.
- ead. a. 5. *An partes corporis glorificati penetrari poterunt inter se se ratione qualitatis, qua sit dos subtilitatis?* ex. 32. n. 75.
- ead. a. 6. *An corpus gloriosum sit impalpabile.* ex. 32. f. 1.
- q. 84. *Deseruit tota ex. 33. Qua est de motu locali beatorum hominum in Empyreum.*
- q. 85. *Habentur multa de luce corporum glorificatorum.* ex. 28. n. 12. & 138. ac 143. necnon 172. ex. 32. sect. 4. exercit. 33. à n. 110.
86. a. 1. *An damnatorum corpora resurgent sine suis deformatatibus?* ex. 28. n. 171

In supplementum 3. p. S. Thomæ.

- Pro q. 2. a. 2. **A**N pueri, qui cum originali decesserunt ante Christum, crediderint ipsi pradicanti, cum descendit ad inferos, & penitentiam egerint? ex. 28. n. 204
69. a. 1. & 2. *Conducit ex. 21. De animabus ut Empyreici incolis ante diem extremi Iudicij. Legatur etiam f. 6. ex. 20.*
- ead. a. 4. *An locus Beatorum aliquando vocetur sinus Abrahae?* ex. 18. n. 166. *Complura de sinu Abrahae tractantur frequenter.*
- ead. a. 7. *Faciant cuncta propè qua de Empyreum expenduntur.*
70. a. 1. & 2. *An in anima separata maneat potentia sensitiua?* ex. 20. n. 187. *an anima separata possit elicere actus sensitiuos?* ibid.
- ead. a. 3. *Quomodo sciuntur anime damnata torqueantur ab igne?* ex. 20. f. 11. & praesertim in n. 87
71. a. 5. *An damnatae anime subleuentur pœnis per suffragia viuorum?* ex. 19. f. 6
72. a. 1. *An Sancti videntes Deum cognoscant*

In secundam partem Empyreologiae.

- 88.a.2. *An in Iudicio generali Christus proferet vocaliter sententiam? ex. 23. n. 61. ex. 29. n. 9*
- cad.a.4. *Quales erunt nubes, in quibus Christus veniet iudicaturus mundum, & in quibus rapiuntur electi obviam Christo? ex. 28. n. 203. Qualis erit dispositio localis iudicandorum in Valle Josaphat. ex. 23. num. 60. An Christus ibi iudicaturus sedebit? ex. 23. n. 47. ex. 18. n. 53.*
- 90.a.2. *An Christi Domini Crux, & alia Passionis instrumenta apparebunt in Iudicio. ex. 25. f. 1. & 3. An veteris Testamenti Arca? ex. 24. n. 6. & 20. ac 21.*
- 91.a.1. *Quisnam sit finis innoationis mundi post Iudicium? ex. 28. n. 191*
- cad.a.2. *An post Iudicium cessabit motus corporum caelestium? ex. 29. à n. 40. An caelum sydereum aget post diem Iudicij? ex. 16. n. 4. & 16. ex. 32. n. 63. An tunc manebunt Planetae, & Astra, & in quo hemisphario Sol, ac Luna? ex. 28. n. 188. & 189*
- cad.a.3. *An in corporibus sydereis augebitur claritas? ex. 28. à n. 186.*
- cad.a.4. *An Elementa manebunt post Iudicium? ex. 28. à n. 192. An innoabuntur per receptionem alicuius claritatis? An terra fiet plana? An omnino operietur aquis? ibid.*
- cad.a.5. *An post Iudicium floribus, & plantis ornabitur terra? ex. 28. à n. 195.*
- 92.a.1. & 2. *Perspice difficultates ad q. 12. p. 1.*
- cad.a.3. *An beati cognoscant per eandem visionem, qua Deum intuentur, ea, qua ipsis de nouo reuelantur? ex. 32. à num. 65.*
- 93.a.1. *An Sanctorum beatitudo augeatur post Iudicium? ex. 21. n. 134. & 135*
- 94.a.1. *An beati homines videbunt corporaliter ex Empyreo damnatos existentes in Inferno? ex. 28. f. 16. An cognoscent intellectualiter penas damnatorum? ex. 28. n. 209*
- 95.a.1. *An id, quod dicitur dos corporum glorificatorum, debeat esse qualitas positiva intrinseca? ex. 33. n. 92.*
- 96.a.10. *Quales futurae sint Aureole in corporibus beatorum hominum? ex. 19. n. 76. ex. 27. n. 13. ex. 33. n. 102. An Deipara Virgo Regio velut diademate insigniatur in caelo? ex. 19. f. 8. An digne sumentes Eucharistiam gaudebunt in caelo ornatu speciali externo? ex. 19. n. 78*
- 97.a.1. *An damnati homines stient, & esurient? ex. 31. n. 14. & 15. An humore quodam amaro cruciabuntur in lingua, & palato? ibid. n. 13. An efflabunt graue olentem fetorem? ex. 30. n. 7. An videbunt Demones in corporibus assumptis de formis suis? ex. 26. n. 3*
- cad.a.2. *An in Inferno erunt vermes corporales incorrupti? ex. 28. n. 203*
- cad.a.4. *An ignis Tartareus careat omni luce? ex. 28. n. 117. An damnatorum corpora erunt in Inferno velut commassata? ex. 23. n. 99*
- cad.a.7. *An extra mundum existant damnati? ex. 18. num. 12. & 38. Quanta amplitudinis sit Orcus? exerc. 23. num. 99*
- 98.a.9. *An damnati videant nunc, & an videbunt, transacto Iudicio, gloriam Beatorum? exercitat. 28. à num. 213*

INDEX

INDEX RERVM, Et Verborum.

Littera E. monstrat Exercitationem; littera N. Numerum
seu materiae sedem.

A
Abiron
 BIRON corpus existere iam in Inferno, probabile aliquibus est. ex. 22. num. 11.

Ablutio.
Ablutio defunctorum corporum in morte fuit Gentilibus. ex. 19. n. 51.

Abraham.
Abraham immortalis cum Christo resurrexit? ex. 22. num. 22. Beatorum sedes vocatur nonnunquam sinus Abrahæ. exerc. 18. num. 166.

Accidens.
Accidens potest diuinitus conseruari absque omni subiecto. exerc. 18. num. 75. Accidentia omnia naturalem, aut essentialem oppositionem habentia non possunt comitari corpus bilocatum. exerc. 18. n. 96. Spiritualibus accidentibus partes non repugnant. ex. 20. n. 137. Accidentia Eucharistica simul cum Christi corpore nunquam ad caelum euehuntur. exerc. 22. n. 76. Accidens quo pacto operetur in consortio substantiae. exerc. 16. num. 47.

Actiones.
Actiones potentiae nutritivæ, & locomotivæ si ab vnionibus distinguantur, multò magis vitales sunt, quam ipsæ vniones. ex. 28. n. 21. Actiones intentionales à motu caelorum non pendent. ex. 32. n. 63. Actiones physicae Empyreæ à cæli syderum motu non pendent. Ibidem. Immotis cælis ignis per actionem physicam calorem produceret. Ibidem. Vna actio adæquata non exigit alterius cuiuslibet non esse. ex. 16. n. 64. Decretum Dei ad probandam impossibilitatem duplicis adæquatae actionis, confictum omnino est. Ibidem. Hoc decretum non probaret naturalem impossibilitatem duarum actionum. Ibidem. Ex vnitate actionis non desumitur vnitas termini. exerc. 16. n. 65. Multiplex actio non obstat vnitati effectus. Ibidem. Duplex actio vel eiusdem, vel diuersae speciei potest ad eundem effectum terminari? Ibidem. Eadem causa necessaria duplici actione non potest naturaliter effectum causare, secus libera. exerc. 16. num. 67. Ex multitudine actionum effectus perfectio non crescit. exerc. 16. num. 68. Producibilitas effectus per plures actiones non dicit maiorem effectus per-

fectionem. Ibidem. Ex duabus adæquaris actionibus nulla superflueret respectu causarum. exerc. 16. n. 69. Multiplex actio instar monstruæ operationis esset. Ibidem. Quomodo monstruæ operationes eueniant? Ibidem. Actio non præstat essentialiter in actu secundo quod causa est apta in actu primo præstare. exerc. 16. n. 74. Duplex actio eundem effectum potest in diuersis instantibus causare. Ibidem. Totalitas actionis non consistit in eo, quod communicet distinctas essentialitates. Quælibet illarum actio totum esse effectum poneret. Nulla actum ageret, sed efficeret quod alia, quin per aliam effectum supponat. Ibidem. Potest effectus dependere ab actione, quam non solum non exigit, sed quam naturaliter respuat. exerc. 16. n. 79. Effectus absolutus non pender essentialiter se ipso à causa, secus actio. exerc. 16. n. 81. Ut duplex totalis actio deatur, non est necesse quod vna alteram contineat. exerc. 16. n. 84. Num spiritualis actio ab igne procedat in cruciatum animarum, aut Angelorum? exerc. 20. n. 104. & sequentibus.

Actus.
Actus potentiae vnde materialis, aut spiritualis dicatur. exerc. 18. num. 61.

Adamus.
Adamus cum Christo resurrexit. exerc. 16. num. 20. Adamus, & Eva in statu innocentiae vestibus non sunt vsi. exerc. 27. num. 8. Neque domibus vterentur, si in eo perseverarent. Ibidem. Fortè ornatus causa vestibus aliquando vterentur, si status innocentiae perseverasset. Ibidem. Adami phantasia speciei intellectui possibili ab agente abstractas ministrabat. exercit. 34. num. 3. Adami pulchritudo inferior pulchritudine Christi gloriosi. exerc. 28. num. 128. Adamus statim ac conditus caelum conspexisse dicitur. exerc. 28. n. 182. Loquutus est Hebraicè in statu innocentiae. exercit. 29. num. 34. Adamo imminutam potentiam visiuam post peccatum qui asseruerint. exerc. 28. num. 221. Extra paradysum fuit creatus Adamus. exerc. 20. num. 12. Eius corpus fuit sepultum vbi Christus crucifixus. ex. 22. n. 16. & sequentibus Resurgens cum Christo ascendit in Empyreum corpore iam glorificato. Ibidem.

Aër.
Aër elementari plenè erunt interiora corporum glorificatorum intra Empyreum? ex. 26. n. 11.

Eneas.

In secundam partem Empyreologiae,

Aeneas.
Aeneas corporis ad caelum raptus apud Ethnicos. ex. 23. n. 35.

Agilitas.
Agilitas sessioni ex se non pugnat. ex. 23. num. 44. Agilitatis dos non est compingitum visionis corporeae Beatorem. ex. 32. numer. 79. Non est qualitas positiva Beatis superaddita. ex. 33. n. 91. si esset qualitas Beatis superaddita subiectaretur immediate in anima. ex. 33. num. 99. Agilitatis dos grauitationem beatorum corporum naturaliter impedit. ex. n. 28.

Alexander.
Alexandri Magni caelum habitantis figmentum apud Ethnicos. ex. 23. num. 30. Alexander suauissimum a corpore odorem emittebat. ex. 30. num. 3. Necessitas iacendi in lecto, ex inualentia proueniens, signum Alexandro fuit propinqua mortis. ex. 23. n. 53.

Alleluia.
Alleluia crebro audietur in Patria. exercit. 29. num. 33.

Anna.
Anna B. Virginis Mater an cum Christo resurrexerit. ex. 22. n. 42.

Anabaptista.
Anabaptista in caelum se ascensos cum corporibus iactabant. ex. 23. n. 39.

Ananias, Azarias, & Misael.
Ananias, Azarias, & Misael non surrexerunt cum Christo. ex. 22. num. 35. Eorum corpora Babylone Alexandriam translata fuere. Ibidem. Horum reliquiae in Ouentensi Ecclesia coluntur. Ibidem.

Anaxagoras.
Anaxagoras, expetiit Solem contingere. ex. 32. num. 14.

Angeli.
Angelos esse Empyreii incolae, auctoritate probatur. ex. 20. n. 1. Caelum Sydereum non est habitaculum Angelorum. ex. 20. num. 2. Existentiam Angelorum in caelo ipsi Ethnici cognouerunt. ex. 20. num. 3. Proportio inter caelum, & Angelorum naturam explicatur. ex. 20. num. 4. Nulli fuere in Empyreo creati. ex. 20. num. 5. Si Angeli ad ordinem supernaturalem non eleuarentur, decens habitaculum eis supercaelestes aquae praebent. ex. 20. num. 12. Angelis viatoribus diuersus debet esse locus viae, ac patriae. ex. 20. num. 13. Dignitas Empyreii Angelorum peccatum abhorret. ex. 20. num. 14. Angelorum, & Adami in statu innocentiae gratia, & gloria fuit ex Christi prauiis meritis impetrata. ex. 18. num. 185. Non ideo praecise Angelis non dilata visio beata, quia ipsi non peccauerunt; sed quia aliorum peccatis obnoxij poenae non sunt redditi. Ibidem. An Angeli plurimi ante diem Iudicij Empyreum non deserent? ex. 18. n. 64. Ideo statim in Empyreum introducti, quia hoc visio beata eis communicata exigebat. ex. 18. num. 172. Ideo in Empyreum statim introducti, quia Christi redemptionem non expectabant. ibid. Angeli nullam ex se emittunt lucem. ex. 16. numer. 42. Omnes Angeli descenderunt ex Empyreo, ut Christum, ac Deiparam ascendentes comitarentur, ut ferunt aliqui. Ibidem. Angeli non semper existunt cum Vbi maximo. ex. 16. num. 59. Existere possunt per Vbi diuisibile. Ibidem. Angelus naturaliter potest dependere a duplici vocatione sufficiente. Ibidem.

Possunt existere in Vbi minimo. Ibidem. Existunt in loco per vocationem distinctam. Ibidem. Quo in sensu verum sit, Angelum posse naturaliter, duplicem vocationem adaequatam habere? ex. 16. num. 60. Terminum habent in extensione ad locum. ex. 16. num. 68. Mali Angeli statim post peccatum in Infernum detrusi. ex. 20. num. 28. An Angeli relinquunt sedes hominibus superiorum meritorum, necne? ex. 23. num. 63. Caelorum motores in Oriente caeli parte commorantur. ex. 23. num. 78. Pro inaequalitate meritorum inaequales stationes in caelo habebunt? ex. 23. num. 82. Non erunt in eadem caeli parte. Ibidem. Angelos immultiplicabiles individualiter, vnde didicerit S. Thomas. ex. 20. num. 201. Angelorum multitudo ferè innumerabilis. ex. 20. num. 202. De eorum multitudine reuelatio B. Angelae Fulginati. ex. 20. num. 203. Eorum numerus excedit numerum hominum simul existentium. ex. 20. num. 204. Personae publicae ultra priuatum Angelum habent etiam alium, a quo dirigantur in ordine ad bonum regimen. ex. 20. num. 205. Ecclesiis, & oratorijs Angeli sunt deputati. Ibidem. Elementis, speciebusque rerum sensitiuarum, ac vegetabilium Angeli designati. Idem. Quotus Angelorum numerus ab aliquibus assignatur? ex. 20. numer. 211. Angelo cuiuslibet peculiaris locus est deputatus in Empyreo. ex. 23. num. 62. Angeli in caelo, licet physice possent tamen non penetrabuntur inter se. ex. 23. num. 82. Angelorum numerus quotus sit? ex. 23. num. 83. Maximam caeli partem occupabunt. Ibidem. Spatium ab Angelo occupandum, dubium, quantum sit. ex. 23. num. 85. Fortasse occupabunt quantum homo gloriosus. Ibidem. Quod perfectiores sunt, eo ampliore locum possunt occupare, non tamen occupabunt, quem poterunt. Ibid. Angelorum intuitiua potentia quanta sit iuxta aliquos, exercit. 28. num. 224. Angeli in caelo aliquando corpora assumunt ad hominum delectationem? exerc. 26. num. 2. Haec corporum assumptio magis Angelos conciliabit hominibus. Ibidem. In honorem Christi ceder, ibidem. Saepè in corpore hominibus apparerunt. Ibidem. In specie humana cum Adamo, & Eva in paradiso conuersati sunt. ex. 26. n. 3. Nullae erunt Angelorum cum hominibus choreae nisi corpora assumant. ex. 26. n. 4. In hac assumptione nulla fallacia erit. ex. 26. n. 5. Num gaudium homines beati ex Angelis percipient, nisi hi se corporibus induant? ex. 26. n. 4. Haec corpora ex materia Empyreae consistunt. ex. 26. n. 7. Ad breue tempus poterunt esse extra Empyreum cum corporibus ex Empyreae, materia ex. 26. n. 8. Corpora aërea communiter descendentes induent, licet possunt Empyreae ex. 26. n. 10. Possunt se mouere discretè ex. 33. n. 42. Angelos corporeos esse censuerunt aliqui Patres. ex. 28. n. 31. Alij putarunt, Angelos compositos esse ex corpore, & spiritu ab illo inseparabili. Ibidem, Angeli sonum percipiunt, diuerso tamen modo a perceptione auditus nostri. ex. 28. n. 51. Angelus habens distinctum intellectum posset cognosci ab habente indistinctum. ex. 28. n. 70. Angeli in assumptis corporibus mirae delectationis obiectum erunt beatis hominibus. ex. 28. n. 160. Angeli non deberent constitui in loco, qui supra Empyreum posset creari. ex. 20. n. 26. Angelis non est dilatus ascensus in Empyreum post

Index Rerum, & Verborum.

post acceptam supernaturalem beatitudinem ex. 20. n. 28. Mali Angeli peccatum tempore propinquo creationi antecedenti mundi, & succedenti hominis lapsui. ex. 20. n. 29. Empyreum lustratione egeret, si Angeli in eo peccassent. ex. 20. n. 15. Respondetur aliquibus auctoritatibus pro Angelorum in Empyreo creatione. ex. 20. n. 16. Angeli stare possunt in qualibet caelesti Sphaera, etsi moueatur. ex. 20. n. 25. Non nisi eleuati supernaturaliter thronum Dei stipant. Ibidem. Sententia asserens, Angelos extra empyreum conditos, a censura liberatur. ex. 20. n. 27. Parum tutum est, asserere Angelos bonos non fuisse beatos ante Christi Incarnationem. ex. 20. n. 29. Angeli ante Christi Incarnationem semper in Scriptura inuocantur. ex. 20. n. 31. Angeli beati, & animae non possunt ex lege Dei habitare extra omnem locum corporeum. ex. 20. n. 40. Auctoritate haec sententia probatur. Ibidem. Angeli creati sunt simul cum mundo corporeo. ex. 20. n. 43. Debent esse intimè Empyreo praesentes. ex. 20. n. 44. Praesentibus rebus corporalibus. ex. 20. n. 45. Mens Platonis & Aristotelis circa Angelorum locum. ex. 20. n. 47. Nullibi non existunt. ex. 20. n. 51. Non repugnat de potentia Dei absoluta nullibi existere. ex. 20. n. 56. Possunt existere, quin gaudeant potentia proxima agendi transeuntes circa subiectum extrinsecum vnum potius, quam aliud. ex. 20. n. 57. Possunt in distans agere. Ibidem. Indigent vocatione essent Deo negatiue praesentes. ex. 20. n. 59. Proprii ad vocationem praecise habent hanc praesentiam. Ibidem. Praesentia Angelorum respectu Dei non indiget vocatione ab vtroque distincta. Ibidem. Haec praesentia est Angelis necessaria, secus praesentia ad aliquod spatium. Ibid. Angelorum duratio ab ipsis, & instanti est indistincta. ex. 20. n. 60. Decretum producendi Angelum, sicut & destruendi non terminatur ad durationem, sed ad instantia. Ibidem. Quale sit decretum destruendi Angelum? ex. 20. n. 63. Angeli absque vocatione negatiue essent mundo praesentes. ex. 20. n. 66. Non existunt in loco per operationem. ex. 20. numer. 73. & 91. Non possunt naturaliter se mouere de extremo ad extremum, nisi per medium. ex. 20. n. 74. Supra Empyreii conuexum possunt se naturaliter mouere. ex. 20. numer. 74. ut moueantur, non requiritur corpus, ad quod accedant. Ibidem. Non vbi cantur per alligationem ad corpus. ex. 20. numer. 75. Non possunt naturaliter esse nullibi. ex. 20. n. 79. Non possunt distantes vnum caelum mouere immoto medio. exercit. 20. numer. 81. Mali Angeli praesentes sunt energumenis, ut ipsorum corpora moueant. Ibidem. Fixi sunt motores Angeli sphaeris, quas mouent. ex. 20. numer. 82. Corpus mouere valent per impulsum. ex. 20. numer. 83. Angeli caelorum motores infra Empyreum degunt. ex. 20. numer. 82. Ex suis sphaeris Deum vident. ex. 20. n. 84. Angeli, qui mittuntur ad terras, Deum intuitiue vident. Ibidem. Ad terras missi non persistunt simul in Empyreo. ex. 20. numer. 86. Angelus custos non est designatus Empyreo. ex. 20. numer. 88. Angeli caelorum motores ab hoc munere post diem Iudicij desistant. Ibidem. Angeli caelorum custodes ob motum eis sunt assignati. ex. 20. num. 89. Daemonum ascensum ad Empyreum Deus ipse prohibet, non Angeli. Ibidem. Angeli post

sunt suspendere suam omnem operationem eternam. ex. 20. num. 94. Nihil erga Empyreum operantur. ex. 20. num. 95. Non possunt motum in Empyreo causare. Ibidem. Lucem causare non possunt. ex. 20. num. 95. Qualitas Angelica productiua lucis reicitur. ex. 20. num. 99. Nisi spiritualis actio ab igne procedat in cruciatum Daemonum, aut animarum. ex. 20. num. 104. Dolor proueniens malis Angelis ex igne potest ab ipso igne effici. ex. 20. n. 105. Potest etiam ab apprehensione ignis causante dolorem. Ibidem. Angeli nullam vim patiuntur ex existentia in Empyreo. ex. 20. n. 105. Possunt existere in Vacuo, & supra Empyreum. ex. 20. num. 106. Non sunt in loco per operationem. ex. 20. num. 91. Quando mouentur non resultat mutatio in corporibus penetratis, sed in se ipsis. ex. 20. n. 111. Ex motu aliqua mutatio intrinseca ipsis prouenit. Ibidem. Eorum cognitiones, & species existunt in loco absque operatione. ex. 20. n. 112. Non habent applicatam suam virtutem actiuam erga Empyreum. ex. 20. num. 113. Erga Vacuum non possunt applicare hanc virtutem. Ibidem. Angeli per hanc applicationem non sunt in loco. Ibidem. Haec applicatio Angelorum supponeret vocationem pro priori. ex. 20. num. 114. Haec applicatio Angelorum deberet esse aliquid distinctum a volitione Angeli, ac proinde identitatum cum vocatione. ex. 20. n. 115. Non adiuuant Empyreum in suis operationibus. ex. 20. num. 117. Angelos iuuare Empyreum ad operandum, non esset formaliter esse vbi cantos in Empyreo. ex. 20. num. 118. Non iuuant caelos nisi eos mouendo. Ibidem. Non mouent Empyreum. Ibidem. Non sunt in loco per meram exornationem Empyreii. ex. 20. n. 119. Haec Angelorum exornatio pro priori supponeret praesentiam localem. Ibidem. Eorum praesentia in Empyreo non est metaphorica. ex. 20. n. 121. Quae Angelorum praesentia dicatur aequiuoca respectiue ad corpora. ex. 20. n. 129. Existunt Angeli in loco per formam distinctam realem absolutam, quae est vbi cantio. ex. 20. n. 130. Angelorum vbi cantio non consistit in vnione ad corpus loco extrinsecum. ex. 20. n. 131. Eorum vbi cantio est spiritualis. Ibidem. Haec potest esse diuisibilis, aut indiuisibilis. ex. 20. n. 132. Eorum cognitiones, volitiones, & species sunt diuisibiles. ex. 20. n. 134. Eorum vbi cantiones pro diuersis locis adaequatis penetrari non possunt. ex. 20. n. 135. Possunt pro suo libito ad plura vel pauciora spatia se extendere. ex. 20. n. 136. In eis non datur voluptas similis illi, quam anima percipit, dum corpus, quod informat, odoratur suauia. ex. 20. n. 157. Mali Angeli habent speciem impressam caloris. ex. 20. n. 166. Boni Angeli luce delectantur tanquam signo diuinae amicitiae, luce producente in eis gaudium. ex. 20. n. 200. Versentur ne aliqui Angeli in Paradiso terrestri? ex. 18. n. 143. An in eo sint cum Adamo conuersati? ex. 26. n. 3. Egerintne tripudia ad praesepe Christi nati? exercit. 26. numer. 4. Angeli supremi habent influentias super medios, & infimos. exerc. 16. numer. 9. & 22. Vtrum omnes Angeli descenderint de caelo in Conceptione Christi, in nocte Natiuitatis, & hora Resurrectionis? exerc. 16. num. 42.

Anima.
Anima dolet per sympathiam cum corpore. ex. 20. n. 159. Anima praeter cognitionem doloris habet

In secundam partem Empyreologiae,

habet apprehensionem experimentalem ratione corporis, cum quo vnum totum componit. *ibid.* Ad hoc non indiget anima organis materialibus. *ibid.* Anima vnita corpori non recipit calorem. *ex. 20. n. 161.* Præcisè anima rationalis spiritalis est. *ex. 20. n. 162.* Animæ Purgatorij non ex alligacione ad ignem, sed visione dolent. *ex. 20. n. 169.* Animæ puerorum in originali decedentium non cruciantur in Limbo ex alligacione ad locum, sicut neque animæ SS. Patrum cruciantur in sinu Abrahæ. *ex. 20. n. 171.* Animæ Purgatorij aliter cruciantur, quàm ex consideratione ignis. *ex. 20. num. 173.* Animæ separatae quomodo igne torquentur? Vide *Damones.* Omnes potentia animæ sunt indistinctæ ab ipsa anima. *ex. 33. n. 99.* Animæ rationalis spiritalitas ex independentia à materia, & quantitate stabilitur. *ex. 28. n. 57.* Anima rationalis habet potentiam receptiuam donorum spiritalium supernaturalium. *ex. 28. n. 4.* In tali præcisè receptione miraculum nullum euenit. *ibid.* Receptio donorum supernaturalium est supra vires actiuas naturæ. *ibid.* Vnio temporalis non obstat animæ ad perceptionem spiritalium pro primo instanti suæ creationis. *ex. 28. n. 31.* Anima rationalis physicè attingitur per vnionem diuisibilem. *ex. 28. n. 41.* Animarum separatarum spatium in cælo idem est, ac erit post reuisionem cum corporibus. *ex. 23. num. 86.* Maius spatium occupare valent animæ separatae ac spatium corporis humani maximi. *ibid.* Possunt moueri discretè. *ex. 33. n. 42.* Animæ SS. PP. ad Inferos descendunt, exceptis Henoch, & Eliæ. *ex. 18. n. 27.* Eas Christus iam gloriosus ab Inferis reuocauit. *ibid.* Nulla anima ad Empyreum ante Christi ascensionem aduolauit. *ex. 18. n. 129.* Huius moræ ratio redditur. *ibid.* Quantum est ex meritis Christi statim post Christi passionem aperiri potuisset cælorum ianua. *ibid.* & in veteri Testamento ex præuis Christi meritis potuisset aperiri. *ibid.* Animæ VV. PP. non sunt reuinitæ corporibus ante Christi resurrectionem. *exerc. 18. n. 131.* Animæ iustorum nisi fuerint prius separatae à corporibus, & reuinitur, non obtinent vitam gloriosam corporum. *ex. 18. n. 132.* Ante resurrectionem Christi nulla anima adepta est beatitudinem cælestem in corpore. *ex. 18. n. 130.* De ascensu animarum in cælum plurimæ auctoritates expenduntur. *ex. 18. n. 155.* Animarum præsentia in Empyreo non est metaphorica. *ex. 20. n. 124.* Sanctorum PP. animæ Deum non viderunt ante Christi mortem. *ex. 18. n. 172.* Ex præuis Christi meritis, & antecederet applicatis Sanctæ fuerunt, & à reatu poenæ æternæ immunes. *ex. 18. n. 172.* Post animarum ad corpora reuisionem, congruum fuit, vt visionem beatam non obtinerent nisi vsque ad mortem Christi. *ibid.* Et si statim post mortem eis visio beata non fuerit concessa, hoc non præiudicat propensionem diuinæ ad benefaciendum. *ex. 18. n. 173.* Animæ in sinu Abrahæ propriam captiuitatem non fuerunt passæ. *ex. 18. n. 182.* A poenarum dolore spe salutis subleuabantur. *ex. 18. n. 183.* A Dæmonibus non cruciantur animæ in Purgatorio. *ex. 19. n. 69.* Anima rationalis habet vnicationem spiritali distictam ab vnicatione corporis. *ex. 20. n. 140.* Si Deus impediret sensationem materialem corporis non posset anima dolere materialiter ab igne. *ex. 20. n. 158.* Animæ separatae non sunt in loco per passionem ab igne. *ex. 20.*

n. 104. Animæ separatae non sunt in loco per operationem. *ex. 20. n. 100.* Animæ separatae passio ab igne supernaturalis esset. *ex. 20. n. 104.* Anima rationalis realiter sumpta vegetatiua, & sensitiua est. *ex. 16. n. 36.* Animæ omnino puræ statim post separationem ascendunt nunc Empyreum. *ex. 20. n. 28.* animarum beatarum existentia in Empyreo ante generalem resurrectionem probatur multiplici auctoritate. *exerc. 21. n. 1. & sequentibus.* Responderetur testimoniis Scripturæ, quæ videntur huic existentia obstat. *ex. 21. n. 13.* Hanc existentiam professi sunt Græcorum, & Latinorum oratores, qui conuenerunt in Concilio Lugdunensi. *ex. 21. num. 19.* Animas omnino puras vt existentes in Empyreo Ecclesia fidelibus proponit. *ex. 21. n. 26.* Nullus locus, aptior est præfatis animabus, quam Empyreum. *ex. 21. n. 30.* Animæ rationales superant perfectione omnia corpora vniuersi. *ibid.* Anima rationales vi innata sibi in Empyreum ascendunt post Christi ascensionem, quin retardentur, si omnino puræ sint. *ibid.* Hæc animarum existentia in Empyreo probatur rationibus. *ex. 21. n. 30.* Martyrum animæ, & puerorum post Baptisum ascendunt cælum statim post separationem. *ex. 21. n. 34.* Animæ damnatorum statim post separationem deruduntur in Infernum. *ex. 23. n. 37.* Animæ puræ à reatu poenæ, & culpæ, statim ac separantur cælum ascendunt. *ex. 21. n. 46.* Huic ascensionem animarum statim, ac separantur, non obstat Christi descensus ad Inferos. *ibid.* Animæ puræ omnino in statu Innocentiæ simul cum corporibus ad cælum eueherentur. *ex. 21. n. 48.* Quia corpus ad cælum non ascendit, non debet anima exulare statim ac separari. *ibid.* Existentiæ animarum in Empyreo illustratur prophana eruditione. *ex. 21. n. 49.* Plures Patres Ecclesiæ existentiam in Empyreo animabus omnino puris non concedunt ante diem Iudicij, tamen visionem Dei non denegant. *ex. 21. n. 56.* Plures alij visionem, & existentiam in Empyreo concedunt, tamen negant statim post separationem. *ex. 21. n. 64.* Alij indicant, animas transire per paradysum terrestrem. *ex. 21. n. 71.* Celeritas animarum in pergendo ad cælum. *ex. 21. n. 73.* Animæ omnino puræ in ipso instanti separationis Deum intuitiue vident. *ex. 21. n. 74.* Non differt Deus visionem animabus vsque ad introitum in Empyreum. *ex. 21. n. 75.* Anima potest diuinitus moueri motu instantaneo, licet naturaliter repugnet. *ibid.* Anima ad cælum mouet sese celeritate, qua nulla maior est naturaliter ei possibile. *ibid.* Possunt iuuari animæ ad cælum ascendentes impulsu ab Angelis comitantibus. *ibid.* Extra Empyreum indulgetur visio beata animabus ad Purgatorium non descendentibus. *ibid.* Plures Patres censuerunt inuitabile esse Purgatorium animabus Sanctorum. *ex. 21. n. 77.* Hæc sententia refellitur. *ex. 21. n. 78.* Qui Doctores censent animas aliquorum iustorum detineri in quodam loco sine passione ab igne? *ex. 21. n. 80.* Animæ omnino non puræ aliquando fuerunt detentæ in quodam loco vbi ab igne non paterentur, sed à consideratione dilatæ beatitudinis. *ex. 21. n. 82.* Error esset asserere, animas absque vlla culpa luenda detineri, ne ascendant Empyreum. *ibid.* Referuntur Patres, qui asserunt, animas iustorum non ascensuras in Empyreum vsque ad diem Iudicij, sed interim in paradiso detineri absque visione beata. *ex. 21. n. 84.* Plures Patres

Index Rerum, & Verborum.

Patres indicant, detinendas in aliquo subcælesti loco sine Dei visione. *ex. 21. num. 98.* Alij silent locum, in quo animæ degant; proferunt tamen non beari ante diem Iudicij. *ex. 21. num. 117.* Recensentur Hæretici, qui à Veritate Catholica de Dei visione, & existentia in Empyreo ante diem Iudicij, deuiant. *ex. 21. num. 123.* Ioannes XXII. tanquam priuatus Doctor dubitauit de beatitudine animarum ante generalem resurrectionem. *ex. 21. num. 124. & 128.* Post Definitionem Benedicti Papæ XI I. error est in fide, negare beatitudinem animarum ante generalem resurrectionem. *ex. 21. num. 127.* Refertur mens Ioannis Papæ XXII. circa hanc quæstionem. *ex. 21. num. 129.* Extrema Ioannis verba circa hanc quæstionem. *ex. 21. num. 131.* Benedicti XII. mens, epistolæ, & verba circa hanc quæstionem referuntur, & examinantur. *ex. 21. num. 132.* Visio beata, nec remittitur, nec intenditur post generale Iudicium. *ex. 21. num. 133.* Huius controersie processus examinatur. *ex. 21. num. 128.* Anima peccatoris separata à corpore non deducitur ad Empyreum iudicanda. *exercit. 21. num. 137.* Neque animæ iustorum deducuntur ad Empyreum, vt iudicentur. *exerc. 21. num. 138.* In ipso loco, in quo separatur anima à corpore, sententiam audit. *exercit. 21. n. 139.* Aliquarum animarum sententia fortasse mansit aliquandiu suspensa post separationem. *ibid.* Animarum beatarum numerus copiosissimus est, incognitus tamen nobis. *ex. 21. num. 141.* Plures animæ damnantur, quàm beantur, habito respectu ad vniuersum orbem. *ex. 21. num. 142.* Animæ SS. Patrum existentes in sinu Abrahæ habuerintne aliqualem tristitiam? *ex. 18. num. 183.* Viderintne Deum in instanti, quo Christus obiit, an ferè immediatè post illud? *ex. 18. num. 108.* Translatæ sint in paradysum terrestrem, vsque dum Christus cælos penetraret? *ex. 18. n. 112. & 118.*

S. Anselmus.

S. Anselmus Cantuariensis non est Author Elucidarij. *exerc. 21. num. 69.*

Antichristus.

An Antichristus occidetur à Christo veniente è cælo. *exerc. 18. num. 57. & 68.* Quot dies erit superstes mundus post necem Antichristi? *ex. 18. num. 68.* Simulabit Antichristus ascensum ad cælum. *exerc. 23. num. 39.*

Antipodes.

Antipodes ignorati à pluribus antiquis. *exerc. 18. num. 38.*

Apollonius.

Apollonij Thyanzij in corpore cælum incolentis fabula. *exerc. 23. num. 36.* Experti Solis mensam conspiceret. *exerc. 32. num. 14.*

Appetitus.

Appetitus materialis aliquo modo fructur Deo. *exerc. 34. num. 2.* Appetitu sensitiuo non carebunt Beati homines. *exerc. 34. num. 5.* Appetitus sensitiuus beatorum hominum aliquos actus eliciet. *ibid.* Loquutio sensibilibus motio localis, & risus moderatus beatorum hominum superponunt imperium appetitus sensitiui. *ibid.* Nullus actus à beato homine elicitur cum alteratione corporis. *ibid.* Qui sint appetitus sensitiui actus? *exerc. 34. num. 6.* Beatus homo nullum exercebit actum dedecentem ipsius statum. *ibid.* Absque consensu voluntatis nullum exercebit actum appetitus sensitiuus. *ex. 34. num. 7.* Hæc subiectio appetitus sensitiui ad rationem. *Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.*

tionem vnde prouentura sit? *ibid.* Naturalibus, & supernaturalibus habitibus ornabitur appetitus sensitiuus beatorum hominum. *ex. 34. num. 8.*

Approximatio.

Approximatio est conditio ad agendum naturaliter requisita. *exerc. 20. num. 103.*

Aqua.

Aquæ supercælestes non mouentur. *exerc. 20. n. 25.* Beatorum oculos magna adficiet voluptate. *exerc. 18. num. 179.* Pulchris coloribus ab percussu Empyreæ lucis variegabuntur. *ibid.* Post Iudicium superfundent terram aquæ elementares. *exerc. 28. num. 202.*

Aquila.

Aquilæ magna pollent videndi perspicacia. *ex. 28. num. 223.*

Aquileges.

Aquileges qui aquas inlatentes videant? *exerc. 28. num. 229.*

Arca.

Arca veteris Testamenti an manifestanda sit in Iudicio Generali? *exerc. 24. n. 20.* An in Empyreo æternatura sit? *ibid.*

Arca.

Arca reliquiarum Ouertensium. *exerc. 22. num. 35. & sequentibus.*

Aristoteles.

Aristoteles vt homo, errare aliquando potuit. *ex. 33. num. 77.*

Assumptio.

Assumptio Deiparæ. Vide *Deipara.* Assumptionis vox semper fuit vsitata in Ecclesia. *exerc. 19. n. 27.* Virginis assumptioni Toletana Ecclesia prima ex Hispaniarum ædibus dicata fuit. *ibid.* Assumptionis vox non dicit extrinsecam vim ascendentem impressam, sed indebitum ascensum personæ ex se. *exerc. 19. num. 56.* Ablutio corporis Virginei in Iordane ante assumptionem Poëtice conficta. *exerc. 19. num. 51.* Assumptionis die damnati non subleuantur poenis. *exerc. 19. n. 69.* An fuerit ablutum B. Virginis corpus ante assumptionem. *exerc. 19. num. 52.*

Astra.

Astra in hæc inferiora influunt. *exerc. 16. n. 33.*

S. Athanasius.

An sint S. Athanasij, Quæstiones quæ ad Antiochum circumferuntur. *exerc. 21. n. 92.*

Auditiua potentia.

Auditiua potentia ex perceptione suavis soni plurimam voluptatem percipit. *exerc. 29. num. 13.* Eius munus quale sit? *ex. 32. n. 72. vide sensum, & sonum.*

Auicula.

Auicula in Empyreo non erunt ad recreandos beatos homines suo cantu. *exerc. 29. n. 13.*

Aureola.

Aureola corporis glorificari distinguitur à dote claritatis. *exerc. 19. num. 76.* Ex refractione in aëro condensato diuersos induet colores. Erit instar coronulæ. *ibid.* & *exerc. 27. num. 13.*

Azarias vide Ananias.

B

Baptismus.

Baptismus aquæ est apertio ianuæ Regni cælestis. *exerc. 21. num. 34.* In Baptismo Christi apertio cælorum quid indicauerit. *exerc. 21. n. 12.* Infantes sine Baptismo decedentes non baptizantur in die Iudicij. *exerc. 24. n. 204.*

Beati.

Beati tristitiam nequeunt habere connaturaliter, secus displicentiam in aliquo obiecto. exerc. 20. num. 195. Beatorum sedes quæ sit. exerc. 18. n. 14. Beatos homines pedibus Empyrei conuexum tangere non sufficit, vt dicantur in Empyreio existeret. exerc. 18. n. 23. Si habitarent in conuexo Empyrei, nullis possent affluere corporalibus delitiis connaturaliter? exerc. 18. n. 26. Beatorum corpora non grauitant. Ibidem. Non indigent corpore, cui innitantur. Ibidem. In spatiis imaginariis morum localem possent exercere. exerc. 18. n. 28. Nisi intra Empyreum existerent, non componerent vniuersum vnum actu cum subcœlestibus. exerc. 18. num. 29. Vbi beati benè merentur de Deo, congruum est glorificari. exerc. 18. num. 32. Frustrâ tam nobilibus proprietatibus ornaretur Empyreum, si extra illum à Beatis Deus videretur ordinariè. Ibidem. Hominibus Beatis conuenit per gloriæ dotes quicquid ferè Angelis per naturam. exerc. 18. num. 40. Beati poterunt per spatia imaginaria diuagari adiuti gloriæ dotibus. Ibidem. An Beatorum corpora qualitatem supernaturalem habeant potentem eos in duplici loco constituere? exerc. 18. n. 99. Beati facies suas, & oculos naturaliter intuebuntur. exerc. 28. num. 168. Beatorum tum hominum, tum Angelorum mutua intellectualis visio accidentale beatitudinis complementum erit. exerc. 28. num. 161. Eorum societas plurimum ad beatitudinem conduceret. Ibidem. Beatorum hominum corpora habitura sunt optimum temperamentum. exerc. 20. num. 170. Seruabunt lineamenta habita in vita mortali. Ibidem. Vnus ab alio dignoscitur ex faciei lineamentis. Ibidem. Beatorum corpora lucida, & transparentia erunt. exerc. 28. num. 171. Beati homines conspicient Empyreum oculis corporeis. exerc. 28. num. 173. Intuebuntur aquas supercœlestes luce plurima ornatas. exerc. 28. num. 179. Cœlum sydereum eorum visus obiectum erit. exerc. 28. num. 180. Damnaatos visione corporea num videbunt ex Empyreio? exerc. 28. num. 207. Spirituali visione eos conspicient. exerc. 28. num. 209. Poterunt supernaturaliter videre visione materiali Inferni incolas. exerc. 28. num. 210. Si eos Christus visione materiali naturaliter videt, poterunt & ipsi Beati. exerc. 28. n. 211. Si ad Infernum descendat Beatus, videbit naturaliter damnatos. exerc. 28. num. 212. Damnaati verò beatos intuebuntur visione spiritali ex Inferno. exerc. 28. num. 214. Haud quaquam tamen visione corpora. ex. 28. num. 215. Beati naturaliter descendunt ad spæras inferiores Empyreâ; imò & in Infernum. ex. 28. num. 216. Beati ad Infernum descendentes nullo modo læderentur ab ipsius igne. ex. 28. num. 217. Si habeant species inditas à Deo, videbunt connaturaliter damnatos ex Empyreio. ex. 28. num. 218. Beati limitaram videndi sphaeram habebunt, si species ex obiectis emendicent. ex. 28. num. 219. Dubium est, an Damnaati sint intra sphaeram naturalem potentia visua corpora beatorum? ex. 28. n. 220. & 223. Beatis hominibus eadem potentia sensitua, & organa, quæ in hac vita habuerunt, restituentur. ex. 28. num. 222. Perfectius temperamentum eis accrescet. Ibidem. In videndi perspicacitate vincunt Lynces & Aquilas. ex. 28. num. 223. Interposito opaco corpore videbunt obiecta. ex. 28. n. 228. Alios beatos loquentes audient. ex. 29. num. 2.

Probatum hoc assertum autoritate Patrum, ibidem. Vocaliter Deum orant, qui nunc sunt in Empyreio cum corporibus. ex. 29. num. 9. Externa Beatorum loquutio probatur rationibus. ex. 29. num. 10. Inter Beatos homines futura est politica societas. Ibidem. Ipsi Ethnici agnouere Beatorum delectationem perceptam ex auditu. ex. 29. num. 15. Habebunt donum omnium linguarum. ex. 29. num. 21. Vnâ tantum loquentur linguâ ordinariè. ex. 19. num. 23. Loquentur aliquando nativâ linguâ. exercit. 29. numero 27. Loquentur nouâ quadam linguâ perfectiori omnibus totius orbis. exercit. 29. numero 28. Beati non erunt in perpetuo exercitio loquendi. ex. 29. numer. 35. Audient Musicos concentus. ex. 29. num. 37. Qualis erit Beatorum Musica? Ibidem. Qualis erit finis, & vitilias mutua loquutionis Beatorum. ex. 29. num. 45. Beatorum corpora odores ex se emittent. ex. 30. numer. 2. Beati simul ac semper sua obiecta non percipient. ex. 32. num. 19. Percipient simul plura obiecta, quam dum mortales erant. ex. 32. num. 18. Beatos non dedecet perfectiua passio, secus corruptiua. ex. 32. num. 64. Beati possunt suspendere operationes sensuum etiam quando hi sunt expediti, & obiecta applicata. ex. 32. num. 80. Possunt se aliis occultare. Ibidem. Si aliquando ad Infernum descenderint, non percipient vllum insuauem odorem. ex. 32. num. 81. Possunt applicari corpori solido, & cum illo non penetrari, quin operationem tactus exercent. Ibidem. Poterunt non recipere in se species ab aliis obiectis diffusas. Ibidem. Etsi diaphana habeant corpora, poterunt efficere, ne per ipsa transmittantur ad alium Beatorum visua species. Ibidem. Possunt intra Empyreum ex vno loco ad alium progredi. ex. 33. num. 1. Deambulabunt per ampla Empyrei spatia. ex. 33. num. 4. Agent in Empyreio decentes choreas. ex. 33. num. 14. Beatorum choreæ autoritate sacra, & prophana stabiliuntur. Ibidem. Rationibus probantur. ex. 33. numer. 21. Beati decentissimè subridebunt. ex. 33. num. 23. Satisfic autoritati Patrum contra Beatorum choreas. ex. 33. numer. 45. simplici motu possunt ferri in omnes Empyrei, & mundi partes. ex. 33. num. 50. Eorum motus poterit non esse progressiuus. ex. 33. num. 51. Poterunt se se mouere discretè. ex. 33. num. 52. Beati non possunt naturaliter de Empyreio ad terras moueri, quin pertransiant sphaeras intermedias. ex. 33. num. 53. Non possunt diuinitus motu successiuo partem loci post partem relinquendo transire ad locum contiguum, vel continuum, quin percurrant medium. ex. 33. num. 56. Possunt diuinitus, quin percurrant medium transire ad locum contiguum, vel continuum. ex. 33. num. 57. Possibilis est qualitas, qua Beati de extremo ad extremum connaturaliter moueantur, quin medium peruadant. ex. 33. num. 66. Quatenus sint inæquales Beati in percurrendo de extremo ad extremum immediatè? ex. 33. num. 67. Omnes Beati possunt ad locum æquè distantem accedere non pertransito medio. ex. 33. num. 68. Æquales sunt, omnes Beati in gloriæ nonnullis dotibus. Ibidem. Non possunt Beati ita velociter moueri, vt nequeant velocius. ex. 33. num. 80. Etsi mouerentur impulsu infinito, adhuc possent celerius moueri. ex. 33. num. 82. De Beatorum motu expeditur quæstio orta ex quibusdam S. Pauli verbis. ex. 33. num. 86. Quies cœlorum non causabit quietem

quietem in Beatis. ex. 33. num. 88. Poterunt Beati alia corpora etsi ingentis ponderis mouere. ex. 33. num. 89. Etsi nihil moueant, non sunt spoliandi potestate ad mouendum. ex. 33. n. 93. Nequeunt mouere totam vniuersam terram. ex. 33. num. 94. Poterunt immoueri absque impulsu corpora extranea mouere. ex. 33. num. 95. Vt alia à se moueant, non est necesse, quòd cum eis penetrerent. Ibidem. Nullus Beatus poterit mouere alium inuitum. ex. 33. numer. 96. Si hoc tamen contingere possit, fortior debiliorem alium impelleret. Ibidem. Si Beatus non reluctetur, poterit ab alio moueri. Ibidem. Beatorum corpora etiam si habeant grauitatem, non grauitabunt etiam naturaliter in Empyreio. ex. 33. numer. 98. Ob grauitatem Beatorum corpora non erunt violenter in Empyreio. Ibidem. Extra cœlestes sphaeras grauitabunt, si forè ex eis descendant. ex. 33. num. 99. Beatorum claritas à claritate Christi efficienter dimanat. ex. 33. num. 115. Vt intelligant beati homines aut per visionem beatam, aut per scientiam insulam non debent se conuerrere ad phantasmata. ex. 34. numer. 4. Beati dicentur Iesuani, vel Iesuitæ à Sanctissimo nomine Iesv. e. 18. in limine. Beati homines plures non erunt, quàm damnaati. ex. 21. num. 142. Pluresne erunt viri beati, quàm scemina? ex. 21. n. 145. Quotus erit numerus beatorum hominum? ex. 21. n. 141.

Benedictus Papa.

Benedictus Papa, qui definiuit Sanctorum animas omninò puras intueri extemplò Deum, dicendus est XXII. eius nominis. ex. 21. n. 24. Vide *Anima.*

Bernardus.

Bernardi Archiepiscopi Tolerani sunt aliqua opera attributa S. Bernardi Abbati. ex. 2. n. 69.

S. Bernardinus.

S. Bernardini Tomus quartus operum nothus habetur à Luca Vuadingo. ex. 18. n. 17.

Bonus Larro.

Cum christo non resurrexit. ex. 22. n. 47. Non ascendit Empyreum statim post mortem, consecutus tamen est claram Dei visionem. ex. 18. n. 103. Ei visio Dei, non Empyreum promissum est die Passionis reddendum. ex. 18. n. 109. Christus terrestrem paradysum ei non promisit. ex. 18. n. 111. An Occurrit Puero Iesu, Mariæ, & Iosepho Ægyptum pergentibus? e. 28. n. 126. B. Larronem tangebatur Christi in cruce umbra. exercit. 23. num. 76.

Breuitas.

Breuitas Scriptori officit aliquando. ex. 32. n. 61.

Brutum.

Bruti naturam euehi posse ad videndum Deum, an absque absurdo possit concedi, si sermo sit de natura bruti alicuius possibilis? ex. 28. n. 54. Hoc ne brutum possit esse liberum, peccare, & mereri? Excederet ne in aliquibus animam, & in aliquibus excederet. ex. 28. n. 55.

C

Cælum

Cœlum sydereum immotum stetit vsque ad quartam diem. ex. 20. n. 25. Ideo mouetur, vt influentias suas terris impertiatur. Ibidem. Cœlum Triados pro quo vsurperet? ex. 19. n. 75. Cælum Dei templum. ex. 17. n. 4. Cæli mobiles causant sublunaria. ex. 16. n. 33. Cælum stellarum influit in dispositiones necessarias ad receptionem cuiuslibet animæ rationalis. ex. 16. n. 36. Cælestes orbis suauem quandam edant harmoniam? ex. 29. n. 40. Eorum aspectus magnam Beatis conciliabit voluptatem. ex. 28. n. 128. Dei commendant virtutem. ex. 28. n. 189. Nullum habebunt influxum post diem iudicij. ex. 16. n. 4. Eorum motu cessante non idcirco cessarent omnes actiones sublunares. ex. 16. n. 16. Cæli, & astra operantur non tantum per lucem, sed per alias etiam occultas qualitates. ex. 16. n. 20.

Cantabria

Cantabriæ Illustratæ opus composuit ab Authore, sed nondum editum. ex. 29. n. 26.

Carentia.

Carentiæ rerum ab omni ente reali, & rationis distinguuntur. ex. 10. n. 71. Explicatur vbicatio, & duratio carentiæ rei secundum se, ex. 20. n. 71. Carentia vbicationis alligata est loco ipsius vbicationis. In omni spatio datur carentia vbicationis rei non existentis. Res vt nullibi vbicata dicitur complexum carentiarum vbicationum ad omne spatium. Carentia vbicationis distinguitur à carentia rei secundum se. Carentia rei secundum se non vbicatur, secus carentia rei vt vbicata. Carentia rei secundum se non durat, secus carentia rei vt durans. Carentia per se ipsam vbicatur, & durat. Carentia durationis hodiernæ existit ab æterno; est tamen negatio, non priuatio. Vt res hodie non duret, sufficit carentia durationis hodiernæ, secus verò vt non vbicetur. Ibidem.

Capilli

Capilli quàm longi erunt in hominibus rediuius glorificatis. ex. 27. n. 13.

Cathecumeni

Cathecumeni versus Occidentem conuersi Sathana renuntiabant. ex. 23. n. 74. Ad Orientem conuertebantur deinde, adoraturi Christum, Ibidem.

Causa.

Causarum multiplicitas ex abundantanti firmatur pluribus exemplis. e. 16. n. 46. Duæ causæ adæquatæ in actu primo si conueniant, causalitatem in actu secundo adæquatam habent. ex. 16. n. 55. Cùm vna causa alteri in producendo subordinatur, potest vnica tantum actio interuenire. ex. 16. n. 67. Causæ duæ adæquatæ in actu secundo possunt eundem effectum producere. ex. 16. num. 74. Duæ causæ adæquatæ haberent eiusdem effectus physicum dominium. ex. 16. num. 77. Non haberent potestatem destruendi effectum, sed cessandi ab actione. Ibidem. Dominium nimis metaphoricè transfertur ad causas physicas necessarias. Ibidem. In causis physicis necessariis dominium morale non reperitur. Ibidem. Quid, si daretur, & an qualibet peteret effectum ex iustitia. Ibidem. Minus æstimabile est beneficium à duplici causa totali profectum. Ibidem. In causis materialibus eadem difficultas militat, ac in causis efficientibus adæquatis. Ibidem. Effectus ortus à duplici causa totali, altera deficiente, dependeret æquè à priori ab alia. ex. 16. n. 78. Dependens ab vna causa est ex indigentia, non verò dependentia à duplici: quare neutram determinatè effectus exigeret. ex. 16. n. 78. & 79. Causæ de factò existentes eundem numero effectum continent sua virtute. exercit. 16. num. 82. Vna causa potest conseruare effectum ab alia productum. Ibidem. Implicat causam

In secundam partem Empyreologiae,

causam non existentem operari. exercitat. 20. num. 65.

Causalitas

Causalitas physica duplex adæquata in actu secundo non potest naturaliter oriri ab eodem agente ad productionem eiusdem termini. ex. 16. n. 55. Datur naturaliter duplex causalitas finalis adæquata in actu secundo. ex. 16. num. 56. Nulla causalitas respectu causarum superflueret inter illas adæquatas. Ibidem. Tam physica, quam intentionalis causalitas eò tendunt, ut causas perficiant. Ibidem. Eadem causalitas nequit à duplici principio adæquato in actu secundo provenire. ex. 16. n. 58. Possunt dari infinitæ sicutategorematicæ causalitates in actu secundo adæquatæ ad eundem terminum. ex. 16. n. 68. De causalitate mutua inter duas causas censura S. Gregorij Thaumaturgi. ex. 16. n. 46.

Chorea

Choreas ducendi mos apud Hebræos. ex. 33. n. 29. Bellum choreas adinuenit. ex. 33. n. 36. Ex choreis vera gaudia in animum proueniunt. ex. 33. n. 39. Choreæ, dum pudicæ sunt, non improbantur ab Ecclesia. ex. 33. n. 34. vide *Beati*.

Christus

Christi in cælum ascensio est de fide Catholica. ex. 18. n. 1. Christus intra Empyreum existit. ex. 20. n. 67. Circa Christi ascensionem diuersi errores referuntur. ex. 18. n. 1. Supergressus est Christus spheram Solis. Ibidem. De existentia Christi supra Empyreum quæ fuerit S. Thomæ mens? ex. 18. n. 14. Christus non existit supra Empyrei conuexum. Ibidem. Christi infra Empyrei conuexum existentia probatur auctoritate multiplici. ex. 18. n. 18. Non existeret propriè in Empyreio, sed existeret in conuexo Empyrei. ex. 18. n. 23. Christi thronus sublimior debet esse Beatorum sedibus. ex. 18. n. 33. Christus degit supra omne cælum mobile. ex. 18. n. 37. Non habitat in peculiari cælo deputato sibi soli. exercitat. 18. num. 48. An Christi thronum simul cum mundo fabricatum mali Angeli inuiderint? exercit. 18. num. 52. Corporali throno Christus in Empyreio insidet. exercit. 18. num. 53. Nunquam deseruit, neque deseret Empyreum ante diem Iudicij. exercit. 18. num. 59. Auctoritate, & ratione hæc sententia probatur. Ibidem. Potest ad terram descendere, quin Empyreum deserat. exercit. 18. num. 64. Non descendit in terram ad particulare iudicium vniuersi cuiusque animæ. exercit. 18. num. 65. Descendit ad morientem Matrem euehendam in Empyreum. exercit. 18. numero 66. Sancto Paulo in terris apparuit, non tamen cælum deseruit. exercit. 18. num. 68. Non descendet ante diem Iudicij interfectorus Antichristum. exercit. 18. num. 68. Aliquod insigne habebit in cælo, quo Rex, & Redemptor agnoscat. ex. 19. num. 78. Christi in cælo motus naturalis est etiam ex suppositione Eucharistica Vbicationis. ex. 18. numer. 91. Christus in Empyreum duodecimo ætatis anno non ascendit. exercit. 18. num. 101. Non ascendit in Empyreum statim post mortem cum Bono Larrone. exercit. 18. num. 103. Christum ab Inferis redemptum per terrestrem paradysum transisse, sacris Literis non opponitur. exercit. 18. num. 112. Latronis Boni precibus Christus satisfecit concedens ei claram Dei visionem. exercit. 18. num. 114. Christus iam rediit in Empyreum non ascendit ante solemnem ascensionem. exercit. 18. numer. 117.

Christum B. Virgini post resurrectionem apparuisse sæpè reuelatum fuit S. Theresæ. exerc. 18. num. 118. Probabile est, Christum, Inferis iam relictis, habitasse in paradiso terrestri, dum hominibus non apparebat. exerc. 18. num. 118. & 119. Christus fuit primus homo Empyreii incolæ. exercit. 18. num. 120. Christus idè descendit ad Inferos, vt SS. PP. animas tecum redux erueret. exercit. 18. num. 126. Nobis meruit caleste regnum. ex. 18. num. 145. Ante ascensionem Christi nullus homo adeptus est possessionem Empyreii. Ibidem. Quatenus est ex meritis Christi statim post mortem ianua cæli aperiri potuisset antiquis Patribus. ex. 18. num. 129. Christo gloria accidentalit quædam quasi decreuit ex Matris assumptione. ex. 19. num. 84. Christus non solum vt Deus, sed etiam vt homo iudicat homines. ex. 21. num. 138. Ordinatè Christus in Empyreio stabit. exercit. 23. num. 42. Genuflexit coram Matre in hac vita. ex. 23. num. 54. In Empyreio non genuflexit coram Matre. Ibidem. Christus gloriosus existit in parte Orientali respectu Hierosolymorum. ex. 23. n. 72. Christus ad Orientalem cæli partem ascendit ex Oliueto, motu recto. ex. 23. num. 73. Christi vulnera in Empyreio æternum durabunt. ex. 24. numer. 16. Christi passionis nullum instrumentum præter Crucem erit in Iudicio manifestandum. ex. 25. n. 12. Præter Crucem nullum instrumentum passionis Christi æternabit in Empyreio. ex. 25. n. 13. Christus ad iudicium ex orientali cæli parte descendet. ex. 23. num. 75. Ascendens in cælum, descendens, & in Cruce pendens versus Occidentem respicit. ex. 23. num. 76. Dextrum latus Virgini in Empyreio tribuit, occupans ipse medium locum. ex. 23. num. 79. Resurgens vestibus vsus fuit. exercit. 27. numer. 7. Temporis decursu nouas adquirebat species rerum materialium in hac vita. exercit. 34. num. 3. Christus nobilissimum obiectum erit glorificati visus. ex. 28. num. 121. Eius pulchritudo quanta? Ibidem. Pei totam æternitatem possit eius pulchritudo Beatos occupare deliciosissimè. ex. 28. num. 123. Eius pulchritudo non fœminea, sed virilis, & plera nuptiæ erat. exerc. 28. num. 128. Eam frequenter intuebuntur Beati. ex. 28. num. 133. Eam contempnent Beati, etsi suas sedes deleant. Ibidem. An semper absque interruptione conspicendus sit Christus à Beatis? Ibidem. Si Beatus præditus sit speciebus permanentibus nequibit moraliter cessare ab intuitione Christi. ex. 28. numer. 143. An physicè necessitetur Beatus ad visionem materialem Christi? exercit. 28. num. 146. In hac vita nouas habebat Christus experimentales cognitiones. exercit. 34. num. 3. Corporea voce loqueretur in Iudicio generali. exercit. 29. num. 9. Loquutus est iam gloriosus Apostolis, & Paulo voce sensibili. Ibidem. Iam gloriosus Patrem vocaliter laudat. exercit. 29. numero 9. Christus per scientiam beatam, & infusam corrigebat externum sensum apprehendentem Obiectum aliter, ac in se erat. exercit. 32. num. 31. Eius externum sensum semper vidisse res prove in se erant probabile est. exercit. 32. numero 32. Nullum insuauem odorem percepit post resurrectionem. ex. 32. n. 81. Non descendit ad Infernum damnatorum. ex. 33. n. 12. Quare Christus iuxta aliquos in hac vita non riterit? ex. 33. n. 26. De Empyreio ad altare nunc descendit, quin percurrat spatia media. ex. 33. num. 58.

Christi

Index Notabilium, & Verborum.

Christi claritas in eius corpore existens profuit ab eius anima vel à visione beata. ex. 33. n. 106. Christi dotes gloriose vel ab eius anima, vel à visione beata efficienter dimanant. ibid. Christus duodennis non ascendit clam in Empyreum. ex. 18. n. 100. & seqq. Neque id suspicatum fuit à Virgine Matre. ibid. Resurrectionis Christi aniuersaria die non reuiuiscunt aliqui Sancti, & ascendunt ad cælum. ex. 22. n. 62. Christi præputium non manet in terra inanime, & simul in cælo animatum. ex. 22. n. 45. Christus non liberauit infantes, qui decesserant cum peccato originali, quando descendit ad Inferos. exerc. 28. n. 204. Num ministerio Angelorum sublatus ascenderit in cælum Christus? ex. 19. n. 56. An in corporibus assumptis comitari sint Christum ascendentem? ex. 22. n. 50. An sederit Christus in Empyreio simul atque ascendit in illud? ex. 23. n. 52. An rediens ex Iudicio vniuersali genuflexit in Empyreio? ex. 23. n. 55. Dum inter homines manit corpore glorificatus sumpsit Eucharistiam. ex. 24. n. 5. & 19. Non apparuit nudus post resurrectionem. ex. 27. n. 2. & 9. Num Virgine Matrem amplexetur in patria? ex. 32. n. 3. & 4.

Christiani

Christiani antiquitas ad Orientalem cæli plagam orabant. ex. 23. n. 74. Idem mos fuit Gentiliū. ibid.

Cibus

Ciborum in cælo non erit vsus. ex. 31. n. 4. & seqq.

Cicatrices

Cicatrices vulnerum in Martyribus beatis splendorem emittent. ex. 19. n. 78.

Ciuitas

Ciuitates commendantur ex multitudine proborum ciuium. lib. 6. in limine.

Claudianus Mamercus

Claudianus Mamercus Presbyter quis fuerit, & qualis. ex. 21. n. 95.

Clemens

Censura de libris Recognitionum S. Clementis Papæ. ex. 21. n. 84.

Cognitio

Cognitio matutina, & vespertina quid significet apud S. Augustinum. ex. 20. n. 31. Implicat cognitio naturalis intuitiua obiecti supernaturalis. ex. 32. n. 51. Cognitio non potest non repræsentare obiectum semel repræsentatum. ex. 32. n. 66. Cognitio clara creata omnium rerum possibilem non implicat. ex. 28. n. 49. Neque implicat cognitio, quæ se clarè repræsentet. ibid. Cognitio materialis indiuisibilis integraliter est possibile. ex. 28. n. 64. Cognitio materialis integraliter diuisibilis potest attingere obiectum spirituale indiuisibile integraliter. ibid. Qualibet pars huius cognitionis materialis totum suum obiectum attingeret. ibid. Cognitio Dei in intellectu existens non esset ænigmatica, etsi ad illam cognitio phantasiæ præcederet. ex. 28. n. 88. Cognitio non debet sequi modum essendi obiecti. ex. 28. n. 67. & seqq.

Color

Coloris suauitas erit in Beatis hominibus. ex. 28. num. 168.

Comprehensio

Comprehensio obiecti requirit æqualitatem perfectionis inter obiectum, & potentiam, insuperque cognitionem omnium, quæ formaliter, & eminenter sunt in obiecto. ex. 28. n. 68.

Conceptio

Conceptio Deiparæ Virginis sine labe peccati originalis, & eius ad cælum assumptio non eadem certitudine præcis læculis, ac præsentibus innotuit. P. Gabr. de Henao in Empyreol. Tom. I. l.

tuit. ex. 19. n. 85. Vide *Deipara*.

Contritio

Contritio non meretur remissionem totius pœnæ temporalis, sic ramen illius partem. ex. 19. n. 46.

Constantinus

Constantini Magni effigies. ex. 18. n. 11.

Corpus

Corpus idem potest duplici vbicatione circumscriptiua affici diuinitus. ex. 18. n. 69. Idem corpus potest esse simul diuinitus in pluribus locis definitiue. ex. 18. n. 72. Potest spoliari omni vbicatione. ex. 18. n. 73. Duo corpora possunt circumscripti eodem loco. ex. 18. n. 74. Idem corpus potest diuinitus constitui vbique. ex. 18. n. 79. Huius corporis vbiquitas differret maximè ab immensitate Dei. ibid. Corpus existens in duplici loco non esset entitatiue maius se ipso existente in vno. ex. 18. n. 81. Pars corporis multiplicem vbicationem habens posset extrinsecè dici maior suo toto. ex. 18. n. 81. Corpus non potest simul duplici instanti coexistere etiam diuinitus. ex. 18. n. 82. Corpus in duplici loco existens non debet habere æqualitatem cum loco, nisi secundum extensionem actualem. ex. 18. n. 84. Corpus potest claudi intra vnum locum, & simul vbicari in alio, à quo etiam claudatur. ex. 18. n. 89. Corpus cum duplici vbicatione existens in aère descenderet naturaliter ex vno loco, manens supernaturaliter in alio immotum, Deusque determinaret locum, ex quo naturaliter descenderet. e. 18. n. 90. Corpus in duplici loco existens nequit naturaliter esse calidum, & frigidum in summo. ex. 18. n. 92. Accidentia absoluta comitentur corpus bilocatum. ex. 18. n. 92. Visio ab obiecto extrinsecè dependens non posset corpus bilocatum comitari. ex. 18. n. 94. Corpus in duplici loco existens non habet maiores vires, quam ipsum cum vnica vbicatione. e. 18. n. 96. Viueret absolute, aut moreretur dumtaxat. ex. 18. n. 97. Gladio posset feriri causante separationem partium. ex. 18. n. 97. Corpora Beatorum non nisi intra Empyreum existunt ordinariè. ex. 20. n. 46. Corporeæ substantiæ conceptus quisnam sit? e. 28. n. 97. Corpus potest diuinitus moueri de extremo ad extremum distans impertransito medio, non tamen naturaliter. ex. 33. n. 43. & seqq. Corpus Christi vide *Christum*, & *Eucharistia*.

Cosmas

Cosmas Vespitor quis fuerit? ex. 19. n. 52.

Creatio

Creatio Angeli identificatur cum volitione diuina vt coexistente tali, vel instanti. ex. 16. n. 55.

Cruis

Cruis Christi æternabit in Empyreio. ex. 24. n. 176. Crucis Christi partium multiplicatio quomodo contingat. ex. 18. n. 69. Cruis Christi manifestanda est in die Iudicij. ex. 25. n. 1. Auctoritate hoc assertum confirmatur. ibid. Prouidentia Dei erga Crucem Christi. ex. 25. n. 9. Qui Authores sibi persuadeant Crucis effigiem imprimendam esse Empyreio, & Beatorum frontibus. ibid. Præter Crucem nullum Christi passionis instrumentum apparebit realiter in Iudicio. ex. 25. n. 12. Fortè ex aère formatum aliquod instrumentum præter crucem, aut omnia apparebunt. ex. 25. n. 13.

D

Damnati

Damnati non cruciantur in Antipodibus, nec in spatiis imaginariis. e. 18. n. 38. Damnati ex vicissitudine frigoris & caloris nulli in pœnis sentiunt leuamen.

In secundam partem Empyreologiae.

leuamen. ex. 19. n. 69. Non subleuantur à pœnis die resurrectionis Dominicæ, aut Assumptionis B. Virginis. ibid. Non est manifestus error in fide, eis pœnas mitigari aliquantisper ex viorum suffragiis. ex. 19. n. 70. Pro hac sententia lex Alphonsi Hispaniarum Regis. ibid. Hæc tamen sententia auerſatur communi Catholicorum, & Ecclesiæ sensui. ibid. Pro damnatis Ecclesiæ non orat. ibid. Ex damnatorum præſentia quodammodo contaminatur Vniuersum. ex. 20. n. 15. Duris & insuauibus vocibus affligentur. ex. 31. n. 29. Felle, & absinthio cruciabitur eorum guttus. ex. 31. n. 33. Punientur etiam apparenti, & apprehensa fame. ex. 31. n. 14. Eorum corpora anima rationali informata vastissimus hiatus deuorabit in valle Iosaphat. ex. 28. n. 28. Dupliciter igni torquentur. ex. 20. n. 188. Mutuò se se ex facie delineamentis dignoscent. ex. 28. n. 171. Nouo & inexpecto loquentur idiomate, aspero & insuauis. ex. 29. n. 28. Damnati congesti erunt in Inferno. ex. 23. n. 99. Damnati homines plures erunt, quàm beati. ex. 21. n. 142. & seqq. Damnati homines proferent vocales blasphemias in Deum. ex. 29. n. 14. Efflabunt fœtorem è corporibus. ex. 30. n. 7. Vide *Beati*.

Daniel.

Daniel non surrexit immortalis cum Christo. ex. 22. num. 34.

Dathan.

Dathan corpus in Inferno iam existere, est probabile. ex. 22. n. 11.

Dauid.

Dauid resurrexit immortalis cum Christo. ex. 22. num. 34.

Deipara.

Deipara post Christum est nobilior obiectum glorificatorum oculorum. exerc. 28. num. 157. Eius pulchritudinem quantis laudibus extulerint Sancti PP. ibid. Quanta sit Deiparæ gloria, & pulchritudo. ibid. Eius faciei iam immortalis mira species. exerc. 28. num. 151. S. Dionysius Arcopagita Deiparæ pulchritudinem tanquam diuinam veneraretur, nisi aliud doceret Fides: exerc. 28. n. 149. Ioannis Euangelistæ prolatum de eius pulchritudine mortali adhuc. exerc. 28. num. 150. Deipara adhuc mortalis in sui conspectum longè distantes gentes trahebat. ex. 28. num. 152. Nulli beatæ fœminæ in pulchritudine cederet. exerc. 28. num. 157. Excessit adhuc mortalis Euam, & speciosiores omnes fœminas. exerc. 28. num. 158. Deiparam habuisse gloriam corporis in instanti Conceptionis qui tradiderunt? exerc. 18. num. 148. Et qui, habuisse gloriam animæ? Ibidem. Deipara, si contraxisset peccatum originale, & ante suum Filium moreretur, ad sinum Abrahamæ descenderet. exerc. 18. num. 177. Idem accideret non contracto peccato originali, vti reapse non contraxit. ex. 18. n. 178. Deberet filio in tali descensu assimilari. ibidem. Non incurrit corporis corruptionem. exerc. 18. num. 179. Purissimam eius conceptionem Hispanos docuit Apostolus S. Iacobus. exerc. 18. num. 178. Pro eadem, strophe Urbani VIII. ibid. Nulla ægritudine affecta diem obiit. exerc. 18. num. 179. Deipara Christo præmortua non resurgeret immortalis ante Christi resurrectionem. exerc. 18. num. 180. Si præcisè fuisset à peccato originali mundata, mortem, & dilationem visionis beatæ sustineret per modum pœnæ peccati: Si ab eo præseruata, per modum pœnalitatis

communis naturæ humanæ. exerc. 18. num. 181. Et si præseruata esset, posset dici propriè pœna. ibid. Non incurrit debitum proximum peccati originalis, ibidem. Si in Limbum descenderet, Christo præmortua, non esset omnino sub potestate Dæmonis. ibid. Nullum maius absurdum esset, Deiparam subiici Dæmoni in Limbo, quàm in primo conceptionis instanti. ibid. Prouidit Deus, ne antè filium moreretur. ibid. Non pareretur in Limbo absolutam captiuitatem. exerc. 18. num. 182. An Deus impediret eius tristitiam ob dilaram visionem beatam? exerc. 18. num. 183. Probabilius est, aliqua tristitia afficiendam pro communi conditione naturæ humanæ. ibid. Spes salutis breui obtinendæ eam solaretur, & ferè tristitiam absorberet. ibid. Censuit quis intuitam fuisse diuinam essentiam semel in die à Conceptionis instanti. ex. 18. n. 184. Deiparæ anima Empyreum incolit. exerc. 19. n. 1. Eius anima post separationem absque notabili mora ascendit in Empyreum. ex. 19. n. 5. Dubium est, an ad terras descenderit corpus assumptura? ex. 19. n. 6. Probabile est, eius animam alias ex Purgatorio speciali priuilegio euectas comitatas esse ad Empyreum. ex. 19. n. 7. Quod Deipara inuiserit Eliam in paradiso, incredulitatis arguitur. ibid. Eius corpus iam beatum existit in celo. exerc. 19. num. 8. Hæc exaltatio Deiparæ probatur ab autoritate. ibid. Resurrectio corporis Deiparæ fuit communis sensus Ecclesiæ omnibus sæculis. exerc. 19. num. 9. Reuelationes aliquæ incertæ circa diem, quo Deipara resurrexit. exerc. 19. num. 17. Ex Deipara ad alios iustos nulla est paritas. exerc. 19. num. 46. Deipara aliquando post Christi ascensionem in Empyreum euecta est ad breue tempus corpore mortali. exerc. 22. num. 69. Deiparæ ingens gloria. ex. 19. num. 71. Occupat locum materialem sublimiorem post Christum. exerc. 19. num. 72. Deiparæ, & Christi indiuisum imperium. exerc. 19. num. 80. Eius intuitus beatos maximopere recreabit. ex. 19. num. 82. Diadema Deiparæ iam gloriosæ. ex. 19. n. 77. Quodnam larus tribuat ipsi Christus in Empyreo, dextrumne, an sinistrum? ex. 23. n. 79. Deipara vocari consuevit cælum. ex. 19. in limine.

Deus.

Deus prior est ad beneficiendum, quàm ad puniendum, exercitatio 18. num. 171. & 175. Deus præcipuus cœli incola. ex. exerc. 17. num. 1. Deus non tantum cœlo præſens. ex. 17. num. 5. Omnibus rebus adest. ex. 17. n. 6. Specialiter Empyreum incolit, quia ibi à Beatissimè conspicitur. exerc. 17. num. 7. Deus in iustis habitat speciali titulo gratiæ. ex. 17. n. 15. Si Deus immensus non esset, nullus daretur specialis titulus pro ipsius præſentia in Empyreo. ex. 17. n. 16. Vbi cumque Deus videtur, ibi est gloria. ibid. Deus potest naturaliter duabus volitionibus virtualiter distinctis velle existentia Angeli. ex. 16. n. 55.

Dextrum.

Dextrum latus honoratius non est, quando alter medium tenet. exerc. 23. num. 79. Sive dextrum sive sinistrum latus, honoratius tunc est, quando sublimius. ibid.

Diadema.

Diadema B. Virginis iam gloriosæ. ex. 19. n. 77.

Dilatio.

Dilatio visionis beatæ fuit ex lege ordinaria conditio communis SS. Patribus ante Christi Resurrectionem. exerc. 18. n. 181.

Diuerſitas.

Index Notabilium, & Verborum.

Diuerſitas.

Diuerſitas effectuum in diuersis orbis regionibus vnde oritur? exerc. 16. num. 39. Diuerſitas inclinationum hominum vnde proueniat? ibid.

Dæmones.

Dæmonibus non patuit aliquando aditus ad Empyreum. exerc. 20. num. 31. Hæc sententia probatur auctoritate. ibid. Ex præcisâ Dei voluntate hoc prouenit. exerc. 20. num. 37. Si per Deum liceret, posset ascendere Empyreum. ibid. Quæ fuerit S. Ambrosij mens de aditu Dæmonum in Empyreum. exerc. 20. num. 38. Dæmonum localis præſentia non prouenit ex operatione erga ignem. exerc. 20. num. 118. Non prouenit eorum præſentia ex libera voluntate existendi in Inferno. ibid. Neque ex applicatione virtutis actiue ad ignem. ibid. Dæmones physicè perficiunt infernum, moraliter tamen deturpant. ex. 20. n. 119. Eorum præſentia in Inferno non est metaphorica. exerc. 20. num. 126. Nequit eis conuenire dolor ex tactu. exerc. 20. num. 156. ex. 18. n. 77. Neque dolor appetitus sensitiui interni. ibid. Materialis dolor non potest subiectari in Dæmone. exerc. 20. num. 157. Et si subiectaretur, illum non denominaret sentientem. ibid. Visio materialis non denominaret eum videntem, etsi in illo reciperetur. ibid. Tam non disconueniens est Dæmoni calor ex se quàm color. ex. 20. n. 158. Dæmon non potest viuificare corpus. ibidem. Nequit Deus supplere disconuenientiam obiecti, quod verè disconueniens Dæmoni non est. exerc. 20. num. 159. Per sympathiam ad corpus non potest dolere Dæmon. ibid. Non habet organa requisita ad sensationem, neque in se, neque in corpore, quod informaret. ibid. Non cruciatur ab igne, sicut anima combustionem corporis. exerc. 20. num. 160. Ignis non producit in Dæmone calorem. ex. 20. n. 161. Nequit calor esse ex se nociuus Dæmoni. ib. Non datur qualitas dolorifera respectu Dæmonis assignata ab aliquibus Doctoribus. exerc. 20. num. 164. Ignis speciale instrumentum est cruciatus Dæmonis. ibid. Non diceretur vri Dæmon, si qualitas aliqua à calore & igne distincta eum cruciaret. exerc. 20. num. 164. Impugnatur hæc dolorifera qualitas. exerc. 20. num. 163. Macula peccati num sit molesta Dæmoni? exerc. 20. num. 165. Non torqueatur per speciem impressam caloris. exercitatio. 20. num. 166. In Dæmone naturalia integra manserunt. ibid. Non torqueatur in accipienda specie ignis. exerc. 20. num. 167. Eius intellectus est incapax lésionis per speciem. exerc. 20. num. 168. Non cruciatur per alligationem ad ignem. ex. 20. num. 169. Vni loco alligatus potest percipere solatia sibi connaturaliter conuenientia, etsi valdè remota. ibid. Alligatio ad ignem non impedit oblectamentum perceptum ex ipsius ignis contemplatione. ibid. Dæmones existens in aère torqueantur igni. exercitatio. 20. num. 170. Non cruciantur ex apprehensione æternæ alligationis ad ignem. ibid. Dæmon patitur verum malum, quod non solum ex apprehensione debet eum cruciare. exercitatio. 20. num. 171. Si ex alligatione ad ignem pateretur, inæqualis esset pœna dæmonis, & animæ reunitæ corpori. exercitatio. 20. num. 172. Si ex alligatione pateretur, non torqueatur igni. ibid. Eius dolor non prouenit ex spiritali vbi, quo igni detinetur. ibid. Non doler ex perpetua, & intensa cogitatione ignis immediatè producta ab ipso igne

supernaturaliter eleuato. exercitatio. 20. num. 173. Hæc cogitatio Dæmonis non est vtiō. ibidem. Ex nulla specie necessitatur naturaliter ad talem cogitationem. ibidem. Eum ignis non affligit, quatenus apprehenditur vt disconueniens. exercitatio. 20. num. 174. Non est naturaliter capax falsæ apprehensionis. ibid. Non doler ex simplici tantum apprehensione ignis vt disconuenientis. exercitatio. 20. num. 175. Non cruciatur ab igne, quatenus is producit tristitiam in Dæmone de amissa beatitudine. exerc. 20. num. 177. Amissa beatitudo supernaturalis nequit esse obiectum doloris pertinentis ad pœnam sensus. exercitatio. 20. num. 178. Tristitia Dæmonum de amissa beatitudine ad pœnam damni spectat. ibid. Ex æquali priuatione Dei potest inæqualis tristitia Dæmonibus prouenire. ibidem. Possunt Dæmones habere naturaliter aliquam complacentiam, non verò strictum gaudium. exercitatio. 20. num. 195. Ignis potest eos affligere tanquam signum iræ & inimicitie diuinæ, in quo meditati cogantur. exercitatio. 20. numer. 181. Posset hæc cogitatio produci effectiue mediatè, vel immediatè ab igne. exercitatio. 20. num. 182. Potest spiritalis Dæmonum tristitia fieri immediatè ab igne diuinitus eleuato. exercitatio. 20. num. 183. Posset species impressa ad cognitionem ignis ab ipso moraliter tantum effici. exerc. 20. num. 184. In eo casu Deus, non verò species ad tristitiam necessitaret. ibid. Hæc tristitia magis intensa aut remissa est pro qualitate culpæ. exerc. 20. n. 185. Dæmones existentes in Inferno penetrantur igni. exercitatio. 20. num. 186. Existentes in aère Deus ad perpetuam ignis considerationem adigit, & sic ab eo cruciantur. ibid. Hic dolor Dæmonum similis est dolori nostro percepto ex vtiōne. exercitatio. 20. num. 189. An aqua torqueantur vt signo diuinæ inimicitie? exercitatio. 20. num. 191. Esto Dæmones sciant, se esse Deo inimicos, multum tamen proderit ignis ad eorum tormentum, vt speciale instrumentum iræ diuinæ. exercitatio. 20. num. 199. Absque vlla mora in Infernum detruſi fuere post peccatum. exercitatio. 21. num. 38. Plurimi nunquam ex Inferno egredientur, excepto die iudicii. ibid. Qui egredientur ad hominum perniciem, sæpè ad Luciferum redeunt. ibid. Dæmones non tor, quot Angeli boni. exerc. 23. num. 99. In maiorem damnatorum hominum pœnam assument deformissimæ corpora. exerc. 26. num. 3.

Doctor.

Doctoris vnus sententia potest præualere contra opinionem multorum. ex. 20. n. 27. Cum diuersæ sententiæ proferuntur, vincit nonnunquam maior Doctorum numerus. ibid. Multos Doctores nobis Deus prouidet, vt collatis eorum dictis, & scriptis inueniatur melius veritas. ex. 20. n. 144. Doctoris claritas iucunda est auditoribus. ex. 20. n. 67.

Dolor.

Dolor vehemens fundatur in iudicio de malo præſenti. exerc. 20. num. 175.

Domus.

Domus ne fierent, si innocentie status diutius durasset? exercitatio. 27. num. 8.

Dotes.

Dotes Beatorum non dimanant physicè à visione beata. exerc. 18. n. 152.

Dorotheus.

De Dorothei Synopsi iudicium. exerc. 18. n. 143.

In secundam partem Empyreologiae.

Duratio.

Duratio aeterna à parte ante, & à parte post, potest diuinitus communicari creaturae. ex. 18. n. 79. Duratio à re durante non distinguitur. ex. 20. n. 63. Decretum destruendi, & producendi rem non terminatur ad durationem. ibid. Ex suppositione diei hodiernae tam existens creatura, quam Deus illi coexistit absque entitate distincta. ibid. Duratio est conditio naturaliter requisita ad agendum, non verò essentialiter. ex. 20. n. 64. Res sine duratione existens potest producere effectum durantiem. ibid. Tunc Deus supplet defectum durationis. ex. 20. n. 65. Causae materiales & formales possunt absque duratione influere, dummodo existant. ibid.

E.

Ecclesia.

Ecclesia non orat pro damnatis. ex. 19. n. 70

Effectus.

Effectus potest à duplici causa adaequata pendere. ex. 18. n. 76. Dubium est, an dentur effectus exigentes influxum Empyreici, & an hoc habeat vires actiuas. ex. 16. n. 86.

Effigies.

Effigies pulcherrima Christi vbinam? exerc. 28. num. 128

Elementa.

Elementa omnia ab omni sorde purgantur post diem iudicij. exercit. 28. num. 194. Delictabunt oculos Beatorum, maiorique perfundentur splendore post diem iudicij. ex. 28. n. 190. & seqq.

Elias.

Elias, & Henoch non sunt translati in Empyreum. ex. 18. n. 136. Quid significetur nomine Caeli, quò translatus dicitur Elias. ex. 18. n. 138. Quid nomine Paradisi, quo Henoch translatus dicitur? ex. 18. n. 136. Elias, & Henoch non viderunt Deum intuitiue permanentes ante mortem Christi. ex. 18. n. 145. Elias, & Henoch translati sunt in paradysum terrestrem. ex. 18. n. 137. Non acceperunt glorificationem corporis, quando translati sunt. ex. 18. n. 148. Deum intuitiue non videntur etiam post Christi mortem. ibid. De eorum raptu varij errores. ex. 18. n. 133. Fortè nunc in caelo sydero asseruntur. exerc. 18. n. 142. Ante generalem resurrectionem morituri sunt, ante eamque reuidentur eorum animae corporibus glorificatis, & ascendent in caelum. ex. 22. n. 63, & sequentibus. Elias ex Empyreio non descendit, cum in transfiguratione apparuit. ex. 18. n. 141. & 142. Non fuit inuisus à Deipara ascendente ad caelum. ex. 19. n. 7

Empyreum.

Empyreio nunquam discedet Christus ante diem iudicij vniuersalis. ex. 18. n. 61. Empyreici iam uam cur Deus ex prauius Christi meritis aperiri noluerit ante ante mortem, & ascensionem eiusdem Christi sanctis Patribus. ex. 18. n. 129. Nullus hominum ingressus est Empyreum ante Christum. ex. 18. n. 120. Huius ratio redditur. ex. 18. n. 129. Ex Christi ascensione ingens gloria accreuit Empyreio. ex. 18. n. 186. Empyreici gloria aucta est ex Deiparae assumptione. ex. 19. n. 83. Eius querelae pro Deiparae dilata assumptione. ex. 19. n. 84. Empyreum, etsi sit Dei regia, non existit ab aeterno. ex. 17. n. 14. Ex eo quòd Deus Empyreum specialiter incolat, eius creatio

non acquisiuit nouam praesentiam. ibid. Empyreum non influere in alia corpora caelestia, & sublunaria, qui alterant? ex. 16. n. 1. Pro hac sententia, & contraria proponuntur rationes, & soluuntur. exerc. 16. n. 1. & seq. Vtraque opinio de Empyreici influxu probabilis censetur. ex. 16. n. 28. Si admittatur physicus Empyreici influxus, non idè debet concedi, ut insuat in proximam caelestem sphaeram tanquam illius locus extrinsecus. ex. 16. n. 30. Non habet illum specialem influxum in corpora glorificata. ex. 16. n. 31. Causat species intentionales. ibid. Non causat beatorum corporum incorruptionem. ibid. Circa Empyreici influxum diuersae sententiae impugnantur. ex. 16. n. 29. Empyreum non ut necessario requisitum concurreret, sed posset, si influxum haberet, coadiuuare ex abundantia alios caelos, & astra. ex. 16. n. 46. Exemplis firmatur hoc placitum. ibid. Si daretur Empyreici influxus, probaretur à priori, non verò à posteriori. ex. 16. n. 45. Responderetur argumentis contra hunc modum explicandi influxum Empyreici. ex. 16. n. 49. Si influeret in effectus, posset dici causa principalis habito respectu ad caelum syderum. ex. 16. n. 51. Empyreici velum non obstarat transmissioi qualitarum, generationi, & corruptioni inferiorum corporum deseruentium. ex. 16. n. 52. Si influeret in haec inferiora posset sortiri actionem adaequatam. ex. 16. n. 54. De facto tamen non nisi inadaequatam haberet. ibid. Non est conditum à Deo ratione status naturalis vniuersi, sed supernaturalis, & beatifici. ex. 20. n. 26. Non est corruptibile, non mouetur, nulloque periculo subest. ex. 20. n. 88. Empyreum mobile est quoad regionem mediam. ex. 20. n. 95. In ea parte media commouenda non occupantur Angeli. ibid. Habet lucem summè intensam naturaliter. ex. 20. n. 98. Si supra empyreum locaretur Angelus, verè ab alio Angelo ibi etiam locato distaret. ex. 20. n. 107. Si moueretur Angelus, diuersam vocationem haberet, etsi Empyreum quiesceret. ibid. Empyreum deputatum est, ut Deus ibi ordinariè videatur, potest enim extra illud clarè conspici. ex. 21. n. 75. Est locus praemij, non iudicij. ex. 21. n. 138. Potest videri oculis corporeis à mortalibus speciali priuilegio eleuari. e. 22. n. 68. Empyreica materia assumenda aliquando ab Angelis non recipiet accidentia corruptioni subiecta. ex. 26. n. 9. Eius lucem Deus impedit aliquando iuxta Angelorum placitum. ex. 26. n. 8. Alterabitur penes vniorem partium. ex. 26. n. 9. Omnia mixta praeter beatorum hominum corpora & Crucem exulabunt ab empyreo. ex. 27. n. 10.

Esdras.

Esdras attributus quartus Liber quantae auctoritatis? ex. 18. n. 163. ex. 21. n. 28

Eua.

Eua cum Christo resurrexit. ex. 22. n. 21. In Empyreum ascendit corpore iam glorificato. ibid.

Eucharistia.

Eucharistia non est aeternatura in Empyreio. ex. 24. n. 15. Probat hanc sententia auctoritate. ex. 24. n. 7. Est mysterium fidei & spei. ex. 24. n. 10. Eius consecrandae potestatem nullam futuram esse post diem iudicij, censet Cardinal. de Lugo. ex. 24. n. 12. Manna figura Eucharistiae. ex. 24. n. 17. Durabit vsque ad diem iudicij Eucharistia. ex. 24. num. 18. An Christus post resurrectionem Eucharistiam suscepit? exercit. 24 num. 19.

Index Rerum, & Verborum.

num. 19. Eucharistiae processio vita est in caelis à Marina de Escobar. ibidem. Qui innuere videantur eucharistias species interdum ab Angelis in Empyreum deduci? exercit. 22. num. 75. & sequentibus Eucharistiam dignè fumentes habituri sunt post resurrectionem peculiarem ornam in corporibus. ex. 19. n. 78.

Ecsthasis.

Ecsthasis imaginaria vel intellectionalis saepius vsurpatur in Ecclesiasticis historiis pro vero raptu ad Empyreum. ex. 22. n. 68.

Eulalia.

S. Eulaliae Emeritensis corpus vbinam extet? e. 21. n. 97.

F

Fomes.

Fomes peccati erit omnino ligatus in beatis hominibus. ex. 34. n. 7.

Forma.

Forma cadauerica, & vitalis possunt diuinitus in eodem subiecto coniungi. exercit. 19. num. 97. Forma ignis potest existere diuinitus sine materia, & proprietatibus suis. exercit. 20. num. 69. Forma exigens vniorem ad corpus quoad fieri, & conseruari, est materialis. exercit. 28. n. 31.

Franciscus.

Francisci Ximenez Patriarchae Hierosolymitani libri M. SS. ex. 33. n. 14.

S. Fulgentius.

S. Fulgentius Episcopus Ruspensis originem ex Hispania trahebat, non tamen fuit ortu Toleranus sed Telleptanus in Africa. ex. 22. num. 37. & sequentibus.

G

Gebenna.

Gehenna locus vbi à Patribus locetur? ex. 18. num. 38.

Gentilia.

Gentili nulli assignanda est statio media inter caelum, & infernum. exercit. 23. numero 26. & 29. An ad tempus Gentiles in Purgatorio cruciantur? ex. 23. n. 27.

Gloria.

Gloriae dotes non dimanant physice à beatitudine animae. exercit. 33. num. 102. Nec lumen gloriae eas efficit. Ibidem. Sunt morales proprietates beatitudinis spiritalis. exercit. 33. n. 104. Miraculum fuit non communicari permanenti Christo in hac vita. ex. 33. num. 104. Dotes gloriae à Christo physice dimanant in alios Beatos. ex. 33. n. 105. Glorificatio corporum semel est possessa, connaturaliter perpetua. ex. 18. n. 148.

Gratitas.

Gratitas non auferetur à glorificatis corporibus. ex. 33. n. 87.

Gravitatio.

Gravitatio an detur supra caelum Lunae? exercit. 18. num. 28.

S. Gregorius.

S. Gregorij Papae an sit oratio quaedam de B. Virgine? ex. 19. n. 25.

Gustus.

Gustus exercitium in Beatis admittendum est. ex. 31. n. 3. Ciborum, & porus vsuum non habebit Beatorum gustus. exercit. 31. numero 4. Exercitium gustus circa cibum, & porum, eis non repugnat, dummodo fiat absque conuersione

in materiam aliti. exercit. 31. num. 5. De facto tamen hoc exercitium non erit in caelo. Ibidem. Qualiter beatorum gustus exercendus sit? exercit. 31. numer. 7. Sentiet omnes, quos voluerit, sapores. ex. 31. numer. 9. Beatorum gustus verè immutabitur per liquorem aliquem lapidum. exercit. 32. numer. 64. Haec immutatio gustus non est aliena à beatitudine. Ibidem. Gustus non destinatur praecise ad alimentum animalis. ex. 31. num. 11. Humor lapidis beatorum praebatur est à SS. Agnere, & Leocritia adhuc mortalibus. exercit. 31. n. 12.

H

Hebraea Lingua

Hebraea lingua loquendum à Beatis qui affirmauerint? exercit. 29. numero 20. De Hebraea lingua censuræ quorundam. exercit. 29. num. 34.

Henoch Vide Elias.

Hercules.

Herculem in corpore ad caelum raptum fabulantur Ethnici. ex. 23. n. 35.

Hispania.

Ex Hispania peregrinationes ad Virginem, dum viueret. ex. 28. n. 152.

Hispania suam linguam aduentu Romanorum edidit. ex. 29. num. 26. In Hispania ad fidem Christi qui conuertebantur praedicatione S. Iacobi Maioris, dicebantur Iesai. exercit. 16. in limine.

Homo.

Homines in statu innocentiae non morerentur? exercit. 21. num. 48. Puri omnino ascenderent immediatè ad caelum. Ibidem. Pauciores homines, quam feminae beabuntur. exercit. 21. n. 145. Dubium, an in statu innocentiae peccarent homines? Ibidem. Homines post generalem resurrectionem in corporibus glorificatis beabuntur. exercit. 23. numer. 1. Hominum iustorum habitatio in Empyreio probatur ex sacris Litteris. exercit. 23. numer. 1. Rationibus probatur. exercit. 23. numero 4. Errores aliqui notantur contra hanc habitationem. exercit. 23. numero 11. Qui Patres hanc habitationem in Empyreio negantes concesserint in alio loco post generalem resurrectionem? exercit. 23. numero 13. Referuntur aliqui assignantes locum distinctum à caelo, & Inferno pro Ethnicis in lege naturali viuentibus. exercit. 23. num. 22. Ethnici an minus punientur in inferno, quam Christiani? ex. 23. numero 27. Hominum existentia in caelo ex prophanis litteris probatur. exercit. 23. num. 33. Homines beati ordinariè stabunt. exercit. 23. num. 41. Sedebunt aliquando. exercit. 23. num. 45. Eos ad operandum sefio non impedit: velocissimè surgent: mouebuntur: curruntque non ex indigentia, sed ad declarationem suae virtutis. Ibidem. Beati homines non iacebunt in Empyreio. ex. 23. numer. 53. Genusflectent coram Christo, & Beata virgine. ex. 23. num. 54. Non penetrabuntur continuo inter se. exercit. 23. numero 56. Ordinem locorum seruabunt. exercit. 23. numero 56. Vni deambulanti nullus obstare conabitur. Ibidem. An aliquando alter cum altero penetrabitur? Ibidem. Damnatorum hominum corpora cum aliorum corporibus non penetrabuntur. Ibidem. Cuius homini beato specialis locus respondet in

In secundam partem Empyreologiæ,

in Empyreo pro meritis, ex. 23. n. 59. Locus beato destinatus non debet illum actu continere semper. Ibidem, Beatus homo ab eo discedere potest. Ibidem, Poterit ille locus in absentia dignioris ab alio occupari. Ibidem, Occupans locum dignioris, huic redeunti cedit. Ibidem, Non minuetur beatitudo accidentaliter ex beatorum recessu à loco sibi destinato si tamen Christum videant. Ibidem, Homines beati æquales in meritis habebunt etiam in gyrum æquales sedes. ex. 23. n. 60. In die Iudicij non permiscebuntur beati homines, neque penetrabuntur cum damnatis. Ibidem, Distantia inter beatum hominem, & Christum, non obstabit, quominus is ex propria vniuersi cuiusque statione videatur. ex. 23. n. 61. Abique miraculo Christum distantem conspicient beati homines. Ibidem, Locorum discretio pro hominibus, & Angelis auctoritate probatur ex. 23. n. 65. Ratione probatur. ex. 23. n. 68. Iuxta sublimitatem meritorum sublimior locus vnicuique deputabitur. Ibidem, Beati homines, & Angeli mutuo se se alloquentur, & inuisent. ex. 23. n. 71. Eo ordine loca habebunt, vnde absque speciali elevatione oculorum Christum, & Beatam Virginem conspiciant. ex. 23. n. 78. Non dispergentur per totum Empyreum. ex. 23. n. 81. Quanta sit cælestis curiæ amplitudo ab hominibus incolenda? ex. 23. n. 90. Beatorum hominum stationes non occupabunt rotum Empyreum, sed partem illius vnde sine miraculo Christum conspiciant. ex. 23. n. 98. Beati homines forrassis habebant visiuam sphaeram naturalem maiorem, quam modò. Ibidem, An vestibus, & qualibus vrentur? non tamen vitandæ verecundiæ causâ. ex. 27. n. 6. Hominum vitæ in statu innocentiae quor annorum foret iuxta aliquos? ex. 23. n. 95. Homini datum est os sublime ad contemplandos sydereos orbis. exercit. 28. num. 181.

Hymni, Vide Musica.

I

Iacere

Iacere, situfine sit indecorus, ex. 23. n. 53.

Iacob.

Iacob Empyreum in corpore immortalis incolit. ex. 22. n. 22.

S. Iacobus Iustus

S. Iacobus Iustus similis fuit Christo in vultu. ex. 28. n. 158.

Iehoua

Iehoua vox personabit crebro in oribus beatorum hominum. ex. 29. n. 33.

Iesuani, vel Iesuita

Iesuani, vel Iesuitæ dicentur Beati in cælo, ex. 16. in limine.

Ignis

Ignis ex sua sphaera in aërem non influit. ex. 16. n. 30. Ignis inferni non carebit luce. ex. 28. n. 217. & 218.

S. Ildefonso.

S. Ildefonso allata cælitus casula vbinam seruetur. ex. 22. n. 41.

Ilberitani Patres.

Ilberitani Patres defensi. ex. 21. num. 112.

Impassibilitas.

Impassibilitatis dos non consistit in qualitate. ex. 32. num. 84.

S. Iohannibus

S. Iohannibus Beatae Virginis pater cum Christo gloriosus surrexit. ex. 22. n. 42.

Iohannes Baptista.

Iohannes Baptista cum Christo glorificatus non surrexit. ex. 22. n. 45. Empyreum non incolit. Ibidem, Eius caput in terrâ existit. Ibidem, Eius caput in cælo, & in terrâ simul circumscriptiuè locatum non existit. Ibidem, Primus post Deiparam censetur à multis in cælo. Ibidem. n. 46.

Iohannes Euangelista

Iohannes Euangelista, Refertur quædam reu elatio de eius corpore in Empyreo existente. ex. 22. n. 56. Cælestinus Papa mentionem facit de eius reliquiis. ex. 22. num. 59. Eius resurrectio ad immortalem vitam non probatur. ex. 22. n. 60.

Iohannes XXI Pontifex summus.

Iohannes XXI. Pontifex summus, tanquam priuatus Doctor dubius fuit de Beatitudine animarum ante generalem resurrectionem. ex. 21. num. 134.

Iohannes Aegidius Lamorensis.

Iohannis Aegidij Lamorensis liber. M. S. exerc. 22. num. 36.

Iob

Iob cum Christo in Empyreo degit. exercit. 22. num. 26.

Jonas

Jonas incertum est, an cum Christo surrexit. ex. 22. num. 34.

S. Iosephus

S. Iosephus cum Christo gloriosus surrexit. ex. 22. num. 43. Mortuus est ante Christi passionem. Ibidem, Testimonium cælitus datum de S. Iosephi resurrectione. Ibidem, De priuilegiis S. Iosephi. Ibidem, Num aliquando conspiciere nequiuertit fixo oculorum obtutu B. Virginem grauidam ob huius in facie splendorem. exerc. 28. num. 150.

Ioseph Patriarcha.

Ioseph Patriarcha, Iacobi filius, cum Christo ascendit in Empyreum. ex. 22. n. 22.

Impotentia

Impotentia ad agendum vitaliter non iuuatur, nisi per potentiam vitalem. ex. 28. n. 3. Impotentia in vno genere non iuuatur per potentiam in alio diuerso. Ibidem, Impotentia in genere causæ materialis potest suppleri per potentiam in genere causæ efficientis. ex. 28. n. 5. Impotentia in genere causæ inferioris potest suppleri per potentiam in genere causæ superioris. Ibidem, Impotentia ad influxum physicum vitalem suppleri non potest per auxilium Dei extrinsecum. ex. 28. n. 7. Impotentia ad agendum physicè non vitaliter suppleri potest à Deo per concursum extrinsecum. ex. 28. n. 8.

Incola

Incola vox, quid significet? c. 17. in limine.

Incorruptio

Incorruptio non fuit eo connaturali iure Virgini debita, quo Christo. c. 19. n. 39. Christo fuit debita ratione vniuersi hypostaticæ. Ibidem, Incorruptionem supernaturalia opera Iustorum non merentur. c. 19. n. 46.

Indivisibile

Indivisibile lucis diuinitus potest ab oculo diuinitus percipi. c. 28. n. 94. Capacitas componendi totum se habet per accidens respectu huius visionis. c. 28. num. 95.

Inferni.

Index Rerum, & Verborum.

Inferni.

Inferni amplitudo quanta sit? ex. 23. n. 99. Infernus non est instar alicuius ædificij, sed vastæ alicuius voraginis. ibid. In eo homines compressi erunt, & congelati. ibid. In Inferno erit varietas, & confusio linguarum. ex. 29. n. 25. Ad Infernum damnatorum descendit Christi anima iuxta aliquos. ex. 33. n. 11. & 12.

Intellectus.

Intellectus creatus est naturaliter impotens videre Deum, in genere causæ efficientis, non in genere vitalis. ex. 28. num. 9. Perfectè non potest Deum percipere naturaliter. ibid. Intellectus non eleuatur à lumine gloriæ, quâ ipsum est principium vitale, sed quâ est efficiens. ibid. Intellectus creatus non est improporionatus ad cognoscendam naturaliter vniuersionem hypostaticam, aut alia supernaturalia dona, cum probabiliter saltem ea assequatur. ex. 28. n. 13. Intellectus noster est impotens ad videndum Deum per visionem materialem. ex. 28. num. 27. Non implicat intellectus spiritualiter perceptius rerum tantum materialium. ex. 28. n. 38. Possibilis est intellectus diuersæ speciei ab existenti percipiens naturaliter abstractiuè Deum, & ineleuabilis ad Deum videndum intuitiuè. exerc. 28. n. 49. Intellectus visio nomine tenus cum visione oculorum conuenit, re autem tam ab ea differt, quàm ab auditione. ex. 28. n. 51. Explicatur indigentia, quam intellectus habet specierum spiritualium. ex. 28. n. 74. Intellectus nullam tribuit spiritualitatem obiecto. ex. 28. n. 85. Deum cognoscens intuitiuè, omnia in ipso eminenter intelligit. ibid.

Isaac.

Isaac surrexit gloriosus cum Christo. exercit. 22. num. 22.

Iudæi.

Iudæi existentiam animarum in cælo crediderunt. ex. 21. n. 55.

Iudicium.

Iudicium vniuersale infra Empyreum fiet, ne damnati eò descendant. ex. 18. n. 62. Anima in ipso met instanti separationis à corpore subeunt particulare iudicium. exercit. 21. numer. 74. & 139.

L

Latro.

Latro bonus, vide *Bonus.*

Lex.

Lex noua statum medium obrinet inter veterem legem, & gloriam. ex. 24. n. 13.

Libera potentia.

Libera quælibet potentia duplici volitione in actu secundo adæquata potest ad eundem terminum moueri. ex. 16. n. 55.

Lingua.

Lingua vnica vsus in Rebus publicis bene moderatis viguit. ex. 29. n. 26. Vide *Beati.*

Litteræ.

Litteræ humaniores aliquod scientiæ & honestatis conferunt solatium; hauriendæ quasi furtim ex fontibus Antiquorum. ex. 29. n. 19.

Locus.

Locus extrinsecus, quâ talis, nullum habet influxum in rem locatam. ex. 16. num. 30. Locus ideo causare dicitur, quia rem locatam à contrario oppugnatione defendit. ibid.

Locabilitas.

Locabilitas ad maius spatium maiorem dicit perfectionem. ex. 16. n. 68.

Loquutio.

Loquutio externa est operatio humana valde perfecta. ex. 29. n. 10. Cælestes loquutiones à mortalibus sæpius audita. ex. 29. n. 12.

Lumen.

Lumen gloriæ naturaliter recipitur in anima. exercit. 28. num. 4.

Luna.

Luna an post diem Iudicij illustratura sit totum hemisphaerium. ex. 28. n. 188.

Lux.

Lux Empyrea vt pote naturalis à nostris oculis percipietur. ex. 28. n. 12. Si supernaturalis esset, nec diuinitus posset percipi à beatorum hominum oculis. ibid. Possibilis est corporea lux entitatiuè supernaturalis. ex. 28. n. 97. Lux gloriola indifferens est ad varias causas efficientes. ex. 18. n. 152. Lucis accessio quanta sit futura formis cælestibus, & elementaribus post diem Iudicij? ex. 16. n. 34. Lux ab Empyreo extra se nunc non emittitur, neque post diem Iudicij emittetur. ibid. Nulla lux ab Angelis in Empyreum refunditur. ex. 16. n. 42. Lux supernaturalis non datur in patria. ex. 32. n. 48. Lux supernaturalis nullo modo videretur ab oculis Beatorum. ex. 32. n. 48. Lux supernaturalis non videretur, etsi coniungeretur cum colore naturali. ibid. Lux media Empyrea coloribus non associatur. ibid. Lux supernaturalis non videretur à visu per actum confundentem eam cum luce naturali. ex. 32. n. 49. Lux gloriola specie non differt à subcælesti. ex. 32. n. 59. Lux gloriola non dimanat physicè à beatitudine animæ. ex. 32. num. 60. Quanta sit lux beatorum corporum? ex. 28. num. 172. Luce resplenduit sinus Abrahæ ad præsentiam animæ Christi. ex. 20. n. 100. Ignis Tartareus non caret profusa luce. ex. 28. n. 217.

Lynces.

Lynces quàm clarè cernant? ex. 28. n. 223.

Linceus.

Lyncei Argonautæ perspicacia in videndo. ibid.

M

S. Mamercus.

S. Sanctus Mamercus Episcopus Viennensis alius est à Claudiano Mamercus. exercit. 21. num. 95.

Manna.

Manna cur custoditum in Arca? ex. 24. n. 3. & 17. Figura erat liquoris lapidi dandi Beatis ad omnes sapes percipiendos. ex. 31. n. 8. & 9.

Mare.

Mare purum, lucidum, splendens, & serenum red-detur post diem Iudicij. ex. 28. n. 194.

MARIA.

MARIA. Vide *Deipara.*

Martyres.

Martyrum animæ recta via ad cælos pergunt. ex. 21. n. 34. & seqq.

Materia.

Materia potest diuinitus existere sine forma. ex. 20. num. 69. Potest existere sine quantitate. ex. 20. num. 89.

Maternitas.

Maternitas Deiparæ si formaliter sanctificet, eodem modo opera ipsius dignificabit, ac gratia habitualis.

In secundam partem Empyreologiae,

habitualis. exerc. 19. num. 44.

Melito.

S. Melito Episcopus Sardinensis an fuerit Author libri de Transitu B. Mariae? exerc. 19. num. 63.

Merita.

Meritis interuenientibus. perfectius aliquid comparatur, quam sine illis. exerc. 19. num. 43. Meritum congruum in actu secundo fauore includit. exerc. 19. num. 46. Vt actu obtineat, indiget diuina acceptatione. Ibidem.

Michaël.

Michaël Archangelus cur dicatur Empyreus custos? exercit. 20. num. 89. Portabit Crucem in iudicio. exerc. 25. num. 5.

Misael vide Ananiam.

Mixta.

Mixta nulla in aquis, & aëre post diem iudicij persistens. exerc. 28. n. 203.

Mortui.

Mortui cur olim humarentur cum cantu? exerc. 29. numero 19.

Motus.

Motus est essentialiter successiuus. exerc. 20. n. 95. Nulla res potest iuxta communem opinionem in primo suæ existentiae instanti causare localem motum. Ibidem. Motus localis Angelicus fit absque operatione transeunte. exercit. 20. num. 110. Motus strictus desiderat successiorem locorum. Item motus continuus. exerc. 33. n. 50. Repugnat motus adeo velox, quod velocior alius possibilis non sit. exerc. 33. num. 70. Repugnat motus adeo tardus, quo tardior repugnet. ex. 33. num. 73. Possibilis est Beatis motus adeo velox, quo non possit naturaliter velocior dari. ex. 33. num. 74. Quid in sententia Zenonis de compositione continui dicendum sit? exerc. 33. n. 75. Vnde commenaturandus sit motus post caelorum quietem? exerc. 33. num. 77. Motus caelorum non erit post diem iudicij? exercit. 28. numero 40.

Moyse.

Moyse immortalis reuixit, & in Empyreum ascendit cum Christo. exercit. 22. num. 29. & 32. Moyse non conscendit in Empyreum ante Christi ascensionem. exerc. 18. num. 150. Non habuit corpus glorificatum in Christi transfiguratione. exercit. 18. num. 152. Non surrexit statim post mortem. exercit. 18. num. 151. Deum intuitiue non vidit in hac mortali vita. exerc. 18. numero 145. Post mortem descendit in sinum Abrahæ. exerc. 18. num. 153. Non ascendit in caelum sydereum, neque in alio loco extra sinum Abrahæ mansit ordinariè ante Christi gloriosam ascensionem. Ibidem. Circa resurrectionem, & beatitudinem Moyse impugnantur plures errores. exercit. 18. num. 149.

Musici.

Musici concentus erunt in Empyreis. exercit. 29. num. 38. Qualis erit caelestis Musica? Ibidem. Musica instrumenta fortassis erunt in Empyreis. exercit. 29. num. 39. Qualia hæc futura sint? Ibidem. Fortè ex collisione vnus partis Empyreæ cum alia formabitur Musica. Ibidem. Caelorum motus edet concentum Musicum in sententia aliquorum. exercit. 29. numero 40. Post diem iudicij Cæli aliquando mouebuntur, aut soni species Beatis à Deo infundentur absque vlla motione caelorum vt eorum Musici concentus Beatis reuerter. exercit. 29. num. 43. Musica cantilenæ caelestes nihil non purum sa-

piant. exercit. 29. numero 44. Coelestis Musica Christi Domini, Virginis Beatæ, & Sanctorum triumphos, ac laudes celebrabit. ex. 29. numero 46.

N.

Noë.

Noë reuixit in corpore glorioso. exercit. 22. numero 22.

Nuditas.

Nuditas in statu innocentiae non fuit propudiosa Adamo, & Eua, neque in caelo erit beatis hominibus glorificatis. exercit. 27. num. 3. Incederent homines nudi, si perseverasset status innocentiae; sed improbabile non est, assumptos quandoque vestes ornatus gratia. exerc. 27. n. 6. Vide *Vestes.*

Nubes.

Nubes num erunt post extremam orbis conflagrationem? exerc. 28. n. 203.

O.

Obiecta.

Obiecta materialia limites habent in diffusionione specierum. exercit. 28. num. 224.

Obscuritas.

Obscuritas argumentorum quibusdam grata. ex. 16. numero 84.

Oculus.

Oculus corporeus existens nequit habere ab intrinseco determinationem ad videndum Deum per visionem materialem. exercit. 28. num. 11. Respectu perceptionis Dei omnino est similis oculus corporeus lapidi, aut alij potentiae mortuae. Ibidem. Oculus corporeus neque diuinitus potest videre modum existendi indiuisibiliter lucis indiuisibilis. exerc. 28. num. 17. Potest tamen videre diuinitus lucem indiuisibilem; non tamen naturaliter. Ibidem. Hæc impotentia naturalis non provenit ex defectu in ratione principij vitalis, sed ex defectu extensionis localis. Ibidem. Lux indiuisibilis potest producere in oculo eleuato species requisitas ad visionem, vel Deus solus eas potest efficere. Ibidem. Deus potest immediatè gerere munus specierum in oculo ad illam visionem. Ibidem. Lux indiuisibilis potest ab oculo videri, vt extensa. ex. 28. numero 18. Si oculus corporeus potest videre Deum per visionem spiritualem, hæc sæpè sæpius produceretur in Beatis. exercit. 28. numero 25. Implicat oculis corporeis visio spiritualis Dei. Ibidem. Nequit Oculus percipere sonum per sensationem spiritualem. exercit. 28. numero 27. Si oculorum visio aliquo modo supra se non reflectit, implicat visio oculorum supra se reflectens; secus si supra se corporea visio reflectat. exercit. 28. numero 19. Nequit ex parte modi percipere dependentiam albedinis à Deo. exercit. 28. numero 20. An possibilis sit oculus corporeus diuersæ speciei ab existentibus potens Deum videre? non est quæstio inutilis. exercit. 28. numero 30. Idem oculi existentes restituendi sunt in resurrectione. exercit. 28. numero 35. Possibilis est oculus corporeus diuersæ speciei ab existentibus potens percipere obiectum spirituale. An etiam Deum ipsum? ex. 28. num. 49. Respectu visionis Dei nulla specialis difficultas contra oculum corporeum pugnat, quæ audi-

Index Rerum, & Verborum.

tum, gustum, &c. non impugnet, & è contrâ. ex. 28. num. 51. Oculus existens potest diuinitus obiectum præsens inextensè & diffinitiuè existens percipere. ex. 28. num. 52. Non repugnat oculis æquè benè percipiens magnæ, ac paruæ extensionis obiecta. exercit. 28. numer. 65. Non repugnat oculis æquè benè percipiens obiectum proximum, ac remotum. Ibidem. Oculus perceptiuus Dei, num oculus potius, quam auditus nuncupandus esset. exercit. 28. num. 89. Possibilis ne sit oculus potens aliquo pacto percipere sonum, & quo pacto? exercit. 28. num. 93. Deus non est videndus ab oculis existentibus glorificatis, neque ab aliis possibilibus diuersæ speciei. exercit. 28. num. 115. Oculo existentiam beatorum exercitium suæ potentiae respondebit. exercit. 28. num. 118. Oculus beatus supra conuexum Empyreus existens poterit diuinitus videre. Ibidem. Externis oculis se se Beati homines murò conspicient. exercit. 28. n. 162. Oculis plena non erunt hominum beatorum corpora. ex. 28. 118.

Odor.

Odorem suauem quæ corpora humana mortalia spirant? exercit. 30. numer. 3. Odores omnia corpora, quæ in Empyreis erunt, emittent. exercit. 30. num. 5. Necessarium temperamentum odoris erit in corporibus Beatorum. Ibidem. Empyreus odores carebunt contrario, ideoque perpetui erunt. exercit. 30. numer. 8. Odoribus recreabitur Beatus. Ibidem. Odorem diffusio per Empyream auram absque corporis euaporatione continget. Ibidem.

Olfactiua potentia.

Olfactiua vulturum potentia. exercit. 28. numer. 224.

Olfactus.

Olfactus beatorum hominum suos actus exercebit. exercit. 30. num. 1. Olfactus ad quid destinatur? exercit. 32. num. 71. An olfactus possit percipere Deum? exercit. 28. num. 50. Damnatorum hominum olfactus cruciabitur tervis odoribus. exercit. 30. num. 7. Odor suavis & exquisitus cuius rei signum fuerit Ethnicis? exercit. 30. num. 4.

Opinatio.

Opinatiui actus qui Christum, beatosque dedecant? ex. 32. n. 36.

Opinio.

Opinionum diuersitas in studiis Ecclesiasticis deseruit ad exercendum ingenium, & excitandam studentium pigritiam. exercit. 20. numer. 144. Immoderati in censurandis opinionibus aliorum taxantur. ex. 20. n. 120. ex. 24. n. 15.

Oriens.

Orientem versus iubentur à S. Benedicto orare Monachi. exercit. 23. num. 74. Orientem versus se suspendi rogauit quidam inuenis damnatus ad mortem. Ibidem. Defuncti locantur in sepulchris versus orientalem plagam. exercit. 23. numer. 77. Orientalis pars apud nos cæteris præstat. exercit. 23. numer. 78. In Orientali parte cæli respectu Hierosolymorum assistit Christus. exercit. 23. num. 72. Veniet ab illa Christus ad iudicium generale. ex. 23. n. 75. Versi ad Orientem orabant Ethnicis. ex. 23. n. 74.

Ouetenses Reliquie.

Ouetensibus Reliquiis quæ fides adhibenda sit? ex. 22. n. 35.

P. Gabr. de Henao in Empyreol. Tom. I. I.

Eas Ouetum attulit Urbanus Præsul Toletanus. exerc. 22. num. 36. In Ouetensi Ecclesia seruatur arca eas includens reliquias. exercit. 22. numer. 37. Hanc arcam primò in Africam ad portam ex Hierosolymis, & inde in Hispaniam an S. Fulgentius Episcopus Ruspensis transtulerit? Ibidem. Verum Christi Sudarium seruatur Oueti. exercit. 22. num. 39. Ouetensis Sudarij longitudo, & latitudo. ex. 22. num. 40. Quo tempore fuerit in Hispaniam adductum? ex. 22. num. 41.

P

Paradisi.

Paradisi nomine quid significetur in promissione facta bono Latroni? exercit. 18. num. 114. Quid in raptu Henoch, & Eliæ? exercit. 18. numer. 137. Circa existentiam actualem Paradisi Adamici quid plures censeant? exercit. 18. numer. 139. Deipara à mortuis redux non transit per terrestrem Paradisum. exercit. 19. numer. 30. Paradisus Adamicus in fine mundi absumetur igne. exercit. 23. num. 15. Eius amplitudo quanta sit iuxta aliquos? exercit. 23. num. 95. Aliqui dixerunt, in eo omnes homines commemoratos fore vsquedum simul ad gloriam transferentur. Ibidem. Improbabilia plura refutantur circa stationem hominum in Paradiso. ex. 23. numer. 100. Paradisus, si extat non erit immunis à finali conflagratione. exercit. 28. num. 200. Paradisi Angeli quintam vocentur; exercit. 20. numero 89. S. Michael cur ab Ecclesia appelletur Præpositus paradisi. Ibidem.

Patres.

Patres Ecclesie quomodo legendi? exercit. 21. num. 56. Qui Patres senserint existere animas separatas in Empyreis, quin Deum videant vsque ad resurrectionem corporum? exercit. 21. num. 59. Plurimi dixerunt, ante Ascensionem ad Empyreum, & visionem beatam commorari in aliis locis vsque ad diem iudicij. exercit. 21. num. 64.

S. Paulus.

S. Pauli anima in raptu non fuit separata à corpore. exercit. 22. num. 66. In corpore non glorificato fuit raptus in Empyreum ad breue tempus. exercit. 22. n. 67.

Pelagius.

Pelagius Rex Hispanus monumenta sacra in Asturias deportat, cum Mauri inuadunt Hispanias. ex. 22. n. 36. Expositus est Tago flumini, dum pueresset. Ibidem.

Permanencia.

Permanencia rerum est connexa causarum, & effectuum series. exercit. 16. n. 33.

Phantasia.

Phantasia beatorum hominum Deum quodammodo percipiet. exercit. 34. num. 2. Ministrabit species abstractas per intellectum agentem. exerc. 34. num. 3. Phantasia actus poterunt comitari actus provenientes ab speciebus per accidens intellectui infusus. exercit. 34. numero 4. Actus autem prædicti intellectus non debent necessarid connecti cum actibus phantasiae. ibid. Absque adiutorio phantasiae poterit intellectus beatus elicere plures actus. ibid.

ii

Phantasia

In secundam partem Empyreologiae.

Phantasmata.
Phantasmata per accidens se habent ad scientiam beatam, & per se infusam. ex. 34. num. 4. Deserviunt scientiæ experimentalis Beatorum. ibid. Quid dicendum sit de phantasmatibus respectu scientiæ per accidens infusæ? ibid.

Philosophi.
Philosophi antiqui crediderunt animas proborum commorari in stellis. ex. 21. n. 49.

Philo.
Philonis opinio circa ascensum, & commorationem animarum in astris. ex. 18. n. 152.

Plato.
Plato rimatus est existentiam iustarum animarum in cælo. ex. 21. n. 50.

Pœmata.
Pœmata cœlestia. ex. 29. n. 47. Pœmatum laudes. ibid. Pœmata leporem verbis addunt. ibid.

Pœta.
Pœtæ ferè omnes antiqui existentiam animarum in cælo decantant. ex. 21. n. 54.

Potentia.
Potentia proxima agendi constituitur ex approximatione ad locum. ex. 20. n. 57. Potentia sensitiva non læditur speciei obiecti, quod disconueniat, receptione. ex. 20. num. 168. Præcisè læditur receptione qualitatis contrariæ naturali temperamento. ibid. Potentia receptiva supernaturalium potest dici supernaturalis, quia neque exigit formam receptam, neque supponit causam naturalem eius effectiuam. ex. 28. n. 4. Potentia loco motiua, & nutritiua possunt diuinitus efficiere aliquid supernaturale vitale. ex. 28. n. 21. Nulla potentia materialis potest eleuari ad obiectum extra suam spheram constitutum percipiendum per actum spirituales. ex. 28. num. 25. Potentia materialis externa non potest supernaturaliter in obiectum ferri modo conditionato obiectiuo. ex. 28. n. 26. Neque potest attingere vnum propter aliud. ibid. Neque vnum obiectum abstrahendo ab ipsius existentia. ibid. Plurimi Doctores censere potentias materiales hominis non futuras eadem in corpore glorificato, ac in mortali. ex. 28. n. 34. Possunt dari potentie materiales eiusdem speciei cum existentibus, inæquales tamen in perfectione. ibid. Non ostenditur repugnantia potentie materialis perceptiuæ obiecti materialis creati. ex. 28. n. 37. ex potentia materiali perceptiuæ obiecti spiritualis creati non sequitur per locum ab intrinseco potentia perceptiuæ obiecti spiritualis increati. ibid. Possibilisne sit potentia auditiva, olfactiva, &c. quæ possit Deum immediatè attingere? ex. 28. num. 51. Sensatio facta ab his potentiis non diceretur respectu Dei auditio, olfactio, &c. ibid. Harum potentiarum sensationes dicuntur communiter perceptiones soni, & odoris. ibid. Actus harum potentiarum tendentes in Deum deberent ab organis sensitivis. ibid. Possibilisne sit potentia materialis, cui debeat visio intuitiva Dei? ex. 28. n. 56. Huius potentie materialitas deberet desumi ex dependentia intrinseca à materia. ex. 28. num. 58. Si naturalis esset, non posset naturaliter attingere Deum. ibid. Hæc potentia materialis superaretur in perfectione à nostro intellectu. ibid. Possibilis est potentia materialis perceptiuæ dumtaxat sex obiectorum spiritualium. ibid. Posset hæc potentia esse limitata ad aliquod obiectum ex materialibus. ibid. Ex eo quod Deum abstractiuè vel

intuitiuè perciperet, non sequitur fore discursiuam. ex. 28. n. 59. Posset dari potentia materialis discursiua. ibid. An dicenda foret rationalis? quæstio est de nomine. ibid. Ex potentia discursiua non inferitur necessariò libertas. ex. 28. num. 60. Possibilis est potentia materialis libera in appetendo. ibid. An hæc potentia materialis libera dicenda foret voluntas? est controuersia de voce. ibid. Potentia hæc materialis non tenderet ad obiectum sub ratione sensibilis. exercit. 28. num. 61. Possitne potentia materialis tendere ad Deum sub ratione spiritualis, quin tendentia illa esset spiritualis? ibid. Ad hoc vt potentia sit spiritualis non sufficit attingere obiectum sub ratione spiritualis. ibid. Potentia materialis non ex obiecto, sed ex dependentia à materia in conseruari, talis dicitur. ex. 28. n. 63. Modus cognoscendi potentie qui debet sequi modum essendi obiecti. ex. 28. n. 67. Potentia cognoscens non debet continere simpliciter obiectum. exerc. 28. num. 68. Potentiam materialem esse in inferiori ordine respectu obiecti spiritualis non obstat cognitioni. ex. 28. n. 71. Non debet potentia habere eadem prædicata, ac cognitio. ex. 28. n. 72. Explicatur subtilitas cognitionis respectu obiecti. ex. 28. n. 73. Possibilis haud est potentia materialis perceptiuæ obiecti materialis per actum spirituales. ex. 28. n. 77. Potentia materialis cognoscens Deum posset dici omnia in ipso eminenter percipere. ex. 28. num. 85. Talis potentia non solum lucidum, & coloratum sibi in obiectum determinaret. ex. 28. n. 86. Potentia, quæ Deo nutritur, ex terminis implicat. ibid. Possibilis est ractus perfectior visu, siue potentia visuæ existentis. ex. 28. n. 88. Possibilis est potentia materialis, quæ ab obiectis, corporeo simul, & incorporeo specificetur. ex. 28. num. 89. Quo pacto potentia materialis perceptiuæ Dei ab ipso immutaretur. ex. 28. n. 90. Ipsum obiectum immediatè, vel ipsius speciei hanc potentiam immutaret. ibid. An huius potentie actus dicendus esset intellectio? ad voces spectat. exercit. 28. n. 91. Absolutè tamen non esset intellectio. ex. 28. n. 92. Deus contineretur in intentionalem spheram obedientialem huius potentie, licet in esse entis infinitè ab ea distaret. ex. 28. n. 93. Diuisibilitas potentie materialis huic cognitioni Dei non obstat. ex. 28. n. 94. Possibilis est potentia materialis indiuisibilis. ibid. Item potentia spiritualis diuisibilis. ibid. Actus potentie materialis perceptiuæ obiecti spiritualis, et si materialis ipse sit, exigeret determinatè oriri ab obiecto spirituali. ex. 28. n. 96. Possibilis est potentia corporea intensibilis. ex. 28. n. 97. Potentia materialis, quæ supernaturaliter Deum intueretur, posset naturaliter percipere Deum abstractiuè. exerc. 28. num. 102. Talis potentia posset præscindere ex parte modi, & ex parte obiecti, quin carentias vilo pacto perciperet. ex. 28. num. 103, & 104. Resolutio Authoris circa possibilitatem potentie materialis visuæ Dei. exercit. 28. num. 114. Defenditur P. Valentia primus huius potentie assertor. ex. 28. n. 114. Proponuntur, & expendantur authoritates contra hanc sententiam. exerc. 28. num. 105. Authoris sententia circa potentiam materialem perceptiuam obiecti spiritualis creati. ex. 28. n. 117.

Præputium.
Præputium Christi non existit circumscriptiuè in cælo simul, & in terra. ex. 22. n. 46.

Prærogatiua.

Index Rerum, & Verborum.

Prærogatiua.
Prærogatiua. B. Virgini concessa titulo Maternitatis ab ea morali quodam decenti iure exigebantur. ex. 19. n. 40. Prærogatiua concessa aliis Sanctis non sunt denegata. B. Virgini. exerc. 22. num. 69.

Præsentia.
Præsentia, & absentia positua non opponuntur contradictoriè formaliter. ex. 20. n. 66. Res non potest esse ab alia distans, & non distans, potest tamen esse nec distans nec præsens positiuè. Ibidem. Præsentia corporum ad locum non est contactus quantitarius. ex. 20. num. 92. Operatio est indicium præsentie ad locum, non verò præsentia ipsa. Ibidem. Deus est præsens vniuerso per immensitatem, non per Omnipotentiam. ex. 20. n. 93. Deus præsens est rebus per potentiam, quatenus omnia potest, & per intentionalem potentiam quatenus omnia videt. Ibidem. Explicatur triplex Angeli præsentia in rebus. Ibid.

Psalmi.
Psalmi Dauidici decantabuntur frequenter in Empyreo à beatis hominibus. ex. 29. n. 33.

Pueri.
Pueri in Originali decedentes nunquam Deum videbunt. ex. 28. n. 204. Contraria sententia est erronea. Ibidem. Vbi nam commorabuntur post resurrectionem? ex. 28. n. 198. Quanam Lingua loquentur? ex. 29. n. 28. Num afficientur tristitia? ex. 18. n. 183.

Pulchritudo.
Pulchritudinis requisita. ex. 28. n. 167. De pulchritudine glorificatorum corporum. ex. 28. n. 167. & seqq. Pulchritudo vultus suspicitur, admirationi, venerationique est in hominibus. exerc. 28. num. 158.

Purgatorium.
Purgatorium desiderij idem est cum communi animarum purgatorio. ex. 21. num. 83. è Purgatorio animæ num extractæ die Assumptionis B. Virginis. ex. 19. n. 7. An sit inuitabilis omnibus animabus transitus per purgatorij ignem? ex. 21. n. 77. & seqq. Sint ne in purgatorio aliquæ animæ, quin patiantur pœnam ignis? ex. 21. n. 80. & seqq. Aliquæ animæ, quæ iam existunt in Purgatorio, an manebunt ibi vsque ad diem Iudicij generalis. ex. 21. n. 103. Purgatorium non durabit post illum diem. ex. 23. n. 17.

Quantitas.

Quantitas non comparatur ad locum, sicut natura ad speciem. ex. 18. n. 85. Posset duplex quantitas concedi corpori bilocato. ex. 18. n. 86. Quantitas corporis bilocati à se ipsa non discontinuaretur. ex. 18. num. 99. Quantitas, quæ in homine, in materia adæquatè sustentatur, in bruto in materia simul ac forma recipitur. ex. 16. n. 46.

R

Recursus.

Recursus ad causam primam vitandus Philosopho. ex. 16. n. 48.

Regnum cælorum.
Regni cælorum vox, num in veteri Testamento. ex. 18. n. 164.

Reliquia Onetenses. Vide Onetenses P. Gabr. de Henao in Empyreol. Tom. 11.

Respiratio.

Respiratio admittenda est in Beatis. ex. 30. n. 8. Respirabunt Beati liquidam auram empyream. Ibidem. Non admittitur in Beatis vt calorem temperet. Ibid. Sed vt locutioni, & olfactioni inferuiat. ibid.

Resurrectio.

Resurrectio anticipata non fuit Deiparæ debita eo connaturali iure, quo Christo. ex. 19. n. 39. Christo fuit debita ratione vnionis Hypostaticæ. ibidem. Virgini autem Bearæ ex quadam morali decentia. ex. 19. n. 40. Actibus suis elicitis tam in statu vnionis ad corpus, quam in statu separationis eam Deipara meruit. ex. 19. n. 41. Eam tamen Deipara de condigno non meruit. ex. 19. n. 42. Meruit de congruo. ex. 19. num. 43. Eam dum viatrix esset, precibus exorauit. Ibidem. Christus anticipatam resurrectionem de condigno meruit. Ibid. Sancti Patres cum Christo resurgentes nec de congruo meruerunt anticipatam resurrectionem suorum corporum. ex. 19. n. 48. B. Virginis resurrectio in sepulchro contigit. ex. 19. n. 67. Quis fuerit sensus P. Didaci de Bæza circa hanc quæstionem? ex. 19. n. 66. Die resurrectionis Dominicæ damnati non subleuantur pœnis. ex. 19. n. 69. Eadem die nulli ex mortuis resurgunt. ex. 22. num. 62. Vide Deipara.

Reuelatio.

Circa Reuelationes aliquas prudens admonitio S. Gregorij Papæ. ex. 19. num. 18.

Risus.

Risus non carebunt Beati. ex. 33. n. 23. & seqq. Riserit ne Christus in hac vita? exercit. 33. num. 25. & 26.

Romulus.

Romulum in cælos euectum, fabulosa commenta est antiquitas. ex. 23. n. 33.

S

Sacramentum.

Sacramentum nullum post diem iudicij de nouo conficietur. ex. 24. n. 12. Nullum in Patria manebit. ex. 24. n. 13.

Vide Eucharistia.

Salomon.

Salomon suauem è corpore exhalabat odorem. ex. 30. num. 3.

Salsatio, vide Choreæ.

Sancti patres.

Sancti Patres cum Christo resurgentes non obierunt iterum. ex. 22. num. 10. & 47. Maius tormentum esset eis iterum mori, quam si non surrexissent. ex. 22. num. 10. Vnà cum Christo ascenderunt gloriosi ad Empyreum. ex. 22. n. 11. & 50. Eorum glorificatis corporibus nullus esset connaturalis locus, nisi cælestis. ex. 12. num. 11. Non habitant in terrestri Paradiso. ex. 22. num. 14. Diuina reuelatione, quinam essent innotuit mortalibus. ex. 22. num. 21. Anticipata resurrectio non fuit eis indulta propter ipsorum sanctitatem, Sed ex singulari Dei priuilegio, & vt Christum ab inferis reducem testarentur. ex. 22. n. 46.

Sapor.

Sapores cælestes aliquando à mortalibus degustati. ex. 31. num. 12.

Vide Gustus.

Scarioth.

Scarioth quidam an cum Christo resurrexerit. ex. 22. num. 49.

ii 2 Scriptura

Scriptura.
Scripturae sacrae generales locutiones limitandae sunt ad alios homines, quando deflecti possunt ad aliquid minus decens B. Virgini. ex. 19. n. 29. ex. 22. n. 71. Pium est praesumere aliqua de B. Virgine, quae non leguntur in Scriptura sacra. c. 22. n. 71. & 74

Sensibile.
Sensibile obiectum quid significet. ex. 28. n. 62. Sensibilia nulla sunt supernaturalia. ex. 32. n. 52.

Sensus.
Sensus quilibet Beatorum speciali praemio gaudebit. ex. 28. n. 119. Sensus externi Beatorum possent diuinitus percipere obiecta non existentia. ex. 32. n. 20. & n. 37. Eorum operationes possunt diuinitus non pendere a suis obiectis in fieri, & conferuari, secus naturaliter. ex. 32. n. 23. Possunt percipere obiectum absens ut existens. ex. 32. n. 27. An haec perfectio dicenda sit abstractiua, an intuitiua? ibidem. Lux non existens possit percipi per speciem lucis a sensu externo Beatorum. exerc. 32. n. 28. Non falleretur Beatus percipiente sensu obiectum non existens. ex. 32. n. 30. Beatus corrigeretur per scientiam beatam, & insulam, percipiente eius sensu obiectum non existens. ex. 32. n. 31. Talis apprehensio externi sensus non esset falsa. c. 32. n. 33. Si illa apprehensio esset falsa, ad intellectum non transiret. ex. 32. n. 33. Beatorum externi sensus non percipiunt de facto obiecta non existentia. ex. 32. n. 37. Externi Beatorum sensus non percipiunt voluptatem ex omnibus obiectis, ex quibus in statu innocentiae perciperent. ibid. Et si externi Beatorum sensus perciperet qualitates non existentes, non eliceret actus supernaturales inuiscere, & quoad substantiam, sed praecise quoad modum. ex. 32. n. 41. Probabile est elicituros aliquando actus intrinsece supernaturales. ex. 32. n. 42. Non semper eliciunt actus intrinsece supernaturales. ex. 32. n. 43. Non percipiunt obiecta supernaturalia. ex. 32. n. 45. Nec supernaturaliter percipere possunt supernaturalia obiecta, quae nequeant aliquatenus naturaliter. ibidem. Non valent confundere corpus cum spiritu, vel supernaturale cum naturali. ex. 32. n. 49. Beatorum sensus externi non percipiunt supernaturalem lucem. ex. 32. n. 53. Explicatur mens S. Thomae circa hoc punctum. ex. 32. n. 56. Sensus externi Beatorum perficiuntur in suis operationibus per dorem impassibilitatis. c. 32. n. 73. Sensus interni Beatorum exercebunt suas operationes. ex. 34. n. 1. Suis actibus perficiuntur. ibidem. Conferuabunt spiritus vitales, quos in primo resurrectionis instanti acceperint. ibidem. Sensus externi Beatorum non conferuabunt aeternum actus semel elicitos. ex. 32. n. 16. Sensus omnis an debeat attingere obiectum sub ratione sensibilis? ex. 28. n. 61. & seqq.

Sensus-Dei.
Sensu-Dei Antistiti Tolerano adscribitur praeposterè quidam liber, de quo Gennadius & Honorius Augustodunensis. ex. 28. n. 116

Sessio.
Sessio praeter homines aliis animantibus non conuenit proprie. ex. 23. n. 49. Sedere coram Principe non est maximum. exerc. 23. num. 50. Sedere infirmi, imbecillisque hominis est ordinariè. ex. 23. n. 43. Sedere num repugnet Beatorum hominum agilitati? exerc. 23. num. 44. & 45.

Sessio.
Sessio probat P. Franciscus de Mendoza effectum magis connaturalem hominibus. ex. 23. n. 46. & seqq.

Sexus.
Sexuum diuersitas seruabitur in resurrectione, & in Empyreo. ex. 21. n. 146

Simeon.
Simeon iustus an cum Christo resurrexerit? ex. 22. n. 44. Sancti Simeonis Sali num iam in caelo existat rediuuini corpus? ex. 22. n. 61. Eius resurrectionis non satis auctoritate fundatur. ibid.

Simon.
Simon magus caelum se ascensurum affirmauit. ex. 23. n. 39

Situs.
Situs Beatorum corporum qualis? ex. 23. n. 41

Sol.
Solem pertingere expetiit Anaxagoras. exerc. 32. n. 14. Num Sol geminus post diem iudicij? c. 28. num. 188

Socrates.
Socrates exoptabat videre apud inferos tres iudices fabulis inclytos. ex. 28. n. 166. Salitabat crebro. ex. 33. n. 46

Spatium.
Spatium imaginarij non est capax corporalis voluptatis. ex. 18. n. 26. Incommodum est Beatorum corporum actionibus. c. 18. n. 27

Species.
Species impressa Dei non repugnat. ex. 28. num. 5. Species impressa spiritualis physice producitur a phantasmate. ex. 28. n. 41. Species impressa intellectus ideò est spiritualis, quia non dependet a phantasmate in conferuari. ibid. Species materialis immediata Dei possibilis ne esset, si sit possibilis spiritualis? ex. 28. n. 66. Species inditae, & acquisitae eiusdem obiecti bene componuntur. c. 28. n. 218. Species materiales ad quam distantiam extendantur? c. 28. n. 224. Species naturalis intuitiua obiecti supernaturalis repugnat. ex. 32. n. 51. Species naturalis implicat oriri ab obiecto supernaturali. c. 32. n. 50. Species quomodo pendant ab obiectis? c. 32. n. 24. Possunt a Deo suppleri. ibid.

Sphaera.
Sphaerarum caelestium pulchritudo. ex. 28. n. 173

Spina.
Spinis coronatum Christum in die iudicij videndum significare videtur S. Hippolytus. exerc. 25. num. 10

Spina.
Spinæ septem ex corona imposita capiti Christi asseruantur in Camera sancta Ouetensi. ex. 22. num. 41.

Spiritus.
Spiritus habens partes extensiuas non repugnat. ex. 20. n. 137. Spiritus, qui de facto dantur, eas non habent. ibidem. Spiritui repugnant partes quantitativae. ibidem. De facto existentes spiritus replicabiles sunt. exercit. 20. num. 137. Non repugnat spiritus impotens replicari. ibidem. Repugnat qualitas spiritalis eadem & materialis formaliter. ex. 20. n. 162

Stella.
Stellae permanent post diem iudicij. ex. 28. n. 188. Vide *Astra*, & *Sydera*, ac *stella*.

Sto.
Sto verbum quid proprie significet. ex. 23. n. 43. Stare firmi, perfectique hominis est. ibid. Erecto corpore stare homini tantum conuenit. exerc. 23. num.

Sto.
Stoicis credere animas in caelo existere. exerc. 21. numero 52.

Strabo.
Strabo è quanta distantia viderit? exercit. 28. num. 223.

Stulti.
Stulti, & infantes discurrunt aliquatenus circa physica, quin sint liberi. exerc. 28. n. 60.

Subsistentia.
Subsistentia duplex potest eandem humanitatem terminare. ex. 18. n. 77.

Substantia.
Substantia partialiter concurret cum accidenti in se existenti ad productionem accidentis aequè nobilis in extraneo subiecto. exerc. 16. num. 47. Inadaequatum praestat influxum accidens ad productionem alterius substantiae. ibid. Partialiter influit in praesentia alterius substantiae proportionatè. ibid. Potest substantia motrix mouere corpus distans, dum moueat aliquid in medio. exercit. 20. num. 103. Potest agere in distans, si aliquid operetur in medio. ibid. Potest agere in distans, quin operetur in medio, si inueniat effectum in medio productum. ibid. Substantia omnino otiosa repugnat iuxta aliquos. exerc. 16. num. 12. & seqq. Responderet argumentis pro repugnantia substantiae omnino otiosae. exerc. 16. num. 25. Possibilis est substantia spiritalis non cognoscitua. exerc. 28. num. 39. Non implicat substantia vitalis composita, cuius spiritalis anima nullum spirituale obiectum possit percipere. ibid. Implicat substantia, quae sit subiectum lucis & coloris, non verò quantitatis. exerc. 28. num. 49.

Subtilitas.
Subtilitatis dos in quo consistat? exerc. 32. n. 75.

Sudaria.
Sudaria Christi quot colantur? exerc. 22. num. 22. Verum Christi sudarium colitur Oueti. ibid.

Supernaturalia.
Supernaturalia entia possunt naturaliter probabiliter cognosci. exerc. 28. num. 70. An supernaturales actus eliciendi sint in Patria a sensibus externis? exerc. 32. num. 38. & sequentibus. Vide *Sensus*.

Sydera.
Sydera post diem iudicij permanent quoad substantiam. exerc. 28. num. 188. Vide *Astra*, & *stella*.

Sydereum.
Sydereum caelum contemplationi creaturarum deseruit, praecipue beatorum hominum. exerc. 18. numero 185. Vide *Caelum*.

T.
Tactus.

Tactus exercitium non deest Beatis. exercitatio. 32. numero 1. Ipsi Beati corpus erit obiectum immediatum tactus. exercit. 32. numero 2. Amplexus mutuus Beatorum erit etiam obiectum tactus. exercit. 32. num. 3. Christus etiam tangeretur a Beatis. ibidem. Necnon Beata Virgo. exercit. 32. numero 5. Ex tactu Empyreae auræ voluptatem percipient Beati. exerc. 32. num. 7. Primae qualitates non sunt obiectum necessarium tactus. ex. 32. n. 10. P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars II.

Empyreus aër sentiendus a Beatorum tactu, non tamen palpandus est. exercit. 32. num. 12. Ex tactu ingens oblectatio Beatis proueniet. exerc. 32. num. 14. Beatorum tactus vnde immutabitur? exerc. 32. num. 64. Tactus operatio non est in ipsis operatio corruptiua, sed perfectiua. ibidem. Tactus non solum destinatur, ut fugiantur nociua, sed etiam ut percipiatur honestas voluptas. exerc. 32. num. 71. Num tactu Deum percipi sit impossibile? exerc. 28. num. 50. & seqq.

Telense Concilium.
Telense Concilium an Telen in Hispania propè Palentiam sit celebratum? exerc. 22. num. 38. An potius dicendum sit Teleprente, & coactum apud Teleprentem in Africa? ibidem.

Templum.
Templum Dei vocari solet caelum. ex. 17. n. 4.

Terra.
Terra in aeternum durabit. exercit. 28. numero 190. Pars aliqua terrae luce penetrabit post diem iudicij generalis. exercit. 28. num. 192. Terra tunc plana reddetur. exercit. 28. numero 193. Ab omni forde purgabitur. exerc. 28. num. 194. Eius excrementa in barathrum deiciuntur. ibid. Ad eam forte Beati aliquando descendunt. exercit. 28. numero 195. In terra nulla mixta permanent post generale iudicium. exerc. 28. numero 199. Probabile est, ornandam immarcescibilibus floribus ad delectationem puerorum in originali obeuntium. exerc. 28. n. 202.

S. Thomas.
S. Thomae Aquinatis non est opusculum 58. ex. 24. num. 21. Commentarij in epistolas Canonicas eiusne sint? exerc. 33. num. 20. Quales debeant esse eius Interpretes? ex. 18. n. 15.

Tiberius.
Tiberij Imperatoris in cernendo vis. exercit. 28. numero 217.

Toletana.
Toletana prima Ecclesia dedicata est Virginis Mariae Assumptioni. exerc. 19. num. 27. Sunt qui tradant, S. Iacobum Apostolum crexisse Tolerae idem sacram Virgini Matri adhuc viuenti. ibidem.

Toletum.
Toletum, vel Asturia Ouetenses sunt delatae plurimae Sanctorum reliquiae tempore irruptionis Maurorum in Hispaniam. exercit. 22. numero 36. & seqq.

Traianus.
Traianus Imperator an in Inferno crucietur? ex. 27. numero 30.

Trinitas.
Trinitas diuinarum personarum obtineri potest cognitione naturali obscura, & formidolosa. ex. 28. n. 14.

Tristitia.
Tristitia vera de obiecto non existenti, imò & impossibili datur. exercit. 32. num. 33.

V.
Vacuum.

Vacuum non potest iuxta quosdam virtute Angelica naturali effici, & quare? exerc. 18. num. 29.

Vbi.
Vbi Angelorum esse potest indiuisibile, vel diuisibile. exerc. 20. num. 132.

11 3 *Vbica*

In secundam partem Empyreologiae,

Vbicatio.

Vbicationis primarius effectus formalis est rem constituere in loco, exerc. 20. num. 72. Alligatio rei spiritualis ad corpus non rectè dicitur vbicatio, exerc. 20. num. 76. Duplicem vbicationem definitiuam corporis non repugnare est de fide, exerc. 18. num. 70. Possibilis est duplex vbicatio circumscriptiua corporis, ibid. Plus opponitur vbicatio circumscriptiua definitiua, quam duplex circumscriptiua inter se, ibid. Duplex circumscriptiua non opponitur sicut assensus, & dissensus, e. 18. n. 71. Vbicatio circumscriptiua non dicit essentialiter carentiam alterius, ibid. Vbicatio circumscriptiua adequata dicitur, non quia debeat esse vnica, sed quia sit sufficiens, e. 18. n. 90. Partes quantitatis absque vbicatione essent negativè extensa, exercit. 20. num. 28. Pro priori ad vbicationem nullibi res existit positiuè, ibid.

Verbum.

Verbum diuinum non est muratum ex vnione hypostatica, secùs humanitas, ex. 20. n. 111.

Veritas.

Veritatis quærendæ quod sit obstaculum ex testimonio Tullij? ex 33. num. 95. Veritates aliquas comperiunt Doctores posteriores, quæ prioribus occultæ fuerunt, vel non omnino exploratæ, ex. 21. num. 136.

Vermes.

Num veri Vermes in Inferno? ex. 28. n. 203.

Vesontio.

Vesontioni quodnam sudarium Christi colatur? exerc. 22. n. 35. & seqq.

Vestes.

Vestes beatorum hominum ex Empyrea materia erunt, exerc. 27. num. 11. Conficiendis vestibus non sufficit lux, sed requiritur materia Empyrea, exerc. 27. num. 13.

Victorinus.

De Victorino Rhetore Massiliensi iudicium, ex. 18. num. 143.

Virgines.

Virgines à latere Christi non discedent in Empyreo, ex. 33. num. 10.

Visio.

Visio beata nomine Paradisi apud SS. PP. aliquando significatur, ex. 18. num. 114. Probabile est, B. Virgini, & Moyfi fuisse concessam visionem intuitiuam Dei ante Christi mortem, non tamen tanta probabilitate de Adamo existimatur, ex. 18. num. 145. Visio beata exigit quasi connaturali iure existentiam personæ in Empyreo, ex. 17. n. 7.

Visio perfectior non debet respondere perfectioni entitatiuè naturæ Angelicæ, ex. 20. n. 26. Visio intuitiua Dei non alienat beatum hominem ab operationibus sensuum, ex. 32. num. 62. Visio intuitiua Dei, quæ homo adhuc mortalis eum videret, non alienaret hominem ab operationibus sensuum, Ibidem. Clara Dei visio à phantasmatis non pender, Ibidem.

Visua potentia.

Visua potentia materialis perceptiua substantiæ non implicat, exerc. 28. num. 38. Visua potentia, quæ sphaera gaudeat? exerc. 28. num. 224. Visua potentia naturalis eiusdem speciei cum existentibus Deum percipere nequit per visionem materialem, exercit. 28. num. 1. Visus de facto existens nullo modo Deum percipit, ex. 28. num. 2. Adstrictus est naturæ suæ ad videndum lucem, & colorem, ibid. Neque abstractiue valet Deum percipere, ibid.

Vita.

Vita in actu secundo definitur, ex. 28. n. 28.

Vitalis.

Vitalis quilibet actus exigit produci à principio vitali non solum vt efficienti, sed vt vitali, ex. 29. n. 9. Vitale principium vt tale est efficiens, ibid. Vide *Potentia*.

Vnio.

Vnio humana est materialis, exerc. 20. n. 138. Vnio etiam hypostatica Verbi ad corpus est materialis, exerc. 28. num. 42.

Voluntas.

Voluntas nequit sine cognitione amare, exerc. 28. num. 27. Cognitionis non est pura conditio respectu amoris, quo voluntas amat, ibid.

Vox.

Vox quid sit, & quibus conueniat? exercit. 29. in limine.

Vrbani VIII.

Vrbani VIII. Pontificis Maximi carmina de Conceptione purissima Deiparæ, exercit. 18. num. 18.

Vultures.

Vultures quàm è longinquo olfaciant, exerc. 28. num. 224.

Z

S. Zacharias.

Sanctus Zacharias Pater S. Ioannis Baptistæ non surrexit immortalis cum Christo, ex. 22. num. 45. Eius caput Romæ colitur in Laterano, & reliquum corpus Venetiis, ibid.

F I N I S.

